
BIBLIOTECA·DEL·DUQUE·DE·OSUNA

AUBERTI MIRÆI
CATHEDRALIS ECCLESIÆ ANTVERPIENSIS DECANI
OPERA DIPLOMATICA, ET HISTORICA,
IN QUIBUS

Continentur Chartæ Fundationum ac Donationum piarum, Testamenta, Privilegia, Fœdera Principum, & alia tum sacræ tum profanæ Antiquitatis Monumenta, à Pontificibus, Imperatoribus, Regibus, Principibusque Belgii edita, & ad Germaniam inferiorem, vicinasque Provincias spectantia, ex ipsis Tabularum publicarum fontibus eruta.

EDITIO SECUNDA
AUCTIOR ET CORRECTIOR.

JOANNES FRANCISCUS FOPPENS, BRUXELLENSIS, S. T. L. Cathedralis Ecclesiæ Brugensis Canonicus, in alma Universitate Lovaniensi Philosophiæ Professor Notas & Indices addidit, Diplomata multa cum suis Originalibus contulit, aliaque plura hactenus inedita adjunxit.

TOMUS SECUNDUS,

Continens tria Auctaria, sive Supplementa Diplomatica, & tres Indices, unum Chronologicum, alterum Topographicum, sive Capitulorum, Abbatiarum, &c. & tertium Genealogicum, seu Familiarum, quarum mentio fit in hisce Operibus.

BRUXELLIS,
Typis FRANCISCI FOPPENS, sub signo S. Spiritûs.

MDCCXXIII.

PRÆFATIO.

QUod AUBERTUS MIRÆUS, inter Viros de Republica Litteraria optimè meritos celeberrimus, superiori sæculo aggressus est Opus sanè magni moliminis, quodque in immensum deduci oportuerit, id nos hocce SUPPLEMENTO non quidem perficere, sed continuare studuimus. Quod quidem ut gratiore apparatu in publicum prodiret, præcedente volumine collegimus Auctoris nostri Opera Diplomatica, quæ quò rariora erant illustrium Bibliothecarum ornamenta, eò avidiùs quocumque etiam pretio expetebantur. Hæc verò quàm ediderimus emendatiora simul atque auctiora, in prioris Tomi Præfatione nostra exposuimus. Ordinem tamen Diplomatum subinde mutare oportuit, eò quod plurima occurrerent bis tertiòve repetita: è quibus illa sola selegimus, quæ erant magis integra atque authentica.

Equidem si æstimatione publicâ Operum Miræi, liceat nobis successum laboris nostri metiri, præjudicium habemus favoris & fiduciæ, fore ut Auctarium hoc, Lectori germanæ antiquitatis studioso non minùs placeat. MIRÆUM, quantum licuit, sumus imitati: selegimus Diplomata, quæ illustrandæ Historiæ apta sint potissimùm subservire, subjunctis insuper Notis, quibus difficiliora quæ inibi occurrunt, explanantur. Plurima excerpsimus ex probatissimis libris,

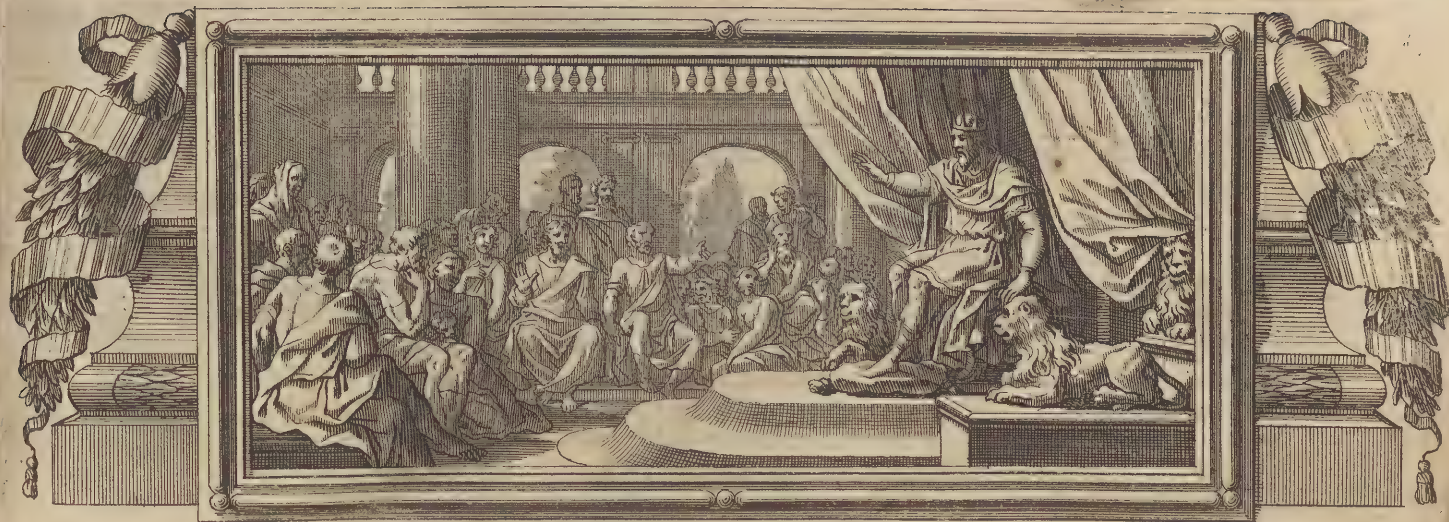
quos vel magnitudo pretii, vel paucitas exemplarium obvios esse non sinit: ut doctissimi Mabillonii de Re Diplomatica, Sanderi de Rebus Historicis Brabantiæ ac Flandriæ, Butkens de Trophæis Brabantiæ, aliorumque, qui simili labori insudarunt; adeo ut Supplementum hoc, Spicilegium præclarissimorum Monumentorum appellare audeamus.

Suffragati plurimùm sunt Operæ nostræ Illustrissimi variorum Episcopatuum Præsules, variorum Monasteriorum Abbates, Capitulorum Secretarii, Archivorum Custodes, aliique Viri eruditi, & publicæ utilitatis amantes, qui Diplomata hactenus anecdota nobis edenda subministrarunt, tuo sanè, ut optamus, Lector benevole, commodo magis quàm nostro, quibusque in margine adscriptis rogamus ut grati serves nobiscum animi memoriam.

Denique tres Indices generales, tam Operibus Miræi, quàm Supplemento nostro communes adjecimus: priorem Chronologicum, juxta seriem Diplomatum: alterum Alphabeticum & simul Topographicum Capitulorum, Abbatiarum, Prioratuum, aliorumque Monasteriorum, de quibus extant Diplomata, investiganti compendiosum: tertium demum Genealogicum illustrium Familiarum, quarum in his duobus Tomis sparsim fit mentio.

Cæterùm si reliqua celebratissimi Miræi Opera erudite Lector desideres, similibus prælo, Tomisque evulgari, hosce duos Tomos cum benignè susceperis, stimulum addes, ut ad eorum editionem novam procurandam nec sumptûs nos pigeat nec laboris.

AUCTA-

AUCTARII

Ex variis Diplomatibus, Monumentis &c. collecti, quæ hiſce Auberti Miræi Operibus, tanquam SUPPLEMENTUM adnectere operæ pretium viſum fuit,

PARS PRIMA.

CAPUT PRIMUM.

PIPINUS *Heriſtallius Major Domûs Regiæ, & PLECTRUDIS Conjuges, donant S. Willibrordo medietatem Epternaci Oppidi anno 709, ad fundandum illic Cœnobium Benedictinorum: alteram medietatem donante S. Irmina, juxta Tabulas editas à Miræo Lib. II. Diplom. Belgic. cap. IV.*

Ex Brouweri Annalibus Trevirenſibus.

*Vide pag. 491. & 642.

EGo in Dei nomine Illuſtris Vir PIPINUS* Filius Anſgiſi quondam, necnon Illuſtris Matrona mea *Plectrudis* filia quondam Hugoberti, reputantes varios nobiſcum humanæ fragilitatis caſus, quo nimirum & præteritæ vitæ poſſimus abluere ſordes, & donante Domino ad æterna gaudia pervenire, donamus Monaſterio, in loco, qui cognomentum gerit *Epternacum*, Pagoque Bedenſi ad Suram amnem exſtructo, cui Virum ſtrenuum & Dei cultorem Apoſtolicum Willibrordum Epiſcopum, cum turba Monachorum impoſuimus, illud Epternaci dimidium, quod Theodharius quondam Dux ibidem obtinuit, & poſtea Filius ejus Theodardus Nobis quondam tradidit; iis tamen facultatibus exceptis, quas Irmina in ipſo Epternaco poſſedit.

ACTUM Gaimundis III. Idus Maias, Regni Domini noſtri Childeberti anno XII.

Pipinus & Plectrudis,

Item Chudbertus, Bernarius, Chanibaldus, Conſtantinus, Joſephus, Winetharius, ſubſcripsêre.

CAPUT II.

CAROLUS SIMPLEX *Francorum Rex, Epiſcopo Leodienſi Stephano donat Abbatias Haſterienſem ad Moſam, & S. Rumoldi Mechlinienſem, anno 910.*

Ex Libro Chartarum Eccl. Leodienſ. num. 141.

IN NOMINE Sanctæ & Individuæ Trinitatis, CAROLUS Divinâ propiciante clementiâ, Rex Francorum. Si congruis Fidelium noſtrorum petitionibus aurem noſtræ munificentiæ aperimus, eorum propenſiùs animos ad noſtram fidelitatem invitamus.

ANIMADVERTERIT igitur Sanctæ Dei Eccleſiæ noſtrorumque Fidelium, tam in præſenti, quàmque in futuro tempore ſuccedentium induſtria, quia noſtræ Dignitatis ſublimitatem, cum omni humilitate adeuntes, Comes Reynerus & Demarcus, & Rotbertus Comes & Demarcus, nec non & Rotbertus Nobis dilectus, pronis flagitaverunt genibus ut quamdam Abbatiam nomine dictam (1) *Haſteriam*, quam Comes Windricus, per Præceptum habebat Regale, quæ ſita eſt in Comitatu Coivenſe, ſuper fluvium Moſam; ipſo conſentiente & deprecante, per

(1) HASTERIA fuit olim Abbatia Monialium in Comitatu Namurcenſi, quæ nunc unita eſt Abbatiæ Walciodorenſi; de qua vide ſupra pag. 260. in Notis.

per nostræ authoritatis Præceptum Sanctæ Mariæ & Sancti Lamberti contulissemus, eâ scilicet ratione, quatenus eandem Abbatiam & alteram in honore (2) S. Rumoldi Martyris constructam, quæ sita est in Comitatu Penis supra fluvium Tameram *, quæ etiam sub potestate Stephani, sanctæ Tungrensis Ecclesiæ Episcopi, habebatur, ipso etiam consentiente & deprecante, diebus vitæ suæ & Uxoris ejus, nomine Cunegundis, & unius Filiorum ipsorum, videlicet nostri Nepotis Adelberonis possideant, cum omni integritate. Quorum libentissimè precibus annuentes, concedimus animo libenter, quod nostram Majestatem deprecatum est humiliter: ac tamen, ut supradictum est, diebus vitæ suæ & Uxoris ejus, & unius Filii ipsorum habeant, teneant atque possideant suprascriptas Abbatias, cum Ecclesiis & mancipiis utriusque sexûs, terris cultis & incultis, vineis, silvis, pratis, pascuis, aquis, aquarumve discursibus, & omnibus justè & legaliter ad se pertinentibus; jure siquidem beneficiario & usufructuario, post illorumque ab hac luce discessum, nemine contrariante, præmemoratæ Abbatiæ revertantur ambæ, cum omni integritate, ad eandem potestatem, de qua Maslinas fuisse noscuntur.

*Demer,

Et ut hoc nostræ Auctoritatis Præceptum firmius habeatur, veriusque credatur, & attentiùs observetur, manu propriâ subter firmavimus, & annuli nostri impressione sigillari jussimus....

(2) S. Rumoldi Abbatia sæcularis & Collegium Clericorum in Urbe Mechliniensi, quæ olim ad Leodienses Episcopos pertinuit; uti & patet ex Diplomatibus editis pag. 212. 593 & 1017. Quin & dignitas Abbatialis sive Præpositura ita erat reservata Ecclesiæ Leodiensi, ut olim qui Capitulo Mechliniensi præerat è Cathedrali Capitulo Leodiensi semper eligi deberet. Vide pag. 1019.

CAPUT III.

Idem Rex Carolus *confirmat anno 914. Fundationem Abbatiæ Broniensis Ord. S. Ben. in Comitatu Namurcensi, factam à Venerabili Gerardo Abbate.*

Ex Historia Leodiensi P. Fisen.

Notum sit omnibus Sanctæ Dei Ecclesiæ fidelibus, & nostris, præsentibus, atque futuris, quia adeuntes nostram Serenitatem Comites Venerabiles Hagano *, & Ermenfridus adduxerunt secum Virum Venerabilem Servum Dei † Gerardum, qui * *Bronium* Monasterium in Pago Lomacensi super rivum *Bornon* situm, ubi Pipinus Filius Ansigisi jussit Oratoriolum exstrui suis fidelibus, & Beatissimum Lambertum Ecclesiæ Tungrensis Episcopum piâ peroratione fecit dedicare in honore perpetuæ Virginis Mariæ, Sanctique Joannis Baptistæ, atque Clavigeri Christi & Apostolorum Principis Petri, restruxit, & amplificavit in melius.

*Hagano. Vide pag. 36. in Notis.
† Gerardus. Vide pag. 542.
*Bronium Vide pag. 184. in Notis.

Completo itaque jam dicti loci ædificio, adiit Vir Dei Parisiacense Territorium ad Monasterium Sanctorum Martyrum Dionysii, Sociorumque ejus. Impetravit, quod diu desideravit, Thesaurum, egregii scilicet Martyris Eugenii Toletanæ Sedis Episcopi Corpus nobilissimum, cum aliorum multorum Pignoribus Sanctorum, & cum magna exultatione asportavit ad jam dictum locum.

Humiliter sunt deprecati jam dicti Fideles nostri, quòd pro amore Dei, & reverentia ipsius sancti loci, præfatum Monasterium nostrâ quoque confirmaremus Autoritate. Quorum petitioni libenter acquievimus, & ita in omnibus concessimus; atque per hoc Præceptum nostrum confirmavimus.

Præcipientes ergo jubemus, ut nullus Episcopus, neque Judex publicus, nec quislibet ex judiciaria potestate in Ecclesias, aut locum, vel agros, seu reliquas possessiones memorati Monasterii, quas moderno tempore infra ditionem Regni nostri justè ac rationabiliter possidet, vel ea, quæ deinceps in jure ipsius loci voluerit à Catholicis Viris Divina pietas augeri, ad causas audiendas, vel freda, aut tributa exigenda, vel mansiones, aut silvas, vel paradas faciendas, aut Fidejussores tollendos, aut homines ejusdem Monasterii tam ingenuos, quàm servos, super terram ipsius commanentes, injustè distringendos, nec ullas redibitiones, aut inlicitas occasiones requirendas, nostris & futuris temporibus ingredi audeat, vel ea quæ suprà memorata sunt penitùs exigere præsumat.

Item ob amorem Dei, & reverentiam suprà dictorum Sanctorum, propter stabilitatem jam dicti locelli statuimus, atque jubemus, ut nullus Christianus, Laïcus, neque Clericus præsumat in circuitu jam dictum Monasterium in Villa Bronio, neque in aliis, qui propè sunt Monasterii, unde homines ibi commanentes decimam propter remedium animarum suarum, in jam dictum locum Deo exsolvere debent, herbegare, nec in mansiones, neque in annonas, vel pratis audeat caballos suos repascere; nec ullum hominem, neque feminam, aut pecora, vel caballos ibi per potestatem, sine licentia ibi Deo servientium apprehendere præsumat; sed liceat memorato servo Dei Gerardo, atque Abbati, cui commendaverit regere suprà dicti loci, suisque Successoribus res prædicti Monasterii, sub immunitatis nostræ defensione quieto ordine possidere.

Obnixè denique omnes Successores nostros istius Regni futuros obsecro, ut quod salubri & necessariâ devotione, ob Dei amorem, & supra dictorum Sanctorum, ad animarum salutem egimus, inviolabiliter perpetim observare procuret.

Datum sexto Kalendas Septembris, Indictione secundâ, anno vigesimo nono regnante Carolo Rege glorioso, redintegrante vigesimo quarto, largiore verò hereditate indeptâ decimo. Vide pag. 37.

Actum Aquisgrani Palatio, anno ab Incarnatione Domini nongentesimo decimo quarto. 914.

CAPUT IV.

OTTHO II. *Imperator donat Notgero Episcopo Leodiensi Abbatias Lobiensem, Fossensem, & Gemblacensem anno* 984.

Ex Historia Leodiensi P. Fisen.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. OTTO divinâ favente clementiâ Rex, &c. Fideli nostro Notkero Venerabili Episcopo, & omnibus, qui post eum in Leodiensi Ecclesia futuri sunt Episcopi, confirmamus has Abbatias: Laubiensem, & Fossensem, cum omni integritate suâ, & Comitatum de Brunengerunz, & in Trajecto quicquid regalis Jus fisci exigere poterat in moneta, in telonio, tam in navibus, & ponte, quàm foro, & vicis, exitibus, & reditibus ipsius loci.

CONCEDIMUS etiam, & confirmamus ei Abbatiam S. Petri, in loco qui dicitur *Gemblues*, in Comitatu Darnuensi, cum omnibus ad eam pertinentibus mobilibus, vel immobilibus, tam his, quæ infra ditionem ejusdem Abbatiæ in præsenti consistunt, quàm & illis, quæ Divina largitas illic conferri, & augeri disposuerit.

HANC itaque Abbatiam omnino liberam, præfatæ Leodiensi Ecclesiæ confirmamus, & in perpetuum possidendam concedimus; eo rationis modo, ut nullus Comes, vel sub Comite agens, nullus Advocatus, vel quælibet secularis Persona, ad causas audiendas, vel ad aliqua districtionis negotia exercenda, ipsam Abbatiam, & ei subdita loca intrare, & inquietare præsumat, sed Leodiensis Episcopi provisioni, ordinationi, tuitioni subjaceat; talemque loco illi Leodiensis Episcopus Tutorem & Advocatum præficiat, sub quo res, & homines Abbatiæ defendantur, & conserventur, ut deinceps augmentum, & supplementum sint usibus inibi Deo servientium....

CAPUT V.

OTTHO III. *Imperator in gratiam Notgeri Leodiensis Episcopi, & Heriberti Abbatis, sui quondam Præceptoris, benefacit Abbatiæ Broniensi seu S. Gerardi, anno* 992.

Ex Historia Leodiensi P. Fisen.

NOTUM sit omnibus nostris præsentibus, atque futuris, qualiter vir venerabilis (1) Notgerus Leodiensis Episcopus Serenitatem nostram adierit humiliter petens, ut ad quoddam Monasterium nomine (2) *Bronium*, suæ Ecclesiæ subjectum, in Pago Lomacensi situm, ubi requiescit corpus S. Eugenii Episcopi & Martyris, necnon & multa Pignora Sanctorum, secum dignaremur venire, & præfatum Monasterium sub nostri mundiburdii tuitione susciperemus, & eumdem locum cum omnibus, quæ ad ipsum pertinent, nostro Præcepto noviter confirmaremus, sicut Antecessores nostri Imperatores jam pridem conservandum susceperant, & omnia jura ipsius, Imperialibus Præceptis confirmaverant.

NOS verò ejus piæ petitioni assensum præbentes, cum ipso Bronium venimus, & propter Divinum amorem, sive propter recordationem pristini amoris Domini (3) HERIBERTI Abbatis, qui jam multo tempore Doctor meus, & Capellanus mihi carissimus exstiterat, & sub præsenti tempore eidem Monasterio præesse videtur, hunc locum cum suis appendiciis, Villis, & vicis, & possessionibus, & familiâ utriusque sexûs sub nostræ emunitatis defensione suscepimus, & hac nostræ Præceptionis Auctoritate confirmamus;

PRÆCIPIENTES firmiter Regiâ potestate, ut nullus Episcopus, nullus Dux, vel Comes, sive publicus Judex, seu alia quælibet Persona magna, sive parva, hoc Monasterium, aut loca ad ipsum pertinentia, deinceps intrare audeat ad causas audiendas, seu freda, & tributa exigenda, aut servos, vel ancillas, sive homines hujus Ecclesiæ injustè distringendos, nec ad ullas redibitiones, aut illicitas occasiones requirendas. *Et post pauca.*

COMITI etiam (4) Namuci (5) ADELBERO, Successoribusque illius præcipimus, ut loco nostri tueantur jura hujus Ecclesiæ, nec quicquam de his, quæ concessimus ei, audeant sibi usurpare, sed causâ nostri liberent eam ab omni inimicorum infestatione.

SI autem ipsi, quod absit, aliquando eam oppresserint, & jura, vel bona ipsius violenter invaserint, si ad nostram audientiam Fratres detulerint querelam, ab eis omnem repellemus calumniam.

SI in remotis partibus Nos, vel Successores nostri fuerimus, & non possint ad Nos venire, sub eodem tempore oppressionis, ad Episcopum Leodiensem deferant Fratres hoc nostrum Privile-

Privilegium; & Nos mandando præcipimus ei Regiâ Autoritate, ut districto examine anathematis astringat adversarium Ecclesiæ:

Et si infra quadraginta dies admonitionis, & excommunicationis à calumniâ & injuriâ noluerit cessare, tunc demum Episcopus, & Abbas hujus loci, quem voluerint, de Regni mei Principibus eligant, & eum Advocatum, & Defensorem Ecclesiæ ex parte nostra constituant, & ille Imperiali Majestate communitus, Ecclesiam, & omnia, quæ illius sunt, nisibus totis defendat, & in pace restituat.......

Data II. Kalendas Aprilis, anno Dominicæ Incarnationis nongentesimo nonagesimo secundo, Indictione quintâ, anno autem tertii Ottonis regnantis nono. 992

Actum Bronii feliciter amen.

(1) Notgerus Leodiensis Episcopus, de quo vide plura superiùs pag. 254. 508, & 657.

(2) Bronium, seu S. Gerardi Abbatia, de qua suprà egimus pag. 184.

(3) Heribertus primus post S. Gerardum Abbas Broniensis, antea fuerat Pœdagogus & Sacellanus Otthonis III. Cæsaris. Obiit pauló post annum 992.

(4) Namuci. Vide suprà pag. 184.

(5) Adelbero, aliàs Albertus, primus in Serie Comitum Namurcensium, de quo suprà pag. 196.

CAPUT VI.

S. Henricus *Imperator confirmat Fundationem Collegii Canonicorum in Ecclesia Sanctæ Crucis Leodii, factæ per Notgerum Episcopum Leodiensem, anno* 1005.

Ex Historia Leodiensi P. Fisen.

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Henricus Divinâ disponente clementiâ Rex à Deo coronatus, & ab omni plebe in Regnum glorificè exaltatus.

Quicumque Catholicorum, ...

Quapropter notum esse cupimus, ... qualiter Vir magnæ sanctitatis, & satis dignæ reverentiæ Dompnus Notgerus Episcopus Ecclesiæ S. Mariæ; Sanctique Lamberti Martyris Provisor, & Custos, studio Divini amoris succensus, Ecclesiam quamdam in Urbe Leodio à fundamentis exstrùxit, in memoriam videlicet & laudem Ligni S. Crucis, & Canonicorum Cœnobium ibidem instituit, & pro promerenda æterna vita, ex sumptibus suis in eodem loco Deo militantibus struendam decenter ornavit; ut Sanctorum Patrum Instituta sequentes, die noctuque serviant pro pace Regni nostri, & incolumitate nostra; & dilectissimæ Conjugis nostræ, & pro unanimitate Christianæ Fidei, ad Deum indesinenter preces fundant, unà cibum capiant, pariter dormiant, totosque se Divino Cultui mancipent.

Quare idem præfatus Antistes adiit præsentiam dignitatis nostræ, humiliter supplicans, ut id, quod industria Pontificalis sagaciter disposuerat, Regalis manûs firmitate inconvulsum & indissolubile permaneat.

Assignavimus autem eidem Ecclesiæ per interventum ejusdem Præsulis loca quædam Congregationi pro opportunitate administranda, videlicet in Pago Arduennæ Berthoniam Villam, &c. ....

Et ut hæc collatio Divinæ servituti addicta secundùm præfatam definitionem inviolabilis, & indissolubilis jure permaneat, Edicto banni nostri confirmari jussimus, & hos apices Majestatis nostræ inde fieri præcepimus; per quos decernimus, atque jubemus, ne quis in posterum aliquo stimulo malitiæ tactus, huic Præcepti nostri traditioni audeat contraire.

Sed sicut à præfato Præsule secundùm Dei placitum est ordinatum, sic in omni succedente posteritate indiscussum, & immutilatum, Decreto firmitatis nostræ irrevocabilem in Dei nomine obtineat stabilitatem, dexterâ Regali consignavimus, & Sigilli nostri impressione jussimus insigniri.

Data Nonis Aprilis, anno Dominicæ Incarnationis millesimo quinto, Indictione tertiâ, anno Domini Henrici secundi Regis tertio. 1005

Actum Aquisgrani in Dei nomine feliciter. Amen.

Leodiensis Ecclesia Collegiata S. Crucis sumptibus *Notgeri* Leodiensis Episcopi ædificata fuit, qui eam consecravit anno 979. die 23. Octobris, in eaque instituit & fundavit quindecim Canonicos Horum numerum postea an. 1044. auxit *Wazo* Leodiensis Episcopus usque ad viginti quinque; qui tandem ad triginta ascendit cum Præposito & Decano, quorum ille è gremio Canonicorum Ecclesiæ Cathedralis S. Lamberti eligendus est. Unam è Præbendis possidet Abbas Belli-reditus Ordinis Præmonstratensis Leodii, aliam habent PP. Jesuitæ, pro onere docendi humaniora

Porrò hoc Templum in illo Urbis editissimo loco Notgerus ædificari curavit, ut præpediret extructionem arcis, quam quidam potens in armis meditabatur ibidem extruere, quâ Urbs impugnari poterat & ab illius habitatoribus Clerus & populus opprimi.

Vide Anselmum lib. 2 de Gestis Episcoporum Leodiensium cap. 26. item Chapeauville, Fisen &c.

CAPUT

CAPUT VII.

ANSFRIDUS, *è Comite Bratuspantium, Huensium ac Lovaniensium, electus Episcopus Ultrajectensis fundat ac dotat anno* 1006. *Abbatiam Benedictinorum in Monte Sancto apud Amersfortum, quæ dein translata fuit Ultrajectum sub Invocatione S. Pauli.*

Butkens Genealog. in Probis

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Notum sit omnibus sub Christianæ Religionis norma degentibus, qualiter Ego (1) ANSFRIDUS, licet indignus Trajectensis Episcopus, in loco qui vocatur (2) *Hohorsta*, ædificari præcepi Cellulam, in primis in honorem Dei Nostri JESU CHRISTI constructam nec non gloriosissimæ Genitricis ejus Mariæ, sed & Beatorum Apostolorum Petri & Pauli meique Patroni specialis S. Martini, ea ratione ut inibi Fratribus Monachis sub S. Benedicti Regula feliciter vivere cupientibus dies ducere liceat huic vitæ concessos.

UT autem locus prædictus in Dei servitio firmiùs possit esse stabilitus, jam dictis Fratribus tradidi quidquid visus fui habere in Villa *Thrile*, in Pago Testerbantensi, cum omni Familia cunctoque servitio & districtione, ita ut omni tempore tenui atque possedi, absque ullius contradictione, Regali scilicet manu, traditione ac stipulatione nobis concessum.

ET in *Twenthe* dimidium censûs theloniarii & monetæ, & foreste in *Rumelo*, & quartam partem silvæ in *Fugth-houte*.

PRÆTER hæc tradidi inter Villas *Hese* & *Soys* quatuordecim mansos cum prædio *Hohorst* prædicto cum mancipiis & omnibus appenditiis, silvis, pratis, pascuis, molendinis, aquis, aquarumque decursibus, acquisitis & acquirendis, quod dedit quondam Garwardus Miles S. Martino, & novale quoddam de Monte *Hohorst* usque in *Bachevorth*.

ADDIDI etiam has Ecclesias, *Ermelo*, *Masemunster*, *Livemunster*, *Leyre*, *Suindrecht*, *Hamerthe*, *Loysden*.

ACTUM est hoc publicè coram idoneis Testibus in Basilica S. Mariæ & S. Martini in Hohorst, ipso die Dedicationis ejus, XIV. Kal. Decembris, anno ab Incarnatione Domini M. VI. 1006.
Indictione IV. regnante Henrico II, Imperii sui anno quinto.

(1) ANSFRIDUS ex Bratuspantium & Hoiensium Comite factus Episcopus Ultrajectensis, obiit anno 1008. De eo vide suprà pag. 41. 51. & 52. Uxorem antea habuerat Hilsundem Comitissam de Streyen, quæ fundavit Capitulum perillustre Canonicarum Thorensium, ut suprà dictum fuit pag. 146.

(2) HOHORSTA, vulgò *Horst*, olim quoque dictus fuit Mons Sanctus, prope Amersfortum ditionis Ultrajectinæ Oppidum, in quo extructa fuerat ab Ansfrido Abbatia Benedictinorum, postmodum translata Ultrajectum. De eadem egimus supra pag. 553.

CAPUT VIII.

GODESCHALCUS MORIALMÆUS, *Cathedralis Ecclesiæ Leodiensis Præpositus fundat Collegium Canonicorum in Ecclesia S. Bartholomæi Leodii; eamque fundationem confirmat Raginerus Episcopus Leodiensis anno* 1031.

Ex Historia Leodiensi P. Fisen.

IN nomine Sanctæ & Individuę Trinitatis. Cùm beatæ memoriæ GODESCHALCUS Præpositus ab ipsis fundamentis erexisset Basilicam S. Bartholomæi suis expensis in suburbio Leodiensi, suisque patrimoniis inibi duodecim constituisset Canonicos; scilicet de Allodio de *Lynsen*, & de *Jaist*, & de *Flirreis*: Fideles de animabus suis solliciti, spe retributionis æternæ, seduli illi affuerunt consilii, & operationis juvamine.

TRADIDIT ergo Baldricus Episcopus Allodium de *Butines*, Allodiumque de *Aila* cum Ecclesiolis suis, ad Altare ipsius Apostoli per manus Fratris sui Gisleberti Comitis de Lon. Wolbodo Ecclesiam de *Nalynes*; Nezelo Tolensis Episcopus, prædicti Præpositi Nepos, Allodium de *Duselon*, additis ad supradictum numerum Canonicorum quinque Clericis, præter beneficium Præpositi, Decani & Scholastici.

EGO quoque Raynardus Episcopus, ultimus omnium, qui hæc scribi feci, volens tantorum imitator fieri Virorum, & cooperator tam fructuosi operis, præfato numero tribus adjectis, viginti Canonicorum numerum supplevi, datis ad Præbendam quotidianam septem mansis cum dimidio, cum Matre Ecclesia, & dote sua apud *Lismunt*, quæ legaliter acquisivi à Raynero Fratre Roberti Archidiaconi, & legaliter tradidi per manus Wigeri Advocati, ad prædictum

ctum Altare ipsius Apostoli, Raynero præsente, & libenter annuente, quia videbat de suis Patrimoniis Sanctam Dei Ecclesiam augeri, & crescere. Sed quia medietatem ipsius Ecclesiæ dederat Fratri suo prædicto Archidiacono in vita sua possidere; ne post illius decessum errore aliquo pateretur dispendium Ecclesia, communi omnium consilio fuit statutum, ut singulis annis solveret pro respectu quinque solidos Fratribus ipsius loci.

Dedi præterea ipsi Apostolo quasdam novas decimas, in generali Synodo meis usibus adjudicatas in Villa, quæ dicitur *Jambinnel*. Quâdam postmodum die, cùm Milites mei, & Clerici ad colloquium convenissent Leodii, hanc feci Scripturam in auditu omnium recitari, & impressione nominis mei signari, interdicens sub anathemate, ne quis hæc auderet ulteriùs infringere.

Quia verò non permisit numerositas omnes, quotquot ibi fuerunt Testes, scribere, judicavi quorumdam majorum nomina subnotare.

De Clericis.

Johannem Præpositum,
Wasonem * Decanum,
Rotbertum,
Sicconem,
Geldradum,
Lamozonem Archidiaconos,
Gerardum,
Asculfum,
Bononem,
Emmonem, Canonicos.

De Laïcis.

Ducem Gozilonem,
Albertum Comitem de Namuco,
Albertum de Musal,
Henricum de Brusare,
Wigerum Advocatum,
Godefridum Calvum de Florines,
Gerardum Rufum,
Adelardum de Cymaco,
Floscuinum de Walecurt,
Rodulfum de Moncourt,
Lambertum de Calvomonte.

Actum est hoc anno ab Incarnatione Domini millesimo trigesimo primo, Indictione decimâ quartâ, regnante Cuonrardo Imperatore, Henrico Filio ejus designato Rege. 1031.

*Idem qui Cap. seq. Episcopus nominatur

CAPUT IX.

Wazo Leodiensis Episcopus varia attribuit prædia Collegio Canonicorum S. Bartholomæi Leodii anno 1044. eorumque numerum auget ad XXX. Præbendas; prout hodieque sunt in omnibus Ecclesiis Collegiatis Leodiensibus.

Ex Historia Leodiensi P. Fisen.

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Ego Wazo solo nomine Episcopus, sed valdè, & sine dubio credulus, quia qui bene egerit, mercede remunerabitur inenarrabili; tradidi ad Altare Sancti Bartholomæi in suburbio Leodiensi, per manus Gozilonis Comitis prædiola quædam, aut de rebus Ecclesiæ ab Antecessoribus meis comparata, & juri meo derelicta, aut pro suis commissis à liberis hominibus Ecclesiæ Dei tradita, cum quibusdam vadimoniis, quæ habebam in manu mea, quibus viverent decem Fratres cum ceteris viginti, qui ibidem ad explenda Ecclesiastica beneficia primitùs fuerunt ordinati. Quæ autem ibi tradidi, ratum duxi singula suis nominibus exprimi: Allodium de *Becbe*, &c......

Unde precor & obtestor Dei servos Successores meos per tremendum Dei judicium, ut si ad hæc addere de suis nequeunt, aut nolunt, saltem sicuti constitui, pauperi Ecclesiæ Dei ista detineant, ut in æternâ retributione de hoc etiam mercedem accipiant. Illa quoque vadimonia nequaquam redimantur, nisi aut in Festivitate S. Joannis, aut pridie ipsius Solemnitatis, & tota simul reddatur pecunia, & supradicto pondere: ne minutatim reddita depereat, & damnum patiatur Ecclesia.

Hoc factum probabilium Virorum testimonio est confirmatum,

Lanzonis scilicet Præpositi,
Joannis Chorepiscopi,
Gerardi,
Gosberti Archidiaconorum,
Ipsiusque Advocati Comitis Gozilonis,
Giseberti, &c.

Actum est hoc anno ab Incarnatione Domini millesimo quadragesimo tertio, Indictione duodecimâ, Imperatore Henrico, Duce Gozilone, Joanne loci illius Præposito, Bernardo Decano, Warnero Æedituo. 1043.

Interfuerunt præterea huic traditioni Fratres boni testimonii,

De Sancto Petro Lambertus Decanus,
De Sancto Dionysio Franco Decanus,
De Sancto Martino Alcodus Decanus, &c.

CAPUT

CAPUT X.

INGELBERTUS *in Ecclesia Parochiali de* Haeltert, *qui Vicus est juxta Alostum, fundat anno* 1046. *Collegium XII. Canonicorum in honorem S. Gaugerici; quod postea Alostum translatum fuit ad Ecclesiam S. Martini.*

Ex Archivis Capituli Alostensis.

QUICUMQUE res suas in locis Deo dicatis conferunt ad usus Deo famulantium, ad capescendam supernæ hæreditatis possessionem, hoc sibi non dubitent profuturum.

QUAPROPTER notum sit omnibus hominibus tam futuris quàm præsentibus, quod Ego INGELBERTUS, ingenuus & ex ingenuis ortus Progenitoribus, cogitans de salute animæ meæ, Ecclesiam, *Haletrut* nuncupatam, in qua quidem Monachorum Ordo ab Antecessoribus meis fuerat constitutus, sed subripiente malorum infestatione propter loci penuriam est dispersus; ipsam inquam Ecclesiam cum terris ab Antecessoribus meis & à me inibi collatis, pro salute animæ meæ, & pro animabus Patris & Matris atque Uxoris meæ, nec non pro animabus Antecessorum meorum, & pro omnibus fidelibus Christianis tam vivis quàm defunctis, tradidi ad Ecclesiam Cameracensem Sanctæ Dei Genitricis Mariæ.

HOC videlicet Pacto inter me & Dominum Gerardum Episcopum constituto, ut ipse de prædictis rebus duodecim Canonicos ibi stabiliat, ex quibus unum constituat Præpositum. Dominus verò Episcopus de dono Præbendarum quando contigerit tertiam semper habeat, reliquas verò duas Canonicis dare permittat:

IPSE quoque Dominus Episcopus Altare ipsius loci quod sui juris est, ibi contulit, ab omni debito faciens illud immune, sub interdicto anathematis, nisi quod duodecim denarios solvet pro respectu singulis annis.

EGO etiam Ingelbertus Advocationem ipsius loci in vita mea mihi retinui; ceterùm nulli Successorum meorum eam habendam reliqui.

UT autem hoc meæ parvitatis donum firmum permaneat & inconvulsum, à Domino Gerardo Episcopo & à cuncta Synodo quam Cameraci congregaverat, sub interdicto anathematis est roboratum; præsentibus in ipsa Synodo Archidiaconis & Abbatibus, multisque ingenuis Hominibus, quorem nomina subter signata notavimus:

S. Domini Gerardi Episcopi.
S. Mei ipsius Ingelberti, qui hoc Scriptum fieri jussi.
S. Johannis Abbatis Attrebatensis.
S. Hugonis Laubiensis.
S. Currelli Altimontensis.
S. Heribrandi de Cella Sancti Gisleni.
S. Liberti Archidiaconi.
S. Adecelemi Archidiaconi.
S. Gerardi Archidiaconi.
S. Ivonis Archidiaconi.
S. Ingelberti Archidiaconi.
S. Robaldi Archidiaconi.
S. Aldonis Laïci.
S. Walteri.
S. Johannis.
S. Oiwaldi.
S. Gilberti.
S. Renulfi.
S. Hostonis.
S. Inghelrami.
S. Stephani.
S. Onulphi.

ACTUM Cameraci anno Incarnationis millesimo quadragesimo sexto, Indictione decimâ quartâ, Regni Henrici Regis anno nono, Episcopatûs Domini Gerardi trigesimo sexto. 1046.

ALostum Flandriæ Imperialis Metropolis, in Ecclesia sua primaria Divo Martino sacra, Parochiali & Collegiata Capitulum habet duodecim Canonicorum, inter quos Præpositus & Decanus. Fundatum fuit primo in vicina Parochiali Ecclesia de *Haletrut*, nunc *Aeltert*. Territorii Alostensis S. Gaugerico dicata (qui & Patronus Capituli) per Engelbertum, *ingenuum ex ingenuis ortum Progenitoribus*, atque in Synodo Cameraci congregata approbatum. In Diplomate Fundationis memoratur primitùs ibidem fuisse Monasterium Monachorum tunc dispersum.

Anno 1495. in Vigilia S. Thomæ, Capitulum hoc propter Bellorum injurias translatum fuit cum suis insigniis in Oppidum Alostense, per Henricum de Bergis Cameracensem Episcopum. Præbendas confert Pontifex per menses octo, Capitulum verò per quadrimestre, excepto quod tertia juxta ipsam Fundationem spectet ad collationem Episcopi, quondam Cameracensis, nunc verò Archiepiscopi Mechliniensis; excepto quoque jure Nominationum Universitatis & Facultatis Artium Lovaniensis; item exceptâ Collatione unius Præbendæ Patronatûs Laïci fundatæ 19. Junii 1498. à Zegero de Hingene Pastore Alostensi, & Thesaurario Antoniensi, qui fuit Pastor ab anno 1490. & obiit ante annum 1504. Bona dictæ Præbendæ amortisata fuere 14. Aprilis 1516.

Legitur olim in hoc Capitulo fuisse Dignitas Præpositi ex Fundatione præfata; de qua in Actis habetur; cum ob exiguum proventum olim nullus voluerit residere, quod eapropter constitutus fuerit Decanus sive Vicedecanus cum duplici Præbenda, Decanatu & Præbenda illi annexa.

Pastor ipse Aelterensis subinde Canonicus fuit, sed modo ab anno 1610. Curæ Aelterensi unita & incorporata sunt bona unius Præbendæ pro sua competentia.

Præfatus Decanus sive Vicedecanus perseveravit usque ad annum 1673. quo postliminio resuscitata fuit Præpositura, eique incorporati fuere omnes proventus dicti Decanatus. Tum quoque Pastoratus præfatæ Ecclesiæ S. Martini unitus atque incorporatus fuit prædicto Capituli Decanatui, cum unione item unius Præbendæ.

Præbendæ omnes primitivæ Fundationis dicti Capituli

tuli anno 1674. auctoritate Archiepiscopi Mechliniensis quoad proventus redactæ fuere ad æqualitatem; quod & confirmatum fuit Decreto Regio anno 1714.

Ceterùm qualis fuerit iste Engelbertus Fundator Capituli Halterensis, ambigitur. Miræus in suo Chronico Belgico ad annum 1046. eum vocat *Engelbertum de Oisy, Virum Nobilem*; alii eum è Familia Castellanorum Gandavensium ac Dominorum Alostensium oriundum autumant. His favet, quod anno 1509. Maximilianus Imperator in Diplomate Gallico dato in favorem hujus Capituli, dicat illud à suis Prædecessoribus Comitibus Flandriæ & Alosti fundatum atque dotatum. Quidquid sit; termini Diplomatis, *ingenuus & ex ingenuis ortus Parentibus*, Virum plebeium honestumque Civem, potiùs quam Nobilem fuisse important.

CAPUT XI.

REINALDUS *Archiepiscopus Remensis in Ecclesia S. Martini de Peteghem in Diœcesi Tornacensi, nunc Gandavensi, in locum Clericorum substituit Præposituram Benedictinorum ex Abbatia S. Theodorici Remis, circa annum* 1085.

Ex Spicilegio Dacheriano Tom. II.

AINALDUS Dei gratiâ Rhemorum Archiepiscopus, Carissimo suo ROBERTO Tornacensis Ecclesiæ Venerabili Archidiacono, salutem.

SIGNIFICATUM est nobis, quòd Dominus INGELBERTUS Signifer Comitis Flandriæ impetravit à bonæ memoriæ Rabodo Noviomensi ac Tornacensi Episcopo, ut Ecclesia de (1) Petingen libertate donaretur, & Monachi in eadem ponerentur. Unde & ab eodem Episcopo Privilegium habuisse & habere dicitur.

POSTMODUM tamen hortatu & rogatu Matris suæ, in eadem Ecclesia Presbyteros & Clericos posuit.

QUI siquidem, quia contra priorem & meliorem institutionem ibidem positi fuerunt, nec sibi nec Ecclesiæ proficere potuerunt; immò penè defecerunt.

QUOCIRCA dilectionis vestræ devotionem exhortamur, rogamus, atque monemus, quatenus pro salute animæ vestræ hoc omnimodè efficere studeatis, ut Monachi (2) Beati Theodorici, qui regulariter vivunt & in sancta religione Deo serviunt, in Ecclesia illa ponantur.

INTELLIGIMUS etenim quod eis est plurimùm necessaria, & præveniente Divinâ misericordiâ, & vestro adjutorio, per eosdem poterit ad horem Dei regulariter ordinari....

(1) PETEGHEM, Vicus in Diœcesi olim Tornacensi, nunc Gandavensi, situs est, loco peramæno ad Schaldim fluvium, primo lapide ab Aldenarda. Fuisse illic olim Præposituram Benedictinorum, quos Rainaldus Archiepiscopus Remensis circa annum 1085. transmisit ex Abbatia S. Theodorici juxta Remos, ex jam citato Diplomate constat.

Verùm circa annum 1335. Benedictini ex hoc Cœnobio recesserunt, eò quod ob distantiam locorum difficilè ipsis esset Monachos ex Abbatia S. Theodorici transmittere. Proinde vendiderunt Cœnobium aliaque bona Monialibus Ordinis S. Claræ pretio 3600. librarum, quę ibidem hodieque vivunt sub regimine Abbatissæ.

(2) B. THEODORICI Abbatia juxta Remos, vulgo dicta *In Monte aureo*, fundata fuit circa annum 525. à S. Theodorico. Dein Normannorum vastatione deformata, aliquamdiu fuit sub regimine Canonicorum; donec ab Adalberone Remensi Antistite amotis Clericis suffecti sunt Monachi Benedictini circa annum 977.

Tandem Ludovicus XIV. Galliarum Rex Abbatiam hanc, quæ Statuta Reformationis assumpsit & Congregationi Gallicanæ S. Mauri associata fuit, anno 1695. univit in perpetuum Mensæ Archiepiscopali Remensi sub Præsule Carolo Mauritio Le Tellier; in compensationem præjudicii, quod memoratus Archiepiscopus Ecclesiæ suæ jam olim factum fuisse contendebat, dum Cameracensis Ecclesia, olim Remensis Archiepiscopatûs Suffraganea, ab eodem avulsa in Metropolitanam erigeretur.

CAPUT XII.

GISLEBERTUS *Comes Claromontensis fundat anno* 1091. *Prioratum S. Symphoriani seu S. Severini in Condrusio, vulgò* Condroz, *in Diœcesi Leodiensi, eumque donat Monachis Cluniacensibus; à quibus dein transiit ad PP. Jesuitas Leodienses.*

Ex Historia Leodiensi P. Fisen.

N nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Notum sit omnibus, tam præsentibus, quàm futuris, quòd ego GHIBERTUS Comes Claromontanus, & Frater meus HERIMANNUS, atque Uxor mea LONGARDIS tradidimus BB. Apostolis Petro & Paulo in Cluniacensi Monasterio, ubi Dominus Abbas Hugo præest, pro animabus nostris, vel Parentum nostrorum, partem mediam Ecclesiæ S. Symphoriani, & quidquid habuimus in circuitu ejus, sive in agris, sive in pratis, sive in arboribus, sive in aquis; Advocationem tamen retinentes in manu nostra.

OBTINUIMUS autem apud Leodiensem Episcopum Henricum, ut prædicta Ecclesia per se stet

ſtet nulli obnoxia ſervituti; jus proprium habens Baptiſmi, atque ſepulcri; nullique aliquem reſpectum ſolvens, niſi quatuor denarios tantùm Epiſcopo Leodienſi, in cujus Parochia ſita eſt.

De nemore autem noſtro habitantes ibi accipient, quantum voluerint, ſive ad ædificandum, ſive ad ignem faciendum; ſed minimè vel ad vendendum, vel ad dandum conceſſimus etiam omnem uſuarium de eo, beſtiis eorum, ſive porcis, ſive aliis ſine aliquo reſpectu.

1091. Actum eſt iſtud anno ab Incarnatione Domini M.XCI. Indictione XIV. regnante Henrico Imperatore IV. Epiſcopo autem prædicto Henrico Leodienſi Eccleſiæ præſidente.

Hujus rei Teſtes ſunt &c.

Huic Traditioni legitimæ placuit etiam poſtea Materteræ meæ Cunigardi Comitiſſæ, & Filiis ejus partem concordare, ſuamque partem, quam prædictæ Eccleſiæ materno jure poſſidebat, eiſdem BB. Apoſtolis ſimili definitione, eodem anno contradere, coram jam dicto Venerabili ac piæ memoriæ Henrico Epiſcopo, & coram idoneis Teſtibus, qui infrà ſubſcripti ſunt.....

Patres Societatis Jeſu primùm advenere Leodium anno 1566, ſub protectione Illuſtriſſimi D. Gerardi à Groesbeeck Epiſcopi, dein S. R. E. Cardinalis. Ampliùs eos fundavit anno 1581. Erneſtus Bavariæ Dux Elector Colonienſis & Leodienſis Epiſcopus, qui eis Cœnobium FF. Hieronymianorum tradidit, quorum Scholæ jam defeciſſe videbantur.

Jeſuitæ ergo eorum loco humaniores Litteras docere cœperunt 30. Aprilis 1582; obtinueruntque præterea bona Prioratûs S. Symphoriani ſeu Severini in Condruſio, de quo hoc Diplomate, tunc à Monachis deſerti; item fructûs Præbendæ in qualibet è Collegiatis Eccleſiis Leodienſibus.

Sunt & Leodii PP. Societatis Jeſu Angli, qui cùm priùs habitaſſent Lovanii in Caſtro Cæſaris, anno 1616. advenerunt Leodium, ibique Domum Probationis magnificam erexerunt, ex liberalitate Catholicorum ab Anglia exulantium. Anno 1700. obtinuerunt à Principe Joſepho Clemente Bavariæ Duce Præſidentiam & Lectiones Theologicas in Seminario S. Matthæi ad Catenam Leodii.

CAPUT XIII.

Wido & Wulpherus *Viri Nobiles dotant Abbatiam Aquicinctinam Ordinis S. Benedicti juxta Duacum, anno* 1101.

Ex Hiſtoria Valencenenſi P. Outremanni.

* Caſtellanus.

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Hugo Cameracenſis* omnibus Deum amantibus proſperos ſucceſſus.

Notiſſimum ſit fidei Chriſtianæ cultoribus futuris & præſentibus, quod Wido, & Vulferus Filii Urſionis Duacenſis, & Aleidis Uxor ejuſdem Widonis decimam de *Cauvenicurte*; & de *Fraſnoit*, quam à me in caſamento tenebant, volentes eam Eccleſiæ S. Salvatoris de Aquicincto donare, mihi ad opus Fratrum in prædicta Eccleſia Deo ſervientium reddiderunt; quam Ego illico & ipſi, annuentibus Filio meo Hugone, & Uxore mea, Abbati Aimerico prædicti Monaſterii, & Monachis ibi Deo omni tempore famulantibus, pro noſtrarum animarum, & Anteceſſorum, & Succeſſorum noſtrorum remedio donavimus.

Vide ſuprà p. 163.

Huic dationi hi interfuerunt Teſtes.

Godefridus de Belines,
Hugo de Rumolcourt,
Rogerus de Beluin,
Landricus de Cauventin,
Goiffridus de Waſnes,
Hugo Filius Mardi de Cameraco,
Goffridus Major,
Rodulfus de Cauvenicourt,
Hugo de Burlun,
Tezzo de Mewers,
Fulco de Hailcurt,
Ipſi quoque Wido, & Vulferus, qui hanc donationem fecerunt.

Actum eſt hoc anno ab Incarnatione Domini M.C.I. Indictione XI. concurrente I. Epactâ XVIII. regnante Philippo Francorum Rege, principante Roberto juniore in Flandria. 1101.

CAPUT XIV.

Godefridus de Ribodimonte & Rainerus *Viri Nobiles dotant eandem Abbatiam Aquicinctinam anno* 1103.

Ex eadem Hiſtoria Valencenenſi. 1103.

Anno ab Incarnatione Domini milleſimo centeſimo tertio, Regnante Henrico Imperatore, Rege Francorum Philippo, Comite Flandrenſium Roberto juniore, venientes Aquicinctum Godefridus Filius Anſelli de Ribodimonte, & Rainerus Dapifer ipſius, ambo pro ſalute animæ memorati Anſelli, qui Godefridi quidem Pater, Raineri autem Dominus, ipſius verò Aquicinenſis Cœnobii Fundator, & Adjutor devotiſſimus extitit, nec non & ſuarum animarum, conceſſerunt S. Salvatori, & Fratribus ibidem Deo ſervientibus, ut in vivario Bulcinienſi, imò in omni aquâ ditionis eorum liceret illis duos piſcatores habere perpetuò, abſque ulla repulſa, vel contradictione.

QUOD donum suum sigillatim uterque, scilicet suum piscatorem, * coram Fratribus ipsius loci super Altare S. Salvatoris cum cespite, & ramusculo, ut moris est, posuerunt.

* Fortè Piscationem.

Commune siquidem est ambobus illud vivarium, licet exuperet pars Godefridi.

QUOD, quia minùs idonei Testes interfuisse visi sunt, hortatu amborum prædictorum Virorum, quartâ abhinc die Dominus Abbas Gelduinus duos è suis Monachis Bulcinium misit, quatenus coram multis ibidem ad quoddam Placitum decursuris, prædictam dationem solemniùs renovaret.

QUIBUS præsentibus, uterque quod dederat in ipso Placito renovaverunt, addito insuper hoc beneficio, ut quæcunque volatilia ipsi piscatores in eodem vivario ceperint, ad esum Fratrum infirmorum Aquicinensi Ecclesiæ devehantur. Huic rei Testes interfuerunt,

Hugo Castellanus Valentianensis,
Gerardus de Falmart,
Willelmus de Domate,
Almanus de Pons,
Willelmus de Anzen,
Gobertus Pater Reineri,
Almanus Præpositus de S. Amando, &
Herbertus Frater ejus,
Amolricus de Landast,
Godinus de Sylva,
Bernardus Præpositus,
Hugo de Mercato,
Wago de Corceles,
Hubertus de Estrees,
Helbertus de Belen,
Joannes de Malcicurt, cum
Waltero Fratre suo,
Hugo de Wasnes, &
Hugo de Marca,
Heroardus de Rohé,
Alulfus de Masten,
Rumaldus de Wasberc,
Goiffridus de Incy,
Huardus de Cameraco, & multi alii.

CAPUT XV.

EMMISSA *Comitissa Valencenensis dotat anno* 1107. *Ecclesiam S. Joannis Baptistæ Valencenis, in qua tunc erat Collegium XIII. Canonicorum Sæcularium, quod paulò post mutatum fuit in Abbatiam Canonicorum Regularium.*

Ex Historia Valencenensi P. d'Outreman.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Ego EMMISSA, quæ cognominor Comitissa, Isaac & Mathildis Filia, Fastrei de Fossato Conjux effecta;

CUM satis florerem mundanâ gloriâ, & de patrimonio meo possiderem plurima, & honesta; cumque pro certo scirem omnia hæc fore caduca vel transitoria, Divini Præcepti non immemor cogitavi honorare Deum de mea substantia.

HONORAVI autem sic: Bonis ditata plurimis particeps eram thelonei Valentianensis.

PRO salute ergo animæ meæ, pro salute etiam Patris, & Matris, pro salute Domini mei Karissimi Rogerii scilicet de Wavring, pro salute pariter omnium Antecessorum meorum, theloneum illius hebdomadæ, quæ me prima contingebat in Quadragesima, tradidi in perpetuum S. Joanni Baptistæ de Castello Valentianensi ad usum & sustentationem tredecim Canonicorum inibi Deo egregiè famulantium; hoc annuente Balduino Montensi Comite, cum Uxore sua Jolende Comitissa, à quibus tenebam illud beneficium; annuentibus etiam cunctis Fratribus suis, atque Sororibus; annuente pariter Matre suâ, Idâ scilicet Comitissâ.

HOC autem ut ratum esset, atque in æternum inviolabile permaneret, Chartam hanc inde fieri præcepi, quam præfatus Comes Balduinus Sigillo suo insignivit, horumque legalium Testium subsignatorum testimonio roboravit.

S. Godefridi & Hugonis Castellanorum de Valentianis.
S. Godzewini de Avesnes.
S. Anselmi de Merbis.
S. Wigeri de Thuinio.
S. Arnulfi de Croiz.
S. Godefridi de Arescod.
S. Baldrici de Rosgin.
S. Huberti de Hosden.
S. Gerardi Arnulfi Filii.
S. Guillelmi de Dononio.
S. Walckeri Majoris.
S. Anselmi Majoris.
S. Almandi.
S. Gonteri.
S. Arnulfi.
S. Soywardi.
S. Raineri.
S. Hugonis.
S. Walcheri.
S. Liædini.
S. Balduini Veritatis.
S. Heluini.

Actum est hoc anno ab Incarnatione Domini M. C. VII. Indictione XV. 1107.

CAPUT

CAPUT XVI.

ÆGIDIUS *de S. Auberto Vir Nobilis, donat Abbatiæ Forestensi Virginum Benedictinarum juxta Bruxellam, decimas Parochiarum de Burst, Borsbeke, &c. anno* 1119.

Ex Ms. Pastoris in Westrem.

NOTUM sit omnibus Christi fidelibus, quibus præsens Scriptum videre contigerit, quod Ego ÆGIDIUS Miles Dominus de Sancto Auberto, & M... Uxor mea, omnes decimationes in Parochia de (1) *Bursta* & (2) *Bambrugghe* & (3) *Vleckem* & (4) *Borsbeka*, cum omnibus eorumdem decimationibus, appendenciis, & omnibus novalibus, nunc temporis & imposterum ad Nos pertinentibus, sub testimonio proborum Virorum, liberè & absolutè in eleëmosynam Ecclesiæ contulimus Forestensi;

FIDE & juramento ante fores Ecclesiæ de *Hautrive* Feriâ sextâ ante Ascensionem Domini præstitis, quod nec à Nobis, nec à nostris Successoribus præfata Ecclesia de *Forest* aliquam calumniam pateretur. Et pro injurioso delicto Forestensi Ecclesiæ à Nobis illato, bonarium & dimidium terræ contulimus eidem Ecclesiæ apud *Burst*; Donationem vero decimarum & terræ prædictæ sub periculo omnium bonorum nostrorum apud *Burste*, Sigillo Dominæ Comitissæ & nostro promisimus legitimè confirmari.

NOMINA verò Testium, qui interfuerunt huic venditioni & Donationi, sunt hæc:

Willemus Præpositus de Forest, qui ex parte Ecclesiæ Forestensis fidei & juramenti interpositionem cum donatione ab utrisque, scilicet Ægidio Milite & M... Uxore suscepit,
Willemus, Presbyter de Alost,
Henricus & Rogerius Fratres,
Segerus & Rogerius, & alii quam-plures idonei, & competentes.

ACTUM Incarnationis Dominicæ anno millesimo centesimo, nono-decimo, mense Maio. 1119.

HOc Diploma Miræus non nisi per Fragmentum ediderat supra in Notitia Ecclesiarum cap. 182. p. 758. sed integrum communicavit nobis R. D. Van Gestel Pastor in Westrem, Author Historiæ Ecclesiasticæ Archi-episcopatûs Mechliniensis, brevi in lucem edendæ.

(1) BURSTA, vulgò *Burst*, Vicus Diœcesis Mechliniensis in Comitatu Alostano.
(2) BAMBRUGGHE, Vicus vicinus Burstæ.
(3) VLECKEM, in vicinia, cum Bambrugghe unitus Parochiæ de Burst.
(4) BORSBEKA, Parochia vicina Burstæ.

CAPUT XVII.

BUCHARDUS *Cameracensis Episcopus benefacit Monasterio S. Salvii, nunc Abbatiæ, Ordinis Cluniacensis juxta Valencenas, anno* 1120.

Ex Historia Valencenensi P. Outremanni.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis &c. BUCHARDUS Dei gratiâ Cameracensis Episcopus omnibus S. Dei Ecclesiæ Fratribus & Filiis tam præsentibus, quàm futuris in perpetuum.

CHARISSIMI Fratres & Domini, quædam controversia erat inter Monachos Cluniacenses, qui Deo serviunt in Ecclesia Sancti Salvii Martyris prope Valentianas, & inter Walterum Almanni Filium; quam auxiliante Deo, consilio bonorum tam Clericorum, quàm Laïcorum hoc modo sedavimus. Walterus igitur pro Deo, & pro salute animæ Patris sui, eamdem libertatem Ecclesiæ S. Salvii, quam in vita Pater suus Ordini Monachorum concessit, & authenticè confirmavit, tam per Balduinum Comitem Montensium, quàm per ceteros Dominos suos, sub quibus eamdem Ecclesiam in peccato tenuerat. Istam eamdem libertatem concessit prænotatus Filius suus Monachis Cluniacensibus, & in manus nostras reddidit, & de malefacto suo se culpabilem clamavit, nostramque absolutionem suscepit: & per fidem & juramentum se amodo pacem Ecclesiæ servaturum promisit: Fratresque suos Gervasium, & Almericum, suamque Sororem Agnetem, Cognatosque suos Almanum & Gonterum nobis obsides dedit, & ejus collaudatores: Hac quidem conditione; quod Canonici de Ecclesia Cluniacensi Præbendas suas quietè & liberè in tota vita sua teneant, similiter Thesaurarius suam, secundùm tenorem Scripti sui.

HAC etiam conditione; ut Clerici ibidem commanentes eorumque heredes mansos suos quietè teneant per censum in duobus denariis per singulos annos in Natali Domini persolvendis.

QUOD pro pace firmiùs retinenda similiter teneat mansum suum Ala filia Walteri de Rumbies.

SI verò aliquis de mansis istis necessarius fuerit officinis Monachorum, illum deliberent Monachi sive per pecuniam, sive per terram, sive per alium mansum consilio & consideratione Sex-virorum Valentianarum.

Et si duo de istis in hoc discordes fuerint, ad laudem & consilium quatuor comparatio mansi definiatur.

Statutum est etiam, ut nullo modo Monachi ad Conversionem vel ad Ordinem servum Walteri recipiant sine assensu suo.

Præterea statutum est, ut omnes illi quicunque tenuerunt hactenus terras suas de Canonicis, eodem modo quietè deinceps teneant de Monachis.

Similiter statutum est, ut Walterus suique hæredes unam candelam in Purificatione S. Mariæ, quam hospites sui sibi reddunt per singulos annos.... Proprium verò mansum, quem tenebat ante ostium Ecclesiæ, reddidit Monachis pro anima sua.

Præterea dictum est ut omnis quicunque tenet terram de Waltero, non reddat eam Monachis, neque vendat, neque invadat sine assensu Walteri.

Si aliter factum fuerit, irritum fiat. Monachi verò concesserunt Dominæ Richildi Matri Walteri unam ministrationem Monachalis Præbendæ, & orationes Ecclesiæ, si per conversionem ad eamdem Ecclesiam accedere voluerit.

Præterea Waltero concessum est à Monachis, ut si quis malefactor de possessionibus S. Salvii, sive de familia sua quandoque Ecclesiam disturbaverit, prius eant ad Cameracensem Episcopum pro quærenda Justitia. Si verò ibi defecerint, redeant ad Walterum vel ad hæredem suum, nec in loco ipsorum alium quemquam Laïcum quærant Advocatum, si eis auxiliari poterit, vel voluerit.

De illis verò Sex-viris Valentianensibus tres eligantur ex parte Monachorum, & tres ex parte Canonicorum, vel hæredum suorum fide & Sacramento adstricti, quorum consilio, & discreto intuitu fiat emptio mansorum, vel æqua mutatio.

Si verò quandoque aliqua causa orta fuerit inter Monachos, & Canonicos, vel inter se: concorditer agatur, vel in audientia Cameracensis Ecclesiæ canonicè sopiatur. Hujus Chirographi Testes sunt;

S. Bucardi Cameracensis Episcopi.
S. Theodorici ejusdem Ecclesiæ Archidiaconi.
S. Radulphi Archidiaconi.
S. Anselli Archidiaconi.
S. Joannis Archidiaconi.
S. Evrardi Archidiaconi.
S. Erlebardi Cameracensis Præpositi.
S. Oilardi Decani.
S. Canonicorum, Bernardi, Gerardi, Godefridi, Hugonis.
S. Bovonis Abbatis S. Amandi.
S. Oduini Abbatis S. Guisleni.
S. Gislardi Abbatis de Geraldi-monte.]
S. Werimbaldi Decani Valen.
S. Walteri Almanni Filii.
S. Fratrum suorum Gervasii, & Almorici, & Agnetis Sororis eorum, Matrisque eorum Richildis.
S. Cognatorum suorum Almanni Rode, Gonteri, Arnulphi Spinæ, Almanni Fruinen.
S. Gosuini de Avennis.
S. Walteri de Anzen.
S. Anselli Villici.
S. Walteri de Rumbies.
S. Ægidii Coynsiacensis Prioris.
S. Richardi Prioris S. Salvii.
S. Canonicorum, Tregeri, Willelmi, Daniëlis, Goislani, Alardi, Hugonis.

Si quis hoc institutum violaverit, perpetuæ excommunicationi, nisi satisfecerit, subjaceat.

Actum anno Dominicæ Incarnationis M. C. XX. Indictione XII. Anno quidem supradicti Episcopi III. Conservatoribus hujus pactionis sit pax, & gloria, Amen. 1120

CAPUT XVIII.

Henricus Blesensis, *Virdunensium Episcopus anno* 1123. *approbat Fundationem Monasterii Belli-fontis, vulgo* Beaufaye *Canonicorum Regularium, haud procul Leodio.*

Ex Historia Leodiensi P. Fisen.

Notum sit omnibus Ecclesiæ Dei fidelibus tam futuris, quàm præsentibus: quòd Ego Henricus Dei gratiâ Virdunensis Episcopus rogatu quorumdam Fratrum Deo servire volentium, Roberti scilicet, & Sociorum ejus, ad ædificandam Ecclesiam, seu Hospitale pauperum, pro remedio animæ meæ, & Prædecessorum meorum concesserim Ecclesiæ Dei mansum unum prædii ad Jupiliam pertinentis in loco, qui *Bellus fons* dicitur, cum tota decima, quantum juris est Ecclesiæ Virdunensis. Eâ videlicet conditione, ut si quid ibidem, seu in prædiis, seu in mobilibus collatum fuerit, ibi semper caput habeatur, & sit semper pertinens ad jus Virdunensis Episcopi.

Quod si nutu Divino ad id ventum fuerit, ut spiritalem præficere Patrem sit necessarium; canonicè priùs electus Virdunum veniet, per manum Episcopi in Capitulo de temporalibus investiendus; salvo jure Parochiali Leodiensis Ecclesiæ.

Et ut semper appareat ad jus nostrum pertinere, constituimus exinde per singulos annos persolvi nobis, Successoribusque nostris in Nativitate B. Virginis Mariæ duodecim denarios Leodiensis monetæ.

Et

Et si quis, quod absit, huic nostræ concessioni temerè voluerit obviare, & nobis, vel illis aliquam torturam facere, judicii Dei, & nostri anathematis se sciat sententiam incurrere, nisi pœniteat dignâ satisfactione.

Factum est hoc, anno ab Incarnatione Domini M. C. XXIII. Indictione septimâ, regnante Henrico Imperatore IV. Alberone Episcopo in Leodio anno primo. Ego Henricus Episcopus subscripsi. Testes, &c. 1123.

CAPUT XIX.

Godefridus Barbatus *Dux Lotharingiæ ac Brabantiæ confirmat anno 1125. variorum prædiorum donationem in Vico de Buggenhout, in favorem Abbatiæ Affligemiensis, ab* Arnulpho *Comite Arschotano.*

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, Ego Godefridus Dei gratiâ Dux & Marchio Lotharingiæ, omnibus Christi Fidelibus in perpetuum. Quoniam auctore Deo Haffligeniensem Ecclesiam tam à me quàm à Fratre meo Comite Henrico fundatam scio, paci & quieti in ipsa Ecclesia Domino famulantium, modis omnibus providere debeo.

Unde notum esse volo tam futuris quàm præsentibus, qualiter Arnulfus Comes de Aderscoth, cum duobus Filiis suis, Godefrido & Arnulfo, in Curia mea Lovaniæ venit, & ad id, quod acturus erat, magnam hominum meorum multitudinem, liberorum & servorum convocavit.

Præfatus igitur Comes Arnulfus quicquid apud Buckenholt habebat in terris, sylvis, aquis & pascuis, cum omni decima & utilitate, quâ ipse tenuerat, ad opus Haffligeniensis Ecclesiæ, in qua Joannem Filium suum jam Monachum fecerat, assentientibus & simul dantibus Filiis, mihi liberaliter in manu dedit, coram hominibus & Baronibus meis, qui præsentes erant, worpivit proprio & totius Curiæ meæ judicio, nihil sibi juris in his quæ donaverat reliquit;

Vulgò Mildere & Steenhuffel. Insuper quod apud *Malren* & *Stenosle* Ecclesia possidet, addidit. Summa autem omnium quæ dedit hæc est; medietas sylvæ, quæ Buckenholt vocatur, quicquid terræ cultæ & incultæ in ipsa Villa Buckenholt habuit, liberaliter dedit; medietas sylvæ quæ *Emelo* dicitur & mansus terræ qui sylvæ adjacet.

Sylvam quæ *Schrieck* appellatur ex integro dedit, quia liberum Allodium suum esse cognovit, rusticis & colonis Ecclesiæ sive pauperes essent, sive divites, jus illud quod *Sach* appellatur in sylva de Buckenholt concessit, vechtinam autem de porcis hominum suorum Ecclesia habebit;

Hæc omnia Comes Arnulfus cum legitimè fecisset, per me Patriæ Dominum, & Ecclesiæ Advocatum confirmari postulavit.

Igitur ut ammonitus fueram, legitimam donationem præfatæ Ecclesiæ legitimè & liberaliter contuli; posteris meis tam in his quàm in omnibus tuendam Ecclesiam reliqui; contra Ecclesiam quicquam fieri sub districta gladii animadversione prohibui.

Quæ ut rata & inconvulsa permaneant, Scripto mandari, Sigilli mei impressione & Testium astipulatione placuit roborari. Testes

Arnulfus,
Arnulfus de Grentbergis,
Gerardus Frater ejus,
Filii Comitis Arnulfi, Godefridus & Arnulfus,
Gozwinus de Heverle &
Reinerus Filius ejus,
Sigerus de Wavera,
Henricus de Birbais,
Henricus de Lepporum,
Henricus de Asca,
Eustachius de Thielth,
Arnulfus Dapifer,
Arnulfus de Filorh,
Franco Castellanus,
Franco de Sclusa,
Alardus de Baltersem.

Acta sunt hæc anno Dominicæ Incarnationis M. C. XXV. Indictione III. Epactâ XIV. regnante Lothario Romanorum Imperatore. 1125.

CAPUT

HOc Diploma ediderat Miræus lib. I. Donat. Belgic. Cap. 44. pag. 375; sed variis in locis mutilatum. Integrum illud supplemus, prout nobis benignè communicavit è Chartulario suo Illustrissimus Dominus de Riviere, Comes de Heere in agro Leodiensi, ex antiquis Comitibus Arschotanis oriundus. Vide supra pag. 375. varias Notas Miræi ad hoc Diploma.

CAPUT XX.

ALEXANDER *Episcopus Leodiensis confirmat anno* 1134. *Fundationem Prioratûs, nunc Abbatiæ, de Geronsart Canonicorum Regularium, juxta Namurcum.*

Ex Archivis Capituli B. Mariæ Namurci.

N nomine Patris & Filii & Spiritûs Sancti. Ego ALEXANDER gratiâ Dei Leodiensis Episcopus, notum facio præsentibus & futuris omnibus Ecclesiæ Christi fidelibus, quia Prædecessor noster bonæ memoriæ Dominus Albero Episcopus rogatu Fratris Johannis aliorumque Dei Servorum cum eo sub Regula Beati Augustini canonicè viventium partem prædii Episcopalis juxta *Jamedam* infra terminos Sanctæ Mariæ Namurcensis liberalitate suâ Deo & S. Augustino obtulit, & eisdem Servis Dei per manum Lamberti Comitis, qui Advocatus erat Episcopalis prædii, firmâ & legitimâ donatione contradidit, ubi & prædictis Dei Servis cooperante fidelium devotione Ecclesia novo constructa est opere, & plures inibi Deo servientes adunati sunt.

QUORUM honestâ conversatione permoti, Nos quoque devotionem nostram eidem Ecclesiæ applicuimus, eamque in honorem Dei ad titulum S. Mariæ semper Virginis Sanctique Augustini Episcopali benedictione dedicavimus, atque ad ampliandum ipsius atrium de prædio Episcopali superaddidimus.

ET ne qua ex hoc imposterum suboriri possit controversiæ calumnia, certis ab adjacenti terra per circuitum discrevimus terminis, & tam ea quæ à Prædecessore nostro collata sunt, quàm quæ Nos ipsi contulimus, eidem Ecclesiæ in dotem ac possessionem perpetuam legaliter confirmavimus.

AD hæc etiam utilitati & paci Servorum Dei inibi commorantium paternè consulentes, omnem silvam adjacentem & loca pascualia necessariis eorum usibus, absque exactionis alicujus respectu, perpetualiter indulsimus, ut tam in usu equis necessario quàm in construendis sive fulciendis ædificiis competens habeant ex nostra munificentia beneficium, & sufficiens ac perpetuum in quoscumque usus necessarios solatium.

QUOD si quis præsentium vel futurorum hæc aliquando infringere temptaverit, & quietem Servorum Dei iniquis machinationibus perturbare præsumpserit, hunc modis omnibus execramus ac maledictionis anathemate condempnamus.

UNDE in testimonium confirmationis Carta hæc præcepto nostro conscripta & Sigilli nostri est impressione signata, & de hiis qui præsentes fuerunt Testes idonei sunt,

Herbertus Archidiaconus,
Dodo Archidiaconus,
Abbas Herlandus de Floreffia,
Balduinus Capellanus,
Albricus,
Everadus,
Radulphus,
Henricus,
Jordanus Præpositus,
Everardus Decanus,
Arnulfus Præpositus, & alii quam plures.

De Laïcis.

Comes Namurcensis, Godefridus & Henricus Filius ejus,
Reinerus Frater Waheri Advocati,
Theodoricus de Tynes,
Avelinus,
Robertus & alii quàm plures, qui in eadem die ex diverso ad benedictionem Ecclesiæ convenerunt.

ACTUM anno ab Incarnatione Domini millesimo centesimo trigesimo quarto, Indictione 1134.
XII. imperante Lothario secundo, anno Regni ejus XI.

CAPUT

ORdo Vallis Scholarium institui cœpit sub annum 1201. in Campania Regni Galliæ Provincia, authore Guilielmo Anglo; qui cum tribus Sociis Richardo, Everardo & Manasse S. Theol. Doctoribus ac Professoribus in Academia Parisiensi, mundi vanitatum pertæsus, in altissimam Lingonensis Diœcesis eremum secessit, sibique ac suis juxta Regulam S. Augustini victuris, Cœnobium construxit. Ordinem postea confirmavit Honorius III. anno 1218.

Hujus Instituti Monasteria in Belgio ac Diœcesi Leodiensi sunt hæc: Abbatia B. Mariæ de Gerondisarto juxta Namurcum; B. Mariæ de Valle Montibus Hannoniæ quæ anno 1617. facta est Abbatia; B. Mariæ Leodii. Abbatia ab anno 1616; Prioratus Hanswicanus Mechliniæ, Leeuwensis in Brabantia, & Housalisiensis in Ducatu Luxemburgensi.

Gerondisarti juxta Namurcum, initio fuerat Sacellum S. Augustino sacrum, ab Alexandro de Juliaco Leodiensi Antistite conditum, anno 1134. & Canonicis Regularibus Ord. S. Aug. traditum. Anno 1222. Scholaribus fuit attributum, quorum Prior an. 1617. Abbatis pedum fuit assecutus, & Comitiis Ordinum Namurcensium intervenit.

CAPUT XXI.

THEODERICUS *Ambianensis*, & MILO *Morinensis*, *Episcopi*, *ratam habent anno* 1137. *Fundationem Abbatiæ Cari-Campi Religiosorum Cistertiensium in Arthesia*, *ab* HUGONE CANDAVENE *Comite S. Pauli factam*, *variasque alias Donationes confirmant*.

Ex Spicilegio Dacheriano Tom. XI.

IN nomine Patris & Filii & Spiritûs Sancti, amen. Ego THEODERICUS Ambianensium, & Ego MILO Morinorum Dei gratiâ Episcopi tam præsentibus quàm futuris in Christo fidelibus in perpetuum.

SÆPE longiturnitas temporum auferre solet notitiam rerum: labilis enim & caduca naturæ humanæ conditio dum juxta morem deperit, subsequentem nimirum se à certitudine transducit. Eapropter, Fili HUGO Abba Venerabilis Cari-campi, collatas à devotis Viris eleëmosynas tibi Monasterioque tuo in perpetuum possidendas, scripto & memoriæ commendare curavimus, quarum eleëmosynarum nomina Condonatoribus suis subscripsimus.

NOVERINT igitur omnes homines tam præsentes quàm futuri, quòd cùm diu (1) HUGO Candavene propter combustionem Villæ S. Richarii sub anathemate mansisset, tandem concedente Domino Papa Innocentio meruit, ut pœnitentiam in terra sua ageret, & de suis possessionibus Abbatiam quamdam construeret. Ecclesiam itaque Cistertium, quæ de Carocampo dicitur, constituit, quam terris & possessionibus dotavit. Hæc sunt nomina possessionum: Tertia pars Haiæ atque Caricampi, terra ad duas carrucas, & quidquid juris in eodem Territorio habebat. Hoc laudaverunt Filii ejus Engelrandus & Hugo, Anselmus, Radulfus, & Wido. Hujus rei Testes sunt

Balduinus Sacerdos Sancti Hilarii,
Arnulfus Clericus de Sancto Paulo,
Andreas de Baldemento, &
Bona-Fides, Monachi,
Adam Chareth, &
Hugo de Hestruz, & multi alii.

ANSELMUS de Paz dedit Beatæ Mariæ medietatem Caricampi. Hoc laudaverunt Helfridus Frater ejus & Sorores Aelidis, Gisla & Emma. Huic rei interfuerunt

Hugo Comes Candavene, &
Balduinus Sacerdos Sancti Hilarii,
Arnulfus Clericus de Sancto Paulo,
Andreas de Baldemento, &
Bona-Fides, Monachi,
Balduinus &
Gosselinus de Ortevilla,
Hugo de Hestruz, &
Adam Chareth.

MAINARDUS de Mauritania dedit se Beatæ Mariæ, & quidquid habebat in Territorio Caricampi. Hoc concessit Miriadoil & Uxor ejus Clemens, & Filii eorum Engelrandus, Balduinus, Miriadoil, & Arnulfus, & Filia Clemens.

RADULFUS Luvel dedit Beatæ Mariæ medietatem terræ Caricampi, & nemus. Hujus rei Testes sunt

Hugo Comes Candavene, &
Engelrandus Filius ejus,
Andreas de Baldemento, &
Bona-Fides Monachi,
Balduinus Sacerdos Sancti Hilarii,
Arnulfus Clericus de Sancto Paulo,
Balduinus, &
Goscelinus de Ortevilla,
Robertus de Durlez, &
Hibertus Frater ejus,
Robertus Waltavene, &
Odo Frater ejus, &
Hugo de Hestruz,
Nicolaus de Erin,
Adam Chareth,
Robertus de Halli,
Bacheler de Heseche, & multi alii.

ENGELRANDUS de Vaccaria, & Rogerus dederunt quidquid habebant in Territorio Caricampi, quod laudaverunt Filii eorum Petrus, Mainardus, Balduinus, Engelrandus, Radulfus Luvel, Rogerus Spinoe, Vivianus de Pas.

LAMBERTUS de Arbruviis dedit Beatæ Mariæ quidquid habebat in Territorio Caricampi: Burnel & Filii ejus Vivianus de Pas & Landricus Frater ejus

RAINELMUS concesserunt Beatæ Mariæ quidquid habuerunt in Territorio Caricampi. Hujus rei Testes sunt

Anselmus de Pas,
Balduinus Sacerdos Sancti Hilarii,
Radulfus Luvel,
Hibertus Desalteus,
Rogerus Spinoe, &
Balduinus Filius ejus.

GALTERUS Gohart, & Hubertus de Vaus & Uxores eorum, Filii & Filiæ eorum concesserunt Beatæ Mariæ quidquid habebant in Territorio Caricampi. Hujus rei Testes sunt,

Rogerus Spinoe, &
Balduinus Filius ejus,
Girardus Sacerdos de Balli,
Amisardus,
Odo, &
Johannes Filius ejus.

HOC factum est anno ab Incarnatione Domini M. C. XXXVII. 1137.

(1) HUGO

(1) HUGO Campaniensis, priscè *Campus avenæ*, & Beatrix ejus Conjux, amplissimi Territorii S. Pauli Comites (de quorum Stemmate vide sup. p. 704.) Caricampense Monasterium à fundamentis exædificârunt, variisque possessionibus locupletârunt. Liberalitatis hujusce caussa, patratorum ab ipso Hugone flagitiorum magnitudo. Quippè, nescio quâ ductus simultate, Ponthivensem Comitem, sanguine sibi vinctum interfecerat: Sacerdotem in Bellovarensi Villa, Dorlanâ Arce mille passibus abjunctâ, sacris operantem, majore audaciâ gladio transfoderat, cujus Tragœdiæ Historia in vitrea quadam fenestra, eo in Pago etiamnùm cernitur. Sancti Richarii Urbem Cœnobiumque, nulli ætati, sexui, nec ordini parcens, igni ferroque grassatus, supremo abstulerat excidio.

De quo Anselmus Gemblacensis in suo Chronico meminit hisce verbis: *Hugo Candavenâ exortis inimicitiis contra Opidanos S. Richarii in Pago Pontivo, totum Opidum, cum Ecclesia Sancti Richarii penitùs combussit; in qua Ecclesia aliquot Monachi & inæstimabilis multitudo promiscui sexûs, quod dictu nefas est, simul concremata periit.* Sic ille ad ann. 1131.

Quam tantorum facinorum enormitatem, quo debitâ pœnitentiâ diluere, atque in fidelium societatem, à qua per Summum Pontificem amandatus anathematis fulmine erat, redire posset; eorum tandem pœnitens, piam istanc operam hic & alibi operari est coactus: nam etiam Abbatiam Ursicampi, vulgò *Orcamp*, ejusdem Ordinis in Diœcesi Noviomensi fundavit. *Ita Ferreolus Locrius in Chronico Belgico ad annum* 1137.

Porrò Abbatia hæc Caricampensis, ab aliis dicta Cervicampensis, variis Principum illustratur Mausolæis. Sita est in Artesia ad Gangem fluvium, vulgo *Canche*, haud procul Hesdinio, sub Diœcesi Ambianensi. Ecclesia visebatur olim valde magnifica: sed hodie sola navis, collapsis choro ac lateribus, superstat. Abbas hodiernus est Eminentissimus D. Guilelmus du Bois S. R. E. Cardinalis, Archiepiscopus Cameracensis, Regi Galliæ ab intimis Conciliis Statûs & Belli &c.

CAPUT XXII.

EMMISSA *Comitissa Valencenensis benefacit Abbatiæ Lætiensi Ordinis S. Benedicti in Hannonia, anno* 1139.

* Vide supra p. 814.

Ex Historia Valencenensi P. d'Outreman.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Ego EMMISSA, quæ cognominor Comitissa, Isaac & Mathildis Filia, Uxor Godefridi de Arescod. Cum satis florerem *&c. ut supr.* Theloneum illius hebdomadæ, quæ me prima contingebat post Festivitatem S. Dionysii, tradidi in perpetuum Ecclesiæ Lescienfi per manus Guedrici Abbatis ad usus & sustentationem Monachorum inibi egregiè Deo famulantium, hoc annuente Balduino Montensi Comite, à quo illud beneficium tenebam &c.

S. Clarembaldi Abbatis Sancti Joannis.
S. Arnulfi Præpositi de Malbodio.
S. Isembardi de Montibus.
S. Nicolai de Ruminy.
S. Baldrici de Roisin.
S. Isaac de Merbies.
S. Ewani de Wadripont.
S. Theodorici de Linea.
S. Arnulfi de Blaton.
S. Joannis de Rocha.
S. Joannis de Monteni.
S. Præpositorum Almani & Walteri Mustel.
S. Walteri Monetarii.
S. Maineri Alesten.
S. Odonis Bucaben.

ACTUM anno Incarnati Verbi M. C. XXXIX. 1139.

CAPUT XXIII.

S. BERNARDUS *Abbas Claræ-vallensis excitat* RORGONEM *de Abbatis-Villa Virum Nobilem, ut Terram de Currenni donet Abbatiæ* * *Alciacensi Ordinis S. Benedicti, olim Morinensis, nunc Audomarensis Diœcesis, circa annum* 1140.

* Vulgò Auchy-les Moines.

Ex Operibus S. Bernardi Epist. 409. novæ Edition.

VIRO Illustri, etiam nobis quoque dilecto, (1) RORGONI de Abbatis-villa, (2) B. Claræ-vallis vocatus Abbas, salutem & nostras orationes.

PERLATUM est ad Nos, quod gratum tibi esset, si præsentiæ & colloquii nostri copiam habere valeres; & hoc ideo, quia unum de servis Altissimi me esse credit tua benignitas.

Et ego dico Tibi, quod pro hac tua humilitate, & pro bona tuæ Nobilitatis fama, quam audivimus, mihi quoque jucunda foret tua præsentia.

SED licet hoc in Nos humanæ pietatis bonum laudabile sit, non tamen perfectum. Nam hæc corporalis quidem est visio, & brevis, & Nobis cum ceteris animantibus communis.

MAGIS ergo ad illam æternæ societatis jucundissimam visionem suspirare debemus, & bonis operibus insistere, ut ad illam perveniamus.

ROGAMUS tuam dilectionem, ut terram illam, quæ tui juris est in parœcia de Currenni, de qua dilectus & familiaris noster Abbas de (3) *Alchi* tecum locutus est, & quæ deserta & inculta Tibi, tuisque Antecessoribus usque nunc inutilis fuit, Ecclesiæ de *Alchi* in eleëmosynam concedere digneris: quatenus & animæ tuæ, & animabus Antecessorum & Successorum tuorum, apud Deum hoc tuum proficiat beneficium.

(1) RORGO

(1) ROrgo de Abbatis-villa, *d'Abbeville*, quæ Urbs est ad Somenam fluvium, in veteri Breviario Corbeiensis Bibliothecæ, ante annos quingentos scripto, laudatur cum Uxore sua Elizabeth prid. id. Augusti, ut Fundator loci, ad quem primo pertinuit Breviarium, nempe Prioratus S. Petri apud Abbatis-villam.

(2) B. id est, Bernardus, Abbas Claræ-vallensis, & Cisterciensis Ordinis Patriarcha, de quo plura vide in Chronico Cisterciensi & in Fastis Belgicis ad diem 20. Augusti apud Miræum; item supra pag. 97. in Notis. Obiit anno 1153.

(3) Alciacum, Monasterium Ordinis S. Benedicti, Diœcesis tunc Teruanensis, nunc Audomarensis, fundatum in Morinis ad Quantiam fluvium sub annum 700. primo pro Sanctimonialibus, quibus successerunt Monachi ab instauratione post Nortmannos. Vide sup. p. 317

CAPUT XXIV.

Godefridus I. *Lotharingiæ Dux Abbatiæ Parcensi Ordinis Præmonst. varia concedit Privilegia, & Villulam cum mansionariis de Vinckenbosch, anno* 1140.

Ex Descriptione Abbatiæ Parcensis per Sanderum.

IN Nomine Domini amen. Postquam ego (1) Godefridus Dux Lotharingiæ, qui & (2) Marchio, Monasterium de (3) Parcho Ordinis Pręmonstratensis, in honorem B Mariæ fundassem, ob meam & meorum salutem, more & lege Virorum illustrium quasdam libertates ac etiam bona Fratribus in dicto Monasterio Domino servientibus donavi.

Ipsum itaque *Parchum* qui adjacet Lovaniæ in australi parte, eisdem Fratribus donavi cum pertinentiis, hoc est cum his quæ infra ipsius clausuram sunt, cum Villula & mansionariis de (4) *Vinckenbosch* ab utraque parte rivi, usque ad molendinum, quod dicitur *Broecke*, prout nunc est, aut in futurum esse poterit, cum ea parte ejusdem Villulæ & mansionariorum apud *Langendael*, quam ab Anselmo Nobili Viro de Averendoren, per meum assensum acquisierant, nihil mihi juris in prædictis reservans, præter altam justitiam. In ceteris autem dicti Fratres, tamquam in suo allodio, liberè omnia jura recipient.

Insuper dedi dictis Fratribus de Parcho, partem silvæ de mea foresta de (5) *Sungia*, prout sita est inter Villam de (6) *Fossam* & de (7) *Fura*, usque ad medium Rivorum, qui ab utroque latere hinc & inde decurrunt, cum parte silvæ *Mosberch*, versus meridiem, ut & ipsi habeant plenam libertatem in usus suos seu necessitates quascumque, sine contradictione convertendi silvam prædictam cum fundo tamquam suum verum Allodium.

Habeant insuper dicti Fratres, in silva mea de *Loe*, juxta Lovanium, & in omnibus pascuis, per totam terram meam, ubi bona seu Curtes ipsorum sita sunt, usuagium & plenam libertatem pascendi & minandi greges ac animalia sua.

Liberos quoque ipsos decerno ab omni onere, angaria perangaria, theloneo, winagio, & omni justitia transitus per totam terram meam, ac aquam universam, in rebus suis emendis vel vendendis. Nec quicquam exigatur ab eis occasione stratarum publicarum quas chauchidas vocant, vel etiam pontium reparandorum, nisi quod sponte & voluntariè dare voluerint. Asini, muli, & cetera animalia molendinorum dictorum Fratrum, licet sæculares pro annuo pacto in eis resideant, liberum habeant introitum & exitum in omnibus Opidis & Villis in terra mea constitutis, ad portandum & reportandum bladum, sive farinam, nec quisquam qui ad eadem molendina molere voluerit, aliquatenùs prohibeatur.

Quidam liber homo *Gerardus de Wolue* dedit in eleemosynam sæpedictis Fratribus per manum meam, duas mansiunculas & dimidium mansum apud *Goetsenhoven*, & molendinum ibidem, & apud *Landen* quatuor mansus terræ, & tria jurnalia, & sex mansiunculas.

Quæcumque igitur bona in præsentiarum possident, aut in posterum acquirere poterunt, sub mea protectione, & Successorum meorum Ducum dumtaxat recipio. Hujus rei Testes sunt,

Henricus Comes,
Nicolaus de Rainst,
Arnoldus Dapifer de Rotselaer,
Gosuinus de Heverla,
Gerardus de Huldenberge, & ceteri multi de Familia Ducis,

Actum anno Domini millesimo centesimo quadragesimo, concurrente primâ epactâ nullâ Indictione tertiâ. 1140.

(1) Godefridus. Hoc eodem anno 1140. die 25. Januarii migravit ex hoc sæculo, piissimus ac bellicosissimus Dux *Godefridus Magnus*, dictus *Barbatus*, Imperatorum, Regum Avunculus, Socer Ducum, Comitumque non uno titulo affinis, postquam (ut ait Lipsius lib. 1. de Lovanio cap. 11.) Cœnobia & Religiosos Cœtus instituit vel auxit. Auxit quippè Affligemium, S. Trudonem, Bigardense, Monasterium supra Bruxellam, in ipsa Bruxella (aut juxta tum Bruxellæ muros) Pręposituram Capellæ, alia: instituit Parchense hoc nobile, item Fliederbecense, utrumque nobis in propinquo. Ab illo Series Ducum Lotharingiæ & Brabantiæ, mox & Burgundiæ atque Austriæ, qui in præsentem hanc magnitudinem creverunt.

(2) Marchio, id est, Marchio S. R. Imperii, seu Antverpiensis. Vide Miræum supra pag. 88.

(3) Parcho. De etymologia istius nominis, deque primis exordiis Abbatiæ Parcensis juxta Lovanium, vide Miræum supra pag. 91. in Notis.

(4) Vinckenbosch, Appendix Parochiæ de Corbeeck-over-Loo, in vicinia Abbatiæ Parcensis.

(5) Sungia, aliàs Soniæ Sylva, celeberrima non modo Brabantiæ, sed & totius fermè Belgii, quæ continère dicitur 16526. jugera, seu bonaria.

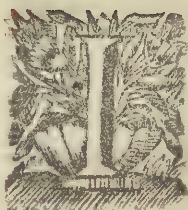
(6) Fossam, alias *Vossem*, Vicus dissitus duobus circiter milliaribus Lovanio, juxta Soniæ Sylvam.

(7) Fura, amplum Brabantiæ Municipium, de quo latiùs supra pag. 589.

CAPUT XXV.

NICOLAUS *Cameracensis Episcopus confirmat donationes varias in favorem Abbatiæ Fidemiensis Ordinis S. Benedicti, prope Landresium in Hannonia anno* 1141. *prout antea fecerat* BARTHOLOMÆUS *Episcopus Laudunensis.*

Ex Historia Familiæ Montmorenciæ per Du Chesne & Historia Cameracensis Charpentier in Probis.

IN nomine Patris & Filii & Spiritûs Sancti. NICOLAUS Divinâ miseratione Cameracensis Episcopus, &c. Religiosarum personarum cohortatione (1) Feimensis Capituli electionem Reverendo Patri GIRARDO Ecclesiæ S Vincentii Laudunensis Monacho commisimus, & eundem in Feimensem Abbatem consecravimus, &c. Commonitione verò ejusdem, Miles quidam de Lesceriis GUIDO nomine, & ALBERTUS Frater ejus, cum eorum Sorore AELIDE, GUALTERUS quoque Tonitruus cum Fratre suo & Matre, HELDIARDIS Uxor Gislardi cum DROGONE Filio suo, GOIFRIDUS de Perona cum Uxore sua, BALDUINUS de Guisia cum Fratribus suis, BALDUINUS de Seffi cum Filiis & Filiabus suis, terras, silvas, aquas, prata, quæ in circuitu sunt, sicut jure hereditario possidebant, cum districtu & justitia eidem Ecclesiæ concesserunt, &c.

1141. ACTUM anno Incarnati Verbi M. C. XLI. Præsulatûs Domni Nicolai V.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Ego BARTHOLOMEUS Dei gratiâ Laudunensis Episcopus, &c. Fidemensis igitur Ecclesiæ Venerabilis Fratris nostri ROBERTI Abbatis precibus condescendentes, donaria quæ à GUIDONE DE GUISIA Consanguineo nostro præfatæ Ecclesiæ oblata sunt, decernimus subnotare, atque præsenti Decreto in perpetuum consolidare.

PRÆFATUS igitur GUIDO concessione Uxoris suæ AELUIDIS, quæ vulgò MACHANIA dicitur, concedentibus Filiis suis & Filiabus, Alodium de *S Germano*, Villas de *Paciis*, de *Estrea*, &c. & omnem Advocatiam uti in vita sua tenuerat, prædictæ Ecclesiæ liberè contulit, &c. in præsentia

Gerardi de S. Auberto,
Balduini de Bello-visu,
Guasconis de Thorota,
Petri de Malovicino,
Sigeri Tacqueti,
Balduini de Dours,
Terrici de Thiens, &
Walteri Colet, Militum, &c.

ACTUM in Castro Guisiæ, anno Verbi Incarnati millesimo centesimo vicesimo, mense 1120
Decembri.

(1) FIDIMIUM, vulgò *Femy*. Abbatia est Benedictinorum in Diœcesi Cameracensi, ad Sabim fluvium inter Cameracum & Landracum, seu Landresium. Huic Cœnobio initium dedêre, anno 1080, Nobiles Angli duo, qui patriis sedibus abierunt, ut incogniti pacificè Deo alicubi servirent. Cumque Romam sese contulissent, Pontifex Maximus Benedictinam ipsis Regulam præscripsit. Alter eorum, Stephanus nomine, primus hujus loci Abbas fuit, estque Basilica ejusdem loci S. Stephano Proto-Martyri dedicata. Primi Monachi introducti fuere ex Abbatia S. Andreæ in Castello Cameracesii.

Hoc porrò Cœnobium egregiè auxit Nicolaus Episcopus Cameracensis, itemque Cathedrale Canonicorum ejus Urbis Collegium: adeò ut Episcopus iste, & Canonici Cathedrales, secundarii (ut sic loquar) Fundatores habeantur.

Fuit autem ab annis ampliùs centum viginti, inter Francorum Reges & Belgarum Principes, lis & quæstio de Cœnobii hujus situ. Utrorum videlicet in ditione illud situm existat. Vulgò ditionis Cameracensis esse creditur: sicque Arbitri, cum anno 1603. conventum agerent, judicarunt.

Ultimis verò temporibus, tum bellorum injuriâ, tum Abbatum Commendatariorum incuriâ, bona & ædificia hujus Abbatiæ in tantum fuerunt pessumdata ac diminuta, ut modo non alat nisi tres quatuorve Religiosos, unâ cum Priore, qui ad peragenda divina Officia eò ab Abbate S. Andreæ in Castello Cameracesii destinantur. Interim Abbas Commendatarius parte præcipuâ bonorum, quæ in Picardia jacent, potitur.

CAPUT XXVI.

INNOCENTIUS II. *Pontifex Abbatiam Parcensem Ordinis Præmonstratensis Apostolicâ confirmatione ac protectione donat anno* 1142.

Ex Descriptione Abbatiæ Parcensis apud Sanderum.

INNOCENTIUS Episcopus Servus Servorum Dei, dilectis Filiis Philippo Abbati de Parcho ejusque Fratribus, tam præsentibus quàm futuris regulariter substituendis, in perpetuam memoriam. Desiderium quod ad Religionis propositum attinet & ad animarum salutem pertinere monstratur, animo Nos decet lubenti concedere: & præsentium desideriis, congruum impertiri suffragium.

Ea-propter dilecti in Domino Filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, & Parchensem Ecclesiam, in qua Divino mancipati estis obsequio, sub Beati Petri & nostra protectione suscipimus, & præsentis Scripti Privilegio communimus. Statuentes, ut quas-

cumque possessiones, quæcunque bona eadem Ecclesia justè & canonicè impræsentiarum possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum, vel Principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, Deo propitio poterit adipisci, firma vobis vestrisque Successoribus & illabata permaneant.

STATUIMUS etiam, ut Ordo Canonicus secundùm Beati Augustini Regulam & Fratrum Præmonstratensium Institutionem, in ipsa Ecclesia perpetuis futuris temporibus inviolabiliter conservetur.

NULLI quoque Fratrum post factam professionem, absque Abbatis totiusque Congregationis permissione ex eodem Claustro discedere liceat. Discedentem verò, absque communi litterarum cautione, nullus suscipiat. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse concedimus, ut quicumque se illic sepeliri deliberaverint (nisi fortè excommunicati fuerint) nullus obsistat; salvâ tamen justitiâ Matricis Ecclesiæ.

DECERNIMUS ergo ut nulli omnino liceat præfatam Ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare: sed omnia integra conserventur, eorum pro quorum gubernatione & sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura: salvâ Diœcesani Episcopi Canonicâ justitiâ.

SI qua igitur in futurum Ecclesiastica secularisve persona hujus nostræ Constitutionis Paginam sciens, contra eam temerè venire tentaverit: secundo tertiove commonita, si non satisfactione congruâ se emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat; reamque divino judicio se existere de præterita iniquitate cognoscat, & à Sacratissimo Corpore ac Sanguine Dei, & Domini nostri JESU CHRISTI aliena fiat, atque in extremo examine, districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco justa servantibus, sit pax Domini nostri Jesu Christi; & hic fructum bonæ actionis perticipiant, & apud districtum Judicem præmia æternæ patriæ inveniant. Amen.

Ego Innocentius Catholicæ Ecclesiæ Episcopus,
Ego Conrardus Sabinensis Episcopus,
Ego Gregorius Diaconus Sanctorum Sergii & Bacchi,
Ego Stephanus Prænestinus Episcopus,
Ego Igmarus Tusculanus Episcopus,
Ego Guido S. Romanæ Ecclesiæ indignus Sacerdos,
Ego Guido Presbyter Cardinalis S. Chrisogoni,
Ego Goizo Presbyter Cardinalis tituli S. Cæciliæ,
Ego Thomas Presbyter Cardinalis tituli Vestinæ,

DATUM & latum per manus Gerardi S. Romanæ Ecclesiæ Presbyteri Cardinalis ac Bibliothecarii, XVI. Kal Jan. Indict. VI. Incarnationis Dominicæ anno M.C.XLII. Pontificatûs verò 1142. Domini Innocentii II. Papæ anno XIII.

CAPUT XXVII.

ALBERO II. *Episcopus Leodiensis anno* 1144. *Alnensibus, qui antea fuerant Clerici in communi viventes à S. Landelino instituti, concedit Regulam S. Augustini; quæ tamen quarto post anno commutata fuit ab* HENRICO *Episcopo itidem Leodiensi, & à S.* BERNARDO *Abbate, in Regulam Cistertiensem.*

Ex Fisen Historia Leodiensi.

EGO ALBERO Dei gratiâ Leodiensium humilis Minister, (1) Alnensem Ecclesiam considerans quotidianis laborare defectibus, & cum detrimento Religionis, facultatum & possessionum suarum grave sustinere dispendium, communicato cum Ecclesia nostra consilio, postulante Venerabili Fratre Radulfo loci ipsius Abbate, qui de communi Clericorum vita ad Regularis professionis se nitebatur transferre propositum, Ecclesiam ipsam secundùm Regulam B. Augustini, censui sub ejusdem personæ regimine convenientiùs ordinandam.

QUO de Religionis proposito, quod in animo habebat, implente, piæ conversionis effectu & ad Dominum sub regulari habitu totâ mentis intentione converso, confirmare dignum duxi, Pontificalis Auctoritatis munimine, quod agebat, & novum Ecclesiæ statum ad honorem Dei & Apostolorum Principis Petri & Pauli; quorum honore & nomine dedicata prædicta esse cognoscitur Alnensis Ecclesia, mansuro in perpetuum Privilegio communire: ne novellæ plantationis germina malè radicata, & novus turbo disperderet, & antiquus ille Christiani nominis inimicus aditum inveniret, quo pullulantis boni honestatem devenustare posset in semine.

STATUIMUS ergo, & Episcopali Autoritate decernimus, ut prædicta Ecclesia sub regulari habitu & B. Augustini Regula perpetuo in posterum tempore perseveret: nullique unquam sæculari, vel Ecclesiasticæ personæ liceat nostrum hoc mutare, vel evacuare decretum: sed inconvulsa maneat & illibata nostra dispositio, & decedente ipsius loci Abbate, secundùm Canonum Instituta & B. Augustini Regulam Successor eligatur idoneus, cum nostro, ac Successorum nostrorum assensu & dono, qui & Leodiensi Ecclesiæ debitam in omnibus exhibeat

beat subjectionem & obedientiam: & secundùm antiquam ejusdem Ecclesiæ consuetudinem in ordine vicis suæ, mihi & Successoribus meis, cùm necessitas fuerit, tanquam *Capellanus assistat; salvo statu & honestate ordinis sui, & juxta Religionis propositum, circa subditos salutem operetur animarum.

* Abbas Alnensis Capellanus Episcopi Leodiensis.

HABITUS autem Deo inibi servientium Fratrum talis sit, qui occasione vanitatis careat, & nihil novitatis, aut superfluitatis redoleat.

CAPPAS gestent nigras, & superpellicea linea, quæ ne reprehensionis aliquid, aut detractionis habeant.

NE si fortè causis exigentibus in Conventum nostrum venerint, dissimiles Nobis habitûs novitate inveniantur.

SI quis autem hanc nostræ Constitutionis Paginam sciens temerè contraire tentaverit, & quod tam justè, ac rationabiliter factum est, voluerit iniquâ machinatione convellere, æternæ maledictioni subjaceat, atque à Sacratissimo Christi JESU Corpore & Sanguine alienus fiat, & Apostolorum Principis Petri & Pauli sentiat offensam, quos eadem Ecclesia Defensores habet & Advocatos.

ACTUM Leodii feliciter anno ab Incarnatione Domini millesimo centesimo quadragesimo 1144.
quarto, Indictione septimâ, regnante Conrado hujus nominis secundo, præsidente Leodiensi Cathedræ Alberone secundo. Huic rei Testes interfuerunt

Henricus Præpositus,
Ebertus Archidiaconus,
Dodo Archidiaconus,
Joannes Archidiaconus,
Philippus Archidiaconus,
Rembaldus Decanus,
Nicolaus Canonicus & Præpositus Sancti Dionysii,
Guido de Wahart Canonicus,
Petrus Canonicus,
Balduinus Canonicus & Magister Scholarum,
Ebertus Abbas S. Jacobi,
Wahelinus Abbas S. Laurentii,
Lucas Abbas Beatorum Apostolorum in Cornelio-monte,
Arnulfus Abbas de Gemblou.

(1) ALNA, potens ac nobilis Abbatia ad Sabim, *Sambre*, fluvium, medios inter montes densasque silvas posita, primo lapide à Tudinio ditionis Leodiensis Oppido, cui vicinum est Lobiense Benedictinorum Coenobium. Quo tempore initium sumpserit, ex Tabula Alnensis Ecclesiæ videmus.

Abbatia Alnensis inchoata fuit à S. Landelino, & constituti sunt ibi ab eo Clerici communis vitæ dicti, qui ibidem habitarunt, usque ad annum Christi 1144. *Quo quidem anno, Alberone secundo Episcopo Leodiensi auxiliante, & Radulpho Abbate procurante, prædicti Clerici habitum Canonicorum Ordinis S. Augustini susceperunt, in quo Ordine annos tantùm quatuor permanserunt.*

Cum autem eo tempore Divus Bernardus in Urbe Leodiensi crucem prædicans tria patrasset miracula, loci Episcopus Henricus Alnensem Canonicorum Basilicam D. Bernardo & Cistertiensi Ordini tradidit anno 1148. ut Ægidius Aureæ-vallis Monachus, aliique Leodiensium Scriptores testantur, & patet ex altera Alnensi Tabula his verbis:

Anno 1148. *mense Decembri missus est huc Conventus Monachorum ex Clara-valla, inter quos Religionis fervore præcipui eminebant, Philippus quondam Archidiaconus, & Walterus olim Canonicus Ecclesiæ Cathedralis Leodiensis, & Werricus Prior, per B. Bernardi prædicationem ad Ordinem Cistertiensem vocati.*

CAPUT XXVIII.

GERARDUS è *Familia Comitum Lossensium Abbas Trudonopolitanus, Ordinis S. Benedicti, testatur Abbatiæ suæ acquisitum fuisse Dominium Vici de Aleym in Betua juxta Mosam, anno* 1150.

Ex Historia Lossensi.

IN nomine Sanctissimæ & Individuæ Trinitatis. GERARDUS Dei gratiâ Abbas Sancti Trudonis. Notum facio præsentibus & futuris, qualiter Frater meus Otto, Comes Durachiensis, Allodium suum de Aleym Sancto Trudoni, impeditum quidem, pro anima sua tradidit, quod gravibus expensis Ecclesia tandem liberum ab omnibus heredibus coram Venerabili Henrico Secundo, Leodiensi Episcopo obtinuit.

HUIC donationi, contra suam ipsius sponsionem, postmodum Arnulfus nepos meus obvians, bonum nostrum invasit: & licet indè ab Episcopo excommunicatus, ab incœpto desistere noluit. Sentiens igitur gravibus nostris damnis, eum ab intentione sua non posse averti, & Ecclesiam jam pridem ejus incommodationibus vexatam, ad id nequaquam sufficere; me medium opposui, & prædia ad jus Abbatiæ pertinentia, scilicet *Hales* & *Welbekem*, factâ publicâ & liberâ commutatione coram Fratribus & Fidelibus nostris, ad usus Præbendæ Fratrum transtuli, & id quod impeditum erat, mihi retinui conveniens.

ITAQUE Nepotem meum maximo meo labore & expensis ad hoc perduxi, ut publicè exfestucato & libero nobis Allodio nostro reddito, ab excommunicatione absolutus, in Capitolio nostro veniret, veniam peteret, emendationem promitteret.

EA ergo quia sincero animo, & communis utilitatis studio egimus, & tantum laboris nobis assumpsimus, accitis Fratribus & Fidelibus nostris, sub excommunicatione, & Divini Numinis interminatione decrevimus, ut mihi in vita mea de Allodio *Aleym* canonicè & liberè uti liceat, & Fratribus, de *Hales* & *Welbekem*, cum suis appendiciis, quidquid est utilitatis proficiat.

POST

Post obitum verò meum, & eleëmosyna Fratris mei, cum melioratione, si quid meliorare potero, ad usus Fratrum cedat, & Successor meus ad jura suæ Abbatiæ antiquitùs constituta se conferat. Huic commutationi & constitutioni Testes idonei interfuerunt, quorum nomina subter annotavimus.

Engelbertus Prior,
Balduinus,
Hubertus,
Eboldus,
Libuinus,
Conrardus,
Joannes,
Christianus,
Hermannus,
Wericus,
Walterus,
Nicolaus,
Renerus,
Arnulfus,
Otto,
Marcellus,
Henricus,
Mathias,
Ptolomeus,
Henricus,
Theodoricus,
Heymo,
Emmo,
Viginti-tres Sancti Trudonis Cœnobitæ.

Ex Secularibus.

Arnulfus de Cortesem,
Gosewinus de Borne,
Everardus Judex,
Ruthardus Villicus,
Arnulfus Jordanus Marescalcus.

Acta sunt anno Incarnationis MCL. Indictione XIII. Romæ Papâ Eugenio, Rege Conrardo, Leodii Præside Henrico secundo, Prælationis nostræ anno sexto. 1150.

CAPUT XXIX.

Adrianus IV. *Pontifex possessiones Cathedralis Ecclesiæ Leodiensis confirmat anno* 1155, *petente Henrico Episcopo.*

Ex Historia Leodiensi Chapeauville Tom. II.

Adrianus Episcopus Servus Servorum Dei, Venerabili Fratri Henrico Leodiensi Episcopo, ejusque Successoribus canonicè substituendis in perpetuum.

Injuncti Nobis à Deo Apostolatûs officium, & Ecclesiasticæ utilitatis consideratio Nos hortatur & admonet, Fratres nostros Episcopos, quos scientiâ & honestate pollere cognoscimus, ampliori charitate diligere, majoremque illis honorem jugiter & gratiam exhibere. Tunc enim de subjectorum suorum utilitate verè poterunt esse solliciti; tunc officii sui prosequutioni poterunt efficaciùs imminere, cum & ipsi Nos abundantiorem sibi senserint honorem impendere, & propensiori affectu diligere charitatis.

Eapropter Venerabilis in Christo Frater Henrice Episcope, tuis justis postulationibus gratum impertientes assensum, & Ecclesiam Leodiensem, cui Deo auctore præesse dinosceris, sub Beati Petri & nostra protectione suscipimus, & præsentis Scripti privilegio communimus. Statuentes ut quascumque possessiones, quæcumque bona eadem Ecclesia in præsentiarum justè & canonicè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino poterit adipisci, firma Tibi tuisque Successoribus & illibata permaneant:

In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: Castrum de *Rode*, Allodium & Familiam cum omni integritate sua, tam in spiritualibus quàm temporalibus, Castrum de *Belmont*, Allodium de *Astenoit*, Castrum de *Duras*, Castrum de *Revonia*, Castrum de *Esmerville*, Castrum de *Burne*, Castrum de *Fontaines* ex dono Nobilis Viri Cononis, tria Allodia *Diepenbeche*, *Repe*, *Scanz*: quæ ad Mensam tuam spectare noscuntur.

Præterea quæcunque Christianissimi Imperatores Pipinus, Carolus, Ludovicus, Lotharius, Otto secundus & tertius, Henricus, & ceteri Reges eidem Ecclesiæ contulerunt, Tibi tuisque Successoribus nihilominus confirmamus. Abbatias *Lobes* cum omnibus appenditiis suis, *Florines*, *Bronium*, *S. Hubertum*, *Gemblues* cum Advocatia sua & cum omnibus ad eam pertinentibus, *Fossis*, *Malonia*, *Namucus*, *Dynant* cum Castro, *Ceynacum*, *Massia*, *Tongris*, *Hoyum*, *Amanium*, *Trajectum*, *Monasterium super Sambram*, *Turne*, *Alna*, *Villers*, *Everbode*, *Helecines*; Castra, *Tudinum*, *Covinum*, *Bullont*, *Gyveth*, *Hierges*, *Merlemont*, *Soture*, Castrum de *Florines*, Castrum *Fossis Truinges*, *Evenes*, *Chaumont*, *Mirewart*, *Rochefort*.

Præterea quicquid habet juris in Castris, Villis, Burgis, Comitatibus, & in tota terra Comitis de *Hainau*, *Louvierval*, *Clarum-montem*, *Franchiermont*, *Warsage*, *Argenteal*, *Casselin*, *Curtes*, *Berthehein*, *Coverne*, *Lentrehouve*, *Wentreluke*, *Semplovoir*, *Hoyn* & *Hoyz*, *Vervier*, *Nivellam*, *S. Petrum in Trajecto*, *Freres*, *Alleke*, *Hurle*, *Vileir*, *Seran*, *Ufey*, *Fronvile*, *Havelange*, *Thibange*, *Jamme*, *Methin*, *Maslines*, *Bavenchin*, *Hirwardes*, *Heiste*, *Turinnes*, *Herewardes* ex dono Nobilis Mulieris Comitissæ Ermengardis, Allodium de *Woroime* cum omnibus appenditiis suis. Pacem etiam quam Prædecessor tuus Henricus bonæ memoriæ in ipso Episcopatu constituit.

Decre-

Decrevimus ergo vel decernimus, ut nulli hominum liceat præfatam Ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed illibata omnia & integra conserventur, eorum pro quorum gubernatione & sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura: salvâ tamen Sedis Apostolicæ auctoritate.

Si igitur in futurum Ecclesiastica sæcularisve persona contra hanc nostræ Constitutionis Paginam sciens temere venire tentaverit, secundò tertiòve commonita, nisi præsumptionem suam congruâ satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se Divino Judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à Sacratissimo Corpore ac Sanguine Dei & Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat.

Cunctis autem eidem Ecclesiæ sua jura servantibus, sit pax Domini Nostri Jesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, amen, amen.

Ego Adrianus quartus hujus nominis Catholicæ Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

CAPUT XXX.

Fredericus I. *Imperator possessiones Ecclesiæ Cathedralis Leodiensis recenset atque confirmat anno* 1155.

Ex eidem Historia Tom. II.

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Fredericus Dei gratiâ Romanorum Imperator semper Augustus.

Dignum est & Imperiali Majestati conveniens, ut nobis devotos familiariùs amplectamur, & eos in suis petitionibus attentiùs exaudiamus.

Eapropter Venerabilis Henrici secundi Leodiensis Episcopi fidelissimi Nos laborem & studium considerantes, quod videlicet Coronæ Imperii nostri Romæ fideliter interfuerit, & in Italica expeditione seipsum suaque pro nostro honore sæpissimè exposuerit, petitionibus ejus promptissimum præbuimus assensum; præsertim cum ea peteret, unde viri prudentis magis laudanda est industria, qui sibi commissæ fidelis Ecclesiæ, & ea quæ relicta ab Antecessoribus fuerant, strenuissimè conservaverat, & in acquirendis novis & utilibus, pacem suæ Diœcescos & possessionem vigilantissimè ampliaverat.

Igitur quæcumque bona, quascumque possessiones Ecclesia Beatæ Mariæ pretiosique Martyris Lamberti, qui in Leodiensi Civitate requiescit, inpræsentiarum possidet, ab Antecessoribus nostris cnnfirmata Christianissimis Regibus & Imperatoribus, Pipino, Carolo, Lodowico, Lothario, Ottone secundo & tertio, Henrico & ceteris; Nos eorum exemplo eidem Ecclesiæ confirmamus. In quibus hæc propriis sunt nominibus assignata, Abbatiæ *Lobies*, cum omnibus appenditiis suis, *Alna*, *Florines*, *Bronium*, *Malonia*, *Ecclesia S. Mariæ in Namurco*, & quicquid in eadem Villa & circà, Ecclesia B. Lamberti possedit, & hactenus possidet, cum Advocatia, *Monasterium super Sambram*, *Gemblues* cum Advocatia & omnibus ad eam pertinentibus, *Helencines*, & *Evrebode*, *Turne*, *Eike*, *Beika*, *Cella*, *S. Hubertum* cum Advocatia, *Flone* cum Advocatia, *Abbatia S. Ægidii de Monte-publico*, Abbatiæ quæ continentur in Leodiensi Civitate, *S. Laurentii* & *S. Jacobi*, Abbatia *Montis Cornelii* cum omnibus appenditiis suis, Abbatia de *Rode*, cum omnibus appenditiis suis: Castra & Comitatus, tota terra Comitis de *Hainou*, cum Comitatu & omnibus Castris & Ecclesiis ad eam pertinentibus, Castrum *Tutinum*, cum Ecclesia & Abbatia & Advocatia & moneta & omnibus pertinentiis, Castrum de *Fontaines* & Advocatia & Domus Franconis: *Marembais* Walteri cum appenditiis suis, Castrum *Calvum-montem* cum omnibus appenditiis suis Castrum *Fossis* cum Ecclesia & Abbatia & Advocatia & omnibus appenditiis, Castrum *Covinum* cum omnibus pertinentiis suis, Castrum *Sonture* cum omnibus justitiis suis, Castrum *Murlemunt* cum omnibus justitiis suis, Castrum *Florines* cum Advocatia & omnibus appenditiis suis, Castrum *Bullon* cum Advocatia & omnibus pertinentiis suis, Castrum *Rochefort* cum omnibus pertinentiis suis, Castrum *Hirge* cum omnibus pertinentiis suis, Castrum *Givet*, Castrum de *Dinant* & Abbatia & Villa & omnibus appenditiis suis, Castrum de *Tienes* cum omnibus appenditiis suis, Castrum *Hoyum* cum Ecclesiis, Comitatu, Advocatia & omnibus appenditiis suis, Castrum *Clermont* cum omnibus appenditiis suis, Castrum *Aigremont* cum omnibus pertinentiis suis, Castrum *Guenes* cum Allodio, Castrum *Triungres* cum Advocatia & Familia & omnibus pertinentiis suis, Castrum de *Worumme* cum Villa & Familia & omnibus appenditiis suis & Advocatia, sicut tradidit Nobilis Comitissa Emengardis Beato Lamberto pro remedio animæ suæ: Castrum *Franchiermont* cum omnibus pertinentiis suis, Castrum *Warsage*, Castrum *Cassenic*.

Præterea Dominicales Curias confirmamus, *Marbais* & *Fontaines* cum omnibus utilitatibus, *Merin* cum omnibus appenditiis & Advocatia, Curtim *Maloniam* cum Advocatia, *Jame*, *Massie* cum Ecclesia & Advocatia & omnibus appenditiis, Curtim *Turnines*, *Maslines*, *Heiste* cum Advocatia & omnibus appenditiis suis,

* Fortè Bavechien

* Puto Andainum.

* Ciney.

suis, * *Ranenchien* cum omnibus appenditiis & Advocatia, *Hugardis* cum Comitatu & Advocatia & omnibus appenditiis suis, *Aleke* cum Advocatia & omnibus appenditiis suis, *Husle Tungris* cum Ecclesia & omnibus pertinentiis suis, *Vileir* cum Advocatia & appenditiis suis, *Tibange* cum omnibus pertinentiis suis, **Almanium* cum Abbatia & Advocatia, *Scran* cum omnibus pertinentiis & Advocatia, *Aurat*, *Ans*, *Nivella*, *Lenaie* cum omnibus pertinentiis & Advocatiis, *Sanctum Petrum*, *Hoyn*, quicquid in Trajecto tenet Ecclesia B. Lamberti, & quæ confirmaverunt ei Prædecessores mei in eadem Villa; Ecclesia B. Mariæ cum omnibus appenditiis ejus; *Huewardes* cum Advocatia & omnibus appenditiis ejus, *Berthelim* cum omnibus appenditiis & teloneo, *Coverne*, *Lantreshove*, *Wentresuke*, cum Ecclesia, *Semplonei*, cum omnibus pertinentiis suis, **Cunei* cum Abbatia & Advocatia & omnibus pertinentiis earum.

Renovamus etiam & confirmamus & Imperiali Auctoritate tenendam censemus & servandam Pacem Henrici Episcopi in Leodiensi Episcopatu.

Confirmamus quoque possessiones & Castra, quæ noviter Ecclesiæ acquisivit fidelissimus Imperio nostro Henricus secundus Episcopus, tria Allodia, *Repes*, *Diepenbeck*, *Scans*, quæ Nobilis homo Cuono ei tradidit, eâ quâ possidebat libertate, cum omni Familia; Castrum *Rode* cum omnibus pertinentiis, tam in temporalibus quam in spiritualibus & cum omni Familia; Castrum de *Duraz* cum omnibus in circuitu munitionibus; Castrum de *Revonia* cum Villa; Castrum de *Esmeirville*.

Decernimus itaque & firmissimè jubemus, ut nullus omnino hominum quicquam in præfatis possessionibus contra voluntatem Episcopi Successorumque ejus attentare præsumat, & omnem contra niti præsumentem virtute Majestatis Imperatoriæ puniendum censemus.

Ut autem hujus nostræ renovationis & confirmationis Præceptum ratum permaneat, hanc indè Chartam scribi, & Sigilli nostri impressione insigniri jussimus, & Testes idoneos subternotari fecimus:

Herimannus Constantiensis Episcopus,
Ortleus Basiliensis Episcopus,
Cuonradus Wormaciensis Episcopus,
Matuardus Fuldensis Abbas,
Henricus Dux Saxoniæ,
Bertoldus Dux de Cerinke,
Ulricus Comes de Lenceburg,
Gozewinus junior de Falconis-monte,
Herimannus de Bade.

Actum anno Dominicæ Incarnationis millesimo centesimo quinquagesimo quinto, Indictione tertiâ, regnante Domino Frederico Romanorum Imperatore glorioso, anno Regni sui quarto, Imperii primo. 1155.

Data apud Civitatem Tridentinam septimo Idus Septembris.

† Sigillum Domini Frederici Romanorum Imperatoris invictissimi.

Ego Arnoldus Coloniensis Archiepiscopus & Italici Regni Archicancellarius recognovi.

CAPUT XXXI.

Oda *Nivellensis Abbatissa benefacit Monialibus Cortenbergensibus Ordinis S. Benedicti juxta Bruxellam, anno* 1156.

Ex Archivis Ms. Capituli Anderlechtensis.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis.

Ego Oda Nivellensis Abbatissa scire volo tam futuris quàm præsentibus, quod meâ, & totius Congregationis Ecclesiæ nostræ concessione *Ivetta* unà cum Filio suo *Renzone* terræ suæ VII. bonarios quam censualem de nostra tenebat Ecclesia, & de Notengim, *Arnoldus*, *Libertus*, *Lambertus Litholdus* XX. bonaria, undè etiam census ad nostram spectat Præbendam, ob suorum remissionem peccatorum, Ecclesiæ Cortenbergensi in perpetuum habendam tradiderunt.

Ita tamen quod debitum censum ipsa Ecclesia statutis terminis nostræ persolvat Ecclesiæ, sine dilatione & omni contradictione; in Festo S. Remigii de prædictis VII. bonariis VI. denarios, in medio Martio VI. & in eodem termino medii Martii de XX. bonariis VIII. solidos & V. denarios Lovaniensis monetæ.

Hæc institutio cum sub nostra & totius Ecclesiæ sit deliberata attestatione, eam scripto commendamus. Quod ut ratum & inconvulsum in futurum permaneat, nostri impressione Sigilli corroboravimus.

Actum & confirmatum in domo Abbatissæ Nivellensis, anno ab Incarnatione Domini MCLVI. Frederico Imperatore glorioso, Godefrido Duce, Henrico Leodiensium Episcopo. 1156.

S. Odæ Abbatissæ,
S. Gerbergæ Præpositæ,
S. Everardi Præpositi,
S. Everardi Decani,
S. Egrici Custodis.

CAPUT

CAPUT XXXII.

GODEFRIDUS III. *Brabantiæ Dux confirmat donationem Allodii de Esschen factam Abbatiæ Tongerloënsi à Bernero de Reseberga Viro Nobili anno* 1158.

Ex Notitia Marchionatûs S. R. I.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis &c. Ego GODEFRIDUS Dux Lotharingiæ notum esse volo tam futuris quàm præsentibus, quod homo quidam nobilis, *Bernerus* videlicet de *Reseberga*, divinâ inspiratus gratiâ allodium quoddam in (1)*Eschen*, quod liberè & hereditario jure à Parentibus & Prædecessoribus suis possederat, eodem jure quo ipse possederat, in manu mea ad usus Fratrum de Tungerlo legitimè resignavit. Ego verò ejus pio favens desiderio, & Religionis applaudens utilitati, ob remedium animæ meæ Parentumque meorum tam præcedentium quàm subsequentium, Beatæ Dei Genitrici & semper Virgini Mariæ memorati loci Patronæ, & totius mundi Advocatæ, idem allodium cum omni jure suo, in manibus Venerabilis Viri Domini Huberti ejusdem loci Abbatis, ad sustentationem Fratrum ibidem Deo servientium perpetuò possidendum, liberè ex bona voluntate contradidi. Quod ut ratum & inconvulsum permaneat, Kartulam istam Sigilli mei impressione munivi. Si quis autem legitimam donationem meam infringere attentaverit, Omnipotentis Dei, & Beatæ Mariæ semper Virginis, & omnium Sanctorum indignationem quo ad usque resipuerit & Ecclesiæ satisfecerit, sustineat. Hujus rei Testes sunt, qui præsentes aderant,

Simon Præpositus de Tildunch,
Richro de Holthem,
Walterus Craienhem &
Rabbodo Frater ejus,
Sigerus de Wavere,
Henricus de Bunesbeche,
Anselmus de Kysinchem,
Gerardus de Benchem,
Godefridus Frater ejus,
Walterus de Holthem,
Willelmus de Berchem,
Arnoldus de Froinberche, & alii quàm plures, qui viderunt & audiverunt.

ACTUM in publica Curia Lovanii, anno Dominicæ Incarnationis MCLVIII. Indictione VII. 1158.

(1) ESSCHEN, Appendix Parochiæ de Calmpthout, quæ etiam subest Abbatiæ Tungerloënsi, in Diœcesi Antverpiensi. Vide etiam supra lib. 2. Donationum Belgicarum cap. 62. pag. 550.

CAPUT XXXIII.

OCTAVIANUS, *dictus* VICTOR IV. *Pontifex, Religiosos Vlierbacenses Ordinis S. Benedicti ab omni subjectione priùs debita Benedictinis Affligemiensibus eximit, circa annum* 1163.

Ex Sanderi Brabantiæ Tom. I.

VICTOR (1) Episcopus, Servus Servorum Dei, Abbati de Affligem salutem & Apostolicam Benedictionem. Ratio vestræ Religionis exigit, vos subjectis vobis tam vitæ, quàm animæ necessaria providere.

Hoc in Fratribus de (2) Fliderbaica vos adeò neglexisse nobis innotuit, quod salvâ Divinâ clementiâ non poterimus incorrectum relinquere; præcipuè cùm ad serviendum Deo cotidianus necessariorum defectus propter vestram insolentiam, eos non mediocriter impediat.

SCIATIS ergò, Nos prædictos Fratres ab omni, quem ad vos habuerunt, respectu deinceps absolvere, ut ovile, quod vestra cum ovibus dispersit rapacitas, alterius pro eorum libertate Pastoris, infra XL. dies post recitatas Litteras præsentes electi, reparet, & conservet pietas.

AD hæc autem magis confirmanda, duos bonæ famæ Viros, videlicet Abbatem de Parco & Abbatem de Everbodio interesse præcipimus. Insuper Ducem Lovaniæ, cum ejus Civitatis tam clero, quam Burgensibus, ut quanta necessitas hæc fieri compulerit, audiant, & auditis compassionem præbeant. Si prædictus Abbas, aut quis suorum Monachorum contra hæc stare præsumpserit, eum ab Officio & Beneficio, usque ad nostram præsentiam suspendimus.

(1) VICTOR, aliàs *Octavianus*, Romanus, è Familia Comitum Tusculanorum, electus est anno 1159. in Schismate contra Alexandrum III. verum Pontificem, sibique nomen *Victoris* IV. assumpsit. Favorem quoque Frederici I. Imperatoris, cognomento *Barbarossæ*, obtinuit, qui anno 1161. in Conciliabulo Papiensi Alexandrum à Pontificatu deponi curavit, suosque subditos ad obedientiam Victori præstandam compulit. Obiit Victor IV. anno 1164.

(2) FLIDERBECA, aliàs *Vlierbacum*, Abbatia Benedictinorum ad mœnia Urbis Lovaniensis; de qua vide superiùs pag. 90.

CAPUT XXXIV.

Aliæ Litteræ VICTORIS *Pontificis ejusdem Argumenti, datæ anno* 1163.

Ex eodem Sandero.

ICTOR Episcopus Servus Servorum Dei Dilectis Filiis Monachis Monasterii in Fliderbeca salutem & Apostolicam benedictionem. Ex injuncto nobis à Deo Apostolatûs officio compellimur, ut pro omnium Ecclesiarum statu vigilare, eisque Pastoralis regiminis curam sollicitè providere debeamus.

AD Apostolicæ Sedis audientiam pervenit, quod Monasterium vestrum Pastorali nondum sit sollicitudine fulcitum; unde & bona ipsius tam in spiritualibus, quàm temporalibus plurimùm imminuta, & ad nihilum redacta esse dicuntur.

NE ergò id etiam boni, quod adhuc in Monasterio vestro remansit, si Pastoralis ei Cura desit officii, debeat deperire, per Apostolica vobis Scripta mandamus, & mandando præcipimus; quatenùs post acceptionem nostrarum Litterarum, infra xxx. dies nostrâ fulti auctoritate, talem vobis invocatâ Spiritûs Sancti gratiâ Abbatem secundùm Regulam Beati Benedicti curetis eligere, qui ad officium regiminis scientiâ & moribus convenienter assurgat, ut sub ejus providentia Monasterium vestrum, tam in spiritualibus, quàm in temporalibus, in melius præstante Domino valeat reformari.

DATA Crem. VII. Maii.

CAPUT XXXV.

BALDUINUS *Ædificator Hannoniæ Comes dotat Monasterium S. Salvii Ordinis Cluniacensis juxta Valencenas, anno* 1169.

Ex Historia Valencenensi P. Outremanni.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Ego BALDUINUS Divinâ favente clementiâ Comes Hainodii & Marchio adjacentis Regionis, & Filius meus Balduinus tam futuris, quàm præsentibus notum fieri satagimus, quod rationabili compositione inter Nos & Ecclesiam S. Salvii sancitâ, pratum Richildis Comitissæ, quod hereditariè possidebamus, præfatæ Ecclesiæ in recompensationem, & excambitionem terræ, in qua Aulam Vallencenis supra Scaldam ædificavimus, & campi quem pro vinea dederamus, & decimæ ipsius vineæ, quamdiu ipsa durabat (quæ juris erant Ecclesiæ) communicato assensu Curiæ nostræ, Scabinorumque, & Juratorum Vallencenensium in perpetuum legitimè concessimus.

INSUPER Curbam Gondreæ, quam Communio Vallencenensis publicaverat, & prætaxata Ecclesia ab antiquo quietè possederat, eorumdem assensu restituimus.

UT igitur per Nos bene ordinata traditio & conditio in posterum illæsa permaneat, nostro eam Sigillo, superadjectis Balduini Filii mei, Burgensium Vallencenensium Sigillis, & eorum qui interfuerunt nominibus subscriptis consignare curavimus.

S. Eustathii de Rœulx.
S. Ludovici.
S. Caroli.
S. Balduini de Toënio.
S. Landrici.
S. Henrici.
S. Rainardi Villici.
S. Herberti Pelet.

ACTUM anno ab Incarnatione Domini millesimo centesimo sexagesimo nono. 1169.

CAPUT XXXVI.

ALEXANDER II. *Pontifex confirmat possessiones & Privilegia Abbatiæ S. Joannis Canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini Valencenis anno* 1173.

Ex Historia Valencenensi P. Outremanni.

LEXANDER Episcopus Servus Servorum Dei.

Dilectis Filiis Gilleberto Abbati Ecclesiæ S. Joannis Baptistæ de Valencenis, ejusque Fratribus tam præsentibus, quàm futuris regularem vitam professis in perpetuum.

DESIDERIUM quod ad Religionis propositum & animarum salutem pertinere monstratur, animo Nos decet libenti concedere, & petentium desideriis congruum impertiri suffragium. Eapropter dilecti in Domino Filii vestris justis postulationibus clementer annuimus, & præfatam Ecclesiam, in qua Divino mancipati estis obsequio, sub B. Petri & Pauli protectione suscipimus

cipimus, & præsentis Scripti Privilegio communimus.

In primis siquidem statuentes, ut Ordo Canonicus qui secundum Deum, & B. Augustini Regulam, atque Institutionem * Arroënsium FF. in eadem Ecclesia institutus esse dignoscitur, perpetuis temporibus inviolabiliter observetur.

*id est Arroasiæ Abbatiæ, de qua supra pag. 167.

Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona eadem Ecclesia in præsentiarum justè & canonicè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum, vel Principum, oblatione fidelium, seu justis aliis modis præstante Domino poterit adipisci, firma Vobis vestrisque Successoribus, & illibata permaneant.

In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. Locum ipsum in quo præfata Ecclesia sita est, cum omnibus pertinentiis suis. Ecclesiam S. Petri in foro. Ecclesiam de *Alneto* & de *Saltem* cum possessionibus suis, & omnibus decimis earumdem Villarum.

Altare de *Struem* cum quinque hortulis in eadem Villa. Altaria de *Helpines* & de *Presel*, Altare de *Sepmeries*. Scholas totius Castri de Valencenis, quas ab antiquo Ecclesia vestra possedit. Mansiones Canonicorum, quæ sunt circa Ecclesiam cum camba una. Mansionem Gervasii de Provino ante fores Ecclesiæ. Domum quæ fuit Magistri Adam. Domum Gonteri de Putero, cum domo Fredesendis, & aliis domibus quæ ad illas pertinent cum furno. Censuales domos quas habetis in Valencenis. Terram de Mortrui. Molendinum quod dicitur *Fossart*. Hortum ad olera Fratrum intra septa Castri &c. Comitem & Familiam ejus. Ministeriales ipsius, & omnes de pane vestro viventes. Castellanos & Pares cum Familiis suis, ministerialibus quoque, Clericos, Scholares, & Canonicorum Familias.

Sane novalium vestrorum, quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis vestrorum animalium, nullus à vobis decimas præsumat exigere.

Cum autem commune interdictum terræ fuerit, liceat vobis clausis januis, exclusis excommunicatis, & interdictis, non pulsatis campanis, suppressâ voce divina Officia celebrare.

Sepulturam quoque illius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni & extremæ voluntati, qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi fortè excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat; salvâ tamen justitiâ matricis Ecclesiæ.

In Parochialibus autem Ecclesiis quas tenetis, liceat vobis quatuor, aut tres ad minùs de Canonicis vestris ponere, quorum unus Episcopo præsentetur, ut ab ipso animarum curam suscipiat, & ei de spiritualibus, vobis autem de temporalibus debeat respondere &c.

Ego Alexander Catholicæ Ecclesiæ Episcopus S.
Ego Bernardus Portuensis, & S. Rufinæ Episcopus S.
Ego Gualterus Albanensis Episcopus S.
Ego Joannes Presbyter Cardinalis tit. S. Anastasiæ S.
Ego Willelmus Presbyter Cardinalis tit. S. Petri ad Vincula S.
Ego Boso Presbyter Cardinalis S. Pudentianæ tit. S. Pastoris S.
Ego Petrus Presbyter Cardinalis tit. S. Laurentii in Damaso S.
Ego Manfredus Presbyter Cardinalis tit. S. Cæciliæ S.
Ego Petrus Presbyter Cardinalis tit. S. Chrysogoni S.
Ego Odo Diaconus Cardinalis S. Nicolai in Carcere Tulliano S.
Ego Hugo Diaconus Cardinalis S. Justinæ juxta Templum S.
Ego Vitellius Diaconus Cardinalis SS. Sergii & Bacchi S.
Ego Hugo S. Angeli Diaconus Cardin. S.
Ego Laborans S. R. E. Diaconus Card. S.

Datum Anagniæ per manum Gratiani S. R. E. Subdiaconi, & Notarii II. Non. Decemb. Indictione VII.

Incarnationis Dominicæ anno M. C. LXXIII. 1173.
Pontificatûs verò Domini Alexandri Papæ tertii anno XV.

CAPUT XXXVII.

Arnulfus *Abbas Affligemiensis Ordinis S. Benedicti, Prioratum Vlierbacensem juxta Lovanium in Abbatiam erigit, suæque superioritati renunciat anno* 1173.

Ex Archivis Abbatiæ.

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, Ego Arnulphus Dei gratiâ Affligemensis Ecclesiæ Abbas, omnibus Christi fidelibus in perpetuum. Christus, qui secundùm Apostolum est pax nostra, qui fecit utraque unum, ad passionem iturus, pacem & charitatem specialiter & præcipuè Filiis pacis commendavit & sic per passionem consummatam, ovem centesimam, quæ erraverat, ad pacem & concordiam Angelorum, pretio Sanguinis sui interveniente reduxit.

Unde Nos Filii pacis notum esse volumus, tam præsentibus, quàm futuris, qualiter ad petitionem multarum Religiosarum & secularium Personarum, Ducis quoque Godefridi & Nobilium ejus, Ecclesiæ Fliderbacensi Abbatem habere communi consilio concessimus, & tali

tali conditione discordiæ fomitem in vinculo pacis, spiritu consilii mediante, terminavimus.

Si placuerit Abbati Affligeniensi Ecclesiam Fliderbecanam visitare, Abbas Fliderbacensis in Choro locum suum deseret, Abbas Affligeniensis intrabit; si Capitulum tenere voluerit, locum Abbatis obtinebit; assensu & consilio Fliderbacensis Abbatis, quæ agenda sunt, tractabit.

Abbas Fliderbacensis si non ampliùs ad vincula S. Petri Ecclesiæ Affligeniensi, nisi certâ necessitate præpediente, se repræsentabit, aureum denarium annui censûs & Lovaniensis monetæ, in testimonium subjectionis, ipso die solvere curabit.

Abbas verò Affligeniensis & Conventus debitam professo Abbati reverentiam exhibebit. Item si Abbas Affligeniensis Abbatem Fliderbacensem in aliquo negotio suo secum ducere, vel in aliqua legatione mittere voluerit, Fliderbacensis ex debito parebit, Affligeniensis sumptus providebit.

Et contra, si Abbas Fliderbacensis Abbatem Affligeniensem negotiis suis interesse rogaverit, sumptus ei, ut dictum est, providebit. Obeunte Abbate Fliderbacensi, Conventui ipsius non alterum quam Professum Affligeniensis Ecclesiæ præsente Affligeniensi Abbate eligere licebit; ita tamen, ut si inter eos idonea fuerit persona nobis non professa, quam eligere voluerint, Affligem veniens profiteatur, & sic electione confirmetur.

Ut hæc igitur rata & inconvulsa permaneant, Scripto mandari, Sigillorum impressione & Testium adstipulatione placuit roborari.

S. Philippi Abbatis de Parcho.
S. Giselberti Notarii de Lovanio.
S. Conventûs utriusque Ecclesiæ Affligeniensis & Fliderbacensis.

Acta sunt hæc anno Dominicæ Incarnationis M. C. LXXIII. Indictione VI. 1173.

CAPUT XXXVIII.

Godefridus III. *Brabantiæ Dux benefacit Abbatiæ Affligemiensi Ordinis S. Benedicti anno* 1175.

Ex Butkens in Trophæjs Brabantiæ

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Ego Godefridus Dux & Marchio Lotharingiæ, notum fieri volo, tam præsentibus quam futuris, Haffligeniensem Ecclesiam decimam Curtis suæ de *Culreth*, tempore Avi mei legitimè acquisivisse; liberè & quietè quinquaginta & eo amplius annis sine ulla reclamatione possedisse: quam videlicet decimam, cum Henricus de Asscha Pravorum suggestionibus nimis credulus, sibi usurpasset, tandem in se reversus, injuriam sibi recognovit, &c.

Decimam insuper aliam quæ sui juris erat, annuentibus Fratribus Ecclesiæ, perpetuò possidendam dedit, &c. Quæ ut rata & inconvulsa permaneant, Scripto mandari, Sigilli mei impressione & Testium astipulatione placuit roborari. Testes

Amolricus,
Gozuinus,
Rainarus, Presbyteri;
Walterus de Aa,
Gerardus de Sottengem,
Daniël de Sinnard,
Iwain de Morcelle,
Sigerus Castellanus de Alost,
Hanuel de Ledeberge,
Franco Ratir,
Sigerus Forestarius de Lumbeke,
Wirricus de Cothem,
Walterus de Lede,
Walterus Runge,
Thomas Barkenere, & multi alii.

Acta sunt hæc anno Dominicæ Incarnationis millesimo centesimo septuagesimo quinto, 1175. Indictione octavâ.

CAPUT XXXIX.

Robertus de Ghoer, *Dominus de Corswarem, anno* 1180. *fundat ibidem Capellam.* Margareta Ida *ex eâdem Familia benefacit FF. Minoribus Leodiensibus anno* 1261; *& alii alias instituunt pias fundationes.*

Ex Archivis Comitis de Corswarem.

In nomine Patris & Filii & Spiritûs Sancti, amen. Notum sit omnibus præsentibus & futuris, quod Ego Robertus de Ghoer Miles Dominus in Bierlos & Castri Stephani in *Corswarem*, mortem præ oculis habens, & peccatorum meorum memor, in requiem animæ meæ, Patris mei Johannis de Los Domini de Ghoer, Matris meæ Sophiæ, Uxoris meæ Mariæ, & secundùm dispositionem Arnoldi de Diest Patris sui & dictorum locorum Domini, de consensu Filiorum meorum Arnoldi Clerici, Fastrati & Roberti Militum, & Filiarum mearum Idubergæ & Begghæ, medietatem decimarum, quæ meæ sunt in Territorio

torio de *Borchworm*, de *Corſwarem*, de *Villa nova* & *Betticoven*, contra Beneficium ſub invocatione B. Joannis Evangeliſtæ, conſtitutum & dotatum ab Arnoldo Comite de Los & Alcide Avis meis, cum quinque bonnariis terræ, duobus bonnariis prati & ſeptem bonnariis terræ cum octo virgis in *Diepenbecke*, quæ à Renato Præpoſito Foſſenſi proveniunt, & duobus bonnariis prati in *Hercke*, quæ à Theodorico Canonico, & octo denariis in *Borchloen* ad portam Tungrenſem & denario annuali ſuper bonnarium adjacens ad *Buſcum Comitis*, vulgò *Hagam Hornenſem*, pro luminario.

Hæc omnia prædicta quæ legitimo jure poſſidebam, Deo, Sanctis Apoſtolis Petro & Paulo, Capellæ ſupra dictæ, & Altari de novo ædificato ſub invocatione Beatorum Johannis Evangeliſtæ & Mariæ in dicta Capella adjuncta Eccleſiæ Subparochiali de *Corſwarem* in eleëmoſynam tradidi, ut pro requie animæ meæ & omnium prædictorum Prædeceſſorum & Conſanguineorum meorum, ſacrum Altaris Officium offeratur, ſecundùm id quòd ordinabit Dominus meus Epiſcopus, cui præſento Filium meum Arnoldum ad id beneficium, injungens meis Filiis Faſtrato & Roberto, & eorum Sororibus Idubergæ & Begghæ, & eorum vel earum Succeſſoribus, ut nihil unquam attentare præſumant, in contrarium præſentis & irrevocabilis hujus meæ voluntatis; & ut ille vel illi ex meis Succeſſoribus & repræſentantibus, qui Caſtrum Stephani cum bonis adjacentibus poſſidebunt in perpetuum dictum Altare intratenere & Clericos idoneos & devotos Epiſcopo præſentare debebunt. Hujus rei ſunt Teſtes

Dominus Rudolphus Leodienſis Archidiaconus,
Hugo,
Remaldus, &
Henricus, Clerici,
Arnoldus de Dieſt, &
Arnoldus Filius ſuus, Milites, Cognati mei,
Henricus de Hugarden,
Otto de Heverle,
Reinaldus de Alken,
Waltherus de Thienen,
Waltherus de Nielle;
Et Homines mei Arnoldus Lathuenſis,
Hugo Pelotte,
Franco Straetman,
Johannes Feenendael,
Otto de Lira, & alii quam-plures.

Hæc facta ſunt in Fortalitio meo de Bierlos
1180. ab Incarnatione Domini Jesu Christi m. c. lxxx. in Vigilia S. Johannis Precurſoris Chriſti.

Ego Margareta Ida relicta Domini mei Nobilis Viri Roberti de Corſwarem Militis, dedi per præſentes meas Litteras Fratribus Minoribus, in favorem Filiorum meorum Roberti, Ludovici & Gerardi, qui militiam terrenam abdicaverunt, & militiam Chriſti ſicut votum voverant in Aſia, apud dictos Fratres profeſſi ſunt, & in eleëmoſynam pro redemptione peccatorum meorum, pratum montis, pro ædificatione Cellularum, & omnes denarios ex venditione Allodiorum de Los in Territorio de Berlou.

Item tres libras Lovanienſes annualiter ſuper Domum meam aſſignatas pro Fratribus infirmis. Et ſepulturam meam eligo apud Tumulum Patris mei Guidonis de Geneffia, dicti Militis Britannici, apud Altare dictorum Fratrum.

Et ſi corpus Domini mei Roberti, de Damieta ante meum obitum non reducatur, meus Filius Arnoldus, poſt obitum meum, curabit ut introductum ſit in eadem ſepultura, quia talis fuit voluntas dicti Domini mei & mea.

Hæc facta ſunt in Domo mea, Dominicâ *Lætare* m. cc. lxi. 1261.

Universis præſentes Litteras viſuris, Nos Arnoldus de Corſwarem Dominus de Niel, Arnoldus Filius meus primogenitus, Milites, Rutgerus Filius meus Canonicus Ultrajectenſis notum facimus, quod receperimus jocalia, quæ Filia mea Ida Monialis Nivellæ à defunctâ Uxore meâ Eleonora obtinuerat, in Caſtello de Lumen, quando apud Patrem ſuum obiit, quæ omnia jocalia in noſtris manibus repoſuit Jolanda Abbatiſſa ejuſdem loci.

Item quod conſentiente eâdem Abbatiſsâ partem illam quam Filia mea prædicta ab Hermanno de Hornia Præpoſito S. Gereonis obtinuerat & poſſidebat, ſimiliter nobis repoſuit, ac etiam medietatem Allodiorum de Nielle, quæ mea prædicta Uxor Eleonora ipſi in Teſtamento ſuo reliquerat.

Contra quod Nos ſimul obligavimus ad ſolutionem unius penſionis annualis viginti librarum Lovanienſium, quam per totam ipſius vitam & durante anno poſt obitum, Nos vel noſtri rappræſentantes in die Sanctæ Gertrudis quoque anno in manibus Abbatiſſæ Nivellenſis deponere curabimus.

Hæc facta ſunt conſentientibus Dominis noſtris Epiſcopo Liegenſi, & Comite Arnoldo de Loen. Præſentibus Magiſtro Raimundo Perſonâ in Corſwarem, Conſanguineis noſtris Guilielmo de Los Domino de Hornia, Teobaldo Domino de Berlos & Roberto de Corswarem Domino de Nandren, Militibus, qui warandiaverunt prædictam penſionem, & Hominibus noſtris Johanne Feenendael Caſtellano, Arnoldo Sprauten, & Hugone Roboaldo.

Datum in Turre de Niel, die Dominicâ poſt Purificationem B.V. Mariæ, anno Domini milleſimo ducenteſimo nonageſimo quarto. 1294.

Ego Rutgerus de Los Canonicus S. Salvatoris Ultrajectenſis peccator maximus, ſed in miſericordia Dei confidens, in remiſſionem peccatorum meorum, & pro requie animarum Patris mei Arnoldi, & Matris meæ Eleonoræ, dedi per præſentes meas Litteras, Altari ſub invocatione Beatorum Nicolai & Catharinæ, fundato & dotato à Gerardo de Los, juxta votum ante ſuam expeditionem ad Terram ſanctam, quod exſtat in Capella dictâ Voti apud Eccleſiam de Corſwarem, unum bonnarium terræ vicinum Hagæ Hornenſi, cum quinque virgis, apud Caſtellum de Borchworm, & duos denarios Cenſales in die Beati Stephani, & hæc in augmenta-

augmentationem supra dictæ fundationis. Hujus meæ liberæ ac devotæ Donationis Testes sunt,

Walterus & Henricus Clerici,

Frater meus Arnoldus de Corswarem Dominus de Niele,

Reinaldus d'Argentael, Milites,

Reinerus Castellanus, & alii quamplures.

Datum in Castello Stephani millesimo trecentesimo, Sabbato ante Trinitatem. 1300.

CAPUT XL.

GERARDUS *Comes Lossensis in ditione sua sub Episcopatu Leodiensi fundat Abbatiam de Herckenrode Nobilium Virginum Ordinis Cisterciensis anno* 1182. *Id suo Diplomate testatur ejus Filius* LUDOVICUS *Comes Lossensis anno* 1213.

Ex Histori Lossensi.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. LUDOVICUS Dei gratiâ Comes de Los. Universis Christi Fidelibus in perpetuum.

UT unicuique sua justitia conservetur illæsa, Divinæ Legis & humanæ proclamat veritas & rationis attestatur authoritas. Notum itaque fieri volumus, tam præsentis, quàm futuræ ætatis hominibus, quòd felicis memoriæ Comes GERARDUS, Genitor noster secundùm carnem, sanus adhuc in corpore & incolumis, Allodium de *Herkenrode* ab omnibus heredibus absolutum, ad constituendum Claustrum Sanctimonialium Ordinis Cistertiensis, in silvis, pratis, terris cultis & incultis, viis & inviis, Fratri Henrico Religioso Monacho, pro salute animæ suæ, liberè contradidit, Nobis, aliisque Fratribus nostris, sicut decens erat & pium, præbentibus assensum.

Nos verò Donationem hanc bonam ac laudabilem diligentissimè approbantes, inviolabiliter observandam fideliter confirmamus & Scripto adnotatam, Sigillorum nostrorum impressione corroboramus, Adâ Comitissâ Uxore nostrâ eandem approbante.

INHIBEMUS itaque districtissimè, sub banno potestatis, absque obtentu gratiæ nostræ, nequis in posterum ausu temerario huic sanctæ Donationi contraire præsumat.

QUOD siquis temerè & præsumptuosè attentaverit, divinæ animadversionis ultionem & nostram offensam se incurrisse certissimè cognoscat. Hujus rei Testes sunt

Wilhelmus, Persona de Hasselt,
Wilhelmus de Pietersеim,
Hermannus de Elslo,
Conrardus de Hubertinchen,
Godefridus de Lewis,
Walterus de Milne,
Robertus de Berle,
Raso de Corteseim,
Theodoricus Castellanus de Loos,
Walterus de Berce,
Henricus de Joer,
* Robertus de Coswerem, & alii quamplures. *Vide pag. præcedent.*

ACTA sunt hæc anno Dominicæ Incarnationis M. CC. XIII. 1213.

HERCKENRODA, sic dicta à sylva sua Herckensi exarata, celebris est atque magnifica Abbatia Nobilium Domicellarum Ordinis Cisterciensis in Diœcesi Leodiensi, primo lapide ab Hasseleto. Fundator ejus fuit anno 1182. Gerardus Comes Lossensis, qui ibidem cum Uxore sua Ada, seu Adelheide Filia Henrici III. Gelriæ Comitis sepultus fuit. Stemma ejus aliorumque Comitum Lossensium exhibuimus supra pag. 701.

Celeberrimum quoque est hoc Monasterium ob pretiosam Hierothecam Venerabilis Sacramenti Miraculis clari, cujus hæc ibidem legitur Historia ex Tabula in Odeio appensa.

" Anno à Christi nativitate millesimo trecentesimo „decimo septimo die XXV. Julii, in *Viverset* decumbe„bat ægrotus vir quidam, qui mortis metu perterritus „petierat sibi administrari Sacrosanctum Eucharistiæ „Sacramentum. Qui itaque tum Parochi vices gerebat „in Ecclesia de *Viverset*, rogatus tulit illud, pixide (ut „moris est) conclusum & asservatum, non tamen sa„tis cautè, nec providè reponens super mensam quan„dam, in ædibus ægroti; quippe qui nec pixidem quâ „jam dictum Sacramentum continebatur, occluserat, „imo post tantam incuriam, rectâ ad ægrotum perre„xit, ejus confessionem auditurus, ac salutaribus moni„tis eum instructurus, ad dignè sumendam illam Eucha„ristiam.

„Interea nonnulli ex iis, qui tum fortè ægrotanti ade„rant, animadvertentes pixidem tam esse imprudenter „repositam, temerè nimis eandem Sacrosanctam Eucha„ristiam manibus contrectarunt, quam tamen postmo„dum pixidi incluserunt.

„Auditâ deinde confessione ægroti, sacrificus cum eâ „quâ decuit reverentia sumptam pixidem ad ægrotum „detulit, illi Venerabilis Eucharistiæ Sacramentum ad„ministraturus.

„Verum ubi jam illam aperuisset, ac sanguine perli„nitam, & veluti maculatam hostiam cognovisset, quæ „linteo supra quod reclinaverat firmiùs adhærebat: rei „novitate perculsus ac stupefactus, quod acciderat, oc„clusâ iterum pixide, præsentes tum ibi celabat, officio „suo in consolando ægrotum quantum in se fuit, perfun„ctus. Dictam vero pixidem, unà cum sic inclusa Sa„crosancta Eucharistia, ad præfatam Ecclesiam repor„tavit, rem quæ acciderat vero ac proprio Parocho ex„ponens.

„Quem cum tristitia simul & metus, ex tanta rei novi„tate, corripuissent, occasionis tanti Miraculi prorsus „inscium, mandavit Sacrosanctam Eucharistiam defer„ret ad pium ac religiosum quendam virum, nec minus „doctum, Simonem, (hoc erat illi nomen) Monaste„rium de Herckenrode inhabitantem: eique quod con„tigerat narraret.

„ Hoc autem cùm exequi vellet, ac ad jam dictum Monasterium pergeret, pecora quæ secus viam fortè occurrebant, in genua se provolvebant, Venerabili Sacramento honorem & venerationem eo nimirum officio exhibentia.

„ Accidit præterea, ut cùm Sacrificus templum hujus Monasterii, in quo prædictus D. Simon erat, ingrederetur, nullius auxilio utraque campana resonaret. Cantabaturque Introitus Missæ D. Petri ad Vincula, (nam illi Divo tum erat dies Sacer) *Nunc scio verè, quia misit Dominus Angelum suum*, &c. Cujus sanè cantûs Sacrificus, qui pixidem cum Sacrosancta Hostia deferebat, audiendi cupidissimus erat, præsertim quod multa ei per viam in mentem venissent; certò sibi ex his persuadens, non alio loco velle hanc Sacrosanctam Eucharistiam reponi & coli.

„ Id temporis Missæ officium peragebat Religiosus quidam, nomine Adam, qui prænarratorum planè ignarus, facie ab Altari aversâ allatam huc Sacrosanctam Eucharistiam veneratus est.

„ Visa quoque est tum temporis in hoc Sacramento humani corporis forma, eleganti ac lucidâ circumdata coronâ: ac mulier à cacodæmone obsessa & vexata, prorsus liberata. Hujus Monasterii accolæ, nec non Peregrini, etiam hoc Miraculo incitati, frequentes ad dictum Monasterium confluebant, non visuri tantùm hanc Sacrosanctam Eucharistiam, verùm etiam preces suas coram fusuri, ac variis oblationibus honorem delaturi. Cujus etiam rei tanto Miraculo, ac aliis signis pluribus, ad meliorem vitæ conditionem fuerunt revocati.

„ Qui igitur volet hanc, quam diximus, Sacrosanctam Eucharistiam visere, hoc unum in primis curet, ut à peccatis immunis per eandem vitam in melius commutare, & gratiam adipisci mereatur sempiternam.

Amen.

CAPUT XLI.

BALDUINUS *Hannoniæ Comes confirmat anno* 1185. *Donationes factas Ecclesiæ S. Joannis Valencenis, Canonicorum Regularium.*

Ex Historia Valencenensi P. Outremanni.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Justis petentium desideriis dignum est facilem præberi assensum, & vota quæ à rationis tramite non discordant, effectu sunt prosequente complenda.

UNDE Ego BALDUINUS Hainodiensis Comes, quintus ab illo Balduino, qui Flandriam & Hainodium possedit, notum facio tam præsentibus quàm futuris, quod AMANDUS (aliàs Almandus) de Prouvy, mansionem suam, quæ de JURE PARIS ei contingebat, quæ in Castro Vallencenensi sita majori ostio Ecclesiæ Beati Joannis proximior erat, & Canonicis ejusdem Ecclesiæ valde proficua, astantibus Comparibus suis, cum Filio suo, & collaudantibus, in manus meas resignavit. Ego verò mansionem illam Ecclesiæ jam dictæ contuli, & aliam æquè liberam, resignatæ mansioni contiguam, quæ Canonicorum erat, loco prioris præfato Amando de Jure Paris habere consensi.

UT autem commutatio ista perseverans & illæsa permaneat, vigili etiam Litterarum memoriæ placuit commendari, & in duabus Paginis Cirographo interciso confirmari: ita ut pars Amandi præfatæ Ecclesiæ Sigillo muniatur, & pars Ecclesiæ Sigilli mei appensione roboretur, & utraque pars subscriptione Testium confirmetur.

S. Amandi de Prouvy.
S. Girardi Filii ejus.
S. Eustathii de Roels.
S. Walteri de Wargny.
S. Willelmi Fratris Comitis.
S. Simonis de Alneto.

ACTUM Verbi Incarnati anno millesimo centesimo octuagesimo quinto. 1185.

CAPUT XLII.

URBANUS III. *Pontifex in Urbe Valencenensi plures Parochias anno* 1186. *instituit, manente Jure Patronatûs penes Priorem S. Salvii.*

Ex eodem Libro.

URBANUS Episcopus Servus Servorum Dei dilectis Filiis Præpositis, Scabinis, Juratis, Majoribus, & populo Castri Valencenensis Salutem & Apostolicam benedictonem

ETSI dilecti Filii nostri Prior S. Salvii Valencenensis, & Joannes Presbyter Ecclesiæ S. Gaugerici, super eo quod prædictus Prior Parochiam ipsius Ecclesiæ in tres partes contra voluntatem ipsius Presbyteri dividere nitebatur, ad Nos litigaturi venissent; postmodum tamen idem Presbyter recognoscens, quòd sine gravi periculo Parochianorum nostrorum remanere non poterat indivisa, per seipsum quæstioni liberè cessit, & ut in tres partes ipsius Parochiæ fieret divisio, acquievit.

QUOD autem conspectis periculis, quæ pro penuria Sacerdotum populus ipsius Parochiæ sustinebat, ad divisionem (sicut præfatus Prior asserit) fideliter laborastis, & circa profectum Ecclesiæ, cui estis Parochiali jure subjecti, diligentem sollicitudinem adhibetis, gratum gerimus, ut debemus, & devotionem vestram in hac parte non immeritò commendamus.

UNDE Venerabili nostro Fratri Cameracensi

censi Episcopo, prædictam Parochiam commisimus dividendam.

Monemus Universitatem vestram, & hortamur in Domino, atque in remissionem peccatorum vobis injungimus, quatenus cum Parochia in tres partes ab eodem Episcopo divisa fuerit, singuli vestrûm Parochiæ cui deputati fuerint, debitam reverentiam & subjectionem impendant, & Ecclesiæ Sancti Salvii sua jura (quæ quidam vestrûm in suæ salutis periculum detinere dicuntur) certis temporibus integrè persolvatis; & restitutis quae sunt injustè subtracta, prædicto Priori, & Ecclesiæ suæ, devotionem sicut convenit, impendatis; ita quod ex hoc & ab Omnipotente Deo præmium indeficiens consequamini, & Nos providentiam vestram possimus pleniùs, cum audierimus, de bonis operibus commendare.

Datum Veronæ iv. Non. Augusti, anno M. C. LXXXVI. 1186.

De institutione Parochiarum Valencenensium vide Miræum supra pag. 697. & 777.

CAPUT XLIII.

Philippus Heinsbergius *Archiepiscopus Coloniensis componit dissensiones ortas inter Henricum I. Brabantiæ Ducem & Gerardum Comitem Lossensem super Advocatia Monasterii Trudonensis Ord. S. Bened. in Diœcesi Leodiensi anno* 1190.

Ex Historia Lossensi, & ex Trophæis Brabantiæ Butkens.

Hilippus Dei gratiâ Coloniensis Archiepiscopus. Notum esse volumus omnibus Christi Fidelibus in futurum, quòd cùm gravis dissensio, & toti terræ importabilis super Advocatiam Sancti Trudonis inter Henricum Ducem Lovaniensem & Gerardum Comitem de Los orta fuisset; ad sopiendam hanc litem, pro pace terræ partes nostras interposuimus; & ita nostro, & prudentium virorum consilio, inter eos transactum est.

Comes Duci octingentas marcas dedit tali conditione: quòd Dux quamdiu octingentas marcas Comiti non restituerit, nullam guerram, neque quæstionem aliquam, ejusdem Advocatiæ, vel alicujus rancoris occasione, contra ipsum, vel Uxorem suam, vel heredes suos movebit; & Comes, & Uxor sua, & heredes sui eandem Advocatiam, cum omnibus attinentiis, sub tali pacto quietè possidebunt.

Si verò Dux Comiti octingentas marcas restituerit, post restitutionem earum, usque dum duodecim hebdomadæ elapsæ fuerint, nec ipse, nec heredes sui eum inquietabunt.

Adjunctum quoque est: quòd si Comes contra Ducem, alicujus rancoris occasione, vel pro amici sui dilectione, guerram moverit, & non satisfecerit, Dux de argento solvendo & omni promissione absolutus erit.

Ut autem quæ prædicta sunt, à Duce rata & inviolata serventur; Nos & Philippum Comitem Flandrensem, & Patrem suum Godefridum Ducem seniorem, & vasallos, & fideles suos fide-jussores Comiti constituit. Nos tali modo pro ipso fide-jussimus, quòd si Dux promissa infregerit, & non satisfecerit Comiti, contra ipsum totis viribus assistemus, & argentum ei cum integritate persolvemus.

Comes Flandrensis tali modo: quòd nec ipse, nec aliquis de terra sua contra Comitem obsequium præstabit, & ipse ad consilium & voluntatem nostram penitus super his stabit.

Godefridus Dux senior in hunc modum promisit: quòd si Filius suus præmissa rata non habuerit, Villam de Los intrabit, nunquam inde usque ad plenariam omnium, quæ prædicta sunt, persolutionem recessurus. Vasalli & fideles sui, quorum nomina subscripta sunt, eodem pacto Trajectum intrabunt, nunquam inde usque ad plenariam prædictorum persolutionem recessuri.

Gerardus de Grimbergh,
Arnoldus de Diest, &
Arnoldus Filius suus,
Galterus de A,
Ricaldus de Reve,
Godefridus de Calmont,
Joannes de Woluwe,
Arnoldus de Wesemale,
Renerus de Heverle,
Arnoldus de Walhain, &
Wilhelmus Frater suus,
Arnoldus de Bygaerden, &
Arnoldus Filius suus,
Gerardus de Huldeberge, &
Arnoldus Frater suus,
Alardus Rapa,
Leonius de Huderechem,
Et Frater suus Arnoldus,
Rykezo de Diest,
Wilhelmus de Bergen,
Rubinus Renerus de Lyemale,
Henricus de Hugaerden.

Acta sunt hæc anno Dominicæ Incarnationis M. C. XC. 1190.

CAPUT

CAPUT XLIV.

BALDUINUS CONSTANTINOPOLITANUS, *Comes Flandriæ, donat Abbatiæ Laudensi Ordinis Cisterciensis à Prædecessoribus suis fundatæ Privilegium libertatis anno* 1191.

Ex Bezelini Gallo-Flandria.

Go BALDUINUS Flandriæ & Hainoniæ Comes notum facio tam præsentibus quàm futuris, quòd eandem libertatem, quàm Prædecessores mei, videlicet Comes Theodoricus, & piæ memoriæ Dominus & Avunculus meus Comes Philippus Ecclesiæ B. Mariæ de Los contulerunt, Ego simili modo concedo; hanc videlicet, ut per totam terram meam, & omnes transitus ditionis meæ, vel mei Comitatûs, in eundo vel redeundo, à theloneo & passagio & omni exactione omnimodis sit libera, in his videlicet, quæ ad usus spectant Ecclesiæ.

UT autem hoc ratum & inconcussum permaneat, præsentem Paginam Sigilli mei impressione, & Testium annotatione confirmavi. Testes

Castellanus de Duaco,
Polo de Vileirs,
Robertus Avunculus de Sengin.

ACTUM apud Insulam anno Domini M.C.XCI. 1191.

CAPUT XLV.

FULCO *Dominus de Fanmars benefacit Monasterio S. Salvii juxta Valencenas, probante Balduino Flandriæ & Hannoniæ Comite, anno* 1196.

Ex Historia Valencenensi.

UM inter omnia quæ ad commune miseræ conditionis levamen humani potuit ingenii ambitiosa subtilitas invenire, scientia præfulgeat litteralis, in hoc Nobis maximè claritatis suæ radios subministrat, quod utriusque juris notitiam temporum non patitur confundi vel deprimi vetustate.

HINC est, quod Ego BALDUINUS Comes Flandriæ & Haynoniæ cunctis volo tam præsentibus quàm futuris innotescat, quod cum FULCO Dominus de Fanmars, partem decimæ, quam in eadem possidebat Villa, Ecclesiæ S. Salvii assensu Uxoris suæ, & Domini Gerardi de Provi, de cujus jurisdictione, nomine feudi eadem descendebat decima, vendidisset, tam in mea, quàm hominum meorum præsentia, eidem ipsam Ecclesiæ resignavit.

UT autem venditio prælibata ampliore in posterum robore firmaretur, prænominatus Fulco, eâ me super his conditione obsidem & fidejussorem constituit:

QUOD si Uxor ejus vel alius, dotis gratiâ, seu cujuslibet occasionis obstaculo ipsam voluerit infirmare, usque ad ducentas libras Valencenensis monetæ, sæpe-dictæ tenebor Ecclesiæ respondere.

PACTIONE igitur laudavi, & accepto pignoris loco, quicquid in omni potestatis meæ Dominio, prætaxatus Fulco possidere dignoscitur, fidejussionem concessi.

UT ergo hujus Contractûs Pagina sectionem non sentiat æmulorum, & debitæ firmitatis indeficiens suscipiat incrementum, Sigilli mei impressione & Hominum meorum, qui interfuerunt, subscriptione ipsam roborari mandavi.

S. Gerardi de Provi.
S. Willelmi Patrui Comitis.
S. Nicolai de Barbenchon.
S. Balduini de Valencenis.
S. Raineri Gruel.
S. Willelmi du Werchin.
S. Fulconis de Falmars.
S. Joannis de Lessines.
S. Gerardi Wignart.

ACTUM anno ab Incarnatione Domini millesimo centesimo nonagesimo sexto, mense Julio. 1196.

GERARDUS Dominus de Provi laudat, & ratam habet ejusmodi venditionem: Litteris quæ incipiunt.

IN nomine &c. Notum fieri volo quod Fulco Dominus de Falmars &c.

S. Hugonis de Alnoit,
Willelmi de Gomegnies,
Philippi de S. Amando,
Gerardi de Provi,
Sigeri de Feneing,
Joannis de Haspre, Hominum meorum.
S. Walteri de Bousies, &
Domini Gossuini.
S. Willelmi de Ansfeng.
S. Simonis de Genlain.
S. Gervasi de Provi, &
Willelmi Fratris ejus.
S. Almanni de Haspres, &
Potestatis de Falmars.

Anno millesimo centesimo nonagesimo sexto, mense Julio.

CAPUT

CAPUT XLVI.

WALTERUS *Comes Hesdiniensis benefacit Monasterio Alciacensi Ordinis S. Benedicti in Arthesia*, *anno* 1112.

Omissum fuerat ex Miræo in Notit. Eccl. Belg. p. 297. antiquæ Edit.

EGo BALDUINUS Flandriæ Comes notum facio, quod ipsâ die, quâ Gualtero terram suam reddidimus, Abbatiam S. Silvini, quæ apud (1) * Alciacum in honore Dei fundata est, tamquam unam de Abbatiis terræ nostræ, in propria Advocatia omnino retinuimus.

* Auchy-les-Moines.

UNDE ipse WALTERUS, tactis Sacrosanctis Reliquiis, in præsentia nostra juravit, quod quidquid Avunculus suus *Ingelramnus* Ecclesiæ suæ Alciacensi contulit, & quidquid eâdem die, quâ ipse terram suam à nobis suscepit, prædicta Ecclesia possedit, quietè possidere permitteret.

DATUM anno millesimo centesimo duodecimo, apud S. Audomarum. 1112

(1) ALCIACUM Prædium, cum Villa Sithiu, Adroaldus Vir Illustris, prole carens, S. Bertino anno 654. tradidit, præsente S. Audomaro, Teruanensis Urbis Episcopo. Cumque Bertinus cœpisset Domum orationis apud Alciacum instituere, Adalguarius Vir Nobilis, & ejus Conjux Aneglia, Basilicam Alciaci in honorem B. Mariæ & S. Petri Apostoli circa annum 680. construxerunt.

Ibidem eorum Filia Sicchedis, depositâ seculari veste, Deo dicata, nonnullis sociatis Virginibus præfuit, ante adventum S. Silvini Episcopi, cujus defuncti tumulum Sicchedis memorata auro & gemmis cælavit variis. Danis posteà in Galliam irruentibus, S. Silvini Reliquiæ ad Sithiu Cœnobium sunt translatæ. Exinde surrexit *Engelramus* Comes Hesdiniensis, qui Ecclesiam Alciacensem, à Barbaris destructam, anno 1072. instauravit, estque ibidem sepultus.

Anno 1072. Heribertus Abbas Sithiensis primum in Alciaco Abbatem constituit Suelgerum Monachum Sithiensem, vivente Drogone Morinensi Episcopo. Suelgero Geruinus, Geruino Norbertus, Norberto Odo, Odoni Simon, & sic alii ex ordine, omnes Monachi Sithienses, successerunt. Anno 1079. idem Ingelramus Comes confirmavit & ratificavit Abbati ac Monachis S. Silvini Alciacensis omnes donationes à se factas; approbante Huberto Morinorum Episcopo.

Paschalis II. Papa statuit, juxta præteriti temporis morem, Abbatis subrogationem in Monasterio S. Silvini (sive Alciaco) in dispositione Abbatis S. Bertini persistere debere. Idem Calixtus II. anno 1123. Eugenius III. Alexander III. Clemens III. Cœlestinus III. Innocentius III. Honorius III. & Gregorius IX. comprobarunt. Innocentii III. Rescriptum lib. 5. Decretalium exstat.

Ceterùm in dicti Monasterii Advocatia Comitibus Flandriæ successerunt Comites Artesiæ, ut liquet ex Roberti II. Artesiæ Comitis Diplomate, quod anno 1269. scripsit & supra legitur apud Miræum pag. 317.

CAPUT XLVII.

BALDUINUS *Flandriæ & Hannoniæ Comes benefacit Abbatiæ S. Joannis Valencenis*, *anno* 1196.

Ex Historia Valencenensi P. Outreimanni.

EGo BALDUINUS Flandriæ & Haynoniæ Comes &c. Attendens devotionem, quam piæ memoriæ Pater meus Illustris Haynoniæ Comes & Marchio Namurci primus habuit circa fundationem Ecclesiæ ab ipso fundatæ in Curia sua de Valencenis, in honore Beatæ & gloriosæ Genitricis Dei Mariæ &c.

SCHOLAS ergo ibidem institui & Præbendam, quæ dignitati Scholarum adjuncta erit in perpetuum, de segetibus meis apud Kierinaing &c. Scholas itaque cum Præbendâ Magistro Gontero Clerico meo liberaliter & benignè contuli.

ACTUM apud Albam Marlam, anno Dominicæ Incarnationis M. C. XCVI. V. Idus Augusti. 1196

CAPUT XLVIII.

HENRICUS *Dominus de Sebourg benefacit Abbatiæ S. Salvii Ordinis Cluniacensis juxta Valencenas anno* 1199.

Ex eodem Libro.

IN nomine &c. HENRICUS Dominus de Seburco, Comitis Flandriæ & Haynoniæ Patruus, Notum fieri volo, quod Ego pro remissione peccatorum meorum & animæ meæ salute, exactiones quasdam, quæ vulgò talliæ appellantur, quas ab Ecclesia S. Salvii pro quibusdam terris, quas possidet apud Seburcum, exigere solitus eram, & terragium quod in terra, quæ de eleemosyna Caroli de Cryptis ad ipsam descendit Ecclesiam, possidebam apud Follers, absolutè remittens, super Altare S. Salvii, coram sufficienti testimonio, ramo & cespite in eleemosynam posui &c. Dominum meum Flandriæ & Haynoniæ Comitem Balduinum & Fratrem ejus D. Henricum &

& Willelmum Fratrem meum obsides constitui hujus rei.
S. Henrici Fratris Comitis.
S. Henrici Fratris mei.
S. Willelmi de Seburco.
S. Simonis de Angra.
S. Henrici Alebarbe, &
Raineri Polet, Hominum meorum.
S. Maineri Abbatis Hasnoniensis, &
Balduini Monachi ejus.
S. Hugonis, &
Almanni, Presbyterorum de S. Salvio.
S. Thomæ Presbyteri, &
Henrici Magistri de Seburco.
S. Walteri Militis de S. Petro.
S. Laurentii Campagne, &
Theodorici Cambitoris.
S. Walevini de Castello,
Hugonis de Bavay, &
Walcheri de Molino.
Walteri de France,
Willelmi de Pausit,
Ægidii Rufi,
Maineri Marcandi,
Haimundi de Cabotis.

ACTUM anno ab Incarnatione Domini millesimo centesimo nonagesimo nono, mense Novembri. 1199.

CAPUT XLIX.

STEPHANUS *Tornacensis Episcopus fundationem Collegii Canonicorum B. Mariæ Virginis Cortraci, factam à Balduino Flandriæ & Hannoniæ Comite, confirmat anno* 1203.

Ex Archivis Episcopatûs Tornacensis communicavit D. Watoant ibidem Canon.

TEPHANUS(1) Dei permissione Tornacensis Ecclesiæ humilis Minister, universis Christi Fidelibus ad quos Litteræ istæ pervenerint in perpetuum.

CUM hodie, refrigescente caritate & habundante malitiâ, juxta verbum Prophetæ dilataverit infernus animam suam & aperuerit os suum, & descendant in eum sublimes & gloriosi terræ, quia non solùm ad Ecclesiam manum munificentiæ non extendunt, verùm etiam lactatam mammillis antiquorum Principum variis injuriarum molestiis inquietant; hodie amplectendus est gratiâ pleniori Princeps, qui ceteris euntibus in ruinam, vadit in resurrectionem; qui cum ceteri disperdant & destruant, evellant & dissipent, solus ædificat & plantat; & pro nihilo reputans palacia quæ habet in terris, ædificat sibi domum in cœlis non manufactam, sed æternam.

HINC est quod de dilecto Filio Viro nobili Balduino Flandriæ & Hannonensi Comite in Domino gloriamur, quia gloria Patris est Filius sapiens; qui contra morem temporum nostrorum faciens sibi amicos de mammona iniquitatis, ita sibi viam parat in cœlum, ut sibi perpetuum memoriale relinquat in terris in liberalitatis exemplum.

NOTUM siquidem facimus universis, quod cum in susceptæ (2) peregrinationis testimonium cruce signatus esset, ad Nos tum in propria persona, tum per nuntios frequenter accedens, Nobis proposuit, quod de habundantia sua volebat in Castello (3) Curtracensi Ecclesiam Conventualem Canonicorum, qui vulgo sæculares dicuntur, in honorem Beatæ Virginis Mariæ fundare & ditare.

ET ideo quia absque convenientia Diœcesani Episcopi canonicè fieri non poterat, multâ precum instantiâ requisivit, ut ipsi in facto isto nostram vellemus auctoritatem & indulgentiam impartiri.

SANE cum proventus Altaris Parochialis Sancti Martini prædicti Castelli institutioque duorum Presbyterorum ibidem ministrantium ad Nos pertineret, oportuit Nos eò-usque negotium differre, quò-usque habito consilio prudentum Virorum, & cum Capitulo Tornacensi communicato tractatu, res ita temperaretur, ut juri Episcopali nullum fieret ex hoc novo opere præjudicium, & Ecclesiæ Tornacensis omnino indemnitas servaretur.

PORRO cum prænominatus Princeps esset in procinctu itineris, paratus pro Christo, si opus esset, lavare stolam suam in Sanguine Crucifixi; illustri Filiæ nostræ Mariæ Comitissæ Uxori suæ, cui plenam administrationem temporalium commisit, dedit in mandatis, ut propositum ipsius opere impleret; quidquid ipsa super hoc facere disponeret, ratum & irrevocabile habiturus.

NOS itaque abs ea super hoc iterum sæpius requisiti, habito consilio sapientum, assensu Capituli Tornacensis, votis ejus decrevimus consentire; ita negotium temperantes, ut per congruam recompensationem Nobis factam, Jura Episcopalia & dignitas Ecclesiæ Tornacensis nullum sentiant detrimentum.

CONVENIT igitur inter Nos, quod in recompensationem fructuum Parochialis Altaris, quos Capitulo novæ illius Ecclesiæ in perpetuum contulimus habendos, Nobis & Successoribus nostris XVIII. Marcæ ab eodem Capitulo annuatim in tribus terminis, in festo videlicet Omnium Sanctorum, in Purificatione Beatæ Mariæ, & Dominicâ quâ cantatur, *Misericordia Domini*, in perpetuum solventur, triginta tribus solidis & IV. denariis Flandrensibus per singulas Marcas computatis; & electio duorum Presbyterorum, quæ ad Nos hactenus in prædicta Parochiali Ecclesia pertinuit, ad Capitulum novæ Ecclesiæ de cetero pertinebit.

IN cujus rei restaurationem Donatio duarum Præbendarum in Ecclesia instituta ad Nos & Successores

Succeſſores noſtros perpetuò ſpectaret. Decanus verò illius Capituli Nobis & Eccleſiæ Tornacenſi lege Diœceſianâ & obedientiam debebit, & curam Canonicorum ab Epiſcopo Tornacenſi recipiet, & annuis Synodis in propria perſona intereſſe tenebitur. Scholæ ad Conventualem Eccleſiam transferentur: quarum tamen donatio penes Epiſcopum Tornacenſem reſidebit.

Officium Parochiæ, quod Cuſtodia dicitur, ſicut hactenus dedimus, ita Nos & Succeſſores noſtri ſemper donabimus. Annonam quoque annuam quam priùs ibi habebamus, Nobis & Succeſſoribus noſtris jure perpetuò retinemus. Cymeterium in novella Eccleſia concedimus conſecrari ad ſepeliendos Clericos & Canonicos Eccleſiæ. Alios de Parochia Curtracenſi, niſi de conſenſu Presbyterorum Parochialium, non recipiant in ſepulturam.

Quod ſi quiſpiam aliunde quam de Parochia Curtracenſi ibidem ſepulturam elegerit, de ipſo ſepulturæ tradendo debent attentiùs cavere Canonici, ne fortè excommunicatus ſit vel interdictus. Quoniam ſi talem ad ſepulturam aſſumerent, ad arbitrium Epiſcopi vel Archidiaconi emendare ac pœnam ſubire canonicam tenentur.

Præscriptis Parochialibus Presbyteris jura ſua ſicut hactenus canonicè poſſederunt volumus illibata & integra conſervari. Qui Preſbyteri nihilominus & Succeſſores eorum ſimiliter eidem Capitulo de temporalibus ipſis à Nobis collatis, ſicut dictum eſt, faciant fidelitatem: & Nobis & Archidiacono Tornacenſi & Miniſtris noſtris de ſpiritualibus ſicut antea reſpondebunt, & ab ipſo Tornacenſi Epiſcopo curam recipient animarum.

Decernimus ergo Eccleſiam ſæpedictam Canonicam eſſe & ab Eccleſia Plebana exemptam. Cujus bona quæ in præſentiarum poſſidet, vel in futurum collatione Principum, oblatione fidelium, aut aliis juſtis modis præſtante Domino poterit adipiſci, eidem Pontificali Auctoritate confirmamus, Canonicorum ibidem Domino ſervientium uſibus profutura.

Et ne ſuper his quæ præmiſimus aliquis in poſterum ſcrupulus poſſit oriri, præſentem Paginam conſcribi & Sigillo noſtro fecimus roborari, poteſtate à Domino ſuſceptâ decernentes, ut quicumque temerè contra eam venire præſumpſerit, excommunicationis ſententiæ ſubjaceat, donec reatum ſuum agnoſcens dignâ correxerit ſatisfactione.

Ad majorem etiam cautelam nomina & ſigna eorum qui præſentes interfuerunt, & ſuum poſtmodum præbuerunt aſſenſum, fecimus annotari.

Signum Domini Stephani Tornacenſis Epiſcopi.
S. Arnulphi Decani.
S. Goſſuini Archidiaconi.
S. Johannis Cantoris.
S. Magiſtri Winomari,
Henrici Hoſpitalarii, Presbyterorum.
S. Magiſtri Dionyſii Lectoris,
S. Magiſtri Theoderici de Aldenarda,
Willelmi de Bocarmes,
Walteri de Atrio, Diaconorum.
S. Simonis de Obert,
Balduini de Waſia,
Hugonis de Popiola,
Thomæ de Sancto Petro,
Bernardi de Inſula,
Stephani Filii Theoderici, Subdiaconorum.
S. Goſſelini de Holai Acoliti.

Actum Tornaci in Capitulo noſtro, anno
Dominicæ Incarnationis milleſimo ducenteſi- 1203
mo tertio, Conſecrationis noſtræ anno duodecimo, menſe Junio.

Datum per manum Magiſtri Ghiſelini Cancellarii noſtri.

CAPUT

(1) Stephanus, primùm in Urbe Aurelianenſi ad S. Evurtium, pòſt in Urbe Pariſienſi ad S. Genovevam Abbas Canonicorum Regularium Ordinis S. Auguſtini, demùm Urbis Tornacenſis Epiſcopus ab anno 1192. uſque ad 1203. quo obiit, Vir fuit ſuo ævo litteratiſſimus atque celeberrimus.

Scripſit inter cetera Volumen Epiſtolarum, quæ rebus ab anno 1159. uſque ad annum 1203. geſtis maximam adferunt elucidationem. Prodierunt eæ primùm Pariſiis anno 1611. numero CCXL. ex Bibliotheca Clariſſimi Viri Papirii Maſſonii, & Tomo XII. Bibliothecæ Veterum Patrum fuêre inſertæ. Poſtmodum in meliorem formam redactæ, & auctæ uſque ad CCLXXXIX. Epiſtolas denuò lucem viderunt Pariſiis anno 1679. curâ & labore Patris Claudii du Moulinet, Canonici ac Bibliothecarii S. Genovevæ Pariſiis, vitâ Stephani Epiſcopi iiſdem præfixâ. Plurimas quoque ejuſdem Præſulis Epiſtolas hactenus ineditas in Chartulario ſuo aſſervat D. Watcant Canonicus Tornacenſis, quæ ſub ejus curis ac ſtudiis lucem aliquando videbunt.

(2) Peregrinationis Testimonium. De hoc Balduini Comitis itinere vide narrationem amplam ſupra pag. 724. in Notis.

(3) Curtriacum olim *Corturiacum*, Civitas eſt Flandriæ in Diœceſi Tornacenſi, ad utramque Liſæ fluvii ripam ſita, Gandavo octo, Aldenardâ, Tornaco, Inſulis atque Ipris ferè æquali quinque milliarium diſtans intervallo. Originem ejus ad Normannorum tempora, ſeu ad annum 880. referunt Iperius & Maierus: illiſque Barbaris dilapſis, arcem Corturiacenſem à Balduino juniore, quem & Barbatum vocant, vel ab Arnulpho Comitibus, fuiſſe inſtauratam aſſerunt.

Balduinus Flandriæ ac Hannoniæ Comes, dein Imperator Conſtantinopolitanus, Collegium illic XII. Canonicorum anno 1203. inſtituit cum Decano in honorem Deiparæ Virginis: quod ulteriùs dotarunt ejus Filiæ Joanna & Margareta, ſucceſſivè Comitiſſæ Flandriæ. Præbendas pleno jure confert Comes Flandriæ, duabus exceptis, quæ ex præcitato fundationis Diplomate ad collationem Tornacenſis Epiſcopi pertinent.

CAPUT L.

INNOCENTIUS III. *Pontifex possessiones & Privilegia Abbatiæ Laudensis Ordinis Cistertiensis confirmat anno* 1204.

Ex Buzelini Gallo-Flandria.

NNOCENTIUS Episcopus Servus Servorum Dei, dilectis Filiis Stephano Abbati Monasterii de Los, ejusque Fratribus tam præsentibus, quàm futuris, Regularem vitam professis, in perpetuum.

RELIGIOSAM eligentibus vitam Apostolicum convenit adesse præsidium; ne fortè cujuslibet temeritatis incursus aut eos à proposito revocet, aut robur, quod absit, sacræ Religionis infringat. Eapropter dilecti in Domino Filii vestris justis postulationibus clementer annuimus, & Monasterium Sanctæ Dei Genitricis & Virginis Mariæ de Los, in quo Divino mancipati estis obsequio, sub B. Petri & Nostra protectione suscipimus, & præsentis Scripti Privilegio communimus.

IN primis siquidem statuentes, ut Ordo Monasticus, qui secundùm Deum & B. Benedicti Regulam, atque Institutionem Cistertiensium Fratrum in eodem loco institutus esse dinoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur.

PRÆTEREA quascunque possessiones, quæcunque bona idem Monasterium in præsentiarum justè & canonicè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum, vel Principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis præstante Domino poterit adipisci, firma Vobis vestrisque Successoribus, & illibata permaneant.

IN quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. Locum ipsum in quo præfatum Monasterium est, cum omnibus pertinentiis suis. Grangiam Abbatiæ cum omnibus pertinentiis suis. Grangiam de Marcha cum omnibus pertinentiis suis. Grangiam de Duremort cum omnibus pertinentiis suis. Grangiam de Brebant cum omnibus pertinentiis suis. Grangiam de Esquælio, cum omnibus pertinentiis suis. Grangiam de Anconio cum omnibus pertinentiis suis. Grangiam de Rogirsart cum omnibus pertinentiis suis. Grangiam de Templovio cum omnibus pertinentiis suis.

SANÈ laborum vestrorum, quos propriis manibus, aut sumptibus colitis, tam de terris cultis, quàm incultis, sive de * ortis & virgultis & piscationibus vestris, vel de nutrimentis animalium vestrorum, nullus à vobis decimas exigere, vel extorquere præsumat. Liceat quoque vobis Clericos, vel Laïcos liberos & absolutos è sæculo fugientes ad conversionem recipere, & eos absque contradictione aliqua retinere.

* Hortis.

PROHIBEMUS insuper, ut nullis Fratrum vestrorum post factam in Monasterio vestro professionem fas sit absque Abbatis sui licentia de eodem loco discedere: discedentem verò absque communium Litterarum vestrarum cautione nullus audeat retinere. Quod si quis fortè retinere præsumpserit, licitum vobis sit in ipsos Monachos, vel Conversos regularem sententiam promulgare.

ILLUD districtiùs inhibentes, ne terras, seu quodlibet beneficium Ecclesiæ vestræ collatum, liceat alicui personaliter dari, sive alio modo alienari, absque consensu totius Capituli, vel majoris, aut sanioris partis ipsius. Si quæ verò donationes, aut alienationes aliter quàm dictum est, factæ fuerint, eas irritas esse censemus.

AD hæc etiam prohibemus, ne aliquis Monachus, vel Conversus sub Professione vestræ Domûs adstrictus, sine consensu & licentia Abbatis & majoris partis Capituli vestri pro aliquo fidejubeat, vel ab aliquo pecuniam mutuò accipiat ultra pretium Capituli vestri providentiâ constitutum: nisi propter manifestam Domûs vestræ utilitatem.

QUOD si facere præsumpserit, non teneatur Conventus pro his aliquatenus respondere. Licitum prætereà sit vobis in causis propriis, sive civilem, sive criminalem contineant quæstionem, Fratrum vestrorum testimoniis uti, ne pro defectu testium jus vestrum in aliquo valeat deperire. Insuper Auctoritate Apostolicâ inhibemus, ne ullus Episcopus, vel alia quæcumque persona ad Synodos, vel Conventus Forenses vos ire, vel judicio sæculari de propria substantia, vel possessionibus vestris subjacere compellat: nec ad Domos vestras causâ Ordines celebrandi, causas tractandi, vel Conventus aliquos publicos convocandi, venire præsumat: nec regularem electionem vestri Abbatis impediat, aut de instituendo, vel removendo eo, qui pro tempore fuerit, contra statum Cistertiensis Ordinis se aliquatenus intromittat.

SI verò Episcopus, in cujus Parochia Domus vestra fundata est, cum humilitate ac devotione, quâ convenit, institutum Abbatem benedicere, & aliqua, quæ ad officium Episcopale pertinent, vobis conferre renuerit; licitum sit eidem Abbati, si tamen Sacerdos fuerit, proprios Monachos benedicere, & alia, quæ ad suum officium pertinent, exercere, & vobis omnia ab alio Episcopo percipere, quæ à vestro fuerint indebitè denegata.

ILLUD adjicientes, ut in recipiendis professionibus, quæ à benedictis, vel benedicendis Abbatibus exhibentur, eâ sint Episcopi formâ & expressione contenti, quæ ab origine Ordinis noscitur instituta: ut scilicet Abbates ipsi, salvo Ordine suo profiteri debeant, & contra statum Ordinis sui nullam professionem facere compellantur. Pro consecrationibus verò Altarium,

rium, vel Ecclesiarum, sive pro Oleo Sancto, vel pro quolibet alio Ecclesiastico Sacramento, nullus à vobis sub obtentu consuetudinis, vel alio quolibet modo quicquam audeat extorquere, sed hæc omnia gratis vobis Episcopus Diœcesanus impendat. Alioquin liceat vobis quemcumque malueritis Catholicum adire Antistitem, gratiam & communionem Apostolicæ Sedis habentem, qui Nostrâ fretus Auctoritate vobis quod postulatis impendat.

Quòd si Sedes Diœcesani Episcopi fortè vacaverit, interim omnia Ecclesiastica sacra à vicinis Episcopis accipere liberè, & absque contradictione possitis; sic tamen, ut ex hoc in posterum propriis Episcopis nullum præjudicium generetur.

Quia verò interdum propriorum Episcoporum copiam non habetis; si quem Episcopum Romanæ Sedis, ut diximus, communionem habentem, & de quo plenam notitiam habeatis, per vos transire contigerit, ab eo benedictiones vasorum & vestium, consecrationes Altarium, ordinationes Monachorum Auctoritate Apostolicæ Sedis recipere valeatis.

Porrò si Episcopi, vel alii Ecclesiarum Rectores in Monasteria vestra, vel personas inibi constitutas, suspensionis, excommunicationis, vel interdicti sententiam promulgaverint, sive etiam in mercenarios vestros, pro eo, quòd decimas non solvitis, sive aliquâ occasione eorum, quæ ab Apostolica benignitate vobis indulta sunt, seu Benefactores vestros, pro eo, quòd aliqua vobis beneficia, vel obsequia ex caritate præstiterint; vel ad laborandum adjuverint in illis diebus, quibus vos laboratis, & alii feriantur, eandem sententiam protulerint: ipsam tamquam contra Sedis Apostolicæ Indulta prolatam, duximus irritandam: nec Litteræ illæ firmitatem habeant, quas tacito nomine Cisterciensis Ordinis, & contra tenorem Privilegiorum constiterit impetrari.

Paci quoque & tranquillitati vestræ paternâ in posterum sollicitudine providere volentes, Auctoritate Apostolicâ prohibemus, ut intra clausuram locorum, vel grangiarum vestrarum nullus rapinam, seu furtum facere, ignem apponere, sanguinem fundere, homines temerè capere, seu violentiam audeat exercere.

Præterea omnes libertates, & immunitates à Prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus Ordini vestro concessas, necnon & libertates, & exemptiones sæcularium exactionum à Regibus & Principibus, vel aliis fidelibus vobis rationabiliter indultas, Auctoritate Apostolicâ confirmamus, & præsentis Scripti Privilegio communimus.

Decernimus igitur, ut nulli omnino hominum liceat præfatum Monasterium temerè perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare: sed omnia integra conserventur, eorum, pro quorum gubernatione & sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura; salvâ Sedis Apostolicæ Auctoritate. Si quis igitur in futurum &c.

Datum Romæ apud S. Petrum per manum Joan. S. Romanæ Ecclesiæ Subdiac. & Notarii, xv. Kal. Decemb. Indict. viii. Incar. Dom. anno m. cc. iv. Pont. verò Domini Innoc. PP. 1204.
III. anno vii.

CAPUT LI.

Henricus I. *Brabantiæ Dux donat Abbatiæ Tungerloënsi Ordinis Præmonstratensis Decimas de Broechem juxta Antverpiam*, anno 1209.

Ex Notitia Marchionatûs S. R. I. authore Barone le Roy.

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Ego Henricus Dei providentiâ Dux Lotharingiæ, universis tam futuris quàm præsentibus notum fieri volo, quod omnem decimam in Villa quæ *Bruchem* nuncupatur, ad nos pertinentem, in remissionem peccatorum nostrorum, & tam Prædecessorum quàm Successorum nostrorum, Ecclesiæ intemeratæ Virginis Mariæ in Tongerlo, cum omni jure & integritate contulimus.

Ita ut Abbas prædictæ Ecclesiæ & Fratres ibidem in divino obsequio desudantes liberè ac absolutè eam percipiant, & in usus suos nullo contradicente redigant; ideòque animæ meæ & dilectæ Uxoris meæ in orationibus suis semper memoriam habere teneantur.

Et ne hujus nostræ donationis liberalitas per longa temporum intervalla, seu per mortalium negligentiam excidat à memoria, hanc Paginam testimonialem conscribi, & imaginis nostræ Sigillo jussimus corroborari.

Ut autem omnem malignandi amputaremus facultatem, præsens monimentum solemni Testium subscriptione, tam Nobilium quàm Ministerialium duximus perpetuandum. Hi sunt Testes

Clerici,
Engelbertus Decanus Lovaniensis,
Renerus Cappellanus,
Renerus Notarius.

Laici,
Ludowicus Comes de Lon,
Arnoldus de Diesta,
Godefridus de Breda,
Arnoldus de Wesemale,
Arnoldus Dapifer,
Robinus de Thenis,
Walterus Bac,
Walterus Boc & alii quam plures tam Nobiles, quam Ministeriales.

Acta sunt hæc solemniter apud Arschot anno Incarnationis Verbi m. cc. ix. 1209.

CAPUT LII.

ALBERTUS *Comes de Daborch Abbatiam Monialium Cistertiensium, quæ dicitur* Vallis Notræ Dominæ, *juxta Huum, fundat ac dotat anno* 1210.

Ex Historia Leodiensi P. Fisen.

Go (1) ALBERTUS Comes de Daborch & Meten: omnibus tam futuris, quàm præsentibus, præsenti Scripto notum facio, quòd super Allodium meum in loco, qui dicitur *Vallis Beatæ Mariæ*, qui priùs *Vallis Rodumi* fuit appellatus, Abbatiam Dominarum Cistertiensis Ordinis sub providentiâ Abbatis Cistertii construxi.

AD opus siquidem illius Abbatiæ Dominarum Cistertiensis Ordinis, ut jam dictum est, pro remedio animæ meæ & Parentum meorum, Fratrisque mei Henrici & Uxoris meæ, ac Filiæ, & Antecessorum, cum meis Successoribus, contuli in eleëmosynam Domûs, in quo sita est, locum, cujus undecim sunt terræ bonnaria, cum molendino, &c.

ACTUM anno ab Incarnatione Dominicâ millesimo ducentesimo decimo. 1210.

(1) ALBERTUS iste etiam fuit Comes de Muha, idemque suum dominium donavit Ecclesiæ Cathedrali Leodiensi anno 1204; uti supra meminit Miræus pag. 569.

CAPUT LIII.

INNOCENTII III. *Pontificis Litteræ adversùs eos, qui decimas à Monachis Laudensibus Ordinis Cistertiensis extorquebant, anno* 1211.

Ex Bazelini Gallo Flandria.

INNOCENTIUS Episcopus Servus Servorum Dei, Venerabilibus Fratribus Archiepiscopo Remensi, Suffraganeis ejus, & dilectis Filiis Abbatibus, Prioribus, Decanis, Archidiaconis, & aliis Ecclesiarum Prælatis per Remensem Provinciam constitutis, salutem & Apostolicam benedictionem.

AUDIVIMUS, & audientes mirati sumus, quod cùm dilectis Filiis Abbati & Conventui de Laude Cistertiensis Ordinis, à Patribus & Prædecessoribus nostris concessum sit, & à nobis postmodum indultum, & etiam confirmatum, ut de laboribus, quos propriis manibus aut sumptibus excolunt, nemini decimas solvere teneantur: quidam ab eis nichilominus contra Apostolicæ Sedis indulgentias decimas exigere, ac extorquere præsumunt; & pravâ ac sinistrâ interpretatione Apostolicorum Privilegiorum Capitulum pervertentes, asserunt de novalibus debere intelligi, ubi noscitur de laboribus esse scriptum.

QUONIAM igitur manifestum est omnibus, qui rectè sapiunt, interpretationem hujusmodi perversam esse, & intellectui sano contrariam, cùm secundùm Capitulum illud à solutione decimarum tam de terris illis, quas deduxerunt, vel deducunt ad cultum, quàm de terris etiam cultis, quas propriis manibus, vel sumptibus excolunt, liberi sint penitus & immunes; ne ullus contra eos materiam habeat malignandi, universitati vestræ per Apostolica Scripta mandamus, quatenus omnibus Parochianis vestris Auctoritate Apostolicâ prohibere curetis, ne à memoratis Fratribus de novalibus, vel de aliis terris, quas propriis manibus, vel sumptibus excolunt, seu de nutrimentis animalium ullatenus decimas exigere præsumant, vel quomodolibet extorquere.

QUIA verò non est conveniens, vel honestum, ut contra Sedis Apostolicæ indulgentias temere veniatur, quæ obtinere debent inviolabilem firmitatem: mandamus vobis, firmiterque præcipimus, ut si qui Monachi, Canonici, Clerici, vel Laïci contra Privilegia Sedis Apostolicæ memoratos Fratres super decimarum exactione gravaverint, Laïcos excommunicationis sententiâ percellentes, Monachos, Canonicos, sive Clericos, contradictione, dilatione, appellatione cessantibus, ab officio suspendatis; & tam excommunicationis, quàm suspensionis sententiam faciatis usque ad dignam satisfactionem inviolabiliter observari.

AD hæc præsentium auctoritate vobis præcipimus, quatenus si quis eorundem Parochianorum vestrorum in sæpè-dictos Fratres violentas manus injecerit, eum candelis accensis excommunicatum publicè nuntietis, & tanquam excommunicatum faciatis ab omnibus cautiùs evitari, donec eisdem Fratribus satisfaciat competenter, & cum Litteris Diocesani Episcopi rei veritatem continentibus Apostolico se conspectui repræsentet.

DATUM Laterani II. Kal. Novemb. Pontific. nostri anno quarto-decimo.

CAPUT

CAPUT LIV.

WILHELMUS *Hollandiæ Comes dotat Abbatiam de Reinsburg, Nobilium Virginum Benedictinarum apud Leydam in Hollandia, anno* 1213.

Ex Historia Episcopatus Ultraject.

N nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti, amen. Ego WILHELMUS, Comes Hollandiæ, notum facio tam præsentibus, quàm futuris, quod animæ meæ & Uxoris meæ, nec non & prolis nostræ saluti volens providere, centum mensuras terræ infrà Officium *Ostcapelle* ad Ecclesiam S. Mariæ de *Rinsburgh* attinentes, ab omni onere petitionis, reliquoque exactionis gravamine, quantum ad jus Hollandiæ dignoscitur pertinere, liberas & absolutas in perpetuum omnimodis dimitto, præter terram illam, quam Frater meus Theodericus Comes eodem modo eidem Ecclesiæ liberam dimisit:

UT autem hoc factum meum ratum & inconcussum conservetur, præsentem Paginam Sigilli mei testimonio, & Testium Patrocinio duxi muniendam. Testium verò nomina, qui subscriptioni huic interfuerunt, hæc sunt;

Petrus de Dunis,
Daniël de Thosan,
Petrus de Middelborch, Abbates;
Hugo de Vorne,
Godefridus de Breda,
Wilhelmus de Riswic,
Theodericus de Theylinge,
Jacobus Castellanus de Leyden,
Wilhelmus de Koudekerck,
Walterus de Cruninge,
Ægidius de Sabbinge,
Symon Nevekin.

ACTUM anno Incarnationis Dominicæ millesimo ducentesimo decimo tertio, mense Decembri; datum per manus Scriptoris mei apud Middelburgh. 1213.

(1) GUILIELMUS I. Hollandiæ Comes, Theoderico VII. Fratri suo sine prole mascula defuncto successit anno 1203; duxit primò Alisam, secundò Mariam; atque ex priori Conjuge reliquit Florentium IV. Successorem. Obiit anno 1223, sepultus in Abbatia Reinsburgensi quam fundaverat.

CAPUT LV.

FERRANDUS *&* JOANNA *Comites Flandriæ iisdem Monialibus Reinsburgensibus benefaciunt anno* 1213.

Ibidem.

N nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti, amen. (1) FERNANDUS, Comes Flandriæ & Haynoniæ, & (2) JOANNA Uxor ejus omnibus præsentem Paginam inspecturis salutem. Notum sit universis, quod Nos in remissionem peccatorum nostrorum, Antecessorum & Successorum nostrorum, centum mensuras terræ infrà Officium *Ostcapelle* ad Ecclesiam Sanctæ Mariæ de (3) *Reynsburgh* attinentes, ab omni onere petitionis, reliquoque exactionis gravamine, quantum ad jus Flandriæ dignoscitur pertinere, liberas & absolutas in perpetuum modis omnibus dimittimus.

UT autem hoc factum nostrum ratum conservetur, præsens Scriptum Sigillorum nostrorum appensionibus fecimus roborari.

ACTUM feriâ secundâ antè Natale Domini, anno Dominicæ Incarnationis millesimo ducentesimo decimo tertio. 1213.

CAPUT

(1) FERNANDUS, Lusitaniæ Regis Filius, de quo vide plura apud Miræum pag. 199. in Notis.

(2) JOANNA Fernandi Conjux, de qua vide plura superius pag. 578, unà cum ejus Epitaphio.

(3) REINSBURCH, seu *Rhenoburgus*, illustre Nobilium Virginum Benedictinarum apud Batavos quondam Coenobium, à Burgo Castrove Rheni fl. præterlabentis alveo olim contiguo, nomen induit; id quod loci facies & tumulus editior, qui in Coenobii hortis visi solet, antiqui operis lateribus coctilibus obmunitus, abundè loquebantur.

Situm habuit solo fertili, & tritici feracissimo, milliari uno a Lugduno Batavorum, in substructis vetustæ arcis fundamentis anno circiter 1132. ædificatum à Petronillâ Lotharii II. Imperatoris Sorore, & Florentii eo nomine II. Hollandiæ Comitis Vidua, in honorem Beatæ MARIÆ Virginis & Sancti Laurentii Martyris.

Obiit Florentius secundus Comes anno 1122, in Coenobio Egmondano conditus. Petronilla autem desiit vivere anno 1144. in hoc suo Rhenoburgensi Coenobio, à Filio Theoderico, itidem Hollandiæ Comite, honorificè admodum sepulta.

Ipsum porrò Rhenoburgense Coenobium, Nobilissimarum Virginum coetu & magnificis olim ædificiis exornatum fuit: sed calamitoso ac civili bello, quo Foederatæ Belgarum Provinciæ à Philippi II. Hisp. Regis dominio, atque ab avita Religione recesserunt, Calvinianorum impiâ manu accensum, in cineres totum concidit.

CAPUT LVI.

ROBERTUS *de Grandi-prato Virdunensis Episcopus anno* 1215. *benefacit Prioratui Canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini in Bello-fageto, vulgò* Beaufaye, *juxta Leodium, de quo supra Cap.* 18.

Ex Historia Leodiensi P. Fisen,

EGo ROBERTUS Dei gratiâ Virdunensis Episcopus notum facio universis, ad quos præsens Pagina perveneri, quod ego Divinæ pietatis intuitu Monasterio Belli-fageti Diœcesis Leodiensis, pro animæ meæ, & Prædecessorum meorum Episcoporum remedio, silvam meam, quæ dicitur Bellum-fagetum, sicut adjacet à Domo prædicti Monasterii usque ad prata, quæ dicuntur *en Prailhon*, in longum, & in latum, sicut adjacet inter duos rivos, scilicet inter rivum *delle Waltinne*, & rivum Domûs Belli-fageti, dedi, & concessi in perpetuum possidendam sub annuo censu quatuor solidorum Leodiensis monetæ, Nobis, & Successoribus nostris singulis annis in medio Martio solvendorum.

DATUM per manus Thomæ Cancellarii mei, anno gratiæ millesimo ducentesimo decimo quinto, mense Septembri. Testes sunt 1215. Werricus Miles de Prato, &c.

CAPUT LVII.

HONORIUS III. *Pontifex benefacit Abbatiæ Laudensi Ordinis Cistertiensis prope Insulas anno* 1217.

Ex Buzelini Gallo-Flandria.

HONORIUS Episcopus Servus Servorum Dei Venerabilibus Fratribus Remensi Archiepiscopo & Suffraganeis ejus, & dilectis Filiis Abbatibus, Prioribus, Præpositis, Decanis, Archidiaconis, & aliis Ecclesiarum Prælatis in Remensi Provincia constitutis, salutem, & Apostolicam benedictionem.

NON absque dolore cordis, & plurima turbatione didicimus, quòd ita in plerisque partibus Ecclesiastica censura dissolvitur, & canonicæ sententiæ severitas enervatur, ut Viri Religiosi, & hi maximè, qui per Sedis Apostolicæ Privilegia majori donati sunt libertate, passim à malefactoribus suis injurias sustineant & rapinas: dum vix invenitur, qui congruâ illis protectione subveniat, & pro fovenda pauperum innocentia se murum defensionis opponat.

SPECIALITER autem dilecti Filii Abbas & Fratres de Laude, Cistertiensis Ordinis, Tornacensis Diœcesis, tam de frequentibus injuriis, quàm de ipso quotidiano defectu justitiæ conquerentes, universitatem vestram Litteris petierunt Apostolicis excitari; ut ita videlicet eis in tribulationibus suis contra malefactores eorum promptâ debeatis magnanimitate consurgere, quod ab angustiis, quas sustinent, & pressuris vestro possint præsidio respirare.

IDEÒQUE universitati vestræ per Apostolica Scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus illos, qui possessiones, vel res seu Domos prædictorum Fratrum, vel hominum suorum irreverenter invaserint, aut ea injustè detinuerint, quæ prædictis Fratribus ex Testamento decedentium relinquuntur, seu in ipsos Fratres contra Apostolica Sedis Indulta sententiam excommunicationis, aut interdicti, præsumpserint promulgare; vel decimas laborum de terris habitis ante Concilium generale, seu nutrimentorum ipsorum, spretis Apostolicæ Sedis Privilegiis extorquere: monitione præmissâ, si Laïci fuerint, publicè candelis accensis excommunicationis sententiâ percellatis. Si verò Clerici, vel Canonici Regulares, seu Monachi fuerint, eos appellatione remotâ ab officio & beneficio suspendatis; neutram relaxaturi sententiam, donec prædictis Fratribus plenariè satisfaciant; & tam Laïci, quàm Sæculares, qui pro violenta manuum injectione anathematis vinculo fuerint innodati, cum Diocesani Episcopi Litteris ad Sedem Apostolicam venientes ab eodem vinculo mereantur absolvi.

VILLAS autem, in quibus bona prædictorum Fratrum vel hominum suorum per violentiam detenta fuerint, quamdiu ibi sunt, interdicti sententiæ supponatis.

DATUM Laterani II. Id. Febr. Pontificatûs nostri anno primo.

CAPUT

CAPUT LVIII.

THEOBALDUS *Lotharingiæ Dux fundationem Abbatiæ Vallis Nostræ Dominæ Ordinis Cistertiensis, ab* ALBERTO *Comite de Daborch factam, confirmat anno* 1218.

Ex Histori: Leodiensi P. Fisen.

NOTUM sit tam præsentibus, quàm futuris, quòd autoritatis nostræ providentiâ quidquid Prædecessor noster Comes de Dasbourh Ecclesiæ Vallis Sanctæ Mariæ concessit, plenariè confirmamus.

CONSTITUIMUS prætereà, & firmiter observari præcipimus, ut ipsa Ecclesia ab omni sæculari servitute liberrima consistens, à nullo Ministerialium nostrorum, vel aliorum ad Nos pertinentium, in aliquo vim patiatur.

ET ut Ordini suo liberiùs vacare permittantur, nulli in posterum, vel subditorum nostrorum in cappusis suis, vel aliis rebus aliquam potestatem, sine ipsarum Dominarum voluntate & benevolentia, nullatenus habere concedimus.

QUOD si quis infregerit, offensam nostram gravissimè noverit se incurrisse, & per Castellanum nostrum, quidquid erga ipsas commissum fuerit injuriosum, firmissimè mandari præcipimus.

ACTA sunt hæc anno millesimo ducentesimo decimo octavo. 1218.

Vide supra Cap. 51.

CAPUT LIX.

LUDOVICUS *Comes Lossensis, dotem Abbatiæ Herkenrodensis, Virginum Ordinis Cistertiensis (de qua supra Cap. XL.) auget anno* 1218.

Ex Historia Lossensi.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Ego LUDOVICUS Comes de Los, notum esse volo omnibus hoc Scriptum intuentibus, quòd pro remedio animæ meæ & Prædecessorum meorum, de assensu Domini Episcopi Leodiensis, Uxore meâ IDA, & Fratribus meis Henrico & Arnoldo consentientibus, dilectis Sororibus nostris Sanctimonialibus de *Herkenrode* fructus decimarum nostrarum de *Hasselt*, de *Kermpt* & *Curingen* & de *Stockrode*, cum omnibus appenditiis suis, in eleëmosynam contradidi, & super Altare B. Mariæ Virginis in *Herkenrode* præsente Conventu deportavi, ut eosdem fructus liberè & quietè, cum omni integritate percipiant, donec vel de me, vel de legitimo meo herede, quadringentas Marcas Leodienses recipiant, quæ mihi ad opus Jerosolymitani itineris commodârunt.

* Hasseletum Oppidum Diœcel. Leod.

ET notandum, quòd si decimæ istæ, vel à me, vel ab heredibus meis redemptæ fuerint, fructus illi quos eò usque prædictæ Sanctimoniales perceperunt, in sortem non debeant computari; eò quòd ob spem vitæ æternæ, ipsos fructus eis in eleëmosynam liberè & absolutè contulerim: ut pro meis, Prædecessorumque meorum excessibus fideliter orent.

ET si, casu emergente, eas redimi contigerit, ex integro tota pecunia eis simul exolvatur; ut si alia bona comparare voluerint, prompta habeatur.

UT igitur hæc stabile robur obtineant firmitatis, præsentem Paginam Sigillo meo, cum Sigillis, tam Uxoris meæ, quàm Fratrum meorum, feci in testimonium communiri. Testes autem hujus rei sunt

Wilhelmus, Persona de Hasselt,
Wilhelmus de Pieterseim,
Walterus Frater ejus,
Arnoldus, & Hermannus Frater ejus, de Elslo,
Conrardus de Hubertinchen,
Godefridus de Lewis,
Robertus de Berle,
Raso de Curtereseim,
Theodoricus Castellanus de Loos,
Walterus de Bere,
Henricus de Joer,
Robertus de Cosweren,
Lambertus Castellanus de Duras, aliique præsentes, tam Nobiles, quàm Ministeriales.

ACTA sunt hæc anno Dominicæ Incarnationis millesimo, ducentesimo, octavo-decimo. 1218.

CAPUT LX.

ARNOLDUS *Comes Lossensis, Frater & heres Ludovici, de quo Capite præcedenti benefacit Abbatiæ Herkenrodanæ Ordinis Cistertiensis, anno* 1218.

Ex Historia Lossensi.

N nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. ARNOLDUS Dei gratiâ Comes de Los, omnibus præsens Scriptum inspecturis in perpetuum.

FACTUM dilectissimi Fratris nostri & Domini piæ memoriæ Ludovici Comitis, ad notitiam tam præsentium quàm futurorum retractare, atque ad salutem animæ ipsius idem factum confirmare, dignum duximus ac salubre:

NOVERINT itaque universi, tam præsentes quàm posteri, quòd dilectæ nobis Sorores de *Herkenrode*, Ordinis Cistertiensis, de communi consilio quadringentas Marcas Leodienses carissimo Fratri nostro & Domino gratanter & opportunè accommodaverunt, ad opus itineris Jerosolymitani, quia Cruce signatus erat:

ITA sanè quòd, Nobis ceterisque heredibus assensum præbentibus, omnes fructus decimarum de *Hasselt*, de *Kermpt*, de *Curingen*, de *Stockrode* in eleëmosynam liberè perciperent, quoadusque prædictæ decimæ redimerentur, & tunc tota eis pecunia redderetur: fructibus tamen interim perceptis, & in eleëmosynam collatis, in sortem non computandis.

POSTEA verò, dum carissimus Frater noster & Dominus in extremis ageret, tactus spiritu devotionis, ob remedium peccatorum suorum, prædictas decimas cum omnibus appenditiis suis, dilectis Sororibus, in nostra & plurium præsentia, perpetuo jure possidendas liberè & absolutè contradidit.

NOS itaque hanc ipsius donationem piam & salutiferam approbantes, & ob salutem animæ suæ, & Fratris nostri Henrici, ac Prædecessorum nostrorum, ratam habere cupientes, sæpedictas decimas in manus Domini Hugonis Leodiensis Episcopi ad opus Sanctimonialium coram multis reportavimus, quas ipse Episcopus, pro favore suo, sine mora, eis liberè contulit, & Litteris suis firmavit.

PRÆTEREA indigentiæ & necessitati earum Sororum nostrarum in omnibus providere volentes, ad majorem confirmationis prædictæ cautelam, ob remedium etiam peccatorum nostrorum, Jus Patronatûs Ecclesiæ de *Hasselt*, cum ceteris Ecclesiis sibi attinentibus, quod in nostra manu tenebamus, de consensu Uxoris nostræ Aleydis Comitissæ, liberè contulimus; necnon piscationem à magno Ponte usque ad Molendinum de *Thulte*, ad refectionem infirmorum superaddidimus.

UT igitur hæc rata & illæsa permaneant, primum contractum, & donum secundum, Scripto diligenter annotari fecimus, & præsentem Paginam Sigilli nostri impressione corroboravimus; sub banno nostræ potestatis districtè inhibentes, ne quis ausu temerario contra hanc dilectissimi Fratris nostri & Domini nostramque donationem aliquid in contrarium agere præsumat.

QUOD si quis fecerit, iram Dei Omnipotentis, nostramque offensam se incurrisse certissimè cognoscat. Testes autem hujus rei sunt

Wilhelmus, Persona de Hasselt,
Theodoricus de Heinsberge,
Otto de Borne,
Wilhelmus de Pietersheim,
Conrardus de Hubertinchen,
Wastradus de Hubercurt,
Robertus de Coswerem,
Lambertus Castellanus de Brustemio,
Philippus de Herck, & Fratres ejus,
Godefridus de Lewis,
Arnoldus de Weldehe,
Ægidius de Hasselt Dapifer, aliique quam plures.

ACTA sunt hæc anno gratiæ millesimo ducentesimo decimo octavo. 1218.

CAPUT LXI.

HUGO *de Petra-ponte Leodiensis Episcopus donationes supradictorum Ludovici & Arnoldi Comitum Lossensium, in favorem Abbatiæ Herkenrodanæ, approbat anno* 1218.

Ex Historia Lossensi.

N nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. HUGO Dei gratiâ Leodiensis Episcopus, omnibus Christi Fidelibus præsens Scriptum intuentibus in perpetuum.

DECENS est, justum & congruum, ut quidquid ad honorem Dei, & ad utilitatem proximi in nostra præsentia rationabiliter fuerit ordinatum, per Nos etiam obtineat robur ac fidele munimentum. Unde ad notitiam, tam præsentium quàm futurorum, pervenire cupimus, quòd Vir Nobilis piæ memoriæ Ludovicus Comes de Los, cùm adhuc viveret, ob salutem animæ suæ ac Præ-

decessorum suorum, decimas de *Hasselt*, de *Kermpt*, de *Curingen*, de *Stockrode*, cum omnibus attinentiis suis, ad opus dilectarum Filiarum nostrarum Sanctimonialium de *Herkenrode*, Cistertiensis Ordinis, Fratribus nostris assensum præbentibus, in manus nostras reportavit.

POSTEA verò, ipso viam universæ carnis, Deo vocante, ingresso, dilectissimus Frater ejus Arnoldus, qui & nunc post ipsum Comes est, idem factum pio favore confirmando in nostra præsentia similiter iteravit.

QUI insuper ob Fratris dilecti sui memoriam, omniumque Prædecessorum suorum salutem, Jus Patronatûs Ecclesiæ de *Hasselt*, cum ceteris Ecclesiis attinentibus, prædictis Sanctimonialibus liberè & absolutè contulit, Uxore suâ Aleyde Comitissâ pium præbente assensum; & ad refectionem infirmorum, piscationem, quam antè non habuerunt, superaddidit.

NOS verò prædictas decimas ab utroque in manus nostras resignatas, dilectis Sanctimonialibus benigno assensu contulimus, atque in perpetuas eleëmosynas, Scripto & Sigillo nostro fideliter ipsis confirmamus; sub pœna excommunicationis firmiter inhibentes, nequis in posterum ausu temerario super his possessionibus eas inquietare præsumat. Quod siquis fecerit, anathemati in perpetuum subjaceat.

ANNO ab Incarnatione Domini millesimo 1218.
ducentesimo decimo octavo.

CAPUT LXII.

ARNOLDUS *Comes Lossensis &* GOBERTUS *de Orbais benefaciunt Prioratui, nunc Abbatiæ S. Catharinæ in* Milen, *Monialium Ord. S. Ben. anno* 1219.

Ex Historia Lossensi.

IN nomine Domini. Amen. ARNOLDUS Comes de Los, præsentibus & futuris in perpetuum.

CUM tempus succedens tempori rerum abducat memoriam, ea quæ coram nobis rationabiliter sunt acta, ut perpetuo robore subsistant, Scripto necessarium duximus confirmanda.

EA-propter notum facimus præsentibus & futuris, quòd Vir Nobilis GOTBERTUS *de Orbays* Curtim *Mielem* cum omni integritate Justitiæ, in Scabinis, in mansionariis, in molendino, in agris, in teloneo, in pratis, in sylvis, cum omnino attinentiis omnibus, & quidquid in eandem Curtim juris attinere dignoscitur, quod suum erat Feudum, nostrum verò Alodium, ad utilitatem Ecclesiæ S. Catharinæ, in præsentia Hominum nostrorum, de assensu omnium Heredum suorum, in manus nostras liberè resignavit, Sororum usibus, in prænominata Ecclesia regulariter conversantium, profutura perpetuò.

Nos verò ipsum locum constructioni Monasterii earundem aptum prospicientes, facilem ac pium adhibuimus assensum, & locum cum omnibus suprà nominatis bonis Ecclesiæ B. Catharinæ legitimè & absolutè contulimus, pro nostra Fratrumque nostrorum dignæ memoriæ Ludovici & Henrici Comitum salute; ipsam Ecclesiam, & omnia quæ impræsentiarum possidet bona, vel Deo donante in futurum possidebit, sub nostra tutela statuentes.

UT autem hæc nostra prædictique Viri Nobilis Gotberti donatio, quæ præfatis justo accessit titulo emptionis, sed & simul eleëmosynæ, firma permaneat, Nostro & Uxoris nostræ Dominæ Aleydis Comitissæ, quæ præsens factum nostrum approbavit, Sigillo confirmavimus; districtè inhibentes sub pœna nostræ offensionis, ne quis temerè sæpè nominatam Ecclesiam super præmissis & aliis suis rebus & possessionibus suis molestare præsumat. Hujus rei Testes sunt

Dominus Christianus, Sancti Trudonis & ejusdem Ecclesiæ Abbas,
Nobiles nostri Godefridus Leewensis, & Filius suus
Gisbertus,
Wilhelmus de Pietershem,
Conrardus de Hubertingh,
Robertus de Corswerem,
Robertus de Berle,
Lambertus Castellanus Brustemiensis,
Theodoricus Castellanus Loenensis,
Wilhelmus Castellanus de Montenacken,
Godefridus Castellanus de Colmont; Milites & Homines nostri,
Philippus,
Wilhelmus, &
Theodoricus Fratres de Herck,
Clarebaldus de Alta-Ripa,
Henricus Miles de Hasmale, &
Robertus de Mechlen,
Resnerus de Bolnick noster & Gotberti Homo, & quam-plures alii.

ACTUM anno gratiæ millesimo ducentesimo 1219.
nono decimo, Leodii præsidente Hugone Ven. Episcopo.

MOnasterium Benedictinarum Virginum, quod deinde Mileniense à loco quem immigrarunt dictum, primitus conditum fuit proximè Trudonopolim (ubi hodie solum illarum superest S. Catharinæ Templum) non serius anno 1194. quandoquidem illo Monasticen hìc susceperit B. Lutgardis. Quæ cum post aliquot præesset annis, Dei imperio jussa est migrare Aquiriam anno 1206.

S. Christina mirabilis in eodem Monasterio postremum obiit, corpusque ejus in eodem sacro S. Catharinæ Gynæceo conditum est: donec Milenium postea cum Sanctimonialibus avectum, septimo post mortem anno, magnâ deducentis Cleri Populique Trudonensis religione, non sine prodigio expirantis è corpore suavissimi odoris. Et hoc pacto quoque quæ in Lossensi Alodio nata, in Alodio Lossensi quiescit, Patriamque suis sacris exornat lipsanis.

Circa annum 1565. Monasterium hoc, antea Prioratus, dignitatem Abbatialem obtinuit.

CAPUT

CAPUT LXIII.

HENRICUS I. *Brabantiæ Dux confirmat anno* 1202. *donationes factas Abbatiæ Affligemiensi à Familia Comitum Arschotanorum, quorum suprà meminimus Cap.* 19. *Easdem antea confirmaverat* GODEFRIDUS III. *Brabantiæ Dux* HENRICI *Pater.*

Ex Archivis D. Comitis de Heere.

Vide supra pag. 375. & 817.

IN nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti. Ego HENRICUS Divinâ miseratione Dux & Marchio Lotharingię & Comes Lovaniæ, notum facio universis Christi fidelibus tam modernis quàm futuris, quòd Abbas & Monachi de Haffligenio, quoniam Comitatus de Arescot ad me devenisset, Scriptis authenticis mihi evidenter manifestaverunt, & seniorum veridicâ relatione cognovi, qualiter Arnulfus Comes quondam de Arescot dedit Haffligeniensi Ecclesiæ cum Joanne, qui in ea Monachus factus est, Filio suo, omne Allodium suum quod habebat apud *Buggenholt*, in silvis, pratis, pascuis, decimis quoque & terris cultis & incultis, cum omni Jure & libertate quâ illud liberrimè tenuerat.

HOMINES verò feodales non dedit, nec feoda quæ de ipso tenebant. Horum omnium quietâ & inconcussâ possessione cum Haffligeniensis Monasterii Fratres sexaginta & eo amplius annis gavisi fuissent, de sylva quæ ipsorum ex dono prænominati Comitis tota erat, perspectâ altrinsecus ratione & eorum in posterum tam pace quàm utilitate, talem cum illis feci conventionem; quod decimâ tantùm ejusdem silvæ vel fundi ejus de quibuscumque usibus obvenerit, contenti erunt, residui dominio mihi permisso. Ligna quoque ex silva si vendidero, decimum inde nummum & decimam Marcam Monachi habebunt.

SI novem arbores vel totidem plaustrata succidi fecero, vel cuiquam dedero, decimam arborem & decimum plaustratum accipere debebunt ad diversos usus Curtis suæ de Buggenholt. Ligna quæcumque sibi necessaria fuerint, liberè succident. Inquilini eorum & coloni ad ignem & sepes omnia ligna præter quercus & fagos liberè accipient; ad Domos autem construendas non nisi Forestariorum meorum & Monachorum mediante consilio ligna succident; sylvam denique famuli Monachorum cum meis famulis custodient.

PRÆTEREA sylvam quæ *Anchon* dicitur & prope Castrum sita est, cum esset inter me & Monachos de ea controversia exorta, omnino liberam illis dimisi, ipsamque silvam cum supra dictis bonis & quascumque terras vel sylvas Patris mei, Avi & Proavi temporibus ab illis possessas, pro mea & Antecessorum meorum animabus, Deo & Beatis Apostolis Petro & Paulo super Altare obtuli, ab eisdem Monachis liberè & quietè in perpetuum possidendas.

HÆC igitur cum tempore Patris mei Ducis Godefridi à me facta fuissent, & ut oportebat diligenter confirmata, postmodum defuncto Patre meo, cum Ducatus in plenitudine potestatis ad me devenisset, omnia ex ordine coram me & Hominibus meis qui aderant, recenseri feci, gestorum veritatem recognovi, & sub Hominum meorum testimonio universa iteratò confirmavi, Scriptoque præsenti ad posterorum notitiam mandata Sigilli mei appensione authenticè communivi. Testes

Magtildis Ducissa,
Sigerus Archidiaconus Cameracensis,
Henricus Præpositus Lovaniensis,
Reinerus, & item Reinerus, Notarii,
Bertoldus de Grinbergis,
Godefridus Castellanus Brussellæ,
Godefridus Frater Ducis,
Arnulfus de Wesemale,
Arnulfus de Rotslar,
Henricus de Bouthershem,
Nicolaus & (1) Arnoldus de Udinchem,
Godefridus de Monte,
Walterus de Rimenham,
Balduinus de Eghoven,
Henricus de Gestele,
Alardus Rapa,
Henricus de Sterbeke,
Henricus de Deechelpule.

ACTA sunt hæc anno Dominicæ Incarnationis millesimo ducentesimo secundo, Indictione quintâ. 1202.

GODEFRIDUS Dei gratiâ Dux & Marchio Lotharingiæ, Waltero Bertaldo & Filio ejus Waltero Gerardo & Filio ejus H. Cognatis & Amicis suis salutem & dilectionem.

NOTUM vobis esse volo & omnibus, quòd eleëmosynam Comitis Arnulfi de Aderschoth, quam cum Filio suo Joanne, per manum Godefridi Ducis Avi mei, Haffligeniensi Ecclesiæ legitimè & liberaliter contulit, instar Prædecessorum meorum ipsi Ecclesiæ recognosco, modis omnibus confirmo, & de bonis Ecclesiæ sub tutela mea specialiter positis pacem servis Dei ab omnibus teneri volo.

DENIQUE medietatem sylvæ quæ *Bukenholt* vocatur, & quidquid terræ cultæ & incultæ in ipsa Villa Bukenholt præfatus Comes dedit, Haffligeniensi Ecclesiæ recognosco; sicut per Chartam Avi mei Ducis Godefridi mihi notum est, & Ecclesia firmatum tenet, Ego quoque confirmo.

VOS etiam ne super hac eleëmosyna Fratribus injuriam inferatis, nec ab Hominibus nostris inquietari patiamini, obnixè volo. Val.

(1) Ar-

(1) ARNOLDUS DE UDINCHEM, al. *Udechim*, *Udekem* &c. Familia de Udechim, ab an. 1200. nota fuit per *Raissonem* de Udechim Militem, cui septem fuere Filiæ & novem Filii. Ex his septem fuere Quirites: inter quos junior ætate, REINERUS nomine, Uxorem duxit Lauretam Natam de Perues, & ex ea quatuor Filios & Filias octo suscepit, quas omnes Ordini Præmonstratensi dicavit, erecto Monasterio in loco de Pellenberghe uno milliari à Lovanio. Erectionem vide supra pag. 586. De Familia Pernetana vide pag. 775.

Anno 1202. *Nicolaus* & *Arnoldus* de Udinchem tamquam Testes hoc Diploma signarunt.

Anno 1260. *Godefridus* de Udekem tamquam Testis signavit Diploma Arnoldi de VVesemale, supra pag. 428.

Anno 1320. *Godefridus* de Udekem obiit Octavus Prepositus Monasterii Divæ Gertrudis Lovanii. *Ex Historia S. Gertrudis Authore à Ryckel ejusdem Monasterii Abbate.*

Anno 1371. *Colo* sive *Nicolaus* de Udechem interfuit prælio Baswilriano cum aliis Patriciis Lovaniensibus. *P. Divæus Rer. Lovan. lib. 3. de Bello Juliacensi.*

Anno 1465. *Hugo* de Udekem fuit Vice-Prætor Lovanii. *Ex Serie Prætorum.*

Anno 1477. & seqq. *Leonius* de Udekem Senator Lovaniensis, Maximiliano Brabantiæ Duci, dein Imperatori, contra Gallos bellum gerenti militavit, ac præfuit 400. Lancealiis & 200. Colubrinariis à Magistratu Lovaniensi missis ad Castra præfati Principis. *Ita P. Divæus Rer. Lov. lib. 3. de Bello Francico.*

Anno 1508. *Colo* seu *Nicolaus* de Udekem fuit Senator Lovanii, uti patet ex *Serie Senatorum.*

Anno 1534. & seqq. *Leonius* de Udekem fuit Senator Lovanii: ex *eadem Serie.*

Hæc Familia in binos diffusa est Ramos. *Gerardus* enim de Udekem Dominus de Guertechien ex Margareta de Nobili procreavit *Carolum Guibertum* de Udekem, & *Maximilianum Franciscum.* Carolus Guibertus Dominus de Guertechien, Gentines & Limelettes, ex Jacobina Robertina Ernestina de Hellin reliquit *Carolum Gislenum* de Udekem Dominum de Limelettes anno 1716. creatum Baronem de Gentines, adhuc in vivis, & ejus Soror Joanna Carolina Theresia de Udekem nupsit anno 1698. D. Joanni Nicolao de Beeckman Sacri Romani Imperii Equiti hereditario, Domino de Coroy-le-Grand, Vieusart, Neusart, Val en VVavre &c.

Ex Maximiliano Francisco de Udekem, Fratre prædicti Caroli Guiberti, Principi Badensi à Cubiculis nec non Centurione Prætoriano & ejus Uxore Anna Catharina de Marotte de Calenelle adhuc superest Michaël Josephus de Udekem Dominus de Guertechien, qui duxit Margaretam de Borlé; unde tres nati Filii, *Petrus Maximilianus Josephus* de Udekem Dominus de Guertechien, *Alexander Franciscus Josephus*, & *Ferdinandus Philippus Josephus.*

CAPUT LXIV.

GERTRUDIS DE DABORCH *fundationem Abbatiæ Vallis Nostræ Dominæ Monialium Ordinis Cistertiensis (de qua supra cap. 52.) confirmat anno* 1223.

Ex Historia Leodiensi P. Fisen.

ERTRUDIS de Dabourh Comitissa Metensis & de Muhaut, &c. Intelligimus quòd bonæ memoriæ ALBERTUS Comes Metensis & de Muhaut, carissimus Pater noster, culturas de Wanze, quæ sic nuncupantur, Guode, cultura de Champans, & illa quæ est inter Wanze & Montem S. Stephani, Ecclesiæ de Villari pro salute animæ suæ contulit in perpetuum possidendas.

INTELLEXIMUS etiam quòd Villariensi Ecclesiæ, loco, qui tunc Vallis Rodumi, modò Vallis B. Mariæ dicitur, præfatas culturas in perpetuum possidendas contulit.

QUIDQUID inde factum fuerit, Ego Gertrudis, Filia dicti Comitis, Comitissa Metensis & de Muhaut, mei juris existens, omnes præfatas culturas Valli B. Mariæ juxta Hoium, liberè, & absolutè pro salute mea, & Antecessorum meorum, confero in perpetuum possidendas; ut Sanctimoniales ibidem Deo nocte dieque famulantes, pro me & Antecessoribus meis devotiùs orationibus insistant, &c.

ACTUM anno gratiæ millesimo ducentesimo vigesimo tertio, pridie Nonas Octobris: apud Muhau, in Capella mea, sub testimonio præsentiarum subscriptarum, 1223

Balduini Balivi mei de Muhau,
Waltrikini Fratris mei,
Reneri de Wanze,
Alberti de Vinamont,
Isembardi de Alba, Militum.
Decani Andennensis Concilii, &
Helistes Sacerdotis, &
Nobilium Dominarum, Mariæ relictæ Ottonis Imperatoris,
Ailidis relictæ Comitis Arnulfi de Looz,
Joannis Cornelii Hoyensis, &
Magistri Joannis de Rupeforti, & aliorum quàm multorum, qui præsentes erant, & audiebant, & viderunt.

CAPUT LXV.

FLORENTIUS *Comes Hollandiæ, in Losdunen juxta Hagam Comitis fundat Abbatiam Nobilium Virginum Ordinis Cistertiensis anno* 1224.

Ex Historia Episcopatûs Ultraject.

N nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Ego FLORENTIUS Comes Hollandiæ saluti animæ & Parentum providere cupiens, sciens quod terrestris hujus habitationis Domus citò dissolvitur, volens habere Domum non manufactam, æternam in cœlis, Domum Domini scilicet, Monasterium Sanctimonialium Cistertiensis Ordinis in fundo meo proprio (1) *Losdunen*, in honorem Dei & Beatæ Dei Genitricis Mariæ ædificare, aspirante Divinâ gratiâ, inchoavi.

AD fundationem ergo hujus novellæ plantationis Capellam in *Losdun*, cum area, in qua eadem Capella & Claustrum situm est, cum omnibus possessionibus ad eandem Capellam pertinentibus, quæ ad sustentationem Capellani ejusdem

dem Capellæ à Prædecessoribus nostris olim fuerant assignatæ, præfato Conventui liberè & integraliter contuli dono perpetuo possidendam.

Ad dilatandum etiam dictam aream dedimus campum, qui *Modelcamp* dicitur, versus plagam borealem eidem areæ adjacentem, & domum cum area & pomerio, quam emi à *Florentio* Sacerdote, ante portam Claustri sitam.

Ut autem hæc donatio perpetuam habeat firmitatem, præsenti Scripto Sigilli mei impressione roborato hoc dignum duxi irrefragabiliter confirmare.

(1) Losdunen, Vicus juxta Hagam Comitis in Hollandia, Diœcesis olim Ultrajectinæ, celebrem olim habuit ac potentem Abbatiam Monialium Nobilium Ordinis Cistertiensis fundatam in honorem B. M. V. sub annum 1224. à Florentio IV. Hollandiæ Comite, qui anno 1235. apud Corbeiam in Gallia proditoriè occisus fuit, & à Conjuge ejus Mathilde Henrici I Ducis Brabantiæ Filia: quæ cum piè castèque annis ab obitu Mariti sui XXXII. inter easdem Virgines vixisset, anno 1267. obiit, sepulta in eodem Cœnobio.

Porrò Abbatia hæc sæculo XVI. furore Hæreticorum & Iconoclastarum parem cum reliquis Hollandiæ Cœnobiis ruinam subiit. Vide plura Diplomata alia Ducissæ Machtildis, VVillibrandi Ultrajectensis Episcopi. & aliorum, in Historia Belgii Fœderati, Bataviâ Sacrâ &c.

Terræ etiam mandata est in hac Ecclesia Margareta Comitissa de Henneberch, cujus hoc Epitaphium nobis ex veteri Ms. dedit Scriverius in Notis ad Chron. Goudan pag. 255.

Ista tenet fossa Matronæ Nobilis ossa,
Quæ dum vivebat, Lausdunis læta manebat,
Atque vocabatur Margrêta, quiete fruatur,
Quæ fuit Germana Wilhelmi Illustris
Regis Germaniæ, & Comitissa in Hennebergh,
Quæ obiit anno Domini CIↃ. CC. LXXVI. *ipso die*
Parasceves, horâ nonâ. Orate pro eâ.

Acta sunt hæc in præsentia & sub testimonio multorum bonorum hominum, videlicet

Venerabilis Domini Ottonis Trajectensis Electi,
Reverendi Præpositi Teylensis,
Giselberti, Decani S. Johannis in Trajecto,
Bartholomæi de Harlem,
Jacobi Castellani,
Willelmi Molendinarii, & aliorum quàm plurium.

Datum anno gratiæ millesimo ducentesimo vigesimo quarto, III. Non. Maii. 1224.

Tabula hîc etiam olim visa ad partem ædis Borealem, continens historiam de prodigioso ipsius Comitissæ partu 365. infantium promiscui sexûs simul effusorum, ad mulieris pauperculæ contumeliosam imprecationem. Hujus rei memoriam, præter pelves in quibus renati afferuntur, produnt Patriæ Annales; cui & ipse Junius in Batavia sua fidem prorsus non derogat, dum dictæ Tabulæ hanc latinam Epigraphen tradit;

" Illustris Domini Florentii Comitis Hollandi Filia, ,, cujus Mater fuit Mathildis, Filia Henrici Ducis Brabantiæ, Fratrem quoque habuit Guilielmum Alemanniæ ,, Regem; hæc præfata Domina Margareta, anno salutis ,, CIↃ. CC. septuagesimo sexto, ætatis suæ anno quadragesimo secundo, ipsâ die Parasceves, horâ nonâ ante ,, meridiem peperit infantes vivos promiscui sexûs numero trecentos sexaginta quinque, qui postquam per ,, Venerabilem Episcopum. Dominum Guidonem Suffraganeum, præsentibus nonnullis proceribus & magnatibus in pelvi quadam Baptismi Sacramentum percepissent, & masculis Joannes, fœmellis verò nomen Elizabeth impositum fuisset; ipsarum omnium simul ,, cum Matris animæ ad Deum æternaliter victuræ redierunt, corpora verò sub hoc saxo requiescunt. ,,

Plures tamen de ejusdem Historiæ veritate dubitant, atque inter primos Erasmus; vide Historias supra citatas.

CAPUT LXVI.

Ludovicus *Comes Lossensis in Lossensi Ecclesia Collegiata SS. Petri, Pauli & Odulphi (vulgò* Borchloen, *Diœc. Leodiensis) à suis Majoribus fundata, quatuor Sacerdotales Præbendas adjungit, anno* 1225.

Ex Historia Lossensi.

Ludovicus Comes de Los & de Reneken, omnibus in perpetuum. Gesta mortalium plerumq; labuntur à memoria, nisi Sigillatis apicibus fuerint perennata. Notum sit igitur præsentibus pariter & futuris, quod cùm quæstio diutina inter Nos & Canonicos Ecclesiæ Lossensis super collatione Scholasteriæ & annexæ sibi Præbendæ ageretur, tandem dicti Canonici nostra in præsentia constituti sufficienter probaverunt, quòd eorum libera sit electio, & quod residentia Scholasteriæ inseparabiliter esset annexa. Quam quidem residentiam Scholasticus se observaturum jurabit, cùm electus fuerit, priusquam installetur, & priusquam in possessionem Præbendæ ac Scholasteriæ mittatur.

Qui si in non residendo contra juramentum venerit, & admonitus à Capitulo suo, ut jure moneri debet, nequaquam resederit, alter qui resideat eligatur.

Quorum probationi assensum præbens, ipsam approbatam confirmamus, tali formâ mediante, quòd virum utilem Ecclesiæ Lossensi & Nobis eligant, quem electum canonicè Nobis præsentabunt; cui Scholasteriam cum omnibus attinentiis porrigentes, eorum electionem Nos nostrique Successores tenebimur approbare.

Insuper ejusdem Ecclesiæ utilitati, nostræque saluti providere cupientes, adjecimus quoque quatuor Præbendas eleëmosynarias, quæ in eadem esse dignoscuntur Ecclesia: Sacerdotibus honestis, Nos & nostri Posteri deinceps conferemus, qui residentiam ibidem facientes, Præbendas illas valeant deservire.

Ut autem factum hoc ratum permaneat & illibatum, præsentem Paginam Sigilli nostri munimine placuit roborari.

Actum apud Loz, III. Nonas Decembris, anno Incarnationis Dominicæ millesimo ducentesimo vigesimo quinto, Indictione tertiâ decimâ. 1225.

Anno millesimo quadragesimo septimo Hermannus, Frater Comitis de Los, Archidiaconus Leodiensis, Ecclesiam de Los ad honorem Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, & Sancti Odulphi ampliavit, atque in ea septem Canonicos instituit, inque Chori medio sepulturam accepit.

CAPUT LXVII.

Honorius III. *Pontifex tranquillitati ac quieti Monachorum Laudensium Ordinis Cistertiensis apud Insulas consulit anno* 1227.

Ex Buzelini Gallo-Flandria

Honorius Episcopus Servus Servorum Dei, dilectis Filiis Abbati & Priori de Los Cistertiensis Ordinis, Tornacensis Diœcesis, salutem & Apostolicam benedictionem.

Cùm sæpè contingat propter causarum cognitiones, quæ Vobis frequenter à Sede Apostolica committuntur, in Vobis sanctæ contemplationis otium impediri, & Monasterium vestrum non modicam inde læsionem incurrat: Nos vestris inclinati precibus & quieti vestræ providere misericorditer, & indennitati ejusdem Monasterii super hoc præcavere volentes, Auctoritate Vobis præsentium indulgemus, ne de causis aliquibus Auctoritate Apostolicâ in posterum cognoscere inviti, nisi obtinendæ ad Vos Litteræ plenam de hac indulgentia fecerint mentionem: salvis tamen commissionibus ad Vos hactenus impetratis.

Nulli ergo omninò hominum liceat hanc Paginam nostræ concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire.

Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Laterani xv. Kal. Februarii Pontificatûs nostri anno undecimo.

CAPUT LXVIII.

Hugo de Petraponte *Leodiensis Episcopus confirmat Abbatiæ Parchensi possessionem Altarium & decimarum de Rode & VVerchter, anno* 1228.

Ex Archivis Abbatiæ Parcensis.

Hugo Dei gratiâ Leodiensis Episcopus, Abbati, Priori, & Conventui de Parcho juxta Lovanium Præmonstratensis Ordinis, & omnibus præsens Scriptum inspecturis, salutem in Domino.

Cum à Nobis petitur quod justum est & honestum, tam vigor æquitatis, quàm ordo exigit rationis, ut id per Officii nostri sollicitudinem ad debitum perducatur effectum. Cum igitur sicut ex parte vestra fuit coram Nobis propositum, quod cum Arnoldus Miles de Rode, juxta Aerschot, medietatem Juris Patronatûs, & dimidiam partem decimæ, tum majoris, tum minoris, exceptâ portione Investiti ejusdem loci, quam in feudum ab Henrico Illustri Duce Lotharingiæ, in cujus Allodio fundata est dicta Ecclesia, teneret, prædictus Arnoldus Miles animæ suæ saluti, & Antecessorum suorum volens devotiùs providere, dictam partem Juris Patronatûs & partem majoris & minoris decimæ prælibatæ, ad opus vestrum in manus Illustris Ducis sæpedicti, sicut Nobis per instrumentum suum proprio Sigillo munitum, pleniùs eluceſſit, in eleëmosynam perpetuam reportando effectuavit. Dominus verò Dux, suæ collationi assensum præbens, prout dictavit sententia suorum Hominum, dictam eleëmosynam, medietatem scilicet Juris Patronatûs, & decimæ tum majoris tum minoris vobis in eleëmosynam contulit jure perpetuo possidendam.

Nos autem prædictam decimam cum Jure Patronatûs vobis concedimus & confirmamus. Concedimus etiam vobis & confirmamus, quicquid Juris Patronatûs habebat Dominus Dux Lotharingiæ in Ecclesia de Werchtera, quæ Mater est Ecclesia, cum suis appenditiis, quod vobis contulit pro remedio animæ Nobilis Conjugis suæ Mariæ, & Antecessorum suorum; prout in Litteris ipsius perspeximus contineri. In hujus rei testimonium præsentem Paginam Sigilli nostri munimine duximus roborandam.

Datum anno Domini millesimo ducentesimo vigesimo octavo, mense Aprili. 1228.

CAPUT

CAPUT LXIX.

JOANNES DE APPIA, *Leodienfis Epifcopus, Monafterium Infulæ Ducis, vulgò* * Ghempe, *Monialium Ordinis Præmonftratenfis prope Lovanium, fufcipit in fuam protectionem anno* 1230.

* Vide fupra pag. 586.

Ex Archivis Monafterii.

OANNES Dei gratiâ Leodienfis Epifcopus, univerfis Chrifti fidelibus falutem in Domino noftro Jefu Chrifto.

CUM Ecclefia Dei ante mundi conftitutionem ab Angelis fumpferit exordium, & mundo conftituto à tempore Abel jufti, & poftmodum fuccedentibus temporibus tempore gratiæ Ritus Synagogæ ceffaverint, Ecclefia Dei in cultu Divino per inftitutionem Apoftolorum & Sanctorum Patrum fufcepit incrementum, ex tunc inolitum eft ac traditum, ut cultus Dei ab omnibus Chrifti fidelibus in unitate fidei & vinculo charitatis per devotionem & operis exhibitionem plenius augeatur.

EA-propter dilectæ in Chrifto Filiæ Ecclefiæ de Infula Ducis, veftris juftis petitionibus annuentes, perfonas veftras & locum prædictum cum omnibus bonis veftris fecundùm Regulam Beati Auguftini, & regulares obfervantias Ordinis Præmonftratenfis, fub noftra protectione fufcipimus, & ad preces & requifitionem dilecti & fidelis noftri Henrici Illuftris Ducis Brabantiæ, qui eundem locum vobis contulit, in perpetuum auctoritate Pontificali confirmamus.

ET cum idem Dux prædictum locum Ecclefiafticâ donaverit libertate, & eundem ab omnibus exactionibus & feculari juftitia & confuetudine exemerit; Nos hujufmodi exemptionem & libertatem perpetuo jure Vobis duximus confirmandas; ftatuentes ut eadem Ecclefia veftra gaudeat Privilegiis Ecclefiafticæ immunitatis & libertatis, quibus gaudent aliæ Conventuales Ecclefiæ Diœcefis Leodienfis.

SI quis autem contra hanc noftram Confirmationem venire præfumpferit, indignationem Dei Omnipotentis & Sanctorum Petri & Pauli Apoftolorum ejus fe noverit incurfurum. Quod fi monitus ut à fua præfumptione defiftat, infra quindecim dies poft monitionem non deftiterit, fciat fe vinculo excommunicationis innodatum.

UT autem hæc perpetuam obtineant firmitatem, præfentem Cartam Sigilli noftri munimine fecimus roborari.

DATUM anno Domini millefimo ducentefimo tricefimo. 1230.

CAPUT LXX.

Sententia lata ab Archidiacono & Officiali Cameracenfi anno 1231, *contra* GUILIELMUM *de Grimbergis, ufurpatorem plurimorum bonorum ad Abbatiam Affligemienfem pertinentium.*

Ex De Vaddere de Origine Ducum Brabant.

NIVERSIS præfens Scriptum infpecturis W. Cameracenfis Archidiaconus in Brabantia, E. de Brania, Cameracenfis Archidiaconus in Antverpia & Officialis Domini Cameracenfis foraneus, falutem in Domino.

QUANTO graviori periculo damna, improperia, injuriæ Ecclefiæ Dei irrogantur, tanto diligentiori ftudio emendæ, quæ fuper hujufmodi præftantur, ad honorem & laudem S. Matris Ecclefiæ perpetuis funt annalibus annotandæ.

HINC eft, cur Nos, qui Domûs Domini decorem & laudem diligere tenemur, & quos zelus Domûs Domini meritò debet comedere, fcripto memoriali duximus committendum, quod cum Vir nobilis Wilhelmus Miles de Grimbergis, dictus Dominus de Afcha, minùs fano ductus confilio, Venerabilem Domum & Religiofam de Afflighem quibufdam runcinis in præjudicium Dei & Ecclefiæ fpoliaffet, & alia damna eidem intuliffet, tandem ad cor reverfus fuper præmiffis tam damnis, quàm injuriis in præfentia noftra cum præfata Ecclefia competentem fecit compofitionem, fidei-jufforiam fuper prædictis præftans Ecclefiæ memoratæ cautionem.

DE emenda verò Deo & Ecclefiæ fuper tantis injuriis præftanda noftræ fe fubjecit per omnia ordinationi, quam de Virorum bonorum confilio ordinavimus in hunc modum. Videlicet quod dictus Miles nudo pede, nudo capite, in purls camifia & braccis, virgam tenens in manu, in recognitionem prædicti reatûs, ad pedes Domini Abbatis in pleno Capitulo Haffligenienfi ad hoc folemniter vocato fe profterneret, humiliter, & devotè ab Abbate & Conventu veniam petiturus.

IPSE verò ordinationi noftræ per omnia obediens, ficut ei à Nobis fuerat dictata emenda, ipfam in noftra præfentia adimplevit humiliter & devotè.

IN cujus rei teftimonium præfentes Litteras Sigillis noftris duximus roborandas.

DATUM in Cæna Domini anno Domini millefimo ducentefimo trigefimo quarto. 1234.

CAPUT LXXI.

ARNOLDUS *Comes Lossensis, Advocatus Capituli Bilisiensis, vulgo* Munster-Bilsen, *Canonicarum Nobilium in Ditione Leodicensi, eidem benefacit anno* 1230. *& seqq.*

x Histo- a Lof- ensi,

RNOLDUS Comes de Los & de Chiney, universis præsentem Paginam inspecturis, diligere veritatem.

GESTIS mortalium plerumque suboriri solet calumnia, nisi sigillatis apicibus fuerint perennata.

VESTRÆ igitur notum facio universitati, quòd cùm Ecclesia Sancti Amoris in Bilisia sylvam quamdam propriam, cujus fueram Advocatus, juxta Villam *Welne*, habuisset, eadem Ecclesia ad instantiam precum mearum sylvam illam vendidit, medietatem pretii de sylva eadem perceptam, spe recompensationis, mihi liberaliter conferendo, cùm tantùm ratione Advocatiæ partem tertiam percipere debuissem: quam Scripto præsenti recognosco; firmiter statuens observandum, quòd nec Ego, nec mei posteà in fundo dictæ sylvæ aliquid juris habebimus: sed hoc solummodò, quòd Advocati ejus erimus, sicuti & aliorum ejusdem Ecclesiæ bonorum; unde illa fundum præmemoratum pro sua voluntate locabit & coli faciet, ac in usus proprios, tamquam Alodium suum, convertet.

NE autem facto huic aliqua in posterum calumnia oriatur, præsentes Litteras Sigilli mei munimine roboravi.

1230. DATUM mense Februario anno Domini millesimo ducentesimo trigesimo, Indictione tertiâ.

ARNOLDUS Dei gratiâ Comes de Los & de Chiney, omnibus hoc Scriptum inspecturis in perpetuum. Quæ gerentur sub tempore, nisi Litterarum testimonio æternentur, oblivioni sæpè traduntur.

UNIVERSITATI vestræ notum sit, quòd ex Fidelium meorum manifesta assensione veraciter didici, quòd omnes Prædecessores mei Comites de Los omnes Officiatos Ecclesiæ Bilisiensis, in quibuscumque officiis fuissent constituti, liberos & ab omni exactione & petitione manere permiserunt immunes.

EGO verò Prædecessorum meorum vestigiis inhęrens, & Privilegiis præfatæ Ecclesiæ à Prædecessoribus meis bonæ memoriæ indultis & observatis, maximè ob dilectionem & reverentiam Consanguineæ meæ, ejusdem Ecclesiæ Abbatissæ Mechildis, Filiæ quondam Comitis de Los, de Ara, nolens contraire, de consilio omnium Fidelium meorum, Privilegia à Prædecessoribus meis præfatæ Ecclesiæ data innovo, approbo & confirmo, sicut prædictum est.

OMNES Officiati memoratæ Ecclesiæ & Abbatissæ ab omni exactione & petitione in perpetuum, tam antè, quàm à Successoribus meis liberi permaneant & immunes; & hoc fideliter observaturum coram Fidelibus meis repromisi.

UT autem hoc ratum & inconcussum permaneat in æternum, Sigilli mei testimonio præsens Scriptum decrevi roborare.

DATUM anno gratiæ millesimo ducentesimo 1231. trigesimo primo, mense Julio, Feriâ sextâ post Octavam Petri & Pauli.

IN nomine Domini. Amen. Ego ARNOLDUS Comes de Los & Chineo, notum facio universis præsentibus pariter ac futuris, quòd cùm Ecclesiam Bilisiensem speciali amplectens dilectione, ipsamque ratione Advocatiæ tenear defendere ac promovere modis omnibus, suo nitendo honori, commodo & utilitati: quare indulsi Officiatis ejusdem Ecclesiæ, ubicumqne locorum commorantibus, ut à petitionibus & exactionibus, & ab expeditionibus in perpetuum liberi permaneant & immunes; sylvamque ipsius Ecclesiæ apud Villam *Welne* sitam, sicuti teneor, illæsam conservabo & integram: ita ut siquis arborem aliquam in ea succiderit, vel quoquo modo contra jus ipsam violaverit, pœnam eidem debitam infligam.

PRÆTEREA omnem violentiam, quam Libertus Miles de Gotheim, vel aliquis heredum suorum, intulerit eidem Ecclesiæ in Molendino Welne sito, omnemque violentiam, quam Vir nobilis Godefridus de Hirtene, vel aliquis, occasione ipsius, præmemoratæ irrogaverit Ecclesiæ super pratis, inter Welne & Hirtene jacentibus, per sententiam Scabinorum eidem Ecclesiæ adjudicatis, penitus permovebo.

SIQUIS autem illam super Molendino, in loco qui *Graten* dicitur sito, molestare præsumpserit, indemnem reddam eandem, quantùm jure teneor, & ab omni liberam vexatione, eamque tamquam bonus Advocatus, ab omni gravamine violento, pro qualitate mearum virium, consilio, & auxilio, affectuosè fovere studebo. Et ad hæc firmiter adimplenda & inviolabiliter observanda, Me meosque Successores præsentibus Litteris obligavi.

UT igitur omnia præmemorata firma in perpetuum & stabilia perseverent, & ullius impetitione nequeant perturbari; præsentem Paginam Sigillo meo, atque Sigillis Virorum Venerabilium,

Domini Waltheri Berthoult,
Domini Arnoldi de Dista,
Godefridi Castellani de Calmont,
Waltheri de Tongres,
Fastraldi de Berlo, &

Wilhelmi de Saffenbruc, dignum duxi muniendam.

Actum & datum menſe Martio anno Domini milleſimo ducenteſimo trigeſimo quinto.
1235.

Universis præſentes Litteras inſpecturis, Arnoldus Comes de Los, ſalutem & cognoſcere veritatem. Noverint univerſi, quòd Eccleſiam ſive Monaſterium Beati Amoris Bilifienſis, cujus ſum Advocatus, volens adinſtar Prædeceſſorum meorum Comitum Loſſenſium proſequi prærogativâ gratiæ ſpecialis, & ipſorum Prædeceſſorum meorum veſtigiis laudabiliter inhærere, omnes libertates & Privilegia prædictæ Eccleſiæ à meis Prædeceſſoribus Comitibus de Los, & ſpecialiter ab Illuſtri Viro Domino Arnoldo claræ memoriæ quondam Comite de Los & Chynei, Avo meo, conceſſas & conceſſa approbo, innovo & confirmo; & ſpecialiter infraſcripta: Videlicet, quòd cum prædicti Prædeceſſores mei Comites de Los Officiatos omnes & ſingulos Abbatiſſæ & Conventûs dicti loci, in quibuſcumque officiis exiſtentes, & in quibuſcumque locis commorantes, & tempore, à quo non extat memoria, ab omni exactione, petitione precaria, ſive tallia, expeditionibus & angariis permanere permiſerunt liberos & immunes:

Volo & conſentio, quòd omnes & ſinguli Officiati prædicti de cetero gaudeant pacificè prædictâ libertate, quitique ac liberi permaneant omnino ab omnibus exactionibus, precariis petitionibus, talliis, expeditionibus, & angariis antedictis. Item quòd habere, exigere, ſeu recipere, Ego & Succeſſores mei non poſſumus, nec debemus in Villa de *Welne* & ejus appenditiis, quæ quidem Villa eſt merum Allodium dictæ Eccleſiæ, ratione alicujus exactionis, talliæ, ſive precariæ, niſi decem & octo Marcas Leodienſes annuatim; nec ſummam hujuſmodi pecuniæ, occaſione alicujus exactionis, talliæ, ſive precariæ, quomodolibet excedere; ſed dictâ pecuniæ ſummâ, Ego & Succeſſores mei contenti eſſe debemus, prout prædictæ Eccleſiæ prædictus Avus meus per ſuas patentes Litteras conceſſit.

Ut autem meis & meorum Succeſſorum Officiatis omnis occaſio malignandi ſeu plus exigendi in dicta Villa & ejus appenditiis penitus auferatur; concedo quòd dictæ decem & octo Marcæ per Abbatiſſam, quæ fuerit pro tempore, & ejus Villicum ſeu Officiatos in prædicta Villa imponantur, & Mihi ac Succeſſoribus meis annuatim undecim Marcæ, ſcilicet in Feſto Beati Remigii, & ſeptem in Paſcha Domini perſolvantur. Mediante quoque hujuſmodi pecuniâ, annuatim Mihi & Succeſſoribus meis, ut prædictum eſt, perſolvendâ, manſionarios dictæ Eccleſiæ & homines in prædicta Villa commorantes & moraturos, quito, & quitos clamo, ac libero nomine meo & meorum Succeſſorum, ex quibuſcumque exactionibus, precariis, talliis & angariis, quocumque nomine cenſeantur; ſalvo tamen Mihi & meis Succeſſoribus jure Advocatiæ, quam Ego & Prædeceſſores hactenus habuimus in Villa memorata, videlicet tertiâ parte emendarum, quas ibi continget per Scabinos prædictæ Abbatiſſæ adjudicari.

Item cùm olim Eccleſia dicta duas ſylvas proprias cum ſuis fundis, quarum altera *Vorſt*, & altera *Damerſa* vocantur, dictis Prædeceſſoribus meis Comitibus de Los & eorum Poſteris contulerit, tali conditione quòd in recompenſationem & reſtitutionem hujuſmodi ſylvarum Abbatiſſa & Conventus dicti loci ad communem uſum earum, unam plauſtratam ſive carratam lignorum ſuis expenſis incidi, & ſuis vehiculis adferri ſingulis diebus, cùm eis placuerit, in omnibus ſylvis Campiniæ, ad meum Comitatum ſpectantibus, abſque mea & meorum Heredum & Succeſſorum contradictione, liberè faciant in perpetuum, prout eis ab antiquo ex cauſa prædicta à meis Prædeceſſoribus eſt conceſſum. Prædictam quoque Eccleſiam, poſſeſſioneſque ejus & jura, libertates & Privilegia, tamquam bonus Advocatus, ubique defenſare & manutenere toto poſſe teneor & promitto, obligans præſentibus Me & meos Succeſſores ad omnia & ſingula ſupradicta.

Consentio etiam & volo quòd Venerabilis Pater Dominus Leodienſis Epiſcopus, qui fuerit pro tempore, ac ejus Officialis & Major Eccleſia Leodienſis, vel unus eorum, Me & meos Heredes ac Succeſſores per Cenſuram Eccleſiaſticam de plano, abſque vocatione in jus compellant, & compellere poſſint ad obſervationem omnium & ſingulorum præmiſſorum, quotieſcumque Me vel meos Heredes ſeu Succeſſores, venire contigerit contra præmiſſa vel aliquod præmiſſorum.

Ut autem præmiſſa omnia & ſingula firma perpetuò maneant & illibata, Sigilla Majoris Eccleſiæ prædictæ, & Venerabilis Viri Domini Ottonis de Juliaco Archidiaconi Leodienſis Avunculi mei ac Officialis prædicti, Sede vacante, unà cum meo proprio, apponi præſentibus ſupplicavi.

Nos autem Decanus, Archidiaconus & Capitulum Majoris Eccleſiæ prædictæ & Nos Otto de Juliaco, Archidiaconus ac Officialis prædicti, ad petitionem Comitis præfati, Sigilla noſtra præſentibus apponi fecimus, in teſtimonium præmiſſorum.

Datum & actum anno Domini milleſimo ducenteſimo octogeſimo ſecundo, undecimo Calendas Junii. 1282.

Universis præſentes Litteras inſpecturis, Arnoldus Comes de Los, ſalutem & cognoſcere veritatem. Noverint univerſi, quòd Venerabilis Domina M. Dei providentiâ Abbatiſſa Monaſterii Bilifienſis, centum & quinquaginta marcas Leodienſes Nobis debitas pro innovatione ſeu confirmatione Privilegiorum eidem Abbatiæ & ejus Conventui à noſtris Prædeceſſoribus favorabiliter conceſſorum, & à Nobis confirmatorum ſeu innovatorum, ſecundùm quod in Charta ſuper hoc confecta pleniùs continetur, Nobis ſeu certo noſtro Nuntio de mandato & voluntate noſtra perſolvit integrè in pecunia numerata: quam quidem pecuniæ ſummam in uſus noſtros totaliter eſſe converſam, utpote in ſolutionem debitorum noſtrorum, tenore præſentium profitemur.

In cujus rei testimonium Sigillum nostrorum unà cum Sigillo Ludovici de Lude, nostri tunc temporis Seneschalli, præsentibus Litteris duximus apponendum.

Et ego L. prædictus Sigillum meum præsenti scedulæ apposui, ad jussionem sæpedicti Comitis, in testimonium præmissorum.

Datum anno Domini millesimo ducentesimo octogesimo secundo; in die Beati Martini Episcopi, hiemalis. 1282.

Bilsen, latinè *Bilisia*, Oppidulum Diœcesis Leodiensis in Comitatu Lossensi situm est ad Demeram fluvium, qui hîc fermè nascitur & Hasseletum decurrit. Distat Leodio milliaribus quinque, Trajecto duobus.

Adjacet ad teli jactum celeberrimus Pagus, vulgò *Munster-Bilsen*, ob amplissimum Nobilium Virginum Canonicarum Collegium. Fuerat hîc olim Abbatia Monialium, quam S. Landrada Neptis Pipini Landensis, Austrasiæ Ducis, instituit, atque à S. Lamberto Tungrorum Episcopo, Deo, Deiparæque Virgini, ac S. Amori Confessori (cujus memoriam habet Molanus in Natalibus SS. Belgii ad diem 8. Octobris) consecrari curavit.

Hodie est illustre Capitulum XX. Nobilium Domicellarum, & quatuor Canonicorum sæcularium, quibus præest Abbatissa, quæ Oppidi Bilisiensis supremo dominio potitur.

CAPUT LXXII.

Hildegundis *Abbatissa illustris Capituli Canonicarum Thorensium in Ditione Leodiensi, eidem donat Ecclesias de* Gilsen *&* Hubach, *anno* 1235.

Ex Antiquit. Bredan. Joan. Gramaye.

In nomine Domini, amen. Omnibus & singulis Christi Fidelibus hanc Paginam inspecturis Hildegundis ratione Thorensis Ecclesiæ Abbatissa, testimonium & notitiam veritatis. Ne res cum devotione gestæ evanescant cum tempore, stili sunt officio perennandæ.

Noverint igitur omnes præsentis Paginæ inspectores, quòd divino instinctu Ego Hildegundis Abbatissa Thorensis Conventui nostro de *Thoren* dedi duas Ecclesias de *Gilsen* & *Hubach* liberè, quietè, & perpetualiter possidendas; ut communis Præbenda ipsius Conventûs, quæ nimis tenuis mihi videbatur, reditibus prædictarum Ecclesiarum honorificè augmentetur.

In cujus rei testimonium præsentes Sigillo meo Litteras roboravi. Testium nomina, qui interfuerunt, sunt subscripta.

Dominus Abbas Robertus de Averbodio, qui suum Sigillum his meis Litteris apposuit;
Gerardus Spor,
Frater Balduinus de Corterselis,
Theodoricus Decanus,
Gerardus,
Conrardus, Canonici de Thoren, totus ejusdem loci Conventus, & alii quamplures.

Actum anno M. CC. XXXV. 1235.

CAPUT LXXIII.

Guido *Cameracensis Episcopus confirmat anno* 1239. *erectionem Begginagii Valencenensis fundati à Priore S. Salvii.*

Ex Historia Valencenensi P. d'Outremanni.

Guido Dei gratiâ Cameracensis Episcopus, universis præsentes Litteras inspecturis salutem in Domino. Non solùm imitari, sed etiam prædicare debemus masculinæ virtutis constantiam ex debilitate fragilitatis fœmineæ inviolabiliter ab eo insertam, qui facit mirabilia magna solus.

Et ideo Religiosarum mulierum commodis & quieti eo studiosiùs Nos oportet intendere, quò fructum ex bonis earum operibus, & exemplis credimus proventurum.

Unde noverint tenore præsentium præsentes pariter ac futuri, quod dilecti in Christo Filii Radulfus Prior, & Conventus S. Salvii juxta Valencenas, ad quos pertinet Patronatûs Parochiæ S. Nicolai in Valencenis, & Joannes Presbyter Parochialis ejusdem Ecclesiæ nostris precibus & monitis, & etiam bonorum Virorum inductu benignè & unanimiter consenserunt in nostra præsentia, quod infra terminos Parochiæ prædictæ, in loco qui Vicus de *Salice* appellatur, Religiosarum mulierum, quæ * Beghinæ dicuntur, Hospitale consistat, futuris temporibus permansurum: & in hoc, sicuti dictum est, consenserunt in nostra præsentia juxta formam in subscripta serie comprehensam, cujus ista sunt verba.

* Vide supra pag. 215. & 429.

Universis &c. Frater Radulfus Prior humilis S. Salvii juxta Valencenas, totusque ejus loci Conventus, salutem in Domino.

Noverit universitas vestra quod ad preces & consilium R. Patris Guidonis Dei gratiâ Cameracensis Episcopi, & ob Sanctæ Religionis augmentum concessimus unanimiter & benignè, quod infra terminos Parochiæ S. Nicolai in Valencenis, quæ ad nostrum pertinet Patronatum, in loco qui Vicus dicitur de Salice, construatur, & constructum persistat futuris temporibus

Wilhelmi de Saſſenbruc, dignum duxi muniendam.

1235. ACTUM & datum menſe Martio anno Domini milleſimo ducenteſimo trigeſimo quinto.

UNIVERSIS præſentes Litteras inſpecturis, ARNOLDUS Comes de Los, ſalutem & cognoſcere veritatem. Noverint univerſi, quòd Eccleſiam ſive Monaſterium Beati Amoris Bilifienſis, cujus ſum Advocatus, volens adinſtar Prædeceſſorum meorum Comitum Loſſenſium proſequi prærogativâ gratiæ ſpecialis, & ipſorum Prædeceſſorum meorum veſtigiis laudabiliter inhærere, omnes libertates & Privilegia prædictæ Eccleſiæ à meis Prædeceſſoribus Comitibus de Los, & ſpecialiter ab Illuſtri Viro Domino Arnoldo claræ memoriæ quondam Comite de Los & Chynei, Avo meo, conceſſas & conceſſa approbo, innovo & confirmo; & ſpecialiter infraſcripta: Videlicet, quòd cum prædicti Prædeceſſores mei Comites de Los Officiatos omnes & ſingulos Abbatiſſæ & Conventûs dicti loci, in quibuſcumque officiis exiſtentes, & in quibuſcumque locis commorantes, & tempore, à quo non extat memoria, ab omni exactione, petitione precaria, ſive tallia, expeditionibus & angariis permanere permiſerunt liberos & immunes:

VOLO & conſentio, quòd omnes & ſinguli Officiati prædicti de cetero gaudeant pacificè prædictâ libertate, quitique ac liberi permaneant omnino ab omnibus exactionibus, precariis petitionibus, talliis, expeditionibus, & angariis antedictis. Item quòd habere, exigere, ſeu recipere, Ego & Succeſſores mei non poſſumus, nec debemus in Villa de *Welne* & ejus appenditiis, quæ quidem Villa eſt merum Allodium dictæ Eccleſiæ, ratione alicujus exactionis, talliæ, ſive precariæ, niſi decem & octo Marcas Leodienſes annuatim; nec ſummam hujuſmodi pecuniæ, occaſione alicujus exactionis, talliæ, ſive precariæ, quomodolibet excedere; ſed dictâ pecuniæ ſummâ, Ego & Succeſſores mei contenti eſſe debemus, prout prædictæ Eccleſiæ prædictus Avus meus per ſuas patentes Litteras conceſſit.

UT autem meis & meorum Succeſſorum Officiatis omnis occaſio malignandi ſeu plus exigendi in dicta Villa & ejus appenditiis penitus auferatur; concedo quòd dictæ decem & octo Marcæ per Abbatiſſam, quæ fuerit pro tempore, & ejus Villicum ſeu Officiatos in prædicta Villa imponantur, & Mihi ac Succeſſoribus meis annuatim undecim Marcæ, ſcilicet in Feſto Beati Remigii, & ſeptem in Paſcha Domini perſolvantur. Mediante quoque hujuſmodi pecuniâ, annuatim Mihi & Succeſſoribus meis, ut prædictum eſt, perſolvendâ, manſionarios dictæ Eccleſiæ & homines in prædicta Villa commorantes & moraturos, quito, & quitos clamo, ac libero nomine meo & meorum Succeſſorum, ex quibuſcumque exactionibus, precariis, talliis & angariis, quocumque nomine cenſeantur; ſalvo tamen Mihi & meis Succeſſoribus jure Advocatiæ, quam Ego & Prædeceſſores hactenus habuimus in Villa memorata, videlicet tertiâ parte emendarum, quas ibi continget per Scabinos prædictæ Abbatiſſæ adjudicari.

ITEM cùm olim Eccleſia dicta duas ſylvas proprias cum ſuis fundis, quarum altera *Vorſt*, & altera *Damerſa* vocantur, dictis Prædeceſſoribus meis Comitibus de Los & eorum Poſteris contulerit, tali conditione quòd in recompenſationem & reſtitutionem hujuſmodi ſylvarum Abbatiſſa & Conventus dicti loci ad communem uſum earum, unam plauſtratam ſive carratam lignorum ſuis expenſis incidi, & ſuis vehiculis adferri ſingulis diebus, cùm eis placuerit, in omnibus ſylvis Campiniæ, ad meum Comitatum ſpectantibus, abſque mea & meorum Heredum & Succeſſorum contradictione, liberè faciant in perpetuum, prout eis ab antiquo ex cauſa prædicta à meis Prædeceſſoribus eſt conceſſum. Prædictam quoque Eccleſiam, poſſeſſioneſque ejus & jura, libertates & Privilegia, tamquam bonus Advocatus, ubique defenſare & manutenere toto poſſe teneor & promitto, obligans præſentibus Me & meos Succeſſores ad omnia & ſingula ſupradicta.

CONSENTIO etiam & volo quòd Venerabilis Pater Dominus Leodienſis Epiſcopus, qui fuerit pro tempore, ac ejus Officialis & Major Eccleſia Leodienſis, vel unus eorum, Me & meos Heredes ac Succeſſores per Cenſuram Eccleſiaſticam de plano, abſque vocatione in jus compellant, & compellere poſſint ad obſervationem omnium & ſingulorum præmiſſorum, quotieſcumque Me vel meos Heredes ſeu Succeſſores, venire contigerit contra præmiſſa vel aliquod præmiſſorum.

UT autem præmiſſa omnia & ſingula firma perpetuò maneant & illibata, Sigilla Majoris Eccleſiæ prædictæ, & Venerabilis Viri Domini Ottonis de Juliaco Archidiaconi Leodienſis Avunculi mei ac Officialis prædicti, Sede vacante, unà cum meo proprio, apponi præſentibus ſupplicavi.

Nos autem Decanus, Archidiaconus & Capitulum Majoris Eccleſiæ prædictæ & Nos Otto de Juliaco, Archidiaconus ac Officialis prædicti, ad petitionem Comitis præfati, Sigilla noſtra præſentibus apponi fecimus, in teſtimonium præmiſſorum.

DATUM & actum anno Domini milleſimo ducenteſimo octogeſimo ſecundo, undecimo Calendas Junii. 1282.

UNIVERSIS præſentes Litteras inſpecturis, Arnoldus Comes de Los, ſalutem & cognoſcere veritatem. Noverint univerſi, quòd Venerabilis Domina M. Dei providentiâ Abbatiſſa Monaſterii Bilifienſis, centum & quinquaginta marcas Leodienſes Nobis debitas pro innovatione ſeu confirmatione Privilegiorum eidem Abbatiæ & ejus Conventui à noſtris Prædeceſſoribus favorabiliter conceſſorum, & à Nobis confirmatorum ſeu innovatorum, ſecundùm quod in Charta ſuper hoc confecta pleniùs continetur, Nobis ſeu certo noſtro Nuntio de mandato & voluntate noſtra perſolvit integrè in pecunia numerata: quam quidem pecuniæ ſummam in uſus noſtros totaliter eſſe converſam, utpote in ſolutionem debitorum noſtrorum, tenore præſentium profitemur.

In cujus rei testimonium Sigillum nostrorum unà cum Sigillo Ludovici de Lude, nostri tunc temporis Senescalli, præsentibus Litteris duximus apponendum.

Et ego L. prædictus Sigillum meum præsenti scedulæ apposui, ad jussionem sæpedicti Comitis, in testimonium præmissorum.

Datum anno Domini millesimo ducentesimo octogesimo secundo; in die Beati Martini Episcopi, hiemalis. 1282.

Bilsen, latinè *Bilisia*, Oppidulum Diœcesis Leodiensis in Comitatu Lossensi situm est ad Demeram fluvium, qui hic fermè nascitur & Hasseletum decurrit. Distat Leodio milliaribus quinque, Trajecto duobus.

Adjacet ad teli jactum celeberrimus Pagus, vulgò *Munster-Bilsen*, ob amplissimum Nobilium Virginum Canonicarum Collegium. Fuerat hic olim Abbatia Monialium, quam S. Landrada Neptis Pipini Landensis, Austrasiæ Ducis, instituit, atque à S. Lamberto Tungrorum Episcopo, Deo, Deiparæque Virgini, ac S. Amori Confessori (cujus memoriam habet Molanus in Natalibus SS. Belgii ad diem 8. Octobris) consecrari curavit.

Hodie est illustre Capitulum XX. Nobilium Domicellarum, & quatuor Canonicorum sæcularium, quibus præest Abbatissa, quæ Oppidi Bilisiensis supremo dominio potitur.

CAPUT LXXII.

Hildegundis *Abbatissa illustris Capituli Canonicarum Thorensium in Ditione Leodiensi, eidem donat Ecclesias de* Gilsen *&* Hubach, *anno* 1235.

Ex Antiquit. Bredan. Joan. Gramaye.

In nomine Domini, amen. Omnibus & singulis Christi Fidelibus hanc Paginam inspecturis Hildegundis ratione Thorensis Ecclesiæ Abbatissa, testimonium & notitiam veritatis. Ne res cum devotione gestæ evanescant cum tempore, stili sunt officio perennandæ.

Noverint igitur omnes præsentis Paginæ inspectores, quòd divino instinctu Ego Hildegundis Abbatissa Thorensis Conventui nostro de *Thoren* dedi duas Ecclesias de *Gilsen* & *Hubach* liberè, quietè, & perpetualiter possidendas; ut communis Præbenda ipsius Conventûs, quæ nimis tenuis mihi videbatur, reditibus prædictarum Ecclesiarum honorificè augmentetur.

In cujus rei testimonium præsentes Sigillo meo Litteras roboravi. Testium nomina, qui interfuerunt, sunt subscripta.

Dominus Abbas Robertus de Averbodio, qui suum Sigillum his meis Litteris apposuit;

Gerardus Spor,
Frater Balduinus de Cortersselis,
Theodoricus Decanus,
Gerardus,
Conrardus, Canonici de Thoren, totus ejusdem loci Conventus, & alii quamplures.

Actum anno M. CC. XXXV. 1235.

CAPUT LXXIII.

Guido *Cameracensis Episcopus confirmat anno* 1239. *erectionem Begginagii Valencenensis fundati à Priore S. Salvii.*

Ex Historia Valencenensi P. d'Outremanni.

Guido Dei gratiâ Cameracensis Episcopus, universis præsentes Litteras inspecturis salutem in Domino. Non solùm imitari, sed etiam prædicare debemus masculinæ virtutis constantiam ex debilitate fragilitatis fœmineæ inviolabiliter ab eo insertam, qui facit mirabilia magna solus.

Et ideo Religiosarum mulierum commodis & quieti eo studiosiùs Nos oportet intendere, quò fructum ex bonis earum operibus, & exemplis credimus proventurum.

Unde noverint tenore præsentium præsentes pariter ac futuri, quod dilecti in Christo Filii Radulfus Prior, & Conventus S. Salvii juxta Valencenas, ad quos pertinet Patronatûs Parochiæ S. Nicolai in Valencenis, & Joannes Presbyter Parochialis ejusdem Ecclesiæ nostris precibus & monitis, & etiam bonorum Virorum inductu benignè & unanimiter consenserunt in nostra præsentia, quod infra terminos Parochiæ prædictæ, in loco qui Vicus de *Salice* appellatur, Religiosarum mulierum, quæ *Beghinæ dicuntur, Hospitale consistat, futuris temporibus permansurum: & in hoc, sicuti dictum est, consenserunt in nostra præsentia juxta formam in subscripta serie comprehensam, cujus ista sunt verba.

* Vide supra pag. 215. & 429.

Universis &c. Frater Radulfus Prior humilis S. Salvii juxta Valencenas, totusque ejus loci Conventus, salutem in Domino.

Noverit universitas vestra quod ad preces & consilium R. Patris Guidonis Dei gratiâ Cameracensis Episcopi, & ob Sanctæ Religionis augmentum concessimus unanimiter & benignè, quod infra terminos Parochiæ S. Nicolai in Valencenis, quæ ad nostrum pertinet Patronatum, in loco qui Vicus dicitur de Salice, construatur, & constructum persistat futuris temporibus

poribus Hospitale, in quo Religiosæ mulieres, quæ Beghinæ dicuntur, valeant immorari.

ITA quod in Hospitali prædicto debet esse Capella, in qua dictæ Religiosæ mulieres divinis intersint obsequiis, & Ecclesiastica percipiant Sacramenta, videlicet Confessionis & Eucharistiæ, quoties opus fuerit, & maximè in Pascha, Pentecoste & Natali Domini, ac etiam Unctionis extremæ, cum hoc requisierint in ægritudine decumbentes, vel ex parte ipsarum fuerit requisitum; & Capellanus, qui in dicto Hospitali deserviet, omnibus tam manentibus in ipso Hospitali, quàm aliis Religiosis mulieribus, quæ Beghinæ dicuntur, in Vico eodem & vicinia commorantibus, quæ per consilium Capellani ipsius Hospitalis Religiosum tenebunt propositum, Ecclesiastica Sacramenta poterit ministrare.

IBI quoque celebrabitur solemniter Divinum Officium, tam de die, quàm de nocte, unâ tantùm, vel duabus campanis appositis, vel pulsatis; aqua etiam benedicta diebus Dominicis, & prædicatio, tam Dominicis, quàm aliis diebus solemnibus ibi fiet.

HIS autem in omnibus salvis, Presbyter S. Nicolai in omnibus personis prædictis curam Parochialem habebit &c.

PROMITTENT etiam quod personæ Hospitalis prædicti in eodem Hospitali alteram nullo modo Religionem assument, præter consensum nostrum &c.

NOS autem ad majorem hujus rei firmitatem nostrum his conditionibus impartientes assensum, præsens Scriptum, ad instantiam partium præsentium, Sigillo nostro cum Sigillis Venerabilium Virorum S. Auberti, S. Sepulcri, & de Cantimprato Abbatum, qui tractatui nostræ 1239
Ordinationis affuerunt, jussimus in testimonium communiri.

ACTUM anno Domini millesimo ducentesimo trigesimo nono, mense Decembri.

CAPUT LXXIV.

JOANNES DE SPATIO *Miles &* HELUIDIS *ejus Uxor benefaciunt Abbatiæ S. Joannis Valencenis Ordinis Canonicorum Regularium S. Augustini, anno* 1239.

Ex Historia Valencenensi P. Outremanni.

UNIVERSIS Litteras præsentes inspecturis P. Decanus Christianitatis Ostrevantiæ in Domino salutem. Noverit universitas vestra, quod JOANNES de Spatio Miles, & HELUIDIS Uxor ejus in præsentia nostra constituti contulerint in eleëmosynam Ecclesiæ S. Joannis in Valencenis quicquid juris & dominii habebant tam per se, quàm contra Ægidium Præpositum in Vico, qui dicitur *de Spacio*, & in Vico, qui dicitur *Piertsepaine*, tam in redditibus, quàm in justitia, promittentes fide & Sacramento interpositis, quòd in prædictis nihil ulteriùs reclamabunt, neque prædictam Ecclesiam super his molestabunt, neque procurabunt aliquatenus molestari; seque obligaverunt jurisdictioni nostræ, quod si eam molestarent in aliquo, ut ab eadem molestatione desisterent, possemus ipsos per censuram Ecclesiasticam coërcere.

ET sciendum, quod cum dictus Joannes & præfata Uxor ejus prædictas res simul acquisivissent, tam à Matthæo de Solemmes, & Matre ipsius, quàm ab aliis, & idcirco, non obstante contradictione quorumlibet, utpote de acquisitis suam possent facere voluntatem; tamen ex abundanti liberi eorum, videlicet Robertus & Balduinus, Maria, & Juliana dictam eleëmosynam werpierunt, fide & sacramento se obstringentes ad prædicta, & se nihilominus modo prædicto jurisdictioni nostræ supponentes.

UT autem prædicta eleëmosyna rata futuris temporibus habeatur, attestatione præsentis Scripti, cui Sigillum nostrum appendimus, & Testium subscriptorum, qui interfuerunt, annotatione, eamdem ad notitiam transmittimus posterorum.

S. Willelmi Majoris de Spacio.
S. Godefridi d'Azin.
S. Balduini de Kievrain.
S. Jacobi Clerici,
Ægidii de Castello,
Philippi Pelart, Scabinorum de Spacio.
Gerardi Werin, &
Nicolai de S. Salvio, Juratorum de Catello,
Petri Prioris,
Stephani Præpositi,
Gerardi Fruitiel, & aliorum.

ACTUM anno gratiæ millesimo ducentesimo 1239
trigesimo nono, mense Decembri.

CAPUT

CAPUT LXXV.

FLORENTIUS *Abbas S. Cornelii Indensis benefacit Monasterio Insulæ Ducis Monialium Ordinis Præmonstratensis, anno* 1241.

Ex Archivis ejusdem Monasterii.

LORENTIUS Dei gratiâ Indensis Abbas, omnibus præsentes Litteras visuris perpetuam in Domino salutem.

SCIANT universi, tam præsentis ætatis quàm futuræ, quod cum Geldolphus Miles dictus de Oppendorp, & quidam alii Jus Patronatûs in Ecclesia de *Winge* in eleëmosynam Ecclesiæ Insulæ Ducis Præmonstratensis Ordinis contulerunt, Præpositus dictæ Domûs dictam eleëmosynam à nobis ratificari postulaverit.

NOS verò ad petitionem dicti Præpositi, intuitu Divinæ remunerationis præambulo, quicquid supradictus Geldolphus & sui participes fecerunt, ratum habemus & firmum, factæ Donationi consentientes; salvo tamen omni per omnia nobis jure. Et hoc vobis sub Sigillo nostro significamus.

DATUM anno Domini M.CC.XLI. mense Augusto. 1241.

CAPUT LXXVI.

Abbatia Thorensis, quod est Canonicarum Nobilium in Leodiensi Diœcesi Collegium, vendit Godefrido Bredæ Domino varia jura, anno 1243.

Ex Antiquit. Bredanis Joannis B. Gramaye.

ILDEGONDIS Dei gratiâ Abbatissa & totus Conventus Thorensis Ecclesiæ, universis præsens Scriptum inspecturis, salutem & scire veritatem.

SICUT tempus nunquam stabile est, sed semper fluens defluit; sic cum ipso tempore fluunt & defluunt actiones. Ne ergò labatur cum tempore id quod in tempore geritur, æternari debet memoriâ Litterarum.

SCIANT ergò tam præsentes quàm posteri, quod Nos gravi onere debitorum occupati, in tantum etiam ut intolerabiles imminerent usuræ, tali urgente necessitate unanimi consensu vendidimus Viro Nobili D. GODEFRIDO de Breda redditus quinque marcarum Coloniensium annuatim in Festo S. Remigii à mansionariis ad Curtim de *Baerle* spectantibus recipiendos, nec non in crastino S. Dionysii à mansionariis ad Curtim de *Gilze* spectantibus, hereditario jure sibi & suis Successoribus possidendos, de annuo censu ad dictas Curtes spectante recipiendos.

SI verò dicti mansionarii censum prænominatum præfato Nobili dictis temporibus persolvere neglexerint, idem Nobilis eorum pignora accipiet, & emendam ab eis exiget, secundùm sententiam Scabinorum, & eadem emenda ad usus suos devolvetur.

INSUPER adjectum est, quod dictus GODEFRIDUS Dominus de Breda in recognitionem hujus Contractûs.... * denarios Colonienses in crastino B. Dionysii annuatim persolvet.

* Sua Celsitudo solvit quotannis Abbatissæ Thorensi 40. florenos pro his denariis.

REVERENDUS verò Pater & Dominus Leodiensis Episcopus *Robertus* prædictam venditionem à nobis factam, & emptionem à Nobili memorato initam ratam habuit & habet, & eam per Litteras patentes sigillatas approbavit.

ILLUSTRIS verò Dominus *Henricus* Dux Lotharingiæ & Brabantiæ, qui noster in loco prædicto summus est Advocatus, venditioni & emptioni huic consensit, & per Litteras patentes ipsam ratificavit.

IN cujus robur & testimonium, ne in posterum oriatur quæstio super præmissis, Chartam præsentem inde fieri fecimus, & eam sæpedicto G. Nobili tradidimus, Nostro & Conventûs nostri Sigillo roboratam. Testes qui huic contractui interfuerunt, sunt hi:

D. Henricus Bertholt,
D. Ægidius de Broder,
Ægidius de Berclas Miles,
Anselmus de Gesthele Miles,
Daniel de Zele,
Anselmus Heys,
Henricus de Baerle,
Rodulf Nerke, & alii quàm plures.

ACTUM & latum anno Domini M.CC.XLIII. mense Decembri. 1243.

CAPUT LXXVII.

Archidiaconus Leodiensis confirmat anno 1235. *donationes factas Monialibus Insulæ Ducis Ordinis Præmonstratensis juxta Lovanium.*

Ex Archivis Cœnobii.

NIVERSIS Sanctæ Matris Ecclesiæ Filiis, ad quos Litteræ istæ pervenerint, Magister B. de Vallibus Dei gratiâ Leodiensis Archidiaconus in Brabantia, salutem & æternæ vitæ jocunditatem.

CUM Sancti Spiritûs gratia in tantum sit per orbem terrarum diffusa, ut ibi possit esse habitatio fidelium, & sanctificatio habitationis nostræ, ad hoc inducti sumus & operam damus, ut per Nos augeatur cultus Divinus & Religio sancta.

EA-propter omnibus notum fieri volumus in perpetuum, quod in nostra præsentia constitutus Godefridus, spiritu Dei ut credimus replêtus & zelo accensus, eleëmosynam novæ plantationi Dominarum de Insula Ducis facere constituit, ut ex illius eleëmosynæ emolumento Domicellæ illius Insulæ vitam & sustentationem perciperent aliquantùm uberiórem, quàm de bonis suis habebant à principio fundationis.

HANC ergo eleëmosynam ita disposuit & & ordinavit, quod prædicto loco de Insula & habitantibus in ea contulit omnes fructus & proventus Parrochiæ suæ de *Nurode*, cum omni integritate quamdiu vixerit in anima & corpore, eosque resignavit in manu nostra, ad investiendum Procuratorem illius Domûs nomine ipsius.

Nos quoque eundem Procuratorem, scilicet Arnoldum Præpositum de dicta Insula, investivimus, & in corporalem dictorum fructuum induximus possessionem, salvo Ecclesiæ dictæ servitio.

QUIA verò Presbyter Godefridus sine dispendio corporis & rerum non posset illi Parochiæ commodè deservire, supplicavit nobis, ut in ministerium prædicto Præposito qui vicinus est conferremus.

UNDE quia volumus, in quantum possumus, omnia agere secundùm Deum ad utilitatem prædictæ Domûs, ministerium & officium prædictæ Parochiæ jam dicto Præposito duximus indulgendum, salvâ Curâ Presbyteri sæpedicti, donec à Nobis fuerit revocatum.

STATUENTES ut nullus huic Ordinationi nostræ audeat contraire: alioquin omnes qui se duxerint opponendos, anathematis sententiâ percellimus, & eâ denuntiamus involutos.

DATUM apud Parchum juxta Lovanium anno Domini millesimo ducentesimo trigesimo 1235
quinto, feriâ ... ante Festum Beatæ Mariæ Magdalenæ.

CAPUT LXXVIII.

HENRICUS II. *Dux Lotharingiæ & Brabantiæ confert Monialibus Ecclesiæ Beatæ Mariæ Insulæ Ducis, Ordinis Præmonstratensis, omne jus suum quod habebat in Capella de* Nurode, *anno* 1239.

Ex Archivis Cœnobii.

ENRICUS Dei gratiâ Dux Lotharingiæ & Brabantiæ, omnibus præsentes Litteras inspecturis, salutem & scire veritatem. Noverint universi quod ob salutem animarum nostrarum & Prædecessorum nostrorum, quicquid juris habebamus in Capella de *Nurode*, contulimus Monialibus Ecclesiæ S. Mariæ de Insula Ducis Præmonstratensis Ordinis, in eleëmosynam perpetuò possidendam. In cujus rei testimonium, præsentem Paginam Sigillo nostro duximus roborandam.

DATUM apud Furam anno Domini millesimo ducentesimo trigesimo nono, in crastino 1239
SS. Innocentium.

CAPUT

CAPUT LXXIX.

JOANNES *Miles de Arschot confert eisdem Monialibus Insulæ Ducis omne jus suum quod habebat in Patronatu Capellæ de* Nurode, *anno* 1241.

Ex Archivis ejusdem Monasterii.

NIVERSIS præsentes Litteras visuris JOANNES Miles de Arschot dictus de Schoonhoven, salutem & rei subscriptæ cognoscere veritatem.

NOVERITIS, quod Ego ob salutem animæ meæ & Parentum meorum, compos mentis & in bona valetudine constitutus, contuli & confero Monasterio Insulæ Ducis Præmonstratensis Ordinis, Leodiensis Diœcesis, in puram, veram & perpetuam eleëmosynam, quicquid juris habui & habeo in Patronatu Ecclesiæ seu Capellæ de *Nuwerode* in meo Allodio constructæ, ut etiam in Altaris collatione, constructi in honore B. Mariæ Virginis in dicta Capella: eo salvo, quod Dominus Oliverius à me, de consensu tamen & voluntate Præpositi, Priorissæ & Conventûs dicti Monasterii, præsentatus ad dictum Altare ibidem permanebit usque ad diem mortis suæ, absque calumpnia Monasterii sæpedicti.

POST decessum verò præfati Oliverii, volo, & ex nunc consentio & ordino, quod fructus Altaris sæpedicti & proventus seu reditus dicto Altari assignati, in usus Monialium Monasterii prædicti, ut ex eisdem meliùs possint sustentari, convertantur, deductâ certâ portione novem librarum Lovaniensium parvæ monetæ, per idem Monasterium Capellano, qui pro tempore fuerit per ipsum Monasterium institutus, singulis annis solvendarum. In cujus rei testimonium & perpetuam memoriam, Sigillum meum præsentibus est appensum.

DATUM & actum anno Domini M.CC.XLI. 1241. mense Novembri.

CAPUT LXXX.

HENRICUS *Leodiensis Episcopus, Jus Patronatûs Capellæ de* Winghe, *Monialibus Insulæ Ducis, Ordinis Præmonstratensis, à Patronis collatum, confirmat, anno* 1252.

Ex Archivis Cœnobii.

ENRICUS Dei gratiâ Leodiensis electus, universis præsentes Litteras inspecturis salutem in Domino.

CUM Geldolphus Miles de Winghe, Magister & Conventus Domûs Leprosorum de Bancho * in Lovanio, Reinerus de Winghe Diaconus, Jus Patronatûs Capellæ de *Winghe* quod habere dinoscebantur, dilectis in Christo Præposito & Conventui Monialium in Insula Ducis, Præmonstratensis Ordinis, Leodiensis Diœcesis, in eleëmosynam liberè contulerint, sicut in Litteris autenticis super hoc confectis (quibus fidem adhibemus) pleniùs vidimus contineri: Nobis verò Geldolphus de Winghe Miles prædictus, dictique Præpositus & Conventus supplicaverunt, ut hoc gratum habentes, Collationem dicti Patronatûs dignaremur confirmare:

* Ter-Banc.

NOS ipsorum piis supplicationibus annuentes, dictam Collationem ratam habemus, & auctoritate nostrâ confirmamus: sub anathematis vinculo districtiùs inhibentes, ne quis ei ausu temerario contraire præsumat. Si quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, Beatæ Mariæ Virginis, Beatique Lamberti Martyris, & Nostram se noverit incursurum.

DATUM & actum Lovanii, anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo secundo, mense Aprili. 1252.

CAPUT LXXXI.

HENRICUS *Dominus de Bautersem confert eisdem Monialibus Insulæ Ducis omne jus suum quod habebat in Ecclesia de* Cortelke, *anno* 1255.

Ex Archivis Cœnobii.

NIVERSIS præsentes Litteras inspecturis, HENRICUS Dominus de Bouterzeem salutem & scire veritatem.

NOVERITIS, quod Nos jam *dudum in præsentia Viri Venerabilis Petri Decani Concilii Lovaniensis constituti, tempore nostræ adolescentiæ Jus Patronatûs quod nobis in Ecclesia de *Cortelke* competebat, de consilio bonorum Virorum Amicorum & Consanguineorum nostrorum, intuitu Dei, pro nostra & Antecessorum nostrorum salute, Ecclesiæ Insulæ Ducis Præmonstratensis Ordinis, pleno jure contulimus ab eadem in perpetuum possidendum.

* Anno 1236.

ET ne supradicta nostra collatio à quocumque in posterum valeat impediri, prætextu ejus quod tempore collationis prædictæ vicesimum

quintum

quintum ætatis nostræ annum tunc nondum compleverimus, collationem ipsam de consilio bonorum ratam habemus, & eandem innovamus. Volentes quod supradicta Ecclesia Jure Patronatûs prædicto liberè & pacificè in perpetuum uti possit & frui.

INSUPER Jus, quod videbamur in novalibus in prædicta in Villa habere, ob remedium animæ nostræ & Parentum nostrorum, in eleëmosynam contulimus Ecclesiæ memoratæ; ita quod Patris nostri ac Matris nostræ nec non & nostrum & dilectæ Uxoris nostræ MARIÆ anniversaria Conventus sæpedictæ Ecclesiæ in perpetuum celebrabit. Testes

Dominus Alardus Abbas de Parcho,
Ægidius Prior,
Wilhelmus Præpositus,
Ludovicus Canonicus Parcensis,
Geldulphus &
Henricus de Oppendorp Fratres, ac Milites,
Joannes Investitus de Winghe,
Frater Walterus Canonicus Antverpiensis, & alii quàm plures.

UT autem hæc rata & inconcussa permaneant, Sigillum Viri Venerabilis Abbatis de Parcho Ordinis Præmonstratensis cum Sigillo nostro, præsenti Scripto fecimus apponi.

DATUM & actum anno Domini M. CC. LV. mense Maio. 1255

CAPUT LXXXII.

INNOCENTIUS IV. *Pontifex Jus Patronatûs Ecclesiarum de* Winghe, Cortelke, *&* Nuerode *Monialibus Insulæ Ducis à Patronis earum collatum confirmat*, *anno* 1254.

Ex Archivis Cœnobii.

INNOCENTIUS Episcopus Servus Servorum Dei, dilectis Filiis Præposito & Conventui Monasterii de Insula Ducis, Præmonstratensis Ordinis, Leodiensis Diœcesis, salutem & Apostolicam benedictionem.

CUM à Nobis petitur quod justum est & honestum, tam vigor æquitatis quàm ordo exigit rationis, ut id per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum.

SANE vestra petitio Nobis exhibita continebat, quod claræ memoriæ Henricus Lotharingiæ ac Brabantiæ Dux, Joannes de Scoenhove Miles, & Oliverius Natus quondam Wilhelmi de Bruxella, Jus Patronatûs quod in Capella de *Nuerode* juxta Arschot Leodiensis Diœcesis habebant, vobis pietatis intuitu contulerunt, ac dilectus Filius Henricus Leodiensis Electus collationem hujusmodi confirmavit, prout in Litteris inde confectis pleniùs dicitur contineri.

Vide supra pag. 859.

Nos itaque vestris supplicationibus inclinati, quod super hoc providè factum est, ratum & gratum habentes, id Auctoritate Apostolicâ confirmamus, & præsentis Scripti patrocinio communimus.

NULLI ergo omnino hominum liceat hanc Paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

DATUM Laterani VIII. Idus Febr. Pontificatûs nostri anno undecimo.

INNOCENTIUS Episcopus Servus Servorum Dei, dilectis Filiis Præposito & Conventui Monasterii de Insula Ducis, Præmonstratensis Ordinis, Leodiensis Diœcesis, salutem & Apostolicam benedictionem.

CUM à nobis petitur quod justum est & honestum, tam vigor æquitatis, quàm ordo exigit rationis, ut id per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum.

SANE vestra petitio nobis exhibita continebat, quòd Regnerus de Winge Diaconus & Geldolphus ejusdem loci Miles Jus Patronatûs, quod in Capella de *Winge* Leodiensis Diœcesis habebant, vobis pietatis intuitu contulerunt, ac dilectus Filius Henricus Leodiensis Electus collationem hujusmodi confirmavit, prout in Litteris inde confectis pleniùs dicitur contineri.

Nos itaque vestris supplicationibus inclinati, quod super hoc providè factum est, ratum & gratum habentes, id Auctoritate Apostolicâ confirmamus, & præsentis Scripti patrocinio communimus.

NULLI ergo omnino hominum liceat hanc Paginam nostræ Confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

DATUM Laterani VIII. Idus Februarii, Pontificatûs nostri anno undecimo.

INNOCENTIUS Episcopus Servus Servorum Dei, dilectis Filiis Præposito & Conventui Monasterii de Insula Ducis, Præmonstratensis Ordinis, Leodiensis Diœcesis, salutem & Apostolicam benedictionem.

CUM à Nobis petitur quod justum est & honestum, tam vigor æquitatis, quàm ordo exigit rationis, ut id per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum.

SANE vestra petitio Nobis exhibita continebat, quod Nobilis Vir Henricus de Bautersheem Dominus de Cortelke, Thomas & Henricus de Eysche Milites Jus Patronatûs quod in Capella de *Cortelke* Leodiensis Diœcesis habebant, vobis pietatis intuitu contulerunt, ac dilectus Filius Henricus Leodiensis Electus Collationem

lationem hujusmodi confirmavit, prout in Litteris inde confectis pleniùs dicitur contineri.

Nos itaque vestris supplicationibus inclinati, quod super hoc providè factum est, ratum & gratum habentes, id Auctoritate Apostolicâ confirmamus, & præsentis Scripti patrocinio communimus.

Nulli ergo hominum liceat hanc Paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Laterani VIII. Idus Februarii, Pontificatûs nostri anno undecimo.

CAPUT LXXXIII.

Henricus *Episcopus Leodiensis confirmat Abbatiæ Parcensi Jus Patronatûs Ecclesiæ de Archenne in Gallo-Brabantia anno* 1257.

Ex Archivis Abbatiæ Parcensis.

Enricus Dei gratiâ Leodiensis Episcopus, universis ad quos præsentes Litteræ pervenerint, salutem in Domino.

Noverit universitas vestra, quod Dominus Henricus de Erkena Miles, in nostra præsentia constitutus, Jus Patronatûs Ecclesiæ de *Erkena* quod ipsi jure hereditatis competebat, in manus nostras ad opus Ecclesiæ de Parcho juxta Lovanium Ordinis Præmonstratensis, ob remedium animæ suæ & Antecessorum suorum, purè in eleëmosynam resignavit, & quidquid juris in Jure Patronatûs habebat, de consensu Fratris sui Domini G. Præpositi Ecclesiæ Beati Petri in Lovanio & heredum suorum, prædictæ Ecclesiæ de Parcho contulit & legavit.

Nos igitur tam piæ collationi consensum adhibentes, dictam collationem Authoritate nostrâ approbamus, & eandem confirmamus; inhibentes sub interminatione anathematis, ne quis super dicto Jure Patronatûs Ecclesiæ de *Erkena*, prædictam Ecclesiam de Parcho in aliquo præsumat deinceps molestare.

Actum anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo septimo, mense Decembri. 1257.

CAPUT LXXXIV.

Alexander IV. *Pontifex committit Abbati Parcensi & Cantori Mechliniensi, ut visitent Abbatiam Vlierbacensem Ordinis S. Benedicti, anno* 1257.

Ex Archivis Vlierbacensibus

Lexander Episcopus Servus Servorum Dei, dilectis Filiis Abbati de Parcho Præmonstratensis Ordinis, Decano & M. Balduino Canonico Ecclesiæ Machliniensis, Leodiensis & Cameracensis Diœcesis, salutem & Apostolicam benedictionem.

Conquesti sunt Nobis Abbas & Conventus Monasterii de Fliderbeke Ordinis S. Benedicti, quod Abbas de Afflighem ejusdem Ordinis, Cameracensis Diœcesis, visitandi, corrigendi & puniendi excessus ipsorum ac alia disponendi tanquam Pater Abbas, in eorum Monasterio sibi jurisdictionem indebitè vendicans, quanquam nec Privilegium, nec aliam rationabilem causam, quare debeat hæc, ostendat; eosque super communi justitia multipliciter aggravat, & molestat. Ideoque discretioni vestræ per Apostolica Scripta mandamus, quatenus partibus convocatis audiatis causam, & Appellatione remotâ fine debito terminetis, facientes quod decreveritis per Censuram Ecclesiasticam firmiter observari.

Testes autem, qui fuerint nominati, si se gratiâ, odio, vel timore subtraxerint, Censurâ simili, Appellatione cessante, cogatis veritati testimonium perhibere.

Quod si non omnes his exequendis potueritis interesse, duo Vestrûm ea nihilominus exequantur.

Datum Laterani III. Non. Januarii, Pontificatûs nostri anno tertio.

CAPUT LXXXV.

HILDEGUNDIS *Abbatissa Thorensis, de qua supra Cap. 72. donat Capitulo suo Thorensi Ecclesias de* Monte S. Gertrudis, Baerle, *&* Gilsen; *in Baronatu Bredano, anno* 1261.

Ex Gramaye Antiq. Bred.

VIRO discreto Magistro RENERO Scholastico Tungrensi, Procuratori in spiritualibus Venerabilis Patris & Domini Episcopi Leodiensis, (1) HILDEGUNDIS, Dei permissione Abbatissa Thorensis, salutem in vero salutari. Cum considerata tenuitate nimia Præbendarum tam Canonicorum quam Monialium Ecclesiæ nostræ Thorensis, de consilio Jurisperitorum Jus Patronatûs Ecclesiarum de (2) *Gilse* & (3) *Baerle* & (4) *Monte S. Gertrudis*, competente deliberatione præhabitâ, ex certa conscientia, & ex mera & libera voluntate nostra, pietatis intuitu, perpetualiter contulimus Canonicis & Monialibus prædictis, ipsosque de ipso Jure Patronatûs investivimus corporaliter sub testimonio competenti;

NOS Collationem & factum nostrum hujusmodi coram vobis iterum per præsentes nostras Litteras solemniter innovamus, cum ad vestram præsentiam personalem ad præsens pervenire non possumus, discretionem vestram rogantes attentiùs, quod vos dictum Jus Patronatûs dictarum trium Ecclesiarum dictis pauperibus Canonicis & Monialibus Thorensibus, Divinæ remunerationis intuitu, à Reverendo Patre Domino nostro Leodiensi prædicto confirmari procuretis.

INTER cetera, si placet, hoc ex officio vestro ordinantes, quòd dictarum Ecclesiarum Filiæ dimidiæ Ecclesiæ fiant, & Canonici & Moniales prædictæ in dictis Ecclesiis, cùm vacare contigerit, Investitos instituant, qui personaliter præsideant, & deserviant in iisdem: Quibus etiam Investitis de proventibus earumdem Ecclesiarum provideatur de beneficiis competentibus, consideratâ multitudine & paupertate plebis cujuslibet de Parochiis prædictis; inspecto etiam labore deservientis cujuslibet Investiti; in hunc modum: quòd,

Investito de *Gilse* viginti libræ Lovanienses assignentur.

Investito de *Marterssem* 25. libræ Lovanienses.

Investito de *Ginneken* 18. libræ Lovanienses.

Investito de *Etten* 15. libræ Lovanienses.

Investito de *Baerle* 15. libræ Lovanienses.

Investito de *Meerle* 12. libræ Lovanienses.

Investito de *Monte S. Gertrudis* 20. libræ Lovanienses.

RESIDUUM autem earumdem Ecclesiarum dicti Canonici & Moniales in communes usus convertant; ita ut Præbendæ Canonicorum & Monialium Thorensium, statim vacante unâ ex dictis Parochialibus Ecclesiis, fiant ex tunc æquales, & maneant Investiti, qui pro tempore erunt, prædicto Diœcesano loci, Archidiacono, Decano de suis juribus integraliter respondentes & ad plenum. Et Nos omni offensioni & juri competenti ad infringendum præmissa vel aliquid præmissorum scienter renuntiavimus & renuntiamus in hac parte.

IN cujus rei evidens testimonium præsens Scriptum nostro Sigillo mandavimus roborari, &c.

DATUM anno Domini millesimo ducentesimo sexagesimo primo, feriâ tertiâ ante Pentecosten. 1261.

(1) HILDEGUNDIS, en Familia de Borne, septima inter Abbatissas Thorenses, quæ ad notitiam nostram pervenerunt.

(2) GILSEN, Parochia Baronatûs Bredani in Baronatu Bredano, cujus Pastorales proventus anno 1560. addicti fuêre Canonicis Graduatis Cathedralis Ecclesiæ Sylvæducensis.

(3) BAERLE, Parochia Diœcesis Antverpiensis sub Decanatu Hooghstratano, hodieque ad præsentationem Abbatissæ Thorensis.

(4) MONTE S. GERTRUDIS, aliàs *Gertrudisberga*, olim Mons Littoris, ubi dein erectum fuit ab Abbatissa Thorensi Capitulum Canonicorum. Vide Miræum supra pag. 146. 780. & plura in Historia Episcopatûs Sylvæducensis Bruxellis edita anno 1721.

CAPUT

CAPUT LXXXVI.

ROBERTUS *Episcopus Virdunensis, institutâ inter suam & Leodiensem Ecclesiam Confraternitate, Canonicis Lambertinis Leodii concedit in emphyteusim Municipium Jupiliense juxta Leodium, pretio centum Marcarum annuatim, anno* 1266.

Ex Historia Leodiensi P. Fisen.

IN nomine Sanctissimæ & Individuæ Trinitatis. ROBERTUS Dei gratiâ Episcopus Virdunensis, universis præsentes Litteras inspecturis salutem in Domino sempiternam.

NOVERITIS, Nos contulisse ad perpetuam firmam Venerabilibus Viris Jo. Præposito, & Decano, Archidiaconis, totique Capitulo Majoris Ecclesiæ Leodiensis, * cum omnibus pertinentiis ad easdem Curiam & Boveriam spectantibus, in terris, cultis & incultis, pratis, pascuis, viis & deviis, aquis & piscationibus, sylvis & nemoribus, scilicet de *Beaufays*, de *Bru* & de *Bellaire*, & aliis; necnon homagiis, jurisdictionibus & relevationibus, seu reliviis feudorum, censibus & reditibus, obventionibus, & aliis quibuscumque ad meliorandum & non ad deteriorandum, pro centum Marcis Leodiensis monetæ, Nobis Episcopo, aut nostro certo Nuntio apud Virdunum in Festo Purificationis B. Mariæ Virginis annis singulis persolvendis: Conditionibus adjectis, quòd ipsi Curiam & Boveriam memoratas, cum pertinentiis & aliis supradictis fideliter observabunt, nec eam minuent, nec in aliquo, pro posse suo, minui patientur: & quod omnia bona ad prædicta pertinentia alienata hactenùs, vel distracta, vel ab aliquo illicitè occupata pro posse suo, & in expensis propriis, ad jus & proprietatem Curiæ revocabunt: nec possunt, nec ullo tempore poterunt vendere, concedere, vel donare, distrahere & permutare, seu quocumque modo alio alienare prædicta, vel aliquid de prædictis, absque nostra & Capituli Virdunensis licentia speciali, præterquam Nobis, aut nostris Successoribus, qui erunt pro tempore in Ecclesia Virdunensi; & conservabunt homines Ecclesiasticos, homines mansionarios, ad Curiam prædictam cum suis pertinentiis, juribus & libertatibus justis & rationabilibus, in quibus fuerunt bonâ fide; nec poterunt ipsi, nec Successores eorum ratione sterilitatis, aut vis majoris, aut fortuiti casûs, vel casû quocumque alio diminuere, vel remissionem facere in aliquo de summa prædicta: sed ipsam integrè annis singulis persolvere, prout superiùs est expressum, nec aliàs substrahere Nobis, vel Successoribus nostris, sed ipsam Nobis in omni eventu integrè persolvent.

*Puta supplendum: Curiam & Boveriam terræ nostræ de Jupilia.

QUOD si fortè Ecclesiam Virdunensem vacare contigerit, dictam summam, aut plus vel minus quod debebunt de summa prædicta, penes FF. Prædicatores Virdunenses deponent, assignanda dicto termino, & reddenda futuro Episcopo Virdunensi.

HOC acto expressè, quod Nos, aut Successor noster, qui pro tempore fuerit in Ecclesia Virdunensi, patentes Litteras exhibebimus eis de quâlibet solutione, vel depositione dictæ pecuniæ, quod fiet, prout superiùs est expressum. Vel quod ratione, vel prætextu cujuscumque melioritatis dictarum Curiæ vel Boveriæ, aut jurium & pertinentiarum ipsarum, seu cujuscumque revocationis jurium ac bonorum, Nos seu Successor hujusmodi, nunquam crescemus, mutabimus, vel augebimus summam pecuniæ prædictæ; sed eâdem summâ contenti perpetuò existemus.

QUÒD si ipsi in solutione deficerent, prædictæ pecuniæ loco, & termino supradicto teneantur Nobis reddere decem Marcas dictæ pecuniæ, nomine pœnæ, necnon restituere damna, & expensas, & interesse, quæ Nos incurreremus, faceremus, aut alius propter Nos.

DE quibus omnibus & singulis credetur verbo nostro simplici, & nostrorum Successorum, absque testibus & juramento. Pro quibus omnibus adimplendis, tenendis fideliter & observandis, obligaverunt Nobis & Successoribus nostris Curiam & Boveriam, prout ad ipsos spectant, cum aliis supradictis, necnon omnia alia bona Leodiensis Ecclesiæ mobilia & immobilia, habita & habenda, præsentia & futura, ubicumque fuerint reperta.

ET Nos renuntiamus insuper Litteris, Privilegiis & Indultis Apostolicæ Sedis, & Legatorum ejusdem, necnon Imperatorum ac Regum, obtentis, & in posterùm obtinendis: necnon Privilegio Clericatûs & fori, consuetudini & Statuto, beneficio restitutionis in integrum, Constitutioni de duabus dietis, & omnibus exceptionibus generalibus, & specialibus, ac aliis quibuscumque, quæ Nobis possent prodesse, iis autem nocere.

ET ut major sit dilectio inter Nos, Decanum & Capitulum nostrum Virdunense, & ipsos: volumus, concedimus, & etiam consentimus, quod sit Confraternitas spiritualis inter Nos & ipsos in posterum, quamdiu voluerint, & non ultrà.

VOLUNT insuper, & concedunt, & unanimiter consenserunt, quod Nos, & alii Episcopi, qui pro tempore erunt in Ecclesia Virdunensi, recipiamus distributiones quotidianas, sive intremus Ecclesias eorum, sive non, quamdiu fuerimus in Civitate Leodiensi, sicut unus ex ipsis residens in Ecclesia sua prædicta.

IN cujus rei testimonium præsentes Litteras Sigilli nostri munimine fecimus roborari.

ACTUM & datum Leodii, anno Domini millesimo ducentesimo sexagesimo sexto, Sabbato post Nativitatem B. Joannis Baptistæ. 1266.

CAPUT LXXXVII.

ARNOLDUS DE LOVANIO *Dominus de Breda concedit decimas Parochiæ de* Nifpen *Abbatiæ Tongerloënfi Ordinis Præmonftratenfis anno* 1269.

Ex Notitia Marchionatus S. R. I.

NIVERSIS præfentes Litteras vifuris, ARNOLDUS de Lovanio Dominus de Breda falutem & nofcere veritatem.

QUONIAM ea quæ geruntur in tempore, lapfu temporis folent evanefcere, neceffe eft ut ad memoriam confervandam, Scripto perpetuo commendentur. Ea propter ad notitiam fingulorum pervenire volumus, quod fi quid juris habuimus, vel Nos habere dicebamus in decimis novalium jam factis & adhuc faciendis, infra limites Parochiæ de *Nifpen*, ob remedium animæ noftræ Parentumque noftrorum, affenfu & confenfu Uxoris noftræ Elifabeth interveniente, Ecclefiæ Beatæ Mariæ de Tongerloo in puram eleëmofynam conferimus & affignamus liberaliter & benignè, perpetuò tenendas, habendas, & poffidendas.

ET ut præfens Collatio à Nobis tam ritè facta robur & firmitatem obtineat, & ne à noftris Succefforibus in pofterum aliquatenus poterit calumniari, præfentem Litteram Sigilli noftri impreffione fecimus roborari. Teftes autem

Henricus de Lovanio Dominus de Gaesbeke,

Arnoldus Miles de Lumbeka, &

Fr. Johannes Magr. de Calmptout, & alii quàm plures.

DATUM & actum Mechliniæ apud Fratres Minores anno Domini millefimo ducentefimo 1269.
fexagefimo nono, menfe Martio. Sigillatæ erant originales unico Sigillo majori ex cera dependenti in duplici cauda.

CAPUT LXXXVIII.

JOANNES I. *Brabantiæ Dux benefacit Abbatiæ S. Bernardi ad Scaldim, Ordinis Ciftertienfis, anno* 1271.

Ex Hiftoria Epifcopatûs Antverpienfis

OANNES Dei gratiâ Dux Lotharingiæ & Brabantiæ, univerfis tam præfentibus quàm futuris præfentes Litteras infpecturis, falutem & cognofcere veritatem.

NOVERIT univerfitas veftra, quod Nos ob remedium noftrorum peccatorum, cariffimæ Dominæ & Matris noftræ, noftrorum quoque Antecefforum omnes collationes, donationes, ac libertates, quas magnæ memoriæ Avus * nofter & Attavus dilectis noftris in Chrifto Abbati & Conventui loci S. Bernardi Ordinis Ciftertienfis piè contulerunt, prout in Litteris five Privilegiis eorum fuper hoc confectis pleniùs continetur, prout eafdem etiam temporibus claræ memoriæ cariffimi Patris * noftri tenuerunt & habuerunt, laudamus, ratas tenemus, & confirmamus præfentium teftimonio Litterarum, quibus Sigillum noftrum fecimus appendi.

*Henricus I. & Henricus II. Brab. Duces.

*Henrici III. Brab. Ducis.

DATUM anno feptuagefimo primo fupra 1271.
millefimum ducentefimum, feriâ tertiâ ante Dominicam in Ramis Palmarum.

CAPUT LXXXIX.

JOANNES *Comes Loffenfis, Capituli Loffenfis (de quo fupra cap. 66.) Præpofitus & Advocatus, eidem benefacit anno* 1274.

Ex Hiftoria Loffenfi.

OANNES Comes Loffenfis, dilectis & fidelibus fuis Capitulo Loffenfi, falutem & finceram in Domino charitatem.

MERITIS veftræ devotionis inducimur, ut vos favore benevolo profequamur, præcipuè in his quæ ad cultum divinum, & Ecclefiæ veftræ commodum dignofcuntur pertinere. Attendentes, quòd reditus veftri Decanatûs adeò tenues fint & exiles, quòd nullus Decanatum veftrum velit affumere; tum propter fui tenuitatem Decanus non fufficiat portare onera, quæ honor exigit Decanatûs. Infuper cùm præbendæ veftræ adeò non fint pingues, ut ipfos Decanatûs reditus augmentare poffitis, fecundùm quæ decent, licèt illud libenter faceretis; fed ad hoc, ut Nobis fatis conftat, veftræ non fuppetunt facultates. Nos in vobis

vobis fervorem caritatis, Decanatûs vestri paupertatem, & etiam Præbendarum vestrarum tenuitatem considerantes; in vestra Lossensi Ecclesia, cui pro posse nostro subvenire, & eandem efficacibus studiis conformare tenemur, cùm in eadem Præpositus existamus & Patronus, nimirum tam in spiritualibus, quàm in temporalibus, ne patiatur detrimentum; vobis in augmentum Præbendarum & Decanatûs vestri subsidium, fructus anni immediatè sequentis annum gratiæ cujuslibet Canonici Lossensis Ecclesiæ decedentis, perpetuò concedimus & confirmamus, ut dictos fructus liceat vobis integraliter percipere, & in usus Ecclesiæ vestræ Lossensis convertere, ut in eadem Ecclesia, in perpetuum cultus divinus diligentiùs observetur.

In cujus rei memoriam & perpetuam firmitatem, præsentes Litteras Sigilli nostri munimine fecimus roborari.

Datum anno millesimo ducentesimo septuagesimo quarto, in Crastino Apostolorum Philippi & Jacobi. 1274

CAPUT XC.

Arnoldus *Bredæ Dominus & Uxor ejus* Elisabetha *donant Abbatiæ S. Bernardi ad Schaldim Ordinis Cistertiensis decimas de* Gastel, *Sylvam* Baerlebosch, *aliaque bona anno* 1275. *& seqq.*

Ex Gram.ye Antiq Bred.

Niversis Christi Fidelibus præsens Scriptum visuris, Arnoldus de Lovanio Dominus de Breda, & Elisabeth ejus Uxor ejusdem terræ Domina salutem & cognoscere veritatem.

Notum vobis facimus, tenore præsentium Litterarum nostrarum, quòd Nos divinæ remunerationis intuitu, & purè propter Deum contulimus & conferimus Viris Religiosis Abbati & Conventui Sancti Bernardi Cistertiensis Ordinis, omnem decimam Novalium in Parochia de *Gastel*, quæ nunc est, & quæ ibidem accrescere potest in futuro, ut in eodem Monasterio à prædicto Conventu de Nobis & de nostris Antecessoribus & Successoribus tam viventibus quàm defunctis perenniter memoria habeatur.

Insuper dedimus prædictis Religiosus sylvam, quæ vocatur *Barlebossche*, integraliter cum omni fundo, ducentaque bonaria mouri jacentia juxta eandem sylvam, & ad eadem bona ipsorum viam & liberum aquæductum.

Omnia autem prædicta tam decimam quàm mourum & sylvam conferimus præfatis Abbati & Conventui in purum Allodium pacificè & quietè in perpetuum possidenda, nihil Nobis juris, nihil Successoribus nostris in prædictis omnibus retinentes, Altâ tamen Justitiâ Nobis retentâ, si resplendeat de eisdem.

Huic autem donationi nostræ interfuerunt

Joannes de Ossele Miles,
Henricus Capellanus noster,
Ægidius de Busingem, &
Wilhelmus dictus Pipenpoy de Bruxella,

& alii quàm plures.

In cujus rei testimonium & memoriam sempiternam præfatis Abbati & Conventui præsentes Litteras contulimus Sigillorum nostrorum munimine roboratas.

1275. Actum & datum Bergis supra Soom, anno Domini millesimo ducentesimo, septuagesimo quinto, mense Decembri.

Universis Christi Fidelibus præsens Scriptum visuris Arnoldus de Lovanio Dominus de Breda & Elisabeth ejus Uxor ejusdem terræ Domina salutem & cognoscere veritatem.

Notum vobis facimus tenore præsentium Litterarum nostrarum, quod Nos vendidimus Viris Religiosis Abbati & Conventui Monasterii loci Sancti Bernardi Cistertiensis Ordinis, Cameracensis Diœcesis, pro certa summa pecuniæ Nobis ad plenum persoluta; quinquaginta hoevas sive mansos wastinæ jacentes in Parochia de *Gastel*, & unamquamque hoevam sive mansum duodecim bonaria continentem.

Unam Wastinam mensus est ipsis Religiosis Mensor noster ex parte nostra, incipiens à Marcha fluvio, & pertransiens de loco ad locum secundùm quod ipsi Religiosi volebant & petebant, ponens palos & terminos dictæ Wastinæ circumquaque, in signum majoris certitudinis in futuro, & Nos factum dicti Mansoris nostri in hac parte perpetuis temporibus ratum habere volumus & tenere, de quibus quinquaginta hoevis tenentur Nobis & Successoribus nostris prædicti Viri Religiosi in tribus libris Lovaniensibus parvæ monetæ annui censûs, in Festo Beati Martini Hyemalis, apud *Gastel* singulis in perpetuum persolvendis.

Insuper conferimus & donamus præfatis Viris Religiosis in eleëmosynam & purè propter Deum, decem hoevas intra terminos præscriptos jacentes, & ad dictam Wastinam pertinentes, ab eisdem Religiosis pacificè & quietè in purum Allodium in perpetuum possidendas, ut in prædicto Monasterio à prædictis Religiosis de Nobis & Antecessoribus nostris & Successoribus perenniter memoria habeatur.

Deinde autem decimam in prædicta Wastina de quacumque provenientem, nec non omne jus piscationis totius aquæ terminos dictæ Wastinæ contingens, & omnes utilitates & commoditates, quæ in dictis bonis, aquis, sive terris in perpetuum fieri poterunt, dicti Religiosi liberè & quietè possidebunt.

Quod si dicti Religiosi aliquam partem dictæ Wastinæ secularibus conferre voluerint excolen-

excolendam, omne jus eisdem Religiosis priùs concessum, etiam in dictis mansionariis retinebunt.

Conferimus nihilominus prædictis Religiosis ad eadem bona ipsorum viam, & liberum aquæductum.

In his autem omnibus nihil Nobis juris, nihil Successoribus nostris reservamus, præter annuum censum prædictum, & altam justitiam, si resplendeat de eisdem.

Prædicta autem bona ipsorum & Fratres ibidem commorantes vel existentes cum omnibus bonis quæ nunc habent, vel in posterum in terra Dominii nostri habituri sunt, sub protectione nostra suscipimus & tutela, promittentes præfatis Religiosis, quotiescumque necesse habuerint, in eisdem bonis, Nos murum defensionis opponere contra universos & singulos, qui ipsis super prædictis bonis aliquam calumniam vel molestiam inferre voluerint vel movere.

Huic autem facto interfuerunt homines nostri Feudales

Joannes dictus Mulart Miles,
Arnoldus de Monte, Burgenses de Bergis,
Nicolaus Danckaert de Santvliet,
Arnoldus de Offendrecht,
Arnoldus Omeken,
Marsilius de Ghestel,
Nicolaus Faber,
Arnoldus dictus Judæus, &
Petrus de Schoonhout Scabini Bergenses,

quorum judicio dictos Religiosos in præfatis bonis heredavimus & investivimus more terræ nostræ consueto. Testes autem qui præmissis interfuerunt, sunt

Dominus Nicolaus Investitus de Ekerne,
Henricus de Asscha, tunc Capellanus noster,
Ægidius de Busingem Dapifer noster,
Wilhelmus de Monte, &
Paulus de Geest, Burgenses de Bergis, & alii

quam plures.

In quorum omnium præmissorum testimonium & memoriam sempiternam Sigilla nostra unà cum Sigillis præfati Joannis dicti Mulart Militis & Scabinorum de Bergis præsentibus Litteris sunt appensa.

Actum & datum Bergis supra Soom anno
1276. Domini millesimo ducentesimo septuagesimo sexto, feriâ tertiâ ante Festum Beati Servatii.

Universis Christi Fidelibus præsens Scriptum visuris Arnoldus de Lovanio & Elisabeth ejus Uxor, Domini terræ de Breda, salutem & scire veritatem.

Dilectorum amicorum nostrorum, videlicet Religiosorum Abbatis & Conventûs Monasterii S. Bernardi Cistertiensis Ordinis, Diœcesis Cameracensis, paci & quieti in posterum providere cupientes, omnium & singulorum bonorum suorum, quæ à Nobis diversis temporibus Acquisierunt, seu titulo justæ emptionis, vel propter Deum piæ collationis, distinctam & specialem mentionem fieri præsentium subsecutione Litterarum perutile judicavimus & securum; quatenus acta & conscripta præsenti repetitione & nostrâ recognitione ampliùs roborentur, & obscurè ac minùs dicta declarari valeant pleniùs & exponi.

In primis igitur universitati vestræ præsentium testimonio Litterarum nostrarum volumus esse notum, quòd Nos pro salute nostra, Prædecessorum, ac Successorum nostrorum, in eleëmosynam contulimus dictis Viris Religiosis decimam nostram novalium, tam eam quæ nunc est, quam quæ in futuro accrescere potest, quam habuimus in Parochia de *Gastel*, & Jus Patronatûs dictæ Ecclesiæ, prout Nobis competebat, sylvam quoque quæ vocatur *Barlebossche*, & ducenta & septem bonaria mouri jacentia juxta eandem sylvam versùs locum qui dicitur *Barlake*, qui situs est ad Aquilonem, sicut Litteræ nostræ super hoc confectæ pleniùs continent; quamvis de illis septem bonariis mouri, quæ circumcirca dictam sylvam ad ipsius custodiam sunt posita, & in verum Allodium suum ipsis perpetuò concessa, dictæ Litteræ non faciunt mentionem.

Item acquisiverunt à Nobis idem Abbas & Conventus sexaginta hoevas sive mansos Wastinæ jacentes in Parochia de *Gastel* prælibata, & unamquamque hoevam sive mansum duodecim bonaria continentem, quarum hoevarum quinquaginta ipsis pro certo & justo pretio Nobis ad plenum persoluto vendidimus, ac decem pro salute nostra eisdem in purum Allodium contulimus propter Deum, sicut in Litteris nostris super hujusmodi acquisitione mentionem facientibus meliùs est expressum.

Insuper vendidimus dictis Religiosis pro certa pecuniæ summa, Nobis ex integro persoluta, viginti mansos sive hoevas Wastinæ jacentes immediatè juxta Wastinam præscriptam, atque in Parochia de *Gastel* supradicta, & duos lacus ex integro, quorum unus dicitur *Middelmeer*, & alter huic est proximus ad orientem tendens à Marcka Fluvio versus Etten, cujus venditionis forma nullis Litteris nisi præsentibus est descripta.

Quas Wastinas & lacus mensi sunt ipsis Religiosis Arnoldus dictus Omeken & Walterus Filius ejus, mensores nostri jurati, incipientes à Marcka Fluvio supra ripas dictorum lacuum, ipsos etiam lacus in hac mensuratione concludentes, & transeuntes hinc supra Haldeberge mensi sunt de loco ad locum, ponentes palos & terminos dictis Wastinis circumquaque in signum majoris certitudinis in futuro: cui mensurationi interfuerunt per omnia ex parte nostra & nomine nostro tamquam ductores, Testes, & ipsorum bonorum assignatores

Nicolaus Filius Rulini Scultetus de Woude, &
Arnoldus de Lapide Scultetus de Etten, assumptis etiam secum ex mandato nostro,
Nicolao dicto Garencopere,
Nicolao Filio Gobbonis albi, Scabinis de Woude,
Alardo Filio Christinæ Lamberti,
Matthia Filio Gerardi, Scabinis de Etten,
Ywano

Ywano de Woude,
Godefrido de Hesselaer,
Joanne usurario,
Theodoro genere Steenwerpers, hominibus nostris Feudalibus,
Hermanno de Dycke, &
Hermanno Filio Ymme, mansionariis nostris, in hujusmodi rei testimonium & evidentiam pleniorem. Et Nos factum dictorum Scultetorum & mensorum in hac parte perpetuis temporibus ratum habere volumus & teneri.

CETERUM in viginti Hoevarum seu Mansorum wastinæ, verùm etiam & lacuum prædictorum possessionem, Abbatem & Conventum prædictos heredavimus, & investivimus secundùm morem terræ nostræ approbatum. Concedentes ipsis in ipsis bonis per omnia omnem libertatem juris quam eis per Litteras nostras in sexaginta Hoevas Wastinæ supra descriptas priùs contulimus, nihilque juris Nobis aut Successoribus nostris in eisdem bonis retinuimus, exceptis dominio Altæ Justitiæ nostræ, si resplendeat, & censu illo trium librarum Lovaniensium parvæ monetæ pro illis solis sexaginta hoevis Wastinæ hucusque nobis persolutos, quem eundem censum & non alium omnimodo Nobis & Heredibus nostris in perpetuum dicti Religiosi in generali pro ambabus Wastinis & lacubus antedictis persolvere tenentur loco & tempore debitis & consuetis.

ITERUM dicti Monasterium, Abbas & Conventus justo à Nobis titulo acquisiverunt omnes & totales decimas veteres & novas, quæ nunc sunt vel in futuro accrescere possunt, quoque majores & minores, omnium rerum decimalium, quas habuimus & tenuimus in Parochiis de Woude & Loenhout, turvarum & fœni in dicta Parochia de Woude solâ decimatione exceptâ; decimam quoque novam & veterem, quam habuimus in locis qui dicuntur *Hogenschote* & *Ordebrant*, sitis in Parochia Sancti Jacobi, juxta *Ekerne*, ac annuos reditus duarum gerbarum havene, Spadeschoof vulgariter nuncupatos, quos habebamus & levabamus in locis qui dicuntur *Leyderwyck* & *Cardepolre*, sitis in dicta Parochia de Ekerne, pleno jure sicut decimæ & reditus prædicti ad Nos spectabant, utque in Litteris nostris super horum bonorum acquisitione, allodiatione ac investitura confectis meliùs est descriptum.

CONTULIMUS nihilominus sæpedictis Religiosis pro salute animarum nostrarum Jus Patronatuum Ecclesiarum, de Woude scilicet, de Loenhout, & de S. Jacobo prædictarum pleno jure, sicut iidem Patronatus ad Nos spectabant, & Nobis competebant, sicut Chartæ nostræ super hujusmodi collatione confectæ & compositæ pleniùs attestantur.

CONCEDIMUS etiam eis purè propter Deum liberam potestatem utendi secundùm propositum suum, omnibus pascuis & aquis communibus per totam terram nostram de Breda; tam ad opus pecorum, quàm aliarum rerum suarum, quamdiu aquæ cum pascuis prædictæ communes fuerint; nec aliquis hominum ipsos audeat in posterum super hujusmodi libertate aliquatenus impetere seu prohibere.

OMNIBUS igitur tam præsentibus quàm futuris, præcipuè verò Scabinis de Breda, de Bergis supra Soom, de Woude, ac omnibus aliis Scabinis & hominibus ad Dominii nostri jurisdictionem spectantibus, prædictas acquisitiones & collationes notificamus, ac ipsas ritè & modo legitimo factas esse, atque in utilitatem terræ nostræ cessisse recognoscimus ac testamur: Litteras quoque omnes & singulas, quæ super his confectæ sunt, cum omnibus libertatibus & conditionibus ipsis in Litteris expressis approbamus & præsenti Scripto confirmamus.

IN quarum omnium rerum præmissarum munimen & robur perpetuum firmitatis præsentibus Litteris Sigilla nostra apponi fecimus, rogantes charissimum Dominum ac Fratrem nostrum Henricum de Lovanio, Dominum de Herstallio, Henricum de Asscha Milites, Jacobum quoque Investitum de Merters, & Marsilium Investitum de Ghestel, Scabinos etiam Opidorum nostrorum de Breda & de Bergis supra Soom prædictorum, ut nobiscum Sigilla sua præsentibus apponant, in testimonium & memoriam sempiternam.

NOS vero Henricus de Lovanio Dominus de Herstallio, Henricus de Asscha Milites, Jacobus & Marsilius Ecclesiarum de Merters & de Ghestel Investiti, ac Nos Scabini de Breda, & de Bergis supra Soom præscripti, ad petitionem dictorum nobilium Arnoldi & Elisabeth Dominorum terræ de Breda, recognoscimus Nos Sigilla nostra Litteris præsentibus appendisse.

DATUM anno Domini millesimo ducentesimo septuagesimo septimo, Sabbatho post Annuntiationem Dominicam. 1277.

UNIVERSIS Christi Fidelibus præsentes Litteras visuris, ARNOLDUS de Lovanio Dominus Breda salutem & scire veritatem.

ATTESTATIONE præsentium Litterarum nostrarum notum facimus universitati vestræ, quod Nos de licentia & mandato Illustris Principis Domini Joannis Dei gratiâ Ducis Lotharingiæ & Brabantiæ speciali, vendidimus Viris Religiosis, Abbati & Conventui Monasterii loci S. Bernardi Cistertiensis Ordinis, Cameracensis Diœcesis, centum hoevas sive mansos Wastinæ jacentes in Parochia de *Gastel*, immediatè juxta Wastinam, sive bona quæ ibidem dicti Religiosi habent & possident, & habuerunt & possederunt non modico tempore jam elapso, & unamque hoevam sive mansum duodecim bonaria continentem, de qua Wastina, seu de quibus bonis, jam de novo emptis solverunt Nobis iidem Religiosi ex integro, quingentas libras Lovanienses parvæ monetæ, pro qualibet scilicet hoeva centum solidis persolutis.

QUAM Wastinam mensi sunt ipsis Religiosis nomine præfati Domini Ducis & nostro, Arnoldus dictus Omeken, & Arnoldus Filius ejus, mensores nostri jurati, assumptis secum de mandato nostro fide dignis Testibus,

Joanne scilicet Sculteto de Woude,

Nicolao

Nicolao de Hulsdonck, &
Wilhelmo de Hagedonck, Scabinis de Woude, item
Gobbone de Haveberge, &
Waltero de Fine, Scabinis de Etten,
Item Martino Filio Henrici, &
Hermanno Filio Noken de Sprundel; & mensuratam æquitatis judicio, unicuique quod suum est tribuentes, ac limitatam palis & terminis, videlicet à superiori palo stante super *Middelmeer* terminante Wastinam primam dictorum Religiosorum, de qua mentio facta est superiùs, usque ad inferiorem palum eorumdem Religiosorum stantem supra *Barlake*, & inde usque ad palum etiam ipsorum Religiosorum stantem ad Occidentem de *Barlebossche*, & inde ad palum jam de novo ab ipsis mensoribus fixum versus *Sprundel*, & inde usque ad palum similiter de novo fixum versus *Etten*, dictis Religiosis Viris assignaverunt.

Item quod omnia bona dictis palis seu terminis circumdata & conclusa, quinque tantummodo hoevis seu mansis exceptis, ipsorum sunt & ad ipsos pertinent, partim ex præsenti emptione & partim ex diutina acquisitione facta ab eisdem tempore quo, bonæ memoriæ, dilecta Uxor nostra Elisabeth vixerat, sicut in Litteris tunc temporis confectis pleniùs est expressum: & Nos factum dictorum mensorum nostrorum in hac parte approbantes, perpetuò volumus habere ratum & promittimus observare.

Concedentes eis quod præmissa bona omnia fossatis seu aliis munitionibus firmare seu circumdare, & aditibus seu introitibus viarum obstacula, Teutonicè nuncupata *Vekenen*, apponere poterunt, contradictione aliquâ non obstante: Ita tamen ut qui per viam publicam transire voluerint, per eandem transire poterunt absque illatione alicujus injuriæ sive damni.

Ceterum in centum hoevarum seu mansorum Wastinæ præscriptæ possessionem, Abbatem & Conventum prædictos heredavimus & investivimus, secundùm morem terræ approbatum, nihil Nobis juris aut Domino alicui, quicunque ille fuerit, aut erit, reservatum, excepto Dominio Altæ Justitiæ, si resplendeat, & censu XXV. olidorum Lovaniensium parvæ monetæ, pro qualibet scilicet hoeva tribus denariis supputatis ad censum, quem solvent Nobis & Successoribus nostris dicti Religiosi perpetuo annis singulis, apud *Gestel* die S. Martini hyemalis, & per dictum censum remanebunt ipsi in perpetuum ab omni alio jure liberi & penitus defensi.

Insuper damus & concedimus eisdem Religiosis viam & liberum ductum tam aquæ quàm terræ ad eadem bona ipsorum, & omnes commoditates & utilitates quæ in dictis bonis in perpetuum fieri poterunt, dicti Religiosi liberè & quietè possidebunt.

Quod si ipsi Religiosi aliquam partem dictæ Wastinæ secularibus conferre voluerint excolendam, seu alio qualicumque modo, omne jus eisdem priùs concessum etiam in dictis mansionariis retinebunt. His autem interfuerunt
Godefridus Scultetus de Bergen Filius Theodorici,
Marsilius de Ghestel Scabinus de Bergen,
Nicolaus dictus Rabaut,
Arnoldus Hyle de Schooten,
Arnoldus Filius ejus,
Joannes Robbeken,
Joannes Filius Roberti,
Wilhelmus Filius Losye de Mercxem,
Joannes de Wilgem,
Jacobus Tesar,
Wilhelmus dictus Lant,
Gisbertus de Bosholе,
Arnoldus de Liest,
Thomas Filius Beele, &
Joannes dictus Blydeleven, & alii quam plures mansionarii nostri, quorum judicio præmissa acta sunt & perpetrata, prout ordo juris dictaverat & petebat.

In quorum omnium præmissorum testimonium & munimen Sigillum nostrum præsentibus est appensum.

Actum & datum anno Domini millesimo ducentesimo octuagesimo secundo, mense Novembri. 1282

CAPUT XCI.

Arnoldus de Lovanio, *Dominus de Breda* & Elisabeth *Uxor ejus vendunt Abbatissæ & Conventui de Cortenberge* 153. *bonaria VVastinæ in Parochia de* Oosterhout, *Vulgò* 't Nonnenbroeck.

Ex Antiquit. Bred. Gramaye.

Nos Arnoldus de Lovanio Miles, Dominus de Breda & Elisabeth nostra Uxor ejusdem terræ Domina, universis quibus Scriptum hoc videre vel audire contigerit, salutem & præsentium testimonio Litterarum scire veritatem.

Cùm humana memoria labilis sit & caduca, quæ facta sunt per homines, ut firmitatem habeant, debent esse per sigillatas Litteras perpetuata: Inde est quòd charitati omnium volumus declarare, quod Nos Venerabilibus & Religiosis Dominabus Abbatissæ & Conventui de Cortenberge, Monialibus videlicet Ordinis Sancti Benedicti Cameracensis Diœcesis, vendidimus centum & quinquaginta tria bonaria Wastinæ intra fossata jacentia & limitata in Parochia de *Oosterhout*, pro centum libris & quadraginta quinque solidis Lovaniensibus minoris monetæ, Nobis deliberatis & persolutis, & misimus easdem Moniales in dictis bonis jure hereditario

reditario perpetualiter à Nobis & nostris Successoribus obtinendis, pro annuo censu novem denariorum Lovaniensium minoris monetæ de quolibet bonario, in die Sancti Oberti persolvendorum.

Et hoc factum est per monitionem nostri Justitiarii & Judicum illorum, quorum super his & hujusmodi in terra de Breda intererat judicare, adhibitis omnibus juris solemnitatibus, quæ ad hoc & his similia solent adhiberi.

Et promittimus prædictis Abbatissæ & Conventui rectam & firmam warandizationem de bonis prænominatis, & ipsas in eisdem bonis contra quoslibet tenere, & in quieta possessione tamquam Dominus fundi conservare.

Si verò (quod absit) de bonis præfatis aliquis ipsas Moniales molestaverit, aut inquietaverit, aut damnum intulerit occasione perceptionis eorundem bonorum, Nos ipsas volumus & tenemur per Nos & per bona nostra indemnes fideliter conservare.

His rebus & huic venditioni interfuerunt Viri Nobiles

Henricus de Lovanio Dominus de Harstala,
Nec non Miles Dominus de Assche,
Ac etiam Ægidius de Busingem Dapifer terræ de Breda,

Quorum Sigilla unà cum nostris Sigillis in testimonium præsentibus Litteris duximus apponenda.

Interfuerunt etiam Feudales nostri
Henricus de Hambroeck,
Geldulphus Haeck,
Segebertus de Ulvenhout,
Joannes de Ginneken,
Vermerus de Breda, ac alii quàm plures.

In rei testimonium, ne aliqua materia quæstionis super hoc verteretur, eisdem Monialibus dare Litteras nostras decrevimus, Sigillorum nostrorum ac etiam prædictorum Henrici, & Henrici Militum, & Ægidii Dapiferi nostri munimine roboratas.

Datum anno Dominicæ Incarnationis millesimo ducentesimo septuagesimo septimo, 1277.
mense Junii.

CAPUT XCII.

Arnoldus *de Lovanio Dominus de Breda &* Elisabeth *ejus Uxor ejusdem terræ Domina vendunt Abbatissæ & Conventui Thorensi decimas Villæ de* Etten, *anno* 1277.

Ex Gramaye Antiq. Bred.

Rnoldus de Lovanio Dominus de Breda, & Elizabeth ejus Uxor ejusdem terræ Domina, universis quibus præsens Scriptum hoc videre vel audire contigerit salutem, & præsenti testimonio Litterarum scire veritatem.

Noverit universitas vestra quòd Nos vendidimus Dominæ.... Dei gratiâ Abbatissæ Thorensi & suo Conventui decimas Villæ de *Etten* tam antiquas quàm novas quas hactenus tenuimus vel in posterum tenere possumus, infra metas & limites Parochiæ de *Etten*, pro certa summa pecuniæ jam in nostros usus conversa, nihil juris in eisdem decimis, ac earum attinentiis Nobis aut nostris Heredibus reservantes.

In cujus rei testimonium, ne aliqua materia quæstionis in posterum super præmissis verteretur, eisdem Abbatissæ & ejus Conventui dare Litteras decrevimus Sigillorum nostrorum munimine roboratas.

Datum anno Domini millesimo ducentesimo septuagesimo septimo, in Vigilia B. Joannis Baptistæ. 1277.

CAPUT XCIII.

Idem Arnoldus *Bredæ Dominus fundationem Præposituræ Vallis S. Catharinæ, Monialium Præmonstratensium, olim fundatæ in* Woude, *nunc in* Oosterhaut, *in Baronatu Bredano, varia confert beneficia, anno* 1279.

Ex Gramaye Antiq. Bred.

Os Arnoldus à Lovanio, Dominus terræ de Breda & Elisabeth ejus Uxor, ejusdem terræ Domina, notum facimus universis tam præsentibus quàm futuris, quod Nos Divinæ remunerationis intuitu, & ut plenam participationem omnium bonorum, quæ faciunt, vel in posterum Domino largiente sunt facturi, per Dei gratiam obtinere possimus, contulimus personis Religiosis, videlicet Præposito & Conventui Monialium Vallis S. Catharinæ, juxta *Woude*, Ordinis Præmostratensis, Leodiensis Diœcesis, quadraginta bonaria terræ incultæ sive pratorum jacentia inter *Steele* & locum qui dicitur *Hongerdsbergh*, tendentia versus *Oosterhout*, sub duobus denariis Flandrensibus veteris monetæ censûs annui, Nobis & Successoribus nostris à prædictis Religiosis, in Festo Beati Remigii & Bavonis apud Oosterhout persolvendis.

Item contulimus eisdem in Parochia de

Oosterhout

Oosterhout viginti quatuor bonaria terræ cultæ & incultæ sive pratorum, jacentia circa locum qui dicitur *Roete Monalium*, sub duobus denariis Flandrensibus veteris monetæ censûs annui, Nobis & Successoribus nostris modo prædicto tempore persolvendis.

ITEM contulimus eisdem quindecim bonaria terræ incultæ sive pratorum, jacentia retro *sylvam de Oosterhout*, in parte Orientali, tendentia versus *Donga*, sub duobus denariis prædictæ monetæ censûs annui, Nobis & Successoribus nostris modo prædicto tempore & loco persolvendis.

ITEM contulimus eisdem quatuordecim bonaria terræ cultæ & incultæ sive pratorum in Parochia de *Merterche*, in loco qui dicitur *Lies* jacentia, sub duobus denariis prædictæ monetæ censûs annui, Nobis & Successoribus nostris à prædictis Religiosis festo prædicto apud Bredam persolvendis.

PRÆDICTA verò bona singula & cuncta, nec non & mansionarios in prædictis bonis manentes ab omni exactione & servitio, ob Divinam remunerationem, perpetuæ libertati donantes.

IN cujus rei testimonium præsentem eis Literam dedimus, Sigillorum nostrorum appensione munitam.

DATUM anno Domini millesimo ducentesimo septuagesimo nono, in Nativitate Beatæ Mariæ Virginis. 1279.

CAPUT XCIV.

CONRADUS II. *Romanorum Rex anno* 1280. *concedit Canonicis S. Servatii Trajecti omnia jura & emolumenta in Pontem supra Mosam.*

Ex Historia Leodiensi P. Fisen.

N nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. CONRADUS Divinâ favente Clementiâ Romanorum Rex II. Omnibus in Christo piè viventibus, tam futuris quàm præsentibus.

OFFICIUM Principis est, qui pro salute omnium curam gerit, beneficiis exuberare in subditos, atque eos à pravorum hominum violenta concussione protegere, regiminis in Domino concessi ratione servatâ.

EAPROPTER eorum qui B. Servatio militant, necessitatibus juxta Apostolum communicantes, pro amore Dei & B. Servatii, Prædecessorumque nostrorum animarum remedio, pro Regni etiam nostri quiete, & statu pacifico, simulque GERTRUDIS Uxoris nostræ piâ devotione, & Arnoldi Cancellarii nostri, ejusdem Ecclesiæ Præpositi, precum instantiâ permoti, Pontem qui supra Mosam situs est in ipso Trajecto, quem nostri juris indubitanter esse constat, B. Servatio donamus & concedimus, cum omni usu, & utilitate, quæ omnibus temporibus inde proveniet, liberè possidendum, &c.

ACTUM publicè in Ecclesia B. Servatii per manum Arnoldi Cancellarii, vice Alberti Archicancellarii Moguntinæ Sedis Archiepiscopi. Anno Dominicæ Incarnationis M. C. XXXIX. 1139.

CAPUT XCV.

ARNOLDUS *Bredæ Dominus benefacit Abbatiæ Tongerloënsi, anno* 1280.

Ex Gramaye Antiq. Bred.

Os ARNOLDUS de Lovanio Dominus terræ de Breda, & ELISABETH ejus Uxor ejusdem terræ Domina notum facimus universis tam præsentibus quàm futuris, quod Nos divinæ remunerationis intuitu, & ut plenam participationem omnium bonorum, quæ faciunt, vel in posterum Domino largiente sunt facturi, per Dei gratiam obtinere possimus, contulimus personis Religiosis, videlicet Domino Abbati & Conventui ejus de Tongerloo in Diœcesi Cameracensi commorantibus, sexaginta bonaria in sylvis & miricis, sita inter Curiam *de Milende* & *sylvam Templariorum*, & inter *Ryt*, & viam quæ ducit ad Ecclesiam, sicut pali demonstrant ibidem, sub annuo censu quatuor denariorum Flandrensium antiquæ monetæ, Nobis & nostris Successoribus in Festo Remigii solvendorum in *Baerle*.

PRÆDICTI verò Religiosi Nobis sunt in Missa pro defunctis dicenda quotidie obligati. Prædicta bona etiam & mansionarios, si aliqui in ipsis manserint, ab omni exactione & servitio perpetuæ libertati donamus.

DATUM anno Domini millesimo ducentesimo octogesimo, in Festo Apostolorum Petri & Pauli. 1280.

CAPUT

CAPUT XCVI.

JOANNES I. *Lotharingiæ ac Brabantiæ Dux, exemplo Attavi sui* HENRICI I, *jura ac privilegia Tribunalis, dicti* Decaniæ, *Lovanii confirmat anno* 1280.

Ex Archivis Oppidi Lovan.

OANNES Dei gratiâ Lotharingiæ & Brabantiæ Dux, universis has Litteras visuris & audituris salutem & noscere veritatem.

NOVERITIS, Nos vidisse Litteram Sigillatam Sigillo Nobilis Principis Henrici Lotharingiæ & Brabantiæ quondam Ducis, Attavi nostri carissimi, non cancellatam, non abolitam, nec in aliqua sui parte vitiatam, in hæc verba:

HENRICUS Dei gratiâ Dux Lotharingiæ omnibus has Litteras visuris salutem.

NOVERINT universi, quòd ad petitionem Burgensium in Lovanio tale Jus eis dedimus in Gulda quam à nobis tenent, & super hac Decanos Guldæ Judices constituimus: Quòd quicumque eorum vellet facere ad Civitatis detrimentum, si de Civitate sit, & convictus fuerit per simplicem assertionem duorum Burgensium, opus perdet Civitatis; & si se voluerit excusare, hoc non poterit facere, nisi per quatuor Burgenses tactis Sacrosanctis: Si extraneus fuerit, opus perdet, & sustentationem Civitatis. Burgensis verò, qui tali præsumptione communicaverit; si de Gulda fuerit, eam perdet, & libram unam denariorum: De omnibus autem forefactis quæ de eis provenient, Dux medietatem, & Civitas aliam habebit medietatem: Si verò Decanus Guldæ impotens fuerit ad justitiam faciendam, de præsumptoribus memor, Nos volumus & præcipimus, ut per Justiciarium compellatur ad satisfaciendum.

UT autem hæc à Nobis ac à nostris prorsus firmiter observentur, præsens Scriptum dedimus in testimonium Sigillo nostro roboratum. Actum anno Domini M. CC. XXI. 1221.

ET quoniam hanc Litteram vidimus, sicut est prædictum, ipsam laudamus & approbamus, ac eam dictis nostris Burgensibus confirmamus præsentium testimonio Litterarum Sigillo nostro sigillatarum.

DATUM anno Domini millesimo ducentesimo octogesimo tertio, feriâ sextâ post Octavam Epiphaniæ. 1283.

CAPUT XCVII.

JOANNES *Brabantiæ Dux beneficia præstat Abbatiæ Parcensi ann.* 1283. 1284. *&* 1286.

Ex Archivis Abbatiæ Parcensis.

N nomine Domini amen. JOANNES Dei gratiâ Dux Lotharingiæ & Brabantiæ, universis tam præsentibus quàm futuris præsentes Litteras inspecturis, in perpetuum salutem.

NOVERITIS quod Nos ob animæ nostræ animarumque Antecessorum & Successorum nostrorum salutem, utilitati & paci præsentium & futurorum Fratrum Ecclesiæ de Parcho Præmonstratensis Ordinis, in posterum providere volentes, ipsum Parchum cum suis appenditiis, cum Villula & mansionariis de *Vinckenbosch* ab utraque parte rivi usque ad molendina de *Brucke*, cum suis etiam mansionariis apud *Langhendaele*, molendinis de *Rabrecxtvorde*, & de *Heverlis*, Curtibus quoque de *Corrael*, de *Stocle*, de *Egenhove*, de *Schoonrebuecken*, de *Rode* prope Lewis, de *Runkerio*, de *Landen*, de *Veldonck*, & de *Fossen*, cum terris, pratis, pascuis, paludibus, vivariis, silvis, decimis, mansionariis, censibus, bonis ac juribus universis & singulis annexis, ad prædictam Ecclesiam de Parcho & Curtes prænotatas pertinentibus, Fratribus ejusdem Ecclesiæ confirmamus: universas insuper & singulas gratias & libertates, dictis Fratribus ab Antecessoribus nostris collatas, eisdem innovamus.

LIBEROS eos decernendo ab omni onere Thelonei, Winagii, & omni justitia transitûs, per terram nostram & aquam universam, in rebus suis vehendis, emendis & vendendis, nec quicquam exigatur ab eis, occasione stratarum publicarum quas chauchidas vocant, vel etiam pontium reparandorum, nisi quod spontè & voluntariè dare voluerint & offerre: asini quoque & muli ac cetera animalia molendinorum dictorum Fratrum, licet etiam seculares pro annuo pacto in eis resideant, liberum habeant introitum & exitum in omnibus Oppidis & Villis in terra nostra constitutis, ad portandum & reportandum bladum & farinam: nec quisquam, qui ad eorundem Fratrum molendina molere voluerit, aliquatenus prohibeatur.

HABEANT insuper dicti Fratres in silva nostra de *Loye* & in omnibus communibus pascuis per totam terram nostram, ubi Curtes ipsorum sitæ fuerint sive bona, pascendi, & minandi greges

ges ac animalia sua, usuagium & plenam libertatem.

Quascumque verò possessiones, quæcumque bona Fratres Ecclesiæ memoratæ in præsenti possident aut in futurum poterunt adipisci, tamquam verus justus & debitus eorum Advocatus, tum ex Imperiali commissione, tum ex Antecessorum nostrorum successione, sub nostra nostrorumque Successorum Ducum dumtaxat esse recognoscimus & recipimus protectione & custodia; profitentes quod in hac eadem Advocatia aliquem inbeneficiare aut ipsam cuiquam committere vel conferre à Nobis & nostris Successoribus Ducibus eandem aliquatenus alienando nec volumus nec valemus.

Actum & datum anno Domini millesimo
1283. ducentesimo octogesimo tertio, Nonâ Aprilis.

Joannes Dei gratiâ Dux Lotharingiæ & Brabantiæ suis de Lovania, de Bruxella, de Nivella, de Antverpia, & de Thenis Villico, Ammanno, Ballivo, Sculteto, Præconibus & Forestariis, præsentibus & futuris, salutem & omne bonum.

Præcipimus vobis omnibus & singulis, & volumus quatenus prætextu vel occasione expeditionis jam motæ & edictæ seu aliquarum aliarum futurarum, nullum prorsùs servitium vel subventionem, vobis faciendam de Curtibus nostrorum dilectorum Abbatis scilicet & Conventus de Parcho juxta Lovanium Præmonstratensis Ordinis, in Dominio nostro constitutis petatis, requiratis, vel extorquere præsumatis, sine nostro speciali mandato, inhibentes etiam ex parte nostra omnibus Militibus Oppidanis & quibuscumque aliis terræ nostræ Hominibus, prout vobis subsunt, ne currus aut equos dictorum Religiosorum de Abbatia sive de Curtibus eorum aliquatenus accipere, occasione expeditionis cujuscumque præsumant: Nobis etenim prætextu necessitatum prædictarum hujusmodi servitia ab ipsis Religiosis facienda reservamus, & de Abbatia Parchensi prædicta cum Nobis placuerit benè repetemus eadem & accipiemus: vos nihilominus bona Fratrum prædictorum ubicumque locorum, ne à vestris dilapidentur, vel distrahantur, sicut Nos diligitis, defendatis, & Fratres ejusdem Abbatiæ, ac eorum agenda, justa & rationabilia, quoties requisiti fueritis super hoc, & ingruerit necessitas, promovere studeatis.

Datum anno Domini millesimo ducentesimo 1284.
mo octogesimo quarto, mense Junio.

Joannes Dei gratiâ Lotharingiæ & Brabantiæ Dux: universis Ballivis, Villicis, Ammannis, Scultetis, Forestariis ac omnibus aliis suis subditis, ad quos præsentes Litteræ pervenerint, salutem & omne bonum.

Mandamus vobis universis & singulis, præcipientes & volentes & sub obtentu nostræ gratiæ firmiter injungentes, quatenus ab Abbatia Parchensi vel à Curtibus ejusdem de *Correal*, de *Veldonck*, de *Schoenrebuecke*, & de *Rode* in Hesbania, seu quibuscumque aliis ad dictam Abbatiam pertinentibus, ullum prorsus servitium vel subsidium vobis faciendum, in curribus, equis, sive quibuscumque rebus aliis, occasione nostræ præsentis expeditionis, vel alterius cujuscumque futuræ aliquo modo requiratis vel extorquere præsumatis ab eisdem: Nobis etenim hujusmodi servitia facienda, sicut aliàs per nostras patentes Litteras fecimus, reservamus, & ea cum voluerimus, & Nobis placuerit, ab eisdem bene requiremus.

Ampliùs dictam Abbatiam, Curtes prænotatas ac etiam omnes alias, ad eandem Abbatiam pertinentes, cum bonis suis universis quæ sub nostra sunt protectione & custodia, quoties à nuntiis ipsius Abbatiæ super hoc fueritis requisiti, ab omnibus insultibus quorumcumque supervenientium viriliter, diligenter, favorabiliter, & fideliter, sicut nostram gratiam diligitis, protegatis, & defendatis.

Datum Bruxellæ anno Domini millesimo 1286.
ducentesimo octogesimo sexto, in die Decollationis B. Joannis Baptistæ.

CAPUT XCVIII.

Joannes de Flandria *Episcopus Leodiensis, anno* 1288. *probat transmigrationem Canonicorum Præmonstratensium à Monte S. Cornelii, ad locum qui dicitur* Bellus-Reditus *juxta Leodium, à quo Abbatia suum nunc nomen obtinet.*

Ex Historia Leodiensi P. Fisen.

Joannes Dei gratiâ Leodiensis Episcopus: Universis Christi fidelibus salutem in Domino sempiternam.

Cura & sollicitudine Pastorali, loca Religiosa, & eorum Personas studiosiùs laboravimus semper ab impiorum incursibus eripere: & ut Divinæ contemplationi liberiùs vacarent, in pacis tranquillitate collocare.

Cùm igitur dilecti Filii, Abbas & Conventus Ecclesiæ Montis-Cornelii nostræ Diœcesis, Ordinis Præmonstratensis, in rebus & corporibus ex molestiis & incursionibus malorum hominum & prædonum ad dictum locum Montis-Cornelii quotidiè confluentium, plures deprædati, & quasi penitùs exinaniti, tot & tantas injurias & damna in ipso loco tolerârint, quòd ibidem pacificè vivere, & Religionis suæ regulas & professiones non poterant commodè observare, Authoritate Pontificali, dictis Abbati & Conventui ad aliorum & eorum proborum supplicationes

plicationes instantes, concessimus & concedimus, ut de dicto loco Montis-Cornelii vicino prædonibus, ad dictum locum de Bello-reditu in Insula Leodii pacificum, & Religioni congruum, se & sua transferant cum omnibus Privilegiis, indulgentiis, gratiis, eleëmosynis, concessionibus, & aliis quibuscumque juribus, quocumque nomine censeantur, quæ ipsis Abbati & Conventui nomine Ecclesiæ Montis-Cornelii competebant, perpetuò mo aturi.

Et Nos dictum locum de Bello-reditu, cum Ecclesia, Claustro, Refectorio, Dormitorio, Domo dictâ de Florines, eorum ambitu, procincturis, appendiciis, pertinentiis universis, cum omnibus Privilegiis, gratiis, indulgentiis, eleëmosynis, concessionibus, ac aliis quibuscumque juribus, quocumque nomine censeantur, quæ ipsis Abbati & Conventui ratione Ecclesiæ Montis-Cornelii competebant, & ratione Ecclesiæ de Bello-reditu cum bonis à Nobis cum ipsis Abbate & Conventu permutatis competunt, & compere possunt, rebus & bonis Cornelii-Montis expressis in Litteris super hoc confectis, quæ dicti Religiosi in Nos ex permutatione super hoc factâ transtulerunt, dumtaxat exceptis, ipsis Abbati & Conventui de Bello-reditu incorporavimus, incorporamus, & adunimus, & nostrâ Authoritate Pontificali & ordinariâ confirmamus.

In quorum testimonium & munimen præsentes Litteras Sigilli nostri appensione corroboravimus.

Actum & datum anno Domini millesimo ducentesimo octuagesimo octavo, mense Aprili. 1288.

CAPUT XCIX.

Raso de Gavera *Lidekercæ & Bredæ Dominus confirmat venditiones & donationes factas à Prædecessoribus suis Abbatiæ S. Bernardi ad Schaldim, ann.* 1291. *&* 1298.

Ex Antiquit. Bredan.

Niversis Christi Fidelibus tam præsentibus quàm futuris, ad quos præsentes Litteræ pervenerint, Raso de Gaveren Dominus de *Lidekercke* & de Breda salutem & rei gestæ veritatem.

Universitati vestræ notum facimus & testamur tenore præsentium Litterarum nostrarum, quod Nos, vivente adhuc Dominâ Aleyde Uxore nostrâ, ratificamus, laudamus, & approbamus acquisitionem seu emptionem centum hoevarum seu mansorum, tam Wastinæ quàm mouri jacentium infra Dominium terræ nostræ de Breda sub terminis & palis sive metis, quorum palorum primus positus est in fine cujusdam lacus effluentis de Marcha & tendentis directè ad Occidentem versùs mourum, qui lacus ab antiquo *Middelmeer* vulgariter nuncupatur, & tendit usque ad alium palum stantem inferiùs juxta *Barlake*, & à palo stante juxta Barlake usque ad palum stantem ad Occidentem de *Barlebossche*, & ab illo palo usque ad quemdam alium stantem versùs *Sprundel*, & inde usque ad quemdam alium palum stantem versùs *Etten*, inferiùs usque ad Marckam, & ab hinc circumque prout fluit Marcka usque ad primum palum prædictum stantem supra *Middelmeer*.

Quam acquisitionem seu emptionem centum hoevarum fecerunt & contraxerunt Viri Religiosi Abbas & Conventus Monasterii loci S. Bernardi Cistertiensis Ordinis, Cameracensis Diœcesis, erga Nobilem Virum D. Arnoldum de Lovanio quondam Dominum dictæ terræ de Breda, post mortem piæ memoriæ Elisabeth quondam Uxoris ejus, ejusdem terræ Dominæ, Consanguineæ nostræ, sub annuo censu viginti quinque solidorum Lovaniensium, in perpetuum possidendorum & tenendorum ab eisdem Religiosis, ac ipsam venditionem prædictarum centum hoevarum seu mansorum, & acquisitionem ceterorum bonorum ipsorum Religiosorum, omnium & singulorum, ac donationem ipsius factam in eleëmosynam propter Deum tam infra prædictos terminos, palos sive metas, quàm alibi jacentem tam in Wastina, mouro cum suo fundo, pascuis, pratis, silvis & virgultis, quàm in terris cultis & incultis, decimis, censibus & reditibus, piscaribus, tractibus aquarum, ceterisque bonis ac possessionibus universis & singulis quocumque nomine censeantur, erga prædictos Dominos Arnoldum & Elisabeth, vel quemlibet ipsorum seu alterum quemcumque ab ipsis Religiosis usque in hodiernum diem factam, aut à quolibet Dominorum eisdem Religiosis quocumque modo concessam, cum omnibus conditionibus, utilitatibus, & libertatibus & juribus universis & singulis à quocumque dictorum Dominorum, seu ab altero quocumque dictis Religiosis datis & concessis, tamquàm personaliter à Nobis, erga Nos, & per Nos factæ seu datæ essent vel fuissent, de mera nostra liberalitate & voluntate præsentibus Litteris confirmamus.

Et ipsa bona omnia & singula cum Fratribus & omni familia sua in ipsis bonis commorantibus sub nostra perpetua protectione seu defensione suscipimus & tutela.

Omnem quoque calumniam sive calangiam, quam in dictis bonis habebamus, vel in futuro Nos Heredesque nostri vel Successores quocumque modo habere vel movere poteramus, plenè remittimus, quitavimus, & quitas clamavimus purè sine aliqua reclamatione, cum fructibus seu proventibus usque in præsens tempus de eisdem bonis habitis & receptis.

Universum etiam jus nostrum, si quid habebamus,

bamus, Nos, Heredes aut Successores nostri in præmissis bonis omnibus & singulis, aut quocumque modo habere poteramus in futuro, antedictis Religiosis ob remedium animæ nostræ, Dominæ Aleydis Uxoris nostræ, & animarum Patris, Matris, Fratrum, Prædecessorum & Successorum nostrorum, in præsentia Hominum nostrorum Feudalium, videlicet

Wilhelmi Filii Hugemanni,
Godefridi de Bergis, Dapiferi nostri,
Ægidii de Breda,
Berneri sive Bayonis,
Sigeberti de Ulvenhout,
Gerardi de Tichelt,
Witemanni de Ginneken,
Henrici dicti Everga, &
Arnoldi dicti Omeken de Schooten, ac
Scabinorum nostri Opidi de Breda,
Scabinorum quoque de *Ghestel*, & aliorum quàm plurium fide dignorum, supportando cum debita....... resignandi, in puram eleëmosynam contulimus & conferimus donatione inter vivos, nihil omnino juris Nobis aut nostris Heredibus vel Successoribus in præmissis omnibus & singulis penitùs retinentes præter annuum censum & Dominium Altæ Justitiæ nostræ, si resplendeat de eisdem.

Præterea Nos vendidimus & Nos vendidisse recognoscimus memoratis Religiosis pro quadam pecuniæ summa Nobis benè sufficienter & ab eisdem Religiosis ex integro persoluta, novem hoevas sive mansos & unum bonarium tam Wastinæ quàm mouri cum suo fundo jacentes in Parociha, Territorio sive confinio de *Ghestel* juxta bona sua, ab eisdem jam diu habita & possessa, videlicet ab antiquo palo stante ad Occidentem de *Barlebossche* usque ad quemdam alium palum stantem ad Orientem juxta bona Marsilii Filii Wilhelmi, & ab illo palo usque ad quemdam alium palum stantem juxta quatuor hoevas Præpositi & Conventûs de Valle Rosarum juxta *Woude*, & ab illo palo circum quatuor hoevas prædictas usque ad viam sive stratam publicam Dominorum, & ab illo palo usque ad palum stantem in altiori parte montis de *Huldeberge*, & ab hinc directè inferius usque ad antiquum palum positum versùs *Sprundele*, & unamquamque hoevam sive mansum duodecim bonaria continentem; quas hoevas sive mansos tam Wastinæ quàm mouri cum suo fundo prælibatis Religiosis in præsentia Hominum Feudalium prædictorum nostrorum & Scabinorum contulimus & conferimus in veram & puram hereditatem sub annuo censu viginti septem denariorum Lovaniensium perpetuò tenendas & possidendas ab eisdem Religiosis pacificè & quietè; concedentes præfatis Religiosis, quod præmissa bona fossatis seu aliis quibuscumque munitionibus firmare seu circumdare poterunt, & aditibus sive introitibus viarum obstacula nuncupata theutonicè *Veken* apponere, contradictione quâlibet non obstante.

Insuper damus & conferimus antedictis Religiosis viam liberam & ductum liberum tam aquæ quàm terræ ad eadem bona ipsorum; & omnes commoditates & utilitates quæ in dictis novem hoevis sive mansis & uno bonario in perpetuum fieri poterunt, non obstantibus quibuscumque constitutionibus vel consuetudinibus patriæ, prædicti Religiosi liberè & quietè perpetuis temporibus possidebunt.

Ceterùm in possessionem novem mansorum & bonarii Wastinæ præscriptæ sive mouri dictos Abbatem & Conventum heredavimus & investivimus secundùm morem terræ approbatum, omne quoque jus nostrum eisdem contulimus & adhuc conferimus, quod in eisdem novem hoevis sive mansis & uno bonario Nos aut Heredes nostri nunc habebamus vel imposterum habere poteramus quovis modo, nihil omninò juris Nobis aut nostris Heredibus vel Successoribus in ipsis bonis penitùs retinentes, excepto Dominio Altæ Justitiæ nostræ si resplendeat in eisdem, & censu prædicto XXVII. denariorum Lovaniensium, quem solvent Nobis & Successoribus nostris dicti Religiosi annis singulis apud *Ghestel* in die Beati Martini Hyemalis, & per dictum censum ipsi ab omni alio jure liberi penitùs & à Nobis defensi in perpetuum remanebunt.

Quod si ipsi Religiosi aliquam partem dictæ Wastinæ sive mouri quibuscumque aliis conferre excolendam voluerint in posterum, seu alio qualicumque modo habendam & possidendam, omne jus priùs concessum eisdem, etiam in dictis mansionariis seu censuariis retinebunt.

His autem interfuerunt

Wilhelmus Filius Hugemanni,
Godefridus de Bergis, Dapifer noster,
Ægidius de Breda,
Bernerus sive Bayo,
Sigebertus de Ulvenhout,
Gerardus de Tichelt,
Witemannus de Ginneken,
Henricus de Enegheer, &
Arnoldus Omeken, Homines nostri Feudales,
Scabini quoque Opidi nostri de Breda &
Scabini de Ghestel,
Gerardus dictus de Meere,
Godefridus Filius Vrombondi,
Wilhelmus Filius Vrombondi; & alii quàm plures mansionarii nostri, quorum judicio hæc acta sunt & perpetrata, prout juris Ordo dictaverat & expetebat.

Ut autem hæc omnia & singula perpetuis temporibus rata, firma & inconcussa permaneant, Nos promittimus fide mediâ & juramento præstito corporali, quod Nos contra præmissa nullatenùs ire conabimur in futuro, nec artem, ingenium, consilium vel auxilium quæremus vel præstabimus, per quæ infringi valeat aliquid præmissorum.

Promisimus etiam & promittimus ac tenemur prædictis Religiosis super præmissis omnibus & singulis justam, debitam & rectam Warandiziam sive Warandiam pro omnibus nostris Heredibus & Successoribus contra quoscumque: Et si aliquid in præmissis defecerit, promittimus & tenemur sæpedictis Religiosis fideliter

fideliter adimplere, quandocumque vel quotiescumque super his fuerimus requisiti.

Ad hæc autem omnia & singula inviolabiliter observanda & complenda, Nos Heredesque nostros & Successores per præsentes Litteras obligamus: renuntiamus insuper omni juris auxilio Canonici pariter & Civilis, cum omnibus consuetudinibus Patriæ, omnibus Privilegiis Crucis sumptæ vel assumendæ, omnibus exceptionibus, cavillationibus doli mali, quæ Nobis vel Successoribus nostris, quantum ad aliqua præmissorum infringenda, prodesse possent, & dictis Religiosis nocere vel obesse; illi quoque juri quo cavetur, quod non debeat valere generalis renuntiatio.

In quorum omnium testimonium & memoriam sempiternam, Sigillum nostrum, unà cum Sigillo Dominæ Aleydis Uxoris nostræ prædictæ, & communi Oppidi nostri de Breda præsentibus est appensum.

Rogamus insuper, ad majorem omnium præmissorum firmitatem, Wilhelmum Hugemanni, Godefridum de Bergis Dapiferum nostrum, ceterosque Homines nostros Feudales prædictos, ut nobiscum Sigilla sua præsentibus apponant. Nos igitur

Wilhelmus Filius Hugemanni,
Godefridus de Bergis,
Ægidius de Breda,
Bernerus sive Bayo,
Sigebertus de Ulvenhout,
Gerardus de Tichelt,
Wittemannus de Ginneken,
Henricus Enegheer, &
Arnoldus Omeken antedicti, ad petitionem Nobilis Viri Rasonis Domini nostri de Breda Sigilla nostra præsentibus duximus apponenda.

1291. Datum anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo primo, in Nativitate Domini.

Universis Christi Fidelibus, ad quos præsentes Litteræ pervenerint, *Rasso de Gaveren* Dominus de Liedekercke & de Breda, salutem & rei gestæ cognoscere veritatem.

Universitati vestræ notum facimus ac testamur tenore præsentium Litterarum nostrarum, quod licet Religiosi Viri Abbas & Conventus Monasterii loci Sancti Bernardi Cistertiensis Ordinis, Cameracensis Diœcesis, tam à Nobis quàm à Prædecessoribus nostris Dominis quondam terræ de Breda titulo justæ ac legitimæ acquisitionis acquisierint sive conquisierint omnia bona sua, quæ de Nobis tenent apud *Huldeberge* infra limites sive palos infrascriptos cum omnibus commoditatibus, utilitatibus, libertatibus, juribus & justitiis inferioribus universis, perpetuis temporibus partim in purum Allodium, & partim in hereditatem perpetuam ab eisdem pacificè & quietè possidenda & habenda, & nihil Nobis omnino juris aut nostris Successoribus reservaverimus Nos aut Prædecessores nostri in bonis antedictis, aut in bona ipsa nunc possidentibus seu in posterum possessuris, præter censum bonorum prædictorum, quem Nobis dicti Religiosi solvere tenentur annuatim, & Dominium Altæ Justitiæ nostræ, si resplendeat in eisdem; de Dominio tamen Justitiæ seu Jurisdictionis dictorum Religiosorum in bonis prædictis dubitatum fuit à quibusdam, in quantum videlicet se deberet extendere, & de quibus casibus dicti Religiosi possent judicare, ac usque ad quam summam pecuniæ ipsi emendas, & forefactorum satisfactiones recipere teneantur & levare.

Ideoque dicti Religiosi Nos humiliter supplicarunt, quatenus ipsis super hoc certam, distinctam & apertam declarationem per judicium & sententiam Hominum nostrorum Feudalium terræ nostræ de Breda, in publico judicio faceremus, ut sic dictis Religiosis, & aliis quibuscumque fidelibus nunc existentibus & in posterum successuris, certitudinaliter posset innotescere quid jurisdictionis ipsi in bonis suis prædictis habere tenentur, & quid jurisdictionis ad Nos & Successores nostros pertinere dignoscatur.

Nos igitur tandem devicti precibus eorumdem, & ipsorum pacem & quietem in posterum pro posse nostro procurare volentes, cupientesque de medio tollere omnem controversiæ materiam, quæ posset oriri postmodum inter ipsos & Nos, Successores ipsorum & Successores nostros, Homines nostros Feudales apud Bredam convocavimus,

Godefridum videlicet de Breda, Dapiferum nostrum,
Sigebertum de Ulvenhout,
Bernerum sive Bayonem de Breda,
Walterum dictum vanden Houte,
Joannem Filium Sigeberti antedicti,
Anthonium dictum de Oeckle, & plures alios fide dignos, & ipsos in publico multis coram astantibus tam Scabinis quàm aliis fide dignis monuimus per fidelitatem, sive fidem quâ Nobis tenebantur adstricti, ut Nobis super præmissis justitiis indicarent veritatem & manifestarent per suam sententiam & judicium, quid ad Religiosos prædictos tum ratione Litterarum quas habent de prædictis bonis, tum ratione juris quo à tempore acquisitionis dictorum bonorum usque ad tempus istud, quo hæc acta sunt, usi fuisse dignoscuntur, & quid ad Nos & Heredes nostros, ratione Dominii superioris, debeat de jure secundùm consuetudinem & legem terræ nostræ de Breda pertinere.

At illi unanimiter exeuntes & super hoc consilium habentes, diligentique indagatione ac morosâ deliberatione præhabitâ, perspectisque Litteris eorumdem Religiosorum quas de dictis bonis habent, & præscriptione juris, quod sibi ab antiquo præscripserunt, redierunt, & unanimi consensu suam sententiam & suum judicium protulerunt in hunc modum:

Videlicet quòd dicti Religiosi, aut illi qui loco eorum fuerint constituti, tum ratione Litterarum suarum, quas habent de prædictis bonis, tum ratione juris, quod sibi usu longissimi temporis, ut prætactum est, præscripserunt, tenentur & in perpetuum tenebuntur habere in omnibus suis bonis prædictis, omnes justitias, jurisdi-

jurisdictiones, & satisfactiones seu emendas usque ad summam sexaginta solidorum ascendentes & infra, ita quod ipsi tenentur, & in perpetuum tenebuntur judicare, cognoscere, seu judicium facere, infra limites seu palos omnium bonorum suorum prædictorum, de omnibus excessibus, forefactis, & injuriis, quorum sive quarum satisfactiones & emendæ summam sexaginta solidorum ascendunt & infra, secundùm sententiam & taxationem legis sive consuetudinis Hominum nostrorum Feudalium terræ nostræ de Breda, & omnes satisfactiones & emendas de dictis excessibus & injuriis provenientes, & usque ad prædictam summam sexaginta solidorum se extendentes & infra, quantulacumque fuerint, recipere tenebuntur dicti Religiosi & levare, contradictione cujuslibet non obstante.

Omnia verò forefacta, quorum satisfactiones dictam summam 60. solidorum transcendunt & ascendunt, ad nostrum & Successorum nostrorum judicium spectabunt, & inde satisfactiones & emendas tenebuntur recipere & levare.

Insuper dicti Homines nostri Feudales unanimiter judicaverunt & sententiaverunt, quod ad jurisdictionem & Dominium dictorum Religiosorum de jure pertinet potestas & authoritas in dictis bonis suis judicem sæcularem ponendi unum vel plures quotquot voluerint, & quantum temporis voluerint; etiam Scabinos & Juratos instituendi & destituendi quando & ubi voluerint, per quos hominibus nunc in prædictis bonis commorantibus, vel in posterum commoraturis, fiat plenariæ justitiæ complementum; instituendi quoque & destituendi famulos, qui vulgariter *Preeter* sive *Scutter* nuncupantur; leges etiam & judicia, vulgariter *Keuren* appellata, edendi, instituendi, & faciendi observari, recipiendique quod inde evenerit usque ad summam prætaxatam:

Et ut breviter omnia perstringamus, dicti Homines Feudales nostri judicaverunt & sententiaverunt, quod ad dictos Religiosos de jure pertinent omnes justitiæ, jurisdictiones, qualescumque fuerint, quæ ut prædictum est usque ad summam sexaginta solidorum se extendunt & infra: & est intelligendum semper quod & ipsos sexaginta solidos debent recipere, & quidquid sub eisdem comprehenditur, & quidquid ad ipsas justitias sive jurisdictiones pertinet faciendum, instituendum, ordinandum, præcepiendum, recipiendum & levandum, cum omnibus commoditatibus, utilitatibus & profectibus, proventibus & fructibus, qui & quæ in dictis bonis ab extrinseco & intrinseco, & de dictis bonis sub & infra, nunc & in posterum poterunt provenire; hoc semper excepto, quod, sicut dictum est, omnia & singula forefacta sexaginta solidos excedentia, & satisfactiones eorum ad nostrum & Successorum nostrorum judicium & Dominium pertinebunt.

Si verò aliquis casus sive excessus acciderit, qui ad Dominium justitiæ nostræ spectaverit, dicti Religiosi aut qui loco eorum fuerint constituti, poterunt ex parte nostra, si voluerint, absque omni damno, gravamine, vel læsura in personis suis vel in rebus, & absque omni offensa, vel animadversione nostri vel Successorum nostrorum adversùm Nos, se tam diu de dicto casu intromittere, donec ad nostrum, vel illius, qui loco nostri fuerit constitutus, judicium ipse casus fuerit plenariè devolutus.

Hanc igitur declarationem justitiarum præmissarum, per judicium & sententiam Hominum nostrorum Feudalium præmissorum, ut præmissum est factam, ratam habentes & gratam, ipsam recognoscimus, judicamus, & sententiando pronuntiamus veram fore, justam, & legitimam, & in posterum irretractabilem & irrevocabilem, & ipsam promittimus & tenebimur tam Nos quàm Successores nostri perpetuis temporibus inviolabiliter observare, mandantes & districtè præcipientes universis Bailivis, Scultetis, famulis nostris terræ de Breda, maximè autem Dapifero nostro prædicto qui nunc est, & omnibus successuris eidem, Heredibusque & Successoribus nostris universis, Religiosos prædictos tam in bonorum omnium præmissorum tenore, quàm in justitiarum præmissarum omnium ad ipsa bona pertinentium, prout superiùs sunt positæ & declaratæ, perpetuâ, debitâ & pacificâ possessione conservent, nec contra dictos Religiosos occasione prædictorum bonorum aut justitiarum præmissarum, ad ipsa bona pertinentium, aliquid attentare præsumant.

Quod si quicquam ab aliquo fuerit attentatum, decernimus & recognoscimus illud injustum fore, iniquum & indebitum, & contra veram sententiam & justum judicium Hominum nostrorum Feudalium terræ nostræ de Breda esse factum & præsumptum: & ideò promittimus pro Nobis & nostris Successoribus, & tenebuntur illud, quoties necesse fuerit & requisiti fuerimus, fideliter corrigere, reformare, & ad statum pristinum & debitum revocare.

Limites verò sive pali dictorum bonorum sunt isti: Inchoant enim bona prædicta, ad quoddam obstaculum, vulgariter dictum *Veken*, situm super *Nispendyck*, ubi nunc ingressus est ad bona prædicta, & tendunt hac & illac secundùm quod fossatum ipsorum se extendit, usque ad quemdam palum versùs *Calfdonck* stantem; & ab illo loco tendunt bona prædicta, circumeundo hac & illac secundùm quod fossatum eorum se extendit, usque ad alium quemdam palum situm versùs *Hesselake*; & ab hinc tendunt bona prædicta, circumeundo hac & illac secundùm quod fossatum eorum se extendit, usque ad quemdam alium palum situm propè *Barlake*; & ab hinc tendunt bona prædicta curcumeundo hac & illac secundùm extensionem fossati ipsorum, usque ad quemdam lacum, vocatum vulgariter *Middelmeer*, & pertinet totus lacus iste ad bona prædicta; & à lacu prędicto tendunt bona prædicta per medium fluvii, qui vocatur *Marka*, circumeundo hac & illac prout Marka se extendit, usque ad quemdam alium lacum, qui vocatur *Overscerene*, qui & ipse lacus similiter pertinet totaliter ad bona prædicta; & ab illo lacu tendunt bona prædicta circumeundo hac & illac

illac usque ad quemdam locum, ubi nunc de novo fundata est quædem Capella; & à prædicto loco tendunt bona prædicta circumeundo parum usque ad quemdam locum, qui vocatur *Sprange*; & exinde tendunt circumeundo prout Spranga se extendit hac & illac usque ad quemdam lacum vocatum vulgariter *Huelmeere*; & ab hinc reflectuntur supra palum primum situm supra *Nisperdyck*.

In quorum omnium testimonium & memoriam sempiternam, Sigillum nostrum præsentibus Litteris est appensum, rogantes ad majorem præmissorum firmitatem prædictos Homines nostros Feudales, quorum judicio & sententiâ acta sunt omnia prædicta, videlicet

Godefridum de Bergis, Dapiferum nostrum,
Sigebertum de Ulvenhout, &
Joannem Filium ejus,
Bernerum sive Bayonem de Breda, &
Arnoldum Filium ejus,
Walterum dictum Vanden Houte,
Wiricum de Ulvenhout &
Anthonium dictum de Oecle, de quibus omnibus Arnoldus videlicet & Wiricus superius non sunt positi, ut præsentibus Sigilla sua Nobiscum apponant.

Nos igitur
Godefridus de Bergis, Dapifer,
Sigebertus de Ulvenhout,
Joannes ejus Filius,
Bayo sive Bernerus,
Arnoldus Filius ejus,
Walterus,
Wiricus, &
Anthonius supra dicti, Homines Feudales Domini de Breda, ad instantiam & petitionem Domini nostri Sigilla nostra præsentibus Litteris apponimus in signum veritatis & in testimonium omnium præmissorum.

Datum anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo octavo, in die Beati Nicolai Episcopi & Confessoris. 1298.

CAPUT C.

Abbas S. Bavonis Gandavi Ordinis S. Benedicti anno 1293. *declarat se Patronum Beneficiorum Ecclesiæ S. Mariæ & S. Bavonis in* Ardenburgo *in Flandria, ubi paulò post erectum fuit Capitulum Canonicorum, quod nunc desiit.*

Ex Archivis Tornacensis Ecclesiæ.

Reverendo in Christo Patri ac Domino suo, Domino J. Tornacensi Episcopo, Frater Johannes permissione Divinâ Minister humilis Ecclesiæ Sancti Bavonis Gandensis, Tornacensis Diœcesis, totusque ejusdem loci Conventus salutem & reverentiam cum subjectione tam debita, quàm devota.

Vestra noverit Paternitas reverenda, quod Nos in hoc sumus unanimiter concordati, quod Nobis placet ac volumus, quod beneficia quatuor Sacerdotum Parochialium Ecclesiarum B. Mariæ & Sancti Bavonis in *Ardenborch* præfatæ Diœcesis, & Capellaniæ dictarum Ecclesiarum in eisdem nunc existentes, & omnia alia beneficia & officia in præscripta Villa de *Ardenborch* nunc existentia in eo statu quo nunc sunt permanentes, ad nostram spectent de cetero præsentationem, sicut hactenus spectaverunt.

Sed de beneficiis quæ de cetero constituentur in Ecclesia Beatæ Mariæ antedicta de obventionibus fabricæ Ecclesiæ sæpedictæ & de oblationibus, necnon perpetuis redditibus intuitu Ecclesiæ acquisitis & imposterum acquirendis: Nobis placet & in hoc consentimus, quod Collatio constituendorum beneficiorum hujusmodi prima ad nostram, secunda ad vestram, & tertia ad nostram Collationem, & sic deinceps qualitercumque processu temporis hujusmodi beneficia vacare contigerit, in perpetuum spectare debeat alternatim.

Datum anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo tertio, quarto Nonas Junii. 1293.

CAPUT CI.

Bonifacius VIII. *Pontifex in Oppido Ardemburgensi (olim Diœcesis Tornacensis, dein Brugensis) instituit Capitulum Canonicorum anno* 1294; *suique Mandati Executores constituit Joannem de VVasonia Episcopum Tornacensem, & VValtherum Abbatem S. Bavonis Gandavi.*

Ex Ms. Archivis Eccl. Tornacensis.

In nomine Patris & Filii & Spiritûs Sancti. Amen. Universis præsentes Litteras inspecturis Johannes miseratione Divinâ Tornacensis Episcopus & Walterus eâdem permissione Abbas Monasterii Sancti Bavonis Gandensis Ordinis Sancti Benedicti Tornacensis Diœcesis, Executores ad infrascripta à Sede Apostolica deputati salutem in eo qui est omni vera salus.

Noverit universitas vestra, Nos mandatum Apostolicum seu Littras Apostolicas omni carentes

rentes suspicione recepisse & habere, tenorem qui sequitur continentes.

Bonifacius Episcopus Servus Servorum Dei, Venerabili Fratri Episcopo Tornacensi & dilecto Filio Abbati Monasterii Sancti Bavonis Gandensis Ordinis Sancti Benedicti, Tornacensis Diœcesis, salutem & Apostolicam benedictionem.

Cum ex suscepto à Nobis Apostolatûs Officio Ecclesiarum omnium sollicitudo Nobis immineat generalis, decet Nos circa ea efficax studium adhibere, per quæ in Ecclesiis ipsis cultus Divini nominis augeatur.

Sane petitio tua, Frater Episcope, Nobis exhibita, continebat, quod Parochialis Ecclesia S. Mariæ Ardemburgensis tuæ Diœcesis, cujus tu, Fili Abbas, Patronus existis, & in qua sunt tantùm quatuor Presbyteri gerentes curam animarum, quod ipsi Ecclesiæ imminet, instituti, per quos & alios Capellanos perpetuos ac etiam alios annuales & conductitios Sacerdotes ipsi Ecclesiæ deservitur, in redditibus & proventibus sic habundant, quod ex eis decens Canonicorum Collegium sufficienter sustentari valeret. Quare pro parte tua, prædicte Episcope, fuit Nobis humiliter supplicatum, ut in Ecclesia ipsa faceremus hujusmodi Collegium ordinari.

Nos igitur cupientes in eadem Ecclesia Divinum cultum per nostræ providentiæ præsidium augmentare, ac de vestræ circumspectionis industria plenam in Domino fiduciam obtinentes, discretioni vestræ per Apostolica dicta mandamus, quatenus ad præfatam Ecclesiam personaliter accedentes, & habentes præ oculis solum Deum, de facultatibus ipsius Ecclesiæ ac aliis circumstantiis quæ super hoc fuerint attendendæ, sollicitè inquiratis, & si prædictæ ad hoc sufficiant facultates, & secundùm Deum videritis expedire, in eadem Ecclesia Præbendas & Vicarias auctoritate nostrâ juxta ipsarum exigentiam facultatum ordinare curetis, instituendo Canonicos & Vicarios in eadem, & ordinando qualiter debeant de dictis Præbendis & Vicariis, cum eas pro tempore vacare continget, disponi.

Nonobstante quod per quosdam Laïcos, *Provisores* vulgariter nominatos, redditus & proventus ipsius Ecclesiæ pro parte consueverunt recipi, & per eosdem Laïcos Presbyteris in eadem Ecclesia servientibus & aliis quibuscumque ipsi Ecclesiæ suas operas vel aliàs obsequia impendentibus ministrari; seu si aliquibus à Sede Apostolica sit indultum, quod excommunicari aut interdici nequeant, vel suspendi.

Contradictores per censuram Apostolicam appellatione postpositâ compescendo.

Datum Anagniæ nono Julii, Pontificatûs nostri anno primo.

Nos igitur mandatum hujusmodi volentes, ut tenemur, cum omni reverentia exequi diligenter, & ut Ecclesia Dei congruis decoretur honoribus cupientes, juxta mandatum Apostolicum, ad Ecclesiam Ardemburgensem personaliter accessimus, & ibidem de facultatibus Ecclesiæ, & circumstantiis aliis quæ super hoc erant attendendæ, sollicitè inquisivimus, secundùm mandati prædicti tenorem, solum Deum habentes præ oculis, qui in sua sapientia cuncta suaviter ordinat & disponit.

Per quam quidem inquisitionem Ecclesiam ipsam ita in facultatibus invenimus habundantem, quod ibi decens Canonicorum & Vicariorum Collegium institui congruè poterat, ac etiam ordinari.

Verum Nos, consideratis facultatibus Ecclesiæ & sufficientiâ earundem, secundùm Deum credentes expedire, de ipsa Ecclesia & facultatibus ejusdem, auctoritate Apostolicâ, ad honorem Dei & Gloriosissimæ Virginis Genitricis ejusdem Mariæ, ad cujus laudem ipsam Ecclesiam frequentibus Miraculis Nos & hominum pars maxima ab eodem Domino novimus multipliciter insigniri, sic ordinandum duximus ac etiam statuendum, ordinamus etiam atque statuimus:

Videlicet quod quatuor Parochiales Presbyteri, qui sunt ab antiquo in prædicta Ecclesia constituti, & eorum successores, quatuor Canonicatus seu Præbendas suis Parochialibus Ecclesiis annexas habeant de cetero & habebunt, de quibus distributiones prout alii Canonici infrascripti & nihil ulteriùs percipient & habebunt.

In Ecclesia autem ipsa, duodecim alios Canonicatus & Præbendas instituimus, quorum quilibet Canonicus, qui in eis instituetur pro tempore, habebit pro grossis fructibus suis viginti libras Paris. dum tamen in Ecclesia personalem residentiam aut peregrinationem faciat, vel militiam exerceat Studiorum. Presbyteri verò Parochiales, si Curis sibi commissis vacaverint, pro præsentibus habebuntur. Residentia autem, quam facere tenebuntur Canonici, triginta obdomarum spacium continebit, quam incipient facere quolibet anno inter Festum Trinitatis & Nativitatis Beati Johannis Baptistæ. Qui siquidem Canonici distributiones accipient prout inferiùs continetur.

Quilibet Canonicus, dum tamen intersit horis à principio scilicet usque ad finem, nisi legitimo fuerit impedimento detentus, pro Matutinis tres denarios, pro Prima unum, pro Tertia unum, pro Meridie unum, pro Missa mortuorum & commendationibus duos, pro magna Missa duos, pro Nona unum, pro Vigiliis mortuorum duos, pro Vesperis unum, & pro Completorio unum denarios Parisienses diebus singulis percipiet & habebit.

Capellani quoque & Custos ab antiquo in ipsa Ecclesia instituti, vel qui in posterum instituentur ibidem, si horis prædictis à principio usque ad finem, nisi legitimè impediantur, interfuerint, singulis diebus dimidium hujus quod Canonici horis prædictis percipiunt, habebunt.

Instituimus insuper in ipsa Ecclesia duos Vicarios qui de distributionibus æqualiter cum Capellanis recipient, dum tamen horis nocturnis & diurnis à principio usque ad finem intersint, cujuslibet impedimenti excusatione cessante.

Quod si foranei fuerint Canonici supradicti,

cti, quinque solidos Parisienses tantummodo habebunt pro fructibus suis grossis: quorum foraneorum fructus distribuentur inter Canonicos in Ecclesia residentes, Capellanos & Vicarios, pro rata quam quilibet recipit in distributionibus memoratis.

HAC autem primâ vice in Ecclesia ipsa Decanum instituimus videlicet Nicolaum unum de curatis prædictis, qui Decanus & ejus Successores duplum in distributionibus cum ceteris Canonicis percipiet & habebit. Cum verò Decanatus de cetero vacaverit, eligetur in Decanum per Capitulum, unus de prædictis quatuor Presbyteris Parochialibus & non aliter. Qui Decanus ad continuam & perpetuam residentiam in eadem Ecclesia tenebitur & tenetur.

CANTOREM etiam hâc primâ vice ibidem instituimus Magistrum Johannem de Liessin Canonicum Ecclesiæ supradictæ, qui æqualiter cum Decano percipiet in distributionibus, & ad continuam teneri volumus residentiam personalem.

NEC est omittendum, quod Decanus & Cantor quotiens in eadem Ecclesia eligentur, tenentur & tenebuntur confirmandi vel infirmandi Nobis Episcopo & Successoribus nostris Episcopis Tornacensibus à Capitulo præsentari. Insuper de prædictis duodecim Canonicatibus, quatuor de cetero conferri volumus jam promotis in Sacerdotes, vel infra annum promovendis: quatuor verò jam promotis in Diaconos vel promovendis infra annum: & quatuor jam promotis in Subdiaconos vel infra annum promovendis.

SIMILITER Decanus & Capitulum anno quolibet inter Pentecosten & Nativitatem B. Johannis Baptistæ, unum Argentarium sive Receptorem & distributorem bonorum Ecclesiæ prædictæ eligent, & sibi salarium constituent, prout videbitur expedire.

IN ceteris quoque prædictæ Ecclesiæ Officiis & Statutis præsenti Paginâ non contentis volumus, & auctoritate prædictâ statuimus, dictos Decanum & Capitulum ad consuetudines & Statuta suæ Matris Ecclesiæ Tornacensis habere recursum, & easdem volumus & præcipimus firmiter observari.

SI verò retroactis temporibus per Prædecessores nostros factæ fuerint aliquæ Ordinationes vel Constitutiones, quæ præsenti Statuto obvient in aliquo vel discordent, Nos Auctoritate Apostolicâ & nostrâ illas ex nunc annullamus totaliter ac etiam revocamus.

RETINENTES Nobis & Successoribus nostris in præmissis omnibus & singulis addendi, minuendi, corrigendi, interpretandi, & alia quæ circa præmissa opportuna fuerint faciendi plenariam potestatem.

ET hoc fecimus & statuimus, Episcopali in omnibus jure salvo. In contradictores, impedientes, perturbantes, & rebelles quoscumque qui contra præmissa venire vel attemptare, seu eadem impedire, vel perturbare præsumpserint, vel ad hoc faciendi consilium vel auxilium præstiterint, palam, publicè, vel occultè, si sit universitas vel Collegium, ipsos Ecclesiastico supponimus interdicto: si verò singulares personæ fuerint, cujuscumque præeminentiæ, status, vel conditionis existant, ipsas in his Scriptis auctoritate Apostolicâ excommunicationis vinculo innodamus, cujus sententiæ absolutionem penes Nos specialiter retinemus.

IN quorum omnium testimonium Sigilla nostra præsentibus Litteris sunt appensa.

DATUM anno Domini M. CC. XCVI. secundo Kalendas Aprilis. 1296.

CAPUT CII.

RASO DE GAVERA *Dominus de Liedekercke & de Breda, cum Filio suo Primogenito, dat Abbati & Conventui Monasterii de Tongerloo* 41. *bonaria in miricis, & approbat omnes donationes præcedentes à se aut suis Prædecessoribus dicto Conventui factas.*

Ex Gramaye Antiq. Bred.

NOS RASO DE GAVERA, Dominus de Liedekercke & de Breda, & Rasso de Liedekercke Miles, Dominus de Boulaer ejus primogenitus, notum facimus universis præsentibus & futuris, præsens Scriptum visuris & audituris, quòd Nos ob Divinæ renumerationis intuitum, & ut plenam participationem omnium bonorum, quæ faciunt, vel in posterum Domino largiente per Dei gratiam sunt facturi, obtinere possimus, contulimus Viris Religiosis, videlicet Abbati & Conventui Monasterii de *Tongerloo* Ordinis Præmonstratensis, Cameracensis Diœcesis, quadraginta & unum bonaria in miricis sita inter bona quæ vocantur *Stoght* & *Aesvort*, ex illa parte Leembercken Braecke versùs Orientem, & abhinc usque medium rivi, qui dicitur *Ryt*, prout pali ibidem positi demonstrant, sub annuo censu.... denariorum Flandrensium, monetæ quæ dicitur *Gewere*, Nobis & nostris Successoribus in Festo Remigii in *Baerle* annis singulis solvendo, perpetuò possidenda, tenenda, & habenda; dicta bona & mansionarios, si qui in ipsis processu temporis sunt moraturi, ab omni exactione, petitione & servitio absolventes, & perpetuæ libertati donantes.

PRÆTEREA Curtem ipsorum de *Nuwelanda* cum bonis antiquis, in agris, paludibus, miricis, pascuis, & omnibus pertinentiis, à parte Occidentali dictæ Curtis, usque ad medium rivi versùs

versùs Buſcum qui vocatur *Zammelen*, & à palo ibidem poſito per dictum rivum deſcendendo uſque ad palum versùs Orientem, juxta Aeſvort poſitum, nec non bona de Stoght, & omnia alia & ſingula bona, quæ dictis Religioſis à Nobis ſeu noſtris Prædeceſſoribus, felicis memoriæ, Dominis terræ de Breda, ſeu quibuſcumque aliis perſonis, in diſtrictu dictæ terræ noſtræ quocumque modo, jure, ſive titulo ſunt collata, approbamus, ratificamus, confirmamus, promittentes dictis Religioſis dicta bona omnia & ſingula perpetuò warandire & debitam warandiam facere contra quoſcumque Juri & Juſtitiæ parcere volentes.

In cujus rei teſtimonium & munimen, Abbati & Conventui prædictis contulimus has Litteras Sigillis noſtris ſigillatas.

Datum apud *Roſendale* anno Domini, milleſimo ducenteſimo nonageſimo quarto, 1294. Sabbatho poſt Dominicam quâ cantatur: *Invocavit me.*

CAPUT CIII.

Raso de Gavera, *de quo ſupra, declarat Jus Patronatûs Eccleſiæ de* Etten *pertinere ad Inveſtitum de* Ghilſen, *anno* 1299.

Ex Gramaye Antiq. Bred.

Nos Raso de Gaveren, Dominus de Liedekercke, & de Breda, univerſis præſentes Litteras viſuris ſalutem & cognoſcere veritatem.

Universitati veſtræ notum eſſe cupimus, quòd cum diſcretus Vir Jacobus Conſey Bekenſis Decanus, Inveſtitus Eccleſiarum de *Gilze* & de *Merterſen*, Nobis non ſemel ſed pluries quæſtiones moviſſet ſuper eo quod ipſe Inveſtitus affirmabat jus præſentandi ad Eccleſiam ſeu Appenditium de *Ettene*, quod eſt membrum Eccleſiæ de *Merterſen*, cujus Eccleſiæ de *Merterſen* collatio ſeu præſentatio ad ipſum Inveſtitum pertinere dignoſcitur, de jure ad ipſum etiam præſentatio ſeu collatio Eccleſiæ ſeu appenditii de *Ettene* ſpectare deberet; & licet Nobilis Vir Henricus quondam Dominus de Breda, & Inveſtitus Eccleſiæ de *Gilze* (quæ eſt Matrix Eccleſia dictarum Eccleſiarum ſeu appenditiorum de *Merterſen* & de *Ettene*) authoritate Domini Epiſcopi Leodienſis, propter pericula vitanda & propter commoditatem & Divinum cultum augmentandum, dictam Eccleſiam ſeu appenditium de *Ettene* per ſectionem à dicta Parochia de *Merterſen* extractam eſſe, per ſe Parochiam eſſe impetraverit, ſalvo jure Matricis Eccleſiæ, tanquam Inveſtitus ibidem; quodque Dominus Arnoldus bonæ memoriæ, Dominus quondam in Breda, ad ipſam Eccleſiam ſeu appenditium de *Ettene*, in præjudicium & in injuriam ipſius Inveſtiti prædicti de facto præſentavit, ipſo Inveſtito reclamante & contradicente.

Nos cum tandem ad querimoniam prædicti Inveſtiti compertâ veritate à quampluribus probis teſtibus terræ noſtræ, ſub ſuo ſacramento examinatis, ita eſſe, ut prædictum eſt; recognoſcimus & per præſentes expreſſè profitemur Nos & ſucceſſores noſtros nullum jus habere in Eccleſia ſeu appenditio de *Ettene* prædicto, ſive in collatione ſive in jure Patronatûs Eccleſiæ ſeu appenditii ejuſdem, volentes quòd prædictus Inveſtitus & ſui Succeſſores, ſine aliqua contradictione noſtra vel Succeſſorum noſtrorum, de ipſa Eccesia ſeu appenditio de *Ettene*, & de jure præſentandi ſeu collatione ejuſdem Eccleſiæ ſive appenditii, ipſe & ſui Succeſſores liberè gaudeant nunc & in futurum.

Et ne præmiſſa, vel aliquid præmiſſorum à Nobis vel ab aliquibus Succeſſoribus noſtris (quod abſit) valeat in poſterum calumniari, præſentes Litteras prædicto Inveſtito & ejus Succeſſoribus contulimus Sigilli noſtri munimine roboratas.

Datum anno Domini milleſimo ducenteſimo nonageſimo nono, feriâ quintâ ante ramos Palmarum. 1299.

CAPUT CIV.

Abbatiſſa Thorenſis tranſigit cum Inveſtito de Gilzen, *ſuper decimas de* Ginneken, Bavel *&* Merterſen, *anno* 1299. *cum ratificatione Epiſcopi Leodienſis.*

Ex Gramaye Antiq. Bred.

In nomine Domini. Amen. Reverendo in Chriſto Patri Domino Hugoni Dei gratiâ Leodienſi Epiſcopo, ac ipſius Vicariis in ſpiritualibus, & omnibus aliis ad quos præſentes Litteræ pervenerint, Guda, Dei patientâ, Abbatiſſa, totuſque Conventus Monaſterii de *Thoren*, Ordinis S. Benedicti, Leodienſis Diœceſis, nec non Jacobus Inveſtitus Eccleſiæ de *Gilze* ejuſdem Diœceſis Presbyter notitiam veritatis cum ſalute.

Humilis doctrinæ Magiſter humiles inſtruxit diſcipulos ſalem & pacem habere, ut pacis lenitas ſalem ſapientiæ mulceat, & ſal ſapientiæ pacis condat lenitatem.

E a-

Ea-propter Nos juxta doctrinam Domini pacem perpetuam affectantes & omnem occasionem futuræ discordiæ repellere à Nobis & à nostris Successoribus cupientes, tenore præsentium Litterarum pro Nobis & nostris Successoribus profitemur, quod à tempore, à quo memoria non existit, Nos Abbatissa prædicta, & aliæ Abbatissæ quæ ante nostra tempora dicto Thorensi Monasterio præfuerunt, in Parochia dictæ Matricis Ecclesiæ de *Gilze* (cujus Ecclesiæ Jus Patronatûs ad Nos Abbatissam prædictam dignoscitur pertinere) pacificè possedimus, & adhuc possidemus decimas grossas, tam novales quàm antiquas, exceptis decimis de uno manso terræ dicto *Kerckenlant* in dicta Parochia, nec non locorum de *Molenschot*, de *Caume*, & de *Bavele*, appenditio dictæ Ecclesiæ de *Gilze*, & ejus pertinentiarum, videlicet de *Lyndonck* & de *Voort*;

Et etiam decimas grossas tam novales quàm antiquas de *Ginneken*, appenditio ejusdem Ecclesiæ de *Gilze*, videlicet de locis, quæ dicuntur *Ulvenhout*, *Galre*, *noch Hasselt*, *kleyn Ulvenhout*, & *Ypelaer*: & Nos Conventus prædictus à tempore viginti & octo annorum nuper elapsorum possedimus & adhuc possidemus decimas grossas tam novales quàm antiquas de *Mertersen*, appenditio dictæ Ecclesiæ de *Gilze*, exceptis decimis de *Essene*, de *Burxsch*, de *Overvelt*, & de uno manso dicti appenditii de *Mertersen*, dicto *Kerckenlant*:

Nec non duas partes decimarum grossarum tam novalium quàm antiquarum de *Ettene* appenditio dictæ Ecclesiæ de *Gilze*, & etiam totam grossam decimam tam novalem quàm antiquam loci, qui dicitur *Sprundele*.

Et quod Investitus dictæ Ecclesiæ de *Gilze*, & sui Prædecessores ejusdem Ecclesiæ Investiti, suis temporibus pro sua portione habuerunt & detinuerunt ab antiquo pro se & suis Vicariis decimam minutam in Parochia dictę Matricis Ecclesiæ & ejus appenditiis, scilicet de *Ginneken* & de *Mertersen* prædictis, nec non grossas decimas tam novales quàm antiquas de dictis mansis terræ dictis *Kerckenlant*, apud *Gilze* & apud *Overvelt* existentibus, & locorum de *Molenschot*, de *Caume*, de *Bavele*, dictarum de *Bavele* pertinentiarum, de *Essene*, de *Burxsch*, & de *Overvelt* prædictorum, cum oblationibus & bonis aliis, & eis contenti fuerunt.

Et omnia & singula præmissa vera esse Nos *Jacobus* Investitus prædictus dictæ Ecclesiæ de *Gilze* pro Nobis & nostris Successoribus recognoscimus per præsentes, protestantes bona prædicta, quæ Nos & nostri Prædecessores habuimus & habemus, valentia annuatim quadraginta libras grossas Turon. sufficere Nobis ad onera Parochialia plenariè supportanda:

Consentimusque spontaneè Nos Partes prædictæ pro Nobis & nostris Successoribus, & amicabiliter componimus, & etiam ordinamus, quod Nos Abbatissa & Conventus prædicti, & quæ Nobis sunt in eodem Monasterio successuræ, dictas grossas decimas tam novales quàm antiquas locorum prædictorum, quas ut prædicitur habuimus & possedimus, habeamus in posterum & possideamus pacificè & quietè, aliis decimis, oblationibus, & bonis supradictis, vobis Investito prædicto & vestris Successoribus conservatis: quibus Nos Investitus & Successores nostri debemus esse contenti; promittimusque Nos Partes prædictæ ad invicem pro Nobis & nostris Successoribus stipulantes, fide à Nobis præstitâ corporali, quod præmissa omnia & singula observabimus, nec non Pars alia litem vel controversiam seu etiam quæstionem movebit in futurum occasione præmissorum per se vel alterum, de jure vel de facto; sed omnia & singula supradicta perpetuò firma, grata & rata habebimus & tenebimus, nec contra ea faciemus vel veniemus aliquâ ratione vel caussâ.

Et ùt præmissa omnia perpetuò robur obtineant firmitatis, supplicamus vobis Reverende Pater Domine Leodiensis Episcope, seu vestris Vicariis prædictis, ut prædictam nostram compositionem & ordinationem propter bonum pacis & ad vitandam inter Nos & Successores nostros contentionis seu discordiæ materiam, ratificare & confirmare velitis.

In quorum testimonium & munimen præsens publicum instrumentum per infra scriptum Notarium publicum Nos Partes prædictæ scribi & publicari fecimus & Sigillorum nostrorum appensione communiri, cui etiam Sigillum Ecclesiæ Leodiensis ad caussas appendi postulamus.

Actum per Nos Jacobum Investitum prædictum, sub anno Nativitatis Domini millesimo ducentesimo nonagesimo nono, Indictione duodecimâ, vicesimâ secundâ die Mensis Maii, apud *Baerle* Leodiensis Diœcesis, præsentibus discretis Viris, 1299.

Domino Henrico Presbytero Vicario dictæ Ecclesiæ de *Gilze*,
Ludovico Capellano in dicta *Thorensi* Ecclesia,
Gerardo dicto Haecke,
Arnoldo dicto Block, &
Wilhelmo de Hers, Viris litteratis prædictæ Diœcesis, Testibus vocatis ad præmissa:

Per Nos verò Abbatissam & Conventum prædictos, sub anno & Indictione prædictis, vicesimâ quintâ die mensis prædicti, apud *Thoren*, præsentibus
Magistro Wilhelmo de Beke juxta Bredam in Campinia, &
Joanne de Thoren, Ecclesiarum Investitis,
Ludovico, &
Rutgero Capellanis in dicta *Thorensi* Ecclesia,
Wilhelmo de Hers &
Henrico de Rulemonde Matriculario in *Thoren* prædictæ Diœcesis, vocatis ad hæc Testibus & rogatis.

Infrà scriptum erat:

Et ego Magister Petrus de Alvano Clericus, Imperiali publicus authoritate Notarius, prædictis professioni, recognitioni, protestationi, consensui, compositioni & ordinationi, promissioni, stipulationi & supplicationi factis à dictis

dictis Partibus, prout superiùs sunt conceptæ, unà cum dictis Testibus præsens interfui, dictas promissiones & stipulationes à dictis Partibus recepi, ac de mandato dictorum Abbatissæ & Conventûs Monasterii de *Thoren*, & dicti Jacobi Investiti dictæ Ecclesiæ de *Gilze*, præsens publicum instrumentum inde confeci, cui unà cum eorum Sigillis, & Ecclesiæ Leodiensis ad caussas Sigillo ab eis postulato, signum meum consuetum apposui rogatus.

Inferiùs scriptum erat:

Et Nos Capitulum Ecclesiæ Leodiensis, ad postulationem dictorum Abbatissæ & Conventûs Monasterii de *Thoren*, & dicti Jacobi Investiti dictæ Ecclesiæ de *Gilze*, prædictæ Diœcesis, Nobis reportatam & relatam per dictum Notarium Publicum à Nobis ad hoc destinatum, cui fidem adhibemus in hac parte, præsenti publico instrumento manu & signo prædicti Notarii confecto & signato, Sigillum Ecclesiæ nostræ Leodiensis ad caussas unà cum eorum Sigillis duximus appendendum.

Ratificatio Episcopi Leodiensis.

Adulphus Dei & Apostolicæ Sedis gratiâ Leodiensis Episcopus, universis præsentes Litteras visuris in Domino salutem.

Noverint universi quòd Nos visis & intellectis diligenter Litteris super compositionem & ordinationem, de quibus in eisdem Litteris, quibus hæ nostræ Litteræ sunt infixæ, mentio habetur, eas, sicut justè & rationabiliter factæ sunt, propter bonum pacis & ad vitandam contentionis & discordiæ materiam in futurum, ad supplicationem Partium, ratificamus, & etiam authoritate ordinariâ confirmamus.

In cujus rei testimonium præsentibus Litteris Sigillum nostrum est appensum.

Datum feriâ sextâ post diem Cinerum, anno Domini millesimo trecentesimo primo. 1301

CAPUT CV.

Philippus Pulcher *Galliæ Rex confirmat Privilegia ac Libertates Abbatiæ Laudensis, Ordinis Cistertiensis, anno* 1304.

Ex Gallo-Flandria Buzelini.

Philippus Dei gratiâ Francorum Rex. Notum facimus universis tam præsentibus, quàm futuris, quòd Nos dilectorum nostrorum Abbatis & Conventûs Monasterii de Laude prope Insulam in Flandria Ordinis Cistertiensis supplicationibus annuentes, eisdem, ac Ecclesiæ, seu Monasterio suo duximus concedendum:

Quod ipsi conquesta ab eis suæ Ecclesiæ nomine facta à tempore retroacto usque ad tempus concessionis hujusmodi, in feodis, retrofeodis, & Allodiis nostris, aut subditorum nostrorum, in quantum ad Nos spectat, tenere possint perpetuò, absque coactione vendendi, vel extra manum suam ponendi, vel præstandi Nobis financiam pro eisdem.

Item quòd bona eorum mobilia non capientur, vel justitiabuntur in aliquo casu per justitiam sæcularem. Item quòd in casu, ubi licitè bona ipsorum immobilia capi contingeret, ea consumi, vel destrui non liceat, aut expendi: quòd si fiat, id ante omnia faciemus emendari, & eos indempnes servari: & quod si ad ipsorum bonorum saisinam vel custodiam servientes deputari oporteat, unus tantummodo serviens in Abbatia, & in qualibet Domo ipsorum deputetur, qui de stipendiis suis vivere teneatur, prout in nostris continetur Statutis.

Item quod recognitiones & advocationes novæ, quæ ab ipsorum Religiosorum subditis Nobis fiunt, nullatenus admittentur, & factas de novo faciemus penitùs revocari.

Item quòd Baillivi & alii Officiales nostri teneantur jurare, quòd mandata sibi facta, & facienda per Litteras nostras pro Ecclesia illa, & personis ejusdem, absque difficultate fideliter exequentur.

Item quòd non impedientur, aut inquietabuntur super possessionibus, sive redditibus emptis per ipsos in feodis, retrofeodis, aut censivis suis, in quibus omnimodam, altam & bassam habent justitiam, quin possessiones & redditus taliter acquisitos perpetuò tenere valeant, absque coactione vendendi, vel extra manum suam ponendi, aut præstandi Nobis financiam pro eisdem.

Item quòd tollantur gravamina eis per gentes nostras illata, ac nostra jam concessa Statuta serventur, & ea Baillivi nostri jurare teneantur se firmiter servaturos.

Item quòd ad opus garnisionum nostrarum bona eorum vel subditorum suorum eis invitis non rapientur.

Item quòd pro gravaminibus sibi illatis corrigendis, de quibus liquebit, auditoris non suspectos eisdem, cum requisiti fuerimus, concedemus, qui vice nostrâ ceteris complementum justitiæ super hæc fideliter exhibebunt.

Item quòd non puniantur pro delictis Monachorum, aut Conversorum, aut Familiarium suorum, nisi quatenus sunt propter hæc puniendi de jure, vel de consuetudine Patriæ, cui subsunt.

Item quòd non impedientur personas suæ Abbatiæ, & earum mobilia, cum armis moderatè, vel sine armis, ac delinquentes in sua Abbatia,

tia, seu locis ipsius capere, quatenus facere consueverint.

Quod ut firmum & stabile permaneat, salvo in aliis jure nostro, & in omnibus alieno, præsentibus Litteris nostrum fecimus apponi Sigillum.

Actum Parisiis anno Domini M.CCC.IV. mense Junio.

CAPUT CVI.

Guilielmus *Hannoniæ & Hollandiæ Comes, Romanorum Rex electus, concedit Abbatiæ S. Bernardi ad Schaldim, Ordinis Cistertiensis, immunitatem à theloneo per Hollandiam & Zelandiam, anno* 1314.

Ex Historia Episcopatus Antverp.

Wilhelmus Dei gratiâ Romanorum Rex, & semper Augustus. Universis hanc Litteram inspecturis gratiam suam, & omne bonum.

Ad imitationem Prædecessorum nostrorum Imperatorum seu Regum, promotionibus Religiosorum Virorum intendere cupientes, significandum vobis duximus, quod Nos Abbati & Conventui de loco S. Bernardi Cistertiensis Ordinis hanc facimus gratiam, & conferimus libertatem, ut per terras nostras Hollandiam & Zelandiam omnem annonam suam seu ligna vel lapides, aut alias res in usus proprios convertendas absque omni prorsus exactione thelonei deduci debeant liberè & securè.

Mandantes, & Regiâ authoritate firmiter præcipientes, ut nullus sit qui memoratos Fratres aut eorum nuncios, contra hanc gratiam ipsis factam, molestare vel aliquod ab ipsis theloneum audeat extorquere.

Datum apud Middelborgh v. Kal. Junii, Indictione XIII.

Et Nos Wilhelmus Comes prædictus dictam gratiam dictis Religiosis secundùm tenorem præscriptum confirmamus, quemadmodum etiam Florentius & Joannes Prædecessores nostri Comites Hollandiæ eisdem Religiosis confirmabant.

Datum anno Domini quarto-decimo supra millesimum trecentesimum, in Vigilia Nativitatis Beatæ Mariæ Virginis. 1330.

CAPUT CVII.

Joannes XX. *aliàs* XXII. *Pontifex, confirmat anno* 1326. *Erectionem Capituli Gertrudibergensis factam à Theobaldo Leodiensi Episcopo, ut supra in Miræo Notit. Eccles. Cap.* 212.

Ex Historia Sylvæ-Duc.

Joannes Episcopus Servus Servorum Dei, dilectis Filiis Decano & Capitulo Ecclesiæ de Monte S. Gertrudis, Leodiensis Diœceseos, salutem & Apostolicam benedictionem.

Cum à Nobis petitur, quod justum est & honestum, tam vigor æquitatis quàm ordo exigit rationis, ut id per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum.

Sane petitio Nobis exhibita continebat, quod bonæ memoriæ Theobaldus Episcopus Leodiensis diligenter attendens quod Parochialis Ecclesia de Monte S. Gertrudis Leodiensis Diœcesis, in qua quidem Ecclesia Montis prædicti Abbatissa Monasterii Thorensis Ordinis D. Benedicti ejusdem Diœcesis, jus obtinet Patronatûs, adeo in reditibus abundabat, quod in ea poterat decens Collegium Canonicorum institui, qui ibidem laudibus Divinis insisterent, & gratum impenderent Deo famulitium, quodque Villa dicta de Monte S. Gertrudis erat insignis, etiamque populosa, ibidem cultum Divini nominis cupiens adaugeri, de consensu Abbatissæ ac Monasterii, ac ejusdem Ecclesiæ Rectoris loci, Archidiaconi, & Capituli sui dictam Ecclesiam authoritate ordinariâ in Collegiatam erexit, & ibidem pensatis ipsius Ecclesiæ famulatibus ordinavit, & reservatâ de ipsius Ecclesiæ proventibus Rectori prædicto ejusque Successoribus inibi perpetuò secuturis congruâ portione, prout Litteris patentibus ipsorum Episcopi, Capituli, Archidiaconi, Rectoris, Abbatissæ & Conventûs, sigillo munitis, dicitur contineri; Nos igitur vestræ supplicationi inclinati, quod super hoc providè factum est, ratum habentes, id authoritate Apostolicâ confirmantes.

Nulli ergo, &c. Datum Avenione septimâ Idus Octobris, Pontificatûs anno x.

CAPUT

CAPUT CVIII.

JOANNES III. *Brabantiæ Dux hortatur Ecclesiarum Prælatos, ut succurrant Abbati & Conventui S. Bernardi ad Schaldim Ordinis Cistertiensis, ad perficiendam Ecclesiam quam cœperunt ædificare, anno* 1330.

Ex Historia Episcopatûs Anverp.

OANNES, Dei gratiâ Lotharingiæ, Brabantiæ ac Limburgiæ Dux, universis nostris fidelibus atque dilectis, ad quos præsentes Litteræ pervenerint, videlicet Ecclesiarum Prælatis &c.....

CUM Viri Religiosi in Christo Nobis perdilecti, Abbas & Conventus Monasterii loci S. Bernardi, Cistertiensis Ordinis supra Schaldam prope Antverpiam, nuper Ecclesiam novam, causâ permaximæ necessitatis suæ cœperint ædificare, per nostram ad hoc exhortationem specialem, & sub confidentia præcipuè nostræ subventionis & promotionis, efficaciter & favorabiliter ipsis faciendæ, nec ipsam Ecclesiam propter maximam ejus sumptuositatem, sicut Divinam decet Majestatem, de bonis propriis nequeant consummare propter bonorum ipsorum exiguitatem, nisi ipsis..... caritativè & liberaliter subveniatur; omnium vestrùm dilectionem instanter requirimus & cordialiter exhortamur, quatenus prædictis Abbati & Conventui ad præfatam Ecclesiam perficiendam, intuitu Divinæ remunerationis præcipuè nostrorumque precaminum interventu præcordiali, de bonis vestris à Deo vobis collatis liberaliter velitis providere, & apud vestros seu ad vos pertinentes prout poteritis efficaciter ad succurrendum eisdem in præmissis, velitis diligenter promovere, ita quod idem Abbas & Conventus de vestra largissima liberalitate apud Nos de vobis se possint meritò collaudare, & quod Nos vobis & vestrùm singulis propter hoc in vestris negotiis & agendis invenire Nos favorabiliores meritò debeatis.....

SCIENTES indubitanter, quod prædictum subventionis & promotionis ad perficiendam Ecclesiam prænotatam Nobis est summopere cordi, tam pro eo quod ipsam Ecclesiam nostram specialiter reputamus, quia primum lapidem ipsius Ecclesiæ locavimus in fundamento, quàm pro eo, nihilominùs, quod ipsum Monasterium nostri Progenitores piissimæ recordationis devotione permaximâ primordialiter fundaverunt; & ne (si forsan ipsa Ecclesia minimè perficeretur, quod absit) tam de Nobis quàm de dictis Religiosis derisoriè dici posset illud Evangelicum, parabolæ similitudinis, Christi paradigma; *Hi homines cœperunt ædificare, & non potuerunt consummare.* Quod Nobis utique magnoperè displiceret, & de quo plurimùm verecundaremur.

IN quorum omnium munimen & testimonium, Sigillum nostrum præsentibus Litteris duximus apponendum.

DATUM Bruxellæ die Sabbathi post Octavas Festi S. Sacramenti, anno Domini millesimo trecentesimo trigesimo. 1330.

CAPUT CIX.

JOANNES *primùm Cameracensis, post Ultrajectensis Episcopus, ac demum, defuncto Fratre, Dominus Diestensis & Burg-Gravius Antverpiensis, fundat Collegium XII. Canonicorum Amersfurti in Diœcesi Ultrajectensi, anno* 1337.

Ex Batavia sacra.

IN nomine Domini Amen. Pateat universis Christi fidelibus tam præsentibus quàm futuris, quod Nos JOANNES Dei gratiâ Episcopus Trajectensis mente sollicitâ revolventes, quod Ecclesiasticorum ministrorum obsequio Numina placari Catholica fides astruat, ipsa quoque salutaria multiplicatis intercessoribus largiantur, quodque Ecclesia Parochialis *Amersfordensis* nostræ Diœcesis, nostræ dispositioni in spiritualibus & temporalibus unà cum Oppido & incolis Parochianis ibidem subjecta, divinâ favente clementiâ, quæ Ecclesiam suam novâ semper prole fœcundat, adeo redditibus, fructibus, & proventibus Ecclesiasticis, nec non devotâ fidelium multitudine excrevisse dinoscitur, quod utique consideratis hujusmodi negotii circumstantiis diligenter ad honorem Dei & gloriosæ Virginis Matris ejus, nec non Georgii Martyris, Nycholai Confessoris & Sanctorum omnium, in augmentum Divini cultûs & salutem animarum Parochianorum ibidem, decrevimus dictam Ecclesiam Parochialem in Collegiatam erigere sub modo inferiùs annotato.

IGITUR cùm Venerabili Viro Domino Henrico Archidiacono, infra cujus Archidiaconatûs limites ipsa Ecclesia consistere dinoscitur, nec non Capitulo Ecclesiæ nostræ Trajectensis, deliberatione præhabitâ, & consensu à Domino *Johanne* dicto de *Rora* Rectore ejusdem Ecclesiæ, nec non *Philippo*, *Henrico* & *Johanne* de *Hame* perpetuis Cappellanis in eadem, dictæ

suæ

suæ Ecclesiæ & beneficiorum suorum resignationem spontaneam in manus nostras factam accepimus, eosque à dicta Ecclesia & beneficiis & vinculis, quibus eidem tenebantur, absolvimus; Rectoresque & Magistratus Universitatis Oppidi prædicti, ad quos Nominatio seu Præsentatio Capellanorum ad Capellanias prædictas pertinuit, Jus Nominationis seu Præsentationis hujusmodi similiter Nobis, vice & nomine dictæ Ecclesiæ recipientibus, liberè donaverunt, sub spe per Nos erigendi Collegii in eadem.

Post hæc Capellanias prædictas extinximus, fructusque, proventus, jura, & pertinentias earundem confudimus, miscuimus, incorporavimusque, & univimus Ecclesiæ antedictæ; donatis etiam eidem Ecclesiæ per Dominum *Hubertum de Budel* Rectorem Civilis Ecclesiæ Trajectensis, nec non *Johannem de Hame* prædictum Presbyterum, ac *Theodericum* dictum *Cosyn de Yssel* Laïcum dictæ nostræ Diœcesis, & quosdam alios donatione liberâ, & per Nos ut priùs vice dictæ Ecclesiæ receptis certis prædiis & fructibus, invocato Dei nomine dictam Ecclesiam *Amersfordensem* in Collegiatam Ecclesiam & Collegium Canonicorum secularium in eadem ereximus; nec non decem Canonicatus, Decanatum, Thesaurariam, & Cantoriam creavimus in eadem.

Sic erectæ Collegiatæ Ecclesiæ & Collegio, nec non Canonicatibus, Decanatui, Thesaurariæ, & Cantoriæ prædictis, futurisque Collegio, Decano, Thesaurario, Cantori, & Canonicis ibidem jus habendi Collegium, Sigillum, & arcam communes, omniaque alia & singula jura, prærogativas, Privilegia, libertates, & indulgentias concessimus, quæ ad Collegiatas Ecclesias & Collegia earundem, nec non ad Canonicos & alias personas, dignitates, administrationes, & officia habentes in eisdem per Diœcesim Trajectensem pertinere consueverunt hactenus de consuetudine, seu de jure, præsertim quod dictæ Ecclesiæ Canonici occasione contractuum & delictorum primo coram Decano ibidem & non aliàs debeant civiliter conveniri.

Et in eo casu quo idem Decanus in corrigendo seu exhibendo justitiam notabiliter negligens fuerit vel remissus, correctio & jurisdictio hujusmodi quoad casum illum ad Nos & Archidiaconum prædictum devolventur, prout ad Nos & ipsum correctio & jurisdictio in personas memoratæ Ecclesiæ consueverunt hactenus pertinere.

Nec non erigimus, creamus, damus, & concedimus, ut prædicitur, per præsentes ordinantes, statuentes, & mandantes, quod Nos & Successores nostri, qui pro tempore fuerint Episcopi Trajectenses, de Canonicatibus prædictis & Præbendis ibidem, nec non Decanatu, Thesauraria, & Cantoria, quoties ipsos vacare contigerit, personis idoneis dumtaxat in Sacerdotio, vel saltem in ætate tali constitutis, quod infra annum proximum ad Sacerdotium promoveri valeant, debemus & non aliis providere: & quod de Decanatu, Thesauraria, & Cantoria prædictis nulli providebimus, nisi duntaxat Canonico Præbendato dictæ Ecclesiæ, & quod unum ex dictis Canonicis Præbendato Archidiacono Trajectensi, qui pro tempore fuerit, præsentabimus ad obtinendum curam Parochialem plebis ibidem.

Qui etiam Nobis & Successoribus nostris Episcopis Trajectensibus & dicto Archidiacono de juribus Episcopalibus & Archidiaconalibus & plebis prædictæ, prout de consuetudine ad ipsum Archidiaconum pertinet, respondebit.

Sumptus verò & expensas, quas Curatus propter hoc subire compelletur, ipsum Capitulum exponet & satisfaciet pro eodem de bonis communibus Ecclesiæ antedictæ, quanquam ad solutionem & exhibitionem plenariam jurium prædictorum ipsi Decanus & Capitulum possint per Nos & Archidiaconum prædictum & nostrum quemlibet, prout hujusmodi jura quemlibet nostrum pro tempore contingent, urgeri Censurâ Ecclesiasticâ & compelli.

Item quod si ille, qui non in Sacerdotio constitutus, & cui de Canonicatu ibidem providemus, se non fecerit intra annum à die provisionis hujusmodi ad Sacerdotium promoveri, excusatione qualibet non obstante, eo ipso sit Canonicatu & Præbendâ, quâ sibi provisum extitit, sine qualibet declarativa sententia vel monitione privatus. Quos Canonicatum & Præbendam sic vacantes si non contulerimus, & de eisdem personæ idoneæ non providerimus infra mensem, ex tunc jus providendi illâ vice de ipsis ad Decanum ibidem, qui pro tempore fuerit, sit ipso facto devolutum.

Item quod omnes Canonici dictæ Ecclesiæ in eadem continuam residentiam facere debeant, nec super absentia possit nisi per Episcopum, Archidiaconum Trajectensem, & per Capitulum dictæ Ecclesiæ conjunctum ex causa legitima, & non aliàs, dispensari.

Item quod quilibet novus Canonicus infra annum prædictum dabit eidem Ecclesiæ decem libras nigrorum Turonensium, in usus Ornamentorum per Thesaurarium dictæ Ecclesiæ convertendas.

Item quod Canonici dictæ Ecclesiæ præbendati fructus & proventus prædiorum & rerum aliarum dictæ Ecclesiæ, certos communiter appellatos, in portiones æquales juxta numerum præbendarum ibidem per certum Camerarium ad hoc per Capitulum ibidem deputatum collectos æqualiter inter Canonicos residentes divident, absentibus & non residentibus, nec portiones facientibus, nec ad portiones aliquatenus admittendis: oblationes verò & obventiones ceterique fructus & proventus ejusdem Ecclesiæ incerti communiter appellati pro distributionibus cotidianis cedent eisdem Canonicis residentibus & Divinis Officiis interessentibus, colligendi & ministrandi secundùm ratam temporis & ordinationem Capituli ejusdem Ecclesiæ per Camerarium antedictum; ita quod dupla portio hujusmodi distributionum Decano Thesaurario & Cantori, & ipsorum cuilibet, Divinis Officiis interessentibus, & non alias, ministretur;

ministretur; oblationes verò visitationum infirmorum, benedictionum nubentium, peregrinantium & redeuntium, quæ inter oblationes non continentur, cedent Curato antedicto unà cum distributionibus cotidianis prædictis, etiam à Divinis Officiis absenti; dum tamen circa curam Parochialem occupetur: Legata verò sive Curato plebis sive alicui de Collegio prædicto facta, sive causâ mortis donata, cedent ipsi Collegio in communi.

Item quod ipsum Capitulum taliter ordinabit, quod dictæ Capellaniæ per Nos extinctæ in Divinarum Missarum solemniis ad memoriam ipsorum, qui ipsas instituerunt, condignam accipiant recompensam.

Item quod Canonicus dictæ Ecclesiæ, qui in eadem ut debet voluerit residere, in Vigilia Beati Bartholomæi & aliàs ad hujusmodi residentiam se offeret.

Alioquin in computatione fructuum præbendæ suæ toto anno sequenti habebitur pro absente.

Hoc salvo, quod novus Canonicus tempore suæ institutionis & adeptionis possessionis corporalis Canonicatûs & Præbendæ suæ ad hujusmodi residentiam offerre se poterit & fructus percipere juxta ratam.

Item quod dicti Canonici in habitu, incessu, conversatione, in disciplina Ecclesiastica, in Divinis Officiis, modo & tempore, vicissitudine ministrandi, honestate chorali, ordinatione Officiatorum Ecclesiæ, & censura residentiæ, & circa hæc emergentibus, & aliis juribus & consuetudinibus Canonicalibus, se conformabunt Capitulo & Canonicis Ecclesiæ nostræ Trajectensis prædictæ.

Hoc expresso, quod Decanus, qui pro tempore fuerit, solus & sine requisitione & præsentia Capituli Canonicos in Divinis Officiis negligentes, & aliàs in disciplina Ecclesiastica & morum conversatione delinquentes corrigere possit & debeat, etiam à beneficiis suspendendo.

Item quod cedente, decedente, translato vel aliàs mutato Canonico ejusdem Ecclesiæ, fructus Præbendæ hujusmodi Canonici per annum proximum primum cedent Capitulo ejusdem Ecclesiæ, in ornamenta Ecclesiastica & usus alios ipsius Ecclesiæ per dictum Camerarium de ipsius Capituli consilio convertendi.

Item quod dictum Capitulum sine scientia & consilio speciali Episcopi Trajectensis, qui pro tempore fuerit, & Archidiaconi, nova Statuta non facient, nec vetera immutabunt.

Item quod Universitas Oppidi *Amersfordensis* prædicta de fabrica & luminaribus ejusdem Ecclesiæ per suos Administratores ad hoc deputandos juxta consuetudinem ibidem hactenus observatam disponere debeant, nisi inter ipsos Capitulum & Universitatem aliàs concorditer fuerit ordinatum: ipsi tamen Universitas sustinebunt, quod ipsum Capitulum cymbalis & ornamentis ejusdem Ecclesiæ utantur, prout usus eorum requirit, Campanariusque & Custos eisdem Capitulo in suis officiis ministrabunt, salvo Nobis, quod propter novellam plantationem dicti Collegii cum illis, quibus primâ vice de dictis Canonicatibus & Præbendis, nec non Decanatu, Thesaurariâ, & Cantoriâ providebimus, possimus contra præmissa omnia, prout Nobis expedire videbitur, dispensare.

Item quod quilibet Canonicus novus, quam cito admissus fuerit ad Canonicatum in eadem Ecclesia, jurabit ad sancta Dei Evangelia, hæc Statuta se fideliter servaturum, & nihilominus aliud juramentum; quod Canonici dictæ Ecclesiæ Trajectensis in suo ingressu jurare hactenus consueverunt.

Salvo etiam quod hæc Statuta possimus declarare & interpretari, siquid in ipsis dubietatis emerserit, & ab ipso Capitulo super hoc fuerimus requisiti.

In quorum omnium testimonium & memoriam sempiternam has Litteras Sigilli nostri fecimus appensione muniri.

Et Nos *Henricus* Dei gratiâ Præpositus & Archidiaconus, nec non Capitulum Ecclesiæ Trajectensis, ac Universitas Oppidi Amersfordensis Trajectensis Diœcesis, quia præmissa omnia & singula ad augmentum cultûs Divini & salutem animarum tendere cognovimus, ipsis prout ad quemlibet nostrum pertinere dinoscitur consensum nostrum adhibuimus, ac eisdem Litteris Sigilla nostra duximus apponenda.

Datum & actum mensis Augusti die vicesimâ primâ, anno Domini millesimo trecentesimo tricesimo septimo. 1337

CAPUT CX.

Reinaldus II. *Gelriæ Dux approbat anno* 1361. *translationem Capituli ex Monte SS. Petri & Odiliæ, in Ecclesiam S. Spiritûs vicinæ Urbis Ruremundensis.*

Ex Historia Episcopatûs Ruremundensis

In nomine Dei, Amen. Nos Reinaldus Dei gratiâ Dux Geldriæ & Comes Zutphaniæ, universis præsentem Paginam inspecturis, salutem in Christo, & rei gestæ cognoscere veritatem.

Coram nostra præsentia Comitali Venerabiles ac discreti Viri Canonici Ecclesiæ Collegiatæ Montis Odiliæ Leodiensis Diœcesis, lachrimabiliter sunt conquesti, quòd cum dicta sua Ecclesia in nostro Ducatu ac Dominio de Montfort sit in loco deserto, nemoroso, & solitario situata, ibidemque, & in locis circumjacentibus sæpiùs & quasi continuè consueverint discordiæ & guerræ graves suboriri, verùm etiam quòd plures malitiosi prædones nocturni & occulti, Deum & Ecclesiam præ oculis non habentes, dictis Canonicis & eorum bonis insidiantes, per rapinas, furta, incendia nocturna, diffidationes, deprædationes, invasio-

nesque quamplurimas, & alia pericula gravia, ipsos invaserint, & adhuc occulte & hostiliter invadere nituntur minùs justè.

QUAPROPTER dicti Canonici, hujusmodi pericula & defectus bonorum temporalium, quibus à malignorum incursibus sæpiùs sunt prædati, ampliùs sufferre non valentes, metu justo & legitimo cogente, qui meritò cadere possit in quemlibet virum constantem, ad Oppidum nostrum Ruræmundense, tanquam ad locum defensionis & refugii effugerunt, & ad Capellam Sancti Spiritûs intra dictum Oppidum sitam, apud quam est locus aptus, & sufficiens pro domibus Claustralibus, & aliis necessariis procurandis, suum Collegium transferri desiderant, ut Divinus cultus, qui propter pericula prætacta sæpiùs est diminutus & frequenter diminuitur, augeri valeat, & ipsi Canonici in pacis tranquillitate, & mentis devotione Domino valeant famulari, nostrum consensum & assensum ad dictam translationem faciendam, tanquam ab eorum Domino temporali, humillimis precibus postulaverunt.

NOS igitur præmissis dictis Canonicis illata ad mentis aciem dirigentes & eorum humilibus precibus & evidentibus necessitatibus compati paternâ affectione volentes, ad præmissam translationem faciendam sæpè-dictis Canonicis nostrum consensum & assensum & favorem in Dei nomine conferre volumus, & propter præmemorata pericula & Divini cultûs augmentum, aliasque causas rationabiles & justas Nobis ab eisdem expressas, nostri Sigilli munimine conferimus, & liberâ voluntate in Dei nomine duximus impertiri.

DATUM anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo primo, ipsâ die B. Gertrudis Virginis. 1361.

CAPUT CXI.

JOANNES DE ARCKEL *Episcopus Ultrajectensis, translationem Canonicorum Bergensium Ruremundam suo Diplomate confirmat anno* 1361.

Ex eadem Historia.

JOANNES (1) Dei gratiâ Episcopus Ultrajectensis, nec non Hugo Wustinck Canonicus Trajectensis, ac Præpositus (2) Montis Odiliæ Leodiensis Diœcesis, universis & singulis præsentes Litteras inspecturis facimus manifestum, quod Nos de consensu Capituli Ecclesiæ nostræ Trajectensis translationi Ecclesiæ Montis Odiliæ Collegiatæ, Leodiensis Diœcesis, ad Oppidum Ruræmundense ejusdem Diœcesis, & ad Capellam Sancti Spiritûs ibidem per Reverendissimum in Christo Patrem D. Engelbertum Episcopum Leodiensem factæ aut faciendæ, ex certis & legitimis causis dictum Reverendissimum Patrem & Nos moventibus, nostrum consensum adhibuimus, prout & assensum in his præsentibus consentimus sub modo & forma infrascriptis.

IMPRIMIS quod ad Nos Episcopum Trajectensem prædictum, & nostros in perpetuum Successores, Præpositurae dicti loci de Ruræmunde, seu Capellæ ibidem, & ad Nos Præpositum, & nostros qui pro tempore Successores, Canonicatuum & Præbendarum omnium & singularum aliorumque beneficiorum ejusdem Capellæ pro tempore vacantium provisio & collatio pertinebit, & pertinere debeat pleno jure, prout hactenus ad Nos pertinuit & pertinere consuevit in loco Montis Odiliæ prælibato, & quod Privilegia quæcumque, præsertim donatio Montis Odiliæ prædicti à Christianissimo Imperatore (3) Lothario facta, Ecclesiæ nostræ Trajectensi Ecclesiæ Montis Odiliæ prædictis & Nobis competentia, salva & in suo robore permaneant, perpetuis temporibus duratura; & quod omnibus & singulis hujusmodi Privilegiis, libertatibus, Statutis, & consuetudinibus & aliis juribus universis Nobis in loco Montis Odiliæ communiter vel divisim competentibus utamur, & uti frui liceat pacificè & quietè in Oppido Ruræmundensi prælibato, salvo Nobis jure nostro, Ecclesiæ in loco Montis Odiliæ sæpèdictis.

IN cujus rei testimonium Nos Episcopus Trajectensis, necnon Hugo Wustinck Præpositus Montis Odiliæ prædicti, Sigilla nostra præsentibus duximus apponenda.

DATUM anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo primo, mensis Aprilis die xx. 1361.

CAPUT

(1) JOANNES DE ARCKEL, ab Episcopatu Ultrajectino transiit ad Leodiensem anno 1364, ac vivere desiit anno 1377.

(2) MONS S. ODILIÆ, vulgo *Bergh*, Vicus prope Ruremundam. Vide supra pag. 500.

S. ODILIA, Virgo fuit è Sodalibus S. Ursulæ; ejus Ossa Coloniæ Agrippinæ anno 1286. à Sifrido Coloniensi Archiepiscopo elevata. Huum translata sunt, ibique deposita in primario FF. Crucigerorum Monasterio, cujus Abbas est Generalis sui Ordinis, utiturque Mitrâ & aliis Pontificalibus. Festum S. Odiliæ incidit in 18. Julii.

(3) LOTHARIUS Lotharingiæ I. Rex, Lotharii Imperatoris Filius, istud Bergense Monasterium, prope Ruremundam Gelriæ Urbem, à S. Wirone Episcopo ejusque Sociis (Pipino Herstallio fundum donante) constructum, Canonicis Ecclesiæ Cathedralis Ultrajectensis anno 858. attribuit incolendum; Normannis Frisiam & Bataviam vastantibus. Diploma cum Notis vide superiùs pag. 499.

Anno 1561. Pius IV. Pontifex Episcopatum Ruremundensem, Archiepiscopatûs Mechliniensis Suffraganeum erexit; eidem assignans limites, & pro dote partiali opulentam Præposituram Montis S. Odiliæ, de qua hoc Diplomate, translatam Ruremundam ad Ecclesiam S. Spiritûs anno 1361. Vide Bullam Pontificiam supra pag. 482, & Seriem Episcoporum Ruremundensium pag. 488.

Anno 1659. Episcopalis Cathedra Ruræmundensis unà cum Capitulo Canonicorum è Templo S. Spiritûs angustiori translata fuit in Templum Parochiale augustius S. Christophori. Diploma vide supra pag. 631. Item plura in Historia Eccles. Episcopatûs Ruræmundensis.

CAPUT CXII.

Engelbertus de Marca, *Leodiensis Episcopus prædictam translationem Capituli Ruremundensis, de qua supra Cap.* III. *approbat anno* 1361.

Ex Historia prædicta.

In nomine Domini, Amen. Universis præsentem Paginam inspecturis, Engelbertus Dei gratiâ Ecclesiæ Leodiensis Episcopus salutem in eo, qui de terris ascensurus ad cœlum pacem Nobis reliquit. Etiam inter curas innumeras, quibus ex nostri Pontificalis Officii debito assiduè perurgemur, illa potissimùm insidet cordi nostro, ut Ecclesiæ nostræ vigilantiæ commissæ debitis non fraudentur obsequiis, & earum personæ cultui deputatæ Divino pacis tranquillitate vigeant; scimus enim quod non nisi pacis in tempore benè colitur pacis auctor.

Pridem igitur Nobis in Christo dilecti, Capitulum singularesque Canonici Ecclesiæ Sancti Petri Montis Odiliæ nostræ Diœcesis auditui nostro reserarunt, quod dicta eorum Ecclesia in loco deserto, nemoroso, & ab hominibus remoto, omnique carente defensionis præsidio situata, ac illius Canonici ad Divinum Officium in ea peragendum ordinati per malignorum prædonum sive raptorum, Dei timorem non habentium, incursus à multis retroactis temporibus, facta sacrilegia, incendia, deprædationes, nocturnos egressus, rapinas, diffidationes, & invasiones corporum & bonorum, aliaque grandia pericula, & varia dispendia sæpiùs sustinuerint, & de die in diem miserabiliter patiantur, adeò quod ipsa Ecclesia calicibus, ornamentis perpetuis privata, ipsiusque Canonici plerumque bonis suis spoliati fuerint, nonnumquam etiam propter diffidationes, invasiones & insultus eis factos in ipso loco habitare, & de suis habitationibus ab Ecclesia plurimùm distantibus ad Ecclesiam ipsam pro Divinis in ea celebrandis accedere, ob mortis & cruciatûs corporis periculum evitandum, ac suorum corporum metum, qui in quemlibet virum constantem non immeritò cadere poterat, & potest, nequaquam ausi fuerunt, prout nec etiam audent in præsenti; propter quæ dicta Ecclesia pluries hactenus Divinis Officiis defraudata extitit, ac de die in diem defraudatur.

Verum cum invalescentibus, pacis æmulo procurante, in partibus Ducatûs Geldriæ, in quo dicta Ecclesia consistit, plus solito guerris, & discordiis, locus & tempus pacis dictis Canonicis ad serviendum in ipsa Ecclesia Domino virtutum, nequaquam provenire speretur, Nobis humiliter supplicarunt, quatenus dictam ipsorum Ecclesiam, ac ipsos & eorum Collegium ad Oppidum Ruræmundense præfatæ nostræ Diœcesis, ipsi Ecclesiæ satis vicinum, plurimumque populosum, murorum, mœnium & turrium præsidio circumdatum, à Nobis & Ecclesiæ nostræ Leodiensi descendens in feudum, & ad Capellam Sancti Spiritûs in eodem Oppido constructam, circa quam Domus Claustrales ædificare, & habere, ac pacificè cessantibus dictis rapinis & insultibus habitare, necnon pacis auctori servire securè poterunt, transferre, dictamque Capellam eisdem tradere & assignare & in Ecclesiam Collegiatam erigere & constituere dignaremur, præsertim cùm ad hoc accederent voluntas & consensus Venerabilis Viri Præpositi ejusdem Ecclesiæ Montis Odiliæ, Canonicatuum & Præbendarum ipsius Ecclesiæ ordinarii Collatoris, ac Venerabilis Patris Domini Trajectensis Episcopi, ad quem spectat Præposituræ ipsius collatio; necnon illustris Principis Domini Reinaldi Dei gratiâ Geldriæ Ducis, sub & in cujus jurisdictione locus uterque consistit, & nobilis Eduardi Fratris ejus, consanguineorum nostrorum, & insuper honesti Viri Godefridi d'Elmpt Investiti Parochialis Ecclesiæ Ruræmundensis ipsius Capellæ Patroni, in cujus Parochia dicta Capella consistit, Reverendissimique in Christo Patris ac Domini D. R. de Ursinis Divinâ providentiâ S. Adriani Diaconi Cardinalis & Archidiaconi de Campinia in Ecclesia nostra Leodiensi, in cujus Archidiaconatu eadem Capella situatur.

Nos autem super his cum debita maturitate procedere volentes, de præmissis inquiri fecimus diligenter veritatem, & per inquisitionem eandem invenimus suggesta Nobis pro parte dictorum Capituli & Canonicorum fuisse vera.

Volentes igitur Ecclesiam ipsam Collegiatam ac personas illius à memoratis tribulationibus, persecutionibus & oppressionibus intolerabilibus stipare ac in loco pacis in quo Domino devotum valeant impendere famulatum collocare (& certiores redditi) de ipsius loci, ad quem se transferre desiderant, idoneitate, ac bonâ devotione quam populus ipsius Oppidi erga Deum & Sanctam ejus Ecclesiam (habet,) Capitulum, Canonicos, Collegium & Præposituram Montis Odiliæ cum omnibus Privilegiis, juribus, honoribus, bonis, decimis & rebus aliis ad eos & dictam ipsorum Ecclesiam quomodolibet spectantibus, de consilio & assensu Venerabilis Capituli nostri Leodiensis, necnon de Dominorum Trajectensis Episcopi, Ducis Eduardi, Præpositi, Archidiaconi & Investiti prædictorum, ac honorabilium Virorum Judicis, Scabinorum, Magistrorum Civium, Consulum, totiusque Civitatis dicti Oppidi Ruræmundensis speciali assensu, in Dei nomine auctoritate nostrâ ordinariâ ad ipsum Oppidum Ruræmundense,

ræmundense & Capellam Sancti Spiritûs in illo sitam transferimus, ipsamque Cappellam cum suis juribus & pertinentiis universis ex nunc dictis Præposito & Capitulo donamus, & eandem in Collegiatam Ecclesiam erigimus, facimus & constituimus, statuentes, ut dicti Canonici ex nunc in ipsa Ecclesia S. Spiritûs conventualiter ac perpetualiter Horas Canonicas nocturnas & diurnas, ac cetera Divina Officia celebrent, residentiamque faciant in ea personalem, prout hactenus in ipsa Ecclesia Montis Odiliæ facere tenebantur & consueverunt, ac Domos Claustrales circa eam sibi procurent, seu ædificent, in quibus ipsi Canonici eorumque Successores, incolarum dicti Oppidi protecti munimine, valeant tanquam in tabernaculo fiduciæ & pulchritudine pacis & opulentâ requie perpetuis temporibus habitare.

Damus insuper dicto Capitulo & Canonicis, per Nos, ut præmittitur, translatis, liberam facultatem, licentiam & auctoritatem, Reliquias, ornamenta, libros, calices, campanas, Altaria, sedesque chorales sive stalla chori & res alias dictæ Ecclesiæ Montis Odiliæ, spirituales & temporales, de quibus ipsis expedire videbitur, ad dictam Ecclesiam S. Spiritûs transferendi, ac ipsam Ecclesiam Sancti Spiritûs, si & cum opus fuerit, augmentandi & contra illam cæmiterium construendi, consecrarique faciendi, ac in ipsa Capella & Oppido Ruræmundensi, quantum ad personas Collegii eorumdem, utendi omnibus & singulis juribus, libertatibus, franchisiis, Privilegiis, immunitatibus & consuetudinibus licitis & honestis, quibus hactenus in dicta Ecclesia Montis Odiliæ usi sunt & gavisi, eisdemque Canonicis & Capitulo vi horum concedimus in dicta Ecclesia S. Spiritûs & ejus cæmiterio sepulturam, salvo semper jure Parochialis Ecclesiæ, a qua corpora sepelienda continget assumi.

Decernimus insuper, Domos Claustrales antedictas, postquam ad habitationem ipsorum Canonicorum fuerint perpetuò deputatæ, illâ libertate gaudere, quâ gaudent Domus Clausterales Canonicorum Ecclesiarum Collegiatarum nostræ Diœcesis.

Et ut præsens nostra translatio nemini paret præjudicium, sed unicuique jura sua conserventur illæsa, volumus & ordinamus, quod collatio Præpositura Ecclesiæ prædictæ S. Spiritûs, quæ hactenus Ecclesia Montis Odiliæ dicebatur, & Canonicis Ecclesiæ Trajectensis, per Dominum Trajectensem Episcopum pro tempore existentem, dumtaxat assignari consuevit, ad ipsum Dominum Trajectensem Episcopum pertineat, & Canonicis Trajectensibus dumtaxat per eum, quoties vacaverit, conferatur; quodque Præpositus ipsius Ecclesiæ S. Spiritûs, Canonicatuum & Præbendarum per Nos de ipsa Ecclesia Montis Odiliæ ad dictam Ecclesiam S. Spiritûs translatarum, Patronus & Collator permaneat, ac omnimodum jus habeat in dicta Ecclesia Sancti Spiritûs, quod hactenus in ipsa Ecclesia Montis Odiliæ habere consueverat donatione loci Montis Odiliæ à Divæ memoriæ Lothario Romanorum Imperatore Ecclesiæ Trajectensi factâ, cum ceteris juribus, libertatibus, Privilegiis, exemptionibus, Statutis & consuetudinibus eidem Ecclesiæ Trajectensi in ipsa Ecclesia Montis Odiliæ tempore translationis hujusmodi competentibus, de quibus legitime constare poterit, ipsi Ecclesiæ Trajectensi perpetuò salvis remanentibus & illæsis; Nobisque placet, quod illis, quantum jura patientur, sine nostro & Ecclesiæ nostræ Leodiensis præjudicio, in ipsa Ecclesia S. Spiritûs uti valeant, quemadmodum illis in dicta Ecclesia Montis Odiliæ ante præsentem translationem utebantur.

Præterea ne dicta Ecclesia S. Petri Montis Odiliæ ac Capella B. Mariæ ipsi contigua, desolatæ penitus remaneant, ac Divinis omninò defraudentur Officiis, volumus & ordinamus, quod in ipsis Ecclesia & Capella præfatis hi remaneant Sacerdotes, videlicet Investitus ejusdem Ecclesiæ Parochialis ac Capellanus Altaris B. Catharinæ, necnon Altaris B. Mariæ Magdalenæ in ipsis Ecclesia & Capella Montis Odiliæ situatorum, unà cum Matriculario ipsius Ecclesiæ Parochialis: quodque ipsis Ecclesiasticis Montis Odiliæ omnia ministrent dicti Canonici, quæ ante præsentem translationem eisdem ministrare tenebantur & consueverunt.

Per præsentes autem translationem, donationem, concessionem, ordinationem, constitutionem, voluntatem ac erectionem, non intendimus in aliquo juri & jurisdictioni Nobis & Ecclesiæ nostræ in ipsis Ecclesiis Montis Odiliæ ac Sancti Spiritûs, necnon personis earum antea competentibus, quinimò nec dicto Domino Archidiacono, quoad institutionem & admissionem Capellani, qui in dicta Ecclesia S. Spiritûs ante præsentem translationem existebat, perceptionemque fructuum beneficii ejusdem tempore vacationis illius provenientium, hactenus sibi competentes, in aliquo præjudicare: quinimo volumus, quod Nobis & nostris Successoribus Episcopis ac Ecclesiæ Leodiensi, necnon quoad præmissa specialiter reservata dicto Domino Archidiacono, jura nostra & ipsius Archidiaconi perpetuò intacta permaneant & conserventur illæsa, ipsius Capituli per Nos translati juribus, Privilegiis, jurisdictionibus & consuetudinibus in iisdem Ecclesiis ac ipsorum personis quoad omnia & singula alia, nihilominùs semper salvis.

Ordinamus insuper quod dictus Capellanus ipsius Ecclesiæ Sancti Spiritûs cum dictis Canonicis horas Canonicas nocturnas & diurnas continuò frequentare decantareque teneatur, illisque subsit & pareat in licitis & honestis, ac cùm illis distributiones quotidianas percipiat, veluti dicti Capellani Montis Odiliæ facere ac subesse consueverunt.

Nulli ergo horum præsentium sive futurorum liceat præmissis in aliquo contraire: si quis autem ausu temerario hæc attentare præsumpserit, indignationem Sancti Spiritûs, ac Beatæ intemeratæque Virginis Mariæ, Beatique Lamberti Martyris, cujus sumus in regimine

mine Leodienſis Eccleſiæ licèt immeriti, Succeſſores, ad quorum laudem, gloriam & honorem præmiſſa facimus, ac noſtram poterit procul dubio formidare.

Quidquid inſuper contrarium actum fuerit, irritum decernimus & inane. In quorum omnium teſtimonium, robur & munimen Litteris præſentibus Sigillum noſtrum duximus apponendum. Et Nos Vice-Decanus, Archidiaconus, & Capitulum Leodienſe præmiſſa de noſtro conſilio & aſſenſu ſalubriter facta & ordinata fuiſſe proteſtamur, ac eiſdem noſtrum conſenſum ſive præſentiam impertimur.

In quorum teſtimonium ipſis Litteris Sigilla noſtra duximus apponenda.

Datum anno Dominicæ Nativitatis milleſimo trecenteſimo ſexageſimo primo, menſis 1361 Maii die duodecimâ.

CAPUT CXIII.

Carthuſia Ruremundenſis in honorem Divi Hieronymi fundatur à Nobili Viro Wernero de Swalmen, *anno* 1376.

Ex eadem Hiſtoria Ruræmund

1376.

In nomine Domini, Amen. Anno à Nativitate ejuſdem milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo ſexto, Indictione quartâ decimâ, die viceſimâ quintâ menſis Julii, Pontificatûs Sanctiſſimi in Chriſto Patris ac Domini noſtri, Domini Gregorii Divinâ providentiâ Papæ undecimi anno ſexto.

Quoniam, ut ait Apoſtolus, omnes ſtabimus ante tribunal Chriſti, recepturi prout in corpore geſſimus ſive bonum ſive malum, oportet nos diem extremæ meſſionis operibus piis prævenire, ac æternorum intuitu idem ſeminare in terris, quòd reddente Domino cum fructu multiplicato feliciter recolligere valeamus in cœlis, firmam ſpem fiduciamque tenentes, quoniam qui parcè ſeminat, parcè & metet, & qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet vitam æternam in cœleſtibus duraturam.

Quæ omnia & ſingula honeſtæ & diſcretæ Perſonæ, Dominus Wernerus de Swalmen Miles, & Domina Berta de Gelenkricken ejus Uxor, ac Dominus Robinus de Swalmen Canonicus Eccleſiæ S. Servatii Trajectenſis, Leodienſis Diœceſeos, præfati Domini Werneri Frater, & ipſorum quilibet ſalubriter, præmeditanter, volenteſque de bonis ſuis eis à Deo in hac vita datis & collatis in Oppido Ruræmundenſi dictæ Leodienſis Diœceſis, propè Vicum dictum *die Steeghe*, per eos jam inceptum quoddam in honorem Dei & Beatæ Mariæ Virginis ſuæ Matris, ac Divini cultûs augmentum, Monaſterium ſive Clauſtrum de Ordine Carthuſienſi conſtruere, ædificare, fundare, dotareque, & jam inchoatum, ut proferunt, annuente Dei gratiâ convenienter perficere, & in toto complere, ipſi & eorum quilibet, præfata tamen Domina Berta de prædicti Domini Werneri Mariti ſui authoritate & licentia inibi præſentis, & ſibi ad omnia & ſingula ſupra & ſubſcripta auctoritatem plenariam dantis & præſtantis hodie horâ tertiâ pulſatâ, quaſi in mei Notarii publici Teſtiumque ſubſcriptorum præſentia perſonaliter conſtituti, Religioſis Viris, Fratribus Joanni & Ricoldo, Monaſteriorum Coloniæ & Confluentiæ Trevirenſis Diœceſis dicti Carthuſienſis Ordinis Prioribus, Commiſſariis ad infraſcripta ab Ordinis eorum Superioribus, ut aſſeruerunt, ſpecialiter deputatis, ibidem præſentibus & dicti Ordinis omnium & ſingulorum nomine recipientibus & acceptantibus, mihique Notario publico ſubſcripto vice & nomine omnium & ſingulorum quorum intereſt vel intereſſe poterit, quomodolibet in futurum ſtipulanti & recipienti promiſerunt & convenerunt, & ipſorum quilibet promiſit & convenit bonâ fide præſtitâ loco juramenti & ſub pœna & obligatione duorum millium florenorum auri boni & legalis ponderis, ſtructuræ ſeu ædificiis dicti Monaſterii de cetero & in antea faciendis applicandorum eorum ſumptibus & expenſis, dictum Clauſtrum ſeu Monaſterium perficere jam inceptum convenienter & decenter, ut neceſſitas ingruerit ſufficienter in ædificiis commodis & ſtructuris, juxta & ſecundùm omnem eorum & ipſorum cujuſlibet poſſibilitatem, ipſumque dotare & ad minùs eidem redditus annuos uſque ad ſummam quingentorum florenorum auri exiſtimatos ſeu taxatos deputare cum effectu; ideòque pro ſuarum ac parentum & amicorum eorundem ſalute animarum ac in Fratrum Carthuſienſium duodecim cum uno Priore, Converſis ac familia, in eodem Monaſterio ad Deo famulandum de cetero deputandorum ſuſtentatione perſonarum in dotationem dicti Monaſterii ſive Clauſtri, & in dotem ejuſdem, purè, liberè, ſimpliciter & irrevocabiliter, non coacti, non ſeducti, non vi, dolo vel metu; ſed de eorum & ipſorum cujuſlibet, ut apparebat, plena, libera, gratuita & ſpontanea voluntate, deliberatoque propoſito donaveunt, dederunt, ceſſerunt, remiſerunt, & aſſignarunt unanimi voce & conſonâ voluntate ac ore & calamo reſignarunt ad uſus ipſorum Fratrum & ipſius Monaſterii utilitatem evidentem, ac omne & totum jus donatoribus ipſis & ipſorum cuilibet in bonis & redditibus ſubſcriptis competens quomodolibet in Fratres eoſdem prorſùs tranſtulerunt, ſemper & perpetuis ſucceſſivis temporibus, per ipſos Fratres ſeu eorum nomine levandos, tenendos & poſſidendos redditus, poſſeſſiones & bona inferiùs deſcripta, cum omnibus & ſingulis pertinentibus eorundem, ad ipſos donatores, ut aſſerunt, pleno jure, actione, uſu & poſſeſſione ſpectantia & pertinentia, ita quod de

de cetero iidem Donatores nihil sibi juris, actionis, usûs aut possessionis retineant in eisdem.

In primis igitur, veluti proferunt, donaverunt, dederunt, resignaverunt & realiter assignaverunt Fratribus eisdem, dicti Monasterii & Ordinis nomine, totam eorum aream partim ædificiis jam occupatam & partim adhuc structuris vacantem, sitam Ruræmundæ in & propè Vicum dictum *die Stheghe* cum muro ipsam includente, cum Capella, cum Hospitali, cum Portali sive porta ac Domo sua & cum omnibus & singulis ædificiis & structuris jam incœptis & inchoandis, factis & faciendis in eadem; excepto tamen quod Domum cum Portali in ipsa sitam area, pro suo & Uxoris suæ usufructu, dictus Dominus Wernerus sibi reservavit. Quam quidem Domum cum Portali & Capellam cum Hospitali prælibato, muro quodam interiori à dicto Monasterio dividet & separabit. In qua verò Capella dicti Fratres per se vel per alium Missarum facient Solemnia celebrari. De quibus omnibus & singulis præfati Fratres, nomine quo supra, petierunt sibi fieri per me Notarium subscriptum, unum & plura, si necesse fuerit, publica instrumenta.

Acta fuerunt hæc Ruræmundæ dictæ Leodiensis Diœcesis infra aream supradictam, præsentibus discretis Viris

Joanne de Wessem Judice,
Gerardo Beke &
Gerardo de Tegelen Scabinis in Ruræmunda, Testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis; qui super prædictis Litteras suas concesserunt Scabinales, Sigillis eorum propriis appendentibus roboratas.

Deinde verò eisdem anno, Indictione, mense, die, Pontificatu & loco quibus supra, horâ verò Vesperarum vel quasi, prædicti Donatores & ipsorum quilibet dederunt, assignarunt & resignarunt Fratribus antedictis, nominibus quibus supra, Curtem etiam antiquam in Swalmen situatam, cum terris, agris, pratis, & aliis omnibus sibi pertinentiis, prout jam cum aratro laboratur, colitur & possidetur.

Acta fuerunt hæc Ruræmundæ infra aream prænotatam, præsentibus discretis Viris

Christiano Breydel Judice,
Joanne de Wynarden,
Conrado Godscalci de Assel,
Henrico de Smyt &
Gerardo Godenhoy Scabinis in Swalmen Testibus ad præmissa vocatis & rogatis: de & super quibus Litteras eorum tradiderunt Scabinales.

Prætereà, siquidem anno, Indictione, mense, die, Pontificatu, horâ & locis proximè dictis Donatores memorati & ipsorum quilibet Fratribus eisdem concesserunt, ut supra, quandam ipsorum insulam sitam propè Oele juxta Mosam & in ipsa cum omnibus & singulis suis pertinentiis, omnesque & singulos Pachtos & Census sibi debitos in loco *op der Schrouven*, dicto *den kleenen Swalmen*, necnon eorum Pachtos & Census eis debitos in Dominio de *Herten* & de *Merhem*, prout in Litteris super his confectis dixerunt contineri, præsentibus discretis Viris

Arnoldo de Osen Judice,
Gerardo Breydel &
Gerardo Ghelensoen Scabinis in Herten Testibus ad præmissa vocatis & rogatis, de quibus quidem ultimo dictis Litteras eorum prout moris est, dederunt Scabinales.

Eisdem autem anno, Indictione, mense, Pontificatu, locis quibus proximè supra, die verò trigesimâ mensis supradicti horâ nonâ vel quasi, Dominus Wernerus & Domina Berta prædicti dederunt, ut supra, Fratribus eisdem Curtem suam dictam *ten Hamme* in Parochia de *Herckenbosch* in territorio de *Wassenbergh* situatam, prout hucusque sita est, cum pertinentiis suis universis, & ut ad ipsos spectat, & pertinet, salvo jure cujuscumque, præsentibus discretis Viris

Johannes dicto Bonte Judice,
Symone &
Rolando dictis de Herckenbosch Scabinis ibidem, Testibus ad præmissa vocatis & rogatis, de quibus Litteras suas dederunt Scabinales.

Et quia dicti Fundatores, ut supra præmittitur, promiserunt bonâ fide juxta omnem eorum possibilitatem præfatum Monasterium dotare in annuis redditibus ad minus usque ad summam quingentorum florenorum auri boni & legalis ponderis, asseruerunt & dixerunt, quod si bona superius expressata, seu valor eorundem, annuis in reditibus se ad dictam summam non extenderit juxta communem æstimationem hodiernam; ex tunc dictam summam in aliis his addendo redditibus integrè & in toto realiter cum effectu supplere promiserunt, sub obligatione bonorum suorum omnium præsentium & futurorum, præsentibus Testibus supra proximè dictis.

Et pro præmissis omnibus & singulis in omnibus prout scripta sunt tenendis, complendis & inviolabiliter observandis, renuntiaverunt Fundatores prælibati & ipsorum quilibet, ipsa tamen Domina Berta de voluntate & licentia dicti sui Mariti, prout supra, omnibus & singulis exceptionibus, Privilegiis, defensionibus, juribus, consuetudinibus, vexationibus & Statutis; omnique Juris Canonici & Civilis auxilio eis, vel eorum alicui in hoc facto competentibus vel competituris, quibus contra præmissa vel aliquod præmissorum, ipsi vel eorum Heredes seu in posterum Successores per se vel alium seu alios publicè vel occultè, de jure vel de facto, quovis ad hoc quæsito colore facere possent, dicere vel venire, aut se quomodolibet defendere vel tueri, & specialiter juri dicenti: Generalem renunciationem, nisi expressa sit vel præcesserit specialis, non valere. De quibus omnibus & singulis supradicti Fratres, nomine quo supra, petierunt sibi fieri per me Notarium subscriptum, unum, & plura si necesse fuerit, publica Instrumenta, quod & quæ ipsi Donatores eis fieri concesserunt, meliori modo & formâ, quibus fieri & dictari possunt & debent ad dictamen & consilium cujuslibet sapientis, Sigillisque eorum propriis, ipsorum videlicet Domini Werneri pro se & Uxore sua, & Domini

ni Robini, in fidem & evidentiam clariorem omnium præmissorum in pendenti roborari.

DATUM & actum, anno, Indictione, mense, diebus, horis, Pontificatu, locis & præsentibus testibus supra descriptis.

Paulò inferiùs sic erat scriptum & à latere formatum quoddam signum : *Loco Sigilli*.

ET EGO JOHANNES dictus Colgart de Gelria Clericus Coloniensis Diœcesis, publicus Imperiali Authoritate Notarius, promissioni, obligationi, pœnæ adjectioni, acceptationi, stipulationi, donationi & bonorum hujusmodi assignationi, ac renunciationi memoratæ, omnibusque Sigillis supra dictis, dum sic, ut præmittitur, agerentur & fierent, unà cum testibus prænominatis interfui, eaque omnia & singula sic fieri vidi & audivi, ipsaque in notam recepi, & exinde hoc publicum Instrumentum in formam publicam redigendo de mandato dictorum Donatorum pluribus aliis negotiis præpeditus per alium scribi feci, & huic me subscribens signum meum apposui consuetum, unà cùm præfatorum Donatorum Werneri & Robini appensione Sigillorum, rogatus & requisitus, in fidem & testimonium omnium & singurum præmissorum.

APPENDEBANT duo Sigilla ceræ viridi impressa & affixa duplici caudâ ex pergameno.

CAPUT CXIV.

JOANNES DE VERNEMBOURGH *Episcopus Ultrajectinus, Dordraci in Ecclesia B. Mariæ institutum Collegium XII. Canonicorum cum Decano, per Albertum Bavarum Hollandiæ Comitem, confirmat anno* 1367.

Ex Historia Episcopat. Ultraject.

JOANNES, Dei gratiâ, & Apostolicæ Sedis gratiâ Episcopus Trajectensis, universis Christi fidelibus ad perpetuam rei memoriam gestæ cognoscere veritatem.

CUM decorem Domûs Domini tantoperere, præ aliis ferentibus diligere tenemur, quanto Deus per applicationem Pontificalis Officii ampliùs Nos honorare disposuit, libenter iis, quæ ad ampliandum Dominici nominis cultum, per piæ devotionis sollicitudinem, intendunt, provisionis commodum, & consensum benevolum impendere volumus, & tenemur.

CUM ergo dilectus nobis in Christo Nobilis & Magnificus Princeps *Albertus*, Bavariæ Dux, Comes Palatinus Rheni, Gubernator Hannoniæ, Comitatuum Hollandiæ & Zeelandiæ, & Dominus Frisiæ, à nobis duxerit humiliter postulandum, Ecclesiam Majorem Parochialem in Oppido Dordracensi, in honorem Beatæ Mariæ Virginis constructam, & dotatam, cum quatuor Curatis, & octo Vicariis perpetuis, in eadem Ecclesia beneficiatis, in Collegiatam Ecclesiam Canonicorum Regularium sæcularium erigere dignaremur :

NOS verò, prædicti Domini *Alberti* Ducis, Comitis, & Gubernatoris Comitatuum, & Dominiorum prædictorum, justis precibus & postulationibus inclinati, prædictam Ecclesiam, in honorem beatissimæ Virginis gloriosè constructam & dotatam, nostrâ Pontificali auctoritate, in Ecclesiam erigimus Collegiatam, dantes & concedentes prædictis Curatis & Vicariis, & eorum Successoribus, de cetero jus eligendi aliquam idoneam personam Decanum eorum, & Capitulum faciendi, ceteraque Jura Collegialia habendi & exercendi, sub iis modis & formis, quæ supererunt in eadem Ecclesia, cum quatuor Curatis prædictis, & octo Vicariis, duodecim Præbendæ Canonicales, quarum quatuor Presbyterales, quatuor Diaconales, & quatuor Subdiaconales existent, & qui obtinent, respondebunt prædictam Ecclesiam in divinis Officiis diurnis, & nocturnis, ac horis solemniter decantandis officiare & deservire.

DICTUM Collegium, & personas ipsius, sub nostra speciali protectione recipimus, ut gaudeat omnibus & singulis libertatibus, quibus nostræ Collegiatæ Ecclesiæ Trajectensis Diœcesis, de Jure vel consuetudine, gaudent, vel gaudere consueverunt.

ET de criminibus eorum, per Decanum & Capitulum, in quantum jura & Consuetudines permittunt, corrigantur.

ITEM quod Statuta honesta & rationabilia, & Ordinationes honestas, de communi consensu ordinare & statuere, & laudabiles consuetudines observare poterunt.

ITEM quòd Dominus *Wilhelmus de Lantscroon*, Presbyter in Dordraco, quem in Decanum ipsius Collegii per præsentes præficimus, & præfectum confirmamus, sic maneat, quamdiu vixerit in humanis, Decanus Ecclesiæ prædictæ; & post ejus decessum, Capitulum prædictum, & Canonici, in electione vocem habentes eligant, ut Jura volunt, unam personam idoneam in Decanum ex seipsis, per Nos, ad instar aliorum Decanorum dictæ nostræ Civitatis Trajectensis, confirmandum, qui curam animarum dicti Collegii gerat, qui dicto Collegio præsit, illos ad Capitulum & Chorum convocet, ceteraque Jura Decanalia, de consuetudine vel Jure dictarum Ecclesiarum per Decanos fieri consueta, exerceat, aut prior inter illos habeatur.

PRÆTEREA concedimus, in augmentum, & favorem cultûs Domini, præfatis Decano & Capitulo, ut cum facultas se obtulerit, & reditus

ditus dicti Collegii sic creverint, quod quatuor Canonicos, de novo suscipiendos, & ad arbitrium ipsius Decani in Ordinibus promovendos, eorum numero, jam per Nos approbato, & confirmato, simili privilegio gaudentes, valeant vel successivè sibi eligere, assumere & associare.

ITEM quod Decanus, & Capitulum de Cura Parochiæ, de oblationibus, & aliis subventionibus, quæ solùm ad Investitos prædictos pertinent, se aliqualiter non intromittant, sed eos, secundùm antiquam consuetudinem & ordinationem Ecclesiæ, in omnibus fideliter promoveant, & adjuvare, pro consilio & auxilio, procurent.

ET quod semper unus Curatus ad minus in Ecclesia prædicta in perpetuum maneat, qui jure jurisdictioni & Domino Archidiacono subjectus sit, & obediens in mandatis.

ITEM quod quilibet Canonicus, qui nunc est, sit contentus de corpore, seu grosso suæ Præbendæ, quod habuit ante erectionem dictæ Ecclesiæ Collegiatæ.

ET Decanus, qui pro tempore fuerit, de præsentiis, subventionibus, & accidentiis quibuscumque, duplicem præsentiam de prædictis, sine aliqua conditione, obtinebit, & habebit; ac omnia, & singula supradicta, & ordinata, &c. prout in Littera prædicta, Domini Ducis Sigillo sigillata, cui hæc nostra præsens Cedula est transfixa, pleniùs continetur.

QUIBUS auctoritatem, & consensum nostrum pariter & assensum impertimur, concedimus, & adhibemus, & Auctoritate nostrâ ordinariâ approbamus, ratificamus, & in Dei nomine, ad perpetuam rei memoriam sine aliqua conditione confirmamus harum nostrarum testimonio Litterarum.

DATUM anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo septimo, mensis Julii die vigesimo, 1367.

Ex Valerii Andreæ Bibliot. Belgica.

DORDRACUM, antiqua Hollandiæ Chronica à *Dorethe* sive *Dureto* aut *Dorotheo* quodam, opibus potente, exordium nomenque cepisse narrant, quasi dicas *Doreths-Drecht*, hoc est *Dureti forum*: nam *Drecht* Batavis antiquioribus forum est.

ITA Ioan. Leidensis lib. I. cap.8. Chron. Hollandiæ: qui à Sothere Virgine primam Dordraci Ecclesiam fundatam memorat, cujus Junius quoque meminit: ego fabulosum suspicor.

IN Sigillo Urbis ita legi solet: *Sigillum Oppidanorum in Durdrecht*. In Diplomate Henrici IV. Imp. *Thuredrecht*; ut inde improbanda non videatur opinio illorum, qui à *Trajiciendo*, quod linguâ vernaculâ *Doortrecken* dicimus, nomen Urbi datum esse volunt, ob commodissimos hinc & facillimos in Brabantiam, Zelandiam, vicinaque alia loca trajectus.

QUAMVIS nec eorum displiceat conjectura, qui *Dordrechtum* à *Dorta* fluvio dictum volunt, cùm nominis hujus vestigium, imò nomen ipsum hodieque retineat pagus vicinus *Dortsmonda*, quasi dicas *Dortæ os*, ut à *Rupela* Rupelmonda, à *Rura* Ruræmonda. Ceterùm *Dordracum* Hollandiæ Metropolis est, Urbs dives, potens, ac munita, anno demùm 1230. vallo lapideo circumducta: olim ad Meruam fl. in continenti sita, quà Brabantiam attingebat; verùm divisa à ducentis jam annis, divulsaque anno 1421. die S. Elisabethæ sacro, perrupto aggere, qui inter Dordracum & Gertrudis-bergam medius erat.

dVrdreChto InCVbVIt VIs atroX InCIta VentIs,
Vrbs qVâ dIsSILVIt protInVs haVsta MarI.

Quâ inundatione submersos absorptosque pagos LXXII; hominum ultra centum millia, refert in Appendice sua ad Guicciardinum Petrus Montanus, numeratque pagos plerosque Marcus Zuerius in suo Hollandiæ Theatro pag. 109. Habent Dordracenses jus stapulæ, id est merces exoticas, quæ per Leccam & Merewedam sive Meruam eò devehuntur, stabulandi ac sistendi, ex Privilegio Joannis I. Comitis Hollandiæ anno 1299. concesso, ab aliis postea non semel confirmato & ampliato.

Collegium Canonicorum XII. ibidem anno 1363. in primaria Ecclesia B. M. V. sacra, in qua tum Altaria XL. erant, Alberto Bavaro adlaborante, institutum fuit. Distat Dordracum Gaudâ quatuor, Ultrajecto septem milliaribus.

CAPUT CXV.

JOANNES DE BAVARIA *Electus Leodiensis Episcopus, nec non Episcopatûs Cameracensis Commendatarius, Prioratum Corsendoncanum Canonicorum Regularium in Campinia, à Maria Brabantica Gelriæ Ducissa erectum approbat & confirmat anno* 1398.

Ex Historia Sylvæduc. Episcopatûs.

JOANNES DE BAVARIA(1) Dei & Apostolicæ Sedis gratiâ Electus, Confirmatus Leodiensis, Commendatarius Ecclesiæ Cameracensis à Sancta Sede Apostolica specialiter deputatus, Venerabili ac Religioso Patri D. Joanni, Abbati nostri Monasterii B. Mariæ Averbodiensis Ordinis Præmonstratensis, nostræ Diœcesis, salutem in eo qui omnium vera salus existit.

INTER solicitudines varias, quibus assiduè noster animus ex debito Pontificalis officii, cui licet immeriti præsidemus, undique circumseptus existit, illa potissimùm insidet cordi nostro, quod sacra Religio nedùm nostris temporibus observetur, sed etiam magis augmentetur & crescat.

SANE nuper pro parte Illustris Dominæ Mariæ de Brabantia Ducissæ Gelriæ & Comitissæ Zutphaniæ, Filiæ claræ memoriæ Joannis Ducis, dum vixerit, Brabantiæ, Lotharingiæ, & Limborgiæ, Consanguineæ nostræ devotæ, di-

 lectæ,

lectæ, nobis fuit suâ devotâ petitione monstratum; quod ipsa devotionis zelo accensa, & æternæ retributionis spe non ineleganter inducta, cupiens suæ & suorum Divorum Progenitorum animarum saluti providere, terrenaque in cælestia, & transitoria in æterna felici commercio commutare, infrà territorium patrimonii sui paterni de *Turnhout* Cameracensis Diœcesis, certas possessiones & bona plurima;

Utpote locum de (2) *Korssendonck* cum silvis, pratis, campis, & aliis quibuscumque suis ibidem attinentiis. Item tria vivaria sita juxta locum dictum *Pryntheester*. Item annuum & perpetuum redditum 45. scudatorum aureorum veterum monetæ Regis Franciæ, super sua prata sita in ejus silvâ de *Grootenhoult*, sub certis conditionibus litteratorie specificatis.

Interveniente etiam ad hoc rito consensu Illustris Dominæ Joannæ Ducissæ Brabantiæ, suæ Sororis, nostræque Amitæ plurimùm in Christo diligendæ, deputavit piè & donavit ad hanc salubrem intentionem per eandem præordinatam, ut in illo loco de *Korssendonck*, ad laudem & honorem Beatæ & gloriosæ Virginis Mariæ, nec non Beatæ Agnetis Virginis & Martyris commendatæ, Monasterium Canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini construeretur.

Et duodecim inibi Fratres, seu plures occurrentibus facultatibus, sub uno Priore per eos eligendo inibi communiter viverent, & sub Regula B. Augustini, Disciplinaque Regulari Altissimo placatum præstare possent famulatum.

Cujus salubris propositi prætextu, ut subjungebatur, nonnulli Sacerdotes, & alii Religionis & morum constantiâ plurimùm comprobati, sperantes sub dictis Ordine & Regulâ Altissimo debere famulari in eodem præscripto loco de *Korssendonck*, plura jam fecerunt congrua ædificia construi, & ipsum inceperant locum jam incolere, tamquam illi qui firmam spem in Domino obtinebant, quod hujusmodi dono, aliorumque Fidelium elargitione, idem locus in Monasterium erigi deberet, & sub Ordine antedicto feliciter augmentari.

Quamobrem pro parte dictæ nostræ Illustris Consanguineæ Nobis piè desuper supplicantis, ut erectioni, fundationi, & constructioni dicti Monasterii, & aliis circa hoc occurrere debentibus, Auctoritate dictæ nostræ Commendæ Apostolicæ consensum nostrum impartiri dignaremur, Vobis Domino Abbati per alias nostras Litteras dedimus in mandatis, ut accedentes ubi propter hoc esset accedendum, tam de dictis loco & bonis, quàm situ eorum, & ipsorum valore, an scilicet sufficere possent pro sustentatione dictorum duodecim inibi in Fratres assumendorum, & ipsis ministrare debentium, informationem reciperetis diligentem.

Et quia, ut Nobis per vestras patentes Litteras rescripsistis, prætacta bona sufficientia existant ad hoc, quod præfertur, locusque de *Korssendonck* congruus sit ad construendum inibi Monasterium antè tactum.

Et deindè verum sit quod in hujus Monasterii constructione & erectione Joannes Pauli Investitus Parochialis Ecclesiæ de Turnhout, infrà cujus Parochiæ metas ipsum hujusmodi Monasterium construi & erigi postulatur, ad hujuscemodi talem constructionem, erectionem, fundationem, & dotationem, suum litteratorium adhibuerit consensum; prout hæc omnia in Litteris desuper confectis latiùs exprimuntur, & expresâ comperimus veritate fulciri.

Hinc est quod Nos, qui præfatæ nostræ Illustris Consanguineæ hoc suum tam laudabile propositum multipliciter in Domino commendamus, quique diligentiùs attendimus bonarum esse mentium, pia vota Fidelium & illustrium personarum, maximè ea quæ salubribus operibus obsequuntur, & ad divini cultûs, Christique Fidelium devotionis tendunt augmentationem, libenter amplecti, & favore prosequi gratioso, hujusmodi supplicationibus meritò inclinati, dictum Monasterium in præfato loco de *Korssendonck* erigendi, construendi, ordinandi, fundandi, & dotandi;

Et ut dictum Monasterium in titulum Monasterii Regularis in honorem B. Mariæ & S. Agnetis sub dicta dotatione in dicto loco erigatur; ut in eodem Fratres XII. & plures successivis temporibus, supercrescentibus ejusdem facultatibus sub uno Priore per ipsos Fratres juxta Regulam B. Augustini eligendo, sub eadem Regulari disciplinâ constituantur; quodque ipsum hujusmodi Monasterium de *Korssendonck* per Vicarium nostrum in Pontificalibus ultrò debitè cum omnibus suis Altaribus & Cœmiterio juxtà Canonica Instituta consecretur & benedicatur;

Et ex tunc Prior & Fratres ejusdem suscepturi in eodem habitum, & professionem facturi gaudeant, & pleno jure gaudere valeant omnibus & singulis eis concessis per dictum Investitum de Turnhout pariter & indultis, & omnibus atque singulis in ea parte, ut præmittitur, super præmissis avisatis & ordinatis, & per dictam nostram Illustrem Consanguineam donatis, deputatis, & reservatis, auctoritate dictæ nostræ Commendæ Apostolicæ benigniter annuimus, laudamus, & ex nostrâ certâ scientiâ supplentes omnem defectum, si quis fortè in his supervenisset, præsentium tenore confirmamus, jure nostræ Ecclesiæ Cameracensis, & aliis juribus Matricis Ecclesiæ dicti loci semper salvis.

Quocirca vobis Venerabili Abbati præscripto, de cujus legalitate & industria plurimùm in Domino gerimus fiduciam specialem, harum serie committimus & mandamus, quatenùs assumptis vobiscum duabus vel tribus idoneis personis, dictum Ordinem sub præfatâ Regulâ ritè professis, & in Ordine Sacerdotali actu ministrantibus, ad dictum locum de *Korssendonck* post ejusdem consecrationem accedentes, personis ibidem sub dictis Ordine & Regulâ Altissimo famulari desiderantibus, dum tamen aliàs in obedientiâ S. Rom. Ecclesiæ existant, & ultrò per vos habiles ad hoc fuerint reperti, super quo conscientiam vestram oneramus, habitum

bitum dicti Ordinis, cum solemnitatibus ab eodem Ordine institutis, tradatis, & in dicto hujusmodi Monasterio instituatis.

Et cum temporibus ad hoc congruis, ipsi sic instituti & alii instituendi in ipso Monasterio facere velint professionem, ipsam hujusmodi professionem juxta regularia instituta dicti Ordinis recipiatis, donec in eodem Monasterio aliquis idoneus fuerit canonicè in Priorem per dictos Fratres electus.

Qui cum sic electus fuerit, eâdem authoritate dictæ nostræ Commendæ, eumdem pro hâc primâ vice dumtaxat confirmetis, & in sæpè dicto Monasterio in Priorem ipsius Monasterii præficiatis, omnimodam administrationem tam spiritualium quam temporalium dicti Monasterii sibi committentes.

Et interim quò talis non fuerit in dicto Monasterio in Priorem ritè constitutus, aliquem inibi ad hoc habilem & idoneum ad tempus præficiatis, qui curam habeat in omnibus loci antè dicti.

Nos etenim totum, & quidquid in eâ parte super præmissis canonicè per vos factum fuerit, ratum in Domino habemus pariter atque gratum, harum testimonio Litterarum sigillo nostro ad causas, quo utimur in hac parte, sigillatarum, & datarum anno millesimo trecentesimo nonagesimo octavo, mensis Maii die sextâ. 1398.

Per Dominum Leodiensem, Commendatarium Cameracensis Ecclesiæ suprà dictum, præsentibus Officiali, Sigillifero, & M. Lamberto Gregorii, &c. Jo. de Weelde, Jo. de Vivario.

(1) Joannes de Bavaria, Filius Alberti Bavari Hanoniæ atque Hollandiæ Comitis, anno 1389. electus fuit in Episcopum Leodiensem. Accepit quoque titulum Administratoris Episcopatûs Cameracensis, atque in parte illius Diœcesios, quæ Brabantiæ subest, jurisdictionem exercuit, eò quod Episcopus Cameraci sedens, Clementi VII. Antipapæ adhæreret.

Sed Præsul iste ne vel ullum altiorem Ordinem suscepit: quin imò Episcopatum Leodiensem anno 1418. in manus Martini V. Pontificis reposuit, & Uxorem duxit Elisabetham de Gorlitz, Ducissam atque heredem Luxemburgensem.

(2) Corssendonck, Monasterium est Canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini, Congregationis Lateranensis, Capituli Windesemensis, unius milliaris spatio à Municipio Turnhautano, in loco peramœno situm. Hujus Fundatrix fuit Maria Joannis III. Brabantiæ Filia natu minima; quæ, Sororibus suis Joonnâ Guilielmo Hannoniæ Comiti nuptâ, Margaretâ Ludovico Maleano Flandriæ Comiti conjugatâ, tandem ipsa Reinaldum III. Geldriæ Ducem Maritum accepit.

Porrò Reinaldo sine liberis defuncto anno 1371, Maria Vidua in Brabantiam rediit, ac pro portione hereditatis Municipium Turnhautanum cum vicinis aliquot Pagis accepit: quin & Turnhauti sedem fixit, Arcemque illic extruxit. Et piis intenta operibus, Hospitale illic à Proavis fundatum opibus auxit, Begginagium dotavit, * Capitulum duodecim Canonicorum in Ecclesia S. Petri instituit; atque in nemore suo de Corssendonck Conventum Canonicorum Regularium ædificavit anno 1393.

*Vide Historiam Episcopat. Antverp.

Vide plura de hujus Prioratûs Fundatione, Priorum serie &c. in Historia Episcopatûs Sylvęducensis Bruxellis edita anno 1721; item in Chronico Corssendoncano Joannis Latomi, quod anno 1644. ampliatum ac notis illustratum Antverpiæ reimprimi curavit Joannes Hoybergius Prior Cœnobii memorati.

CAPUT CXVI.

(1) Eugenius IV. *Pontifex anno* 1433. *per Breve Apostolicum mittit Philippo Bono Burgundiæ ac Brabantiæ Duci, Hostiam miraculosam, quæ modo asservatur Divione in Burgundia.*

Ex Gallia Christiana Tom. II. Pag. 661. verso.

Dilecte Fili salutem, & Apostolicam benedictionem. Singularis devotionis zelus, quem ad fidem Catholicam & Sacramentum Passionis Domini nostri Jesu Christi gerere te videmus, meritò nos inducit, ut ea tibi concedamus, quæ devotionem tuam, & aliorum Christi Fidelium augere valeant.

Tuis igitur in hac parte devotis supplicationibus annuentes, tibi (2) Hostiam quandam sub imagine Salvatoris in throno sedentis, mirabile Sacramentum Dominici Corporis, multis in locis à vesana cujusdam feritate gladii ictibus perforatam, & ex eo sanguine respersam in locis præfatis, quæ in Sacrario nostro erat recondita, tuæ piæ devotioni concedimus & donamus, volentes & mandantes tibi, ut eam in aliqua Ecclesiarum, quas possides, aut in alio loco celebri cùm eo honore & reverentia recondas futuris temporibus venerandam, prout tanti Sacramenti majestas, & magnitudo requirit.

Datum Romæ apud S. Laurentium in Damaso sub annulo nostro secreto, die XVII. mensis Septembris, Pontificatûs nostri anno tertio.

CAPUT

(1) Eugenius IV. Pont. Venetus, antea dictus Petrus de Condelmeriis, ex Ordine Cælestinorum assumptus Martino V. successit anno 1431. Tempore calamitoso rexit Ecclesiam, habens sibi adversum Basileense Concilium, & Competitorem in Pontificatu Amedæum Ducem Sabaudiæ, aliàs dictum Felicem V. obiit Eugenius anno 1447.

(2) Hostiam &c. De hoc Miraculoso Pignore Divione in Burgundia per Philippum Bonum reposito, vide supra pag. 508.

CAPUT CXVII.

EUGENIUS IV. *Pontifex in Ecclesia Collegiata S. Petri Lovanii instituit anno* 1443. *Capitulum secundæ Fundationis X. Canonicorum, pro duobus S. Theologiæ Professoribus Ordinariis, totidem SS. Canonum, Legum Civilium, Medicinæ, nec non Ethices & Rhetorices Christianæ è Facultate Artium.*

Ex Archivis Univers. Lovan.

UGENIUS Episcopus, Servus servorum Dei, Dilectis Filiis Abbati Monasterii B. Mariæ Middelburgensis, Trajectensis Diœcesis, & Præposito S. Petri Trajectensis, ac Archidiacono Antwerpiensi Cameracensis, Ecclesiarum, salutem & Apostolicam benedictionem.

DUM intra pectoris nostri arcana revolvimus, & paternâ meditatione pensamus, quòd per Literarum studia viri efficiuntur idonei, quorum doctrina salutaris Civitatem Dei lætificat, ignorantiæ nubila repelluntur, Divini Nominis Fideique cultus protenditur, justitia colitur, tam publica quàm privata res utiliter geritur, omnisque prosperitas humanæ conditionis augetur, meritò inducimur Curam Pastoralem circa ea sollicitiùs impendere, per quæ studia hujusmodi vigere & incrementum suscipere valeant, ac venæ irrigui fontis scientiarum pocula, cum quibus illa haurientes, ignorantiæ profugatis tenebris, post acquisitam notitiam Summi Opificis, in illius mandatorum via directi, per donum sapientiæ ad veri luminis claritatem perveniant, jugiter scaturientes penuriâ rerum nullatenùs obturentur.

SANE sicut pro parte dilectorum filiorum Universitatis Studii Oppidi Lovaniensis, Leodiensis Diœcesis, Nobis nuper exhibita petitio continebat, licèt dicti Studii, quod in præfato Oppido felicis recordationis MARTINUS Papa Quintus Prædecessor noster in omnibus, præterquam in Theologiæ, instituit primò, & deindè Nos, eodem Prædecessore, sicut Altissimo placuit, de medio sublato, Divinâ favente clementiâ, ad apicem Summi Apostolatûs assumpti, etiam in ipsa Theologiæ ibidem vigere & observari voluimus Facultatibus, plantatio nova existat, illa tamen, Altissimo annuente, plurimùm numero Suppositerum pollet, & ejus Universitas ab ejus initio intelligentiæ splendore illustratos palmites produxit & enutrivit.

CUM autem, sicut eadem petitio subjungebat, licèt præfatum Studium Suppositorum multitudine polleat, ex eo tamen, quòd quindecim, qui de Patronatu Brabantiæ pro tempore existentis Ducis etiam tunc existebant, in Collegiatis infra limites Ducatûs Brabantiæ consistentibus Ecclesiis, Canonicatus & Præbendæ, pro remuneratione illorum, qui in ipso Studio pro tempore legent & regent, sub certis modis & formis deputati, etiamsi deputationes hujusmodi sortiri possent, sicuti nondùm in omnibus sortitæ sunt effectum plenum & debitum, pro illorum remuneratione non sufficiunt, & dictum Studium, licèt locus amœnissimus, copiâ rerum, & temperie aeris atque aliis necessariis commoditatibus refertus, ac ad recipiendum & sustentandum generale Studium plurimùm aptus & idoneus existat, demptis gabellis sivè assisiis ibidem solvi & recipi solitis, ac ex illis provenientibus emolumentis, quæ absque licentia, voluntate, sivè permissione præfati Ducis recipi nequeunt, tantis facultatibus in communi non abundat, de quibus in his indeficiens provisio fieri valeat, ipsi Universitas Studii qui aliàs non habent, undè Magistris, Doctoribus, Licentiatis & aliis in dicto Studio pro tempore Legentibus & Regentibus, per quorum doctrinarum semina mortalibus omnibus ad benè beatèque vivendum via præbetur, & illi ad arcana mundi cognoscenda introducuntur, congruè provideri poterit, multipliciter timeant, quòd sui alumni tam copiosè tamque fructuosè allecti, ob dotis & alimentorum, præfatis Magistris, Doctoribus, Lecentiatis & aliis Legentibus & Regentibus pro tempore necessariò ministrandorum, defectum, aliquo turbinis flatu etiam ex quacumque levi causa prorumpente, aut parvo familiaris rei detrimento vel aliâ quâvis necessitate occurrente, tamquam famelici dispergentur, & dictum Studium ob rerum carentiam ad nihilum penitùs redigetur.

PRO parte dilectorum filiorum Nobilis Viri PHILIPPI Burgundiæ & Brabantiæ Ducis, ac Burgi-Magistrorum, Scabinorum, Consulum & Rectorum Oppidi, illiusque & Studii prædictorum Universitatum, Nobis fuit humiliter supplicatum, ut ad profectum Orthodoxæ Fidei & salutem plurimorum necessitatibus & indigentiis Universitatis Studii hujusmodi opportunè providere de Benignitate Apostolica dignaremur.

Nos igitur, in quorum manibus Universitas Studii hujusmodi, omnibus & singulis aliis à præmissis provisionibus pro Legentibus & Regentibus in dicto Studio per dictam Sedem & ejus auctoritate quomodolibet constutitis, spontè & liberè cesserunt, quique Cessionem hujusmodi admisimus, modum & formam deputationis ac verum annuum valorem, cum qualitatibus quindecim Canonicatuum & Præbendarum, nec non Ecclesiarum, in quibus Canonicatus & Præbendæ ipsi existunt, nomina, acsi specificè, singulariter, ac individualiter

ter expreſſa forent, præſentibus pro expreſſis habentes. Attendentes etiam quòd præfata Sedes, quæ omnium ſpiritualium rerum provida adminiſtra exiſtit, cujuſlibet commendabilis exercitii conſtantiſſima adjutrix eſſe debet, & cupientes dictum Studium, ut ex ipſo Eccleſiæ militanti & Reipublicæ commoditas, præſidium & decus aſſiduè præparentur, & adſint, tamquam firmis anchoris ſtabilitum, in proſperitatis portu abſque timore futuri periculi immobile permanere, ac Magiſtros, Doctores, Licentiatos, & alios, ad continuationem tam laudabilis & neceſſarii exercitii tantò ampliùs animari, quò ex hoc ibidem pro ſuis incumbentibus ſupportandis pro tempore oneribus ſibi liberaliter ſentiant provideri: hujuſmodi ſupplicationibus inclinati, diſcretioni veſtræ per Apoſtolica Scripta committimus & mandamus, quatenùs vos, vel duo aut unus veſtrum, ſi per ſummariam informationem ſuper his per vos recipiendam præmiſſa vera eſſe repereritis, pro directione feliciori, ſubſiſtentia & conſervatione præfati Studii, de (1) *Hakendovel*, cujus viginti quinque, de (2) *Holſbeke*, cujus decem & novem, de (3) *Cortbeke Over-loe*, cujus ſedecim, de (4) *Lintheris inferiori*, cujus triginta quatuor, de (5) *Knexel*, cujus etiam decem & novem marcarum argenti, nec non de (6) *Brecht*, cujus nonaginta, de (7) *Scelle*, cujus octuaginta, de (8) *Arbore* (*Boom*) cujus etiam octuaginta, & de (9) *Erps*, cujus centum Librarum Turonenſium parvarum fructus, redditus & proventus, ſecundùm communem æſtimationem, valorem annuum, ut aſſeritur, non excedunt, Leodienſis prædictæ & Cameracenſis Diœceſis, Parochiales Eccleſias, cum omnibus juribus & pertinentiis ſuis, Collegiatæ & Parochiali Eccleſiæ S. Petri præfati Oppidi, in qua præter illius Plebaniam, cui ejuſdem Parochianorum animarum cura imminet, decem & octo Canonicatus & Præbendæ, quorum quindecim de Patronatu dicti Ducis Brabantiæ exiſtentis pro tempore exiſtunt, & alii ad collationem & proviſionem dilectorum filiorum Decani & Capituli ipſius Eccleſiæ S. Petri Lovanienſis pertinent, fore noſcuntur, ultra illos pro quindecim, vel tot, ſicut ſingulis conſiderandis ſollicitè conſideratis vobis videbitur, inibi de novo creandis & inſtituendis Canonicatibus & Præbendis, qui per alios quàm in ipſo Studio Legentes & Regentes pro tempore obtineri nequibunt, Auctoritate noſtrâ in perpetuum uniatis, annectatis, & incorporetis.

Ita quòd ſimul vel ſucceſſivè cedentibus vel decedentibus ſingulis dictarum Parochialium Eccleſiarum Rectoribus, ſive illas aliàs quomodolibet dimittentibus, liceat præfatis Univerſitati Studii per ſe vel alium vel alios corporalem poſſeſſionem ſingularum Parochialium Eccleſiarum, etiamſi ex quavis cauſa diſpoſitioni Apoſtolicæ ſpecialiter vel generaliter reſervatæ fuerint, juriumque & pertinentiarum prædictorum, auctoritate propriâ liberè apprehendere, ejuſque fructus, redditus & proventus (reſervatis priùs & ante omnia per vos de eis pro ſingulis perpetuis Vicariis in ſingulis Parochialibus Eccleſiis prædictis, per locorum Ordinarios ad exercitium curæ animarum Parochianorum earumdem inſtituendis, ſingulis congruis portionibus, de quibus ipſi Vicarii ſuſtentari, Epiſcopalia Jura ſolvere, & alia eis incumbentia pro tempore onera ſupportare commodè poterunt) in uſus & utilitatem obtinentium pro tempore creandos & inſtituendos Canonicatus & Præbendas hujuſmodi, percipere, convertere & perpetuò retinere, Diœceſanorum locorum & cujuſlibet alterius licentiâ ſuper hoc minimè requiſitâ.

Et inſuper ſi unionem, annexionem, & incorporationem hujuſmodi per vos, ut præmittitur, vigore præſentium contigerit fieri, quamprimùm illæ per vos factæ fuerint, in ipſa Eccleſia S. Petri, ultra dictos decem & octo inibi exiſtentes, quindecim, vel tot, ſicut fructibus, redditibus & proventibus, qui ex omnibus Parochialibus Eccleſiis prædictis, præfatis reſervandis pro Vicariis portionibus defalcatis, reſultabunt, attentis, vobis videbitur, pro formatis in Theologia Baccalaureis, ſivè in illa aut Medicina, vel qui per triennium legerunt vel rexe-

(1) Hakendovel, Vicus Diœceſis Mechlinienſis, juxta Thenas: Jus Patonatûs habet Abbas Vlierbacenſis Ordinis S. Benedicti; Capitulum verò Canonicorum ſecundæ Fundationis S. Petri Lovanii habet notabiles decimas, cum onere competentiæ dandæ Paſtori.

(2) Holsbeeck, Vicus ejuſdem Diœceſis juxta Lovanium. Jus Patronatûs habet Præpoſitus S. Petri Lovanii, qui ibidem percipit majorem partem decimarum; minorem verò dictum Capitulum.

(3) Corbbeeck-over-Loo. Vicus inter Lovanium & Thenas habens Paſtorem Regularem ex Abbatia Parcenſi, quæ hodie omnem ferme illic decimam percipit. Habent tamen dicti Canonici bona quædam ibidem.

(4) Linter inferius, vulgo *Neder-Linter*, Vicus Diœceſis Mechlinienſis inter Thenas & Leeuwam. Ad Paſtoratum præſentat Abbatiſſa de Lintris, Ordinis Ciſtertienſis. Decimas percepit ibidem prædictum Capitulum, quas ab annis aliquot ceſſit Paſtori pro competentia.

(5) Knexel, Vicus Diœceſis Sylvæducenſis ſub Decanatu Eyndhovienſi. Decimas percepit ibidem præfatum Capitulum, ſed illæ à Fiſco Confœderatorum Belgii Ordinum nunc occupantur.

(6) Brecht. Vicus Diœceſis Antverpienſis ſub Decanatu Hoochſtratano. Jus Patronatûs habet Epiſcopus Antverpienſis. Collegium Atrebatenſe Lovanii recipit potiorem partem decimarum: minorem quoque partem habuit Capitulum Canonicorum ſecundæ Fundationis Lovanii; ſed ea pars nunc cedit ad competentiam Paſtoris.

(7) Scelle. Vicus Diœceſis Antverpienſis juxta Abbatiam S. Bernardi. Jus Patronatûs habet Capitulum Metropolitanum Mechlinienſe, & decimas dividit cum Canonicis ſecundæ Fundationis Lovanii.

(8) Arbore, vulgo *Boom*, Vicus notabilis Diœceſis Antverpienſis, ad Rupelam fluvium, è regione minoris Willebroeck & Canalis Bruxellenſis, loco amœno ſitus. Jus Patronatûs (quod olim erat penes Abbatem Lobienſem Ordinis S. Benedicti in Diœceſi Leodienſi) nunc obtinet Vice-Comes de Fruges, uti Dominus de Cantecroy. Decimas hodieque percipit dictum Capitulum.

(9) Erps. Vicus Diœceſis Mechlinienſis, inter Bruxellam & Lovanium. Jus Patronatûs cum decimis habet Abbatiſſa Cortembergenſis Ordinis S. Benedicti in vicinia: aliam partem percipit præfatum Capitulum.

rexerunt post susceptionem Magisterii gradus in Artibus Magistris, sive in utroque vel altero Jure Doctoribus, aut cum rigore examinis Licentiatis, in eodem Studio Legentibus pro tempore, eâdem auctoritate creetis in institutuatis, ac pro ipsorum dote resultantes fructus, redditus, & proventus prædictos, inter obtinentes pro tempore creandos & instituendos Canonicatus & Præbendas eosdem æqualiter percipiendos, deputetis & assignetis: Illisque pro decore, venustate, profectu, & utilitate dictæ Ecclesiæ S Petri, secundùm vestræ discretionis arbitrium, onera adjiciatis & imponatis; nec non statuatis, decernatis & ordinetis, quòd ex tunc perpetuis futuris temporibus in præfata Ecclesia S. Petri Canonicatuum & Præbendarum numerus, qui inibi usque nunc fuit, tot, quot in ea dicto vigore creabitis & instituetis, Canonicatuum & Præbendarum numero sit & censeatur adauctus: ac quòd singulis Canonicatibus & Præbendis creandis & instituendis hujusmodi nullus sacer ordo annexus esse, quòdque Magistri, Doctores, Licentiati, & Baccalaurei, in dicto Studio Legentes & Regentes, ac præfatos creandos & instituendos Canonicatus & Præbendas obtinentes pro tempore, cum resultantibus ex Parochialibus Ecclesiis, ultra portiones hujusmodi, atque aliis licitis modis acquirendis, præter & absque hoc, quòd aliqui percipiant de decem & octo Canonicatuum & Præbendarum prædictorum fructibus, redditibus, & proventibus, contenti manere debeant: ac infra & extra præfatam Ecclesiam S. Petri cum habitu & religione, ac sine illis incedere, nec non stallum in Choro, locumque & vocem in Capitulo habere, ac privilegiis, favoribus, libertatibus, immunitatibus & indultis quibuslibet in omnibus & singulis pari modo absque differentia quacumque uti, frui, gaudere possint & debeant, sicuti personæ, præfatos decem & octo Canonicatus & Præbendas obtinentes pro tempore, solitæ fuerunt & existunt, incedere & habere, ac uti, frui, & gaudere: ac quòd ad singulos creandos & instituendos Canonicatus & Præbendas primariâ vice, & exindè, Magistri, Doctores, Licentiati & Baccalaurei, ut præfertur, nec non ad tres ex decem & octo Canonicatibus & Præbendis, ad collationem & provisionem Decani & Capituli pertinentes, hujusmodi Canonicatus & Præbendas, & ad Plebaniam ipsius Ecclesiæ S. Petri perpetuis futuris temporibus, quoties illorum vacationes occurrerint solùm & dumtaxat, ac in Theologia Magister vel Formatus Baccalaureus in dicto Studio Legentes vel Regentes pro tempore, & nulli alii, per Burgimagistros Oppidi præsentari, & in Plebania, cujus viginti octo, ac tribus ex decem & octo Canonicatibus & Præbendis, quorum singulorum tredecim marcarum argenti, fructus, redditus & proventus, secundùm æstimationem prædictam, valorem annuum, ut etiam asseritur, non excedunt, per Decanum & Capitulum Ecclesiæ S. Petri, in singulis quoque creandis & instituendis Canonicatibus & Præbendis hujusmodi per Abbatem Parcensem, Leodiensis Diœcesis, vel Præpositum (*Monasterii*) S. Gertrudis Oppidi prædicti per Præpositum gubernari soliti, dilectos Filios, sivè eumdem Decanum, ad quem fuerit pro tempore habitus recursus præsentandi, ut præfertur, totiens, quotiens institui, ac in corporalem possessionem illius seu illorum, ad quem seu quos præsentabuntur pro tempore, juriumque & pertinentiarum suorum omnium induci, & inductum defendi, amotis ex illa seu illis illicitis detentoribus quibuscumque, ac præsentandos ad Præbendas, in quibus instituentur, in dicta Ecclesia S. Petri in Canonicos & in fratres recipi, stallo eis in Choro, & loco in Capitulo ipsius Ecclesiæ, cum plenitudine Juris Canonici, assignatis, & ad Plebaniam hujusmodi, ut est moris, admitti, illisque de Plebaniæ ac trium ex decem & octo Canonicatibus & Præbendis, nec non creandorum & instituendorum Canonicatuum & Præbendarum, prout quemlibet eorum continget, fructibus, redditibus & proventibus, juribus & obventionibus universis, integrè responderi facere liberè ac licitè possint & debeant, absque omni impedimento: Quòdque sic præsentati & instituti pro tempore Plebanus & Canonici præbendati dictæ Ecclesiæ S. Petri solùm & dumtaxat censeantur & existant, quamdiu in præfato Studio sine intermissione legerint vel rexerint; ac quòd eorum singulis, impedimento non extante legitimo, in ipso Studio legere vel regere cessantibus, cessantium legere vel regere eorumdem, nisi infra certum peremptorium competentem, per Abbatem, Præpositum, vel Decanum prædictos eis ad hoc adsignandum, terminum legere vel regere cum effectu reinceperint, & sine fraude continuaverint, Plebania, Canonicatus, & Præbenda per cessationem hujusmodi eo ipso vacare censeatur sivè censeantur, ac in eorum locis, quoties id evenire contigerit, alii modis & formis similibus illicò substituantur & surrogentur.

Super quibus omnibus & singulis vobis & illis plenam & liberam tenore præsentium licentiam concedimus, & etiam facultatem.

Ceterum ut præmissa omnia & singula debito quantocyùs valeant demandari effectui, & per hoc fructus succedat adoptatus, à singulis Rectoribus singularum Parochialium Ecclesiarum, ac personis obtinentibus ad præsens Plebaniam, & singulos ex tribus de decem & octo Canonicatibus & Præbendis præfatis, Plebaniæ & singulorum ex tribus Canonicatibus & Præbendis hujusmodi resignationes, si eas simul vel successivè in vestris manibus spontè & liberè facere voluerint, auctoritate præfatâ hâc vice dumtaxat recipiatis & admittatis, eisque per vos receptis & admissis, singulis Rectoribus & personis obtinentibus Plebaniam, ac tres Canonicatus & Præbendas hujusmodi, ne propter resignationes ipsas nimium dispendium patiantur, super fructibus, redditibus, & proventibus per eis resignandorum Ecclesiarum & Plebaniæ, ac Canonicatuum & Præbendarum prædictorum, prout illas resignaverint, singulas annuas pensiones, de quibus, secundùm vestræ

vestræ discretionis arbitrium, se rationabiliter contentos reddiderint, eisdem resignantibus, quoad vixerint, vel procuratoribus suis ad hoc sufficientia mandata habentibus, per Universitatem Studii hujusmodi singulis annis in locis & terminis per vos ad hoc constituendis, ac sub excommunicatione per vos in scriptis ferenda (quam singuli dictos creandos Canonicatus & Præbendas obtinentes pro tempore, si Universitas Studii præfati in solutione singularum pensionum hujusmodi in eisdem locis & terminis, vel infra triginta dies, singulos terminos ipsos immediatè sequentes, hujusmodi facienda defecerint, sivè negligentes vel remissi fuerint, quoties hoc evenerit, sententiam, à qua aliquis ex ipsis, donec de singulis pensionibus eis, quos illæ contingent, vel etiam suis procuratoribus, integrè satisfactum, aut cum altero eorum amicabiliter concordatum fuerit, ab alio quàm Romano Pontifice, præterquam in articulo mortis constitutus, absolvi nequeat, lapsis singulis terminis eisdem incurrat: & si, quod absit, ipsi Universitas Studii, obtinentes creandos Canonicatus & Præbendas hujusmodi, eamdem sententiam per sex menses ex tunc immediatè sequentes sustinere permiserint, singulæ incorporationes, annexiones, & uniones, de singulis Parochialibus Ecclesiis, cum quorum Rectoribus defectus solutionum commissi fuerint pro tempore, facto hujusmodi dissolutæ sint, ac illorum Ecclesiæ Parochiales, nec non Plebania ac singuli ex resignandis Canonicatibus & Præbendis prędictis per resignationes eorum, qui illas resignaverint, vacare censeantur eo ipso) integrè faciendam eâdem auctoritate reservetis, constituatis & assignetis, facientes singulis Rectoribus ac personis, Plebaniam & singulos Canonicatus & Præbendas resignandos obtinentibus, prædictas singulas pensiones, prout eos contingent, juxta reservationis, constitutionis & assignationis per vos faciendarum formas, continentias & tenores integrè persolvi; contradictores auctoritate nostrâ, appellatione postpositâ, compescendo.

Non obstantibus generalibus & specialibus, per Nos & dictam Sedem, ac nostrâ & ipsius Sedis vel quavis aliâ auctoritate, de Ecclesiasticis Beneficiis factis, & inantea faciendis, sub quacumque forma vel expressione verborum, reservationibus, atque aliis Apostolicis Constitutionibus & Ordinationibus, nec non præfatæ Ecclesiæ S. Petri, juramento, Confirmatione Apostolicâ, vel quâvis aliâ firmitate roboratis, statutis & consuetudinibus contrariis quibuscumque: Aut si aliqui Apostolicâ vel aliâ quavis Auctoritate in ipsa Ecclesia S Petri in Canonicos sint recepti, vel, ut recipiantur, insistant, seu si super provisionibus sibi faciendis de Canonicatibus & Præbendis ejusdem Ecclesiæ S. Petri speciales, vel aliis Beneficiis Ecclesiasticis in illis partibus generales dictæ Sedis vel Legatorum ejus Literas impetrârint, etiamsi per eas ad inhibitionem, reservationem & decretum vel aliàs quomodolibet sit processum.

Quas quidem Literas, & per illas habitos processus, ad Parochiales Ecclesias, & ex illarum fructibus, redditibus & proventibus creandos & instituendos, nec non tres ex decem & octo Canonicatibus & præbendis, Canonicatus & præbendas, ac Plebaniam prædictos volumus non extendi, sed nullum per hoc eis quoad assecutionem Canonicatuum & Præbendarum seu Beneficiorum aliorum præjudicium generari: Aut si venerabilibus Fratribus nostris Leodiensi & Cameracensi Episcopis, ac præfatis Decano & Capitulo, vel quibusvis aliis, communiter vel divisim, à dicta sit Sede indultum, quòd ad receptionem vel provisionem alicujus, aut præstationem vel solutionem pensionis cujusvis minimè teneantur, & ad id compelli, aut quòd interdici, suspendi vel excommunicari non possint; quodque de Canonicatibus & Præbendis præfatæ Ecclesiæ S. Petri, vel aliis Beneficiis Ecclesiasticis, ad eorum collationem, provisionem, præsentationem, seu quamvis aliam dispositionem conjunctim vel separatim spectantibus nulli valeat provideri per Literas Apostolicas, non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de Indulto hujusmodi mentionem: ac quibuslibet Privilegiis, Indulgentiis & Literis Apostolicis, specialibus vel generalibus, quorumcumque tenorum existant, per quæ præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta, effectus earum impediri valeat quomodolibet, vel differri, & de quibus, quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda sit in nostris Literis mentio specialis: Seu si præsentandi & instituendi pro tempore prædicti præsentes non fuerint ad præstandum de observandis Statutis & Consuetudinibus dictæ Ecclesiæ S. Petri solita juramenta, dummodò in absentiis suis per procuratores idoneos, & cùm ad Ecclesiam ipsam accesserint, corporaliter ista præstent.

Attente quoque provideatis, ne in aliqua resignationum earumdem, si fiant ex parte alicujus resignantium & Universitatis eorumdem, aliqua pravitas interveniat, sivè etiam corruptela.

Nos enim ex nunc irrita & inania decernimus omnes & singulos processus, quos haberi, ac sententias, censuras & pœnas, quas ferri & promulgari, ac quicquid contra tenorem & effectum præsentium per Sedem eamdem sivè aliàs per quemquam Apostolicâ vel aliâ quâvis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Datum Senis anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo quadragesimo tertio, x. Kalendas Junii, Pontificatûs nostri anno tertio-decimo. 1443.

CAPUT

Lovanii in Æde primaria S. Petro Apostolorum Principi sacra à plurimis sæculis fuit insigne Capitulum XVIII. Canonicorum, cum Præposito & Decano, ut supra dictum fuit ad Diploma seu Caput LXII. lib. I. Donat. Belgic. Ex Præbendis hisce quindecim sunt ad collationem Ducis Brabantiæ, & tres ad Collationem Magistratûs Lovaniensis.

Porrò Eugenius IV. Pont. consulturus utilitati novellæ

Academiæ Lovaniensis, anno 1426. à Prædecessore suo Martino V. erectæ (cujus Diploma supra exhibitum fuit Lib. I. Diplom. Belgic. Cap. 107. & 108.) in eadem S. Petri Ecclesia instituit anno 1443. alterum Canonicorum Capitulum, è qualibet Facultate assumendorum qui Prębendis suis annexas haberent Lectiones ordinarias: initio quidem erant quindecim; sed postmodum redacti fuêre ad decem. Munus eorum est docere per sex septimanas annuè; estque hoc Capitulum quasi Seminarium Doctorum pro qualibet Facultate.

CAPUT CXVIII.

Concordia inter Capitulum S. Petri Aycuriensis & Rectorem Parochialis Ecclesiæ S. Jacobi Lovanii inita anno 1456. super translatione præfati Capituli, quæ facta fuerat anno 1454. per Nicolaum V. Pontificem.

UNIVERSIS & singulis præsentes Litteras visuris, lecturis & audituris, JOANNES DE LYSURA Decretorum Doctor, Præpositus Ecclesiæ B. Mariæ ad gradus Moguntinenses, Sacrique Palatii Apostolici causarum Auditor, Judex & Commissarius executionis negotii infratacti, authoritate Apostolicâ specialiter deputatus, assumptus pariter & electus, salutem in Domino, cum agnitione veritatis.

CUM ea, quæ ad honorem Dei omnipotentis, ejusque sacratissimæ Genitricis Mariæ Virginis, ac divini cultûs augmentum salubriter fiunt & ordinantur, deceat, imò potiùs expediat studiosiùs scripturæ ministerio commendare, ne post longævi temporis intervallum, hominum fragilitate eorumque memoriæ labilitate pensatis, in oblivionis atrio sepeliantur.

NUPER siquidem felicis recordationis NICOLAUS Papa V. (prout sibi ex debito Pastoralis incumbebat officii) circa Ecclesiarum quarumlibet ex alto sibi commissarum, & personarum divinis inibi obsequiis deditarum statum in melius prosperandum diligenter intendens, affectuque benevolo promovere desiderans, quæ inibi ad Dei laudem, divinique cultûs propagationem prospiceret redundare, ipsarum statum Ecclesiarum alterando & immutando, prout locorum, rerum, personarum providè pensatis circumstantiis, ut conspexerit in Domino salubriter expedire;

AD Illustrissimi quidem & Invictissimi Principis Domini, Domini PHILIPPI Divinâ favente clementiâ Burgundiæ, Brabantiæ, &c. Ducis supplicationem, Collegium Ecclesiæ Loci de EYNCOURT, Leodiensis Diœcesis, ejusdem Domini Ducis temporali Dominio subjecti, vocatis priùs Venerabilibus Dominis Decano & Capitulo ipsius Ecclesiæ Loci de EYNCOURT, & aliis qui forent evocandi, ac constito de assertis, & dummodo eorumdem Dominorum, ac aliorum quorum intererat, ad id expressus accederet assensus, cum dote sua & omnibus insigniis Collegialibus, Privilegiis, praeeminentiis, juribus, libertatibus & immunitatibus ipsi Ecclesiæ Loci de EYNCOURT quomodolibet concessis,

AD Ecclesiam Parochialem S. Jacobi Oppidi Lovaniensis dictæ Diœcesis (quod insigne admodum & notabile existit) transferri, ipsamque Ecclesiam Parochialem S. Jacobi in Collegiatam erigi, ac insigniis Collegialibus hujusmodi decorari, nec non dictos Dominos Decanum & Capitulum ipsius Ecclesiæ Loci de EYNCOURT, & Collegium hujusmodi in ipsa Ecclesia S. Jacobi institui mandavit;

AC voluit insuper, quod si Translationem & Erectionem hujusmodi fieri contingeret, ut præfertur, utriusque Ecclesiarum prædictarum Cura Parochianorum cum omnibus suis juribus solitis, ad singulos illarum Rectores, & eorum Successores divisim (prout hactenus consuetum est) perpetuò pertineret, & per eos exerceretur, ac illarum onera consueta supportarentur, & deserviretur inibi laudabiliter in divinis; aliasque statuit, voluit & ordinavit, prout in Litteris Apostolicis desuper confectis & expeditis, hæc & alia pleniùs continentur & habentur.

NOS igitur JOANNES DE LYSURA Præpositus, Judex & Commissarius antedictus, summo desiderantes affectu, ut Translatio & Erectio prædictæ suum sortiantur effectum, gratum quidem ex hoc Deo, & acceptum impartiri credimus famulatum, dum Christi Fideles ad illa excitamus opera, quæ salutem conspiciunt animarum, exinde profectò ipsis Dominis Decano & Capitulo suffragia provenirent quàm plurima, fidelium accresceret devotio, Oppidum Lovaniense decoraretur, & salus utique prodiret animarum, cultus insuper divinus non modicum susciperet incrementum, per quem non tam vivis salus quæritur, quàm mortuis cælestis introitus aperitur, & beatorum in patria invalescit fruitio beatifica:

ET quia Venerabilis Vir Magister Joannes Stockelpot Artium Magister & Doctor in Medicinis, tanquam Rector sive Curatus dictæ Ecclesiæ S. Jacobi sua non parum putavit interesse, hinc est quod Nos ad hujusmodi benevolum ab eodem obtinendum consensum, ac juxta dictarum Litterarum Apostolicarum formam & continentiam procedere volentes, nonnulla rationi juri & æquitati consona, amicitiæ & tranquillitatis productiva appunctuamenta, sivè capitula fecimus atque concepimus, prout in quadam papirea scedula, quam Notario publico infrascripto præsentibus inserendam ad manus tradidimus,

tradidimus, pleniùs continetur & habetur. Cujus quidem ſcedulæ tenor ſequitur ſub his verbis:

PRIMO quidem Magiſter Joannes Stockelpot Curatus S. Jacobi ſupra Bieſt, quamdiu ipſe fuerit Curatus ibidem, habebit primum locum in ſiniſtro latere Chori, & tempore Divinorum non intrabit Chorum ſine habitu.

ITEM habebit idem Magiſter Joannes dimittere ſummum Altare in Choro; loco illius igitur aſſumet ſibi Altare in novo Choro ibidem; videlicet Altare Beatæ Mariæ Virginis.

ITEM habebit levare idem Magiſter Joannes oblationes omnium ſuorum ſubditorum per totam Eccleſiam, demptis oblationibus fiendis in ſummo Altari; pro quibus aſſignabitur ſibi certa quota per Dominum Judicem Executorem negotii Tranſlationis hujuſmodi.

ITEM legata quæ fient ipſi Curato, ſpectabunt & pertinebunt ad eundem Curatum.

ITEM Fabrica Eccleſiæ Sancti Jacobi habebit providere eidem Curato de luminaribus, & aliis more ſolito in Altari ſuo per eum jam electo in novo Choro, prout conſuevit & tenebatur providere ſibi in ſummo Altari.

ITEM idem Curatus reſervabit ſibi uſum ornamentorum jam exiſtentium ibidem.

ITEM in quatuor Feſtis ſolemnibus anni, nec non Patroni ejuſdem Eccleſiæ, videlicet Sancti Jacobi Apoſtoli, ac Aſſumptionis Beatæ Mariæ Virginis, Circumciſionis & Epiphaniæ, ab octava hora uſque ad nonam, nullus habebit celebrare Miſſam in præfata Eccleſia, niſi ſaltem completo offertorio ipſius Curati, demptâ primâ Miſsâ: neque aliis diebus poterit quis celebrare in dicta Eccleſia abſque licentia petita & obtenta ab ipſo Curato; exceptis tamen Beneficiatis ibidem, & illis de Capitulo cum ſuis Capellanis tranſlatis ad ipſam Eccleſiam. Committitur tamen hoc diſcretioni Domini Commiſſarii tandem.

ITEM Dominicis diebus habebit Curatus, ſeu ejus Vice-gerens compleviſſe ſermonem ſuum tempore hyemali, videlicet à feſto Sancti Remigii uſque Paſcha, horâ octavâ vel circiter, alio verò tempore, ad medium horarum ſeptimæ & octavæ, & ſemper finito ſermone, habebit ad ſtatim facere pulſari, & continuò celebrare ſuam Miſſam.

ITEM in Miſſis celebrandis & oblationibus recipiendis in majori Altari per Curatum, ſervabit idem Curatus ordinem ad modum Curati Sancti Petri Lovanienſis.

ITEM ultra præmiſſa manebit idem Curatus in omnibus & ſingulis antiquis libertatibus & juribus dictæ Eccleſiæ, prout Prædeceſſores ſui fuerunt, dolo & fraude ſecluſis.

NEC debet idem Curatus ſubeſſe Decano aut Capitulo ibidem, nec eis ut ſuis ſuperioribus obedire, niſi aliàs fieret Capitularis ibidem.

QUÆ QUIDEM appunctamenta, ſive Capitula omnia & ſingula ſupratacta, ſic per Nos concepta, Nos JOANNES Præpoſitus, Judex & Commiſſarius prælibatus, tanquam ritè & laudabiliter facta, rata & grata habentes, Authoritate Apoſtolicâ Nobis commiſſâ, & quâ in hac parte fungimur, approbamus, laudamus, ratificamus, atque emologamus per præſentes.

Volumus inſuper & decernimus, quod ſpectabiles Viri Burgimagiſtri pro tempore præfati Oppidi Lovanienſis, pro pacis & tranquillitatis ubertate fovenda, & ut partes hinc inde ab omnibus, quæ jurgiorum in præmiſſis ſeu turbationum poſſent occaſiones afferre, diſpendiis releventur;

PRÆSERTIM etiam, ut jura, Privilegia, juriſdictiones & libertates utriuſque Eccleſiarum prædictarum ſucceſſu temporis remaneant illibata, promittent fide mediâ, loco juramentorum præſtandorum, tam ſuo quàm Oppidi prædicti, & ejuſdem futurorum Rectorum, Magiſtratuum & Conſulum ſucceſſorum nominibus, omnia & ſingula in Litteris hujuſmodi ſupra deſcripta & contenta firmiter adimplere, & adimpleri facere, ac inviolabiliter obſervare; nec contra ea, ſeu aliquod præmiſſorum facere, dicere, vel venire, directè vel indirectè, quâvis occaſione, ratione, titulo, ſeu colore, dolo & fraude quibuſcumque in præmiſſis penitùs ſecluſis.

IN cujus rei teſtimonium veritatis præmiſſorum, præſentes Litteras exinde fieri, & per Notarium Publicum infraſcriptum ſubſcribi, & publicari mandavimus, Sigillorumque noſtræ Præpoſituræ, quo ad præſens utimur; etiam pro corroboratione prædictorum, nec non dicti Oppidi, ad cauſas, per Burgimagiſtros, Scabinos, ac Conſules ejuſdem Oppidi, in eorundem juramentorum præſtationis ſignum, ac ad futuram rei memoriam voluimus & fecimus appenſione communiri.

Datum & actum Lovanii, in Domo Conſulatûs ejuſdem Oppidi, ſub an. à Nativitate Domini, milleſimo quadringenteſſimo quinquageſimo ſexto, Indictione quartâ, die verò decimâ tertiâ menſis Novembris, Pontificatûs Sanctiſſimi in Chriſto Patris & Domini noſtri Caliſti, divinâ providentiâ Papæ tertii, anno ſecundo;

PRÆSENTIBUS ibidem Venerabilibus Viris Magiſtris Balduino de Zieriezee Decretorum Doctore, Decano Collegiatæ Oppidi de Zieriezee, Petro Bote Scholaſtico Beati Petri Lovanienſis, Trajectenſis & Leodienſis Diœceſium, Eccleſiarum, & Joanne Lobbe in Decretis Licentiato, Advocato Oppidi Lovanienſis, Teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis;

Et me Joanne Boels, aliàs de Kempenere Clerico Cameracenſis Diœceſis, publico Apoſtolicâ & Imperiali authoritatibus Notario, qui præmiſſis omnibus & ſingulis, dum ſic (ut præmittitur) per dictum Reverendum Patrem Dominum Joannem de Lyſura Præpoſitum, Judicem & Commiſſarium, ac coram eo fierent & agerentur, ordinarentur, appunctuarentur, laudarentur, & ratificarentur, unà cum Teſtibus prænominatis interfui, eaque ſic fieri vidi & audivi;

IDEÒ præſentes Litteras manu alterius (me aliunde præpedito) fideliter ſcriptas exinde confeci, & in hanc publicam formam redegi,

ſignoque

signoque & nomine meis solitis, unà cum ejusdem Domini Præpositi, Judicis, & Commissarii, ac Oppidi Lovaniensis prædicti ad causas sigillorum appensione signavi, rogatus & requisitus, in fidem & testimonium præmissorum.

Confirmatio præfatæ Concordiæ per Oppidum Lovaniense.

UNIVERSIS & singulis præsentes Litteras visuris, lecturis & audituris, Nos Burgimagistri, Scabini & Consules Oppidi Lovaniensis, Leodiensis Diœcesis, salutem in Domino sempiternam.

NOVERITIS, quod Litteras suprascriptas vidimus, & intelleximus, ac super appunctamentis & contentis in eisdem Nos informavimus diligenter. Et quia per informationem hujusmodi comperimus omnia & singula in eisdem contenta & descripta fore & esse rationabilia, rationi & æquitati consona;

EA propter, ea omnia & singula, ac quæ circa illa à dicto Reverendo Patre Domino Joanne de Lysura Præposito, Judice & Commissario concepta, facta & appunctuata, sive ordinata sunt (prout in præscriptis Litteris suprà continetur) rata, grata, firma & stabilia habentes, ratificavimus, approbavimus & confirmavimus, ac in Dei nomine ratificamus, approbamus, & confirmamus per præsentes;

PROMITTENTES tam nostris quàm successorum nostrorum pro tempore ejusdem Oppidi Lovaniensis Burgimagistrorum, Scabinorum & Consulum nominibus, ea omnia & singula, futuris perpetuis temporibus, firmiter & inviolabiliter observare, fide nostrâ mediâ, loco juramenti per Nos præstiti.

IN cujus rei testimonium sigillum ad causas dicti Oppidi Lovaniensis præsentibus duximus apponendum.

DATUM inspectionis nostræ anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo sexto, mensis Novembris die decimâ tertiâ. 1456.

RAdulphus Vir Nobilis ejusque Uxor Gisla, Canonicorum XII. Collegium anno 1036. fundaverunt in Aicuria, vulgò *Aincourt*, Vico Gallo-Brabantiæ; eamque Fundationem Diplomate suo (supra exhibito pag. 263.) confirmavit Reinardus, seu Reginardus, Leodiensium Episcopus, qui & Comitem Lovaniensem Advocatum constituit.

Justo interim tempore elapso, & necdum executioni mandatâ piorum voluntate Conjugum, Henricus Leodiensium Episcopus relictam hereditatem partitus est anno 1179; ita ut proventus sex Præbendarum Abbatiæ S. Laurentii Ordinis S. Benedicti Leodii assignaretur, & restantes sex Canonicatus manerent Collegio Aicuriensi, cujus Abbas præfatus Patronus & Præbendarum Collator deinceps foret.

Anno 1454. Nicolaus V. Pontifex præfatum VI. Canonicorum Collegium, ob bellorum ac temporum injurias Lovanium transtulit ad Parochialem S. Jacobi Ecclesiam. Vide Notas pag. 264.

CAPUT CXIX.

Abbas Generalis Cistertii Prioratum de Mariendonck *Ordinis Cistertiensis, prope Heusdenum in Diœcesi Sylvæducensi, subjicit Prioratui, nunc Abbatiæ, S. Salvatoris Antverpiæ anno* 1560.

Ex Historia Episcop. Sylvæduc. in qua vide plura.

NOS Fr. LUDOVICUS DE BESSEY Abbas Cistercii in Cabilionensi Diœcesi, S. T. Doctor, universi Cisterciensis Ordinis Caput ac Superior Generalis, &c. Dilecto Nobis in Christo Patri Domino Everardo Bacx Cœnobii nostri S. Salvatoris in Antverpia Priori, paternam benedictionem.

CUM ad nostras aures fide dignis testimoniis pervenerit, Monasteria Ordinis nostri in Hollandiâ, *Donka B. Mariæ*, & *Porta Cæli* propè Civitatem Harlemensem, è Linea Morimundi Nobis innexa, tribus hinc annis omni visitatione fuisse destituta; quamque periculosum id sit tepidis hisce temporibus, ac grassantium hæresum pravitatibus, vobis considerandum manet.

QUAPROPTER cum charissimus Nobis in Christo Frater & Co-Abbas Monasterii de *Veteri Campo* Archidiœcesis Coloniensis, Nos de tua Persona, zelo, discretione & doctrina certum fecerit, unàque Jure Paternitatis tibi specialiter incumbat, *Aulam B. Mariæ in Zirixzeâ*, *Bethleëm in Wateringiâ*, annuatim visitare ac corrigenda corrigere; ut unà ad *Donkam B. Mariæ*, & *Portam Cæli*, Ordinis nostri Monasteria excurras, eaque quoad spiritualem & temporalem profectum juxta S. Patris nostri Benedicti Regulam, ac Constitutiones & Sanctiones Capituli Generalis paternâ curâ ac solicitudine ocyùs ac singulis annis visites, tibique morem gerant, commissione hâc absolutâ & independenti, de plenaria nostra (quâ fungimur) auctoritate jubemus.

UTQUE chartam visitationum quoad illorum Cœnobiorum statum, ac spirituale & temporale regimen illicò vel ad Abbatem Campensem, vel ad Nos immediatè transmitti cures, volumus & mandamus; nullo dubio de cætero hæsitantes, quin hisce visis, pro Ordinis nostri incremento, hanc nostram commissionem lubentissimè executioni mandabis.

Hisce Charissime Fili, vale cum tuis, ad tui tuorumque salutem; & manebo

Rdæ Paternitati Tuæ Addictissimus Confrater,
FR. LUDOVICUS ABBAS CISTERCII GENERALIS.

E Civitate Tridentinâ ipsis Kal. Junii anno 1560.

CAPUT CXX.

Pius IV. *Pontifex novum erigit Episcopatum in Urbe Brugensi apud Flandros anno 1560, eumque constituit Suffraganeum Archiepiscopatûs Mechliniensis; Ecclesiam Collegiatam S. Donatiani faciens Cathedralem, & Mensæ Episcopali annectens Præposituram dictæ Ecclesiæ, item Abbatiam Thosanam (vulgo Doest) Ordinis Cistertiensis haud procul Brugis. Bullam Apostolicam executioni mandat Cardinalis Antonius Granvellanus primus Archiepiscopus Mechliniensis.*

Ex Archivis Episcopatûs Brugensis.

ANTONIUS PERRENOT miseratione divinâ Sacræ Romanæ Ecclesiæ Presbyter Cardinalis Granvellanus, Archiepiscopus Mechliniensis, Serenissimi ac potentissimi Principis & Domini nostri Domini PHILIPPI Divinâ favente clementiâ Hispaniarum Regis Catholici &c. Rerum Statûs Consiliarius, Judex & Executor ad infrascripta, unà cum quibusdam aliis infrascriptis, nostris in hac parte Collegis, cum illa clausula, *Quantenus ipsi vel duo aut unus eorum per se vel per alium seu alios &c.* à Sancta Apostolica Sede specialiter deputatus.

REVERENDIS Dominis, DD. Archiepiscopo Trajectensi, Episcopo Tornacensi, Decano & Capitulo Tornacensi, Archidiacono Brugensi in Ecclesia Tornacensi, necnon Dominis Præposito, Decano & Capitulo Ecclesiæ Cathedralis S. Donatiani Brugensis, S. Bertini Audomarensis Ordinis S. Benedicti, & de Thosan, aliàs Doest, Cistertiensis Ordinis, olim Tornacensis nunc verò Brugensis Diœcesis Monasteriorum Abbatibus, omnibusque aliis & singulis, quorum interest, intererit, aut interesse poterit quomodolibet in futurum, ac illi vel illis ad quos præsens noster Processus pervenerit, quosque infrascriptum tangit negotium, seu tangere poterit quomodolibet in futurum, quibuscumque nominibus censeantur, aut quâcumque præfulgeant dignitate, salutem in Domino & præsentibus fidem indubiam adhibere, nostrisque hujusmodi, immò veriùs Apostolicis, firmiter obedire Mandatis.

LITTERAS Sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri, Domini Pii Divinâ providentiâ Papæ quarti, ejus verâ Bullâ plumbeâ cum filis sericis rubri croceique colorum, more Romanæ Curiæ impendentibus, bullatas, sanas siquidem & integras, non vitiatas, non cancellatas, neque in aliqua sui parte suspectas, sed omni prorsus vitio & suspicione carentes, ut in eis primâ facie apparebat, Nobis pro parte Reverendi Domini, D. PETRI CURTII, eâdem gratiâ moderni & pro tempore existentis Episcopi Brugensis, ac aliorum quomodolibet interesse super præmissis habentium, per honorabilem Virum Dominum ac Magistrum Joannem vanden Heetvelde ejusdem Ecclesiæ Cathedralis Canonicum, coram Notariis publicis & Testibus præsentatas, Nos cum ea, quâ decuit, reverentia recepisse, noveritis, hujusmodi sub tenore.

PIUS Episcopus, Servus Servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam Ex injuncto Nobis desuper Apostolicæ servitutis Officio, ad ea libenter intendimus, per quæ Ecclesiarum quarumlibet, præsertim Cathedralium noviter erectarum decori & venustati, ac illis præsidentium statui & opportunæ subventioni, cum Divini Cultûs augmento & animarum Christi Fidelium salute valeat salubriter provideri: ac desuper etiam ea quæ à Prædecessoribus nostris consultè gesta fuerunt, ex saniori consilio immutando disponimus, prout locorum & temporum qualitas exigit, ac ipsarum Ecclesiarum utilitas persuadet, & id in Domino conspicimus salubriter expedire.

CUM itaque, sicut accepimus aliàs, postquam felicis recordationis Paulus Papa quartus Prædecessor noster providè considerans eam partem inferioris Germaniæ, quæ Charissimo in Christo Filio nostro Philippo Hispaniarum Regi Catholico hereditario jure etiam tunc subjecta erat, paucos habere Episcopos, nullum Metropolitanum qui eam regerent, uti illius amplitudo & frequentissimorum Oppidorum celebritas, ac longè latèque dissitorum Castrorum, Pagorumque suorum copia animarumque multitudo, varium item idioma, & vitæ institutum, ac denique temporis deplorata ab hæreticis conditio expostulabant; iisque & aliis gravibus causis eum impellentibus, volens periclitanti in partibus illis fidei Catholicæ succurrere, pioque desiderio dicti Philippi Regis satisfacere; habitâ, sicut rei magnitudo postulabat, cum Fratribus suis, de quorum numero tunc eramus, deliberatione maturâ, de eorum consilio, & Apostolicæ potestatis plenitudine, Cameracensem, Trajectensem, Atrebatensem & Tornacensem Ecclesias Civitates & Diœceses à Rhemensi & Coloniensi Provinciis; Ac Mechliniense & Brugense diversaque alia Oppida insignia hujusmodi Regionis à sua quodque Diœcesi & Provincia perpetuò segregaverat & diviserat;

Nec non Mechlinienſe, Brugenſe & reliqua Oppida prædicta ſic diviſa in Civitates; Cameracenſem verò & Trajectenſem tunc Epiſcopales Sedes, ac olim S. Rumoldi Mechlinienſem in Metropolitanas, & S. Donatiani Brugenſem Collegiatam, ceteraſque alias Oppidorum in Civitates erectorum prædictorum Eccleſias, in Cathedrales Eccleſias pro totidem Archiepiſcopis & Epiſcopis, qui ſuæ cuique Eccleſiæ præeſſent. Nec non Mechlinienſi & Brugenſi Eccleſiis & Civitatibus prædictis certos tunc expreſſos diſtrictus per Nuncium ſuum poſtmodum ab eo illuc mittendum limitandos pro ſua Diœceſi cuique perpetuò conceſſerat, nec non Eccleſiæ Mechlinienſi prædictæ Eccleſiam Civitatem & Diœceſim Brugenſem hujuſmodi inter alias pro ſua Provincia adjunxerat:

Jus Nominationis Regiæ.

PRÆFATO quoque Philippo Regi, ejuſque Succeſſoribus, qui pro tempore ejuſdem Regionis in temporalibus Domini eſſent, jus nominandi Romano Pontifici pro tempore exiſtenti perſonas idoneas, ac alias certis tunc expreſſis modo & formâ qualificatas, ad Brugenſem & alias Eccleſias erectas, tam à primæva erectione hujuſmodi, quàm ex tunc deinceps, quotieſcumque illas vacare contingeret, per eundem Pontificem in Archiepiſcopos & Epiſcopos ad nominationem hujuſmodi ordinandas, in perpetuum reſervaverat per quaſdam ſub plumbo; & deinde per alias ſuas in forma Brevis Litteras;

VENERABILI Fratri noſtro, tunc ſuo, Salvatori Epiſcopo Cluſino, ſuo ac Apoſtolicæ Sedis Nuntio in partibus illis, dederat in mandatis, ut perſonas idoneas qui dictas Provincias & Diœceſes diſtinguerent & limitarent, ac dotem dictarum Eccleſiarum à Monaſteriis & Præpoſituris ſub illis conſiſtentibus diſmembrarent, cum poteſtate omnia in his neceſſaria faciendi, vice ſuâ deputaret;

Commiſſarii pro novis Epiſcopatibus.

Dilectus Filius noſter Antonius Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Presbyter Cardinalis, tunc Epiſcopus Atrebatenſis, & quatuor alii ſcientiâ & probitate inſignes, quos ipſe Salvator Epiſcopus & Nuntius, dicto Prædeceſſore interea de medio ſublato, vigore ſeu prætextu Mandati & poſteriorum Litterarum hujuſmodi ſubſtituerat, licet forſan eorum aliqui de illis perſonis non eſſent, quæ ad id canonicè ſubdelegari poterant;

Factâ nihilominus diligenti rerum indagine, ac omnibus maturè penſatis, animadvertentes quod per diſmembrationes bonorum à Monaſteriis & Præpoſituris prædictis, ſi fierent, cultus Monaſticus non mediocriter læderetur, ipſa Monaſteria Menſis prædictis pro dote ſuarum Eccleſiarum, ad hoc ut Epiſcopi etiam illorum curam perinde atque ſuam propriam perpetuò gererent, potiùs eſſe unienda;

Ac deſignationes & limitationes Provinciarum & Diœceſium, diviſioneſque & diſtributiones Oppidorum & Juriſdictionum in nonnullis partibus ipſarum Diœceſium commodiores illis quæ per primò dictas Litteras ſtatuuntur; nec non conſtitutiones & aſſignationes dotium, & denique numerum Perſonarum ac Dignitatum, Præbendarum, Beneficiorum & Officiorum, ſtatum quoque & formam in prædictis Eccleſiis etiam per diſmembrationes, applicationes, ſuppreſſiones, tranſlationes, novas inſtitutiones, ac alias in univerſum accommodas rationes habendas cenſuerunt; ac ſuper majori illorum parte proceſſus & ſcripturas, ſeriò digeſtis rebus omnibus formandos curaverunt, prout in illis ac ſingulis Litteris prædictis ſeu Scripturis pleniùs continetur:

Nos qui dudum inter alia voluimus, quod petentes Beneficia Eccleſiaſtica aliis uniri, tenerentur exprimere verum annuum valorem, etiam beneficii, cui aliud uniri peteretur, & ſemper in unionibus commiſſio fieret ad partes, vocatis quorum intereſſet; quique nuper Monaſterium de Doeſt Ciſtertienſis Ordinis, olim Tornacenſis, nunc verò Brugenſis Diœceſis, cum primum illud per ceſſum vel deceſſum moderni illius Abbatis, aut aliàs quovis modo vacare contingeret, Menſæ Epiſcopali Brugenſi ex tunc prout ex ea die & è contra perpetuò univimus, annexuimus & incorporavimus; attendentes, quod ſi priſcis temporibus, dum dicti populi ſenſim accreſcebant, de novis Eccleſiis Cathedralibus, optimiſque Præſulibus opportuno tempore proſpectum fuiſſet, profectò tot pernicioſa hæreſum dogmata, quibus Religio Chriſtiana paſſim laceratur, atque affligitur, haud ita violenter invaluiſſent:

Unio Abbatiæ Thoſanæ.

NUNC autem, cum ad illa arcenda & extirpanda, ac ſimul populos ipſos in ſinceritate fidei continendos, dictus Prædeceſſor nulla alia æquè opportuna remedia quam ſupradicta potuerit adhibere, ut ea juxta cordis ſui atque noſtri deſiderium promptos & felices ſortiantur effectus, noſtri miniſterii partes præmiſſis adjicere, illaque omnibus, quibus poſſumus, rationibus juvare & promovere volentes, ac Menſæ Epiſcopalis Brugenſis & illi uniendorum Canonicatûs & Præbendæ, necnon applicandorum & aſſignandorum fructuum, redditnum, & proventuum, ac bonorum & aliorum infraſcriptorum, quorum valor annuus non eſt expreſſus, veros annuos valores præſentibus pro ſufficienter expreſſis habentes; continuis etiam hortationibus dicti Philippi Regis, id pro ſalute dictorum populorum enixè proſequentis excitati,

MOTU proprio & ex certa noſtra ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, diviſionibus, limitationibus & diſtributionibus dictorum Subdelegatorum in prædictis proceſſibus ſpecificatis, tamquam in melius reformatis inhærendo, ac conceſſionem & aſſignationem per priores Litteras Prædeceſſoris hujuſmodi factas quoad infraſcripta immutando, omnia & ſingula Oppida, Caſtra, Pagos, Villas & loca infraſcripta, videlicet

Limites Epiſcopatûs.

Brugas, *Dam*, *Armuyen*, *Biervliet*, *Middelborgh*, *Sluys*, *Ardenborgh*, *Audenborgh*, *Oſtende*, *Ooſtborgh*, *Houcke*, *Munckere*, *Blanckenberghe*, *Lombaertſyde*, *Weſtende*, *Willekinskercke*, *Wiltzavenſſyde*, *Mariekercke*, *Steene*, *S. Catelyne*, *Santvoorde*, *Breedene*, *Klemskercke*, *Vliſſegem*, *Houthave*,

Houthave, *Stalhille*, *Nieumunster*, *Wenduyne*, *S. Pieter op den dyck*, *Meerkercke*, *Koolkercke*, *S. Jans op den dyck*, *Uutkercke*, *Dudzeele*, *Terdoest*, *Oostkercke*, *Lissewege*, *Westcapelle*, *Ramscapelle*, *Heyst*, *Cnocke*, *Stamperhouck*, *Lapschure*, *Cadsant*, *Wulphen*, *Nieuvliet*, *Tergrouwen*, *Nieukercke*, *Ormanscapelle*, *Schoondycke*, *Gaternesse*, *Breskins*, *Coxie*, *S. Catelyne*, *S. Marguerite*, *S. Cruys*, *Heinckerwerve*, *Watervliet*, *S. Jans ten Aermen*, *Bentillecapelle*, *Lestbyn*, *S. Lauwereyns*, *Caprycke*, *Eeckeloo*, *Lembeecke*, *Moerkercke*, *Brodsende*, *Maldeghem*, *Adeghem*, *S. Cruys*, *Male*, *S. Catelyne*, *Assenbrouck*, *Rabbauwenborgh*, *Syssele*, *Oelem*, *Beernem*, *Leffinghe*, *Snaeskercke*, *Slyppe*, *S. Godelieve*, *Sevecote*, *Mannekinsvere*, *Scoore*, *S. Peeters Capelle*, *Sande*, *Leke*, *Keyem*, *Beerst*, *Vlaedsloo*, *Moere*, *Hansaine*, *Cortemarck*, *Bovekercke*, *Wynendale*, *Capelle*, *Coeckelaere*, *Ichteghem*, *Eerneghem*, *Aertrycke*, *Seedelghem*, *Loppem*, *Oorscamp*, *Ghistelle*, *Westkercke*, *Bekeghem*, *Roxem*, *Ettelghem*, *Jabbeke*, *Varssenare*, *Serckeghem*, *Tilleghem*, *S. Michiels*, *Zarne*, *Hooghlede*, *Ghidts*, *Beveren*, *Hardoye*, *Coolscamp*, *Lichtervelde*, *Zuevezeele*, *Heeghem*, *Putthem*, *Wynghene*, *Poucques*, *Rousselaere*, *Rombeke*, *Houckene*, *Woestyne*, *Nieukercke*, *Roosebeecke*, *S. Jooris*, *Ten Distelle*, *Meerberghe*, *Ruddervoorde*, *Waerdamme*, *Staen*, *Stadt*, *Caecten*,

In posteriori designatione Subdelegatorum hujusmodi comprehensa, cum Ecclesiis etiam Parochialibus, Monasteriis, Collegiis Canonicorum, Capellis, Hospitalibus & Beneficiis, locis & personis, ac Officiis Ecclesiasticis Sæcularibus & Regularibus, ac populis, & quibuscumque aliis sub eis comprehensis præfatæ Ecclesiæ Brugensi juxta designationem illi per prædictos Subdelegatos factam hujusmodi, perpetuò concedimus & assignamus.

Unio Præposituræ S. Donatiani.

Et insuper Præposituram Ecclesiæ Brugensis prædictæ, quæ tempore illius Erectionis hujusmodi dignitas inibi principalis erat, & cujus fructus, redditus & proventus mille ducatorum auri de Camera, secundùm communem æstimationem, valorem annuum, ut etiam accepimus, non excedunt, cum primum illam per cessum, etiam ex causa permutationis, vel decessum aut quamvis aliam dimissionem vel amissionem dilecti Filii moderni illius, (1) Præpositi, aut aliàs quovis modo ex cujuscumque persona, etiam apud Sedem Apostolicam, aut etiam in aliquo ex Mensibus in quibus vacantium beneficiorum dispositio Nobis aut Romano Pontifici pro tempore existenti per Constitutiones Apostolicas vel Cancellariæ Apostolicæ Regulas, seu Litteras alternativarum aut alia Privilegia & Indulta reservata existit seu fuerit, vacare contigerit, vel etiam si actu non vacet, & tanto tempore vacaverit, quod ejus Collatio juxta Lateranensis Statuta Concilii ad Sedem prædictam legitimè devoluta, illaque dispositioni Apostolicæ specialiter, vel ex quavis causa etiam dispositivè exprimenda, generaliter reservata existat, & ad illam consueverit quis per electionem assumi, eique Cura etiam jurisdictionalis immineat animarum, & super ea inter aliquos lis, cujus statum præsentibus haberi volumus pro expresso, pendeat indecisa, ex nunc prout ex tunc & èçontra, supprimimus & extinguimus;

Archidiaconatus Brugensis.

Nec non Archidiaconatum Brugensem in Ecclesia Tornacensi, quæ inibi dignitas, non tamen major post Pontificalem existit, similiter cùm primum ille per cessum vel decessum illam obtinentis etiam apud Sedem eamdem aut aliàs vacare contigerit, vel etiam si vacet, ac specialiter vel generaliter reservatus, curatus, & litigiosus existat, ut præfertur, cum omnibus juribus, jurisdictionibus & pertinentiis suis ad prædictam Ecclesiam Brugensem similiter ex nunc prout ex tunc & è contra; ita quod Archidiaconus Brugensis pro tempore existens, post obitum prædicti moderni Archidiaconi, in eadem Ecclesia Brugensi, prout olim in dicta Ecclesia Tornacensi, residere, ac jurisdictionem per universam Diœcesim Brugensem ad instar aliorum qui nunc sunt in illâ parte ejusdem Diœcesis, habere, illamque exercere debeat, transferimus;

Archipresbyteratus.

Ac in eadem Ecclesia Brugensi unum Archipresbyteratum Civitatensem pro uno Archipresbytero Civitatensi, qui curam Rectorum Parochialium Ecclesiarum Verbi Dei & Sacramentorum per Civitatem;

Pænitentiaria.

Et unam Pænitentiariam Diœcesanam nuncupandas dignitates inibi, non tamen majores post Pontificales, pro uno Pænitentiario Diœcesano nuncupandis, qui curam Conscientiarum populi per Diœcesim Brugensem habeant, perpetuò erigimus & instituimus;

Unio bonorum Abbatiæ S. Bertini.

Nec non à Monasterio Sancti Bertini Audomarensis prædicti vel alterius Ordinis, seu Mensâ Abbatiali bona & proprietates sita in districtu Brugensi, ad Monasterium seu Mensam Abbatialem hujusmodi legitimè pertinentia, quorum proventus annui unà cùm fructibus, redditibus & proventibus dicti Monasterii de (2) Doest residuum trium millium Ducatorum pro dote dictæ Mensæ Episcopalis Brugensis, supportatis oneribus, complere dicuntur, post cessum vel decessum moderni Abbatis ejusdem Monasterii Sancti Bertini, similiter ex nunc prout ex tunc & è contra, perpetuò segregamus & dividimus;

Ac illa, nec non domum, omniaque & singula alia, proprietates, bona, jura, jurisdictiones, census,

(1) Præpositus, ultimus fuit Claudius Carondelet, qui dignitatem hanc usque ad annum obitûs sui 1564 retinuit, sepultus Brugis in Cathedrali.

(2) Doest. Intra limites Parochiæ de Lisseweghen sita fuit Abbatia, quondam florens & opulenta, dicta Thosana, vulgo Doest: cujus hæc fuêre exordia. Erat illic Sacellum, in sacris dependens ab Abbate Sancti Richarii Ordinis S. Benedicti, ab anno 1106. Prioratûs titulo insignitum, Everardus de Oisy Episcopus Tornacensis, accedente emptione & donatione Gerembaldi Domini de Lissewege, Sacellum hoc, anno 1175. convertit in Abbatiam Ordinis Cisterciensis, donavitque Religiosis Dunensibus.

Cœnobium hoc per bella & turbas sæculi XVI. devastatum, augendæ doti Episcopatûs Brugensis anno 1561. destinatum fuit, & nunc esse desiit. Refugium verò, quod Brugis possidebat, Religiosis Dunensibus ad novum à fundamentis Monasterium excitandum, fuit attributum.

census, fructus, redditus, proventus & emolumenta dictæ Præpositutæ sic suppressæ, etiam ex nunc prout ex tunc & è contra, eidem Mensæ Episcopali Brugensi pro ejus dote, ita quod liceat Episcopo Brugensi pro tempore existenti illorum omnium corporalem possessionem per se vel alium seu alios propriâ authoritate liberè apprehendere & perpetuò retinere, illorumque fructus, redditus & proventus in suos & dictæ Mensæ usus & utilitatem convertere, ac de omnibus & singulis Dignitatibus, Canonicatibus, Præbendis, Beneficiis, & Officiis cum Cura, & sine Cura, ad Collationem, Provisionem, Præsentationem, & quamcumque aliam dispositionem præfati Præpositi tam conjunctim quàm divisim pertinentibus liberè disponere, cujusvis licentiâ desuper minimè requisitâ, perpetuò applicamus & appropriamus.

Et ut Episcopus Brugensis pro tempore existens Ecclesiam suam personis eruditis & ad jurisdictionem inibi exercendam cæteraque munera obeunda idoneis debitè instructam jugiterque decoratam habeat, perpetuò statuimus & ordinamus, quod ex omnibus Canonicatibus & Præbendis dictæ Ecclesiæ Brugensis, qui multi & pingues existunt, & ad Collationem Præpositi forsan pertinent, decem quos primò per cessum vel decessum etiam apud Sedem præfatam, aut aliàs vacare contigerit, vel etiam si actu nunc vacent ac devoluti, affecti, Sacerdotales & litigiosi existant, ut præfertur, ita perpetuò affecti remaneant, quod idem Episcopus unum & unam omnium primò vacaturos, tamquam Mensæ suæ Episcopali perpetuò unitos (& quos Nos similiter ex nunc prout ex tunc & è contra ipsi Mensæ perpetuò unimus, annectimus & incorporamus) obtinere, illorumque ratione Capitularis esse, vocemque & auctoritatem etiam in Capitulo super Decanum & Canonicos habere;

Præbenda Mensæ Episcopali unita.

Reliqui verò novem Canonicatus & Præbendæ prædicti, tribus Magistris aut Licentiatis in Theologia, & tribus Doctoribus Decretorum, seu in eis Licentiatis, ac tribus aliis Nobilibus ejusdem Diœcesis, etiam in Jure vel Theologia saltem gradu Licentiaturæ in famosa quapiam Universitate Studii Generalis secundùm tenorem primò dictarum Litterarum promotis, ordine præmisso servato, in perpetuum concedi & assignari debeant;

Præbendæ Graduatorum & qualitates requisitæ.

Quodque ad sex priores tam nobiles quàm alii non nobiles, ut præfertur, tamen qualificati, ad reliquos verò tres Canonicatus & tres Præbendas ex reliquis novem Canonicatibus & Præbendis hujusmodi nulli nisi Nobiles & Graduati, ut præfertur, assumi possint;

Ac omnes & singuli ratione suarum hujusmodi Præbendarum consilium & operam in negotio Ecclesiæ & Religionis, cæterisque difficultatibus pro tempore emergentibus, quoties ab Episcopo requisiti fuerint, tam conjunctim quàm divisim præstare teneantur;

Ac unus Archidiaconus ad Archidiaconatum, & alius Archipresbyter ad Archipresbyteratum, nec non reliquus ex dictis Graduatis Pœnitentiarius ad Pœnitentiariam hujusmodi ad nominationem dicti Episcopi assumi, & omnium primi post Episcopum vacaturos Canonicatus & Præbendas prædictos simili ordine consequi debeant.

Ut autem de Viris spectatæ doctrinæ & probitatis, ad ædificationem Ecclesiæ Dei, accuratiùs prospiciatur, quod ipsi novem Canonicatus & novem Præbendæ hac primâ vice per prædictum Episcopum dumtaxat, & deinde quoties illi futuris temporibus vacaverint, ut præfertur, ad electionem Episcopi & aliorum Graduatorum superstitum per eos conferantur, & in hujusmodi electione suffragium Episcopi non plus juris sive momenti quàm cujusvis Graduatorum habeat, nisi vocum paritate occurrente, tunc iteratum ad hoc Episcopi suffragium paritatem vocum hujusmodi dirimat;

Graduati primâ vice assumendi ab Episcopo, deinceps eligendi.

Quodque posthac ipsi novem Canonicatus & novem Præbendæ sub nullis specialibus vel generalibus etiam mentalibus reservationibus, affectionibus, etiam in Corpore Juris clausis, nec non expectativis, coadjutoriis, mandatis, facultatibus, Indultis de providendo, commendando & aliàs disponendo, primariis Precibus aut aliis gratiis præventivis, per Nos aut Romanos Pontifices pro tempore existentes, & ipsam Sedem Apostolicam vel ejus Legatos, etiam consideratione seu contemplatione aut intuitu vel ad instantiam Imperatoris, Regum, Ducum aut aliorum Principum, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, & ex quacumque causa quantumlibet urgente pro tempore factis & concessis comprehendantur; nec etiam tamquam vacantes apud Sedem Apostolicam prædictam aut ullâ aliâ ratione generaliter vel specialiter reservari, nec illorum vacatione per resignationem etiam causâ permutationis, etiam apud Sedem eamdem pro tempore occurrente, per Romanum Pontificem aut Sedem hujusmodi de illis provideri aut aliàs quoquo modo disponi possit: sed forma electionis præmissæ omni tempore servari nullâque causâ infringi debeat;

Præbendæ Graduatorum nulli resignationi aut alteri dispositioni subjiciendæ.

Quodque unus ex novem Canonicis prædictis Magister seu Licentiatus in Theologia, & alter Decretorum Doctor seu etiam Licentiatus seniores, ratione suarum Præbendarum facultatem habeant visitandi per universam Diœcesim Brugensem prædictam, quoties ab Episcopo Brugensi; cæteri verò Canonici Graduati prædicti, quandocumque requisiti fuerint, illis assistere teneantur. Ac ex reliquis senioribus Canonicis prædictis duo in Theologia & unus in Jure Canonico Graduati, ut præfertur, unà cum Archidiacono curam habeant examinandi promovendos ad sacros Ordines & admittendos ad Curas animarum, quâcumque authoritate illi provisi fuerint, neminem nisi idoneum, seque personalem residentiam facturum medio juramento promittentem, admittendo.

Et quoniam ipsa hæreticorum studia temporisque malitia Viros doctos ab Ecclesiis suis diutius abesse non patiuntur, quod si Canonici Graduati prædicti ab Ecclesia sua, nisi ab Episcopo vel Capitulo missi, per duos menses abfuerint,

fuerint, integros suæ Præbendæ fructus illius anni amittant, & Capitulo cedant. Et omnes proventus singularum Præbendarum dictæ Ecclesiæ in duas æquales partes dividantur, quarum altera pro quotidianis distributionibus, his solis qui divinis Officiis in Choro deservierint, & inibi à principio usque ad finem, exceptâ necessitatis causâ, permanserint, ministrari debeant; nec quisquam ullâ dispensatione, vel alio Privilegio Apostolico, quâcumque causâ impetrato vel concesso, sese à residentia hujusmodi eximere possit.

Ceterum Ecclesiæ Civitatis sub cura dicti Archipresbyteri Civitatensis, extra verò eam & in Diœcesi Brugensi existentes sub suis Decanatibus seu Archipresbyteratibus aut aliis jurisdictionibus prout hactenus remaneant, vel meliori modo, arbitrio Episcopi distribui, ipsorumque Decanatuum seu Archipresbyteratuum Decani & Archipresbyteri, salvâ dicti Episcopi moderatione, emolumenta hactenus percipi solita percipere possint;

Districtiùs inhibentes Venerabilibus Fratribus nostris Archiepiscopis, Episcopis, ac dilectis Filiis Abbatibus cæterisque locorum Ordinariis, nec non Conventibus, Superioribus, & Personis, illique vel illis ad quem seu quos Præpositura, & Archidiaconatûs ac decem Canonicatuum & Præbendarum affectorum prædictorum collatio, provisio, præsentatio & alia dispositio communiter vel divisim pertinet, nec non quibuscumque aliis cujuscumque Dignitatis, Status, Ordinis & Conditionis existentibus, in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub excommunicationis majoris aliisque sententiis, censuris & pœnis, nec non privationis omnium Dignitatum, Personatuum, administrationum & officiorum, ac inhabilitatis ad illa & alia imposterum obtinenda, ne de illis si vacant, aut cum vacaverint, ut præfertur, cuiquam providere aut aliàs disponere, seu præmissorum effectus & executionem in aliquo quantumlibet modico impedire, aut molestiam vel injuriam quampiam irrogare quoquo modo præsumant.

Ac decernentes ex nunc plenum jus in præmissis omnino acquisitum esse, & super his beneficio Regularum de non tollendo jure quæsito, ac annali & triennali possessione, nec non Privilegiis omnibus quibus diuturni possessores pacifici quomodolibet utuntur, potiuntur & gaudent, ac uti, potiri & gaudere poterunt quomodolibet in futurum, uti, potiri & plenariè gaudere; ac decem Canonicatus & decem Præbendæ affecti prædicti per quoscumque, etiam prætextu Mandatorum de providendo, Nominationum, facultatum, etiam juxta Concordata prædicta, expectativarum & quarumcumque aliarum gratiarum quoquo modo acceptari non posse, & nihilominùs quascumque acceptationes, collationes, commendas, uniones etiam perpetuas & alias dispositiones de eisdem aut eorum aliquo, etiam per Nos & Sedem prædictam quomodolibet factas & faciendas nullius prorsus roboris vel momenti fore, nullumque per eas cuiquam jus acquiri, seu etiam coloratum titulum possidendi tribui posse;

Ac concessiones, assignationes, dismembrationem, separationem, translationem, erectionem, institutionem, statutum, ordinationem, unionem, annexionem, incorporationem, applicationem, appropriationem, & cætera præmissa, ac præsentes Litteras ex nunc omnimodum effectum sortita esse & censeri, & sub quibusvis revocationibus, alterationibus, suspensionibus vel limitationibus, etiam unionum & suppressionum, applicationum etiam effectum non sortitarum, quæ posthac per Nos vel Successores nostros, tam in crastinum assumptionis cujuslibet eorum ad Summi Apostolatûs apicem, quàm aliàs quomodolibet ac cum quibusvis clausulis & decretis, quocumque tempore fient, minimè includi, sed illis non obstantibus in suis vigore, robore & efficacia persistere, & quoties illa emanabunt, toties in pristinum statum restituta, & de novo concessa existere, sicque incommutabilis voluntatis & intentionis nostræ fuisse, esse & fore, ac easdem præsentes Litteras nullo umquam tempore de subreptionis vel obreptionis aut nullitatis vitio seu intentionis nostræ, vel quopiam alio defectu notari, aut in jus vel controversiam quâcumque ratione vel causâ vocari posse;

Sicque per quoscumque Judices ordinarios & delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores & Cardinales, in quavis causa & instantia, sublatâ eis & eorum cuilibet quâvis aliter judicandi & interpretandi facultate & authoritate, judicari & definiri debere; irritum quoque & inane, si secus super iis à quoquam quavis authoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Quocirca Venerabilibus Fratribus nostris Archiepiscopo Mechliniensi, & Episcopo Camerino, ac Dilecto Filio Archidiacono Ecclesiæ Brugensis per Apostolica scripta motu simili mandamus, quatenus ipsi, vel duo aut unus eorum, per se vel alium seu alios, præsentes Litteras & in eis contenta quæcumque, ubi & quando opus fuerit, ac quoties pro parte moderni & pro tempore existentis Episcopi Brugensis, & aliorum quorum interest, & quomodolibet intererit in futurum, fuerint requisiti, seu aliquis eorum fuerit requisitus, solemniter publicantes, eisque & eorum cuilibet in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant Authoritate nostrâ Episcopum Brugensem & alios præfatos, concessione, assignatione, translatione, erectione, unione, annexione, incorporatione & applicatione, ac Litteris & aliis in eis contentis prædictis pacificè gaudere, ac aliàs Litteras & in eis contenta hujusmodi firmiter observari, non permittentes illos per quoscumque quomodolibet indebitè molestari, contradictores quoslibet & rebelles per Censuras & pœnas Ecclesiasticas, appellatione postpositâ compescendo, nec non legitimis super his habendis servatis processibus

bus censuras & pœnas ipsas etiam iteratis vicibus aggravando, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis:

Non obstantibus voluntate priori & aliis præmissis, & nostris de valore tam in impetrationibus quàm aliis gratiis etiam motu simili factis exprimendo, nec non Lateranensis Concilii novissimè celebrati, uniones perpetuas nisi in casibus à jure permissis fieri prohibentis, ac piæ memoriæ Bonifacii Papæ VIII. etiam Prædecessoris nostri de una, & Concilii Generalis de duabus, non tamen tribus Dietis, aliisque Apostolicis Constitutionibus & Ordinationibus, etiam reservatoriis, etiam in Corpore Juris clausis, nec non Cancellariæ Apostolicæ regulis, etiam revocatoriis, & revocatoriarum innovatoriis, ac in favorem Ordinariorum & aliàs in contrarium quomodolibet editis & edendis, necnon Monasteriorum & Ordinum ac Ecclesiarum & Collegiorum ac locorum prædictorum, etiam juramento, confirmatione Apostolicâ vel quavis firmitate aliâ roboratis, Statutis & consuetudinibus, nec non quibusvis specialibus vel generalibus etiam mentalibus reservationibus, exspectativis & aliis gratiis, etiam in Canonicos creationibus, aliis unionibus, etiam perpetuis, absque consensu coadjutorum, deputationibus, nominationibus citra accessus & regressus facultatibus, mandatis, Litteris & concessionibus, quibuscumque personis, cujuscumque Dignitatis, Statûs, Gradûs, & Conditionis existentibus, etiam Cardinalatûs honore fulgentibus, ac nostris etiam antiquis & descriptis Familiaribus, continuis Commensalibus ac Prælatis Domesticis, nec non Romanæ Curiæ Officialibus, etiam Officia sua actu exercentibus, ex quavis etiam grandi causa, consideratione, intuitu vel respectu, etiam Imperatoris, Regum, Ducum & aliorum Principum, ac cum quibusvis antelationibus, prærogativis & decretis, etiam irritantibus, & clausulis etiam derogatoriarum derogatoriis, etiam præsentibus derogantibus, etiam motu & scientiâ similibus, & aliàs quomodocumque concessis: quas & quæ illorum omnium tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus, pro sufficienter expressis habentes, eorumque omnium vim & effectum, quoad præmissa omnia, omnino suspendimus, & in præmissis effectum sortiri, aut locum sibi vendicare non posse, neque debere, decernimus;

Nec non Privilegiis, Indultis & Litteris Apostolicis, illis & aliis quibusvis, per quoscumque Romanos Pontifices, Prædecessores nostros, ac Nos & Sedem prædictam, etiam per viam Generalis Legis ac Statuti perpetui, nec non initi & stipulati contractûs, seu quasi, & aliàs sub quibuscumque tenoribus & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, efficacissimis & insolitis clausulis irritantibusque & aliis decretis, etiam consideratione, intuitu, contemplatione, vel ad instantiam præmissorum, & quorumcumque aliorum, seu motu, scientiâ & potestatis plenitudine similibus, nec non consistorialiter ac aliàs quomodocumque, qualitercumque & quotiescumque concessis, confirmatis & etiam iteratis vicibus innovatis, ac concedendis & innovandis;

Quibus omnibus, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione, de illis illorumque totis tenoribus specialis, specifica, individua & expressa, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, & formâ in illis traditâ observatâ, inserti forent, præsentibus pro sufficienter expressis habentes, quamvis talia & multa sint quæ sub clausula implicitæ derogationis latissimè extendenda in supplicatione apposita non intelligantur, aut aliàs comprehendantur, nihilominùs in genere & in specie, ad effectum sufficientis derogationis eorum, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter & expresse derogamus, contrariis quibuscumque;

Aut si aliqui super provisionibus sibi faciendis de Dignitatibus ac Canonicatibus & Præbendis ipsarum Ecclesiarum speciales, vel aliis Beneficiis Ecclesiasticis in illis partibus generales dictæ Sedis vel Legatorum ejus Litteras impetrarint, etiamsi per eas ad inhibitionem, reservationem, & decretum, vel aliàs quomodolibet sit processum: quas quidem Litteras & processus habitos per easdem, & inde secuta quæcumque, ad Præposituram & Archidiaconatum ac Canonicatus & Præbendas hujusmodi volumus non extendi, sed nullum per hoc eis quoad assecutionem Dignitatum, ac Canonicatuum & Præbendarum vel Beneficiorum aliorum, præjudicium generari;

Aut si pro tempore existenti Episcopo & dilectis Filiis Capitulo Brugensi vel quibusvis aliis communiter vel divisim ab eadem Sede sit indultum, aut in futurum indulgeri contigerit, quod ad receptionem vel provisionem alicujus minimè teneantur, & ad id compelli, aut quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint, per Litteras Apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de Indulto hujusmodi mentionem, & quibuslibet aliis Privilegiis, Indulgentiis & Litteris Apostolicis generalibus vel specialibus, quorumcumque tenorum existant, per quæ præsentibus non expressa vel totaliter non inserta effectus earum impediri valeat quomodolibet vel differi, & de quibus quorumque totis tenoribus habenda sit in nostris Litteris mentio specialis.

Nulli ergò omninò hominum liceat hanc Paginam nostræ concessionis, assignationis, suppressionis, extinctionis, translationis, erectionis, institutionis, segregationis, divisionis, applicationis, appropriationis, Statuti, ordinationis, unionis, annexionis, incorporationis, inhibitionis, Decreti, Mandati, suspensionis, derogationis & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire: si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei

Dei & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

DATUM Romæ apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo, quinto Idus Martii, Pontificatûs nostri anno secundo. Erat signatum Cæs. Glorierius, & super plicam A. DE ALEXIIS.

POST quarum quidem Litterarum Apostolicarum præsentationem & receptionem Nobis & per Nos, ut præmittitur, factas, fuimus pro parte dicti Reverendi Domini Petri moderni & pro tempore existentis Episcopi Brugensis, ac aliorum quomodolibet interesse habentium debita cum instantia requisiti, quatenus ad executionem earumdem Litterarum & contentorum in eisdem procedere dignaremur.

NOS igitur ANTONIUS Archiepiscopus Mechliniensis, Judex & Executor præfatus, attendentes requisitionem hujusmodi fore justam & rationi consonam, volentesque Litteras Apostolicas & in eisdem contenta pro officii nostri debito & exigentia debitæ executioni demandare, idcirco Authoritate Apostolicâ, quâ fungimur in hac parte, præfatas Litteras Apostolicas & in eis contenta quæcumque, nec non hunc nostrum Processum vobis omnibus & singulis supradictis, quibus præsens nosterProcessus dirigitur, communiter vel divisim intimamus, insinuamus, & notificamus, ac ad vestram & cujuslibet vestrum notitiam deducimus & deduci volumus per præsentes, vosque nihilominùs & vestrum quemlibet tenore præsentium requirimus, & monemus primò, secundò, tertiò & peremptoriè, communiter vel divisim, ac vobis & vestrum cuilibet in solidum in virtute sanctæ obedientiæ, & sub infrascriptis sententiarum pœnis districtè præcipiendo mandamus, quatenus infra sex dierum spatium post præsentationem, seu notificationem & requisitionem præsentium vobis seu alteri vestrum desuper factas immediatè sequentium (quorum sex dierum duos pro primo, duos pro secundo, & reliquos dies duos vobis universis & singulis supradictis pro tertio & peremptorio termino ac monitione Canonica assignamus) eidem Reverendo Domino Petro moderno & pro tempore existenti Episcopo Brugensi, ac aliis interesse habentibus quomodolibet in futurum, in præmissis omnibus & singulis in eisdem Litteris contentis efficacis defensionis præsidio assistentes faciatis eundem modernum & pro tempore existentem Episcopum Brugensem, & alios supradictos quorum interest, intererit, aut interesse poterit quomodolibet in futurum, concessione, assignatione, suppressione, extinctione, translatione, erectione, institutione, segregatione, divisione, applicatione, appropriatione, inhibitione, decreto, mandato, suspensione, derogatione, & aliis in præinsertis Litteris Apostolicis contentis, pacificè frui & gaudere; non permittentes eosdem contra dictarum Litterarum Apostolicarum tenorem super illis & in eis contentis à quoquam molestari, inquietari, vel perturbari, neque vos molestetis, inquietetis vel perturbetis, aut aliquis vestrum molestet, inquietet, vel perturbet.

QUOD si fortè præmissa omnia & singula non adimpleveritis seu distuleritis contumaciter adimplere, mandatisque & monitionibus nostris hujusmodi, immò veriùs Apostolicis, non parueritis realiter & cum effectu,

NOS in vos omnes & singulos supradictos qui culpabiles fueritis in præmissis, & generaliter in contradictores quoslibet & rebelles, ac impedientes præfatum Dominum modernum Episcopum Brugensem, vel alios in præmissis omnibus & singulis interesse habentes, in aliquo super præmissis, ipsumque impedientibus dantes auxilium, consilium, vel favorem publicè vel occultè, directè vel indirectè, quovis quæsito colore, cujuscumque dignitatis, statûs, gradûs, ordinis vel conditionis existant, ex nunc prout ex tunc, & ex tunc prout ex nunc, singulariter in singulos, prædictâ sex dierum canonicâ monitione præmisâ, Excommunicationis; in Capitula verò Conventus & Collegia quæcumque in iis forsan delinquentia, Suspensionis à divinis, & in ipsorum delinquentium & rebellium Ecclesias, Monasteria & Capellas Interdicti Ecclesiastici sententias ferimus in his Scriptis, & etiam promulgamus;

VOBIS verò Reverendissimis Dominis Archiepiscopo & Episcopo præfatis duntaxat exceptis, quibus ob reverentiam vestrarum Pontificalium Dignitatum deferimus in hac parte, si contra præmissa vel ipsorum aliquod feceritis, per vos vel submissas personas, publicè vel occultè, directè vel indirectè, quovis quæsito colore, ex tunc prout ex nunc, & ex nunc pro ex tunc, canonicâ sex dierum monitione præmisâ, ingressum Ecclesiæ interdicimus in his Scriptis:

SI verò hujusmodi Interdictum per alios sex dies præfatos immediatè sequentes sustinueritis, vos in his Scriptis, canonicâ monitione præmisâ, suspendimus à Divinis;

VERUM si præfatas Interdicti & Suspensionis sententias per alios sex dies, præfatos duodecim dies immediatè sequentes, animo (quod absit) sustinueritis indurato, vos in his Scriptis, canonicâ monitione primisâ, Excommunicationis sententiâ, authoritate Apostolicâ supradictâ innodamus per præsentes.

CÆTERUM cum ad executionem præmissorum ulteriùs faciendam, nequeamus quoad præsens personaliter interesse, pluribus arduis præpediti negotiis: universis & singulis Dominis, Abbatibus, Prioribus, Præpositis, Decanis, Archidiaconis, Cantoribus, Scholasticis, Thesaurariis, Custodibus, tam Cathedralium quàm Collegiatarum Canonicis, Parochialiumque Ecclesiarum Rectoribus seu Loca-tenentibus eorumdem, Plebanis, Viceplebanis, Capellanis, Curatis & non Curatis, Altaristis, Presbyteris, Clericis, cæterisque Viris Ecclesiasticis, in quibuscumque Dignitatibus, Gradibus vel Officiis constitutis, Notariisque & Tabellionibus publicis quibuscumque per Civitatem & Diæcesim Brugensem, ac aliàs

aliàs ubilibet constitutis, & eorum cuilibet in solidum, super executione dicti nostri mandati, immò potiùs Apostolici, facienda, Authoritate Apostolicâ supradictâ, tenore præsentium plenariè committimus vices nostras, donec eas ad Nos specialiter & expresse duxerimus revocandas, quos Nos etiam & eorum quemlibet in solidum, eisdem authoritate & tenore præsentium requirimus & monemus primò, secundò, tertiò & peremptoriè, communiter vel divisim, eisque nihilominus, & eorum cuilibet in virtute sanctæ obedientiæ, & sub excommunicationis pœna, quam in eos & eorum quemlibet, nisi fecerint quæ mandamus, ferimus: districtè præcipiendo mandantes, quatenus infra sex dies post præsentationem seu notificationem prædictarum Litterarum Apostolicarum & præsentis nostri Processûs, ac requisitionem pro parte dicti moderni & pro tempore existentis Episcopi Brugensis, ac aliorum interesse habentium, eis seu eorum alteri desuper factas, immediatè sequentes, quos dies ipsis & eorum cuilibet pro omni dilatione terminoque peremptorio ac monitione canonica assignamus: ita tamen quod in his exequendis unus eorum alterum non expectet, nec unus pro alio seu per alium se excuset, ad vos omnes & singulos supradictos quibus præsens noster Processus dirigitur, & ad Ecclesias, personasque & loca alia, de quibus, ac ubi, quando & quoties expediens fuerit, personaliter accedant seu accedat, & præfatas Litteras Apostolicas huncque nostrum Processum, ac omnia & singula in eis contenta vobis omnibus & singulis supradictis communiter vel divisim legant, intiment, insinuent, & fideliter publicari procurent, ac eidem Domino moderno & pro tempore existenti Episcopo Brugensi, vel aliis interesse habentibus, in præmissis omnibus & singulis, in dictis præinsertis Litteris contentis, efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant eumdem modernum & pro tempore existentem Episcopum Brugensem, ac alios nunc & in futurum interesse habentes, concessione, assignatione, suppressione, extinctione, translatione, erectione, institutione, segregatione, unione, annexione, incorporatione, inhibitione, decreto, mandato, suspensione, derogatione, & aliis in præinsertis Litteris Apostolicis contentis pacificè frui, & gaudere, non permittentes eumdem modernum & pro tempore existentem Episcopum Brugensem, vel alios interesse habentes, de & super præfatis Litteris & in eis contentis quibuscumque à quoquam molestari, inquietari vel perturbari, aut quò minùs Litteræ Apostolicæ præinsertæ, seu in eis contenta quæcumque, debitæ executioni demandentur, per quoscumque in quibuscumque dignitatibus, gradibus, ordinibus, & conditionibus constitutos, aut ipsorum aliquem tacitè vel expresse, quovis quæsito colore vel ingenio, aut quovis prætextu, quâcumque etiam Pontificali vel aliâ fungentes authoritate, impediri; neque ipsos molestent, inquietent, vel perturbent aut impediant, aut aliquis eorum molestet, inquietet, perturbet seu impediat, seu molestari, inquietari vel turbari faciat, non obstantibus omnibus quæ præfatus Summus Dominus noster Papa in præinsertis Litteris Apostolicis voluit non obstare:

Et si fortè præfati contradictores, rebelles, & impedientes, omnesque alii & singuli quorum interest, intererit aut interesse poterit quomodolibet in futurum, præmissa adimplere, ac monitionibus & mandatis nostris, imò veriùs Apostolicis, parere & obedire recusarent, seu contumaciter differrent, ex tunc quoscumque Dominos temporales cæterosque Nobiles quoscumque per Dominia & loca Serenissimo Domino nostro Domino Philippo Regi Hispaniarum &c. Comiti Flandriæ &c. subjecta, jurisdictionem temporalem, & ordinariam quomodolibet exercentes, eorumque loca tenentes, & eorum quemlibet, tamquam religionis & fidei Christianæ defensores, ex parte præfati Domini nostri Papæ requirimus & monemus, attentèque rogamus, quibus ipsi vel eorum quilibet postquam debitè fuerint requisiti, seu eorum aliquis fuerit requisitus, per se vel alium seu alios, ut viri Catholici in hac parte officii dextram extendentes, infra sex dies post præsentationem seu notificationem prædictarum Litterarum Apostolicarum & præsentium requisitionem eis seu eorum alteri desuper factas immediatè sequentes, contradictores & rebelles ac impedientes prædictos, cujuscumque dignitatis existant, etiamsi Pontificali præfulgeant dignitate, & eorum quemlibet in his Scriptis culpabiles, qui sic Judicium & Censuram Ecclesiasticam contempserunt, per captionem & distractionem bonorum suorum mobilium & immobilium per eorum jurisdictionem consistentium, & deinde per ipsarum personarum captionem & detractionem, & quemcumque alium modum, canonicè, prout eisdem Dominis temporalibus & ipsorum Officiariis videbitur expedire, Authoritate nostrâ, imò veriùs Apostolicâ, compellant etiam manu forti, absque tamen gravi læsione corporum eorumdem, usque ad integram omnium & singulorum in præsenti Processu contentorum adimpletionem, & aliàs ipsos contradictores & rebelles, ac eorum quemlibet astringant ipsorum potentiâ brachii secularis, donec ad obedientiam Sanctæ Matris Ecclesiæ redierint, & Processibus nostris antedictis paruerint, beneficiumque absolutionis à supradictis sententiis, censuris & pœnis meruerint obtinere; & generaliter omnia alia & singula Nobis in hac parte incumbentia, & à Nobis præmissa plenariè exequantur juxtà præsentis nostri Processûs vim, formam, continentiam, & tenorem; itâ tamen quod dicti Subdelegati nostri vel quicumque alii nihil in præjudicium dicti moderni & pro tempore existentis Episcopi Brugensis vel quorumcumque aliorum interesse habentium attentare valeant quomodolibet vel obesse in præmissis, neque in Processibus per Nos habitis aut sententiis per Nos latis absolvendo vel suspendendo aliquid immutare.

In cæteris autem quæ in præjudicium præ-

fati moderni & pro tempore existentis Episcopi Brugensis aut aliorum interesse habentium vergere possent, præfatis Subdelegatis nostris & quibuscumque aliis potestatem omnimodam denegamus. Et si contingat Nos super præmissis in aliquo procedere, de quo Nobis potestatem omnimodam reservamus, nolumus neque intendimus propterea Commissionem nostram in aliquo revocare, nisi de revocatione ipsa specialem & expressam ac de verbo ad verbum in Litteris nostris fecerimus mentionem. Præfatas quoque Litteras Apostolicas, huncque nostrum Processum in omnia & singula hujusmodi negotium tangentia volumus penes dictum Dominum modernum Episcopum Brugensem vel interesse habentes, & non per vos aut aliquem vestrûm, seu quemcumque alium, ipsis invitis & contra ipsorum voluntatem quomodolibet detineri. Contrarium verò facientes præfatis nostris sententiis, censuris & pœnis, prout in his scriptis latæ sunt, dictâ canonicâ monitione præmissâ, ipso facto volumus subjacere. Mandamus tamen copiam fieri de præmissis eam petentibus & habere debentibus, petentium quidem sumptibus & expensis; absolutionem verò omnium & singulorum qui præfatas nostras sententias aut earum aliquam incurrerint sive incurrerit quoquo modo, Nobis vel Superiori nostro tantummodò reservamus.

In quorum omnium & singulorum fidem, & testimonium præmissorum, præsentes Litteras, sive præsens publicum Instrumentum, Processum nostrum hujusmodi in se continentes sive continens, exinde fieri, & per Notarios publicos infrascriptos subscribi & publicari mandavimus, Sigillique nostri jussimus & fecimus appensione communiri. Datum & Actum Bruxellæ, quondam Cameracensis, nunc Mechliniensis Diæcesis, in Ædibus solitæ nostræ habitationis, sub anno à Nativitate Domini millesimo quingentesimo sexagesimo secundo, Indictione quintâ, die verò decimâ Mensis Septembris, Pontificatùs præfati Sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri, Domini Pii Divinâ providentiâ Papæ quarti, anno tertio, præsentibus ibidem Reverendo Domino Maximiliano Morillonio Præposito Ecclesiæ Collegiatæ Sancti Petri Ariensis, quondam Morinensis, nunc Audomarensis Diæcesis, & Magistris Desiderio Sestich Jurium Licentiato, Cancellariæ Brabantiæ Advocato, ac Stephano Gerardi Clerico Bisuntinensis Diæcesis, nostro Secretario, Testibus ad præmissa vocatis specialiter atque rogatis.

1562.

Infra *habebatur:* Et ego Antonius Monachi Presbyter Brugensis, publicus Apostolicâ Authoritate, & in Concilio Flandriæ admissus Notarius, quia dictarum Litterarum Apostolicarum præsentationi & receptioni, præsentisque desuper Processûs petitioni & decreto, singulisque aliis præmissis, dum sic ut præmittitur per præfatum Reverendissimum in Christo Patrem & Dominum, Dominum Cardinalem Archiepiscopum Mechliniensem Judicem & Executorem, ac coram eo fierent & agerentur, unà cum honorabili Viro Magistro Joanne de Langhe Regio Secretario Connotario meo, prænominatisque Testibus præsens interfui, eaque omnia sic fieri vidi & audivi, ac in notam sumpsi: Ideo hoc præsens publicum Processûs Instrumentum, in hoc præsenti Codice manu alterius fideliter scriptum, subscripsi & publicavi, signoque & nomine meis solitis, unà cum præfati Reverendissimi Domini Cardinalis Archiepiscopi Judicis & Executoris Sigilli appensione, signavi in fidem præmissorum, rogatus & requisitus.

A latere positum erat signum quoddam Notarii, & sub ipso signo sic scriptum: Antho. Monachi. *Et paulò infrà:* Ego quoque Joannes de Langhe Clericus Morinensis Diæcesis, Regius Secretarius, & Sacrâ Apostolicâ Authoritate Notarius publicus, quia præinsertarum Litterarum Apostolicarum præsentationi, receptioni, ac præsentis Processûs decreto, cæterisque præmissis, dum sic fierent & agerentur, unà cum Venerabili Viro Domino Anthonio Monachi Canonico Brugensi, meo in hac parte Connotario, ac Testibus suprascriptis præsens interfui, eaque sic fieri vidi & audivi: Ideo hoc præsens publicum Processûs Instrumentum exinde confectum etiam manu & signo propriis subscripsi & signavi rogatus & requisitus.

Et *à latere appositum erat certum signum Notariale, & infrà hæc verba:* Quisque suos patitur manes. *Et appensum erat Sigillum præfati Illustrissimi Domini Cardinalis Archiepiscopi Judicis & Executoris è cera rubea, & in duplici cordula serícea ejusdem coloris.*

EPISCOPI BRUGENSES.

Bruga, vulgo *Brugghe*, fortè à pontium frequentia, vel ponte potiùs ligneo, vulgo *Brughstock*, qui (teste Marchantio in Annalibus Flandriæ) transitum antiquitus pandebat commeantibus ab Audenburgo, Torhoutoque ad nundinas Rodenburgicas: Flandriæ Civitas sita est à mari trium, à Gandavo ac Cortraco octo milliarium itinere, loco plano & amœnissimo.

Ædes primaria Virgini Deiparæ sacra ædificari cœpta est circa annum 800. à Liderico Harlebecano; eaque nunc dicitur S. Donatiani, ex quo Balduinus Ferreus, Comes Flandriæ, acceptum ab Ebbone Rhemensi Antistite sacrum Corpus S. Donatiani VII. Remorum Episcopi ibidem collocavit circa annum 842; juxta Tabulas supra editas pag. 22.

Arnulphus Magnus Comes Flandriæ, in eadem Capella seu Ecclesia constituit ac dotavit anno 961. duodecim Canonicos, quorum Caput esse voluit Præpositum, quem sibi liberè ipsi possent eligere. (Vide Diploma Arnulphi supra editum pag. 43.) Accesserunt dein variæ Fundationes, signanter trium Præbendarum, quas anno 1194. fundavit ac dotavit Margareta Alsatia Flandriæ Comitissa, uti constat ex Diplomate ejus supra edito pag. 556; crevitque numerus ad viginti septem majores, & quatuor minores Præbendas.

Robertus Jerosolymitanus Comes Flandriæ Præpositum hujus Ecclesiæ creavit perpetuum Flandriæ Cancellarium anno 1089; atque Canonicos suos fecit Capellanos, per Tabulas supra à Miræo editas pag. 359. Quod ipsum

ipsum etiam Thomas Sabaudiæ Dux & Maria Constantinopolitana, Flandriæ Comites, anno 1241, suo confirmarunt Diplomate, supra exhibito pag. 421.

Hæc Præpositi dignitas (quam etiam anno 1183. Philippus Comes variarum jurisdictionum Privilegio decoraverat, uti videre est supra pag. 716.) unà cum dote Præpositurae nunc est annexa Episcopatui Brugensi, quem anno 1559. Paulus IV. Papa instituit, petente Philippo II. Hispaniarum Rege Flandriæque Comite. Hinc nuncupatur Episcopus, perpetuus & Hereditarius Flandriæ Cancellarius.

Præter Præposituram, unita fuère novo huic Episcopatui per Bullam Pii IV. Pontificis jam relatam, bona omnia Abbatiæ Thosanæ, vulgo *Doest*, Religiosorum Cistertiensium, haud procul Brugis, quæ jam tunc fermè desierat; item bona omnia quam Abbatia S. Bertini Audomarensis, Ordinis S. Benedicti, in Ditione Brugensi possidebat; item Domus Episcopi Tornacensis Brugis &c.

I. Petrus Curtius, vulgo *De Corte*, Brugensis, S. T. Doctor & ad S. Petrum Lovanii Plebanus, senex & canus ad hanc Ecclesiam pervênit, consecratus Mechliniæ 26. Decembris 1561. ab Archiepiscopo Cardinale Granvellano, assistentibus Martino Cuperò Episcopo Calcedonensi ac Suffraganeo Cameracensi, & Nicolao de Spira Abbate Grimbergensi. Obiit Brugis 16. Octobris 1567. ætatis 76.

II. Remigius Driutius, natus in Volckerinckhove Casletensis Territorii Vico, J. U. Licentiatus ac Professor Lovanii, inde in Concilio Mechliniensi Senator Ecclesiasticus, ad S. Mariam Brugis Præpositus, ac primus Episcopus Leowardiensis in Frisia nominatus, translatus fuit ad Episcopatum Brugensem, & consecratus Mechliniæ 13. Novembris 1569. per Maximilianum à Bergis Archiepiscopum Cameracensem, assistentibus Francisco Sonnio Sylvæducensi, & Cornelio Jansenio Gandensi Episcopis. Vitâ functus est Brugis 12. Maii 1594.

III. Matthias Lambrecht, Franconatensis ex Vico S. Laurentii, S. T. L. ex Pœnitentiario, Archipresbytero & Archidiacono successivè, Episcopus inauguratus Lovanii 28. Julii 1596. per Matthiam Hovium Archiepiscopum Mechliniensem, assistentibus Episcopis, Petro Simonis Iprensi, & Francisco Ribeira Ordinis Minorum Leyglinensi in Hibernia. Obiit Brugis 1. Junii 1602. ætatis 63.

IV. Carolus Philippus de Rodoan, Berlegemius, J. U. L. primò Canonicus Cathedralis Virdunensis in Lotharingia, inde Præpositus ad S. Waldetrudem Montibus, & ex Cantore Decanus Cathedralis Gandavensis, inauguratus fuerat tertius Episcopus Middelburgensis in Zelandia, Alosti 8. Octobris 1600. per Matthiam Hovium Archiepiscopum Mechliniensem, assistentibus Petro Damant Gandensi, & Gisberto Masio Sylvæducensi Episcopis; atque unà factus fuerat Abbas Commendatarius Eynhamensis Ordinis S. Benedicti juxta Aldenardam. Translatus anno 1602. ad Cathedram Brugensem, vivere desiit 7. Julii 1616, in sua Abbatia Eynhamensi.

V. Antonius Triest, origine Gandavensis, J. U. L. è Canonico & Archidiacono Gandavensi Decanus Cathedralis Brugensis, & Sereniss. Belgii Principibus à sacris Oratorii, consecratus fuit Brugis 9. Julii 1617. à Matthia Hovio Archiepiscopo Mechliniensi, assistentibus Antonio de Hainin Iprensi & Jacobo Boonen Gandensi Episcopis. Translatus ad Cathedram Gandavensem anno 1622, ibidem obiit 28. Maii 1657. ætatis 80. Sacerdotii 55. Episcopatûs 40.

VI. Dionysius Chirstophori, Antverpiensis, S. T. L. Cathedralis Brugensis Decanus, inauguratus Brugis 25. Maii 1623. à Jacobo Boonen Archiepiscopo Mechliniensi, assistentibus Antonio de Hainin Iprensi, & Antonio Triest Gandavensi Episcopis. Obiit Brugis 6. Augusti 1629.

VII. Servatius Quinkerus, Brugensis, S. T. L. Cathedralis Brugensis Decanus, inauguratus Episcopus Brugis 16. Junii 1630. à Jacobo Boonen Archiepiscopo Mechliniensi, assistentibus Antonio Triest Gandensi & Georgio Chamberlain Iprensi Episcopis. Obiit Brugis 15. Martii 1639.

VIII. Nicolaus Haudion, de Guiberchies, J. U. L. Cathedralis Gandavensis Canonicus, Decanus & Præpositus, consecratus fuit Brugis anno 1642. à Jacobo Boonen Archiepiscopo Mechliniensi, assistentibus Antonio Triest Gandensi, & Judoco Bouckaert Iprensi Episcopis. Obiit 2. Septembris 1649.

IX. Carolus van den Bosch, Bruxellensis J. U. L. Cathedralis Brugensis Decanus, consecratus Brugis 23. Julii 1651. per Antonium Triest Episcopum Gandavensem, assistentibus Gaspare Nemio Episcopo Antverpiensi, designato Archiepiscopo Cameracensi, & Jacobo de la Torre Archiepiscopo Ephesino, & Apostolico per Fœderatas Belgii Provincias Vicario. Translatus anno 1660. ad Cathedram Gandavensem, in qua obiit 5. Aprilis 1665.

X. Robertus de Haynin, S. T. & J. U. L. Præpositus Ecclesiæ Collegiatæ S. Petri Casleti, consecratus Brugis 22. Octobris 1662. per Andream Cruesen Archiepiscopum Mechliniensem, assistentibus Carolo van den Bosch Gandensi, & Eugenio Alberto d'Allamont Ruræmundensi, Episcopis. Obiit 10. Decembris 1668.

XI. Franciscus de Baillencourt, Nivellensis, J. U. Doctor in Academia Lovaniensi, ibique Præses Collegii Winckeliani, inde Consiliarius Ecclesiasticus in Supremo Senatu Mechliniensi, consecratus Mechliniæ 28. Junii 1671. ab Archiepiscopo Alphonso de Berghes, assistentibus Mario Ambrosio Capello Antverpiensi, & Eugenio Alberto d'Allamont Gandensi Episcopis. Obiit Brugis 3. Novembris 1681.

XII. Humbertus Guilielmus Comes de Precipiano et de Soye, Burgundio, S. T. D. Metropolitanæ Ecclesiæ Bisuntinæ Canonicus, Archidiaconus major, & Decanus, Abbas Bellæ-Vallis in Comitatu Burgundiæ, ibique Senator Ecclesiasticus in Suprema Curia, ac tandem eodem munere functus in Concilio Belgico Madriti, sacro oleo inunctus fuit Bruxellis 21. Martii 1683. ab Alphonso de Berghes Archiepiscopo Mechliniensi, assistentibus Reginaldo Cools Ruræmundensi, & Joanne Ferdinando de Beughem Antverpiensi Episcopis. Translatus anno 1690. ad Archiepiscopatum Mechliniensem, obiit 6. Junii 1711, ætatis 85.

XIII. Guilielmus Bassery Bruxellensis, J. U. L. ac Professor Decretorum in Academia Lovaniensi, Præses Collegii S. Donatiani, & Diœcesis Sylvæducensis Vicarius Apostolicus, consecratus fuit Bruxellis die 7. Januarii 1691. ab Humberto Guilielmo de Precipiano Archiepiscopo Mechliniensi, assistentibus Episcopis Antverpiensi ac Ruræmundensi, supra nominatis. Obiit Brugis 18. Junii 1706. ætatis 64.

XIV. Henricus Josephus van Susteren Amstelodamensis, J. U. L. Metropolitanæ Ecclesiæ Mechliniensis Canonicus & Scholasticus, Vicarius Generalis Archiepiscopi Humberti Guilielmi, consecratus fuit Mechliniæ 22. Martii 1716. ab Archiepiscopo Thoma Philippo de Alsatia, nunc S. R. E. Cardinale, assistentibus Ferdinando Maximiliano Comite de Berlo Episcopo Namurcensi, & Ludovico Francisco Rossius de Liboy Episcopo Thermopolensi Suffraganeo Leodiensi; hodieque feliciter præest ac prodest.

CAPUT

CAPUT CXXI.

PIUS IV. *Pontifex anno 1560. Sylvæducensem in Brabantia Sedem Episcopalem erigit, Archiepiscopatûs Mechliniensis Suffraganeam; Ecclesiamque Collegiatam S. Joannis Evangelistæ ibidem designat Cathedralem, & pro dote Episcopi constituit Abbatiam Tongerloënsem Ordinis Præmonstratensis in Campinia.*

Ex Historia Episcopatûs Sylvæducensis.

PIus Episcopus, Servus Servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. De statu omnium Ecclesiarum, præsertim Cathedralium insignium noviter erectarum, prosperè & feliciter dirigendo attentiùs cogitantes, ad ea libenter intendimus, per quæ illarum conservationi, decori, ac venustati, ac præsertim & illis præsidentium commoditati, ac aliorum in eis Divinis Officiis vacantium opportunæ subventioni consulatur.

ET interdum ea, quæ à Prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus super his consultò gesta fuerunt, ex saniori consilio, immutamus, ac desuper disponimus; prout & temporum ac personarum & regionum qualitatibus diligenter consideratis, conspicimus in Domino salubriter expedire.

CUM itaque (sicut fide dignâ relatione accepimus) postquam felicis recordationis Paulus Papa Prædecessor noster providè considerans, eam partem inferioris Germaniæ, quæ Carissimo in Christo Filio nostro Philippo Hispaniarum Regi Catholico hereditario jure etiam tunc subjecta erat, paucos habere Episcopos, nullumque Metropolitanum, qui eam regerent, uti illius amplitudo & frequentissimorum Oppidorum celebritas, ac longè latèque dissitorum Castrorum & Pagorum suorum copia, animarumque multitudo, varium item idioma & vitæ institutum, ac denique temporis deplorata ob hæreticos conditio expostulabant:

Necessitas novorum Episcopatuum.

HISQUE & aliis gravibus caussis eum impellentibus, volens periclitanti in partibus illis fidei Catholicæ succurrere, pioque desiderio dicti Philippi Regis satisfacere, habitâ, sicut rei magnitudo postulabat, cum Fratribus suis, (de quorum numero tunc eramus) deliberatione maturâ, de eorum consilio & Apostolicæ potestatis plenitudine,

CAMERACENSEM, Trajectensem, Atrebatensem & Tornacensem Ecclesias, Civitates & Diœceses à Remensi & Coloniensi Provinciis, quibus tunc erant Metropolitano jure subjectæ; ac Mechliniense & Buscoducense, ac diversa alia tunc expressa Oppida insignia hujusmodi regionis à sua quæque Diœcesi & Provincia perpetuò segregaverat & diviserat; necnon Mechliniense, & Buscoducense & reliqua Oppida prædicta sic divisa in Civitates;

Erectio Archiepiscopatuum.

CAMERACENSEM & Trajectensem tunc Episcopales Sedes, ac olim Collegiatam Sancti Rumoldi Mechliniensem in Metropolitanas; & S. Joannis Buscoducensem, ceterasque aliorum Oppidorum in Civitates erectorum prædictorum Ecclesias in Cathedrales Ecclesias, pro totidem Archiepiscopis & Episcopis, qui suæ quisque Ecclesiæ præessent; necnon Mechliniensi & Buscoducensi Ecclesiis Civitatibusque prædictis certos tunc expressos districtus, per Nuntium suum postmodum ab eo illuc mittendum, limitandos, pro suâ cujusque Diœcesi perpetuò concesserat, necnon Ecclesiæ Mechliniensi prædictæ Ecclesiam, Civitatem & Diœcesim Buscoducensem hujusmodi inter alias pro sua Provincia adjunxerat.

PRÆFATO quoque Philippo Regi, ejusque Successoribus qui pro tempore ipsius regionis in temporalibus Domini essent, jus nominandi Romano Pontifici pro tempore existenti personas idoneas, & aliis certis tunc expressis modo & formâ qualificatas, ad Buscoducensem & alias Ecclesias erectas prædictas, tam à primæva earum erectione hujusmodi, quàm ex tunc deinceps, quotiescumque illas vacare contigerit, per eumdem Pontificem in Archiepiscopos & Episcopos, ad nominationem hujusmodi ordinandos, in perpetuum reservaverat, per quasdam sub plumbo, deinde per alias suas in forma Brevis Litteras, Venerabili Fratri nostro, tunc suo, Salvatori Episcopo Clusinensi, suo & Apostolicæ Sedis Nuntio in partibus illis, dederat in mandatis, ut personas idoneas quæ dictas Provincias & Diœceses distinguerent & limitarent, ac dotem dictarum Ecclesiarum à Monasteriis & Præposituris sub illis consistentibus dismembrarent, cum potestate omnia in his necessaria faciendi vice suâ, deputaret.

Jus nominationis Regiæ.

DILECTUS Filius noster Antonius S. R. Ecclesiæ Presbyter Cardinalis, tunc Episcopus Atrebatensis, & quatuor alii scientiâ & probitate insignes, quos ipse Salvator Episcopus & Nuntius, dicto Prædecessore intereà de medio sublato, prætextu Mandati & posteriorum Litterarum hujusmodi, substituerat, licet forsitan eorum aliqui de illis personis non essent, quæ ad id canonicè subdelegari poterant, factâ nihilominùs diligenti rerum indagine, ac omnibus maturè pensatis, animadvertentes quòd per dismembrationes bonorum à Monasteriis & Præposituris præfatis, si fierent, cultus Monasticus non mediocriter læderetur, ipsa Monasteria & Præposituras Mensis Ecclesia-

Asserit Pontifex esse meliùs reddere Abbatias Commendatarias, quam bona dismembrare.

 rum

rum prædictarum pro earum dote, ad hoc ut Episcopi etiam illorum curam perinde atque suam propriam perpetuò gererent, potiùs esse unienda, ac designationes & limitationes Provinciarum & Diœcesium, divisionesque ac distributiones Oppidorum & jurisdictionum in nonnullis partibus ipsarum Diœcesium, commodiores illis, quæ per primò dictas Litteras statuuntur, nec non constitutiones & assignationes dotium,

Et denique numerum personarum ac dignitatum, & Præbendarum, beneficiorum & officiorum, statum quoque & formam in prædictis Ecclesiis, etiam per hujusmodi dismembrationes, applicationes, suppressiones, translationes, novas institutiones & alias in universum accomodas rationes habendas censuerint, ac super majori illorum parte Processus & Scripturas, serie digestis rebus omnibus, formandos curaverint; & inter alia dictæ Ecclesiæ Buscoducensi, & pro tempote existenti Episcopo Buscoducensi

Urbes & Pagi Diœceseos.

Buscumducis, *Bommelia*, *Sevenbergen*, *Helmondt*, *Endovia*, *Heusden*, *Worcomium*, *Mons S. Gertrudis*, *Meghem*, *Ravesteyn*, *Off*, Oppida: nec non *Roda S. Odæ*, *Oosterwyck*, *Boxtel*, *Oirschot*, *Oirle*, *Loon-op't-Sandt*, *Reusel*, *Duysel*, *Knechsel*, *Velthove*, *Eersſel*, *Steensſel*, *Rithoven*, *Dommelen*, *Postel*, *Bergheyck*, *Westerhoven*, *Berchem*, *Druynen*, *Waelewyck*, *Berckel*, *Enschot*, *Tilborgh*, *Desschel*, *Goirle*, *Poppel*, *Baelen*, *Loemel*, *Mol*, *Samael*, *Oisterloe*, *Oevel*, *Geel*, *Tongerloe cum Cura Pastorali annexâ & omnibus suis villis & mansionibus atque agris sibi contiguis*, *Westerloe*, *Bomberge*, *Corsendonck*, *Arendonck*, *Berlicum*, *Roesmale*, *Orten*, *Empel*, *S. Anneborgh*, *Alem*, *Vucht*, *Cromvoirt*, *Haren*, *Dungen*, * *Gestel*, *Gemundt*, *Schyndel*, *Hoeydocnk*, *Bruegel*, *Gerwen*, *Beeck*, *Aerle*, *Lieshoudt*, *Nederwetten*, *Nuenen*, *Croy*, *Stiphout*, *Binderen*, *Soetbeeck*, *Mierloe*, *Aelst*, *Geldrop*, *Soemeren*, *Waelre*, *Heeze*, *Leendt*, *Sonne*, *Disterbersse*, *Opacht*, * *Gestel*, *Hilvarenbeeck*, *Diessen*, *Middelbeerse*, *Westerbeerse*, *Woensel*, *Leegemierde*, *Hulsel*, *Casteren*, *Vessem*, *Stryp*, *Hoogomierde*, *Blaedel*, *Happaert*, *Wintelren*, **Gestel*, *Zeelst*, *Blaethem*, *Hoogheloon*, *Merefelt*, *Kessel*, *Maeren*, *Lith*, *Littoyen*, *Oeyen*, *Macheren*, *Essche*, *Demen*, *Langel*, *Tiffelen*, *Haeren*, *Dorne*, *Loon*, *Derenberch*, *Huesselingen*, *Berchem*, *Herpen*, *Velp*, *Schayck*, *Geffen*, *Heesſche*, *Nulant*, *Nestelroy*, *Zeelandt*, *Heeswyck*, *Uden*, *Boeckel*, *Dienther*, *Vechel*, *Erp*, *Gemert*, *Bakel*, *Doorne*, *Rixtel*, *Liesel*, *Asten*, *de Swaluwe*, *Druymelen*, *Steelhoven*, *Ramsdonck*, *Waesbeeck*, *s'Grevenmoer*, *Sprangh*, *Capelle*, *Besoyen*, *Outheusden*, *Baerdwyck*, *Doeveren*, *Donck*, *Cuyck*, *Engelen*, *Vliemen*, *Borkhoeven*, *Hontsoort*, *Beeck*, *Huysen*, *Herpe*, *Hemert*, *Beern*, *Wercken*, *Werckendam*, *Sleewyck*, *Ghysen*, *Ryswyck*, *Neerael*, *Opael*, *Altenae*, *Veen*, *Driel*, *Almkerck*, *Broeck*, *Eeten*, *Wyck*, *Aelborgh*, *Meeuwe*, *Dussen*, *Lovesteyn*, *Braeckel*, *Herwerden*, *Zuilichem*, *Poeroyen*, **Aelst*, *Nieuwaelen*, *Gameren*, *Heel*, *Brukem*, *Wel*, *Amelroy*, *Herwyck*, *Herwynen*, *Rossem*, *Craendonck*, Villagia seu Pagos pro sua Diæcesi designaverunt, prout in Processibus & Scripturis, ac singulis Litteris prædictis pleniùs continetur.

Gestel & Aelst propè Eyndhoviam.

Propè Oosterwyck.

Vulgò S. Michiels Gestel.

*Propè Bommeliam.

Nos qui dudum inter alia voluimus, quòd petentes beneficia Ecclesiastica aliis uniri, tenerentur exprimere verum ad minus valorem secundùm communem æstimationem etiam beneficii cui aliud uniri peteretur, alioquin unio non valeret; & semper in unionibus commissio fieret ad partes, vocatis quorum interesset, quique nuper Monasterium B. Mariæ Tongerloënse, Præmonstratensis Ordinis, Buscoducensis Diœcesis, certo tunc expresso modo vacans, Mensæ Episcopali Buscoducensi, Authoritate Apostolicâ perpetuò univimus, annexuimus & incorporavimus;

Unio Abbatiæ Tongerloensis Episcopatui Buscoducensi, de qua latiùs Cap. sequenti.

Attendentes, quòd si priscis temporibus, dum populi ejusdem regionis sensim accrescebant, de novis Ecclesiis Cathedralibus optimisque Præsulibus opportuno tempore prospectum fuisset, profectò tot perniciosa hæresum dogmata, quibus Religio Christiana nunc passim laceratur atque affligitur, haud ita violenter invaluissent.

Ratio erectionis novorum Episcopatuum.

Nunc autem cùm ad illa arcenda & extirpanda, ac simul populos ipsos in sinceritate fidei continendos, dictus Prædecessor nulla alia quàm supradicta magis opportuna remedia potuerit adhibere, ut illa juxta cordis sui atque nostri desiderium, promptos & felices sortiantur effectus, nostri ministerii partes adjicere præmissis, illaque omnibus, quibus possumus, rationibus juvare & promovere volentes, necnon Mensæ Episcopalis Buscoducensis ac decem Canonicatuum & Præbendarum, ac decimarum, infrascriptorum fructuum, reddituum, ac proventuum veros annuos valores, præsentibus pro sufficienter expressis habentes, continuis etiam hortationibus dicti Philippi Regis, & pro salute dictorum populorum enixè prosequentis excitati,

Motu proprio & ex certa nostra scientia, ac de simili Apostolicæ potestatis plenitudine, divisionibus, limitationibus & distributionibus dictorum Subdelegatorum in prædictis Processibus specificatis, tamquam in melius reformatis, inhærendo, ac concessionem & assignationem per priores Litteras Prædecessoris nostri hujusmodi factas, quarum veriores tenores præsentibus haberi volumus pro expressis, quoad infrascripta immutando, omnia & singula Oppida & Pagos & Villagia in posteriori designatione Subdelegatorum hujusmodi comprehensa, cum toto eorum districtu ac universis eorum Castris, locis, Ecclesiis, Monasteriis, Collegiis, Parochialibus, Hospitalibus, Capellis, Officiis & personis Ecclesiasticis, sæcularibus & regularibus, ac populis & quibuscumque aliis sub eis comprehensis, præfatæ Ecclesiæ Buscoducensi, juxta designationem illi per præfatos Subdelegatos factam hujusmodi, dictâ authoritate, tenore præsentium

Augmentum aotis ex unione trium Pastoratuum de Gilsen, Marters, & Gerwen.

tium, perpetuò concedimus & assignamus,

Et insuper à Parochiis de Ghilsen & Maters aliàs *in de Haghe*, olim Leodiensis, nunc verò Antverpiensis Diœcesis, quarum Collatio seu alia dispositio ad pro tempore existentem Abbatissam Monasterii de Thoren asseritur pertinere, ac à de Gerwen propè Helmondt ejusdem vel alterius Diœcesis, Parochialibus Ecclesiis, cùm primùm illas per cessum vel decessum modernorum illas obtinentium aut aliàs quovis modo & ex cujuscumque persona vacare contigerit, omnes & singulas decimas quæ in siligine ut primùm consistunt;

Modò relinquatur competentia Pastoribus.

Ita tamen quòd pro singulis Rectoribus ipsarum Parochialium Ecclesiarum viginti modii siliginis annuatim detrahantur, & ipsis Rectoribus assignentur, cum quibus ipsi cum aliis emolumentis earumdem Ecclesiarum se honestè sustentare poterunt, ex nunc prout ex tunc, & è contrà, authoritate & tenore prædictis perpetuò dismembramus.

Et ut Episcopus Buscoducensis pro tempore existens Ecclesiam suam Dignitatibus, Officiis & Personis Ecclesiasticis Litterarum scientiâ præditis jugiter decoratam habeat, ac in dicta Diœcesi Buscoducensi uniformis justitiæ ministrandæ usus existat, in eadem Ecclesia Buscoducensi unum Archidiaconatum pro uno Archidiacono, qui post cessum vel decessum eorum qui nunc sunt in illa parte Diœcesis Buscoducensis talem habeat jurisdictionem & administrationem, qualem hactenus habuit Archidiaconus Bruxellensis in Diœcesi Cameracensi, servando concordiam quam cum Episcopo hactenus servavit, & exinde cum Archiepiscopo suo Mechliniensi perpetuò servaturus est.

Archidiaconatus.

Ac unum Archipresbyteratum Civitatensem, pro uno Archipresbytero, qui curam habeat Rectorum Parochialium Ecclesiarum, & Sacramentorum & Verbi Dei in dicta Civitate Buscoducensi.

Archipresbyteratus.

Et unam Pœnitentiariam Diœcesanam nuncupandam, Dignitates inibi, pro uno Pœnitentiario Diœcesano nuncupando, qui curam conscientiarum populi per universam Diœcesim Buscoducensem specialiter habeant, quatenus ibidem hactenus erecti non sint, etiam perpetuò erigimus & instituimus.

Pœnitentiaria.

Præterea statuimus & ordinamus, quod ex triginta Canonicatibus & triginta Præbendis aut circiter dictæ Ecclesiæ Buscoducensis, decem quos primò per cessum vel decessum illos obtinentium, apud Sedem Apostolicam prædictam, aut aliàs vacare contigerit, vel etiamsi actu nunc vacent, & devoluti, affecti, Sacerdotales, vel litigiosi existant, idem Episcopus unum & unam illorum primò vacaturos, tanquam Mensæ suæ Episcopali perpetuò unitos, (& quos nos similiter ex nunc prout ex tunc, & è contra, dictâ Authoritate Apostolicâ ipsi Mensæ perpetuò unimus, annectimus & incorporamus) obtinere, illorumquè ratione persona Capitularis esse, vocemque & authoritatem etiam in Capitulo super Decanum & Canonicos habere:

Præbenda Episcopali Mensæ unita.

Reliqui verò novem Canonicatus & Præbendæ prædicti tribus Magistris aut Licentiatis in Theologia, & tribus Doctoribus Decretorum seu in eis Licentiatis, ac tribus aliis Nobilibus ejusdem Diœcesis, & in Jure Canonico vel Theologia Doctoratu aut gradu Licentiaturæ in eis in famosa quapiam Universitate Studii Generalis, secundùm tenorem primò dictarum Litterarum promotis, quibus dicti decem Canonicatus & Præbendæ perpetuò affecti permaneant, ordine præmisso servato, in perpetuum concedi & assignari debeant;

Præbendæ Graduatorum, & qualitates requisitæ.

Quodque ad sex priores tam Nobiles quàm alii non Nobiles, ut præfertur, tamen qualificati, ad reliquos verò tres Canonicatus & tres Præbendas ex reliquis novem Canonicatibus & Præbendis hujusmodi nulli nisi Nobiles & graduati, ut præfertur, assumi possint. Ac omnes & singuli, ratione suarum hujusmodi Præbendarum, consilium & operam in negotio Ecclesiæ & religionis, cæterisque difficultatibus pro tempore emergentibus, quoties ab Episcopo prædicto requisiti fuerint, tam conjunctim quàm divisim, præstare teneantur.

Officium Graduatorum.

Ac unus Archidiaconus ad Archidiaconatum, & alius Archibresbyter ad Archipresbyteratum, nec non reliquus ex dictis Graduatis Pœnitentiarius ad Pœnitentiariam hujusmodi, ad nominationem dicti Episcopi assumi, & omnium primi post Episcopum vacaturos Canonicatus & Præbendas prædictos simili ordine consequi debeant.

Ut autem de Viris spectabilis doctrinæ & probitatis, ad ædificationem Ecclesiæ Dei, accuratiùs prospiciatur, quòd ipsi novem Canonicatus & novem Præbendæ hac primâ vice per præfatum Episcopum dumtaxat, & deinde quoties illi futuris temporibus vacaverint, ut præfertur, ad electionem Episcopi & aliorum Graduatorum prædictorum superstitum per eos conferantur, & in hujusmodi electione suffragium Episcopi non plus juris sive momenti, quàm cujusvis Graduatorum habeat, nisi vocum paritate occurrente, tuncque iteratum ad hoc Episcopi suffragium paritatem vocum hujusmodi dirimat.

Graduati primâ vice assumantur ab Episcopo deinceps electivi.

Quodque posthac ipsi novem Canonicatus & novem Præbendæ, sub nullis specialibus vel generalibus, etiam mentalibus reservationibus, affectionibus, etiam in Corpore Juris clausis, nec non exspectativis, mandatis, facultatibus, Indultis de providendo, commendando ac aliàs disponendo, primariis precibus aut aliis gratiis præventivis, per Nos aut Romanos Pontifices pro tempore existentes, & Sedem prædictam, vel ejus Legatos, etiam consideratione, vel intuitu, aut ad instantiam Imperatoris, Regum, ac ejusdem S. R. E. Cardinalium, & ex quacumque caussa quamtumlibet urgenti, pro tempore factis & concessis comprehendantur;

Præbendæ Graduatorum nulli resignationi aut alteri dispositioni subjiciantur.

Nec etiam tamquam vacantes apud Sedem Apostolicam prædictam, aut ullâ aliâ ratione generaliter vel specialiter reservari, nec illorum vacatione

vacatione per resignationem, etiam ex caussa permutationis, apud Sedem prædictam pro tempore occurrentem, per Romanum Pontificem aut Sedem hujusmodi, de illis provideri, aut aliàs quoquo modo disponi possit; sed forma electionis præmissæ omni tempore servari, nullâque caussâ infringi debeat.

Quodque unus ex novem Canonicis prædictis, Magister seu Licentiatus in Theologia, & alter Decretorum Doctor seu etiam Licentiatus, seniores ratione suarum Præbendarum facultatem habeant visitandi per universam Diœcesim Buscoducensem prædictam ab Episcopo, ceteri verò Canonici Graduati prædicti, quandocumque requisiti fuerint, illis assistere teneantur.

Examinatores Synodales.

Ac ex reliquis senioribus Canonicis prædictis duo in Theologia, ac unus in Jure Canonico Graduati, ut præfertur, unà cum Archidiacono, curam habeant examinandi promovendos ad sacros Ordines, & admittendos ad Curas animarum, quacumque auctoritate illi provisi fuerint, neminem nisi idoneum, seque personalem residentiam facturum, medio juramento promittentem, admittendo.

Et quoniam impia hæreticorum studia temporisque malitia Viros doctos ab Ecclesiis suis diutiùs abesse non patiuntur, quòd si Canonici Graduati prædicti ab Ecclesia sua, nisi ab Episcopo vel Capitulo missi, per duos menses abfuerint, integros suæ Præbendæ fructus illius anni amittant, & eidem Capitulo cedant.

Venia absentiæ per bimestre tantùm.

Ac omnes proventus singularum Præbendarum dictæ Ecclesiæ in duas æquales partes dividantur, quarum altera pro quotidianis distributionibus, his solis, qui Divinis Officiis in Choro deservierint & inibi à principio usque ad finem, necessitatis caussâ exceptâ, permanserint, ministrari debeat, nec quisquam ullâ dispensatione vel alio Privilegio Apostolico quâcumque caussâ impetrato vel concesso, sese à residentia hujusmodi eximere possit.

Cæterum Ecclesiæ Civitatis sub cura dicti Archipresbyteri Civitatensis, extra verò eam & in Diœcesi Buscoducensi hujusmodi existentes vel sub suis Decanatibus, prout hactenus, remaneant, vel meliore modo, arbitrio Episcopi, distribui, ipsorumque Decanatuum Decani, salvâ dicti Episcopi moderatione, emolumenta hactenus percipi solita percipere possint.

Distributio Diœcesis in suos Decanatus sequetur inferiùs.

Districtiùs inhibentes Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, ceterisque locorum Ordinariis, necnon Conventuum Superioribus & Personis, illique vel illis, ad quem seu quos decem Canonicatuum & Præbendarum affectorum prædictorum collatio, provisio, & alia dispositio communiter vel divisim pertinet; ac quibuscumque aliis cujuscumque conditionis, dignitatis, statûs, & ordinis existentibus, in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub excommunicanis majoris, aliisque sententiis, censuris & pœnis, nec non privationis omnium dignitatum, & inhabilitatis ad illa & alia in posterum obtinenda, ne de decem Canonicatibus & Præbendis prædictis, si vacant, aut cùm vacaverint, ut præfertur, cuiquam providere aut aliàs disponere, seu præmissorum effectus & executionem in aliquo quantumcumque modico impedire, aut molestiam vel injuriam quampiam irrogare quoquo modo præsumant:

Ac decernentes ex nunc plenum jus in præmissis eisdem Episcopo & Graduatis omninò acquisitum esse, & super his beneficio regularum de non tollendo jure quæsito, ac de annali & triennali possessore; nec non privilegiis omnibus, quibus diuturni possessores pacifici quomodolibet utuntur, potiuntur & gaudent, plenariè uti, potiri & gaudere;

Annullatio provisionum.

Ac decem Canonicatus & decem Præbendæ affecti prædicti, per quoscumque, etiam prætextu mandatorum de providendo, nominationum, facultatum, Indultorum, etiam juxta Concordata prædicta, exspectativarum, & quarumcumque aliarum gratiarum quoquo modo acceptari non posse.

Et nihilominùs quascumque acceptationes, collationes, provisiones, commendas, uniones, & aliàs dispositiones de eisdem aut eorum aliquo, etiam per Nos & Sedem prædictam quomodolibet factas & faciendas, nullius prorsus roboris vel momenti fore, nullumque per eos cuiquam jus acquiri; seu etiam coloratum titulum possidendi tribui posse, ac concessiones, assignationes, divisiones, ac dismembrationes, separationem, erectionem, institutionem, statutum, ordinationem, unionem, applicationem, appropriationem, & cætera præmissa, ex nunc omnimodum effectum sortita esse & censeri, ac sub quibusvis revocationibus vel limitationibus etiam unionum, & suppressionum, applicationum, appropriationum etiam effectum non sortitarum, quæ posthac per Nos vel Successores nostros, tam in crastinum assumptionis cujuslibet eorum ad summi Apostolatûs apicem, quàm aliàs quomodolibet, ac cum quibusvis clausulis & decretis, quocumque tempore fient, minimè includi;

Sed illis non obstantibus, in suis vigore & robore & efficacia persistere, & quoties illa emanabunt, toties in pristinum statum restituta, & de novo concessa existere; sicque incommutabilis voluntatis & intentionis nostræ fuisse & esse, ac ipsas præsentes nullo umquam tempore de surreptione vel obreptione aut nullitatis vitio, seu intentionis nostræ, vel alio quopiam defectu notari, aut in jus vel in controversiam, quâcumque caussâ vel ratione, vocari posse; sicque per quoscumque Judices Ordinarios & Delegatos, etiam Caussarum Palatii Apostolici Auditores, & prædictos S.R.E. Cardinales, in quavis caussa & instantia, sublatâ eis quavis aliter judicandi & interpretandi facultate & auctoritate, judicari & definiri debere; & ex nunc irritum & inane, si secus super his à quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Quocirca Venerabilibus Fratribus nostris, Archie-

Statauntur Executores Bullæ Apostolicæ.

Archiepiscopo Mechliniensi & Episcopo Camerinensi, ac dilecto Filio Decano Collegiatæ Ecclesiæ Oppidi Beekensis, Buscoducensis Diœcesis, per Apostolica Scripta, Motu simili mandamus, quatenus ipsi, vel duo, vel unus eorum, per se vel alium seu alios, præsentes Litteras, & in eis contenta quæcumque, ubi & quando opus fuerit, ac quoties pro parte moderni & pro tempore existentis Episcopi Buscoducensis, & aliorum quorum interest, & quomodolibet intererit in futurum, fuerint requisiti, seu aliquis eorum fuerit requisitus, solemniter publicantes, eisque & eorum cuilibet in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant Auctoritate nostrâ Episcopum Buscoducensem & alios prædictos, concessione, assignatione, unione, annexione, incorporatione & applicatione, ac Litteris, & in eis contentis prædictis pacificè gaudere, ac Litteras & in eis contenta hujusmodi firmiter observari.

Non permittentes illos seu eorum aliquem desuper per quoscumque quomodolibet indebitè molestari; contradictores quoslibet & rebelles per Censuras & pœnas Ecclesiasticas, appellatione postpositâ, compescendo, nec non legitimis super his habendis servatis Processibus, Censuras & pœnas ipsas, etiam iteratis vicibus, aggravando, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis.

Non obstante piæ memoriæ Bonifacii Papæ VIII. Prædecessoris nostri voluntate, quâ cavetur, ne quis extra suam Civitatem vel Diœcesim, nisi in certis exceptis casibus, & in illis ultra unam dietam à fine suæ Diœcesis ad judicium evocetur, seu ne judices à Sede deputati prædicta extra Civitatem vel Diœcesim in quibus deputati fuerint, contra quoscumque procedere, aut alii vel aliis vices suas committere præsumant, & de duabus dietis in Concilio Generali edito, dummodo ultra tres dietas authoritate præsentium ad judicium non trahatur; aliisque Apostolicis Constitutionibus & ordinationibus, etiam reservatoriis, necnon Cancellariæ Apostolicæ Regulis, etiam revocatoriis, & revocatoriarum innovatoriis, ac in favorem Ordinariorum, ac aliàs in contrarium quomodolibet editis & edendis,

Nec non Buscoducensis & aliarum Ecclesiarum, Monasteriorum & aliorum Collegiorum prædictorum, ac ejusdem Præmonstratensis & aliorum Ordinum, quorum Monasteria hujusmodi existunt, juramento, confirmatione Apostolicâ, vel quavis firmitate aliâ roboratis Statutis & consuetudinibus, Privilegiis quoque, Indultis & Litteris Apostolicis, illis per quoscumque Romanos Pontifices Prædecessores nostros, ac Nos & Sedem prædictam etiam per viam generalis Legis ac Statuti perpetui, nec non initi & stipulati contractûs seu quasi, & aliàs sub quibuscumque tenoribus & formis, & cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus & insolitis clausulis, irritantibusque & aliis Decretis, etiam consideratione, intuitu, contemplatione, vel ad instantiam præmissorum & quorumcumque aliorum, seu Motu, scientiâ & potestatis plenitudine similibus, nec non consistorialiter, ac aliàs quomodocumque, qualitercumque & quotiescumque concessis, confirmatis, & etiam iteratis vicibus innovatis & concedendis;

Nec non quibusvis specialibus vel generalibus reservationibus etiam mentalibus, exspectativis & aliis gratiis, unionibus, annexionibus & incorporationibus perpetuis vel temporalibus, absque consensu coadjutorum, deputationibus, nominationibus, citra accessus & regressus facultatibus, Litteris, concessionibus & Indultis, provisionibus & aliis dispositionibus, quibuscumque personis, cujuscumque dignitatis, statûs, ordinis, gradûs & conditionis existentibus, etiam Cardinalatûs honore fungentibus, ac etiam nostris antiquis & descriptis familiaribus, continuis Commensalibus ac Prælatis domesticis, nec non Romanæ Curiæ Officialibus, etiam Officia sua actu exercentibus, ex quavis etiam grandi causa, ac etiam Imperatoris, Regum aut aliorum Principum contemplatione vel intuitu, seu in eorum vel Ecclesiarum, Monasteriorum aut aliorum Beneficiorum Ecclesiasticorum, vel etiam in nullius favorem, aut remunerationem laborum Nobis & Sedi Apostolicæ prædictæ impensorum, aut in recompensam jurium cessorum, aut aliàs quomodolibet, etiam Motu proprio & ex certa scientia & de Apostolicæ potestatis plenitudine, necnon quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus & insolitis clausulis, & cæteris attestationibus mentis nostræ de illis non revocandis aut suspendendis, irritantibusque & aliis decretis in genere vel nominatim in specie, de dictis Canonicatu & Præbenda concessis hactenus & in posterum concedendis:

Quas & quæ, illorumque omnium vim & effectum quoad hoc omninò suspendimus, & in dictis Canonicatibus & præbendis effectum sortiri aut locum sibi vendicare non posse neque debere decernimus, illisque ac Statutis, Privilegiis, Indultis & Litteris supradictis, etiamsi de illis pro illorum sufficienti derogatione, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, individua & expressa, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales, idem importantes, mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores hujusmodi præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hâc vice dumtaxat specialiter & expressè derogamus contrariis quibuscumque:

Aut si aliquibus communiter vel divisim ab eadem sit Sede Indultum, quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint per Litteras Apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de Indulto hujusmodi mentionem.

Nulli ergò omninò hominum liceat hanc Paginam nostræ concessionis, assignationis, dismembrationis, erectionis, institutionis, Statuti, ordinationis, unionis, annexionis, incorporationis, inhibitionis, mandati, suspensionis, decreti, & derogationis infringere, vel ei

Excommunicatio in eos qui se quoquò modo opponent.

ei ausu temerario contraire.

Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei ac Beatorum Petri & Pauli, Apostolorum ejus, se noverit incursurum.

Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ MDLX. V. Idus Martii, Pontificatûs nostri anno secundo. *Sic subscriptum erat:* Fred. Card. Cæsius; *deinde sic:* Cæsar Glorierius. A. de Alexiis. 1560

Sylva-Ducis, sive *Buscoducum*, Veteribus simpliciter *Buscum*, vulgò *s' Hertogenbosch*, Gallis *Bois-le-Duc*, quartum est Brabantiæ Membrum, magnæ ac potentis Ditionis, vulgò *Majoratûs* Caput. Situm est inter Brabantiæ, Hollandiæ ac Gelriæ limites, sedecim Antverpiâ, decem Ultrajecto, novem Neomago, octo Bredâ milliaribus.

Ecclesia hujus Urbis primaria ac valde magnifica Divo Joanni Evangelistæ sacra, anno 1366. ex Parochiali erecta fuit in Collegiatam XXX. Canonicorum cum Decano, qui primus fuit Adam de Mierde, ejusdem Collegii Fundator. Eidem benefecit anno 1413. Joannes XXIII. Pontifex, incorporando Ecclesiam de Orthen, uti probat ejus Diploma supra exhibitum pag. 451. lib. 1. Donat. Belgic.

Eandem Ecclesiam in Cathedralem evexit Pius IV. Pont. Bullâ jam recensitâ, novoque Episcopatui, quem Archiepiscopatûs Mechliniensis Suffraganeum creavit, univit opulentam Abbatiam B. M. de Tongerloa Ordinis Præmonstratensis in Campinia Brabantina.

Sed anno 1590. separata fuit eadem Abbatia ab Episcopatu, datâ compensatione plurimorum bonorum propè Sylvam-Ducis: prout latiùs videre est in Historia ejusdem Episcopatûs Bruxellis edita anno 1721. ubi Transactiones aliaque Acta recensentur.

Anno 1566. & sequentibus, varias calamitates perpessa fuit Urbs Sylvæ-Ducensis, tum per Sectarios, tum per Obsidiones. Priores siquidem facto impetu, in Cathedralem aliasque Ecclesias irruerunt, quæcumque sacratissima profanarunt, Ecclesiasticos Urbe expulerunt, Magistratum Calvinianum sibi constituerunt &c; duravitque tempestas hæc usque ad annum 1579. quo Sylvæ-Ducenses in gratiam Regis Catholici redierunt.

Tum vicibus iteratis tentârunt Batavi Sylvam-Ducis intercipere; signanter anno 1585. Duce Comite de Hohenlo; annis 1601. & 1603. Duce Mauritio Principe Nassovio; ac demum anno 1629. Duce Frederico Henrico Principe Auriaco, quo Urbs in eorum potestatem venit die 14. Septembris.

Ex eo tempore omne publicum Catholicæ Religionis exercitium ibidem proscriptum fuit, & Episcopus aliique Ecclesiastici Viri ad partes Catholicas recedere coacti sunt. Hinc tandem hodieque tantùm per Vicarios Apostolicos regitur Diœcesis Sylvæducensis; licet aliqua ejus pars Regi Catholico subjecta remanserit, atque in ipsa Urbe & Territorio Sylvæducensi sine comparatione plures sint Catholici, quam alterius cujuscumque Sectæ homines.

EPISCOPI SYLVÆDUCENSES.

I. Franciscus Sonnius, Sylvæducensis, S. T. D. ac Professor in Academia Lovaniensi, olim Canonicus Cathedralis Ultrajectinæ, Inquisitor Hæreticæ Pravitatis, & pro Erectione XIV. novorum Episcopatuum Belgii Romam à Philippo II. Hispaniarum Rege deputatus, consecratus fuit primus Sylvæducensium Episcopus anno 1562. Bruxellis à Cardinale Granvellano Archiepiscopo Mechliniensi. Translatus fuit anno 1570. ad Cathedram Antverpiensem, ubi obiit 29. Junii 1576. ætatis 70. annorum. Vide supra pag. 481.

II. Laurentius Metsius, Gerardimontensis, S. T. L. ex Plebano Decanus S. Gudulæ Bruxellis, & Conservator Privilegiorum Academiæ Lovaniensis, consecratus Bruxellis 23. Aprilis 1570. à Maximiliano à Bergis Archiepiscopo Cameracensi, assistentibus Francisco Richardoto Atrebatensi, & Francisco Sonnio Antverpiensi, Episcopis. Obiit exul propter fidem, Namurci 18. Septembris 1580.

III. Clemens Crabbeels, Lovaniensis, S. T. L. è Canonico & Archidiacono Decanus Cathedralis Gandensis, consecratus Tornaci 6. Januarii 1585. ab Episcopo Maximiliano Morillon, assistentibus Matthæo Moulart Atrebatensi, & Joanne Sixio Audomarensi, Episcopis. Obiit Sylvæ-Ducis 22. Octobris 1592.

IV. Gisbertus Masius, Bommelius Gelder, è Plebano Sylvæducensi Episcopus consecratus Bruxellis 7. Martii 1594. obiit Sylvæ-Ducis 11. Julii 1614.

V. Nicolaus Zoesius, Amersfortius, J.U.L. Canonicus & Officialis Tornacensis & in Supremo Mechliniensi Senatu Consiliarius Ecclesiasticus, consecratus Sylvæ-Ducis 10. Maii 1615. à Matthia Hovio Archiepiscopo Mechliniensi, assistentibus Joanne Maldero Antverpiensi, & Jacobo à Castro Ruræmundensi, Episcopis. Fundavit Lovanii Collegium S. Willebrordi, & obiit Mechliniæ 22. Augusti 1625.

VI. Fr. Michael Ophovius, Sylvæducensis, ex Ordine FF. Prædicatorum S. T. D. Missionum Hollandicarum Præfectus, consecratus Antverpiæ 17. Septembris 1626. à Jacobo Boonen Archiepiscopo Mechliniensi, assistentibus Joanne Maldero Antverpiensi, & Antonio Triest Gandensi, Episcopis. Anno 1629. Sylvam-Ducis Batavorum armis expugnatam deserere cogitur, & moritur exul Liræ in Brabantia 4. Novembris 1637. ætat. 66.

VII. Fr. Josephus de Bergaigne, Antverpiensis, ex Ordine FF. Minorum, postremus Sylvæ-Ducensium Episcopus, inauguratus Bruxellis 27. Octobris 1641. à Jacobo Boonen Archiepiscopo Mechliniensi, coadjuvantibus Antonio Triest Gandensi, & Gaspare Nemio Antverpiensi, Episcopis: sed nunquam potuit residere. Unde translatus est anno 1645. ad Archiepiscopatum Cameracensem, eodemque anno Legatus ad Congressum Pacis qui Monasterii Westphalorum habebatur; obiit ibidem 21. Octobris 1647. ætat. 59.

VICARII GENERALES ET APOSTOLICI SYLVÆ-DUCENSES.

I. Henricus van den Leemputte, Sylvæducensis, S. T. L. Canonicus Graduatus & Archidiaconus, in Vicarium Generalem à Capitulo Sylvæducensi electus anno 1645, obiit circa annum 1657.

II. Judocus Houbraecken, Geldropius, S. T. L. ex Professore Philosophiæ Lovanii Canonicus Graduatus & Scholasticus Antverpiensis, anno 1658. in Vicarium Generalem electus à quinque Canonicis Sylvæducensibus, qui erant superstites. Difficultates per annos aliquot sustinuit, eò quod Alexander VII. Pontifex jus designandi Vicarium ad Sedem Apostolicam pertinere assereret. Deinde suo muneri restitutus obiit 20. Maii anni 1681.

III. Eugenius Albertus d'Allamont, Episcopus Ruræmundensis, anno 1662. ab Alexandro VII. Pont. constitutus fuit Vicarius Apostolicus Sylvæducensis, usque ad annum 1666, quo transiit ad Episcopatum Gandavensem. Vide supra pag. 488.

IV. Guilielmus Bassery, Bruxellensis, J. U. L. & Professor Lovanii, designatus Vicarius anno 1681, functus est eo munere usque ad 1691. quo consecratus fuit Episcopus Brugensis, ubi obiit 18. Junii 1706. Vide supra pag. 91.

V. Martinus Steyaert, Somerghemius, S.T.D. ac Professor Lovanii, ad S. Petrum Decanus, Collegii Majoris Theologorum Præses, ac Privilegiorum Almæ Universitatis Conservator, fuit Vicarius ab anno 1691, usque ad 1701. quo obiit 17. Aprilis, ætatis 53.

VI. Petrus Govaerts Turnhautanus, J. U. Doctor ac Professor Lovanii, Canonicus Cathedralis Brugensis, & inde Consiliarius Ecclesiasticus in supremo Mechliniensi Senatu, munus Vicarii Apostolici anno 1706. à Clemente XI. Pontifice obtinuit.

Plura de Episcopis ac Vicariis Sylvæ-Ducensibus, aliisque Rebus ad hanc Diœcesim pertinentiubs, suis Diplomatibus confirmata vide in Historia Ecclesiastica Episcopatûs Sylvæducensis edita Bruxellis anno 1721.

CAPUT CXXII.

RUDOLPHUS II. *Imperator declarat se esse Canonicum Ecclesiæ Collegiatæ B. Gertrudis Nivellis, sibique Capellanum substituit anno* 1584.

Ex le Roy Gallo-Brabantia.

UDOLPHUS secundus &c. Honorabilibus, devotis, nobis dilectis N. Abbatissæ, seu Præpositæ, nec non Decano, Canonicis & Capitulo Ecclesiæ Sanctæ Gertrudis in Oppido Nivellensi, cui, vel quibus jus investiendi ad infrascriptam Præbendam pertinet, Gratiam nostram Cæsaream & omne bonum.

HONORABILES, devoti, dilecti.

CUM ex antiqua & laudabili consuetudine, ab Antecessoribus nostris observata, & ad Nos usque deducta, ex quadraginta duabus Præbendis istius Ecclesiæ Sanctæ Gertrudis una Imperialis dicta, ad Nos & quemlibet Romanorum Imperatorem & Regem, uti prædictæ Ecclesiæ Supremum Advocatum & Protectorem spectet;

ADEOQUE Nobis Jus competat, ad eam Præbendam Personam Nobis gratam & acceptam, pro Procuratore, seu Administratore & Receptore nostro, nominandi & præsentandi; Vosque hujusmodi nominationibus per Antecessores nostros, Romanorum Imperatores & Reges quandoque factis, hactenus obedienter deferre consueveritis:

Nos Antecessorum nostrorum vestigiis insistentes, ad memoratam Præbendam Imperialem, per obitum quondam Urbani Scharberger, Serenissimi Principis, Domini Philippi Regis Hispaniarum Catholici &c. Avunculi, Sororii & Fratris nostri charissimi, dum viveret, Consiliarii & Secretarii, ad præsens vacantem, fidelem nobis dilectum, Paulum à Winde, Organistam nostrum Aulicum, pro Procuratore & Administratore nostro, Vobis nominandum & præsentandum duximus, ac tenore præsentium Vobis nominamus & præsentamus, eique Jus nostrum in Præbenda ista Nobis competens, omni meliori viâ, modo & formâ, quâ id, pro Ecclesiæ illius Nivellensis consuetudine possumus & debemus, cedimus & elargimur.

ITA ut, durante vitâ nostrâ, hujusmodi Præbendâ, ejusque Juribus & fructibus, uti Procurator & Administrator noster, uti, frui, & gaudere liberè possit & debeat; omni contradictione pœnitùs cessante.

Vos adhortantes, & pro conservatione Imperialis consuetudinis & juris nostri expresè requirentes, ut eundem Paulum à Winde, de hujusmodi Præbenda Imperiali aut Regia investire, & prout moris est, instituere velitis: cum plenitudine omnium Jurium ad eandem Præbendam pertinentium, ac fructuum perceptione, nec non redditibus & proventibus illius universis.

IN eo rem Nobis gratam, & omnimodam atque expressam voluntatem nostram facturi; harum Testimonio Litterarum manu nostrâ subscriptarum, & Sigilli nostri Cæsarei impressione munitarum.

DATUM in Arce nostra Regia Pragæ, die primâ mensis Junii, anno Domini millesimo 1584
quingentesimo octuagesimo quarto, Regnorum nostrorum, Romani nono, Hungarici duodecimo, & Boëmici itidem nono.

Erat signatum: RUDOLPHUS.

Uti Imperator Nivellis Præbendam possidet, ita & Romæ, Coloniæ, Aquisgrani, & pluribus aliis in locis Germaniæ. Vide superiùs Notas nostras pag. 533.

CAPUT CXXIII.

Juramentum præstitum Lovanii à Serenissimis Belgarum Principibus ALBERTO & ISABELLA, *dum ibidem Brabantiæ Duces inaugurarentur, die* 25. *Novembris* 1599.

Ex Archivis Urbis Lovan.

OS ALBERTUS & ELISABETH CLARA EUGENIA, Hispaniarum Infans, Dei gratiâ Archiduces Austriæ, Duces Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ, Limburgi & Gelriæ, Comites Haspurgi, Flandriæ, Arthesiæ, Burgundiæ, & Thirolis, Palatini Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, Namurci & Zutphaniæ, Marchiones Sacri Imperii Romani, Domini Frisiæ, Salinarum & Mechliniæ, Civitatum Oppidorum & territorii Trajecti, Transisulaniæ, & Groeningiæ;

Videlicet Ego Archidux tamquam Maritus & Legitimus Tutor præfatæ Serenissimæ Infantis, & Ego Infans tamquam Princeps proprietaria supra-nominatarum Provinciarum, ut satisfaciamus atque exequamur ea, quæ vigesimâ primâ Augusti anni millesimi quingentesimi nonagesimi octavi, per Nos & ex nostra parte promissa & jurata fuere singulis Ordinibus hujus Belgii inferioris, tunc Bruxellis existentibus, & congregatis in majori Aula nostri Palatii ibidem; juramus & promittimus, ad hæc Sacrosanct

crosancta Evangelia, quod erimus fideles Ecclesiæ nostræ Sancti Petri Lovaniensis, ac aliis Ecclesiis Ducatûs nostri Brabantiæ, & observabimus faciemusque observari, Jura, Privilegia, Statuta, consuetudines, possessiones & libertates dictarum Ecclesiarum & *Hominum spectantium ad Familiam Beati Petri Lovaniensis antedicti, prout Prædecessores nostri Duces Ducatûs Brabantiæ, hactenus fecerunt. Sic Nos Deus adjuvet, & omnes Sancti ejus.

*Vulgò Peeter-mans.

Extractum ex Actis Ecclesiæ S. Petri Lovanii.

ANno Domini 1599. mensis Novembris die 24. sub horam tertiam promeridianam, Reverendus Dominus Georgius ab Austria Præpositus Ecclesiæ S. Petri Lovaniensis, cum toto Capitulo & universo Clero Lovaniensi, subsequentibus Magnifico Domino Rectore Almæ Universitatis Lovaniensis cum Doctoribus & Licentiatis, præcedentibus multis Studiosis ad hoc electis tedas incensas ferentibus, & post illos de Universitate Guldis Civium tedas similiter habentibus, & Magistratu Lovaniensi comitantibus, obviam processit Serenissimis Principibus Archiducibus Austriæ, Ducibus Brabantiæ &c. Alberto & Isabellæ Claræ Eugeniæ Infanti Hispaniarum, Philippi II. Regis Catholici excelsæ memoriæ Filiæ, Conjugibus, extra portam Bruxellensem, usque ad Monasterium Terbanck; è cujus regione juxta viam publicam erectum erat Altare, ex quo Domina dicti Monasterii desumpsit Crucem argenteam magni Beginagii Lovaniensis, & tradidit prædicto Domino Præposito, cui astabant Eximius Dominus ac Magister noster Cornelius Reineri Goudanus Decanus prætactæ Ecclesiæ S. Petri cum Domino Marco van Wouwere seniore Canonico: dictusque Præpositus acceptam Crucem exosculandam exhibuit præfatis Serenissimis Principibus, primò scilicet (hoc ita volente Archiduce) Infanti, deinde ipsi Archiduci, coram dicto Altari in genibus inclinatis.

Quo facto, totus Chorus cum reliquo Clero, Universitate & Magistratu, eo quo venerant ordine sunt reversi ad Ecclesiam S. Petri prædictam, subsequentibus Archiducibus cum suis Nobilibus. Qui cum ante dictam Ecclesiam de equis suis descendissent, equo Archiducis ex parte prætacti D. Præpositi manus est injecta, & pro suo sibique debito juxta antiquam consuetudinem retentus: sed statim relaxatus, cum ea declaratione, quod eundem equum D. Archiduci donaret; qui Archidux postea in remunerationem hujus donationis quædam vasa argentea deaurata eidem D. Præposito dedit. Dictisque Archiducibus Chorum S. Petri ingressis, & ad summum Altare constitutis, idem D. Præpositus, assistentibus sibi prætactis Decano & seniore Canonico, ab iisdem recepit Juramentum fidelitatis, quod præstiterunt dictæ Ecclesiæ S. Petri, reliquisque Ecclesiis Brabantiæ, ac Familiæ S. Petri.

Quo facto, Musici dictorum Archiducum in Oxali constituti cecinerunt vocibus ac instrumentis Canticum jucunditatis *Te Deum Laudamus*, & illo finito abierunt ad hospitium suum præparatum in Collegio Vanden Dale.

Die sequenti, Festo scilicet Beatæ Catharinæ Virginis ac Martyris, comparuerunt dicti Archiduces in supradicta Ecclesia S. Petri ad summum Sacrum. Quibus processionaliter obviam iverunt antedicti D. Præpositus, Decanus & Capitulum usque ad gradus ante valvas Ecclesiæ prætactæ, venientesque Archiduces D. Præpositus aquâ benedictâ aspersit, & præcedentibus Decano & Capitulo in Chorum introduxit, subsequentibus Archiepiscopo Mechliniensi, Episcopis Antverpiensi & Buscoducensi, Abbatibus & Statibus Patriæ, Magistratuque Lovaniensi. Quod summum Sacrum celebravit D. Franciscus de Vlierden Abbas Parcensis, tamquam hereditarius & primarius Capellanus Ducum Brabantiæ.

In quo Sacro, ante decantatum Symbolum Fidei, habita est Oratio Latina nomine antedictæ Almæ Universitatis per Dominum ac Magistrum nostrum Dominum Jacobum du Bay supratactæ Ecclesiæ Canonicum, stantem in dextro cornu Altaris, è regione suarum Celsitudinum, quibus Tabernaculum expansum erat inter januam Chori & Repositorium Venerabilis Sacramenti. Et Sacro illo finito, dicti Archiduces unà cum Archiepiscopo, Episcopis, Abbatibus, Statibus Patriæ, Magistratuque Lovaniensi, ascenderunt in Theatrum quod ante Domum Civicam exstructum & ad longitudinem ejusdem Domûs extensum ac magnificè exornatum erat.

In quo per Audientiarium Verreycken lecti fuerunt Articuli *Jucundi Introitûs*; illisque lectis Dominus Archiepiscopus Mechliniensis, ab iisdem Archiducibus ut & tamquam Ducibus Brabantiæ, Juramentum de observandis Articulis prætactis recepit.

Quo facto omnes & singuli Principes Patriæ ac Magistratus quatuor Civitatum Capitalium reliquorumque minorum Oppidorum Brabantiæ promiserunt dictis Archiducibus fidelitatem per exosculationem manuum eorumdem, primò manûs Infantis, deinde Archiducis, recipientes & acceptantes eosdem pro Ducibus Brabantiæ.

Deinde missa est pecunia tam aurea quàm argentea, & in Vulgus dispersa, magnusque tubarum sonus est auditus, & sic quisque recessit ad sua.

CAPUT CXXIV.

Jacobus Boonen, IV. *Mechliniensium Archiepiscopus*, *Ecclesiam Parochialem B. Mariæ trans Diliam*, *Mechliniæ erigit in Collegiatam anno* 1643.

JAcobus Dei & Apostolicæ Sedis gratiâ Archiepiscopus Mechliniensis Venerabilibus Nobis in Christo dilectis Præposito, Decano & Capitulo Ecclesiæ Collegiatæ B. Mariæ ultrà Diliam Civitatis Mechliniensis salutem in Domino.

Sicut olim initam amicitiam & societatem cum Juda, Jonatha & Symone fratribus Spartiatarum Principes scripserunt in Tabulis Æreis, & exemplum Sermonum Numenii & Antipatris in segregatis populi libris, ut esset in memoriam Spartiatarum, itâ meritò his inscribitur, & majori cum ratione, Fundatio Reverendi Domini de Briamont Canonici & Pœnitentiarii Ecclesiæ Metropolitanæ, Præpositi simul Ecclesiæ B. Virginis, & de illa optimè meriti:

Quam Nos authoritate nostrâ ordinariâ juxta antiquissimum hujus Patriæ usum & multis sæculis observatum confirmavimus, & in Capitulum Collegiatum ereximus, eique Præposituram & Decanatum adjunximus, juxta conditiones, modificationes, & limitationes in Litteris desuper confectis, contentas, & in contractu inter Capitulum Metropolitanum & subalternum inito & per Nos approbato, expressas, ut tanti beneficii memoria perennet in sæcula.

Quod

Quod ut cum omni certitudini & juxta Fundatoris intentionem fiat, Mandamus illam Fundationem, erexionem & conditiones illi insertas singulis annis cum Statutis coram dicto Capitulo & Clero respectivè perlegi quatuor distinctis temporibus, nimirum feriâ sextâ post diem Cinerum, feriâ sextâ post Ascensionem Domini, feriâ sextâ antè Festum Nativitatis B. Mariæ, & feriâ sextâ antè Festum Sancti Andreæ.

Monenter autem omnes & singuli ad quos ea res pertinet, ut eidem Fundationi, & erexioni, & conditionibus sese conforment & adimpleant onera ibidem comprehensa ac alia Fundatoris Testamento ordinata, nec non omnia & singula à Nobis præscripta & imposterum præscribenda in complementum voluntatis illius, de quo Nos ejus hæredes reddidêre certiores.

Datum anno M. D. C. XLIII. 1643.

Reverendus ac Amplissimus D. Dismas de Briamont, Mechliniensis, S. Th. L. Ecclesiæ Metropolitanæ Mechliniensis Canonicus Graduatus ac Pænitentiarius, Capituli Collegiatæ Ecclesiæ B. M. V. ultra Diliam Fundator primusque Præpositus, obiit Mechliniæ 25. Junii 1652, sepultus in Metropoli ad gradum majoris Aræ.

Sunt in hoc Capitulo, præter Præpositum, Decanus, isque unà Pastor Ecclesiæ, item decem Canonici; qui tamen (excepto unico, qui è Familia Fundatoris assumitur) ad Præbendam assumi non possunt, nisi per annos ut minùs duodecim Pastoralia munia in Diœcesi Mechliniensi obierint. Præpositaræ & Præbendarum Patronatum voluit Fundator suæ Familiæ addicere.

CAPUT CXXV.

Clemens XI. *Pontifex Fundationem Capituli & Canonicorum Antverpiæ, in Ecclesia B. Mariæ, confirmat ac pro parte renovat anno* 1705.

Ex Archivis ejusdem Capituli.

Clemens Episcopus Servus Servorum Dei, dilecto Filio Officiali Venerabilis Fratris nostri Episcopi Antverpiensis, Salutem & Apostolicam Benedictionem.

Universali Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ regimini summâ dispositione ejus, qui cunctis imperat, & nostram humilitatem ad suas vices in terris gerendas eligere dignatus est, præsidentes, ad ea præcipuè Pastoralis nostræ sollicitudinis curas dirigimus, per quæ Ecclesiarum omnium, præsertim Collegiatarum, quæ ad debitum Divini Cultûs honorem efflorescunt, stabiliori statui per opportuna & ad augendam in eis spiritualis amœnitatis fœcunditatem necessaria dignoscuntur;

Quapropter ad hoc ut Ecclesiæ ipsæ magis atque magis indies, veluti horti conclusi æterno appareant Sponso, illique pergratum perennis suavitatis exhibeant odorem, in eas Apostolicæ benignitatis non dedignamur diffundere thesauros, hilarique corde reddimus, quoties pia fidelium vota, nostris enixa desideriis, eorum terrena bona majori earumdem Ecclesiarum cultui exponunt.

Æquum igitur reputamus, & desideria nostra ad cultum ipsum dirigentes, & dexteram nostræ liberalitatis ad eorumdem fidelium vota benignè extendentes, ut cultus suum sortiatur incrementum, & vota ipsa eorum debito gaudeant adimplemento.

Exhibita siquidem Nobis nuper pro parte dilectorum Filiorum modernorum Capituli & Canonicorum sæcularis & Collegiatæ Ecclesiæ Sancti Jacobi Civitatis Antverpiensis petitio continebat, quod aliàs, videlicet de anno Domini millesimo sexcentesimo quinquagesimo sexto, bonæ memoriæ *Ambrosius Capello Episcopus*, dum vixit, *Antverpiensis*, cordi habens Divini cultûs augmentum, ad Dei Omnipotentis laudem & honorem Parochialem Ecclesiam Sancti Jacobi Civitatis Antverpiensis, structurâ & ædificiis præclaram in sæcularem & Collegiatam Ecclesiam, cum Capitulo, Choro, massâ Capitulari, archâ, Sigillo, de bonis merè Laïcalibus, aliisque omnibus insigniis Canonicalibus & Collegialibus, & in ea Decanatum, qui inibi dignitas principalis existeret, pro uno Presbytero, futuro in ea Decano, qui ad Decanatum hujusmodi, dum illum pro tempore vacare contigisset, à Capitulo & Canonicis prædictis, de gremio tamen Capituli hujusmodi desumendus, canonicè eligi, & electio hujusmodi per pro tempore existentem Episcopum Antverpiensem confirmari deberet, quique ejusdem Collegiatæ Ecclesiæ ac illius Capituli caput existeret, & tam in Choro, quàm in Capitulo, processionibus, aliisque actibus & functionibus Capitularibus dictæ Collegiatæ Ecclesiæ, tam publicis quàm privatis, præeminentiam & præsidentiam haberet,

Nec non viginti duos Canonicatus, totidemque Præbendas à pietate non-nullorum fidelium illarum partium ex eorum patrimonialibus & merè laïcalibus bonis fundatos, pro viginti duobus Clericis seu Presbyteris, futuris in eadem Collegiata Ecclesia Canonicis, qui unà cum præfato Decano Capitulum prædictæ Ecclesiæ constituerent, quique dignitatem hujusmodi pro tempore obtinentes apud dictam Collegiatam Ecclesiam personaliter residere, & in ea singulis diebus horas canonicas tam diurnas quàm nocturnas, aliaque Divina Officia collegialiter celebrare, & servatâ disciplinâ Ecclesiasticâ recitare, decantare, & psallere, Divinisque Officiis interesse, dictæque Ecclesiæ Collegiatæ laudabiliter inservire, aliaque onera eis incumbentia supportare & adimplere respectivè deberent & tenerentur, erexit & instituit:

Ac pro illorum respectivè congrua & competenti dote, illosque pro tempore obtinentium congrua sustentatione, redditum annuum ab eorum Fundatoribus cuilibet ex Decanatu & Canonicatibus prædictis assignatum, & ad septuaginta ducatos auri de camera, vel circa, pro quolibet annuatim ascendentem concessit, applicavit, & appropriavit:

Nec non jus Patronatûs & præsentandi ad eosdem Canonicatus & Præbendas, dum quoties & quandocumque & quomodolibet pro tempore illos vacare contigisset, unicuique ex prædictis Fundatoribus pro eis, eorumque hæredibus & Successoribus reservavit, prout latiùs in instrumento Erectionis & Fundationum prædictarum pleniùs continetur.

Erectio Vice-Decanatûs.

Et subinde bonæ memoriæ *Joannes Ferdinandus* etiam, dum vixit, *Episcopus Antverpiensis*, præfati *Ambrosii Episcopi* Successor, ad majorem Dei gloriam ac dictæ Collegiatæ Ecclesiæ decorem, Vice-Decanatum, qui in dicta Collegiata Ecclesia secunda dignitas existeret, pro uno Clerico seu Presbytero, etiam futuro in ea Vice-decano, de gremio præfati Capituli desumendo, & ad illum occurrente pro tempore illius vacatione, à Capitulo & Canonicis prædictis eligendo, & per pro tempore existentem Episcopum confirmando, assignatâ illi congruâ & competenti dote de bonis merè laïcalibus, pariter erexit & instituit.

Confirmatio præcedentium prærogativarum.

Cum autem, sicuti eadem petitio subjungebat, erectio & institutio præfata in magnum dictæ Civitatis decus & ornamentum cesserit, dictaque Ecclesia sic in Collegiatam erecta, in suis structura & ædificiis sumptuosa & ampla, ac non solùm in toto Belgio, sed in ipsa Europa celebris hoc suo felici statu usque modò pacificè gavisa fuerit, proindeque illius Capitulum & Canonici præfati, ne de præfatæ Collegiatæ Ecclesiæ subsistentia perpetuis futuris temporibus quovis modo hæsitari contingat, pro perpetuo illius stabilimento Ecclesiam hujusmodi de novo in sæcularem & Insignem Collegiatam Ecclesiam, & in ea, firmis tamen, ut antea, manentibus Decanatu, Vice-Decanatu, & Canonicatibus ac Præbendis, necnon Juribus Patronatûs supradictis,

Erectio Cantoratûs & octo aliorum Canonicatuum.

Cantoratum, qui inibi tertia dignitas existat, & alios octo Canonicatus, totidemque Præbendas, per Nos & Sedem Apostolicam de novo erigi & institui summoperè desiderent, & ad hunc effectum nonnulli probi viri illarum partium redditum annuum tutum & securum ducentorum & duodecim ducatorum similium circiter cuilibet ex Cantoratu & octo Canonicatibus erigendis hujusmodi, ac pro cujuslibet illorum respectivè dote, illosque pro tempore obtinentium congrua sustentatione, ex eorum bonis merè laïcalibus assignare intendant.

Si igitur ipsa Ecclesia, sic in Collegiatam erecta, iterum in sæcularem & insignem Collegiatam Ecclesiam, & in ea præter Decanatum, Vice-Decanatum, & viginti duos Canonicatus & Præbendas, jam ut præfertur erectos, Cantoratus & alii octo Canonicatus & Præbendæ hujusmodi de novo perpetuò erigerentur & instituerentur, aliaque concederentur, & ordinarentur, ut infra; ex hoc profectò nedum Divinus cultus in dicta Ecclesia cum populi illius spirituali consolatione maiora indies susciperet incrementa, sed ipsius Collegiatæ Ecclesiæ perpetuo stabilimento satis consultum foret.

Quare pro parte Capituli & Canonicorum præfatorum Nobis fuit humiliter supplicatum, quatenus eis in præmissis, ut infra, providere de Apostolica benignitate dignaremur.

Nos pium & salutare Capituli & Canonicorum præfatorum propositum & desiderium hujusmodi amplecti volentes, illisque favere, ac cultum divinum in dicta Collegiata Ecclesia augere & spirituali animarum profectui, quem exinde speramus provenire, salubriter promovere intendentes, ipsisque specialem gratiam facere volentes, eosque & eorum singulos à quibusvis excommunicationis, aliisque censuris & pœnis Ecclesiasticis, tam à jure, quàm ab homine quavis occasione vel causâ latis, si quibusvis quomodolibet innodati existant, ad effectum præsentium tantùm consequendum, harum serie absolventes, & absolutos fore censentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, ex voto Congregationis Venerabilium Fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, Decretorum Concilii Tridentini Interpretum, Discretioni tuæ per Apostolica scripta mandamus, quatenus verificato priùs coram te dicto Jure Patronatûs, ex fundatione vel dotatione hujusmodi, ac vocatis, qui ad id fuerint evocandi, Collegiatam Ecclesiam prædictam, sicut præfertur in Collegiatam erectam, in sæcularem & Insignem Collegiatam Ecclesiam cum Capitulo, Choro, Mensa Capitulari, archa, bursa & Sigillo communibus, omnibusque & singulis aliis similium Ecclesiarum Collegiatarum Insignium signis, insignibus, & prærogativis, eis de jure, usu, consuetudine, privilegio, aut aliàs quomodolibet competentibus, & in ea, firmis tamen ut antea remanentibus Decanatu, Vicedecanatu, & viginti duobus Canonicatibus & Præbendis supradictis, pro modernis illorum respectivè titularibus & possessoribus, ac salvo etiam & firmo remanente dicto Jure Patronatûs & præsentandi, ita ut illud idem Jus Patronatûs & præsentandi ad viginti duos Canonicatus & Præbendas prædictos, quod illorum Fundatoribus ante præsentis gratiæ concessionem quomodolibet competebat & competere poterat, in futurum eis, & eorum cuilibet, eorumque respectivè hæredibus & Successoribus, in omnibus & per omnia, & omninò & quoad omnia, plenè, liberè, & integraliter, absque ulla prorsus differentia competat, & eis suffragetur, & ad eos spectet & pertineat, ac spectare & pertinere debeat,

Mandatum sub ... Antverpiensi.

Confirmatio erectionis Cantoratûs.

Cantoratum, qui in dicta Ecclesia in Insignem Collegiatam Ecclesiam erigenda, tertia dignitas

dignitas existat, & ad quem occurrente pro tempore illius vacatione Clericus seu Presbyter, de gremio tamen præfati Capituli, desumendus, à Capitulo & Canonicis prædictis eligi, & electio hujusmodi per pro tempore existentem Episcopum Antverpiensem confirmari debeat, pro uno Clerico seu Presbytero, futuro in ea Cantore, nec non alios octo Canonicatus, totidemque Præbendas, pro aliis octo Clericis seu Presbyteris idoneis, futuris in dicta Ecclesia in sæcularem & Insignem Collegiatam Ecclesiam, ut prædicitur, erigenda, Canonicis, in eis per Ordinarium loci, ad præsentationem tamen illorum Fundatorum, instituendis, qui cum Decano, Vicedecano & viginti duobus Canonicis supradictis simul Capitulum dictæ Ecclesiæ in Collegiatam Insignem Ecclesiam erigendæ, constituant, & apud dictam Ecclesiam, in Collegiatam Insignem Ecclesiam erigendam, personaliter residere, ac in ea singulis diebus horas canonicas, tam diurnas quam nocturnas, aliaque Divina Officia collegialiter celebrare, & cum debita mentis attentione, & servatâ disciplinâ Ecclesiasticâ recitare, decantare & psallere, Divinisque Officiis interesse, dictæque Ecclesiæ in Collegiatam Insignem Ecclesiam erigendæ laudabiliter deservire, aliaque onera eis incumbentia supportare & adimplere respective debeant & teneantur, quique omnibus & quibuscumque Privilegiis, juribus, gratiis, immunitatibus, exemptionibus & prærogativis, quibus cæteri viginti duo Canonici supradicti, & Decanatum & Vicedecanatum dignitates præfatas obtinentes, de jure, usu, consuetudine, quomodolibet utuntur, fruuntur, potiuntur & gaudent, pariformiter & absque ulla prorsus differentia uti, frui, potiri, & gaudere possint & debeant Apostolicâ Authoritate.

Postquam tamen dictus redditus annuus ducentorum & duodecim ducatorum auri hujusmodi cuilibet ex Cantoratu & octo Canonicatibus & Præbendis per præsentes erigendis hujusmodi in tot proprietatibus & bonis stabilibus, tutis & securis, ac ab omni & quocumque onere, censu, canone, hypotheca & fideicommisso prorsus liberis, assignatus fuerit, & non aliàs, sine alicujus præjudicio perpetuò de novo erigas & instituas, illisque sic erectis & institutis, pro cujuslibet eorum congrua & competenti dote, illosque pro tempore obtinentium sustentatione, dictum redditum annuum ducentorum & duodecim ducatorum auri de Camera circiter ex dictis bonis laicalibus cuilibet ex Cantore & octo Canonicis hujusmodi, pro Præbendis & distributionibus quotidianis Cantoratûs & octo Canonicatuum respective assignatum, postquam tamen ille eis & eorum cuilibet assignatus fuerit, aut aliàs juxta conventionem desuper inter illos Fundatores & Capitulum præfatum forsan initam, dividendam & distribuendam.

Ita tamen, ut tam Cantor quam quilibet ex octo Canonicis prædictis ducentos & duodecim ducatos pares circiter annuatim pro quolibet percipiant, etiam perpetuò applices & appropries, liceatque futuris Cantori & octo Canonicis prædictis per præsentes erigendis, & cuilibet eorum dicti annui reddituûs & illius bonorum & rerum quorumcumque eorum & Mensæ Capitularis nominibus corporalem, realem & actualem possessionem, per se, vel alium seu alios propriâ auctoritate, absque spoliis seu attentatorum vitio, Diœcesani loci, vel cujusvis alterius licentiâ desuper minimè requisitâ, apprehendere, & apprehensam retinere.

Et insuper Decano, Vicedecano, Cantori, omnibusque Canonicis prædictis, ut ipsi de cetero jurisdictionem contentiosam privativè quoad causas civiles in prima instantia, & quoad criminales pro excessibus levibus commissis in Choro, Ecclesia, & functionibus Ecclesiasticis, in quibus procedendum sit extrajudicialiter, & in pœna levi privativè, Episcopo absente, eo verò præsente, cumulativè & cum illius prælatione, in subditos & suppositos dictæ Ecclesiæ in Insignem Colleg. Ecclesiam erectæ, exercere possint & valeant, concedas & indulgeas:

Nec non ut ipsi pro Ecclesiæ præfatæ in Collegiatam Insignem erectæ, illiusque Mensæ Capitulari, Sacristiæ, illorumque omnium rerum & bonorum, tam spiritualium quàm temporalium, prospero & felici regimine, gubernio & directione, onerumque illis pro tempore incumbentium supportatione, divinorum officiorum, processionum, funeralium, anniversariorum & suffragiorum celebratione, distributionum quotidianarum & aliorum emolumentorum quorumcumque exactione, perceptione, repartitione & divisione, pœnarum per absentes, vel non assistentes, seu onera & munera eis & eorum cuilibet incumbentia subire negligentes, incurrendarum incursu, singulorum pœnitentiis & absentiis notandis, cæremoniis, ritibus in Ecclesia, Choro, Capitulo, Processionibus, & aliis Actibus Capitularibus servandis, Officialibus & Ministris dictæ Ecclesiæ necessariis deputandis & amovendis, servitiis & ministeriis per ipsos subeundis, ac eisdem salariis & stipendiis præstandis, ac quibuscumque aliis rebus in præmissis & circa ea quomodolibet necessariis & opportunis, quæcumque Statuta & ordinationes Capitulares, & decreta, licita tamen & honesta, ac Sacris Canonibus & Decretis Concilii Tridentini ac Constitutionibus Apostolicis minimè contraria, & per Ordinarium loci priùs examinanda & approbanda, edere & edita, præviâ approbatione, præter declarandi, interpretandi, & ad meliorem formam redigendi & reformandi, seu alia de novo ex integro, ut prædicitur, eisdem Sacris Canonibus, Decretis & Constitutionibus prædictis minimè adversantia, &, ut prædicitur, examinanda & approbanda, concedas, & per eos, ad quos pro tempore spectabit, sub pœnis in contrafacientes statuendis, observari facere possint & valeant, plenam, liberam & omnimodam facultatem, potestatem & auctoritatem concedas & impartiaris.

Demùm prædictis Viris, qui supradictum redditum annuum ducentorum & duodecim ducatorum

Jus Patronatûs penes Fundatores Præbendarum.

catorum hujusmodi pro fundatione seu dotatione dictorum octo Canonicatuum & Præbendarum assignabunt, eorumque respectivè hæredibus & Successoribus in infinitum Jus Parronatûs & præsentandi personas idoneas ad dictos octo Canonicatus & Præbendas, per Ordinarium Loci in eis instituendas, quotiescumque illos pro tempore per cessum, etiam in manibus nostris, seu decessum, non tamen apud Sedem Apostolicam, Religionis ingressum, aut Professionis emissionem, matrimonium contractum, habitûs & tonsuræ clericalium non delationem, resignationem, seu juris cessionem, non publicationem, privationem, seu quamvis aliam amissionem, & alio quovis modo, & ex quorumcumque personis, etiam Successorum nostrorum Romanorum Pontificum pro tempore existentium, vel cujusvis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis etiam tunc viventis, Familiaribus & continuis Commensalibus, aut aliàs quomodolibet & quovis modo affectionem inducentibus, vacare contigerit, dictâ Apostolicâ auctoritate etiam perpetuò reserves, concedas & assignes; ac dictum Jus Patronatûs & præsentandi Laïcum exercere, & prædictis Viris Fundatoribus, & eorum cuilibet, eorumque respectivè heredibus & Successoribus, non ex Privilegio Apostolico, sed ex mera reali & actuali plena, integra & omnimoda fundatione & perpetua dotatione merè Laïcalibus dumtaxat competere, nec illis ullo umquam tempore derogari posse, neque debere.

Excluduntur quæcumque oppositiones contra hujus Capituli erectionem.

PRÆSENTES quoque etiam ex eo quod quicumque in præmissis interesse habentes, illis non consenserint, ad eaque vocati, & causæ propter quas illa fiant vel facta sint coram Ordinario loci præfato, & tamquam dictæ Sedis Delegato, vel aliàs examinatæ, verificatæ & justificatæ non fuerint, seu aliàs ex alio quocumque capite, quantumvis juridico & legitimo, de subreptionis vel obreptionis seu nullitatis vitio, vel intentionis nostræ, vel quopiam alio defectu notari vel impugnari umquam posse, sed semper & perpetuò validas, firmas, & efficaces fore & esse, suosque plenarios & integros effectus sortiri & obtinere, ac omnibus ad quoscumque spectat & pro tempore spectabit, inviolabiliter observari, nec sub quibusvis similium vel dissimilium gratiarum revocationibus, suspensionibus, limitationibus, derogationibus, aut aliis contrariis dispositionibus comprehendi, sed semper ab illis exceptas esse & fore, eisdemque perpetuò suffragari; sicque & non aliàs per quoscumque Judices, etiam Cameræ Palatii Apostolici Auditores, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, etiam de Latere Legatos, Vice-Legatos, & Sedis Apostolicæ Nuntios judicari & definiri debere, irritum quoque & inane decernas, non obstantibus quibusvis etiam in Synodalibus, Provincialibus, Universalibus & Generalibus Conciliis editis vel edendis specialibus vel generalibus Constitutionibus & Ordinationibus Apostolicis contrariis quibuscumque.

Statuta circa Decanatum.

VOLUMUS autem quod deinceps, cùm dictum Decanatum pro tempore vacare contigerit, ad illum electus, antequam dicti Decanatûs possessionem adipiscatur, electionem, ut prædicitur, faciendam hujusmodi semper & quandocumque Sedi Apostolicæ præsentare, & provisionem dicti Decanatûs à Sede prædicta impetrare, & jura Cameræ Apostolicæ & aliis propterea debita persolvere teneatur.

ALIOQUIN dictus Decanatus vacet eo ipso, ita ut de illo per Sedem Apostolicam tum disponi possit: & quidquid secus super his à quocumque quâvis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit alterari, ex nunc irritum decernimus & inane.

DATUM Romæ, apud Sanctam Mariam Majorem, anno Incarnationis Domini millesimo septingentesimo quinto, sexto Nonas Octobris, Pontificatûs nostri anno quinto.

1705. Vide Hist. Episcop. Antverp. pag. 1..

SUPPLE-

SUPPLEMENTI, SIVE AUCTARII DIPLOMATICI PARS SECUNDA.

CAPUT PRIMUM.

CHLOTHARIUS *Francorum Rex approbat anno 660. commutationem variorum locorum initam per Venerabiles Viros, S. Mummolenum Episcopum Noviomensem ac Tornacensem, & S. Bertinum Abbatem de Sithiu, nunc Audomaropoli.*

Ex Mabillon de Re Diplomatica.

HLOTACHARIUS Rex Francorum Vir Inluster. Dum & Nos Dominus in Solio Parentum nostrorum fecit sedere, oportet Nobis salubriter peragere, ut ea in Dei nomine debeamus propensare, ut id quæ ad profectum Ecclesiarum vel res Sanctorum salvandum pertinet, libenti animo debeamus præstare, qualiter hoc in Dei nomine inlibata debeat permanere, & apud æternum Retributorem Nobis ex hoc ad mercedem possit pertinere, & Congregatio Deo canentes, pro Nobis Domini misericordiam studeant deprecare.

IGITUR Apostolicus Vir MUMMOLENUS Noviomensis Urbis Episcopus, necnon & Venerabilis Vir BERTINUS Abba de Monasterio *Sitdiu*, qui ponitur in Pago Tervuanense, à quorum amborum opere visi fuerunt ædificare, & est in honore Sanctæ Mariæ Genitricis Domini Nostri Jesu Christi, necnon & Sancti Petri & Pauli Apostolorum, vel ceterorum Domnorum Sanctorum constructus, ad præsentiam nostram venientes, Clementiæ Regni nostri detulerunt notitia, ut aliqua locella eorum congrua & opportuna, tam in Pago Constantino, quàm in Noviomaginse, vel Cambracinse, seu Vermandinse, ubicumque congruum locum advertirent, inter se commutare deberent.

IDEO petierunt Nobis unanimiter ante dictus Domnus Mummolenus Episcopus, seu Venerandus Vir Bertinus Abba, ut eis licentiam tribuere deberemus, tam de parte Domno Mummolino Episcopo, vel Civitate Noviomense ipsius Pontificato, quàm & de parte ipsius Bertino Abbate, Monasterii sui *Sitdiu*, quandoquidem eis complacuerunt, & locum invenirent, licentiam nostram habeant faciendum.

INVENERUNT inter se ambo locella aliqua his nominibus: Vallis, quem de parte Venerabili Viro EBERTRAMNO Abbate de Basilica Sancti Quintini pro alia Villa cognominanti Tumninio, seu & Imbrago, & Inglindono, vel in Selerciaco, in ista loca quinta denominata dedit Mummolinus Episcopus jam dicto Bertino Abbate. Similiter dedit Bertinus Abba memorato Domno Mummolino Abbati vel Episcopo portione sua de Villa nuncupante Vausune, in Pago Constantino ad integrum, quem de Illustri Viro AGULFO pro alia Villa Trancilliaco in concambio accepit, & alio locello qui vocatur Laudardiaca Villa, in Pago.... ad integrum.

ISTA omnia denominata quod Nos pro reverentia ipsius sancti Loci, vel Bertino, seu Monasterii sui *Sithiu*, ut hoc in eismetipsis Mummolino

molino Episcopo & Bertino Abbate, sicut superiùs diximus, integra nostra Auctoritas pleniùs confirmare deberet. Cujus petitioni ita præstitisse & in omnibus confirmasse cognoscite. Præcipientes enim ut sicut constat de ipsas res superiùs, quicquid dictum est, in ipsa loca cum omnia & ex omnibus totum & ad integrum, id est cum terris, domibus, mancipiis, farinariis, vineis, vel quicquid inter se commutaverunt, cultis & incultis, & hoc ad præsente tempore possedere vel dominare videntur, ita & inantea per nostrum Præceptum pleniùs inde confirmatum & supra scripti Domnus Mummolinus Episcopus & Bertinus Abba de ipsas res superiùs nominatas, quicquid manu nostrâ fuit delegatum vel firmatum, sicut per eadem declaramus, hoc habeant, teneant, atque possideant, suisque Successoribus cum Dei & nostra gratia derelinquant; vel quicquid exinde facere decreverint, liberam in omnibus habeant potestatem, & nulla inter ipsos lis & altercatio post temporibus ante Parentorum nostrorum Regibus maneat, nisi de parte Domno Mummolino Episcopo, quam & de Successoribus suis Noviomaginse Civitate nulla requisitio nec remallatio fiat; & de parte Bertino Abbate vel ipsius Monasterii *Sitdiu* seu Successoribus suis non fiat: & nec Successoris nostri in curticellas suprascriptas, nec quislibet, ut dictum est, judiciaria potestas ibidem ingredere non præsumat: nisi pro nostra mercede absque introitu judicum memoratus Abba vel Successores sui ibidem consistentes ad parte ipsius Monasterii valeant possidere, qualiter in illis delectetur ad ipsa sancta Congregatione pro Nobis Domini misericordiam jugiter deprecare.

Et ut hæc Præceptio firmior habeatur, & à vobis successoribusque vestris per tempora in omnibus conservetur; Nos & præcelsa Domna & Genitrix nostra Balthechildis Regina signaculo manûs nostræ noscimur adfirmasse.

Actum sub die Kal. Februarii, anno vi. Regni nostri Crisciaco Palacio.

De SS. Bertino, & Mummolino, & de Origine ac Fundatione Cœnobii Sithiensis, quod nunc S. Bertini dicitur, in Urbe Audomaropolitana in Arthesia, vide Diploma à Miræo editum Codice Donat. Piarum, Cap. 3.

CAPUT II.

Theodericus *Francorum Rex, rogante S. Bertino Abbate, benefacit Monasterio de Sithiu, quod nunc est Audomaropoli, anno 676.*

Ex Mabillon de Re Diplomatica.

Theudericus Rex Francorum Vir Inluster. Si aliquid ad loca Sanctorum pro adjuvamen Servorum Dei concedimus, hoc Nobis ad laudem vel æternæ retributionis pertinere confidimus.

Igitur cognoscat magnitudo seu utilitas vestra, quod Nos Venerabili Viro Bertino Abbati de Monasterio *Sitdiu* tale beneficium concessimus, ut quod infra mero Attiniacense de fisco nostro comparatum habebat, aut inantea ad comparandum invenire potuerit, præter illos mansos unde operas carrarias exeunt, hoc habeat concessum, & nullo redditu terræ, nec nullas functiones publicas eisdem ob hoc exigere, nec requirere non debeatis.

Quapropter per hoc Præceptum speciaiiùs decernimus ordinandum, quod in perpetuo volumus esse mansurum, ut neque vos, neque juniores seu successores vestri, nec quislibet de judicaria potestate adcinctus, de ipsas terras quod infra mero Attiniacinse infra ipso fisco nostro memoratus Abba comparatum habet, aut deinceps ipse vel Successores sui, aut pars ipsius Monasterii comparare potuerint, præter illos mansos unde carpentas exeunt, nullos redditus terræ, nec nullas functiones eisdem non requiratis, nec exactetis, nisi quidquid exinde ipse Abba vel pars Monasterii sui *Sitdiu* aut Successores sui, vel quod fiscus noster percipere potuerit, ex nostro munere largitatis hoc habeat concessum atque indultum.

Et ut hæc Præceptio firmior habeatur, & per tempora meliùs conservetur, manûs nostræ subscriptionibus eam decrevimus roborare.

Signum gloriosi Regis Theoderici.

Data sub die x. Kal. Novembris, anno x. Regni nostri, Compendio Palatio, in Dei nomine feliciter.

CAPUT

CAPUT III.

AMALFRIDUS *Vir Nobilis submittit Curæ S. Bertini Abbatis Sithiensis Monasterium utriusque sexûs à se constructum in Honulphi-curte, vulgo* Honnecourt, *in Picardia, sub Diœcesi tamen Cameracensi, Ordinis S. Benedicti, anno 677. Theodericus Francorum Rex eandem Fundationem confirmat.*

Ex Mabillon de Re Diplomatica.

Go in Dei Nomine AMALFRIDUS Illuster Vir, concessi atque delegavi ad Monasterium *Sitdiu*, ubi Venerabilis Vir Bertinus Abba præesse videtur, unà cum voluntate vel convenientia Filiæ meæ AURIANÆ, quæ ibidem Rectrix esse videtur, hoc est Monasterium nostrum, cujus vocabulum est Hunulfocurtis, in Pago Kambrincense, super fluvio *Scald*, quem ego in proprietate nostra in honore Sanctæ Mariæ, vel Sancti Petri, seu Sancti Martini, seu S. Pollinæ construxi, ubi ipsa pretiosa gemma requiescit in corpore. ..

ET supplicamus ipsos Fratres & Rectores Monasterii, ut ipsum Monasterium de Missa, de curso, de luminaria, curam habere studeant, & de hospitibus & peregrinis caritatem, ut mercedem habere debeant, & nomen nostrum in libro vitæ recenseant.

ACTUM Vermandis, quod fecit mensis Februarius dies VIII. in anno XII. Regni Domni nostri Teuderici gloriosissimi Regis.

Nota P. Mabillon.

AMALFRIDI *Litteras ita claudit Folquinus, itemque Iperius in Chronico Bertinensi, qui Iperius prima Instrumenti verba, quæ præfationis loco sunt, refert in hunc modum.* Quantum intellectus sensûs humani, *&c. Illa verò resecuisse videtur Folquinus, quòd nihil ad historicam Diplomatis notitiam conferrent: at subscriptiones omittere non debuit, quæ sic habent.*

AMALFRIDUS hoc Testamentum à me factum relegi & subs.
Ego Auriana Abbatissa consentiens subs.
Signum Adalfridi,
Vulfoaldus,
Nivario,
Angabertus,
Hildramnus,
Erchamfridus,
Signius,
Waraulfus Diaconus,
Vlitmarus,
Crasmarus,
Dudonus,
Bruno,
Ermenfridus,
Constantinus,
Gislefridus,
Centenasius,
Gerfridus,
Balstrantus,
Bladardus rogatus hoc Testamentum scripsi & subscripsi.

HUIC *Instrumento Folquinus confirmationem ejus à Theodorico Rege factam subjicit in hæc verba.*

VENIENS Venerabilis Vir BERTINUS Abba de Monasterio Sithiu, quod est constructum in Pago Tarwaninse, in honorem Sancti Petri, vel ceterorum Sanctorum, per consensu & voluntate Illustris Viri AMALFRIDI, & Matronæ ipsius CHILDEBERTANÆ, seu & Filia eorum AURIANA Abbatissa, Cariciaco Villa in Palatio nostro, in nostram venientes præsentiam, Clementiæ Regni nostri intulerunt, eo quod ipse Amalfridus & Matrona sua Childebertana in honore Sanctæ Mariæ Genitricis Domini nostri Jesu-Christi, vel sanctæ Pollinæ, in loco nuncupante Hunolfocurte, super fluvio Scald visi fuerunt ædificasse, &c.

DAT. Kalend. April. anno XIV. Regni nostri, Cariciaco Palatio.

Extractum ex Archivis Abbatiæ S. Sepulchri Cameraci.

NObilis Vir, AMALFRIDUS nomine, cum Conjuge suâ CHILDEBERIANA circa annum 670, Regnante Theoderico Francorum Rege, insigne Monasterium in sua proprietate erexit atque dotavit, in loco vocato Hunulfi-curte, nunc vulgò *Honnecourt*, tertio lapide à Cameraco, ad Schaldim fluvium, haud procul ab Oppido S. Quintini in Veromanduis. Ecclesiam in honorem S. Petri Apostoli consecravit B. Vindicianus Cameracensium & Atrebatensium Episcopus, assistentibus B. Lamberto Tungrensi aliisque non paucis Coëpiscopis.

Primò fuit Monasterium duplex, Monachorum vel Clericorum & Sanctimonialium; illis præfuit ipse Fundator Amalfridus; ipsis verò Auriana Fundatoris Filia. Sed post utriusque obitum, S. Bertinus Abbas Sithiensis in Arthesia, ejusque Successores Abbates, juxta voluntatem Fundatoris in Diplomatibus exhibitam, Monasterii Hunecurtensis regimen obtinuêre, eo privilegio, ut quemcumque vellent, eidem præponerent. ....

Hinc brevi factum est, ut amotis Monialibus, soli Monachi res divinas ibidem peragerent. Sed neque diu permansit Ecclesia S. Petri Hunecurtensis subjecta Ecclesiæ S. Bertini Audomarensis: sic enim scribit Joannes Iperius (Abbas Bertinianus circa annum 1380. ac celeberrimus Scriptor, in suo Chronico) quomodo Ecclesia de Honnecourt abalienata sit, & ab obedientia nostra recesserit, Scripta nostra non continent.

In hac Abbatia Hunecurtensi permanet memoria S. Lietphardi Martyris, Anglorum Archiepiscopi, nec non SS. Virginum Pollinæ & Valeriæ. Lietphardus tempore Dagoberti Regis in nemore Aridæ-Gamantiæ (vulgò *Arrouaise*) trucidatus atque Martyrio affectus est, sepultus in Pago, cui nomen Trecau, & accedentibus miraculis, loco digniore collocatus. Fulbertus Cameracensis Episcopus sacrum ejus Corpus Cameracum transferre statuerat; sed divinâ revelatione accepit, transferendum illud esse ad Ecclesiam S. Petri in Honnecourt; in qua diutissimè quievit, unà cum Corporibus SS. Virginum Pollinæ & Valeriæ (de quibus etiam agit Doctor Molanus in Natalibus SS. Belgii) donec anno 1557. tria hæc sacra Pignora perierunt in expugnatione Oppidi S. Quintini, ad quod pro securitate translata fuerant. ..

Monasterium hoc, jam ab annis ducentis, tum hostium

incursu ac bellorum procellis (utpotè situm in confinio ditionum duorum potentissimorum Regum, Hispaniæ ac Franciæ) tum etiam Abbatum Commendatariorum incuriâ adeo usque corruerat, ut nihil illic ferme restaret, præter parietes, qui transeuntium oculos feriebant. Bibliotheca tota perierat, redditus in alios usus distracti, neque supererant nisi tres quatuorve Monachi sine disciplina viventes.

Hinc circa annum 1680. Jacobus Theodorus de Brias Archiepiscopus Cameracensis, Regiâ fultus authoritate, cœpit hanc Abbatiam in pristinæ dignitatis formam reponere: assumpsitque è Monasterio S. Sepulchri Cameraci D. Claudium de Hove, quem Priorem Hunecurtensem designavit.

Hic electis vivis lapidibus non tantùm Regularis vitæ observantiam revocavit, sed etiam Monasterium à fundamentis extruxit, redditus recuperavit, expletoque per annos plurimos egregii Prioris officio, factus est anno 1697. Præpositus Ecclesiæ B. Mariæ de Capella Bruxellis, ubi obiit anno 1706.

Successit ei D. Ludovicus Maronier itidem Monachus S. Sepulchri, eoque mortuo D. Petrus le Beche, ejusdem Cœnobii, hodie superstes, qui disciplinam Ecclesiasticam non minùs diligenter fovet & auget: adstipulante etiam Reverendo ac Amplissimo Domino Raimondo Ludovico de Valory, moderno illius loci Abbate Commendatario, nec non Canonico & Thesaurario Ecclesiæ Collegiatæ S. Petri Insulis, qui Thesauros de sua Abbatia perceptos deportavit generosè & ultrò in sinum, in ornatum & commodum Cœnobii sibi commendati.

Ceterum ab Abbatia Honnecurtensi dependent, Præpositura de le Chelle, sita in Arthesia juxta Bapalmas, & Prioratus de Raye, situs in finibus Arthesiæ & Picardiæ, versus Hesdinium.

CAPUT IV.

Clodovæus II. *Francorum Rex S. Bertino Abbati de Sithiu concedit immunitatem à vectigalibus, circa annum* 680.

Ex Mabillon de Re Diplomatica.

CHLODOVEUS Rex Francorum, (Vir Inluster.) Si illa beneficia quæ Parentes nostri ad loca Sanctorum præstiterunt vel concesserunt, pro nostris oraculis confirmamus, & Regiam consuetudinem exercemus, & Nobis ad laudem vel stabilitatem Regni nostri in Dei nomine pertinere confidimus.

IGITUR Venerabilis Vir BERTINUS Abba de Monasterio Sithiu, quod est in Pago Tarwanense, in honore Sanctæ Mariæ Genitricis Domini nostri Jesu-Christi, necnon & Sancti Petri & Pauli Apostolorum, vel ceterorum Domnorum Sanctorum constructum, ad nostram accedens præsentiam, Clementiæ Regni nostri suggessit, eò quod Avus noster CHLODOVIUS quondam Rex de omnes Curticellas vel Villas ipsius Monasterii, quicquid præsenti tempore possidebant, aut adhuc inantea ex munere Regum, vel collata populi, seu de comparato aut de qualibet adtracto in quibuslibet Pagis atque Territoriis inibi erat additum vel collatum, integrâ emunitate Antecessore suo MUMMOLINO quando vel ad prædicto Monasterio concessit, ut nullus Judex publicus ibidem ad audiendas causas, freta exigenda, fidejussores tollendos, nec mansiones aut paratas faciendo, nec homines ipsius Monasterii, tam ingenuos, quàm & servientes super terras suas commanentes distringendos, nec nullas redhibitiones requirendas, nec exactandas, nec judiciaria potestas ibidem ingredere quoquo tempore non deberet, nisi sub emunitatis nomen omni tempore cum omnis fretis-concessis pars ipsius Monasterii debeat possidere.

UNDE & Præceptionem Principum, seu Confirmationem Avunculorum nostrorum CHLOTACHARII, & CHILDERICI, seu & Genitoris nostri THEODERICI quondam Regis, qualiter hæc vel illa locella, quæ postea ipse Bertinus Abba ad parte ipsius Monasterii pro commutationis titulo vel strumenta accipere.... accipere confirmaverunt, Nobis in præsente ostendit relegendas: & ipsis beneficiis concessis de tempore usque nunc asserit conservatas, sed pro firmitatis studium petiit memoratus Abba Celsitudini nostræ, ut hoc circa ipsum locum pro nostra Auctoritate pleniùs confirmare deberemus.

CUJUS petitioni pro mercedis nostræ munere vel reverentia ipsius sancti loci ita præstitisse, & in omnibus confirmasse cognoscite.

PRÆCIPIENTES enim, ut quicquid constat supra scribtos Avos nostros CHLODOVIUS quondam Rex de ipsa emunitate, sicut superiùs est comprehensum, præfato Mummolino, vel postea ipse Avunculi nostri Chlotacharius seu Childericus, seu & Genitor noster Theodericus quondam Reges, justè & rationabiliter consenserunt vel confirmaverunt, & de eo tempore usque nunc recto tramite fuit conservatum, ita & inantea per nostro Præcepto pleniùs in Dei nomine confirmato, inspectas ipsas Præceptiones suprascribtorum Principum, sicut per easdem declaratur, circa ipso Abbati Bertino, vel Successoribus suis, aut ipso Monasterio Sithiu omni tempore ipsis beneficiis concessis in omnibus valeat esse conservatum: & nullâ refragatione vel nullo impedimento à Judicibus publicis exinde quoque tempore habere non pertimescant: unde & ipsa Congregatio pro stabilitate Regni nostri vel salute Patriæ Domini misericordiam jugiter debeant exorare.

ET ut hæc Auctoritas firmior habeatur & in omnibus conservetur, Nos & præcelsa Genitrice nostra CHROTECHILDIS Regina manûs nostræ signaculis subter eam decrevimus confirmare.

SIGNUM gloriosi CHLODOVEI Regis.

Signum præcelsæ Genitricis nostræ CHRODECHILDIS Reginæ.

ACTUM sub die 1. Kal. Junias, anno I. Regni nostri.

CAPUT V.

CHILDERICUS *Francorum Rex, petente Erkemboldo Abbate, immunitatem & alia Privilegia largitur Monasterio de Sithiu in Arthesia, anno circiter* 700.

Ex Mabillon de Re Diplomatica.

CHILPERICUS Rex Francorum (Vir Inluster.) Si facta Parentorum nostrorum, quod ad loca Sanctorum præstiterunt vel concesserunt, per nostris oraculis confirmamus, Regia consuetudine hoc exercemus, & nobis ad laudem vel stabilitatem Regni nostri in Dei nomine pertinere confidimus.

IGITUR Venerabilis Vir ERCHEMBODUS Abba de Monasterio *Sitdiu*, qui est in Pago Teruannense, in honore Sanctæ Mariæ Genitricis Domini nostri JESU CHRISTI, necnon & Sancti Petri & Pauli Apostolorum, vel ceterorum Domnorum Sanctorum constructus, ad nostram accedens præsentiam, clementiæ Regni nostri suggessit, quod Avus noster CHLODOVEUS quondam Rex de omnibus Curtis vel Villis ipsius Monasterii, quicquid eodem tempore possidebant, aut adhuc inantea ex munere Regum vel collata populi, seu de comparato, aut de qualibet adtracto in quibuslibet Pagis atque Territoriis inibi est additum vel collatum, integra emunitate Antecessori suo Domno BERTINO, quondam ipsius Monasterii Abbate, vel ad prædictum Monasterium concessisset, ut nullus Judex publicus ibidem ad causas audiendas, aut freta exactanda, vel fideijussores tollendos, nec mansiones aut paratas faciendas, nec homines ipsius Monasterii, tam ingenuos, quàm & servientes, qui super terras suas commanent, distringendos, nec ullas redibitiones requirendas nec exactandas, judiciaria potestas ibidem ingredere quoquam tempore non deberet: nisi sub emunitatis nomen omni tempore cum omnes fretas concessas pars ipsius Monasterii perenniter deberet possidere.

UNDE & Præceptiones ipsius videlicet Principis Avi nostri Chlodovei, & confirmationes præcelsorum Avunculorum nostrorum CHLODOCHARII & THEODERICI, seu & Genitoris nostri CHILDERICI, etiam & Consobrinorum nostrorum CHLODOVEI & CHILDEBERTI quondam Regum se ex hoc præ manibus habere affirmat, & quod ipsa beneficia concessa ab eo tempore usque nunc videant esse conservata: sed pro integra firmitate petiit Celsitudinem nostram memoratus Abbas, ut hoc circa ipsum locum pro nostra auctoritate pleniùs confirmare deberemus.

CUJUS petitioni pro mercedis nostræ augmentum, vel reverentia ipsius loci ita præstitisse, & in omnibus confirmasse cognoscite. Præcipientes enim præcipimus, ut quicquid constat suprascribtum Avum nostrum Chlodoveum quondam Regem de ipsa emunitate, sicut superiùs est comprehensum, præfato Bertino, vel postea ipsi Avunculi nostri Chlodocharius & Theodoricus, seu & Genitor noster Childericus, etiam & Consobrini nostri Chlodoveus & Childebertus quondam Reges justè & rationabiliter quondam concesserunt & confirmaverunt, & de eo tempore usque nunc recto tramite fuit conservatum, ita & inantea per nostro præcepto pleniùs in Dei nomine confirmare deberemus.

INSPECTAS ipsas Præceptiones suprascribtorum Principum, sicut per easdem declaratur, circa ipsum Abbatem Erkembodum vel Successores suos, & ad ipsum Monasterium *Sitdiu* omni tempore ipsa beneficia concessa in omnibus valeant esse conservata, & nulla refragatione, nec nullum impedimentum à Judicibus publicis exinde quoquam tempore habere non debeant: unde ipsa Congregatio pro stabilitate Regni nostri, vel salute Patriæ Domini misericordiam jugiter debeant exorare.

ET ut hæc auctoritas firmior habeatur, & in omnibus conservetur, manus nostræ subscribtionibus eam subter decrevimus roborare.

DATUM anno Regni nostri III.

CAPUT VI.

CHILDERICUS II. *Francorum Rex benefacit Abbatiæ de Sithiu seu Bertinianæ, anno* 744.

Ex Mabillon de Re Diplomatica.

HILDERICUS Rex Francorum, Viris Inlustribus Gravionibus, atque omnibus agentibus, vel junioribus eorum, tam præsentibus quàm futuris, in quiscumque accionibus Monasterium *Sithiu* habere videtur.

QUEM Divinâ pietas sublimat ad Regnum, condecet facta conservare Parentum, præcipuè quæ comdiis Ecclesiarum aut locis Sanctorum Regali Clementia pro æterna retributione probatur esse indultum, oportet conservare in ævum.

IGITUR cognoscat magnitudo seu & utilitas vestra, quod Venerabilis Vir WAIMARUS Abbas de Monasterio Sithiu, Clementiæ Regni

nostri detulit in notitiam, quod Parens noster Theodericus quondam Rex per suam Præceptionem suâ manu firmatam Antecessori suo Erkembodo Abbati, vel ad prædictum Monasterium suum *Sithiu* tale beneficium concessisset, ut quod infra Fiscum nostrum, ubi & ubi, in quibuscumquelibet Pagis aut Territoriis comparatum habebat, aut inantea ad comparandum invenire poterat, vel quod boni homines Deum timentes, pro animabus eorum ad suprascribtum Monasterium dederunt, aut inantea dederint, hoc habuisset concessum: & quod de Fisco nostro comparatum habebat, aut inantea comparasset, præter illam terram unde opera carraria exeunt, hoc habuisset concessum, & nulla judiciaria potestas, nullos redditus terræ, nec nullas functiones pubplicas eidem ob hoc exigere aut exactare, nec requirere non deberet.

Unde & ipsam Præceptionem ipsius jam dicti Parentis nostri Theoderici quondam Regis se præ manibus ex hoc habere adfirmat, & Nobis in præsenti eam ostendit ad relegendum, & ipsa beneficia concessa de eo tempore usque nunc asserit esse conservata: sed pro firmitatis studium petiit Celsitudinem nostram, ut hoc circa ipsum locum sanctum per nostris deberemus confirmare oraculis.

Quod Nos propter nomen Domini & reverentia ipsius sancti loci ita præstitisse, & in omnibus confirmasse cognoscite.

Præcipientes enim præcipimus, ut quicquid constat suprascribtum Parentem nostrum Theodericum quondam Regem de ipso beneficio, sicut superiùs est comprehensum, præfato Erkembodo Abbati vel suprascribto loco sancto pro augmento mercedis suæ concessit, & de eo tempore usque nunc recto tramite fuit conservatum: ita & inantea inspectis ipsis Præceptionibus prædicti Principis, sicut per easdem declaratur, ita & inantea per nostrum Præceptum pleniùs in Dei nomine sit confirmatum, sub eo ordine circa ipsum Waimarum Abbatem, vel ad ipsum Monasterium suum *Sithiu*, omni tempore ipsa beneficia concessa in omnibus valeant esse confirmata, & nullam refragationem, nec nullum impedimentum à Judicibus publicis exinde quoquam tempore habere non pertimescant: unde & ipsa Congregatio pro stabilitate Regni nostri vel salute Patriæ Domini misericordiam jugiter debeant exorare.

Et ut hæc Auctoritas firmior habeatur, vel per tempora in omnibus conservetur, manûs nostræ subscribtionibus eam subter decrevimus adfirmare.

Signum gloriosi Regis Hilderici.

Datum quando fecit Aprilis dies XXIII. anno primo Regni nostri, Crisciaco Palatio, in Dei nomine feliciter. Amen.

CAPUT VII.

Ludovicus Pius *Imperator Caroli Magni Filius, benefacit Cameracensi Ecclesiæ anno* 817.

Ex Historia Camerac. Charpentier.

In nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi, Hludouvicus Divinâ ordinante Providentiâ Imperator Augustus. Cum petitionibus Servorum Dei justis &c. Proinde immunitates Avi videlicet nostri, Regis Pipini, & Genitoris nostri Caroli bonæ memoriæ præstantissimi Imperatoris, in quibus continebatur insertum, qualiter idem Genitor noster & Antecessores Regis prædictam Sedem, quæ in honore est Dei Genitricis Mariæ, semperque Virginis, ob amorem Dei, tranquillitatemque consistentium Fratrum, sub plenissimâ tuitione & immunitatis defensione habuissent, &c. Per hoc Præceptum nostræ Authoritatis confirmamus, &c.

S. Hludouvici Seren. Imp.

Ego Durandus Diaconus ad vicem Helisacharii recognovi.

Data est XVIII. Kal. Majas. anno Christ. propitio III. Domini Hludouvici piissimi Augusti. Indictione IX.

Actum Aquisgrani Regio Palatio, in Dei nomine. Amen.

CAPUT VIII.

Idem Ludovicus Pius *Imperator dat Privilegium Immunitatis Abbatiæ Bertinianæ anno* 830.

Ex Mabillon de Re Diplomatica.

In nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Jesu-Christi, Hludowicus divinâ ordinante providentiâ Imperator Augustus.

Cum locis Divino cultui mancipatis ob divinæ servitutis amorem opem congruam ferimus, & Imperialem morem decenter implemus, & id nobis profuturum ad æternæ remunerationis præmia capessenda veraciter credimus.

Idcirco notum esse volumus omnibus fidelibus Sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris, præsentibus scilicet & futuris, quia Monachi ex Monasterio *Sithiu*, quod est situm in Pago Tarvawinse, constructum in honore Sanctæ Dei Ge-

nitricis semperque Virginis Mariæ & Beatorum Apostolorum Petri & Pauli, in quo Corpora Beatorum Confessorum Christi AUDOMARI & BERTINI requiescunt; ubi etiam præsenti tempore Vir Venerabilis FRIDUGISUS auctore Deo Abba præest: obtulerunt obtutibus nostris Auctoritatem immunitatis Domni & Genitoris nostri Karoli, bonæ memoriæ Serenissimi Imperatoris, in qua continebatur insertum, quod non solùm ipse, verùm etiam & Antecessores ejus, priores Reges videlicet Francorum, prædictum Monasterium ob amorem Dei, tranquillitatemque Fratrum ibidem consistentium, semper sub plenissima defensione & immunitatis tuitione habuissent: sed pro firmitatis studio postulaverunt, ut non solùm Paternum seu Prædecessorum nostrorum Regum morem sequentes, hujuscemodi nostræ Auctoritatis Præceptum erga ipsum Monasterium immunitatis atque tuitionis gratiâ fieri juberemus; sed etiam percenseremus, ut omnes Cellas & Villas seu ceteras possessiones prædicti Monasterii Sanctæ Mariæ & Sancti Petri & Pauli, atque Beatorum Audomari & Bertini, quæ in quibuslibet Pagis & Territoriis infra ditionem Imperii nostri constant, nullus succedentium nostrorum dividere, aut in alios usus convertere præsumeret; & ut Familia ejusdem Monasterii nullis quibuslibet hominibus foderum daret.

QUORUM petitionibus libenter adquievimus, & ita concedimus, atque per hunc Præceptum in omnibus confirmamus. Et ideo Successores nostros admonemus, ut sicut Nos prædicto Monasterio Sanctæ Mariæ & Sancti Petri & Pauli atque Beatorum Christi Confessorum Audomari & Bertini concessimus, ita illi ratum & stabile permanere permittant; ut nullam divisionem in Monasteriis aut Cellis, vel Villis, seu ceteris possessionibus, in quibuslibet Pagis aut Territoriis consistant, faciant, aut facere permittant, aut in alios usus ipsas res retorqueant.

SED & hoc per hos Imperiales apices sancimus atque decernimus, ut nullus Judex publicus, aut quislibet ex judiciaria potestate in Ecclesias aut loca, vel agros seu reliquas possessiones memorati Monasterii, quas moderno tempore in quibuslibet Pagis & Territoriis infra ditionem Imperii nostri justè & legaliter possidet, atque deinceps in jure ipsius sancti loci voluerit Divina pietas augere, ad causas judiciario more audiendas, vel freda exigenda, aut mansiones vel paratas faciendas, aut foderum exigendum, aut fidejussores tollendos, aut homines ipsius Monasterii tam ingenuos, quàm & servos distringendos, nec ullas redhibitiones aut illicitas occasiones requirendas, ullo unquam tempore ingredi audeat, vel ea quæ supra memorata sunt penitus exactare præsumat: sed liceat memorato Abbati suisque Successoribus res prædicti Monasterii, vel sicut in Præcepto Domni & Genitricis nostri continetur, cum omnes fredos & bannos sibi concessos sub immunitatis nostræ defensione quieto ordine possidere: quatenus ipsos Servos Dei, qui ibidem Deo famulantur, pro Nobis & Prole nostra, vel etiam pro stabilitate totius Imperii nostri à Deo nobis concessi atque conservandi, jugiter Domini misericordiam exorare delectet.

ET ut hæc Auctoritas nostris futurisque temporibus Domino protegente valeat inconvulsa manere, manu propriâ subter eam firmavimus, & annuli nostri impressione signari jussimus.

Signum HLUDOUVICI Serenissimi Imperatoris.

DURANDUS Diaconus, ad vicem FRIDUGISI recognovi & subscripsi.

CAPUT IX.

Idem LUDOVICUS *Imperator, Caroli Magni Filius, benefacit Abbatiæ Bertinianæ anno 836. in gratiam Fratris sui Hugonis, Bertiniensis & variorum aliorum locorum Abbatis.*

Ex Mabillon de Re Diplomatica.

IN nomine Domini Dei & Salvatoris JESU-CHRISTI, HLUDOUVICUS Divinâ repropitiante clementiâ Imperator Augustus.

SI preces Fidelium nostrorum devotè nobis famulantium ad optatum effectum solitæ benignitatis liberalitate pervenire concedimus, abundantiùs credimus oportere suggestiones dilectissimi Fratris nostri HUGONIS Venerabilis Abbatis, quas omninò ratione plenas esse non dubitamus, dignissimo honorificentiæ propriæ effectu perficere, easque præcipuè quæ manifesto suæ devotionis fervore ad Divinum cultum propensius exsequendum pertinere noscuntur.

QUAPROPTER noverit omnium fidelium Sanctæ Dei Ecclesiæ, nostrorumque tam præsentium, quàm & futurorum industria, quia memoratus dilectus Frater noster HUGO Sacri Palatii nostri Archi-Notarius, & Venerabilis Abba Monasterii *Sithiu* siti in Pago Teruanninsi, constructi in honorem Beatæ semper Virginis Genitricis Domini nostri JESU-CHRISTI Mariæ, ac Beatorum Apostolorum Petri & Pauli, in quo etiam Corpora Christi Confessorum Audomari atque Bertini tumulata noscuntur, nostræ innotuit Celsitudini, qualiter jam dudum tempore Prædecessoris sui Fridugisi Abbatis eidem Monasterio nostram fecissemus Auctoritatem, per quam illud cum omnibus ad se pertinentibus morem Paternum avitumque sequentes, sub nostra constitueremus defensione, & mundeburdo,

Mundeburdo, atque immunitatis tuitione, necnon omnes Cellas & Villas, seu ceteras possessiones, quæ in quibuslibet Pagis & Territoriis infra ditionem Imperii nostri consistunt, ut nullus Successorum nostrorum divideret, aut in alios usus converteret, utque Familia ejusdem Monasterii nullis quibuslibet hominibus foderum daret, Imperiali Auctoritate decrevimus, petens ut eamdem nostram Auctoritatem suo quoque nomine renovari juberemus.

Nos itaque ob amorem Divinum & reverentiam atque honorem eorumdem Sanctorum, necnon & monitionem ejusdem Fratris nostri, memoratam Auctoritatem nostram circa eumdem locum Rectoresque per tempora labentia sibi succedentes renovari censuimus, & ea quæ illic decreta fuerunt, præsenti etiam Auctoritate roborare.

Proinde hos nostros Imperiales apices fieri jussimus, per quos Successores nostros admonemus, ut sicut Monasterio prædicto Sanctæ Mariæ & Sancti Petri & Pauli atque Beatorum Christi Confessorum Audomari & Bertini concessimus: ita illi ratum & stabile permanere permittant, ut nullam divisionem in Monasteriis aut Cellis, vel Villis, seu ceteris possessionibus, in quibuslibet Pagis & Territoriis consistant, faciant, aut facere permittant, aut in alios usus ipsas res retorqueant.

Sed & hoc per hos Imperiales apices sancimus atque decernimus, ut nullus Judex publicus aut quislibet ex judiciaria potestate in Ecclesias aut loca vel agros, seu reliquas possessiones memorati Monasterii, quas moderno tempore in quibuslibet Pagis & Territoriis infra ditionem Imperii nostri justè & legaliter possidet, vel quæ deinceps in jure ipsius sancti loci voluerit Divina pietas augeri, ad causas judiciario more audiendas vel freda exigenda, aut mansiones vel paratas faciendas, aut foderum exigendum, aut fidejussores tollendos, aut homines ipsius Monasterii tam ingenuos quàm & servos distringendos, nec ullas redibitiones aut illicitas occasiones requirendas, ullo unquam tempore ingredi audeat, vel ea quæ supra memorata sunt penitùs exactare præsumat: sed liceat memorato Abbati suisque Successoribus vel prædicti Monasterii, sicut in Præcepto Domni & Genitoris nostri continetur, cum omnes fredos & bannos sibi concessos sub immunitatis nostræ defensione quieto ordine possidere: quatenus ipsos Servos Dei, qui ibidem Deo famulantur, pro Nobis ac Prole nostra, vel etiam pro stabilitate totius Imperii nostri à Deo Nobis concessi atque conservandi, jugiter Domini misericordiam exorare delectet.

Et ut hæc Auctoritas nostris futurisque temporibus Domino protegente valeat inconvulsa permanere, manu propriâ subter firmavimus & annuli nostri impressione signari jussimus.

Signum Hludouvici Serenissimi Imperatoris.

Hirminmaris Notarius ad vicem Hugonis Abbatis recognovi & subscripsi.

Data Id. Augusti, anno XXII. Imperii Domni Hludouvici piissimi Augusti, Indictione X.

Actum Aquisgrani Palacio Regio, in Dei nomine feliciter. Amen.

CAPUT X.

Carolus Calvus *Imperator & Rex Francorum recenset atque confirmat possessiones Abbatiæ Vedastinæ Atrebati, circa annum* 866.

Ex Archivis Abbatiæ MS.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Karolus Dei gratiâ Rex.

Si ea quæ Prædecessores nostri Divinâ ordinante providentiâ præditi ac supernâ dignatione illuminati, nec non & Sanctæ Dei Ecclesiæ suorumque fidelium devotis amonitionibus ac precibus, pro statu & utilitate Ecclesiarum ac servorum Dei statuere decreverunt, nostris confirmamus Edictis, atque ipsorum devotissimis consentientes affectibus eadem pia munia Domino annuente exequimur; hæc Nobis procul dubio ad æternam beatitudinem & totius Regni Nobis à Deo commissi tutelam profuturum esse credimus, & retributorem Dominum exinde in posterum habere confidimus.

Igitur notum sit omnibus fidelibus Sanctæ Dei Ecclesiæ ac nostris, præsentibus scilicet & futuris: quia catherva Monachorum ex Monasterio quod vocatur Nobiliacus, ubi preciosus Confessor Christi Vedastus corpore quiescit, humillimis precibus ibidem Deo militantium efflagitati sunt, ut pro Dei Omnipotentis amore & futuro ejusdem conversationis augmento, & ne aliquâ Successorum suorum negligentiâ aut perversitate sive diminutione ordo in ea domesticus futuris temporibus perturbaretur, quasdam Villas ob multimodas necessitates præfatæ Monachorum Congregationi delegatas propter rei firmitatem & ipsius Sancti Patroni nostri Vedasti reverentiam Auctoritatis nostræ Præceptum fieri juberemus, per quod tam ea quæ præ manibus habebant, quàm & ipsa quæ à nostra Celsitudine humiliter exposcebant, rata & stabilita deinceps permanere possent.

Nos verò petitionibus illorum, quia necessariæ rationabiles erant, aurem accommodantes veluti postulaverunt fieri abjudicavimus, atque has infrascriptas Villas diversis eorum necessitatibus profuturas ad eorum usus & necessitates supplendas perpetuò deservituras delegavimus.

Ad matriculam scilicet Maisbod Villam, Bais,

Vide supra pag. 134. Bais, Senons, Herbod, Pomerias, Herlin-curtem & Inboni-curtem, mansos X. cum Longo-bragio, Maninium, Morsele, Sceldogotheim, Inventiacum, & in Dominica Curte mansum unum, & in Farneolo mansum unum.

Has Villas cum mancipiis & omnibus ad se pertinentibus, in usum luminariorum, matriculariorum & ceteris quæ Ecclesiis in præfato Monasterio positis necessaria fuerint, deputavimus cum omni censu de omnibus precariis Monasterii, eo modo ut quidquid etiam ad medicinam opus fuerit, ex præfatis Villis suppleatur.

Ad necessaria verò Fratrum, victûs scilicet & potûs, has Villas delegavimus; medietatem videlicet vici qui vocatur Novavilla juxta Monasterium ipsum situm, & tabernam unam; Filciacum, Villam Dominicam, Curtem Theuludum, Bigartium, Hetnam-Curtem & Bernevillam; in Pago Beluacensi, Mediolanas, Puteas, Aquas & * Angilicurtem, mansum indominicatum & alios mansos XXIV. cum Ecclesia ac vineis & ceteris appendiciis, Vallis super fluvium Sommam cum camba una & duobus molendinis, & mansis ad eosdem pertinentibus, qui in Dominicatu nostro fuerunt, Stagras, Salciacum, Armentarias, Mast, Marcheim, Syrigohym.

* Vide supra pag. 150. & 265.

Has omnes cum precariis omnibus & suprascriptis Villis, post omnium vitæ decessum qui eas modo obtinent, cum universis harum Villarum pertinentiis & Familiis, cum Ecclesiis & ceteris omnibus, usibus Fratrum æternaliter deservituras censuimus; precariam Emmonis & Tagengarii similiter roboravimus.

Ad Cameram verò præfatorum Fratrum has delegavimus: Villam Atheias, Salciacum, Liniacum, Campanias, & in Fontanido mansos III. & mansum unum in Lambras, & alterum in Hadis, ubi homo nomine Odo conmanet, & tabernam unam, in vico Monasterii cum universis appenditiis & Familiis & Ecclesiis & omnibus ad se pertinentibus rebus, eo modo ut silvæ & lignarii & volatitia, cum ovis quæ ex eisdem Villis exeunt, Fratrum usibus deserviant, & ad Præpositum pertineant.

Reliqua verò omnia in usus vestimentorum & calceamentorum & reliquarum necessitatum deputentur. Immò verò omne ex omnibus Villis Fratrum usibus deservientibus, cum lana usque ad summam CCCC. librarum ad Cameram venient. Si quid verò supra fuerit ex lana, non ex lino, in ordinatione Præpositi erit: nam linum omne volumus ut ad Cameram veniat.

Si autem ex his præfatis Villis quæ ad Cameram deputatæ sunt, necessitas Fratrum suppleri non potuerit, ex his Villis quæ ad Præposituram pertinent supplebitur. Ad portam vero Bernaivillam, & in Anzinio mansum unum cum molendino, & in Anez mansos V. cum molendino, & decimam omnis Abbatiæ, quæ ut pleniter veniat, Rector ipsius Monasterii vel qui ipse jusserit prævidebit. Ad Hospitale verò pauperum, in Daginivilla mansos VII. in Boneiamvillam & Lentsales mansos III. cum mancipiis utriusque sexûs in eisdem manentibus, & quintam partem decimæ quæ ad portam venerit, & de omnibus lignariis omnium Villarum quæ ad Præposituram sive ad Cameram pertinent, carrum decimum ad præfatum Hospitale detur. Ad domum vero infirmorum omne theloneum ex mercato destinavimus, quod æqualiter usibus Fratrum infirmorum deserviat, eritque in ordinatione & providentia solliciti Fratris, qui Custos infirmorum est.

Has ergo Villas cum mancipiis & redditibus vel appenditiis omnibus ad se pertinentibus, Fratribus ipsius Congregationis eo modo, sicuti supra taxatum est, Regali Auctoritate & indulgentiâ per hoc Præceptum Confirmationis nostræ stabili jure concedimus, in perpetuum confirmamus, & mancipia, sicut tempore Adalongi Abbatis ad præfatas Villas legaliter pertinuerunt, ita ubicumque sint, absque retractatione usi obtineant.

Clausura verò Monasterii & ædificia, tam ex suprascriptis Villis, quàm ex omnibus rebus ad præfatum Cœnobium pertinentibus, sicuti semper consuetudo fuit, ita construantur ac restaurentur ubicumque opus fuerit. Præcipientes Regiâ potestate, ut nemo Successorum nostrorum Regum vel Abbatum, quod nostro roboratum est inviolabili Edicto, subtrahere vel minuere audeat, aut ad usus suos retorqueat, vel alicui quidquam inde in beneficium tribuat. Sed neque servitia exactet neque peraveredos aut expensas aut auspisium susceptiones recipiat, aut ullas in aliqua re exactiones sive mansionaticos inde exigat, præter consuetudinarias operationes, quæ de sæpedictis Villis in Monasterii utilitatibus ab antiquo fuerant constitutæ; quibus nihil addere præsumant.

Suprascripta autem ad centum duodecim Monachorum numerum ordinantur, ex quo nihil cuiquam licebit subtrahere; augere verò, si fortè voluerit, multiplicatis & augmentatis ad usum opibus accumulare Divini servitii cultores; qualiter in futuris temporibus Fratres in Cœnobio sæpedicto Regulam Beati Benedicti servantes absque perturbatione liberè Deo servire & pro nobis fideliter orare queant, nobisque pro rata Confirmatione, & illis propriâ & sanctâ observatione merces in perpetua recompensetur beatitudine. Ad corroborandum etiam ampliùs quam ad fulciendum nostræ Celsitudinis Præceptum, Privilegium Episcopale per-semel à cunctis Ecclesiæ Filiis æternaliter observandum fieri & confirmari decrevimus.

Et ut hæc Auctoritas, quam ob Dei amorem & animæ nostræ remedium statuimus atque firmavimus, firmiorem obtineat vigorem, & deinceps inconvulsa perdurare valeat; manûs nostræ confirmatione eam subter firmavimus & de anulo nostro signari jussimus.

Adalgarius Notarius, ad vicem Gunzelini recognovit.

Data III. Kal. Novemb. Indictione primâ, anno XXVII. Regnante Karolo gloriosissimo Rege.

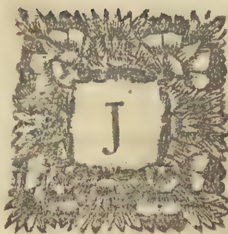
Actum in Andrei-Villa Palatio Regio in Dei nomine feliciter. Amen.

CAPUT

CAPUT XI.

JOANNES VIII. *Pontifex dat Privilegium libertatis, & confirmat possessiones à Carolo Calvo Imperatore concessas Ecclesiæ Abbatiali S. Vedasti Atrebati, circa annum 876.*

Ex Archivis Abbatiæ MS.

OHANNES Episcopus, Servus Servorum Dei, Fratribus Monasterii Beati Vedasti, quod vocatur * *Nobiliacus* vel *Attrebas*, ubi ipse Sanctus Vedastus Confessor Christi corpore quiescit, in perpetuum.

* Vide supra pag. 47

SI utilitatibus Servorum Dei piè consulimus, locaque Christo dicata Apostolicis fulcimus Sanctionibus, quò Divini Cultûs Servitores, inibi Deo vacantes, à turbinibus & variis tempestatum sæcularium muniantur incursibus, nihil hoc holocausto gratius Redemptori nostro credimus offerendum.

QUA de re luce clariùs patet omnibus Sanctæ Ecclesiæ Filiis, quia Karissimus Filius noster * Carolus Rex adiens limina Beatissimorum Apostolorum Petri & Pauli, honorificè à Nobis susceptus, postquam solemniter vota Regia persolvisset, apud sepulchrum Beati Petri die Nativitatis Domini, in Ecclesia ipsius B. Petri Apostolorum Principis dignitatem Imperialem per impositionem manuum nostrarum adeptus est.

* Vide ejus Diplomata pag. 136. & 932.

DEHINC non minùs devotè quàm humiliter à nobis expetiit, ut Beati Petri Apostolorum Principis, simulque nostri Apostolatûs Auctoritate decerneremus Privilegium Romanæ atque Apostolicæ Sedis astipulatione roboratum Fratribus jam dicti Monasterii Confessoris Christi Vedasti, per quod stabili jure, ac sine perturbatione possideant Castrum, atque prædictum Monasterium, & omne quod eis per suum Præceptum concesserat, ac Gallicanorum Episcoporum Decreto muniri fecerat.

HUJUS rei gratiâ, quia eumdem Augustum Divino contactum amore id fecisse perspeximus, gratanter ejus petitionibus præbuimus assensum; decernentes Apostolicâ Auctoritate, ea quæ hic inserta habentur, inconvulsa manere; ad Matriculam scilicet Ecclesiæ Maisbod, Villam Bais, Senons, Herbodeisternam, Pomerias, Herlincurtem, & Inbonicurtem; Mansos x. cum Longobragio, Maninium, Morsele & Sceldogotheim, Juventiacum, & in Dominica-curte mansum unum, & in Farreolo mansum unum.

AD necessaria verò Fratrum victûs scilicet & potûs, medietatem vici qui vocatur Novavilla & tabernam unam Filciacum, Dominicam-Curtem, Theuludum, Bigartium, Hetnamcurtem, Bernevillam, Mediolanas, Puteas, Aquas, * Angilicurtem, Vallis cum camba una & duobus molendinis, Stragas, Saltiacum, Atramentarias, Mast, Marcheium, Syringenhem, Precariam Emmonis & Tagengarii.

* Vide supra pag. 150. & 156.

AD Cameram verò Fratrum Villas sitas in Pago qui vocatur Batuas, quem circumfluit Renus bicornis fluvius, hiis nominibus; Rexnam, Vulfaram, unà cum Capella ibidem posita, Rotheim mansos VI. Præterea etiam ultra Renum prælibatum fluvium mansos numero XXXVI. pariter cum silvis appendentibus: deinde in Pago Attrebatensi Atheias, Saltiacum, Liniacum, Campanias, & in Fontanido mansos III. & in Lambras mansum unum, & alterum in Hadas, & tabernam unam, in Vico Monasterii ad portam Berneiam Villam, & in Anzinio mansum unum cum molendino, & in Anez mansos V. cum molendino, & decimam omnis Abbatiæ.

AD Hospitale pauperum in Daginvilla mansos VII. & in Boneiam Villam & Lensales mansos III. & quintam partem omnis decimæ:

AD domum verò infirmorum omne theloneum ex mercato; & has Villas quas pro remedio animæ suæ dedit vel reddidit Sancto Vedasto, Trontellicurtem, Lilliacum, Lutosum montem atque Tilgidum.

HAS ergò Villas cum omnibus appenditiis & redditibus & mancipiis, quemadmodum per Præcepti paginam ordinata sunt atque tradita, per nostri Apostolatûs Auctoritatem sancimus, ut nulli mortalium liceat aliter ordinare, mutare vel aliud quid quoquo modo ex inde vel parum agere: præter quod à sæpedicto Filio nostro piissimo Augusto constitutum, sed hujusmodi ordinatio in Abbatis arbitrio pendeat.

Qui ergo ea quæ Sancta atque Apostolica Sedes stabilivit pro nihilo duxerit, temerarioque ausu avariciæ, diabolicæq; cupiditatis instinctu, qualitercumque violare temptaverit, si ex toto vel in parte transgressor apparuerit, Petri Apostolorum Principis nostrique Apostolatûs auctoritate anathematis nexibus ut fur & sacrilegus astrictus, atque ab unitate Matris Ecclesiæ & participatione Corporis & Sanguinis Christi sequestratus cum Juda traditore Domini nostri Jesu Christi & diabolo ejusque atrocissimis pompis in tremendo die magni examinis sententiam dampnationis accipiat. Et qui hiis Apostolicis sanctionibus sincero amore observator extiterit, benedictionem & misericordiam à Domino Jesu Christo percipiat, & partem & societatem cum eis, quorum nomina scripta sunt in libro vitæ Agni, à constitutione mundi. Amen.

DATA V. Kal. Januarii per manus Anastasii Primiscrinii, anno primo Imperii Karoli Serenissimi Imperatoris Augusti, & post Consulatum ejus anno primo, Indictione octavâ.

CAPUT

CAPUT XII.

MACHARIUS *Comes cum Conjuge* GONDRADA *dotat Ecclesiam Cathedralem Cameracensem anno* 885.

Ex Balderici Episc. Chron. Camerac.

BENE possidet ille res in hoc sæculo, qui de terrenis atque caducis comparat præmia sempiterna.

QUAPROPTER Nos in Dei nomine MACHARIUS Comes, & Conjux mea GONDRADA, cogitantes de Dei amore, vel æterna bona retributione, pro animarum nostrarum remedio, seu pro anima Domni ac Senioris nostri JOHANNIS Cameracensium Episcopi, aliquas res nostras, quas ipse ad hoc faciendum Nobis donare dignatus est, & quas illi Domnus Imperator LOTHARIUS, per suam misericordiam, & per suum Præceptum in jus proprium dedit, quæ habentur in Pago Condrostinse, donamus atque transfundimus ad partem Ecclesiæ S. Dei Genitricis Mariæ, ubi jam dictus Venerabilis Pontifex Domnus Johannes præsidere videtur: hoc est in Vico *Hoio*, super fluvium ejusdem nominis *Hoio*, Ecclesiam in honore Sanctæ Dei Genitricis Mariæ, mansum Dominicatum cum castitiis, ad quem aspiciunt de terra arabili bunnaria IV. de silva bunnaria CC. Sunt ibi molendini II.

In alio loco in Villa *Haidis*, mansum Dominicatum cum castitiis, & arboreto super fluvium *Sclevum*, ad quem aspiciunt de terra arabili bunnaria XXXIII, de prato bunnaria IX, de silva bunnaria C, Mansi serviles VI. Est ibi camba I.

IN alio loco in Villa *Bacilla*, mansum Dominicatum cum castitiis super *Gorbia*, ad quem aspiciunt de terra arabili bunnaria XLVII, de prato bunnaria III, de silva bunnaria L, mansi serviles IV. est ibi camba I.

IN alio loco in Villa *Halogis* super fluvium *Pauleta*, mansos III. habentes de terra arabili bunnaria XXXV.

IN alio loco qui dicitur *Falmana*, in Villa *Grandicampo* mansum Dominicatum cum castitiis, ad quem aspiciunt de terra arabili bunnaria XXX, de silva bunnaria CC, mansi ibidem deservientes VIII.

ET in loco nuncupato *Glevo* est mansus I.

IN alio loco, in Villa *Harsanium*, super fluvium *Wenna*, mansum Dominicatum habentem de terra arabili bunnaria XII, de prato bunnaria II, de silva bunnaria L.

QUÆ habetur in loco *Carcinio*, mansos serviles ibidem deservientes absos IV: unus ex illis est situs in loco *Carcinio*, alter verò in loco *Wadingo*, super jam dictum fluvium.

QUÆ colligunt in summa mansi XXXI, & inter terram arabilem & prata ad Dominicatum pertinentia bunnaria CXL, & de silva bunnaria DC, & eo amplius, exceptis communiis quæ habentur iu loco nuncupato *Carcinio*, & quicquid ad prædicta loca aspicit, cum omni integritate, & terras cultas & incultas, pervia, vua, discapia, prata, pascua, silvas, communias, aquas, aquarumque decursus, & mancipia utriusque sexûs, quorum CL. sunt.

Eâ videlicet ratione hæc omnia superiùs dicta ad partem suprà dictæ Sanctæ Dei Ecclesiæ Cameracensis tradimus, ut dum Nos advixerimus, liceat Nobis usu-fructuario excolere & possidere: & Infans, nomine *Achildis*, quàm ipsa Conjunx nostra *Gundrada* de alio Viro peperit, necnon & Infantes quilde eadem ipsa Conjuge Nobis nasciturі sunt, si superstites Nobis fuerint, similiter habeant, dum advixerint, usufructuario ad excolendum & possidendum.

ET sic post nostrum & nostrorum Infantum de hac luce discessum, hæc omnia cum omni integritate & emelioratione ad præfatam Sanctæ Dei genitricis Ecclesiam Cameracensem revertantur.

SIMILITER & in compensatione hujus meriti dedit Nobis idem Senior noster *Johannes* Episcopus, per consensum supra Fidelium Clericorum Cameracensium, & Laicorum, ex rebus Sanctæ Mariæ Cameracensis Ecclesiæ, Villam quæ dicitur *Villare*, quæ est sita in Pago *Hagnoënse*, super fluvium *Unctium*, ubi habet mansum Dominicatum, & de terra arabili ibi aspiciente bunnaria CXII, de prato bunnaria IV, de silva per æstimationem inter Villare & loco nuncupato *Harilegias* bunnaria C, & Ecclesiam unam.

In *Gentlinio* cum Ecclesiastico manso habente de terra arabili bunnaria XII, & molendina II.

IN ipso Villare cum mansis II. & cambis II. Mansos etenim qui ad supra dictum mansum Dominicatum deserviunt vestitos XII, & alios qui nuper vestiti sunt XII, qui nec adhuc integrum possunt solvere censum, absos XVI. Mansuras etenim in ipso Villare IX, quæ debent solvere solidos VI, & dicitur VIII, & sunt absi.......

In loco nuncupato *Grando-villare* inter mansuram & terram arabilem bunnaria III.

IN alio loco nuncupato *Munliaco* inter mansuram & terram arabilem bunnaria III.

QUÆ colligunt in summa mansi XLIV. & mancipia utriusque sexûs, quæ ad ipsum Villare aspiciunt, seu quicquid ad prædictum locum cum omnibus appendiciis & integritatibus suis pertinet, terras cultas, & incultas, pervia, vua, discapia, prata, pascua, silvas, aquas, aquarumque decursus.

HÆC omnia nobis concessit Domnus Senior noster *Johannes* Episcopus, eo videlicet tenore, ut, sicut superiùs diximus, dum advixerimus, utrum & quod dedimus, & quod accepimus, potesta-

potestatem habeamus, nec non & supra dicta *Acheldis*, seu & ceteri Infantes nostri, qui de jam dicta Conjuge meâ nasciturí sunt, si superstites nobis fuerint, similiter dum advixerint, potestatem habeant usu-fructuario excolere & possidere: & pro ipso usu censuimus annis singulis solidos II, ut ipsos, dum advixerimus, exsolvere faciamus. Similiter & nostri Infantes, dum advixerint, exsolvere faciant ad partem supradictæ Ecclesiæ Cameracensis, in Festivitate Purificationis Sanctæ Mariæ.

Et si de ipso censu tardi aut negligentes apparuerimus, fidem exinde faciamus, & contra supradictam Sacrosanctam Dei Ecclesiam hoc componamus, & de ipsis rebus vel mancipiis ullo modo potestatem non habeamus dandi, vel commutandi, aut alienandi, nisi ad salvandum & emeliorandum, dum advixerimus; & post nostrum & nostrorum Infantum de hac luce discessum, hæc omnia supra dicta cum omni integritate & emelioratione ad Sanctam Dei Ecclesiam Cameracensem revertantur.

Si verò, quod futurum esse non credimus, aliquis de heredibus ac proheredibus nostris contra hanc Donationem nostram sive Precariam venire, aut eam inquietare tentaverit, iram Dei Omnipotentis, & Sanctæ Trinitatis incurrat: & à liminibus Sanctæ Dei Ecclesiæ alienus existat: & insuper ad partem Fisci auri lib. x, argenti pondo xxx. coactus exsolvat. Et hæc Donatio pariter cum Precaria firma & stabilis permaneat cum stipulatione subnixa.

Actum Cameraco Civitate, ante Altare S. Mariæ Id. April. anno Dominicæ Incarnationis octingentesimo octuagesimo quinto, Indictione VII. & anno XXXV. Regni Domni nostri *Karoli* Regis, & in successu Lotharii Regis V. 885.

Ego Johannes Episcopus hanc Donationem relegi, & propriâ manu firmavi.

Signum Macharii & Uxoris ejus Gundradæ, qui hanc Donationem pariter cum Precaria fieri vel firmari rogaverunt.

Ego Ernaldus indignus Presbyter, & Manualis Notarius, hanc donationem, jubente Domno Johanne Episcopo, scripsi.

CAPUT XIII.

Arnulphus *Rex Lotharingiæ benefacit eidem Ecclesiæ Cameracensi anno* 894.

Ex Chronico Camerac. Balderici.

In nomine Domini nostri & Salvatoris Jesu Christi, Arnulfus Divinâ gratiâ Rex. Cùm petitionibus servorum Dei justis & rationabilibus, Divini cultûs amore favemus, supernâ gratiâ Nos muniri non diffidimus.

Proinde noverit industria seu sagacitas omnium Fidelium nostrorum, tam præsentium quàm & futurorum, quia Vir Venerabilis Dodilo Cameracensis Urbis Episcopus, obtulit obtutibus nostris immunitates beatæ memoriæ Antecessorum nostrorum, Regis videlicet Pipini, ac Imperatorum Karoli Magni, seu Hludouvici, in quibus continebatur insertum, qualiter prædicti Antecessores nostri Reges denominatam Sedem, quæ est in honore Sanctæ Dei Genitricis Mariæ semperque Virginis, ob amorem Dei & tranquillitatem Fratrum ibidem consistentium, semper sub plenissima tuitione, & immunitatis defensione habuissent.

Pro firmitate tamen rei postulavit Nos præfatus Episcopus Dodilo, ut eorundem Regum Auctoritates in amore Dei & reverentia Sanctæ Dei Genitricis Mariæ, nostrâ Auctoritate confirmaremus.

Quod ita, per interventum Venerabilis Episcopi nostri Salomonis, libenter adquievimus, & ita in omnibus concessimus, atque per hoc Præceptum nostræ auctoritatis roboravimus.

Præcipientes ergo jubemus, ut nullus Judex publicus, vel quislibet ex judiciaria potestate, in Ecclesias, aut loca, vel agros, seu reliquas possessiones prædictæ Ecclesiæ, quas moderno tempore in quibuslibet Pagis vel Territoriis infra ditionem Imperii nostri, justè & legaliter memorata tenet vel possidet Ecclesia, vel ea quæ deinceps à Catholicis Viris eidem collatæ fuerint Ecclesiæ, ad causas exigendas, aut freda, vel mansiones, vel paratas faciendas, aut fidejussores tollendos, aut homines ipsius Ecclesiæ tam ingenuos quàm servos super terram ipsius commanentes nequaquam distringendos, vel ullas redibitiones aut inlicitas occasiones requirendas, nostris & futuris temporibus ingredi audeat, vel ea quæ suprà memorata sunt penitùs exigere præsumat.

Sed liceat memorato Præsuli, suisque Successoribus, res prædictæ Ecclesiæ, cum Cellulis, & rebus, vel hominibus sibi legaliter subjectis, sub immunitatis nostræ defensione quieto ordine possidere, & nostro fideliter parere Imperio, atque pro stabilitate nostra, vel totius Imperii à Deo nobis collati, vel conservandi, unà cum Clero & populo sibi subjecto liberè Dei misericordiam exorare, & quicquid exinde Fiscus noster exigere poterat, in luminaribus ipsius Ecclesiæ concinnanda perpetualiter concessimus ad habendum.

Præterea constituimus, ne quis Dux, vel Comes, atque Vicarius, seu quislibet ex judiciaria potestate, nostram vel Antecessorum nostrorum Regum Auctoritatem violare præsumat. Quod si fecerit, causis Regalibus sit obnoxius, & insuper solidis DC. culpabilis judicetur. Videlicet ut duæ partes in Archivum ipsius Ecclesiæ admittantur, & tertiam Fiscus Regalis noster recipiat, ut nullus tale quid audere deinceps præsumat.

Quod ita & Nos per hanc nostram Auctoritatem

tatem confirmamus, ut sicut à beatæ memoriæ Antecessoribus nostris prædictæ Ecclesiæ collatum atque firmatum est; ita & deinceps inviolabiliter conservetur.

Et ut hæc nostra Auctoritas à fidelibus Sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris, veriùs certiùsque credatur, manu propriâ subter eam firmavimus, & annulo nostro jussimus insigniri.

Signum Domni (1) Arnulfi invictissimi Regis.

Wichingus Cancellarius ad vicem Theotmari Archi-Capellani recognovi.

Data viii. Idus Junii anno Incarnationis Domini octingentesimo nongesimo quarto, Indictione xii. anno vii. Domni Arnulfi piissimi Regis. 894.

Actum Wormatiæ, in Dei nomine feliciter. Amen.

(1) Arnulphus, Rex Lotharingiæ, de quo plura vide superiùs pag. 42. & 143. & 250.

CAPUT XIV.

Carolus Magnus *Imperator varia Prædia attribuit dictæ Ecclesiæ Cameracensi anno* 909.

Ex Chronico Cameracensi Balderici Episc.

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, (1) Karolus Divinâ propitiante clementiâ Rex Francorum, Vir Illustris. Quoties utilitatibus Ecclesiarum, & commodis Deo servientium rationabiliter providemus, hoc Nobis tam ad corporis quàm animæ salutem, quamque ad stabilitatem Regni totius Nobis à Deo collati & conservandi provenire posse, per omnia confidimus.

Porrò autem nosse volumus omnium fidelium nostrorum strenuitatem, tum præsentium, tum quoque futurorum, quòd Vir Venerabilis Stephanus Sanctæ Cameracensis Ecclesiæ Præsul, nostram adiens Magnificentiam, significavit Nobis, Clericos jam dictæ Sedis suæ, habere quidem res ejusdem Episcopii suo victui delegatas, super quibus etiam Regale Præceptum, olim largiente (2) Zuentebolcho Rege, habuerant, sed eadem Civitate deflagratâ, Præceptum quoque voracibus flammis absumptum est.

Hujus ergo rei negotio, nostræ Pietati supplicavit humiliter, quò prioris Edicti damnum nostrâ instauraremus munificentiâ. Quod etiam facere pro Dei amore, ac Fratrum inibi Deo famulantium, libenti adquievimus mente, & ex rebus quas hactenus quoquo ordine, justè & legaliter possident, hanc eis Auctoritatem innovari pro tutamento jussimus.

Præcipientes ergo edicimus, quatenus præfatæ Clerici Ecclesiæ, domos quidem proprias, quas habent in Civitate, quibusque voluerint, in Congregatione tamen ejusdem loci, hereditario duntaxat jure, sive per venditionem & emptionem, seu per commutationem, aut planè per traditionem sibi invicem liberè pro voto concedant.

Porrò Territorium Monasterii quod fuit extra Urbem, pariter & Villas suis usibus deputatas, scilicet (3) Pago quidem Cameracensi, *Carneres*, *Lis*, *Venzenzias*, *Muntiniacum*, *Gualtercurt*, *Gundreceias*: Hainoënsi verò Comitatu, *Ommium*: Virmandensi autem, *Toriniacum*: porrò Suessonico, *Carisiolum*, simul cum mancipiis utriusque sexûs, cum terris cultis & incultis, pratis, aquis, aquarumve decursibus, molendinis, cambis, silvis, & omnibus ad res Fratrum prædictas pertinentibus, modò & deinceps in perpetuum tam præsentes quàm & futuri ejus loci Successores Clerici teneant atque possideant, habentes potestatem jure tantùm hereditario ex eis facere quicquid communi Decreto per unanimem consensum justè delegerint.

Sanè, si, quod minimè arbitramur, aliquis huic nostro obvius Decreto, quidlibet, aut injuriam agere nisus fuerit, DC. solidis culpabilis judicetur; ita ut duæ horum partes ejusdem loci Fratribus cedant, & tertiam Fiscus recipiat Regis: & insuper quod iniquè molitus est, evindicare nullatenus valeat, ut nemo jam tale quid usurpare præsumat. Et ut hujus Edicti Auctoritas ineluctabilem perenniter obtineat vigorem, manu eam roboravimus propriâ, & annuli nostri dignâ illustratione jussimus condecorari.

Signum Karoli Regis Gloriosissimi.

Hugo Regiæ Dignitatis Notarius ad vicem Herivei Archiepiscopi subnotavit.

Datum xiii. Kal Januarii, Indictione xiv. anno xix. regnante Karolo Rege gloriosissimo, redintegrante xiv. largiore verò hereditate indeptâ i.

Actum in Villa *Cruztiaco*, in Dei nomine feliciter. Amen.

(1) Carolus Magnus, Imperator, Rex Franciæ, Germaniæ, Italiæ &c. cujus Stemma & res gestas vide superiùs ad pag. 497.

(2) Zuentebolchus, aliàs *Zuentiboldus*, Arnulphi Imperatoris ac Regis Germaniæ & Lotharingiæ, Filius ex Concubina, fuit à Patre suo constitutus Rex Lotharingiæ. Vide plura de ipso supra pag. 253. ejusque Stemma pag. 692.

(3) Pago quidem Cameracensi. *Carneres, Lis, Venzenzias, Muntiniacum, Gualtercurt. Gundreceias.* Ex his locis Pagi, hoc est Agri seu Territorii Cameracensis, duo sua adhuc retinent nomina, Carnieres & Montiniacum, gallicè *Montigny*, quæ sita sunt quasi in meditullio ipsius terræ Cameracesii.

Lis, existimatur esse Pagus quem nunc appellamus *Neuvelis*, ad distinctionem alterius dicti *Viesliis*. Distat Cameraco

raco hodiernis nostris milliaribus quatuor, à Castello Cameracesii uno. In Chartis Geographicis scribitur *Neufvely*.

VENZENZIÆ, vel, ut originale hoc loco habet, Venzelzeiæ, seu Vendelgiæ, locus fuit ubi postea ædificatum est Oppidum, quod dicimus Castellum Cameracesii, olim & Perona, & Castellum S. Mariæ nominatum. Remansit tamen Ecclesia de Vendelgeias in suburbio.

Hinc cùm Gerardus I. Episcopus Cœnobio apud novum Castrum Sanctæ Mariæ, in honore Sancti Andreæ, nec non Philippi & Jacobi, & Sanctæ Martyris ac Virginis Dei Maxellendis, à se constructo, dotem assignaret, inter alia exprimit Ecclesiam de Vendelgeias; quam commutavi, inquit, cum Fratribus Sanctæ Mariæ, pro Alodio de *Fontanis*, Ecclesiam de Ferrarias &c. Vide supra pag. 55 & 56. Conradi Imperatoris Diploma anni 1033. & Gerardi Episcopi Litteras anni 1046.

In eorundem Litteris fit mentio *Gundreciarum*, videturque locus fuisse circa Oppidum Castelli Cameracesii.

GUALTERCURT, quod sonat Gualteri-curtem, fortè est, quod in Litteris Lietberti Episcopi, & in Litteris Apostolicis, Eugenii III, Alexandri III, & Lucii III. vocatur Altare sive Ecclesia de *Wahiercurt*, seu etiam Villa & Allodium de *Wahiercurt*, semperque adjungitur Altari & Allodio de *Ribecourt*, quod distat à Cameraco duobus milliaribus, viâ quæ ducit Peronam.

CAPUT XV.

HENRICUS AUCEPS *Germanorum Rex dotat Cœnobium S. Maximini, Ordinis S. Benedicti, extra muros Urbis Trevirensis anno 930.*

Ex MS.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, (1) HEINRICUS Divinâ favente gratiâ Rex.

NOVERINT omnes Fideles nostri, præsentes scilicet & futuri, quia Nos per interventum (2) MAHTHILDÆ dilectæ Conjugis nostræ ad Cœnobium (3) Sancti Maximini extra muros Treveris Civitatis constructum, quandam nostri proprii juris Capellam & duos mansos, quos *Mertin* & *Scazcibo* possident ac persolvunt, unà cum semetipsis omnibusque rebus ad eandem Capellam & præfatos mansos ritè & rationabiliter pertinentibus, curtilibus etiam & ædificiis, terris cultis & incultis, agris, pratis ac propriis pascuis, silvis, viis & inviis, exitibus ac reditibus, quæsitis & inquirendis, ob æternæ felicitatis retributionem æternaliter in proprietatem donavimus.

JUSSIMUS quoque hoc Præceptum inde conscribi, quatenus præfatæ res, in loco qui dicitur (4) *Thioten-hof* sitæ, ad Monachorum inibi Domino servientium victum & vestitum perpetualiter consistant.

ET ut hoc nostræ Auctoritatis Præceptum firmiùs nostris futurisque temporibus habeatur, annulo nostro subtus illuc insigniri præcepimus.

Signum Domini HENRICI, Serenissimi Regis.

Simon Notarius, ad vicem Hiltiberti Archi-Cappellani, recogn. *Et hìc appendebat quondam Sigillum.*

DATA II. Kal. Jul. anno verò Dominicæ Incarnationis D.CCCC.XXX. Indict. III. anno autem Serenissimi Regis Heinrici XI. 930.

ACTUM (5) Aliti, in Dei nomine feliciter. Amen.

(1) HEINRICUS, cognomento *Auceps*, & primus hujus nominis Rex Germanorum. Hic cùm quæreretur assumendus in Regem, aucupio operam dare invenitur, undè *Aucupis* nomine vocatur. Regnare cœpit anno 920. & obiit anno 935.

(2) MAHTHILDÆ dilectæ Conjugis nostræ, quæ erat Filia Ducis Saxoniæ.

(3) S. MAXIMINI. Abbatia potens Benedictinorum apud Treviros, de qua vide supra pag. 124. 129. 130. &c.

(4) THIOTENHOF, Romanis *Divio-durum*, nunc *Theonis-villa*, Germanis *Diedenhove*, Gallis *Thionville*, ad sinistram Mosellæ ripam. Civitas Ducatûs Luxemburgensis munita admodum, anno 1643. post acrem obsidionem, dominio Regis Galliæ subjecta fuit. Olim fuit Caroli Magni Palatium, qui ibidem anno 805. frequenti Nobilium & Principum concursu Comitia habuit. Abest Luxemburgo quatuor milliaribus.

In Annalibus Trevirensibus, quos PP. Brouwerus & Masenius eleganter conscripserunt, ad annum 934. referuntur sequentia: *Rex Henricus præclarum posteris donum reliquit, Ecclesiam Theodonis-villæ cum Mosellæ portorio, cæterisque vectigalibus ex Regali Fisco petitis.* Sed hi Patres nullam jam citati Diplomatis, hactenus manuscripti, habuerunt notitiam.

(5) ALITI. Hunc locum alii Iselburgum, alii Vesaliam superiorem prope Treviros, alii Alechem prope Paderbornam autumant.

CAPUT XVI.

OTTHO I. *Imperator Fulberto Cameracensi Episcopo ejusque Successoribus confert anno 947. Abbatiam S. Gaugerici Cameraci, quæ nunc est Ecclesia Collegiata Canonicorum.*

Ex Chronico Camerac. Balderici Episc.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, OTTO, Divinâ propitiante Clementiâ Rex.

NOVERINT omnes Fideles nostri, præsentes scilicet & futuri, qualiter pro Dei amore, & Sanctæ & Intemeratæ semper Virginis Mariæ, Genitricis ejusdem Dei & Domini nostri Jesu Christi, nec non & animæ nostræ salute, interventu quoque Fidelium nostrorum, scilicet Fridurici Archiepiscopi, & dilecti Germani nostri Brunonis, & Cuonradi Ducis, atque Herimanni Ducis, & ceterorum fidelium, concedimus à die præsente & hora Sanctæ Mariæ ad Sedem Cameracensis

Ecclesiæ, cui Venerabilis Fulbertus Episcopus, Deo annuente, præsidere videtur, Abbatiam Sancti Gaugerici omnem ex integro, cum omnibus rebus & possessionibus domi extraque pertinentibus, sicuti juris nostri hactenus justè ac legaliter visa est fuisse, concesâ pariter omni publicâ functione vel exactione, ad jam fatum sancti Monasterii locum pertinente.

Ut nullus Comes, vel quilibet rei publicæ Minister illic potestatem habeat, aut mallum tenendi vel bannum, vel freda exigendi, aut aliquam districtionem faciendi, sed per omnia ita sub potestate sint Episcopi, qui Deo præstante per successionem eidem præfuerit Ecclesiæ, deinceps & in perenni tempore, sicuti usquemodò juris fuerunt potestatis nostræ.

Et ut hæc nostræ Concessionis Auctoritas per succedentium curricula temporum inrefragabiliter firmiorem in Dei nomine obtineat vigorem, manu propriâ nostrâ subtus eam firmavimus, & annuli nostri impressione corroborari præcepimus.

Signum Domni Ottonis invictissimi Regis.

Bruno Cancellarius, ad vicem Rotberti Archi-Capellani, recognovi.

Data II. Kalendas Maii, anno Dominicæ Incarnationis nongentesimo quadragesimo septimo, Indictione VI. regnante pio Rege Ottone anno XIII. 947.

Actum Aquisgrani Palatii in Domino fæliciter. Amen.

Cameraci, præter Metropolitanum Canonicorum Collegium Deiparæ Virgini Sacrum, duo sunt alia, nempe S. Gaugerici & S. Crucis.

S. Gaugericus, qui Sæculo VI. præfuit Ecclesiæ Cameracensi, hanc Basilicam erexit in Montis vertice circa annum 594. in honorem SS. Medardi & Lupi, dotavitque largiter pro centum Monachis, quibus Landonem Fratrem suum præfecit Abbatem.

Monasterium hoc, sæpius per incursiones Barbarorum dirutum, tandem transiit ad statum sæcularem, factumque fuit Collegium XL. Canonicorum cum Præposito, Decano & Scholastico, qui anno 1540. in ipsam Urbem Cameracensem migrarunt ad Parochialem Ecclesiam S. Vedasti, quæ nunc S. Gaugerici nuncupatur: eo quòd Carolus V. Imperator, dirutâ veteri eorum Basilicâ, arcem eo in loco contra Francorum incursiones excitandam mandasset. Hodie tantùm restant triginta sex Canonici; suppressis quatuor Præbendis, ad opus Fabricæ & Vicariorum, factâque unione unius ad Præposituram, alterius ad Decanatum.

CAPUT XVII.

Arnulphus Magnus, *Comes Flandriæ, idemque Rector, seu Abbas sæcularis Monasterii Blandiniensis juxta Gandavum, eidem varia beneficia largitur, anno* 953.

Ex Documentis Familiæ de Gandavo, Auth. Du Chesne.

SI certum est, unumquemque fidelium, dum hac miserâ & mortali fruitur vitâ, semper ad æternitatem futuræ beatitudinis oculum mentis erigere pro percipienda spe felicitatis perpetua, Ecclesiarum ac servorum Dei utilitatibus opem ferre debere; multò magis vigilandum & summopere procurandum est his, quibus à superna Dei providentia loca Sanctorum sunt commissa: ut quamdiu in hac plorationis valle consistunt, semper de statu & futura utilitate Ecclesiæ sibi commissæ speciali curâ & sollicitâ mente pertractent, quatinus postpositis terrenarum rerum lucris, ita adplenè Servorum Dei necessitates de facultatibus & propriis rebus divinitus sibi concessis, & ideo timentibus hominibus ad loca Sanctorum fidelia felici devotione collatis ordinare & disponere procurent, ut absque ulla occasione pleniùs & attentiùs in Dei servicio & Abbatis sui observantia eos certare ac studere delectet, & illis, quando ad eorum sustentationem res suas in eisdem locis obtulerunt, perpetua merces & retributio pro suis oblationibus in futuro adcrescat.

Igitur ego in Dei nomine Arnulfus Flandriæ Comes & Marchisus, non meis meritis, sed divinâ suffragante misericordiâ, Monasterii Apostolorum Principis quod vocatur *Blandinius*, à S. Amando in Vico Gandavo constructum, & in honore Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli consecratum, ubi modò requiescunt Corpora SS. Confessorum Wandregisili Abbatis, Ausberti Archiepiscopi, Vulfranni Præsulis, & Beatissimæ Amalbergæ Virginis, Princeps & Rector, cogitans ac pertractans supernâ Dei inspirante Clementiâ, qualiter ipsa Congregatio prædictorum Sanctorum absque ulla necessitate vel inopia regularem normam tenere, & sine prævaricatione pleniter tam meo quàm Successorum meorum tempore observare potuisset, statui & deliberavi ad eorum mensam medietatem Fisci mei qui vocatur *Snellenghem* in Pago Flandrensi siti, quem antea pro me & pro Uxore mea quæ vocatur Adala, atque pro Filio meo Balduino, & Filia mea Lietgardis nominata, & pro defunctis Balduino Genitore meo, & Elstrudis Genitrice mea, atque Hecberto Filio meo, ad jam-dictum Monasterium legaliter tradidi in tali tenore, ut quamdiu advixerim fructum usuarium habuissem, & post excessum vitæ meæ, Cœnobitæ ad supradictum locum Deo militantes ad suorum mensam recepissent, modò *credo inspirante Deo recognosco me reum esse in factis, in verbis, in cogitationibus.

* Fortè verè.

Propterea, sicut jamdictas res donavi ad jam-

jamdictum Sanctum locum, in præsentem diem demittam illas ad eorum necessitatibus ac annuis stipendiis serviendas cupio, & præsens & deinceps cum omnibus appendiciis suis, terris, pratis, silvis, pascuis, mancipiis (*his nominibus*, *Fulpertus*, *&c.*) & aliis ibi aspicientibus, quorum nomina Deus scit, teneant, possideant, totis viribus concupisco.

* Sambre. * Doucy. Vide supra pag. 160. REDDIDI etiam in Pago *Hainau*, super fluvio * Savo Villam quæ vocatur * Dulciaca, ubi aspiciunt mansi L. cum appendiciis suis. Et in aliis locis restitui loco Sancto partim ex redditibus terræ quos Beatissimus Amandus impetravit à Regibus, & ob amorem Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli jure perpetuo tradidit in eodem Cœnobio degentibus, sicut in eorum Carta Restitutionis meæ scriptum est, atque de omnibus jus per Præceptum de Seniori meo LUDOVICO feci firmari pro æterna remuneratione: quatinus ipsos Servos Dei, qui ibidem famulantur, pro Nobis & Conjuge Proleque nostra, atque pro omnibus fidelibus nostris exorare delectet.

SI quis verò de omnibus Successoribus meis hæc mea Donationis & Restitutionis beneficia, quæ reddidimus, ausu nefario calumniare vel deficere conatus fuerit, nisi citò resipuerit, iram Dei Omnipotentis, omniumque Sanctorum incurrat offensam.

ACTUM Blandinio Monasterio, in Vico Gandavo, anno XVIII. Regnante Ludovico Gloriosissimo Rege, Indictione XI.

DATUM VI. Idus Julii, anno ab Incarnatione Domini DCCCCLIII. in Dei nomine feliciter, amen. 953.

Signum ARNULFI Marchisi, qui hanc Traditionem fecit, & manu propriâ firmavit.

Signum BALDUINI Filii Arnulphi.

Signum THEODERICI.

ADELARDUS Sacerdos & Monachus, jubente Domino Arnulfo scripsit & subscripsit.

CAPUT XVIII.

LOTHARIUS *Imperator confirmat anno 964. donationem Villæ de Thesla factam Monasterio Blandiniensi à VVicmanno Comite; uti refert Miræus Cod. Donat. Piar. Cap. 35.*

Ex Du Chesne in documentis Familiæ de Gandavo.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. (1) LOTHARIUS supernâ disponente providentiâ Rex.

CUM magno munere misericordiæ Christi Ecclesiæ multiplicentur gaudia, dignum constat ut sollicitudine Regiæ Clementiæ Spiritu Dei incitante, ne quid in rebus ipsius Ecclesiæ impacatum maneat, novâ semper auctoritate roboretur. Idcirco notum esse volumus omnium fidelium nostrorum tam præsentium quàm futurorum industriæ, qualiter Venerabilis Abbas WOMARUS Blandiniensis Cœnobii nostram adiit Serenitatem, rogans, ut more Antecessorum nostrorum, Regum scilicet, rebus vel proprietatibus Monasterii sui infra Regni nostri terminos constitutis, emunitatis vel defensionis nostræ bravium concederemus.

QUOD quidem jam dudum Nos constat fecisse. Sed quia postea quædam piâ fidelium largitione aucta videntur, jam Nobilissimus Comes (2) WICMANNUS instinctu amoris Dei, & ob remedium animæ suæ, Conjugisque ipsius, Filiæ scilicet ARNULFI Marchisi, ibidem sepultæ, illic perpetim contulit possidendam sui juris Villam (3) *Thesla* vocatam, cum Ecclesia & omni integritate, cunctisque ad eam pertinentibus: eadem sub perpetua emunitatis nostræ tuitione esse volumus; ita ut nullus noster Comes aut Judex, aut Vicarius aut publicus Fisci Exactor vel Advocatus, vel alius aliquis prænominatas res ingredi audeat ad fredas exigendas, vel paratas faciendas, vel hominibus in præscripto loco habitantibus districtionem ingrediendi, vel aliud quid potestatis exercendi licentiam aut potestatem habeat, nisi Abbas, & Advocatus quem ipse sibi utilem & necessarium prospexit. Omnium quoque exactiones teloneorum per diversa Municipia, Oppida seu Castella, vel loca quælibet Regni nostri, ex hominibus juris prædicti Monasterii penitus indultas & remissas esse volumus atque sancimus.

QUAM videlicet immunitatis remissionem, ut noverit omnium fidelium nostrorum præsentium ac futurorum universitas à nobis plenissimè stabilitam, super ea hoc nostræ Majestatis Præceptum fieri jussimus, manuque propriâ eam subterfirmavimus, & anuli nostri impressione signari jussimus.

Signum Domini LOTHARII gloriosissimi Regis.

GEZO Cancellarius ad vicem Domni Adelrici Archiepiscopi summique Cancellarii recognovit & subscripsit.

DATUM VIII. Kal. Martii, regnante Domino Lothario anno X. Indictione VI.

ACTUM (4) Lucdunii.

CAPUT

(1) LOTHARIUS, de quo vide plura superiùs pag. 42, 184. 501. & 692.

(2) WICMANNUS, primus novi Castri Gandensis Comes, cujus Stemma & Successores vide supra pag. 45.

(3) THESLA, vulgò *Desselbergh*, Vicus prope Gandavum.

(4) LUCDUNII. Vide suprà pag. 37. in Notis.

CAPUT XIX.

ARNULPHUS II. *beneficia Abbatiæ Blandiniensi ab Avo suo Arnulpho concessa commemorat & auget anno* 972.

Ex Du Chesne in documentis Familiæ Gandavensis Villanæ.

CUM plurima salutis remedia constent largâ Deificæ pietatis miseratione provisa, omnibus Sanctæ Matris Ecclesiæ Filiis in hac plorationis convalle spe supernæ beatitudinis suspirantibus, id felix, & omni laudum præconio dignum inter divinâ probatur negocia commercium, quod valet quisque fidelium perituris temporalium rerum facultatibus æternas cælestis Regni conquirere divitias. Auctor siquidem cæli & terræ JESUS CHRISTUS ad hujus sanctæ negociationis studium fideles in sacro exhortans Evangelio, sic salutari cunctis intonat voce: *Thesaurizate vobis thesauros in cœlo.*

CUJUS salubri consilio cùm parendum sit, omnibus qui suæ vel suorum animabus utiliter consultum esse cupiunt, multò magis vigilandum atque summoperè procurandum est hiis, quibus à superna Dei providentia loca Sanctarum Ecclesiarum sunt commissa, ut semper de statu & futura utilitate earum speciali curâ ac sollicitâ mente pertractent, & de facultatibus atque rebus propriis divinitus sibi concessis ita Servorum Dei necessitatibus subministrent, quatinus perpetua merces, & retributio eis exindè in futuro accrescat.

HÆC Ego ARNULFUS gratiâ Dei Marchisus sollicitâ mente pertractans, æterni flagrans amore præmii, cupiensque aliquantulam Beatitudinis portionem consequi cum illis, qui terrena sui patrimonia ad cælestes transtulerunt thesauros, hoc mihi salubre visum est, ut ex bonis à summo omnium rerum Distributore clementer concessis, tam mihi quàm Prædecessoribus meis, aliquod salutis remedium procurarem.

IDEOQUE ad Monasterium vocabulo BLANDINIUM, in primordiis ab Apostolico Patre Sanctissimo Pontifice AMANDO constructum, atque in honore Principis Apostolorum Beatissimi Petri & Doctoris gentium Pauli consecratum, processu verò temporis ab Avo meo ARNULFO excellentiori à fundamentis exstructum ædificio, ut intuentium patet oculis, in quo Domnus Abbas Womarus non modico Regularium Collegio Monachorum industrius Pastor præesse videtur.

Vide supra Pag. 39.

AD hoc ergo Monasterium pro remedio animæ meæ, Avique mei ARNULFI, atque Aviæ ADALÆ, defunctorum redemptione, ibique requiescentium, & BALDUINI Patris mei jam ex hac luce subtracti, simulque MACHTILDIS Matris adviventis, dono Deo ac S. Petro cælestis Regni Clavigero res meas perpetuò.

Hoc est Fiscum, *Harnes* dictum, situm in Pago *Scirbiu*, cum Ecclesiâ in honore S. Martini, & omnibus ad se pertinentibus, id est *Loyson* cum Ecclesia in honore S. Vedasti & omni integritate, & *Aldnais* cum Ecclesia in honore S. Amati & omni integritate.

ECCLESIAM quoque in *Wendinio* in honore S. Leodegarii, cum terra ad supradictum Fiscum respiciente, & quicquid pars Fisci sperare videtur in circum adjacentibus villulis, scilicet in Novavilla, in Henninio, in Genella, in Lens, in Salon, in Salleia, in Huvil, in Florinio, in Lorgias, in Illegias.

NIHILOMINUS quoque in aliis quampluribus locis, quorum nomina nunc non habentur Nobis in noticia. Hæc igitur omnia à præsenti in futurum jugi ævo possidenda Ego ARNULFUS in jus & potestatem ipsius Monasterii trado atque transcribo, & ipsis Dei Famulis regularis vitæ studiis sub Monachali habitu in eodem Christo famulantibus Cœnobio donata atque firmata esse volo, quatinus hæc absque ullius refragatoris inquietudine vel contradictione habeant, teneant, possideant, propriis necessitatibus & stipendiis, quò liberiores ac expeditiores in exequendis valeant esse mandatis, secundùm Sancti Patris Benedicti Regulam sibi traditis, atque pro me & meis Prædecessoribus devotiùs Domini misericordiam implorent.

SI quis verò de omnibus Successoribus meis heredibus aut proheredibus perversus contradictor, seu extranea quælibet persona, huic Traditionis meæ largitioni intuitu divinæ pietatis factæ & formatæ, iniquis refragationibus contraire voluerit, atque hanc ausu nefario temerare præsumpserit, præsumptuosa illius audacia nullum obtineat effectum, immò pro injusta repetitione distringente Fisco auri libras C. & argenti CCCC. coactus exsolvat.

PRÆTEREA quod repetit non evindicet, sed præsens Donationis meæ Testamentum meâ Fideliumque roboratum astipulatione stabile & inconvulsum perenni ævo maneat.

ACTUM publicè in Cœnobio Blandinio II. Kal. Febr. Indict. XV. anno XVIII. Regni inclyti Regis LOTHARII, & regiminis Domni Abbatis WOMARI XX.

Signum ARNULFI Marchisi, qui hanc Traditionem fecit, & firmari petiit.

S. THEODERICI Comitis, qui hujus Traditionis prædictæ jussu Marchisi cooperator extitit.

S. ARNULFI, Bononiensis Comitis.
S. Ingelberti, Advocati.
S. Walberti,
S. Everwini,
S. Berfridi,
S. Tieselini,

S. Rumoldi,

S. Rumoldi,
S. Odgrimini,
S. Odgodi,
S. Moringi,
S. Erkengeri,
S. Adawardi,
S. Richeri,
S. Lietardi.

Ego quoque Adalardus, etsi indignus Monachus, hæc cognovi & annotavi.

CAPUT XX.

Arnulphus II. *Marchio & Comes Flandriæ benefacit Abbatiæ Blandiniensi juxta Gandavum anno* 981.

Ex Documentis Familiæ Ganda-Villanæ Auth. D. Du Chesne.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti, amen. Unius Dei ac Domini Nostri Jesu Christi sit hujus descriptionis inviolabilis materies. Deus universitatis Conditor & Reformator, ab inicio seculi tantâ caritate ita consuluit humanæ naturæ, ut quam ad imaginem suam fecerat, cælestis beatitudinis præmia consequi faceret. Siquidem mortalis homo post suæ conditionis figmentum illicita appetendo se captivavit diabolo; unde pro præsumptionis dementia serviebat creaturæ potiùs quàm Creatori.

Unde ne in idipsum tota rueret posteritas, consuluit huic errori Deus Pater in Filii sui Nativitate per uterum Virginis, & naturæ suæ humanitatem nostram consocians, Filios iræ fecit esse Filios misericordiæ.

Qui inter homines ut homo conversans, plurima salutis remedia providit & instituit, omnibus tam præsentibus quàm futuris Sanctæ Matris Ecclesiæ Filiis, quatinus pro perituris temporalium rerum facultatibus æternas cælestis Regni divitias conquirerent, sic cunctis Euvangelicâ voce intonans, *Thesaurizate vobis thesauros in cœlo, &c.*

Hæc Nos considerantes, Ego Arnulfus Filius Theoderici Comitis, & Arnulfus Filius Hilduvini, pro anima Nepotis nostri Balduini Filii Everordi quasdam sui juris possessiones in Taruanensi Pago, videlicet *Rumingehem* & *Kermberg*, & in Flandris *Ukeham*, ad Monasterium in Gandavo situm, in primordiis à Sancto Amando Pontifice constructum, & in honore Apostolorum Petri & Pauli consecratum, processu verò temporis à glorioso Marchiso Arnulfo excellentiori à fundamentis ædificio reædificatum tradimus & donamus Deo & S. Petro & Sanctis eo loco quiescentibus, ut Fratres inibi Deo servientes jugiter habeant & possideant cum omnibus ad prædictas possessiones pertinentibus in terra, in circumjacentibus culturis, silvis, pascuis, pratis, cum omni integritate sui, cum mancipiis hiis quorum nomina sunt hæc: Ansfridus, Manno, Gerlef, Reingart, Gerordus, Thieda. Item Ansfridus, Rodbertus, Raduvardus, Duvinus, Duda, & alii xii. singuli ad iv. denarios in censu Kal. Octob. xii. in matrimonio, v. sol. post obitum.

Hanc Traditionem pro nostro Nepote contigit nobis facere, quia Pater & Mater ejus jam ante eum vias universæ carnis ingressi hunc unicum orphanum reliquerunt. Cujus Traditionis fidejussores sunt, Dodolinus, Rodbertus, Eilbodo, Adelelmus, omni generationum successioni ingenui & liberalissimi.

Hæc omnia à præsenti in futurum semper possidenda in jus & potestatem ipsius loci tradimus, atque transcribimus, etiam ipsis Dei Famulis Regularis vitæ studiis sub Monachili habitu in eodem Cœnobio Christo famulantibus donata atque firmata esse volumus.

Quatinus hæc absque ullius refragatoris inquietudine amodo & in sempiternum possideant propriis necessitatibus & stipendiis: quò liberiores valeant esse in exequendis mandatis secundùm Regulam S. Benedicti sibi traditis, & tam pro nobis quàm pro nostris devotiùs Domini misericordiam implorent.

Si quis verò de omnibus Successoribus nostris heredibus aut proheredibus perversus contradictor, seu quælibet extranea persona huic Traditioni iniquis refragationibus contraire voluerit, atque ausu temerario nephario præsumpserit, Sanctæ Trinitatis & Dei Genitricis semperque Virginis Mariæ, Sanctorumque Apostolorum Petri & Pauli, & Sanctorum ibi quiescentium, Wandregisili, Ausberti, & Vulfranni, & Sanctæ Amalbergæ Virginis, iram & offensionem in hoc seculo incurrat, omniumque Sanctorum maledictionibus subjaceat, & in futuro habeat partem cum Juda & sociis ejus, & quod repetit non evindicet: sed præsens nostræ Donationis Testamentum, Nostrâ & Fidelium nostrorum astipulatione roboratum stabile & inconvulsum permaneat.

Actum publicè in Blandinio Gandavi Territorii iii. Non. Martii, anno Dominicæ Incarnationis D.CCCC.LXXXI. Indictione ix. anno Inclyti Regis Lotharii XXVIII. & regiminis Domni Abbatis Widonis I. 981.

Signum Arnulfi, & Arnulfi qui hanc Traditionem fecerunt.

S. Arnulfi junionis Inclyti Marchisi.

S. Theoderici Comitis.

Ego quoque Lanterus interfui & subscripsi.

CAPUT

CAPUT XXI.

BALDUINUS *Marchio & Comes Flandriæ, donat Abbatiæ Blandiniensi Terram de* Avelghem, *juxta Aldenardam anno* 988.

Ex eodem Libro.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Cùm omnis mundanæ creationis materies ante secularia tempora in Deo Patre edita, & in sapientiam Dei progenita, sicque in æternitate spiritu oris sui sanctificata, ab uno principio & summo bono habent esse & non esse, necessarióque Beatitudini condita sunt, ut ad unum principium & finem beatitudinis tendant.

DEUS enim ex Deo Deus humano generi, videlicet creaturæ ad imaginem & similitudinem sui formatæ, tantam contulit gloriam dignitatis, quatinus sibi cederent omnia, dum censuit eum præesse omnibus, quibuscum utilitate & ditione sui præferendum sustulerat ipse Deus.

CUJUS ineffabilis Clementia gnara futurorum, dum melioris & potioris partis hominum voluit esse Angelorum, legem hujusmodi conventionis interposuit, ut dum mundalium ditarentur solatio bonorum, liberiùs capesserent hereditatem cælestium præmiorum.

HINC, proh dolor! versâ vice iniquæ commutationis plures hominum ducti perfidiâ diaboli, adhærentes labenti seculo, & pro summo ducentes mundum & concupiscentias ejus, dum contempserunt Creatorem Deum, curvaverunt genua ante Baal.

SED tantæ fragilitati nostræ compatiens Deus, & malens nos vivere potiùs quàm mori, dum statuit non posse pervenire ad magna præmia nisi per magnos labores, conditionem nostri laboris temptavit remedio suæ remunerationis, dum præcepit vendere quæ haberemus & dare pauperibus; sicque eum sequendo thesaurum nostrum conderemus in cælis.

TERRENA ergo bona idcirco nobis condonavit, ut quanto temporis articulo hîc commanemus, nobis animæque nostræ, & fidelium consanguineorum nostrorum utriusque statûs saluti succurramus; affirmans hanc commutationem plenam esse felicitatis, ubi pro terrenis in hereditate perpetua acquiruntur bona Hierusalem, & pro relictis secularibus pompis, in judicio secum sedere, & judicare duodecim tribus Filiorum Israël.

HANC beatam Divini consilii ammonitionem considerans Ego BALDUINUS Marchisus cum Matre mea SUSANNA Regina, post excessum vitæ Patris mei ARNULPHI Marchisi, tam pro anima sua quàm pro nostra, & tam pro Prædecessorum nostrorum quàm posterorum Consanguineorum nostrorum salute, quandam mei juris hereditatem *Avelghem* nomine jacentem in Pago Tornacense, cum omnibus sibi circumcirca adjacentibus, in pratis, in silvis, in culturis, in pascuis, Deo & S. Petro Cælorum Clavigero ad Monasterium Gandavo *Blandinium* nomine contradidimus, quatinus Fratres eo loci commanentes, & sub Regula S. Benedicti Deo servientes, pro remedio animarum nostrarum, hereditario jure habeant, & absque ullius refragatione possideant.

QUÆ possessio ita Nobis in hereditate contigit. Fuit quædam ODRIANA nomine ingenua, quæ hereditario jure ipsam possidebat possessionem. Hanc cùm quidam HELENARDUS in Conjugio sibi sociasset, post modicum tempus deprehensus est Servus esse Proavi mei magni ARNULFI Marchisi.

QUI libertatem desiderans, prædictam possessionem cum Conjuge Marchiso tradidit, reservato sibi usufructuario. Quâ Pactione sic statutâ, ipse Helenardus non post multum temporis ex hac vita decessit.

CUJUS relictam Viduam quidam Gotmarus, etiam ipse Servus Marchisi Proavi mei cum consensu ejus in Conjugio sibi sociavit. Qui etiam citiùs vitæ terminum faciens cum Conjuge, possessionem Marchiso, sicut legaliter tradita fuerat, dereliquerunt.

HANC nostri juris possessionem Deo & S. Petro contradimus. Si quis autem, quod nullo modo evenire confidimus, aut cupimus, si Nos ipsi, quod absit, aut ullus heredum aut proheredum nostrorum, seu aliqua potens persona hanc nostræ Traditionis calumniare aut refragare voluerit donationem, ipsius præsumptuosa audacia nullum obtineat effectum.

ET nisi resipiscens pœnituerit, iram Dei Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti, & Sanctæ Dei Genitricis Mariæ, Angelorum, Archangelorum, Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, Confessorum, Virginum, & omnium cælestium Spirituum, & præcipuè SS. Apostolorum Petri & Pauli incurrat, & quod repetit non evindicet.

SED hæc nostra Traditio nostro fideliumque testimonio roborata, perenni ævo stabilis & inconvulsa permaneat, cum astipulatione subnixa.

Signum BALDUINI Marchisi & SUSANNÆ Reginæ, qui hanc Traditionem fecerunt, & firmari petierunt.
S. FRAMARICI Travennensis Episcopi.
S. THEODERICI Comitis.
S. Sigeri,
S. Gummari,
S. Bernardi,
S. Reingodi,
S. Aldewini Abbatis.
S. ARNULFI Comitis.
S. Werini,
S. Walradi,

S. Berfridi,
S. Ingelberti,
S. Wennetingi, Præpositi.
S. Arnoldi, Comitis.
S. Odonis,
S Frumoldi,
S. Otgaudi,
S. Gerardi,
S. Reineri, Sub-Præpositi.
S. Balduini, Comitis.
S. Rogeri,
S. Lamberti,
S. Richarii,
S. Egberti,
S. Waldberti, Advocati.
Item S. Arnulfi, Comitis.
S. Reimeri,
S. Desiderii,
S. Asscherici,
S. Onekini,

Actum in Gandavo in Monte Blandinio, anno Dominicæ Incarnationis DCCCCLXXXVIII. 988.
Indict. I. die Kal Aprilis, anno Regiminis Adalwini Abbatis III.

Ego quoque Rodulfus Cancellarius, & omnium Monachorum ultimus interfui & subscripsi.

CAPUT XXII.

Arnulphus II. *Comes Flandriæ Abbatiæ S. Petri seu Blandiniensi juxta Gandavum donat Villam Maternam (vulgò* Maetere) *cum Ecclesia, apud Aldenardam anno* 998.

Ex eodem Libro,

In nomine Patris & Filii & Spiritûs Sancti, Sanctæ & Individuæ Trinitatis, amen.

Cùm satis notæ traditioni teneatur hoc præsens seculum æternaliter non habere subsistere, nec vitam hominis perpetualiter in eo manere, honestam eam utilitatem Christiana providit sibi devotio, illuc unumquemque tendere, ubi futurus æternus foret cum Deo: atque cùm universis hoc arduum iter difficile foret scandere, Salvator omnium bonis actibus illuc currendo facile statuit perveniri eleëmosynas facientibus, & pauperes Christi sublevantibus, cùm maximè hiis qui terrenis patrimoniis cælestes thesauros hereditarunt.

Quapropter Ego in Dei nomine Arnulfus gratiâ Dei Comes, unà cum Conjuge Lietgarda, & Filio Adalberto consequi cupiens portiunculam beatitudinis cum hiis, qui patrimoniis suis Domino legaliter traditis cælestem pervenerunt ad hereditatem, salubre hoc visum est, ut ex bonis mihi à Deo clementer collatis, aliquam mihi providerem æternæ beatitudinis portionem.

Idcirco ad Monasterium *Blandinium* vocabulo, à sanctæ memoriæ Amando Patre in primitus constructum, & in honore Principis Apostolorum Petri, Doctorisque Gentium Pauli consecratum, processu verò temporis ab Arnulpho glorioso Marchiso nobiliori funditus reædificatum ædificio, pro remedio animarum nostrarum, ad prædictum locum Deo Sanctoque Petro perpetuò possidendum contrado allodium meum, id est Ecclesiam in Villa *Materna*, cum omni integritate ad ipsam pertinente, in culturis, terris, mancipiis his nominibus dictis, Goselino, Otberto, Odulfo, Lamberto, Stemaro, Udone, Riperto, Theoderico, Tietboldo, Gherberto, Thieselino, Uthelrico, Gerluida, Benemuf, Adulwino, Baldrico, Litardo, Bertsuinda, Berengero, Adalwit, & reliquis omnibus ad ipsam Ecclesiam pertinentibus, cum omni posteritate eorum, & quidquid speretur pars hujus Ecclesiæ.

Hæc omnia à præsenti in futurum jugi ævo possidenda ipsis famulis Dei Regularibus institutis in eodem Cœnobio servientibus contrado: quatinus hæc absque ullius refragatoris infestatione hereditariè possideant, quo expeditiores sint in exequendis mandatis secundùm Regulam Sancti Benedicti sibi traditis, atque pro me meisque Prædecessoribus Domini devotiùs exorent clementiam.

Si quis autem de Successoribus meis, heredibus, aut proheredibus, injuriosus contradictor, seu quælibet extranea persona huic Traditioni meæ contraire voluerit, in primis Dei Omnipotentis & Sancti Petri, & Sanctissimæ Virginis Amalbergæ, cujus etiam cognoscitur prædicta possessio extitisse, deinde omnium Sanctorum incurrat iram & offensam, æternæque maledictioni subjaceat, ac tam iniqua præsumptio non obtineat effectum, sed hæc nunc Traditio firma permaneat.

Actum publicè Verbi Incarnati anno DCCCCXCVIII. Indictione XII. Roberto Rege regnante in Francia, Domno Abbate Rodboldo regente idem Cœnobium. 998.

Signum ipsius Arnulfi, qui hanc Traditionem fecit, & firmari petiit.
S. Balduini Junioris Marchisi.
S. Adalberti Comitis, Filii Arnulfi.
S. Theoderici Comitis, Filii Arnulfi Comitis.
S. Balduini,
S. Huberti,
S. Walcheri,
S. Geldolfi & Filii ejus.
S. Walkeri,
S. Stephani,

S. Widonis,

S. Widonis,
Item Stephani,
Heregaudi,
Afferici,
Bernardi,
Goteri,
Gerardi,
Lietberti,
Item Lietberti,
Gonteri,
Ego quoque Wicardus Monachorum indignissimus vidi, & notavi.

CAPUT XXIII.

ROBERTUS I. *Bethuniæ Dominus, ibidem fundat ac dotat Canonicorum Collegium in Ecclesia S. Bartholomæi circa annum* 1000, *cui Successores ejus Bethuniæ Domini & Atrebatenses Advocati amplius benefecerunt.*

Ex Du Chesne in documentis Familiæ de Bethune.

NOTUM sit universis tam præsentibus quàm futuris, quòd (1) ROBERTUS Faisceuls divino inflammatus spiritu, & ammonitione (2) HELUINI bonæ memoriæ Cameracensis Episcopi, in honorem Dei & Sanctæ Mariæ semper Virginis, Sanctique Bartholomei Apostoli, Ecclesiam hanc ædificavit: Episcopali verò benedictione manu prædicti Pastoris eam dicavit.

HELUINUS autem Venerabilis Episcopus precibus ipsius annuens, Ecclesiam Sancti Bartholomei Apostoli, scilicet Altare cum tota alia parte, quam vulgus *Bogium* solet appellare, liberam ab omni redditione Personatûs fecit: eo tenore, ut ibi Clerici constituerentur.

ECCLESIÆ autem huic dedit Ecclesiam de *Locon* prædictus Robertus Episcopi ammonitione, scilicet Altare, & aliam partem quam dicimus vulgò *Bogium*, remotâ scilicet omni Personatûs recognitione.

ROBERTUS siquidem pro magno hoc habuit, quòd Ecclesiam de *Locon* Ecclesiæ Sancti Bartholomei dedit: quoniam in silva, quæ *Aslonias* dicebatur, nutrimentum multiplicis generis erat animalium, quorum decimationes, & omnia quæ Ecclesiæ pertinent, obtinuit Ecclesia de *Locon* totâ vitâ Roberti Faisceul. Dedit etiam carucam terræ apud *Nuet* ad quatuor hospites, & unam cambam. Et post hæc omnes hujus propositi violatores excommunicari fecit.

ROBERTO igitur mortuo, Robertus Filius suus in honorem ab omnibus receptus, Patris bonum perfecit votum. Sex Clericos namque in Ecclesia S. Bartholomei locavit, qui Hymnicas laudes referrent noctu diuque summo Pastori. Sex mansos in hac Villa, in quibus sua pararent necessaria, dedit ita liberè & potestativè, ut ipse tenuerat. Molendinum Castri Bethuniensis, & illud de *Offlinghehem*, & terram de *Offlinghehem*. Apud *Sailli* terram, & prata. Apud *Gosnacum* molendina, terram cultam & incultam, silvam, prata, & quicquid Villæ pertinet.

POST hæc fecit venire Gerardum Cameracensem Episcopum, & fecit excommunicari omnes illos, qui aliquid auferrent Ecclesiæ ex his quæ Pater suus dederat, & ipse similiter ei attribuerat, & violatores hujus Constitutionis tam in familiis, quàm in terris, vel in aliis Ecclesiæ adjacentiis. Et hoc idem fecit fieri mortuo Gerardo, succedente sibi Ledberto, & præsente Drogone Teruanensi Episcopo.

POST, communi consilio, id est Heluini, Gerardi, Ledberti, Drogonis Teruanensis, & Remorum Archi-Præsulis, cum Roberto Filio suo Romam ivit: per Dominum Papam Leonem, qui Beatum Remigium de terra levavit, cum toto Concilio tunc temporis Romæ habito, omnes anathematizari fecit, qui res hujus Ecclesiæ occuparent, vel Familiam suæ ditioni subderent, vel Ecclesiasticis aliquo modo detrimentum inferrent.

BALDUINUS Frater Roberti Calvi tertiam partem de *Rohot* dedit, terram cultam & incultam, silvam, prata, aquam, pascua: pro quibus in Ecclesia duos Canonicos constituit, quibus duos mansos juxta Ecclesiam dedit.

SECUNDUS Gerardus dono Dei Episcopus statum hujus Ecclesiæ concessit, & omnes violatores & transgressores excommunicari præcepit, & excommunicavit.

ROBERTUS verò Grossus Pater Guillelmi tres Capellas de suo proprio construxit, & redditus ad ipsas pertinentes tribuit. Unam videlicet in media Villa in honore Beati Nicolai, alteram extra Villam in honore Beatæ Mariæ Virginis, tertiam verò juxta Ecclesiam Sancti Bartholomei, in honore Beati Jacobi Apostoli, in qua sepelivit Filium suum Robertum Fratrem Guillelmi.

PRO cujus anima ipse dedit apud *Bruai* unum molendinum in platea quinque modiorum avenæ, & unius modii frumenti, & novemdecim solidorum: & in *Bethunia* unam cambam duorum modiorum cervisiæ.

PRO molendino autem Robertus Rufus Nepos ipsius æquipollens nobis recompensavit: scilicet quinque modios avenæ, ex quibus Petrus Porcarius triginta mencaldatas annuatim solvit, Bolardus etiam totidem: & apud *Bruai* unum modium frumenti, & juxta portam *Del Carnier* novemdecim solidos, quos solvit Johannes de Reirelins. *Est mensura Artheliæ.

IN diebus autem Roberti Grossi octo Canonici

nici sano usi consilio, & communi assensu & voluntate Advocati, nonam fecerunt Præbendam parem aliis, quam dederunt cuidam Sacerdoti Venerabili Assoni Decano: instituentes sub anathemate, quòd nulli unquam liceat dari eam, nisi Sacerdoti assiduo & commoranti in Ecclesia, qui defectus omnium absentium præsens suppleat. Quod benè nî faciat, non longo tempore vivat.

Decimam verò Præbendam Robertus Rufus assensu Canonicorum fecit de reditibus, quos Avus suus Capellæ Sancti Jacobi contulerat, & ex aliis, videlicet argento, frumento, & avena. Quæ omnia ipse, & Mater ejus Clementia, & alii Viri Religiosi, & feminæ, pro animabus suis addiderunt. Videntes autem Canonici diversos diversa dare, ne beneficia eorum minuerentur timentes, statuerunt eam esse aliis communem.

Undecimam verò idem Robertus de reditibus Sancti Nicolai, & gratuitis beneficiis ipsius Ecclesiæ, instituit: additâ decimatione nemoris Bethuniæ & Bellimarisci. Insuper & Galterus Canonicus partem Alodiorum suorum apud Bursam contulit, & Mainardus Presbyter vadimonia sua quæ apud *Gosnai* possidebat assignavit.

Duodecimam verò Præbendam Rogerius Clericus de decima, quam apud *Anezin* quadraginta marcarum pignore sibi obligaverat, instauravit. Canonici verò duos modios avenæ, quos Clementia ipsis dederat, adjecerunt.

Decimamtertiam verò idem Robertus, & Benedictus, & Adam, Fratres, instauraverunt. Robertus in principio in nemore dedit duos modios frumenti, & quadraginta nummatas, & octo panes, cum totidem caponibus, & unum modium de brais ad domum Simonis Salvage, & unum modium cervisiæ ad domum Roberti Buccoriche, & decem solidos ad ruellas.

Benedictus autem dedit quadraginta marcas ad emendos reditus, & partem decimæ ad *Fouskieres*, quam emit viginti-unâ marcis, & unum modium avenæ apud *Estaires*, quod emit quinque marcis, & terram cultam de *Wendin*, & in *Bethunia* suum mansum cum tota ædificatione sua. Adam verò Frater ejus dedit bonum Calicem, & Graduale, & Missale, & Antiphonarium, insuper vestimenta Sacerdotalia.

Decimamquartam verò Robertus de Fossa de suis Allodiis fecit, quam Venerabilis Miles Johannes Senescalcus augmentavit.

Decimamquintam autem Robertus Rufus fecit. Ad cujus instaurationem dedit unâquâque hebdomadâ quatuor solidos, & unum obolum ad theloneum frumenti, & unum modium frumenti, & quadraginta capones, & quicquid rei recompensatione dedit singulis annis decem solidos.

Decimamsextam verò Gerardus Sacerdos de Beuri volens instaurare, dedit septuaginta marcas, & terram de *Bellomaresco*, quam ipse tenebat sub annuo censu duorum solidorum ab Advocato. Sæpedictus autem Robertus addidit viginti quatuor capones.

Ad decimamseptimam instaurandam, Theobaldus Clericus de Beuri dedit quadraginta marcas.

Ad decimamoctavam instaurandam, prædictus Robertus dedit pro anima sua, & Uxoris suæ, unâquâque hebdomadâ duos solidos ad theloneum suum, & decimationem marescì Advocati.

Ad principium decimænonæ instaurandæ, Ebrardus Sacerdos de *Menreville* dedit quadraginta libras.

Ad vigesimæ instaurationem dedit Petrus de Monte Sancti Eligii centum marcas de pagamento, quas ita assignavit: quadraginta super decimam de *Lobies*, & sexaginta super tertiam partem decimæ Johannis de Beuri.

Vigesimamprimam instauravit Ilbertus de Carenchi, decem libras, & viginti quinque capones, cum uno modio cervisiæ. Decem libras debet Dominus Advocatus, quæ sic persolvuntur: In Festo Sancti Remigii quadraginta solidi apud *Bruai*, in Festo Sancti Andreæ sex libræ apud *le Ventics*, in Natali quadraginta solidi apud *Bruai*.

Isti sunt debitores caponum in Villa Bethuniæ: Robertus de Atrio duos capones, Casnais textor duos capones, Johannes de Gand duos capones, Richeldis Li Aasie duos capones, Heluidis Uxor Custodis duos capones, Berta Neptis nostri Præpositi duos capones, Stephanus de Porta duos capones, Ogiva Deriereluis duos capones, Bartholomæus Prisaulx & particeps ejus unum caponem, Uxor Sigeri Nigri unum caponem, Balduinus de Wendin unum caponem, pueri Johannis le Pel unum caponem, Walterus le Caviliers duos capones. Major de Werkin debet tres reliquos capones. Modium cervisiæ debet mansio Pagani Filii Odonis, quæ est in foro.

CAPUT

(1) Robertus Bethuniæ Dominus, & Advocatus Ecclesiæ Abbatialis S. Vedasti in Urbe Atrebatensi. Cujus Stemma & Successores vide suprà paginâ 396.

(2) Heluinus, aliàs Erluinus, è Canonico & Archidiacono Cameracensi Episcopus Cameracensis & simul Atrebatensis, de quo vide supra pag. 148.

Ceterùm Bethunia, Oppidum est Arthesiæ egregiè munitum, distans Aëriâ quinque milliaribus. Est illic Collegium XXI. Canonicorum cum Præposito & Decano, S. Bartholomæo Apostolo sacrum, cujus Præbendas principaliter fundârunt Domini Bethuniæ, accedentibus tamen plurimis aliorum Benefactorum largitionibus; uti liquet ex allegato Diplomate.

CAPUT XXIV.

EREMBOLDUS *donat Abbatiæ Blandiniensi juxta Gandavum, Terram de* Baerle, *anno* 1026.

Ex Du Chesne in documentis Familiæ de Gandavo.

IN nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Cùm satis notæ traditioni teneatur hoc præsens seculum æternaliter non habere subsistere, nec vitam hominis perpetualiter in eo manere, honestam eam utilitatem Christiana sibi providit devotio, illuc unumquemque tendere, ubi æternus foret cum Deo. Atque cum universis hoc arduum iter difficile foret scandere, Salvator omnium bonis actibus illuc statuit pervenire eleëmosynas facientibus & pauperes Christi sublevantibus, cùm maximè hiis qui terrenis patrimoniis cælestes thesauros hereditarunt.

QUAPROPTER Ego in Dei nomine EREMBOLDUS pro animabus Prædecessorum meorum, & ut ipse æternæ beatitudinis portiunculam consequi merear cum hiis, qui patrimoniis suis Domino legaliter traditis cælestem pervenerunt ad hereditatem, ad Monasterium Beatorum Apostolorum Petri & Pauli à sanctæ memoriæ Amando Patre inprimitus constructum & consecratum in Territorio Gandensi in Monte Blandinio, processu verò temporis ab Arnulfo glorioso Marchiso nobiliori funditus reædificatum ædificio, ubi ad presens Inclytus Confessor Wandregisilus cum Venerandis Archi-Præsulibus Ausberto & Vulframno, simul cum Sacratissima Christi Virgine Amelberga requiescit.

AD hunc ergo tantæ Nobilitatis locum dono & contrado Allodem mei juris, quicquid in Villa *Baerle* dicta, & quicquid in Flandris, & quicquid circa mare, & quicquid inibi jure hereditario possideo, cum Ecclesia, domibus, terris, silva, pascuis, viridibus & salsis, pratis, aquis, aquarumque decursibus, atque cum omni integritate. Ita tamen ut ipse usufructuario ad vitam meam omnia teneam.

ET post mortem meam Sanctus Petrus & Fratres memorati Cœnobii ea recipiant, teneant, possideant jure hereditario perpetuò.

SI quis autem de Successoribus meis heredibus injuriosus contradictor, seu quælibet extranea persona huic Traditioni meæ contraire voluerit, & infirmare quod multorum Fidelium firmatum est Testimonio, inprimis Sanctæ Trinitatis, & perpetuæ Virginis Mariæ, Beatique Petri Apostolorum Principis, deinde omnium Sanctorum iram incurrat & offensam. Veniantque super eum omnes maledictiones, quas Dominus per Moysem Famulum suum super populum Divinæ Legis prævaricatorem inferre intentavit.

ACTUM publicè Gandavi in Monte Blandinio, sub die Kal. Novembr. qui est dies Venerationis omnium Sanctorum, anno videlicet Dominicæ Incarnationis MXXVI. Indictione IX. 1026.
ROBERTO Rege Regnum Francorum honestè moderante, & Rodbodo Abbate memoratum Cœnobium regente.

Signum ipsius EREMBOLDI, qui hanc Traditionem fecit, & firmari petiit.
S. BALDUINI gloriosi Marchisi.
S. LAMBERTI Advocati, & Filii ejus FOLCARDI.

EGO quoque Embuuinus Monachorum ultimus vidi, & notavi.

CAPUT XXV.

GALTERUS, AGENTRUDIS, *aliique Viri Nobiles benefaciunt Clericis in Ecclesia S. Salvatoris in Harlebeka Deo servientibus ann.* 1042. 1044. 1046. *&* 1048.

Ex M. S. Archivis Capituli Harlebac.

NOTUM sit omnibus Christianis, quod Ego GALTERUS duobus Filiis meis Eustachio videlicet & Lamberto pro anima Filii mei Boldewini duos bonarios meæ hereditatis in Villa nuncupata * *Baucario*, ad Altare S. Salvatoris situm in *Herlebecca*, eâ videlicet ratione tradiderim, ut cum omni reditu suo appendêret ibi ad utilitatem Fratrum.

* Nunc Bavinchove.

1042. ACTUM est hoc publicè anno ab Incarnatione Domini M.XLII. Rege Francorum Henrico, & Consule Boldewino ejusdem Regis Sororio.

Si quis vero hoc infringere temptaverit, nisi pœnituerit, anathema sit. Huic siquidem Traditioni interfuerunt tam Laïci quam Clerici, quorum nomina hæc sunt......

Aliud Diploma.

PRÆSENTIBUS Filiis Ecclesiæ & futuris notificetur, quod Ego AGENTRUDIS, pro liberatione animæ meæ, cum consensu Amicorum meorum tradidi duos bonarios de hereditate mea in *Baucario* ad Altare prænominatum, cum omni donativo suo ad mensam Fratrum.

ACTUM est hoc publicè anno ab Incarnatione Domini M. XLIV. tempore prænominati Regis & Comitis. Si quis autem huic Traditioni 1044.
contraire

contraire voluerit, si non dignam pœnitentiam fecerit, cum Dathan & Abiron perditus sit.

Hoc verò confirmatum est testimonio Clericorum & Laïcorum, quos subtus annotari feci...

III. Diploma. NON ignorare volumus Ecclesiæ Fidelibus, quod Lambertus de Vivia pro anima Fratris sui Rainfridi unum bonarium in Villa nominata *Mortsella* tradiderit Altari sito in (1) *Herlebecca* in honore S.Bertulfi, eâ conditione ut cum omnibus appenditiis suis deserviret Fratribus ibi manentibus.

1046. ACTUM est hoc publicè anno ab Incarnatione Domini M. XLVI. tempore prænominati Regis & Comitis. Si quis autem hanc Chartam in toto vel in parte frangere præsumpserit, si non quod malè voluerat emendaverit, à consortio Matris Ecclesiæ separatus in æternum sit. Hoc verò confirmatum est testimonio Clericorum & Laïcorum, quos subtus annotari feci......

IV. Diploma. TRADITIONE Antecessorum nostrorum tenemus, quod quicumque Ecclesiam heredem fecerit de hereditate sua, Litteris mandare fecerit præsentibus & futuris, quatenus & memoria fieret in bonis defuncti, & Ecclesia non pateretur dampnum per vim alicujus malevoli.

Quapropter Ego BERUINGIS cum consensu Amicorum meorum pro anima Mariti mei Wicardi in Villa dicta *Nestrudis* tradidi duos bonarios ad Altare S.Salvatoris situm in Herlebecca: eâ videlicet ratione, ut cum omni reditu suo appendêret ibi ad utilitatem Fratrum.

ACTUM est hoc publicè anno ab Incarnatione Domini M. XLVIII. tempore prænominati Regis & Comitis. Si quis verò hoc infringere voluerit, nisi penituerit, anathema sit. Huic siquidem Traditioni interfuerunt tam Laïci quam Clerici, quorum nomina hæc sunt...... 1048.

(1) HARLEBECA, Oppidum Flandriæ antiquissimum, ad Lisam Fluvium, Gandam inter & Cortracum, unico milliari Contraco dissitum, sub Diæcesi Tornacensi. Fuit olim Patria, vel residentia Liderici, Engerani, aliorumque Flandriæ Præfectorum, qui Forestarii dicebantur, & quorum ossa hodieque in crypta Ecclesiæ requiescere creduntur.

Est illic in Ecclesia S. Salvatori sacra, insigne & opulentum XII. Canonicorum Collegium, cum Præposito & Decano, fundatum anno 1068. à Balduino Insulano, Flandriæ Comite ejusque Conjuge Adelaide, & confirmatum ab Alexandro II. Pontifice & à Balduino & Ratbodo Episcopis Tornacensibus ac Noviomensibus, juxta Tabulas supra apud Miræum editas pag. 59. 60. 61.

Ex hoc tamen Diplomate constat, jam ante fuisse in Harlebeca Congregationem Clericorum, divinas laudes canentium, multaque eis concessa fuisse donaria in honorem S. Bertulphi Episcopi, ibidem quiescentis, de quo vide Molanum & Miræum in Libris de Sanctis Belgii ad diem 5. Febr. Quin imò eos Monachorum more, communi refectorio ac claustro usos fuisse, demonstrant rudera quæ hodiedum in Cœmiterio visuntur.

CAPUT XXVI.

Diploma editum à Begginis Vilvordiensibus anno 1065, ex quo constat Begginas Belgicas non à Lamberto Beggio Sacerdote, ut quidam sustinuerunt, sed à Sancta Begga nomen & institutum accepisse.

Ex Historia S. Beggæ per Abbat. à Ryckel.

NIVERSIS præsens Scriptum visuris, Magistra, totusque Conventus Beghinarum de Solatio Beatæ Mariæ juxta *Filford*, scire veritatem.

Universitati vestræ tenore præsentium notum facimus, quod Curia nostra tenetur pauperibus Beghinis in Curia nostra residentibus duos modios siliginis in Natali Domini perpetuò solvendos & deliberandos.

QUAM siliginem illa quæcumque sit, ad quam specialis cura pauperum Beghinarum dignoscitur pertinere, recipiet; & hoc ab illo qui vicem gerit in Curia in temporalibus, qui sollerter instabit, donec prædictum debitum in prædicto tempore ab illo qui debet, sit persolutum: tali conditione mediante, quod prædicta quæcumque sit, de consilio Presbyterorum loci & Magistrarum principalium disponet secundùm conscientiam earum, prout meliùs ad usum pauperum Beghinarum videbitur pertinere.

ITA tamen, quod Margareta Beghina nostra dicta de *Walmersele* quamdiu vixerit de prædictâ siligine recipiet usumfructum, ipsâ verò ab hâc luce subtractâ, prædicta siligo integraliter stabit, ut dictum est, ad usum pauperum Beghinarum, & deinceps nullus hominum in prædictis debitis quidquam victûs sibi poterit vendicare.

IN cujus rei Testimonium & munimen præsentes Litteras sigillo Curiæ nostræ fecimus consignari.

DATUM Anno Domini M. LXV. Mense Decembri. 1065.

IOannes Geldolphus à Ryckel Abbas S. Gertrudis Lovanii, Author Vitæ S. Beggæ, nihil omisit, ut Diploma hoc authenticum demonstraret. Et reverâ si ita est, nostrates Begginæ nomen & Institutum habent à S. Begga, non à Lamberto Beggio Sacerdote Leodiensi (ut aliqui volunt) cum Beggius hic sit ad integrum sæculum isto Diplomate recentior; vixit enim anno 1170.

De S. Begga, Fundatrice Nobilis Collegii Canonicarum Andanensium, ibidemque sepultâ, vide supra pag. 216. 217. & 429.

De Vilvordia, olim Filfurdo, Oppido juxta Bruxellam, vide supra pag. 337.

CAPUT XXVII.

LIETBERTUS, *Vir Nobilis, benefacit anno* 1067. *Ecclesiæ Harlebacensi, de qua supra Cap.* 25.

Ex MS. Archivis Capituli.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Notum iri volumus Sanctæ Matris Ecclesiæ Filiis tam futuris quàm præsentibus, quod quidam vir nomine LIETBERTUS pro anima Filii sui Hugonis, consensu proximorum suorum duo de hereditate sua bonaria in Vico vocabulo *Bodecca* tradidisset ad Altare situm in honore rerum omnium Salvatoris, in Villa, cui nomen est *Herlebecca*, eâ videlicet conditione interpositâ, ut unoquoque anno ad prædictum Altare ad opus Fratrum illic Domino servientium à se suisque Successoribus x. denarii solverentur in censum, in Festivitate S. Bertulfi, Kalendis Februarii.

QUOD si nemo ex parentela vellet solvere censum, etiam uno anno, absque ulla contradictione suorum ex integro veniret in manibus Fratrum.

1067. ACTUMQUE est hoc, anno ab Incarnatione Domini milleno LXVII, regnante Francorum Rege Philippo, & Baldewino Comite ejusdem Regni glorioso Patrono.

ET qui huic Traditioni vim inferre voluerit, nisi pœnituerit, iram Omnipotentis Dei incurrere possit. Ut autem hoc firmiùs staret, fecit tam personalitate Clericorum, quàm cognitione Laïcorum; quorum nomina subtus denotare non fuit pigrum & infructuosum.

Signum Erleboldi Decani.
S. Custodis Ecclesiæ Alboldi.
S. Lamberti Scholastici.
S. Hermanni Canonici.
S. Amulrici Scriptoris bòni.
S. Lodewini Dei Servi.
S. Willelmi Organorum Magistri.
S. Rodulfi.
S. Walonis.
S. Athelæ Comitissæ.
S. Desiderii Castellani.
S. Erpulfi.
S. Gevardi.
S Erpoldi.
S. Gosewini.
S. Rotberti.
S Hernesti.
S. Ricwardi.
S. Litberti.

CAPUT XXVIII.

GREGORIUS VII. *Pontifex rescribit ad Manassem Archiepiscopum Remensem anno* 1070, *ut compellat* Radbodum *Episcopum Noviomensem ac Tornacensem, ad restituendam Ecclesiam B. Mariæ Brugis jurisdictioni Episcopi Ultrajectensis, à qua fuerat erepta.*

Ex Archivis MS. Ecclesiæ B.M. Brugis.

GREGORIUS Episcopus Servus Servorum Dei, MANASSI Remensi Archiepiscopo, salutem & Apostolicam benedictionem.

CONFRATRIS nostri Trajectensis Episcopi Wilhelmi querelam de Brugensi Ecclesia in Noviomensi Episcopatu sita, Litteris ipsius expositam accepimus, quam & ante Dominum & Prædecessorem nostrum Papam Alexandrum depositam necdum competenti termino contigit definiri.

ASTRUIT autem Episcopus Trajectensis, eamdem Ecclesiam Traditione antiquâ Sedi suæ delegatam, ducentis fermè annis absolutè & quietè ad usus stipendiarios Canonicorum Trajectensium detentam; donec* Raboth Noviomensis Episcopus absque ullo Canonico judicio sibi eam surripuit: & ut affirmant Legati (quòd gravius est & omninò illicitum) alteri cuidam Clerico vendidit.

* Id est Radbodus.

QUAPROPTER Suffraganeum tuum Noviomensem Episcopum per te conveniendum esse censuimus, & de tanta perversitate (si ita esse constiterit) severè esse increpandum, ac subinde admonendum, imo etiam compellendum, ut Canonum Statuta sequendo, Ecclesiam Trajectensem, quæ tanto tempore possedit, sine expoliatione, sine mora reinducat. Ac postea, si quid habet quod jure conqueratur, Synodali judicio disceptare contendat.

QUOD si huic Authoritati nostræ, vel monitis tuis obtemperare neglexerit, tamdiu Episcopali privetur officio, quoad usque causas Ecclesiasticas non potentiæ magnitudine, sed justitiæ censurâ finiri oportere doceatur.

HUJUS ergo negotii decisionem per te studiosè & impigrè volumus adimpleri, & Litteris judicium Nobis quantocyùs poteris notificare.

DATUM Romæ III. Nonas Martii Indictione XIII.

CAPUT XXIX.

Elleboldus Ruber, *Vir Nobilis, fundat Collegium Canonicorum S. Crucis Cameraci anno* 1071.

Ex Historia Camerac. Charpentier.

Go Elleboldus Ruber do in perpetuum in honore Sanctæ Crucis Palatium meum cum hereditate in Cameraco, & terras, alodia & mansa mea in Pago Cameratum & circa, XII. Ministris, qui Deo famulaturi assiduè preces fundent pro consultu animæ meæ, Odonis Patris mei & Majorum meorum Viromandiæ Comitum.

Hæc approbarunt Fratres mei Odo, Farinus, Soiherus, Rufus, & Isaac, Liotardus Sororis meæ Adæ Maritus; item Johannes, Amalricus, Hugo, & Balduinus, Nepotes mei.

Hæc autem ne sevitiâ temporum pereant, æreâ laminâ incidi feci, & sigillis nostris roboravimus anno Christ. M. LXXI, Ecclesiam regente D. Liberto Episcopo cognato meo. 1071.

Hæc Fundatio hodieque legitur æri incisa, charactere Græcanico, ac plurimùm abbreviata: adjunctis insignius, quæ quivis antiquitatis curiosus admiratur. Vide descriptionem apud Charpentier in Historia Cameracensi Parte III. pag. 1015.

Hic Elbantius, seu Elleboldus Ruber, Vir Nobilis, vivere desiit anno 1071, & sepultus est in Odeo dictæ Ecclesiæ S. Crucis Cameraci, apposito sequenti Epitaphio.

Cy gist Elbant le Rouge, Fondeur de cette Eglise, qui trepassa l'an 1071.

In illa sunt duodecim Canonici, quibus præest Thesaurarius, qui à Capitularibus eligitur.

CAPUT XXX.

Eggebertus, Folswendis *aliique Nobiles dotant Ecclesiam S. Salvatoris Harlebaci, tunc noviter Collegiatam Canonicorum, anno* 1072. *& seq.*

Ex MS. Archivis Capituli Harlebac.

Itteris est decretum mandare, quidquid in Ecclesia volumus esse stabile. Unde Ego Eggebertus scribere feci, quod cum Fratribus meis III. bonarios in Villa nomine *Wermarda* dedi pro anima Patris mei, Raingoti vocabulo, Altari sito in *Herlebecca*, in honore Sancti Bertulfi, eâ conditione, ut cum omnibus appenditiis suis deserviat Fratribus ibi manentibus.

1072. Actum est hoc publicè anno ab Incarnatione Domini M. LXXII. tempore Philippi Regis Comitisque Rotberti. Si quis autem huic Traditioni contraire voluerit, si non dignam pœnitentiam fecerit, cum Dathan & Abiron perditus sit. Hoc verò confirmatum est Testimonio Clericorum & Laïcorum, quos subtus annotari feci.

II. Diploma. Quia sine Litteris nihil stabile fit in Ecclesiis, Ego Folswendis unà cum Filiis cæterisque Amicis meis tradens pro anima Mariti mei, nomine Rodulfi, duos bonnarios in Villa videlicet *Lethis* nomine, Altari sito in *Herlebecca*, in honore S. Bertulfi, eâ conditione ut cum omni donativo suo deserviat Fratribus ibi Domino servientibus; notum feci Filiis Ecclesiæ præsentibus & futuris.

1078. Actum est hoc publicè anno ab Incarnatione Domini M. LXXVIII. tempore Philippi Regis Comitisque Rotberti. Si quis verò huic Traditioni contradixerit, nisi pœnituerit, anathema sit. Hoc verò confirmatum est Clericorum & Laïcorum Testimonio, quorum nomina hæc sunt....

III. Diploma. Notum sit Filiis Ecclesiæ nunc & in futurum, quod Ego Waltherus de Funa unà cum Uxore mea Emma tradidimus pro peccatis nostris delendis in Villa quæ dicitur *S. Eligii*, quamdam particulam nostræ hereditatis reddentem quotannis XIII. nummos, ad Altare S. Salvatoris quod est situm in *Herlebecca*, ad opus Fratrum ibidem Deo servientium.

Hoc autem factum est anno M. CXIX. ab Incarnatione Domini. 1119.

Hanc Traditionem si quis infregerit, anathema sit. Ut autem hoc donum ratum permaneat, Testium nomina subscribantur.

S. Godescalci,
S. Theoderici,
S. Fromaldi,
S. Helmicini,
S. Liberti senis, & Liberti junioris.
S. Roberti Canis.
S. Roberti de Tileto.
S. Symonis Pugilis.
S. Thileci, S. Ramari,
S. Wulfgeri,

IV. Diploma. Sacrarum Scripturarum Testimonio compertum accepimus, Fidelium defunctorum eleemosynas jugiter pro ipsis interpellare Dominum. Hac ergo spe animati, Ego Wilhelmus de Funa unà cum Matre mea Emma pro anima Patris mei Walteri de peccatis liberanda tradimus III. bonarios nostræ hereditatis

ditatis cum omnibus suis appenditiis in Villa, quæ appellatur *Bavinghova*, ad Altare omnium rerum Salvatoris, quod est situm *Harlebeccâ*, ad opus pauperum in Cœna Domini reficiendorum.

1120. Hoc quod actum anno M. C. XX. ab Incarnatione Domini, Karolo Comite Flandrensium, & Lamberto Episcopo Tornacensium.

Hanc quoque Traditionem si quis infringere præsumpserit, excommunicationi subjaceat. Signa Testium quorum supra, & præter hæc,

S. Alberti Canis & Onulfi Fratris ejus.
S. Willelmi Canis.
S. Lamberti & Eustachii & Walteri Fratrum de Morsella.
S. Dominæ Avæ & Filii sui Synagonis.
S. Willelmi Preconis.
S. Remelini Venatoris.
S. Walconis,
S. Reineri de Vatina.
S. Evervini,
S. Olti.

CAPUT XXXI.

Robertus Frisius *Comes Flandriæ, aliique dotant Collegium Canonicorum Harlebacense, anno* 1075. *& seq.*

Ex MS. Archivis Capit. Harlebac.

Ego Rotbertus Flandrigenarum Marchio, & Dominus de Silva, tam in denariis, quàm in victimis in terra, tam in culturis quàm in novis terris, immo etiam de Placitis meis redecimationem Præfecturæ Harlebeccensis ad Altare S. Salvatoris, suique ipsius Beati Bertulfi Confessoris, in utensilibus Ecclesiæ appendiciisque illius tradidi.

1075. Actumque hoc ab Incarnatione Domini M. LXXV. regnante Rege Francorum Philippo.

Si quis autem hoc infregerit, nisi resipuerit, anathema sit.

Aliud Diploma. Pro redimendis peccatis nostris, & Antecessorum nostrorum, Ego Eustachius unà cum Conjuge mea Oligia quandam partem hereditatis nostræ tradidimus ad Altare in *Harlebecca*, in honore S. Salvatoris, Sanctique Bertulfi Confessoris, ad utilitatem Fratrum ibidem Domino servientium.

Eâ quidem ratione, ut quamdiu vixerimus, eorum quæ donavimus patrocinemur, & post obitum nostrum Comes Regni: & XII. nummos inter Festivitatem S. Bertulfi, quotannis persolvamus: Nobis autem mortuis, ad mensam Fratrum penitus perveniat. Domum Johannis cum VIII. bonariis. Domum Manechini cum II. bonariis. Domum Avæ cum uno. Domum Lamberti cum quarta parte bonarii.

Præter hæc verò tria bonaria quæ possidet Bernulfus, eâ videlicet conditione ut quamdiu vixerit & Filii famulæ nostræ quam in Conjugio habuit, VI. denarios in prædicta Festivitate persolvant: illis verò mortuis, ad manus Fratrum ex toto quoque veniat.

Wenemarum verò & Sorores suas unà cum infantibus suis, eâ scilicet lege, ut duos denarios pro capite in præfata Festivitate singulis annis persolvant.

1080. Actum est hoc anno ab Incarnatione Domini M. LXXX. regnante Philippo Rege Francorum, principante Rotberto Comite Frisone.

Si quis huic contradixerit Traditioni, & infringere voluerit, anathema sit.

Signum Stephani de Cordis.
S. Folcardi de Isenghem.
S. Saswali de Torcoin.
S. Thietberti de Vorde.
S. Gummari de Sillengem.
S. Lamberti de Odengem.
S. Alwoldi de Isenghem.
S. Asgrici de Rugga.
S. Lamberti Castellani de Curtraco.
S. Waltheri Fratris ejus.
S. Alberni de Wilesbeche.
S. Lietnothi, &
Lamberti de Wilesbeche.
S. Raingoti Castellani de Oldenardo.
S. Eustachii de Usa.
S. Sigewalonis de Warengem.
S. Cononis Militis.

Ex Antecessorum nostrorum consuetudine tenere non inutile judicavimus, ut quicumque Ecclesiam alicujus suæ hereditatis heredem fecerit, Litteris mandare non negligat: quatenus & animæ pro qua attribuitur sæpiùs fiat memoria; & nullum, malevolentiâ alicujus, dampnum patiatur Ecclesia. III. Diploma.

Notum sit igitur cunctis Fidelibus Sanctæ Ecclesiæ, tam præsentibus quàm futuris, quod Ego Sigerus de Hula illud attendens, *Sicut aqua extinguit ignem, ita eleëmosyna extinguit peccatum*, pro remedio animæ Uxoris meæ Azekæ, Harlebeccensi Ecclesiæ quatuor bonarios in Villa quæ vocatur *Lirda* attribuo: ita tamen ut duæ partes reditûs communiter Fratribus deserviant; tertia verò pars luminario ejusdem Ecclesiæ appendat.

Hoc autem factum est pridie Idus Octobris, anno ab Incarnatione Domini M. C. XI. Indictione V. regnante Rege Francorum Lothario; Comite Flandrorum Balduino Filio Rotberti Frisonis; Baldrico Episcopante. 1111

Ut autem ratum permaneat, factum est testimonio tam Laïcorum, quàm Clericorum, quorum nomina subnotare haud inutile est.

Si quis huic contradixerit Traditioni & infringere voluerit, anathema sit.

Signum Folkini, Præpositi.

 S. Leoderici

S. Leoderici Canonici.
S. Wilhelmi Canonici.
S. Litberti Canonici.
S. Alberti Canis.
S. Onulphi Fratris ejus.
S. Lamberti de Udengim.
S. Walteri de Warneftun.
S. Jorami de Bellengim.
S. Norberti de Cortraco.
S. Thifekini de Treflingim.
S. Godeskalki de Trefleca.
S. Wilhelmi Preconis de Harlebecca.

CAPUT XXXII.

RADBODUS *Epifcopus Tornacenfis ac Noviomenfis in Cathedrali fua Tornacenfi fundat Præbendam anno* 1090, *donatque Altaria de Templemart & Alchi.*

Ex Archivis MS. Ecclefiæ Tornac.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Ego RADBODUS, Dei gratiâ Noviomenfis feu Tornacenfis Epifcopus, mecum retractans faluberrimum effe Ecclefiis benefacere, & earum beneficia ampliare, cogitavi in Ecclefia Sanctæ Mariæ Tornacenfis unum novum Canonicum creare, & pro falute meæ animæ aliorum Canonicorum confortio aggregare; quod feci:

PRÆBENDAM enim quàm Decanus ejufdem Ecclefiæ pro feodo fui Decanatûs obtinebat, in manu Epifcopi effe conftitui liberam, ampliùs, ficut alias ejufdem Ecclefiæ Præbendas ab Epifcopo Canonicè tribuendam. Hoc autem tam Fratrum quàm ipfius Decani conceffione factum eft; nam duo Altaria, fcilicet *Templemard & Alci*, quæ Balduinus Parrochiarum Decanus & Amandus quidam ejus propinquus communiter obtinebant, ita Ecclefiæ Sanctæ Mariæ Tornacenfi perpetuò tenenda tradidi, ut unum eorum, fcilicet *Alci*, liberum Decanis omnibus ejufdem Ecclefiæ pro feodo cederet; alterum verò, fcilicet *Templemard*, Epifcopo fumptus folvens ficut antea, poft Amandi obitum communioni Fratrum in perpetuum remaneret. Quod & ipfæ Perfonæ Balduinus fcilicet & Amandus ideò conceffērunt, quod Amandus de ea Præbenda eft inveftitus, & factus eft inde primus Canonicus.

QUOD ut apud pofteros firmiffimum permaneret, Teftamento hujus Scripti & impreffione mei Sigilli fub anathemate confirmavi.

S. Walteri Archidiaconi.
S. Henrici Decani.
S. Herimanni Præpofiti.
S. Sicheri Cantoris.
S. Odardi Scholaftici.
S. Hellini,
Gonhardi,
Johannis,
Stephani,
Werinboldi,
Ilbodi Sacerdotum.
S. Petri, Otberti, Balduini, Letberti,
Gilberti, Tietberti, Henrici,
Item Henrici, Diaconorum.
S. Walcheri Cuftodis, cum Teftimonio Subdiaconorum.
Gildulphi, Lietduini, Tietberti,
Raineri, Walberti,
S. Balduini Decani.
S. Gonzelini, D.
S. Frederici, D.
S. Willelmi, D.
S. Fulcardi, D.
S. Lamberti, D.
S. Salefridi, D.
S. Hunradi, D.
S. Berfridi, D.

ACTUM anno Dominicæ Incarnationis M. XC. Indictione XIII. Regnante Rege Philippo anno XXXII. Domno RADBODO Epifcopante anno XXIII. 1090.

S. Widonis Cancellarii.

CAPUT XXXIII.

Idem RADBODUS *Tornacenfis Epifcopus concedit anno* 1094. *Privilegium Abbatiæ S. Martini Ordinis S. Benedicti Tornaci, ejufque prima Exordia recenfet ac confirmat.*

Ex Archivis MS. Ecclefiæ Tornac.

IN nomine Patris, &c. Ego RADBODUS Noviomenfium & Tornacenfium Epifcopus omnimodam falutem tam futuris quàm præfentibus.

NOVERIT caritas veftra Fratres dilectiffimi, Ecclefiam S. Martini modici, quæ in monte modico propè muros Urbis Tornacenfis fita eft, antiquitus Abbatiam fuiffe; verùm Paganis in ipfam Civitatem irruentibus deftructam, & in Laïcalem poftmodum ditionem redactam ad nihilum penè deveniffe. Adeò autem ejufdem Ecclefiæ percrebuit defolatio, ut nec ad plenum unius faltem Sacerdotis deferviri poffet officio. Congregatio fiquidem illa hoftili manu difperfa eft,

& abiit; familia ejusdem Ecclesiæ interempta est & deperiit; terras ejus Laïcalis manus in Beneficio Antecessorum nostrorum & Nostra longo tempore habuit.

Anno verò Incarnationis Dominicæ M.XCII. Ecclesiæ illius rememorans pia Dei misericordia Fratris Odonis & aliorum quatuor mentes spirituali cælitus inflammavit gratiâ, qui uno eodemque animo, cum se hujus seculi cænulentâ pertimescerent implicari voragine, elegerunt magis in præfata Ecclesia in paupercie Deo deservire, quàm ad perditionem animarum suarum divitiis sæcularibus abundare. Cum ergo hac ex causa Nostram adiissent præsentiam, consilio & assensu *Radulphi* Advocati, qui tunc temporis eam jure possidebat hereditario, sub Clericorum & Laïcorum Testimonio eandem eis cum adjacenti solummodo Atrio concessimus Ecclesiam, eâ scilicet conditione, ut eam liberè, utpotè Abbatiam, haberent, & inibi sub Regula S. Augustini tamquam Regulares Canonici Deo deservirent. Anno autem altero introitûs eorum, majori adhuc divinitus inspirati sunt desiderio, utpotè qui jam bonorum allaborabant interesse Collegio: ut enim Deo deservirent, quod arctius æstimabant, spontè elegerunt, & divinæ se gratiæ devoventes, habitum S. Benedicti compunctè susceperunt.

Percepta itaquè infatigabili eorum perseverantiâ, in eodem anno, Deo annuente, indigenarum eleëmosynis adeo illa succrevit Ecclesia, ut ibi septemdecim sub ditione prædicta Odonis Abbatis, Monachi substituerentur, & ad serviendum Deo & Sancto Martino secundùm S. Benedicti Regulam ordinarentur.

Videntes autem circummanentes aliquantulam Fratrum devotionem, terrarum quas antiquitus Abbatia illa tenuerat, Nobis fecêre mentionem, quatenus eas recolligeremus, & usibus Fratrum quibus deputatæ fuerant pro remissione peccatorum nostrorum redderemus. Quorum benevolis petitionibus, licet difficillimum videretur, benevolè condescendentes, Advocatum Radulphum, quem eas tenere didicimus, benignè convenimus, & pro consolatione animæ suæ, quid ei super hoc faciendum foret, ex officio nostro intentè suggessimus. S. Spiritus gratiâ inflammatum illico cor hominis benignè ad omnia respondit; terras illas S. Martini quas in suo possidebat dominio, liberè ut eas Ecclesiæ illi restitueremus reddidit, aliasque omnes ejusdem ditionis quas in vadimonio seu in Beneficio alii de illo habebant, quomodocumque, seu per redemptionem, seu per eorum qui eas tenebant eleëmosynariam manumissionem ad Ecclesiam devenire possent, liberas votivè concessit.

Noverit ergo ætas & sexus omnis, quos contigerit audire, terras omnes illas, quas antiquitus Ecclesia tenuit, prædictum Radulphum unà Nobiscum Ecclesiæ S. Martini, quâcumque horâ, quoquo modo ab illis qui eas hactenus habuere liberari poterunt, S. Martino liberè concessisse, & in usus Fratrum inibi degentium à modo & in perpetuum habendas liberè reddidisse. Ut verò hæc nostra recognitio inconvulsa maneat in sæculum, Cartæ huic parvitatis nostræ impressimus sigillum; ut si quis eam scienter à modo violaverit, nisi ad emendationem redierit, Dei & SS. omnium, & postmodum Excommunicationis nostræ inenodabile incurrat vinculum.

S. D. Radbodi Episcopi.
S. Baldrici Archidiaconi.
Petri Cantoris.
Ernulphi Presbyteri.
Roscelini Presbyteri.
Maurini Presbyteri.
Segardi Diaconi.
Aloldi Diaconi.
Stephani Subdiaconi.
Hugonis Subdiaconi.
Desiderii Subdiaconi.
Landrici Acoliti.
Odonis Acoliti.
Hugonis Castellani.
Hugonis Calmacensis.
Helmandi Militis.
Sagnationis Militis.
Galteri Tornacensis Archidiaconi.
Petri Decani.
Herimanni Præpositi.
Elberti Cantoris.
Stephani Presbyteri.
Hellini Presbyteri.
Joannis Presbyteri.
Lotberti Diaconi.
Bernuini Subdiaconi.
Ingebrandi Acoliti.
Erardi Castellani.
Radulphi Advocati.
Gonteri Militis. &c.

Actum Noviomi Incarnationis Dominicæ anno M. XCIV, Indictione primâ, regnante Rege Philippo anno XXXVI. Domino Radbodo Episcopante anno XXVI. 1094.

Ego Guido Cancellarius legi & subterfirmavi.

Ex his collige, antè Nortmannorum furorem in eodem loco non vulgarem extitisse Abbatiam; & à S. Eligio Episcopo Tornacensi in memoriam S. Martini fuisse constructam anno 682. & inibi Baldredum Abbatem primum constituisse.

Ex Miræo de Orig. Benedict. Sanctus Eligius Noviomensis ac Tornacensis Episcopus, dentes duos Sancti Martini Turonensis Episcopi cum haberet, quos pio adfectu, ex maxilla Beati Præsulis extraxerat, cum sacrum ejus corpus à Lothario Galliæ Rege aureæ capsæ includendum accepisset, indignum judicans sacratissimos hosce dentes, diutiùs apud se, sine honore publico, retinere, statuit eos publicè in Basilicis honorandos deponere. Cum itaque apud Tornacum Nerviorum, prædicationis Evangelicæ munus obiret, montem amœnissimum reperit, in quo Sanctum Martinum olim orasse mortuumque ad vitam revocasse, constanter Incolæ adfirmabant.

Ratus itaque optimam propositi sui exequendi occasionem sibi oblatam in dicto monte, Opidi muris nunc incluso, Basilicam & Monachorum Cellas exædificavit, eoque in loco alterum Beati Martini dentem (alterum enim Noviomensi Ecclesiæ dedit,) quem hodieque Monachi piè adservant, reliquit.

Destructum est autem hoc S. Martini Cœnobium à Normannis Belgicam vastantibus, anno 882, soloque æquatum, præter Sacellum quod inter ruinas, meritis haud dubiè

dubiè Beatorum Præsulum, subsistens, pòst instaurationi occasionem dedit.

Anno namque Christi 1092. postquam Odo, summæ Vir eruditionis, Aureliis Tornacum à Collegio Canonicorum B. Virginis evocatus, Scholisque præfectus annos quinque Rectoris munere laudatissimè functus fuisset, & sanctioris vitæ genus cum Discipulis suis aliquot, amplecti jam statuisset, Radbodi Noviomensis ac Tornacensis Episcopi rogatu, B. Martini Sacellum, apud muros Urbis inter rudera adhuc subsistens, comitante Clero, Populoque applaudente, postridie Kal. Maias (qui dies tunc Dominicus erat) cum Sociis possidendum accepit.

Vixit autem cum suis primùm juxta Regulam S. Augustini: at postmodum, Haimerici III. Abbatis Aquicincti consilium secutus, S. Benedicti habitum atque Institutum adsumsit. Anno verò 1105. ab instauratione Monasterii decimo quarto, dictus Odo Abbas, ad Episcopatum Cameracensem raptus est; relictis in Monasterio, à se nuper exstructo, Monachis Benedictinis ampliùs octoginta, quibus abiens Segardum Virum optimum præfecit, qui annis viginti & uno, magna cum laude, præfuit.

Narrationem Historicam Restaurationis Abbatiæ S. Martini Tornaci fusè & eleganter descripsit Herimannus ejusdem Cœnobii Abbas ab anno 1124. usque ad 1136, quo munus Abbatiale deposuit. Extat in Spicilegio Veterum Scriptorum, *Domni Lucæ Acherii*, è Congregatione S. Mauri Ord. S. Benedicti Tomo XII. pag. 358. usque ad 487. Editionis anni 1675.

CAPUT XXXIV.

GALCHERUS *Cameracensis Episcopus probat atque confirmat fundationem Abbatiæ Jettensis, Religiosorum Præmonstratensium, juxta Bruxellam, quæ nunc etiam dicitur Diligemensis, anno* 1095.

Ex Archivis Capituli Anderlecht.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Ego GALCHERUS gratiâ Dei Cameracensis Episcopus, Cellam quæ sita est in Villa quæ *Jetta* nuncupatur, ad laudem Salvatoris nostri JESU-CHRISTI, in honorem S. MARIÆ Virginis, octavâ decimâ Kalendas Octobris, Deo annuente, dedicavi, atriumque divisum benedixi, & ab hujus Villæ Parochia Altare, quidem favente Personâ ex nomine *Sichero* separavi, & ut ad nullum cujuscumque hereditatis, præter Sedem Cameracensis Ecclesiæ, respiceret, liberum confirmavi.

AD usus autem Fratrum in hoc loco Deo famulantium, Beatique AUGUSTINI Regulam observantium exonigerando, *Honulphus de Vulvrethem*, homo liber ac timens Deum duodecim Allodii sui jugera omninò libera transtulit, decimamque de *Melbroeck* Deo suæque Genetrici pro redemptione animæ suæ, animarumque Matris suæ *Annæ*, Conjugisque suæ *Renewidis*, ac Filiorum suorum *Lamberti* & *Wiacis*, omninò liberam tradidit; & dimidiam partem illius decimæ, quam habebat in *Vulvrethem*, similiter dedit.

HIC autem prædictus *Honulphus*, cum nostræ Dedicationis officio præsens esse non potuit, quemdam servum suum ad me misit, qui supra Sancta Sanctorum juravit, se Fratribus Ecclesiæ, quæ prædicta sunt, dedisse. Præsentesque fuerunt quàm-plures Liberi homines, qui testati sunt, se donum vidisse & audisse; præsensque fuit quidam liber homo, nomine *Steypo*, qui ex parte illius Domini hujus beneficium renovavit, & Altari in mea præsentia legitimè adaptavit.

EGO verò, ne quilibet mandatorum Dei transgressor hoc Statutum violare præsumeret, neque Solemnitatem Dedicationis infringeret, Pontificali banno interdixi, omninò etiam corroborans, remotâ omnium Laïcorum potestate, Fratrum esse, Abbatem Liberè eligere, & Cameracensium Pontificis Pastoralem Curam attribuere & benedictionem exhibere.

Ad quod Testes introducti Idonei sunt.

Signum Radulphi Archidiaconi.
Signum Alardi Archidiaconi.
Signum Bernardi Archidiaconi.
Signum Alberici Præpositi.
Signum Fulgentii Abbatis. * (* Affligemensis.)
Signum Albaldi Cappellani.
Signum Godfridi Clerici.
Signum Ancelli,
Signum Gerardi,
Signum Godefridi,

Signa Clericorum Bruxellæ,

Tudonis Decani,
Alberti Scholastici,
Langenradi,
Henrici.

Signa Laïcorum.

Steyponis,
Galteri Fratris ejus,
Alardi,
Godesonis,
Amelardi,
Ingrani,
Mazelini,
Franconis Filii ejus,
Franconis, Menzonis.

Hoc autem est factum anno Dominicæ Incarnationis M. XCV. Indictione III. prædicti quidem Pontificatûs anno primo. 1095.

WIchmans in Brabantia Mariana fol. 746. dicit S. Amandum in *Jetta* Canonicos Regulares posuisse anno 606; quibus amotis successerunt Præmonstratenses. Anno 1140. Iwanus Comes Alostanus post mortem Walthelmi primi Abbatis, Ecclesiam Liedekerckensem cum appendiciis suis *Lombeke* & *Streythem* (quæ hactenus Walthelmo subfuerant) ad usum Ninivensium transtulit, Authoritate Episcopi Cameracensis.

Hinc non parva difficultas inter utrumque hoc Cœnobium *Jettense* ac Ninivense exorta est, quàm S. Bernardus Abbas Clarævallensis demum composuit. De qua re etiamnum extant Litteræ ipsius S. Bernardi manu exaratæ, cum appendente sigillo Abbatiæ Clarævallensis: visunturque in Archivis utriusque Abbatiæ præfatæ.

Anno 1230. floruit Jettensis Abbas Daniel, qui per obitum Domini temporalis de *Dieleghem* obtinuit præfatum Dominium. Ex quo tempore huic Cœnobio Dilighemii nomen adhæsit, quod antea Jettense dicebatur, à Pago Jeth, in quo primò fundatum fuerat.

CAPUT XXXV.

BALDERICUS *Tornacensis ac Noviomensis Episcopus donat Ecclesiæ suæ Cathedrali Altaria de* Espain, Hollain *&* Marcque, *anno* 1100.

Ex Archivis MS. Cathedr. Tornac.

IN nomine Patris & Filii & Spiritûs Sancti, amen. Ego (1) BALDRICUS Dei gratiâ Tornacensium atque Noviomensium Episcopus, universis Catholicæ Fidei cultoribus cum Sanctis in æternum gaudere Cœlestibus.

SACRA Nos, Fratres, edocent Eloquia, ut qui Pastores dicimur, pro commissis ovibus non solùm corpus sed & animam ponere debeamus. Horum itaque documentis, Sanctorum quoque Patrum dictis monemur & exemplis, ut Sanctam Matrem Ecclesiam pronâ mentis & corporis devotione veneremur, & ad honorem ipsius exaltandum Filios ejus prædicationis gratiâ excitare, & Nos ipsi de propriis facultatibus studeamus opem impendere.

NOTUM sit igitur præsentium, & futurorum Fidelium prudentiæ; quatuor Altaria, primum videlicet in Villa *Dons* noncupata, secundum in Villa (2) *Spethem* dictâ, tertium in Villa quæ dicitur (3) *Aulin*, quartum in Villa quæ appellatur (4) *Marcha*, quæ Alulfus Tornacensis Ecclesiæ Canonicus sub Personatu tenebat, consilio & assensu Lamberti Archidiaconi nostrorumque Clericorum eidem Ecclesiæ Tornacensi, petitione & assensu ejusdem Alulfi me liberè concessisse, salvis redditibus Episcopi & Ministrorum ejus: tali scilicet conditione quod ipsa Tornacensis Ecclesia post decessum Alulfi prædicta Altaria teneat, & sub perpetua libertate possideat.

CONSTITUIMUS etiam, & Pontificali Auctoritate, prece & rogatu ipsius Alulphi corroboravimus, ut post decessum ejus de redditibus supradictorum Altarium in eadem Ecclesia duo efficiantur & constituantur Canonici, qui cum ceteris Canonicis coæquales Præbendas habeant, & canonicè cum eisdem Omnipotenti Deo serviant.

NE ergo temerariâ præsumptione hujusmodi Constitutionem quis violare præsumat, sub anathematis interdictione Privilegium hoc confirmavi, & Sigilli mei impressione corroboravi.

Signum Domini Baldrici Episcopi.
Signum Lamberti Archidiaconi.
Signum Petri Decani.
Signum Herimanni Præpositi.
Signum Balduini Cantoris.
Signum Gosuini Presbyteri.
Signum Henrici Decani.
Signum Hellini Presbyteri.
Signum Letberti Diaconi.
Signum Domni Sicheri.
Signum Goteri.
Signum Geldulfi.
Signum Letberti.
Signum Gonteri.
Signum Gualteri.
Signum Leduini.
Signum Guerici.
Signum Adæ.
Signum Erbaldi.
Signum Sicheri.

ACTUM Tornaci anno Dominicæ Incarnationis millesimo centesimo, Indictione VIII, regnante Rege Philippo, Domno B. Episcopante, Roberto Marchiso Flandriæ Principatum optinente.

Signum Guidonis Cancellarii.

(1) BALDERICUS, Præsul suo Ævo doctissimus ac celeberrimus, de quo vide supra pag. 80.
(2) SPETHEM, vulgò *Espain*, Parochia in Tornacesio.
(3) AULAIN, vulgò *Hollain*, etiam Parochia in Tornacesio.
(4) MARCHA, vulgò *Marcq en Bareul*, Parochia propè Insulas, sed Tornacesii ditionis.

CAPUT XXXVI.

Idem BALDERICUS *Episcopus, amotis Sanctimonialibus, Clericos sæculares in Ecclesia B. Mariæ Brugis restituit anno* 1101; *simulque recenset Erectionem Collegii Canonicorum inibi factam anno* 1091 *per Prædecessorem suum* RADBODUM *Episcopum.*

Ex MS. Archivis B. M. Brugis.

IN nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti.

EGO BALDERICUS, Dei gratiâ Tornacensis seu Noviomensis Episcopus, cognitum volo fieri universis S. Matris Ecclesiæ Fidelibus futuris & præsentibus, Antecessorem meum beatæ memoriæ Dominum RATBODUM Episcopum Ecclesiæ S. Mariæ Brugensis, petitione & assensu Bertulfi & Gummari, qui Altare illud sub Personatu tenebant, libertatis Privilegium condonasse, & Canonicos inibi constituisse, atque prædictum Gummarum in Præpositum eis præfecisse.

NON multo verò post tempore contigit eumdem Gummarum Præpositum acceptâ licentiâ

in partes Lotharingiæ studii causâ perrexisse, atque Privilegium illud in Ecclesia sua sub custodia Bertulfi dimisisse. Videns igitur idem Bertulfus, Canonicos quos in primis rogaverat in eadem Ecclesia constitui, Canonicè forsitan non agere, intentionem quam priùs habebat mutavit, & ad Dominum nostrum Ratbodum Episcopum veniens Privilegium retulit, dicens: se consilio & assensu Gummari Præpositi & Canonicorum illud referre; ipsos etiam omnes, ut Sanctimoniales in loco eorum stabiliret, obsecrare, quod & factum est.

Post aliquantum verò temporis Gummarus Præpositus rediens, & hæc omnia in præsentia Domini Episcopi se nescisse referens, Privilegium suum sibi reddi, Canonicosque iterum inibi petivit restitui. Cujus petitioni cum Dominus Episcopus absque consilio seu judicio Coepiscoporum nollet acquiescere, contigit quadam insequenti die Dominum Manassem Archiepiscopum Remensem Diæcesis Suffraganeos Coëpiscopos Remis convocasse. Qui in præsentia Domini Archiepiscopi convenientes, atque hac de causa cum Canonicis Remensis Ecclesiæ judicantes, Domino nostro Episcopo super eadem sciscitanti tale dederunt responsum: Gummaro scilicet suum debere reddi Privilegium, quandoquidem Curam quàm ab Episcopo accepisset, eidem Episcopo præsens non reddidisset.

Hoc itaque accepto consilio, Dominus Episcopus non longo post temporis intervallo, antequam Gummaro Privilegium illud redderetur, viam universæ carnis ingressus est. Quo defuncto, annuente Dei misericordiâ in Episcopum electus, Metropolitanam Sedem adiit, ibique Gummaro præsente & Privilegium suum reclamante, ex sententia Domini Archiepiscopi & ex meo Præcepto dies in Capitulo Tornacensi coram Lamberto Archidiacono determinatus est. Quo in die Canonici, Abbates, necnon & cæteræ ejusdem Ecclesiæ personæ, prout antea in Remensi Ecclesia exquisiverant, scilicet Privilegium confirmandum, plenario diffinivêre judicio. Pontificali igitur consecratione susceptâ, Me in Sancta Tornacensi Ecclesia in Synodo prima præsidente, Gummaro quoque Privilegium suum sibi reddi acclamante, consonâ Clericorum nostrorum voce, Lamberto Archidiacono assentiente, Privilegium ejus quod in prædicta transmutatione factum fuerat, ut præsens testatur Pagina, rescribi atque nostræ Authoritatis signo feci corroborari.

Hic incipit Privilegium Erectionis Collegii Ecclesiæ B. Mariæ Brugis.

IN nomine Patris & Filii & Spiritûs Sancti. Ego Ratbodus minimus omnium Episcoporum Noviomensium seu Tornacensium notum esse volo generationi omnium Fidelium, tam præsentibus, quàm eis qui succedent imposterum, Ecclesiæ Sanctæ Mariæ quæ Brugis est libertatis me hujusmodi concessisse Privilegium.

Bertulfus siquidem & Gomarus, qui Altare illud sub Personatu diu habuerant, per Gualterum tunc temporis Archidiaconum cæterosque Clericos infatigabili me precum instantiâ interpellaverunt, quatenus Altare illud de manibus eorum liberè recipiendum, ab omni sæculari exactione liberè absolverem, & de redditibus ejusdem Altaris, & aliis quæ ibi ob remissionem peccatorum suorum voverant, Canonicos ad serviendum inibi ordinarem. Quorum benevolę petitioni aurem benevolam accomodans, prædictum S. Mariæ Altare sicut petierant liberè recepi. Canonicis inibi constituendis, canonicè Prælatum suum eligendi potestatem concessi, cui Episcopus Canonicorum curam commendaret spiritualem; providentiam quoque substantiæ temporalem. Et Prælatus ipse ab Episcopo utramque suscipiens Prælationem, in utroque Canonicam & debitam Episcopo exhiberet subjectionem. Ipsi quoque Prælato electo à Canonicis, & canonicè ab Episcopo substituto canonicè Præbendas disponendi facultas permaneret; & unoquoque anno in Festivitate Sanctorum Apostolorum Symonis & Judæ quinque solidos Episcopo pro respectu Ecclesiæ solveret. Quia verò in dominio Episcopi prædicta manet Ecclesia, Confratrum nostrorum consilio altiùs quiddam ei subscripsi. Malefactores scilicet Ecclesiæ illius canonicè excommunicandi eis, absolvendique potestatem concessi. Eâ tamen conditione, ut si per Ministros Episcopi Excommunicatio confirmata fuerit, Episcopo & Ministris ejus emendatio solvatur Excommunicationis. Ut autem hoc hujus Concessionis Privilegium amodo non possit dissolvi, Cartam hanc sub Testimonio Sacerdotum & Clericorum Sigillo meo jussi confirmari.

S. Domini Radbodi Episcopi.
S. Gualteri Archidiaconi.
S. Henrici Decani.
S. Gualteri Custodis.
S. Hermanni Præpositi.
S. Sicheri Cantoris.
S. Letberti,
S. Odardi Scholastici.
S. Hermari Noviomensis Decani.
S. Dudonis, Remensis.
S. Lamberti.

Actum Tornaci IIII. Idus Julii anno Dominicæ Incarnationis MXCI. Indictione quartâ-decimâ, regnante Rege Philippo anno XXXIII. Domino Ratbodo Episcopante anno XXIII.

Ego Guido Cancellarius subscripsi.

Hoc igitur Privilegium, Venerabilis Ratbodi Episcopi Auctoritate confirmatum, Ego Baldericus Dei gratiâ id quod sum, Sigilli mei impressione reconfirmo. Et ne quis hujus libertatis violator existat, sub nomine anathematis interdico.

S. Domini Balderici Episcopi.
S. Lamberti Archidiaconi.
S. Petri Decani.
S. Gonteri Præpositi.
S. Balduini Cantoris.
S. Letberti,
S. Guarmundi Scholastici.
S. Tachelini,
S. Berneri,
S. Desiderii,
S. Radulfi,

S. Dodini

S. Dodini Brugensis Decani.
S. Tancradi,
S. Bernardi.
Actum Tornaci pridiè Kal. Aprilis anno Dominicæ Incarnationis millesimo centesimo primo, Indictione nonâ, Episcopante Domino Baldrico anno III. 1101.
Ego Guido Cancellarius subterfirmavi.

CAPUT XXXVII.

Paschalis II. *Pontifex, circa annum* 1102. *confirmat Constitutum Balderici Episcopi Tornacensis ac Noviomensis, de Ecclesia Collegiata B. Mariæ Brugis, de qua Cap. præcedenti.*

Ex Archivis MS. B. M. Brugis.

Paschalis Servus Servorum Dei, dilecto Filio Gummaro salutem & Apostolicam Benedictionem. Officii nostri Nos hortatur Auctoritas, pro Ecclesiarum statu solicitos esse, & quæ rectè statuta sunt stabilire.

Quam ob rem tuis precibus annuentes, Concessionem Fratris nostri Baldrici Tornacensis Episcopi, qui Parochiali Ecclesiæ Sanctæ Mariæ, quæ apud Brugense Oppidum est, te petente concessit, Nos quoque præsentis Decreti Auctoritate firmamus. Stabilimus enim, ut illud Altare Beatæ Mariæ ab omni seculari exactione liberum conservetur; Canonici illic constituti canonicè Prælatum suum eligendi potestatem habeant, cui Episcopus Canonicorum curam commendet spiritualem, providentiam quoque substantiæ temporalem; & Prælatus ipse ab Episcopo utramque Prælationem suscipiat, & in utroque Canonicam & debitam Episcopo exhibeat subjectionem. Ipsi quoque Prælato electo à Canonicis, & canonicè ab Episcopo constituto, canonicè Præbendas disponendi facultas permaneat; & unoquoque anno in Festivitate Sanctorum Symonis & Judæ quinque solidos pro respectu Ecclesiæ solvat.

Porrò Fratres ipsi malefactores Ecclesiæ ipsius canonicè excommunicandi absolvendique potestate utantur.

Quæcumque verò vel in præsenti eadem Ecclesia possidet, vel in futurum largiente Domino legaliter possidere contigerit, Fratribus illic Domino servientibus quieta semper & integra conserventur.

Ut autem hæc omnia perpetuâ stabilitate persistant, Spiritûs Sancti judicio & Apostolicæ Auctoritatis Sanctione sancimus.

Datum Laterani VI. Idus April. Indictione XIII.

CAPUT XXXVIII.

Balduinus *Hannoniæ Comes, &* Ida *Mater ejus fundant Monasterium S. Salvii, nunc Abbatiam Ordinis Cluniacensis juxta Valencenas anno* 1103. *quod suo Diplomate declarat* Manasses *Archiepiscopus Remensis.*

Ex Historia Valencenensi P. Outreman.

Balduinus Comes, & Mater ejus Ida Ecclesiam S. Salvii jure hæreditario possidebant: quàm ab eis in beneficium Adelendis de Aldenarda tenebat, à qua eam Geraldus de Landast, & Uxor Comitissa, ab his etiam Almandus & Richildis Uxor ejus, necnon Gaterus eorum Filius tenuisse noscuntur.

Qui enormitatem scelerum suorum abhorrentes, & ne diutius in stercore suo computrescerent, ea plangere satagentes, supra memorati omnes in eamdem concurrentes voluntatem, pari voto, parique consensu divini timoris pariter & amoris respectu, à prædictæ Ecclesiæ injusta possessione emancipaverunt, & ejus Investituram in manus Domni Manassæ tunc temporis Cameracensis Episcopi, ut eam S. Petro, & Monasterio Cluniacensi largiretur, deposuerunt.

Quam obviis manibus Domnus Manasses supradictus Episcopus suscepit, & eam Monasterio Cluniacensi liberam, salvâ tamen in omnibus subjectione & obedientia Cameracensis Ecclesiæ, cum omnibus ejusdem pertinentibus, perpetuò tenendum concessit. Contulit præterea idem Manasses ad prædictam S. Salvii Ecclesiam Altare S. Gaugerici, & absque personarum successione, salvo jure Episcopali, æternaliter possidendum impertivit; eâ tantùm Religiosâ pactione interpositâ, ut inde quotannis sub censu auri uncia, vel æquè valens pretium Ecclesiæ Cameracensi usibus Canonicorum in Festivitate Lucæ Evangelistæ persolvatur.

Præfixas igitur Sanctiones Monasterio Cluniacensi tam de Ecclesia S. Salvii, quàm ad eamdem Ecclesiam de Altari S. Gaugerici factas, Ego Manasses, non meis meritis, sed supernâ dispensante gratiâ Rhemorum Archiepiscopus, ratas in perpetuum custodiri volens, laudavi, atque Auctoritatis nostræ Paginâ approbavi. Et ne in posterum contradicentium cavil-

cavillationibus dissolvatur, anathematis sententiâ, idoneis etiam Testibus, cum nostræ imaginis impressione roboravi.

S. Manassæ Suessionensis Episcopi.
S. Lamberti Atrebatensis Episcopi.
S. Joannis Morinensis Episcopi.
S. Gervasii Archidiaconi.
S. Rudolfi Præpositi.

ACTUM Rhemis anno Incarnati Verbi millesimo centesimo tertio, Indictione X, regnante Francorum Rege Philippo anno XI, Archiepiscopatûs Domni Manassiæ IX. 1103.

FULCHARDUS Cancellarius recognovit, scripsit, & subscripsit.

CAPUT XXXIX.

ODO *Cameracensis Episcopus confirmat donationes factas Abbatiæ Jettensi, nunc Diligemiensi, Ordinis Præmonstratensis, anno* 1106.

Ex MS. Archivis Capit. Anderlecht.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. ODO Dei gratiâ Cameracensium Episcopus pacem & salutem cunctis Christi Fidelibus.

NOTUM sit omnibus Christi Fidelibus tam futuris quàm præsentibus, quod in diebus nostris instinctu & hortatu nostro atque *Walthelmi* Abbatis, *Everardus Rodulphus* Tornacensis, ob Uxoris suæ *Helwidis* animæ memoriam, concessione & Traditione *Galteri* Filii sui decem & octo terræ bonarios cum domistationibus ad ipsos pertinentibus, & cum prato trium partium jugeri, liberos ab omni Advocatia Ecclesiæ *Jettensi* & *Walthelmo* Abbati atque Successoribus ejus tradidit, absque alicujus contradictione.

QUIDQUID autem juris habebant in hoc beneficio *Waltherus* Sacerdos, & Goda Vidua quædam Religiosa supradicta, Everardo Rodulfo coram Hominibus suis, antea tradiderant & exfestucaverant.

QUICUMQUE aliquid horum infringere præsumpserit, maledictioni atque execrationi subjaceat. Pax igitur & benedictio conservaturos contegat; dissipatores verò ultio æterni ignis cum diabolo feriat. Et ut hoc ratum & inconvulsum permaneat, Paginam hanc subnotato testimonio Sigilli nostri auctoritate armamus.

ACTUM Cameraci anno MCVI, Præsulatûs nostri anno primo. 1106.

CAPUT XL.

BURCHARDUS *Episcopus Ultrajectensis donat Ecclesiæ S. Salvatoris ibidem jus Patronatûs & decimas terræ VVasianæ in Flandria anno* 1108.

Ex Historia Ultraject.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, & in honorem omnium Sanctorum. Cum opera misericordiæ impensa minimis Christi, Christum reficiunt, speramus etiam illum honorari in illis, qui quolibet & humili loco teneantur apud homines, apud Deum probantur, meritis excelsi.

EGO ergo BURCHARDUS Divinâ misericordiâ Episcopus contuli Sanctis ad Ecclesiam S. Salvatoris, quæ vetus dicitur, Ecclesias, de *Bockholt*, & Ecclesiam de * *Havesche*, & Ecclesiam de *Axele*, & Capellam de *Hulst*, cum omnibus appenditiis earum, decimis majoribus & minoribus, cultis & incultis, acquisitis & acquirendis in perpetuum.

*Puto Assnede.

VOLENS & constituens, ut quod pro meis necessitatibus de thesauris Ecclesiæ mutuum accepi, priùs ad plenum restauretur; postea verò pertineat ad tectum reficiendum & ad luminaria, ut per merita Sanctorum mea tecta sint peccata, & ipsi impetrent lucernam pedibus meis in die tenebrarum & caliginum.

DIMISI etiam ipsas Ecclesias liberas à circatu & ab omni Episcopali servitio; nisi fortè sit opus in patria visitatione, & præsentia Episcopi.

QUOD ut ratum maneat & stabile, fideles Testes in Traditione adhibui, Cartâ & Sigillo præcepi confirmari.

ACTUM publicè, anno ab Incarnatione Domini MCVIII. Indictione I. sub Regno Henrici V. 1108. sub Sacerdotio Paschalis Papæ, Burchardo in Trajecto Præsulatum agente, sub præsentia & Testimonio istorum Clericorum, qui sunt

Ansfridus,
Luthardus,
Engelbertus, Præpositi.
Lambertus,
Razo,
Adelardus,
Gerbertus,
Everwacrus,
Albero,
Theodor.
Ubio,

Wichardus, Remfridus, Lebuinus, Reynoldus, Otto, Franco, Gevehardus, Canonici.
Laici verò, Wilhelmus Advocatus, Wilhelmus Comes, Godefridus, Giselbertus.
Et hi liberi, Otto, Ialo, Giselbertus.

WAsia, olim *Forestum Wasda*, à Ludovico Germaniæ Rege donata fuit anno 869. Theoderico Comiti, quem fuisse Avum Theoderici I. Hollandiæ Comitis, communis habet opinio. Vide Tabulas supra editas à Miræo Cod. Donat. Piar. pag. 33. Ita Wasia cum adjacentibus Officiis, vulgo *Vier Ambachten*, Bouchout, Assenede, Axel & Hulst, paruit Comitibus Hollandiæ usque ad annum 1157, quo Philippus Alsatius Comes Flandriæ has terras Florentio Hollandiæ Comiti ereptas Flandrici juris fecit. Vide Meierum & Sanderum.

In spiritualibus quoque paruerunt Ultrajectensi Episcopo usque ad annum 1559. uti ex hoc constat Diplomate, & ex supra dictis pag. 45. in Notis.

CAPUT XLI.

ODO *Episcopus Cameracensis donat Abbatiæ de Cortemberghe, Monialium Ordinis S. Benedicti juxta Bruxellam, Altaria de Cortembergh, Nosseghem & Quaederebbe, anno* 1110.

Ex Archivis Ms. Capit. Anderlecht.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, Patris & Filii & Spiritûs Sancti. ODO, Dei gratiâ Cameracensis Episcopus, cunctis Christi Fidelibus salutem in Christo Jesu.

NOVERINT tam futuri quàm præsentes; quia dum loca Parochiæ meæ perquirerem, quænam sub Religione, quænam alio modo essent, inveni locum apud *Curtenberge*, Ducis GODEFRIDI assensu & auxilio, necnon & Advocatorum *Arnulfi* & *Gualteri*, servitio Ancillarum Dei jam ex parte decoratum, quem precibus Archidiaconorum meorum & Fidelium, ampliare curavi;

IN eo scilicet, quod Altare illud à debitis annuatim obsoniis Episcopalibus liberum mei Auctoritate feci, & debita illa in usus inibi Deo ac Sanctæ ejusdem Genitrici Mariæ Sanctoque Amando famulantium perdonavi.

CONCESSI etiam Altare de * *Quatrebbe* & Altare de * *Nothengem* prædictæ Ecclesiæ, libera à Personis. Sic tamen, ut per singulos annos jura Episcopalia Episcopo & Ministris ejus ex eisdem solvantur.

* Alias Querps. * Nosseghem.

STATUI siquidem, ut Presbyteri horum & supradicti Altaris, de manu Episcopi Curam animarum accipiant; Capitula Archidiaconi & Decani observent; Abbatissa loci illius in Festivitate Lucæ Evangelistæ ad Synodum Cameracensem veniat.

SI quis autem contra hoc nostræ Institutionis Privilegium venire tentaverit, fiat reus, & alienus à conspectu Domini, donec resipuerit.

ET ut hoc fixum maneat, subtersignatorum Testimonio corroboravi.

S. Domini Fulgentii Abbatis Affligimensis.
S. Domini Gisleberti Ehamensis Abbatis.
S. Radulfi eorumdem Altarium Archidiaconi.
S. Domini Gualtelmi Jettensis Abbatis.
S. Domini Martini Bornehensis Abbatis.
S. Evrardi Archidiaconi,
S. Gualberti Islensis,
S. Bernardi, Gerardi, Mazelini, Canonicorum.
S. Oilardi, Alberti, Brussellensium Clericorum.
S. Gisleberti,
S. Thitboldi Ronnacensium.

ACTUM anno Incarnati Verbi MCX. Præsulatûs verò mei V. Indictione III. Epactâ XXVIII. 1110.

CAPUT XLII.

Idem ODO *Cameracensis Episcopus varias Ecclesias liberas, aliaque beneficia concedit Abbatiæ Jettensi seu Diligemensi, Ord. Præmonstr. anno* 1112.

Ex Archivis Ms. Capit. Anderlecht.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Ego ODO Dei gratiâ Cameracensis Episcopus.

CELLAM quæ sita est in Villa, quæ *Jetta* nuncupatur, ad laudem Domini nostri Jesu Christi in honorem S. Mariæ Virginis, octavo Kal. Octobris Deo annuente dedicavi, atriumque assignatum benedixi, & ut ad nullum cujuscumque hereditatis, præter Sedem Cameracensis Ecclesiæ respiceret, liberam confirmavi. Et si pro alicujus culpa inbannitur terra, remotis omnibus inbannitis hæc cantet Ecclesia.

ET quia nos omnium domesticorum in exaltatione S. Ecclesiæ promptissimorum bonæ voluntati congaudere debemus, decet nos etiam, si quid à nobis petierint, non abnuere, ut semper ad vitam proficiant, nostro exemplo præeunte.

EGO itaque petitionem Galtelmi Abbatis Filii mei, quem propriis manibus consecravi, non reprobandam æstimavi, quærentis ut Parochialem

rochialem Ecclesiam *Jettensem* cum appendicio suo *Ganshoren*, & *Mosengensem* Ecclesiam atque *Humbecensem* libertate donarem.

Quam petitionem bonam judicans, ideoque paternè exaudiens, prædictas Ecclesias ab omni exactione debitisque obsoniis liberas facio, & in Ecclesia S. Mariæ *Jettensi* Fratribus trado.

Deinde benignè concedo, ut suam Electionem liberè habeant in Abbate constituendo: Electus verò Cameracensi Episcopo præsentetur, ut ab eo sine ulla contradictione consecretur.

Ipse quoque Abbas ad Synodum ire non cogatur, nisi sigillatis Episcopi Litteris fuerit ammonitus.

Ad usus autem Fratrum in hoc loco Deo famulantium, Beatique Augustini Regulam observantium *Onulphus de Wolverthem* homo liber ac timens Deum Fundator Ecclesiæ, ob redemptionem animæ suæ animarumque Matris suæ *Avæ*, Conjugisque suæ *Remudis*, Parentumque ac Filiorum suorum *Wilhelmi*, *Waltheri*, *Lamberti*, *Sigeri*, *Godescalci*, *Eustacii*, *Arnoldi*, nobilisque Filiæ suæ *Avæ*, XIV. Allodii sui bonarios, & Cambam cum appendiciis suis, quæ solvit singulis annis X. & VI. modios avenæ ad mensuram Bruxellensem, & Allodium molendini in *Jeth*, & decimam quam habebat in *Wolverthem*, allodiumque decimæ de *Melbroeck*, Deo suæque Sanctæ Genetrici servientibus in supradicta Ecclesia tradidit.

Defuncto Filio suo *Lamberto* IX. terræ bonarios eidem dedit Ecclesiæ; pro anima Willelmi Filii sui VI. terræ bonarios contulit; pro anima *Sigeri* dederunt Fratres sui & Domina *Ava* Soror ipsorum IX. terræ bonarios & decimam totius Villæ, cum in IX. manipulis dividitur, duos manipulos & tertiam partem alneti superaddiderunt.

Eustacius VI. solidos dedit in * *Rochem*, Domina *Ava* & Frater ejus, Allodium XII. bonariorum secus Villam quæ dicitur *Selleca* Ecclesiæ dederunt.

* Vulgo Rossem, appendix de Wolverthem.

Nostræ verò Dedicationis officio interfuerunt duo liberi homines *Waltherus* & *Arnoldus* Filii Onulphi cum Sorore eorum Domina *Ava*, qui omnes donum prædictorum beneficiorum renovaverunt & Altari in mea præsentia legitimè attitulari fecerunt.

Ut autem hoc ratum omni tempore habeatur, atque à nullo præsumptore maligno violetur, quoslibet dissipatores horum beneficiorum à sinu Matris Ecclesiæ segregatos publicè excommunicavi, nisi ad emendationem & satisfactionem venerint.

Actum est hoc anno Dominicæ Incarnationis MCXII. Præsulatûs nostri anno VII, imperante Henrico V. 1112.

Testes hujus Confirmationis sunt hi.
Signum Joannis Archidiaconi.
Signum Ancelli Archidiaconi.
Signum Rodulfi Archidiaconi.
Signum Theodorici Archidiaconi.
Signum Everardi Archidiaconi.
Signum Erlebaldi Archidiaconi.
Signum Adæ Abbatis.
Signum Reneri Abbatis.
Signum Goffridi Abbatis.
Signum Ernaldi Abbatis.
Signum Mastelini.
Livini, Capellanorum.
Signum Roberti Cantoris.
Gerardi.
Herevardi.
Ego Gerinbaldus legi & recognovi.

CAPUT XLIII.

Baldericus *Episcopus Tornacensis Donationem Altaris de* Beveren *in VVasia pro Ecclesia sua acceptat anno* 1112; *aliaque constituit de Vicariis, & de Anniversariis Canonicorum Tornacensium.*

Ex MS. Archivis Ecclesiæ Tornac.

IN nomine Patris & Filii & Spiritûs Sancti. Ego Baldericus Dei gratiâ Noviomensium atque Tornacensium Episcopus, dilecto Fratri *Gotero* Tornacensis Ecclesiæ Decano, sibique successuris Fratribus in perpetuum.

Quoniam pervigili Paternæ sollicitudinis intentione subditorum necessitatibus Nos oportet ex debito subvenire, & ut in Domo Dei Ecclesiastici Ordinis dignitas perseveret ac multiplicari debeat, sinceræ discretionis oculo providere; ad id prosequendum ac confirmandum, totâ mentis instantiâ curam debemus efficaciter adhibere: debemus etiam benevolè Deo servientium petitionibus aurem inclinare, quatinus si quid boni petierint, incunctanter valeant impetrare.

Noverint siquidem præsentes & futuri, Te Frater Gotere Tornacensis Ecclesiæ Decanum & Gonterum Præpositum cum cæteris Ecclesiæ Fratribus ad Nos venisse, & ut Altare de *Beverne*, quod in Gantia ipse Gonterus sub Personatu tenebat, eidem Ecclesiæ ac Fratribus in perpetuum concederemus, humiliter postulasse; tali tamen conditione, ut de redditibus ipsius Altaris ac Altarium de *Felines* & *Wendin* ac bonorum præsenti vel futurâ largitione, duo Presbyteri in eadem Ecclesia Vicarii substituantur, qui electione Capituli à Te vel Successoribus tuis Decanis Vicariarum dona suscipiant, nullique Vicarias illas nisi Sacerdotes umquam obtineant.

Nos verò tuam ac ipsius Gonteri Præpositi cæterorumque Fratrum petitionem suscipiendam

dam perpendentes, Lamberti Archidiaconi, necnon Clericorum nostrorum assensu, pro Anniversarii nostri & ipsius Archidiaconi commemoratione supradictum Altare Sanctæ Mariæ Tornacensis Fratribus in perpetuum concessimus, & Vicarios Sacerdotes inibi sicut dictum est substituendos confirmavimus. Presbyter autem qui Altario deservierit, Curam ab Episcopo vel ejus Ministris suscipiat, & Synodalia jura ei persolvat.

Prætere a totius Capituli assensu concessimus, ut quolibet Canonico mortis casu decedente, per anni subsequentis spacium suâ vel Capituli providentiâ Præbendæ redditus ad defuncti remedium deliberentur; &, si quid debuerit, priùs persolvatur; cætera animæ beneficio reserventur.

Hæc autem prænominata Pontificali Auctoritate confirmavimus, & subscriptorum Testimonio corroboravimus.

Signum Goteri Decani.
Signum Lamberti Archidiaconi.
Signum Gonteri Præpositi.
Signum Balduini Cantoris.
Signum Henrici Decani.
Signum Berneri Capellani.
Signum Radulfi,
Signum Gerrici,
Signum Letberti,
Signum Erbaldi,
Signum Guiberti,
Signum Gualteri,
Signum Movini.

Actum anno Dominicæ Incarnationis MCXII. Episcopante Domno Baldrico, Indictione V. 1112.

CAPUT XLIV.

Godebaldus *Episcopus Ultrajectensis Ecclesiam B. Mariæ Brugis sibi revendicat anno* 1116, *constituens Præpositum illius debere eligi è gremio Canonicorum Cathedralis Ultrajectinæ, eumdemque Præpositum jure suo conferre Præbendas in sua Ecclesia vacantes.*

Ex MS. Archivis Eccl. B. M. Brugis.

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, & Beatæ Dei Genitricis Mariæ. Notum sit omnibus Fidelibus tam præsentibus quàm futuris: quia Præcepto Godebaldi Venerabilis Episcopi & communi consilio Prioratûs sui, Litardus Præpositus, Ecclesiam quæ est in * Sisela cum suis appendiciis diu injustè & per subreptionem à suo Capite alienatam ad proprios usus Fratrum requisivit; quam annuente Deo, & manifestâ justitiâ attestante, sub testimonio probabilium personarum in Tornacensi Synodo pristino honori suo reformari fecit.

* Zisseele, juxta Brugas.

Ut autem indissolubili pacis vinculo supradicta possessio sanctæ Congregationi Beati Martini perpetuò stabiliretur, Ecclesia Sanctæ Mariæ in *Brugge*, quæ erat priùs in Sisleela Matri suæ subjecta, communi assensu Capituli Sancti Martini libertati est assignata & tradita; quam libertatem qualicumque ratione priùs confirmaverat Apostolica Auctoritas.

Est autem hujus Traditionis talis conditio: Si quando Canonici ejusdem Ecclesiæ Sanctæ Mariæ priventur suo Præposito, unus ex eis cum assensu suorum Confratrum Trajectum veniens in Capitulo Sancti Martini, Præpositum sibi dari orabit, quem Decanus & Fratres communiter successione perpetuâ, omni respectu Episcopi & Majoris Præpositi excluso, tamquam super propria & speciali possessione sua providebunt, & illius electioni tradent.

Statutum est etiam in Capitulo, ut idem Frater Brugensis, donec exspectatione Præpositi sui pendebit, communi providentiâ Fratrum procuretur. Tradito autem sibi Præposito, ei tantùm adhæreat: etiam, si necesse fuerit, sumptum in repatriando sufficientem ab eodem suscipiat.

Præterea ad majorem concordiæ unitatem visum est Fratribus pium & honestum, ut quandocumque aliquis Fratrum illorum huc venerit, more Claustrali se habeat, Chorum frequentet, & obedientiam Decano tamquam ceteri servet.

Quia igitur sic est unita & incorporata huic Ecclesiæ illa, quotiescumque aliquis ex istis vel illis Fratribus obierit, utriusque obitus utrique Congregationi denuntietur, ut trigesimus dies depositionis ejus, Anniversariis, Vigiliis, Orationibus, Psalmis & Missis statutis ritè celebretur.

Ut autem hæc rata & inconcussa maneant, communi assensu Fratrum jussa est hæc Carta conscribi, & Sigilli sui impressione firmari, ut si quis conetur eam dissipare, anathemati perpetuæ damnationis subjaceat.

Tradita est anno Incarnationis Dominicæ millesimo centesimo decimo sexto, Indictione IX, anno II. Episcopatûs God. 1116.

Hujus rei Testes fuêre hi Trajectensis Ecclesiæ,

Lidbertus Decanus,
Altetus,
Theodoricus Archidiaconus,
Littardus Præpositus,
Hugo,
Luzo,
Hardbert,

Blidgerus,

Blidgerus,
Clemarus,
Baldericus, & ceteri Fratres,
Rodbertus Tornacensis Archidiaconus,
Bertulphus Brugensis Præpositus,
Helias Decanus,
Lita,
Blitro,
Balduinus,
Corelo,
Ripertus,
Gualbertus,
Simon, & ceteri Brugenses.

Post discessum alicujus Canonici S. Mariæ, Præpositus communi assensu Fratrum alium Canonicum constituat.

S. Radulphi Sacerdotis & Canonici Sanctæ Mariæ.
Signum Sigebodi,
S. Erembaldi Can.

CAPUT XLV.

Carolus Bonus *Comes Flandriæ confirmat anno* 1120. *jura atque possessiones Abbatiæ Blandiniensis Gandavi.*

Ex Du Chesne in documentis Familiæ de Gandavo.

Arolus (1) Dei gratiâ Comes Flandriæ, & Filius Regis Daciæ, universis Ecclesiæ Filiis tam præsentibus quàm futuris in perpetuum. Cùm Divina providentia, in cujus manu sunt omnium potestates & jura regnorum, post decessum inclyti Comitis Balduini scilicet nepotis mei, in Principatum Flandriæ me sublimasset, Venerabilis & ut credimus dilectus Deo & hominibus Abbas Sancti Petri Gandensis nostram adiit præsentiam, humiliter petens, ut ad imitationem Prædecessorum nostrorum, qui prædictæ Ecclesiæ de proprietate sui juris plurima contulerunt; ad imitationem quoque Regum Franciæ, qui à Prædecessoribus meis Ecclesiæ collata anulo sui Palacii ad confirmamentum insigniri fecerunt: Nos quoque Ecclesiæ bona Sigilli nostri Auctoritate confirmaremus.

Cujus rationabili petitioni refragari nec valentes nec volentes, decrevimus, & prohibemus, ne quis in rebus prælibati loci secularium sive Clericorum sive laïcorum manum mittat.

Non quilibet Princeps vim aliquam inferat, nullusque judex publicus, nec quilibet ex judiciaria potestate in Ecclesias, aut loca, aut agros, seu reliquas possessiones memorati Cœnobii, ad causas audiendas, vel freda aut tributa exigenda, vel fidejussores tollendos, aut homines ejusdem Monasterii tam ingenuos quàm servos super terram ipsius commorantes absque Abbatis jussu distringendos, vel ullas redibitiones aut illicitas occasiones inquirendas, nostris & futuris temporibus ingredi valeat, vel ea quæ memorata sunt suprà, penitus exigere præsumat; nec de ordinationibus Monasterii sui nisi ab eo rogatus secundùm Regulam Sancti Benedicti se quisquam intromittat. Res autem quas confirmamus hæ sunt.

In primis, à portu Gandensi secus Scaldim fluvium usque Seuringhem, & exinde in directum usque in Legiam. In Pago circum Fiscum regium Harnes dictum cum omnibus pertinentiis. In Bracbanto Carum terram cum Ecclesia, & Campinium cum omni integretate. In Pago Curtracense Beverna & Therslinghem cum suis appendiciis. Holinium cum omnibus ad se pertinentibus. Aulinghem quoque cum suis pertinentiis, scilicet & Tesle cum omni integritate. Decimam quoque de *Oostburg* tam de terra veteri quàm de nova, scilicet & brocarias in Testrep & Gersta.

Hæc omnia, & si qua alia Ecclesia in Principatûs nostri locis possidet, prædictæ Ecclesiæ Auctoritatis nostræ munimento confirmamus; & ne quis in rebus prælibati loci vim aliquam vel injuriam inferat prohibemus.

Ut autem hoc ratum permaneat, præsentem Paginam in Testimonium Sigilli nostri impressione signari, & Testium nomina subscribi fecimus.

Signum Karoli Comitis.
S. Sigeri Castellani.
S. Balduini de Alost.
S. Gerardi Camerarii.
S. Razonis de Gavere.
S. Theoderici de Beverne.
S. Balduini de Hervin.
S. Gosuini de Novenkercke.
S. Reineri de Zuumaerde.
S. Everardi de Gant.
S. Arnoldi de Vvindeke.
S. Godefridi de Ultra-Legiam.

Actum Gandavi anno Domini MCXX. anno in Principatûs nostri primo.

CAPUT

(1) Carolus, cognomento *Bonus* Comes Flandriæ, occisus Brugis anno 1127. de quo vide supra Miræum pag. 372. in Notis.

Recensetur ibidem fragmentum hujus Diplomatis, quod hîc integrum exhibemus ex Du Chesnio in Documentis Familiæ Gandavillanæ.

CAPUT XLVI.

LAMBERTUS *Episcopus Tornacensis ac Noviomensis, Ecclesiam Collegiatam B. Mariæ Brugis restituit jurisdictioni Episcopi Ultrajectensis, anno* 1122.

Ex MS. Archivis Eccl. B. M. Brugis.

N nomine Patris & Filii & Spiritûs Sancti. Ego LAMBERTUS Tornacensis ac Noviomensis Ecclesiæ Dei gratiâ Episcopus, notum facio cunctis fidelibus Christi, tam præsentibus, quam futuris, Trajectensem Ecclesiam diu spoliatam fuisse à legitima sua possessione, quæ est in *Sysseele*, & appendiciis ejus, per violentiam quorumdam Brugensium Clericorum, Bertulfi scilicet & Gummari Filii ejus, & per multos annos non potuisse consequi justitiam suam; licet tam *Ratbodum* quàm Baldericum Prædecessores meos sæpè super hujusmodi injuria interpellaverit.

NOVISSIME verò in diebus nostris Frater Litardus supradictæ Ecclesiæ Canonicus, ad Capitulum Brugis pro hujusmodi negotio communi consilio venit, qui Remfridum hujus injuriæ heredem ad audientiam Domini Cononis Romanæ Ecclesiæ Legati invitavit. Quod cum factum esset: postea idem Frater Litardus me Parisiis convenit, & in audientia Domini Cononis Legati, & mei, ac totius Sacri Conventûs causam suam seriatim exposuit. Ubi perceptâ veritate expositæ causæ, ipse Dominus Legatus præsens in præsenti, proclamatorem cum causa sua sub certo die, scilicet termino Tornacensis Synodi, commendavit; ubi & Remfridus invasor & Litardus proclamator repræsentarentur, ut discussâ utriusque causâ Synodali jure cuncta terminarentur.

CUM ergo ventum esset ad Synodum, in facie totius Tornacensis Ecclesiæ acclamante justitiâ, cognitâ ibidem veritate, Remfridus judicio Canonico compulsus est recognoscere & reddere quod diu violenter tam ipse quàm Prædecessores sui in usus suos contraxerant, & emendare in facie Ecclesiæ quod sub anathemate tantâ temeritate possederant.

HUJUS tam manifestæ & comprobatæ veritatis, Ego testis & assertor, sub anathemate interdico, ne quis præsumat Ecclesiam Trajectensem in prædicta possessione tamdiu afflictam ulteriùs contra jus inquietare.

EGO verò timore Dei & Fraternâ charitate admonitus, hanc legem Præposito Sanctæ Mariæ in Brugis & Canonicis suis, de Capitulo Sancti Martini in Trajecto jure perpetuò concessi, ut unum de Canonicis Sanctæ Mariæ in Brugis vel quemlibet alium idoneum responsalem habeant, & per eum Synodalia jura, vel quæcumque Canonica justitia exigit, tamquam per legitimam personam, peragant. Vide supra pag. 961.

ACTA sunt hæc anno Dominicæ Incarnationis MCXXII. Indictione quintâ decimâ, regnante Ludovico Rege Franciæ, Lamberto Noviomis pontificante, Calisto Papâ universalem Ecclesiam sub Christo regente. 1122

HÆC sunt nomina Testium, qui huic Actioni interfuere.

Signum Rodbodi Archidiaconi,
S. Gotheri Decani,
S. Walkeri Thesaurarii,
S. Theodorici Præpositi,
S. Tidberti Cantoris,
S. Henrici Decani,
S. Lidberti,
S. Gerici,
S. Walteri,
S. Hugonis,
S. Albrici Capellani,
S. Bernardi,
S. Nicolai,
S. Thancranni Decani,
S. Almalrici Decani,
S. Hunradi Decani,
S. Folcardi Decani,
S. Sigabodi,
S. Erambaldi,
S. Gotelonis,
S. Balduini,
S. Riperti.

EGO Hugo Cancellarius interfui & subsignavi.

CAPUT XLVII.

SIMON *Episcopus Tornacensis in sua Cathedrali instituit Præbendam & Officium Hospitalarii anno* 1126.

Ex MS. Archivis Eccl. Tornacens.

N nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Ego SIMON Dei gratiâ Tornacensis Ecclesiæ atque Noviomensis humilis Minister electus, Filiis Canonicis Sanctæ Mariæ Tornacensis tam præsentibus quàm successuris in perpetuum.

BEATUS qui intelligit super egenum & pauperem, in die mala liberabit eum Dominus. Quàm ob rem vestris precibus, prout dignum est, cum debita caritate condescendentes, juxta desiderium & petitionem carissimi Filii nostri Goteri Decani, Præbendam ipsius Vobis vestrisque

ftrifque Succefforibus in perpetuum diftribuendam ita concedimus: Ad arbitrium Capituli & Canonicorum Perfona idonea ac Sacerdotalis eligetur, quæ & debitum in Ecclefia officium convenienter exhibere, pauperum quoque & infirmorum, qui in Hofpitali erunt, curam gerere poffit. Quæ etiam, fi aliquo tempore minùs convenienter five negligenter, tam in fervitio Ecclefiæ, quàm in Minifterio pauperum fe habuerit, quotiefcumque ita contigerit, ex ipfo veftro arbitrio fit eandem mutare, & aliam juxta præfixum tenorem fubftituere.

Sane in ipfa Præbenda talem Vobis diftributionem, talem electionem, talemque mutationem in perpetuum concedimus; Nobis noftrifque Succefforibus donum & inveftituram refervantes; fcilicet, ut cum electa fuerit à Vobis talis Perfona, Nobis five noftris Succefforibus præfentabitur, & abfque ulla exactione feu contradictione, per manum five per Litteras noftras, fi quandoque abfentes fuerimus, fub præmiffa divifione inveftietur.

Hoc ut firmum Vobis & inconvulfum in æternum permaneat, Sigilli noftri impreffione corroboramus, Divinâ & Epifcopali Authoritate fub anathemate confirmantes.

Actum eft anno ab Incarnatione Domini MCXXVI. Indictione IV. 1126

Signum Roberti Archidiaconi.
S. Goteri Decani.
S. Theodorici Præpofiti &c.

Ego Hugo Cancellarius fubfcripfi hæc.

CAPUT XLVIII.

Burchardus *Cameracenfis Epifcopus, Monialibus Cortenbergenfibus Ordinis S. Benedicti concedit jus Patronatûs Ecclefiarum de* Hombeke *&* Leeft, *juxta Mechliniam, anno* 1129.

Ex MS. Archivis Ecclefiæ Anderlecht.

N nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, Burchardus Divinâ miferatione Cameracenfium Epifcopus tam futuris quàm præfentibus in perpetuum.

Postulatione Cortenbergenfis Ecclefiæ, Abbatiffæ & ejufdem loci Congregationis fibi commiffæ, imò etiam Nos Paftoralitatis curâ ad benè poftulata cogente, præfatæ Ecclefiæ duo Altaria de *Hombeeck* fcilicet & *Leeft* ad ufus inibi Deo fervientium libera & abfque Perfona concedimus: ita tamen ut de redditu Epifcopali Nobis aut Miniftris noftris Abbatiffa quotannis refpondeat, & Presbyter ibi cantaturus de manu noftra Curam accipiat, & Capitula Archidiaconi & Decani cuftodiat.

Ut igitur hoc firmum & inconvulfum permaneat, fub imaginis noftræ impreffione fignavimus, & autenticarum Perfonarum noftrarum teftimonio corroboravimus.

S. Anfelli eorundem Altarium Archidiaconi.
S. Erleboldi Præpofiti & Archidiaconi.
Joannis Archidiaconi.
Gerardi Archidiaconi.
Celardi Decani.
Roberti Cantoris.
S. Ethumenfii Abbatis.
S. Balduini Decani.
S. Gifleberti.
Rotberti Decani.
Riberti Sub-decani.

Actum anno Incarnati Verbi millefimo centefimo vigefimo-nono, Indictione feptimâ, Præfulatûs verò mei Burchardi anno XIII. 1129

Ego Wenegaldus Cancellarius fcripfi & recognovi.

CAPUT XLIX.

Capitulum S. Mariæ Cameracenfe concedit Canonicis S. Rumoldi Mechliniæ Altare de Mechlinia anno 1134. *Donationemque confirmat anno fequenti* Lietardus *Epifcopus.*

Fragmentum ex Actis S. Rumoldi.

Rleboldus Præpofitus, Gerardus Decanus, & quando cum eis eft, S. Mariæ Cameracenfe Capitulum, Venerabili Fratri fuo Ranaldo, Machlinienfis Ecclefiæ Decano & Fratribus fuis canonicè fubftitutis & fubftituendis in perpetuum. Altare de Machlinia cum appendiciis fuis, exceptâ dote & capitalibus, Vobis cenfualiter concedimus; eo quidem tenore, ut in Feftivitate Sancti Lucæ duæ marcæ, & in Palmis duæ marcæ Colonienfis ponderis, & argenti Cameracenfis, Cameraci Miniftris noftris, fub teftimonio à Fratribus veftris, fingulis annis perfolvantur, quo fi dotem & familiam Altaris jure noftro conquifierimus, ea vobis cenfu convenienti affignabimus.

Actum Cameraci anno MCXXXIV. 1134

Lietar-

LIETARDUS Cameracensis Episcopus &c.

PETITIONI dilecti & Fidelis amici nostri Raduardi, Machliniensis Ecclesiæ Canonici atque Curiæ Imperialis Capellani, nec non Cameracensis Ecclesiæ Fratrum, Altare prædictæ Machliniensis Ecclesiæ, à Fratribus Cameracensibus Sanctæ Mariæ, qui collatione liberalitatis illud possident, præfatæ Machliniensis Ecclesiæ Fratribus, in censum quatuor marcarum quotannis persolvendarum, jure perpetuo concessum, nostrâ Auctoritate confirmamus, & irrefragabiliter, sæpiùs memoratæ Machliniensis Ecclesiæ Fratribus possidendum corroboramus. Nos verò sæpè dictam Machliniensem Ecclesiam, pro amore & veneratione amplectentes, eamdem ligandi solvendique potestatem, quâ nunc nostra Cameracensis Ecclesia in malefactores * se suos, ipsi concedimus. * An non suos utitur?

UT autem hujus Traditionis concessio semper inconvulsa atque inviolata permaneat, per præsentem Paginam, appositâ Sigilli nostri impressione confirmamus, datâ observatoribus pace, & prævaricatoribus maledictione.

ACTUM anno MCXXXV. 1135.

CAPUT L.

SIMON, *Sedium unitarum Tornacensis atque Noviomensis postremus Episcopus, constituit anno* 1135, *Canonicos Tornacenses ad personalem residentiam sub jure-jurando teneri.*

Ex MS. Archivis Ecclesiæ Tornac.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, Patris & Filii & Spiritûs Sancti, amen.

PROPHETA David per præscientiam Divini Spiritûs intuens, quomodo fraterna cohabitatio statum Ecclesiæ conservat incolumem: quasi de animi ratione & gaudio interiori prorumpit in Laudem: *Ecce*, inquiens, *quàm bonum & quàm jucundum habitare Fratres in unum*. Quod enim plerumque dispositione Fratrum Ecclesia desolatur, *Jheremias*, in eodem Spiritu conqueritur, dum, *sedere solam Civitatem plenam populo, factam esse quasi Viduam Dominam Gentium*, lamentatur.

SANE hæc desolatio temporibus nostris non vastitate hostili, sed ambitione reprehensibili videtur fieri: dum qui *quærunt quæ sua sunt non quæ Jhesu Christi*, alibi titulos Canonicorum suscipiunt, & alibi mansiones sibi constituunt.

CUJUS rei periculum Ego SIMON Dei gratiâ Tornacensis Ecclesiæ Minister considerans ad nostrum spectare officium, monitus prece Fratrum & Abbatum consilio, illâ quâ fungor ordinante Domino Pontificis Auctoritate decerno, ut à die ista & deinceps neminem in Canonicum Tornacensis Ecclesia recipiat, nisi stabilitatem ejusdem loci quamdiu Præbendam tenere voluerit, jure-jurando promittat. Quod si Transgressor hujus Privilegii postea ad commanendum aliàs migraverit, Præbendæ suæ abrenuntiasse judicetur, & aliquando redeunti ad eam nullus aditus aperiatur.

ILLUD etiam præcipimus tam præsentibus quàm futuris Ecclesiæ nostræ Filiis, ut in Fraternitatem suam neminem admittant, nisi priùs juraverit in Conventu Fratrum, propter illud beneficium obtinendum nec per interpositam personam aliquid muneris esse datum vel promissum.

HOC igitur remedium Constitutionis nostræ, quo & præsentibus Fratribus succurrere, & futuris cogitamus occurrere, ut ratum & illibatum apud præsentes & posteros permaneat, Litteris annotavimus, Sigillo nostro munivimus, transgressores perpetuo, nisi resipuerint, anathemate dampnamus.

Signum Goteri Decani.
S. Theodorici Custodis.
S. Hugonis Cancellarii.
S. Gualteri Cantoris.
S. Mainardi.
S. Gerrici.
S. Movini.
S. Letberti.
S. Balduini.
S. Heribrandi.
S. (1) Absalonis Abbatis.
S. (2) Herimanni Abbatis.
S. (3) Ogeri Abbatis.
S. (4) Everardi Abbatis S. Bavonis.
S (5) Theodorici Abbatis S. Eligii.
S. Leonis Abbatis Lobiensis.

ACTUM in Tornacensi Synodo anno ab Incarnatione Domini M.C.XXXV, IV. Idus Martii. 1135.

(1) ABSALON. Abbas S. Amandi seu Elnonensis, post obitum Episcopi Amonis postulatus primus Episcopus Tornacensium, rebus nondum confectis obiit anno 1145.

(2) HERIMANNUS, Abbas Monasterii Sancti Martini in Civitate Tornacensi, suprà Capite trigesimo tertio in Notis, paginâ 954. laudatus.

(3) OGERUS, Abbas S. Medardi, nunc S. Nicolai de Pratis Tornaci, de quo supra pag. 378.

(4) EVERARDUS, Abbas S. Bavonis, quæ olim erat Abbatia Benedictorum Gandavi, nunc mutata in Collegium Canonicorum sæcularium.

(5) THEODORICUS, Abbas S. Eligii Canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini in Urbe Noviomensi.

CAPUT LI.

INNOCENTIUS II. *Pontifex Diplomate misso ad Canonicum Hospitalarium Tornaci, confirmat possessiones Hospitalis ibidem, anno* 1138.

Ex MS. Archivis Ecclesiæ Tornac.

INNOCENTIUS Episcopus Servus Servorum Dei, dilecto Filio Gerardo Administratori Hospitalis Domûs Tornacensis ejusque Successoribus in perpetuum.

APOSTOLICÆ Sedis clementiæ convenit defensionibus pauperum tuitione propitiâ providere. Ea propter, dilecte in Domino Fili Gerarde, tuis desideriis clementer annuimus, & Hospitalem Domum, quam ad servitium pauperum & Omnipotentis Dei gloriam administras atque gubernas, sub Beati Petri & nostra tutela suscipimus, eamque præsentis Scripti paginâ communimus. Statuentes, ut quascumque possessiones, quæque bona idem venerabilis locus in præsentiarum legitimè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione Fidelium, seu aliis justis modis Domino propitio poterit adipisci, firma tibi tuisque Successoribus & illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis, videlicet,

IN Urbe Tornacensi Domum pauperum & aliam quamdam Domum, quæ singulis annis certos redditus solvunt, & insuper molendinum unum.

IN Pago Tornacensi, Altare de *Warconio* & Curtem unam, cum terris ad eam pertinentibus.

IN Pago Bracbatensi Altare de *Velana* & tres Curtes, cum terris, silvis & pratis ad eas pertinentibus.

Vide supra pag. 963.

PRÆBENDAM quoque unam à Venerabili Fratre nostro Symone Tornacensi Episcopo vobis pro sua devotione concessam; ut videlicet decedente Gotero Decano, eam Sacerdos à Capitulo electus accipiat, qui & Curæ pauperum sollicitè serviat, & de ipsa Hospitali Domo nichil accipiat, sed potiùs de Præbenda sibi necessaria providebit, & ad Altare Sanctæ Mariæ Sacerdotis persolvet officium.

QUI Sacerdos si, quod absit, erga pauperes Christi negligentiùs se habuerit, & admonitus corrigi contempserit, amoto eo, electione iterum Capituli alius substituetur utilior.

CUI etiam Sacerdoti, convocatis senioribus Civibus in vestro Capitulo, de Laïcis Vir boni testimonii socius eligetur, ad dispensationem temporalium & curam diligentissimam pauperibus adhibendam.

DECERNIMUS ergo, ut nulli omninò hominum liceat præfatam Domum nostram Hospitalem temerè perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet molestiis fatigare: sed omnia integra conserventur usibus pauperum omnimodis profutura. Si quis autem ausu temerario id attemptare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus incurrat, & excommunicationi subjaceat. Conservantes autem habeant peccatorum suorum veniam, & eorumdem Apostolorum benedictionem & gratiam consequantur. Amen. Ego Innocentius Catholicæ Ecclesiæ Episcopus.

DATUM Laterani per manum Aimerici Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Diaconi Cardinalis & Cancellarii. XVII. Kal. Maii, Indict. II. Incarnationis Dominicæ anno M. C. XXXVIII. Pontificatûs verò Domini Innocentii II. Papæ anno decimo. 1138

CAPUT LII.

NICOLAUS *Cameracensis Episcopus benefacit Abbatiæ Parcensi Ordinis Præmonstratensis juxta Lovanium, anno* 1139.

Ex Historia Abbatiæ Parcensis.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, NICOLAUS Dei gratiâ Cameracensium Episcopus, tam futuris quàm præsentibus in perpetuum. Ecclesiarum commoditatibus officii nostri debito providentes, quæ in Diœcesi nostra Principum munificentiâ seu quorumlibet oblatione Fidelium, Ecclesiis conferuntur, Præsulatûs nostri Auctoritate, prout æquum est, confirmare satagimus.

IGITUR notum fieri volumus, qualiter GODEFRIDUS Lotharingiæ Dux illustris & gloriosus, annuentibus Filiis suis, Godefrido videlicet atque Henrico, Allodium in proprii fageti loco, qui hereditas Domini nuncupabatur, prope Villam quam *Foshan* appellamus, Ecclesiæ Dei semperque Virginis Mariæ de Parcho Lovaniensi, Domino quoque Symoni Abbati, & Fratribus ejus, ad tenorem Præmonstrati Ordinis illic degentibus, solo supremæ remunerationis intuitu liberè donaverit, eo quidem felicis intentionis respectu, quatenùs ad cœlestia tendentibus, de suis facultatibus viaticum ministraret.

PRÆTEREA scire convenit, quod Walterus de

de Crainhem, Vir liberalis, inſpirante Divinâ gratiâ, terram de Morſlo cum veſtitu nemoris, collateralem vivario ſupra memorati loci, quæ à prædicto Duce, ad ipſum Walterum & poſteros ſuos derivabat, devotiſſimo ejuſdem Ducis aſſenſu, ibidem Deo militantibus pro ſalute animæ ſuæ contulerit.

Nos autem, ne in futurum controverſiæ vel inquietudinis adversùs prædictos pauperes Chriſti aliqua oriatur occaſio, ſecuros ab omnimoda exactione eos efficimus; atque ab omni decima tam agriculturæ, quàm nutricationis animalium emancipamus.

Decernimus etiam, ut quidquid in præſens & deinceps, de circumjacenti ſilva, oblatione Fidelium, conceſſione Principum, ſeu aliis quibuſcumque juſtis modis, adipiſci poterunt, ſi ligonibus foſſoriis in arabile territorium redigere voluerint, nihilominùs eos ab omni decima novalium abſolvimus. Nec non cimiterium, quod noſtri juris eſſe liquet, in ſepulturam Fratrum & Sororum ibidem haberi concedimus.

Ut autem hæc præfatæ Eccleſiæ illibata conſerventur, uſibus pauperum Chriſti profutura, datâ conſervatoribus pace, in prævaricatores, quoad reſipuerint, excommunicationis gladium extendimus.

S. Theodorici Archidiaconi,
S. Johannis,
Alardi,
Theodorici, Archidiaconorum.
S. Guidonis Præpoſiti,
S. Gerardi Decani & Archidiaconi,
Guidonis,
Walteri,
Guirenboldi,
Item Guirenboldi,
Hugonis,
Item Hugonis,
Bartholomei,
Euſtachii,
Herivardi,
Radulfi, Canonicorum.

Actum anno Dominicæ Incarnationis milleſimo centeſimo trigeſimo nono, Indi- 1139.
ctione primâ, Epactâ ſeptimâ, Præſulatûs Domini Nicolai ſecundo.

Ego Guirenboldus Cancellarius recenſui.

CAPUT LIII.

Simon *Veromanduorum Comitis Filius, Sedium unitarum Tornacenſis ac Noviomenſis poſtremus Epiſcopus, recenſet atque confirmat Altaria Eccleſiæ Abbatiali S. Petri Gandavi Ordinis S. Benedicti olim conceſſa, anno* 1140.

Ex MS. Archivis Capit. Anderlecht.

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, Patris & Filii & Spiritûs Sancti.

Simon, Dei gratiâ Tornacenſium & Noviomenſium Epiſcopus, dilecto Filio Sigero Abbati S. Petri in Blandinio, & Eccleſiæ ſuæ, cunctiſque Succeſſoribus ejus in eodem loco ſubſtituendis, pacem & ſalutem perpetuam.

Ad hoc diſpenſatione divinâ ceteris præmoti ſumus in Eccleſia, ut ea, quæ in Diœceſis noſtræ Cœnobiis oneri ſunt Deo famulantibus, ope ſimul & induſtriâ relevemus; tam animæ noſtræ ſaluti conſulentes, quàm eorum paci & utilitati proſpicientes.

Quapropter, Sigere cariſſime Fili, Abbas S. Petri Blandinienſis, tuæ inſtantiæ, tuorumque Fratrum rationabilibus precibus non inconvenienter flexi, Altaria Eccleſiarum, quæ in Tornacenſi Epiſcopio ſub Perſonatu nunc uſque veſtra tenuit Eccleſia, & à Perſonis & ab omni Perſonali ſucceſſione deinceps libera, Tibi atque Eccleſiæ tuæ, cunctiſque Succeſſoribus tuis conſtituimus in perpetuum poſſidenda.

Altare ſcilicet *B. Mariæ* cum appenditiis ſuis, Altare de *Ooſtburg* cum appenditiis ſuis, Altare de *Flordeſlo* cum appenditiis ſuis, Altare de *Eka*, Altare de *Ondeghem*, de *Aſſenede*, Altare de *Weſterbem*, Altare de *Lovendeghem*, Altare de *Bergina*, Altare de *Kenſeka*, Altare de *Calsforde*, Altare de *Oudeghem*, Altare de *Herlegem*, Altare de *Hondeghem*, Altare de *Altrive*, Altare de *Avelghem*, Altare de *Othegem*, Altare de *Boſſut*, Altare de *Holain*, Altare de *Ramelgys*, Altare de *Temſeka*, Altare de *Hanetieres*, Altare de *Merxem*, Altare de *Champhinio*, Altare de *Carvin*.

Eo quidem tenore hæc concedimus, ut Abbas S. Petri Blandinienſis Eccleſiæ omnium ſuorum Altarium ipſe, & Succeſſores ſui, & Eccleſia ſua ſit Perſona, Synodiſque Tornacenſibus interſit, & jura Pontificalia ſingulis annis perſolvat.

Insuper inconvulsè confirmamus, ut Presbyteri ad eadem Altaria miniſtraturi priùs ab Abbate & ab Eccleſia ſua electi, deinceps Epiſcopo vel Archidiacono ſeu Decano præſententur, à quibus Curam animarum ſuſcipiant, neque Capitula Archidiaconi vel Decani ſui obſervare contradicant.

Ad memoriam igitur noſtræ donationis & benevolentiæ, conceſſum eſt etiam ab Abbate & Fratribus Blandinienſis Eccleſiæ, ut me obeunte, obitûs mei dies in Kalendario annotetur, & Anniverſarium in eodem Cœnobio ſingulis annis ſolemniter celebretur.

Si quis ergo huic nostro Decreto contravenire tentaverit, admonitus, si non resipuerit, hunc Auctoritate Domini, omniumque Sanctorum, & nostrâ, à corpore Sanctæ Matris Ecclesiæ sequestramus. Et ne imposterum aliquâ occasione deleatur, nostri Sigilli impressione subsignavimus.

Signum Absalonis Abbatis S. Amandi.
Signum Gualteri Abbatis S. Martini Tornacensis.
Signum Gerardi Abbatis S. Nicolai de Prato.
Signum Giselleni Abbatis S. Nicolai de Sylva.
Signum Theodorici Abbatis S. Eligii.
Signum Everardi Abbatis S. Bavonis Gandensis.
Signum Goswini Abbatis Trunciniensis.
Signum Rogeri Canonici.
Signum Segeri de .....
Signum Werici Decani Gandensis.
Signum Ramneri Decani Brugensis.

Actum ab Incarnatione Domini M. C. XL. Conc. I. Indict. 1140

Ego Hugo Cardinalis recensui.

CAPUT LIV.

Nicolaus *Cameracensis Episcopus recenset atque confirmat Donationes factas Abbatiæ Jettensi, seu Diligemiensi juxta Bruxellas, anno* 1145.

Ex iisdem Archivis.

Nicolaus Divinâ miseratione Cameracensis Episcopus, tam præsentibus quàm futuris in perpetuum.

Debito charitatis affectu Ecclesiæ B. ac perpetuæ Virginis Dei Genitricis Mariæ de Jeth compatientes, temporalibus beneficiis augmentare studuimus: illa omnia quæ Prædecessores nostri cæterique Fideles pro salute animarum suarum eidem Ecclesiæ legitimis Donationibus contulerunt; petitione & dilectione Fratris *Walteri* ejusdem Ecclesiæ Abbatis in hoc nostro Privilegio renovare & confirmare curavimus.

Altare videlicet in *Jeth*, cum appendicio suo *Ganshoren*, Altare *Heembecæ*, exceptis obsoniis quæ nostri juris sunt, Altare *Jmmechiæ*, Altare *Mosenchem*, quæ libera sunt.

Ad arcendas igitur quorumlibet infestationes, prævaricatores quoad resipuerint, excommunicationis nodo conligamus, & subsignato canonico Testimonio sub Sigilli nostri appositione hujus nostri Decreti Paginam confirmamus.

Signum Theodorici Præpositi & Archidiaconi ejusdem loci,
S. Johannis Archidiaconi,
S. Alardi Archidiaconi,
S. Evrardi Archidiaconi,
S. Gerardi Decani, & Archidiaconi,
S. Gualteri Cantoris,
S. Eremboldi,
Gualteri,
Gerardi, Sacerdotum.
S. Bartholomei,
Willelmi,
Radulphi,
Galteri, Levitarum.
S. Roberti,
Eustacii,
Geroldi,
Adam, Sublevitarum.

Actum anno ab Incarnatione Domini MCXLV. Indictione IX. Præsulatûs Domini Nicolai IX. 1145

Ego Gumtimboldus Cancellarius scripsi & recognovi.

CAPUT LV.

Eugenius III. *Pontifex enumerat atque confirmat possessiones præfatæ Abbatiæ Jettensis, anno* 1147.

Ex iisdem Archivis.

Eugenius Episcopus Servus Servorum Dei, dilectis Filiis Gualtero Abbati Ecclesiæ Sanctæ Mariæ Jettensis, ejusque Fratribus tam præsentibus quàm futuris regularem vitam professis, in perpetuum.

Desiderium quod ad Religionis propositum animarumque salutem pertinere monstratur, animo Nos decet libenti concedere, & petentium desideriis congruum impartiri suffragium.

Ea propter dilecti in Domino Filii vestris justis postulationibus clementer annuimus, præfatam S. Mariæ Ecclesiam sub B. Petri & nostra protectione suscepimus & præsentis scripti Privilegio communimus. Statuentes, ut quascumque possessiones, quæcumque bona eadem Ecclesia in præsentiarum justè & canonicè possidet, aut in futurum, concessione Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione Fidelium,

delium, seu aliis justis modis Deo propitio poterit adipisci, firma Vobis vestrisque Successoribus & illibata permaneant.

In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: Altare de *Jeth* cum Capella de *Gansborna*, Altare de *Heembeca*, Altare de *Leewa*, Capella de *Mosenghem*, Capella de *Himethea*, cum omnibus pertinentiis eorum; decimam de *Melbrouck*; tertiam partem dicimæ in *Vulvrethem* ex dono *Ornulphi* & Filiorum ejus; quinquaginta jugera terræ & sex solidos in *Rochem*, molendinum in *Jeth*, alnetum quod est juxta Ecclesiam, ex dono Euwani & Sororis ejus; tria jugera terræ ex dono Ducis *Godefridi*; pratum de *Heembeca*, plaustrata lignorum de silva quæ *Zonia* dicitur singulis diebus; terram quam dederunt *Alardus* & *Reinerus*; ex dono *Godessonis* duo jugera terræ; tria jugera terræ, quæ dedit *Radulfus*.

Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat præfatam Ecclesiam temerare, perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur, eorum, pro quorum gubernatione & sustentatione concessa sunt, usibus omnino profutura; salvâ Sedis Apostolicæ Authoritate, Diœcesanique Episcopi canonicâ justitiâ.

Si qua igitur in futurum Ecclesiastica sæcularisve persona hanc nostræ Constitutionis Paginam sciens, contra eam temerè venire tentaverit, secundò tertiòve commonita, si non satisfactione congruâ emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à Sacratissimo Corpore & Sanguine Domini nostri Jesu-Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat.

Cunctis autem eidem loco justa servantibus sit Pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus hìc fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Ego Eugenius Catholicæ Ecclesiæ Episcopus signavi.
Ego Albertus Ostiensis Episcopus signavi.
Ego Odo Diaconus Cardinalis S. Georgii ad Velum aureum.
Ego Imarus Tusculanus Episcopus.
Ego Gregorius Diaconus Cardinalis S. Angeli.
Ego Hubaldus Presbyter Cardinalis.
H. Johannis & Pauli Signum.
Ego Gillebertus indignus Sacerdos.
Marci Signum.
Ego Iacintus Diaconus Cardinalis S. Mariæ in Cosmedino.

Datum Catalauni per manum Brizonis S. Romanæ Ecclesiæ Diaconi Cardinalis Cancellarii, IX. Kal. Novembris, Indictione XI. Incarnationis Dominicæ anno MCXLVII, Pontificatûs verò Domini Eugenii Papæ III. anno III. 1147.

CAPUT LVI.

Nicolaus *Episcopus Cameracensis confirmat anno* 1147. *Donationem Ecclesiarum de* Hockenzela, *de* Wavera *& de* Scella *factam Capitulo Mechliniensi à Prædecessoribus suis.*

Ex iisdem Archivis.

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Nicolaus Divinâ miseratione Cameracensis Episcopus, tam futuris, quàm præsentibus, in perpetuum.

Ex Officio Pastoralitatis instruimur, Ecclesiarum nostrarum curam indesinenter gerere, & earum paci ac utilitati, prout possumus, debitâ sollicitudine providere.

Petitionem igitur Fidelium nostrorum paternâ pietate admittentes, dilectis Filiis nostris Mechliniensis Ecclesiæ Canonicis, Altare de (1) *Hockenzela* & Altare de (2) *Wavera*, Altare quoque de (3) *Scella*, quæ à Prædecessoribus nostris eis canonicè collata sunt, libera & impersonata, salvis nimirum nostris Ministrorumque nostrorum debitis, perpetuo jure possidenda concedimus & assignamus.

Concedimus etiam eisdem Fratribus, ut Altare Mechliniensis Ecclesiæ, quod à Cameracensis Ecclesiæ Canonicis sub censu quatuor marcharum singulis annis persolvendarum susceperunt, perpetuâ pace & stabilitate possideant; ita tamen ut Matri Ecclesiæ Cameracensi statutis terminis de debito censu respondeant. Vide pag. 964.

Ut igitur hæc rata & inconvulsa perpetualiter permaneant, præsentis Paginæ Scripto & Sigilli nostri appositione confirmamus, & subsignato Testimonio corroboramus; datâ quoque conservatoribus benedictione; prævaricatoribus, ut, quoad resipiscant, induantur confusione.

S. Egerici (4) Cellensis Ecclesiæ Abbatis.
S. Algotis Crispiniensis Ecclesiæ Abbatis.
S. Gualteri, Raulphi Clerici, Canonicorum.

Actum Verbi Incarnati millesimo centesimo quadragesimo septimo, Præsulatûs Domini Nicolai undecimo. 1147.

(1) Hockenzela, aliàs *Steen-Ockerseel*, Pagus inter Lovanium & Bruxellas, hodieque sub Patronatu Capituli Metropolitani Mechliniensis. Alius Pagus vicinus, *Neer-Ockerseel*, subest Patronatui Abbatis S. Michaëlis Antverpiæ.

(2) Wavera, alia dicitur vulgò *O. L. Vrouwe-Waever*, alia

alia S. *Catlyne-Waever*; utraque Parochia prope Mechliniam sita hodieque subest Patronatui Archiepiscopi Mechliniensis, ratione unionis Præpositure S. Rumoldi, quondam factæ ejus dignitati. Vide pag. 610.

(3) SCHELLE, Parochia Diœcesis Antverpiensis, prope Schaldim, ubi Patronatum gerit Capitulum Metropolitanum Mechliniense, quod decimas dividit cum Capitulo decem Canonicorum secundæ Fundationis in Ecclesia D. Petri Lovanii. Vide supra pag. 897.

(4) CELLENSIS, sic olim vocabatur Abbatia Benedictinorum in Hannonia, quæ nunc Sancti Gisleni dicitur.

CAPUT LVII.

FREDERICUS I. *Imperator Advocatiam Abbatiæ Parcensis Ordinis Præmonstratensis commendat Comiti seu Duci Lovaniensi atque Brabantiæ, anno 1154, variaque addit Privilegia.*

Ex Historia Abbatiæ Parcensis.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, FREDERICUS Divinâ favente clementiâ Romanorum Rex Augustus.

ANTECESSORUM nostrorum tam Regum quàm Imperatorum vestigia sequentes, & eorum piam devotionem propensiùs animadvertentes, Ecclesias Dei manu tenere, & earum provectibus promovendis operam dare intendimus; quia hoc Nobis tam ad temporalis vitæ prosperitatem, quàm ad æternæ beatitudinis præmium profuturum speramus.

OMNIUM ergo præsentium & futurorum noverit industria, qualiter Nos Ecclesiæ Parchensis utilitati providentes, Advocatiam quæ nostri juris extitit, petitione Fratrum ibidem Deo famulantium, Godefrido Duci Lovaniæ suisque Successoribus Ducibus concessimus: eâ videlicet conditione, ut ipsi eam vice nostri teneant, tueantur & defendant, & nulli eam inbeneficiare præsumant; quod si præsumpserint, eadem Advocatia libera ad Regiam potestatem redeat; nec etiam alios usus vel fructus, quàm vitam æternam, sibi exinde profuturos sperent.

PRÆTEREA Fratres ejusdem Ecclesiæ in emendis & vendendis rebus suis, per regnum nostrum tam in terra quàm in aqua, ab omni conductûs, Thelonei atque transitûs justitia, eos liberos esse decernimus.

STATUIMUS etiam, ut quascumque possessiones, quæcumque bona eadem Ecclesia in præsentiarum possidet, aut in futurum concessione Regum, largitione Pontificum, oblatione Fidelium, seu aliis justis modis, Deo propitio poterit adipisci, eidem firma & illibata permaneant.

SANE usus pascuæ, aut aquæ quæ communis omnium est, ubicumque locorum eisdem concedimus; quatenus sine ulla difficultate, aut cohabitantium, aut potestatum contradictione, Authoritate Regiâ hæc eis pateant.

ET ut hæc rata & inconvulsa permaneant, præsentem Paginam conscriptam Sigilli nostri impressione communimus; Regiâ Auctoritate prohibentes, ut nulla magna vel parva persona ei contraire præsumat. Quod si quis tentaverit, Regio banno subjaceat, & in compositione centum libras auri purissimi persolvat, medietatem Cameræ nostræ, & alteram Ecclesiæ.

TESTES quoque, in quorum præsentia hæc acta sunt, subternotari fecimus, quorum nomina hæc sunt.

Arnoldus Moguntinæ Sedis Archiepiscopus,
Arnoldus Coloniensis Archiepiscopus,
Albertus Aquensis Præpositus,
Henricus Dux Saxoniæ,
Theodoricus Comes de Cleva,
Henricus Comes de Techelenburch,
Albertus Comes de Monte, &
Filius ejus Everardus,
Bernardus Comes de Horst,
Henricus Comes de Arnesberga,
Sifridus Comes de Vianna,
Hermanus de Kuch,
Marcwardus de Gronback,
Gerardus de Grimberghen,
Arnoldus de Rotselaer,
Gerardus de Hildebergha,
Daniel de Orten,
Henricus de Wiltselaer. *Erat subscriptum & signatum.*

Signum Domini Frederici Romanorum Regis Augustissimi.

Ego Eycolfus, Cancellarius, vice Arnoldi Moguntini Archiepiscopi, & Archicancellarii recognovi.

DATUM Tremoniæ XV. Kal. Julii, anno Dominicæ Incarnationis MCLIIII. Indictione secundâ, regnante Domino Frederico Romanorum Rege glorioso, anno verò Regni ejus tertio.

CAPUT

CAPUT LVIII.

GODEFRIDUS *Brabantiæ Dux confirmat anno* 1160 *Donationem ab Engelberto de Schotis factam Abbatiæ Villariensi Ordinis Cistertiensis in Gallo-Brabantia, de bonis sitis in Vico de* Schooten *prope Antverpiam, qui nunc est Prioratus ab ista Abbatia dependens.*

Ex Butkens in Trophæis Brabant.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Ego GODEFRIDUS gratiâ Dei Dux Lotharingiæ, omnibus quæ justa sunt custodientibus & diligentibus, pacem in perpetuum. Ad hoc Nos Divina bonitas in terreno Principatu & honore constituit, ut justitiæ serviamus,& præceptum charitatis in omnibus impleamus. Sic decet Nos hominibus imperare & eis præesse in terris, quatenus humilitatis & justitiæ merito beatorum numero sociemur in celis. Hac itaque dictante justitiâ, si rectè sapimus, si saluti nostræ consulimus, causas Ecclesiarum & utilitates præsentium, fideli discretione componimus, pacique & utilitati futurorum eâdem diligentiâ providemus.

ITAQUE satisfacientes necessitati præsentium, pacemque & quietem generationi quæ ventura est præparantes, hoc præsentis Paginæ testimonio notum facimus, præsentibus & futuris, quod Engelbertus de Schotis totum Allodium suum, quidquid in aquis, terris, silvis, pratis, pascuis, Schotis tenebat; omnem quoque familiam suam, quæ trans Lotharingia manebat, tribus tantùm puellis exceptis, quas idem Engelbertus Deo & Ecclesiæ de Schotis donare decreverat. De cetero omnes redditus suos & quidquid prorsus in præfato Allodio, jure hereditario possidebat, totum Ecclesiæ Beatæ Mariæ de Villari, & Fratribus Deo ibi famulantibus, pro salute sua & Prædecessorum suorum contulit: & ut illud Villariensi Ecclesiæ conservemus, in manu nostra legitimâ donatione contradidit,& jam dictis Fratribus assignavit.

AUTHORITATE igitur & potestate Nobis à Deo traditâ præfatum Allodium sicut diffinitum est,eidem Ecclesię in perpetuum confirmamus, sub nostra illud custodia & protectione suscipimus, auxilium & defensionem in necessitate promittimus. Et ut hoc ratum & immobile apud posteros habeatur, præsentem Paginam Sigilli nostri impressione, cum assignatione Testium communimus; quorum ista sunt nomina.

Godefridus de Breda, &
Henricus Frater ejus,
Willelmus de Donglebert, &
Gerardus Frater ejus,
Gerardus de Marbais,
Balduinus Frater ejus, &
Paganus de Marbais,
Gosuinus de Haverech,
Henricus Magthoc,
Gerardus Tacon, firmianus.

ACTUM est hoc, Verbi Incarnati anno MCLX, concurrente sexto, Indictione nonâ. 1160

CAPUT LIX.

GERARDUS *Episcopus Tornacensis donat Capitulo Harlebacensi Altaria de* Molenbeecke, Engelmunster, Coolscamp, *&* Moortsele, *anno* 1165.

Ex Archivis MS. Capit. Harlebac.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, Patris & Filii & Spiritûs Sancti, amen. Ego GERARDUS Dei gratiâ Tornacensium Episcopus, tam futuris, quàm præsentibus in perpetuum.

CURA & sollicitudo Pastoralis ad hoc est Domino providente Nobis commissa, ut omnibus & præsertim Ecclesiasticis Viris & locis Divino cultui mancipatis utiliter intendamus, & pro facultate rerum nostrarum eleemosynas non solùm largiri studeamus, verùm etiam misericordiæ & pietatis intuitu collata ab aliis, ne pravorum hominum incursu perturbentur sive auferantur, providere satagamus.

EA propter, Fili in Domino dilecte Roberte, Harlebecensis Ecclesiæ Venerabilis Præposite, vestris & Canonicorum vestrorum justis petitionibus acquiescens, Altare de *Molenbecca*, & Altare de *Ingelmonstra*, & Altare de *Morcella*, ob remedium animæ meæ & Prædecessorum meorum Sanctæ Tornacensis Ecclesiæ Pontificum (hac pactione interpositâ, quod tertia pars Præposito cederet, duæ verò reliquæ partes ad communem omnium Canonicorum usum distribuantur) vobis in perpetuum canonicè possidendum contradidimus.

NIHILOMINUS etiam Altare de *Colescamp* Vobis & Successoribus vestris perpetuè tenendum canonicè dedimus, hoc similiter interveniente pacto, quod ex arbitrio Præpositi, & ipsius Capituli consilio, Sacerdos in Custodem

Ecclesiæ

Ecclesiæ eligatur, & quidquid de prædicto Altari de *Colescamp* provenerit, ad usum ipsius certissimè assignabitur: cujus erit officium res Ecclesiæ fideliter custodire, & in eadem Ecclesia omni tempore anni de nocte dormire.

NE quis verò hoc beneficium de *Colescamp* ad alios usus retorquere præsumat, Episcopali Auctoritate, & sub anathematis interminatione prohibemus.

HUJUS nostræ Confirmationis donum, ut firmum & inconvulsum permaneat, Sigilli nostri impressione confirmavimus, & eorum qui interfuerunt assertione subnotatâ corroboravimus.

S. Geraldi Episcopi,
S. Walteri Decani,
S. Everardi,
S. Desiderii, Archidiaconorum.
S. Libberti Præpositi,
S. Libberti Cantoris,
S. Symonis,
S. Amolrici Presbyterorum.
S. Reneri,
S. Herbrandi,
S. Wiberti,
S. Lamberti,
S. Thomæ,
S. Walteri,
S. Oliveri,
S. Henrici, Item
S. Henrici,
S. Theodorici,
S. Danihelis,
S. Walteri,
S. Absalonis,
S. Symonis,
S. Gilleberti,
S. Wenemari,
S. Joannis, Canonicorum.
S. Everardi Curtracensis Decani,
S. Rolini Personæ de Warenghem,
S. Arnulfi Personæ de Ingondeghem;
S. Helbodonis Personæ de Rosebecca.

ACTUM Tornaci anno M. C. LXV. 1165.

CAPUT LX.

PHILIPPUS ALSATIUS *Comes Flandriæ dat Monachis S. Bavonis Gandavi decimas Ardenburgi & Insulæ Cadsandiæ, anno* 1167.

Ex Documentis Familiæ de Gandavo Auth. Du Chesne.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Notum sit tam præsentibus quàm futuris, quòd ergo PHILIPPUS Flandrorum Comes, Theodorici & Sibyllæ Filius, suggestione & instinctu quorumdam ad hoc perductus, immò seductus, ut quandam partem decimæ de *Catzand*, scilicet de nova terra, meo juri ascriberem; huic meæ intentioni obviavit & contradixit Betto Abbas Ecclesiæ S. Bavonis, qui me ad viam justitiæ & veritatis reduxit, & fidelium & illustrium Virorum relatione, ac Comitis Balduini, Roberti & Clementiæ Filii, Privilegii Testificatione.

EGO igitur prorsus ab incœpto injustæ intentionis pedem retrahens, & paci & saluti Sanctæ Ecclesiæ consulere cupiens, Privilegio meo Privilegium Comitis Balduini confirmo & corroboro, Ecclesiæque Sancti Bavonis totam decimam de (1) *Rodenborch*, de *Vulpa* & (2) *Cassandt*, tam de *Morlant* quàm de *Werplant*, tam de nova quàm de antiqua terra, ab omni meo sive Posterorum meorum jure liberè & absolutè possidendam contrado.

AD exclusionem falsi, & confirmationem veri, nominibus Testium meum confirmo Privilegium.

HANC etiam Donationem Philippi Filii mei, quia assensu meo, & in præsentia mea facta est, Ego Theodoricus Flandrorum Comes Sigilli mei impressione confirmo.

S. Desiderii Præpositi Insulensis,
S. Roberti Præpositi Harlebeccensis,
S. Hakarti Brugensis Decani,
S. Gerulfi Canonici,
S. Walteri Capellani,
S. Lamberti Notarii,
S. Fulkardi,
S. Willelmi,
S. Rogerii Gandensis Castellani,
S. Eustachii Camerarii.

ACTUM Brugis in domo Comitis, anno Domini MCLXVII. 1167.

(1) RODENBORG, nunc vulgo Ardemburg, Oppidum est Flandriæ, sub Diœcesi Brugensi, nunc Hollandis subditum ab anno 1604. Fuit illic olim Capitulum XVI Canonicorum cum Decano, erectum anno 1294. à Joanne de Wasonia Episcopo Tornacensi, & à Waltero Abbate S. Bavonis Gandavi, cujus Successores fuêre ejusdem Capituli Patroni, ac Præbendarum collatores. Diplomata Fundationis supra exhibuimus pag. 877.

(2) CADSANT, fertilis Insula Flandriæ versus Zelandiam. Erat illic quondam Præpositura Benedictinorum dependens ab Abbatia S. Bavonis Gandavi; quâ in Collegium Canonicorum sæcularium immutatâ an. 1537, bona Cadzandiæ Præbendis eorumdem Canonicorum accessêre.

Sed postmodum redactâ hac Insulâ in potestatem Batavorum, fuerunt hæc bona Fisco eorum addicta; donec circa annum 1698. Ampliss. D. DOMINICUS SNELLAERTS Antverpiensis J.U.L. quondam Primus in Artibus ac Philosophiæ Professor Lovanii, inde Cathedralis Ecclesiæ Gandavensis Canonicus, suscepto ad Status Hollandiæ itinere, demonstratoque jure Capituli sui, eadem bona ac decimas locupletissimas, jam olim perditas, & possessas ab aliis, restitui curavit, cum magna quidem ad res Capituli temporales accessione, sed cum majori sui nominis gloria apud Ordines Confœderatos, ubi *Jurisprudentiæ Oraculum* & *Historiæ Prodigium* appellabatur.

Juvat quoque hîc meminisse summi beneficii, quod ab hoc Viro Amplissimo recepit Academia Lovaniensis, dum is translatus à Capitulo Cathedrali Gandavensi ad Antverpiense, ibique electus Canonicus Graduatus, Bibliothecam suam amplissimam ac curiosissimam, die 3. Martii 1720. moriens, eidem Academiæ, ut publici juris fieret, legavit.

CAPUT LXI.

GUALTERUS *Episcopus Tornacensis è* XXX. *Præbendis Ecclesiæ suæ Cathedralis constituit* XL, *anno* 1170.

Ex MS. Archivis Eccl. Tornacensis.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, Patris & Filii & Spiritûs Sancti, Ego GUALTERUS Dei gratiâ Tornacensis Episcopus tam modernis quàm posteris in perpetuum, amen.

SICUT ex Evangelio didicimus: *Videns Dominus quia messis multa, operarii verò pauci, designavit & alios* LXX, *mittens eos in messem suam. Quoniam autem*, ut alibi legitur, *omnis Discipulus perfectus est, si sit sicut Magister ejus*; Nos exemplo illius summi Magistri doceri perpendimus & ammoneri: ut cum Ecclesia nostra nimis paucos Canonicos habeat servitio suo deputatos, plures ei juxta possessionum ejus exigentiam studeamus assignare; quatinus ubi Divino munere multiplicata sunt stipendia, pariter quoque Divinæ Laudis ibidem multiplicentur obsequia, & ne tam sublimis Ecclesiæ dignitas penuriâ deservientium ei deprimatur indignâ.

QUAM ob rem Reverendi Domni ac Patris Alexandri, Dei gratiâ Summi Pontificis, Apostolico præmuniti mandato, consentiente quoque Capitulo nostro, insuper juxta tenorem Litterarum Domni Papæ, communicato prudentum ac religiosorum Virorum Diœcesis nostræ consilio, Pontificali Auctoritate decernimus, ut in Ecclesia Tornacensi nobis à Deo commissa de XXX. Præbendis fiant XL, salvâ beneficiorum integritate eis, quorum ante decessum Magistri G. de Rumelgis facta fuit institutio.

AB ipsius autem G. Præbendâ vacante, nostræ dispensationis executionem incipientes, loco unius duos Canonicos, videlicet G. de Scorna & Gonterum substituimus, quibus beneficium jam dictæ Præbendæ ad præsens æqualiter dividendum assignamus; sed ex integro tam Capituli quam Refectorii participes permanebunt.

PROINDE secundâ vacante Præbendâ, similiter omninò faciendum immutabili Sanctione statuimus, scilicet ut ex ejus dimidiato beneficio duo formentur Canonici, Capitulo ac Refectorio integrè communicantes.

TERTIO verò decedenti Canonico nullus succedet Canonicus: immò fructus illius Præbendæ præconstitutis quatuor Canonicis æqualiter distribuentur.

PORRO simili modo quartâ vacante, duo: quintâ, duo procreabuntur Canonici: Beneficium sextæ proprium non habebit Canonicum, sed præmissis quatuor dividetur.

HAC ergò viâ nostræ Constitutionis ordo procedet, quousque tricenarius Canonicorum nostrorum numerus ad quadragenarium pervenerit.

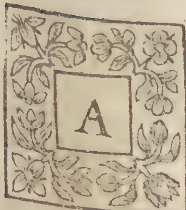
Signum GUALTERI Tornacensis Episcopi.
S. Letberti Decani.
S. Letberti Cancellarii.
S. Symonis.
S. Amulrici, Presbyterorum.
S. Gualteri Nigri,
S. Thomæ,
S. Raineri, Diaconorum.
S. Oliveri,
S. Gossuini,
S. Lamberti,
S. Magistri Gilleberti, Subdiaconorum.

ACTUM Incarnationis Salvatoris nostri anno M. C. LXX. 1170

CAPUT LXII.

ALEXANDER III. *Pontifex institutionem* XL. *Canonicorum in Cathedrali Ecclesia Tornacensi factam à Gualtero Episcopo, approbat anno* 1170.

Ex iisdem Archivis MS.

ALEXANDER Episcopus Servus Servorum Dei, Venerabili Fratri Tornacensi Episcopo salutem & Apostolicam benedictionem.

SIGNIFICATUM est nobis & ex parte tua monstratum, quod commissa Tibi Ecclesia paucos Clericos ejus obsequio habeat deputatos, cum tamen magnâ possessionum copiâ gaudere dicatur. Quoniam igitur indignum est tuam celebrem Ecclesiam copiam Clericorum sibi deservientium non habere: Fraternitati tuæ significatione præsentium Auctoritate Apostolicâ indulgemus, ut cum consilio discretorum & religiosorum Virorum Diœcesis tuæ de XXX. Præbendis XL. instituere possis; dummodo Ecclesiæ præscriptæ possessiones ad hoc ita sufficientes existant, quod Ecclesiæ tuæ Canonici alias Præbendas quærere non cogantur: sed de ipsius Ecclesiæ beneficio honestam possint sustentationem habere.

DAT. Verul. II. Idus Martii.

CAPUT LXIII.

ARNOLDUS *Archiepiscopus Trevirensis concedit Abbatiæ S. Trudonis Ordinis S. Benedicti in Diœcesi Leodiensi immunitatem à Teloneo anno* 1177.

Ex Thesauro Anecdotorum Tom. I.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Ego ARNOLDUS Dei gratiâ Trevirensis Archiepiscopus, sicut de jure vel censu Ecclesiæ Nobis commissæ, nequid pereat, solliciti sumus; ita nimirum ne quid juri accidat non æquè acceptum, summopere cavere debemus.

NOTUM igitur facimus præsentibus & futuris, quòd thelonearius Karodonensis cum Ecclesiam Beati Trudonis de jure suo gravare vellet, & theloneum quod numquam solvere consueverat ab ipsa exigeret, petitione dilecti Filii nostri Cuonradi Abbatis S. Maximini, qui de eadem Ecclesia assumtus est, veritatem diligenter exquisivimus: & quod de singula navi firtonem tantùm Coloniensium denariorum eadem Ecclesia de jure solvere debeat comperimus. Quod ne apud posteros quæstionis locum obtineret, coram Præposito majoris Ecclesiæ, omnibusque Fratribus datâ sententiâ & confirmatâ, errorem decidimus, & prædictam Ecclesiam jure suo sicut prædictum est in perpetuum gaudere concessimus.

SI quis igitur huic veritati contradicere, & theloneum aliud quam supradictum est, id est firtonem de unaquaque navi exigere, vel accipere præsumserit, eum de gremio Sanctæ Matris Ecclesiæ segregamus, donec resipiscat & eidem Ecclesiæ satisfaciat.

HUJUS rei Testes sunt:
Conradus Abbas Sancti Maximini,
Rodulfus Præpositus majoris Ecclesiæ,
Johannes Decanus ejusdem Ecclesiæ,
Folmarus Archidiaconus,
Wecelo Cantor,
Fridericus Custos,
Theodericus de Marceto. Laïci,
Willelmus de Helvestein,
Theodericus de Sarburg,
Rainerus de Palatio, & quàm plures alii.

ACTA sunt hæc anno ab Incarnatione Domini MCLXXVII. regnante Frederico glorioso Romanorum Imperatore. 1177

DE S. Trudone ejusque Abbatia vide plura superiùs p. 61. 63. 835. &c. simulque nota, ex Traditione facta Episcopis Metensibus in Lotharingia ab ipsomet S. Trudone de jurisdictione spirituali in hanc Abbatiam & Oppidum adjacens, eosdem Episcopos Metenses jus illud sibi retinuisse usque ad annum 1227.

Tunc Hugo Petrapontius Leodiensis Episcopus conventionem iniit cum Episcopo Metensi, translatisque in ejus dominium locis variis quæ Urbi Metensi erant viciniora, acquisivit Ecclesiæ suæ Abbatias, Trudonensem in Hasbania, & Walciodorensem atque Hasteriensem in Namurcesio. Hinc hodieque Princeps Leodiensis pro medietate constituit Magistratum Trudonensem, alteram statuit Abbas.

CAPUT LXIV.

WILHELMUS *Archiepiscopus Remensis concedit Capitulo S. Pharaïldis Gandavi regimen Scholarum totius Oppidi Gandavensis, ejusque Suburbii, anno* 1179.

Ex Archivis Capit. S. Pharaild

WILLELMUS Dei gratiâ Remorum Archiepiscopus, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ tituli Sanctæ Sabinæ Cardinalis, Apostolicæ Sedis Legatus, dilecto Filio suo Simoni Gandensi Notario salutem.

KARISSIMUS in Christo Filius noster Philippus Flandriæ & Viromandiæ illustris Comes suâ Nobis insinuatione monstravit, quod olim quasi à primo Ecclesiæ Sanctæ Pharaïldis fundamento, quæ est in Gandensi Oppido sita & specialis est Capella Flandriæ Comitis, Scholæ prædicti Oppidi assignatæ fuerunt uni Canonicorum; ut nullus in eodem Oppido sine illius assensu, cui à Comite Scholæ assignatæ fuerunt, Scholas regere & gubernare præsumeret.

POSTMODUM autem infortunio miserabili, præfato Oppido penitus igne consumpto, etiam dictâ Ecclesiâ in pulverem & in cinerem redactâ, cum Privilegia ejusdem Ecclesiæ tam de Scholis prælibatis, quàm de eleemosynis sibi collatis, fuissent in combustione, & cibus ignis, multitudo civium propter arridentem sibi divitiarum abundantiam & arces domorum cum turribus æquipollere videbantur, ultimum modum superbiens Domino suo rebellis, contumax, & insolens facta est, ut non solum in regimine Scholarum transferendo, verùm etiam in aliis plerisque jurisdictionem sibi & dominium Comitis usurparet.

CUM autem ad tempora prænominati hujus Excellentis Comitis, Deo & hominibus amabilis, ventum esset, superbis in facie restitit, & fortia quæque confundens, superborum atque sublimium colla propriâ virtute calcavit, & Ecclesiam Sanctæ Pharaïldis Scholis atque aliis possessionibus dotavit & ditavit.

Nos

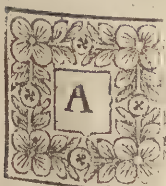
Nos verò devotionem ipsius attendentes & favorem rationabilem approbantes, tibi dilecte Fili Symon, Scholas ab eodem Comite collatas confirmamus; statuentes & sub incominatione Anathematis inhibentes, ne quis sine assensu tuo & licentia, in toto Gandensi Oppido, vel Oppidi Suburbio Scholas regere præsumat.

DATUM Remis, per manum Alexandri Cancellarii nostri, anno Dominicæ Incarnationis MCLXXVIIII. 1179

CAPUT LXV.

ALEXANDER II. *Pontifex confirmat Abbatiæ Parcensi Ecclesias de* Celle, Libbeka, *&* Rode, *anno* 1179.

Ex Archivis Abbatiæ Parcensis.

LEXANDER Episcopus Servus Servorum Dei, dilectis Filiis Philippo Abbati S. Mariæ in Parcho, ejusque Fratribus tam præsentibus quàm futuris, Regularem vitam professis in perpetuam memoriam.

CUM simus ad curam & regimen universalis Ecclesiæ (licet immeriti) providentiâ supernæ dispositionis assumpti, si quando postulantur à nobis, quæ ad Ecclesiarum tuitionem pertinent, petentium desideriis clementer decet Nos condescendere, & eorum vota affectu prosequente complere.

EAPROPTER, dilecti in Domino Filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, & præfatum locum, in quo Divino mancipati estis obsequio, sub B. Petri & nostra protectione suscipimus, & præsentis Scripti Privilegio communimus. Statuentes, ut quascumque possessiones, quæcumque bona eadem Ecclesia impræsentiarum justè & canonicè possidet, aut in futurum, concessione Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione Fidelium, seu aliis justis modis præstante Domino poterit adipisci, firma vobis vestrisque Successoribus & illibata permaneant.

IN quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: Locum in quo præfata Ecclesia sita est, cum omnibus pertinentiis suis.

Parchum Lovaniensem cum appenditiis suis, molendinis & terris circumjacentibus.

ECCLESIAM de *Cella*, cum dote sua, & decimis majoribus & minoribus.

ECCLESIAM de *Libbeka*, cum dote sua & decimis suis......

ECCLESIAM de *Rode*, cum dote sua, & medietatem decimationis ejusdem Villæ majoris ac minoris. Terram de *Veldunck*.... Terram de *Cella* cum jure suo: & quicquid quadragenariâ possessione quietè possidetis.

SANE novalium vestrorum, quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis vestrorum animalium, nullus à vobis decimas exigere vel extorquere præsumat.

CUM autem generale Interdictum fuerit, liceat vobis clausis januis, exclusis excommunicatis & interdictis, non pulsatis campanis, suppressâ voce, Divina Officia celebrare.

Liceat quoque vobis, Clericos & Laïcos è sæculo fugientes liberos & absolutos ad conversionem recipere, & eos sine contradictione retinere.

Prohibemus insuper, ut nulli Fratrum vestrorum post factam in eodem loco professionem liceat de Claustro discedere, nisi obtentu arctioris Religionis; discedentem verò absque communi Litterarum cautione, nullus audeat retinere.

CABALLUM quem Archidiaconus pro Abbatis Institutione, in stabulo suo Simoniacè requirit, dari & exigi prohibemus.

PRÆTEREA novas & indebitas exactiones, ab Archiepiscopis, Episcopis, Archidiaconis, seu Decanis, aliisque omnibus Ecclesiasticis Personis omnino fieri prohibemus.

SEPULTURAM quoque ejusdem loci, omnino liberam esse concedimus, ut eorum devotioni & extremæ voluntati, qui se illic sepeliri deliberaverint (nisi fortè excommunicati sint vel interdicti,) nullus obsistat: salvâ tamen justitiâ Parochialium Ecclesiarum, à quibus mortuorum corpora assumuntur.

OBEUNTE verò Te, nunc ejusdem loci Abbate, vel tuorum quolibet Successorum, nullus ibi quâlibet superstitionis astutiâ seu violentiâ præponatur: nisi quem Fratres communi consensu vel Fratrum pars sanioris consilii, secundùm Dei timorem & Beati Augustini Regulam, providerint eligendum.

DECREVIMUS ergò, ut nulli omninò hominum liceat eandem Ecclesiam temerè perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, aut minuere; seu quibuslibet vexationibus fatigare: sed omnia integra conserventur, eorum pro quorum gubernatione & sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura: salvâ tamen Sedis Apostolicæ Auctoritate, & Diœcesani Episcopi canonicâ justitiâ.

SI qua igitur in futurum Ecclesiastica secularisve Persona, nostræ Constitutionis Paginam sciens, contra eam temerè venire tentaverit, secundò tertiòve commonita, nisi reatum suum congruâ satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se Divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à Sacratissimo Corpore ac Sanguine Dei & Domini nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco debita servantibus, sit Pax Domini nostri Jesu Christi; quatenus & hìc fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant, amen.

Ego Alexander Catholicæ Ecclesiæ Episcopus.

Ego

Ego Hubaldus Hostiensis Episcopus.
Ego Theodinus Portuensis S. Rufinæ Episcopus.
Ego Gratianus Diaconus Sanctorum Cosmæ & Damiani.
Ego Matheus S. M. novæ Diac. Card.

DATUM Sigy per manum Alberti S. Romanæ Ecclesiæ Presbyt. Cardin. & Cancell. IV. Idus Septembris, Indict. XII. Incarnat. Domin. anno M. C. LXXIX, Pontif. verò Dom. Alex. Papæ III. anno XX. 1179.

CAPUT LXVI.

ROGERIUS *Episcopus Cameracensis confirmat Donationem Juris Patronatûs Ecclesiæ de* Campenhout *factam à Burchardo suo Prædecessore Monialibus de* Cortembergh *anno* 1180.

Ex Archivis MS. Eccl. Anderleche.

IN nomine Domini. ROGERUS Dei gratiâ Cameracensis Episcopus, tam futuris quàm præsentibus in perpetuum.

Ex autentico scripto Venerabilis memoriæ Domini *Burchardi* Cameracensis Episcopi Nobis innotuit, quod Ecclesia de *Campenhaut* Sanctimonialibus de Curtenberga ab eodem canonicè donata fuerit, & confirmata.

UNDE quum de rationis consideratione, & officii nostri administratione Antecessorum nostrorum factis & scriptis Canonicis assentire tenemur, prædictam Donationem Ecclesiæ de *Campenehot*, quæ est dimidia Ecclesia, nostrâ quoque Auctoritate confirmamus, & subscriptorum attestatione, cum Sigilli nostri appositione, salvo nostro & officialium nostrorum jure, corroboramus.

Signum Ansselli de Tongre,
Walteri Decani de Bavai,
Herberti Capellani,
Rogeri,
Nicolai, Clericorum nostrorum.
Signum Arnulfi Personæ,
Robini Decani de Bella,
Walteri Decani de Cirvia,
Fulcardi Subdecani de Antwerpia,
Magistri Wilhelmi de Maslinis.

ACTUM anno Domini MCLXXX. 1180.

CAPUT LXVII.

ALEXANDER III. *Pontifex Episcopo Tornacensi inhibet circa annum* 1180. *ne aliquem instituat Canonicum donec Præbendæ semi-plenæ reintegrentur.*

Ex MS. Archivis Ecclesiæ Tornac.

ALEXANDER Episcopus Servus Servorum Dei, Venerabili Fratri EVERARDO Episcopo, & dilectis Filiis Decano & Capitulo Tornacensi, salutem & Apostolicam benedictionem.

AUDIVIMUS & audientes non potuimus non mirari, quòd cùm bonæ memoriæ GUALTERO Prædecessori tuo, Frater Episcope, duxerimus indulgendum, ut de singulis tribus Præbendis quæ in Ecclesia vestra fuerant constitutæ, quatuor faceret: tu contra nostram indulgentiam veniens numerum ipsum transgrederis, & quasdam Præbendas occasione Scripti nostri dimidiare minimè dubitasti.

QUONIAM igitur nec decet Te, nec Nos possumus sustinere, ut abutaris concessione à Nobis indultâ: per Apostolica Vobis scripta præcipiendo mandamus, quatinus tu Frater Episcope in divisione Præbendarum ipsarum non nisi juxta tenorem Scripti nostri procedas; nec de cætero in præscripta Ecclesia Canonicum ordines, nisi priùs dimidiatas Præbendas juxta tenorem nostræ Concessionis reintegres, & præcipuè Præbendam dilecti Filii nostri G. Archidiaconi Laudunensis Concanonici vestri, quæ sicut quædam aliæ dicitur dimidiata fuisse: nec Vos Filii Canonici, donec dimidiatæ Præbendæ juxta Mandatum nostrum redintegrentur, quemlibet in Canonicum recipere præsumatis.

SI verò contra Præceptum nostrum veneritis, grave Nobis admodum & molestum existet: nec præsumptionem vestram relinquere poterimus incorrectam, cum non liceat Vobis vel cuilibet alii transgredi Romani Pontificis Instituta.

DATA Venetiæ in Rivo-Alto, VIII. Kal. Septembris.

CAPUT

CAPUT LXVIII.

Lucius III. *Pontifex recenset possessiones Ecclesiæ Collegiatæ B. Mariæ Brugis, easque Privilegio Apostolico confirmat anno* 1184.

Ex MS. Archivis Eccl. B. M. Brugis.

Ucius Episcopus Servus Servorum Dei, Dilectis Filiis Gilberto Præposito Sanctæ Mariæ Brugensis, ejusque Fratribus tam præsentibus quàm futuris canonicè substituendis in perpetuum. Effectum justa postulantibus indulgere, & vigor postulat æquitatis, & ordo exigit rationis: præsertim quando petentium voluntatem & pietas adjuvat & veritas non relinquit.

Ea propter, dilecti in Domino Filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, & præfatam Ecclesiam vestram in qua divino estis obsequio mancipati, ad exemplar felicis recordationis Alexandri Papæ Prædecessoris nostri, sub Beati Petri & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti Privilegio communimus.

Statuentes, ut quascumque possessiones, quæcumq; bona eadem Ecclesia in præsentiarum justè & canonicè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione Fidelium, seu aliis justis modis præstante Domino poterit adipisci, firma Vobis vestrisque Successoribus & illibata permaneant.

In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis; Ecclesiam de *Sisela* cum decimis & aliis pertinentiis suis; Ecclesiam de *Oedelem* cum decimis & aliis pertinentiis suis; Census quos homines vestri Vobis annuatim exsolvunt; Concessionem quoque bonæ memoriæ Balderici quondam Noviomensis Episcopi, quam Parochiali Ecclesiæ vestræ Sanctæ Mariæ quæ apud Brugense Oppidum sita est fecit, felicis memoriæ Prædecessorum nostrorum Paschalis & Alexandri Papæ vestigiis inhærentes, Auctoritate Apostolicâ confirmamus; scilicet ut Altare Beatæ Mariæ juxta quod Prædecessor noster decrevit, ab omni exactione sit liberum.

Canonici illic constituti eligendi Præpositum suum Canonicam habeant & liberam potestatem, in Canonibus videlicet expressam, qualem etiam Canonici habuisse noscuntur, nunc de propria Ecclesia, nunc de aliena Præpositum eligentes. Cui quidem Episcopus Canonicorum spiritualem curam & providentiam substantiæ temporalis assignet. Ipse verò ab Episcopo utramque Prælationem accipiat, & pro utraque ei reverentiam canonicam & subjectionem impendat.

Cum autem generale Interdictum terræ fuerit, liceat Vobis clausis janius, non pulsatis campanis, exclusis excommunicatis & interdictis, suppressâ voce divina officia celebrare.

Sepulturam præterea Ecclesiæ vestræ liberam esse decernimus, ut eorum devotioni & extremæ voluntati qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi fortè excommunicati vel interdicti fuerint, nullus obsistat: salvâ tamen justitiâ illarum Ecclesiarum, à quibus mortuorum corpora assumuntur.

Ad hæc libertates & immunitates, ac rationabiles consuetudines in Ecclesia vestra hactenus observatas ratas habemus, easque futuris sancimus temporibus permanere.

Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat præfatam Ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare: sed omnia integra conserventur, eorum pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura; salvâ Sedis Apostolicæ Auctoritate & Diœcesani Episcopi canonicâ justitiâ. Si qua igitur in futurum Ecclesiastica sæcularisve persona hanc nostræ Constitutionis Paginam sciens contra eam temere venire tentaverit, secundò tertiòve commonita, nisi reatum suum congruâ satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui careat dignitate, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à Sanctissimo Corpore ac Sanguine Dei & Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, ac in extremo examine districtæ ultioni subjaceat.

Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit Pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus & hìc fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

S. Ego Lucius Catholicæ Ecclesiæ Episcopus,
S. Ego Theodinus Portuensis Sanctæ Rufinæ Episcopus,
S. Ego Henricus Albanensis Episcopus,
S. Ego Petrus Presbyter Cardinalis Titulo Sanctæ Susannæ,
S. Ego Vincianus Titulo S. Stephani in Celio Monte Presbyter Cardinalis,
S. Ego Laborans Presbyter Cardinalis S. Mariæ trans Tyberim, Titulo Calixti,
S. Ego Isandus Presbyter Cardinalis Titulo Basilicæ XII. Apostolorum,
S. Ego Jacobus Diaconus Sanctæ Mariæ in Cosmedino,
S. Ego Gratianus Sanctorum Cosmæ & Damiani Diaconus Cardinalis,
S. Ego Bobo Diaconus Cardinalis S. Angeli,
S. Ego Soffredus Sanctæ Mariæ in via lata Diaconus Cardinalis,
S. Ego Albinus Diaconus Cardinalis Sanctæ Mariæ novæ.

Datum Veruli per manum Alberti Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbyteri Cardinalis & Cancellarii, IV. nonas Maii, Indictione II. Incarnationis Dominicæ anno MCLXXXIV, Pontificatûs 1184.
verò Domini Lucii Papæ III. anno III.

Plerique Scriptores Rerum Brugensium circa Originem Ecclesiæ Collegiatæ B. Mariæ, & institutionem Collegii Canonicorum ibidem mirum in modum hallucinati sunt, eò quod ipsis administratâ non fuerint Instrumenta jam primò in lucem edita, è quibus veritatem historicam eruerent.

Constat itaque ex Rescripto Gregorii VII. Pontificis dato anno 1070. & edito pag. 949. Ecclesiam B.Mariæ, quæ tunc erat in Zisseela apud Brugas, jam à ducentis annis ante depositas ibidem querelas, pertinuisse & possessam fuisse à Capitulo Cathedralis Ecclesiæ Ultrajectensis. Quin-imo in vita S. Willebrordi primi Ultrajectensium Archiepiscopi legitur, sub ejus jurisdictione fuisse *Brugas Castrum*; ejusque Successor Sanctus Bonifacius in Patronum secundarium dictæ Ecclesiæ assumptus fuit. Unde confici videtur, alterutrum eorum annunciando Evangelicam Fidem circa Brugas Castrum, eamdem Ecclesiam ædificasse.

Postmodum verò Episcopi Tornacenses ac Noviomenses, utpote Brugis viciniores, Ecclesiam B. Mariæ juri suo asseruerant, invitis ac sæpius reclamantibus Episcopis Ultrajectinis. Quin etiam anno 1091. Ratbodus Episcopus Canonicorum Collegium ibidem instituit, rogante Bertulpho Præposito Ecclesiæ S. Donatiani, qui Ecclesiam B. Mariæ sub Personatu tenebat. Vide Diploma Fundationis pag. 956.

Paulò post, idem Bertulphus rediens ad Radbodum Episcopum, restituit Privilegium Erectionis, petiitque fraudulenter substitui Sanctimoniales: sed illæ admodum exiguo tempore illic remanserunt. Etenim Gomarus primus S. Mariæ Præpositus electus anno 1094, simul ac ex itinere rediens intellexisset, in sua absentia, amotis Canonicis, introductas fuisse Moniales, mox de injuria conquestus apud Baldericum Tornacensem Episcopum Radbodi Successorem, obtinuit suum sibi reddi Privilegium, Canonicosque restitui. Patet ex dictis pag. 955. & ex Bulla Paschalis II. Papæ, qui ea quæ Baldericus instituerat, confirmavit anno 1102. Vide pag. 957.

Ultrajectenses autem Episcopi post longos plurium annorum labores in prosequenda hujus Ecclesiæ restitutione, non obstantibus oppositionibus Præsulum Tornacensium, tandem pro se obtinuerunt solemnem sententiam in Synodo Tornacensi; uti refert Godebaldus Episcopus in Diplomate dato 1116 (supra pag. 961.) quo constituit, Præpositum illius Ecclesiæ debere eligi è gremio Canonicorum Cathedralis Ultrajectinæ; atque unà cedit eidem Præposito jus conferendi Præbendas, aliasque prærogativas, retentâ solum aliquâ recognitione pecuniariâ, quæ usque in hodiernum diem quotannis solvitur Capitulo Ultrajectino.

Jus Episcopi Ultrajectini recognovit, suoque Diplomate asseruit anno 1122. Lambertus Episcopus Tornacensis ac Noviomensis, (vide pag. 963, omniaque Privilegia ejusdem Capituli confirmavit anno 1186. Lucius III. Pontifex, in Diplomate jam exhibito.

Cæterum succedente tempore rediit hæc Ecclesia cum tota Urbe Brugensi ad jurisdictionem Episcopi Tornacensis, usque ad annum 1559, quo proprius Brugensibus Episcopus datus fuit.

Sunt illic duodecim Canonici cum Præposito, qui hodie est Ampliss. D. Dominicus de Monget, quique unà cum R. D. Nicolao Roberto Maertens J. U. L. ejusdem Ecclesiæ Canonico & Secretario hæc documenta collegit & tradidit.

CAPUT LXIX.

Capitulum Ecclesiæ B. Mariæ Cameracensis donat Jus Patronatûs Ecclesiæ S. Petri in Anderlecht, *Capitulo Canonicorum ibidem, anno* 1185.

IN nomine Domini. JOANNES Dei gratiâ Beatæ Mariæ Cameracensis Ecclesiæ Præpositus, & universum ejusdem Ecclesiæ Capitulum, tam modernis, quàm posteris in perpetuum.

VIVACIS monumento Paginæ, & temporis aboletur senium, & rei solemniter gestæ perpetuatur memoria; ut in tranquillitatis gremio contra casum foveatur quemlibet, & quiescat.

EA propter præsenti committimus memoriæ, quod in publicam prodierit notitiam; videlicet, quod Nos *pauperis & honesti Capituli* Ecclesiæ Beati Petri de *Anderlecht* unanimi misericordiâ miserati pauperiem, eidem, ut ex nostro habens beneficio unde crescat, in Divinis alacriùs excitetur laudibus, Altare ejusdem loci, quod ad Nos spectare dignoscitur, Personatum cum omnibus decimationibus tam majoribus quàm minutis, unà cum mancipiis, terrisque cultis & excolendis, nec non & pratis, reliquis quoque possessionibus, quæ inibi ad nostrum Personatum pertinent, sub annua pensione XL. librarum Cameracensis monetæ, pro motu temporis, quæ publicè curret, unanimi contulimus consensu, tranquillâ pace perpetuò possidenda.

STATUTUM est etiam, quod ex dictis XL. libris XX. libras nobis quotannis in Natali Domini, reliquæ verò viginti in Pentecoste integrè persolventur; ita tamen quod nobis per ipsius sumptus, ne pro eis colligendis laborare compellamur, jugiter afferentur.

PAROCHIALEM verò Sacerdotem eisdem Canonicis posse eligere permisimus; nobis tamen priusquam instituatur, præsentandum; ut per Nos Curam recepturus animarum Domino Episcopo præsentetur.

CETERUM quoties præscriptæ Canonici Ecclesiæ nostro indiguerint auxilio, Nos eis ex affluenti misericordia benignè tenemur adesse, eorumque subire laborem, suis quidem sumptibus & expensis.

DECRETUM etiam est ex nostro & ejusdem Capituli consilio, quod si quo modo redditus ipsius Altaris supra summam nobis ad census excreverint, quidquid superabundaverit, in usus Fratrum ibidem residentium ac Deo jugiter famulantium, quia dignus est operarius cibo suo, cedat, æquâ lance dispensandum.

HANC igitur piæ pactionis, dignæque institutionis Paginam inconvulsam manere volentes, eam nostri appensione Sigilli & sufficienti Testium subscriptione duximus communiri.

Signum Joannis Præpositi.

Signum Fulconis, Sigeri, Waltheri Presbyterorum.

Signum

Signum Helgoti, Stephani, Nicolai, Levitarum.

Signum Hugonis, Baldrici, Joannis, Sublevitarum.

Actum anno Domini Incarnati millesimo centesimo, octuagesimo quinto, Præsulatûs verò Domini Joannis tertio. 1185.

Ego Waltherus Cancellarius subscripsi, & publicè recognovi.

CAPUT LXX.

Rogerius De VVavrin Cameracensis Episcopus Donationes varias à VValthero De Aa, Viro Nobili, in favorem Capituli Anderlechtensis juxta Bruxellam factas, confirmat anno 1185.

Ex Archivis Ms. Capit. Anderlecht.

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Ego Rogerus Dei gratiâ Cameracensis Episcopus, modernis & postris in perpetuum.

In hoc fervor Pontificalis dignitatis opus Divini laboris peragit, ut Sponsa Christi Ecclesia præter illa quæ extrinsecus sunt, intus devotionis saluberrimæ laudibus honoretur.

Inde est, quod communicato consilio cum Capitulo de *Anderlech* & cum Waltero ejusdem Ecclesiæ fideli Patrono ipsam Ecclesiam sic ordinando disponimus, & disponendo confirmamus, ut decima Parochiæ ad Præbendas pertinens, unde quisque Canonicorum præfati loci hactenus sequestratam accepit portionem per agros distinctam, amodo ipsis Canonicis ibidem Deo servientibus in cotidiani victûs usum perpetuò distribuatur.

Præfatæ quoque distributioni addimus decimam Villæ quæ dicitur *Hungersvelt* cum censu; quæ omnia dedit prædictus Walterus de Aa, eâ conditione, ut ibi horæ Dominæ nostræ B. Mariæ semper cantentur solempniter.

Item Walterus tribuit etiam ipsis Canonicis molendinum apud *Papshem*, ut horæ diei nunc simul, more Parochiali scilicet, ordinatè & canonicè dicerentur, prout Regularis consuetudo habet & Canonica observantia.

Addidit ipse Walterus isti eleëmosynæ apud *Pollar* XII. solidos Valencinensis monetæ, & totidem capones; apposito pacto, ut Canonici preces dicant ad singulas horas privatis diebus.

Emit eis præterea curtem ut ædificent Claustrum, octo etiam bonnaria terræ apud *Anderlech*, & decem bonnaria apud *Dilbecca*: & quidquid terræ vel censûs commune habent, & omnia legata de re immobili ad hereditatem spectantia, prænominatæ distributioni Pontificali Authoritate confirmando assignamus.

Ut autem hæc rata & inconcussa permaneant, datâ benedictione servantibus, cauterium anathematis transgressoribus infligimus, impressione Sigilli nostri & personarum annotatione præsentem Constitutionem roborantes.

S. Walteri Archidiaconi,
S. Walteri Presbyter,
S. Egidii de Gondelcort,
S. Fratris Mathæi & Balduini de Carenchi Clericorum nostrorum.

Actum anno ab Incarnatione Domini millesimo centesimo octogesimo quinto. 1185.

CAPUT LXXI.

Godefridus III. Brabantiæ ac Lotharingiæ Dux Abbatiam Jettensem, seu Diligemensem Ordinis Præmonstratensis in protectionem suscipit, circa annum 1185.

Ex iisdem Archivis.

In nomine Patris & Filii & Spiritûs Sancti, Ego Godefridus Dux Lotharingiæ; quia Nos qui in sæculo, & secundùm seculum vivimus, tanto minùs quæ Dei sunt cogitare possumus, quantò magis ad sæculi negotia effusi sumus, volumus quibusdam Christi pauperibus, scilicet Jettensis Ecclesiæ Fratribus, parumper misericordiæ impendere, ut quod à Nobis in his quæ Dei sunt minus agitur, ipsorum orationibus adjuvetur.

Notum sit ergo omnibus tam præsentibus quàm futuris, quod sicut benignitate Patris & Avi mei Ecclesiis abundantioribus, & ob hoc minùs indigentibus, videlicet Haffliginiensi & Parchensi in eleëmosynam collatum est, ut si quid erga homines suos de feodo à manu ipsorum descendente acquirere possent, Allodium simul haberent; sic nihilominus ob salutem animæ meæ & Prædecessorum meorum in Abbatiam Jettensem Abbati Hildebrando & Successoribus suis in perpetuum conferri & inviolabiliter liberè ac integrè, Ego & Uxor mea Margareta & Mater mea Lutgardis concessimus, ita ut postquam prænominata Ecclesia feoda acquisisset, sine tractatione & contradictione, & alicujus pretii exactione à me, & post me, à Successoribus meis Allodium acciperet.

Præte-

Præterea quia pauperibus Ecclesiis multa violentia injustè frequenter infertur, & ab omnibus ferè rapina magis quàm justitia diligitur, prædictam Ecclesiam in nostra protectione & tutela suscepimus. Et veraciter & constanter promisimus, ut si quis aliquid quod ipsorum est calumpniari & ante judicium vim inferre voluerit, quamdiu Abbas & Fratres justitiam offerunt & ad judicium debitum venire volunt, ullam injuriam Ecclesiæ inferri nullo modo patiamur.

Specialiter tamen ea quæ ob Avo & Patre meo descenderunt, & ad usum Fratrum legitimè collata sunt, videlicet plaustratum lignorum singulis diebus in Zonia, pratum quoddam in *Heembeca*, sed & quicquid juris Dominus *Leonius* & Filius suus in Parochia Jettensi in pascuis, in terris, & Villæ totius parte tertiâ Advocatiæ habuit, & ab ipso & Filio suo Iwanus Miles quidam, in eadem Ecclesia postea conversus in feodo tenuit, in nostra protectione suscepimus, & Donationem Domini Leonii & Filii sui, quæ legitimè facta est, confirmamus.

Ut autem hæc rata & inconvulsa permaneant, Scripto in memoriam nostrorum transfundi, & Sigilli nostri attestatione & Testium subscriptione confirmari fecimus. Hi enim Testes aderant,

Alardus de Birbeek,
Arnoldus Stroisele,
Henricus Hagene,
Gerelmus,
Daniel de Hische,
Michaël,
Simon.

CAPUT LXXII.

Wilhelmus, *dictus* ad Albas manus, *Archiepiscopus Remensis, & S. R. E. Cardinalis, decimam de* Lovendeghem *concedit Capitulo S. Pharaildis Gandavi, anno* 1190.

Ex Archivis præfati Capituli

Willelmus Dei gratiâ Remensis Archi-episcopus, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ titulo Sanctæ Sabinæ Cardinalis, Apostolicæ Sedis Legatus omnibus Sanctæ Matris Ecclesiæ Filiis, ad quos Litteræ istæ pervenerint, in Domino salutem.

Noverit universitas vestra quod Nos decimam de *Lovendeghem* dilectis Filiis nostris Canonicis S. Pharaildis in Gandavo in pace possidendam & quietè concedimus, sicut in Scripto Domini Papæ continetur auctentico.

Nichilominus secundùm ejusdem Scripti tenorem sepulturam Ecclesiæ eorumdem Canonicorum liberam eis concedimus & quietam; salvo tamen jure Ecclesiarum à quibus mortuorum corpora assumuntur inibi sepelienda.

Hæc autem omnia, sicut in Litteris Domini Papæ continetur auctenticis, ut rata permaneant & illibata, præsentis Scripti Paginâ communimus, & Sigilli nostri Auctoritate confirmamus: statuentes & sub incominatione anathematis firmiter inhibentes, ne quis hanc nostræ Confirmationis Paginam audeat infringere aut ei temere contraire: salvâ in omnibus Apostolicæ Sedis Auctoritate.

Actum anno Verbi Incarnati M. C. XC. 1190

Datum per manum Lambini Cancellarii nostri.

CAPUT LXXIII.

Balduinus *Flandriæ & Hannoniæ Comes in Capella sua Valencenis Capitulum Canonicorum in honorem B. Mariæ Virginis instituit anno* 1192; *eandemque Parentis sui Fundationem postmodum confirmat Comes* Balduinus.

Ex Historia Valencenensi P. Outreman.

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Si pacta hominum &c.

Ea propter Ego Balduinus Flandriæ & Hannoniæ Comes, Marchio Namurcensis, omnibus tam futuris quàm præsentibus notum facio, quod consentientibus Margaretha illustri Comitissa Uxore meâ, & Balduino Filio meo &c. ex totali decima quam apud *Riu* possidebam in Capella mea constituta quatuor Præbendas institui, quarum duas duobus Clericis, videlicet Magistro Petro de Valencenis, & P. Clerico Ecclesiæ Cameracensis concessi; alias verò duas duobus dignis Sacerdotibus assignandas.

Quintam insuper Præbendam præmissis quatuor aggregatam Magistro Nicolao Capellano meo in decima de Kierinain assignavi.

S. Gregorii Decani Condatensis,
S. Arnulphi Capellani S. Nicolai,
S. Magistri Petri de Valencenis,
S. Ludovici Notarii,
S. Durandi Presbyteri,
S. Gilleni Clerici,

S. Eusta-

S. Eustachii de Berghes,
S. Henrici de Virué,
S. Goscelli de Onaing,
S. Stephani de Artre,
S. Balduini de Britues,
S. Galteri Filii sui,
S. Amandi Rufi,
S. Heluini Majoris.

1192. ACTUM anno Verbi Incarnati MCXCII, Cælestino Papa præsidente, Henrico imperante, Philippo regnante, Willelmo Remensi Ecclesiæ, Joanne Cameracensi præsidentibus, Anno Dominationis meæ in Hayn. XXII. in Namurc. IV. in Flandria II.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Notum sit, quod BALDUINUS Comes Hayn. Marchio primus Namurc. Balduini Comitis & Aelidis Comitissæ Filius, qui ex parte ejusdem Matris suæ, & Henrici Avunculi sui Namurcen. & Lucelebor. Comitis Namurcum jure hæreditario adeptus fuit, unde factus fuit Marchio, & Princeps Imperii, Uxorem habuit Nobilissimam Margaretam Theodorici Comitis Flandriæ Filiam, Philippi illustris ac potentissimi Comitis Flandriæ & Viromandiæ Sororem. De qua Filios habuit Balduinum, Philippum, Henricum, Milites egregios; & Filias, quarum una fuit Elizabeth gloriosissima Francorum Regina, Philippo illustri Francorum Regi desponsata. Philippo quippe Flandriæ & Viromandiæ Comite defuncto, Balduinus Comes Hayn. & Marchio Namurcensis Flandriam per aliquot annos cum Margaretha Uxore sua jure hæreditario possedit. Defunctâ autem Margarethâ, & Brugis sepultâ, Balduinus eorum Filius in Comitatu Flandriæ successit, & vivente sæpedicto Patre suo Balduino in Comitatu Hayn. & Marchia Namurcensi dominante, Flandriæ Principatum potenter tenuit.

SÆPEDICTUS autem Balduinus Comes Hayn. Marchio Namurc. in Capella sua, quam Valencenis in honore Dei Genitricis construxit, Canonicos instituit, & eis bona perpetuò possidenda assignavit. Sed cum pauci essent numero, ipse Comes numerum quinque de suis bonis ordinavit. Testes,

Dominus Balduinus Camberon,
D. Hugo S. Gilleni Abbas,
Willelmus Frater ipsius Comitis,
Nicholaus de Barbentione,
Eustachius de Lens,
Gilbertus Montensis Præpositus,
Sewardus des Marlis.

ACTUM in Festivitate Sanctæ Luciæ, anno Dominicæ Incarnationis MCXCV. 1195.

EGO BALDUINUS Flandriæ, & Hayn. Comes &c. Attendens devotionem, quam piæ memoriæ Pater meus Illustris Hayn. Comes & Marchio Namurci primus habuit circa fundationem Ecclesiæ ab ipso fundatæ in Curia sua de Valencenis, in honore Beatæ & gloriosæ Genitricis Dei Mariæ &c. Scholas ergo ibidem institui, & Præbendam, quæ dignitati Scholarum adjuncta erit in perpetuum, de segetibus meis apud Kierinaing &c. Scholas itaque cum Præbenda Magistro Gontero Clerico meo liberaliter & benignè contuli.

ACTUM apud Albam-Marlam, anno Dominicæ Incarnationis MCXCVI. v. Idus Augusti. 1196.

CAPUT LXXIV.

STEPHANUS *Tornacensis Episcopus decernit Scholasticum & Hospitalarium Ecclesiæ suæ debere à Canonicis eligi, eorumque officia ordinat anno* 1197.

Ex MS. Archivis Ecclesiæ Tornac.

STEPHANUS Dei permissione Tornacensis Ecclesiæ humilis Minister, & ARNULPHUS Decanus, cum reliquo ejusdem Ecclesiæ Capitulo, omnibus ad quos præsentes Litteræ pervenerint, in perpetuum.

CONSTITUTIONIS nostræ Privilegium quod Legem foraneitatis Canonicis instituendis imponit, licet omnes videatur concipere Præbendas, ad duas tamen proposito nostro & mente exceptas, videlicet quæ sunt pauperum Hospitali & Scholarum officio deputatæ, Auctoritate præsentium planè profitemur minimè pertinere: cum dubium non sit, eas & privilegiatas exigere personas, & ab aliarum lege Præbendarum in pluribus discrepare.

ALIÆ quippè & ad donationem pertinent Episcopi, & in eis decedentes Anniversarii jus noscuntur habere: in istis Capitulum & donationem vendicat, & à jure Anniversarii esse constat exclusas.

PRÆTEREA talis ad officium Magisterii Scholarum debet eligi Persona, quæ jugem teneatur facere cum stationariis mansionem; nisi merâ Capituli licentiâ, alienarum precum Auctoritate minimè extortâ, quandoque moderato tempore abfuerit, quæ idonea sit, & probatâ honestate morum & perfectâ scientiâ Litterarum. Institutus autem, nisi infirmitate aut majore ætate excusetur, de Divina Pagina & de majoribus saltem facultatibus aliquid legat; & quem in sui partem laboris vocaverit, ut assiduè sub se præsit in Scholis, litteratum & honestum moribus eligat, cui providere teneatur: & sic totum Scholarum proventum licitè suos in usus convertat. Alioquin ab eo cui Scholarum regimen sine participatione ut diximus laboris commiserit,

rit, juxta Constitutionem Lateranensis Concilii nihil omnino exigat.

Quod si secus egerit, nec ad commonitionem Capituli citò correxerit, eo penitus tam Scholarum officio quàm Præbendâ ipsâ destituto alius liberè loco ejus, qui hoc sufficienter, sicut supra dictum est, velit & possit explere, à Capitulo ordinetur: nihilominus quod si sine licentia Capituli, quam diximus, ultra viginti dies absuerit, totius beneficii similiter habeatur extorris, & pro eo persona idonea similiter subrogetur.

Hæc omnia in sua institutione, priusquam aliquid de Præbendæ aut Scholarum fructibus accipiat, priusquam stallum in Choro seu locum in Capitulo assignatum habeat, juramento corporaliter præstito se firmiter observaturum firmare tenetur.

Ad procurationem quoque Hospitalis, talis debet persona assumi, quæ cum stationariis mansionem fixam habeat & Sacerdocii ordine fungatur, ac debitum in Ecclesia competenter officium exhibeat, infirmorumque ac pauperum curam convenienter & officiosè gerat: quæ si aliquo in tempore minùs convenienter seu negligenter tam in servitio Ecclesiæ quàm in ministerio pauperum se fortè habuerit, quotiescumque ita contigerit, ex ipsius Capituli arbitrio sit eandem mutare & aliam juxta præfixum tenorem substituere. Et cum sic à Capitulo electa fuerit aut mutata, Episcopo qui fuerit pro tempore debet præsentari & absque ulla exactione seu contradictione per manum ejus aut per Litteras, si fortè absens fuerit, sub præmisso tenore debet investiri.

Et hæc similiter in sua institutione, priusquam locum in Capitulo aut stallum in Choro assignatum habeat, proprio debet juramento se firmiter observaturum firmare.

Signum Domini Stephani Tornacensis Episcopi,
Signum Arnulfi Decani,
Gossuini Archidiaconi,
Theoderici Flandrensis Archidiaconi,
Theodorici Præpositi,
Joannis Cantoris,
Henrici Hospitalis,
Gonteri quondam Christianorum Decani,
Magistri Winomari, Presbyterorum.
Signum Willelmi de Bocarmes,
Magistri Theodori de Aldenardo,
Stephani Aurelianensis, Diaconorum.
Signum Joannis Laudunensis,
Walteri de Jabeca,
Joannis de Montibus,
Simonis de Oberth,
Balduini de Wasia,
Gossuini de Salines,
Gosselini de Holar,
Walteri de Atrio,
Hugonis de Popiola,
Mathæi de S. Piato,
Walteri de S. Amando, Subdiaconorum.

Actum anno Incarnati Verbi M. C. XCVII. regnante gloriosissimo Rege Philippo secundo. 1197.

CAPUT LXXV.

Idem Stephanus *Tornacensis Episcopus in Aula sua fundat Capellam Episcopalem sub invocatione S. Vincentii, anno* 1198.

Ex Archivis MS. Tornacensibus.

Stephanus Dei permissione Tornacensis Ecclesiæ humilis Minister, omnibus Dei Fidelibus in perpetuum.

Sacris Auctoritatibus Patrum docemur, & certâ fide credimus ac tenemus, quod animæ Fidelium defunctorum, qui in confessione S. Trinitatis decesserunt, & Ecclesiæ orationibus commendantur Deo & oblationi Dominici Corporis, requiem consequuntur æternam. Nos autem qui Divinâ potentiâ, non meritis nostris, in eminentiori gradu positi sumus, quod aliis prædicamus verbo, probare debemus exemplo.

Eapropter notum fieri volumus tam futuris quàm præsentibus; quod memores conditionis nostræ, & de Domini misericordia sperantes, assensu Capituli nostri instituimus perpetuam Capellaniam in Oratorio Sancti Vincentii, quod est Episcopalis Capella, & quod multis laboribus & expensis gratiosè ædificavimus, & in eadem liberum introitum, quem Tornacensis Episcopus antea non potuerat habere, in majorem Ecclesiam non sine multa contradictione Laïcorum, Auctoritate Domini Regis obtinuimus: Qui tamquam proprius ipsius Oratorii Capellanus singulis diebus Missam celebret in eo pro animabus Episcoporum Tornacensium, & aliorum defunctorum, & pro vivente Episcopo propriam in eadem Missa dicat Collectam.

Et quia dignus est operarius mercede suâ, assignavimus prædicto Capellano Mensam Episcopalem; ut in ea victum idoneum cotidie percipiat & honestum; sive præsens sive absens fuerit Episcopus. Assignavimus etiam ei, & concessimus septem libras Flandrensis monetæ singulis annis persolvendas à Monasterio Sancti Bertini, pro censu quem annuatim debet Episcopo infra viginti dies Dominicæ Nativitatis pro Ecclesia *Lichtervelde*, quem multo labore & sumptu de manu Laïca retraximus, cooperante & laborante nobiscum Abbate Sancti Bertini.

Præterea quosdam redditus quos emimus apud *Markain*, videlicet quinque hauctos frumenti, duas raserias avenæ, quatuor capones, & viginti & octo denarios præfato Capellano assignavi-

assignavimus in perpetuum.

Et quia nolumus quod occasione istius Capellaniæ Mater nostra Ecclesia Beatæ Mariæ sive Fratres nostri Canonici ipsius possint in aliquo de nobis conqueri; prohibemus, ne absente extra Civitatem Episcopo prædictus Capellanus Parochianos Tornacensium Ecclesiarum admittat vel oblationes eorum recipiat: obeunte verò Gilione, cui primo Capellaniam concessimus, Episcopus qui tunc temporis fuerit, alium quem voluerit idoneum loco ejus substituet.

Statutum est etiam hoc, tam nostrâ quàm totius Capituli Auctoritate, & sub anathemate conclusum ac firmatum est, ne præsens nostra & Capituli Constitutio ab aliquo, sive ab aliquibus mutetur.

Quod ut firmum & stabile permaneat, Nos Sigillo nostro, & Capitulum Sigillo suo, fecimus confirmari.

Signum Domini Stephani Tornacensis Episcopi.
Signum Arnulphi Decani.
Signum Gossuini Archidiaconi.
Signum Theodorici Præpositi.
Signum Johannis Cantoris.
S. Henrici Hospitalarii.
Gonteri quondam Christianorum Decani.
Magistri Guinemari, Presbyterorum.
Signum Joannis Laudunensis.
Magistri Theodori Aldenardensis.
Stephani Aurelianensis.
Willelmi de Bocarmes, Diaconorum.
S. Joannis de Montibus.
Simonis de Oberth.
Balduini de Wasia.
Galteri de Atrio.
Mathæi de S. Piato.
Hugonis de Popiola, Subdiaconorum.

Actum anno Dominicæ Incarnationis millesimo centesimo nonagesimo octavo. 1198.

CAPUT LXXVI.

Innocentius III. *Pontifex dat Privilegium Canonicis Tornacensibus anno* 1198, *quo non possint cogi stare juri, nisi coram Episcopo vel Decano suo.*

Ex MS. Archivis Ecclesiæ Tornac.

Innocentius Episcopus Servus Servorum Dei, dilectis Filiis Canonicis & Clericis Tornacensis Ecclesiæ salutem & Apostolicam benedictionem.

Cum à Nobis petitur quod justum est & honestum, tam vigor æquitatis quàm ordo exigit rationis, ut id per sollicitudinem Officii nostri ad debitum perducatur effectum.

Ea propter dilecti in Domino Filii, vestris justis postulationibus inclinati, ne coram alio judice trahamini nisi per appellationem in causam, quamdiu sub examine Venerabilis Fratris nostri Stephani Episcopi Tornacensis, vel dilectorum Filiorum Decani & Capituli nostri stare juri volueritis, præterquam de nostro vel Legati nostri mandato, Auctoritate Vobis præsentium indulgemus.

Liceat quoque vobis cùm generale Interdictum terræ fuerit, exclusis interdictis & excommunicatis, clausis januis, non pulsatis campanis, & suppressâ voce Divina Officia celebrare.

Nulli ergo omnino hominum fas sit, hanc indulgentiam infringere vel ei ausu temerario contraire: si quis autem attemptare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, IV. Idus Maii, Pontificatûs nostri anno primo.

CAPUT LXXVII.

Gerardus *Cancellarius Flandriæ Donationem decimæ de* Wevelghem *à Balduino de Rouslo in favorem Capituli Harlebacensis confirmat anno* 1201.

Ex Archivis MS. Capituli Harlebæ.

Go Gerardus Brugensium, Insulensis & Sancti Audomari Præpositus & Flandriæ Cancellarius, & Willelmus Sancti Audomari Castellanus, & Gerardus Insulensis Castellanus, omnibus notum fieri volumus tam præsentibus quàm futuris, quod Dominus noster Balduinus Flandriæ & Hannoniæ Comes, arrepto peregrinationis suæ itinere Hierosolymam profecturus, Litteris nobis præsentibus mandavit, quod si Balduinus de Rouslo per consensum Uxoris suæ decimam quam habebat apud *Wevelghem* in manus nostras ad opus Ecclesiæ & Canonicorum de *Harlebecca* resignare vellet: Nos ipsius hoc propositum adimpleremus.

Igitur præfatus Balduinus de Rouslo cum Uxore sua Badelega coram nobis veniens prædictam decimam liberè & absolutè, pro salute animæ suæ & Uxoris suæ & Parentum suorum, sicut eam tenuerat, ad opus prædictæ Ecclesiæ &

& Canonicorum in manibus nostris resignavit.

Hoc itaque facto & recognito ab hominibus Domini Comitis, per submonitionem nostram, quod nec ipse nec Uxor sua nec quisquam Successorum nec heredum suorum in Decimam prædictam aliquid juris haberent inposterum, nec clamare possent aut deberent, nos eam Danieli Præposito Harlebeccensi liberaliter dedimus ad opus Ecclesiæ & Canonicorum in perpetuum possidendam.

Ut autem hoc ratum & inconvulsum permaneat, præsens Scriptum tam Testium subscriptionibus quàm Sigillorum nostrorum Annotationibus voluimus roborari,

S. Willelmi Atrebatensis Advocati Domini Betuniæ & Teneramundæ,
S. Rasonis de Gavere,
S. Willelmi Patrui Domini Comitis,
S. Balduini de Pratis,
S. Ægidii de Odegem,
S. Jacobi de Lichtervelde,
S. Lamberti de Coiengem,
S. Rogeri de Curtraco,
S. Rogeri de Moschre,
S. Sigeri de Moschre,
S. Rolini de Houte,
S. Willelmi Gimale,
S. Vivini,
S. Daniëlis de Ruslede,
S. Walteri de Harlebecca,
S. Eustachii de Bevere,
S. Daniëlis de Deuthegem,
S. Wivini Clerici,
S. Hugonis Notarii,
S. Willelmi Magni.

Actum anno Incarnationis Domini millesi- 1202
mo ducentesimo secundo, apud Curtracum.

CAPUT LXXVIII.

Innocentius III. *Pontifex supprimit Præposituram in Cathedrali Ecclesia Tornacensi, anno 1205. suique Mandati Executores constituit Abbates S. Amandi, Phalempiniensem, & S. Nicolai de Pratis.*

Ex Archivis MS. Tornacensibus.

Joannes Sancti Amandi in Peula, Joannes de Falempin & Nivellus S. Nicolai de Pratis Tornacensis Abbates, universis Christi Fidelibus tam futuris quàm præsentibus, ad quos Litteræ istæ pervenerint, in perpetuum.

Noverit universitas vestra Nos recepisse mandatum Apostolicum in hæc verba:

Innocentius Episcopus Servus Servorum Dei, dilectis Filiis Sancti Amandi in Peula, de Falempin & Sancti Nicolai de Pratris Abbatibus Tornacensis Diœcesis salutem & Apostolicam benedictionem.

Ex parte Tornacensis Ecclesiæ nostris est auribus intimatum, quod cum Præpositura ejusdem Ecclesiæ non dignitas sit, sed tantùm officium ad hoc specialiter institutum ut Præpositus ipsius Ecclesiæ reditus ab injustis detentoribus extorqueret, & inter homines ejusdem Ecclesiæ, si discordarent, ad invicem exhiberet quod juris ordo dictaret: Theodericus nunc ipsius Ecclesiæ Præpositus tum ægritudine tum ætate à longis retrò laborans temporibus, Præposituræ recipit emolumentum, ejusdem onus sustinere contemnens; quod etiam sanus & absens multoties facere consuevit: unde cum Ecclesia ipsa diutius indè sustinuerit & adhuc sustineat detrimentum, Capitulum ejusdem Ecclesiæ, ne in futurum gravetur consimili detrimento, humiliter postulavit à Nobis, ut cum Præposituram ipsam vacare contigerit, annuos eis liceat Præpositos ordinare.

Quia ergo Nobis non constitit de præmissis, discretioni vestræ per Apostolica Scripta mandamus, quatenus ad ipsam Ecclesiam pariter accedentes & inquisitâ diligentiùs veritate, de consensu Capituli & prudentum consilio, appellatione postpositâ, statuatis quod ad honorem Dei & utilitatem Ecclesiæ fuerit statuendum, facientes quod statueritis per censuram Ecclesiasticam firmiter observari. Quod si non omnibus hiis exequendis potueritis interesse, duo vestrûm ea nihilominus exequantur.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, tertio Idus Februarii, Pontificatûs nostri anno vii.

Hujus ergo auctoritate mandati accessimus ad Ecclesiam Tornacensem, & super detrimento quod dicebatur Ecclesia sustinere per eorum incuriam qui perpetui in ea Præpositi fuerant ordinati, tam ab ipsis Canonicis sub juramento quo erant adstricti Ecclesiæ, tam ab aliis prout meliùs potuimus inquirentes, & si Præposituram officium ipsi Canonici reputarent; ex eorum assertione didicimus, Præposituram non dignitatem sed officium reputari, cum Præpositus in Electionibus vel in aliis nulla prærogativâ gaudeat dignitatis.

Intelligentes ergo Præpositorum perpetuas institutiones inutiles esse Ecclesiæ & damnosas, & quod per negligentiam Theoderici Præpositi, Ecclesia non modicum receperit detrimentum; ea propter de prudentum virorum consilio, & voluntate Domini Gossuini Episcopi & Capituli Tornacensis statuimus Auctoritate Apostolicâ, ut post obitum Theoderici Præpositi, annuatim in jam dicta Ecclesia Præpositi instituantur, competenti secundùm arbitrium Capituli stipendio assignato eis qui ad hoc officium erunt deputati.

Ut autem hæc nostra Constitutio facta pro utilitate Ecclesiæ firma semper maneat & stabilis, Sigillorum nostrorum munimine eam fecimus confirmari, ferentes in eos excommunicationis sententiam qui contra eam venire præsumpserint & infringere attemptarint.

Actum Tornaci anno Dominicæ Incarnationis mccv. mense Novembri.

CAPUT LXXIX.

HENRICUS I. *Dux Lotharingiæ inferioris benefacit* 1205. *Monasterio Cortembergensi Ordinis S. Benedicti.*

Ex MS. Archivis Capit. Anderlecht.

HENRICUS Dei gratiâ Dux Lotharingiæ, omnibus hoc Scriptum videntibus tam futuris quàm præsentibus salutem.

SCIATIS, quod quidam Burgensis de Lovanio Bellinus Auser VIII. bunnaria Allodii Ecclesiæ de *Curtenberge* & Monialibus ibidem deservientibus vendidit, & ad nostram in Lovanio personam accessit; venditionis titulum verò, quem fecerat prædictis Monialibus in præsentia nostra ac nostrorum hominum qui aderant, quorum nomina subscripta sunt, etiam publicè recognovit.

ALLODIUM, ut moris fuit, in nostram manum reportavit, & cum debita effestucavit solempnitate.

NOS ergo diligentes locum prædictum, in favorem, quem gessimus erga ipsum, & utilitatem ejus, quam plurimùm affectantes, per manum nostram prædictum Allodium supradictæ contulimus Ecclesiæ, quietè, pacificè & integerrimè possidendum; ipsi amoto cujuslibet contradictionis & fatigationis obstaclo.

ET ut imposterum hoc factum nostrum, & quod coram nobis factum est, stabilem obtineat firmitatem, præsentem Paginam Sigilli nostri appositione jussimus communiri & firmiter roborari: similiter & appensione Sigilli Kameræ nostræ Methildis Ducissæ; nam duplex, ut aliàs dicitur, funiculus difficiliùs rumpitur.

ET ut præsens Scriptum plenâ gaudeat & debitâ confirmatione, Testes, qui interfuerunt huic facto subscribi fecimus.

INTERFUERUNT dilectus noster,
Frater Ducis Wilhelmus.
Godefridus de Schothen
Theodericus de Amsolis.
Arnoldus de Winsmale.
Robertus de Thenis.
Lambertus Wicelinus.
Lambertus Brusens.
Henricus Præpositus.
Ballo Scholasticus.
Arnoldus de Wichmale.
Arnoldus Colvere.

ANNO Dominicæ Incarnationis M. CC. V. 1205.
ACTA sunt hæc solempniter Lovanii.

CAPUT LXXX.

GOSWINUS *Episcopus Tornacensis testatur Decimam de* Templeuve *ad suam Ecclesiam Cathedralem pertinere, anno* 1209.

Ex Archivis Tornacensibus.

GOSSUINUS Dei gratiâ Episcopus Tornacensis universis præsentem paginam inspecturis in perpetuum.

CUM grandis coram Nobis controversia ageretur super custodia Decimæ de *Templeuve*, inter Ecclesiam Tornacensem & cæteros comparticipes ex una parte, & Ægidium Militem de Gueugnies ex altera, qui decimum octavum vas ejusdem Decimæ de facto noscitur percipere, eodem Ægidio asserente quod in grangia custodem speciali quodam jure deberet ponere; Ecclesiâ autem in contrarium asserente, cuique partium pro virili portione jus integrum in dictę Decimę custodia competere, & si quando aliter factum est, per violentiam, & usurpationem factum esse.

SUPER prædictis partium intentione fundatâ, lis coram Nobis est contestata. Auditis autem Testibus & publicatis partium attestationibus, & die assignatâ ad dicendum in Testes & Testium dicta; videns Ægidius Ecclesiam sufficienter probasse intentionem suam, & maximè per Testimonia partis adversæ, contumaciter à Nobis recessit, & propter contumaciam excommunicatus diu in excommunicatione pertinaciter mansit.

TANDEM Domino ipsum visitante rediit ad cor suum, & accedens ad Nos & ad Ecclesiam Tornacensem, ipsi Ecclesiæ & aliis participibus in præsentia nostra & aliorum proborum virorum tam Clericorum quàm Laïcorum jus suum recognovit: videlicet quod ipse nullâ specialitate in dicta Decima gauderet, ejusque participum in custodia inter grangiam & in aliis pertinentibus ad Decimam consensus requirendus esset.

IN hujus rei memoriam præsentem paginam conscribi, & Sigilli nostri appensione fecimus roborari.

ACTUM Tornaci anno Dominicæ Incarnationis M. CC. IX, mense Octobri, Consecrationis nostræ anno VI. 1209.

CAPUT LXXXI.

Capella B. Mariæ Virginis Bruxellæ, in qua jam dudum fuerat Præpositura Benedictinorum ab Abbatia S. Sepulchri Cameracensi dependens, erigitur in Ecclesiam Parochialem, anno 1210.

Ex Archivis MS. Præpositurę de Capella.

IGERUS Cameracensis Archidiaconus in Brabantia, ROBERTUS Dei gratiâ Abbas Hafligeniensis, Magister BALDUINUS Scholasticus Lovaniensis, omnibus præsentem Paginam inspecturis salutem in perpetuum.

AD tollendum materiam jurgiorum quæ facilè de rebus exiguis in magnam discordiam suscitantur, necessaria valdè sunt monumenta scriptorum, quæ dum rerum gestarum exhibent veritatem, litigandi malitiam sive causam excludunt.

PROPTEREA volumus testimonio Scripti hujus omnibus notum esse: cùm Ecclesia S. Sepulchri Cameracensis Capellam quamdam haberet in Oppido Bruxellensi, jus autem Parochiale in circummanentibus & vicinis eidem Capellæ ad Ecclesiam S. Gudilæ pertineret, utrique Ecclesiæ visum fuit ut Parochialis Ecclesia fieret de Capella eadem, ad tollenda pericula vel defectus qui ex nimis remota Parochiali Ecclesia, vel quandoque proveniunt aut poterant provenire.

UT autem hoc ad commodum utriusque Ecclesiæ meliùs ordinari valeret, in nos utraque Ecclesia compromisit firmiter, Canonici quidem fide interpositâ, Abbas verò sub pœna centum marcarum promittens ordinationi, quam super hoc faceremus, parere.

NOS autem præhabitâ deliberatione solerti, rerumque circonstantiis diligenter inspectis, pro pace & commodo utriusque Ecclesiæ ordinavimus in hanc formam. Ecclesia B. Mariæ pleno jure habebit omnia Parochialia, videlicet sepulturam, baptisterium ...... & superiori Ecclesiæ persolvet quindecim libras Lovaniensis monetæ singulis annis: quinque ad Natale, quinque ad Pascha, quinque ad festum B. Joannis. Termini autem Ecclesiæ B. Mariæ sicut antiquitus limitati erant permanebunt.

DE Domo hospitalis B. Joannis, Canonici D. Gudilæ de sepulturis Fratrum & Sororum & infirmorum oblationes habebunt. Nemo sibi in eodem hospitali eligere poterit sepulturam; si verò aliquis ex prædicta Parochia sibi elegerit sepulturam ad Ecclesiam B. Gudilæ, vel è converso, Sacerdos funus suum prosequetur, & ibi Missam celebret & oblationes percipiat illâ tantùm die quâ sepelitur defunctus.

DE Capella B. Petri sic ordinatum est, ut omnino subjecta sit Ecclesiæ B. Mariæ, & eundem censum quem persolvit Ecclesiæ B. Gudilæ, persolvet Ecclesiæ B. Mariæ.

Prædicta summa quindecim librarum persolvetur de universis proventibus prædictæ Ecclesiæ ad Altare spectantibus, in quibus Presbyter habebit partem, exceptis confessionibus & visitationibus quas specialiter Sacerdos retinebit.

Deductis verò quindecim libris, de residua summa Sacerdos tertiam partem, Procurator Abbatis & Ecclesiæ duas partes recipiet.

PRÆTEREA si acciderit terram vel Oppidum interdicto supponi & interdictum tantummodo per mensem duraverit, nihil ob hæc minuetur de summa Canonicis persolvenda; si autem ampliùs duraverit, pro rata temporis fiat subtractio, videlicet pro singulis mensibus singulæ libræ; si autem per annum duraverit, duodecim libræ subtrahantur, & tres tantùm persolvantur: nam illæ tres libræ æstimantur pro confessionibus & visitationibus & baptisteriis, in quibus non obest interdictum.

DE reverentia quæ debetur Ecclesiæ B. Gudilæ in die Palmarum, omnes Parochiani dictæ Ecclesiæ conveniant ad majorem Ecclesiam, nec aliqui alibi benedicantur rami palmarum: & in majoribus solemnitatibus Sacerdos dictæ Ecclesiæ postquam celebraverit, ad magnam Missam ad majorem Ecclesiam accedat.

OMNES Parochiani dictæ Ecclesiæ ad Synodum in majori Ecclesia conveniant, nec Synodus in prædicta Ecclesia celebrabitur.

Item si acciderit aliquem Parochianorum dictæ Ecclesiæ pro excessu suo à Canonicis majoris Ecclesiæ excommunicandum, Sacerdos ibidem ministrans ad exequendam sententiam eis obtemperabit.

PRÆTEREA si contigerit Sacerdotem decedere, Abbas S. Sepulchri idoneum Sacerdotem Canonicis majoris Ecclesiæ præsentabit, quem ipsi ad suscipiendam Curam animarum Episcopo præsentabunt, nec ipsi præsentatum ab Abbate poterunt recusare.

ITEM in Ecclesia majori oleum ad Pascha sumatur.

UT autem Ordinatio prænotata stare possit in posterum, tantoque firmiùs observetur quanto fuit solemniùs declarata, eam nostrorum impressionibus Sigillorum fecimus consignari.

ACTUM anno Dominicæ Incarnationis millesimo ducentesimo decimo, mense Decembri.

CAPUT

CAPUT LXXXII.

Henricus I. *Brabantiæ Dux fundat anno* 1216. *Prioratum Monialium Cistercienfium, dictum* Ter-Banck, *juxta Lovanium.*

Ex Brabantia Mariana Wichmans

Ego Henricus Dei gratiâ Dux Lotoringiæ tam posteris quàm modernis, in perpetuum.

Quæ temporis diuturnitatem expectant, ad commodum temporale, & maximè ad animarum salutem spectantia, providâ expedit ordinari discretione.

Cùm igitur ad honorem Dei, & gloriosæ Genitricis ejusdem, de consilio & adstipulatione Gosuini Domini de Heverla, nec non & Burgensium Lovaniensium, ad opus Leprosorum secus Lovanium, Domum Religioni mancipatam construxerimus; ipsam Domum, Fratres & Sorores ibidem Deo in membris humiliter & devotè famulantes, nec non & reliquas Personas eidem Domui adtinentes, possessiones quoque ejusdem, cum omnibus pertinentiis suis, sub nostra nostrorumque Successorum suscipimus protectione &c.

Actum anno Verbi Incarnati millesimo ducentesimo sexto decimo, mense Julio. 1216.

CAPUT LXXXIII.

Idem Dux benefacit eidem Prioratui ac Leprosario de Ter-Banck *à se fundato, anno* 1217.

Ex eodem Libro.

Henricus Dei gratiâ Dux Lotoringiæ, universis hoc Scriptum inspecturis, in Domino salutem.

Ut res quæ providè geruntur inter præsentes, à futuris cognoscantur, & sic perpetuæ firmitatis robur accipiant, Scripto solent commendari, & ita posteris cognoscenda transmitti.

Notum sit igitur universis, quòd Nos Divinæ remunerationis intuitu, duodecim bonaria silvæ nostræ de *Wenesenssele*, quæ Nos jure proprietatis contingebat, in ea parte, in qua eadem silva Allodio de *Berthem* immediatè est contermina, Leprosis de *Bancho*, pro nostra, Antecessorum & Successorum salute, eo jure quo ea possedimus, possidenda liberè contulimus & absolutè: ita videlicet quòd nullus omninò quidquam juris in dictis XII. bonariis silvæ, præter eosdem Leprosos, obtineat.

Istam autem Donationem fecimus anno Dominicæ Incarnationis M. CC. XVII. II. Idus Maii, eâ videlicet die, quâ primum lapidem fundamentorum Ecclesiæ de Bancho subposuimus. 1217.

Ut autem hæc donatio rata permaneat, præsens Scriptum eisdem Leprosis Sigillo nostro roborandum concessimus in Testimonium.

CAPUT LXXXIV.

Joanna *Flandriæ Hannoniæque Comitissa benefacit Ecclesiæ Collegiatæ S. Pharaïldis anno* 1219, *eamque Capellam suam nominat. Eamdem Uxoris suæ Donationem dein confirmat Comes* Fernandus *anno* 1228.

Ex Archivis Capit. S. Pharaild

Ego Johanna Flandriæ & Hanoniæ Comitissa notum esse volo tam præsentibus quàm futuris;

Quod cum Decanus & Canonici S. Pharaïldis in Gandavo Capellam habeant preciosam, ornamenta videlicet ad Altare spectantia; eos cum magna fecimus instantia rogari, ut Capellam illam, quia tunc nullam habebam, michi devotè concederent. Ipsi autem benignè precibus meis assentientes dictam michi Capellam contulerunt.

Ego verò in recompensatione bonæ voluntatis suæ quam michi in hoc pleniùs ostenderunt, eisdem Decano & Canonicis, & pro salute animæ meæ & Antecessorum meorum & deinceps Successorum, liberaliter & benignè contuli sexaginta bonaria *Wastinæ* jacentia ante *Scleidinga* inter *Merienpat* & *Wastinam* Abbatis S. Bavonis, ita quod de proventibus qui de dicta Wastina provenient cotidianæ fient inposterum in Ecclesia prædicta distributiones Canonicis in eadem Ecclesia in præsentia sua servientibus.

Et sciendum quod si aliqui hospites venirent manere super Wastinam illam, Ego super eos hospites haberem altam justitiam, & exercitium meum, & talliam meam, nisi per voluntatem meam remanerent. Totum aliud dominium ipsis Decano & Canonicis remanebit.

Præte-

Præterea sciendum quod Decanus & Canonici præfatæ Ecclesiæ facient singulis annis anniversarium bonæ memoriæ Domini & Patris mei B. Imperatoris Constantinopolitani Comitis Flandriæ & Hannoniæ & Dominæ M. Matris meæ, & similiter Domini & Mariti mei Fernandi Comitis Flandriæ & Hannoniæ, & meum, quando per voluntatem Dei viam universæ carnis ingressi fuerimus.

Ut autem hoc factum meum in posterum firmum & stabile permaneat, præfatæ Ecclesiæ præsentem contuli Paginam Sigilli mei appensione munitam.

1219. Datum Curtraci, anno Dominicæ Incarnationis M. CC. XIX, mense Januario.

Fernandus Flandriæ & Hannoniæ Comes universis præsentes Litteras inspecturis salutem in Domino.

Noverit universitas vestra quod Nos donationem illam sexaginta boneriorum wastinæ jacentium in Parochia de *Everghem* apud *Sleidinghe*, quam karissima Uxor nostra Johanna Flandriæ & Hannoniæ Comitissa fecit Ecclesiæ Sanctæ Pharahildis in Gandavo, approbamus & ratam habemus, & firmam præsentium Testimonio.

Datum Gandavi anno Domini millesimo ducentesimo vigesimo octavo, feriâ sextâ post ..... ibid.

CAPUT LXXXV.

Hugo *de Petra-ponte Episcopus Leodiensis confirmat fundationem Domûs de Juncis Equitum Theutonicorum, vulgò dictam* Alde-Biesen, *propè Trajectum-Mosæ, anno* 1220.

Ex Historia Leodiensi P. Fisen.

Hugo Divinâ concedente misericordiâ Leodiensis Ecclesiæ Episcopus, universis Ecclesiæ Sanctæ Filiis, &c.

Notum igitur esse volumus omnibus Christi Fidelibus tam futuris, quàm præsentibus, quòd Mechtildis Abbatissa de *Bilsen* cum universitate ejusdem Ecclesiæ Capituli, unà cum Arnoldo Comite de Los, Capellam, quæ dicitur ad *Juncos*, Hospitali Domûs Teutonicorum in partibus transmarinis in subsidium Deo ibidem militantium, ac infirmorum, quorum in ea cura geritur, cum omnibus suis pertinentiis jure perpetuo donaverunt; nostrum super hoc, sicut justum erat, requirentes assensum.

Nos autem eorum petitioni libenter annuentes, & ut prædicta donatio firma & inconvulsa omni permaneat ævo, præsentem Paginam exinde conscriptam, & Sigilli nostri, Abbatissæ quoque, ac præfati Comitis munimine roboratam tradidimus, eorum factum in hoc per omnia roborantes. Testes hujus rei sunt

D. Sifridus Moguntinus Archiepiscopus,
D. Enguelbertus Archiepiscopus Coloniensis,
D. Theodorus Trevir. Archiepiscopus,
D. Conradus Met. Episcopus & Imperialis Aulæ Cancellarius,
D. Ekkebertus Babenbergensis Episc.
Henricus Dux Brabantiæ,
Ludovicus Comes Palatinus Rheni, & Dux Bavariæ,
Ludovicus Lantgravius Thuringiæ,
Gerardus Comes de Ara,
Henricus Comes de Seina, &c.

Acta verò sunt hæc anno Dominicæ Incarnationis millesimo ducentesimo vigesimo. ibid.

Origo Ordinis Theuton. Ordo Teutonicus, olim *Hospitalis S. Mariæ in Jerusalem* dictus, exortus est in Sancta illa Civitate, quam sub initio Sæculi XI. à Christianis adhuc inhabitatam cum Viri Teutones frequenter inviserent, permotus fuit honestus quidam Urbis Incola, genere Germanus, ut in usum Hospitum popularium Xenodochium de suis facultatibus extrueret, Oratoriumque B. Virgini Deiparæ sacrum adjiceret.

Ad illud confluentibus indigenis, multi ex eis sæculo renunciantes, se suaque Deo & hospitum infirmorum curationi devoverunt. His successu temporum diversi Nobilis atque Equestris prosapiæ Viri accesserunt; qui tandem numero aucti Regulam institutaque *Fratrum Militiæ templi* assumserunt, & paulò pòst occasione obsidionis Acconitanæ (quæ Civitas aliàs *Ptolemaïs* dicebatur, quamque Sprengerus crassa ἀνιστορησίᾳ Anconam Italiæ Urbem ad Adriaticum mare sitam putavit) Ordinis sui confirmationem à Cælestino III. Papa, intercedente Henrico VI. Imperatore ejusque Fratre Friderico Sueviæ Duce, anno 1192. obtinuerunt, & adoptatâ in Advocatam B. Virgine Mariâ, tesseræ loco *crucem nigram in campo argenteo* acceperunt; cui deinceps Johannes Rex Hierosolymitanus, *auream* superinduxit; Fridericus autem II. Imperator *aquilam nigram Imperii in campo aureo*, medio & honoratiore crucis loco imponendam, addidit: denique Ludovicus IX. Rex Galliæ à Bello Sacro redux, crucis aureæ extremitates *quatuor liliis* auxit atque ornavit. Primus Ordinis Magister *Henricus Waltpodius* fuisse memoratur.

Transierunt hi Equites, quos à Symbolo modò dicto *Crucigeros* nominabant, è Palæstina, in qua annis aliquot strenuè rem Christianam curaverant, in Germaniam, Magistro *Hermanno de Salza*, circa annum 1229. exciti à Conrado Massoviæ Duce, ut sibi, à Prussis gentilibus afflicto, suppetias ferrent. Ab eo autem in præmium navatæ fortiter operæ Culmensem districtum, & quicquid terræ est inter Vistulam, Mocram & Dreventiam flumina, acceperunt. Cumque sequenti temporum tractu *Prussiam & Livoniam* amplissimas Provincias armis victoriisque suis emensi essent, & cum Ensiferorum Equitum in Livonia Ordine sese conjunxissent, Palæstinam autem intereà Saraceni pulsis Christianis occupassent, istis in oris sedem fixerunt, opibusque ac potentiâ creverunt.

Verùm enim verò rebus sic prosperè atque ex voto sibi succedentibus elati, insolentiùs se gerere, sociorum ac vicinorum terras appetere, subditos intolerabili dominatu premere, tributisque vexare cœperunt. Unde factum, ut utrorumque, vicinorum nempe & subditorum,

rum, odium infestasque manus in se concitarent, atque à Polonis inprimis malè multarentur. Cruentum profectò ac funestum Ordini accidit prœlium ad Dannebergam, in Prussia anno 1410. Equites inter & Polonos commissum, quo quinquaginta millia Crucigerorum, cum ipso Magistro Ulrico à Jungingen cæsa, prætereà quatuordecim millia capta fuisse referuntur.

Attritis istâ clade Ordinis viribus, prima ab Uladislao Jagellone fundamenta Prussiæ Polonis acquirendæ jacta sunt; quæ postea corroboravit Casimirus IV. Rex, & Magistrum Ordinemque in fidem ac clientelam suam recepit. Demum perfecit Sigismundus, quo regnante Crucigerorum Ordo in Prussia planè sublatus: *Alberto* verò *Marchioni Brandenburgico*, tum supremo ejus Magistro, titulus Ducis, ac reliqua *Prussiæ* quæ nondum ad Polonos desciverant, lege beneficiariâ concessa sunt.

Sed nec lentiore gradu in Livonia ad ima decurrit Teutonici Ordinis fortuna ac dominium, ita ut eâdem fermè tempestate, occasione dissidii inter *Guilielmum Fürstenbergium*, Livoniæ Provincialem Magistrum, & Guilielmum Archiepiscopum Rigensem orti, periret, & Livonia à Sigismundo Augusto Regno Poloniæ conjungeretur; Magister verò Provincialis *Gotthardus Kettlerus*, qui Fürstenbergio Successerat, *Curlandiâ & Semigalliâ*, nec non Ducis axiomate, ad posteros transmittendo, investiretur. Hoc modò meliore ditionum parte exutus Ordo Teutonicus, ad tenuem conditionem atque ad illa sola bona, quæ per Imperium hinc inde sparsa sunt, redactus est.

Illa verò tanquam è naufragio collegit *Waltherus à Cromberg*, quem *Dietericus à Cleen*, Magistri Ordinis in Germania officio illâ tempestate functus, sibi Successorem suffragantibus Commendatoribus anno 1526. adoptavit, & Imperator Carolus V. in literis investitoriis titulo *Administratoris Summi Magisterii in Borussia* auxit: unde *quintus post trigesimum Magister Ordinis Teutonici* numeratur.

Idem Magister Ord. Theutonici est Princeps S. R. Imperii, sedemque habet hodie Mergenthemii, quæ Civitas est Franconiæ.

Dividitur Ordo in duodecim Ballivias, vulgò *Landt-Commanderyen*; Alsaticam, Austriacam, Tyrolensem, Confluentinam, Franconicam, Juncetanam sive Alde-Biessensem, Westphalicam & Lotharingicam, omnes merè Catholicas; item Hassiacam, Thuringicam & Saxonicam, quæ à Lutheranis possidentur, & Ultrajectinam, quæ subest Fœderatis Ordinibus Belgii, hodieque à Calvinistis seu Reformatis possidetur, & quasi avulsa est ab Ordine Theutonico.

Ballivia Juncetana, seu *Alde-Biessen*, de qua in hoc Diplomate, hodie Archi-Commendatorem habet Eminentissimum D. Damianum Hugonem Comitem de Schonborn, S. R. E. Cardinalem ab anno 1715. atque Episcopum Spirensem ab anno 1719.

Continet sub se duodecim Præfecturas, vulgò *Commanderyen*, quæ sunt, 1. Jonge-Biessen, Trajecti ad Mosam, 2. Gemertana, propè Sylvam-Ducis, 3. Rebsdorf in Ducatu Juliacensi, 4. Berneshem propè Trudonopolim, 5. Biessen, Coloniæ Agrippinæ, 6. Beckevoordt propè Diestemium in Brabantia; 7. Grutrode in Campinia Leodiensi, 8. Fura S. Petri in Ducatu Limburgensi, 9. S. Ægidii Aquisgrani, 10. Ordingen sive *Ordenge* propè Trudonopolim, 11. Ramesdorp propè Bonnam in Electoratu Coloniensi, & 12. S. Andreæ, quæ est Parochia Leodii, cujus Pastor vocem quidem habet activam in Comitiis Ordinis, sed non passivam.

Domus Pitsemburgica Mechliniæ ejusdem Ordinis, hodieque florens, subest Balliviæ Confluentinæ; uti & suberat Domus Luxemburgensis; sed anno 1674. Ludovicus XIV. Galliæ Rex bona illius transtulit & applicuit fundando Ordini S. Lazari in Gallia. De qua supra pag. 739.

Ballivia Ultrajectina, olim habuit duodecim Præfecturas, videlicet Middelburgensem, Leidensem, Dierensem, Otmarsensem, Catwicensem, Maeslandiensem, Doesburgensem, Rhenensem, Schoonhoviensem, Schalunensem, Burensem & Nessensem in Frisia, de quibus nihil hodie superest.

CAPUT LXXXVI.

HENRICUS I. *Brabantiæ Dux confirmat ea quæ Archiepiscopus Remensis visitando Bruxellensem Ecclesiam S. Gudulæ gesserat, anno* 1220.

Ex Butkens in Troph. Brabant.

ENRICUS Dei gratiâ Dux Lotharingiæ, tam futuris quàm præsentibus præsentes Litteras inspecturis, in Domino salutem.

NOVERITIS, quod cùm Venerabilis Pater WILHELMUS Dei gratiâ Remensis Archiepiscopus, per Remensem Provinciam officium visitationis exercens, ad Ecclesiam S. Gudulæ in Brussella pervenisset, ibi de prudentum consilio, præsentibus Canonicis ejusdem Ecclesiæ, nec non de voluntate nostra, qui in eadem Ecclesia Jus Patronatûs habemus, ordinavit & statuit, quod Canonici qui decenter in eadem Ecclesia instituentur, si absentes sint & foranei, medietatem tantummodo suarum in absentia percipient Præbendarum, &c.

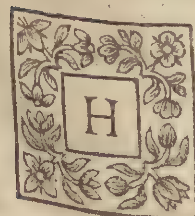
Nos autem hanc Constitutionem ratam habentes & firmam, &c.

ACTUM anno Dominicæ Incarnationis M.CC. XX. mense Octobri. 1220.

CAPUT LXXXVII.

HONORIUS III. *Pontifex Capitulum S. Donatiani Brugis, quod nunc est Cathedrale, eximit à jurisdictione Episcopi Tornacensis, anno* 1225.

Ex Archivis MS. Eccl. Tornacens.

ONORIUS Episcopus, Servus Servorum Dei, dilectis Filiis Decano, Cantori & P. Canonico S. Audomari Morinensis Diœcesis, salutem & Apostolicam benedictionem.

DILECTI Filii Decanus & Capitulum Ecclesiæ Sancti Donatiani Brugensis transmissâ Nobis petitione monstrarunt, quod omnibus eis à Sede Apostolica sit indultum, ut si quando Clerici jugiter servientes in Ecclesia ipsa deliquerint, correctionem recipiant infra Claustrum, nisi forsan usque adeo fuerint graves eorum excessus, quod meritò debeant ad Sedem Apostolicam laborare.

NUPER Venerabilis Frater noster Tornacensis

censis Episcopus loci Diocesanus duos eorum Concanonicos delinquentes, qui juxta indulgentiarum ipsarum tenorem correctionem intra eorum Claustrum suscipere sunt parati, citavit apud Tornacensem Ecclesiam corrigendos, in derogationem indulgentiarum ipsarum & eorumdem Decani & Capituli præjudicium & gravamen; propter quod ipsi ad nostram audientiam appellarunt. Quare Nobis ex parte dictorum Decani & Capituli fuit humiliter supplicatum, ut si quid forsan in eorum præjudicium post hujusmodi appellationem esset temerè attemptatum, in statum debitum revocari, & eundem Episcopum ab eorum super hoc gravamine desistere faceremus.

QUOCIRCA discretioni vestræ per Apostolica Scripta mandamus, quatinus, si est ita, revocato in statum debitum quidquid contra tenorem indulgentiarum ipsarum temerè inveneritis attemptatum, audiatis si quid fuerit quæstionis, & appellatione remotâ fine canonico decidatis; facientes quod decreveritis Auctoritate nostrâ firmiter observari; alioquin negotium ad eundem Episcopum remittatis, appellantes in expensis legitimis condempnantes.

QUOD si non omnes hiis exequendis potueritis interesse, duo vestrum ea nichilominus exequantur.

DATUM Signio IX. Kal. Augusti, Pontifica-
1225. tûs nostri anno VIII. M. CC. XXV.

UNIVERSIS præsentes Litteras inspecturis Ph. Decanus & P. Wasselini Canonici S. Audomari, Judices à Sede Apostolica delegati salutem in Domino.

CUM inter Venerabilem Patrem Walterum Episcopum Tornacensem ex una parte, & Decanum & Capitulum Beati Donatiani Brugensis ex altera, super procuratione coram Nobis fuisset aliquamdiu quæstio ventilata, & de jurisdictione nostra inter partes fuisset altercatum, tandem pro bono pacis partes sub pœna centum librarum in Nos tanquam arbitros compromiserunt. Ita quod Dominus Episcopus, R. Archidiaconus, & Magister G. Canonici Tornacenses promiserunt, quod bonâ fide Capitulum Tornacense ad hoc inducerent, quod Ordinationi nostræ consentirent.

ET super hoc habito juratorum bonorum consilio sic ordinavimus: quod quotiescumque dictus Episcopus Brugis fuerit in sollempnitate Beati Donatiani, & ad Ecclesiam Beati Donatiani accesserit, si commodè possit & velit, sicut sollempnitas exigit, salvis Ecclesiæ oblationibus suis, Divinum officium celebrabit. Ita tamen quod Dominus Episcopus præsentibus, sicut alibi consuevit, de dictis oblationibus poterit erogare. Decanus etiam & Capitulum in Refectorio Ecclesiæ Episcopum cum Sociis suis & Familia sua, etiamsi non contingat ipsum celebrare, horâ Refectorii honorificè procurabunt. Et si in vespere Brugis moram fecerit, pro expensis serotinis ei quadraginta solidos ministrabunt, & in nullo alio die in anno ad procurationem ei tenebuntur, præterquam in primo Adventu suo jocundo, sicut hactenus est consuetum; & per hoc controversiæ super procuratione & saisgitionibus & sententiis latis & dampnis illatis coram nobis habitæ sunt sopitæ.

CONDICTUM est etiam, quod si Dominus Episcopus, quod absit, Capitulum Tornacense ad consensum hujus pacis non possit inducere; prædicti Decanus & Capitulum Brugense ad præscriptam Ordinationem nostram non tenebuntur, nisi velint.

IN hujus rei memoriam & testimonium, Sigillum Domini Episcopi & Sigillum Ecclesiæ Beati Donatiani in Brugis cum Sigillis nostris fecimus Litteris hiis apponi.

ACTUM apud Sanctum Audomarum anno Domini M. CC. XXV. Dominicâ post Festum B. 1225
Petri ad Vincula.

CAPUT LXXXVIII.

HENRICUS I. *Dux Brabantiæ ac Lotharingiæ inferioris decimas de* Hombeka *donat Monialibus de* Cortembergh, *anno* 1226.

Ex Archivis Ms. Capit. Anderlecht.

ENRICUS Dei gratiâ Dux Lotharingiæ, universis hoc Scriptum videntibus salutem.

NOVERIT universitas vestra, quod cum controversia verteretur inter Abbatissam & Conventum de Cortenberga ex unâ parte, & *Walterum Portarium* & quosdam alios Fratres Domûs Teutonicorum ex alia, super hoc videlicet, quod dicti Fratres nitebantur emere quasdam decimas in Parochia de *Hombeca*, quæ dignoscitur ad Ecclesiam de Cortenberga pertinere: eædem partes in nostra comparuerunt præsentia, & dicti Fratres ex consensu & voluntate Magistri sui, quidquid juris dicebant se habere & videbantur in illis decimis, in manus nostras ad opus Ecclesiæ Cortenbergensis reportarunt.

HAS verò prædictas decimas, cum ad Nos jure feodi pertinerent, in manus dictæ Abbatissæ ad opus Ecclesiæ Cortenbergensis reportavimus, & eidem Ecclesiæ in eleemosynam liberè & absolutè contulimus.

TESTES de Gemblaco, de Fliderbeca, & de Bona-spe Abbates.

Decanus, Plebanus, Joannes Notarius, Magister Ægidius, Canonici Bruxellenses.

Ludovicus Advocatus de Levedale,
G. Ammannus Bruxellensis,
Willelmus de Lombeca,
R. de Filfordis, Milites, & multi alii, tam Clerici, quàm Laïci.

ACTUM apud Furam anno Domini millesimo 1226
ducentesimo vigesimo sexto, mense Aprili.

CAPUT LXXXIX.

Idem HENRICUS I. *Brabantiæ Dux benefacit Abbatiæ Jettensi seu Diligemensi, Ordinis Præmonstratensis, anno* 1227.

Ex iisdem Archivis MS.

ENRICUS Dei gratiâ Dux Lotharingiæ, universis ad quos præsens Scriptum pervenerit, in perpetuum.

NOTUM esse volumus, quod Nos piâ intentione defensionibus Ecclesiarum, quę in nostro Dominio sunt, intendentes, cùm cæteris bonis Ecclesiæ *Jettensis* etiam bonarium terræ juxta stratam Regiam, quæ ducit versùs *Strombecam*, quod *Walterus* Miles de *Wamblinis* eidem Ecclesiæ, cum angulo quodam terræ non longè abhinc terram aliam ipsius Ecclesiæ attingente, in eleëmosynam per manum & consensum nostrum contulit perpetuò liberè possidendum; & alnetum dictæ Abbatiæ contiguum quod priùs longo tempore tenuit & possedit; salices quoque cum pasturis ibidem adjacentibus, usque ad viam quæ ducit versùs *Strombecam*, & paludem sitam ante Abbatiam, quæ vocatur *Harincbruc*, quæ & eis ad placitum includere, & ut placet utile sibi facere, concessimus liberè,

PRÆTEREA molendinum, & bonarium terræ in Parochia de *Laken*, quæ Godinus de Nivella gener *Berneri de Cuckelberga* quondam Burgensis de Bruxella similiter in eleëmosynam cum Filio suo Gerardo eidem contulit Ecclesiæ, cum censu cujusdam Curtis in eadem Parochia.

INSUPER & decimam quamdam ab *Iwaino Rufo de Bodengem* emptam, quæ est in Parochia de *Jeth*, sub nostra & heredum nostrorum protectione secura & libera ad opus ipsius Ecclesiæ volumus in perpetuum permanere.

SI qui etiam advenæ, peregrini, orphani, sive etiam servi ad jus nostrum spectantes, si in præfata Ecclesia aliqua sub custode deposuerint, vel in eleëmosynam contulerint, sive etiam sine testamento obierint, omnia sæpedictæ Ecclesiæ concessimus possidenda.

QUIÇUMQUE ergo Ecclesiam præfatam in his aut aliis bonis ejus, quæ in terra nostra sunt, perturbare præsumpserit, nostram, quæ illi allata fuerit injuria, reputamus.

HÆC autem ut imposterum à memoria non decidant, Sigilli nostri appositione fecimus confirmari.

ACTUM apud Bruxellam in Ecclesia S. Johannis Baptistæ, anno Domini M. CC. XVII. Testibus Viris venerabilibus 1227

Sigero Abbate,
Waltero Priore,
Gerardo Præposito,
Sigero Notario,
J. Decano Ten.
Walthero de Wanblinis,
Desiderio de Helrode, Militibus, & aliis multis.

CAPUT XC.

JOANNES DE BRIENNE, *Dominus de* Neder-Linter, *hujus loci decimam dat Abbatiæ B. Mariæ de Lintris, Virginum Ordinis Cistertiensis juxta Thenas, anno* 1234.

Ex Archivis MS. Parochiæ de Neder-Linter.

OANNES Miles Dominus de *Nederlintre* universis & singulis hanc paginam inspecturis salutem in vero salutari.

QUI providè contrahunt, ad hoc scripto tradunt, ut non minùs posterorum quàm præsentium memoriæ commendentur.

SCIANT igitur tam præsentes quàm futuri, quod Ego Joannes habitâ deliberatione competenti cum amicis meis, de consilio virorum prudentium, & Matris meæ consensu & voluntate, Decimam totius Parochiæ de *Nederlintre*, tam majorem quam minorem, sicut eam hucusque tenui, Domui & Conventui Vallis Virginum, pro quadringentis & triginta libris Lovaniensibus titulo pignoris obligavi: additâ tali conditione, quod prædictam decimam liberare non potero de Festo omnium Sanctorum proximo venturo infra annum; & sic primo anno devoluto, eam liberare potero in Festo Omnium Sanctorum, de anno in annum, & non aliter. Fructus quoque, quos de sæpedicta Decima percipient, quamdiu pecunia prædicta non fuerit persoluta, prædicto Conventui Vallis Virginum contuli in eleëmosynam.

FIET autem sæpedictæ Decimæ redemptio, cum denariis Lovaniensibus, valoris cujus nunc sunt, sive æstimationis eorumdem. Est autem valor denariorum Lovaniensium nunc temporis talis, quod pro Marca albi argenti dantur triginta tres solidi Lovanienses.

ET ut Contractus iste rationabiliter factus, de

de consilio Virorum prudentum, ratum permaneat & inconcussum, præsentem Paginam, Domini Arnoldi de Weysemale & Domini Arnoldi de Dieste Sigillis, & meo, præfatæ Domui sive Conventui contuli roboratam.

Acta sunt hæc, anno Domini millesimo ducentesimo tricesimo quarto, mense Februario. 1234.

CAPUT XCI.

Henricus *Dux Brabantiæ ac Lotharingiæ consensum præbet præfatæ Donationi anno* 1234.

Ex iisdem Archivis MS.

In nomine Sanctæ ac Individuæ Trinitatis. Henricus Dei gratiâ Dux Lotharingiæ, omnibus quos præsentes Litteras videre contigerit, scire veritatem.

Noverint tam præsentes quàm futuri, quod de nostro est consensu & voluntate, & Henrici Filii nostri majoris, quod Vir Nobilis, Johannes Briene, obligavit Decimas suas magnas & minutas de *Nederlintere*, quas à Nobis tenet in feodum, in Claustro Sanctimonialium de Valle Virginum, pro trecentis & triginta libris Lovan. denariorum, ad valorem triginta tantùm solidorum pro marca albi argenti, dum persolvent.

Addita tali conditione, quod prædictas decimas liberare non poterit, de Festo Omnium Sanctorum proximo venturo infra annum. Et sic primo anno devoluto, poterit liberare de Festo Omnium Sanctorum, de anno in annum, & non aliter. Fructus quoque quos percipient de decimis, quamdiu pecunia prædicta non fuerit persoluta, prædictis Dominabus contulit in eleëmosynam.

Et ut hoc ratum teneatur & firmum, præsentem Cartam Sigillo nostro & Henrici Filii nostri majoris fecimus roborari, & Testium nominibus conscribi. Testes

Godefridus de Lovanio, Filius Ducis.
G. de Parueis.
Arnoldus de Dieft.
Arnoldus de Wesemale.
W. de Grintberges.
Arnoldus de Rochelar.
Go. de Gochenhove.
W. Clutinc.
H. de Attenhoven.
W. de Hacht, & multi alii.

Actum & datum anno Domini M.CC.XXXIV. 1234.
apud Lovanium, feriâ secundâ infra Paschâ Domini.

CAPUT XCII.

Joannes de Appia *Episcopus Leodiensis, donationem Decimæ de* Neder-linter *in favorem Abbatiæ Lintrensis Ordinis Cisterciensis confirmat anno* 1236.

Ex iisdem Archivis MS.

Johannes Dei gratiâ Leodiensis Episcopus, universis præsens Scriptum intuentibus salutem in vero salutari.

Debent ea quæ præcedentium statuit auctoritas tantâ ratione firmari; Ne sequentium oblivione, immutari valeant aut deleri. Ea-propter notum facimus tam præsentibus quàm futuris, quod Johannes Briene, Vir Nobilis, omnem decimam, majorem videlicet & minorem de (1) *Nederlintre*, cum omni integritate, & Jus Patronatûs Ecclesiæ, quæ idem Vir Nobilis à Duce Brabantiæ in feodo possidebat, ad opus Abbatissæ & Conventûs (2) Vallis Virginum, Cisterciensis Ordinis, in manus ejusdem Ducis primò & postea in nostras reportavit: & quicquid Juris in eadem decima & in Patronatu dictæ Ecclesiæ habebat, de assensu & voluntate prænominati Ducis omnino renunciavit.

Nos verò Divinæ miserationis respectu memoratis Sororibus Vallis Virginum, prædictam decimam, cum omnibus appendiciis suis, & Jure Patronatûs, sicut ad nostrum pertinet officium, contulimus, & eas in corporalem possessionem induximus.

Et ne aliquis de cetero, super hoc ipsas molestare possit, præsentem Paginam Sigilli nostri munimine duximus roborandam, confirmantes eis omnia prædicta præsentium Auctoritate.

Datum anno Domini M. CC. XXXVI, mense Januario. 1236.

(1) Nederlintre. Duo sunt vici sibi contigui in Brabantia ac Districtu Thenensi, quorum unus *Oplinter*, sive *Lintra superior*, alter verò *Neder-linter* seu *inferior Lintra* cognominatur.

(2) Vallis Virginum, Abbatia Monialium Cisterciensium sub Diœcesi Mechliniensi, & sub directione spirituali Abbatis Villariensis, sita est in Lintra superiore. Fundamenta accepit anno 1215 à *Bartholomæo de Vleeschhouwere*, divite ac pio Cive Thenensi, qui præterea fundavit binas Abbatias ejusdem Instituti, nempe Vallem Floridam juxta Lovanium, & Nazarethanam juxta Liram; ac in postrema diem extremum obiit anno 1260. Vide plura in Brabantia Mariana Wichmans lib. 3. Cap. 19, & in Historia Episcopatûs Antverpiensis.

CAPUT XCIII.

Idem JOANNES *de Brienne, de quo Cap.* 91, *renovat suam Donationem anno* 1236. *probante Henrico Brabantiæ Duce.*

Ex iisdem Archivis. Ms.

OHANNES Vir Nobilis, dictus (1) Briene, Dominus de *Nederlintre*, universis Christi fidelibus tam præsentibus quàm futuris præsens Scriptum intuentibus æternam in Domino salutem.

UNIVERSITATI vestræ notum esse volumus, quod Nos Virorum prudentum consilio, de consensu Matris nostræ & amicorum nostrorum totam Decimam de *Nederlintre* tam minutam quàm grossam, quam à Domino Duce Brabantiæ in feodo tenebamus, cum omnibus appenditiis suis & Jure Patronatûs ipsius Ecclesiæ coram Duce & Hominibus suis constituti in manus ipsius liberè & absolutè ad opus Abbatissæ & Conventûs Vallis Virginum Cisterciensis Ordinis reportavimus, & per judicium hominum ipsius effestucavimus. Ita quod nichil juris Nobis vel heredibus nostris & posteris in præfata Decima reservavimus, excepto tantùm usufructu medietatis prædictæ Decimæ, quem Mater nostra quoad vixerit obtinebit: quâ defunctâ, decima totalis prænominato Conventui cum omni integritate, sicut eam tenebamus, remanebit; quam idem Dominus Dux prædicto Conventui in Allodium & eleëmosynam integraliter, sicut in Scripto ipsius continetur, contulit perpetuò possidendam.

JUDICATUM est insuper coram Domino Duce ab Hominibus suis, quod Mater nostra, ratione usufructuarii medietatis Decimæ tempore vitæ suæ percepti, nulli Ecclesiæ vel heredi vel cuiquam homini quicquid juris poterit assignare: nec quisquam heredum ipsius jus aliquod in eadem Decima de cetero poterit reclamare.

ET in hujus rei Testimonium, & ut factum hoc ab omnibus conservetur illæsum, præsentem Paginam Sigillo nostro appenso confirmamus. Testes

Dominus Dux Lotharingiæ Comes de Gelre.
Arnoldus Dominus de Dist.
G. Frater suus.
Arnoldus Dominus de Wesemale.
Arnoldus Dapifer de Rochelar.
H. de Attenhoven.
R. de Thunen.
Karle de Arscot.
Magister Daniël.
Magister W. de Liere.
Gerelmus Scriptor, & alii quàm plures.

DATUM onno Domini M. CC. XXXVI, mense Maio. 1236.

HENRICUS Dei gratiâ Dux Lotharingiæ, omnibus præsens Scriptum intuentibus scire veritatem.

NOTUM sit universis, quod Vir Nobilis ac Fidelis noster JOHANNES de Briene totam decimam de *Nederlintre*, tam minutam quàm grossam, quàm à Nobis in feodo tenebat, cum omnibus appendiciis suis & Jure Patronatûs coram Nobis & Hominibus nostris constitutus, in manus nostras liberè & absolutè ad opus Abbatissæ & Conventûs Vallis Virginum Cisterciensis Ordinis reportavit & per judicium hominum nostrorum effestucavit. Ita quod nichil juris sibi vel suis heredibus & posteris in præfata Decima reservavit, excepto tantùm usufructu medietatis prædictæ Decimæ: quem Mater sua, cujus consensus huic facto interfuit, quoad vixerit obtinebit. Quâ defunctâ, Decima totalis prænominato Conventui cum omni integritate sicut eam dictus Johannes tenebat, remanebit.

Judicatum est insuper coram Nobis ab Hominibus nostris, quod Mater sæpedicti Johannis, ratione usus fructuarii medietatis Decimæ tempore vitæ suæ percepti, nulli Ecclesiæ vel heredi vel cuiquam homini quicquam juris poterit assignare, nec quisquam heredum ipsius jus aliquod in eadem Decima de cetero poterit reclamare.

NOS igitur Divinæ retributionis obtentu prænominatam Decimam & Jus Patronatûs ipsius Ecclesiæ integraliter in Allodium & eleëmosynam sæpedicto Conventui Vallis Virginum contulimus perpetuò possidendam. Testes,

Dominus Comes de Gelre.
Dominus Arnoldus de Diste.
G. Frater suus.
Arnoldus Dominus de Wesemale.
Arnoldus Dapifer de Rotchelar.
H. de Attenhoven.
R. de Thunen.
Carlo de Arschot.
Magister W. de Liere.
Magister Daniël.
Gerelmus Scriptor & alii quàm plures.

DATUM apud Wiswilre, anno Domini M. CC. XXXVI. in Vigilia Ascensionis Domini. 1236.

CAPUT

(1) JOANNES DE BRIENNE, ex perillustri apud Gallos Familia oriundus fuit, quæ notabiles in Belgio nostro possessiones habuit.

Alphonsus de Brienne, Comes Augii in Normannia, vulgo Eu, fuit S. Ludovici Galliæ Regis Camerarius, obiitque Cruce signatus Tuneti in Africa anno 1270.

Joannes de Brienne, electus fuit Rex Jerosolymitanus anno 1209. & Balduino de Courtenay Imperatore Constantinopolitano adhuc minorenni Imperium illud rexit, coronamque accepit Constantinopoli in Ecclesia S. Sophiæ anno 1229. Obiit anno 1237.

Joannes de Brienne, Filius prædicti Regis, fuit Buticularius Regni Galliæ ab anno 1258. usque ad 1296, quo obiit. Vide plura in Historia Genealogica Regum & Ministrorum Galliæ, Authore P. Anselmo Ordinis S. Augustini, Parisiis edita anno 1712.

CAPUT XCIV.

Capitulum Anderlechtense cedit Jus Patronatûs Ecclesiæ de Santberghe *Abbatissæ Belliprati Ordinis Cisterciensis propè Gerardi-montem, anno* 1238.

Ex Archivis MS. Capituli Anderlecht.

NIVERSIS Christi Fidelibus, quibus præsentes Litteras vidêre contigerit, Abbatissa & Conventus de Bello-prato in perpetuum.

QUUM memoriam rerum gestarum conservant tenaciùs indicia Litterarum, notum facimus universis Scripti præsentis indicio, quod Decanus & Capitulum Anderlechtensis Ecclesiæ concesserint Nobis ad firmam perpetuam Ecclesiam suam de *Santberga*, singulis annis pro decem libris Parisiensis monetæ, de quibus unam medietatem infra Octavam Ascensionis Domini persolvere tenemur eisdem.

SI verò præfatæ pecuniæ statutis iis terminis à Nobis non fuerit persolutæ, tenemur ex tunc ex condicto prædictis Decano & Capitulo de die in diem, in quinque solidis Parisiensibus nomine pœnæ, quo-usque plenariam de supradictis decem libris faciamus solutionem.

DEBEMUS autem personam idoneam eligere, & electam eidem Decano & Capitulo præsentare, & ipsi Decanus & Capitulum personam, si fuerit idonea, Domino Episcopo Cameracensi præsentare tenentur eamdem.

DATUM anno Domini M.CC.XXXVIII. Dominicâ post Ascensionem Domini.

CAPUT XCV.

THOMAS *à Sabaudia Maritus* JOANNÆ *Comitissæ & heredis Flandriæ, transfert in Episcopum Tornacensem Jus Patronatûs quod habebat in Ecclesiam S. VValburgis Brugis, anno* 1239.

Ex Archivis MS. Tornacensibus.

HOMAS Flandriæ & Hanoniæ Comes, & JOANNA Comitissa Uxor ejusdem, universis præsentes Litteras inspecturis salutem in Domino.

NOVERIT universitas vestra, quod Nos Venerabili Patri Waltero Episcopo Tornacensi concedimus, quod faciat Parochiam in Capellania nostra Sanctæ Walburgis in Brugis, & collatio ipsius pertineat ad eundem, & ad suos Successores, & ordinet de prædicta Parochia, prout animarum saluti videbitur expedire.

IN cujus collationis recompensationem concessit Nobis idem Dominus Tornacensis collationem unius Capellaniæ sitæ in Ecclesia Sancti Salvatoris, in qua dictus Episcopus est Patronus.

IN cujus rei testimonium præsentes Litteras Sigillorum nostrorum munimine roboratas contulimus eidem Domino Episcopo Tornacensi.

ACTUM Ipris anno Domini M.CC.XXX.IX. Dominicâ ante Festum Beatæ Mariæ Magdalenæ.

CAPUT XCVI.

WALTHERUS *de Marvisio Episcopus Tornacensis, notabilem portionem è Decimis novalibus cedit Capitulo suo Tornacensi anno* 1240, *cessionemque confirmat* INNOCENTIUS IV. *Pontifex.*

Ex iisdem Archivis MS.

NNOCENTIUS Episcopus, Servus Servorum Dei, dilectis Filiis Decano & Capitulo Tornacensi, salutem & Apostolicam benedictionem. Solet annuere Apostolica Sedes piis votis, & honestis petentium desideriis favorem benevolum impertiri.

CUM igitur sicut Nobis exponere curavistis, Venerabilis Frater noster Episcopus Tornacensis tertiam partem decimarum quorumdam novalium existentium extra limites Parochialium Ecclesiarum Diocesis Tornacensis ad eum spectantem, (1) Vobis, ut in Ecclesia vestra cultus ampliaretur divinus, piâ & providâ deliberatione donavit, prout in Litteris inde confectis dicitur pleniùs contineri: Nos vestris supplicationibus inclinati, donationem hujusmodi, sicut providè facta est, & in alicujus præjudicium non redundat, ratam habentes, ipsam auctoritate Apostolicâ

confirma-

confirmamus, & præsentis Scripti patrocinio communimus.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc Paginam nostræ Confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire.

Si quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Lugduni iii. Kal. Julii.

(1) Vobis ut in Ecclesia vestra cultus amplia-retur Divinus. Fragmentum Cartæ hìc subjungere expedit.

Ex Chartulario Tornac. " Walterus Dei gratiâ Tornacensis Episcopus universis præsentes Litteras inspecturis in perpetuum. Sponsam nostram Tornacensem Ecclesiam ornari misericordiæ operibus cupientes: ut ad Sedem Diocesis confluentibus hospitalitatem valeat exhibere, & ut habeat quod conferat indigenti, optamus ei de rore cæli & de pinguedine terræ habundantiam: levam ei ponentes sub capite, quoniam sumus dexteram amplexati. Cum igitur..... innumera circa Nos Ecclesiæ beneficia Tornacensis recolentes, quæ ab ætate tenera Nos erudiens gradatimque extollens, ad Pontificalem vocavit apicem, gratâ volentes vicissitudine respondere. ,, &c.

„ Datum anno Dominicæ Incarnationis M. CC. XL. mense Julio. „ 1240.

Audivi & vidi de illo Venerabili & Deo digno Magistro Waltero de Marvis, Tornacensi Episcopo, quod vix unquam ociosus, dum domi sedens viveret, apparebat: aut enim meditabatur, aut legebat, aut confessionibus audiendis incumbebat: aut causis discernendis intentus, lites hominum dirimebat. Horum si aliquid exercere tæderet, propriis manibus laborabat. Thomas Cantipr. lib. 1. cap. 15. Boni Universalis.

CAPUT XCVII.

Waltherus de Marvisio, Episcopus Tornacensis, in Ecclesia Collegiata S. Pharaïldis Gandavi, nunc ad S. Nicolaum translata, dignitatem Præpositure restaurat anno 1244.

Ex MS. Archivii Capit. S. Pharaildis.

Waltherus Dei gratiâ Tornacensis Episcopus, universis presentes Litteras inspecturis salutem in Domino.

Cum ad officium nostrum pertineat Ecclesiarum jura discernere & Ecclesias ordinare, Nos pro utilitate Ecclesiæ S. Pharahildis Gandensis in nostra Diœcesi constitutæ, & necessitate ejusdem Ecclesiæ pensatâ, de consensu Decani & Capituli ejusdem loci & de consilio bonorum Virorum ita duximus ordinandum:

Videlicet, quod de cetero sit Præpositura in Ecclesia S. Pharahildis Gandensis, & ad Capitulum Præpositi electio pertinebit. Electione verò factâ, Decanus & Capitulum Nobis electum suum præsentabunt, confirmandum vel infirmandum, secundum Canonicas Sanctiones: qui postquam fuerit confirmatus, curam recipiet à Nobis, & faciet residentiam in Ecclesia memorata, & si non fuerit Sacerdos, infra annum tenebitur promoveri.

Et sciendum, quod vivente vel existente isto Decano non tenebitur aliquis Præpositus ad residentiam in prædicta Ecclesia faciendam, nisi quantum alii Canonici tenentur, cum redditus Præpositure non sufficiant residenti; & nichilominus conferet Præbendas.

Post decessum verò vel cessionem Henrici Decani, qui modo præest in Ecclesia sæpedicta, Cura quam habebat Decanus, ad ipsum Præpositum, quicumque fuerit pro tempore, transferetur, & nichilominus remanebit Decanatus, ad quem duodecim libræ cum Præbenda simplici pertinebunt. Omnes verò ceteri redditus ad præsens Decanatui annexi, cum redditibus de *Sleydinghe* de novo Præpositure adjunctis, ad Præposituram in perpetuum pertinebunt.

Hoc etiam adjecto, quod post mortem vel cessionem Decani prædicti, Præpositus veniet ad Synodum in communibus Ecclesiæ expensis. Si verò pro negotiis propriis vel Præpositure eum oporteat laborare, in propriis sumptibus laborabit. Sed si pro negotiis Ecclesiæ communibus à Capitulo monitus fuerit vel vocatus, & hoc Capitulo videatur communiter expedire, per se vel per alium, communibus Ecclesiæ expensis moderatis & honestis, negotia procurabit.

In cujus rei memoriam præsentes Litteras Sigilli nostri & Sigilli dicti Capituli appensionibus duximus roborandas.

Actum anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo quarto, feriâ sextâ post Cineres. 1244.

CAPUT XCVIII.

In Harlebecana Canonicorum apud Flandros Ecclesia, præter Præposituram dignitas Decanalis erigitur anno 1246.

Ex MS. Archivii Capituli Harlebac.

In nomine S. & Individuæ Trinitatis. Quoniam ea quæ providè & salubriter in Ecclesiis statuuntur, ne per vetustatem depereant vel negligantur, Testimonio Litterarum & perpetuo debent committi firmamento;

Inde est quod Ego Walterus Harlebecensis Ecclesiæ Præpositus, totumque ejusdem loci Capitulum, notum facimus omnibus tam præsentibus quàm futuris, quod cum intelleximus, quod bonæ recordationis Daniel & Godefridus Præpositi Harlebecenses & Canonici qui

tunc erant in eadem Ecclesia, ad honorem Dei & subsidium Ecclesiæ ejusdem, in ea Decanum procreassent & instituissent, & Canonici de suis redditibus duas partes fructuum Personatûs Ecclesiæ de Molenbecca eidem Decanatui perpetuò assignassent & contulissent, incidit menti nostræ, quatenus ea quæ minùs perfecta erant ad perfectum perduceremus, & quæ corrigenda videbantur, studio circumspectiore emendaremus.

Igitur adhibito consilio nobiscum prudentium virorum, statuimus ut Decanus de prædictis fructibus sex libras Flandrensium singulis annis ad communes distributiones Canonicorum persolvat; & ipse in cotidianis distributionibus, ubi Canonici duodecim denarios modò percipiunt, ibi ipse octodecim denarios percipiet, & ubi Canonici duos solidos modò percipiunt, ibi ipse tres solidos percipiet. In Kalendis verò mensium ubi Canonici duos solidos modò percipiunt, ibi ipse duos solidos & sex denarios percipiet. In Festis verò Bertulphi, (1) Carnis-privii, Trinitatis, Guduwaldi & Dedicationis, ubi Canonici duos solidos modò percipiunt, ibi ipse quatuor solidos tantummodo percipiet. In his quoque Processionibus, in majori Letania, tribus diebus ante Ascensionem Domini, in die Ascensionis, & feriâ quartâ infra Pentecosten, ubi Canonici singulis dictis diebus duos solidos modò percipiunt, ibi ipse sex denarios plus recipiet, ultra id quod supra dictum est.

Sciendum, quod, si receptiones Capitulorum seu Processionum, vel cotidianæ distributiones de consilio communis Capituli augmentur, nihil plus quàm supradictum est recipiet ratione Decanatûs: & sciendum, quod Decanus tres libras piperis & quinque libras ceræ plus quàm simplex Canonicus recipiet.

Præterea statuimus, ut electus in Decanum, si non fuerit Sacerdos, debet juramentum præstare quod ipse infra annum promovebitur in Sacerdotem: quod si neglexerit, Canonici fructus Decanatûs occupabunt, donec promotus fuerit, & in proprios usus dictos fructus convertent.

Debet quoque juramentum præstare, quod ipse residens erit in Ecclesia. Primum verò locum & primam vocem in Capitulo post Præpositum debet habere, & excessus Canonicorum, Capellanorum & Clericorum ipse & Capitulum debent insimul corrigere; nec de rebus Ecclesiæ sine Capitulo aliquid potest disponere vel ordinare. Negotia verò Ecclesiæ in Capitulo debet proponere & quid super his sit agendum Capitulo, consulere. Et causâ honestatis, cùm per chorum transierit, vel in Capitulum venerit, tam Clerici quàm Canonici debent ei assurgere, absente Præposito & præsente. Nullos communes redditus debet tenere vel recipere in ipsam Ecclesiam sub censu vel obedientia, nisi redditus ad ipsum propriè pertinentes, vel aliqui Canonici ei proprios redditus commiserint recipiendos.

Et ut hæc rata & inconvulsa in perpetuum permaneant, præsentem Paginam appensione Sigillorum nostrorum duximus roborandam.

Datum anno Domini M. CC. XLVI. mense mensis Octobri.

Hoc Statutum Capituli confirmavit anno 1446. Eugenius IV. Pontifex, designato Executore & Commissario Apostolico Dionysio Grieten Decretorum Doctore Archidiacono & Officiali Cathedralis Noviomensis. *Ita habent Archivia MS. Capituli Harlebacensis.*

(1) Carnis-privium, id est, Dies Cinerum.

CAPUT XCIX.

Arnoldus de Zellaer *Scholasticus Ecclesiæ S. Rumoldi Mechliniæ, fundat illic duodecim Capellanos anno* 1250, *qui hodieque vocantur Canonici Zellarienses.*

Ex MS. Archivis Capit Mechliniens.

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Ego Arnoldus de Zellaer Scholasticus Mechliniensis sanus & incolumis, ac mentis meæ compos, spem fiduciamque in Jesum Christum habens, nullo præsentis periculi metu conterritus, sed solâ spe æternæ retributionis, quædam Beneficia in laudem & honorem Beatæ & Gloriosæ Virginis Mariæ de possessionibus meis & redditibus instituere decrevi. Lego ergo & in primis assigno XXX. lib. Lovan. quas Viri Venerabiles Abbas & Conventus de *Fliderbeke* de voluntate & adunatione mea solvere tenentur Abbati Loci S. Bernardi Cisterciensis Ordinis, Testamenti mei Executori, ad opus Capellanorum quibus duxero assignandas, pro bonis quæ tenent de me sub annua pensione & perpetua, in Villis videlicet (a) *Orbeka*, (b) *Grimda*, (c) *Betsche*, & in loco, qui dicitur (d) *Malayla* propè Lovanium; sicuti in hac Littera super hoc confecta pleniùs continetur.

(a) Oirbeke. (b) Grimde (c) Betz. (d) Malays vicus in Pago Hulpensi

Et XVII. lib. Lovan. quas Abbas & Conventus de *Grimberge* eodem modo tenentur solvere prænominato Abbati de Loco S. Bernardi, pro bonis, quæ tenent à me sub annua & perpetua pensione in Villis videlicet *Beygheem*, *Hombcka*, & *Eppegeem*; sicuti in Littera eorum lucidè declaratur.

Et XVI. lib. Lovan. quas Abbatissa & Conventus Vallis Rosarum simili modo tenentur solvere apud prædictum Abbatem Loci S. Bernardi, pro bonis quæ tenent de me ad firmam perpetuam, in Villis videlicet (e) *Zaventhem*, (f) *Meldebruck*, (g) *Hockenzela*, & in (h) *Berga*, sicuti

(e) Saventhem (f) Melsbroeck. (g) Steenockenzeel (h) Berg

ficuti in Littera eorum super hoc facta videbitur plenius contineri.

Et xxvii. lib. Lovan. quas Abbas & Conventus Loci S. Bernardi eodem modo tenentur solvere ad opus Capellanorum, quibus duxero assignandas, pro bonis quæ tenent de me sub annua & perpetua pensione.

*Hever apud Mechliniam.

Insuper & omnia bona quæ habeo in * *Hevera*, cum omnibus pertinentiis suis xii. Capellanis deserviant in honore Sanctæ Dei Genitricis semperque Virginis Mariæ, pro beneficiis perpetuis in Ecclesia B. Rumoldi in Mechlinia, recepturi de prædictis redditibus singulis pariter & universis unusquisque æquam inter se portionem.

Quod Capellanus Beatæ Mariæ in novo opere amplius habebit aliis Capellanis de prædictis redditibus xxx. sol. Lovan. ad lampadem ante Altare B. Mariæ in novo opere; quæ lumina Beneficiatus jugiter tam die quàm nocte præstabit ibidem. Expensas autem hujus lampadis procurabit Capellanus dicti novi operis cum tanta diligentia, ut lumine numquam careat, & si quidem super easdem expensas super esse contigerit, hoc dictus Capellanus conservet in usus ornamentorum & Altaris sui meliorationem.

Nullus autem ex prædictis Capellanis intromittet se de prædictis redditibus colligendis; sed Abbas Loci S. Bernardi, sine judicio quem ad hoc duxerit deputandum, prædictos redditus universaliter colliget, & recipiet, & eosdem singulis annis prædictis Capellanis in tribus terminis anni per tres partes distribuet; videlicet infra quindenam Nativitatis Domini primam partem, infra quindenam Paschæ secundam, & tertiam in Festo Nativitatis Beati Joannis Baptistæ.

Si verò apud Abbatem Loci S. Bernardi sine judicio inde oportuerit expensas facere pro dictis redditibus conservandis & colligendis, has expensas modestè factas in communi Capellanorum utilitate fieri necessarias, recipiet de prædictis redditibus in communi.

Capellani autem qui prædicta beneficia deservient, quod Horis Canonicis tamquam Canonici interesse tenebuntur, & nisi residentes Machliniæ ista Beneficia personaliter deservierint, nihil omnino de redditibus ad ea assignatis percipient vel habebunt.

Capellanus verò B. Mariæ in novo opere, qui prædictis xii. connumeratus est, Missam quâlibet die tenebiter celebrare.

Ut autem hæc omnia & singula prædicta robur perpetuum habeant, & ut ab aliquo impostore irritari non valeant vel infringi, Ego Sigillo meo proprio unà cum Sigillis Venerabilis Domini *B. Episcopi quondam Lausanensis, & Abbatis Loci S. Bernardi Testamenti mei Executoris præsentem Paginam duxi roborandam.

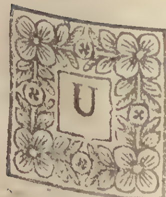
*Id est Bonifacius,

Actum anno Domini m. cc. l. 1250.

CAPUT C.

Godefridus de Lovanio transfert Cœnobium Monialium Minoris Bigardiæ Ordinis Benedicti in Parochiam Leeuwensem S. Petri juxta Bruxellam, anno 1251.

Ex Chartulario Præpositi de Capella Bruxellis,

Universis præsentes Litteras visuris, Godefridus de Lovanio Miles, Patruus Ducis Brabantiæ, & Maria ejus Uxor salutem in Domino.

Notum facimus universis, quod cum ad preces & petitiones nostras, Viri Religiosi Abbas & Conventus S. Sepulchri Cameracensis in hoc consenserint, quod Nos Domum quamdam Religiosarum mulierum, quæ sita erat in loco, qui dicitur *Veronberghe* juxta * Linniacum transferremus & fundaremus infrà fines Parochiæ de *Lewes*, in qua dicti Abbas & Conventus Jus habent Patronatûs, & Nos eisdem promisimus & adhuc promittimus, quod si ipsi Abbas & Conventus ob hoc dampnum aliquod incurrerint vel incurrant, vel ob hoc eos inposterum incurrere contigerit, quod dictæ Religiosæ quæ ibi ad præsens sunt, vel erunt pro tempore, restituent dictis Abbati & Conventui qui nunc sunt in Ecclesia S. Sepulchri vel erunt inposterum, quicquid ordinatum fuerit per viros providos & honestos, G. Scholasticum Cameracensem, Magistrum Petrum de Belvaco Canonicum Cameracensem, & Dominum Gerardum de Bousies Monachum S. Sepulchri Cameraci, Præpositum de Capella in Bruxella.

*Lenniek;

Quod si fortè contingeret, quod dictæ Religiosæ Ordinationi à dictis Personis factæ non parêrent, ... Nos promisimus, & adhuc promittimus sub pœna centum Marcarum argenti, quod quicquid ædificatum esset per dictas Religiosas infra dictam Parochiam de *Lewes*, propriis sumptibus nostris faceremus demoliri. Quàm pœnam dictis Abbati & Conventui solvere tenemur; & ad prædicta inposterum observanda Nos & heredes nostros sub prædicta pœna per præsentes Litteras obligamus, quas dictis Abbati & Conventui contulimus nostris Sigillis sigillatas.

Actum & datum anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo primo, mense Junio. 1251.

CAPUT CI.

Begginagium Anderlechtense fundatur anno 1252. *à* WILLELMO *Decano Anderlechtensi.*

Ex Archivis MS. Capituli Anderlecht.

UNIVERSIS præsentes Litteras inspecturis, Anderlechtensis Ecclesiæ Capitulum cognoscere veritatem.

NOVERINT universi, quod cum WILLELMUS G. Decanus noster medietatem fundi, in quo quondam mansionem habuit, siti videlicet juxta atrium ex una parte, & ex parte altera juxta rivum, humili Conventui Begginarum de *Anderlecht* condigno pretio vendidisset, idem Decanus postea saluti animæ suæ intendens, reliquam medietatem fundi prædicti dictis Begginis liberè in eleëmosynam contulit pariter & legavit, resignationem coram nobis faciens simul & coram Tribunariis Ecclesiæ nostræ, scilicet Mauritio de Peda, Thoma .... Waltero de Guregem, Anselmo de Peda, Arnoldo de Relegem; totius juris quod in dicto fundo totali habuit, ad opus Begginarum tam præsentium quàm futurarum dignè ac obedienter viventium.

UNDE sciendum est, quod dictæ Begginæ dictum fundum cum omni integritate sua ritè adeptæ sint, sub annuo censu duorum denariorum annuatim Capitulo nostro solvendorum, remotâ omni quæ poterit eis super isto irrogari calumniâ, in perpetuum possidendum. Nec prætermittendum, quod domos in dicto fundo fundatas, rationabili commecrio acquisierint.

INTERFUERUNT autem huic collationi sive legationi,

Magister Renerus de Bruxella,
Joannes Filius Mauritii de Peda,
Goswinus de Paepsem, & alii quàm-plures tam Clerici quàm Laïci.

UT ergo jam dictis fides plenariè exhibeatur ab omnibus, præsentem Paginam Sigilli Capituli nostri munimine dignum duximus communire.

ACTUM anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo secundo, mense Junio.

CAPUT CII.

HUGO *ex Ordine FF. Prædicatorum S. R. E. Cardinalis bona & personas Begginarum Bruxellensium Protectione Apostolicâ munit anno* 1254.

Ex Historia S. Beggæ per Rikelium.

FRATER HUGO miseratione Divinâ tituli S. Sabinæ Presbyter Cardinalis, Apostolicæ Sedis Legatus, dilectis in Christo, Provisori & universitati Begginarum de Vinea juxta Bruxellam Cameracensis Diœcesis, salutem in Domino.

VIRTUTUM operibus insistentes favore prosequi benigno debemus, ac ipsorum supplicationibus, quantum cum honestate possumus, exauditionis gratiam exhibere.

EA propter, dilectæ in Christo, vestris devotis postulationibus grato concurrentes assensu, personas vestras, & locum, in quo sub communi vita degitis, cum omnibus bonis, quæ in præsentiarum rationabiliter possidetis, & quæ justis modis in posterum poteritis adipisci, sub B. Petri & nostra protectione suscipimus.

SPECIALITER autem terras, possessiones, reditus, & alia bona mobilia & immobilia, sicut ea omnia justè & pacificè possidetis, vobis Auctoritate quâ fungimur, confirmamus, & præsentis Scripti patrocinio communimus.

NULLI ergo omnino hominum liceat hanc Paginam nostræ Protectionis & confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contravenire.

SI quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Dei Omnipotentis, & BB. Petri & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum.

DATUM Treviri VI. Idus Julii, Pontificatûs Domni Innocentii Papæ IV. undecimo.

DE S. Begga, & de Begginarum Origine plurima dicta sunt superius pag. 215. 216. 429. & 948. memoratu digna.

Begginagium Bruxellense, cui nomen *Vinea*, olim extra fundatum sub Parochia de Molenbeka, nunc intra mœnia Urbis hujus situm est, loci amœnitate & amplitudine spectabile. Initia habuit ante annum 1200; regitur per Curatum & quatuor Magistras; datusque fuit Protector Abbas S. Bernardi ad Schaldim anno 1274. Nongentas aliquando Begginas illic simul habitasse constat; ab annis non ita multis.

Est & Bruxellæ Begginagium minus fundatum ab annis circiter sexaginta à R. P. Vernimmen, Winocibergensi S. T. L. Oratorii Presbytero.

Begginagium autem Anderlechtense, de quo in Diplomate præcedenti, hodie versum est in Hospitale decrepitarum mulierum, quæ nomen Begginarum retinent, sed non habitum.

CAPUT CIII.

GERARDUS & HUGO DE GANDAVO *Viri Nobiles dotant Abbatiam de* Biloka, *dictam Portum B. M. V. Monialium Cisterciensium Gandavi anno* 1254.

Ex Du Chesne in Historia Familiæ Gandav.

EGo GERARDUS DE GANDAVO Miles, Avunculus Castellani Gandensis, & ELIZABETH Uxor mea,

NOTUM facimus omnibus præsentes Litteras inspecturis, quòd quicquid juris & si quid juris habuimus in Parochiis de *Wevelswale* & de *Poldre* & de *Coudekerke* & de *Bouchoute*, in nova decima tam in terris cultis quàm incultis, de quibus inter Nos & Moniales de Portu B. Mariæ Gandavi contentio sæpiùs habebatur, resignavimus penitus ad opus Monialium prædictarum, & ad opus Hospitalis earum, quam à Domino HUGONE Castellano Gandensi hactenus in feodum tenebamus, jacentem in via Ecclesiæ de *Bouchoute* usque ad domum Walteri Vaders, & indè per viam quæ transit usque ad domum Hysonis Batet Kintz, & indè per viam quæ transit usque ad domum Willelmi Filii Lamberti, & indè versus orientem per viam quæ transit usque ad *Biervliet*, & à domo Henrici Wallaveus versus occidentem usque ad fines decimarum Beati Petri Gandensis, & usque ad *Awekins polre*.

ET cognoscimus Nos in dicta decima nihil juris habere. Et Nos dictam guarandire debemus Monialibus memoratis, & ad id faciendum nostros obligamus in perpetuum Successores.

IN hujus rei Testimonium præsentes Litteras scribi fecimus, & Sigillorum nostrorum appensionibus roborari.

1254. DATUM anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo quarto, mense Septembri.

EGO HUGO Castellanus Gandensis & Dominus de Hosdain.

NOTUM facio omnibus præsentes Litteras inspecturis, quòd dilectus Avunculus noster Dominus GERARDUS DE GANDAVO Miles, Uxore suâ Dominâ ELIZABET præsente & manum apponente per Advocatum, quandam partem novæ Decimæ tam de terris cultis quàm non cultis, quàm de me tenebat in feudum, de qua Decima inter eum & Moniales de Portu B. Mariæ Gandavi contentio sæpiùs habebatur, in præsentia mea & Hominum meorum, si quid juris & quicquid juris habebat in Decima memorata in manus meas ad opus Monialium prædictarum liberè resignavit, & eandem werpivit.

QUÆ videlicet Decima jacet in Parochiis de *Wevelswale* & de *Poldere* & de *Coudekerke*, usque ad domum Walteri Vaders, &c. judicantibus Hominibus meis, quòd ejusdem Decimæ werpitio legitimè facta fuit, & quòd eam conferre possem cuicumque vellem in perpetuum & liberè & pacificè possidendam.

EGO pro salute animæ meæ & pro animabus Antecessorum & Successorum meorum præfatam Decimam in manus meas per judicium eorumdem Hominum meorum legitimè resignatam, & à jure feudali penitùs absolutam, præfatis Monialibus & Hospitali earum in eleëmosynam confero in perpetuum liberè & pacificè possidendam.

ET Ego dictis Monialibus sine meo ponendo dictam Decimam semper debeo garandire.

IN cujus rei robur & Testimonium præsentes Litteras scribi feci, & Sigilli mei appensione signari.

ACTUM anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo quarto, mense Januario. 1254.

CATHARINA UTENHOVIA, Fæminam Nobili loco nata, & FULCO ejus Frater, Ecclesiæ Insulensis Canonicus, incorruptæ conversationis Vir, Cives Gandenses, anno 1201. juxta Prædicatores Nosocomium hoc, ad pauperum solatia, & ægrorum, præcipuè hujus Urbis, receptaculum, inchoaverunt atque fundaverunt, partim propriis, partim etiam Hospitalis vetusti bonis, quod in Parœcia S. Nicolai situm, vulgo *Wittocx* vocabatur, ac incendio, aliisque casibus collapsum, suis opibus se restaurare non poterat.

Domum itaque ipsa suam, cum iis quæ adhærebant, quam juxta D. Michaelis Ecclesiam possidebat, in pium hunc usum contulit. Quod Christianæ liberalitatis exemplum cùm plures, collatâ etiam aliquâ suarum facultatum portione sequerentur, ac illud ab omnibus passim approbari Institutum videret Episcopus Tornacensis, idem Ferdinando ac Joannæ ejus Conjugi, Flandriæ Hannoniæque tum Principibus, commendavit.

Qui, ejusdem instinctu, videntes locum huic proposito juxta D. Michaelis minùs idoneum, omnem illum tractum extra cupam usque ad Turris-portam, quæ vulgo Leprosorum vocabatur, Urbi adjacentem, ac *Biloka* nominatum, Hospitali constituendo donaverunt.

Sacellum itaque istic ac Nosocomium, aliaque multa, quæ in hanc rem necessaria videbantur ædificia, Fundatorum opibus curâque & auspiciis piorum illorum Principum, constructa sunt.

Prior verò illa domus, quæ juxta D. Michaelis erat, usui Fratrum Prædicatorum est applicata, atque anno 1226. facta translatio supellectilis & ægrorum à D. Michaelis ad Bilokam, sive Portum B. Mariæ, ubi eadem Catharina & Fulco ejus Frater Cœnobium Monialium Ordinis Cisterciensis; antedicto opitulante Episcopo, ædificârunt, non sine multis immunitatibus ac Privilegiis.

Biennio post, F. Robertus Abbas Clarævallensis Abbati de Bodelo scripsit, ut, cum opus esset, è Monasterio Novi Bosci tot in hoc Bilocanum Moniales induceret, quot expedire judicaret, & easdem suo regimini subjiceret. Igitur Vigiliâ Assumptionis B. Mariæ anno insequente primum istic celebrari cœpit officium, omniaque ejusdem Nosocomii bona Abbatiæ Monialium & dispensationi earumdem relicta sunt. Verùm cùm paulò post non pauci quererentur, non æquam fieri eorumdem bonorum dispensationem, ac plura, quàm par esset, adjungi impendique Monasterio, subtrahi verò Hospitali, ad instantiam Principis, ac multorum Civium Gandavensium, anno 1237. facta est per Episcopum Tornacensem, Abbatem Claræ-vallensem, & S. Bavonis & alios bonorum divisio, constitutumque ut cum tam paucis Monialibus ac Sororibus, quàm decenter fieri posset, secundùm Ordinem Cisterciensem septem Horarum Canonicarum ibidem officium fieret.

CAPUT

CAPUT CIV.

JOANNES *Miles de Dam dotat anno* 1254. *Abbatiam de* Oost-Eecklo, *Virginum Ordinis Cisterciensis, quæ nunc est Gandavi.*

Ex eodem Libro.

NIVERSALIS Sanctæ Matris Ecclesiæ Filiis, ad quos præsentes Litteræ pervenerint, JOANNES Miles DE DAM æternam in Domino salutem.

NOVERIT universitas vestra, quòd Pater meus bonæ memoriæ THEODORICUS Miles DE GANDAVO dedit liberâ voluntate ante annos viginti vel ampliùs Ecclesiæ de (1) *Eeclo* pro remedio animæ suæ faulconem unum accipiendum annuatim perpetuò in Circumcisione Domini, de redditibus suis apud Novamburch juxta * Hasnede. *Assenede.

EGO autem JOANNES Filius ejus donationem istam ratam habens, & dictæ Ecclesiæ firmam & stabilem permanere volens, præsentes Litteras scribi feci, & Sigilli mei appensione confirmavi.

ACTUM anno Domini M. CC. LIV. infra Octavam Epiphaniæ Domini. 1254

(1) OOST-EECKELOO, nomen est Abbatiæ Monialium Ordinis Cisterciensis quæ ante annum 1200. fundata fuit in Vico de Aelschoet, ad Orientem Oppidi Eclonienisis (unde nomen obtinuit) tribus circiter Gandavo milliaribus. Huic Abbatiæ circa annum 1228. insigniter benefecerunt Joanna & Margareta Comitissæ Flandriæ, uti & anno 1254. Joannes de Damme Vir Nobilis, hoc Diplomate.

Supervenientibus autem tumultibus Belgicis sæculo XVI. & grassante hæreticorum rabie, funditus eversum fuit hoc Monasterium; unde Religiosæ circa annum 1585. sibi in Urbe Gandavensi Domicilium novum compararunt in loco dicto de *Posterna*. qui olim Ludovici Maleani, aliorumque Flandriæ Comitum fuit habitaculum. Vivunt illic hodie, sub cura spirituali Abbatis Bodeloënsis.

CAPUT CV.

ARNOLDUS *de Zellaer Scholasticus Mechliniensis, auget anno* 1255. *dotem XII. Capellanorum, quos Mechliniæ fundaverat, supra Cap.* 95.

Ex MS. Archivis Capit. Mechliniens.

NIVERSIS Christi fidelibus, quibus præsens Scriptum videre contigerit, ARNOLDUS DE ZELLAER Scholasticus Machliniensis salutem in eo qui est salus omnium, & Salvator.

PRÆSENTIUM Testimonio Litterarum notum facio tam præsentibus quàm futuris, quod Ego pro animæ meæ salute, sanus & mentis meæ compos, ad redditus duodecim Beneficiorum, quæ in Ecclesia B. Rumoldi Martyris in Machlinia institui, superaddo nunc & assigno quasdam meas possessiones & redditus subnotatos; videlicet duodecim sextarios siliginis ad mensuram Machliniensem, quos Præpositus, Priorissa & Conventus Vallis Liliorum persolvent in perpetuum apud Machliniam inter Festum B. Martini & Purificationem B. Mariæ annuatim, de Decima mea in *Hombeka*, quam prædictus Præpositus, Priorissa & Conventus cum censu & terra quam in eadem Villa tenui receperunt à me ad perpetuam firmam pro duodecim sextariis prænotatis.

ASSIGNO etiam ad eadem beneficia omnia bona mea quæ habeo in *Werda* & in *Helewita* cum omnibus pertinentibus eorumdem.

ITEM assigno ad prædicta decimam quam habeo in *Eppegheem* quam teneo à Bordino de Cobbenbosch jure hereditario pro VI. denariis Lovaniensibus.

INSUPER addo prædictis beneficiis bona quæ habeo in *Zempsa*, circiter septem bonaria tam terræ quàm prata, cum censu & pertinentiis eorumdem, & circiter quinque bonaria terræ quam habeo in *Heffena* cum omnibus pertinentibus suis, & quartam garbam quam recipio ibidem in Agro qui dicitur *Broth*.

ASSIGNO ad prædicta bona annuum censum quem habeo in Parochia Villæ Machliniensis, circiter XI. libras, X. solidos Lovanienses, cum triginta & octo capponibus recipiendos annuatim de hereditate subnotata; videlicet de hereditate quæ fuit Henrici de Buis viginti duos solidos Lovanienses & quatuor cappones; Joannis Fabri triginta unum solidos & duos cappones; de hereditate Gutryna XX. solidos & duos cappones; Wilhelmi de Gavegha & Joannis de Humbeka XX. solidos; item prædictus Wilhelmus solvit unum den. & Franco unum; item de hereditate Rudolphi Pelliparii XV. solidos Lovanienses & duos cappones; Walteri de Lupna XII. solidos & duos cappones; Bartholomæi VIII. solidos; de hereditate quæ fuit Gerardi Plupert XIV. solidos & quatuor cappones; Henrici Rostra IX. solidos & duos cappones; Henrici Fabri XVIII. solidos & duos cappones; item de hereditate Amegardæ XV. solidos; Idæ Wenciæ XVII. solidos; Magistri Ballennii Belsvaert IV. solidos & duos cappones; Arnoldi de Lupna VI. solidos; Abbatis & Conventûs Loci S. Bernardi

nardi x. solidos; Margarethæ Cockmæ x. solidos; item de hereditate Abbatissæ & Conventûs Vallis Rosarum vi. solidos; & heredum Alardi Longi vii. solidos & obulum; item de hereditate Wilhelmi Lecpetoris xiv. solidos & duos cappones; Rumoldi de Hobriga xviii. solidos & iv. cappones; Joannis de Diest iv. solidos & duos cappones; item de hereditate Arnoldi de Grimberge xxvii. solidos, tres solidos, duos cappones. Sed Capellani prædictorum bonorum dabunt annuatim de dictis xxv. solidis, duodecim solidos Lovanienses ad anniversarium Magistri Nicolai.

Assignationem prædicti censûs facio dictis Capellanis cum omni jure & quibuscumque pertinentiis ad eundem censum spectantibus.

Item assigno ad prædicta Beneficia tres libras & iv. solidos Lovanienses, quos Viri Religiosi Abbas & Conventus de *Jeth tenentur solvere annuatim apud Machliniam de bonis quæ tenent à me sub annua & perpetua pensione, sicut in Littera eorum super hoc confecta pleniùs continetur.

* Alias Diligem.

Assigno & ad eadem Beneficia quatuor modios frumenti, quos Prior & Monachi de *Wavria* tenentur solvere de bonis quæ comparaverunt cum pecunia mea, sicut in Littera eorum super hoc facta pleniùs attestatur.

Capellani qui prædicta xii. Beneficia deservient, prædicta bona & redditus memoratos post discessum meum integraliter percipient, & æquâ inter se divident portione: tali interim adjecto onere, quod quicumque ex ipsis sive ex suis Successoribus Sacerdotes extiterint, tenebuntur post discessum meum in novo opere Missam in qualibet quindena ad minus unâ vice perpetuò celebrare.

Ab hac lege excipientur D. Adam de Eppegem, nunc Capellanus dicti novi operis, & sui Successores, qui sicut in alia Littera præordinatum à me, quotidiè tenebuntur in loco prædicto Missam celebrare.

Excipiuntur & ab onere prædicto D. Walterus de Suys & sui Successores, pro eo quod officium Capellani in Domo debilium Beginasii Mechliniensis perpetuò gerere tenebuntur.

Prædicti verò Capellani, censum, quem eisdem assignavi in Parochia de Machlinia, videlicet circiter undecim libras x. solidos & viii. den. cum xxviii. capponibus firmatis, Magistro Michaëli, si post me vixerit, annis singulis, temporibus vitæ suæ de voluntate & ordinatione mea eo tempore & in illa summa quibus ipsi recipient, dare tenebuntur; & ipse D. Michaël se nequaquam intromittet de dicto censu à debitoribus recipiendo seu colligendo; sed Capellani dictum censum recipient, & prout eundem recipient, de manibus suis eundem refundent. Proventus autem qui ex prædicto censu ratione dominii provenient, sicut sunt emptiones, venditiones hereditatum, acquisitiones, & hujusmodi, spectabunt ad dictos Capellanos; quoniam dominium de censu prædicto & suis pertinentibus pertinebit ad eosdem; nec ipse D. Michaël quidquam de hujusmodi per se, seu per aliam personam, exigere poterit vel debebit: & postquam decesserit, Capellani hunc censum sicut præordinatum est inter se divident & habebunt.

Insuper assigno ad lumen Altaris prædicti novi operis xxx. solidos Lovanienses recipiendos annuatim de hereditate quæ fuit Magistri Henrici de .... situm *in de Besserstraete*.

Provisionem dicti luminis faciet Capellanus prædicti novi operis quotidie, prout meliùs & decentiùs poterit, de dictis triginta solidis ad omnes Missas in dicto loco perpetuò celebrandas. Quod si negligenter fecerit, ad demonstrationem Decani & Capituli Machliniensis ad hoc debebit induci, ut ministrationem ejusdem luminis fideliter compleat & diligenter.

Ut autem omnia & singula præmissa semper sint firma & ab aliquo infringi nequeant in futuro, Ego Sigillo meo proprio unà cum Sigillo Capituli Machliniensis & Abbatis Loci Sancti Bernardi Testamenti mei Executoris præsentem Paginam duxi roborandam.

Actum anno Domini nostri m. cc. lv. mense Septembri. 1255.

CAPUT CVI.

Alexander IV. *Pontifex Canonicis Regularibus Frigidi Montis Bruxellæ indulget anno 1257. ut in Ecclesia S. Gudulæ Bruxellis possint Præbendam obtinere.*

Ex Archivis MS. Capituli Anderlecht.

Alexander Episcopus Servus Servorum Dei, dilectis Filiis Præposito & Conventui Monasterii Frigidi Montis de Bruxella Ordinis Sancti Augustini Cameracensis Diocesis, salutem & Apostolicam Benedictionem.

Cum à Nobis petitur quod justum est & honestum, tam vigor æquitatis quàm ordo exigit rationis, ut id per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum.

Sane petitio vestra Nobis exhibita continebat, quod dilectus Filius noster P. Sancti Georgii ad Velum aureum Diaconus Cardinalis tunc in partibus Alamanniæ Apostolicæ Sedis Legatus ob tenuitatem redditum Monasterii vestri præfati, Auctoritate suæ Legationis Vobis per suas concessit Litteras, ut in S. Gudulæ de Bruxella Cameracensis Diocesis unam Præbendam, si Nobilis Vir Dux Brabantiæ Patronus ipsius Ecclesiæ

Ecclesiæ, ac Decanus & Capitulum ejusdem Ecclesiæ, ad collationem quorum & præsentationem spectant Præbendæ ipsius Ecclesiæ, ipsam Vobis conferre voluerint, licitè recipere ac retinere liberè valeatis, & in eadem Præbenda per aliquem de vestris Canonicis facere deserviri.

Nos itaque vestris supplicationibus inclinati, quod super hoc ab eodem Cardinali providè factum est, ratum & gratum habentes, dummodò ad id Diœcesani accedat assensus, id Apostolicâ Auctoritate confirmamus, & præsentis Scripti Patrocinio communimus.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc Paginam nostræ Confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Laterani xv. Februarii, Pontificatûs nostri anno tertio.

CAPUT CVII.

Capitulum S. Mariæ Antverpiense, consentiente Goberto *de Peruwez Præposito suo, decernit anno 1257, supprimendam Præposituram ejusdem Ecclesiæ, ejusque loco substituendum Decanum.*

Ex Archivis MS. Cathed. Ecclesiæ Antverp

Niversis præsentes Litteras inspecturis, Capitulum B. Mariæ in Antverpia Cameracensis Diœcesis, salutem & noscere veritatem.

Noveritis, quod Nos anno Domini millesimo ducentesimo
1257. quinquagesimo septimo, feriâ secundâ post Festum Omnium Sanctorum, die ad hoc designatâ, & vocatis qui fuerant evocandi, in Capitulo nostro constituti, de Decano in Ecclesia nostra de novo creando Statutum fecimus, & juravimus observandum, cujus tenor talis est:

Cum Præpositi Ecclesiæ nostræ prædictæ, qui pro tempore fuerunt, semper habuerint Curam animarum Canonicorum, Capellanorum & Clericorum ipsius Ecclesiæ, & ipsi Præpositi quoad Curam & Officium suum in veritate sint Decani, & propter hoc de jure debeant esse Sacerdotes, sicut quandoque fuerunt, & continuè in eadem residere, sicut quandoque fecerunt; quidam Præpositi tamen occasionem non residendi trahentes à nomine, videlicet quia Præpositi sunt vocati, residere contradixerunt in ipsa Ecclesia. Propter quorum absentiam & defectum dicta Ecclesia in spiritualibus & temporalibus graviter est collapsa, & quotidiè magis ac magis corruit in defectum.

Statuimus, quatenus post decessum vel cessionem Præpositi, qui nunc est, nomen Præpositi commutetur in nomen Decani, & quod deinceps in dicta Ecclesia non sit Præpositus, sed Decanus tantùm, qui habeat penitus eandem jurisdictionem, quam habuit hactenus & habet Præpositus memoratus, & ad idem teneatur omnino, ad quod sui Prædecessores Præpositi tenebantur. Ita quidem, quod ipse Decanus duplicem Præbendam habeat, unam sicut Canonicus, reliquam verò, videlicet vicesimam, quam nunc tenet Præpositus, habeat ratione Decanatûs.

Et quia reditus Præbendarum dictæ Ecclesiæ nostræ tenues sunt & exiles, per *Sectionem ipsarum de novo factam ibidem, & fere omnes proventus ipsius Ecclesiæ nostræ sub periculo fluviorum & maris sunt constituti, reditus & proventus ad ipsam Præposituram nunc spectantes (cum nullæ ad præsens tempus quotidianæ distributiones ad Horas Canonicas sint in eadem Ecclesia) post decessum vel cessionem Præpositi, qui nunc est, in perpetuum cedant ad quotidianas distributiones, in eadem Ecclesia ad Horas Canonicas distribuendi.

*vide supra pag. 580. & 581

Ipse verò Decanus statim post electionem suam solenniter & expresè jurabit bonâ fide, quod infra annum se faciet promoveri in Sacerdotem, si non fuerit Sacerdos, & quod in ipsa Ecclesia continuè, sicut Canonici hebdomadarii ipsius Ecclesiæ, residebit, & quod nihil percipiet de Præbenda vel fructibus Decanatûs, nisi residens fuerit & Sacerdos.

Quod si aliquid istorum non fuerit, vel facere recusaverit, statim vacet Decanatus ipso facto, & alii per nostrum Capitulum, ad quod spectat collatio, conferatur. Quod si infra sex menses alii non contulerimus ipsum Decanatum, Superior eundem conferendi habeat potestatem.

In cujus rei testimonium præsens Statutum Sigillo Ecclesiæ nostræ prædictæ duximus roborandum.

Actum & datum anno & die prædictis.

Universis præsentes Litteras visuris, Gobertus de Perweis Præpositus Ecclesiæ Antverpiensis salutem in Domino. Consensus Præpositi

Noverit universitas vestra, quod Nos utilitatem Ecclesiæ nostræ in hoc attendentes, tenore præsentium consentimus, quod Statutum editum à Capitulo Ecclesiæ nostræ prædictæ, super creatione Decani in eadem Ecclesia, & quotidianarum distributionum, post decessum seu cessionem nostram robur obtineat perpetuæ firmitatis, juxta continentiam Litterarum super dicto Statuto ab ipso Capitulo confectarum.

In cujus rei testimonium, Sigillum nostrum præsentibus est appensum.

Datum anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo septimo, feriâ tertiâ post Omnium Sanctorum. 1257.

CAPUT

CAPUT CVIII.

NICOLAUS *Cameracensis Episcopus confirmat anno* 1258. *fundationem factam ab* ARNOLDO DE ZELLAER *Mechliniensi Scholastico, de qua supra Cap.* 99. *&* 105.

Ex Archivis MS. Capit. Mechliniens.

ICOLAUS Dei gratiâ Cameracensis Episcopus universis præsens Scriptum visuris salutem & cognoscere veritatem.

NOVERINT universi, quod ARNOLDUS DE ZELLAER Scholasticus, sicut Nobis exposuit idem Scholasticus, attendens quod nihil morte certius, nihil incertius horâ mortis, de possessionibus suis & redditibus ad eum titulo justæ acquisitionis pertinentibus, quædam bona ad laudem & gloriam Beatæ & gloriosæ Virginis Mariæ in Ecclesia B. Rumoldi instituisse dicitur in hæc verba:

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, Ego Arnoldus &c. *ut supra.*

NOS ergo ipsius Arnoldi Scholastici bonæ voluntati facilem adhibuimus consensum, & pietatis operibus congaudentes, piam dicti Scholastici institutionem & ordinationem Beneficiorum hujusmodi quantum in Nobis est laudamus & approbamus, & ut ipsa ab aliquo irritari non valeant vel refringi, Auctoritate ordinariâ confirmamus, & in hujus rei Testimonium & munimen perpetuum, Sigillum nostrum præsentibus duximus apponendum.

DATUM anno Domini M. CC. LVIII, Sabbato ante Festum B. Barnabæ Apostoli. 1258.

CAPUT CIX.

Idem NICOLAUS *Episcopus consentit anno* 1260. *ut in locum Præpositi deinceps sit Decanus in Ecclesia Beatæ Mariæ Antverpiæ, nunc Cathedrali.*

Ex Archivis MS. Capituli Antverp.

ICOLAUS Dei gratiâ Cameracensis Episcopus, universis tam præsentibus quàm futuris, præsentes Litteras visuris & audituris, salutem in Domino sempiternam.

LITTERAS dilectorum in Christo Filiorum Præpositi totiusque Capituli Ecclesiæ B. Mariæ in Antverpia nostræ Diœcesis, non abolitas, non cancellatas, non in aliqua sui parte vitiatas, sed proprio ejusdem Capituli Sigillo sigillatas, super creatione vel Statuto Decani in Ecclesia eadem, recepimus in hæc verba:

UNIVERSIS præsentes Litteras inspecturis Capitulum Ecclesiæ Beatæ Mariæ in Antverpia, &c. *ut supra capite* 107.

NOS autem Litteris ipsis auditis diligenter & inspectis, attendentes in Statuto edito in eisdem Cultûs Divini augmentum, animarum salutem, & Ecclesiæ Antverpiensis prædictæ utilitatem & profectum, habito super hoc proborum & Jurisperitorum consilio diligenti, Statutum prædictum super creatione Decani in Ecclesia supradicta, prout ritè factum est, & in Litteris dicti Capituli Ecclesiæ Antverpiensis continetur, approbamus, & Auctoritate Pontificali confirmamus.

IN cujus rei Testimonium præsentes Litteras ad supplicationem & instantiam Præpositi, totiusque Capituli Ecclesiæ Antverpiensis supradictæ, quorum Litteras & preces super hoc recepimus speciales, Sigillo nostro duximus roborandas.

ACTUM & datum anno Dominicæ Incarnationis, millesimo ducentesimo sexagesimo, Dominicâ post Festum Beati Bartholomæi, mense Augusto. 1260.

CAPUT

DEcretum istud Capitulare de supprimenda Præpositura & creando Decano in Ecclesia Antverpiensi, post Nicolaum Cameracensem Episcopum, suis Diplomatibus firmarunt duo Pontifices Romani, Alexander IV. anno Pontificatûs sui septimo, & Urbanus IV. anno Pontificatûs sui primo.

Similiter in Cathedrali Tornacensi suppressam fuisse anno 1205. Præposituram, supra memoravimus, Diplomate edito pag. 984. E contra in Ecclesia Collegiata S. Pharaildis Gandavi restaurata fuit dignitas Præposituræ anno 1244. per Diploma Walteri Episcopi Tornacensis, quod vide supra pag. 995. item dignitas Decanalis anno 1246. in Ecclesia Harlebacensi apud Cortracum: vide pag. 995.

CAPUT CX.

Conventio inter Abbatiam Cortenbergensem Monialium Benedictinarum juxta Bruxellam, & Præposituram Vallis Liliorum Monialium Præmonstratensium tunc juxta Mechliniam, super decimis Parochiæ de Hombeke, *anno* 1265.

Ex MS. Archivis Anderlechtens.

NIVERSIS præsentes Litteras inspecturis, G. permissione Divinâ Abbas Grimbergensis, Magister B. De Echove Decanus Machliniensis, J. dictus Canis Cantor & Canonicus ejusdem Ecclesiæ, & Willelmus Decanus Christianitatis Bruxellensis salutem in omnium Salvatore.

AB humana faciliùs elabuntur memoria, quæ nec Scripto nec voce Testium æternantur.

AD notitiam ergo singulorum volumus pervenire, quod cum discordiæ diversæ pluries motæ essent inter Venerabiles Religiosas Domicellas, Abbatissam & Moniales de *Cortenberghe*, Ordinis S. Benedicti Cameracensis Diœcesis ex parte una, & Præpositum, Priorissam & Conventum Vallis Liliorum Præmonstratensis Ordinis prædictæ Diœcesis ex altera, tandem dictæ partes pro bono pacis in Nos compromiserunt sub certa pœna in compromisso super hoc confecto contenta, firmiter compromittentes, quod quidquid Nos, inquisitâ veritate super causis motis inter partes prædictas amicabili compositione statueremus, seu ordinaremus, inviolabiliter observarent.

NOS igitur auditis quæ partes proponere voluerunt, & inquisitâ veritate super omnibus, de consilio peritorum in hunc modum duximus statuendum seu ordinandum.

QUOD prædicti, Præpositus, Priorissa & Conventus in Parochia de *Hombeka*, in qua dicta Domina Abbatissa Jus obtinet Patronatûs, liberè poterunt & valeant commorari; & quod omnes, tam ex Patronatu dictæ Dominæ Abbatissæ quàm aliunde venientes, apud ipsos sepulturam ex devotione eligentes, ad sepulturam recipere valeant, cum oblationibus, candelis & aliis obventionibus quibusque, Presbyteri Parochialis de *Hombeka*, & Personæ jure in omnibus & per omnia semper salvo.

ITA tamen, quod in die Beati Lucæ Evangelistę 10. solidos Lovanienses nomine recognitionis & jure Patronâtûs, prædicti Præpositus, Priorissa & Conventus Vallis Liliorum prædictæ Dominæ Abbatissæ & Conventui de *Cortenberghe* in perpetuum solvere tenebuntur.

FAMILIA verò dictorum Præpositi, Priorissæ & Conventûs in Matrimonio existens, ad Ecclesiam de *Hombeka*, prout alii Parochiani, ad Ecclesiam venire tenebitur, & ibidem Ecclesiastica recipere Sacramenta.

ALIA verò Familia soluta, in Monasterio Vallis Liliorum sua Sacramenta recipiet, si ei hoc liceat ex Privilegio Papali, & hoc fuerit in consimilibus Monasteriis observatum.

ET Præpositus, Priorissa & Conventus gaudebunt libertate eis concessâ ex Privilegiis Pontificum Romanorum, salvo in omnibus jure Dominæ Abbatissæ & Conventûs de *Cortenberghe* antedicti.

NEC dicti Præpositus, Priorissa & Conventus decimas possidere nec tenere poterunt in futurum in Parochia de *Hombeka*, in qua dicta Domina Abbatissa & Conventus jus obtinent Patronatûs, seu aliàs, ubi similiter obtinent jus Patronatûs.

ET si prædictis Præposito, Priorissæ & Conventui decimam in eleëmosynam conferri contigerit in ipsius Abbatissæ Personatu, seu Personatibus, vel alio modo adepti fuerint ipsas decimas, ipsas tenere non possunt, sed eas Abbatissæ & Conventui de *Cortenberghe* vendere tenebuntur ad dictum duorum proborum virorum, quorum unus ex parte ipsius Abbatissæ & Conventûs, & alter ex parte Præpositi, Priorissæ & Conventûs prædictorum eligetur, qui de pretio & valore decimarum earumdem discernere tenebuntur.

STATUIMUS etiam & ordinamus, quod prædicta Domina Abbatissa & Conventus de *Cortenberghe* decimam quam Præpositus, Priorissa & Conventus prædicti tenent in *Hombeka* ad firmam perpetuam à Viris discretis XII. Capellanis Ecclesiæ Machliniensis à Viro venerabili Domino Arnulpho de Zellaer quondam Scholastico Mechliniensi institutis in eadem Ecclesia, ab ipsis Præposito, Priorissa & Conventu ad firmam perpetuam teneant & possideant. Vide pag. ...

TALI adjectâ conditione, quod prædicta Domina Abbatissa & Conventus de *Cortenberghe* de præmissa decima quatuor solidos Lovanienses annui Census in die B. Lucæ Evangelistæ, & XII. sextaria siliginis bonæ & laudabilis, & etiam VIII. sextaria avenæ bonæ & laudabilis ad mensuram Machliniensem in festo B. Martini hyemalis in perpetuum singulis annis in Monasterio Vallis Liliorum in expensis & custibus ipsius Abbatissæ & Conventûs de *Cortenberghe* ipsi Præposito, Priorissæ & Conventui sine difficultate qualibet solvere tenebuntur, & persolvent.

ET dicta Domina Abbatissa & Conventus in aliis quæ dicti Præpositus, Priorissa & Conventus tenent à dictis Capellanis, in terris, censu & caponibus, seu aliis redditibus quibuscumque, jus aliquod de cetero sibi non poterunt vendicare, nec ipsos Præpositum, Priorissam & Conventum prædictos molestare super his in aliquo.

SI verò Abbatissam & Conventum de *Cortenberghe*,

tenbergbe, seu Præpositum Priorissam & Conventum prædictos molestari contingeret super dicta decima à Capellanis prædictis, dictæ molestationi & vexationi in communibus expensis, fraude omni postpositâ, dictis Capellanis resistere tenebuntur.

PRÆMISSA omnia, sub pœna in compromisso consensu arbitrali sententiâ statuimus & ordinamus, de consensu partium inviolabiliter ac in perpetuum observanda. Et ne super præmissis possit in posterum dubitari, præsenti arbitrali Sententiæ Sigilla nostra apposuimus in Testimonium & munimen.

ACTUM & datum anno Domini M. CC. LXV. Dominicâ ante Magdalenam &c. 1265.

CAPUT CXI.

JOANNES *Angianus Episcopus Tornacensis, confirmat anno* 1270. *fundationem factam à Margareta Flandriæ & Hannoniæ Comitissa in favorem Beginagii Brugensis.*

Ex MS. Archivis Capit. Tornac.

JOHANNES Dei Gratiâ Tornacensis Episcopus, universis præsentes Litteras inspecturis salutem in Domino sempiternam.

Noveritis, quòd placet Nobis, quod Illustris Domina MARGUARITA Flandriæ & Hannoniæ Comitissa in loco Beghinarum de Vinea Brugensi, cum oblationibus ibi ad manum provenientibus Sacerdotis, redditus tot assignet, quòd inde fieri possit adhuc unum Beneficium Parochiale, undè valeat competenter provideri uni Presbytero instituendo ibidem, qui Curatus existat, cum illo qui nunc est inibi institutus; quodque præsentatio utrorumque, & illius similiter Beneficii quod primò in eodem loco fundari contigerit, post hæc duo, pertineat in perpetuum ad ipsam Comitissam & ad hæredes seu Successores ejusdem Comitis Flandriæ. Capellaniæ verò collatio, quæ deservitur in Ecclesia Sancti Salvatoris Brugensis per Dominum Nicholaum de Hosdain, de cætero ad Nos spectet & ad Successores nostros Episcopos Tornacenses.

SI verò aliqua alia Beneficia in dicto loco deindè fundari contigerit à quocumque, collatio eorumdem spectabit in solidum ad Nos & ad Successores nostros Episcopos Tornacenses.

ET Nos Marguarita Flandriæ & Hannoniæ Comitissa prædicta, omnibus & singulis supra scriptis expressè & ex certa scientia pro Nobis & Carissimo Filio nostro Guidone Comite Flandriæ, cujus vices ad præsens per omnia gerimus, consentimus: promittentes pro Nobis & eodem Filio nostro & aliis Successoribus seu Heredibus nostris Flandriæ Comitatum præter Nos in posterum obtenturis, ea omnia & singula firmiter observare.

ET in horum Testimonium & munimen Sigillum nostrum appendi fecimus cum Sigillo Venerabilis Patris Dei gratiâ Episcopi Tornacensis prædicti.

DATUM anno Domini M. CC. LXX, mense Januario. 1270.

Consensus Capituli Tornacensis.

UNIVERSIS præsentes Litteras inspecturis, Decanus & Capitulum Ecclesiæ Beatæ Mariæ Tornacensis salutem in Domino.

NOVERITIS quod Nos hiis omnibus & singulis quæ continentur in Litteris in quibus præsentes sunt annexæ, & quæ Sigillis Johannis Dei gratiâ Tornacensis Episcopi & Marguaritæ eâdem gratiâ Flandrensis Comitissæ sunt sigillatæ, ad preces dictorum Episcopi & Comitissæ, nostrum impertimur assensum.

IN cujus rei Testimonium præsentibus Litteris Sigillum Capituli Ecclesiæ Beatæ Mariæ Tornacensis duximus apponendum.

DATUM anno Domini M. CC. LXX, feriâ sextâ ante Vincentium. 1270.

CAPUT CXII.

* Vide ejus Epitaphium supra pag. 107.

ALEYDIS* *Ducissa Brabantiæ, fundatrix Monasterii de* Auderghem *Monialium Ordinis S. Dominici juxta Bruxellam, eidem donat Decimas Vici de* Eckeren *propè Antverpiam, anno* 1270.

Ex Notitia Marchionatûs S. R. I. authore Barone le Roy.

NOS ALEYDIS Dei gratiâ Ducissa Brabantiæ & Lotharingiæ, &c.

NOTUM facimus, quod personæ Nobiles charissima Consanguinea nostra Domina * Felicitas Domina de *Hoboke*, & Henricus ejus Filius, tertiam partem Villæ de *Eeckere* à Joanne Dei gratiâ Duce Brabantiæ & Lotharingiæ charissimo Filio nostro tenent in feudum, & tam ab ipso quàm magnæ memoriæ charissimo Domino & Marito nostro Henrico quondam Duce Brabantiæ & Lotharingiæ, in quatuordecim annis & amplius tenuerunt & habuerunt in feudum.

* Vide p. 769.

NOTUM etiam fieri volumus universis, quod dicta Domina, & ejus Filius prædictus, in nostra præsentia & prædicti Filii nostri, Ducis Brabantiæ, ac aliorum Virorum Nobilium, videlicet Domini Henrici de Lovanio, Domini Bertoldi de Machlinia, Domini Henrici de Bautersem,

sem, nec non Virorum Religiosorum Fratris Egidii Prioris Lovaniensis, & Fratris Nicolai Lectoris Trajectensis, Ordinis Prædicatorum.

Jus Patronatûs Ecclesiæ dictæ Villæ de *Eeckere*, quod quidem ad eos in solidum pertinebat, Personis Religiosis Priorissæ & Conventui Vallis Ducissæ contulerunt, jure perpetuo possidendum.

1270. DATUM anno Domini M. CC. LXX. mense Novembri, feriâ tertiâ post Octavam omnium Sanctorum.

JOANNES Dei gratiâ Dux Lotharingiæ & Brabantiæ.

NOVERIT universitas vestra, quod Personæ Nobiles Domina Felicitas Domina de *Hoboke*, & Henricus ejus Filius, tertiam partem Villæ de *Eeckere*, cum Dominio & juribus ac aliis ad di am partem spectantibus, à Nobis in feudum habent, &c.

1270. DATUM anno Domini M. CC. LXX. mense Novembri, feriâ tertiâ post Octavam omnium Sanctorum.

ALEYDIS, dicta de Perweys, Domina de *Hoboke* &c.

CUM charissima Mater mea bonæ memoriæ Domina *Felicitas de* Triangulo* dicta, Domina de Perweys & de Castro-Portiensi &c. Decimas novalium quarundam terrarum suarum, scilicet in Pagis de *Eeckeren* Leodiensis, & *Hoboke* Cameracensis Diocesis, Personis Religiosis Priorissæ & Conventui Vallis-Ducissæ apud *Oudergem*, secundùm Regulam B. Dominici viventibus, divinæ pietatis intuitu in eleemosinam purè & absolutè contulerit &c.

* Alias Triaño

IN quarum rerum Testimonium, Illustris Viri Domini Johannis Dei gratiâ Ducis Brabantiæ, Lotharingiæ & Limburgi, nostris Litteris præsentibus Sigillum, cum Sigillo nostro postulavimus & fecimus apponi. Et Nos Dux Brabantiæ ad petitionem charissimæ Consanguineæ nostræ Domicellæ Aleydis prædictæ, nostrum, cum Sigillo suo, apposuimus Sigillum.

DATUM anno Domini, M. CC. XC. Dominicâ quâ Cantatur *Jubilate*. 1290

CAPUT CXIII.

JOANNES I. *Brabantiæ Dux Beggimagium Bruxellense, cui nomen* Vinea, *in Protectionem suscipit, eique præscribi curat Statuta anno* 1271; *quæ Petrus Episcopus Cameracensis anno* 1323. *probavit.*

Ex Historia S. Beggæ per Rikelium.

UNIVERSIS præsentes Litteras visuris, Petrus miseratione Divinâ Cameracensis Episcopus, salutem in Domino sempiternam.

NOVERITIS Nos Litteras sub Sigillo Illustris Principis Domini Ducis Brabantiæ non cancellatas, non abolitas tenuisse, & inspexisse, formam, quæ sequitur, continentes.

IN Nomine Patris & Filii & Spiritus S. Ordinatum est, & statutum in Curia Begginarum de *Vinea* propè Bruxellam, mediante consilio & providentiâ discretorum & Religiosorum, & à tempore M. Reineri bonæ memoriæ, primi Fundatoris ejusdem Curiæ, hucusque productum & observatum; quod quidem Begginæ commorantes inibi tenent, & tenere stabiliter tenentur & debent unanimiter, quamdiu durabit societas & Conventus earum.

IN primis igitur ordinatum est & statutum per communem assensum, quod quatuor tantùm & non plures Magistræ sint ibi capitales sive magnæ, providæ, sapientes & discretæ, quæ supra omnes alias Begginas totius Curiæ sint, atque unus Curatus Presbyter sive Investitus: nec non quatuor Tutores sive Procuratores, aut plures, si necesse est: quorum omnium concordi pariter consilio cuncta Curiæ negotia fiant & agantur agenda, & de omnibus ipsius Curiæ rebus opportunè disponatur.

ITEM Capitula teneantur, quemadmodum ea Magister Reinerus Fundator Curiæ supradictæ statuerat & ordinaverat, temporibus quoque Domini Gossuini piæ memoriæ Successoris ejus tenebantur.

ITEM ad illas domos, quas aliquæ puellæ de suis propriis bonis ædificari faciunt ibidem, ipsæ ædificatrices non magis obtineant vel sibi proprietatis adscribant, quàm usumfructum, & post earum discessum hujusmodi domus ad honorem Dei remaneant, & sub titulo Charitatis, ad opus scilicet aliarum pauperum Begginarum, proprias sibi domos ædificare non valentium, nec eas habentium, talibus præstandæ ad inhabitandum eas, prout Magistratui ipsius Curiæ videbitur expedire. Nec in hujusmodi domibus in fundo Curiæ sic ædificatis, aliquis consanguineus proximus, vel hæres defunctarum quicquam proprietatis, proximitatis vel hæreditatis adscribere sibi poterit, vel debebit deinceps petere quocumque modo vel reclamare.

VERUM-tamen rationi consonum esse videtur & pietati, ut si aliqua puella sæcularis consanguinea hujus defunctæ vel amica sæculum relinquere, & ad societatem ipsius Curiæ vel Conventûs se transferre voluerit, & benè & laudabiliter vivere, vel etiam transtulit; hujusmodi puellæ fiat gratia de inhabitatione hujusmodi domorum: eâ tamen conditione; quod hæc arbitrio & conscientiæ Magistratûs Curiæ relinquantur.

ITEM nulla vidua ibidem recipiatur, nisi faciat domum inibi de propria sua sorte, vel suis bonis ædificare, dum tamen eidem suppetant facultates: quæ scilicet domus post mortem hujusmodi

jusmodi viduæ similiter remaneat ad honorem Dei, & de eadem disponatur, & fiat, quemadmodum de aliis domibus est prædictum.

Sunt præterea bona Curiæ, quæ vocantur bona Infirmariæ, sive communia bona: de iis solvatur Capellanis Curiæ id, quod cuilibet de suo competit ministerio, vel fuerit provisum. De iis bonis solvantur debita Infirmariæ, si forsitan alicui fuerit obligata. De his etiam necessitates Curiæ fiant, in Clausuris scilicet vel sepibus Curiæ faciendis vel reficiendis, in fossarum reparationibus ac pontium sive viarum, vel quarumlibet rerum aliarum, utilium & necessariarum, quibus universitas communiter indiget evidenter. De his etiam bonis provideatur pauperibus, famuli Curiæ remunerentur & ancillæ, juxta consilium Curati, Magistrarum magnarum, & Tutorum prædictorum.

Item unà tantùm constituatur puella sive Magistra, quæ se intromittat de Infirmaria, & curam gerat de his, quæ existunt in illa; quæ tamen puella sive Magistra nequaquam poterit sive debebit aliquam rem magnam incipere, quicquam distribuere, aut de quoquam disponere per se, sine consilio Magistratûs superioris.

Item in pristina domo, in qua panis Curiæ coqui solet, unus tantum constituatur, famulus, aut una ancilla, qui vel quæ curam gerat de domo illa. Huic famulo, vel huic puellæ committantur & afferantur omnes denarii, ad hanc deputati domum; ita tamen, quod de ipsis denariis nihil faciant vel distribuant, innovent vel immutent sine consilio & mandato Magistratûs.

Sunt etiam ibidem alia bona, quæ dicuntur bona Ecclesiæ: de iis bonis provideatur Ecclesiæ, in ornamentis Altaris, hostiis, utensibilibus, luminaribus, prout congruit, tegmine, fenestris, ostiis, & aliis Ecclesiæ necessariis penes consilium Magistratûs. Et hujus bona sunt eleëmosynæ scilicet, quæ apportantur, census, reditus, terræ, prata, & alia bona, quæ perpetualiter Ecclesiæ legantur, & eidem expresè deputantur: & de hujusmodi bonis omnibus nihil penitus fiat, innovetur, agatur vel immutetur, nisi adfuerit omnium prædictorum Investiti, quatuor, Magistrarum & Procuratorum consilium pariter & assensus, & propter totius Curiæ profectum ac utilitatem: nec de bonis Custos Ecclesiæ per se aliquatenus se intromittat sine mandato Magistr. antedicti.

Cum itaque hujusmodi ordinatio & Statuta, decentia, salubria, & honesta esse videantur, & Omnipotentis Dei gratiâ accepta, pluribusque in futurum profutura, Nos Joannes Dei gratiâ Lotharingiæ Dux & Brabantiæ ad ea omnia & singula consensum nostrum adhibentes, & assensum, eademque laudantes & approbantes eisdem auxilium nostrum impertiri promittimus, & favorem fideliter tenendis & custodiendis eisdem Begginis prædictæ Curiæ de *Vinea*, ipsarum Curtem cum omnibus bonis suis: res quoque & bona prædictarum Begginarum undique per terram nostram, & dominium sub nostra recipiendas protectione, nostroque conductu præsentium Testimonio Litterarum, Sigillo nostro sigillatarum.

Datum apud Bruxellam, Dominicâ post Ascensionem Domini nostri. Anno ejusdem M. CC. LXXI. 1271.

Quibus Litteris & contentis in iisdem visis, & diligenter consideratis, quia vidimus ipsa contenta esse salubria & honesta, ipsas Litteras & contenta in eisdem laudamus, approbamus, & Auctoritate nostrâ ordinariâ confirmamus.

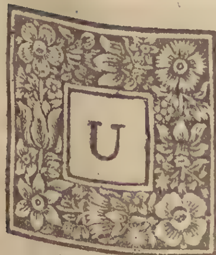
In cujus rei Testimonium Sigillum nostrum præsentibus Litteris duximus apponendum.

Datum Cameraci, in Vigilia B. Matthiæ Apostoli. Anno Domini M. CCC. XXIII. 1323.

CAPUT CXIV.

Abbas Sancti Cornelii ad Indum Ordinis S. Benedicti juxta Aquisgranum Abbati & Conventui Jettensi Ordinis Præmonstratensis juxta Bruxellam vendit bona sita in Parochia de Neerheembeke, *anno* 1272.

Ex Archivis MS. Capituli Anderlecht.

Universis præsentes Litteras inspecturis, Reynardus Divinâ permissione Abbas Monasterii S. Cornelii Indensis Ordinis S. Benedicti Coloniensis Diœcesis, totusq; ejusdem Loci Conventus salutem in Domino sempiternam.

Universitati vestræ volumus esse notum, quod Nos jam dudum mole debitorum oppressi & diversis creditoribus in magnis pecuniarum summis obligati necesse habuimus Villas nostras videlicet *Berghem*, *Aoussem* & *Castenehout*, *Greffenie*, *Lankaelaer*, *Glendorp* Coloniensis Diœcesis & Villam nostram de *Mortiers* Leodiensis Diœcesis cum ipsarum Villarum appenditiis nostris creditoribus tradere titulo hypothecæ seu pignoris obligatas conditionibus appositis & conventionibus factis, per quas & secundùm quas dictæ Villæ cum earum appenditiis in manibus ipsorum creditorum non sine maximo & dampnoso perpetuæ amissionis ipsarum periculo diutius ullo modo poterant remanere. Ejusmodi etiam necessitate compulsi majorem partem bonorum quæ habebamus in Villis & Territoriis de *Ronaco*, *Horembieke S. Cornelii*, *Bracle*, *Acrinia*, *Woudeck* & *Elsele* cum appenditiis & pertinentiis dictarum Villarum ad vitas aliorum vendidimus. Reliquam verò partem pro pensionibus

sionibus venditis ad tempus obligamus emptoribus traditâ possessione naturali. Cumque tempore præcedente æris alieni & etiam usurarum voragine molestissimâ detineremur oppressi, & bona mobilia penes Nos, unde tantis oppressionibus obviare possemus, vel Nos ab eis liberare, inveniri non possent, nec nisi per distractionem aliquorum bonorum nostrorum immobilium & jurium, ab hujusmodi videremus Nos posse gravaminibus & oneribus relevari, ut etiam imminentia preveniremus Monasterii nostri pericula graviora, non invenientes alium competentiorem modum evadendi gravamina prænotata, Villas sequentes, videlicet *Ronacum Horembiecke S. Cornelii*, *Bracle*, *Atriniam Woudeke* & *Escheille* omnesque pertinentias earumdem Villarum ac omne dominium directum & utile & omne jus nobis & Ecclesiæ nostræ in dictis Villis & in earum Territoriis, pertinentiis ac appendentiis competens, & omnia quæ in eis habebamus & quæ habere debebamus seu habere poteramus, ex quacumque causa vel quocumque modo, & quæ nostri juris erant & esse poterant, sunt & esse possunt in omnibus terris arabilibus, pratis, aquis, pascuis, silvis, nemoribus, paludibus, rejectis & aliis rebus nominatis & non nominatis, ac si essent propriis specificatæ nominibus, & omnes justicias, justitiarias rationes, ratiocinia, homagia, relevia & omnia alia jura nobis & Ecclesiæ nostræ in præmissis Villis, Territoriis, pertinentiis ac appenditiis competentia necesse habuimus vendere, vendidimus & vendimus, tradidimus vel quasi tradidimus, tradimus vel quasi tradimus cessimus & concessimus, cedimus & concedimus Illustri Viro Guidoni Comiti Flandriæ ad opus sui & Successorum suorum Comitum Flandriæ pro vero & justo pretio, videlicet pro quatuor millibus librarum, & quinquaginta libris Flandrensis monetæ quod pretium ab eodem Comite in pecunia numerata recepimus & in Monasterii nostri relevamen, remedium, utilitatem refudimus, & profectum, videlicet in redemptionem & liberationem supradictarum Villarum nostrarum de *Berghem*, de *Aoussem*, de *Castenehout*, de *Greffenie*, de *Lankelar*, de *Glendorp* & de *Mortiers* ac appenditiarum ipsarum, quæ nobis & Monasterio nostro plurimum fructuosæ sunt & vicinæ, ac in solutionem debitorum nostrorum, in quibus sub gravissimis usurarum molestiis eramus obligati & dictum pretium nobis & Monasterio nostro amplius profuisse & prodesse confitemur cognoscimus & juramus, quàm præfata bona seu præfatæ Villæ profuissent aut proficere potuissent, si vendita vel venditæ non fuissent: præsertim cum dictæ Villæ venditæ, quæ Diœcesis Cameracensis existunt, essent à nobis & Monasterio nostro valde remotæ & ab emptoribus pensionum & partis ipsarum Villarum ad tempus vel ad vitas tenerentur, fructusque perciperentur earumdem & infra districtum plurium Nobilium & potentum adversus Nos de jurisdictione temporali incessanter contendentium, & jura & bona nostra turbantium, situata; nec nobis essent ad manum, nec commodè gaudere possemus de eisdem.

In ipsis etiam requirendis & procurandis magna nobis tam laborum quàm sumptuum incumberet difficultas. Omnibusque pensatis eadem bona inter cetera Monasterii nostri minùs erant nobis fructuosa.

Ad hæc omnia servitia quæ nobis & Ecclesiæ nostræ sub prætextu vel ratione dominii Principatûs, honoris aut dignitatis seu Patronatûs vel prælaturæ ex jure vel ex more à quibuslibet Personis, Universitatibus, corporibus vel Collegiis debebantur debentur & deberi poterunt quæcumque & etiam si qua sunt inter hæc, quæ gratis accipi opportet sive dari, nec non & omnia alia & singula infra metas subscriptas, videlicet Tornacum, Gandavum, Bruxellam, & Montes in Hannonia nobis aut Monasterio nostro jure, consuetudine, vel alio quoquo modo competentia dicto Comiti ad opus sui & Successorum suorum Comitum Flandriæ omnino cedimus & cum prædicta Universitate in eum ad opus sui & Successorum suorum Comitum Flandriæ transferimus, & translata esse & transisse confitemur: nihil in prædictis Villis, Territoriis, pertinentiis & appenditiis infra dictas metas nobis juris retinentes.

Confitemur etiam quod licet bona prædicta ritè fuerint subhastata, non tamen invenimus emptorem qui plus vel tantùm offerret nomine pretii quod recipimus à dicto Comite pro pretio bonorum prædictorum.

Ceterum ut præmissa acta & conventa solempniùs firmarentur & firmiùs per omnia perseverent Nos R. Abbas & Conventus Yndensis Johannem de Bruxella Clericum nostrum Procuratorem nostrum ad partes transmisimus antedictas, dantes eidem Procuratori nostro potestatem, auctoritatem & mandatum speciale, Ego R. Abbas pro me & Nos Conventus Yndensis de Abbatis nostri prædicti voluntate & mandato speciali & nomine nostri Monasterii jurandi in animas nostras & quilibet nostrum in suam, quod supradicta bona nostri erant Allodii & proprii juris nostri, & tam liberæ conditionis quod de ipsis, vel pro ipsis nulli hominum in aliquo exactionis servitio vel in aliqua prorsus angaria seu perangaria tenebantur. Et etiam potestatem plenariam eadem bona pro nobis & vice omnium nostrum werpiendi & evidenter effestucandi.

Qui utique Johannes secundùm sibi datam, ut dictum est, potestatem, vocatis & præsentibus omnibus quorum propter hoc fuerat præsentia requirenda, & qui de talibus judicare consueverant & debebant, per dictam werpitionem & effestucationem & per eorumdem judicatorum sicut opportuit documentum & judicium de præfatis bonis Nos quidem exhæredavit ac dictus Comes pro se & suis Successoribus Comitibus Flandriæ ritè & per documentum & judicium dictorum judicatorum de eisdem bonis adheredatus extitit, & in ipsorum bonorum vacuam

cuam possessionem & solempnem investituram cum legitima & integra juris adhibitione inductus & missus.

Quia verò tantam gerimus ergà dictum Comitem benevolentiam in hoc facto, quod si quid in his omnibus esset à dicto Procuratore minus factum, suplere vellemus & volumus per Nos ipsos ad cumulum perfectionis & consummationis totius negotii supradicti. Nos R. Abbas & totus Conventus Yndensis in nostro Yndensi Capitulo residentes & propter hoc specialiter congregati prædicti Comitis Procuratore ad omnia tangentia, præcedentia & sequentia legitimè & sufficienter ordinato præsente, Ego quidem R. Abbas Yndensis per me ipsum, & Nos Conventus Indensis per Procuratores nostros & sindicos sive Economos Monasterii nostri videlicet Petrum Decanum nostrum Yndensem & Magistrum Johannem de Bruxella Clericum legitimè pro nobis ad hoc de Abbatis nostri licentia constitutos, tactis Sanctorum reliquiis & Evangeliis Sacrosanctis juramentum præstitimus corporale, & præstamus jurantes in animas nostras, quod de causis & de emolumentis contractuum prædictorum ita sit & fuerit sicut superius est expressum.

In eodem quoque Capitulo & eodem die tam per vivam vocem, quàm per abdicationem manuum corporalem, semel secundo ac tertio, ritè & secundùm morem nostrum ac Patriæ consuetudinem werpivimus & effestucavimus omnia bona à nobis vendita supradicta, eadem cum omnibus juribus & pertinentiis eorum in manus Procuratoris dicti Comitis, nomine & ad opus dicti Comitis & Successorum suorum Comitum Flandriæ totaliter reportantes, jure perpetuo ab eodem Comite & ejus Successoribus Comitibus Flandriæ pacificè possidenda, nec in eisdem bonis seu eorum pertinentiis, aut infra prædictas metas nobis aut Successoribus nostris quidquam aliquâ retinuimus ratione.

In ipso nihilominus adjecimus & adjicimus sacramento, quod hos contractus, & omnia & singula supradicta inviolabiliter tenebimus, & adimplere fideliter satagemus, & quod contra præmissa, vel aliquod præmissorum nunquam per Nos aut per alium veniemus, aut aliquid attemptabimus ullo modo, nec artem aut ingenium quæremus per Nos aut per alium, quo minus dictus Comes & ejus Successores Flandriæ Comites de bonis gaudeant memoratis.

Quinimmo prædicto Comiti & Procuratori dicti Comitis nomine ipsius Comitis & Successorum suorum prædictorum legitimè stipulanti sub fide & juramento prædictis permisimus & permittimus habere licitè dicta bona, & quod super eisdem bonis & eorum pertinentiis adversùs quoscumque homines perpetuam eis exhibebimus garandiam in nostris propriis sumptibus & expensis.

Si autem per Nos vel per alium in futurum reclamemus vel vindicemus bona prædicta, aut jus in eisdem bonis, vel contra prædictam venditionem veniamus ullo modo : si etiam ex officio cujuscumque superioris irritaretur vel revocaretur dicta venditio sive ad instantiam vel denunciationem nostram, sive motu proprio ipsius superioris, vel quocumque alio modo, Nos dicto Comiti vel ejus Successori Comiti Flandriæ octies mille libras Flandrensium solvere & reddere tenebimur, & juramento interposito promisimus & promittimus solvere & reddere, priusquam dictus Comes vel ejus Successor Comes Flandriæ à possessione dictorum bonorum ejiciatur vel eam deserat, fructibus ab ipso Comite vel ejus Successoribus prædictis usque ad tempus solutionis dictarum octies mille librarum perceptis, in eisdem octies mille libris minimè computandis. Concedentes, quod si ad eam causam deveniremus, quod absit, quod dictas octies mille libras secundùm hujusmodi nostram obligationem solvere teneamur, dictus Comes vel ejus Successores Comites Flandriæ tam fructus prædictos, quàm summam excedentem pretium conventum habeant & sibi retineant nomine sui interesse. Confitemur etenim multum interesse etiam singulariter dicti Comitis & ejus Successorum Comitum Flandriæ habere licitè dicta bona.

Ad majorem autem securitatem pro præmissis omnibus & singulis diligentiùs implendis, roborandis & tenendis, dicto Comiti & ejus Successoribus prædictis Nos & Successores nostros, & Monasterium nostrum, & omnia bona ipsius Monasterii obligamus, etiam eatenus, quod nisi præmissa firmiter fuerint observata ac totaliter adimpleta, ipsi de bonis nostris ubicumque fuerint, per se vel per alium tantum capiant vel capi faciant suâ auctoritate, invocato etiam si voluerint brachio seculari, quamdiu per simplex dictum suum super præmissis fuerit eis plenariè satisfactum : nec captionem hujusmodi in nostram fieri reputabimus vel reputare poterimus injuriam vel offensam.

Confitemur itaque quod præmissa omnia ritè secundùm jus & morem nostrum ac consuetudinem terræ facta sunt & auctoritate & consensu majorum nostrorum interveniente super omnibus & singulis his quæ superiùs continentur, & quantum ad ea omnia & singula Nos R. Abbas & Conventus Yndensis Monasterii sub juramento nostro prædicto & per idem juramentum renuntiamus specialiter & expressè exceptioni rei non venditæ, pretii non soluti, aut pecuniæ non numeratæ seu non solutæ, beneficio restitutionis in integrum, ac omni beneficio quod Ecclesiis competit contra alienatores rerum suarum, & ei quod dici posset de facto Nos deceptos seu læsos esse, seu Monasterium nostrum deceptum sive læsum ultra dimidium justi pretii vel alias, aut confessiones nostras prædictas esse falsas, & omni juri per quod in ipsum Comitem vel ejus Successores prædictos transferri posset onus probandi quod prædictum pretium in utilitatem nostri Monasterii sit conversum, exceptioni doli mali, vis, metus in factum, Constitutioni de duabus dictis, omni Statuto & consuetudini, omnibus Privilegiis à Papa vel Imperatore aut quovis alio Prælato vel Principe concessis & concedendis, omnibus Litteris justitiam

justitiam vel gratiam continentibus, in quacumque forma impetratis vel impetrandis à Sede Apostolica vel Legatis ejus, vel quocumque alio Ecclesiastico vel seculari Prælato, Principe vel Judice.

PROMITTENTES sub eodem juramento quod si adversus præmissa, vel aliquod præmissorum aliqua talia Privilegia seu tales Litteræ emanaverint in futurum vel jam emanârunt, quod Nos eis non utemur, etiamsi relaxationem contineant juramenti; quinimmo ex nunc renuntiamus eisdem & omnino ea cassa & irrita volumus haberi. Renuntiantes etiam quantum ad præmissa omnia & singula omni auxilio facti & Juris Canonici & Civilis, & omnibus exceptionibus, defensionibus & subterfugiis, per quas contra præmissa vel aliqua præmissorum venire possemus vel ea modo quolibet per Nos vel per alium impedire. Renuntiamus etiam specialiter & expresse juri dicenti generalem renuntiationem non valere.

UT igitur contractus prædictus & ea quæ ad ipsum pertinent, vel gratia ipsius adjecta sunt, ut superius conscripta sunt & conventa stabilitatem in perpetuum obtineant inconcussam, nec aliqua possint inposterum calumpnia vel oblivione dissolvi, Nos R. Abbas & Conventus Yndensis super his omnibus præsentem Cartam concordi voluimus & fecimus unanimitate conscribi & eam Sigillorum nostrorum appensione munitam præfato Comiti Flandriæ in inviolabile porreximus & dedimus Testimonium præmissorum.

DATUM anno Domini millesimo ducentesimo octuagesimo, mense Decembri. 1280.

CAPUT CXV.

JOANNES I. *Brabantiæ Dux benefacit Equitibus Ordinis Theutonici Domûs Confluentinæ in Germania, simulque Domui seu Commendariæ de* Pitzemburgh *Mechliniæ à Confluentina dependenti, annis* 1280. *& seqq.*

Ex Notitia Marchionatûs S. R. I. authore Barone Le Roy.

JOANNES Dei gratiâ Dux Lotharingiæ & Brabantiæ, universis præsentes Litteras inspecturis salutem & cognoscere veritatem:

NOTUM vobis facimus quod Nos ob remedium animæ nostræ & Antecessorum nostrorum liberamus, quitamus, & quitos clamamus, in perpetuum Fratres Domûs Teutonicorum in Allemania, ab omnibus exactionibus, winagiis seu theloniis, & ab omnibus juribus quæ ab ipsis Fratribus hactenus percepimus seu percipere consuevimus de quibuslibet navibus & vinis ipsorum Fratrum in Antverpia.

VOLENTES quod dicti Fratres & ipsorum Nuntii in aqua Antverpiensi liberum habeant transitum eundi & redeundi.

1280. DATUM anno Domini millesimo ducentesimo octuagesimo, Sabbato post Assumptionem.

NOS JOANNES Dei gratiâ Dux Brabantiæ, & Lotharingiæ.

UNIVERSIS præsentes Litteras visuris & audituris volumus esse notum, quod Nos hereditatem cum omnibus appenditiis suis & pertinentiis situm in Castro Antverpiensi, quæ hereditas quondam fuit Gerardi de Anderstat Militis, & quam erga heredes dicti Gerardi emimus, Viris Religiosis Commendatori & Fratribus Domûs Sanctæ Mariæ Teutonicorum in Confluentia legitimè vendidimus, de qua hereditate ex parte dictorum Religiosorum nobis ad plenum est satisfactum, promittentes dictos Religiosos de dicta hereditate contra quoscumque defendere & guarandire, præsentium Testimonio Litterarum Sigilli nostri munimine sigillatarum.

DATUM & actum anno Domini millesimo ducentesimo octuagesimo quarto, in crastino Pentecostes. 1284.

UNIVERSIS præsentes Litteras visuris. Nos JOANNES Dei gratiâ Dux Lotharingiæ, Brabantiæ & Limburgiæ.

NOTUM facimus quod Nos.... Honorabilibus Viris ac Religiosis nobis in Christo dilectis Commendatori & Fratribus Domûs Teutonicorum de Confluentia, concessimus & concedimus, ut ipsi muros Castri Antverpiensis, prout à latere possessionum & hereditatis eorum ibidem se extendunt, valeant licitè retinere & debitè, salvo tamen quod per eorum ædificia quæ etiam licitè super dictos muros construere & construi facere possunt, tuitio & defensio Castri non sit aliquatenus occupata, sed prompta & parata pateat, & inveniatur prout necessitas requisierit quoties fuerit oportunum:

IN cujus rei Testimonium Sigillum nostrum præsentibus duximus apponendum.

ACTUM anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo septimo, die Sabbati ante Lætare Jerusalem. 1297.

CAPUT

CAPUT CXVI.

MARTINUS IV. *Pontifex constituit Conservatorem bonorum Monasterii Cortembergensis Monialium Ordinis S. Benedicti Affligemiensem ejusdem Ordinis Abbatem, anno* 1284.

Ex MS. Archivis Anderlechtens.

MARTINUS Episcopus, Servus Servorum Dei, dilecto Filio Abbati de Affligemo, Ordinis Sancti Benedicti, Cameracensis Diocesis, salutem & Apostolicam benedictionem.

SUA nobis dilectæ in Christo Filiæ Abbatissa & Conventus Monasterii de *Cortenberghe* Ordinis S. Benedicti, petitione monstrarunt, quod non-nullæ Ecclesiasticæ Personæ, tam Religiosæ quàm seculares, etiam in Personatibus & dignitatibus constitutæ, nec non Comites, Barones, Milites & alii Laïci Cameracensis & Leodiensis Civitatum & Diocesium, Castra, Villas, terras, domos, possessiones, prata, pascua & nonnulla alia bona immobilia, quæ ab eodem Monasterio in feudum vel sub censu annuo seu redditu tenent, quandoque locis religiosis, Ecclesiis, Ecclesiasticis quoque personis, interdum vero potentibus atque Laïcis, vendere vel donare, & ad perpetuum censum concedere, ac de ipsis alios infeudare, & alios eadem alienare, nec non hujusmodi Castris, Villis, terris, possessionibus aliisque bonis prædictis novas servitutes imponere, de facto, cum de jure nequiverint, absque ipsarum Abbatissæ & Conventûs assensu legitimo, temeritate propriâ præsumpserunt.

SICQUE illi prætextu concessionis, infeudationis & alienationis hujusmodi in Castris, Villis, terris & aliis supradictis bonis quodammodo jus dominii sibi vendicare contendunt, dum per ipsos illa in alios, & per illos sæpè in Personam tertiam, & deinceps ipsis Abbatissâ & Conventu non requisitis nec consentientibus sunt translata.

UNDE cum ex hoc Monasterium prædictum non modicam sustinuerit læsionem, dictæ Abbatissa & Conventus nobis humiliter supplicarunt, ut providere super hoc indempnitati ipsius Monasterii paternâ sollicitudine curaremus.

NOS itaque prædictarum Abbatissæ & Conventûs precibus inclinati, discretioni tuæ per Apostolica Scripta mandamus, quatenus si est ita, & infeudationes seu alia præmissa quæ ab iisdem Religiosis, Clericis, Comitibus, Baronibus & Laïcis sunt contra justitiam attemptata, ea in irritum revocare, & ne ab eis similia de cetero attemptentur Authoritate nostrâ firmiter inhibere, procures; contradictores per Censuram Ecclesiasticam appellatione postpositâ compescendo.

PROVISO ne in terras dictorum Comitum & Baronum excommunicationis vel interdicti sententiam proferas, nisi à nobis super hoc mandatum receperis speciale.

TESTES autem qui fuerint nominati, si se gratiâ, odio vel timore substraxerint, censurâ, simili appellatione cessante, compellas veritati testimonium perhibere.

DATUM apud Urbem veterem Nonis Martii, Pontificatûs nostri anno tertio.

CAPUT CXVII.

JOANNES II. *Brabantiæ Dux Begginas Bruxellenses suâ protectione donat, iisque benefacit anno* 1303.

Ex Historia S. Beggæ per Rikelium.

NOS JOANNES Dei gratiâ Dux Lotharingiæ, Brabantiæ, Limburgi, &c.

NOTUM facimus omnibus has inspecturis tam præsentibus quàm futuris, quod pro refrigerio animæ nostræ & Parentum seu Progenitorum nostrorum, suscepimus in tutelam & nostram custodiam Begghinas Curiæ Bruxellensis, tam præsentes quàm futuras, earumque bona; promittimusque nostro & Successorum ac hæredum nostrorum nomine, Nos liberas eas à servitute solvendi legitima dari solita servaturos; nec exacturos unquam ab eis gabellas aut taillias, neque permissuros Nos esse, ut ab eis tale quid exigatur; sed tam ipsas, quàm quæcunque ad eas pertinere noscuntur, eximimus & excipimus ab omni gravamine; rogamusque Posteros nostros, ut quantùm Nos amant, tantùm etiam studeant indemnes eas servare, nec unquam illis onus aut vectigal aliquod precarium imponant aut imponi faciant.

IN cujus rei fidem præsentes has conscribi curavimus, & ut undecunque fides & robur eis suum maneat, Sigillo nostro signavimus.

ACTUM anno à Nativitate Domini M.CCC.III. Sabbatho ante Cineralia. 1303.

CAPUT

CAPUT CXVIII.

vide pag. 10. in Notis.

GERARDUS *Abbas Eynhamensis jura & prædia quæ aliquando in* * Deurne *prope Antverpiam vicinisque in locis possidebat, transcribit in Abbatem & Conventum S. Michaëlis Antverpiæ anno* 1308.

Ex Notitia Marchionatûs S.R.I authore Barone le Roy.

UNIVERSIS præsentes Litteras inspecturis, GERARDUS Dei patientiâ Abbas, & eorundem Monasterii Eyhamensis Ordinis Sancti Benedicti Cameracensis Diœcesis, salutem in Domino sempiternam.

NOVERINT universi, Nos ex urgenti necessitate solutionis debitorum nostrorum vendidisse, effestucasse, tradidisse, ac perpetuò quitavisse, de consensu Virorum Venerabilium Vicariorum in spiritualibus & temporalibus Venerandi in Christo Patris ac Domini Domini P. Dei gratiâ Cameracensis Episcopi in remotis agentis, omnia & singula bona nostra, jura, jurisdictiones, & minores justitias quocumque nomine censeantur, quæ habebamus vel habere potuimus, & Nobis seu nostro Monasterio competiverunt aut competere potuerunt, in Parochiis de *Deurne*, de *Borsbeeck*, de *Wesele*, de *Wynegem*, de *Wommelgem*, & de *Mercxem*, decima quæ de *Godtsenhoven* vulgariter nominatur, & bona quæ in *Deurne* deũr. H. Eechove dumtaxat exceptis, Religiosis Viris Abbati & Conventui Monasterii S. Michaëlis Antverpiensis Præmonstratensis Ordinis, pro certa parte ab eisdem Abbate & Conventu in numerata pecunia plenariè persoluta, & in solutionem nostrorum debitorum totaliter conversa, prout hæc, & alia in nostris Litteris, nostris Sigillis & Dominorum Vicariorum Sigillo sigillatis, dictisque Religiosis à nobis traditis pleniùs continentur.

QUÆ quidem bona promisimus & promittimus ipsis Viris Religiosis ab omni onere, servitio, calumpnia, pensionibus annuis, & quâlibet aliâ impeditione libera declarare & purgare, & specialiter de receptione canum venaticorum Excellentiæ Principis I. Dei gratiâ Lotharingiæ, Brabantiæ & Limburgiæ Ducis, quam in Hova nostra apud *Eeckhove* præfata perpetuo assignamus: eandem Hovam ad hoc specialiter onerantes & obligantes.

IN cujus rei testimonium Sigillum nostrum præsentibus Litteris duximus apponendum, supplicantes insuper Dominum Ducem, quatenus omnia & singula præmissa, approbare, laudare, warandare, & quantum in ipso est ratificare dignetur. Et ob hoc suum Sigillum nostris Litteris præsentibus apponere.

ET Nos JOANNES Dei gratiâ Dux Lotharingiæ, Brabantiæ & Limburgiæ, ad supplicationem Abbatis & Conventûs Monasterii Eyhamensis prædicti præmissa omnia & singula quæ in Nobis sunt, laudamus, approbamus & ratificamus, & dicto Abbati & Conventui Monasterii S. Michaëlis Antverpiensis legitimè warandare promittimus.

ET ob hoc Sigillum nostrum & in testimonium omnium præmissorum Litteris præsentibus duximus apponendum;

DATUM anno M. CCC. VIII. die Divisionis Apostolorum. 1308

CAPUT CXIX.

HENRICUS *Romanorum Imperator Monasterium Bello-Montanum pro Monialibus Ordinis S. Dominici Valencenis, fundat ac dotat anno* 1311.

Ex Historia Valencenens. P. Outreman.

HENRICUS Dei gratiâ Romanorum Rex semper Augustus, universis Sacri Romani Imperii fidelibus ad quos præsentes pervenerint, gratiam suam, & omne bonum.

DUDUM ob remedium animæ nostræ, ac Progenitorum nostrorum quidquid jure habebamus, & habere poteramus in mansione, sive Domo sita in Parochia S. Nicolai Oppidi Valenchen. in Hannonia, & pertinentiis seu proprisiâ ipsius; quam videlicet mansionem Balduinus de Avesnes Dominus de Bellomonte, claræ recordationis Avus noster, & Felicitas Uxor ejus Avia nostra acquisierunt, & tenuerunt toto tempore vitæ suæ; & postmodum Domina Beatrix Comitissa Luxembur. prædictorum Filia, Mater nostra karissima usque ad hæc tempora tenuit hæreditario jure, concessimus, donavimus, ac cessimus pro Nobis, nostrisque hæredibus, & Successoribus dictæ Matris nostræ, ad hoc finaliter, ut in dicta mansione, in qua nativitatis originem sumpsimus, nostro dictæque Matris nostræ nomine Monasterium Sororum Ordinis Prædicatorum fundaretur, & in laudem divini nominis constitueretur.

ASSIGNANTES & deputantes in dotationem dicti Monasterii redditus ducentarum librarum nigrorum Turonen. vel æquivalentis monetæ, recipiendos

recipiendos annis singulis super sylvas nostras dictas de *Raimes*, & de *Vicogne*, deductis omnibus sumptibus & expensis; quæ sylvæ pertinebant hæreditariè quondam bonæ memoriæ Margaretæ Flandren. & Hanonien. Comitissæ Aviæ Matris nostræ &c.

DATUM Mediolani III. Non. Martii Indict. IX. Anno Dom. M. CCC. XI. Regni anno tertio. 1311.

CAPUT CXX.

ROBERTUS *de Bethunia Comes Flandriæ Curam Begginagii Gandensis committit FF. Prædicatoribus ibidem anno* 1312.

Ex Belgio Dominicano.

CONSILIARII Concilii Domini Archiducis Austriæ, Comitis Flandriæ, ordinati in Flandria,

NOTUM facimus omnibus, quod vidimus, & visitavimus certas Litteras in parcameno quondam dignissimæ memorię Domini Roberti Comitis Flandriæ, sigillatas Sigillo suo, & contra-sigillatas in simplici cauda, & cera viridi, cujus tenor de verbo ad verbum sequitur:

Robertus Comes Flandriæ Religioso & honesto viro, in Deo bono amico nostro, Priori FF. Prædicatorum Gandensium, & omnibus Prioribus, qui futuris temporibus ibi erunt, salutem.

CUM custodiam & tutelam Begginasii S. Elisabeth Gandavi, quæ ab antiquis temporibus, ut communiter scitur, ad Nos pertinet, commiserimus Fideli nostro Ivoni de Vaernewyck Equiti, sciant omnes semper voluntatem & intentionem nostram esse: quia dictus Eques impeditus & occupatus est negotiis & officiis nostris, sicut apparet: quod Vos, & qui erunt futuris temporibus secundùm consuetudinem Prædecessorum nostrorum, & Prædecessorum vestrorum, Priores Gandenses Ordinis vestri, possitis per Vos facere magnam Magistram in dicto Begginasio, & stabilire, ponere, & deponere, toties quoties opus erit.

ET quod Vos possitis statuere Capellanos secundùm consuetudinem, & usum, & deponere, dum locus & justitia exigent.

ET quod Vos possitis audire rationes & computus illarum possessionum & bonorum singulis annis, dissolutiones & insolentias corrigere in dicto Begginasio, &c.

SCRIPTUM Cortraci Dominicâ post Festum S. Dionisii anno M. CCC. XII. 1312.

IN cujus Testimonium Sigillum Concilii Flandriæ his præsentibus fecimus apponi.

DATUM Gandavi die undecimâ Januarii anno millesimo quingentesimo septimo. 1507.

CAPUT CXXI.

JOANNES II.* *Brabantiæ Dux Supremum Brabantiæ Concilium instituit anno* 1312, *in Cortenberga, qui Vicus Bruxellam inter & Lovanium situs est.*

* Suprà Pag. 446, malè Joannes III.

Ex Historia Concilii Brabantiæ.

IN nomine Sacro-Sanctæ & Individuæ Trinitatis, Patris, Filii & Spiritûs Sancti, à cujus invocatione bonum ducitur exordium, optimusque consequitur finis.

Nos JOANNES Dei gratiâ Dux Lotharingiæ, Brabantiæ & Limburgi, invocantes auxilium Patris, Filii & Spiritûs Sancti, spectantes ac desiderantes, cùm Decessorum nostrorum, Nostram, Hæredum & Successorum nostrorum salutem; tum publicam utilitatem & commodum totius regionis, subditorumque nostrorum, inopum æquè ac divitum, ut eis perquam optimè prospiciamus, præsertim propter quamplura & fida officia, quæ illi Majoribus nostris, Nobisque præstitêre, & præstituros deinceps confidimus, maturâ habitâ deliberatione, iis bonâ fide donavimus & donamus pro Nobis & Posteris nostris in perpetuum, omnia & singula capita, qualia infrà descripta.

Ac Primùm quidem, quod Nos, aut Hæredes, aut Successores nostri, nullas unquam oblationes, subsidia, indictiones, aut exactiones populo irrogabimus, nisi occasione & causâ Equestris militiæ, Conjugii, aut Captivitatis: easque indictiones tam moderatè imperabimus, ut nemo iis lædatur, aut prægravetur.

CUM Subditis nostris universis, lege & judicio agemus, iisque divitibus juxta ac pauperibus, jus ex æquo dicemus, secundùm archetypum Codicillorum ea de re conscriptorum, qui Codicilli diligenter examinabuntur: Et si quid in iis deprehendetur, emendationem quod requirere videbitur, aut Subditis nimis grave, aut durum, id consilio Virorum bonorum, eorumque ad hoc deligendorum, emendabitur, & moderatiùs temperabitur.

PORRÒ insuper Nos, hæredes & Successores nostri, omnibus & singulis Urbibus, immunitates, libertates, ac jura sua, quibus hactenus fruuntur, integra & salva servabimus, subditisque nostris juxta cujusque Civitatis jura, justitiam administrabimus, neque permittemus ea ullo

ullo pacto convelli, infringi, aut labefactari.

Suffragante consilio Patriæ, legemus ex Equestri ordine quaternos maximè commodos, frugi, & in publica commoda intentos, & ex plebeio ordine, nimirum ex Lovaniensibus ternos, ex Bruxellensibus totidem, ex Antverpiensibus, Buscoducensibus, Thenensibus & Leeuensibus singulos.

Atque hi delecti tertiâ qualibet hebdomadâ, Cortebergæ Conventum agent, cum imperio & auctoritate, quam pro Nobis Posterisvè nostris illis impertimur: ut audiant & cognoscant, num in rebus Patriæ jam memoratis, aut iis, quæ imposterum accidere poterunt, aliquis defectus, aut vitium irrepserit, illudque pro summa potestate, quam nostro Successorumque nostrorum nomine illis concedimus, emendent, ac corrigant, aliaque omnia statuant & decernant, quæ in rem communem usui fore arbitrabuntur.

Quæ omnia & singula rata ac firma esse volumus in perpetuum: neque Nos, aut Successores nostri, adversùs ea unquam, quocumque pacto faciemus, aut quicquam moliemur.

Porrò, si eveniat aliquem è selectis fato concedere, aut ad id munus haud parem, aut idoneum esse, substituetur in ejus locum quem dixerit Cœtus Cortebergensis.

Delegendi Equites, aliique de meliore nota homines, tactis Sacris Evangeliis, Deo Divisque Testibus jurabunt, se Nobis Posterisve nostris, ac subditis universis, divitibus juxta & pauperibus, optimè consulturos, operamque sedulò daturos, ut illis constent jura sua, jusque ex æquo dicatur.

Quæcumque Delegati Cortebergenses statuent, aut decernent, rata erunt: & Nos, Successores nostri, aut quivis alius, si eorum Placita infregerit, aut iis obstiterit; placet & volumus pro Nobis & Successoribus nostris, ut justitium sit, neque obsequium ullum Nobis præstetur, donec ejusmodi Placitis sit obtemperatum.

Quæ omnia & singula spondemus bonâ fide, & juramus manû sacro Codici impositâ, pro Nobis, Hæredibus & Successoribus nostris, rata ac fixa habituros, & haberi curaturos, neque adversùs ea quidquam ullo pacto, sive dolo, astu, calliditate, aut aliâ quâcumque machinatione, per Nos Posterosvè nostros commissuros.

Atque ad majorem eorum securitatem perpetuumque munimen, rogamus & mandamus omnibus Baronibus, Equitibus, aliisque qui sub nostra ditione clientelæ jure prædia possident: Oppidanis item Civitatum, cùm majorum, tùm minorum jubemus, per fidem & obsequium, quo nobis obstricti sunt, ut omnia & singula jam memorata, interposito Sacramento, districtè servent; quemadmodum Nos supra promisimus ea sarta tecta in perpetuum ipsis ipsorumque posteris & successoribus servaturos.

Cæterùm rogamus & edicimus omnibus præsentibus & futuris, si contingat Nos, Heredes, aut Successores nostros Capita memorata penitùs aut ex parte abrogare, aut ab iis deflectere, ut Nobis, heredibus & Successoribus nostris, nullis obsequii, aut obedientiæ legibus teneantur, nevè auxilio juvent, donec cuncta in integrum fuerint restituta. Si vero aliquis è Baronibus, Equitibus, aliisque beneficiariâ lege nobis mancipatis, vel etiam ex Oppidanis præsentibus & secuturis, has Sanctiones infregerit, aut infringere molitus fuerit, pro Nobis, Heredibus, Successoribusque nostris, perfidum eum & intestabilem pronuntiamus, ac ab omnibus honoribus dignitatibusque publicis excludimus.

Quæ universa ac singula capita Sigillis suis rata fecerunt Dux ipse Joannes, Comites Juliaci & Lossensis: Equites triginta quinque, Proceres alii viginti tres: & Legati Civitatum hoc ordine, Lovanii, Bruxellæ, Antverpiæ, Boschi, Thenarum, Leviæ, Nivellæ, Geldoniæ, Genapiæ, Lyræ, Herendalsti, Turnohoudæ, Hannuti, Vilvordiæ, Furæ, Ischæ, Merchteniæ, & Capellæ, quorum singula nomina in ipsis Tabulis exprimuntur.

Sequuntur in Miræo, suprà Lib. 1. Donat. Belgicarum cap. 138. nomina Procerum Brabantiæ, qui prædictis Comitiis Cortembergensibus habitis die 1. Octobris 1312. interfuerunt, easque suis Sigillis firmarunt.

Eædem Tabulæ exhibentur in Libro Edictorum Brabantiæ tomo 1. pag. 122, sed idiomate Flandrico, uti reverâ conscriptæ fuerunt.

Porro Concilium Brabantiæ, quod antea Principum Personam de loco in locum sequebatur, fixum Bruxellis esse voluit Carolus Audax Burgundiæ Dux, Diplomate dato anno 1477.

Cumque olim ex incerto & sæpius variato Senatorum numero constaret, nunc regulariter sunt, præter Cancellarium, Consiliarii quindecim, Consiliarius Fiscalis, Procurator Regius, Secretarii sex, & duo Graphiarii.

Seriem Cancellario[illegible]m exhibuerunt Hubertus Loyens Mosætrajectinus, huj[illegible] Concilii Secretarius, in Tractatu de Concilio Brabantiæ Bruxellis edito anno 1667, & D. Joannes Baptista Christyn, ejusdem Concilii Cancellarius, scribens ad Consuetudines Urbis Bruxellensis; Nos eandem ex utroque Authore contextam referimus.

CANCELLARII BRABANTIÆ.

I. Rogerius van Leefdael Toparcha de Oirschot & Parcke, Cancellarius anno 1326. sub Duce Brabantiæ Joanne III. *Ita P. Divæus.*

II. Joannes van Loen Toparcha de Agimont, Walhain & Gheet, Cancellarius anno 1372. sub Duce Wenceslao. *Ita Chartularium Edictorum Brabantiæ tom.* 1. *fol.* 134. ubi ante reliquos Senatores Concilii Brabantiæ nominatur.

III. Petrus de Camdonck J. U. D; anno 1407. sub Duce Antonio.

IV. Joannes de Bont J. U. D. Canonicus & Cantor Ecclesiæ S. Gudulæ Bruxellis, nec non Canonicus & Thesaurarius in Ecclesia Cameracensi, & Archidiaconus Famennæ in Ecclesia Leodiensi, anno 1429 in solemnibus Ordinum Brabantiæ Comitiis, Lovanii habitis, spontè sese munere Cancellarii abdicavit. Obiit Bruxellis anno 1453. fundato ibidem Hospitali in honorem XII. Apostolorum, pro fovendis XII. decrepetis senibus.

Joannes Gislenius, natus Sarti, in Gallo-Brabantia, Canonicus Cathedralis Ecclesiæ S. Lamberti, & Præpositus ad S. Dionysium apud Eburones, à Duce Philippo Bono, renuntiatus est Cancellarius anno 1429. & obiit 1443. V.

Goswi-

VI. Goswinus de Ryt, Antverpiensis, Cancellarius ab anno 1445. usque ad 1462. quo mortuus est.

VII. Joannes L'Orfebure, antea Præses Concilii Luxemburgensis, morte subitaneâ oppressus fuit anno 1465.

VIII. Joannes de Groote, nominatur Cancellarius Brabantiæ anno 1467. à Christinæo in sua Serie Cancellariorum, ubi asserit Geldolphum vander Noot, qui sequitur, & tantùm successisse anno 1477.

IX. Geldolphus vander Noot Bruxellensis, Eques Auratus, Senator Concilii Brabantiæ ab anno 1449, tum Cancellarius usque ad 1481, quo munus illud deposuit. Obiit anno 1492. ætatis 78.

X. Joannes de la Bouverie, Eques, Toparcha de Bierbeeck, Waevere &c. Authore Christinæo factus est Cancellarius anno 1481. sed nihil de morte ejus notatur.

XI. Carolus de Groote, Eques, creatus Cancellarius anno 1483, paulò pòst obiit.

XII. Joannes de Houthem, Eques Auratus, Toparcha de Houthem, Oirberghe, Vissenaecken, Hullenbergh, &c. fit Cancellarius anno 1485, vitâ functus anno 1498.

XIII. Godefridus Raes, Toparcha de Paemele & de Leetberghe, juxta Christinæum Cancellarius anno 1498, obiit anno sequente.

XIV. Guilielmus de Stradio, Eques, Dominus de Maleve, Orbays &c. Cancellarius ab anno 1499. usque ad obitum anno 1503.

XV. Ludovicus Roelants, J. U. Doctor in Academia Lovaniensi, Toparcha de Wilsel & Putte, juxta Christinæum Cancellarius designatus anno 1503, obiit 1504.

XVI. Joannes van der Vorst, Eques Auratus, Toparcha de Loonbeeck, Cancellarius designatus anno 1504, obiit anno 1508. ætatis 48.

XVII. Joannes Sylvagius, vulgo Sauvage, Eques Auratus, Dominus d'Escambeke, Bierbeke &c. antea Præses Concilii Flandriæ, fit Cancellarius Brabantiæ anno 1509, inde Magnus Burgundiæ Cancellarius anno 1514, obiit in Hispania anno 1518.

XVIII. Hieronymus vander Noot, Bruxellensis, Eques Auratus, Toparcha de Luteaux, Cancellarius ab anno 1514, usque ad annum 1531, quo munus propter infirmam valetudinem deposuit. Vitâ functus anno 1540. ætatis 77.

XIX. Adolphus vander Noot, Bruxellensis, Eques Auratus, Toparcha de Dognies, è Senatore Brabantiæ Cancellarius anno 1531, tum supremæ Curiæ Clientelaris Brabantiæ Vicarius anno 1540, post triennium obiit.

XX. Engelbertus van Daele, Mechliniensis, Dominus de Wildre & Leefdael, antea in supremo ibidem Senatu Consiliarius, Cancellarius ab anno 1540, usque ad 1557. quo mortuus est.

XXI. Joannes Schyf, Antverpiensis, J. U. D. Toparcha de Rhodio S. Agathæ, Cancellarius ab anno 1557. & Regius aliquando in Angliam Legatus, sua in Rempublicam merita fœdavit turpiter, dum anno 1577. Bruxellensium partes (tunc temporis Imperium Regis Catholici detractantium) sectatus fuit. Hinc à munere suo depositus, obiit anno 1581.

*Placcaerten van Brabant. Extat in Libro * Edictorum Brabantiæ, tomo 1. pag. 255. Decretum Regium editum in Abbatia Lintrensi Ordinis Cisterciensis juxta Thenas, die 19. Julii 1578. de mandato Joannis Austriaci tunc Belgium gubernantis, quo Concilium & Cancellaria Brabantiæ stabilitur in Urbe Lovaniensi, revocatâ omni jurisdictione illius Concilii, quod Bruxellæ residebat, factâque prohibitione sub pœna rebellionis, ne quis isti Concilio adhæreret.

Tunc quoque novus Cancellarius institutus fuit Desiderius Sexagius, de quo infra; novique Consiliarii, Martinus Antonius Del-Rio, Philippus Veusels J. U. D. Guilielmus van Candriessche, Gregorius Ayala, & Goswinus Batzon Fisci Patronus.

Theodorus à Liesvelt anno 1581. in locum Schyffii eligitur Cancellarius à Statibus Patriæ contra Regem rebellantibus, favore Guilielmi Principis Auriaci, à quo Legatus ad Regem Galliæ anno 1584. missus fuit. *Ita P. Fam. Strada in Historia Bellorum Flandriæ, Decade 2. Lib. 5.*

Desiderius Sexagius, vulgo t'Sestigh, Eques, è Consiliario Senatûs Brabantiæ, Cancellarius ab anno 1578, usque ad 1585. quo obiit. XXII.

Nicolaus Damant, Eques Auratus, Vice-Comes Bruxellensis, Toparcha d'Ottignies, Bauwel, Olmen &c. antea Præses Concilii Provincialis Flandriæ, obiit anno 1616. XXIII.

Petrus Peckius, Eques, Toparcha de Boeckhout, Borsbeke, Filius Petri J. U. Doctoris in Academia Lovaniensi celeberrimi, antea Senator Concilii supremi Mechliniæ, & Sanctioris Bruxellæ, Legatus quoque Archiducum ad Henricum IV. Galliæ Regem, & ad Fœderatos Belgii Ordines, devixit anno 1625. XXIV.

Ferdinandus de Boisschot, Eques Ordinis Militaris S. Jacobi, Comes d'Erps, Baro de Saventhem, Nosseghem, Sterrebeke &c. Sanctioris Concilii Senator, atque Legatus ad Henricum IV. Galliæ, & Jacobum I. Angliæ Reges, fuit Cancellarius ab anno 1626, usque ad 1649, quo obiit. XXV.

Franciscus de Kinschot, Bruxellensis, Eques Ordinis Militaris S. Jacobi, Toparcha de Rivieren, Jette, Ganshorn &c. è Senatore supremi Concilii Belgici in Hispania factus Cancellarius anno 1653, vivere desiit anno sequenti, ætatis 74. XXVI.

Robertus Asseliers, Antverpiensis, Consiliarius ante Conciliorum Brabantiæ & supremi Madritensis, hocce munus obiit ab anno 1654, usque ad 1661, quo mortuus est, ætatis 85. XXVII.

Philippus Guilielmus de Steenhuyse, Baro de Poederle, Toparcha de Flers, Mourbeecke &c. Cancellarius anno 1661. obiit 1668. XXVIII.

Simon de Fierlant, antea Sanctioris Concilii Senator, obiit anno 1686. XXIX.

Joannes Antonius Locquet, antea Præses supremi Concilii Mechliniensis, mortuus est anno 1687. XXX.

Joannes Baptista Christyn, Mechliniensis, Baro de Meerbeeck, Sanctioris Concilii Senator, atque Legatus ad Congressum Pacis Noviomagensis, obiit Cancellarius anno 1690, Libris editis clarissimus. XXXI.

Guilielmus Philippus Marchio d'Herzelles, antea supremi Senatûs Mechliniæ Præses, vivere desiit anno 1698. XXXII.

Guilielmus Albertus de Grispere, Baro de Goyck, Præses dicti Concilii Mechliniensis, Cancellarii munere summâ omnium laude fungitur ab anno 1698. XXXIII.

CAPUT CXXII.

Exemplum juramenti præstiti anno 1314. à Frederico III. Cæsare, quo patet Imperatores esse Canonicos Ecclesiæ Coloniensis.

Ex MS. Coloniensi.

Nos Fridericus Divinâ favente clementiâ Romanorum Rex semper Augustus, & hujus Ecclesiæ Coloniensis Canonicus, promittimus atque vovemus bonâ fide, quod ex nunc & in antea gratiosi erimus, & devoti Decano & Capitulo Ecclesiæ nostræ perdilectæ, cujus possessiones, jura & privilegia, à quibuscunque Prædecessoribus nostris Divis Imperatoribus & Regibus Romanorum ipsi Ecclesiæ & Personis ipsius indulta, in nostram suscipimus protectionem & tuitionem, liberalitate merâ commendata.

Sic Nos Deus adjuvet & hæc Sancta Dei Evangelia per Nos corporaliter tacta.

IN Metropolitana Coloniensi Basilica quinquaginta sunt Canonici, quorum XXV. Capitulares sunt, reliqui Domicellarii, seu juniores, in illorum vota aliquando successuri. Nemo ad hoc Collegium, nisi illustrissimo sanguine ortus, & octo Proavorum illustri stemmate demonstrato, adlegitur; exceptis octo Presbyteris Canonicis, qui ob doctrinæ eminentiam assumuntur inter Capitulares. Iidem habent Privilegium celebrandi Sacrum in summo Altari cum mitra, sandaliis & dalmatica, concessum sibi ab Eugenio III. Pontifice.

Iisdem Canonicis summi Templi accensentur Romanus Pontifex, & Romanorum Imperator, qui ibidem sedes primas obtinent, jure-jurando sese illi Ecclesiæ obstringunt, & quisque suos ibidem Vicarios retinent.

Quin & plurimi Imperatores, dum Coloniæ inaugurarentur, aut aliàs eò venirent, personaliter in possessiones Canonicatûs admissi fuêre: prout clarè patet ex Formula Frederici III. Imperatoris hoc Cap. recitatâ. Vide etiam quæ supra dicta sunt pag. 533. & 919.

CAPUT CXXIII.

JOANNES III. *Brabantiæ Dux inauguratur in Oppido Lovaniensi, & signat Pacta-Conventa, anno* 1314.

Ex Historia Ducum Brabantiæ per H. Loyens.

NOS JOANNES Dei gratiâ Lotharingiæ, Brabantiæ & Limburgi Dux, universis & singulis, qui has Litteras visuri aut lecturi, manifestum facimus.

QUANDO attentè expendimus, diligenterque circumspicimus conditionem statûs nostri, comperimus gravi ære alieno Nos obstrictos esse, eique dissolvendo haud pares, sine ope consilioque Urbium & Cœnobiorum Ducatûs nostri Brabantiæ: Quâ fine, cùm ab iisdem inita sit ratio, quâ honori nostro cum minimo Reipublicæ incommodo consuluerunt; Idcircò auctoritate & voluntate chari & dilecti Domini Ludovici, Regis Francorum Filii, Comitis Nivernii, aliorumque Assessorum nostrorum, pro Nobis & Posteris nostris statuimus capita, qualia infrà descripta, quæ valere volumus in perpetuum.

AC primùm quidem sancimus, si contingat alicui ex subditis Ducatûs nostri Brabantiæ vim inferri, aut fortunas ejus distrahi, ob debita nostra, Successorumque nostrorum, ut ea exolvantur ex bonis nostris promptioribus.

NUSQUAM in Brabantia nummum aut cudemus, aut signabimus, nisi in Urbibus liberis, ipsisque consultis, eique nummo pretium ex sententia earundem Urbium præscribemus.

OPPIDIS, Monasteriis, ac universæ ditioni firmamus & ratas habemus ejusmodi Litteras, Tabulas, ac Chirographa, qualia à Nobis, aut à Majoribus nostris consignata habent, dummodò non sint rescissa, aut vis & auctoritas iis abrogata, aut aliqua in parte vitiata.

SI Urbes, Monasteria, aut ditio nostra Brabantiæ, datis prædibus, creditoribus nostris, aut Successorum nostrorum caverint, aut suâ fide pecuniam numeraverint, decernimus, ut eam recipiant ex proventibus nostris expeditioribus.

NEMINI in posterum plures Præfecturas aut Propræturas in ævum, aut temporarias, mandabimus.

VECTIGAL, quod penditur pro instaurandis viis, aliorsùm insumi prohibebimus. Spondemus insuper bonâ fide, omnia & singula capita, quæ hoc scripto continentur, rata atque intemerata sine ulla infractione in perpetuum servare pro Nobis & Posteris, Urbibus, Cœnobiis & universæ ditioni nostræ, propter præclara eorum merita, enixam operam, fidem, ac studium ad Nos juvandum, quæ memori animo agnoscimus, renuntiamusque præ, præterea omnibus prærogativis, Privilegiis, beneficio restitutionis, aliisque subsidiis tùm sacris, tùm profanis, quæ hisce Statutis ullo pacto fraudi esse possent.

IN cujus rei perpetuam certitudinem dedimus obsidem fidem, hasque Litteras Sigillo nostro obsignavimus, easque Sigillis suis similiter consignârunt Comites & Dynastæ,

Gerardus Comes Juliacensis,
Arnoldus Comes Lossensis,
Reinaldus Dominus Falcoburgensis & Monjoye,
Florentius Bertholdus Dominus Mechliniæ,
Gerardus D. Diesthæ, Præfectus Arcis Antverpiensis,
Arnoldus D. Wesemaliæ, Ducatûs Brabantiæ Marescallus,
Philippus à Liedekercke D. Bredæ, Equites, & alii.

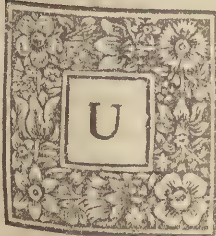
DATUM anno Domini M. CCC. XIV. die Veneris post Octavas Petri & Pauli. 1314

CAPUT

CAPUT CXXIV.

ADOLPHUS DE MARCA *Episcopus Leodiensis vendit Dominium Mechliniense* LUDOVICO *Flandriæ ac Nivernii Comiti, anno* 1333.

Ex Balusio in Vitis Paparum Avenionensium Tom. 2. paginâ 549.

UNIVERSIS & singulis præsentes Litteras visuris & audituris LUDOVICUS Flandriæ, Nivernensis ac Registestensis Comes, salutem in Domino sinceram.

LITTERAS à Reverendo in Christo Patre ac Domino nostro, Domino ADOLPHO Dei gratiâ Leodiensi Episcopo ejusque Venerabili Capitulo Ecclesiæ Leodiensis, super alienatione & translatione Oppidi Mechliniensis, Cameracensis Diocesis, & pertinentiarum ejusdem, in Nos & Successores nostros Comites Flandriæ, factas pro certa pecuniæ summa, Nos recepisse & habere noveritis in hæc verba:

UNIVERSIS præsentes Litteras inspecturis, ADOLPHUS Dei gratiâ Leodiensis Episcopus totumque Capitulum majoris Ecclesiæ Leodiensis, salutem in Domino sinceram cum notitia veritatis.

NOVERITIS quod Nos considerantes, quod Oppidum nostrum Mechliniense, cum suis pertinentiis & juribus universis, Cameracensis Diocesis, extra nostram potestatem & districtum, in medio quasi Brabantiæ situatum, taliter aliorum Principum & Dominorum temporalium jurisdictionibus, territoriis, & districtibus inclusum sit & constrictum, quod ad illud Nobis & nostris, præcipuè temporibus guerrarum, quæ, proh dolor, in partibus illis frequenter insurgunt, securus non patet aditus nec egressus, quodque dicto Oppido & habitatoribus ipsius debitè præesse eorumque servitiis & subsidiis, Nobis & Ecclesiæ nostræ debitis, liberè gaudere non valuimus nec valemus, prout nec nostri Prædecessores, bonæ memoriæ, poterant temporibus retroactis,

UNDE gravia damna & dira pericula Nobis & nostris sæpius emerserunt, quodque tam propter præmissa, quàm propter nonnullas graves & indebitas rebelliones hominum & habitatorum prædictorum, contra Nos & Prædecessores nostros motas, dictum Oppidum, cum dictis suis juribus & pertinentiis, Nobis & Ecclesiæ nostræ quasi sterile semper fuerit & infructuosum.

ET ob hoc præmissis & quàm pluribus aliis, quæ Nos movere poterant & debebant, possunt & debent, in considerationem sollicitam deductis, diligenti tractatu non tantùm semel, sed pluries inter Nos, propter hoc in Capitulo nostro congregatos, præhabito, providâque deliberatione præmisâ, ut Ecclesiæ nostræ Leodiensis meliora & utiliora prospiceremus, Nobili & potenti Principi, Nobis in Christo dilecto, Domino Ludovico Flandriæ, Nivernensi, ac Regitestensi Comiti, Oppidum nostrum Machliniense prædictum, cum appendiciis, accessoriis, & pertinentiis suis universis, nec non cum omni districtu, honore, potestate, mero mixto imperio, omnimoda jurisdictione, feodis, homagiis, gardiis, fructibus, redditibus, obventionibus, exitibus, emolumentis, & aliis juribus quibuscumque, vendidimus, tradidimus, & deliberavimus, vendimus, tradimus, & deliberamus, pro certo & competenti pretio;

VIDELICET pro centum millibus librarum Turonensium nigrorum, grosso Turonensi pro sedecim denariis Turonensibus computato, de quo Nobis est congruè satisfactum, & quod in Ecclesiæ nostræ Leodiensis utilitatem jam convertimus & profectum; ipsumque Oppidum cum dictis appendiciis, accessoriis, & pertinentiis, necnon & omne dominium, districtum, honorem, potestatem, merum mixtum imperium, omnimodam jurisdictionem, feoda, homagia, gardia, redditus, obventiones, exitus, emolumenta, & omnia alia quæ Nobis & Ecclesiæ nostræ Leodiensi competunt, seu competere possunt quoquomodo, conjunctim vel divisim in ipso Oppido, ejus appendiciis, accessoriis, & pertinentiis, in ipsum Comitem per se & Successores suos Comites Flandriæ, perpetuò possidendum & tenendum transtulimus irrevocabiliter & transferimus per præsentes sub modis & forma qui sequuntur.

VIDELICET quod dictum Oppidum cum appendiciis, accessoriis & pertinentiis, honore, districtu, potestate, & aliis, ut prædictum est, universis, unà cum Geralmont & Bornehem, cum eorum appendiciis, accessoriis, & pertinentiis, quæ idem Comes & sui Prædecessores à Nobis in feodo tenuerunt & tenent, per dictum Comitem & suos Successores prædictos, à Nobis Episcopo & Successoribus nostris Episcopis Leodiensibus, de cetero in & sub uno feodo & homagio tenebuntur;

ITA quod ab ipso Comitatu, ratione terræ Imperii, nullis umquam temporibus alienari valeant, nec in alium quemlibet, quàm in Comitem Flandriæ transferri: hoc excepto, quod Bornehem, cum pertinentiis suis, ab ipso Comite ulterius in feodum dari, vel jam datum teneri valeat & esse retrofeodum nostrum & Ecclesiæ nostræ prædictæ, conventione qualibet hactenus in contrarium habitâ non obstante.

ET ut ipsum feodum dicti Oppidi Machliniensis, cum Geralmont & Bornehem, sic unitum perpetuis temporibus cum dicto Comitatu Flandriæ, ut prædictum est, firmiùs & fortiùs conjungatur & uniatur, volumus & consentimus, quod Comes Flandriæ, qui nunc est, & ejus

ejus Succeſſores Comites Flandriæ, qui erunt pro tempore, dato quod ipſorum aliquem vel aliquos abſque herede maſculo vel nullo prorſus herede ex propria carne relicto, futuris temporibus decedere contingeret & ingredi viam univerſæ carnis; præfatum feodum ipſius Oppidi cum Geralmont & Bornehem ſic unitum, non obſtantibus quibuſcumque conſuetudinibus, uſibus, legibus, juribus, vel Statutis Civitatis vel Dioceſis Leodienſis vel aliarum partium quarumcumque contrarium forſan innuentibus, ſtatuentibus, vel tenentibus, ad illum qui in dicto Comitatu, Comiti præmortuo legitimè ſuccedet, liberè tranſmittant.

Et tenebuntur tam dictus Comes qui nunc eſt, quàm ejus Succeſſores Comites Flandriæ, dictum feodum à Nobis Epiſcopo & Succeſſoribus noſtris Epiſcopis Leodienſibus relevare & aliàs de eo facere quæ boni & legales vaſſalli Dominis ſuis facere tenentur.

Non tamen intendimus per inhabitam ſeparationem prædicti Oppidi à prædicto Comitatu, ſeu unionem ipſius ad prædictum Comitatum, ipſum Oppidum conjungere feodo vel retrofeodo, quod Nos vel ipſe tenemus ab Imperio, à Rege Franciæ, vel Alemaniæ.

Nec etiam eſt intentionis noſtræ, quod ab ipſo Comite vel ejus Succeſſoribus pro relevio vel ratione relevii quidquam exigatur vel ſolvatur.

Et debemus Nos & Succeſſores noſtri dictum feodum ſic unitum cum Geralmont & Bornehem, cum juribus & pertinentiis ſuis, ut eſt dictum, univerſis, ipſi Comiti & ejus Succeſſoribus Comitibus Flandriæ prædictis erga quoſcumque, ut bonus Dominus feodi, defendere & garandizare.

Et quamvis intentionis noſtræ non exiſtat, quod virtute tranſlationis univerſalis dicti Oppidi Machlinienſis cum juribus & pertinentiis ſuis, de quo ſuperiùs mentio habetur, transferatur in ipſum Comitem & ejus Succeſſores prædictos jus conferendi, providendi, ſeu diſponendi de Abbatia ſeculari ſeu Præpoſitura dicti Oppidi & juribus ejuſdem, de qua nulli poteſt niſi Canonicis provideri, tamen per eam in dictum Comitem & præfatos ejus Succeſſores omnia quæ in ipſo Oppido, ejus appendiciis, acceſſoriis, & pertinentiis ad Nos, alterum noſtrum, ſeu Eccleſiam Leodienſem communiter vel diviſim ſpectant vel ſpectare poſſunt quoquomodo, ſic univerſaliter transferre volumus & intendimus, quod præter ſuperiùs expreſſa, nihil penitus retinemus in eiſdem, conſtituentes ipſum Comitem traditione præſenti omnium & ſingulorum prædictorum, quæ ibidem habuimus & habere potuimus, ſub modis & forma ſuperiùs expreſſis, ex nunc verum & legitimum juris & facti poſſeſſorem.

Et promittimus bonâ fide quòd Nos & Succeſſores noſtri præmiſſa omnia & ſingula firmiter & inviolabiliter tenebimus & obſervabimus, & quòd contra ea ullis unquam temporibus non faciemus nec veniemus per Nos vel per alium, tacitè vel expreſsè, qualibet arte, cavillatione, vel ingenio, directè vel indirectè, Nos & bona noſtra ac Eccleſiæ noſtræ Leodienſis ubilibet exiſtentia, præſentia & futura, tenore præſentium ad hoc efficaciter obligantes;

Renuntiantes in hoc facto exceptioni doli mali, vis, metûs, circumventionis, rei non ſic geſtæ, exceptioni non numeratæ pecuniæ, non traditæ, non ſolutæ, in utilitatem Eccleſiæ non converſæ, ſolemnitatis & formæ, quæ in alienationibus rerum Eccleſiaſticarum neceſſariæ ſunt aut requiruntur de conſuetudine vel de jure, non obſervatis Authenticis: *Hoc jus porrectum legi jubemus*, Capitulo *Sine exceptione*, Conſtitutioni *Hoc conſultiſſimo*, reſtitutioni in integrum, privilegio crucis ſumptæ & ſumendæ, ac omnibus aliis privilegiis, gratiis, & indulgentiis ſub quacunque forma verborum nobis vel Eccleſiæ noſtræ à Romanis Pontificibus aut Prælatis aliis, ſeu ab Imperatoribus, Regibus, aut aliis quibuſcunque Principibus impetratis, datis, vel conceſſis, ſeu in poſterum impetrandis, dandis, vel concedendis, & quòd eis contra præmiſſa vel aliquod præmiſſorum uti non poterimus, etiamſi gratis concederentur vel darentur, ac omnibus aliis exceptionibus juris & facti, omnibus cavillationibus, ſubterfugiis, conſuetudinibus, legibus, uſibus, cautelis, & ſtatutis per quæ præmiſſa ſeu eorundem effectus in toto vel in parte impediri poſſent quomodolibet vel tardari, juri dicenti generalem renunciationem non valere, ac omnibus aliis quæ nobis & Eccleſiæ noſtræ Leodienſi prodeſſe poſſent quomodolibet in hac parte & ipſi Comiti ſeu ejus Succeſſoribus aliquatenus obeſſe.

Et ad majorem ſecuritatem omnium & ſingulorum præmiſſorum, ſupplicamus Reverendo in Chriſto Patri ac Domino, Domino Walleramo Dei gratiâ Colonienſi Archiepiſcopo, quatinus præmiſſa omnia & ſingula, quæ ad tam evidentem utilitatem & profectum noſtræ Leodienſis Eccleſiæ, cum multa deliberatione & maturo conſilio, facta ſunt & proviſa, laudare velit & approbare, ac ſuâ Auctoritate Metropolitanâ confirmare, Decretum ſuum ſuper iis interponendo, & defectum, ſi quis ſit, eadem Auctoritate ſupplendo.

In quorum omnium Teſtimonium & munimen Sigilla noſtra præſentibus Litteris ſunt appenſa. Datum & actum in Capitulo noſtro prædicto, vigeſimâ octavâ die menſis * anno Domini milleſimo tricenteſimo trigeſimo tertio. *Julii

Hinc eſt quod Nos Ludovicus Comes prædictus Oppidum Machlinienſe prædictum ſub modis & forma ſuperiùs expreſſis, Nobis venditum eſſe recognoſcentes, ipſum cum *Geralmont* & *Bornehem* unitum & conjunctum, ut præmittitur, ab eodem Domino Epiſcopo & ejus Succeſſoribus Epiſcopis Leodienſibus, qui pro tempore fuerint ſucceſſivè, in feodum relevare ſibique homagium ac alia de ipſo feodo facere, quæ Dominis ſuis boni vaſſalli facere tenentur, & à Comitatu Flandriæ dictum feodum ſic unitum non alienare vel disjungere, nec in alium vel in alios,

alios, quam in Nos & Successores nostros Comites Flandriæ transferre, ceteraque omnia & singula superiùs in dictis Litteris expressa, in quantum Nos tangunt & tangere possunt quoquo modo, facere, tenere, adimplere, & inviolabiliter observare, pro Nobis ac nostris Successoribus prædictis promittimus bonâ fide, Nos & ipsos Successores nostraque & cujuslibet eorum bona omnia & singula, mobilia & immobilia, tam præsentia quàm futura, ubicunque fuerint, ad hæc specialiter & efficaciter obligando.

RENUNTIANTES in hoc facto exceptioni doli mali, vis, metûs, circumventionis, læsionis, deceptionis, rei aliter gestæ quam scriptæ, quibuscumque privilegiis, beneficiis, gratiis, indulgentiis à Romanis Pontificibus, Imperatoribus, Regibus, aut quibuscumque Principibus ac Prælatis, & aliis sub quacumque forma verborum impetratis, datis, concessis, impetrandis, dandis & concedendis, omnibus cavillationibus, subterfugiis ac cautelis, & generaliter ceteris auxiliis & remediis, tam juris quàm facti, quæ nobis & Successoribus nostris prædictis, prodesse, præfatisque Dominis Episcopo & Capitulo sive futuris Successoribus Episcopis Leodiensibus aut Ecclesiæ Leodiensi obesse possent in præmissis vel aliquo præmissorum, & per quas ea vel eorum aliqua impediri valeant aut in aliquo retardari; ita quod valeat hujusmodi renuntiatio generalis, quemadmodum specialis fieret & expressa.

IN quorum omnium testimonium & munimen, Nos Ludovicus Comes prædictus, pro Nobis & nostris Successoribus, præsentes Litteras eidem Domino Episcopo & Capitulo contulimus, Sigillo nostro majori, quo utimur, & uti consuevimus, sigillatas.

DATUM anno Domini millesimo tricentesimo tricesimo tertio. 1333.

CAPUT CXXV.

LUDOVICUS *Comes Flandriæ testatur in præmissa venditione Oppidi Mechliniensis, reservatam fuisse Episcopis Leodiensibus Præposituram sive Abbatiam S. Rumoldi Mechliniæ, anno* 1333.

Ex Vita S. Rumoldi in Actis SS.

NOS LUDOVICUS Flandriæ, Nivernensis & Regitestensis Comes, notum facimus universis, quod licet Reverendus in Christo Pater ac Dominus noster & Consanguineus carissimus, Dominus Adulphus Dei gratiâ Leodiensis Episcopus & ejus Venerabile Capitulum Ecclesiæ Leodiensis, Oppidum Machliniense cum omnibus suis pertinentiis in Nos & nostros Successores Comites Flandriæ titulo venditionis & emptionis, sub certis modis & formis, prout in Litteris super hoc confectis pleniùs est expressum, interveniente tractatu universaliter transtulisse noscantur;

COLLATIONEM tamen & dispositionem Præposituræ seu Abbatiæ sæcularis Beati Rumoldi Machliniensis, cum suis attinentiis, eidem Domino Episcopo & ejus Successoribus Episcopis & Ecclesiæ Leodiensi recognoscimus esse perpetuis temporibus reservatas, & in contractu hujus venditionis & emptionis exceptas; prout in Litteris venditionis prædictæ pleniùs & non aliter continetur.

IN quorum testimonium his Litteris Sigillum nostrum duximus apponendum.

DATUM apud Tenerimundam anno millesimo tricentesimo tricesimo tertio, die XXI. mensis Octobris. 1333.

CAPUT CXXVI.

Abbatia de Groenenbriele, *Monialium Ordinis Sancti Augustini è Congregatione S. Victoris, fundatur Gandavi à* SIMONE *Mirabellio, dicto de* Haele *anno* 1359.

Extat gallicè in Genealogia Domûs à Gandavo per Du-Chesne.

NOS JOANNES DE VILLAIN, Eques, Dominus de Sancto Joanne de Steene, & Advocatus Tamisiæ, & MARGARETA BRISETESTE Uxor nostra, omnibus notum facimus, Nos bene ac legaliter vendidisse Reverendis ac Religiosis Patribus S. Petri & S. Bavonis Abbatibus Gandavi, de consensu præpotentis Domini nostri Comitis Flandriæ, & Vice-Comitis Gandavensis, domum nostram dictam *Van den Briele* Gandavi, cum clausura, fossato & prato eam circumcingente, XXXII. libris & X. solidis Parisiensibus & LIV. caponibus annuatim aut circiter, plus vel minus, cum omnibus inde dependentibus;

VIDELICET, ad fundandum Claustrum Nonnarum pro anima Domini SIMONIS VAN HALE, qui eum in finem legavit de bonis suis; & Nos met-ipsos exheredavimus coram Ballivo & Hominibus præfati Vice-Comitis, secundùm consuetudinem, legem, & usum Patriæ, & sicuti

ſicuti fieri conſuevit in Curia Vice-Comitis, ad utilitatem Monaſterii ſupra-dicti.

Et profitemur Nobis eſſe ritè ſolutum ac ſatis-factum. Et quitamus ex nunc totum jus noſtrum ſuper eâdem domo, clauſura & prato, pro Nobis, Heredibus ac Succeſſoribus noſtris: & Nos nunquam contra ituros aut venturos, neque permiſſuros ut ab aliis contraveniatur, promittimus.

Signanter Nos Margareta ſupradicta renunciamus in futurum omni juri * uſusfructûs vidualis, & cæteris omnibus juribus, quæ poſſemus habere in prædictis bonis; neque unquam per Nos tacitè aut publicè his contravenietur. Promittentes interpoſitâ fide noſtrâ, & renunciantes omnibus juribus, quæ Nos movere poſſent ad contraveniendum huic Conventioni, aut nocendum prædictæ Eccleſiæ.

*Douaire.

In cujus Teſtimonium veritatis has Litteras propriis noſtris Sigillis appendentibus ſigillavimus.

Datum Gandavi die XIX Auguſti anni milleſimi trecenteſimi, quinquageſimi noni. 1359.

CAPUT CXXVII.

Joanna *Brabantiæ Duciſſa, dein nupta Wenceſlao Joannis Bohemiæ Regis Filio ac Duci Luxemburgenſi, concedit locum ad ædificandum Prioratum Rubeæ-Vallis, Canonicorum Regularium in Sylva Sonia propè Bruxellas, anno* 1370

Ex Sanderi Brabantia illuſtrata Tom. I.

Joanna Dei gratiâ Luxemb. Lothr. Brabant. ac Lymb. Duciſſa, Sacrique Imperii Marchio,

Notum facimus univerſis, quòd cùm Viri in Chriſto devoti, Dominus Ægidius Oliveri Presbyter & Walterus dictus vander Molen Laïcus, deſiderantes gratum Creatori omnium exhibere puro corde famulatum, conſiderantesque mundum, & ejus ornatum, nec non converſationes hominum adeo fore labiles, & ad vana gaudia, ſeu opera malitioſa inclinatas, quòd propoſitum ſuæ mentis, converſationes ſæculi & hominum habendo, minimè adimplere poſſent; eremum unico conſenſu petierint, ac in eadem (videlicet in loco qui dicitur *Benede-den-Clabotsborre* in nemore noſtro de Zonia,) domos habitationis & cellulas bonis ſuis propriis ædificaverint, Dominum Wilhelmum Danielis de Boondale Presbyterum ſecum in ſocium aſſumendo, Miſſas, ut audivimus, & alia pia & divina opera inibi celebrando & faciendo.

Nos igitur tam pium opus per præfatos viros inceptum perire nolentes, ſed potiùs cum intimo deſiderio augmentare, & ad ſtatum debitum, in laudem & gloriam noſtri Salvatoris aſſiduè deducere cupientes, promittimus pro Nobis, noſtris Heredibus & Succeſſoribus, præfatis Presbyteris & Laïco bonâ fide, quod numquam temporibus affuturis eoſdem à dicto loco amovebimus, vel eum locum in alios qualeſcumque immutabimus, niſi in illos dumtaxat, quos præfati viri ſibi aſſumere velint, Noſtri ſeu Succeſſorum noſtrorum ex conſenſu; & iis mortuis numquam, niſi in homines devotos ac juſtos Presbyteros Clericos vel Laïcos, non vagos, Omnipotenti cum devotione ſervire volentes permittemus immutari.

Ad quos præfatas domos & locum modo præſcripto volumus irrevocabiliter temporibus perpetuis remanere, harum Teſtimonio Litterarum, Sigillo noſtro ſigillatarum, datarum Bruxellæ menſis Martii die primâ, anno Domini M. CCC. LXVI. ſecundùm ſtylum Diœceſis Cameracenſis. 1366.

CAPUT CXXVIII.

Wenceslaus *&* Joanna *Brabantiæ & Luxemburgi Duces, coactis Cortembergæ Comitiis Ordinum Brabantiæ, anno* 1372. *varias leges edunt. Has ſuis Sigillis firmârunt Brabantiæ Proceres, quorum ſola nomina retulit Miræus pag.* 324.

Ex Hiſtoria Ducum Brabantiæ per H. Loyens.

In nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti. Wenceslaus Bohemus, Dei gratiâ Lucemburgi, Lotharingiæ, Brabantiæ & Limburgi Dux, ac S. Imperii Marchio, tanquam Maritus & Tutor legitimus dilectæ Conſortis noſtræ:

Et Nos Joanna eâdem benignitate Duciſſa & Marchioniſſa Ducatuum & Marchionatûs memoratorum, ſeu heres legitima Ducatuum Lotharingiæ, Brabantiæ, Limburgi & Marchionatûs jam memorati:

Omnibus præſentibus & in poſterùm futuris notum facimus. Quoniam Majores noſtri (quorum

(quorum pia apud Deum ſit recordatio) ob ſalutem animarum, tùm ſuarum, tùm Poſterorum ſuorum, attentè perpendentes evidens commodum atque utilitatem, cùm ſuam Heredumque ſuorum, tùm ſubjectorum ſuorum univerſim præſentium & futurorum, utque eos tuerentur & protegerent, ſicuti quemlibet bonum Principem decet, ne adversùs jus & æquum habeantur tractenturvè: Univerſis Brabantiæ ſubjectis egenis juxta & locupletibus, impertiverunt & donarunt Tabulas Cortebergenſes & Gallicas per ſcriptum Inſtrumentum, quibus univerſa Ditio Brabantiæ ejuſque incolæ magno decore, quiete & quæſtu olim floruerunt, quod Majoribus noſtris, Nobiſque ſæpenumerò magno uſui fuit, ac deinceps fore confidimus.

Quapropter, ut memoratæ Tabulæ iis inviolatæ ac illibatæ ſerventur; Nos ſponte noſtrâ, ac conſultò Ditionis noſtræ incolis concedimus & donamus, Noſtro, Heredûm, & Poſterorum noſtrorum nomine, ut memoratæ Tabulæ Cortebergenſes & Gallicæ, cum omnibus juribus, Privilegiis & immunitatibus, in iiſdem comprehenſis & deſcriptis, in priſtinum ſtatum revocentur, ac deinceps jugiter ſerventur.

Mandamus & præcipimus omnibus Baronibus, Viris Equeſtris dignitatis, Municipibuſque Ditionis noſtræ Brabantiæ, ſuper fide, jurejurando ac debitione in iiſdem Tabulis comprehenſis, ut eaſdem invicem obſervent, curentvè fortiter & magno animo juxta formulam earundem Tabularum obſervari.

Et quoniam volumus eas fixas & ſtabiles perennare, abſque ullâ infractione, aut imminutione, donamus & concedimus, noſtræ Ditionis Brabantiæ ſubjectis, Noſtro, Heredûm & Succeſſorum noſtrorum nomine in perpetuum, ejuſmodi Capita, qualia proximè ſubjecta ſunt.

Ac primùm quidem volumus & ſeriò mandamus, ut omnes, qui in Concilio Cortebergenſi publicam rem gerunt & moderantur, aut deinceps in idem Concilium coöptabuntur, univerſa Tabularum Cortebergenſium Statuta integrè & inviolatè ſervent, & ſervari curent. Et quo id ſecuriùs & abſque obice perficiant, Noſtro, Heredûm & Succeſſorum noſtrorum nomine, omnes & ſingulos, cum ſuis Familiis, in fidem & tutelam noſtram, Poſterorumque noſtrorum recipimus. Et ſi quid ipſis mali eveniret, vel in ipſorum perſonis, vel bonis, noſtro id erit periculo; atque bonâ fide, & ſine dilatione reſtituemus, eâque ſeveritate vindicabimus, ut terroris incutiendi ſtudio, illuſtre pœnæ ſtatuatur exemplum. Si verò quis hujus noxæ reus, profugus eſſet, ei ſolum patrium interdictum voluimus; neque tolerabimus eum in noſtra Provincia, donec noxam eluerit, mulctamque ſibi irrogatam dependerit. Præter hæc, ſi contingat Nos, aut quemlibet alium, aliquem è Senatoribus Cortebergenſibus arceſſere judicio, cum eo agetur ſecundùm jura ſui fori.

Omnibus & ſingulis Ditionis noſtræ municipibus, pauperibus juxtà ac divitibus, juris experiundi causâ Concilium Cortebergenſe adituris, aut eò à Concilio accerſitis, impertimur Noſtro & Poſterorum noſtrorum nomine, liberum tutumque commeatum: nimirùm triduò ante vadimonium; toto tempore, quo Conventus agetur; ac triduò poſtquam is ſolutus erit, idque ab omni crimine, quo Nobis, aut alii cuiquam erunt obnoxii; excepto capitali, aut promiſſo ſiſtendi ſe coram Scabinis Urbium primariarum, aut aliarum Terræ noſtræ Brabantiæ. Et ſi quis eos offenderit, aut offendi curaverit, ob Teſtimonii dictionem, aut quamcumque aliam rem coram Concilio Cortebergenſi agitatam, id flagitium, exempli ſtatuendi gratiâ, ex Legum ſeveritate ulciſcemur, ut alii ad ſimile audendum deterreantur. Profugos verò eam ob cauſam, perpetuò mulctamus exilio, quouſque irrogatam pœnam luerint.

Promittimus Noſtro, Heredûm & Succeſſorum nomine, quod omnes, quos Nos, aut Poſteri noſtri in Concilium noſtrum Brabantiæ in futurum aſcribemus: pariter & omnes, qui majoris momenti munera obibunt, veluti Droſſardi, Quæſtoris Brabantiæ, Prætoris Lovanii, Ammanni Bruxellæ, Baillivi Gallo-Brabantiæ, Marck-Gravii Antverpiæ, Schulteti Silvæ-Ducis, Majoris Thenis, Leviæ, & Vilvordiæ, Schulteti Lyræ, Herendaliæ, Baillivi Geldoniæ, Hanuti, Majoris Halæ, Quæſtores Urbium noſtrarum; inſuper omnes, qui modò in memorato Concilio munere funguntur, præter ſuetum jusjurandum, quo ſe Nobis obſtringent, inſuper, Deo Teſte, jurabunt, ſe Tabulas Cortebergenſes & Gallicas, abſque dolo malo, ſartas tectas ſervaturos.

Et ſi contingat, aſciſcendos in noſtrum aut Succeſſorum noſtrorum Concilium, aut provectos ad Præfecturas jam memoratas, per oſcitantiam, Sacramentum non dicere; promittimus Noſtro & Poſterorum noſtrorum nomine, eos adacturos, ut jusjurandum præſtent, coram Nobis, aut ſaltem duobus è Concilio Cortebergenſi, ſimul ac Nos, aut Succeſſores noſtri à Concilio interpellati erimus. Qui verò recuſabit Sacramentum dicere, illum Nos Poſterique noſtri à limine omnis Magiſtratûs ac poteſtatis arcebimus, nec ad ullum munus publicum in Brabantia aſſumemus, donec jurejurando ſe obſtrinxerit.

Neminem deinceps Juridicum in Brabantia creabimus, aut in Ordinem Conſiliariorum Urbium coöptabimus, aut muneribus publicis præficiemus, niſi priùs tentatum ſecundùm Regionis jura, quique perſolverit mulctam ſibi irrogatam, ſi quàm incurriſſe deprehendatur, atque damnum alteri illatum reſarciverit: neque Urbes aut Municipia eum ad aliquod munus publicum admittent.

Spondemus Noſtro & Succeſſorum noſtrorum nomine, neminem unquàm in Concilium Cortebergenſe allecturos, aut ad publica munera provecturos, qui Concilium aliquo incommodo afficere poſſet. Verùm qui in numerum Conſiliariorum adſcriptus erit, munus obire debebit, Sacramentum dicere, & jus adminiſtrare, juxtà argumentum Tabularum Cortebergenſium, niſi juſta & ſontica cauſa illum munere fungi præpediret.

Quamvis

Quamvis Tabulis Cortebergensibus præscriptum sit, quòd ità lecti, vel legendi, teneantur singulis tribus hebdomadis Cortebergæ convenire: nihilominùs, ob magnum incommodum, quod subjectis nostris, jure contendentibus, oboriri potest; concessimus & concedimus Nostro, Heredum, ac Successorum nostrorum nomine, ut Concilio Cortebergensi Senatum cogere, diesque juridicos agere liceat, alio loco, intra Brabantiæ fines, quem commodiorem arbitrabitur.

Quæcumque Concilium Cortebergense popòscerit à Juridicis, aut Præfectis Brabantiæ, in causis ad dictum Concilium pertinentibus, ea præstabunt. Si defugiant, pro contumacibus censebuntur; ac talibus quales Tabulæ Cortebergenses exscribunt.

Si Civitas Antverpiensis, quæ Sorori nostræ dilectæ, Fratrique Flandrensi doti dicta est, abnuat mittere duos ad Concilium Cortebergense, quemadmodum Tabulæ præscribunt: aut Soror nostra, Fraterve intercedant, quo minùs id fiat; volumus & assentimur Nostro, Hæredum & Successorum nomine, ut è Marchionatu nostro, alii duo sublegantur, nimirùm ex Lira & Herendalio singuli.

Omnes & singuli, qui posthac eligentur in numerum Consiliariorum Urbium nostrarum, Municipiorumque Brabantiæ, cum Nobis Sacramentum dicent, jurabunt se Tabulas jam memoratas, firmas atque fixas habituros, nec adversus eas quicquam ullo pacto molituros, aut suasuros.

Quæ omnia Capita, promissa, obligationes, & confirmationes, Nos Dux & Ducissa, compotes animi & sensuum nostrorum, reque vocatâ in deliberationem Consanguineorum nostrorum, atque Jurati Concilii nostri, fide Nostrâ, Hæredum & Successorum nostrorum recipimus, juramusque tactis Evangeliis pro utilitate, honore & commodo nostro, Ditionis & subjectorum universè, imò pro allevamento animarum Decessorum nostrorum, salute animarum nostrarum, atque Successorum nostrorum, ratas habituros & haberi curaturos in perpetuum, sine ullâ infractione, solertiâ, astu, fraudevè, quibus supradicta jura, Tabulæ, immunitates, pacta, ac promissa infringi, labefactari, aut obliterari possent.

Ad hæc promisimus & juravimus, promittimus & juramus, Nos postero tempore nunquam requisituros, neque requiri permissuros à Sanctissimo Patre Pontifice Summo, Romano Imperatore, Regibus, aut quoquam Præsule, aut Principe, solutionem ab his promissis, ac juramento quod præstitimus. Quippe fatemur & agnoscimus palàm, hæc omnia sponte nostrâ, non coactè, assensu nostro & scientiâ, nec non collatis suffragiis Consanguineorum nostrorum, Conciliique nostri Jurati, confecta esse ob nostrum, ac universæ Ditionis nostræ commodum.

Jubemus, adeòque etiam interdicimus Concilio nostro præsenti & futuro, super fide, obsequio & jurejurando, quo Nobis, Hæredibus ac Successoribus nostris obstricti sunt, aut deinceps obstringentur, ne adversus jura, Tabulas, Privilegia & Capita jam memorata, aliquid committant, aut commiti permittant ullo pacto. Injungimus etiam & mandamus, Baronibus, Equitibus, ac Dynastis, nec non Municipibus Civitatum & Provinciæ nostræ Brabantiæ, ut & ipsi memorata jura, Tabulas, immunitates, promissa atque Capita pro viribus tueantur adversus reluctantes & refractarios; & quicquid per eos actum erit, Nobis, Posterisque nostris Auctoribus actum censeri volumus; neque ea de causa quemquam mulctandum promittimus.

Si verò Nos, Hæredes, Posterosque nostros adversus hæc Pacta, confirmationes & promissa, aut Tabulas aliquid committere contingeret, spondemus & juramus admissum sarcire & abolere, sub pœna absolutionis à fide, obedientia, atque obsequio, quo subjecti Nobis sunt devincti, quemadmodum Tabulæ Cortebergenses complectuntur.

Propterea Nos, Hæredes, & Successores nostros firmiter obligamus, quin etiam ejuramus universim & speciatim omnia & quæcumque jura, quæ Nobis, ac Successoribus nostris adversùs prædicta usui esse, aut prodesse, quibusvè ea labefactari, enervari, aut everti possent: neque tuebimur Nos exceptione temporum, personarum, aut Urbium, omni dolo procul amoto; imò nec adducere poterimus, hisce in Litteris plus, minusvè perscriptum esse, quàm à Nobis sit indultum.

Renuntiamus quoque & discedimus ab omni jure prærogativæ, adepto, aut adipiscendo à Sanctissimo Patre Summo Pontifice, Romanorum Imperatore, aut alio quocumque Principe, vel Antistite, ac generatim omnibus & quibuscumque juribus, quibus jura memorata, Tabulæ, immunitates, Capita & promissa infringi, aut imminui possent, nominatim juri præscribenti, generalem renuntiationem nullius esse momenti.

In quorum Testimonium ac firmitudinem, Nos Dux & Ducissa, Sigillum nostrum hisce Litteris appendi jussimus; rogavimusque & rogamus dilectos Consanguineos nostros & amicos; similiter Consiliarios Concilii Cortebergensis, Barones & Equites, Cives & Municipes Provinciæ nostræ Brabantiæ, ut ipsi has Litteras pro majori firmitate, Sigillis suis consignent, atque ità ad arctiorem observantiam memoratorum jurium, sese mutuò strictiùs devinciant.

Borum nomina vide sup. pag. 3[illegible]

Datum ipso D. Lamberti Festo, anno Domini M. CCC. LXXII. 137[illegible]

CAPUT

CAPUT CXXIX.

GERARDUS DE DAINVILLE *Cameracensis Episcopus, confirmat Fundationem Prioratûs Canonicorum Regularium Rubeæ Vallis, in Sylva-Zoniæ, anno* 1373.

Ex Sanderi Brabantia illustrata Tom. I.

GERARDUS Dei gratiâ Episcopus Cameracensis, dilecto Nobis in Christo Domino *Joanni Sarclaez* utriusque Juris Professori, Canonico & Archidiacono Hanoniensi in Ecclesia nostra Cameracensi, salutem in Domino.

AD illa quæ ad ampliandum Divinum Cultum pertinent, libenti animo intendentes, Vobis, de cujus industria & circumspectione in Domino gerimus fiduciam pleniorem, tenore præsentium committimus, diligenter de loco qui dicitur *Roode-cluse*, & de Capella ac Cœmeterio ibidem constructis, & aliis omnibus ibidem, & de amortizatione loci, de reditibusque ad locum pertinentibus, nec non & pio proposito honestorum Virorum Dominorum Wilhelmi Daniëlis, Henrici de Angulo & Henrici Wisse, & aliorum ibidem degentium; habitum, Ordinem seu Regulam B. Augustini assumere cupientium.

QUIBUS factis: si vobis visum fuerit expedire, Auctoritate nostrâ ipsos ad dictam Regulam profitendum admittatis, & secundum ritum Ordinis S. Augustini vestiatis, & omnia alia faciatis, quæ in præmissis requiruntur, & quæ Nos faceremus seu facere possemus si præsentes interessemus: vices nostras vobis quoad hoc committentes. Salvo hoc, quod locum Personis non oneretis ultra facultates ad dictum locum spectantes.

1373. DATUM Cameraci sub nostro Sigillo, anno Domini M. CCC. LXXIII. die septimâ Januarii.

UNIVERSIS ad quos præsentes pervenerint, *Joannes Sarclaes* utriusque Juris Professor, Canonicus & Archidiaconus Hanon. in Ecclesia Cameracensi, Commissarius & Executor ad infrà scripta ex parte Reverendi in Christo Patris ac D. Domini G. Dei gratiâ Cameracensis Episcopi specialiter deputatus, salutem in Domino sempiternam. Litteras dicti. R. Patris novistis Nos recepisse, formam quæ sequitur continentes:

GERARDUS Dei gratiâ Episcopus Cameracensis, dilecto Nobis in Christo D. *Joanni Sarclaes* &c. *ut jam supra. Et sequitur:*

Virtute & prætextu quarum Litterarum, & etiam de Mandato ipsius Rev. Patris prædicti oretenus Nobis facto, personaliter accessimus ad locum dictum *Roode-cluse* prænominatum, & ibidem adjuncto nobis Notario publico, videlicet Domino Francone de Lombeke Presbytero, Informationem recepimus diligenter, super contentis in Litteris supra dictis: videlicet de Ecclesia seu Capella ac Cœmeterio ibidem constructis ac consecratis, ac aliis ædificiis competentibus & ad observationem Religionis aptis, nec non de reditibus, fructibus, & proventibus annuis ad dictum locum pertinentibus, & sufficienter acquisitis, & amortizatione per Illustrem Dominam, Dominam Joannam Ducissam Luxemburg. Lotaring. Limburg. & Brabant. Dominam dicti Loci factâ: prout per Litteras suas apertas apparebat.

ET quia dictum locum reperimus sufficienter dotatum & fundatum ad retentionem ædificiorum ibidem constructorum ac sustentationem novem Personarum Religiosarum, in victu ac vestitu, ac aliis necessariis, videlicet libris, calicibus, ornamentis Ecclesiasticis, honestorum Virorum Dominorum, scilicet Wilhelmi Daniëlis, Henrici de Angulo, Henrici de Wisse Presbyterorum, & aliorum ibidem degentium, eorum pio & sancto proposito consentientes: Authoritate dicti Reverendi Patris Nobis commissâ, die ad hoc assignatâ, videlicet XVIII. die mensis Januarii, dictum locum ereximus & ordinavimus in Prioratum.

ET quia prædicta Ecclesia seu Capella in honore S. Pauli Apostoli est consecrata, & locus totus situs est in nemore, dicto *Zonia*: decrevimus quod dictus locus amodò Prioratus Sancti Pauli de Zonia nuncupetur. Quibus peractis, de conditione præfatorum Presbyterorum & aliorum ibidem degentium diligenter inquisivimus, quos honestæ & sanctæ conversationis reperimus, & summâ affectione desiderantes ad Religionem & Regulam ac Ordinem B. Augustini convolare.

QUAPROPTER ipsos, scilicet Dominos Wilhelmum Daniëlis, Henricum de Angulo & Henricum Wisse Presbyteros prædictos, ac Walterum de Dielbeke eorum Familiarem, habitum Religionis prædictæ assumere cupientes, exuimus vestes sæculares, & eos induimus habitum Religionis, adhibitis solemnitatibus in talibus adhiberi consuetis.

PRIUS etiam ostendimus iisdem, ad quæ & qualia Religiosi obligantur, & vota quæ in Religiosis requiruntur; quæ omnia libenti animo se impleturos & observaturos asseruerunt, Domino concedente. Et sic Missam solemnem incœpimus ibidem.

ET post Offertorium venerunt præfati Domini, Wilhelmus Daniëlis, Henricus de Angulo, Henricus de Wisse Presbyteri, & Walterus Familiaris Conversus, & singulariter cum

magna devotione & prompto desiderio cordis facientes Professionem solemnem super Altare majus in hunc modum, & primò dictus Dominus Wilhelmus:

" Ego Frater Wilhelmus facio Professionem ,, & promitto obedientiam Deo, & B. Mariæ, ,, ac Domino nostro Cameracensi Episcopo, & ,, futuro Priori, secundùm Regulam & Ordi- ,, nem B. Augustini. ,, Et similiter alii jam dicti fecerunt. Peracto igitur Missæ officio, prædictis Fratribus exposuimus: qualiter necessarium esset ibidem fore & esse Priorem qui ipsos & Locum haberet regere & gubernare & iisdem in spiritualibus & temporalibus præesse.

Qui considerantes quod omnes ipsi erant præsentes qui ad electionem Prioris adesse deberent: de consilio & licentia nostris, Auctoritate dicti Reverendi Patris Spiritûs Sancti gratiam cœperunt cantando Hymnum *Veni Creator Spiritus* &c. humiliter invocare.

Quo cantato: subitò concordi & unanimi voto dicti Fratres, videlicet Henricus de Angulo & Henricus de Wisse, Fratrem Wilhelmum Danielis in Priorem suum & dictiLoci elegerunt & eum ante magnum Altare deduxerunt, *Te Deum Laudamus* altâ voce decantando & campanam suam pulsando; & postmodùm populo ibidem præsenti suam electionem notificarunt, adhibitis solemnitatibus in talibus adhibendis, ac dein electionem suam ipsi Fratri Wilhelmo ibidem præsenti, præsentaverunt, requirentes eum cum instantia, quatenus electioni hujusmodi de se factæ consensum suum præstaret.

Qui plurimùm renuit, sed tandem confisus de adjutorio Divino, & exhortatione proborum Virorum circumstantium, electioni de se factæ consensit: & hæc acta fuerunt in Choro Capellæ ejusdem, mensis Januarii die XVIII, anno Domini supradicto, præsentibus ibidem Religiosis & circumspectis Viris, Dominis videlicet Fratribus Wilhelmo de Bergis, Parochialis Ecclesiæ de Watermael & dicti loci Curato, Francone de Rusbroec & Joanne Hilleman Canonicis Regularibus Monasterii de Viridi Valle ejusdem Ordinis S. Augustini, Theodorico de Gouda Curato de Assele, Joanne de Pintenake, Waltero de Spordonc, Henrico de Rumene, Presbyteris, Nicolao Forts, publico Imperiali Auctoritate & Curiæ Cameracensis Notario, Joanne dicto Primé, Joanne dicto Witte, Joanne de Horenbeke, & Joanne Motte Clericis, & pluribus aliis Testibus fide dignis, ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

In cujus rei testimonium Sigillum nostrum præsentibus duximus apponendum.

CAPUT CXXX.

Wenceslaus & Joanna *Duces Brabantiæ, varia concedunt Privilegia Oppidanis suis Lovaniensibus anno* 1373; *atque inter cætera, Jus constituendi Magistratum ejusdem Oppidi.*

Ex Archivis Oppidi Lovaniensis hactenus ineditis.

Wenceslaus Bohemus Dei gratiâ Dux & Joanna eâdem gratiâ Ducissa Lucemburgi, Lotharingiæ, Brabantiæ, Lymburgi, & Marchiones Sacri Imperii, notum facimus omnibus jam existentibus & postmodum futuris, quod Nos, propter magnam dilectionem & bonum favorem quem gerimus ergà dilectum nostrum Oppidum & bonos fideles Homines Lovanienses, & propter multiplex obsequium quod ipsi & ipsorum PrædecessoresNobis & Prædecessoribus nostris Ducibus Brabantiæ sæpe cum fidelitate & magno favore fecerunt multis temporibus (quapropter magnam ipsis gratiam habemus:) considerantes etiam magnum onus & gravamen in quo prædictum nostrum Oppidum nunc existit, & ad illud juvandum, restituendum, adducendum & ponendum in bonum statum, in pacem, quietem & commercium, dedimus & damus pro Nobis, Heredibus nostris & Successoribus Ducibus in Brabantia, prædicto Oppido nostro & bonis Hominibus & eorum Successoribus, de bono & maturo consilio Jurati nostri Consilii,& ad instantiam bonorum nostrorum Hominum qui Recessus in Cortenberga custodiendos habent, & Prælatorum, Baronum, Militum, Oppidorum & Municipiorum Brabantiæ in communi,Puncta & Articulos,& quodlibet in particulari hic sequentia, ad servandum, habendum & utendum in perpetuum: videlicet

Primò quod Nos, Heredes nostri & Successores Oppidum nostrum & bonos Homines Lovanienses prædictos, divites & pauperes, imposterum tenebimus & tractabimus secundùm jus & judicium, sicut Oppidum nostrum & boni Homines Lovanienses practicaverunt & tradiderunt. I.

Et confirmamus prædicto nostro Oppido omnes ipsius recessus, privilegia, consuetudines, usus, & traditiones, sicut ipsum illa habet sigillata, practicata & tradita, in omnibus punctis. II.

Item quod boni Homines nostri Oppidi Lovaniensis jure suo levabunt, imponent, habebunt, augebunt & diminuent impositiones suas, idque prout ipsis videbitur, mediante eâdem summâ pecuniæ annuè Nobis solvendâ, ad quam eam nuper reduxerat dilectus Dominus & Pater noster, cui Deus misereatur, sicuti Litteræ loquuntur quæ desuper factæ sunt, per viginti annos successivè, secundùm tempus quo dilectus noster Dominus & Pater ipsis eas dederat & reduxerat per suas prædictas Litteras. III.

Item

IV. Item quod boni Homines qui Oppidum nostrum nunc regunt aut postea recturi sunt, taxas, gravamina & onera ponere, recipere & facere poterunt ad maximum commodum & utilitatem Oppidi nostri prædicti, sicuti ipsis commodum videbitur.

V. Item quod Nos semper de anno in annum in Vigilia Nativitatis S. Joannis Baptistæ ponemus & faciemus, ponere & facere debebimus in Oppido nostro Lovaniensi septem Scabinos ex bonis nostris Hominibus *Natis* (1) *Patriciis* Lovaniensibus, & nullos alios, sapientissimos & discretissimos, quos sciemus & hos de anno in annum mutabimus, sicut Oppidum nostrum jus habet.

VI. Item quod boni Homines Oppidi nostri Lovaniensis inter se ponent & facient in Vigilia SS. Apostolorum Petri & Pauli novemdecim Juratos ex bonis Hominibus Natis Patriciis Oppidi nostri Lovaniensis in consilium Oppidi nostri, & sex Gildecanos ad Gildam regendam; quicumque esse possunt secundùm jus Oppidi nostri, sapientissimos, honestissimos & optimos quos scient & qui poterunt inveniri.

VII. Et illos eligent cum talibus Ordinantiis quales ipsi facient & ordinabunt ad eligendum de anno in annum in perpetuum talem in modum, ut nullus ipsorum in hoc habeat præferentiam, jus, dominium, proprietatem, unus eorum præ alio: & talem Ordinantiam, qualem boni Homines nostri Lovanienses desuper facient ad eligendum de anno in annum hos novemdecim Juratos & sex Gildecanos inter bonos Homines Natos Patricios Lovanienses, promittimus Nos ipsis confirmare, firmam & perpetuam servare in perpetuum, & ipsis talem firmitatem Litterarum desuper dare & facere, ad ipsorum requisitionem, ut Ordinantia in perpetuum observari debeat, absque eo quod ab ullo frangatur, & absque dolo malo.

VIII. Et qui eligent has electiones, & ad hoc de anno in annum ordinabuntur, quod illi omnibus annis, & quilibet ipsorum in particulari, publicè coram bonis Hominibus in communi qui volent ad hoc venire, in Domo Civica jurabunt super Sanctis, & super Sanctis Evangeliis, quod statim eligent pro novemdecim Juratis & sex Gildecanis ex bonis Hominibus natis Patriciis Lovaniensibus, optimos, honestissimos, sapientissimos quos scient, ad regendam Urbem per Juratos, & ad regendam Gildam per Gildecanos, & ad ipsis servandum jus, absque eo quod ullam partialitatem ferant, divitibus & pauperibus æqualiter.

IX. Et hi novemdecim Jurati sic electi de anno in annum præstabunt juramentum, sicut supra scriptum est, & sub eodem juramento ulteriùs eligent duos Burgimagistros inter ipsos, & duos Juratos ex bonis Hominibus de communitate, & omnes reliquos Officiales magnos & parvos ad Oppidum nostrum pertinentes, optimos, honestissimos & utilissimos quos scient in Oppido nostro præscripto, quicumque possint esse.

X. Et similiter sex Decani sic electi ulteriùs eligent sub juramento prædicto duos Decanos, ut cum ipsis sint illo anno, ex bonis Hominibus de communitate, & duos Decanos Scutiferos ex Patriciis natis supradictis, & omnes alios Officiales ad Gildam pertinentes, optimos, honestissimos & discretissimos quos scient vel invenient ad illas causas.

Et in casu quo aliquis rogaret vel rogari faceret, ut ipse vel ipsius amicus eligeretur in certa electione, vel etiam ut esset in tali Officio, & in casu quo hoc inveniri posset per legitimam veritatem, vel probari, quod ille debebit mulctam viginti solidorum antiquorum grossorum Turonensium, quorum medietas solvatur Nobis, & medietas Oppido nostro: & insuper in isto Officio non poterit esse sine dispensatione. XI.

Sed neque Nos neque Oppidum nostrum poterimus dispensare cum ipso aut ei remittere ullum in modum. XII.

Insuper si quis alicui aliqua dona daret aut promissa faceret, & qui dona vel promissa acceptaret, esset manifestè perjurus, sine fide & honore, neque unquam in ullum Statum aut Officium venire posset, ubi oporteret esse Homines bonos, neque ullius ampliùs suffragii aut sententiæ jus haberet. XIII.

Item quod neque Tabernarius neque Nummularius unquam erit in regimine Gildæ, & omnes Decani qui jurabunt jus Gildæ, illi jurabunt in suo juramento, quod illo anno neque ex Taberna, neque ex Mensa Nummulariorum Lovanii quidquam lucri vel damni ullo modo percipient. XIV.

Et quia volumus quod omnia hæc Puncta & quodlibet in particulari dilecto nostro Oppido & Hominibus, qui jam existunt & postmodum futuri sunt, firma & perpetua observentur à Nobis, nostris Heredibus & Successoribus in perpetuum, ideo sub juramento & fide promisimus & promittimus, quod ex nunc deinceps omnia hæc Puncta quæ supra scripta sunt & quodlibet in particulari ipsis tenebimus & teneri faciemus Nos & Heredes nostri, ipsis & eorum Posteris firma & perpetua, absque eo quod frangantur, neque quæremus neque alios quærere faciemus à nostra parte, neque ullum quærere permittemus ullam apparentiam, occasionem aut prætextum per quem hæc Puncta vel ullum illorum quæ ipsis dedimus & quæ ipsis ordinavimus rumpere aut scindere possemus, aut per alios permittere rumpi aut scindi: & renunciamus & dimittimus pro Nobis, Heredibus nostris & Successoribus, omnes illas causas in communi, vel quamlibet in particulari de facto & de jure, & omne auxilium Ecclesiasticum vel seculare quod Nobis aut ulli alteri commodum facere posset & prædicto Oppido nostro & bonis Hominibus incommodum facere posset.

In fidem & firmitatem omnium prædictorum Nos Dux & Ducissa prædicti appendi jussimus Sigilla nostra hisce Litteris, rogamusque insuper & requirimus, ad majorem securitatem desuper præstandam Oppido nostro & bonis Hominibus Lovaniensibus, dilectum nostrum & fidelem Consiliarium Dominum Theodoricum de Hoirne Dominum de Parweys & Duffle & de Gele,

Gele, Dominum Joannem van Polanen Dominum de Lecke & Bredâ, Dominum Reynardum Dominum de Schoonvorst, Dominum Joannem Dominum de Boechoet Burchgravium de Bruxellis, Dominum Gerardum Dominum de Bautershem, Dominum Joannem Dominum de Witham, Dominum Gerardum Dominum de Vorselaer Burchgravium de Geldoniâ, Dominum Joannem Van Aa Dominum de Gruythuyse & de Grimbergis, Dominum Bernardum Dominum de Borgneval, Dominum Joannem Godefridum Militem OEconomum nostrum, & Godefridum vanden Torne Scutarium Receptorem Brabantiæ, ut ipsi sua Sigilla cum nostris appendere velint hisce Litteris, tanquam Testes punctorum, conditionum, promissorum.

Et Nos Theodoricus de Hoirne Dominus de Parweys, Duffle & Gele,
Joannes van Polanen Dominus de Lecke & de Breda,
Reynardus Dominus de Schoonvorst,
Joannes Dominus de Boechoet Burchgravius de Bruxellis,
Gerardus Dominus de Bautershem,
Joannes Dominus de Witthem,
Gerardus Dominus de Vorslaer Burchgravius de Geldonia,
Joannes van Aa Dominus de Gruythuse & de Grimbergis,
Bernardus Dominus de Borngevael,
Joannes Godefridus Miles OEconomus,
Godefridus vanden Torne Scutarius Receptor Brabantiæ,

Attentâ requisitione & mandato dilecti nostri Domini & Dominæ prædictorum, cum ipsorum Sigillis Sigilla nostra appendi fecimus hisce Litteris in notitiam & testimonium omnium suprascriptorum.

Et Nos Dux & Ducissa prædicti non volumus, etsi hisce Litteris unum Sigillum vel plura, eorum qui supra nominati sunt, deessent vel abrumperentur, ut propterea hæ Litteræ virtutem suam perdant aut minoris valoris existant: 1373.
sed volumus ut maneant & sint in omni suo pleno vigore & robore, quasi in integrum & plenè essent obsignatæ.

Actum erat Bruxellis die S. Georgii anno Domini millesimo trecentesimo septuagesimo tertio.

Origo Patriciorum Lovanii.

(1) De Origine septem Familiarum Patriciarum Lovaniensium, sic ait Justus Lipsius in Descriptione Lovanii lib. 2. cap. 3.

" Aiunt Bastinum quemdam olim fuisse (tempus aliter ,, non designant) corpore & animo validum, qui septem ,, Filias habuit, & eas totidem Viris elocavit; sed cum ,, lege, quoniam ipse virilis sexûs liberos non haberet, ,, hæ Nobilitatis suæ jus tenerent, & diffunderent, atque ,, ex iis nati tales censerentur. Sive res fuit, sive inventiuncula est, non tamen absona à vero & more. ,,

Hactenus J. Lipsius: quod ipsum fusiùs & apertiùs exponunt Archiva dictæ Civitatis Lovaniensis, in hæc verba:

In den jaere 815. was Hertoghe van Brabant Lodowyck *de Goedertierene, Sone van* Carel *den Grooten, die oock was Keyser ende Koninck van Vranckryck, den welcken Hertoghe* Lodewyck *binnen der Stadt Loven stelde als Grave Heer* Bastyn, *by toename* de Groote, *een vroom Ridder van Edele afkomste, die gettrouwt hadde des Graven Dochter van Vlaenderen; daer aen hy eenen Sone wan genaemt* Volckart, *ende seven Dochteren genoemt* Plectrudis, Elpadis, Betra, Hildegarde, Eringaert, Judith, *ende* Swave. *Welcken voorschreven* Volckaert *des voorschreven Graven Sone anno 909. Bisschop van Luyck wert; soo dat des voorschreven mannelycke hoor, ende toenaeme nu vergaen was, midts synen Sone was geestelyck geworden, ende gekosen tot het Bisdom van Luyck. Den voorschreven Grave dit aenmerckende, ende siende dat te Loven vele treffelycke Edelmans waeren, heeft gedocht syne seven Dochteren daer aen te allieren, om alsoo syn Geslachte, ende af-komste te vermenighvuldigen ende te vermeerderen; ende dien-volghende heeft syne voorschreve seven Dochters geallieert aen Edelmans van Loven ghelyck hier volght, te weten* Plectrudis *aen Heer* Eberwyn Utenliminghen *Riddere,* Elpadis *aen Heer* Rynaert van Calstren *Riddere*, Betra *aen Heer* Meys van Redinghen *Riddere,* Eringaert *aen Heer* Berwyn Verrusalem, Judith *aen* Salomon Gielis, Swave *aen Heer* Vranck van Rode *Riddere. Welcke voorsz. seven syne Schoon-Sonen, by Heer* Bastyn *als Grave van Loven, met consent van den Hertoghe van Brabant, synen over-Heere, ende Prince, met vele schoone eerlycke Privilegien heeft begift; ende onder andere, dat sy altyts nu d'een nu d'andere souden wesen vander Stadt Loven Regimente, met alle hunne naerkomelinghen, ende geallieerde, sulcks dat iemant vande voorschreve Geslachten niet wesende, ende geallieert zynde aen eene Dochtere vande voorschreve seven Geslachten, ofte van hunne naerkomelingen, zynder Kinderen oock sullen gehouden ende gereputeert worden, door alliantie, vande voorschreve af-komste ende Geslachte &c.*

CAPUT CXXXI.

Idem Wenceslaus *&* Joanna *motus Lovaniensium componunt, & formam præscribunt eligendi Magistratum Lovaniensem anno* 1378.

Ex iisdem Archivis Lovaniens. M.S

Wenceslaus Bohemus Dei gratiâ Dux, & Joanna eâdem gratiâ Ducissa Luccemburgi, Lotharingiæ, Brabantiæ, Limburgi, & Marchiones Sacri Imperii, notum facimus omnibus præsentibus & futuris has Litteras visuris & legi audituris, quod cùm dissensio, discordia & commotio orta essent inter nostros bonos Homines Tribuum Patritiarum Oppidi nostri Lovaniensis, qui extra Oppidum secesserant ea una parte, & bonos nostros homines de Tribubus Fratrum de Gilda & Opificum, qui in prædicto nostro Oppido remanserant ex altera parte; quam dissensionem, discordiam & commotionem Nos cum bona deliberatione & consilio boni nostri Consilii nostrorum Baronum, Equitum, & bonorum nostrorum Oppidorum Brabantiæ communiter inter nostros bonos Homines prænominatos stitimus, reconciliavimus & finivimus, mediantibus certis Punctis & Articulis hìc infra descriptis, quæ

Oppido

Oppido nostro præfato, & omnibus nostris charis incolis & bonis Hominibus ibidem, præsentibus & futuris, donavimus, consensimus & concessimus pro Nobis, nostris Heredibus & Successoribus Ducibus Brabantiæ in perpetuum.

I. Imprimis quod nunc & imposterum singulis annis faciemus & ponemus septem nostros Scabinos Lovanienses, scilicet quatuor ex bonis nostris Hominibus Patritiis Lovaniensibus, & tres ex bonis nostris Hominibus Fratrum de Gilda & Opificum.

II. Et volumus, ut Villicus noster Lovaniensis semper conferat cum communibus Fratribus de Gilda suprascripti Oppidi nostri, super personis ad Nos deferendis, ex quibus nostros suprascriptos septem Scabinos singulis annis faciemus & constituemus.

III. Item ut nostrum bonum Oppidum Lovaniense & omnes nostri boni Homines ibidem constituantur, sint & maneant in bono statu & in bono regimine; concessimus eis & dedimus, quod ex viginti & uno Juratis de Consilio prædicti Oppidi nostri nunc & imposterum singulis annis erunt undecim Jurati ex bonis nostris Hominibus Patritiis Lovaniensibus, & decem Jurati ex bonis nostris Hominibus Opificum.

IV. Et quod hi eligentur & constituentur hunc in modum: scilicet quod communes Fratres de Gilda prædicti nostri Oppidi, qui indies Gildâ co-utuntur, nec sunt de Patritiis Lovaniensibus, singulis annis eligent prædictos undecim Juratos ex bonis nostris Hominibus Patriciis, pluralitate votorum prædictorum Fratrum de Gilda, qui præsentes erunt quando fiet electio.

V. Ulteriùs omnia Opificia Oppidi nostri Lovaniensis ita conjungentur, ut decem Opificia nominentur; & hæc decem Opificia habebunt singulis annis in Consilio nostro decem Juratos, scilicet quodque Opificium unum Juratum, ut sint in Senatu Oppidi nostri cum prædictis undecim Juratis Patriciis, sic ut quodlibet Opificium suum Juratum eligat pluralitate votorum bonorum Hominum ejusdem Opificii, qui præsentes erunt dum fiet electio.

VI. Et dum prædicti viginti & unus Jurati Consilii Oppidi nostri eo modo erunt electi & constituti, tum undecim Patricii singulis annis eligent pluralitate votorum Burgimagistrum ex decem Juratis Opificiorum.

VII. Et similiter prædicti decem Jurati Opificiorum eligent singulis annis Burgimagistrum ex undecim Juratis Patriciorum.

VIII. Et tunc ulteriùs simul inter se facient omnes electiones ad se pertinentes, partim ex Patriciis partim ex Opificibus.

IX. Item eis concessimus & dedimus, quod octo Decani Gildæ prædicti Oppidi nostri modò & imposterum singulis annis erunt & fient, partim ex bonis nostris Hominibus Patriciis, partim ex bonis nostris Hominibus Fratribus de Gilda, qui non sunt Patricii Lovanienses.

X. Et quod hi eligentur & fient in hunc modum: scilicet quod communes Fratres de Gilda prædicti Oppidi nostri, qui indies Gildâ co-utuntur, & non sunt Patricii Lovanienses, annuè eligent quatuor Decanos ex bonis nostris Hominibus Patriciis Lovaniensibus, votorum pluralitate, eorum qui præsentes erunt dum fiet electio.

Et quod nostri boni Homines communium Opificum eligent pluralitate votorum alios quatuor Decanos ex Fratribus de Gilda, qui non sunt de Patricii Lovanienses, in quantum præsentes erunt dum electio fiet. XI.

Et cum prædicti octo Decani Gildæ taliter erunt electi & constituti, tum ulteriùs facient omnes aliàs electiones ad se spectantes, partim ex Patritiatu & partim ex Fratribus de Gilda. XII.

Et Decani Gildæ qui Gildam regent uno anno, poterunt rursus ad hoc eligi & assumi alio anno, ita ut sit tantùm unus annus intermedius inter eorum decessum & accessum; prout hoc observatur in Scabinis & Juratis. XIII.

Item quia intendimus & volumus ut omnia communia bona Oppidi nostri Lovaniensis recipiantur, convertantur, & expendantur in majus Oppidi nostri commodum & utilitatem: hinc est quod eis concessimus & dedimus, quod nunc & imposterum singulis annis duo ex nostris bonis Hominibus Fratrum de Gilda, qui indies Gildâ co-utuntur, nec sunt de Patritiatu Lovaniensi; & duo ex bonis nostris Hominibus Opificiorum Lovaniensium sint Receptores, ut omnia bona Oppidi nostri prædicti exigant, recipiant, & exponant in Oppidi nostri debita, & ad majus Oppidi nostri commodum & utilitatem; & quod hi quatuor Receptores non poterunt esse in ullo alio regimine vel officio prædicti nostri Oppidi, quamdiu Receptores erunt. Et quod singulis annis duo ex ipsis decedent, scilicet unus ex Fratribus de Gilda & unus ex Opificiis, & iterum duo alii ponentur in eorum locum, ita ut singuli duo semper duobus annis continuentur. XIV.

Et hi prædicti Receptores annuè eligentur & constituentur in hunc modum: scilicet, quod communes Fratres de Gilda Oppidi, qui indies Gildâ co-utuntur, nec sunt de Patritiatu Lovaniensi, semper eligent prædictos Receptores ex Fratribus de Gilda cum pluralitate votorum, illorum qui præsentes erunt dum aliæ fient electiones: & boni Homines communium Opificiorum inter se eligent prædictos Receptores ex Opificiis, cum pluralitate votorum, eorum qui præsentes erunt. XV.

Et hi prædicti quatuor Receptores reddent apertis januis debitam rationem singulis trimestribus omnium quæ receperunt & expenderunt ex omnibus bonis nostri Oppidi, coram ordinario Consilio nostri Oppidi & coram bonis Hominibus extraordinarii Consilii & coram bonis Hominibus Opificiorum qui præsentes esse voluerint. XVI.

Et omnes boni Homines qui prædictas electiones facient, sive Jurati, sive Decani de Gildâ & Receptores Oppidi, & boni Homines qui eligentur ut sint in prædicto regimine & officiis, debebunt omnes esse nati in Brabantia, legitimi thori, & Cives Lovanienses; & quicumque ad hoc eligetur, illud sine detrectatione assumere debebit. XVII.

Et

XVIII. Et hoc etiam taliter, quod omnes boni Homines qui prædictas electiones facient, tenebuntur insuper præstare suum juramentum publicè super Sacrosancta, quod semper eligent optimos, utilissimos, justissimos & capacissimos quos scient.

XIX. Et quod omnes boni Homines prædictorum Fratrum de Gilda & Opificiorum postero die post Festum Sancti Joannis Baptistæ ante prandium, dum campana Consilii sonatur, singulis annis venient & congregabuntur in nostra prædicta Domo Civica ad prædictas electiones faciendas; & si quis eò non venerit existens in Oppido incurret mulctam quinque solidorum grossorum, quorum medietas Domino, altera medietas Oppido cedet.

XX. Item cùm omnes prædictos nostros bonos Homines super omnibus prædictis dissensionibus, discordiis & commotionibus sedaverimus, univerimus & reconciliaverimus cum consilio boni nostri Consilii nostrorum Baronum, Militum, & bonorum nostrorum Oppidorum; hinc est quod eis condonavimus omnem rixam & discordiam, & quidquid occasione prædictæ commotionis tam intra quàm extra Oppidum nostrum accidit usque in præsentem diem, omnia eis remittentes in perpetuum.

XXI. Item ut omnes nostri prædicti boni Homines in quiete & bona pace sint & manere possint inter sese, volumus & consentimus, ut bona custodia & vigilia in prædicto Oppido nostro Lovaniensi ponatur & ordinetur cum consilio Oppidi nostri & consilio Juratorum ex Opificiis & Opificum conjunctim, pluralitate votorum; & prædicta custodia & vigilia augeatur & minuatur, prout ipsis expedire videbitur, ad Oppidum nostrum præservandum ab omni inordinatione, & nostros bonos Homines Oppidi nostri in pace & tranquillitate conservandos.

XXII. Et dum prædicta vigilia eo modo posita & ordinata erit, tunc ea deferetur ad Villicum nostrum Lovaniensem, ut ea vigilia meliùs observetur, & contravenientes qualibet vice corrigantur.

XXIII. Et quod portæ interiores Oppidi nostri manebunt apertæ, prout nunc sunt, ut nostri boni Homines in communi ibidem meliùs manere possint in tranquillitate, quiete, & pace.

XXIV. Et si quis ad prædictam vigiliam positus non comparuerit, vel ad vigiliam non positus, de nocte plateas obierit, is eam incurret mulctam, quæ desuper ordinabitur.

XXV. Et volumus atque mandamus, ut mediantibus his Punctis præscriptis bona pax & concordia sit & maneat in perpetuum inter omnes nostros bonos Homines Lovanienses, Patricios, Fratres de Gilda, & Opifices, qui sunt intra & extra Oppidum nostrum Lovaniense, ut conjunctim possint intendere oneribus Oppidi nostri, ad majus commodum & utilitatem, ad auferendum immensum damnum fœnoris, quod Oppidum nostrum debet: ad quod libenter ipsos auxilio & consilio juvare volumus secundùm ipsorum statum & possibilitatem.

XXVI. Et quod his mediantibus omnes nostri boni Homines Patricii Lovanienses, qui jam foris sunt, Lovanium intrare possint, & ibidem possint manere pacificè & quietè: excepto quod illi, qui Oppido nostro debent, illud restituent & solvent, & quod Oppidum debitores suos & eorum bona arrestare & persequi possit & valeat viâ juris intra & extra Oppidum, donec debitum ipsi restitutum sit.

Et ut securitas prædictæ Pacis & reconciliationis in perpetuum firma & stabilis maneat, & omnes nostri boni Homines prædicti Oppidi nostri in pace sint & quiete; volumus, ut omnes nostri boni Homines Patricii Lovanienses, qui nunc foris sunt, ex una parte, & omnes nostri boni Homines Fratres de Gilda & Opifices, qui intra præscriptum nostrum Oppidum sunt, ex altera parte, jurent super Sacrosancta publicè, quòd prædictam Pacem & reconciliationem legaliter & plenariè in perpetuum tenebunt & observabunt, neque unquam contravenient, nec ullo modo contra facient. Et si quis ex nostris bonis Hominibus ex una vel altera parte contra prædictam Pacem & reconciliationem umquam quid attentaret vel ullo modo contrairet (quod Deus avertat) id corrigi curabimus & puniri secundùm Dignitatem nostram & jus Oppidi nostri Lovaniensis, sine dissimulatione. XX

In quorum omnium prædictorum testimonium & firmitatem Nos Dux & Ducissa prædicti Sigillum nostrum hisce Litteris appendi jussimus: & rogamus fideles nostros Consiliarios, Joannem Dominum Rotselariæ, Dominum Joannem Dominum de Boechout, Dominum Joannem de Aa Dominum de Gruythuyse & Grimberge Drossardum nostrum Brabantiæ, Dominum Joannem Dominum de Borgeval, Dominum Joannem de Luccembourg Præpositum nostrum Lovaniensem, Renerum Hollandt Receptorem nostrum Brabantiæ, & Dominum Joannem de Grave Decanum de Beke, & bonos nostros Homines Scabinos & Senatores nostrorum bonorum Oppidorum Bruxellæ, Sylvæducis, Thenarum, Leeuwæ, Lieræ & Vilvordiæ, ut in testimonium prædictorum Sigilla sua hisce Litteris appendere velint.

Et Nos Joannes Dominus Rotselariæ Drossardus Hæreditarius Brabantiæ, Joannes Dominus de Boechout Vice-Comes Bruxellensis, Joannes de Aa Dominus de Gruythuyse & Grimbergæ Drossardus Brabantiæ, Joannes Dominus de Borgeval, Joannes de Luccembourg Præpositus Lovaniensis, Renerus Hollandt Receptor Brabantiæ, & Joannes de Grave Decanus de Beke, nostra Sigilla; & Nos Scabini & Senatus prædictorum Oppidorum Sigilla prædictorum Oppidorum cum Sigillis carorum nostrorum & clementium Domini ac Dominę Ducis & Ducissæ prædictorum, ad eorum beneplacitum & instantiam, Litteris his appendimus in testimonium veritatis præscriptorum.

Et Nos Dux & Ducissa suprascripti non volumus, etsi hisce Litteris unum aut plura Sigilla, eorum qui suprascripti sunt, deessent aut frangerentur, ut propterea hæ Litteræ minoris sint valoris, sed ut maneant & sint in pleno suo robore & vigore, ac si omnia Sigilla integra illis forent appensa & plenariè essent sigillatæ.

Hoc actum fuit anno Domini M.CCC.LXXVIII. die XVI. mensis Septembris.

Addimus Formulam Juramenti, quod præstare tenentur promovendi ad Magistratum Lovaniensem.

Ego N. N. per & super Sancta Evangelia promitto ac juro, me pro Consulatu, vel officio Jurato, nec bona ulla, nec pecuniam, nec munus, nec obsequium, nec beneficium dedisse, promisisse, obtulisse; aut dari, promitti, vel offerri meo nomine curasse: insuper nec precibus sollicitasse, aut sollicitatorem interposuisse; nec mutuum dedisse, vel dari fecisse, quoquo modo, sive per me, sive per alium quemquam. Quod si secus egerim, prævaricator & infamis censear, nec unquam ad Senatum, aut ministerium, aut ullam jurisdictionem, ullumve regimen cujusquam Urbis, Oppidi, vel Pagi pateat mihi aditus. Similiter quoque me non accepturum, sive per meipsum sive per alium, ullum munus, aut oblationem honorariam, sive in pecunia, sive in bonis, pro collatione cujusquam officii vel ministerii mihi competente: nec permissurum ut ulla mihi fiat ejusmodi promissio eo intuitu.

Altera Formula succinctior est hæc.

Juro me nec pro statu isto assequendo, nec ejus intuitu, quidquam cuiquam, sive in pecunia, sive in alia quacumque re obtulisse, promisisse, aut dedisse; nec item offerri, promitti, aut dari curasse, vel curaturum aut daturum, directè vel indirectè, aut quovis alio modo: salvo dumtaxat eo, quod pro expeditione erogari consuevit.

Occasione hujus Juramenti, à Parochis Lovaniensibus exquisitum fuit Judicium trium Facultatum, Theologiæ, Juris Canonici & Civilis, in dicta Universitate Lovaniensi super casu sequente:

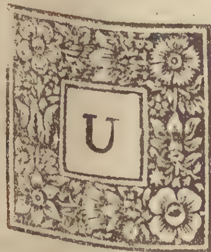
Utrùm liceat ambire Magistratum, aut officium, sollicitando suffragia Collatorum, promissis symposiis, pecuniis, muneribus, per se vel suos? Rursus: Utrum liceat munera, symposia, pecunias, aut simile quidpiam accipere, per se vel suos, aut sinere ut promittantur sibi, in eum finem, ut ad officium quodcunque suæ collationis aliquem suo suffragio quis promoveat; & simul tamen liceat ista juramenta respectivè præstare?

Et responsum ad omnia: Non licere, ob rationes latiùs deductas in Resolutione, quam retulit Clariss. D. Van Espen J. U. Doctor in suo Libro Juris Ecclesiastici, ad calcem Tomi II.

CAPUT CXXXII.

GUILIELMUS DE NORMANNIS *Episcopus Anconitanus atque Administrator Tornacensis Thesaurum Sacrosancti Cruoris Brugis in Ecclesia S. Basilii à se visitatum fuisse testatur anno* 1388. *in præsentia plurimorum Episcoporum, Abbatum & Nobilium.*

Ex Archivis Brugensis Ecclesiæ.

UNIVERSIS Christi fidelibus (1) GUILIELMUS Dei gratiâ Episcopus Anconitanus, Domini nostri Papæ Thesaurarius, & Administrator Ecclesiæ Tornacensis, salutem in Domino, & cum agnitione veritatis devotè Deo promere in unitate fidei per JESUM CHRISTUM gratiarum actiones.

QUOD vidimus oculis nostris, quod prospeximus, & manus nostræ contrectaverunt, annunciamus vobis; ut & vos societatem habeatis nobiscum, & societas nostra sit cum Patre & Filio ejus JESU CHRISTO. Deviantibus olim Patribus, & cuncto humano genere in profundum malorum accubato, apparuit Filius Dei, ut opera dissolveret diaboli; apparuit & charitas Dei: quoniam dilexit Nos, & misit Filium suum, propitiationem pro peccatis nostris.

QUI intemeratæ Virginis Mariæ humilitatem respiciens, in sacris ipsius visceribus dignatus humanari, ut Nos à morte tolleret: Ecclesiam Sacrosanctam Sponsam suam prædestinando, ne in pressuris, quas passura erat, deficeret, suo pretiosissimo Corpore & Sanguine charitate inenarrabili decoravit, & fundavit supra firmam petram Christum incommutabiliter stabiliendo.

ISTIUS tam saluberrimi Sacramenti, dignis & à Deo præordinatis temporibus, memoriam cunctis seculis laude dignam reliquit, cùm devotionem & humilitatem famulæ suæ Patriæ Flandriæ, ex qua multi Sancti Viri originem contraxerunt, acceptando, pretiosissimum Sanguinem ipsius Domini nostri Jesu Christi de Jerusalem apportari piè & misericorditer disposuit, & in dicta Patria Flandriæ, Brugis, videlicet in Ecclesia Sancti Basilii collocari, futuris temporibus conservandum ordinavit: ut nunquam dicta Flandriæ Patria, sic dotata insolito munere, ab unitate Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ (quæ cunctorum Mater est fidelium) recederet, nec à vero Vicario JESU CHRISTI deviaret.

DE hoc pretiosissimo Sanguine, teste Bullâ Apostolicâ, quam tenuimus, & legimus, longo tempore visum est Miraculum, quod positus in phiala crystallina, durus quasi massa Sanguinis congelata permansit sic, præterquam Feriâ sextâ. Sed semper in Feria sexta à manè usque post nonam, videlicet horam Passionis & mortis Dominicæ, à fine usque ad finem phialæ perspicuè & liquidissimè fluxit.

VERÙM peccatis exigentibus, multis jam annis evolutis, digni non sunt inventi homines, qui tam saluberrimum miraculum cernere meruissent.

HIS autem à Deo prævisis temporibus apparuit gratia Dei Salvatoris nostri præveniens nos, ostendens in seculis supervenientibus abundantes divitias gratiæ suæ in bonitate super nos: ut ille dignissimus ac pretiosissimus Sanguis non dicimus mutaretur, sed Spiritus Omnipotentis Dei magnam fecit suæ ostensionis evidentiam, quod in instanti satis modico, rubicundior solito, & quàm statim ante fuerat, videri se dignatus est,

 guttæque

guttæque Sanguinis recentissimæ & à massa separatæ locis in pluribus clarissimè intueri, & nos tenentes ipsam phialam indignis manibus dictas guttas vidimus, ac ceteris circumstantibus luculenter ostendimus ad videndum.

Cum quanta verò devotione & reverentia hoc viderint, singultus & suspiria, abundantiaque piarum lacrymarum indicabant. Hæc ut piè credendum est, Redemptionem quæ est in Christo Jesu per fidem in Sanguine ipsius propter remissionem præcedentium delictorum, in sustentationem Dei ad ostensionem justitiæ ejus in hoc tempore demonstrarunt, die videlicet Mercurii, penultimâ mensis Aprilis, anno inferiùs annotando.

Mutato siquidem superiore vase crystallino ordinatum fuit, per fideles & devotos Burgimagistros, Scabinos, & Consules, Villam Brugensem tunc regentes, Vas aliud micans & clarum etiam crystallinum, auro puro circumligatum, lapidibus exornatum pretiosis.

In quo quidem Vase novo, die Inventionis S. Crucis, tertiâ videlicet Maii immediatè sequenti, quâ die juxta morem, & solito solemnis fuit processio, devotissimè celebrata, ipsum pretiosissimum Redemptoris Sanguinem in jam dicta phiala interiori reconditum, quæ per Nos ab extra mundata, appositâ circa os phialæ sindone recentiori, nunquam tamen aperta, sed continuè clausa mansit: Astantibus Reverendis Patribus Simone Morinensi, Bertoldo Lindinensi Episcopis; & Gerardo Clarævallis, Joanne de Dunis, Joanne de Thosan Ordinis Cistertiensis Monasteriorum Abbatibus; Sigero Præposito S. Donatiani Brugensis; ac Nobili & potenti Viro Domino Guilielmo de Namurco Gubernatore Flandriæ; Burgimagistris, Scabinis, ac Consulibus dictæ Villæ Brugensis, Nobiliumque multitudine copiosâ: de dicto antiquiore Vase, ad ipsum novum, in ipsa phiala semper manentem transtulimus, licet immeriti, & recondimus; hominum sexûs utriusque multiplicatis & iteratis millibus, hoc summa cum veneratione cernentibus.

Quid igitur retribuendum Domino pro omnibus quæ retribuit Nobis? Altissimo rerum omnium conditori, qui omnipotentiam suam, parcendo maximè & miserando manifestat, magnificè gratias agimus.

Et ut cuncti qui non abnuent, provocentur ad salutem, ipsius Redemptoris nostri exemplo, qui omnes homines salvos fieri desiderat, Sanctorumque Romanorum Pontificum insequentes vestigia, de thesauro misericordiæ Jesu Christi Nobis in executione Pontificalis dignitatis credito, Auctoritate ordinariâ omnibus Christi-fidelibus verè pœnitentibus & confessis, qui causâ devotionis ad Ecclesiam & locum præfatos in Festo Inventionis Sanctæ Crucis, vel infra quindenam, Festum ipsum immediatè sequentem, Villam circumeundo, ac in die Veneris majoris hebdomadæ ad ipsam Ecclesiam accesserint, annuatim quadraginta dies; singulis verò aliis diebus Veneris Ecclesiam visitantibus, viginti dies de injunctis eis pœnitentiis misericorditer in Domino relaxamus.

In quorum omnium fidem & testimonium has præsentes Litteras, nostro Sigillo, quo in dicto officio Thesaurariatûs solemus uti, sigillatas concessimus.

Actum in prædicta Villa Brugensi Tornacensis Diœcesis, anno Domini M.CCC.LXXXVIII, die tertiâ mensis Maii supradicti, Pontificatûs Sanctissimi Domini nostri Urbani Papæ Sexti anno undecimo.

(1) Guilielmus Administrator Ecclesiæ Tornacensis. Hunc Episcopum in Annalibus suis omittunt passim omnes, qui Historiam Ecclesiasticam Episcopatûs Tornacensis conscripsêre; à quibus circa hæc tempora tantùm nominantur Episcopi sequentes.

Philippus de Arbosio, Burgundio, ex Episcopo Noviomensi Tornacensis; qui obiit anno 1376.

Petrus de Auxeio, S. T. Doctor, è Canonico Tornacensi Episcopus ab anno 1378, usque ad annum 1389, quo obiit.

Ludovicus de la Trimouille, Episcopus ab anno 1389. vel 1390, usque ad obitum anno 1410.

Sed non mirum: suberat enim Tornacum Regi Galliæ, qui totis viribus tuebatur partes Clementis VII. Pontificis Avenione sedentis, contra Urbanum VI. Papam, qui Romæ morabatur: dum Comes Flandriæ, Dux Brabantiæ, aliique Reges & Principes Urbano adhærebant, & in ditionibus sibi subjectis, signanter in tota Brabantia, Gandavi, Brugis & alibi, obedientiam Clementi præstare renuebant.

Proinde anno 1377. post obitum Philippi de Arbosio, Urbanus VI. Papa Episcopatum ejus contulit Pileo de Prata, Archiepiscopo Ravennatensi, suo in Belgium Legato, quem etiam paulò post creavit S. R. E. Cardinalem. Extant eâ de re Litteræ Urbani VI. Pontificis ad eundem Pileum, apud Baluzium in Vitis Paparum Avenionensium Tom. 2. fol. 811. & 812. & Tom. 1. fol. 1360. Videtur autem Pileus renunciasse postmodum huic nominationi.

Joannes van West, Tornacensis Ecclesiæ Decanus, Urbani VI. Pontificis partes secutus, ab eodem Pontifice datus fuit Episcopus Gandavensibus ac Brugensibus (forte tantùm Titularis seu Suffraganeus) qui in illis partibus res sacras perageret. Ita refert Meyerus in Annalibus Flandriæ ad annum 1380. Fuit proinde à Tornacensi Capitulo dignitate suâ Decanali privatus. Obiit anno 1384. sepultus in Ecclesia Abbatiali Monialium de Waesmunster juxta Teneramundam.

Guilielmus de Normannis, Romanus, ex Ordine S. Benedicti Monachus Sublacensis, ab Urbano VI. Pontifice Episcopus Anconitanus & Thesaurarius Generalis constitutus anno 1386. paulò post missus est in Belgium Legatus ad Comitem Flandriæ, ibique titulum gessit Administratoris Episcopatûs Tornacensis; uti constat ex hoc Diplomate, item ex Chronico Belgico Ægidii de Roia. Anno 1405. ab Episcopatu Anconitano transiit ad Tudertinum, ubi è vivis exemptus est anno 1408.

CAPUT CXXXIII.

CLEMENS VII. *Anti-Papa Avenione sedens, in favorem Decani & Canonicorum Tornacensium sibi adhærentium contra Urbanum VI. Pont. Romæ sedentem, permittit anno 1390, ut absentes percipiant fructus suorum Beneficiorum in Flandria aliisque partibus, quæ Urbano VI. adhærebant.*

Ex Archivis MS. Tornacen.

CLEMENS Episcopus Servus Servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

SINCERÆ devotionis affectus, quem dilecti Filii Decanus & Capitulum Ecclesiæ Tornacensis ad Nos & Romanam gerunt Ecclesiam, promeretur, ut eis illa quæ sibi & Ecclesiæ prædictæ opportuna perspicimus, favorabiliter concedamus.

Nos ergo volentes eosdem Decanum & Capitulum præmissorum intuitu, nec non & consideratione charissimi in Christo Filii nostri Caroli Regis Francorum Illustris, Nobis super hoc humiliter supplicantis, prosequi favorabiliter in hac parte, hujusmodi dicti Regis ac eorumdem Decani & Capituli supplicationibus inclinati, præfatis Decano & Capitulo Authoritate præsentium indulgemus, ut ipsi Decanus & singulares ejusdem Capituli, & alia beneficia in dicta Ecclesia obtinentes, ac etiam quæ habitum ipsius in ea deferre tenentur personæ, quamdiu in ipsa Ecclesia personaliter illos residere contigerit, fructus, reditus & proventus omnium beneficiorum Ecclesiasticorum cum cura vel sine cura, etiamsi Personatus vel officia fuerint, quæ in Tornacensi Diœcesi obtinent & eos in futurum obtinere contigerit, cum ea integritate, quotidianis distributionibus Ecclesiarum in quibus illa forsan fuerint dumtaxat exceptis, percipere valeant, cum qua illos perciperent si in eisdem Ecclesiis aut Beneficiis personaliter residerent; & ad residendum interim in eisdem minimè tenerentur, nec ad id à quoquam inviti valeant coarctari; non obstantibus si Decanus & Personæ prædicti primam in eisdem non fecerint residentiam personaliter consuetam, & felicis recordationis Bonifacii Papæ VIII. Prædecessoris nostri, per quem concessiones hujusmodi fieri sine præfinitione temporis prohibentur, & aliis quibusque Constitutionibus Apostolicis ac Provincialibus & Synodalibus Statutis & consuetudinibus Ecclesiarum, in quibus hujusmodi Beneficia forsan fuerint, contrariis, juramento, Confirmatione Apostolicâ, vel quacumque firmitate aliâ roboratis; etiamsi Decanus & Personæ prædicti de illis servandis & non impetrandis Litteris Apostolicis contra ea, & ipsis Litteris non utendo, etiam ab alio vel aliis impetratis seu quoquo modo concessis, per se vel procuratores suos præstiterint hactenus, vel eos præstare contigerit juramentum; seu si Venerabili Fratri nostro Episcopo Tornacensi & quibusvis aliis à Sede Apostolica sit concessum, vel inposterum contingat concedi, quod Canonicos & Personas Ecclesiarum Civitatis & Diocesis Tornacensis etiam in Dignitatibus, Personatibus vel officiis constitutas per substractionem proventuum suorum Ecclesiasticorum vel aliàs compellere valeant ad residendum personaliter in eisdem; aut si præfato Episcopo & dilectis Filiis Capituli dictarum Ecclesiarum à prædicta sit Sede indultum vel in posterum indulgeri contingat, quod Canonicis & Personis earumdem Ecclesiarum, etiam in Dignitatibus, Personatibus vel officiis constitutis non residentibus in eisdem, vel qui ejusmodi primam residentiam non fecerint personaliter, fructus, reditus & proventus Beneficiorum suorum dictarum Ecclesiarum ministrare minimè teneantur, & ad id compelli non possint per Litteras Apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de Indulto hujusmodi mentionem, & quibuslibet privilegiis, indulgentiis, & Litteris Apostolicis generalibus & specialibus, cujuscumque tenoris existant, per quæ præsentibus non expressa vel totaliter non inserta effectus eorum impediri valeat quomodolibet vel differri, & de quibus quorumque totis tenoribus habenda sit in nostris Litteris mentio specialis: proviso quod Beneficia hujusmodi debitis non fraudentur obsequiis, & animarum Cura in eis quibus illa inminet nullatenus negligatur, sed per bonos & sufficientes Vicarios, quibus de Beneficiorum ipsorum proventibus necessaria congruè ministrent, exerceantur & deserviantur inibi laudabiliter in diurnis.

NULLI ergò omninò hominum liceat hanc Paginam nostræ concessionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis &c.

DATUM Avignione II. Calend. Februarii Pontificatûs nostri anno duodecimo.

CAPUT CXXXIII.

Sententia FLORENTII à WEVELINCHOVEN *Episcopi Ultrajectensis lata anno* 1392. (*intervenientibus sex aliis Episcopis*) *in quemdam Fratrem* Jacobum de Juliaco; *eò quod suppositis falsis Litteris Ordinationis Episcopalis assumptus in Suffraganeum Ultrajectensem, integro decennio Sacramenta Ordinis & Confirmationis contulisset, aliaque munia Episcopalia obiisset.*

Ex Batavia Sacra.

IN Dei nomine Amen. FLORENTIUS DE WEVELINCHOVEN Dei & Apostolicæ Sedis gratiâ Episcopus Trajectensis, nec non eâdem gratiâ Fratres (1) Arnoldus Episcopus Capitoliadensis, (2) Wenemarus Episcopus Symboliensis, (3) Hubertus Episcopus Yppusensis, (4) Bertoldus Episcopus Lindeniensis, (5) Andreas Episcopus Myscomiensis, & (6) Jacobus Episcopus Sareptensis, Conjudices in negotio infrascripto.

PRÆSIDENTE rationis imperio in animo judicantis, sedet in examine veritatis pro Tribunali justitia, & quasi Rex in solio, judicii rectitudo, de cujus ore procedit gladius bis acutus, cujus etiam aspectu terribili propriæ voluntatis dissipatur arbitrium, noxius appetitus absque personarum delectu sub juris regula limitatur. Hic enim fuit æterni prudentia Judicis, de cujus vultu recta judicia pendent, ut judices constituerentur in orbe, qui justitiam diligant, Filios hominum judicent, & pro modo culpæ feriant delinquentes.

SANE cunctis inauditam sæculis scelerum immanitatem tuam, qui caput es scandali, & petra offensionis, non sine grandi cordis mœstitia attendentes, & tuam infaustissimam temeritatis audaciam, quæ nimirum cælum perturbat, & terram tremere facit, crebris suspiriosisque angustiis recensentes, cogimur, ut contrà te ad debitam, quam meruisti, animadversionis vindictam, exigente justitiâ, procedamus.

CHRISTI igitur nomine invocato pro Tribunali, & Deum solum præ oculis habentes, communicato Nobis virorum prudentium & jurisperitorum consilio plurimorum, quia Nobis per tuam confessionem & aliàs evidenter & legitimè constat, quod tu Literas Apostolicas falsasti, & titulum Pontificalis apicis temerariè & fallaciter usurpare, & tibi ascribere, & perquam plurimis hominibus Ordines minores & majores conferre, Chrismata conficere, Ecclesias, Capellas, & Altaria consecrare & reconciliare, in frontibus confirmare, cæteraque Pontifici duntaxat incumbentia exercere, sub falso & per te confincto Episcopali titulo in Trevirensi, Moguntinensi, Argentina, & Trajectensi Diœcesibus, aliisque locis per decem annorum curricula, & ultra, quumque Episcopus non esses, nec sis de facto, in tuæ & multarum grave periculum animarum, totius Catholicæ & universalis Ecclesiæ contemptum frontosè & damnabiliter præsumpsisti:

LICET etiam per diutina satis tempora Nos Florentius Episcopus Trajectensis antè dictus tibi spatium pœnitendi in carceris nostri custodia, reservato dudum piæ clementiæ motu, duxerimus indulgendum, quatenus etiam Altissimum, quem tam graviter tuis nefandis reatibus offendisti, placare studeres, & ipsius misericordiam devotis crebrisque precibus lacrimosis assequi posses, tu tamen nesciens ad cor reverti, & pœnitentiæ agere dignos fructus, quamvis diutius exspectatos, indurato corde & obstinato animo tempora pœnitudinis, tibi per Nos misericorditer, ut antefertur, indulta (quod dolenter referimus) usque in tempus præsens in tuæ salutis dispendium parvi pendere nullatenus horruisti.

IDCIRCO Nos Florentius, aliique Coëpiscopi superiùs nominati, propter & ad actum præsentem convocati specialiter & præsentaliter congregati, secundùm ea quæ vidimus, audivimus, & cognovimus, cognoscimus atque scimus, te ad eundem legitimè citatum ab omnibus Ecclesiasticis Ordinibus, & Officio Sacerdotali, tanquam Literarum Apostolicarum falsarium, Sacramentorum Ecclesiasticorum abusorem, & hostem, animarum fidelium vastatorem, ac Sacrorum Canonum transgressorem perpetuò degradamus, deponimus, & privamus, teque actualiter degradandum, & demum degradatum, Curiæ sæculari relinquendum & legitimè citrà mortis periculum puniendum fore, in his scriptis finaliter condemnamus.

CAPUT

(1) ARNOLDUS, erat Suffraganeus Argentinensis Episcopi.

(2) WENEMARUS, ex Ordine FF. Minorum, Suffraganeus Monasteriensis.

(3) HUBERTUS SCHENCK, ex Ordine FF. Prædicatorum, Suffraganeus Ultrajectensis, obiit anno 1408.

(4) BERTOLDUS, erat Suffraganeus Episcopi Cameracensis.

(5) ANDREAS, Suffraganeus Archiepiscopi & Electoris Moguntini.

(6) JACOBUS, Suffraganeus Episcopi Tornacensis.

CAPUT CXXXIV.

MARIA BRABANTICA *Reinaldi III. Gelriæ Ducis Vidua, fundat Capitulum XII. Canonicorum Turnhauti in Campinia, anno* 1398.

Ex Historia Episc. Antverpiensis.

NIVERSIS Christi fidelibus præsentes inspecturis, MARIA DE BRABANTIA Dei gratiâ Ducissa Gelriæ, Comitissa Zutphaniæ, Franco Mariscalci Persona Personatûs, & Joannes Pauli, Rector Parochialis Ecclesiæ S. Petri in *Turnhout*, Cameracensis Diœcesis, æternam in Domino salutem. ...

CUPIENTES ut dicta Ecclesia Parochialis, quæ infra dominium Patrimonii nostræ Dominæ Mariæ situatur, in Collegium erigatur, ...

IN quorum omnium testimonium & munimen, Nos Domina Maria, Franco Persona, & Joannes Pauli Rector antedicti, præsentes Litteras nostrorum appensione Sigillorum duximus roborandas.

DATUM & actum apud Castrum nostræ Mariæ de Turnhout, anno à Nativitate Domini millesimo trecentesimo nonagesimo octavo, mense Julio. 1398.

CAPUT CXXXV.

JOANNES DE BAVARIA, *Episcopus Leodiensis, & Administrator Episcopatûs Cameracensis, anno* 1409. *Collegium Canonicorum ab Ecclesia S. Ursmari Lobiis transfert ad Ecclesiam B. Mariæ Oppidi Binchiensis in Hannonia, petente Fratre suo* GUILIELMO *Hannoniæ Hollandiæque Comite.*

Ex Historia Abbat. Lobiensis.

OANNES DE BAVARIA, Dei & Apostolicæ Sedis gratiâ Electus Leodiensis, Administrator Ecclesiæ Cameracensis à Sancta Sede Apostolica deputatus, ad perpetuam rei memoriam, dilectissimis Nobis in Christo Decano & Capitulo Ecclesiæ Sancti Ursmari Lobiensis, Cameracensis Diœcesis salutem in Domino sempiternam. ...

JUSTIS supplicum votis, quæ à rationis tramite non discedunt, sed quibus Ecclesiasticarum speratur tranquillitas Personarum, ac Religionis & divini cultûs augmentum, decet Nos meritò faciliorem præbere assensum.

SANE Nobis nuper pro parte Illustris & Magnifici Principis Domini Guillelmi Ducis, Comitis Hannoniæ, Hollandiæ, & Zelandiæ, Germani nostri carissimi exposito: quod in dicta vestra Ecclesia Sancti Ursmari Lobiensis erant decem & septem Præbendæ, pro Canonicis ejusdem vestri Collegii, inter quos unus Decanus existit, & tamen in ipsa Ecclesia pauci ex eis hactenus residere curarunt, maximè propter inconvenientiam dicti loci, in quo plerique residentes ibidem diversas molestias passi sunt, quas verisimiliter alibi non paterentur, cum dictus locus de nostra Patria Leodiensi existens, in extremitate ipsius Patriæ situatus existat sub eadem Diœcesi Cameracensi, quodque etiam bona ipsius Ecclesiæ vestræ Lobiensis ad dotem & proprietatem ejusdem spectantia, paucis exceptis in ipsa Cameracensi Diœcesi, extra nostram Patriam, & in Comitatu Hannoniensi situata existant; quibus vos in alio loco residentiam faciendo, ad majus vestrum commodum gaudere possetis, dictusque locus novissimis temporibus guerrarum & incendiorum disturbio penitus sit desolatus, & habitaculis vobis aptis totaliter viduatus.

ET ob hoc, per eundem Principem asserentem quod Oppidum de Binchio ejusdem Cameracensis Diœcesis dicto loco satis vicinum existit, in quo Parochialis Ecclesia ipsius Oppidi etiam apta existit pro Collegio vestro, & Ecclesia vestra Lobiensi, cum omni ejus dote, proprietate & personis, nec non Reliquiis, præsertim Sanctorum Corporibus majori devotione, dante Domino venerandis, & aliis insigniis universis, quæ in præsentiarum tenetis & possidetis, ad ipsam Parochialem Ecclesiam transferendo, ubi plures ex vobis ad residentiam venire, & tam proprietas & facultas bonorum dicti vestri Collegii, quam divinus cultus non modicum ex hoc augeri sperantur; Nobis humiliter supplicato, quatenus de vobis, & vestro Collegio, eandem, ad quam, sicut asseritur, Venerabilis Abbas Monasterii Lobiensis Ordinis Sancti Benedicti dictarum Præbendarum ordinarius Collator, ac vos & vestrum Capitulum, necnon Rector dictæ Parochialis Ecclesiæ in Binchio parati estis dare consensum pariter & assensum, Translationem facere dignaremur.

NOS cupientes in præmissis votis ejusdem Principis ad protectionem & tuitionem favorabilem personarum & bonorum vestrorum piè solliciti & intenti, ac ad hujusmodi Translationem singularem devotionem habentes, pro divini cultûs augmento, rationabiliter annuere & com-

complacere, dilectis Nobis in Christo Magistro Jacobo Stretlaer Advocato, & Joanni Scrinee Sententiario Curiæ nostræ Leodiensis, de quorum sagacitate & industria fuimus specialiter confisi, dedimus per nostras Litteras in mandatis; quatenus ipsi de & super præmissis Nobis expositis, ac singulis causis, tam utilitatis, quàm necessitatis, propter quas dictam Translationem fieri expediret, se diligenter informarent summariè, & de plano, & hujusmodi informationem Nobis, quàm citò possent, reportarent aut referrent, ut exinde possemus in præmissis facere quidquid expediens foret, & quod ad nostrum pertinet officium Pastorale.

Qui siquidem nostri Commissarii postmodum de & super præmissis informatione receptâ per depositiones aliquorum Testium super hoc receptorum, juratorum, & examinatorum, Nobis tandem ea quæ super præmissis inquisiverunt fideliter retulerunt. Hinc est quod Nos pio zelo ducti, tam ad tranquillitatem hujusmodi personarum vestrarum, & vestri Collegii, ac divini cultûs augmentum cordialiter aspirantes, & ejusdem Principis Germani nostri carissimi pia vota ad fructum desiderati effectûs perducere volentes, præhabitis super his deliberatione providâ, & consilio maturo, dictam Translationem decrevimus faciendam, Vosque Decanum & Capitulum, & vestrum Collegium prædictum, cum singulis Vicariis etiam ad Altaria beneficiatis in Ecclesia Sancti Ursmari, ac etiam omni dote & proprietate, fructibusque, redditibus, proventibus, juribus, & obventionibus universis ad Vos, & ipsum Collegium vestrum, atque Vicarios, & Altaria prædicta spectantibus, & spectare debitis, etiam cum Sanctorum Corporibus & aliis Sacris Reliquiis, dante Domino, majori devotione venerandis, cæterisque bonis rebus, francisiis & libertatibus, quæ impræsentiarum tenetis & possidetis, de ipsa Ecclesia Sancti Ursmari Lobiensis (in qua Curam Parochialem, sicut antiquitus consuetum fuit, remanere volumus, cum Sacerdote Curato ejusdem) ad Parochialem Ecclesiam Oppidi de Binchio ejusdem Cameracensis Diœcesis transferimus per præsentes; dictum vestrum Collegium, de cætero, in ipsa Parochiali Ecclesia de Binchio, quam in Collegiatam erigimus, tueri statuentes, & tam Vicariis, quàm Altaribus hujusmodi per Vicarios & Altaristas Rectores eorumdem in dicta Ecclesia de Binchio deserviri volumus, in Altaribus aliis constructis in eadem, & aliàs prout vestra provida circumspectio de locis hujusmodi deservituris, duxerit ordinandum; jure collationis ipsarum Præbendarum dicto Domino Abbati, & suis Successoribus, ac etiam jure Parochialis Curæ ejusdem Ecclesiæ Oppidi prædicti in Collegiatam erectæ Sacerdoti ibidem Curato, & suis successoribus semper salvis.

In quorum Testimonium præsentes Litteras fieri, & Sigilli nostri fecimus appensione muniri.

Datum anno à Nativitate Domini M.CCCC.IX. mensis Martii die XIX. 1409.

CAPUT CXXXVI.

Joannes XXIII. *Pontifex, prædictam translationem Capituli & Reliquiarum ad Oppidum Binchiense, confirmat anno* 1410.

Ex eodem Libro.

Joannes Episcopus Servus Servorum Dei, dilectis Filiis Decano & Capitulo Ecclesiæ Sancti Ursmari Villæ de Binchio, Cameracensis Diœcesis, ac universis & singulis utriusque sexûs tam Laïcalibus quàm Ecclesiasticis Personis, Sæcularibus & Regularibus in eadem Villa impræsentiarum commorantibus, & in futurum pro tempore moraturis, salutem & Apostolicam Benedictionem.

Divina disponente clementiâ, cujus inscrutabili providentiâ ordinationem suscipiunt universa, in Apostolicæ Sedis specula, licet immeriti, constituti, ad ea libenter aciem nostræ considerationis extendimus, quæ divini cultûs augmentum, & debitam venerationem Sanctorum respicere dignoscuntur.

Hodie siquidem pro parte dilecti Filii Nobilis Viri Guillelmi Comitis Hannoniæ, atque vestra, Filii Decane & Capitulum, Nobis exposito: quod olim Ecclesia Sancti Ursmari de Binchio Cameracensis Diœcesis, quæ in campestri loco, ac Villa Lobiensi dictæ Diœcesis consistebat; eoquod Villa ipsa ejusque domus & habitationes, propter sævissimas guerras, quæ in partibus illis tunc viguerant, combustæ fuerant, & ex certis aliis legitimis causis, tunc expressis, de dicto loco ad Villam de Binchio prædictæ Diœcesis bene munitam, de consensu omnium quorum intererat, Auctoritate ordinariâ translata fuerat, ac Nobis supplicato: ut hujusmodi Translationi robur Apostolicæ confirmationis adjicere dignaremur:

Nos Translationem ipsam, ac omnia inde secuta Authoritate Apostolicâ, per nostras Litteras confirmavimus, prout in iisdem Litteris pleniùs continetur.

Cum autem, sicut petitio ejusdem Comitis, atque vestra Filii Decane & Capitulum exhibita Nobis etiam subjungebat, tempore Translationis prædictæ quædam, videlicet prædicti Sancti Ursmari & Sancti Ermini Confessorum & Pontificum, Reliquiæ in dicta Ecclesia Villæ Lobiensis olim reconditæ, ad eandem Ecclesiam Villæ de Binchio translatæ fuerint, ibique venerabiliter conserventur; pro parte præfati Comitis, atque vestra Filii Decane & Capitulum, Nobis fuit humiliter supplicatum: ut ad laudem &

& gloriam præfatorum Sanctorum, diem Translationis Reliquiarum hujusmodi in dicta Villa de Binchio celebrari mandare dignaremur.

Nos igitur attendentes, pro summæ devotionis studio à Christi Fidelibus, quod eos in terris convenit venerari; quos Omnipotens Dominus perpetuæ coronâ gloriæ in cælo magnificare dignatur; & quo solennius fideles ipsi Sanctorum colunt memoriam, eò digniùs eorum patrocinium promerentur; hujusmodi supplicationibus inclinati, universitatem vestram hortamur in Domino, per Apostolica vobis Scripta mandantes: quatenus diem Translationis Sanctarum Reliquiarum hujusmodi perpetuis futuris temporibus, congruâ veneratione solemniter celebretis, ut pio interventu ipsorum Sanctorum hìc ab imminentibus periculis possitis erui, & in futurum salutis præmia consequi sempiterna.

VOLUMUS etiam quod quotiescunque die Dominicâ Festum Translationis hujusmodi celebrari contigerit, eâdem alioquin die Dominicâ diem Festum immediate sequente ob reverentiam prædictorum Sanctorum solennis processio fiat apud Ecclesiam de Binchio supradictam.

DATUM Bononiæ, secundo Nonas Junii, Pontificatûs nostri anno primo.

CAPUT CXXXVIII.

MARTINUS V. *Pontifex Mensæ Capitulari Ecclesiæ Collegiatæ B. Mariæ ad Aulam Comitis Valencenis, unit Parochialem Ecclesiam S. Gaugerici ibidem, anno* 1419.

Ex MS. Archivis istius Capituli.

MARTINUS Episcopus Servus Servorum Dei, dilecto Filio Decano Ecclesiæ Cameracensis salutem & Apostolicam benedictionem.

DISPOSITIONE Divinâ gregi Dominico licet immeriti præsidentes votis gerimus, ut tenemur, quod per solertia nostræ circumspectionis auspicia Divinus cultus decoretur ubique, nec non Ecclesiæ, illarumque Personæ, quibus congruæ facultates non respondent, prout earum singulis expedire conspicimus, super suis ingruentibus relevandis incommodis provisionis accommodæ suscipiant incrementa.

SANE pro parte dilectorum Filiorum Decani & Capituli Ecclesiæ B. Mariæ ad Aulam Comitis Oppidi Valencenensis, Cameracensis Diœcesis, Nobis nuper exhibita petitio continebat, quod fructus, redditus & proventus Mensæ Capitularis Ecclesiæ prædictæ, cujus dilectus Filius Nobilis Vir Joannes Dux Brabantiæ ratione sui Comitatûs Hannoniæ Patronus existit, adeo tenues sunt & exiles, quod singulis ratione Mensæ ejusdem, imminentibus pro tempore detractis oneribus, cujuslibet ipsius Ecclesiæ Canonicalis Præbendæ, quarum decem & septem sunt numero, fructus, redditus, & proventus etiam cum quotidianis distributionibus illas obtinentibus & in dicta Ecclesia interessentibus, pro tempore obvenire solitis, ultra triginta quinque libras turoneñs. parvorum secundùm communem æstimationem non valeant annuatim: de quibus Decanus ipse ac singulæ ex hujusmodi Capitulo Personæ dictas Præbendas obtinentes, prout eos contingunt, pro tempore sustentari, eisque incumbentia onera supportare nequeunt condecenter. Et sua eadem petitio subjungebat, si Parochialis Ecclesia S. Gaugerici dicti Oppidi, cujus ejus vacationis tempore, collatio & provisio ad dictos Decanum & Capitulum de antiqua & approbata ac hactenus pacificè observata consuetudine pertinere noscuntur, eidem Mensæ perpetuò incorporaretur pariter & uniretur, id etiam cum ejusdem in dicta Ecclesia B. Mariæ cultûs incremento præfatis Decano & Capitulo cederet multipliceter profuturum.

QUARE pro parte Ducis & Decani & Capituli præfatorum, asserentium quod Parochialis Ecclesiæ centum & sexaginta, nec non Mensæ hujusmodi mille librarum turonen. similium fructus, redditus & proventus secundùm æstimationem prædictam valorem annuum non excedunt, fuit Nobis humiliter supplicatum, ut super his dictis Decano, Capitulo & Mensæ opportunè providere de benignitate Apostolicâ dignaremur.

Nos igitur, qui de præmissis certam notitiam non habemus, hujusmodi supplicationibus inclinati, Discretioni tuæ per Apostolica Scripta mandamus, quatenus evocatis qui fuerint evocandi, si ita esse inveneris, Parochialem Ecclesiam præfatam cum omnibus juribus & pertinentiis suis eidem Mensæ Auctoritate Apostolicâ in perpetuum incorpores, unias, & annectas; ita quod cedente vel decedente Rectore dictæ Parochialis Ecclesiæ qui nunc est, vel illam aliàs quomodolibet dimittente, liceat Decano & Capitulo præfatis per se vel alium seu alios corporalem Parochialis Ecclesiæ juriumque & pertinentiarum prædictorum possessionem auctoritate propriâ liberè apprehendere; nec non hujusmodi illius fructus, redditus & proventus in suos ac dictarum Mensæ & Parochialis Ecclesiæ usus perpetuò convertere pariter & retinere, Diœcesani loci & alterius cujuscumque super hoc licentiâ minimè requisitâ: reservatâ tamen super hujusmodi fructibus, redditibus & proventibus ipsius Parochialis Ecclesiæ pro perpetuo Vicario in illa pro tempore instituendo portione congruâ, de qua idem Vicarius possit commodè

modè sustentari, Episcopalia jura solvere, aliaque sibi incumbentia onera supportare; non obstantibus Constitutionibus & Ordinationibus Apostolicis, nec non Statutis & consuetudinibus dictæ Ecclesiæ B. Mariæ, juramento, Confirmatione Apostolicâ vel quâvis aliâ firmitate roboratis, ceterisque contrariis quibuscumque; aut si aliqui super provisionibus sibi faciendis de hujusmodi vel aliis Beneficiis Ecclesiasticis in illis partibus speciales vel generales Apostolicæ Sedis vel Legatorum ejus Litteras impetrarint, etiamsi per eas ad inhibitionem, reservationem & decretum, vel aliàs quomodolibet sit processum.

Quas quidem Litteras & processus habitos per easdem, & quæcumque inde secuta, ad Parochialem Ecclesiam dictam volumus non extendi; sed nullum per hoc eis quoad assecutionem Beneficiorum præjudicium generari; & quibuslibet Privilegiis, Indulgentiis ac Litteris Apostolicis generalibus vel specialibus, quorumcumque tenorum existant, per quæ præsentibus non expressa vel totaliter non inserta effectus earum impediri valeat quomodolibet vel differri, & de quibus quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda sit in nostris Litteris mentio specialis. Nos enim ex nunc irritum decernimus & inane, si secus super his à quoquam quâvis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attemptari.

Datum Florentiæ XII. Kal. Septembris, Pontificatûs nostri anno tertio.

CAPUT CXXXIX.

Idem Martinus V. *Pontifex anno* 1419. *dat Privilegium Episcopo Tornacensi, quo Capella S. Vincentii, olim per Stephanum Episcopum fundata in Aula Episcopali (Tabulis supra cap. 75. editis) cadere non possit sub gratia expectativa.*

Ex MS. Archivis Tornac.

Martinus Episcopus Servus Servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Humilibus supplicum votis, per quæ præsertim nedum paci Personarum consulitur, sed etiam Beneficiorum Ecclesiasticorum procuratur utilitas, rationabiliter inclinari Nos convenit, eaque prosequi provisionis operâ congruente.

Sane pro parte Venerabilis Fratris nostri Johannis Episcopi Tornacensis Nobis nuper exhibita petitio continebat, quod licet Rector Capellæ Domûs suæ Episcopalis Tornacensis pro tempore existens ex speciali quadam ordinatione in ipsius Capellæ fundatione adjecta victum cotidianum de Domo prædicta percipiat, & propterea quodammodo ipsius Episcopi familiaris videatur existere, eique singulis diebus Missam in dicta Capella celebrare, & aliàs pro animabus Tornacensium Episcoporum & aliorum fidelium defunctorum orare, nec non pro vivente Episcopo Tornacensi propriam in hujusmodi Missa collectam recitare teneatur; tamen frequenter evenit, quod nonnulli, autoritate Litterarum Sedis Apostolicæ Beneficia Ecclesiastica expectantes, eidem Episcopo penitus ignoti dictam Capellam cum vacat sub obtentu Litterarum Apostolicarum acceptant, & de illa sibi faciunt provideri, eamque acceptationum & provisionum hujusmodi prætextu sibi vendicare nituntur; unde plerumque inter Episcopum & expectantes hujusmodi gravia dissensiones & jurgia exorta, dictaque Capella nonnumquam debitis obsequiis non mediocriter defraudata fuerit.

Quare pro parte dicti Johannis Episcopi fuit Nobis humiliter supplicatum, ut cùm sibi & suis Successoribus expediat in eorum Domo Episcopali fidas ac notas haberi Personas, providere sibi & Successoribus suis super hoc de benignitate Apostolica dignaremur.

Nos igitur cupientes dissensionibus & jurgiis hujusmodi remediis opportunis occurrere, ac Johannem Episcopum & eosdem Successores suos favorabiliter prosequi volentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, Autoritate Apostolicâ tenore præsentium statuimus & ordinamus atque decernimus, quod aliquæ dictæ Sedis vel Legatorum ejus expectativæ Litteræ per quascunque Personas super Beneficiis Ecclesiasticis conferendis eisdem ad ipsius Episcopi collationem, provisionem, præsentationem, seu quamvis aliam dispositionem pertinentibus, sub quavis forma vel conceptione verborum hactenus impetratæ vel imposterum impetrandæ, ad dictam Capellam nullatenus se extendant; nec per ipsas Litteras seu earum vigore de eadem Capella qualitercunque vacante possit alicui (nisi forsitan ipsa Capella tanto tempore vacaverit, quod ejus collatio ad Sedem prædictam juxta Lateranensis Statuta Concilii legitimè devoluta existat) quomodolibet provideri; ipseque Johannes Episcopus, seu ejus Successores præfati, aliquem ad dictam Capellam recipere minimè teneatur, nec ad id à quoquam quomodolibet valeat coarctari. Nos enim processus & sententias, quos seu quas propterea in contrarium haberi sive promulgari contigerit, irritos decernimus existere pariter & inanes, nec non etiam ex nunc irritum & inane, si secus super hiis â quoquam quâvis Autoritate scienter vel ignoranter contigerit attemptari.

Nulli ergo hominum liceat hanc Paginam nostrorum Statuti, Ordinationis, voluntatis & Constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei & BB. Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Florentiæ III. Idus Julii, Pontificatûs nostri anno tertio.

CAPUT

CAPUT CXL.

PHILIPPUS BONUS *Burgundiæ ac Brabantiæ Dux, Præposito Montis Frigidi Canonicorum Regularium Ordinis Sancti Augustini cedit jus Patronatûs in quasdam Ecclesias Ducatûs Limburgensis anno* 1460.

Ex MS. Archivis Capit. Anderlecht.

HILIPPUS Dei gratiâ Dux Borgundiæ, Lotharingiæ, &c.

DUCALIS nostræ celsitudinis magnificentia mentem nostram excitat & inducit, ut ad ea, per quæ Ecclesiarum, Ecclesiasticarumque Personarum quarumlibet, præsertim titulo Dignitatis præditarum, nobis subjectarum (ne cum omnis temporalium rerum tenuitas urgeat, earum vilesceret decentia statûs) opportunitatibus & commodis consulitur, ac eorum honor ac decentia procurantur, operosis studiis & remediis, non immeritò nostræ sollicitudinis partes impendamus.

SANE per Nos intellecto, quod Præpositura Monasterii Sancti Jacobi in Frigido Monte in Oppido nostro Bruxellensi Canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini Cameracensis Diœcesis per Præpositum soliti gubernari, nostro Ducali Palatio vicina & contigua, quæ Dignitas magni nominis & principalis inibi adeo tenuis & exigua existit, quod ipsius Monasterii Præpositus, qui prout veridicâ relatione percepimus, vix duodecim coronas aureas, ultra communem distributionem aliis ipsius Monasterii Religiosis annis singulis dari solitam, percipit;

QUODQUE præterea, si aliunde sibi non foret aut esset provisum, onera incumbentia supportare, ac ipsam Præposituram regere, illique præesse, nec statum suum secundùm ipsius decentiam ducere minimè valeret, ut deberet, in ipsius Monasterii vilipendium & dicti Præpositi pro tempore scandalum non modicum & contemptum.

CUM autem, sicut Nobis Venerabilis Religiosus Vir Dominus Ægidius Strael, dicti Monasterii modernus Præpositus suâ petitione monstravit, si Mensæ dictæ suæ Præposituræ, S. Petri in Gallopia, & Sanctorum Petri & Pauli in Tennen, regione Brabantiæ, & de Csarrat in Gallica Patria, Parochiales Ecclesiæ Provinciæ Limburgicæ, nec non Sancti Pancratii de *Serle* Personatus, cum suis appendiciis Terræ *Valkenborgh*, Ducatuum & Dominiorum nostrorum, ad Nos pleno Jure Patronatûs spectantes & pertinentes, perpetuò incorporarentur & unirentur & adnecterentur, ipse Præpositus pro tempore existens, incumbentia sibi onera supportare statumque suum decentiùs, & eo meliùs ducere posset & valeret, cultusque etiam Divinus in dicta Ecclesia sive Monasterio peramplum suscipere posset augmentum.

QUARE pro parte dicti Domini Ægidii Præpositi Nobis fuit humiliter supplicatum, ut dictas Parochiales Ecclesias & Personatum, quamprimum eum vel eas, aut earum alterutrum conjunctim aut divisim vacare per cessus vel decessus, aut cessum vel decessum, vel aliàs quomodocumque vel qualitercumque vacare contigerit, cum plenitudine Juris Canonici, & omnibus juribus & pertinentiis suis dictæ Mensæ Præposituræ in perpetuum unire, adnectere & incorporare de benignitate nostra dignaremur.

NOS igitur, prælibati Domini Ægidii Strael Præpositi moderni, qui prout intelligimus de Nobili genere procreatus, & Consiliarius noster Juratus existit, precibus favorabiliter annuentes ad honorem Dei, ejusque Genitricis Mariæ, vivificæ Sanctæ Crucis, ad quam in dicto Monasterio populus singularem gerit devotionem, Beatique Jacobi Majoris Apostoli & Patroni dicti Monasterii, totiusque Cœlestis Hierarchiæ, Divinique cultûs augmentum, proque nostræ charissimæ Ducissæ dilectissimique Filii nostri Caroli de Borgundia Comitis de *Charlois*, nostrorumque Prædecessorum, Heredum & Successorum, animarum remedio & salute;

DICTAS tres videlicet de *Gallopia*, de *Tennen* & de *Csarat* Parochiales Ecclesias, ac Personatum de *Serle* cum pertinentiis suis, & quamlibet earum conjunctim ac divisim, ad Nos pleno Jure Patronatûs, ut præmittitur, spectantes & pertinentes, ac spectantem & pertinentem, cujuscumque annui valoris existant, aut quævis earum existat, vacantes vel in posterum vacaturas, aut aliquam earum vacantem aut vacaturam, aut dum vacare contigerit, ex nostra pura & mera liberalitate cum omnibus juribus & pertinentiis supradictis, Mensæ Præposituræ dicti nostri Monasterii de Frigido Monte, pro supportatione onerum & decentia statûs ipsius Monasterii pro tempore Præpositi, Divinique cultûs augmento, pro Nobis, Heredibus & Successoribus nostris Ducibus & Dominis dictorum Brabantiæ & Limburgiæ Ducatuum & Dominii de *Valkenborg*, in perpetuum incorporamus & adnectimus & unimus.

ET ex nunc prout ex tunc, & pro tunc prout ex nunc, moderno & pro tempore dicti Monasterii Præposito de dictis Parochialibus Ecclesiis, & earum qualibet, ac de Personatu cum suis appendentiis, tam conjunctim quam divisim, providemus, ipsumque Dominum modernum & pro tempore Præpositum investimus, præsentium per tenorem; ita & taliter quod cedentibus vel decedentibus dictarum Parochialium Ecclesiarum & Personatûs, ac ipsarum appenditiarum Rectoribus, aut earum altero cedente

te vel decedente, ipsasque Ecclesias Parochiales & Personatum & appenditias ejusdem, aut aliquam ipsarum dimittentibus vel dimittente, tam conjunctim quam divisim lubeat & liceat, aut lubebit & licebit præfato moderno, aut pro tempore prædicti Monasterii Præposito, per se vel Procuratorem seu Procuratores suos, idoneum vel idoneos, corporalem, realem & actualem possessionem ipsarum Parochialium Ecclesiarum ac & Personatûs de *Serle* & ejusdem appenditiarum, juriumque & pertinentiarum earumdem propriâ auctoritate liberè & impunè, hujusmodi nostrarum Litterarum vigore & prætextu, apprehendere, & perpetuò habere, regere, & possidere, tenere & retinere; ac hujusmodi illarumque & quarumlibet earumdem Parochialium Ecclesiarum & Personatûs de *Serle* cum suis appenditiis, fructus, reditus & proventus in suos & dictæ Mensæ suæ Præpositurae usus & utilitalem commodumque, Nostri, Successorumque nostrorum, & Hæredum prædictorum super hoc licentiâ minimè requisitâ, aut absque alterius expectatione ulterioris mandati à Nobis vel Successoribus & Heredibus nostris desuper habendi vel obtinendi.

Volumus autem quod in singulis Parochialibus, Personatu & appenditiis prædictis, & qualibet earumdem per prædictum pro tempore Præpositum aliquis sui Ordinis instituatur Vicarius perpetuus. Et cuilibet eorumdem perpetuorum Vicariorum super fructibus, redditibus, proventibus, juribus & obventionibus ipsarum Parochialium Ecclesiarum, ac & Personatûs de *Serlè*, congrua portio reservetur; ex quibus ipse Vicarius vivere & se commodè sustentare, corporalia jura solvere, & alia incumbentia onera valeat congruè supportare; proviso ac attento, quod divinus cultus in ipsis Parochialibus Ecclesiis, vel earum aliqua, vel Personatu de *Serle*, cum ipsis appenditiis non diminuatur aut supprimatur: sed inibi bene & laudabiliter conservetur & continuetur.

Quo-circa præcipimus & mandamus omnibus & singulis, etiam viris Ecclesiasticis, quâcumque auctoritate fulgentibus, nec non Officiariis & aliis subditis nostris Brabantiæ, Limborgiæ & Valkenbourg, & aliis quibuscumque quorum interest, aut interesse poterit in futurum, quatenus prælibatum Præpositum, aut ipsius legitimum Procuratorem, cum & quoties vigore præsentium desuper requisiti fuerint, aut alter eorum fuerit requisitus, ad dictarum Parochialium Ecclesiarum & quarumlibet earumdem, & Personatûs de *Serle* cum ipsorum appenditiis, dum eas aut aliquam earumdem simul vel successivè vacare contigerit, ut præfertur, hujusmodi nostrarum Litterarum vigore, absque alicujus ulterioris expectatione mandati, indilatè, & sine quacumque contradictione, in corporalem, realem, actualem possessionem inducant, & inductum defendant & manuteneant, ipsque, vel dicto ejus legitimo Procuratori de ipsarum Ecclesiarum, & cujuslibet earumdem, ac & Personatûs de *Serle* cum ejus appenditiis, fructibus, redditibus, proventibus, juribus & obventionibus universis plenariè & integrè faciant respondere: ac quilibet eorum inducat, inductum defendat, manuteneat, & quantum in eis ac eorum altero est, aut erit, respondere faciat temporibus congruis & opportunis.

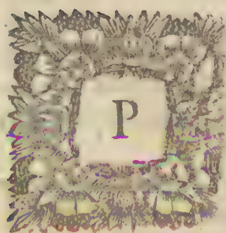
In cujus rei Testimonium Sigillum nostrum præsentibus duximus apponendum.

Datum in dicta Urbe Bruxellensi, mensis Martii die ultimâ, anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo. 1460

CAPUT CXLI.

Paulus II. *Pontifex Parochialem Ecclesiam S. Gaugerici Valencenis unit Capitulo B. M. ad Aulam Comitis (nunc in dicta Ecclesia S. Gaugerici residenti) anno 1467. cum jure constituendi Vicarium amovibilem.*

Ex MS. Archivis Capituli.

Paulus Episcopus Servus Servorum Dei, dilecto Filio Decano Ecclesiæ B. Mariæ Condatensis salutem & Apostolicam Benedictionem.

Romanum decet Pontificem votis illis gratum præstare assensum, per quæ Ecclesiasticarum personarum commoditatibus valeat salubriter provideri. Dudum siquidem felicis recordationis *Martino Papæ V. Prædecessori nostro pro parte dilectorum Filiorum Decani & Capituli Ecclesiæ B. Mariæ ad Aulam Comitis Oppidi Valencenensis, Cameracensis Diœcesis, exposito, quod fructus, redditus & proventus Mensæ Capitularis dictæ Ecclesiæ, cujus Dux Brabantiæ ratione Comitatûs Hannoniæ Patronus existebat, adeo tenues erant & exiles, quod singulis ratione Mensæ ejusdem imminentibus pro tempore detractis oneribus cujuslibet ipsius Ecclesiæ Canonicalis Præbendæ, quæ decem & septem numero existebant, fructus, redditus & proventus, etiam cum quotidianis distributionibus illas obtinentibus & in dicta Ecclesia Divinis interessentibus, pro tempore obvenire solitis, ultrà triginta quinque libras turon. parvorum, secundùm communem æstimationem non valebant annuatim; de quibus Decanus ipse ac singulares ex hujusmodi Capitulo Personæ dictas Præbendas obtinentes, prout eos contingebant pro tempore, sustentari, eisque incumbentia onera supportare nequibant condecenter.

* Vide supra pag. 1035.

Et in eadem expositione subjuncto, quod si Parochialis Ecclesia S. Gaugerici dicti Oppidi, cujus collatio & provisio ad dictos Decanum

&

& Capitulum de antiqua & approbata ac hactenus pacificè observata consuetudine pertinere dignoscebantur, eidem Mensæ perpetuò incorporaretur pariter & uniretur, ad id etiam cum incremento Divini cultûs in dictâ Ecclesia B. Mariæ præfatis Decano & Capitulo cederet multipliciter profuturum. Præfatus Martinus Prædecessor, ipsorum Decani & Capituli asserentium quod Parochialis Ecclesiæ centum & sexaginta, ac Mensæ hujusmodi mille librarum similium, secundùm æstimationem prædictam, valorem annuum, fructus, redditus & proventus non excedebant; in ea parte supplicationibus inclinatus, dilecto Filio Decano Ecclesiæ Cameracensis, ejus proprio nomine non expresso, per suas Litteras dedit in mandatis, ut si, vocatis qui fuissent evocandi, ita esse inveniret, Parochialem Ecclesiam præfatam cum omnibus juribus & pertinentiis suis eidem Mensæ Auctoritate Apostolicâ in perpetuum incorporaret, annecteret & uniret; ita quod cedente vel decedente Rectore dictæ Parochialis Ecclesiæ qui tunc erat, vel illam quomodolibet dimittente, liceret Decano & Capitulo præfatis per se vel alium seu alios corporalem Parochialis Ecclesiæ juriumque & pertinentiarum prædictorum possessionem auctoritate propriâ liberè apprehendere, illiusque fructus, redditus & proventus hujusmodi in suos ac dictarum Mensæ ac Parochialis Ecclesiæ usus perpetuò convertere pariter & retinere; reservatâ tamen super hujusmodi fructibus, redditibus & proventibus ipsius Parochialis Ecclesiæ pro perpetuo Vicario in illa pro tempore instituendo portione congruâ; de qua idem Vicarius possit commodè sustentari, Episcopalia jura solvere, aliaque sibi incumbentia onera supportare, prout in iisdem Litteris pleniùs continetur.

Et deinde, sicut exhibita Nobis nuper pro parte dictorum Decani & Capituli petitio continebat, quondam Joannes tunc Decanus ipsius Ecclesiæ Cameracensis in humanis agens, ad ipsarum Litterarum executionem procedens, illarum formâ servatâ Parochialem Ecclesiam prædictam eidem Mensæ, reservatâ medietate omnium & singulorum fructuum, proventuum, & emolumentorum in dicta Parochiali Ecclesia provenientium pro ipsius Vicarii sustentatione & jurium Episcopalium ac aliorum onerum supportatione perpetuò univit, annexuit, & incorporavit. Postmodum verò succedente tempore, cum unio, annexio & incorporatio hujusmodi sortitæ fuissent effectum, ortâ inter ipsos Decanum & Capitulum ac perpetuum Vicarium dictæ Parochialis Ecclesiæ tunc existentem super hujusmodi portione & illius occasione materiâ quæstionis, tandem post multos sumptus & labores, partes ipsæ certum inter se super hujusmodi portione tractatum fecerunt, qui postea per bonæ memoriæ Nicolaum titulo Sanctæ Crucis in Hyerusalem Presbyterum Cardinalem, tunc in partibus Franciæ Sedis Apostolicæ Legatum, & deinde per sanctæ memoriæ Eugenium Papam quartum etiam Prædecessorem nostrum extitit confirmatus.

Cum autem eadem petitio subjungebat; si Vicarius ipse ad nutum Decani & Capituli prædictorum revocabilis foret, profectò quæstionis materia ne amplius oriretur omnino sublata esset: quare pro parte dictorum Decani & Capituli asserentium quod ipsi ab antiquo tres partes oblationum & minutarum decimarum in dicta Parochiali Ecclesia & metis ejus provenientium Jure Patronatûs percipere consueverunt, aliâ quartâ parte Rectori seu Vicario ejusdem reservatâ, & quod ipsa Parochialis Ecclesia monocularis eorumdem Decani & Capituli fore censetur; nobis fuit humiliter supplicatum, ut eis quod cedente vel decedente moderno Vicario dictæ Parochialis Ecclesiæ, possint illam per Vicarium amovibilem de gremio ipsius Ecclesiæ B. Mariæ, vel aliunde per eos eligendum, facere gubernari, aliis oneribus dictæ Parochiali Ecclesiæ seu illius Rectori pro tempore incumbentibus Decano & Capitulo hujusmodi reservatis, concedere aliàsque in præmissis opportunè providere de benignitate Apostolica dignaremur:

Nos itaque de præmissis certam notitiam non habentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, Discretioni tuæ per Apostolica Scripta mandamus, quatenus vocatis Vicario prædicto & aliis qui fuerint evocandi, de præmissis Nobis expositis omnibus & singulis, ac eorum circumstantiis universis, auctoritate nostrâ te diligenter informes; & si per informationem hujusmodi ita esse repereris, Decano & Capitulo prædictis, quod cedente vel decedente moderno dictæ Parochialis Ecclesiæ Vicario, vel illam aliàs quomodolibet dimittente, liceat eis dictæ Ecclesiæ Parochiali per Presbyterum idoneum ad hoc de gremio dictæ Ecclesiæ B. Mariæ vel aliunde assumendum, & pro eorum nutu removendum deserviri facere; ita tamen quod ipsi Decanus & Capitulum eidem Vicario de fructibus Parochialis Ecclesiæ hujusmodi ad vitæ subsidium necessaria ministrare debeant & teneantur, singulis aliis oneribus pro tempore incumbentibus eisdem Decano & Capitulo reservatis, concedere auctoritate nostrâ procures; non obstantibus præmissis ac Constitutionibus & ordinationibus Apostolicis ceterisque contrariis quibuscumque: proviso, quod dicta Parochialis Ecclesia debitis propterea non fraudetur obsequiis, & animarum Cura in ea nullatenus negligatur, sed illius congruè supportentur onera consueta.

Datum Romæ apud Sanctum Marcum, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo sexagesimo septimo, decimo nono Kal. Febr. Pontificatûs nostri anno quarto. 1467.

Balduinus, cognomento Magnanimus, Hannoniæ Comes anno 1192. in Aula sua Valencenis instituere cœperat Collegium quinque Canonicorum (juxta Tabulas supra relatas pag. 980.) sed morte præventus pium hoc propositum perficere haud potuerat.

Filius ejus Balduinus, Comes Hannoniæ & dein Constantinopolitanus Imperator, fundationem auxit: & deinceps fuerunt Præbendæ septemdecim cum Decanatu.

Anno 1269. Canonici ex Capella Aulæ Comitis ad Parochialem Ecclesiam S. Gaugerici migrârunt, cujus Patronatum

tronatum à Priore & Monachis S. Salvii obtinuerant; eandemque Ecclesiam Mensæ suæ Capitulari uniri petierunt anno 1467. hoc Diplomate, item supra pag. 1035. Ex qua unione magna dein exorta fuerunt litigia.

Anno 1428. ad antiquam suam Cappellam regressi sunt: sed rursus ab anno 1649. peragunt officia sua in dicta Ecclesia S. Gaugerici.

CAPUT CXLII.

Alia Bulla ejusdem Pauli II. *Pontificis data anno* 1470. *ejusdem argumenti ut præcedens.*

Ex iisdem Archivis MS.

Aulus Episcopus Servus Servorum Dei, dilectis Filiis Decano & Capitulo Ecclesiæ Beatæ Mariæ ad Aulam Comitis Vallencenensis, Cameracensis Diœcesis, salutem & Apostolicam Benedictionem.

Exigit vestræ devotionis & sinceritatis affectus, quo erga Deum & Romanam Ecclesiam splendere dignoscimini, ut petitionibus vestris, illis præsertim per quæ vestris & Ecclesiæ vestræ Beatæ Mariæ ad Aulam Comitis Valencenensis, Cameracensis Diœcesis, necessitatibus providetur, quantum cum Deo possumus, favorabiliter annuamus.

Dudum siquidem felicis recordationis Martino Papæ V. Prædecessori nostro pro parte vestra exposito, quod fructus, redditus & proventus Mensæ Capitularis dictæ Ecclesiæ vestræ adeo tenues erant & exiles, quod singulis ratione Mensæ ejusdem, imminentibus pro tempore detractis oneribus, cujuslibet Ecclesiæ ipsius Canonicalis Præbendæ, quæ decem & septem numero existebant, fructus, redditus & proventus, etiam cum quotidianis distributionibus, illas obtinentibus & in dictâ Ecclesiâ divinis interessentibus pro tempore obvenire solitis, ultra triginta quinque libras Turonen. parvorum secundùm communem æstimationem non valerent annuatim; de quibus Decanus ipse ac singulares ex hujusmodi Capitulo personæ dictas Præbendas obtinentes, prout contingebat eos pro tempore, sustentari, eisque incumbentia onera supportare nequibant condecenter; quodque si Parochialis Ecclesia Sancti Gaugerici etiam Valencenensis, cujus collatio & provisio ad Vos de antiqua & approbata ac hactenus pacificè observata consuetudine pertinere dignoscebantur, eidem Mensæ perpetuò incorporaretur, id etiam cum incremento divini cultûs cederet multipliciter profuturum. Præfatus Martinus Prædecessor vestris in hac parte supplicationibus inclinatus, dilecto Filio Decano Ecclesiæ Cameracensis, ejus proprio nomine non expresso, per suas Litteras dedit in mandatis, ut si vocatis qui forent evocandi ita esse inveniret, Parochialem Ecclesiam præfatam cum omnibus juribus & pertinentiis suis eidem Mensæ Auctoritate Apostolicâ in perpetuum incorporaret, annecteret & uniret; ita quod cedente vel decedente Rectore dictæ Parochialis Ecclesiæ qui tunc erat, vel illam aliàs quomodolibet dimittente, liceret vobis per vos vel alium seu alios corporalem Parochialis Ecclesiæ juriumque & pertinentiarum prædictorum possessionem auctoritate propriâ liberè apprehendere, illiusque fructus, redditus & proventus hujusmodi in vestros ac dictarum Mensæ & Parochialis Ecclesiæ usus perpetuò convertere pariter & retinere; reservatâ tamen super hujusmodi fructibus, redditibus & proventibus ipsius Parochialis Ecclesiæ pro perpetuo Vicario in illa pro tempore instituendo portione congruâ, de qua idem Vicarius posset commodè sustentari, Episcopalia jura solvere, aliaque sibi incumbentia onera supportare:

Et deinde etiam pro parte vestra Nobis exposito, quod quondam Joannes tunc Decanus ipsius Ecclesiæ Cameracensis in humanis agens ad ipsarum Litterarum executionem procedens, illarum formâ servatâ, Parochialem Ecclesiam prædictam eidem Mensæ, reservatâ medietate omnium & singulorum fructuum, redditkuum, proventuum & emolumentorum in dicta Parochiali Ecclesia proventurorum pro ipsius Vicarii sustentatione & jurium Episcopalium ac aliorum onerum supportatione, perpetuò univerat, annexuerat & incorporaverat:

Consequenter verò succedente tempore, cum unio, annexio & incorporatio hujusmodi sortitæ fuissent effectum, ortâ inter vos ac perpetuum Vicarium dictæ Parochialis Ecclesiæ tunc existentem super hujusmodi portione & illius occasione materiâ quæstionis, tandem inter vos & Vicarium prædictum super hujusmodi portione feceratis tractatum, qui postea per bonæ memoriæ Nicolaum Titulo Sanctæ Crucis in Hierusalem Presbyterum Cardinalem tunc in partibus Franciæ Sedis Apostolicæ Legatum, & successivè per sanctæ memoriæ Eugenium Papam quartum etiam Prædecessorem nostrum confirmatus extiterat; ac subjuncto, quod si Vicarius ipse ad nutum vestrum revocabilis foret, profectò quæstionis materia omnino esset sublata; & pro parte vestra, qui ut asserebatis ab antiquo tres partes oblationum & minutarum decimarum in dicta Parochiali Ecclesia & metis ejus provenientium jure Patronatûs percipere consuevistis, aliâ quartâ parte Rectori seu Vicario ejusdem reservatâ; Nobis humiliter supplicato, ut Vobis quod cedente vel decedente tunc Vicario dictæ Parochialis Ecclesiæ possetis per Vicarium amovibilem de gremio ipsius Ecclesiæ vestræ vel aliunde per vos eligendum facere gubernari, concedere, aliàsque in præmissis opportunè providere dignaremur.

Nos, qui de præmissis certam notitiam non habebamus, vestris hujusmodi supplicationibus inclinati

inclinati, Decano Ecclesiæ Beatæ Mariæ Condatensis dictæ Diœcesis, ejus proprio nomine non expresso, per alias nostras Litteras dedimus in mandatis, ut vocatis Vicario prædicto & aliis qui forent evocandi, de præmissis Nobis expositis omnibus & singulis ac eorum circumstantiis universis auctoritate nostrâ se diligenter informaret; & si per informationem hujusmodi ita esse reperiret, vobis, quod cedente vel decedente tunc dictæ Parochialis Ecclesiæ Vicario, vel illam aliàs quomodolibet dimittente, liceret vobis dictæ Parochiali Ecclesiæ per Presbyterum idoneum ad hoc de gremio Ecclesiæ vestræ prædictæ, vel aliunde assumendum, & pro vestro nutu removendum deserviri facere, dictâ auctoritate concederet, prout in singulis Litteris prædictis pleniùs continetur.

Cum autem, sicut exhibita Nobis nuper pro parte vestra petitio continebat, quondam Thomas de Gaugeriis ipsius Ecclesiæ Condatensis Decanus tunc in humanis agens, ad ipsarum Litterarum nostrarum executionem procedens, illarum formâ servatâ, vobis quod cedente vel decedente tunc dictæ Parochialis Ecclesiæ Vicario, vel illam aliàs quomodolibet dimittente, liceret vobis dictæ Parochiali Ecclesiæ per Presbyterum idoneum ad hoc assumendum & removendum ut præfertur deserviri facere, & vos eidem Presbytero de fructibus Parochialis Ecclesiæ hujusmodi ad subsidium necessaria ministrare deberetis & teneremini, auctoritate prædictâ concesserit; prout in quodam publico Instrumento sigillato ipsius Thomæ de Gaugeriis pleniùs dicitur contineri.

Cum itaque hodie dilectus Filius Guillelmus de Sanctis, nuper ipsius Parochialis Ecclesiæ Vicarius perpetuus, dictam Parochialem Ecclesiam quam tunc obtinebat per dilectum Filium Joannem Coutelier Clericum Tornacensis Diœcesis Procuratorem suum ad hoc ab eo specialiter constitutum in manibus nostris sponte & liberè resignaverit, Nosque resignationem ipsam duxerimus admittendam, nullusque de illa præter Nos hac vice disponere potuerit sive possit, pro eo quod Nos dudum omnia Beneficia Ecclesiastica cum Cura & sine Cura apud Sedem Apostolicam tunc vacantia & in antea vacatura collationi & dispositioni nostræ reservavimus, decernentes ex tunc irritum & inane, si secus super his à quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contingeret attemptari.

Nos indemnitatibus ejusdem Ecclesiæ occurrere cupientes, vestris in hac parte supplicationibus inclinati, volumus, & Apostolicâ Authoritate vobis concedimus, quod singulæ Apostolicæ Litteræ hujusmodi, & processus habiti per easdem, nec non unio, annexio & incorporatio prædictæ, ac quæcumque inde secuta à data præsentium valeant, plenamque roboris firmitatem obtineant, ac si in eisdem Litteris, quod etiamsi Parochialis Ecclesia per cessum vel decessum hujusmodi apud Sedem eandem vacaret, expressum vel concessum extitisset; & insuper ut faciliùs onera prædicta supportare, valeatis, de alicujus subventionis auxilio vobis providere volentes; quod liceat vobis dictæ Parochiali Ecclesiæ per Presbyterum idoneum ad hoc de gremio Ecclesiæ vestræ hujusmodi vel aliunde assumendum, ac pro vestro nutu & renutu removendum, deinceps deserviri facere; ita quod vos dicto Presbytero de fructibus Parochialis Ecclesiæ hujusmodi pro vitæ subsidio necessaria ministrare debeatis & teneamini; singulis aliis oneribus pro tempore eidem Parochiali Ecclesiæ incumbentibus vobis reservatis, Auctoritate Apostolicâ tenore præsentium concedimus pariter & indulgemus: proviso, quod dicta Parochialis Ecclesia debitis propterea non fraudetur obsequiis & animarum Cura nullatenus negligatur, sed illius congruè supportentur onera antedicta.

Nulli ergò hominum liceat hanc Paginam nostræ voluntatis, concessionis & indulti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo septuagesimo, octavo kal. Decembris Pontificatûs nostri anno septimo. 1470.

CAPUT CXLIII.

Prodigiosa Probatio Particulæ ligni S. Crucis, quæ Brugis in Ecclesia Collegiata Beatæ Mariæ Virginis asservatur, anno 1474. facta.

Ex Archivis Eccl. B. M. Brug.

1474.

In Nomine Domini. Amen. Tenore præsentis publici instrumenti cunctis pateat evidenter, & sit notum, quod anno ejusdem M. CCCC. LXXIV. Indictione septimâ, die verò Sabbati, mensis Aprilis XXIII. antè prandium, Pontificatûs Sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri Sixti Divinâ favente clementiâ Papæ IV. anno tertio; dum in Capitulari loco Ecclesiæ Collegiatæ B. Mariæ Oppidi Brugensis, Tornacensis Diœcesis, Venerabiles & magnarum scientiarum Viri Domini & Magistri, Eustachius à Laude Prædicatorum, Joannes de Ghistella Minorum Ordinis, Joannes de Hoya S. Donatiani Curatus S. Theologiæ

giæ Professores; Joannes de Pratis Canonicus dictæ Ecclesiæ, Decanus Christianitatis Brug. Tornacensis Diœcesis, Commissarii, nuper instantiâ honorabilium Virorum M.Pauli van Outervelt, dudum Illustr. Principis inclytæ memoriæ D.Philippi Burgundiæ &c. Ducis, Flandriæ &c. Comitis, Consiliarii, Pauli Lavezuene, & aliorum præfatæ Ecclesiæ B.Mariæ Oppidi Brug. Magistrorum Fabricæ, super bona & diligenti informatione de nonnulla ligni parte, tanquam de vero Ligno S. Crucis Domini nostri *Jesu Christi* existente, quam ipsi Magistri Fabricæ in dicta Ecclesia sub fideli custodia observant studiosè reconditam; per eosdem vivæ vocis oraculo Reverendissimi in Christo Patris & Domini nostri D. Ferrici de Clunya Episcopi Tornacensis fienda specialiter deputati, de & super informatione ligni prædicti in Oppidis Brugensi, & Middelburgensi partium Flandriæ diligenter facta ad invicem gratiosè conferrent: memores modi examinationis, sive probæ de ligno quod habetur, & cum magna devotione, tanquam foret de vero ligno Dominicæ Crucis, in dicto Oppido de Middelburgh colitur & veneratur, per quosdam Fratres Ordinis Minorum assertos Conventuales Conventûs Urbis Jerosolymitanæ, instante Viro nobili D. Petro Bladelin Milite Domino temporali & Fundatore ipsius loci de Middelburgh, in sua Collegiata simul & Parochiali Ecclesia loci prædicti de Middelburgh, ut in principali informatione ipsorum Dominorum Commissariorum latiùs habetur & continetur, palàm pluribus fide dignis testibus, per ignem & aquam experimentatum, concluserunt & terminarunt concorditer, ad consimilem modum examinationis sive probæ fore & esse procedendum.

Unde & ad invicem sacramentaliter reconciliati, ipsis solis quatuor prædictis Dominis Commissariis unà mecum Notario publico subscripto, in dicto loco Capitulari secretè inclusis, magnam congeriem carbonum, qui ibidem ad hoc incensum, & alia necessaria cultûs Divini, in copia habebantur, diligenter igne incendebamus.

Quibus incensis & candidè ignitis, præmemorati Domini Doctores & Commissarii unam mediocrem partem Ligni de qua suprà fit mentio, & quod in ipsa Ecclesia B. Mariæ Brugensis Episcopali præcepto conservabatur, acceperunt, & cum magnis timore, & reverentia, & humilitate, in medio carbonum sic ignitorum, atque ferventium posuerunt & aliis carbonibus ferventibus atque ardentibus studiosè cooperuerunt, & sic ad spatium mediæ horæ tenuerunt, adeò & in tantum quod dicta pars ligni tanquam fuisset unus de dictis carbonibus incensis sive ignitis, excanduit & ardebat.

Quo facto ipsam petiam Ligni prædicti diligenter & devotè à dicto igne extractam, in quodam argenteo vase aquâ benedictâ pleno immiserunt, quod continuò ad ima fundi descendit, & aqua ipsa benedicta per immissionem ipsius Ligni indilatè efferbuit, & facta est ad tempus quasi bulliens, & in altum sonorosè scaturiens.

Quibus sic peractis præmemorati Domini Doctores Commissarii per manus alterius eorumdem cum similibus, quibus suprà, reverentia, devotione & humilitate jusserunt ipsam petiam Ligni de dicto vase extrahi, & super alba & munda sindone illiccine ad hoc, super quodam bysso directorio, extenso, & explicato nudè poni fecerunt: quod mox in pristinum suum statum, formam, figuram, & colorem redactum & restitutum.

Aquam verò prædictam jusserunt ipsi Domini Doctores Commissarii in piscinam prædictæ Ecclesiæ fundi; & dictas ambas petias ligni in suis pristinis locis (utinam ut decet) recludi & servari.

De & super quibus omnibus & singulis præmissis præmemorati Magistri Fabricæ pro seipsis, & aliis quibus interesse poterit in futurum, petierunt sibi à me Notario publico subscripto fieri atque tradi unum, vel plura publica Instrumenta.

Acta fuerunt hæc sub anno, Indictione, die, mense & Pontificatu, loco, Dominis & Commissariis præscriptis præsentibus.

CAPUT CXLIV.

Decanus & Capitulum B. Mariæ Antverpiense, præter suam Ecclesiam primariam, quatuor alias recipiunt Ecclesias Parochiales S. Georgii, S. VValburgis, S. Jacobi, & S. Andreæ, anno 1477. *& sequentibus.*

Ex Antverpia P. Scribani.

Os Decanus & Capitulum Ecclesiæ Collegiatæ Beatæ Mariæ Antverpiensis, ad supplicationem & instantiam Burgimagistrorum & Legislatorum, nec non Communitatis Oppidi Antverpiensis, & aliis certis ex caussis & respectibus moti, concessimus, quantum in nobis est, & de jure possumus, quòd in Ecclesia Parochiali S. Georgii dicti Oppidi, quæ etiam Filia ipsius Ecclesiæ B. Mariæ existit, erigatur fons baptismalis pro infantibus ipsius Parochiæ S. Georgii baptisandis. (S. Georgii.)

Anno millesimo quadringentesimo septuagesimo septimo, XV. Maii, Pontificatûs Sixti VI. anno VI. 1477.

Nos Decanus & Capitulum Ecclesiæ Collegiatæ B. Mariæ Oppidi Antverpiensis, & Cameracensis Diœcesis, ad supplicationem & instantiam Burgimagistrorum, & Legislatorum, & Communitatis incolarum, Parochiæ Castri Oppidi prædicti, aliisque certis caussis & respectibus (S. Walburgis.)

ctibus

ctibus moti, consentimus, quantum in nobis est & de jure possumus, quod in Parochia Ecclesiæ S. Walburgis Castri dicti Oppidi, quæ Filia ipsius Ecclesiæ B. Mariæ existit, erigatur fons baptismalis pro infantibus Parochiæ dictæ Ecclesiæ Castri baptizandis, quodque constituatur ibi Cœmeterium pro funeribus ipsius Parochiæ sepeliendis, nisi alibi suam elegerint sepulturam.

1478. ACTUM anno millesimo quadringentesimo septuagesimo octavo, 1. Martii.

S. Jacobi. CONSENTIENTES quantum in nobis est, & de jure possumus, quòd hujusmodi Capella S. Jacobi, quæ infra limites ipsius Ecclesiæ nostræ B. Mariæ, quæ etiam Parochialis & Matrix Ecclesia est, consistit, in Parochialem Ecclesiam, aliàs tamen canonicè præhabentem ad hoc potestatem cum insigniis Parochialibus, ut puta fonte Baptismali, Extremâ Unctione, & ceteris Sacramentalibus, juxta confinia per nos & præfatos supplicantes consignata & concordata, erigatur.

ANNO millesimo quadringentesimo septuagesimo septimo III. Julii, Sixti IV. anno VII. 1477.

DECANUS & Capitulum Ecclesiæ B. Mariæ Antverpiensis, cupientes Divini cultûs augmentum, & votis & desideriis Illustrissimæ Dominæ Margaritæ Austriacæ, necnon Civium & incolarum Oppidi Antverpiensis, satisfacere; consenserunt quantum in ipsis fuit, erigi novam Ecclesiam Parochialem sub invocatione S. Andreæ, die XXIX. Maii, anno M. D. XXIX. S. Andreæ 1529.

CAPUT CXLV.

HENRICUS A BERGIS *Cameracensis Episcopus Capitulum Canonicorum ab Ecclesia S. Gaugerici in* Haeltert* *transfert Alostum ad Ecclesiam S. Martini, anno* 1495.

* Vide supra pag. 811.

Ex Archivio MS. Capituli Alost.

1495. IN nomine Domini amen. Per hoc præsens publicum Instrumentum cunctis pateat evidenter & sit notum, quod anno à Nativitate Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo quinto, Indictione XIII, die verò Dominicâ vigesimâ mensis Decembris, Pontificatûs Sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri Alexandri Divinâ providentiâ Papæ Sexti, anno tertio, in mei Notarii publici & Testium infrascriptorum præsentia constitutus Reverendus in Christo Pater Dominus D. HENRICUS Dei & Apostolicæ Sedis gratiâ Episcopus Cameracensis, adstantibus sibi Nobilibus & generosis Viris Dominis Petro de Lannoy Domino temporali de Tresnoy Ballivo Oppidi & Territorii Alostensis, Cameracensis Diœcesis, & Christophoro de Baronne Magistro Hospitii Illustrissimi Domini nostri Philippi Archiducis Austriæ, Burgundiæ & Brabantiæ Ducis, Comitis Flandriæ &c. ejusdem Domini Archiducis Consiliariis Camerariis seu Chambellanis, vocatisque ad se propter infrascripta Legislatoribus & Consulibus dicti Oppidi Alostensis, idem Reverendissimus ibidem publicè dixit, exposuit, &c.....

Hæc sunt intelligenda de Philippo Archiduce. Considerans Capitulum seu Collegium Ecclesiæ Collegiatæ & Parochialis S. Gaugerici Haeltherensis dictæ Cameracensis Diœcesis, quod per suos Progenitores* ibidem erectum, fundatum & dotatum existit, in rure & loco minùs tuto situari; adeo quod Canonici ejusdem Ecclesiæ ibidem residentiam facientes, tempore guerrarum, quæ superioribus etiam proximis annis in patriis istis (proh dolor) viguerunt, tam pro suorum corporum quam bonorum suorum tuitione protectione ac custodia, ad Oppidum Alostense prædictum, locum quidem firmum tutum ac munitum, fugam capere, & se transferre coacti fuêre, prout verisimiliter cogentur, si similes guerras in eisdem partibus in posterum insurgere contigerit; cupiensque propterea ac etiam certis aliis ex causis ipsum ad hoc justè & piè moventibus, securitati & commoditati Canonicorum & aliorum suppositorum dictæ Ecclesiæ providêre & consulere, ut hic ipsi deinceps convenientiùs & quietiùs Altissimo famulari & Divina Officia, ad quæ obligantur, persolvere, absentes quoque Canonici ad personalem residentiam allici possent & valerent, ipsum Reverendissimum in Christo Patrem Dominum Episcopum Cameracensem pluries rogari scivit & admonitum fecit, ut jam dictum Collegium Haltro cum suis insigniis, ex causis prætactis, ac ut per illos dictum Oppidum Alostense etiam aliquantulum decoraretur, ad Ecclesiam Sancti Martini Parochialem dicti Oppidi Alostensis suâ Ordinariâ & Pontificali Autoritate transferret.

Cujus siquidem Domini Archiducis requisitioni & desiderio ipse Dominus Episcopus Cameracensis, ut asseruit, satis facere volens, ad prætactam translationem ritè & debitè faciendam, jure tamen cujuslibet in eadem translatione quodlibet interesse habentis, ac suo proprio in omnibus semper salvo, ad prætactum Oppidum (ut subjunxit) declinaverit; Legislatores verò præfati ibidem præsentes, præmissis auditis, præfato Domino Cameracensi cum debita reverentia gratias habentes, se ad singula concorditer agenda & tractanda quantum in eis esset & ad eos etiam spectaret, paratos obtulerunt.

ACTA fuerunt hæc in Domo seu Hospitio Reverendissimi Domini Cameracensis, tunc sito juxta Cœmeterium dictæ Ecclesiæ Parochialis Alostensis, horâ quasi octavâ antè meridiem anni & diei præscripti.

CAPUT

CAPUT CXLVI.

PHILIPPUS PULCHER *Burgundiæ Dux & Rex Hispaniæ, Consilium Supremum Mechliniæ constituit anno* 1503.

Translatum è Gallico Idiomate è libro Statut. Mechlin.

HILIPPUS Dei gratiâ Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ, Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ, Limburgi, Luxemburgi, & Gelriæ, Comes Flandriæ, Habsburgi, Tyrolis, Artesiæ, & Burgundiæ, Palatinus Hannoniæ, Lantgravius Alsatiæ, Marchio Burgaviæ, & S. R. I. Hollandiæ, Zelandiæ, Ferrettæ, Kiburgi, Namurci, & Zutphaniæ, Dominus Frisiæ, Marchiæ Sclavonicæ, Portenaviæ, Salinarum & Mechliniæ, omnibus has præsentes Litteras visuris, salutem.

QUONIAM bonitate & providentiâ Divinâ, quâ omnia reguntur ac gubernantur, constituti & ordinati sunt Principes ad regimen & gubernationem Principatuum ac Dominiorum, ad hoc singulariter, ut per eos nomine Dei Creatoris nostri, terræ & subditi gubernentur ac dirigantur in bona unione, concordia, & laudabili politia: quod fieri nequit, nisi justitiâ bene ordinatâ ac regulatâ, quæ est Reipublicæ anima.

QUA in re semper optavimus & exoptamus omni munere nostro fungi, ad bonum & honorem nostrum, atque ad bonum terrarum nostrarum, ac subditorum:

ET quoniam ante hac, nostrum Supremum Consilium consueverit sequi Prædecessores nostros, & Nos, ad quod semper pertinuit cognitio & jus judicandi per appellationem de causis plurium nostrarum terrarum, & in prima instantia de causis dependentibus à nostra Supremitate & Auctoritate, quarum cognitio ad Nos pertinet:

ET cum quotidie longè major causarum multitudo illuc affluat & superveniat quàm unquam antea: adeoque si mandaremus prædicto Supremo Consilio ut sequatur Nos, qui intra longum tempus, uti verosimile est, deinceps haud diu erimus in eodem loco, Justitia prædicti nostri Supremi Consilii ac subditi nostri, qui illo egent aut indigebunt, tam pro expeditione suarum litium, quàm pro Decretis Judicialibus, magnopere retardarentur, & damnum paterentur;

QUIN imo impossibile foret easdem lites æquè commodè ac fideliter audiri, examinari, ac decidi, neque Registra æqualiter videri dum opus fuerit, neque justitiam fieri æquè bonam ac brevem, quàm si ordinaremus dictum nostrum Supremum Consilium fixum in aliquo loco, ad quem subditi nostri commodum haberent refugium atque recursum pro causis supra dictis, non recurrendo ad Nos:

NOTUM facimus, Nos consideratis rebus ante dictis, & præhabito consilio ac deliberatione quorumdam de nostro Sanguine, nec non dilecti & fidelis nostri Equitis & Cancellarii Domini de Maigny, aliorumque Consiliariorum nostrorum, mandasse, instituisse, ac constituisse, prout mandamus, instituimus, & constituimus prædictum nostrum Supremum Consilium fixum & stabile, formâ, & modo qui sequitur.

AC primo mandamus ut illud Supremum Consilium maneat, atque resideat in Urbe nostra Mechliniensi, quamdiu Nobis placebit, præter quatuor Magistros Libellorum nostræ Curiæ, à Nobis designandos; qui Nos sequentur, cum prædicto nostro Cancellario, Episcopo Atrebatensi, Majori Præposito Ultrajectensi, & Magistro Gerardo de Plaine.

IN eodem Supremo Consilio erunt ultra prædictos Magistros Libellorum, qui Nos sequentur uti dictum est, quatuordecim Consiliarii, videlicet quinque Ecclesiastici, & novem Laïci, & unus Præses, qui præsidebit in absentia dicti nostri Cancellarii: & iidem Magistri Libellorum habebunt ingressum ad idem Consilium quandocumque ipsis placuerit, & absente prædicto Præside præsidebit primus Consiliarius Laïcus.

HABEBITUR dictum Consilium, tam pro litium discussionibus, quàm pro aliis negotiis in Domo Civica Mechliniensi, ubi Parlamentum haberi consueverat. Et à Festo Sancti Michaëlis usque ad Pascha convenient diebus non Festivis ab hora octava usque ad undecimam: & à Paschate usque ad Festum Sancti Michaëlis ab hora septima usque ad decimam: & à meridie per totum annum ab hora tertia usque ad quintam: & inchoäbitur quotidie Missa horâ septimâ vel octavâ secundùm distinctionem ante dictam.

ET habebunt dicti Consiliarii cognitionem & jus judicandi de quibuscumque causis & negotiis, de quibus Supremum nostrum Consilium ante præsentem Ordinationem cognoscere consuevit, tam in prima instantia quàm per appellationem; salvo, quod possimus evocare ad Nos nostrumque Consilium quod apud Nos manet, quascumque causas, prout libuerit & circumstantiæ requirent.

ITEM expedient quolibet die Martis & Veneris à meridie omnes Libellos & provisiones justitiæ, prout in Cancellaria, dum Mechliniæ haberetur, ordinatum erat, & non ultra; videlicet Edicta in casu appellationis, Edicta criminalia, Restitutionis in integrum, & quascumque provisiones justitiæ. Sed expedire non poterunt neque sigillare remissiones aut gratias pro delictis aut criminibus, salvos conductus pro reis aut hostibus

ſtibus, nec dare veniam communicandi cum ipſis, nec revocationem ab exilio ad tempus vel in perpetuum; prorogationem in debitis, Litteras cauſſarum interdictorias, conceſſiones & confirmationes Privilegiorum, cæteraque omnia, quæ in funiculo ſerico & cera viridi expediuntur; neque etiam ullas evocationes: ſed ſolummodo expedire poterunt ea quæ concernunt adminiſtrationem juſtitiæ. Hæc autem jam ſupra reſervata expedientur coram Nobis & prædicto noſtro Cancellario, ſub majori & ſanctiori Sigillo.

Atque pro ſigillandis prædictis mandatis, item ſententiis, aliiſque proviſionibus, quæ à dicto majori Conſilio expedientur circa lites ibidem intentandas, fieri mandavimus Sigillum, cujus cuſtodiam habebit is, quem prædictus Cancellarius conſtituerit: qui quovis die Mercurii & Sabbati manè tenebitur iſta mandata proviſioneſque ſigillare. Atque ubi difficultatem invenerit, conſulet deſuper, ac terminabit in Camera Conſilii. Jus autem Sigilli exigetur atque ſervabitur per Commiſſarium Audientiarii, & Inſpectoris, * dum præſentes non fuerint.

* Vulgo Controlleur.

Et quandocumque prædictus Cancellarius fuerit in ea Urbe, in qua erit Conſilium, dictum Sigillum ceſſabit, & convocabitur habebiturque Conſilium, tam in cauſis litium quàm aliis, in ejus ædibus, prout ante conſuetum eſt.

Poterunt autem expedire dictas Litteras ac proviſiones juſtitiæ, Secretarii omnes qui ibidem erunt, ſecundùm Libellos ipſis à prædicto Præſide tradendos ac diſtribuendos, & non aliter. Et manebunt Secretarii prout jam ſunt: & ordinarii annotabuntur, terminis recurrentibus in*Regiſtro expenſarum Aulicarum, cùm apud Nos fuerint, donec à Nobis Aulæ noſtræ ſtatum renovantibus aliter ſtatuetur.

* Vulgo Eſcrois.

Item Tabulæ publicæ dirigentur per Graphiarios, qui ibidem ſunt, modo conſueto; neque poterunt dicti Conſiliarii, Magiſtri Libellorum, Procurator Generalis, Graphiarii, & Secretarii acceptare ab ullo officium neque penſionem, ſub pœna privationis ab Officio & punitionis arbitrariæ.

Procurator Generalis, ejuſque ſubſtitutus manebunt uti hodie ſunt.

Huisiarii manebunt prout ſunt, donec aliter fuerit ordinatum; eruntque coram Nobis & prædicto Conſilio prout per prædictum Cancellarium noſtrum fuerit ordinatum.

Qui manebunt Mechliniæ, ſolutionem accipient ex Regiſtro unius ex prædictis Graphiariorum; quibus verò mandatum fuerit ſequi prædictum noſtrum Cancellarium, notabuntur in * Commentario ſeu Albo ordinario Curiæ noſtræ.

* Vulgo Eſcrois.

Stipendia Secretariorum, Procuratorum & Advocatorum regulabuntur juxta Conſtitutionem deſuper faciendam per ipſos dicti Conſilii Aſſeſſores; & donec ab ipſis aliter ordinatum fuerit, retinebitur taxa, durante Parlamento Mechliniæ ordinata.

Omnes prædicti Conſilii Aſſeſſores gaudebunt eâdem præeminentiâ ac prærogativâ in omnibus noſtris terris atque dominiis, quâ gaudent alii ſupradicti Magiſtri Libellorum ordinarii, perinde ac ſi Commentario Curiæ noſtræ inſcripti forent: eos enim Miniſtrorum noſtrorum domeſticorum loco habemus ac reputamus. Poterunt quoque præfati Conſiliarii gerere Titulum Magiſtrorum Libellorum Curiæ noſtræ, uti & quatuor alii ſupra dicti; eritque unum & idem Collegium.

In quorum fidem, præſentibus Sigillum noſtrum apponi fecimus.

Datum in Urbe noſtra Bruxellenſi, die XXII. Januarii, anno ſalutis M. D. III. 1503.

In plica habebatur: De Mandato Archiducis, Nos, Comes Naſſoviæ primus Cubicularius, Princeps Chimaci, Domini de Ville, de Sempy, du Fay, de Veire, Dominus Jeronymus Lauwerin, Supremus Ærarii Præfectus, & alii præſentes.

Et erat Signatum. Haneton.

Mechlinia non ſolùm Sede Archiepiſcopali, cujus inſtitutionem ſupra retulimus pag. 610, verùm etiam Supremo Conſilio honoratur.

Inſtituit illud primò Carolus Burgundiæ Dux, cognomento Audax, per Litteras datas Theonis-Villæ in Ducatu Luxemburgenſi, Menſe Decembri 1473; illudque voluit conſtare è XXXV. Perſonis, videlicet ipſo Principe tamquam Supremo Judice, Cancellario Principis, Supremo Præſide, duobus aliis Præſidibus, quatuor Equitibus, ſex Magiſtris Libellorum, octo Conſiliariis Eccleſiaſticis, & duodecim Laïcis, aliiſque pluribus Officiariis ſubalternis. Quin & plurima condidit Statuta, juxta quæ ſupremum illud Conſilium ſeſſiones ſuas tenere atque ſententias ferre teneretur: quæ Gallico Idiomate edita fuerunt Bruxellis anno 1721.

Verùm quia Conſilium illud paſſim Perſonam Principis ſequebatur, indeque multa incommoda ſequebantur, Philippus Archidux Auſtriæ, Burgundiæque Dux, cognomento Pulcher, dein etiam Rex Hiſpaniæ, die 22. Januarii 1503. Litteris Bruxellæ datis conſtituit, ut pars prædicti Conſilii Mechliniæ fixa reſideret, alia verò pars Perſonam Principis ſequeretur: atque ex hac diviſione exortum fuit Conſilium Sanctius ſeu Privatum. Literas illas ex Libro ſupradicto Statutorum Curiæ Mechlinienſis è Gallico Idiomate in Latinum tranſlatas in præcitato Diplomate retulimus.

Anno 1531. die 26. Octobris Carolus V. Imp. varias Leges atque Statuta pro eodem Conſilio Mechlinienſi edidit, uti & Margareta Auſtriaca Belgii Gubernatrix anno 1529: quæ omnia gallicè edita vide in Libro citato.

PRÆSIDES SUPREMI CONSILII MECHLINIENSIS.

I. Joannes Petri, vulgo Peeters, anno 1504.

II. Judocus Laurentii, anno 1521.

III. Nicolaus Everardi, Middelburgenſis Zelandus J. U. Doctor in Academia Lovanienſi, ſcriptis & eruditione clarus, Senator Mechlinienſis Conſilii, dein Præſes Conſilii Hollandiæ, demum Præſes Senatûs Mechlinienſis creatur anno 1528. Obiit anno 1532.

IV. Lambertus de Briaerde, Dunkercanus, Eques, antea Conſilicrum Mechliniæ & Sanctioris Bruxellæ Senator, tum Præſes ab anno 1532, uſque ad 1557 quo obiit.

V. Everardus Nicolai, Nicolai ſupra nominati Filius, J. U. Doctor, è Senatore hujus Conſilii & Sanctioris Bruxellæ, creatus Præſes Conſilii Friſiæ, inde Præſes Mechlinienſis, obiit anno 1561.

VI. Joannes de Bergis, Eques Auratus, Toparcha de Waetersdyck, antea Consiliarius in Senatu Hollandico, præsidere & vivere desiit anno 1584.

VII. Joannes Vander Burch Eques, è Senatore Mechliniensi factus Senator Consilii Sanctioris, hinc Præses Consilii Mechliniensis, usque ad annum 1592, quo declaratus est Præses præfati Sanctioris Consilii. Obiit anno 1597.

VIII. Igramus van Achelen, Sylvæducensis, Eques Auratus, primùm Præses Consilii Leovardiensis in Frisia, dein Sanctioris Consilii Senator, tùm Præses Mechliniæ, obiit anno 1604.

IX. Jacobus Liebaert è Senatore Mechliniensi, Præses Consilii Flandriæ, inde Mechliniensis ab anno 1605, usque ad obitum anno 1622.

X. Rainutius de France, Toparcha de Noielles, Bron &c. cum fuisset Præses Consilii Artesiæ, designatur 30. Augusti 1622. Præses Mechliniæ, moriturque anno 1628.

XI. Zegerus Coulez, Eques, antea Præses Consilii Namurcensis, fit Præses Mechliniensis 18. Octobris 1628, atque post decennium è vivis excessit.

XII. Henricus de Vicq, Eques Auratus, Dominus de Meulevelt, Franconatûs Brugensis primùm Consul, tum Sanctioris Consilii Senator, Legatus in Galliam, inde ad Consilium Statûs Madritense evocatus, tandem Magno Mechliniensi Præses datus 27. Martii 1638 Obiit anno 1651.

XIII. Antonius l'Hermite, Consiliarius Mechliniensis & Sanctioris, demum prioris Consilii Præses creatus 25. Decembris 1651: post annos decem mortuus est.

XIV. Adrianus de France, præfati Rainutii Filius, Dominus de Noielles, è Præside Arthesiæ creatus Mechliniensis Consilii Præses, fato functus est anno 1668.

XV. Joannes Antonius Locquet, Bruxellensis, Vice-Comes de Hombeeck, Dominus de Impele, &c. factus Præses 28. Octobris 1669, & Cancellarius Brabantiæ anno 1687.

XVI. Andreas del Marmol, Consiliarius Supremi Madritensis Consilii, inde Præses Senatûs Mechliniensis anno 1687, post triennium obiit.

XVII. Guilielmus Philippus Marchio de Herzelles, 16. Junii 1690. nominatus fuit Præses hujus Consilii, & anno sequente Cancellarius Brabantiæ.

XVIII. Guilielmus Albertus de Grispere, Baro de Goyck, per plures annos Consiliarius Supremi Consilii coram Rege Carolo II. designatus Præses 5. Maii 1691, & Brabantiæ Cancellarius anno 1698.

XIX. Hiacynthus Maria de Broeckhoven, ex Baronibus de Bergheyck, ex Consiliario Supremi Consilii, ibidem Præses à 9. Novembris 1699, usque ad obitum 28. Septembris 1707.

XX. Joannes Stalins, Senatûs Flandriæ, dein Mechliniensis Consiliarius, tandem hîc Præses à die 12. Decembris 1707, usque ad obitum 22. Julii 1714.

XXI. Christophorus Ernestus de Baillet, Senatûs Luxemburgensis, dein Mechliniensis Consiliarius, hîc designatus fuit Præses ab Augustissimo Cæsare Carolo VI. Possessionem adiit 26. Augusti 1716.

CAPUT CXLVII.

Julius II. *Pontifex Abbatiam S. Bavonis Ordinis S. Benedicti Gandavi, quæ nunc est Ecclesia Cathedralis, eximit à jurisdictione Episcopi Tornacensis anno* 1507.

Ex MS. Archivis Eccl. Cath. Gandensis

Julius Episcopus Servus Servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Romanus Pontifex, qui super Orbis Ecclesias & Monasteria universa Divinâ dispositione obtinet Principatum, ex assuetæ pietatis officio, aliqua ex eis interdum, eorumque Personas propensiùs complectitur, & ne indebitis molestationibus agitentur, suæ protectionis subsidio confovet & tuetur, prout rationabiles causæ persuadent, & id in Domino conspicit salubriter expedire.

Sane pro parte dilectorum Filiorum Ægidii Abbatis & Conventûs Monasterii S. Bavonis Gandensis Ordinis S. Benedicti Tornacensis Diœcesis, nuper exhibita petitio continebat, quòd licet Episcopi Tornacenses, qui fuerunt pro tempore, à tanto tempore, citrà cujus contrarium hominum memoria non existit, in Monasterium prædictum, illiusve Abbatem & Conventum, ac singulares illius ac alias Personas tam spirituales quàm sæculares prædicto Monasterio subjectas & suppositas, nullam prorsus jurisdictionem, superioritatem, visitationem, dominium vel potestatem exercuerint; sed Monasterium, Abbas, Conventus & Personæ hujusmodi plenâ fuerint Sedis Apostolicæ libertate potiti; quia tamen aliàs, quàm per hujusmodi continuatam possessionem, forsan de hujusmodi exemptione doceri non potest, dubitant Abbas, Conventus & Personæ præfati, ne Venerabilis Frater noster, modernus Episcopus Tornacensis, seu aliquis ex Successoribus suis antiquissimam libertatem infringere nitatur: Quare pro parte Abbatis & Conventûs prædictorum Nobis fuit humiliter supplicatum, ut Monasterium, Abbatem & Conventum, ac illius singulares ac alias Personas hujusmodi præsentes & futuros, & eorum singulos sub Beati Petri, & nostra protectione suscipere, ac Nobis & Romano Pontifici pro tempore existenti solùm, & dumtaxat immediatè subjicere, nec non & ab omni jurisdictione, superioritate, visitatione, procuratione, correctione, dominio & potestate moderni, & pro tempore existentis Episcopi Tornacensis, ejusque Vicariorum & Officialium, ac Procuratorum, Nuntiorum, ac Commissariorum suorum, & cujuslibet eorum nunc & pro tempore existentium, prorsus eximere & totaliter liberare, aliàsque in præmissis opportunè providere de benignitate Apostolica dignaremur.

Nos igitur qui pacem & quietem quærimus singulorum, Ægidium Abbatem & Conventum ac singulares Personas Conventûs hujusmodi à quibuscumque excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris & pœnis à Me, vel ab homine quavis occasione, vel causâ latis, si quibus quomodolibet innodati existant, ad effectum dumtaxat præsentium consequendum, harum serie absolventes,

solventes, & absolutos fore censentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, Monasterium, Abbatem & Conventum, ac illius singulares & alias personas hujusmodi præsentes & futuros, ac eorum singulos sub Beati Petri ac nostra protectione, Auctoritate Apostolicâ tenore præsentium suscipimus; ac Nobis & Romano Pontifici pro tempore existenti solùm & dumtaxat immediatè subjicimus; nec non ab omni jurisdictione, superioritate, visitatione, procuratione, correctione, dominio & potestate moderni & pro tempore existentis Episcopi Tornacensis, ejusque Vicariorum & Officialium, ac Procuratorum, Nuntiorum & Commissariorum suorum, & cujuslibet ipsorum, nunc & pro tempore existentium, prorsus eximimus & totaliter liberamus.

Ita quod Episcopus, Vicarii, Officiales, Procuratores, Nuncii & Commissarii præfati, aut eorum aliquis, etiam ratione delicti, contractûs, vel rei de qua ageretur, ubicumque committatur delictum, ineatur contractus, aut res ipsa consistat, in Monasterium, Abbatem, Conventum, aut personas, seu eorum aliquem, tamquam prorsus exemptos, jurisdictionem, superioritatem, visitationem, procurationem, correctionem, dominium vel potestatem aliquam exercere, aut in eos seu eorum aliquem, excommunicationis, suspensionis, interdicti, seu quasvis alias sententias, censuras & pœnas promulgare nequeant quoquomodò; decernentes ex nunc omnes & singulos processus, sententias, censuras & pœnas, quos & quas per Episcopum, Vicarios, Officiales, Procuratores, Judices, & Commissarios prædictos, seu eorum aliquem, in Monasterium, Abbatem, Conventum & personas, aut eorum aliquem, haberi & promulgari, ac etiam omnia, & singula, scripturas, instrumenta & documenta, etiam in Archiviis dicti Episcopi existentia & dictæ exemptioni contradicentia, ac totum id & quidquid secus super his per prædictos, seu quoscumque alios quâvis auctoritate scienter vel ignorenter fieri & attentari contigerit, & quæcumque pro tempore inde secuta, nulla, irrita, & inania, nulliusque roboris vel momenti; non obstantibus præmissis, ac felicis recordationis Innocentii IV. circa exemptos, quæ (*Cap. Volentes*) sub Tit. de Privilegiis in Sexto, ac Clementis V. Rom. Pontif. Prædecessorum nostrorum, quæ (*Cap. Et possessores*) sub Tit. de Regular. & Transf. ad Relig. in Clementinis incipiunt, ac aliis Constitutionibus, ac ordinationibus Apostolicis ac documentis eidem Episcopo contra Exemptos forsan concessis, quascumque clausulas etiam derogatoriarum derogatorias, ac alias fortiores, efficaciores, & insolitas in se continentibus; quibus omnibus, etiamsi de eis, eorumque totis tenoribus pro illorum sufficienti derogatione, specialis, specifica, individua & expressa, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quævis alia expressio habenda foret, tenores hujusmodi pro sufficienter expressis habentes, hac vice dumtaxat, illis aliàs in suo robore permansuris, harum serie specialiter, & expressè derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc Paginam nostræ absolutionis, susceptionis, subjectionis, exemptionis, liberationis, decreti, & derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo septimo, septimo Idus Febr. Pontificatûs nostri anno quinto. 1507.

CAPUT CXLVIII.

Maximilianus *Imperator ac Princeps Belgii Erectionem Consilii Provincialis Namurcensis à suis Prædecessoribus factam, confirmat & amplificat anno* 1509.

Ex Archiviis ejusdem Consilii MS. translatum è Gallico.

Maximilianus Dei gratiâ electus Imperator semper Augustus, & Nos Carolus Archidux Austriæ omnibus has præsentes Litteras visuris salutem.

Ad nostram pervenit notitiam, ab omni tempore fuisse in Provincia & Comitatu nostro Namurcensi justitiam ritè administratam, etiam tempore defunctorum nobilissimæ memoriæ Ducum Philippi & Caroli, quorum Deus misereatur, aliorumque Prædecessorum nostrorum Ducum Burgundiæ, & Comitum Namurci.

Pro sustinenda, augendaque eadem justitia, quiete, ac tranquillitate prædictæ Provinciæ, & subditorum ejusdem, dilectus noster & fidelis, Eques Ordinis nostri, Consiliarius & Castellanus, Dominus Joannes de Bergis, nunc Gubernator, Ballivus & Capitaneus Generalis Provinciæ nostræ Namurcensis, anno M. CCCC. XCI, tunc etiam Gubernator, & Locum-tenens Generalis in dicta Provincia, ad obviandum inordinationibus, quæ ibidem supervenerant occasione bellorum ac divisionum, quæ acciderunt mox post obitum prædicti Ducis Caroli, pro Nobis ac nomine nostro ad supplicam & instantias plurimorum Ecclesiasticorum, Nobilium, aliorumque dictæ nostræ Provinciæ Namurcensis, atque ex resolutione ac deliberatione plurimorum notabilium Juris-Consultorum tum praxeos tum consuetudinum peritorum, instituit Cameram Consilii pro justitia generali, & gubernatione dictæ Provinciæ, constantem è Præside Primario, & aliquot Consiliariis. 1491.

Pro cujus Cameræ, & Consiliariorum, ac simul totius Provinciæ & Comitatûs ejusdem directione, condidit de consilio prædictorum Virorum certas bonas leges & laudabilia Decreta, quæ deinceps observata fuêre, & quibus dicti Consiliarii nostri se conformarunt.

Et quamvis hoc modo justitia fuerit & sit in eadem Provincia & Comitatu in tali ordine, cursu ac obedientia, ut subditi nostri ibidem inveniantur, quisque quantum ad ipsum attinet, in bono statu, vivantque pacificè ac tranquillè; quemadmodum apparet eos esse victuros, quamdiu dictis nostris Consiliariis obtemperabitur, prædictaque Decreta observabuntur: nihilominus, quia tam particulares quidam ex Officiariis nostris prædictis, quàm alii è dicta nostra Provincia & Comitatu, modicè incumbunt dictorum Decretorum observationi, uti & assistentiæ, auxilio ac tuitioni dictorum Consiliariorum; timendum est, ne justitia pervertatur confundaturque, magno cum detrimento ac diminutione nostrorum jurium, Auctoritatis, Sublimitatis, Dominiorum, & Tribunalium, nec non cum præjudicio, damno & interesse, conculcatione & oppressione nostræ dictæ Provinciæ ejusque subditorum, nisi desuper de remedio convenienti provideatur.

Hinc Nos, perpensis antedictis, ex toto corde cupientes, ut in dicta Provincia & Comitatu Namurcensi justitia legitimum cursum suum habeat, & administrari unicuiq; indifferenter conspiciatur, absque ulla in alteram partem propensione, favore aut dissimulatione; ex consilio & deliberatione charissimæ amantissimæque Filiæ nostræ, Imperatoris; Dominæ & Amitæ nostræ, Caroli Archiducis Austriæ, Ducissæ & Comitissæ Burgundiæ, Sabaudiæ Ducis Viduæ, Rectricis & Gubernatricis, nec non eorum qui apud illam Privatum nostrum Consilium componunt, dictum nostrum Namurcense Consilium, ut dictum est, ereximus & instituimus, nostrosque Præsidem, Consiliarios aliosque Officiarios ejusdem continuavimus, & hisce continuamus; volentes & decernentes, ut illius Consilii Statuta & Decreta, omniaque eorum Capita & Articuli observentur, custodiantur, sustineanturque: & quantum opus est vel esset, eos acceptavimus & confirmavimus, ratificavimus & approbavimus; acceptamus, confirmamus, ratificamus & approbamus tenore dictarum præsentium:

Per quas nolumus ullo pacto noceri & derogari Juribus, Privilegiis, Dominiis & Præeminentiis nostrorum Vassallorum aliorumque nostræ dictæ Provinciæ legalium Judicum: ast volumus, ut ipsi & eorum quilibet pro sua parte conserventur sustineanturque in suis Juribus, Privilegiis, Dominiis & Jurisdictionibus, quemadmodum omni tempore fuerunt, idque quoad rationi consonum fuerit.

Utque in illa nostra Provincia eo meliùs exerceri & cursum habere justitia queat, volumus & decernimus, ut quum aliquis nostrorum ex illa Provincia subditorum, aut aliis in posterum venerit ad quemcumque nostrorum Ballivi, Prætoris, eorum Locum-tenentium, Satellitum, aliorumve Judicum & officialium, eosque requisierit, ut arrestet vel arrestari jubeat auctoritate nostrâ, sive ob debita, vel condemnationem coram aliquo è dictis Judicibus aut Tribunalibus pronunciatam & decretam, sive ob mulctas, rixas aut crimina quæ tam nocte quàm die committuntur; ut eo casu dicti nostri Officiales ad hoc requisiti, ad eos, quos arrestare voluerint, venire possint, eosq; virgis suis tangendo dicere ac declarare; se ad talium personarum requisitionem illos arrestare ob talia debita, condemnationem aut mulctas, illis jubendo & ad hoc assignando horam, quâ in judicio compareant, ad audiendam Adversarii petitionem, vel mox intrandum in carcerem loci ubi arrestati fuerint, sub pœna mulctæ sex librarum Artesiarum in casum defectûs.

Decernimus insuper, ut dum dicti nostri Ballivus, Prætor, eorum Locum-tenentes, Satellites, aliique Officiales nocte vel die quosdam invenerint facientes rixas aliasve insolentias; ut illi, vel eorum aliquis dicto die aut aliis insequentibus tales rixas & personas sub jure-jurando deferre possint vel possit coram Consiliariis, Hominibus, aut Scabinis locorum, qui in ejusmodi casu aut mulctis judicare solent, & postea per judiciale Decretum eos citare, jubereque, ut pro his introductas mulctas solvant, aut carcerem loci subeant, sub pœna sex ejusmodi librarum: quarum scilicet mulctarum medietas nostro cedet emolumento, altera medietas æquis portionibus Officiario qui eos citârit & arrestârit, ac munitioni dictæ nostræ Urbis Namurcensis applicabitur.

Et si qui rebelles sint, aut inobedientes in eo faciendo, idque realiter exequi conveniat; ne adeo sint audaces, ut se viâ facti defendant; & nulli etiam Satellites nostræ dictæ Provinciæ & Comitatûs, aut alii, sive ipsimet, sive ipsorum propinqui & amici, ulla in re præsumant eis succurrere, quum ob causam civilem captivi erunt, nec eis assistentiam præbere, sub pœna confiscationis bonorum suorum mobilium; sin causa criminalis fuerit, sub pœna laquei.

Si verò dicti Officiales munere suo fungentes pressi oppressique fuerint, ac dictorum Satellitum auxilium postularint, hi sic requisiti, secundùm rationem & Justitiam eos juvent, sub pœna arbitrariæ punitionis juxta casûs & delicti exigentiam.

Itaque mandamus dilectis nostris & fidelibus, Præsidi, cæterisque Magnum nostrum Consilium Mechliniense constituentibus, dictis nostris Gubernatori, Supremo Ballivo & Capitaneo, Præsidi dicti Consilii, aliisque omnibus Justitiæ Ministris, Officiariis & Subditis dictæ nostræ Provinciæ & Comitatûs Namurcensis, ad quos quorumque loca id spectabit, & unicuique eorum in loco suo, & quantùm ad ipsum pertinebit; ut hanc nostram præsentem acceptationem, confirmationem, ratificationem & approbationem, & quidquid in hisce nostris præsentibus continetur, juxta & per eum modum qui præscriptus est, custodiant, observent & exequantur, & custodiri, executioni mandari observarique jubeant ab iis ad quos spectabit,

a

à quoque intra Officii sui limites; & ut ad conservationem & executionem Decretorum prædictorum præfatis Hominibus nostri Consilii, ceterisq; omnibus ad quos spectabit, præstent & præstari faciant quodcumq; poterunt auxilium & assistentiam, atque pro suprà dictorum adimpletione faciant omne illud quod per dictos nostros Consiliarios aliosque nostros Officiarios sibi injunctum præscriptumque fuerit, sine propensione in alteram partem, favore aut dissimulatione quacumque, sub pœna arbitrariæ punitionis, uti & quemadmodum casus requiret.

UTQUE nemo prætexere queat causam ignorantiæ eorum quæ his nostris præsentibus continentur, volumus & decernimus, ut hæc in nostro Consilio die Forensi, & in cunctis Civitatibus ac locis nostri dicti Comitatûs Namurcensis, ubi opus fuerit, publicentur: nam ita Nobis placet fieri. In quorum Testimonium hisce præsentibus Sigillum nostrum apponi jussimus.

DATUM in Civitate nostra Bruxellensi die XXVI. Februarii, anno gratiæ M. D. IX, & Regnorum nostrorum, Imperatoris nempe Germanici XXIV. & Hungarici XX. *Plicæ inscriptum erat.* Jussu Imperatoris & Domini Archiducis in suis Consiliis. *Signatum:* Werdebive: *Et Sigillatum magno Sigillo in cera rubra è duplici fascia dependente.* 1509.

In dorso Scriptum erat. Publicatum Namurci ad clangorem tubarum proclamationis publicæ, XXV. Maii M.D.X, per me, *Signatum:* Groul. 1510.

Inferiùs habebatur: Publicatum in Camera Consilii die Forensi ultimâ Maii anno ut suprà, præsentibus compluribus ibi existentibus, per me, *Signatum:* Groul.

COmitatui Namurcensi jam olim præfuit Gubernator seu Magnus Balivus, Comitis Vicarius, isque semper è Primaria Belgii Nobilitate assumptus. Huic in ferendis sententiis solebant assistere 10. vel juxta alios 12. Pares Castri Namurcensis; usque ad annum 1509, quo per hoc Diploma Maximilianus & Carolus Principes Belgii Joanni de Bergis Balivo Consiliarios adjunxerunt Ecclesiasticos quatuor & sex sæculares. Nunc soli manent sæculares, habentes, ad promovendum jura Principis, socium Procuratorem Generalem: atque à causis in hoc Consilio decisis appellare licet ad Supremum Mechliniense Consilium.

PRÆSIDES CONSILII NAMURCENSIS.

I. JOANNES LE ROUSSEL, anno 1509.
II. JOANNES JONGLET, Toparcha des Maretz, obiit anno 1540, Senator Sanctioris Consilii Bruxellis.
III. HERCULES DE DINANT.
IV. THEODORICUS L'ARBALESTIER.
V. LUDOVICUS MARTIGNY.
VI. JOANNES MUISSART.
VII. FRANCISCUS FRUITIER.
VIII. PHILIPPUS LE COCQ.
IX. GUILIELMUS DE MASNUY.
X. PETRUS VAN DEN BOSCH, creatus anno 1610. Cancellarius Gelriæ, obiit anno 1614.
XI. JOANNES PROOST, antea in Supremo Mechliniæ Consilio Senator.
XII. ZEGERUS COULEZ, transit anno 1628. ad Præsidentiam Supremi Consilii Mechliniensis, & post decennium vitâ functus est.
XIII. JOANNES GERLAIS.
XIV. JOANNES POLCHET.
XV. PETRUS DE CORTIL.
XVI. FRANCISCUS FLORIET, mortuus anno 1678.
XVII. JOANNES DROSMEL.
XVIII. NICOLAUS CUVELIER.
XIX. ROBERTUS HENRART.
XX. NICOLAUS PHILIPPUS DE WESPIN.
XXI. NICOLAUS CUVELIER, Filius superioris, mortuus anno 1717.
XXII. FRNCISGUS LAMBILLON, antea Senator in eodem Consilio, installatus Præses anno 1717.

CAPUT CXLIX.

WILHELMUS VANDEN TYMPEL *Oppidi Lovaniensis Consul, ibidem fundat Abbatiam Virginum Cisterciensium, cui nomen* Vinea B. Mariæ, *anno* 1522.

Ex MS. Archivis Urbis Lovan. translatum è Flandrico.

NOs Consules, Scabini & Consilium Oppidi Lovaniensis, notum facimus omnibus has Litteras visuris & legi audituris; Nos nomine prædicti Oppidi & communium incolarum ejusdem, prævio consensu Membrorum seu Consilii * extraordinarii hujus Oppidi, ac etiam enixis precibus ac postulatione Reverendi in Deo Patris & Domini, Domini MARCI CRUYT Prælati & Abbatis * Domûs Dei S. Bernardi ad Schaldim, Ordinis Cisterciensis, & WALTERI VANDEN TYMPLE Consulis nostri moderni, ac etiam prævio consensu, per eum ad hoc obtento, nostri Clementissimi Domini Imperatoris electi, hic ostenso; ac aliis anteactis & communicationibus certorum Deputatorum hujus Oppidi, in consequentiam dictorum consensuum, de quibus inferiùs, inter prædictos Dominos ac Prælatum præhabitis & peractis, consensisse & concessisse, & per præsentes consentire ac concedere pro Nobis ac Successoribus nostris, ad honorem Dei Omnipotentis & Benedictæ Matris ejus Mariæ, ut erigatur, statuatur ac ordinetur & permaneat Domus Dei ac Conventus Monialium, aut Monasterium prædicti Ordinis, sub nomine *Divæ Virginis in Vinea*, in hoc Oppido, in platea Castrensi, in loco ubi idipsum jam ædificari cœptum est, & ubi dictus Walterus habuerat Domum collapsam, cum horto, prato & omnibus aliis suis pertinentiis, quam dictus

* Buten-Raede.

* Flandricè Godts-huys.

dictus Walterus ad erectionem ejusdem Domûs Dei dedit ac transportavit, etiam prævio consensu præpotentis Domini prædicti, & nostrorum Prædecessorum in Consilio hujus Oppidi & Membrorum ejusdem, prout constat ex certa Acta desuper facta signata ac registrata de
1519. data ultimâ Maii anni M. D. XIX. præteriti, & hoc sub certis modo, conventione ac Statutis hìc infra declaratis, scilicet:

Primo quod eadem Domus Dei non poterit assumere numerum Personarum majorem quàm ad XXX. Personas, scilicet XXIV. Moniales, IV. Sorores, unum Patrem seu Confessorem, & unum Capellanum.

Item illi de Domo Dei prædicta poterunt pro sustentatione ac victu necessario pro unaquaque persona ibidem commorante, liberè habere ac coquere unum modium cum dimidio farinæ, ac etiam pro quoque capite habere quatuor hamas cerevisiæ, ex qua poterunt sumere tertiam partem bonæ cerevisiæ, ac duas alias parvæ, quam quærere tenebuntur apud braxatores Lovanii. Et hoc omnino liberè absque ulla solutione accisiæ; & non plus. Et etiam quod ipsi nullam prorsus cerevisiam braxare poterunt.

Item similiter illi de Domo Dei poterunt habere ac caveæ imponere ad eorum sustentationem ac necessarium victum & usum, ut ante, singulis annis quinque hamas vini, talis quale illis dabitur aut ipsi ement, etiam absque ulla solutione accisiæ, & non plus; nisi cum expresso consensu Oppidi.

Item dum aliqua in prædicta Domo Dei habitum assumet, vel Professionem emittet, tunc eadem Domus Dei, vel Consanguinei illius Filiæ debebunt quærere vinum, quod ibidem consumetur, ad accisiam Oppidi; & si vinum aliquod illatum fuerit, etiam accisia de eo debebit persolvi.

Item quod prædicta Domus Dei poterit acquirere collapsas domunculas cum fundo adjacente ibidem sitas, à parva platea Fontis Ducis retrorsum usque ad Pomarium Scholæ Castrensis ibidem, & quod eas versus rectam plateam intertinere tenebuntur, nec demoliri, nisi alias reædificare vellent: ut vel iis utantur vel elocent; nec poterunt alias Domos emere sine expresso consensu Oppidi prædicti.

Item quod eadem Domus Dei poterit acquirere tam in pastum jumentorum quam aliter duo bonaria cum dimidio prati in districtu Lovaniensi siti, nec poterunt plura alia bona nec reditus in eodem districtu acquirere sine expressa venia & consensu Oppidi, ut ante.

Item quod eadem Domus Dei tenebitur recipere & præferre Filias prædicti Oppidi aliis extraneis, etiam dum aliæ sunt æquè capaces, & sine exceptione personarum tam bene pauperes & ignobiles, quam divites aut nobiles, in quantum sunt capaces ad observandam Regulam Domûs Dei, & rev era ibidem locus vacet, salvo numero prædicto.

Item quod prædicta Domus Dei erit & manebit de omnibus aliis negotiis & rebus obnoxia accisiis Oppidi, ad instar aliorum inhabitantium ejusdem Oppidi.

Item & ut prædicta Domus Dei in bona reformatione & regimine intertineatur, Reverendus Pater & Dominus, D. Prælatus Domûs Dei Sancti Bernardi ad Schaldim, pro tempore existens, semper erit & manebit Pater Abbas & Visitator immediatus hujus prædictæ Domûs Dei; ut eandem semper juvet, quatenus intertineatur in bono regimine & vita veracis reformationis, & eis provideatur de bonis Confessariis, qui Domui Dei ac Monialibus sint honori & utilitati.

In quo bono regimine & in eadem primitivâ reformatione eædem Religiosæ Domûs Dei prædictæ debebunt manere & sese tenere, sub amissione omnium Privilegiorem & libertatum per prædictum Oppidum eidem Domui Dei concessorum.

Item Oppidum Lovaniense eidem Domui Dei constituet annuè duos Mamburnos, prout constituit Domui Dei in Banco, Begardorum, magni Beginasii, magni Xenodochii, duodecim Apostolorum, Sanctæ Claræ & plurium aliarum in Lovanio: quibus Mamburnis eadem Domus Dei annuè ordinabit pro molestia & labore, quæ semper impendere debebunt ad libitum & petitionem ejusdem Domûs Dei, donum gratuitum, scilicet cuique dari par caponum, prout aliæ Domus Dei prædictæ suis Mamburnis dare solent.

Item quod etiam Receptor prædictæ Domûs Dei pro tempore existens constituetur & destituetur cum scientia & consultatione prædicti Prælati, aut Commissarii ejus, & prædictorum Mamburnorum ab Oppido constitutorum: qui Receptor erit obligatus in assumptione sua constituere bonam & sufficientem cautionem, quantum eidem Prælato & Mamburnis satis erit, & tenebitur annuè reddere rationem suæ administrationis & recepturæ coram prædicto Prælato, aut Commissario ejus, Mamburnis & Commissariis Oppidi qui ad hoc committentur, quæ prædicta Domus Dei tenebitur isti Receptori satisfacere pro annuo suo stipendio sine onere Oppidi.

Item illi de prædicta Domo Dei tenebuntur orare pro Oppido Lovaniensi & Incolis ejusdem, & pro communi pace atque prosperitate & ad consequendam semper gratiam: salvo tamen jure Ecclesiæ S. Gertrudis, & cujuscumque alterius.

In quorum prædictorum notitiam & firmitatem, Sigillum ad causas prædicti Oppidi his Litteris appendi jussimus die XXVI. mensis 1522.
Junii, anno Domini M. D. XXII.

CAPUT

CAPUT CL.

GUILIELMUS DE CROY, *Marchio Arschoti, & MARIA DE HAMALIA Conjuges, fundant ac dotant Heverleënse Cœlestinorum (unicum istius Ordinis in Belgio) Cœnobium, anno 1525.*

Ex Archivis Monasterii.

NOS MARIA DE HAMAL Marchionissa Arschoti &c. Vidua defuncti Nobilis & potentis Domini D. GUILIELMI CROUIACI, dum viveret, Marchionis dicti Arschoti, Comitis Bellimontis, Domini Cerviæ & Hevriæ &c.

OMNIBUS præsentes Litteras inspecturis, aut audituris, notum facimus, quod ad perficiendum, & exequutioni mandandum testamentum & ultimam voluntatem dicti mei Domini & Mariti, quâ ex expresso consensu Majestatis Imperialis voluit, ordinavit, & constituit, quod in loco dictæ Hevriæ juxta & extra Urbem Lovaniensem, fundaretur, dotaretur & erigeretur unum Claustrum & Monasterium viginti quatuor Religiosorum Ordinis Celestinorum;

NOS fecimus, commisimus, ordinavimus & constituimus, & per præsentes facimus, committimus, ordinamus & constituimus Reverendissimum in Christo Patrem Carolum Crouiacum Administratorem Episcopatûs Tornacensis & Abbatiæ Affligemensis, nostrum Nepotem, ad & in nomine nostro Religiosos dicti Ordinis Celestinorum realiter & effectivè ponendos, & inducendos in realem, actualem, & corporalem possessionem dicti Claustri & Monasterii, in dicto loco Hevriæ per Nos inchoati, ut ibi per dictos Religiosos fiat, & celebretur Officium Divinum consequenter & juxta contentum dicti Testamenti, & ultimæ voluntatis.

QUOD Claustrum & Monasterium, quia nondum est perfectum, promisimus & promittimus per præsentes perficere quantum ad ædificia, quæ restant adhuc facienda: & etiam dotare, juxta tenorem & contentum dicti Testamenti & ultimæ voluntatis.

IN cujus Testimonium præsentibus nostrum Sigillum appendi jussimus anno gratiæ millesimo quingentesimo vigesimo quinto, XXVII. Septembris. 1525.

CAPUT CLI.

PAULUS III. *Pontifex Abbatiam S. Bavonis Ordinis S. Benedicti Gandavi supprimit anno 1536. & è Monachis facit Canonicos sæculares, & ex bonis ejusdem Monasterii erigit insigne Capitulum, petente Carolo V. Imperatore.*

Ex MS. Archivis Cath. Eccl. Gandavi

PAULUS Episcopus Servus Servorum Dei, ad futuram rei memoriam. Sacri Apostolatûs ministerio, meritis licet imparibus, supernâ dispositione præsidentes, ex commissi Nobis Pastoralis Officii debito, ad singulas Ecclesias & Monasteria dirigentes circumspectæ considerationis intuitum, illorum, ac in eis Altissimo famulantium personarum statum interdum alteramus & commutamus, ac desuper disponimus & ordinamus, prout Catholicorum Principum vota exposcunt, & rationabiles causæ persuadent, ac locorum & temporum conditionibus diligenter pensatis, ad Divini cultûs augmentum, ac pro Ecclesiarum ac Monasteriorum eorumdem decore & venustate conspicimus in Domino salubriter expedire.

SANE charissimus in Christo Filius noster Carolus Romanorum Imperator semper Augustus, qui etiam Comes Flandriæ existit, Nobis exponi fecit, quod licet Monasterium S. Bavonis situm juxta Oppidum Gandense Ordinis S. Benedicti Tornacensis Diœcesis, Sedi Apostolicæ immediatè subjectum, olim per præfatum S. Bavonem Hasbaniæ Comitem fundatum, & successu temporis per Comites Flandriæ ipsius Caroli Imperatoris & Comitis Prædecessores dotatum, notabile & insigne, ac in eo ultra Abbatialem illius dignitatem, unus Prioratus, & unus Præpositatus, ac una Præpositura S. Amandi nuncupata, & una Thesauraria, nec non una Eleemosynaria, una Pictantiaria, una Infirmaria, una Hospitalaria, ac forsan alia officia inibi Claustralia, per illius Monachos Ordinem ipsum expresse professos, etiam cum ipsius Monasterii Monachalibus portionibus obtineri solita, ac plures Monachales portiones fore dignoscantur, & ab eodem Monasterio Præpositura in *Papingloo* Ordinis & Diœcesis prædictorum, in qua per Abbatem ipsius Monasterii pro tempore existentem unus ex illius Monachis ad nutum amovibilis deputari consuevit, dependet, & plura Beneficia Ecclesiastica ad præsentationem, & collationem ejusdem Abbatis pertineant;

CUM tamen dictum Oppidum (quod ortum natalibus ipsius Caroli V. Imperatoris dedit) plurimùm

plurimùm insigne & famosum, dictique Comitatûs principale & præcipuum, ac in eodem Oppido unum aliud etiam opulentum Monasterium ejusdem Ordinis sub invocatione S. Petri dicatum, & nulla Cathedralis aut Collegiata secularis existat, præter unam tantùm vetustam & depauperatam sub invocatione S. Pharaildis, cujus (causantibus inundationibus maris quæ ante centum & tredecim annos evenerunt) tam fructus Præbendarum, quarum aliquæ valorem duorum ducatorum auri communi æstimatione non excedunt, quàm distributiones adeo tenues existunt, ut ad præsens non sit ibidem Canonicus, qui ex fructibus suæ Præbendæ se decenter sustentare possit:

Si in dicto Monasterio S. Bavonis nomen & titulus Monasterii, ac dignitatis Abbatialis & Conventualis, nec non Ordo S. Benedicti, ac omnis status & omnis dependentia Regularis, nec non Prioratus, & Præpositatus, ac S. Amandi, & in *Papingloo* Præpositura, Eleëmosynaria, Pictanciaria, Infirmaria, Hospitalaria, nec non Thesauraria, & alia officia, ac singulæ Monachales portiones penitus & omninò perpetuò supprimerentur & extinguerentur, ac Ecclesia Monasterii (pars dispositiva S. Bavonis) ejusmodi in Collegiatam Ecclesiam sæcularem, ac in eo, loco dictæ Abbatialis dignitatis una Præpositura sæcularis inibi principalis pro uno Præposito sæculari, & loco Prioratûs unus Decanatus, una Cantoria pro uno Cantore, nec non una Thesauraria sæcularis, loco Thesaurariæ regularis, ac loco Præposituræ de *Papingloo* una Scholastria, quæ non principales inibi dignitates, nec non viginti quatuor Canonicatus & totidem Præbendæ perpetuò erigerentur & instituerentur, profectò feliciori statui Ecclesiæ Monasterii S. Bavonis hujusmodi consuleretur, & tam illa, quàm Oppidum ipsum magis decoraretur, & venustiora redderentur, Divinusque cultus in eadem Ecclesia, & ad illam Christi fidelium devotio cum illorum spirituali consolatione, & animarum salute non parum augeretur:

Quare præfatus Carolus Imperator Nobis humiliter supplicari fecit, ut in dicto Monasterio S. Bavonis, nomen & titulum Monasterii ac dignitatem Abbatialem, & Conventualem, nec non Ordinem prædictum, ac omnem statum, & omnem dependentiam Regularem, nec non singula officia, ac Monachales portiones hujusmodi perpetuò supprimere & extinguere, ac illius Ecclesiam prædictam in sæcularem & Collegiatam, ut præfertur, erigere & instituere, aliàsque in præmissis opportunè providere de benignitate Apostolica dignaremur.

Nos igitur qui dudum inter alia voluimus, quod petentes Beneficia Ecclesiastica aliis uniri, tenerentur exprimere annuum valorem secundùm æstimationem prædictam Beneficii, cui aliud uniri peteretur, alioqui unio non valeret, & semper in unionibus commissio fieret ad partes vocatas, quorum interesset; quique Ecclesiarum & Monasteriorum quorumlibet eorum, personarum prosperum statum ac in illis Divini cultûs augmentum sinceris desideramus affectibus, Monasterii ac singulorum Officiorum ac Monachalium portionum prædictorum, fructuum, reddituum, ac proventuum veros annuos valores præsentibus pro expressis habentes, hujusmodi supplicationi inclinati, cum ad hoc dilecti Filii Lucæ Muenich moderni Abbatis per dilectum Filium Magistrum Andream Castello Scriptorem ac familiarem nostrum, Procuratorem suum ad hoc ab eo specialiter constitutum accedat,

Et si etiam dilectorum Filiorum Conventûs dicti Monasterii S. Bavonis accesserit assensus, ad Omnipotentis Dei laudem, & militantis Ecclesiæ exaltationem, ac Monasterii S. Bavonis & Ecclesiæ prædictæ feliciorem successum, in ipso Monasterio S. Bavonis nomen & titulum Monasterii, & dignitatem Abbatialem & Conventualem, nec non Ordinem prædictum, omnemque statum & dependentiam Regularem, ac Prioratum, & Præposituram, nec non S. Amandi, & in *Papingloo* Præposituram, ac Thesaurariam, Eleëmosynariam, Pictanciariam, Infirmariam, & Hospitalariam, ac alia Officia prædicta, illorum qualitates & denominationes, ita ut de cætero Prioratus, Præpositatus, Præposituræ, Thesauraria, Eleëmosynaria, Pictanciaria, Infirmaria, Hospitalaria, & alia Officia dici, nominari, & censeri non possint, ac singulas Monachales portiones hujusmodi, Auctoritate Apostolicâ tenore præsentium perpetuò, penitus & omninò supprimimus, & extinguimus;

Ac in Ecclesia S. Bavonis hujusmodi statum Regularem, in statum Canonicorum & Presbyterorum ac Clericorum sæcularium immutamus, & ad statum sæcularem illam reducimus, ipsamque Ecclesiam in sæcularem & Collegiatam, ac in ea Capitulum sæculare cum Mensa Capitulari, Sigillo & arca communibus, aliisque Collegialibus insigniis; Suppressio Abbatiæ.

Nec non loco suppressæ Abbatialis dignitatis unam Præposituram, quæ principalis pro uno Præposito sæculari, qui similem jurisdictionem, potestatem, auctoritatem, ac præeminentiam, etiam quoad Pontificalium usum & exercitium, ac solemnis benedictionis elargitionem habeat, prout Abbas prædicti Monasterii habere consueverat;

Nec non loco Prioratûs unum Decanatum pro uno Decano; ac loco Præposituratûs unam Cantoriam pro uno Cantore, ac loco Thesaurariæ Regularis, unam Thesaurariam sæcularem pro uno Thesaurario, & loco Præposituræ in *Papingloo* unam Scholastriam, dignitates inibi non principales,

Nec non XXIV. Canonicatus, & totidem Præbendas pro XXIV. Canonicis, qui cum Præposito, Decano, Cantore, Thesaurario, & Scholastico præfatis Capitulum ipsius Ecclesiæ faciant, & constituant, & qui omnes Horas Canonicas diurnas pariter & nocturnas, ac Missas, & alia officia divina secundùm usum, ritum & observationem Romanæ seu Tornacensis Ecclesiæ recitare possint, perpetuò erigimus & instituimus. Erectio Capituli.

Nec

Dotatio Mensæ Capitularis.

Nec non eidem sic erectæ Ecclesiæ, seu illius Capitulari Mensæ pro ejus, seu Præposituræ, Decanatûs, Cantoriæ, Thesaurariæ, Scholastriæ, Canonicatuum & Præbendarum prædictarum dote, omnia & singula bona & fructus Monasterii, & suppressorum Prioratûs, Præpositatûs, Præposituraram, Thesaurariæ, Eleëmosynariæ, Pictanciariæ, Infirmariæ, Hospitalariæ, & portionum Monachalium prædictorum;

Absque præjudicio ipsius moderni Abbatis, qui de cætero quoad vixerit, Præpositus, aut si maluerit, Abbas nuncupetur, ac omnibus & singulis præeminentiis, honoribus, dominiis, officiorum sæcularium deputationibus, collationibus & præsentationibus Beneficiorum, nec non fructibus, redditibus, proventibus & emolumentis universis, quibus ante hujusmodi suppressionem & erectionem prædictas utebatur, possidebat & gaudebat, utatur, potiatur, & gaudeat;

Nec Monachis ejusdem, aut eorum aliquibus decedentibus, aliis Canonicis sæcularibus in locum decedentium Monachorum recipiendis, vitâ sibi comite, præter monachalem portionem, quam ipsi Monachi hactenus habuerunt, aliquid nisi ex ejus libitò dare teneatur;

Ac Dignitates, nec non Canonicatus & Præbendas prædictas ex bonis Monasterii hujusmodi perpetuò dotare, illisque ex nunc, prout post ejus decessum, & èontra, dotem, prout sibi videbitur, assignare possit. Ac per eum facienda dotatio & assignatio hujusmodi, cum facta fuerit, Auctoritate Apostolicâ approbata & confirmata censeatur; ita quod liceat Præposito & Capitulo ejusdem erectæ Ecclesiæ per se vel per alium, seu alios eorum nomine, corporalem possessionem bonorum suppressorum Abbatialis dignitatis post decessum ipsius moderni Abbatis,

Ac ex nunc Prioratûs, Præpositatûs, Præposituraram, Thesaurariæ, Eleëmosynariæ, Pictanciariæ, Infirmariæ, Hospitalariæ, & aliorum Officiorum, Monachaliumque portionum propriâ auctoritate liberè apprehendere ac perpetuò retinere; ac illorum, ac alios eorumdem

Exemptio ab Ordinatio.

suppressorum Dignitatum, Officiorum & Monachalium portionum fructus, redditus & proventus percipere, ac in suos usus & utilitatem convertere, Diocesani loci, & cujusvis alterius licentiâ super hoc minimè requisitâ, auctoritate & tenore prædictis perpetuò applicamus & appropriamus.

Absolutio ab Ordine.

Nec non modernum Abbatem, ac omnes & singulos ipsius Monasterii S. Bavonis Monachos, etiam illius officia prædicta obtinentes, Ordinem ipsum inibi vel alibi tacitè vel expressè professos, ab observantia Constitutionum, Ordinationum, Statutorum, ac consuetudinum Regularium Monasterii S. Bavonis, & Ordinis prædictorum, nec non quorumcumque per eos in eorum Professione emissorum votorum (obedientiæ, & castitatis votis dumtaxat exceptis) & à Regula S. Benedicti, & secundùm illam divini officii recitatione;

Ita ut ipsi Abbas & Monachi nunc Regulares, de cætero Præpositus, Decanus, Cantor, Thesaurarius, Scholasticus, & Canonici sæculares ipsius Ecclesiæ existant, & pro talibus habeantur & reputentur; ac de cætero habitum Regularem dicti Ordinis gestare, & illius Regularia Instituta, diffinitiones, ritus, & mores, etiam quoad divinorum celebrationem, jejunia, victum, & ciborum usum, ac indumentorum, & alia quæcumque, ad quæ dicti Ordinis seu Professionis occasione tenebantur, in futurum observare minimè teneantur;

Sed in habitu, cæremoniis, ritu, incessu, moribus & vita quoad omnia sæcularibus Canonicis aliarum Collegiatarum sæcularium Ecclesiarum illarum partium, se omnino & ubique, absque alicujus apostasiæ nota, seu censuræ incursu conformare;

Et præsentium vigore modernus Abbas, loco suppressæ Abbatialis dignitatis Præposituram sæcularem, & modernus Prior Decanatum, & modernus Præpositus Cantoriam, & modernus Thesaurarius Regularis Thesaurariam sæcularem; nec nòn modernus Præpositus in *Papingloo* Scholastriam erectos, ac singuli Monachi præfati unum ex Canonicatibus, & unam ex Præbendis erectis hujusmodi absque alia provisione eis de illis respective facienda retinere possint; — Ordinatio quoad Dignitates & Canonicatus.

Ipseque modernus Abbas dictæ erectæ Ecclesiæ Præpositus, ut de quibusvis bonis suis mobilibus & immobilibus, quomodolibet tacitè etiam intuitu Ecclesiæ acquisitis vel acquirendis liberè & licitè in vita & in morte testari & disponere valeat: sed spolia, quæ nunc sunt, & pro tempore erunt ejusdem erectæ Ecclesiæ Monachorum decedentium, ad Mensam Capitularem dictæ Ecclesiæ hujusmodi pertineant:

Ac Præposito & Dignitates obtinentibus, nec non Canonicis, & personis ejusdem erectæ Ecclesiæ ab intestato decedentibus, etiamsi consanguineos habuerint, nihilominus Capitulum præfatis, quoad bona intuitu Ecclesiæ acquisita, fabricæ ipsius erectæ Ecclesiæ applicanda, succedant:

Sic tamen, quod nunc præsentes Monachi, qui habitum Regularem & Regulam S. Benedicti dimittere noluerint, in illis quamdiu voluerint, remanere possint; & nihilominus Divinis in dicta Ecclesia deserviendo tantum percipiant, quantum unus ex aliis Canonicis dictæ erectæ Ecclesiæ; ac sedeant & incedant, vocemque activam & passivam habeant inter alios Canonicos secundùm ordinem pristinum, dummodò in Divinis & aliis Ecclesiasticis Officiis in superiore habitu aliis Canonicis se conforment, Auctoritate prædictâ, earumdemque tenore præsentium absolvimus & liberamus.

Et insuper quod dicta erecta Ecclesia, & illius Præpositus, Dignitates obtinentes, Canonici & personæ pro tempore existentes, prout dictum Monasterium & illius Abbas & Monachi ante hujusmodi suppressionem & erectionem, exempti & dictæ Sedi immediatè subjecti sint, & esse censeantur, — Exemptio Capituli.

Et quod Jus Patronatûs, & præsentandi personas idoneas tam ad Præposituram, quàm ad Canonicatus & Præbendas, hâc primâ vice dumtaxat

taxat exceptâ,pro tempore quibusvis modis, & ex quorumcumque personis, etiam apud Sedem Apostolicam vacantes, ad præfatum Carolum Imperatorem, & pro tempore existentem Comitem Flandriæ, Romano Pontifici pro tempore existenti;

Electio ad Capitulum pertinet. ELECTIO verò idonearum personarum ad Decanatum,Cantoriam,Thesaurariam & Scholastriam erectos, ad Præpositum, Decanum, & Capitulum ejusdem erectæ Ecclesiæ;

INSTITUTIO autem personarum sic per eos pro tempore electarum, nec non collatio & provisio aliorum XII. Canonicatuum & Præbendarum, & aliorum Beneficiorum Ecclesiasticorum,etiam hac vice,ad ipsum solum Præpositum pro tempore existentem;

Jus Præpositi in Collatione AC collatio & præsentatio & omnium singulorum Beneficiorum Ecclesiasticorum quæ ad collationem & præsentationem ipsius Abbatis pertinebant, etiam de cætero ad eundem solum Præpositum pertineant; nec Ordinarius loci in collatione dictarum Præbendarum & Canonicatuum, & aliorum Beneficiorum Ecclesiasticorum se quoquo modo immiscere possit.

Dotatio Præpositura. ET dicto moderno Abbate decedente,ex omnibus bonis dicti Monasterii eidem Mensæ Capitulari applicatis, fructibus, redditibus, & proventibus,Præpositus pro tempore existens,quantum quatuor, unà cum domibus & dominiis dicti olim Monasterii per eum eligendis, & eidem Præposituræ applicandis;

Dotatio Dignitatum. AC singuli ex Decano, Cantore, Thesaurario & Scholastico præfatis æquales portiones cum aliis Canonicis pro rata, unà cum quota pecuniaria, vel portione bonorum Monasterii hujusmodi per dictum modernum Abbatem eis & eorum cuilibet ratione dictarum Dignitatum ad suum libitum deputanda & consignanda, percipiant, nisi idem modernus Abbas (vitâ sibi comite) juxtà facultatem sibi per præsentes concessam, aliter (quàm ut præfertur) disposuerit.

De Officiariis. ET Præpositus pro tempore præsentatus & institutus solus Officiarios justitiæ, videlicet Ballivum, Schultetum, Scabinos & similes, cum omni jurisdictione (prout ad præsens modernus Abbas habet) tam in dicto Monasterio S. Bavonis, quàm Dominiis ejusdem;

CÆTEROS verò Officiales ac Receptores bonorum dictæ erectæ Ecclesiæ Præpositus cum Capitulo deputare possint & debeant, eisdem auctoritate & tenore, perpetuò statuimus & ordinamus. Ac eidem moderno Abbati futuro Præposito, Canonicis & aliis personis dictæ erectæ Ecclesiæ domos & mansiones deputandi & assignandi;

NEC non Præposito pro tempore existenti,& Capitulo præfatis tam circa divinorum officiorum celebrationem, quàm bonorum & rerum dictæ erectæ Ecclesiæ conservationem & augmentum,ac fructuum distributionem,quæcumque Statuta & Ordinationes licita & honesta,ac Sacris Canonibus non contraria condendi, & condita (prout qualitas temporum exegerit) reformandi & immutandi,ac alia de novo faciendi, quæ postquam condita, reformata, immutata, ac de novo edita fuerint, Apostolicâ Auctoritate prædictâ, etiam firmata sint & esse censeantur, ac firmiter observari debeant, plenam & liberam facultatem concedimus. Et nihilominus eidem Ecclesiæ, & illius Præposito, Decano, Cantori & Thesaurario, Scholastico, Capitulo, Canonicis & Personis pro tempore existentibus, ut omnibus & singulis Privilegiis, exemptionibus, immunitatibus, franchisiis, prærogativis, facultatibus, gratiis,concessionibus, & Indultis, eidem Monasterio, ac illius Abbati, & Personis tam Apostolicâ,quàm Ordinariâ auctoritatibus, seu etiam per quoscumque Romanos Pontifices, ac Imperatores, Reges, Duces, Comites, Comitissas, Marchiones, & quoscumque alios superiores quomodolibet concessis, quibus per præmissa nullatenus præjudicatum censeatur, sed illis, ut priùs, & aliis, quibus aliæ Ecclesiæ Collegiatæ sæculares illarum partium, ac illarum Dignitates Canonici & Personæ quomodolibet utuntur, potiuntur, & gaudent, ac uti, potiri, gaudere poterunt quomodolibet in futurum, etiam quoad delationem Almutiarum pariformiter, & absque ulla differentia uti, potiri, & gaudere possint,& debeant, indulgemus. *De Privilegiis & Franchisiis.*

Præterea Abbatem & Monachos præfatos,ac eorum singulos, qui propter Institutorum regularium prædictorum transgressionem, aliquam apostasiæ notam, aut irregularitatem, seu inhabilitatem incurrerint, ab hujusmodi excessibus, nec non apostasia, & quibusvis excommunicationis, & aliis sententiis, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas præmissorum occasione forsan quomodolibet incurrerint, Auctoritate & tenore supradictis absolvimus, ac cum eis super irregularitate (si quam Censuris hujusmodi ligati, Missas & alia Officia Divina celebrando, aut illis se immiscendo contraxerint) quodque quæcumque, quotcumque, & qualiacumque, cum cura & sine cura sæcularia aliàs invicem se compatientia Beneficia Ecclesiastica, etiamsi Canonicatus & Præbendæ, Dignitates, Personatus, administrationes, & Officia in Cathedralibus, & Metropolitanis, vel Collegiatis, & Dignitates ipsæ in Cathedralibus,etiam Metropolitanis,post Pontificales majores, seu Collegiatis Ecclesiis hujusmodi principales fuerint, & ad Dignitates, Personatus, administrationes, vel Officia hujusmodi consueverint qui per electionem assumi, eisque cura immineat animarum, si eis canonicè conferantur, aut eligantur, præsententur, vel aliàs assumantur ad illa, & instituantur in eis, post suppressionem & reductionem hujusmodi recipere & retinere, illaque simul vel successivè, simpliciter vel ex causa permutationis, quoties eis placuerit, dimittere, & loco dimissi, vel dimissorum aliud vel alia, simile vel dissimile, aut similia vel dissimilia, Beneficium vel Beneficia, Ecclesiasticum vel Ecclesiastica, quæcumque, quodcumque, & qualiacumque, cùm cura & sine cura, se invicem compatientia, similiter recipere, & (ut præfertur) retinere liberè & licitè valeant, Auctoritate & tenore supradictis de specialis dono gratiæ dispensamus; abolentes omnem inhabilitatis *Absolutio à censuris* *Dispensatio ad Beneficia.*

tatis

tatis & infamiæ maculam sive notam per eos præmissorum occasione quomodolibet contractam.

Quocirca dilectis Filiis S. Donatiani Brugensis dictæ Diœcesis, & S. Pharaildis ejusdem Gandensis Oppidorum, Ecclesiarum Præpositis, ac Officiali Tornacensi per Apostolica Scripta mandamus, quatenùs ipsi, vel duo, aut unus eorum, per se, vel alium, seu alios, præsentes Litteras, & in eis contenta quæcumque, ubi & quando opus fuerit, ac quoties pro parte Præpositi & Capituli prædictorum desuper fuerint requisiti, solemniter publicantes, eisque in præmissis, efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant Auctoritate nostrâ suppressionem, extinctionem, erectionem, institutionem, immutationem, reductionem, applicationem, appropriationem, statutum, ordinationem, concessionem, indultum, decretum, & alia præmissa firmiter observari;

Ipsosque Carolum, & pro tempore existentem Comitem Flandriæ, ac Præpositum, ac Capitulum illos, nec non eosdem Abbatem & Monachos, possessione seu quasi, absolutionis, liberationis, dispensationis, & abolitionis prædictarum pacificè gaudere; non permittentes eos desuper per quoscumque contrà præsentium tenorem quomodolibet impediri, molestari vel perturbari; contradictores Auctoritate nostrâ, appellatione postpositâ, compescendo; non obstantibus præmissis, ac priori nostrâ voluntate prædictâ, nec non Lateranensis Concilii novissimè celebrati, uniones perpetuas, nisi in casibus à Jure permissis fieri prohibentibus, & quibusvis aliis Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ac Monasterii S. Bavonis, & Ordinis prædictorum juramento, confirmatione Apostolicâ, vel quâvis firmitate roboratis Statutis & consuetudinibus, nec non Privilegiis, & Indultis Apostolicis eidem Monasterio S. Bavonis, & Ordini sub quibuscumque tenoribus & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus & insolitis clausulis, irritantibusque aliis Decretis concessis, approbatis, & innovatis.

Quibus omnibus (etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, individua, & expressa, ac de verbo ad verbum mentio etiam dispositivè fieri deberet) tenores hujusmodi pro sufficienter expressis habentes, illis aliàs in suo roborè permansuris, hâc vice dumtaxat, specialiter & expresse derogamus contrariis quibuscumque;

Aut si aliqui super provisionibus sibi faciendis de Monachalibus portionibus, ac Officiis hujusmodi, speciales, vel aliis Beneficiis Ecclesiasticis in illis partibus, generales dictæ Sedis vel Legatorum ejus Litteras impetraverint, etiamsi per eas ad inhibitionem, reservationem, & decretum, vel aliàs quomodolibet sit processum. Quas quidem litteras & processus habitos per eosdem, & indè secuta quæcumque, ad loca & Monachales portiones, nec non Officia suppressa hujusmodi, volumus non extendi: sed nullum per hoc eis quoad assecutionem locorum, & Monachalium portionum, ac Officiorum, vel Beneficiorum aliorum præjudicium generari; seu si aliquibus communiter, vel divisim à dicta sit Sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per Litteras Apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de Indulto hujusmodi mentionem, & quibuslibet aliis Privilegiis, Indulgentiis, & Litteris Apostolicis generalibus, vel specialibus, quorumcumque tenorum existant, per quæ præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta, effectus earum impediri valeat quomodolibet vel differri; & de quibus, quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda sit in nostris Litteris mentio specialis.

Nulli ergò omninò hominum liceat hanc Paginam nostræ suppressionis, extinctionis, innovationis, reductionis, erectionis, institutionis, applicationis, appropriationis, absolutionis, liberationis, statuti, ordinationis, concessionis, indulti, dispensationis, abolitionis, derogationis, mandati, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire.

Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac BB. Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud S. Marcum anno Incarnationis Dominicæ MDXXXVI, nono Kalend. 1536.
Augusti, Pontificatûs nostri anno secundo.

CAPUT CLII.

Alexander Farnesius *S. R. E. Cardinalis, Vice-Cancellarius, atque Legatus ad Carolum V. Cæsarem in Belgio, decernit transferendum esse Capitulum Canonicorum ab Ecclesia S. Bavonis Gandavi ad Ecclesiam Parochialem S. Joannis ibidem, anno* 1540.

Ex MS. Archivis Cath. Eccl. Gandavensis.

LEXANDER miseratione Divinâ S. Laurentii in Damaso Diaconus Cardinalis de Farnesia nuncupatus, S.R. Ecclesiæ Vice-Cancellarius, ad Hispaniæ & Franciæ Regna, nec non quæcumque alia loca & Provincias, ad quæ Nos declinare contigerit, Domini nostri Papæ, & Apostolicæ Sedis de latere Legatus, ad perpetuam rei memoriam.

Ex injuncto nobis ab Apostolica Sede Nunciaturæ officio, Imperatorum & Regum votis, præsertim suorum Dominiorum pacem, ac subditorum

ditorum publicam & evidentem utilitatem concernentibus, libenter annuimus, eaque favoribus prosequimur opportunis.

Sane pro parte devotissimi dictæ Sedis Filii Caroli Romanorum Imperatoris semper Augusti & Hispaniarum Regis Catholici nobis nuper exhibita petitio continebat:

Quod nuper ipse ad Civium Oppidi Gandavi, Tornacensis Diœcesis sub debitis fidelitate & obedientia animos continendos, ac inter eos & totam Patriam, & Comitatum Flandriæ, cujus ipse Carolus etiam Comes existit, pacem & tranquillitatem perpetuò fovendam & conservandam, aliisque necessariis & urgentissimis causis animum suum moventibus impulsus, unam munitam arcem, seu fortalicium in Collegiata Ecclesia S. Bavonis ipsius Oppidi, loco ad id congruentiori constituere & ædificare incepit.

Et quia (sicut eadem expositio subjungebat) pro arce seu fortalicio hujusmodi perficiendo totam dictam Ecclesiam, seu ejus majorem partem demoliri oportet, à Nobis instanter petiit, ut Collegiatam præfatam in totum supprimere, nec non ad Parochialem Ecclesiam Sancti Joannis ejusdem Oppidi, ad quam ipse Carolus Imperator singularem gerit devotionis affectum, & in qua Baptismatis Sacramentum suscepit, transferre, & etiam ab ipsa Parochiali Ecclesia invocationem S. Joannis delere, illamque in Collegiatam Ecclesiam sub invocatione dicti S. Bavonis erigere, aliàsque in præmissis opportunè providere dignaremur.

Nos igitur ad infrascripta per dictæ Sedis Litteras (quas juxta Indultum Nobis in eis concessum inserere non tenemur) sufficienti facultate muniti, precibus ipsius Caroli Imperatoris in hac parte inclinati, Auctoritate Apostolicâ Nobis concessâ & commissâ, quâ fungimur in hac parte, tenore præsentium Collegiatam Ecclesiam S.Bavonis, nec non in dicta Parochiali Ecclesia invocationem S.Joannis perpetuò supprimimus,

Eandemque Parochialem in Collegiatam Ecclesiam sub invocatione dicti S. Bavonis, cum Capitulo, claustro, & aliis Collegialibus insigniis perpetuò erigimus & instituimus,

Ac eandem de novo erectam Collegiatam S. Bavonis Abbatiam, seu Præposituram principalem, nec non reliquas Dignitates, Canonicatus & Præbendas, Capellanias & Beneficia dictæ demoliendæ Ecclesiæ, cum anniversariis, fundationibus, provisionibus, collationibus, Patronatu & funeralibus, ac aliis juribus, jurisdictionibus, censibus, fructibus, redditibus, & proventibus, nec non tam personalibus, quàm realibus Privilegiis, immunitatibus, exemptionibus, præeminentiis, honoribus, franchisiis, & gratiis, lampadibusque, Sanctorum Corporibus, Reliquiis, Reliquiariis, campanis, libris, calicibus, crucibus, ornamentis, feretris, clenodiis, aliisque mobilibus & immobilibus, ac se moventibus bonis transferimus, illaque omnia eidem de novo erectæ Collegiatæ Ecclesiæ perpetuò applicamus & appropriamus.

Ac eidem Carolo Imperatori Collegiatam Ecclesiam præfatam, pro dicta arce, seu fortalicia construenda, seu partem ex ea necessariam absque aliquo conscientiæ scrupulo demoliendi licentiam & facultatem concedimus:

Nec non Reverendo Patri Episcopo Tornacensi, seu ejus Suffraganeo, aut cuicumque alii Prælato, vel in Ecclesiastica potestate constitutæ Personæ translationem ipsam cum solemnitatibus & ceremoniis in similibus necessariis & opportunis, ac adhiberi solitis, faciendi potestatem impartimur; non obstantibus Apostolicis, ac Provincialibus, & Synodalibus Constitutionibus & Ordinationibus, Statutisque & consuetudinibus, etiam juramento, confirmatione Apostolicâ, vel quavis firmitate aliâ roboratis, cæterisque contrariis quibuscumque.

Datum in dicto Oppido Gandavi anno à Nativitate Domini M. D. XL. quinto Idus Maii, 1540 Pontificatûs Sanctissimi Domini nostri Pauli divinâ providentiâ Papæ tertii anno sexto.

CAPUT CLIII.

Ordinatio Caroli V. *Cæsaris super observatione Cultûs Divini in Ecclesia Collegiata S. Bavonis ad S. Joannem translata Gandavi, anno* 1541.

Ex MS. Archivis Eccl. Cath. Gandensis.

Carolus Divinâ favente Clementiâ Romanorum Imperator, Rex Germaniæ, Archi-Dux Austriæ, Dux Burgundiæ, Comes Flandriæ, universis & singulis præsentes Litteras visuris salutem.

Quia circa translationem Ecclesiæ Collegiatæ S. Bavonis Oppidi nostri Gandensis ad Parochialem Ecclesiam Divi Joannis, & unionem earumdem tam Apostolicâ quàm nostrâ Auctoritate factam inter Prælatum & Capitulum ex una, & Curatos, seu Rectores Fabricæ, antiquaque ejusdem Parochialis Ecclesiæ suppositâ ex alia partibus, pleræque difficultates & dissidia exorta sunt, majoraque indies exoriri posse verisimiliter formidabantur;

Nos volentes & desiderantes, quod sicut unio corporum facta est, ita & animorum conservetur, & quod amodò unum corpus in omnibus & per omnia existat; attendentes quoque, quod qui cum aliis communem vitam suscipiunt, similem debent cum aliis servare disciplinam,

Certos Commissarios, utpotè dilectos & fideles nostros Dominos Philippum Nigri Archidiaconum Arthesiæ in Ecclesia Morinensi, nostri Aurei Velleris Cancellarium, ac Cornelium

lium Schepperum Dominum de Eecke, nostros Consiliarios deputavimus; eisdem injungentes, ut partibus vocatis, & intellectis earum juribus & allegationibus, præfata dissidia componerent & concordarent, curarentque quod omninò Collegium illud unanime tranquillumque esset, ut eo meliùs & quietiùs Deo servire, Divinumque Officium persolvere possint.

Qui quidem Commissarii volentes delegatam eis provinciam diligenter exequi, Prælatum, Capitulum, Curatos, Capellanos, & quosdam Ecclesiæ prædictæ Parochianos, quibus pridem Administratio Fabricæ dictæ Ecclesiæ credita fuerat, ad se vocârunt, & super differentiis inter eos existentibus eos sedulò audierunt, & interrogârunt; eisdem auditis, sequentes Articulos per easdem partes perpetuò servandas nostrâ Auctoritate conceperunt, statuerunt, & observari mandârunt.

Inprimis quantùm ad ordinem in Choro observandum, Prælatum, seu Præpositum ejusdem Ecclesiæ immediatè sequentur qui in Dignitatibus fuerint constituti, Decanus scilicet, Cantor, Thesaurarius, & Scholasticus. Post Dignitates immediatè succedent Canonici, juxta ordinem receptionis suæ, quatenùs Presbyteri fuerint. Si verò tantummodò Diaconi fuerint vel Subdiaconi, illi Parochiales Presbyteros sequentur, Diaconi primùm, deindè Subdiaconi, juxta juris communis determinationem.

Post Canonicos Presbyteros erunt Presbyteri Parochiales, seu Curati, & deinde Capellani veteres ejusdem Ecclesiæ ab antiquo fundati. Post Capellanos venient quatuor magni Vicarii ad nutum removibiles, quibus incumbet horarum omnium diebus feriatis inchoatio, cantatio Responsoriorum, & Orationum ad omnes Horas, & sessio in medio Chori ad inchoationem Psalmorum, secundùm ritum & ordinationem Ecclesiæ S. Bavonis hactenùs observatum. Ex quibus quatuor magnis Vicariis Cantor unum pro suo Succentore eligere poterit, qui in ejusdem absentia vices suas gerere valeat. Subsequetur Magister Cantûs, & duodecim Vicarii etiam removibiles non Beneficiati.

Præterea, ultra quatuor pueros Chori, sive Chorales, qui hactenùs in Ecclesia S. Bavonis esse consueverunt, debebunt adhuc alii quatuor assumi. Qui omnes tempore æstivo & hiemali conformem habitum deferre tenebuntur, superpellicium scilicet in æstate à Festo Paschatis usque ad omnium Sanctorum, & cappas nigras ex panno aliave materia confectas in hieme, à prædicto videlicet Festo omnium Sanctorum usque ad Pascha. Alioquin qui contrarium fecerit, sive Prælatus in dignitate constitutus, Canonicus, Curatus, Capellanus, seu Vicarius fuerit, donec paruerit, & habitum prædictum detulerit, distributionibus quotidianis privabitur; & si contempserit, juxta gravitatem culpæ arbitrariè puniatur.

Quia hactenùs in eadem Ecclesia fuerunt tres Parochiales Presbyteri seu Curati, prout adhuc sunt, qui nonnulla antè Translationem prædictam ex suis portionibus capiebant emolumenta, atque quibusdam potiebantur præeminentiis, quibus de cætero non gaudebunt: ut aliqua ex parte subleventur, & remunerentur, ordinatum est, quod prædicti tres Curati simul distributionem annuam viginti-duarum librarum grossorum Monetæ Flandriæ in Choro percipient, qualem in præsentiarum habent & percipiunt singuli Canonici; ita videlicet, quod unus eorumdem Curatorum semper in sua tantùm hebdomada, & vicissim distributiones prædictas pro sua rata percipiet: modò tamen divinis tempestivè (ut alii) intersit, ubi pro negotiis suæ Curæ non fuerit occupatus, aut notabili infirmitate detentus, vel dies absentiæ suæ, seu recreationis non acceperit; quo casu tenebitur absentiam suam prædictam distributori insinuare.

Cavebunt tamen Curati absque legitima causa, & aliter, quàm prædictum est, abesse; alioquin illorum conscientiæ onerabuntur, & ad receptarum distributionum restitutionem tenebuntur ipso facto. In eorum verò absentia, distributiones quotidianæ accrescent. Insuper ipsi tres Curati habebunt inter se corpus unius Præbendæ, ad sex libras grossorum Monetæ Flandriæ quotannis ascendens, & quot absentiæ seu recreationis dies habet unus Canonicus per Statuta Capituli, totidem habebunt simul tres Curati prædicti. Quæ quidem omnia sanè venient de Curatis proprietariis, & non Vice-Curatis seu deservientibus intelligenda, nam tales Vice-Curati de distributionibus, corpore Præbendæ, aliisque prærogativis prænarratis non gaudebunt, sed illorum portio absentiæ cedet quotidianæ, prout suprà.

De cetero Prælatus cum Capitulo habebunt omne regimen, administrationem, auctoritatem, & præeminentiam in Ecclesia prædicta, tam in Choro, quàm extrà: ita quod ad eos libera spectabit Officiatorum ejusdem Ecclesiæ, quales sunt Quotidianistæ, Pulsatores, Fossores, Organistæ, Vicarii, Cantores, & alii non Beneficiati, quocumque nomine censeantur, deputatio, & distributio; absque eo, quod Curati, vel alius quivis in aliquo contradicere, aut reniti valeant; aut quod eorum debeat consensus vel opinio requiri. Poterunt insuper Prælatus & Capitulum tam de quotidiania, de qua hactenus disposuerunt, tam etiam de quotidiania S. Joannis, nunc Bavonis, in Ecclesiæ decorem, divinique cultûs augmentum, prout negotiorum contingentia postulabit, liberè disponere.

Eruntque in eadem Ecclesia quatuor Ecclesiæ OEconomi, seu Magistri Fabricæ; quorum unus Canonicus, alius Curatus, reliqui duo sæculares, seu Laïci, Parochiæ ejusdem incolæ & inhabitatores, bonæ æstimationis, laudabilis vitæ & frugi Patres-Familias constituentur, quorum electio, seu deputatio, & eorum destitutio ad Prælatum & Capitulum, tamquam ejusdem Ecclesiæ superiores pertinebunt, in quorum manibus ipsi in loco Capitulari jurare tenebuntur, fabricam & ejus bona quæcumque sese utiliter administraturos, de receptis & administratis eisdem rationem & reliqua reddituros, ordinationibus Capituli fabricam concernentibus

bus se parituros, denique omnia graviter acturos, quæ ad bonorum OEconomorum officium tam de jure, quam consuetudine spectare & pertinere dignoscuntur.

Præterea per Magistros Fabricæ & Capellæ nostræ Dominæ, quorum etiam deputatio & destitutio ad præfatum Prælatum & Capitulum pertinebunt, omnia eorum munimenta, chartæ, libri, registra, & computa quomodolibet ad ejusdem Ecclesiæ fabricam & Capellam nostræ Dominæ, seu ad Capellanias vel Altaria spectantia & pertinentia, per juramentum ad manus prædictorum Prælati & Capituli reddentur, & deponentur in prædicto Capitulari loco, vel alio apto, in Archivo quodam quatuor seris recludendo, conservanda; cujus quidem Archivi claves, Decanus, Receptor Capituli, unus Curatus, & unus Canonicorum Ecclesiæ servabunt, & penes se habebunt, ne unus inconsulto alio, & sine licentia Capituli, ad arcam valeat accedere.

Ut autem prædicti fabricæ, Capellæ nostræ Dominæ, & Mensæ sancti Spiritûs Magistri, de hactenus habita & gesta administratione liberari valeant, ipsi inter se more solito, & pro hac vice tantummodo rationes suas invicem exigere, reddere, & illas claudere poterunt; quo facto, Registra, munimenta, Chartas & libros prædictos deliberare (ut prædictum est) tenebuntur.

Quia autem nonnumquam contingit, quod Capellani fundati absunt, & eis absentibus Missæ fundatæ non celebrentur, statutum est, quod absentium Capellanorum Missas præfati Prælatus & Capitulum quibusdam bonis & probis Presbyteris ad eorum beneplacitum celebrandas poterunt committere, expensis tamen Beneficiati absentis.

Item Magistri Mensæ S. Spiritûs ejusdem Ecclesiæ amodò cessabunt administrationi quotidianæ, quæ (ut præmittitur) aliis distributionibus conjuncta est, se ingerere, & quovis modo intromiscere: sed solùm eleëmosynas administrabunt, & curabunt quod redditus ad præfatam Mensam spectantes suo tempore recipiantur & expendantur utiliter.

Eleemosynarius verò, qui ab antiquo in Ecclesia S. Bavonis esse consuevit, & in futurum erit, eleëmosynas juxta fundatorum intentionem in ea qualitate, quam antiquitus erogare solebat, ad manus Magistrorum charitatis dare tenebitur, ut pauperes Christi, qui mendicare vetantur, exinde ali & vivere queant.

Item prædicti Mensæ S. Spiritûs Magistri Missas fundatas, de cætero eorumdem arbitrio celebrari non facient, sed votivas solùm: quoniam fundatarum distributio, seu commissio ad prædictos Prælatum & Capitulum pertinebit.

Si autem prætacti Magistri aliquos Capellanos, quibus Missæ fundatæ per ante-dictos Prælatum & Capitulum commissæ erunt, negligentes, aut statutis horis non celebrantes deprehenderint, hoc casu poterunt Prælatum & Capitulum hujusmodi secordiæ & negligentiæ commonefacere, hortando quod juxta fundatorum intentionem divina persolvi curent; quod si infrà proximum Capituli diem non fecerint, Missæ sic neglectæ distributio pro toto sequenti anno ad eosdem Magistros ipso facto devolvetur.

Item Mensæ S. Spiritûs Magistri per dictos Prælatum & Capitulum, de consilio & consensu, & vocatis Ecclesiæ OEconomis, deputabuntur, & jurabunt in loco Capitulari, prout antea in manibus Curatorum & OEconomorum ejusdem Ecclesiæ jurare consueverunt, reddentque eorum computa & rationes coram deputandis per eosdem Prælatum & Capitulum.

Quia verò Ecclesia ista pro illius constructione & decore, & ut eo faciliùs, celeriùsque sarta tectaque sit, maximis impensis indiget, attento insuper, quod absque gravi sumptu Curatis, seu Parochialibus Presbyteris, de distributionibus, corpore Præbendæ, augmento Choralium, & aliis satisfieri nequit, etiam ut divinus cultus, qui in duabus Ecclesiis ad Dei laudem honorificè pridem celebrabatur, nunc in unâ, & in eadem Ecclesia redactus, diminutus non censeatur, sed potiùs auctus & ampliatus, ordinatum est, quod Prælatus modernus, qui nullam ultrà Ecclesiam habet, quam sarciat & manuteneat, nisi hanc, tenebitur integram summam centum & octuaginta quinque librarum grossorum, quam in Ecclesia priori pro plumbo duodecim Vicariorum, victu & amictu quatuor Choraulium, Sub-Thesaurario, Custodibus, Pulsatoribus, & cereis solvere consueverat, de cætero absque diminutione aliqua OEconomis Ecclesiæ numerare, & persolvere; & ultrà hæc donec eadem Ecclesia tecta, & ostiis, fenestris vitreis, & cancellis ornata & strata fuerit, solvet eisdem OEconomis annuè summam centum librarum grossorum, vel majorem, quatenus zelo Dei succensus ampliorem erogare voluerit; & hoc ultrà summam florenorum mille, quam præfatus Prælatus ultrò, & suâ sponte pro ædificatione Ecclesiæ prædictæ in promptis præfatis OEconomis se soluturum spopondit. Curabitque quod ad Dei maximi honorem, animarum salutem, plebisque ædificationem, pensum divinum diurnum pariter & nocturnum, & omnia Ecclesiastica officia ab antiquo in utraque Ecclesia fundata, ritè & cum debita devotione & veneratione per ejusdem Ecclesiæ suppositos celebrentur.

Cæterum, quoniam hujusmodi Articuli, postquam per Nos in Privato nostro Consilio diligenter lecti & discussi fuissent, visi sunt non tantùm æquitati convenire, verùm ad cultûs Divini in dicta Ecclesia non mediocre augmentum vergere, atque ad Capitis, Membrorum & Suppositorum ejusdem Ecclesiæ tranquillam quietem, solidam pacem, unionemque & concordiam perpetuam magnopere utiles, nedum necessarii, hocque æquiores & suo effectu digniores censendi, quod partibus, ut præmittitur, coram præfatis Commissariis nostris utrimque legitimè auditis, & singulorum rationibus maturè perpensis sunt concepti;

Notum facimus, quod Nos qui laudem, gloriam,

gloriam ac cultum Omnipotentis Dei in Ecclesiis & locis sacris Provinciarum nostrarum conservari, & commodis, æquisque Sanctionibus stabiliri summo semper affectu & devotione desideramus, motu proprio, & ex certa nostra scientia præinsertos Articulos per ante nominatos nostros in hac parte Commissarios editos; præviâ Charissimæ Sororis nostræ Hungariæ & Bohemiæ Riginæ, Patriarum nostrarum citeriorum nostro nomine Gubernatricis deliberatione, ac maturo consilio desuper habitis, laudavimus, approbavimus, ratificavimus, & confirmavimus, laudamus, approbamus, ratificamus, & confirmamus, illisque calculum decretum & auctoritatem nostram interponimus, ac perpetuæ firmitatis robur adjicimus per præsentes, volentes, atque auctoritate nostrâ absolutâ statuentes, Articulos prædictos, omniaque in illis particulatim descripta & contenta, tam ab antedictis Prælato & Capitulo quàm aliis ejusdem Ecclesiæ S. Bavonis membris, suppositis, & subditis respectivè perpetuò inviolabiliterque observanda esse & adimplenda, quibusvis juris aut facti exceptionibus, cæterisque contrariis non obstantibus, contradictores correctioni nostræ arbitrariæ reservantes.

Quocirca dilectis & fidelibus nostris Præsidibus & Consiliariis tam Privati quàm Magni Consilii nostri, ac Gubernatori, Præsidi & Consiliariis Consilii Provincialis Comitatûs nostri Flandriæ, nec non omnibus & singulis aliis Justiciariis, Officiariis, & subditis nostris, illorumque Loca-tenentibus, & cuilibet ipsorum, prout unumquemque res concernit, aut concernere poterit in futurum, mandamus, ut præfatos Prælatum & Capitulum, singulaque membra & supposita pro tempore existentia prædictæ Ecclesiæ S. Bavonis Gandensis, dum id requirent, effectu, fructu, & beneficio præsentis nostræ concessionis, ratificationis, decreti, omniumque inibi contentorum, plenariè, quietè, perpetuè & inviolabiliter uti, frui, & gaudere permittant, & faciant, sublatis & submotis obstaculis & impedimentis & contradictionibus quibuscumque; nam ita Nobis placitum est. In cujus rei Testimonium easdem præsentes jussimus & fecimus Sigilli nostri appensione communiri.

Datum in Oppido nostro Bruxellensi die penultima mensis Januarii M. D. XLI. Imperii nostri XXII. & Regnorum nostrorum puta Hispaniarum, & aliorum XXVI. 1541.

CAPUT CLIV.

Paulus Pontifex III. Capitulum Canonicorum à sæcularizatione Abbatiæ Benedictinæ S. Bavonis recens erectum transfert ab Ecclesia S. Bavonis (quæ ad construendam Arcem diruebatur) ad Ecclesiam Parochialem S. Joannis anno 1540.

Ex iisdem MS.

Paulus Episcopus Servus Servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Sedes Apostolica æqua semper in omnibus distributrix, ea quæ rationabiliter, maximè pro Ecclesiarum, & Ecclesiasticarum Personarum necessitate gesta & concessa fore dignoscuntur, ut illibata persistant, Apostolico consuevit munimine roborare.

Sane charissimus in Christo Filius noster Carolus Romanorum Imperator semper Augustus, qui etiam Castellæ & Legionis, ac Arragoniæ Rex, nec non Flandriæ Comes existit, suo & dilectorum Filiorum Præpositi & Capituli sæcularis & Collegiatæ Ecclesiæ S. Bavonis Oppidi Gandensis Tornacensis Diœcesis nominibus nobis nuper exponi fecit, quod dudum dilecto Fillo nostro Alexandro S. Laurentii in Damasco Diacono Cardinali de Farnesio nuncupato, S. R. Ecclesiæ Vice-Cancellario, tunc in partibus illis nostræ & Sedis Apostolicæ de latere Legato, pro parte ejusdem Caroli Imperatoris exposito, quod ipse Carolus Imperator ad Oppidanorum dicti ejus Oppidi Gandensis sub debitis fidelitate & obedientia animos continendos, ac inter eos & totam Patriam, nec non Comitatum suum Flandriæ pacem & tranquillitatem perpetuò fovendam & conservandam, aliisque necessariis & urgentissimis causis animum suum moventibus, unam munitam arcem sive fortalicium in situ dictæ Ecclesiæ S. Bavonis, loco ad id convenientiori construi & ædificari facere inceperat, ad quod pro arce seu fortalicio hujusmodi facienda seu faciendo, totam Ecclesiam prædictam, seu ejus majorem partem demoliri oportebat:

Ac propterea præfato Alexandro Cardinali & Legato pro parte ejusdem Caroli Imperatoris instanter supplicato, ut in dicta Ecclesia nomen Collegiatæ penitus, ac in Parochiali Ecclesia S. Joannis ejusdem Oppidi invocationem S. Joannis hujusmodi, ejusdem supprimere, ipsamque Ecclesiam S. Joannis, ad quam idem Carolus Imperator (qui in illa Baptismatis Sacramentum susceperat) singularem gerebat devotionis affectum, in Collegiatam Ecclesiam sub invocatione S. Bavonis erigere, & instituere, & ad illam Capitulum, & Mensam Capitularem ipsius Ecclesiæ S. Bavonis transferre dignaretur;

Dictus Alexander Cardinalis, & Legatus, sufficienti ad id, ut asserebat, per Litteras dictæ Sedis facultate munitus, ipsius vigore, precibus ipsius Caroli Imperatoris in ea parte inclinatus,

in

in S. Bavonis nomen Collegiatæ, & in Parochiali Ecclesia prædicta invocationem S. Joannis hujusmodi perpetuò suppressit & extinxit, eamdemque Parochialem Ecclesiam in Collegiatam sub invocatione ejusdem S. Bavonis cum Collegialibus insigniis perpetuò erexit, & instituit, ac Abbatiam, seu Præposituram principalem, nec non reliquas Dignitates, Canonicatus, & Præbendas, Capellanias, & Beneficia dictæ Ecclesiæ S. Bavonis, cum anniversariis, fundationibus, provisionibus, collationibus, Patronatu, & funeralibus, ac aliis juribus, jurisdictionibus, censibus, fructibus, redditibus, & proventibus, nec non tam personalibus quàm realibus præeminentiis, immunitatibus, exemptionibus, privilegiis, honoribus, franchisiis, & gratiis, lampadibusque, SS. Corporum Reliquiis, Reliquiariis, campanis, libris, calicibus, crucibus, ornamentis, feretris, clenodiis, aliisque mobilibus & immobilibus, ac se moventibus bonis, ad dictam de novo erectam Ecclesiam transtulit, illaque omnia eidem de novo erectæ Collegiatæ Ecclesiæ perpetuò applicavit & appropriavit; ac tunc Episcopo Tornacensi, seu pro eo Pontificalia officia exercenti, aut cuicumque alii Ecclesiæ Prælato, vel in Ecclesiastica potestate constitutæ Personæ translationem ipsam, cum solemnitatibus & ceremoniis in similibus necessariis & opportunis adhiberi solitis, faciendi, nec non præfato Carolo Imperatori pro dicta arce seu fortalicio construenda seu construendo, dictam Ecclesiam S. Bavonis, seu partem ex eo demoliendi licentiam & facultatem concessit, prout in patentibus ejusdem Cardinalis & Legati Litteris desuper confectis dicitur pleniùs contineri.

Quare præfatus Carolus Imperator suo, ac Præpositi & Capituli prædictorum nominibus præfatis nobis exponi fecit, ut suppressioni, extinctioni, erectioni, institutioni, translationi, applicationi, appropriationi, & concessioni hujusmodi pro illarum subsistentia firmiori robur Apostolicæ firmitatis adjicere, ac aliàs in præmissis opportunè providere de benignitate Apostolica dignaremur.

Nos igitur, qui cunctorum, potissimè Cæsareâ Celsitudine fulgentium, votis, quantum cum Deo possumus, libenter annuimus, Præpositum & Capitulum præfatos, ac eorum singulos à quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis à jure, vel ab homine quavis occasione vel causâ latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes, & absolutos fore censentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, suppressionem, extinctionem, erectionem, institutionem, translationem, applicationem, appropriationem, & concessionem prædictas, ac prout illas concernunt, omnia & singula alia in dictis patentibus Litteris quomodolibet contenta, ac inde secuta quæcumque, nec non omnes & singulas gratias, indulgentias, non tamen plenarias, privilegia, immunitates, prærogativas, exemptiones, præsertim per felicis recordationis Julium Papam Secundum & quoscumq; alios Romanos Pontifices Prædecessores nostros, ac alias Ecclesiasticas & sæculares personas, tam in genere, quàm in specie, etiam individuam & expressam mentionem requirentes, dudum eidem Ecclesiæ olim S. Bavonis tunc Regulari, ac postmodum suppresso in ea omni statu Regulari, in sæcularem ac Collegiatam Ecclesiam erectæ, illiusque Præposito, Dignitates obtinentibus, Canonicis & Capitulo per Nos quomodolibet concessos & concessa, ex certa scientia nostra, ac de Apostolicæ Potestatis plenitudine, Auctoritate Apostolicâ, tenore præsentium approbamus, confirmamus, & innovamus, ac pro potiori cautela illa omnia & singula prout tam per dictum Alexandrum Cardinalem & Legatum gesta, quàm per Julium, & alios Prædecessores ac alias personas præfatas, concessa sunt, eidem noviter erectæ Collegiatæ Ecclesiæ, illiusque Præposito, Dignitates obtinentibus, Canonicis & Capitulo pariformiter & absque ulla penitus differentia de novo concedimus, ac perpetuæ firmitatis robur, perinde ac si eidem noviter erectæ Ecclesiæ, illiusque Præposito ac Capitulo concessa extitissent, obtinere & inviolabiliter observari debere decernimus, omnesque & singulos juris & facti defectus, si qui forsan in præmissis omnibus intervenerint, supplemus:

Nec non Rectoribus, Curatis nuncupatis, Capellanis, Vicariis, Ministris, & Officiariis in olim S. Bavonis ante illius demolitionem, ac in olim S. Joannis noviter erectæ Ecclesiæ, prædictis nunc & pro tempore existentibus, ut omnibus & singulis gratiis, indulgentiis, privilegiis, immunitatibus, prærogativis, libertatibus, & exemptionibus, etiam per Julium, & alios Prædecessores præfatos Ecclesiæ olim S. Bavonis tunc Regulari, & pro tempore existenti Præposito, Dignitates obtinentibus, Canonicis, & Capitulo etiam, ut præmittitur, concessis, & quibus illi utuntur & potiuntur, ac uti, potiri, & gaudere poterunt quomodolibet in futurum, pariformiter, & æquè principaliter, ac sine ulla penitus differentia uti, potiri, & gaudere liberè & licitè possint, indulgemus.

Et sic in præmissis omnibus & singulis per quoscumque Judices quavis auctoritate fulgentes, sublatâ eis & eorum cuilibet quavis aliter judicandi & interpretandi facultate & auctoritate, judicari & diffiniri debere, nec non quidquid secus à quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari, irritum & inane decernimus.

Quocirca S. Rumoldi Mechliniensis Cameracensis Diœcesis & S. Pharaildis ejusdem Gandensis Oppidorum Præpositis ac Decano S. Donatiani Brugensis dictæ Tornacensis Diœcesis Ecclesiarum per Apostolica Scripta mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut unus eorum, per se, vel alium, seu alios præsentes Litteras, & in eis contenta quæcumque ubi & quando opus fuerit, ac quoties pro parte Caroli Imperatoris, & pro tempore existentis Præpositi & Capituli prædictorum, seu alicujus eorum desuper

super fuerint requisiti, solemniter publicantes, eisque in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant Auctoritate nostrâ præsentes Litteras, & in eis contenta hujusmodi firmiter observari; ac singulos quos ipsæ præsentes Litteræ concernunt, illis pacificè gaudere; non permittentes eos desuper contra præsentem tenorem quomodolibet molestari; contradictores quoslibet & rebelles per censuras Ecclesiasticas, appellatione postpositâ, compescendo, etiam quoscumque quorum intererit, etiam per edictum publicum locis publicis affigendum, constito summariè de non tuto ad eos accessu, citando, ac quibus & quoties inhibendum fuerit, etiam sub similibus sententiis, censuris & pœnis inhibendo, nec non censuras & pœnas ipsas etiam iteratis vicibus aggravando, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis;

Non obstantibus præmissis, ac piæ memoriæ Bonifacii Papæ VIII etiam Prædecessoris nostri, quâ cavetur, ne quis extra suam Civitatem & Diocesim, nisi in certis exceptis casibus, & in illis ultra unam dietam à fine suæ Diœcesis ad judicium evocetur, seu ne Judices à Sede prædicta deputati extra Civitatem, vel Diœcesim, in quibus deputati fuerint, contra quoscumque procedere, aut alii, vel aliis vices suas committere præsumant; & de duabus dictis in Concilio Generali editis, dummodò ultra tres dietas aliquis auctoritate præsentium non trahatur; & quibusvis aliis Apostolicis, nec non in Provincialibus & Synodalibus Conciliis editis, generalibus vel specialibus Constitutionibus & Ordinationibus, ac dictæ Ecclesiæ olim S. Bavonis juramento, confirmatione Apostolicâ, vel quavis firmitate aliâ roboratis Statutis & consuetudinibus, nec non quibusvis Privilegiis & Indultis Apostolicis, quomodolibet ac sub quibuscumque tenoribus & formis, nec non cum quibusvis clausulis & decretis concessis, approbatis, & innovatis.

Quibus omnibus, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, & expressa mentio habenda foret, tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus, pro sufficienter expressis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat, specialiter & expressè derogamus, contrariis quibuscumque:

Aut si aliquibus communiter vel divisim ab eadem sit Sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per Litteras Apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de Indulto hujusmodi mentionem.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc Paginam nostræ absolutionis, approbationis, confirmationis, suppletionis, innovationis, concessionis, decreti, mandati, & derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac BB. Petri & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum.

Datum Romæ apud S. Petrum anno millesimo quingentesimo quadragesimo, III. Nonas Decembris, Pontificatûs nostri anno septimo. 1540

CAPUT CLV.

Processus Fulminatus super Bulla Translationis præcedenti anno 1541. *per* *Philippum Nigri *Præpositum S. Pharaïldis Gandavi, Cancellarium Velleris Aurei, ac dein Nominatum primum Episcopum Antverpiensem.*

*Vide supra pag. 481.

Ex iisdem MS.

Reverendis in Christo Patribus ac Dominis, Dominis Dei & Apostolicæ Sedis gratiâ Remensi Archiepiscopo, ac Tornacensi Episcopo, eorumque, & cujuslibet ipsorum in Spiritualibus & Temporalibus Vicariis, seu Officialibus Generalibus, ac Venerabilibus ac circumspectis Viris Dominis Curiæ causarum Cameræ Apostolicæ Generali Auditori, ejusque Vice-Auditori, seu Locum-tenenti, universis quoque & singulis DD. Abbatibus, Prioribus, Præpositis, Decanis, Archidiaconis, Scholasticis, Cantoribus, Custodibus, Thesaurariis, Succentoribus, Sacristis tam Metropolitanarum & Cathedralium, quàm Collegiatarum Canonicis, Parochialiumque Ecclesiarum Rectoribus, seu Loca-tenentibus, eorumdem Plebanis, Vice-Plebanis, Capellanis, Curatis, non Curatis, Vicariis perpetuis, Altaristis, & etiam Monasteriorum Ordinum quorumcumque Generalibus, Provincialibus, Guardianis, Ministris, Prioribus, Vicariis, Custodibus, ac S. Joannis Jerosolymitani & Beatæ Mariæ Teutonicorum Magistris & Commendatoribus eorumdem, nec non Minorum, Prædicatorum, Eremitarum S. Augustini, & B. Mariæ Carmelitarum, Domorum & Conventuum Fratribus & Conventibus, cæterisque Presbyteris, Clericis, Notariis & Tabellionibus publicis, Cameræque Apostolicæ fructuum Collectoribus & Subcollectoribus, per prædictorum Dominorum Archiepiscopi & Episcopi Provincias, Civitates, & Diœceses, ac aliàs ubilibet constitutis, & eorum cuilibet in solidum, nec non omnibus & singulis Dominis Ducibus, Comitibus,

bus, Vice-Comitibus, Marchionibus, Baronibus, Militibus, Domicellis, Capitaneis, Ballivis Curiarum tam spiritualium, quàm temporalium, ac terrarum, Civitatum, Oppidorum, Castrorum, Villarum, & Universitatum quorumcumque Majoribus, Rectoribus, seu Gubernatoribus, Scabinis, Proconsulibus, Consulibus, Civibus, Oppidanis, Incolis, Præfectis, Reddituariis, Castellanis, Marescallis, Judicibus, Scultetis, Advocatis, Justiciariis foraneis, Scribis, Prætoribus, & aliis quibuscumque personis per Provincias, Civitates, & Diœceses prædictas, ac aliàs ubilibet jurisdictionem temporalem & ordinariam per se, vel alium, seu alios pro tempore exercentibus, omnibusque aliis & singulis, quorum interest, intererit, aut interesse, quosque infrascriptum tangit negotium, seu tangere poterit quomodolibet in futurum, quibuscumque nominibus censeantur, & quâcumque præfulgeant dignitate communiter vel divisim:

PHILIPPUS NIGRI J. U. L. Cancellarius Ordinis Aurei Velleris, & Præpositus Ecclesiæ Collegiatæ S. Pharaïldis Oppidi Gandensis, Tornacensis Diæcesis, Judex & Executor ad infrascripta, unà cum certis aliis nostris in ea parte Collegis, cum illa clausula: *Quatenus ipsi, vel duo, aut unus eorum, per se, vel alium, seu alios &c.* à S. Sede Apostolica specialiter deputatus & commissus, salutem in Domino, & nostris hujusmodi, imò veriùs Apostolicis firmiter obedire Mandatis. Litteras Apostolicas Summi in Christo Patris ac Domini nostri, Domini Pauli, Divinâ providentiâ Papæ III. moderni, ejus verâ Bullâ plumbeâ cum cordulis sericeis rubri croceique coloris more Romanæ Curiæ super impendentibus bullatas, sanas siquidem & integras, non vitiatas, non cancellatas, nec in aliqua sui parte suspectas, sed omni prorsus vitio & suspicione carentes, ut in eis primâ facie apparebat, Nobis pro parte Serenissimi & invictissimi Principis, & Domini nostri, Domini Caroli V. Divinâ favente gratiâ Romanorum Imperatoris semper Augusti, ac Castellæ, Legionis, & Arragonum Regis, nec non Flandriæ Comitis, ac Venerabilium Dominorum Præpositi, & Capituli Ecclesiæ Collegiatæ S. Bavonis Gandensis, Tornacensis Diœcesis, principalium in eisdem Litteris Apostolicis principaliter nominatorum, in Notarii publici, & Testium infrascriptorum præsentia præsentatas, Nos cum ea, quâ decuit, reverentia noveritis recepisse, cum hujusmodi tenore:

PAULUS Episcopus Servus Servorum Dei ad perpetuam rei memoriam &c, *ut ante fol. 1059.*

POST quarum quidem Litterarum præinsertarum præsentationem, receptionem Nobis & per Nos, ut præmittitur, factas, fuimus pro parte præfatorum Serenissimi ac invictissimi Principis, & Domini nostri, Domini Caroli V. Divinâ favente clementiâ Romanorum Imperatoris semper Augusti, ac Castellæ, Legionis, & Arragonum Regis, nec non Flandriæ Comitis, ac Venerabilium Dominorum, Præpositi & Capituli antedictæ Ecclesiæ S. Bavonis Oppidi Gandensis principalium in eisdem Litteris Apostolicis principaliter nominatorum, debita cum instantia requisiti, quatenus ad Executionem earumdem Litterarum Apostolicarum & contentorum in eisdem procedere vellemus & dignaremur, juxtà traditam, seu directam per eas à dicta Sede Apostolica Nobis formam.

Nos igitur Philippus Nigri Præpositus, Judex & Executor præfatus, attendentes requisitionem hujusmodi fore justam & rationi consonam, volentesque Mandatum Apostolicum supradictum Nobis in hac parte directum reverenter exequi, ut tenemur, idcircò Auctoritate Apostolicâ Nobis commissâ, & quâ fungimur in hac parte, præfatas Litteras Apostolicas, huncque nostrum Processum, ac omnia & singula in eis contenta, vobis omnibus & singulis supradictis communiter vel divisim intimamus, insinuamus, & notificamus, ac ad vestram & cujuslibet vestrûm notitiam deducimus, & deduci volumus per præsentes. Et nihilominus Vos omnes & singulos supradictos, quibus noster præsens Processus dirigitur, tenore præsentium requirimus, & monemus primò, secundò, tertiò, & peremptoriè, communiter vel divisim, ac vobis & vestrûm cuilibet in solidum in virtute S. Obedientiæ, & sub infrascriptis sententiarum pænis districtè præcipiendo mandamus, quatenus infrà sex dierum spatium post præsentationem seu notificationem dictarum Litterarum Apostolicarum, & præsentis nostri Processus, ac requisitionem vobis, & cuilibet vestrûm pro parte præfatorum Serenissimi ac Invictissimi Principis, & Domini nostri, D. Caroli Romanorum Imperatoris semper Augusti, ac Venerabilium Dominorum Præpositi & Capituli antedictæ Ecclesiæ S. Bavonis Gandensis principalium, in præinsertis litteris Apostolicis principaliter nominatorum, desuper factis, immediatè sequentium, quorum sex dierum duos pro primo, duos pro secundo & reliquos duos pro tertio & peremptorio termino, ac monitione canonica assignamus, easdem Litteras Apostolicas præinsertas, & in eis contenta firmiter observetis, ac singulos, quos Litteræ ipsæ concernunt, illis pacificè gaudere permittatis.

INHIBENTES prætereà Vobis omnibus & singulis supradictis, & generaliter quibuscumque aliis, cujuscumque Dignitatis, Gradûs, Statûs, Ordinis, vel præeminentiæ fuerint, sub eisdem sententiarum pænis infrascriptis, ne vos, vel ipsi, aut vestrûm vel eorum aliquis præfatos Serenissimum ac Invictissimum Principem & Dominum nostrum Carolum V. Romanorum Imperatorem semper Augustum, nec non Præpositum & Capitulum antedictæ Ecclesiæ S. Bavonis Gandensis, & alios, quos præinsertæ Litteræ Apostolicæ concernunt, contra earumdem Litterarum tenorem quomodolibet molestetis, seu molestent.

QUOD si fortè præmissa omnia & singula non adimpleveritis, seu distuleritis contumaciter adimplere, mandatisque & monitionibus nostris hujusmodi,

hujusmodi, imò veriùs Apostolicis, non parueritis realiter & cum effectu, Nos in vos omnes & singulos supradictos, qui culpabiles fueritis in præmissis, & generaliter in contradictores quoslibet & rebelles, ac impedientes præfatos Cæsaream Majestatem, Præpositum & Capitulum Ecclesiæ S. Bavonis Gandensis principales, aut alios, quos præinsertæ Litteræ Apostolicæ concernunt, vel eorum aliquos supra præmissis in aliquo, ipsisque impedientibus dantes auxilium, consilium, vel favorem, publicè vel occultè, directè vel indirectè, quovis quæsito colore, cujuscumque Dignitatis, Statûs, Gradûs, Ordinis, vel conditionis existant, ex nunc prout ex tunc, & ex tunc prout ex nunc, singulariter in singulos, prædictâ sex dierum canonicâ monitione præmisâ, appellatione postpositâ, excommunicationis; in Capitula verò, Conventus & Collegia quæcumque forsan in his delinquentia suspensionis à Divinis, & in ipsorum delinquentium & rebellium Ecclesias, Monasteria, & Capellas interdicti Ecclesiastici sententias ferimus in his scriptis, & etiam promulgamus:

Vobis verò Reverendis in Christo Patribus & Dominis, Dominis Remensi Archiepiscopo & Tornacensi Episcopo præfatis dumtaxat exceptis, quibus ob reverentiam vestrarum Pontificalium Dignitatum deferimus in hac parte, si contrà præmissa, vel ipsorum aliquod feceritis, seu fieri mandaveritis per vos vel submissas personas, publicè vel occultè, directè vel indirectè, quovis quæsito colore, ex nunc prout ex tunc, & ex tunc prout ex nunc, prædictâ sex dierum canonicâ monitione præmisâ, ingressum Ecclesiarum interdicimus in his scriptis: si verò hujusmodi interdictum per alios sex dies præfatos sex immediatè sequentes sustinueritis, vos in his scriptis simili canonicâ monitione præmisâ suspendimus à divinis.

Verum si præfatas interdicti & suspensionis sententias per alios sex dies præfatos duodecim immediatè sequentes, animis, quod absit, sustinueritis induratis, vos & quemlibet vestrum ex nunc prout ex tunc, & ex tunc prout ex nunc hujusmodi canonicâ monitione præmisâ in eisdem scriptis excommunicationis sententiâ, Auctoritate Apostolicâ præfatâ innodamus.

Cæterum cum ad executionem præmissorum ulteriùs faciendam nequeamus quoad præsens pluribus aliis arduis legitimè præpediti negotiis personaliter interesse: universis & singulis Dominis Abbatibus, Prioribus, Præpositis, Decanis, Archidiaconis, Scholasticis, Cantoribus, Custodibus, Thesaurariis, Sacristis, tam Cathedralium, quàm Collegiatarum Canonicis, Parochialiumque Ecclesiarum Rectoribus, seu Loca-tenentibus, eorumdem Plebanis, Vice-Plebanis, Capellanis, Curatis, & non Curatis, cæterisque Presbyteris, Clericis, Notariis, & Tabellionibus publicis quibuscumque, per Provincias, Civitates, & Diæceses prædictas, ac aliàs ubilibet constitutis, & eorum cuilibet in solidum, super ulteriori executione dicti mandati Apostolici atque nostri facienda, Auctoritate Apostolicâ præfatâ committimus plenariè tenore præsentium vices nostras, donec eas ad Nos duxerimus revocandas, quos Nos etiam & eorum quemlibet in solidum eisdem auctoritate & tenore requirimus & monemus primò, secundò, tertiò & peremptoriè; ipsis & cuilibet eorum in virtute S. Obedientiæ, & sub excommunicationis pæna, quam in eos & in eorum quemlibet canonicâ monitione præmisâ ferimus in his scriptis, nisi fecerint quæ mandamus, districtè præcipiendo mandamus, quatenus infra tres dies post requisitionem ipsis seu alicui ipsorum pro parte præfatorum Serenissimi ac Invictissimi Principis & Domini nostri, Domini Caroli V. Divinâ favente clementiâ Imperatoris semper Augusti, ac Venerabilium Dominorum Præpositi & Capituli dictæ Ecclesiæ S. Bavonis Gandensis principalium, vigore præsentium desuper factam immediatè sequentes, quos tres dies ipsis & eorum cuilibet pro omni dilatione, terminoque peremptorio, ac monitione canonica assignamus; ita tamen quod in his exequendis unus eorum alterum non expectet, nec alter pro alio seu per alium se excuset, ad vos omnes & singulos supradictos, quibus præsens noster Processus dirigitur, personasque & loca alia, de quibus, ubi, quando, & quoties expediens fuerit, personaliter accedant, seu accedat, & præfatas Litteras Apostolicas, huncque nostrum Processum, ac omnia & singula in eis contenta vobis communiter vel divisim legant, inthiment, insinuent, & fideliter publicare, nec non præinsertas Litteras Apostolicas, & in eis contenta firmiter observari, ac singulos, quos Litteræ ipsæ concernunt, illis pacificè gaudere faciant, & procurent, nec eos, seu eorum aliquem contra earumdem Litterarum tenorem quomodolibet molestari permittant:

Et si fortè in hac parte contradictores & rebelles hujusmodi nostris, imò veriùs Apostolicis, monitionibus & mandatis, infra terminos supradictos, eis, ut præmittitur, præfixos, & assignatos, juxta tenorem & effectum præsentis nostri Procesûs, cum effectu pænas, sententias, & censuras in eos (ut præmittitur) latas damnabiliter incurrendo, parere & obedire recusarent, seu contumaciter differrent; ex tunc omnibus & singulis Subdelegatis nostris sub dictæ excommunicationis pæna committimus & mandamus, quatenus singulis diebus Dominicis & Festivis in suis Ecclesiis, Monasteriis & Capellis, infrà Missarum & aliarum horarum divinarum solemnia, ac aliàs ubi, quando, & quoties expediens fuerit, desuperque pro parte præfatorum Cæsareæ Majestatis, ac Dominorum Præpositi & Capituli Ecclesiæ S. Bavonis Gandensis, principalium, vel alicujus eorum requisiti fuerint, seu aliquis ipsorum fuerit requisitus, prædictos contradictores & rebelles in hac parte excommunicatos publicè denuntient, & faciant ab aliis denuntiari, tam diu, donec & quousque ab hujusmodi excommunicationis sententia absolutionis beneficium meruerit obtinere, & aliud à Nobis, vel Superiori nostro desuper habuerint in mandatis.

Si verò prædicti contradictores & rebelles in hac parte excommunicati dictam excommunicationis

cationis sententiam per decem dies illius denuntiationem immediatè sequentes pertinaciter sustinuerint,

Nos tunc, quia crescente contumaciâ & inobedientiâ crescere debet & pœna, ne facilitas pœnæ incentivum tribuat delinquendi, Processus hujusmodi nostros aggravamus, dictis Subdelegatis nostris modo & formâ præmissis districtè præcipiendo, quatenus singulis diebus Dominicis & Festivis in suis Ecclesiis, Monasteriis & Capellis, infra Missarum & aliarum Divinarum Horarum solemnia, dictam excommunicationis denuntiationem reiterando, & innovando, eosdem contradictores & rebelles (ut præmittitur) excommunicatos nominatim campanis pulsatis, candelis accensis, & demum extinctis, & in terram projectis, Cruce erectâ, & religione indultâ Aquam benedictam aspergendo ad fugandum dæmones, qui eos detinent sic ligatos, & laqueis suis catenatos, orando, quod Dominus noster Jesus Christus ipsos ad Catholicam Fidem & S. Matris Ecclesiæ gremium reducere dignetur, ne eos in talibus perversione & duritia dies eorum finire permittat; cum decantatione Responsorii, *Revelabunt cœli iniquitatem*, inde & Psalmi, *Deus laudem meam ne tacueris*, cum Antiphona, *Media vita in morte sumus*, totaliter: & his finitis ad januas Ecclesiarum unà cum Clericis & Parochianis accedant, ad terrorem, ut eò citiùs ad obedientiam redeant, tres lapides versus domos habitationum suarum projiciendo in signum maledictionis æternæ, quam Deus dedit Chore, Dathan, & Abyron, quos terra sustinere non potuit, sed justo Dei judicio illos absorbuit, ut in infernum descenderent viventes:

Etiam post Missam, & in Vesperis, aliisque Horis Canonicis, sermonibus & prædicationibus publicis solemniter publicent & denuntient, ac ab aliis, quantum in eis fuerit, publicari, & denuntiari, ac ab omnibus Christi Fidelibus arctiùs evitari faciant; donec aliud à Nobis, vel Superiori nostro receperint in mandatis, & dicti Excommunicati absolutionis beneficium meruerint obtinere.

Verum si præfati denuntiati, & aggravati, aggravationem hujusmodi per alios decem dies illius publicationem, & dictos decem dies immediatè sequentes, animis, quod absit, sustinuerint induratis, Nos ex tunc, quia perversorum audacia præsumptiva id exigit, ut unicâ pœnâ non contenti, fortioribus arceantur pœnis, ne fides illorum lædatur, qui Superioribus suis obedientiam semper impenderunt, Processus nostros hujusmodi reaggravamus, supradictis Subdelegatis nostris ut suprà mandantes, quatenus dictâ Auctoritate Apostolicâ omnes & singulos Christi Fideles utriusque sexûs homines, & præsertim familiares, & servitores denuntiatorum & aggravatorum hujusmodi, modo & formâ præmissis moneant, & requirant primò, secundò, tertiò, peremptoriè, prout Nos etiam requirimus, & monemus eosdem, ipsis & eorum cuilibet in virtute sanctæ Obedientiæ & sub excommunicationis pœna districtiùs injungendo, quatenus infra sex dies, monitiones & requisitiones hujusmodi ipsis factas immediatè sequentes, quos dies ipsis & eorum cuilibet, pro omni dilatione, terminoque peremptorio, ac monitione canonicâ assignent, prout Nos eisdem assignamus, à participatione, communione, familiaritate, & servitio ipsorum denuntiatorum & aggravatorum hujusmodi penitus & omnino desistant, nec cum eis, vel eorum aliquo, serviendo, loquendo, coquendo cibum, potum, aquam, vel ignem ministrando, vel aliqua humanitatis solatia, præterquam in casibus & personis à jure permissis, participare præsumant, seu aliquis eorum præsumat; & si contrarium fecerint, Nos in eos, & eorum quemlibet, cum dictis denuntiatis & aggravatis rebelliter participando, & contra facientes ex tunc prout ex nunc, & ex nunc prout ex tunc, dictâ sex dierum canonicâ monitione præmissâ, excommunicationis sententiam ferimus in his scriptis, & etiam promulgamus; dictis Subdelegatis nostris, modo & formâ præscriptis, districtè præcipiendo mandantes, quatenus singulis diebus Dominicis & Festivis, in suis Ecclesiis, Monasteriis, & Capellis, infrà Missarum & aliarum Divinarum Horarum solemnia, ac ubi, quando, & quoties expedierit, præfatos Christi Fideles, familiares, & servitores, qui cum dictis denuntiatis & aggravatis rebelliter participaverint, excommunicatos tam diu denuntient publicè, & ab aliis, quantum in eis fuerit, publicè denuntiari, ac ab omnibus Christi Fidelibus arctiùs evitari faciant, donec aliud à Nobis, vel Superiori nostro super hoc receperint in mandatis.

Præterea si præfati denuntiati & aggravati, reaggravationem nostram hujusmodi per alios decem dies illius denuntiationem, & dictos viginti dies immediatè sequentes, sustinuerint, Pharaonis duritiam imitantes, ad modum aspidum surdarum aures suas obturantes, ne vocem audiant incantantium;

Nos ex tunc omnes, & singulas Civitates, Terras, Oppida, Castra, Villas, Suburbia, & quarumcumque Ecclesiarum Collegia, Parochias, & alia quæcumque loca, in & sub quibus, & quæ denuntiatos, & aggravatos, & reaggravatos prædictos, & eorum aliquos morari, declinare, seu divertere contigerit, quamdiu ibidem fuerint, seu aliquis fuerit, Ecclesiastico supponimus interdicto; supradictis Subdelegatis nostris sub dicta excommunicationis pœna mandantes, quatenus ex tunc, quamdiu iidem aggravati & reaggravati in locis prædictis fuerint, seu aliquis eorum fuerit, cessent, & ab aliis cessari faciant à divinis: quâ quidem cessatione etiam per tres dies continuos post denuntiatorum, aggravatorum, & reaggravatorum, vel alicujus eorumdem abundè recessum observent, & continuent, ac ab aliis, quantum in eis fuerit, observari & continuari faciant, & permittant:

Ita & taliter, quod hujusmodi stante interdicto, nulla Ecclesiastica Sacramenta, in & sub eisdem locis, in quibus dicti denuntiati, aggravati, & reaggravati fuerint, seu aliquis eorum fuerit, ministrentur, nisi Pœnitentia & Baptismus omnibus indifferenter, Eucharistia infirmis, imò & Matrimonium sine Ecclesiastica solemnitate contrahatur, imbique, & sub eisdem locis de-

cedentibus Ecclesiastica denegetur sepultura.

Demum verò, si præfati denuntiati, aggravati, reaggravati & interdicti, Interdictum hujusmodi per alios decem dies, illius publicationem, & dictos triginta dies immediatè sequentes sustinuerint, ac Processibus, mandatis, monitionibus, & inhibitionibus nostris hujusmodi, imò veriùs Apostolicis, non paruerint cum effectu, Nos ex tunc, quia mucrone non proficiente Ecclesiastico, temporalis saltem gladius non immeritò suffragatur, auxilium brachii sæcularis duximus invocandum, ut quos Dei timor à malo non revocat, temporalis saltem coërceat severitas disciplinæ.

Hinc est, quod Vos Dominos Duces, Comites, Vice-Comites, Marchiones, Barones, Milites, Domicellas, Proconsules, Magistros Civium, Scabinos, Judices, Officiales, & alios supradictos, jurisdictionem temporalem & ordinariam per vos, vel alium, seu alios exercentes, quibus præsens noster Processus dirigitur, dictâ auctoritate, & tenore præsentium, requirimus, & monemus primò, secundò, tertiò, & peremptoriè, Vobis, & vestrûm cuilibet, in virtute Sanctæ Obedientiæ, & sub excommunicationis pœna, quam in Vos, & vestrum quemlibet canonicâ monitione præmissâ ferimus in his scriptis, nisi feceritis, quæ mandamus; districtè præcipiendo mandantes, quatenus infrà sex dierum spatium post supradictos terminos successivè præexpressos, ac præsentationem, seu notificationem præsentium Vobis seu alteri vestrum in vestris territoriis, jurisdictionibus & dominiis ad requisitionem pro parte præfatorum Cæsareæ Majestatis, ac Venerabilium Dominorum, Præpositi & Capituli Ecclesiæ Collegiatæ S. Bavonis Gandensis principalium, desuper factam immediatè sequentium, quorum sex dierum duos pro primo, duos pro secundò, & reliquos duos dies Vobis, & vestrum cuilibet pro tertiò & peremptorio termino, ac monitione canonicâ assignamus; Vos omnes, & singuli Domini temporales antedicti, quorum omnium super hoc auxilium brachii sæcularis invocamus, quoties, & quando pro parte dictorum Cæsareæ Majestatis ac Dominorum Præpositi & Capituli Ecclesiæ S. Bavonis Gandensis principalium desuper vigore præsentium fueritis requisiti, in juris præsidium contra præfatos denuntiatos, aggravatos, reaggravatos, & interdictos, Auctoritate Apostolicâ præfatâ, per captionem, invasionem, incarcerationem, detentionem personarum, corporum, rerum, & bonorum eorumdem insurgatis, & alios insurgere faciatis; nec non corpora, res, & bona eorum, & cujuslibet ipsorum invadatis, incarceretis, ac in firma & tuta custodia teneatis, arrestetis, & occupetis, per Vos, vel alium, seu alios, ac quilibet vestrum super hoc requisitus capiat, invadat, incarceret, custodiat, detineat, arrestet, & occupet liberè & licitè:

Super quibus omnibus & singulis Vobis, & vestrum cuilibet licentiam & plenariam facultatem concedimus per præsentes, dictos denuntiatos, aggravatos, reaggravatos, & interdictos ita & taliter astringatis & compellatis potenter, etiam manu forti, absque tamen gravi læsione corporum eorumdem, usque ad integram paritionem omnium & singulorum præmissorum, ac donec & quousque præfati denuntiati, aggravati, reaggravati, & interdicti à rebellione, contradictione, & impedimento prædictis penitus & omnino destiterint, & ad S. Matris Ecclesiæ gremium redierint, ac beneficium absolutionis à supradictis sententiis & censuris à Nobis vel nostro Superiore meruerint obtinere.

Et generaliter dicti Subdelegati nostri omnia & singula Nobis in hac parte commissa plenariè exequantur, juxta præinsertarum Litterarum Apostolicarum, & præsentis nostri Processûs vim, formam, continentiam, & tenorem; ita tamen quod ipsi Subdelegati nostri, vel quicumque alii, nihil in præjudicium præfatorum Cæsareæ Majestatis, ac Dominorum Præpositi, & Capituli Ecclesiæ S. Bavonis Gandensis principalium valeant attentare quomodolibet in præmissis, neque in processibus per Nos habitis, aut sententiis per Nos latis absolvendo, vel suspendendo aliquid immutare. In cæteris autem, quæ eisdem principalibus, vel alicui eorum nocere possent in præmissis, seu quomodolibet obesse, ipsis Subdelegatis nostris, & quibuscumque aliis potestatem omnimodam denegamus. Et si contingat, Nos super præmissis in aliquo procedere, de quo Nobis potestatem plenariam reservamus, non intendimus propterea Commissionem nostram hujusmodi in aliquo revocare, nisi de revocatione ipsa specialem & expressam fecerimus mentionem.

Præfatas quoque Litteras Apostolicas, & hunc nostrum Processum, ac omnia, & singula hujusmodi negotium tangentia, volumus penes dictos Cæsaream Majestatem, ac Dominos Præpositum, & Capitulum principales, vel eorum Procuratorem remanere; & non per Vos, aut aliquem vestrum, seu quemcumque alium, ipsis invitis, & contra eorum voluntatem quomodolibet detineri. Contrarium verò facientes præfatis nostris sententiis, prout per Nos in scriptis latæ sunt, prædictâ canonicâ monitione præmissâ, ipso facto volumus subjacere. Mandamus tamen copiam fieri de præmissis eam petentibus, & habere debentibus, petentium quidem sumptibus & expensis. Absolutionem verò omnium & singulorum, qui præfatas nostras sententias, aut earum aliquam incurrerint, sive incurrerit quoquo modo, Nobis vel Superiori nostro tantummodò reservamus.

In quorum omnium & singulorum fidem, & testimonium præmissorum, præsentes Litteras, sive præsens publicum Instrumentum, hujusmodi nostrum Processum in se continentes sive continens, exinde fieri, & per Notarium publicum infrascriptum signari, & subscribi mandavimus, Sigillique nostri proprii jussimus & fecimus appensione communiri.

Datum & actum Bruxellæ Cameracensis Diœcesis in domo habitationis nostræ solitæ residentiæ, anno à Nativitate Domini M.D.XLI. 1541.
Indictione XIV. die verò XVIII. mensis Augusti, Pontificatûs præfati SS. Patris & Domini nostri D. Pauli Divinâ providentiâ Papæ III. anno VII.

CAPUT CLVI.

Pius IV. *Pontifex Ecclesiam S. Bavonis Gandavi, quæ anno* 1536. *facta fuerat Collegiata, (suppresso Cœnobio Monachorum Ordinis S. Benedicti) erigit in Cathedralem anno* 1561, *ibique novum instituit Episcopum Suffraganeum Archiepiscopatûs Mechlimiensis, cui annectit Dignitatem Abbatis sæcularis seu Præposituram ejusdem Ecclesiæ. Bullam Apostolicam Executioni mandat Franciscus Richardot Atrebatensis Episcopus.*

Ex Archivis MS. Episcopatus Gand.

Reverendissimis in Christo Patribus & Dominis, Dominis Dei & Apostolicæ Sedis gratiâ Cameracensi & Trajectensi Archiepiscopis ac Tornacensi Episcopo, & cujuslibet ipsorum in spiritualibus & temporalibus Vicariis seu Officialibus Generalibus, & Reverendo Domino, Domino Præposito, Venerabilibusque & circumspectis Viris Decano & Capitulo Ecclesiæ Cathedralis Sancti Bavonis Gandavensis, Reverendo etiam in Christo Domino Abbati, Priori & Religiosis Conventûs & Monasterii Sancti Petri Gandavensis Ordinis Sancti Benedicti, universis quoque & singulis Dominis Abbatibus, Prioribus, Præpositis, Decanis, Archidiaconis, Scholasticis, Cantoribus, Custodibus, Thesaurariis, Succentoribus, Sacristis, tam Metropolitanarum, & Cathedralium quoque Collegiatarum Canonicis, Parochialibusque Ecclesiarum Rectoribus seu Locatenentibus, eorumque Plebanis, Vice-Plebanis, Capellanis, Curatis, & non Curatis, Vicariis perpetuis, Altaristis, ac etiam Monasteriis, Ordinum quorumcumque Generalibus, Provincialibus, Guardianis, Ministris, Prioribus, Vicariis, Custodibus, & Commendatoribus eorumdem, necnon Monasteriorum Prædicatorum, Eremitarum S. Augustini & Beatæ Mariæ Carmelitarum Domorum & Conventuum Fratribus, ceterisque Presbyteris, Clericis, Notariis & Tabellionibus publicis quarumcumque Curiarum Ecclesiasticarum seu spiritualium, fructuum & emolumentorum Collectoribus, & Subcollectoribus, per dictorum Dominorum Archiepiscoporum & Episcopi Provincias, Civitates, Diœceses, & aliàs ubilibet constitutis, & eorum cuilibet, omnibusque aliis & singulis quorum interest, intererit aut interesse, quosque infrascriptum tangit negotium aut tangere poterit quomodolibet in futurum, quibuscumque nominibus censeantur, etiamsi Imperiali, Regali aut Ducali & quacumque aliâ præfulgeant Dignitate, communiter vel divisim:

Franciscus Richardot Dei & Apostolicæ Sedis gratiâ Episcopus Atrebatensis, Judex & Executor ad infrascripta, unà cum certis aliis nostris in ea parte Collegis cum illa clausula: *Quatenus ipsi, vel duo aut unus eorum per se vel alium seu alios, &c.* à Sancta Sede Apostolica specialiter deputatus & commissus, salutem in Domino, & nostris hujusmodi, imò veriùs Apostolicis, firmiter obedire mandatis.

Litteras Apostolicas Sanctissimi in Christo Patris Domini Pii felicis recordationis Papæ quarti, ejus verâ Bullâ plumbeâ cum cordulis sericeis rubri croceique colorum more Romanæ Curiæ subimpendentibus bullatas, sanas siquidem & integras, non vitiatas, non cancellatas, nec in aliqua sui parte suspectas, sed omni prorsus vitio & suspicione carentes, ut in eis primâ facie apparebat, Nobis pro parte Reverendissimi in Christo Patris Domini Cornelii Jansenii Dei & Apostolicæ Sedis gratiâ Episcopi Gandavensis, tam ejusdem sui Episcopatûs nomine quàm Archidiaconatûs, Archipresbyteratûs, Pænitentiariæ & septem Canonicatuum & totidem Præbendarum, quorum possessores Episcopo Gandavensi pro tempore futuri sunt à consiliis, principalium, in eisdem Litteris Apostolicis principaliter nominatorum, in Notarii publici & testium infrascriptorum præsentia præsentatas, Nos cum ea quâ decuit reverentiâ noveritis recepisse, hujusmodi sub tenore:

Pius Episcopus Servus Servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Regimini universalis Ecclesiæ disponente Domino præsidentes, pro Ecclesiarum quarumlibet, præsertim Cathedralium noviter erectarum, illisque præsidentium & in divinis servientium statu salubriter dirigendo, prout ex debito Nobis injuncti Pastoralis Officii tenemur, solicitæ considerationis aciem extendimus, & ad ea per quæ Ecclesiarum ipsarum dotationi, decori & honestati, suorumque Præsulum, Capitulorum & aliarum personarum divinis ibi laudibus insistentium statui & opportunæ subventioni cum divini cultûs augmento & animarum Christi Fidelium salute consulitur, nostræ solicitudinis partes libenter adhibemus; ac aliàs super his, & nonnulla quæ à Prædecessoribus nostris licet consultò gesta fuerunt, ex saniori tamen consilio prudenter immutando disponimus, prout locorum, temporum personarumque qualitas exigit, & ipsarum Ecclesiarum utilitas persuadet, & in Domino conspicimus salubriter expedire,

Cum itaque aliàs postquam felicis recordationis Paulus Papa quartus Prædecessor noster, providi Pastoris more considerans, quod ea pars inferioris Germaniæ, quæ charissimo in Christo Filio

lio nostro Philippo Hispaniarum Regi Catholico hæreditario jure etiam tunc subjecta erat, pro tanta celeberrimorum Oppidorum frequentia populorumque multitudine adeo paucas Ecclesias Cathedrales habebat, ut illarum Episcopi eâ quâ opus erat diligentiâ tantam animarum multitudinem regere nequirent; idque nonnullis eorum hòc erat difficilius, quod Diocesani sui vulgari idiomate institutisque differebant; & quidam eorum etiam ejusmodi privilegia habebant, ut ipsos ad Sedem Episcopalem non liceret evocare; ita ut nec fidei doctrinâ & piè vivendi præceptis commodè instrui, nec si qui deliquissent, facilè corrigi ab Episcopis suis possent, ac ob assiduas hæreticorum & schismaticorum, à quibus eadem regio omni fere ex parte cincta erat, insidias pestiferasque doctrinas illic fides Catholica & animarum salus in maximo discrimine versabantur:

His aliisque gravibus causis impulsus, volens etiam ipsius Philippi Regis hoc illi supplicantis precibus pioque desiderio satisfacere, habitâ, sicut rei magnitudo postulabat, cum Fratribus suis, de quorum numero tunc eramus, deliberatione maturâ, de eorum consilio deque Apostolicæ potestatis plenitudine, Cameracensem Civitatem & Diocesim, à Remensi Provincia, cui tunc erant Metropolitico jure subjecta;

Ac Gandavense olim Tornacensis Diocesis, & diversa alia tunc expressa Oppida insignia dictæ regionis cum omnibus & singulis suis terminis, Territoriis, Clericis, populis, personis, Monasteriis, Beneficiis Ecclesiasticis, cum Cura & sine Cura, sæcularibus, quorumvis Ordinum Regularibus & aliis piis locis, à suis quodlibet Dioceſi & Provincia perpetuò segregaverat, diviserat, & separaverat;

Ac Gandavense & reliqua Oppida prædicta sic divisa in Civitates; Sedem verò Cameracensem tunc Episcopalem in Metropolitanam, ac olim Collegiatam Sancti Bavonis Gandavensis certasque alias aliorum Oppidorum in Civitates erectorum prædictorum Ecclesias in Cathedrales pro totidem Episcopis creandis, qui suæ quisque Ecclesiæ præessent;

Ac Gandavensi aliisque Ecclesiis & Civitatibus præfatis certos districtus, per Nuntium suum postmodum ab eo illuc mittendum limitandos, pro sua Diocesi perpetuò concesserat;

Nec non Gandavensem prædictam & certas alias tunc expressas Ecclesias, Civitates, & Dioceses Ecclesiæ Mechliniensi hujusmodi pro sua Provincia subjecerat.

Dos novorum Episcopatuum. Singulisque Gandavensis & aliarum noviter erectarum Cathedralium Ecclesiarum Mensis Episcopalibus annuum redditum trium millium ducatorum auri de camera ex certis decimis & bonis ac fructibus, redditibus, & proventibus Ecclesiasticis per dictum Nuntium specificandis & repartiendis ex tunc prout ex ea die & econtra, postquam specificati & repartiti, ac interim donec specificatio & repartitio hujusmodi factæ & effectum sortitæ forent & non ultra, cuilibet ex prædictis Mensis pro earum dote alium annuum redditum mille & quingentorum ducatorum similium per ipsum Philippum Regem ex redditibus & proventibus quos ex dicta regione percipiebat, Gandavensi aliisque noviter institutis Episcopis pro tempore existentibus, singulis annis, quousque specificatio & repartitio præfatæ factæ essent, ac pro ea tantùm parte quæ plenarium suum effectum minùs sortita foret, nec ultra, integrè & proportionaliter persolvendum perpetuò applicaverat & appropriaverat;

Jus nominationis Regiæ. Ac eidem Philippo Regi ejusque Successoribus qui pro tempore ejusdem regionis in temporalibus Domini essent, jus nominandi Romano Pontifici personas idoneas ac aliâs certis tunc expressis modo & formâ qualificatas ad Gandavensem & alias Cathedrales Ecclesias sic erectas, tam à primæva illarum erectione hujusmodi, quàm quotiescumque illas pro tempore vacare contingeret, Romano Pontifici qui pro tempore foret per eum in Episcopos ad nominationem hujusmodi ordinandos, in perpetuum reservaverat per quasdam sub plumbo, & deinde per alias suas in forma Brevis Litteras,

Venerabili Fratri nostro, tunc suo, Salvatori Episcopo Clusino, suo & Apostolicæ Sedis in partibus illis Nuntio dederat in mandatis, ut personas idoneas quæ dictas Provincias & Dioceses distinguerent & limitarent, ac dotem dictarum Ecclesiarum à Monasteriis & Præposituris sub illis consistentibus dismembrarent, cum potestate omnia in his necessaria faciendi, vice sua deputaret;

Commissarii pro novis Episcopatibus. Dilectus Filius noster Antonius S. Romanæ Ecclesiæ Presbyter Cardinalis, Granvellanus nuncupatus, tunc Episcopus Atrebatensis, ac quatuor alii scientiâ & probitate insignes viri, quos ad id ipse Salvator Episcopus & Nuntius, dicto Prædecessore interim de medio sublato, vigore seu prætextu mandati & posteriorum Litterarum hujusmodi substituerat, licet forsan eorum aliqui de illis personis non essent quæ ad id canonicè subdelegari possent;

Facta nihilominus perquàm diligenti rerum indagine, ac omnibus maturè pensatis, animadvertentes quod si passim de dotibus Ecclesiarum hujusmodi per dismembrationes bonorum à Monasteriis & Præposituris prædictis provideretur, cultus monasticus non mediocriter læderetur; quin potiùs ipsa Monasteria & Præposituras, vel eorum aliqua, Mensis prædictis pro dote suarum Ecclesiarum, ad hoc ut Episcopi etiam illorum curam perinde atque suam propriam perpetuò gererent, esse unienda;

Ac designationes, & limitationes Provinciarum & Diocesium divisionesque & distributiones Oppidorum & jurisdictionum in nonnullis partibus ipsarum Diocesium commodiores illis quæ per primodictas Litteras statuebantur fore prævidentes, idcirco assignationes dotium, numerumque personarum ac Dignitatum, Præbendarum, Beneficiorum & Officiorum in eisdem Ecclesiis, statum etiam & formam per hujusmodi suppressiones & applicationes, aliasque in universum accommodas rationes habendas censuerunt; ac eidem Ecclesiæ & pro tempore existenti

ſtenti Epiſcopo Gandavenſi pro ſua Dioceſi Oppida, Caſtra, Pagos, & loca infraſcripta; videlicet

Limites Epiſcopatûs.

Gandavum, *Teneramundam*, *Oudennardum*, *Hulſt*, *Tielt*, *Axellam*, *Deſſeldonck*, *Loo-Chriſti*, *Mendonck*, *Saſſelacre*, *Seven-eeke*, *Winckele*, *Dackanam*, *Exaerde*, *Everghem*, *Sleedinghem*, *Wondelghem*, *Vinderhaut*, *Mariekercke*, *Baerle*, *Nevele*, *S. Martens-leerne*, *Voſſelaere*, *Meyeghem*, *S. Jans-leerne*, *Bachten*, *Lovendeghem*, *Merender*, *Landeghem*, *Pouſele*, *Vinſt*, *Deynſe*, *Aerſele*, *Zeveren*, *Thielt*, *Ten-hoven*, *Contelghem*, *Gramene*, *Maerloop*, *Denterghem*, *Gotthem*, *Markeghem*, *Meulebeke*, *Emelghem*, *Wackene*, *Oeſelghem*, *Gentbrugghe*, *Aſſene*, *S. Denys*, *Lathem*, *Swynaerde*, *Duerle*, *Oodonck*, *Severghem*, *Aſtene*, *Melſene*, *Peteghem*, *Nazareth*, *Eecke*, *Maechelen*, *Gavere*, *Olſene*, *Aſperen*, *Sulte*, *Cruys-hautem*, *Huyſe*, *Auweghem*, *Singhem*, *Ten-dale*, *Cappelle*, *S. Eloys-Vive*, *Nokeren*, *Wanneghem*, *Lede*, *Suierne*, *Mullem*, *Waereghem*, *Oyke*, *Woerteghem*, *Moreghem*, *Beveren*, *Ghyſelbrechteghem*, *Elſeghem*, *Roesbeke*, *S. Baefs-Vive*, *Wiesbeke*, *Deſſelberghe*, *Hueſdene*, *Laerne*, *Mouſſche*, *Uytberghe*, *Beerlaere*, *Grimberghen*, *Vlaſſenbrouck*, *Calckene*, *Baerdonck*, *Cappelle*, *Zele*, *Lokeren*, *S. Anne*, *Lieſdonck*, *Elverſeele*, *Tielrode*, *Belſele*, *Rupelmonde*, *Sinay*, *S. Nicolaes*, *Verdehoſt*, *Baeſele*, *S. Pauls*, *Nieukerk*, *Haeſdonck*, *Ruyſelede*, *Urſele*, *Ooſtwinckele*, *Hansbeke*, *Mourſele*, *Bornem*, *Cruybeke*, *Steken*, *Kemſeke*, *S. Gillis*, *Vracten*, *Beveren*, *Beveren-Caſteel*, *Verhoutehoſt*, *Borcht*, *Melſene*, *Swyndrecht*, *S. Jans-ſtene*, *Verrebrouck*, *t'Hoſt van Maelſtede*, *Calloo*, *Nieldrecht*, *Triniteyt*, *Caſuwele*, *S. Pauwels-Poldere*, *Heynſdyck*, *Loo-ten-Hulle*, *Bellem*, *Caudehoſt*, *Honteneſſe*, *Audt honteneſſe*, *Oſſene*, *Haeltere*, *Kneſſelaere*, *Somerghem*, *Wettere*, *Baſſeroede*, *Hingene*, *Polder van Namen*, *S. Laurens*, *Weele*, *Saeftinghen*, *Aendyck*, *Moeten*, *Saemſlagh*, *Ronſele*, *Waerſſchoot*, *Stoppeldycke*, *Rooſenblyde*, *Overmeere*, *Moerbeke*, *Ooſtekeloo*, *Cluyſſe*, *Wachtebeke*, *Eertvelde*, *Selſaeten*, *Baſſevelde*, *Zuytdorp*, *Weſterdorp*, *Bouchaute*, *Eertighem*, *Steenhaut*, *Peerſomme*, *Willemskercke*, *Vremdyck*, *Schellebelle*, *Lebbeke*, *Mariekercke*, cum ſuis Diſtrictibus & Territoriis aſſignanda eſſe cenſuerunt; ac ſuper majori illorum parte Proceſſus rebus omnibus ſerie digeſtis formandos curaverunt, prout in illis ac ſingulis Litteris prædictis ac forſan aliis Scripturis deſuper confectis pleniùs continetur.

Nos igitur, qui dudum inter alia voluimus, quòd ſemper in unionibus commiſſio fieret ad partes, vocatis quorum intereſſet, & quod Litteræ reſervationis vel aſſignationis & motu proprio cujuſvis penſionis annuæ ſuper alicujus beneficii fructibus expediri non poſſent, niſi de conſenſu illius qui penſionem hujuſmodi perſolvere tunc haberet, partitionem & ordinationem per eoſdem Subdelegatos, quantum ad Eccleſiam, Civitatem vel Diœceſim Gandavenſem attinet, accuratè perſpectas, prudenter examinatas & in ſcriptis concorditer digeſtas fuiſſe attendentes;

Ac partitionis & ordinationis Subdelegatorum hujuſmodi ſcripturarumque deſuper confectarum & inde ſecutorum tenores & numerum Canonicatuum & Præbendarum ipſius Eccleſiæ Gandavenſis, eorumque ſingulorum fructuum, redditudum, & proventuum veros annuos valores præſentibus pro expreſſis, ac partitionem & diviſionem, aliaque præmiſſa quoad Eccleſiam, Civitatem & Diœceſim Gandavenſem, ſicut præmittitur geſta, rata & grata habentes, ac Apoſtolicæ confirmationis robore harum ſerie munientes, omneſque juris & facti defectus, ſi qui intervenerint, in eiſdem ſupplentes, ac illis in hac parte inherentes;

Litterasque dicti Prædeceſſoris quoad illa, ceteraque infraſcripta ab eiſdem Litteris diſcrepantia dumtaxat permutantes, & pium & laudabile dicti Prædeceſſoris inſtitutum proſequi, & ad hunc effectum eidem Menſæ Gandavenſi de congrua dote providere volentes,

Motu proprio, & ex certa ſcientia noſtra, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, in Præpoſitura Eccleſiæ olim ex Monaſterio Sancti Joannis vel Sancti Bavonis, S. Benedicti vel alterius Ordinis, Ordine ipſo, utriuſque ſtatu regulari ac etiam Dignitate Abbatiali, poſt dilectorum Filiorum moderni Abbatis & illius *Coadjutoris deceſſum ibi ſuppreſſis, in ſæcularem & Collegiatam redactæ & deinde in Cathedralem, ut præmittitur, erectæ, Dignitate ex ipſa Abbatia ſic ſuppreſſa olim inibi principali:

Unio Præpoſituræ Gandavenſis.

*Vide Notas inferiùs.

Cujus & illi forſan annexorum fructus, redditus & proventus trium millium ducatorum auri ſimilium, ſecundùm communem æſtimationem, valorem annuum, ut accepimus, non excedunt;

Cum primum illam per ceſſum, etiam ex cauſa permutationis, vel deceſſum, ſeu quamvis aliam dimiſſionem vel amiſſionem ipſorum modernorum Abbatis, & ejus in olim Abbatialis Dignitatis, nunc verò Præpoſituræ hujuſmodi regimine & adminiſtratione Coadjutoris, aut aliàs quomodolibet, etiam apud Sedem Apoſtolicam vacare contigerit, & ſi actu nunc, ut præfertur, vel aliàs vacet, ac tanto tempore vacaverit, quod ejus collatio juxta Lateranenſis Statuta Concilii ad Sedem prædictam legitimè devoluta, ipſaque Præpoſitura diſpoſitioni Apoſtolicæ ſpecialiter, vel quia Dignitas principalis eſt, ut præfertur, aut aliàs generaliter reſervata exiſtat, & ad illam conſueverit quis per electionem aſſumi, eique cura & juriſdictio immineat animarum, ac ſuper ea inter aliquos lis, cujus ſtatum præſentibus haberi volumus pro expreſſo, pendeat indeciſa, ex nunc prout ex tunc, & ècontra, nomen tantùm & denominationem Præpoſituræ dictâ Authoritate tenore præſentium perpetuò ſupprimimus & extinguimus,

Illiusque & annexorum eorumdem fructus, redditus, proventus, jura, obventiones, emolumenta & bona quæcumque quovis nomine nuncupata, unà cum ejus præeminentiis, prærogativis, ſuperioritatibus, juriſdictionibus & adminiſtrationibus univerſis, dictæ Menſæ Epiſcopali Gandavenſi, ita quòd hujuſmodi vacatione occurrente liceat Epiſcopo Gandavenſi pro tempore

tempore existenti per se vel alium seu alios corporalem possessionem, seu quasi, fructuum, redituum, jurium, obventionum, emolumentorum & aliorum bonorum Præpositurae hujusmodi propriâ authoritate liberè apprehendere & retinere, illaque percipere, exigere, & levare ac in suos & dictæ Mensæ usus & utilitatem convertere;

Nec non omnia & singula, Prioratus, Præposituras, Præpositatus, Canonicatus & Præbendas, Dignitates, Personatus, administrationes & officia, ceteraque Beneficia Ecclesiastica cum cura & sine cura, secularia & quorumvis Ordinum Regularia, ad collationem, provisionem, præsentationem, electionem, institutionem, confirmationem, & quamvis aliam dispositionem olim Abbatis Monasterii & nunc Præpositi Ecclesiæ Sancti Bavonis hujusmodi communiter vel divisim quomodolibet spectantia, personis idoneis conferre & de illis etiam providere, similesque personas ad illa præsentare & eligere, & præsentatas vel electas instituere & confirmare, aliásque de illis liberè disponere, ceteraque in præmissis & circa ea necessaria & opportuna, & quæ eorumdem Monasterii Abbas & Ecclesiæ Præpositus hactenus facere & exequi potuit & debuit, facere & exequi, cujusvis licentiâ desuperminimè requisitâ, dictâ Apostolicâ Auctoritate & perpetuò applicamus & appropriamus;

Nec non suppressionem, extinctionem, applicationem, appropriationem & alia præmissa sub quibusvis revocationibus, suspensionibus, vel derogationibus similium vel dissimilium suppressionum, extinctionum, applicationum & appropriationum, aliarumque universarum per Nos & Sedem prædictam sub quibuscumque tenoribus & formis ac cum quibusvis clausulis & decretis pro tempore factis minimè comprehendi, sed ab illis semper exceptas, & quoties illas suspendi, revocari, aut illis derogari contigerit, toties eas de novo concessas & in pristinum statum restitutas, & ad hoc ut sub revocationibus, suspensionibus & derogationibus hujusmodi minimè comprehendantur, ex nunc verè & non fictè plenarium & integrum effectum sortitas, suppressionemque, & extinctionem, applicationem, & appropriationem præfatas de non vacatura sed de vacante Præpositura hujusmodi factas, per illas ex nunc eisdem Mensæ Episcopali & Episcopo Gandavensi pro tempore existenti jus in re verè & non fictè quæsitum existere, ac præsentium Litterarum suspensiones, revocationes, derogationes & alias contrarias dispositiones pro novis illarum concessionibus & restitutionibus haberi & censeri decernimus:

Extinctio Præposituræ. Nec non dilectis Filiis Capitulo Ecclesiæ S. Bavonis hujusmodi aliisque quibusvis in virtute S. Obedientiæ & sub excommunicationis majoris latæ sententiæ, nec non privationis omnium Dignitatum, Officiorum & Beneficiorum Ecclesiasticorum per eos pro tempore obtentorum, inhabilitatisque ad illa & alia imposterum obtinenda, pœnis per contrafacientes eo ipso incurrendis, ne ad electionem seu postulationem in Præpositum dictæ Ecclesiæ, cum Præpositura ipsa vacabit, etiamsi nunc vacet, ut præfertur, procedere, vel aliud in præmissis, vel eorum aliquo quoquomodo attentare aut illis refragari præsumant, districtiùs inhibemus;

Et nihilominus quascumque electiones seu postulationes hujusmodi, earumque confirmationes vel admissiones, nec non provisiones, præfectiones, commendas, quas de cætero etiam per Sedem prædictam de dicta Præpositura quomodocumque fieri contigerit, nullas & invalidas, nulliusque roboris vel momenti fore decernimus.

Designatio Graduatorum. Ut autem idem Episcopus Gandavensis suam Ecclesiam personis, ut insignem decet Cathedralem, circumspectis & eruditis & ad jurisdictionem inibi exercendam cæteraque munera Ecclesiastica obeunda idoneis, debitè instructam habeat, quod ex omnibus Canonicatibus & Præbendis ipsius Ecclesiæ decem Canonicatus & totidem Præbendæ, quinque videlicet ex Præposituræ, nempe sinistri, & reliqui quinque ex Regis, seu dextri lateris partibus ejusdem Ecclesiæ, quos primo loco, postquam eidem Ecclesiæ de Episcopo canonicè provisum fuerit, per cessum, & ex causa permutationis, vel decessum seu quamvis aliam dimissionem, vel etiam privationis viâ amissionem quorumlibet decem Canonicorum ejusdem Ecclesiæ aut aliàs vacare contigerit, vel etiam si actu nunc quovis modo vacent, ac devoluti, & litigiosi sint, ut præmittitur, unus & una vacantia Episcopo, ratione quorum sit Capitularis, ita quod habeat locum & vocem super Decanum & reliquos Canonicos Confratres suos etiam in Capitulo; ac tres alii tribus Magistris aut Licentiatis in Theologia; & tres alii tribus Doctoribus Decretorum seu in eis Licentiatis; & reliqui tres Canonicatus & totidem Præbendæ hujusmodi tribus Nobilibus ejusdem Diocesis, etiam in Jure vel Theologia saltem ad gradum Licentiaturæ in famosa quapiam Universitate Studii Generalis cùm rigoroso examine promotis, ordine servato, in perpetuum concedi & assignari debeant; *Præbenda unica Mensæ Episcopali.*

Archidiaconatus. Quodque dictæ Ecclesiæ Archidiaconus unum & unam ex sex prioribus Canonicatibus & Præbendis perpetuò habeat & percipiat, ipsiusque Ecclesiæ Canonicus existat; & ad alios quinque priores tam Nobiles quàm non Nobiles, ut præfertur, tamen qualificati, ad reliquos verò tres Canonicatus & tres Præbendas ex reliquis novem Canonicatibus & Præbendis hujusmodi nulli nisi Nobiles & Graduati, ut præfertur, assumi possint. Ac Archidiaconus ipse, post tamen moderni seu modernorum ejusdem Ecclesiæ Archidiaconorum cessum vel decessum, plenariam jurisdictionem Archidiaconalem in universa Diœcesi Gandavensi, quam cæteri Cathedralium Ecclesiarum partium illarum Archidiaconi de jure vel consuetudine habent & habere debent, habeat. Unus verò sit Archipresbyter Civitatensis nuncupandus, qui specialem Pastorum seu Rectorum Parochianorum & *Archipresbyteratus.*

Pœnitentiaria. & Concionatorum in eadem Civitate curam habeat; alius autem ex tribus prioribus Canonicis Doctoribus, Pœnitentiarius Diœcesanus existat, qui conscientiarum populi per universam Diœcesim Gandavensem curam habeat.

PRÆTEREA apud alios duos Doctores, vel Licentiatos seniores, unum videlicet Theologiæ Professorem, alterum verò Jurisperitum, potestatem totam Diœcesim Gandavensem, ipsius Episcopi vice, vel quoties ipse id eis mandaverit, visitandi: quibus etiam reliqui Graduati quoties ad id requisiti fuerint, assistere debeant;

APUD Archidiaconum verò, & tres alios ex Graduatis hujusmodi, duos videlicet Theologos & unum Jurisperitum prædictos, Clericos ad Ordines Sacros promovendi & Rectores Parochianos quâcumque auctoritate provisos ad Curæ Pastoralis exercitium admittendi, potestas permaneat: Ita ut ipsi nullos nisi idoneos, & quantùm ad animarum curam pertinet, quod personalem facient residentiam, expressè juratos admittere valeant. Examinatores.

Ac ut in universa Diœcesi prædicta tot Archipresbyteri vel Decani Rurales deputentur, quot esse conveniet, & illi qui nunc sunt, in Officio suo cum solitis emolumentis, salvâ tamen ipsius Episcopi moderatione, remaneant.

Ac tam Archidiaconus, Archipresbyter & Pœnitentiarius quàm reliqui septem Canonici, ratione suarum Præbendarum hujusmodi consilium & operam in negotiis Ecclesiæ & Religionis ceterisque difficultatibus pro tempore emergentibus, quandò & quoties ab eodem Episcopo requisiti fuerint, tam conjunctim quàm divisim fideliter præstare teneantur, eisdem Auctoritate & tenore perpetuò statuimus & ordinamus.

Et si eidem Episcopo videbitur, ex nunc Archidiaconatum, Archipresbyteratum & Pœnitentiariam in dicta Ecclesia, in Dignitates in ipsa Gandavensi Ecclesia, non tamen post Pontificalem majores & seu Personatus, cum solitis eorum Privilegiis & prærogativis Juribusque & pertinentiis, eisdem auctoritate & tenore, perpetuò erigimus & instituimus.

Et insuper ut idem Gandavensis Episcopus, in dicta sua Civitate, quæ Caput Flandriæ existens amplitudine celebritateque nulli partium illarum Civitati cedere dinoscitur, undè statum suum juxta Pontificalis Dignitatis exigentiam commodiùs sustentet, habeat, eidem Mensæ unam mille ab omni decima, subsidio, & alio quovis ordinario & extraordinario onere, ex quavis causa etiam pro Cruciata sancta & defensione Patriæ pro tempore impositis, liberam, immunem & exemptam;

Nec non Archidiacono, Archipresbytero, Pœnitentiario, reliquisque septem Canonicis præfatis pro tempore existentibus aliam quingentorum ducatorum similium, eorum singulis videlicet quinquaginta ducatorum pensiones annuas & perpetuas, super fundis & decimis ceterisque fructibus, redditibusque & proventibus Monasterii Sancti Petri Gandavensis, ejusdem Sancti Benedicti seu alterius Ordinis, Pensiones super Abbatia S. Petri Gandavi.

quorum medietatem pensionis hujusmodi insimul, ut etiam jam accepimus, non excedunt, Episcopo seu Præsuli Gandavensi, ac Archidiacono, Archipresbytero, & Pœnitentiario, reliquisque septem Canonicis præfatis pro tempore existentibus, vel Procuratoribus suis ad id ab eis speciale mandatum habentibus respectivè, per dilecti Filii moderni Abbatis ejusdem Monasterii Sancti Petri Successores Monasterium ipsum in totum vel Commendam pro tempore obtinentes, annis singulis, pro una videlicet in Domini nostri Jesu proximi, ab obitu ipsius moderni Abbatis proximè sequente incipiendo, & alterâ medietatibus pensionum hujusmodi in S. Joannis Baptistæ Nativitatum Festivitatibus, in Civitate Gandavensi, Litteris præsentibus pro tempore existenti Abbati Monasterii Sancti Petri hujusmodi intimatis, integrè persolvendas, & quoad ipsam pensionem mille ducatorum per eundem Episcopum etiam unà cum ipsa Ecclesia Gandavensi percipiendam, Auctoritate & tenore præmissis perpetuò reservamus, constituimus & assignamus;

DECERNENTES, ipsius moderni Abbatis Successores prædictos ad integram solutionem pensionum hujusmodi Episcopo seu Præsuli Gandavensi, ac Archidiacono, Archipresbytero, Pœnitentiario, & reliquis septem Canonicis pro tempore existentibus prædictis faciendam, juxta reservationis, constitutionis & assignationis prædictarum tenorem, efficaciter & perpetuò obligatos fore. Ac volentes & eâdem Auctoritate statuentes, quod ille ex Successoribus prædictis qui in dictis Festivitatibus, vel saltem infra triginta dies illarum singulas immediatè sequentes, pensiones hujusmodi per eum tunc debitas non persolverit cum effectu, lapsis diebus eisdem, sententiam excommunicationis incurrat; à qua donec Episcopo vel Præsuli Gandavensi, ac Archidiacono, Archipresbytero, Pœnitentiario, & reliquis septem Canonicis vel eorum Procuratoribus præfatis de pensionibus hujusmodi tunc debitis respectivè integrè satisfactum aut aliàs cum ipsis super eo amicabiliter concordatum fuerit, præterquam in mortis articulo constitutus, absolutionis beneficium nequeat obtinere.

Si verò sex menses dictos triginta dies immediatè sequentes sententiam ipsam animo, quod absit, sustinuerit indurato, ex tunc, effluxis mensibus ipsis, regimine & administratione dicti Monasterii S. Petri perpetuò privatus existat, ipsumque Monasterium vacare censeatur eo ipso.

Et ut de viris spectatæ doctrinæ & probitatis ad ædificationem Ecclesiæ Dei accuratiùs prospiciatur, quod ipsi decem Canonicatus & totidem Præbendæ hâc primâ vice per Episcopum dumtaxat, qui illos eisdem Graduatis & Nobilibus alternatis vicibus conferat; & deinde illi, quoties eos futuris temporibus vacare contigerit, ad electionem Episcopi & aliorum Graduatorum prædictorum superstitum omnino pertinentes, per eos conferantur; ita quod in hujusmodi electione suffragium Episcopi non plus juris sive momenti quàm cujusvis Graduatorum eorumdem habeat; nisi vocum paritate occurrente, Graduati primâ vice assumendi per Episcopum, & deinceps eligendi.

rente,

rente; quo in casu tunc iteratum Episcopi suffragium paritatem vocum hujusmodi dirimat;

Quodque posthac iidem decem Canonicatus & decem Præbendæ sub nullis specialibus vel generalibus etiam mentalibus reservationibus, affectationibus, etiam in Corpore Juris clausis, nec non exspectativis, coadjutoriis, deputationibus, mandatis, facultatibus, indultis de providendo, commendando & aliàs disponendo, primariis vel aliis Precibus & aliis præventivis gratiis per Nos aut Romanos Pontifices pro tempore existentes, & dictam Sedem vel ejus Legatos, & consideratione contemplatione & intuitu, vel ad instantiam Imperatoris, Regum, Reginarum, Ducum, & aliorum Principum, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, & ex quacumque causa quantumlibet urgenti pro tempore factis & concessis comprehendantur; nec etiam tamquam vacantes apud Sedem præfatam aut ullâ aliâ ratione generaliter vel specialiter reservari, nec illorum vacatione per resignationem & ex causa permutationis apud Sedem eandem pro tempore occurente per Romanum Pontificem aut Sedem eamdem de illis provideri aut aliàs quoquomodo disponi possit.

Et quoniam impia hæreticorum studia temporisque malitia viros doctos ab Ecclesiis suis diutius abesse non patiuntur, quod si Canonici Graduati prædicti ab eadem Ecclesia, nisi ab Episcopo vel Capitulo præfatis missi, per duos menses abfuerint, integros suæ Præbendæ fructus illius anni amittant, ipsique fructus eidem Capitulo cedant.

Ac omnes proventus singularum Præbendarum in duas æquales partes dividantur, quarum altera pro quotidianis distributionibus, his solùm qui Divinis Officiis in Choro deservierint & inibi à principio usque ad finem, exceptâ necessitatis causâ, permanserint, ministrari debeat; nec quisquam ullâ dispensatione vel Privilegio Apostolico quacunque causâ impetrato vel concesso sese à residentia hujusmodi eximere possit;

Jus omne decem Canonicatus & decem Præbendas prædictos conferendi & de illis disponendi, vel ad alios eligendi seu nominandi ab Episcopo, & seu Præposito, & Capitulo prædictis, nec non Civitatem & Diœcesim Gandavensem prædictas, ac omnia & singula, Ecclesias, Monasteria, Prioratus, Præposituras ceteraque Beneficia Ecclesiastica cum cura & sine cura, secularia & quorumvis Ordinum Regularia, & alia pia loca in illis consistentia, nec non jus illa conferendi & de illis providendi, ac aliàs quomodolibet disponendi, nec non visitandi, corrigendi, puniendi, aliaque jura, fructus, redditus & proventus, res & bona quæcumque per quoscumque Archiepiscopos ac Episcopos in eisdem Civitate & Diœcesi Gandavensi Ordinario jure haberi & percipi solita, ab illis eorumque Diœcesi & Mensis Archiepiscopalibus & Episcopalibus, ita quod ipsi se deinceps in illis aliquatenus intromittere, ullamve actionem prætendere nequeant, aliisque ad quos spectat, post promotionem primi Episcopi Gandavensis hujusmodi, perpetuò auferentes & amoventes; ac jus decem Canonicatuum & Præbendarum conferendorum in præmissum electionis modum immutantes, ac ad Episcopum & novem Canonicos Graduatos præfatos; reliqua verò abdicata & amota præmissa ad eosdem Episcopum Gandavensem ejusque Mensam transferentes, ac abdicata, amota, immutata & translata esse; sicque in præmissis omnibus & singulis per quoscumque Judices Ordinarios & Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, in quavis causa & instantia, sublatâ eis & eorum cuilibet quâvis aliter judicandi & interpretandi facultate & authoritate, judicari & definiri debere, ac quicquid secus super his à quoquam quâvis auctoritate scienter vel ignoranter attentari contigerit, irritum & inane decernimus.

Quocirca Venerabilibus Fratribus nostris Archiepiscopo Mechliniensi & Attrebatensi & Feltrensi Episcopis per Apostolica Scripta motu simili mandamus, quatenus ipsi, vel duo aut unus eorum, per se vel alium seu alios, præsentes Litteras & in eis contenta quæcumque, ubi & quando opus fuerit, ac quoties pro parte Episcopi, Archidiaconi, Archipresbyteri, Pœnitentiarii, Canonicorum, & aliorum prædictorum fuerint requisiti, solemniter publicantes, eisque in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes faciant Authoritate nostrâ illos, suppressione, extinctione, applicatione, approbatione, statuto, ordinatione, aliisque præmissis pacificè frui & gaudere, ac easdem præsentes & in eis contenta quæcumque firmiter observari; necnon pensiones prædictas Episcopo vel Præsuli Gandavensi, ac Archidiacono, Archipresbytero, Pœnitentiario, & aliis septem Canonicis respectivè, vel eorum Procuratoribus prædictis, juxta reservationis, constitutionis & assignationis, ac Decreti prædictorum continentiam & tenorem integrè persolvi;

Non permittentes eos desuper per quoscumque quomodolibet indebitè molestari, perturbari, vel impediri aut inquietari; & nihilominus quemlibet ex Abbatis Monasterii Sancti Petri Successoribus prædictis, quem hujusmodi excommunicationis sententiam eis incurrisse constiterit, quoties super hoc pro parte Episcopi sive Præsulis, ac Archidiaconi, Archipresbyteri, Pœnitentiarii, & Canonicorum prædictorum fuerint requisiti, tamdiu Dominicis & aliis Festivis diebus in Ecclesiis, dum major inibi populi multitudo ad divina convenerit, excommunicatum publicè nuncient & faciant ab aliis nunciari ac ab omnibus arctiùs evitari, donec Episcopo seu Præsuli, ac Archidiacono, Archipresbytero, Pœnitentiario & Canonicis præfatis de pensionibus hujusmodi tunc debitis respectivè fuerit integrè satisfactum, ipseque excommunicatus ab excommunicationis sententia hujusmodi absolutionis beneficium meruerit obtinere. Contradictores quoslibet & rebelles ac præsentibus non parentes quoad reliqua præmissa, sub excommunicationis latæ sententiæ ac privationis Beneficiorum & officiorum Ecclesiasticorum, inhabilitatisque ad illa & alia imposterum obtinenda, ita quod

quod Beneficia & officia hujusmodi tamquam per privationem legitimè & canonicè factam vacantia ab aliis impetrari & per locorum Ordinarios liberè conferri possint, aliasque sententias, censuras, & pœnas tam Ecclesiasticas quàm pecuniarias arbitrio suo imponendas, moderandas & applicandas, eo ipso incurrendas, eâdem Auctoritate nostrâ, appellatione postpositâ, compescendo, nec non legitimis super his hujusmodi servatis processibus, sententias, censuras & pœnas ipsas, etiam iteratis vicibus aggravando, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis;

NON obstantibus voluntate ac statuto & ordinatione nostris prioribus, & aliis præmissis, ac aliâ nostrâ de non tollendo jus quæsitum, nec non Lateranensis Concilii novissimè celebrati, uniones perpetuas, nisi in casibus à jure permissis fieri prohibentis, ac piæ mem. Bonifacii Papæ VIII. etiam Prædecessoris nostri, quâ cavetur, ne quis extra suam Civitatem vel Diœcesim, nisi in certis exceptis casibus & in illis ultra unam dietam à fine suæ Diœcesis ad judicium evocetur, seu ne judices à Sede Apostolica deputati extra Civitatem vel Diœcesim, in quibus deputati fuerint, contra quoscumque procedere, aut alii vel aliis vices suas committere præsumant; & de duabus dietis, in Concilio Generali editâ, dummodo ultra tres diëtas aliquis tenore præsentium ad judicium non trahatur, aliisque Apostolicis ac in Provincialibus & Synodalibus Conciliis editis, generalibus vel specialibus Constitutionibus & Ordinationibus, ac Monasterii, Ordinis, & Ecclesiæ Gandavensis prædictorum juramento, confirmatione Apostolicâ, vel quâvis firmitate aliâ roboratis statutis & consuetudinibus,

NEC non Concordatis dudum inter Sedem prædictam & Nationem Germanicam desuper initis, Privilegiis quoque, Indultis, & Litteris Apostolicis Ecclesiæ, Monasterio, & Ordini prædictis, eorum Superioribus, Capitulo, Conventui & personis, sub quibuscumque tenoribus & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis aliisque efficacioribus & efficacissimis clausulis irritantibusque & aliis decretis, & super electionibus faciendis, ac aliàs quomodolibet concessis, ac etiam iteratis vicibus approbatis & innovatis:

NEC non quibusvis specialibus & generalibus reservationibus, expectativis, & aliis gratiis, & in Canonicos creationibus, aliisque unionibus, & perpetuis absque consensu Coadjutorum deputationibus, nominationibus, citra accessus & regressus facultatibus, mandatis, indultis & concessionibus, quibusvis personis, cujuscumque Dignitatis, statûs, gradûs & conditionis existentibus, etiam Cardinalatûs honore fulgentibus, ac Nostris etiam antiquis & descriptis familiaribus, & continuis commensalibus, ac Prælatis domesticis, nec non Romanæ Curiæ Officialibus, etiam officia sua actu exercentibus, ex quavis quantumlibet grandi causa, consideratione, intuitu vel respectu, etiam Imperatoris, Regum, Ducum, & aliorum Principum comtemplatione, ac cum quibusvis antelationibus, prærogativis, & decretis, etiam irritantibus, & clausulis derogatoriarum derogatoriis, etiam præsentibus derogantibus, etiam motu & scientiâ similibus ac aliàs quomodolibet concessis; quos & quorum tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus, pro sufficienter expressis habentes, eorumque omnium vim & effectum quoad præmissa omnino suspendimus, & in præmissis effectum sortiri, aut locum sibi vendicare non posse neque debere, decernimus;

ILLISQUE, nec non Privilegiis, Indultis & Litteris Apostolicis, illis & aliis quibusvis per quoscumque Romanos Pontifices Prædecessores nostros, ac Nos Sedemque prædictam, etiam per viam generalis legis & statuti perpetui, nec non initi & stipulati contractûs seu quasi, & aliàs sub quibuscumque tenoribus & formis ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, efficacissimis & insolitis clausulis, irritantibusque & aliis Decretis, etiam consideratione, intuitu, contemplatione vel ad instantiam præmissorum, & quorumcumque aliorum, seu motu, scientiâ & potestatis plenitudine similibus, & consistorialibus ac aliàs quomodocumque, qualitercumque & quotiescumque concessis, confirmatis, & etiam iteratis vicibus innovatis & concedendis & innovandis;

QUIBUS omnibus, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso, & formâ in illis traditâ observatâ, inserti forent præsentibus, pro sufficienter expressis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hâc vice dumtaxat specialiter & expresse motu simili derogamus contrariis quibuscumque:

AUT si aliquide Dignitatibus Ecclesiæ Gandavensis speciales vel aliis Beneficiis Ecclesiasticis in illis partibus generales dictæ Sedis vel Legatorum ejus Litteras impetraverint, etiamsi per eas ad inhibitionem, reservationem & decretum, vel aliàs quomodolibet sit processum; quas quidem Litteras & processus per eosdem habitos, & inde secuta quæcumque ad Præposituram hujusmodi volumus non extendi: sed nullum per hoc eis quoad assecutionem Dignitatum vel Beneficiorum aliorum præjudicium generari:

AUT si Abbati & Conventui ac Capitulo prædictis vel quibusvis communiter vel divisim ab eadem sit Sede indultum, quod ad præsentationem vel solutionem pensionis alicujus minimè teneantur, & ad id compelli, aut quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint, quodque de Dignitatibus Ecclesiæ Gandavensis hujusmodi vel aliis Beneficiis Ecclesiasticis ad eorum collationem, provisionem, præsentationem, electionem, seu quamvis aliam dispositionem, conjunctim vel separatim spectantibus, nulli valeat provideri per Litteras Apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de Indulto hujusmodi mentionem, & quibuslibet aliis Privilegiis, Indulgentiis & Litteris Apostolicis generalibus vel specialibus, quorumcumque tenorum existant, per quæ præsentibus non expressa vel totaliter non inserta effectus earum impediri valeat quomodolibet

modolibet vel differri, & de quibus quorumque totis tenoribus habenda sit in nostris Litteris mentio specialis.

NULLI ergò omnino hominum liceat hanc Paginam nostræ suppressionis, extinctionis, applicationis, appropriationis, inhibitionis, decreti, statuti, ordinationis, erectionis, institutionis, reservationis, constitutionis, assignationis, voluntatis, abdicationis, amotionis, immutationis, translationis, mandati, suspensionis, & derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire: si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

1561. DATUM Romæ apud Sanctum Marcum Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo primo, septimo Idus Augusti, Pontificatûs nostri anno secundo.

SIC signatum à dextro latere, FOED. CARDINALIS CÆSIUS. A sinistro, CÆSAR GLORIERIUS. Et inferiùs, A. DE ALEXIIS.

POST quarum quidem Litterarum Apostolicarum præinsertarum præsentationem, & receptionem, Nobis & per Nos, ut præmittitur, factas, fuimus pro parte præfati Reverendissimi D. Episcopi Gandavensis, Principalis, in eisdem Litteris Apostolicis principaliter nominati, tam suâ quàm aliorum in præinserta Bulla contentorum, debita cum instantia requisiti, quatenùs ad executionem earumdem Litterarum Apostolicarum & contentorum in eisdem procedere vellemus & dignaremur, juxta traditam seu directam per eas à dicta Sede Apostolica Nobis formam.

Nos igitur Franciscus Richardot, Episcopus, Judex & Executor præfatus, attendentes requisitionem hujusmodi fore justam, & rationi consonam, volentesque Mandatum Apostolicum supradictum Nobis in hac parte directum reverenter exequi, ut tenemur, idcircò Auctoritate Apostolicâ Nobis commisâ, & quâ fungimur in hac parte, præfatas Litteras Apostolicas, huncque nostrum Processum, ac omnia & singula in eis contenta, vobis omnibus & singulis supradictis communiter vel divisim intimamus, insinuamus, & notificamus; ac ad vestram & cujuslibet vestrûm notitiam deducimus, & deduci volumus per præsentes: & nihilominùs vos omnes & singulos supradictos, ad quos noster præsens Processus dirigitur, tenore præsentium requirimus, & monemus primò, secundò, tertiò & peremptoriè; ac vobis & vestrûm cuilibet in solidum in virtute sanctæ obedientiæ, & sub infrascriptis sententiarum pœnis districtè præcipiendo mandamus, quatenùs infrà sex dierum spatium post præsentationem seu notificationem dictarum Litterarum Apostolicarum, & præsentis nostri Processûs, & requisitionem vobis & cuilibet vestrum pro parte præfati Reverendissimi D. Episcopi Gandavensis, suorumque in eodem Episcopatu Successorum, & Archidiaconi, Archipresbyteri, & Pœnitentiarii, & septem Canonicorum prædictorum factam, immediatè sequentium, quorum sex dierum duos pro primo, duos pro secundo, & reliquos duos dies pro tertio & peremptorio termino ac monitione Canonica assignamus, easdem Litteras Apostolicas præinsertas ac in eis contenta quæcumque, ubi, quando & quoties expediens & opus fuerit, solempniter publicetis, & quilibet vestrum publicet, & firmiter observari faciat; ac præfatis Reverendissimo Episcopo Gandavensi, Archidiacono, Archipresbytero, Pœnitentiario, septemque Canonicis prædictis pro tempore existentibus, in præmissis omnibus & singulis efficacis defensionis præsidio assistentes, assignationem limitum Diœcesis & Episcopatûs Gandavensis, suppressionem, extinctionem, applicationem & appropriationem, decretum, inhibitionem, concessionem, & affectationem Canonicatuum & Præbendarum, statutum, & collationem, electionem, ordinationem, pensionem, reservationem, abdicationem, translationem, decretum aliaque præmissa in præinsertis Litteris contenta quæcumque, suum plenarium effectum sortiri, ac ab omnibus inviolabiliter observari quilibet vestrum faciat, præfatosque Reverendissimum Dominum Episcopum Gandavensem & singulos quos præinsertæ Litteræ Apostolicæ concernunt, iisdem præmissis pacificè uti, frui, & gaudere;

NEC non pensiones prædictas mille & quingentorum ducatorum, in præinsertis Litteris Apostolicis expressas, & reservatas super fructibus, & proventibus Monasterii prædicti Sancti Petri Gandavensis, Ordinis Sancti Benedicti, eidem Reverendissimo D. Episcopo Gandavensi suisque Successoribus, ac Archidiacono, Archipresbytero, Pœnitentiario, & aliis septem Canonicis respectivè, vel eorum Procuratoribus prædictis, juxta reservationis, constitutionis & assignationis ac decreti prædictorum continentiam & tenorem, integrè persolvi, & satisfieri mandetis; non permittentes eos desuper per quoscumque contra prædictarum Litterarum tenorem quomodolibet impediri, molestari vel perturbari, neque molestetis, inquietetis aut perturbetis. Et insuper vos Dominum Abbatem, Priorem & Conventum Monasterii Sancti Petri Gandavensis, & Successores vestros supradictos & vestrûm quemlibet in solidum tenore præsentium requirimus & monemus primò, secundò, tertiò & peremptoriè, communiter vel divisim, ac vobis & vestrûm cuilibet in virtute sanctæ Obedientiæ, & ultra singulas censuras & pœnas in præinsertis Litteris Apostolicis contentas, sub infrascriptis singularum pœnis districtè præcipientes,

MANDAMUS, quatenus infra terminos in prædictis insertis Litteris Apostolicis contentos & assignatos, quos vobis & vestrum cuilibet pro omni dilatione terminoque peremptorio, ac monitione Canonicâ assignamus, pensiones annuas percipiendas iisdem Reveren.mo D. Episcopo Gandavensi, Archidiacono, Archipresbytero, Pœnitentiario, & septem Canonicis pro tempore existentibus, vel Procuratoribus suis

ſuis legitimis ad hoc ab eis ſpeciale mandatum habentibus in loco & terminis in præinſertis Litteris deſignatis, & juxta illarum reſervationem, conſtitutionem & aſſignationem præinſertarum Litterarum prædictarum; Decretique prælibati Sanctiſſimi Domini noſtri Papæ in dictis præinſertis Litteris appoſiti continentiam & tenorem, in perpetuum integrè perſolvatis, & perſolvi faciatis, & quilibet veſtrum perſolvat realiter & cum effectu.

Quod ſi fortè præmiſſa omnia & ſingula non adimpleveritis, ſeu diſtuleritis contumaciter adimplere, mandatiſque & monitionibus noſtris hujuſmodi, imò veriùs Apoſtolicis, non parueritis realiter & cum effectu; Nos in vos omnes & ſingulos ſupradictos, qui culpabiles fueritis in præmiſſis, & generaliter in contradictores quoſlibet & rebelles, ac impedientes præfatos Reverendiſſimum Epiſcopum Gandavenſem, Archidiaconum, Archipresbyterum, Pœnitentiarium & alios ſeptem Canonicos pro tempore exiſtentes, aut alios quos præinſertæ Litteræ Apoſtolicæ concernunt, vel eorum aliquos, aut eorum Procuratores ſuper præmiſſis in aliquo ipſos impedientes, dantes auxilium, conſilium vel favorem, publicè vel occultè, directè vel indirectè, quovis quæſito colore, cujuſcumque dignitatis, ſtatûs, gradûs, ordinis vel conditionis exiſtant, ex nunc prout ex tunc & ex tunc prout ex nunc, ſingulariter in ſingulos, prædictâ ſex dierum canonicâ monitione præmiſsâ, appellatione poſtpoſitâ, excommunicationis, in Capitula verò, Conventus & Collegia quæcumque forſan in his delinquentia, ſuſpenſionem à Divinis, & in ipſorum delinquentium & rebellium Eccleſias, Monaſteria, & Capellas Interdicti Eccleſiaſtici ſententias ferimus in his Scriptis & etiam promulgamus.

Vobis verò Reverendis in Chriſto Patribus & Dominis Cameracenſi & Trajectenſi Archiepiſcopis, & Tornacenſi Epiſcopo præfatis dumtaxat exceptis, quibus ob reverentiam veſtrarum Pontificalium Dignitatum deferimus in hac parte, ſi contrà præmiſſa vel ipſorum aliquid feceritis, ſeu fieri mandaveritis per vos, vel per ſubmiſſas perſonas, publicè vel occultè, directè vel indirectè, quovis quæſito colore, ex nunc prout ex tunc & ex tunc prout ex nunc, prædictâ ſex dierum canonicâ monitione præmiſsâ ingreſſus Eccleſiarum interdicimus in his Scriptis. Si verò hujuſmodi interdictum per alios ſex dies præfatos ſex immediatè ſequentes ſuſtinueritis, Vos in his Scriptis ſimili monitione canonicâ præmiſsâ ſuſpendimus à Divinis. Verùm ſi præfatas interdicti & ſuſpenſionis ſententias per alios ſex dies præfatos duodecim immediatè ſequentes animis (quod abſit) ſuſtinueritis induratis, vos & veſtrûm quemlibet ex nunc prout ex tunc & ex tunc prout ex nunc, hujuſmodi canonicâ monitione præmiſsâ, in eiſdem Scriptis excommunicationis ſententiæ Authoritate Apoſtolicâ præfatâ innodamus.

Cæterum cum ad executionem præmiſſorum ulteriùs faciendam nequeamus quoad præſens perſonaliter intereſſe, pluribus aliis arduis negotiis præpediti, univerſis & ſingulis Dominis Abbatibus, Prioribus, Præpoſitis, Decanis, Archidiaconis, Cantoribus, Succentoribus, Theſaurariis, Scholaſticis, Cuſtodibus, Sacriſtis tam Cathedralium quàm Collegiatarum Canonicis, Parochialiumque Eccleſiarum Rectoribus ſeu Loca-tenentibus eorumdem, Plebanis, Vice-Plebanis, Vicariis perpetuis, Capellanis, Curatis & non Curatis, Altariſtis, Presbyteris, Clericis, ceteriſque Viris Eccleſiaſticis in quibuſcumque Dignitatibus, gradibus vel officiis conſtitutis, Notariiſque & Tabellionibus publicis quibuſcumque per Provincias, Civitates & Dioceſes prædictas ac aliàs ubilibet conſtitutis, & eorum cuilibet in ſolidum, ſuper ulteriore executione dicti Mandati Apoſtolici atque noſtri facienda, Authoritate Apoſtolicâ ſupradictâ, plenariè tenore præſentium committimus vices noſtras, donec eas ad Nos ſpecialiter & expreſsè duxerimus revocandas.

Quos & eorum quemlibet in ſolidum eiſdem authoritate & tenore requirimus, & monemus primò, ſecundò, tertiò & peremptoriè, communiter, & diviſim; eiſque & eorum cuilibet in virtute ſanctæ Obedientiæ, & ſub excommunicationis pœna, quam in eos & eorum quemlibet, dictâ ſex dierum canonicâ monitione præmiſsâ, ferimus in his Scriptis, niſi fecerint quæ mandamus, diſtrictè præcipiendo mandantes, quatenus ipſi & eorum ſinguli viſis & receptis præſentibus, & poſtquam pro parte præfatorum Reverediſſimi Domini Epiſcopi Gandavenſis, Archidiaconi, Archipresbyteri, Pœnitentiarii & ſeptem aliorum Canonicorum pro tempore exiſtentium principalium, ſeu cujuſlibet eorum, vigore præſentium fuerint requiſiti, ſeu aliquis eorum fuerit requiſitus:

Ita tamen quod in his exequendis unus eorum alterum non expectet, nec alter per alium ſeu pro alio quovis modo ſe excuſet, ad vos omnes & ſingulos ſupradictos, perſonaſque & loca, de quibus, quando & quoties expediens fuerit, perſonaliter accedant, ſeu accedat, & præfatas præinſertas Litteras Apoſtolicas, huncque noſtrum Proceſſum, ac omnia & ſingula in eis contenta, vobis omnibus & ſingulis ſupradictis legant, intiment, inſinuent, & fideliter publicari procurent. Ac iiſdem Dominis Epiſcopo Gandavenſi, Archidiacono, Archipresbytero, Pœnitentiario, & ſeptem aliis Canonicis principalibus reſpectivè in omnibus præmiſſis efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes, præfatas Litteras Apoſtolicas præinſertas & in eis contenta quæcumque ſuum plenarium effectum ſortiri, ac ab omnibus firmiter obſervari, præfatoſque Dominos Epiſcopum Gandavenſem, Archidiaconum, Archipresbyterum, Pœnitentiarium, & ſeptem alios Canonicos, prout quemlibet eorum concernit, eorumque Succeſſores, aſſignatione limitum Diœceſis & Epiſcopatûs Gandavenſis, ſuppreſſione, extinctione, applicatione & appropriatione, decretis, inhibitionibus, conceſſione & affectatione Canonicatuum & Præbendarum,

rum, statutorum & ordinationum, pensione, reservatione, abdicatione, translatione, aliisque præmissis in præinsertis litteris Apostolicis contentis pacificè uti, potiri, frui & gaudere; ac pensiones annuas & perpetuas prædictas Episcopo vel Præsuli Gandavensi, ac Archidiacono, Archipresbytero, Pœnitentiario & aliis septem Canonicis respectivè pro tempore existentibus vel eorum Procuratoribus prædictis, in loco & terminis, in dictis præinsertis Litteris Apostolicis designatis, juxta reservationis, constitutionis, assignationis ac decreti præexistentium, ac præinsertarum Litterarum Apostolicarum vim, formam, continentiam & tenorem integrè persolvi in perpetuum faciant, & quilibet eorum persolvi faciat realiter & cum effectu.

Et nihilominus quemlibet ex Abbate, Priore, & Religiosis Conventûs & Monasterii Sancti Petri Gandavensis, & Successoribus præfatis, quem hujusmodi excommunicationis sententiam incurrisse eis constiterit, quoties super hoc ex parte Episcopi seu Præsulis Gandavensis, Archidiaconi, Archipresbyteri, Pœnitentiarii & aliorum septem Canonicorum principalium pro tempore existentium, tam conjunctim quàm divisim fuerint requisiti, tamdiu Dominicis & Festivis diebus in Ecclesiis eorum, dum major inibi populi multitudo ad Divina convenerit, excommunicatum publicè nuntient, & faciant ab aliis nuntiari, ac ab omnibus arctiùs evitari, donec Episcopo seu Præsuli, ac Archidiacono, Archipresbytero, Pœnitentiario & Canonicis præfatis principalibus vel Procuratoribus suis prædictis de pensionibus tunc debitis respectivè fuerit integrè satisfactum; ipseque excommunicatus ab hujusmodi excommunicationis sententia absolutionis beneficium à Nobis vel Superiori nostro meruerit obtinere.

Non permittentes eosdem Episcopum, Archidiaconum, Archipresbyterum, Pœnitentiarium & alios septem Canonicos pro tempore existentes, super præmissis omnibus & singulis per quoscumque contra præinsertarum Litterarum Apostolicarum tenorem quomodolibet impediri, molestari, vel perturbari. Contradictores quoslibet & rebelles ac præsentibus non parentes quoad reliqua præmissa, sub sententiis, censuris & pœnis in eisdem Litteris Apostolicis præinsertis contentis & comminatis dictâ Authoritate Apostolicâ, appellatione postpositâ, compescendo; invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis; & generaliter omnia & singula Nobis in hac parte commissa plenariè & integrè exequantur juxta prædictarum Litterarum Apostolicarum præinsertarum & præsentis nostri Processûs continentiam & tenorem.

Ita tamen, quod in his exequendis dicti Subdelegati nostri, vel quicumque alius seu alii, nihil in præjudicium dictorum Dominorum Episcopi Gandavensis, Archidiaconi, Archipresbyteri, Pœnitentiarii, & septem Canonicorum & aliorum quorumcumque, quos dictæ præinsertæ Litteræ Apostolicæ quomodolibet concernere poterunt, attentare valeant quomodolibet in præmissis, neque in Processibus per Nos habitis, aut sententiis per Nos latis, absolvendo vel suspendendo aliquid immutare. In cæteris autem quæ eisdem Domino Episcopo Gandavensi & aliis principalibus nocere possunt seu quomodolibet obesse, præfatis Subdelegatis nostris & quibuslibet aliis potestatem omnimodam denegamus.

Et si contingat Nos super præmissis in aliquo procedere, de quo Nobis potestatem omnimodam reservamus, non intendimus propterea commissionem nostram hujusmodi in aliquo revocare, nisi de revocatione ipsa specialem & expressam in nostris Litteris fecerimus mentionem. Præfatas quoque Litteras Apostolicas huncque nostrum Processum, ac omnia & singula hujusmodi negotium tangentia, volumus penes dictum Episcopum Gandavensem, & reliquos Principales seu eorum Procuratores remanere, & non per vos aut aliquem vestrûm seu quemcumque alium contra eorum voluntatem quomodolibet detineri.

Contrarium verò facientem præfatis nostris sententiis, prout per Nos in Scriptis latæ sunt, prædictâ canonicâ monitione præmissâ, ipso facto volumus subjacere.

Mandamus tamen copiam fieri de præmissis eam petentibus, & habere debentibus, petentium quidem sumptibus & expensis. Absolutionem verò omnium & singulorum qui præfatas nostras sententias aut earum aliquam incurrerint, seu incurrerit quoquo modo, Nobis vel Superiori nostro tantùmmodo reservamus.

In quorum omnium & singulorum fidem & testimonium præmissorum præsentes Litteras, sive præsens publicum Instrumentum, Processum nostrum hujusmodi in se continentes sive continens exinde fieri, & per Notarium publicum infrascriptum subscribi & publicari mandavimus, nostrique Sigilli, quo in similibus utimur, jussimus & fecimus appensione communiri.

Datum & actum Duaci anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo octavo, die 1568. mensis Octobris vigesimâ sextâ, præsentibus Venerabilibus Viris Dominis & Magistris Petro Mouchet utriusque Juris Doctore Sanctæq; Sedis Apostolicæ Prothonotario, ac Canonico Atrebatensi, & Magistro Antonio Marie Presbytero Capellano Atrebatensi, Testibus ad præmissa vocatis atque rogatis. *Inferiùs habebatur Testimonium Notarii publici.*

Gandavensis Ecclesia Cathedralis S. Amando Tungrensi seu Trajectensi ad Mosam Episcopo, Belgiique nostri Apostolo, circa annum 630. exordium debet. Is S. Bavonem virum opulentum excitavit, ut in honorem S. Petri Monasterium erigeret, quod postmodum S. Bavonis nomen induit: ibique S. Amandus non Monachos initio, sed Clericos sæculares simul viventes collocavit.

Cumque illi à primæva sua sanctimonia degenerare, ac licentiùs vivere inciperent; amotis illis, Monachos Ordinis S. Benedicti substituit, dato illis Abbate Florberto, raræ pietatis Viro; qui primus utriusque simul Cœnobii S. Petri, aliàs Bavonis, Gandavensis & Blandiniensis, curam & administrationem gessit.

Crevit itaque hoc Monasterium, tum per varias Principum largitiones, (quarum plurimas supra recitavit Miræus, uti ex Indice videbitur) tum per Viros sanctimoniâ & doctrinâ conspicuos, usque ad annum 851, quo per Normannos aliosque Barbaros exustum ac devastatum

tum, Monachis in Gallia exulantibus, per annos quàmplurimos jacuit in ruinis.

Tandem pristino decori restitutum circa annum 940, perduravit usque ad annum 1536, quo Monachi, authoritate Pauli III. Pontificis, per Bullam supra editam pag. 1051. mutatâ veste, factâque in votis dispensatione, facti sunt Canonici sæculares: ad instantiam Caroli V. Imperatoris & Comitis Flandriæ, qui Urbem suam natalem hoc insigni Capitulo condecorari desiderabat.

Sic ex universo Monasterii corpore, primò Dignitas Abbatialis, quam possidebat Lucas Munich, mutata fuit in Præposituram sæcularem. In locum Prioris Decanus, in locum Præpositi Cantor, in locum Regularis Thesaurarii sæcularis, & loco Præpositi de Papinglo Scholasticus, veluti totidem Dignitates, sunt constituti: ac præterea viginti quatuor Canonicatus & Præbendæ. Vide pag. 1052.

Cum autem anno 1540. locus antiqui Monasterii S. Bavonis, ad Schaldis & Lisæ confluentem situs, Carolo V. Cæsari videretur arci ad custodiam Urbis excitandæ percommodus; ex Decreto Alexandri Farnesii S. R. E. Cardinalis atque Legati Apostolici, supra exhibito pag. 1055. translatum fuit novellum hoc Canonicorum Collegium cum omnibus bonis, ornamentis &c. ad Parochialem S. Joannis.

Accessit eodem anno 1540. consensus Pauli III. Pontificis qui per Bullam supra editam pag. 1059. nomen & titulum S. Joannis deinceps in titulum S. Bavonis mutari voluit. Carolus V. Imperator varias eidem Capitulo Ordinationes super observatione Cultûs Divini sequenti anno 1541. præscripsit; ut supra videre est pag. 1056, uti & pag. 1061. Processum fulminatum à Philippo Nigrio, tunc Præposito S. Pharaildis Gandavi, Bullarum Apostolicarum Executore.

Exinde, Philippo II. Hispaniarum Rege Catholico Flandriæque Comite petente, Paulus IV. Pontifex Collegiatam B. Bavonis Ecclesiam in Cathedralem evexit; cujus Bullam edidit Miræus supra pag. 472.

Dein Pius IV. Pontifex Pauli IV. Successor anno 1560. aliam Bullam edidit (de qua supra pag. 1066.) quâ novo Episcopatui Gandavensi limites dotemque præscripsit, tribus aliis Dignitatibus, Archidiaconatûs, Archipresbyteratûs & Pœnitentiariæ, ad quinque priores adjectis; quibus, uti & Episcopo, pensionem notabilem ab Abbatia S. Petri seu Blandiniensi persolvendam adjudicavit.

Præterea pro dote Episcopi suppressa fuit Dignitas Præpositi seu Abbatis sæcularis, quâ tunc etiamnum gaudebat Lucas Munich, Coadjutorem habens Viglium ab Aytta Zuichemium, Sanctioris Consilii Præsidem, & Aurei Velleris Cancellarium.

Postmodum verò, S. Pius V. Pontifex anno 1570, consentientibus Cornelio Jansenio primo Episcopo, & præfato Viglio, Bullam edidit (infra recensendam) quâ nova erecta fuit Præpositura, quæ tamen erat longè minorum proventuum, ad nominationem Comitis Flandriæ. Hâc Dignitate primò investitus fuit Bucho ab Aytta, antea Archidiaconus Cathedralis Iprensis, Viglii Nepos, Coadjutor, ac deinde Successor.

EPISCOPI GANDAVENSES.

I. CORNELIUS JANSENIUS, Hulstensis Flander, S. T. Doctor in Academia Lovaniensi, ibique Præses Majoris Collegii Theologorum, & ad S. Jacobum Decanus, quondam etiam ad S. Martinum Cortraci Pastor, & ad Concilium Tridentinum à Philippo II. Hispaniarum Rege missus, consecratus fuit Lovanii primus Episcopus Gandavensis anno 1568. à Francisco Sonnio Episcopo Sylvæducensi, Vir Scriptis & eruditione clarissimus, obiit Gandavi 11. Aprilis 1576, ætatis 66.

JOANNES FUNCK, Amersfortius Batavus, J. U. D. à Philippo II. Hispaniarum Rege nominatus fuit anno 1584. secundus Episcopus Gandavensis, cum fuisset antea Præpositus & Archidiaconus Ecclesiæ Collegiatæ B. M. V. Ultrajecti, nec non Præpositus Collegiatarum S. Severini & B. M. V. ad Gradus Coloniæ, item Abbas Sæcularis B. M. V. Namurci. Erat insuper Sanctioris Consilii Belgici apud Regem Madriti Consiliarius & Sigillifer, & Cancellarius Ordinis Aurati Velleris. Sed dum consecrandus in Belgium proficiscitur, præmaturè obit Monzonii in Arragonia 10. Octobris 1585.

MATTHÆUS RUCKEBUSCH, Casletanus Flander, J. U. L. & Professor in Academia Lovaniensi, ibique Præses Collegii S. Donatiani; inde Canonicus & Decanus atque Vicarius Generalis Ecclesiæ Metropolitanæ Cameracensis, à Rege Hispan. similiter nominatus ad hunc Episcopatum; dum confirmationis Litteras Româ expectat, moritur Montibus Hannoniæ 19. Aprilis 1586.

II. GUILIELMUS DAMASI LINDANUS, Dordracenus Batavus, S. T. Doctor in Academia Lovaniensi, antea primus Episcopus Ruræmundensis, translatus est anno 1588. ad Episcopatum Gandavensem: sed quinto sui regiminis mense è vivis ereptus fuit die 2. Novembris 1588, ætatis anno 63. Vide supra pag. 488.

III. PETRUS DAMANT, Mechliniensis, Frater Nicolai Cancellarii Brabantiæ, Cathedralis Ecclesiæ Gandavensis Decanus, Præpositus Ecclesiarum Collegiatarum S. Salvatoris Ultrajecti, & S. Pharaildis Gandavi, consecratus est tertius Gandensium Præsul 14. Octobris 1590. Vitâ functus 14. Septembris 1609. ætatis anno 79.

IV. CAROLUS MASIUS, Bruxellensis, Frater Engelberti Præsidis Consilii Sanctioris Bruxellæ, è Decano Cathedralis Antverpiensis tertius Episcopus Iprensis; anno 1610. translatus ad Cathedram Gandavensem, ibidem obiit 21. Maii 1612. ætatis anno 53.

V. HENRICUS FRANCISCUS VANDER BURCH, Gandavensis, J. U. L. Joannis Sanctioris Consilii Præsidis Filius, è Decano & Vicario Generali Metropolitanæ Mechliniensis, consecratus fuit Episcopus Gandavensis 17. Februarii 1613. in Choro Ecclesiæ suæ Cathedralis per Archiepiscopum Mechliniensem, assistentibus Brugensi & Iprensi Episcopis. Anno 1616. translatus ad Archiepiscopatum Cameracensem, obiit 23. Maii 1644, ætatis anno 77.

VI. JACOBUS BOONEN, Antverpiensis, J. U. L. Metropolitanæ Ecclesiæ Mechliniensis Decanus, & in Supremo Senatu Ecclesiasticus Consiliarius, die 5. Februarii 1617. consecratus fuit Episcopus Gandensis in Æde Metropolitana Mechliniensi, per Archiepiscopum Hovium, assistentibus Episcopis Sylvæducensi & Antverpiensi. Anno 1620. transiit ad Archiepiscopatum Mechliniensem, & obiit 30. Julii 1655. Vide supra pag. 617.

VII. ANTONIUS TRIEST, origine Gandavensis, J. U. L. antea quintus Brugensium Episcopus, translatus ad Cathedram Gandensem anno 1622, ibidem obiit 28. Maii 1657. ætatis 80. Vide pag. 918.

VIII. CAROLUS VANDEN BOSCH, Bruxellensis, J. U. L. nonus Brugensium. Episcopus, transiit anno 1660. ad Episcopatum Gandavensem, ibique obiit 5. Aprilis 1665. Vide pag. 914.

IX. EUGENIUS ALBERTUS D'ALLAMONT, Baro de Busy, d'Allamont &c: antea quintus Episcopus Ruræmundensis, nec non Vicarius Apostolicus Sylvæducensis Episcopatûs, in Cathedra Gandavensi exceptus fuit 28. Octobris 1666. Obiit Madriti Augusti 28. 1673. ætatis anno 64. Vide supra pag. 488. & corrige annum ejus obitûs.

X. FRANCISCUS VAN HORENBEECK Bruxellensis, J. U. L. Ecclesiæ Collegiatæ S. Petri Lovanii Decanus, ibique Præses Collegii Craendonck, consecratus Bruxellis 25. Julii 1677. ab Archiepiscopo Mechliniensi, assistentibus Brugensi & Ruræmundensi Episcopis. Obiit Gandavi 4. Januarii 1678. ætatis anno 49.

XI. IGNATIUS AUGUSTINUS DE GROBBENDONCK, J. U. L. nonus Episcopus Namurcensium, translatus Gandavum anno 1679. mortuus ibidem 31. Maii 1680. ætatis suæ anno 55.

XII. ALBERTUS DE HORNES, Comes de Hautekercke, J. U. L. Cathedralis Gandavensis Præpositus, consecratur in eadem Ecclesia 22. Julii 1681. per Archiepiscopum Mechliniensem, assistentibus Brugensi & Antverpiensi Episcopis. Vivere desiit 4. Junii 1694.

XIII. PHILIPPUS EVARDUS VANDER NOOT Bruxellensis, J. U. L. quondam Metropolitanæ Ecclesiæ Mechliniensis Canonicus Nobilis Graduatus, Archipresbyter, Præpositus, Sede vacante Vicarius Generalis, & ad Exercitus Regios in Belgio Vicarius Delegatus Apostolicus, consecratus Bruxellis 4. Januarii 1695. ab Archiepiscopo Mechliniensi, assistentibus Antverpiensi ac Ruræmundensi Episcopis: hodie senior omnium Belgii nostri Antistitum.

CAPUT CLVII.

Pius IV. Pontifex, suppresso Ipris Monasterio Canonicorum Regularium S. Martini, Ecclesiam illam constituit Cathedralem anno 1560; simul ibidem erigens novum Episcopatum Suffraganeum Archiepiscopatûs Mechliniensis, eique assignans pro dote Præposituras S. Martini Ipris, S. VValburgis Furnis, & plurima bona antiquæ Morinensis Ecclesiæ.

Ex MS. Archivis Episcopatûs Iprensis.

PIUS Episcopus, Servus Servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

DE statu Ecclesiarum omnium, præsertim Cathedralium insignium noviter erectarum, prosperè & feliciter dirigendo attentiùs cogitantes, ad ea libenter intendimus, per quæ illarum conservationi, decori & venustati ac profectui, & illis præsidentium commoditati, ac aliarum in eis Divinis obsequiis vacantium Personarum opportunæ subventioni consulatur. Et interdum ea quæ à Prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus super his consultè gesta fuerunt, ex saniori consilio immutamus, ac desuper disponimus, prout rerum & temporum ac Personarum & Regionum qualitatibus pensatis, conspicimus in Domino salubriter expedire.

Rationes pro Erectione novorum Episcopatuum.

CUM itaque, sicut accepimus aliàs, postquam felicis recordationis Paulus PP. IV. Prædecessor noster, providi vigilisque Pastoris more considerans, quod ea pars Inferioris Germaniæ, quæ charissimo in Christo Filio nostro Philippo Hispaniarum Regi Catholico hæreditario jure etiam tunc subjecta erat, pro tanta Oppidorum Celeberrimorum frequentia, locorumque suorum multitudine adeo paucas Ecclesias Cathedrales habebat, ut earum Episcopi eâ quâ opus erat diligentiâ tantam animarum multitudinem minimè regere poterant; idque quibusdam hoc erat difficiliùs, quod ipsorum Diœcesani linguæ idiomate institutisque differebant, & quidam eorum etiam ejusmodi Privilegia habebant, ut ipsos ad Sedem Episcopalem non liceret evocare; ita ut nec Fidei doctrinâ & piè vivendi præceptis commodè instrui, nec si quid deliquissent facilè corrigi ab Episcopis suis possent: ad ipsos verò Episcopos visitandos, admonendos & in officio suo continendos, nulla in tota illa Regione Ecclesia erat Metropolitana: sed Archiepiscopi extra fines ipsius Ditionis existentes propter multa & varia impedimenta nulli Suffraganeis suis usui jam pridem erant, & propter assiduas insidias, dolos, pestiferasque doctrinas populorum hæreticorum & schismaticorum, à quibus eadem Regio omni ferè ex parte cincta atque obsessa erat, Catholica illic Fides & animarum salus in maximo discrimine & periculo versabantur: his & aliis gravibus causis impulsus, volens etiam ipsius Philippi Regis precibus annuere, tamque pio ejus desiderio satisfacere, habitâ, sicut rei magnitudo postulabat, cum Fratribus suis, de quorum numero tunc eramus, deliberatione maturâ, de eorum consilio & Apostolicæ Potestatis plenitudine Cameracensem, Trajectensem, Atrebatensem, & Tornacensem Ecclesias, Civitates, & Diœceses à Remensi & Coloniensi Provinciis, quibus tunc erant Metropolitico Jure subjectæ; separatio ab antiquis Diœcesibus.

Ac Mechliniense, Iperense, Audomarense, & diversa alia tunc expressa Oppida insignia dictæ Regionis à sua quodque Diœcesi & Provincia;

Nec non ab Ecclesia Morinensi eam partem Diœcesis Morinensis, quæ in Arthesiæ & Flandriæ Comitatibus Ditionis præfati Philippi Regis erat, cum omnibus & singulis suis terminis, territoriis, Cleris, Populis, Personis, Monasteriis, & piis locis, ac Beneficiis Ecclesiasticis cum cura & sine cura sæcularibus, & quorumvis Ordinum Regularibus, perpetuó segregaverat, diviserat, & separaverat, nec non Mechliniense, Iperense, Audomarense, & reliqua Oppida præfata, sic divisa in Civitates; Cameracensem verò & Trajectensem tunc Episcopales Sedes, ac olim Collegiatam Sancti Rumoldi Mechliniensem Ecclesias in Metropolitanam, ac olim Monasterii Sancti Martini Iperensem Ordinis Sancti Augustini Canonicorum Regularium, nec non Sancti Audomari Audomarensem, & certas alias aliorum Oppidorum in Civitates erectorum præfatorum Ecclesias in Cathedrales pro totidem Episcopis creandis, qui suæ quisque Ecclesiæ præessent, ac Iperensi & Audomarensi Ecclesiis & Civitatibus præfatis certos Districtus, per Nuncium suum postmodùm ab illo illuc mittendum limitandos, pro sua Diœcesi perpetuò concesserat;

NEC non Iperensem Mechliniensi, Audomarensem verò & Atrebatensem Ecclesias, Civitates & Diœceses antedictas Ecclesiis hujusmodi pro sua Provincia subjecerat; singulisque Iperensi & Audomarensi Mensis Episcopalibus annuum redditum trium millium ducatorum auri de Camera ex certis decimis & bonis, ac fructibus, redditibus, & Proventibus Ecclesiasticis, per dictum Nuncium specificandis & repartiendis, ex tunc prout ex ea die, & è contrà, postquam specificati & repartiti; ac interim donec specificatio & repartitio hujusmodi factæ & effectum sortitæ forent & non ultrà, cuilibet ex prædictis Mensis pro earum dote alium annuum redditum mille & quingentorum ducatorum similium per ipsum Philippum Regem ex redditibus & proventibus, quos ex dicta Regione percipiebat, Iperensi & Audomarensi Episcopis pro tempore existentibus singulis annis, quousque Dos Episcopatuum.

quousque specificatio & repartitio præfatæ, ac pro ea tantùm parte, quæ plenarium suum effectum minùs sortita foret, nec ultrà, integrè & proportionabiliter persolvendum, perpetuò applicaverat & appropriaverat. Eidemque Philippo Regi, ejusque Successoribus, qui pro tempore ejusdem Regionis in temporalibus Domini essent, jus nominandi Romano Pontifici personas idoneas, ac aliàs certis tunc expressis modo & formâ qualificatas, ad dictas Iperensem & Audomarensem ac alias Cathedrales Ecclesias sic erectas, tam à primæva erectione hujusmodi, quàm quotiescumque illas pro tempore vacare contingeret, eidem Prædecessori & Romano Pontifici qui pro tempore foret, per eum in Archiepiscopos & Episcopos ad nominationem hujusmodi ordinandos in perpetuum reservaverat per quasdam sub plumbo, & deindè per alias suas in forma Brevis Litteras; Venerabili Fratri nostro, tunc suo, Salvatori Episcopo Clusinensi, suo & Apostolicæ Sedis Nuncio in partibus illis dederat in Mandatis, ut personas idoneas qui dictas Provincias & Diœceses distinguerent & limitarent, ac dotem dictarum Ecclesiarum à Monasteriis & Præposituris sub illis consistentibus dismembrarent, cum potestate omnia in his necessaria faciendi, vice suâ deputaret;

Jus Nominationis Regiæ.

Commissarii pro Novis Episcopatibus.

Dilectus Filius noster Antonius S.R.E. Presbyter Cardinalis, Attrebatensis nuncupatus, tunc Episcopus Attrebatensis, ac quatuor alii scientiâ & probitate insignes, quos ipse Salvator Episcopus & Nuncius, dicto Prædecessore interim de medio sublato, vigore seu prætextu Mandati & posteriorum Litterarum hujusmodi substituerat, licet forsan eorum aliqui de illis personis non essent, quæ ad id canonicè subdelegari poterant;

Factâ nihilominùs per eos diligenti rerum indagine, ac omnibus maturè pensatis, animadvertentes quod per dismembrationes bonorum in Monasteriis & Præposituri prædictis, si fierent, Cultus Monasticus non mediocriter læderetur, ipsa Monasteria, & Præposituras Mensis prædictis pro dote suarum Ecclesiarum, ad hoc ut Episcopi etiam illorum curam perindè atque suam propriam perpetuò gererent, potiùs esse unienda; ac designationes & limitationes Provinciarum & Diœcesium, divisionesque & distributiones Oppidorum & Jurisdictionum in nonnullis partibus ipsarum Diœcesium commodiores illis quæ per primodictas Litteras statuuntur, nec non constitutiones & assignationes dotium, & denique numerum personarum ac Dignitatum, Præbendarum, Beneficiorum & Officiorum, statum quoque & formam in præfatis Ecclesiis etiam per hujuscemodi dismembrationes, applicationes, suppressiones, translationes, novas institutiones, & alias in universum accommodas rationes habendas censuerunt.

Et super majori illorum parte Processus serie digestis rebus omnibus formandos curaverunt; & inter alia dictæ Ecclesiæ Iperensi, & pro tempore Episcopo Iperensi districtus Parochialium Ecclesiarum, videlicet

In Archipresbyteratu Civitatensi, *S. Martini Iperensis, S. Mariæ de Brila, S. Petri Iperensis, S. Jacobi Iperensis, S. Nicolai Iperensis, S. Joannis apud Iperam.*

Parochiæ Episcopatus.

In Decanatu Warnestonensi, *Warneston, Poolecap, Paeschendale, Moorle, Bunderva, Bekelare, Legem, Dadizeele, Geluwe, Kemmele, Wytschate, Messines, Wulverghem, Zillebeke, Elverdinghe, Steenwercke, Langhemarck, Dickebusch, nova-Ecclesia, Bixschote, Santvoorde, Vlamertinghe, Boesinghe, Locre.*

In Decanatu Balliolensi, *Parochia Balliolensis, Meternes, Meires, S. Joannis Capella, Eecke, Caestre, Canisvilla, Borra, Straceele, Waloncapelle, Hazebrouck, Niepe, Capelle.*

In Decanatu Poperingensi, *Dominæ nostræ de Poperingis, S. Joannis de Poperinga, S. Bertini, Dranoutre, Westoutre, Oost-Vleterne, Godefridi campus, Berthene, Crombeque, Provenda, westvleterne, Watoue, Beverne, Stavele, Houtkercke, Haringhe, Oostene, Boesschepe, Reninghelst.*

In Decanatu Furnensi, *S. Nicolai de Furnis, S. Dionysii Furnensis, S. Walburgis Furnensis, Hogestaede, Adinkercke, Oeren, S. Richarii, Pollinckhove, Avencapella, Vinckhem, Houthem, Wulveringhem, Wulpem, Lenisselles, Bulscamp, Steenkercke, Isenberghe, Alveringhem, Coxida, Ghirrinckhove, Godefridi Capella.*

In Decanatu Casletensi, *Dominæ nostræ Casletensis, S. Nicolai Casletensis, Segeri-Capella, Bullesele, Peene, Rybrouck, Oostzeele, Zuutpeene, Bavinckhove, Staple, Volckerinckhove, S. Mariæ Capella, Terdinghem, Steenvoorde, Winnesele, Hildewardi Capella, Hardifort, Winnemari Capella, Zerinzeele, Oxelaere.*

In Decanatu Winochy-bergensi, *S. Petri Bergensis, S. Martini Bergensis, Duynkercke, Steen, Westcapella, Wormout, Killem, Teteghem, Hondtschoote, Coudekercke, Rexpoede, S. Nicolai Capella, sive Oost-capelle, Lostrinckhoucke, Givelde, Wildre, Ekelsbeke, Crochte, Uxem, Berzelle, Ledringhem, Warhem, Arembaldi-Capella, Bambeke, Quaet-ypre, Arembaldi-Templum, Bissezele, Bierne, Zuuteste, Chocx.*

In Decanatu Duxmudensi, *Parochia Duxmuden, Eessene, Clarckem, S. Jacobi Capella, Woma, Merckem, Zuytschote, Renynghen, Vetus Capella, Noortschoote, Oostkercke, Lampernesse, Caeskinkercke, Parvisia, Noencapelle.*

In Decanatu de Neupoort, *Dominæ nostræ de Neupoort, Ramscaple, Oost-duinkercke, S. Georgii in nova terra, Zoutenay, S. Catharinæ Capella, S. Guillielmi Capella, Bendtshouche*, pro sua Diœcesi designaverunt; prout in Processibus & Scripturis, ac singulis Litteris prædictis pleniùs continetur.

Suppressio Episcopatus Morinensis.

Nos, qui dudum inter alia voluimus, quod semper in unionibus commissio fieret ad partes, vocatis quorum interesset, quique nuper Cathedralem Ecclesiam Morinensem, certo tunc expresso modo, Pastoris solatio destitutam, ac Sedem illius Episcopalem, & in eis omnia & singula Episcopalia Jura, & Cathedralis Ecclesiæ Insignia, pro eo quod aliàs per conditiones Pacis inter prædictum Philippum & claræ memoriæ Henricum

Francorum

Francorum Reges firmatæ sub dictæ Sedis beneplacito decretum fuerat, quod Civitas Morinensis tunc solo æquata non restauraretur; sed illius Ecclesia & Diœcesis præfatæ, ac Beneficia, Beneficiorum Collationes, & proventus in duas partes dividerentur, quarum altera Franciæ, altera verò inferioris Germaniæ esset, penitùs suppressimus & extinximus.

Et Diœcesim Morinensem, ac omnia & singula sub ea & in decreto prædicto comprehensa, in duas partes, quarum una Franciæ, altera verò inferioris Germaniæ hujusmodi juxta dictum decretum esset, & ulteriùs illam Diœcesis Morinensis partem in inferiori Germania hujusmodi extantem, cum bonis, censibus, feudis, decimis, aliisque proventibus sub ea comprehensis, qui valorem annuum duorum millium ducatorum auri de camera secundùm communem æstimationem constituunt, in duas alias æquales partes, & duas alias Diœceses divisimus & separavimus.

Ac Iperensi unam, Audomarensi verò Ecclesiis, ac Mensis Episcopalibus reliquam, partes & Diœceses subdivisas hujusmodi pro sua quaque Diœcesi & parte dotis perpetuò applicavimus.

Attendentes, quod si priscis temporibus, dum dicti populi sensim accrescebant, de novis Ecclesiis Cathedralibus optimisque Præsulibus, opportuno tempore prospectum fuisset, profectò tot perniciosa hæresum dogmata, quibus Religio Christiana passim laceratur & affligitur, haud ità violenter invaluissent.

Nunc autem cum ad illa arcenda, & extirpanda, ac simul populos ipsos in sinceritate Fidei continendos, dictus Prædecessor nulla alia æquè opportuna remedia potuerit adhibere, quàm supradicta:

Ut ea juxta cordis sui atque nostri desiderium, promptos & felices sortiantur effectus, etiam nostri Ministerii partes præmissis adjicere, ac illa omnibus aliis quibus possumus rationibus juvare & promovere volentes;

Nec non bonorum, Dignitatibus ac Canonicatibus & Præbendis infradictis per præsentes applicandorum, fructuum, redditüum & proventuum, veros annuos valores, nec non singularum Litterarum, Processuum, & Scripturarum prædictorum veriores tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus, pro expressis habentes:

Continuis etiam hortationibus dicti Philippi Regis, id pro salute dictorum populorum enixè prosequentis excitati, motu proprio, & ex certa scientia, ac etiam de Apostolicæ Potestatis plenitudine, divisionibus, limitationibus & distributionibus Subdelegatorum hujusmodi, in dictis Processibus specificatis, tamquam in melius reformatis inhærendo, ac priores Litteras hujusmodi quoad infrascripta immutando,

Omnia & singula supradicta Oppida, Castra, Villas, Loca, Jurisdictiones, Districtus, & Jura in posteriori designatione Subdelegatorum hujusmodi comprehensa, cum Ecclesiis, Monasteriis, Collegiis, & Locis Ecclesiasticis, ac sæcularibus & Regularibus, aliisque personis ac populis, ceterisque sub eis comprehensis præfatæ Ecclesiæ Iperensi juxta posteriorem designationem hujusmodi, Auctoritate Apostolicâ, tenore præsentium perpetuò concedimus & assignamus.

Nec non in Monasterio S. Martini præfato, cujus Ecclesia in Cathedralem Ecclesiam Iperensem erecta extitit, ut præfertur, etiamsi de illo Consistorialiter disponi consueverit, seu debeat, nomen tantùm & denominationem Abbatis seu Præpositi, ac Dignitatem Abbatialem seu Præposituræ, statumque, essentiam & ordinem regulares, *(Unio Præposituræ S. Martini Ipris.)*

Nec non cum primùm illos, ac Monasterium seu Præposituram S. Martini hujusmodi per cessum vel decessum illa nunc obtinentium, etiam apud Sedem eandem, aut aliàs quibusvis modis & ex quorumcumque personis, etiam in aliquo ex Mensibus, in quibus vacantium Beneficiorum Ecclesiasticorum dispositio Nobis aut Romano Pontifici pro tempore existenti, per Constitutiones Apostolicas, vel Cancellariæ Apostolicæ Regulas, seu Litteras alternativarum, aut alia Privilegia & Indulta reservata existit, seu fuerit, simul vel successivè vacare contigerit, etiam si actu nunc, ut præfertur, vacent, & tanto tempore vacaverint, quod illorum collatio & ejusdem Monasterii S. Martini Provisio juxta Lateranensis Statuta Consilii, aut alias Canonicas Sanctiones ad Sedem præfatam legitimè devoluta, illique Dispositioni Apostolicæ specialiter vel generaliter reservati existant;

Ac ipsius Monasterii S. Martini provisio ad Sedem eandem specialiter vel generaliter pertineat, & ad illa consueverint qui per electionem assumi, eisque cura etiam Jurisdictionalis immineat animarum, super eis quoque inter aliquos lis, cujus statum præsentibus haberi volumus pro expresso, pendeat indecisa;

Monasterium S. Martini, seu illius ac Ecclesiæ Furnensis, olim Morinensis Diœcesis, Præposituras etiam principales, ac qui pro parte dicti Philippi Regis juxta conditiones hujusmodi relicti sunt, Decanatum forsan majorem, nec non Pœnitentiariam, Cantoriam, Scholastriam, Thesaurariam non majores post Pontificalem Dignitates, *(Unio Præposituræ Furnensis & Decanatûs Morinensis.)*

Nec non quinque Canonicatus & quinque Præbendas ex pluribus aliis suppressæ Morinensis Ecclesiæ hujusmodi pro parte dicti Philippi Regis per conditiones Pacis hujusmodi inter alia etiam relictos, penitùs supprimimus & extinguimus:

Ac ex dicta Ecclesia Morinensi Archidiaconatum Flandriæ, Dignitatem inibi, non tamen post Pontificalem majorem, & ex quindecim Capellaniis in ipsa Ecclesia Morinensi, octo Capellanias per prædictos Subdelegatos specificatas, ac decem ejusdem Ecclesiæ Morinensis pro parte dicti Philippi Regis juxta conditiones præfatas relictos; *(Archidiaconatus Morinensis Ipras translatus.)*

Et ex ipsa Ecclesia Furnensi, in qua triginta Canonicatus & triginta Præbendæ cum Decanatu existunt, decem alios Canonicatus & decem Præbendas similiter, quos primò per cessum vel decessum illos obtinentium, vel aliàs simul vel successivè *(Item decem Præbendæ Furnenses.)*

cessivè vacare contigerit, aut etiam si ad præsens vacent, & etiam tanto tempore vacaverint, quod similiter illorum Collatio, juxta eadem Lateranensis Statuta Concilii ad Sedem eandem legitimè devoluta;

IPSIQUE Archidiaconatus & Capellaniæ ac Canonicatus & Præbendæ eidem dispositioni Apostolicæ specialiter vel generaliter reservati existant, & ad illos consueverint qui per electionem assumi, eisque cura etiam Jurisdictionalis immineat animarum, & super eis inter aliquos lis, cujus statum similiter præsentibus haberi volumus pro expresso, pendeat indecisa, ad dictam Ecclesiam Iperensem pro uno Archidiacono & totidem Canonicis & Capellanis in dicta Ecclesia Iperensi transferimus.

Archipresbyteratus. AC in eadem Ecclesia Iperensi unum Archipresbyteratum Civitatensem pro uno Archipresbytero Civitatensi, qui curam Rectorum Parochialium Ecclesiarum, ac Verbi Dei & Sacramentorum per Civitatem;

Pœnitentiaria. ET unam Pœnitentiariam Diœcesanam, nuncupandas Dignitates inibi, non tamen post Pontificalem majores, pro uno Pœnitentiario Diœcesano nuncupandis, qui curam conscientiarum populi per Diœcesim Iperensem habeant.

Decanatus collatus Præposito Regulari. ET ulteriùs in Ecclesia Iperensi hujusmodi unum Decanatum, Dignitatem inibi majorem post Pontificalem, ad suffragia omnium Canonicorum ejusdem Ecclesiæ electivum; pro Præposito ipsius Ecclesiæ Iperensis deinceps Decano, loco suppressæ Præposituræ hujusmodi, qui duplicem distributionem in Choro percipiat;

Cantoratus, Thesauraria, & Scholastria. ET unam Cantoriam pro uno Cantore, ac unam Scholastriam pro uno Scholastico, & unam Thesaurariam, etiam Dignitates inibi, non tamen post Pontificalem majores, pro uno Thesaurario, ac duodecim alios Canonicatus & duodecim alias Præbendas pro duodecim aliis Canonicis ejusdem Ecclesiæ Iperensis, perpetuò erigimus & instituimus.

Erectio XII. Canonicatuum Membri S. Martini. AC unum & unam ex decem Canonicatibus & decem Præbendis ex Ecclesia Morinensi ad Ecclesiam Iperensem, ut præfertur, translatis, Mensæ Iperensi hujusmodi similiter perpetuò unimus, annectimus & incorporamus;

ITA quod Episcopus Iperensis illorum ratione persona Capitularis esse, ac vocem, authoritatem, & præeminentiam etiam in Capitulo supra Decanum & alias Dignitates ac Canonicatus & Præbendas inibi obtinentes habere debeat, liceatque sibi illorum corporalem possessionem propriâ authoritate liberè apprehendere & perpetuò retinere, illorumque fructus, redditus & proventus in suos & suæ Mensæ hujusmodi usus & utilitatem convertere, cujusvis licentiâ desuper minimè requisita;

Præbenda Morinensis Episcopo unita.

ET ulteriùs eidem Mensæ Iperensi pro sua dote hujusmodi bona & proventus trium ex quinque suppressis Canonicatibus & Præbendis Ecclesiæ Morinensis hujusmodi,

AC jus Præbendæ *in salutem* nuncupatæ ad Episcopum Morinensem pro tempore existentem pertinens sub dictis conditionibus comprehensum, quorum in simul septingentorum & quinquaginta; ac similiter omnia & singula bona suppressæ Præpositurae Ecclesiæ Furnensis, ac tot ex bonis & proprietatibus Monasterii seu Præpositurae Sancti Martini hujusmodi, quæ unà cum bonis suppressæ Præpositurae Ecclesiæ Furnensis hujusmodi valorem annuum mille constituant, & valorem annuum trium millium Ducatorum similium pro dote Mensæ Episcopalis Iperensis hujusmodi unà cum prædictis complebunt;

NEC non Archipresbyteratui, Pœnitentiariæ, Cantoriæ, Scholastriæ & Thesaurariæ similiter, medietatem æquis portionibus dividendam bonorum & proventuum Cantoriæ, Scholastriæ, & Thesaurariæ suppressarum prædictarum, ac singulis duodecim Canonicatibus & duodecim Præbendis ut præfertur erectis prædictis, tot ex reliquis Monasterii seu Præpositurae S. Martini proventibus hujusmodi, quot pro competenti dote illorum ad æquivalentiam proventuum aliorum Canonicatuum & Præbendarum Ecclesiæ Iperensis hujusmodi opus fuerit; post obitum tamen Religiosorum ejusdem, seu postquam illis aliundè provisum extiterit, eisdem interim sub cura Decani Ecclesiæ Iperensis hujusmodi remanentibus.

PRÆTEREA Decanatui medietatem proventuum Decanatûs Ecclesiæ Morinensis similiter pro parte dicti Regis relictorum, ac Præbendam & Domum per Decanum Monasterii S. Martini prædicti haberi & possideri solitas, & tam illi quàm Archidiaconatui Flandriæ hujusmodi unam, Archipresbyteratui verò, Pœnitentiariæ, Cantoriæ, Scholastriæ, & Thesaurariæ præfatis sic erectis, ac Graduatis infrascriptis affectis novem Canonicatibus & novem Præbendis Ecclesiæ Iperensis hujusmodi, reliquam medietatem bonorum & proventuum reliquorum duorum Canonicatuum & Præbendarum suppressorum prædictorum similiter ex nunc prout ex tunc, & econtrà, pro dotis nomine perpetuò applicamus & appropriamus. Bona Decanatûs.

NEC non Episcopo Iperensi Domum Monasterii seu Præpositurae S. Martini hujusmodi cum hortis & pertinentiis suis circumstantibus, pro sua habitatione, ac illas ipsas quas Episcopus Morinensis pro tempore existens in eisdem Iperensi Ecclesia, Civitate, & Diœcesi, prout sibi per divisiones hujusmodi contingit;

ET insuper, quas Abbas seu Præpositus Sancti Martini Monasterii seu Præpositurae, & Præpositus Ecclesiæ Furnensis hujusmodi olim quomodolibet habebant, collationem, provisionem, præsentationem, electionem, institutionem, confirmationem, & quamcumque aliam dispositionem omnium & singulorum Prioratuum, Dignitatum, Personatuum, etiam (exceptis infrascriptis affectis) Canonicatuum & Præbendarum, administrationum, & Officiorum, aliorumque Beneficiorum Ecclesiasticorum, cum cura & sine cura, secularium, ac prædictorum & quorumvis aliorum Ordinum Regularium, per eum & futuros Præsules Iperenses, vel alium seu alios, eorum nominibus liberè faciendas etiam perpetuò reservamus, Collatio Præbendarum penes Episcopum.

reservamus, concedimus, & assignamus,

Et ut ipse Episcopus Iperensis suam Ecclesiam Personis eruditis, & ad Jurisdictionem inibi exercendam cæteraque Munera Ecclesiastica obeunda idoneis, debitè instructam jugiterque decoratam habeat, similiter perpetuò statuimus & ordinamus, quod novem Canonicatus & Præbendæ ex Ecclesia Morinensi ad Ecclesiam Iperensem translati hujusmodi, quos suppressioni, applicationi, & unioni aliorum trium Canonicatuum & Præbendarum Mensæ Episcopali Iperensi hujusmodi, loco facto per cessum etiam ex causa permutationis, vel decessum, non tamen per obitum, apud Sedem præfatam aut aliàs vacare contigerit, vel etiam si actu nunc quovis modo vacent ac Dispositioni Apostolicæ specialiter vel generaliter reservati ac Sacerdotales existant, & super eis inter aliquos lis, cujus statum præsentibus etiam haberi volumus pro expresso, pendeat indecisa, tribus Magistris aut Licentiatis in Theologia, & tribus Doctoribus Decretorum seu in eis Licentiatis, & tribus Nobilibus ejus Diœcesis etiam in Jure vel Theologia saltem Gradu Licentiaturæ in famosa quapiam Universitate Studii Generalis secundùm tenorem primò dictarum Litterarum promotis, ordine præmisso servato, in perpetuum concedi & assignari debeant;

Præbendæ Morinense pro IX. Graduatis.

Quodque ad sex priores tam Nobiles quàm non Nobiles, ut præfertur, tamen qualificati, ad reliquos verò tres Canonicatus & tres præbendas ex reliquis novem Canonicatibus & totidem Præbendis hujusmodi, nulli nisi Nobiles & Graduati, ut præfertur, assumi possint.

Ac omnes & singuli ratione suarum hujusmodi Præbendarum consilium & operam in negotio Ecclesiæ & Religionis cæterisque difficultatibus pro tempore emergentibus, quoties ab Episcopo suo requisiti fuerint, tam conjunctim quàm divisim præstare teneantur;

Et Archidiaconus, (nisi Præbenda Archidiaconatui suo annexa sit) Archipresbyter, Pœnitentiarius, Cantor, Scholasticus, & Thesaurarius præfati ex dictis novem Graduatis, ad nominationem Episcopi Iperensis assumi, & omnium primi post Episcopum vacaturos novem Canonicatus & Præbendas affectos hujusmodi, ordine in dicta designatione expresso servato, consequi debeant.

Et ut de viris spectatæ doctrinæ & probitatis ad ædificationem Ecclesiæ Dei accuratiùs prospiciatur, quod ipsi novem Canonicatus & novem Præbendæ hâc primâ vice per Episcopum dumtaxat, & deindè quoties illi futuris temporibus vacaverint, ut præfertur, ad electionem Episcopi & aliorum Graduatorum prædictorum superstitum per eos conferantur, & in hujusmodi electione suffragium Episcopi non plus juris seu momenti quàm cujusvis Graduatorum habeat, nisi vocum paritate occurrente, tuncque iteratum ad hoc Episcopi suffragium paritatem vocum hujusmodi dirimat.

Prima Collatio Graduat. ad Episcopum; deinceps electio.

Quodque posthac ipsi novem Canonicatus & novem Præbendæ, sub nullis specialibus vel generalibus etiam mentalibus reservationibus, affectionibus, etiam in Corpore Juris clausis, nec non exspectativis, Coadjutoriis, mandatis, facultatibus, indultis de providendo, commendando, & aliàs disponendo, primariis Precibus nuncupatis, aut aliis gratiis præventivis per Nos aut Romanos Pontifices pro tempore existentes, & dictam Sedem Apostolicam vel ejus Legatos, etiam consideratione, contemplatione, intuitu, vel ad instantiam Imperatoris, Regum, & aliorum Principum, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, & quâcumque causâ quantumlibet urgenti pro tempore factis & concessis comprehendantur;

Nec etiam tamquam vacantes apud Sedem Apostolicam præfatam aut ullâ aliâ ratione generaliter vel specialiter reservari, nec illorum vacatione per resignationem etiam ex causa permutationis apud Sedem eandem pro tempore occurrente per Romanum Pontificem aut Sedem eandem de illis provideri, aut aliàs quoquo modo disponi possit: sed forma electionis præmissa omni tempore servari, nullâque causâ refringi debeat.

Quodque unus ex novem Canonicis prædictis Magister seu Licentiatus in Theologia & alter Decretorum Doctor seu etiam Licentiatus Seniores ratione suarum Præbendarum facultatem habeant visitandi per universam Diœcesim Iperensem prædictam, quoties ab Episcopo Iperensi, cæteri verò Canonici Graduati prædicti quandocumque requisiti fuerint, illis assistere teneantur.

Ac ex reliquis Senioribus Canonicis præfatis duo in Theologia & unus in Jure Canonico Graduati, ut præfertur, unà cum Archidiacono curam habeant examinandi promovendos ad Sacros Ordines & admittendos ad curam animarum, quâcumque Auctoritate illi provisi fuerint, neminem nisi idoneum seque personaliter residentiam facturum medio juramento promittentem admittendo.

Examinatores Pastorum.

Et quoniam impia hæreticorum studia temporisque malitia Viros doctos ab Ecclesiis suis diutiùs abesse non patitur, quod si Canonici Graduati prædicti ab Ecclesia sua, nisi ab Episcopo missi, per duos menses absfuerint, integros suæ Præbendæ fructus illius anni amittant & Capitulo cedant.

Absentia duorum mensium tantùm.

Ac omnes proventus singularum Præbendarum in duas æquales partes dividantur, quarum altera pro quotidianis distributionibus, his solis qui Divinis Officiis in Choro deservierint, & inibi à principio usque ad finem, exceptâ necessitatis causâ, permanserint, ministrari debeat; nec quisquam ullâ dispensatione vel alio Privilegio Apostolico quâcumque causâ impetrato vel concesso sese à residentia hujusmodi eximere possit.

Distributiones.

Cæteræ Ecclesiæ Civitatis sub cura dicti Archipresbyteri Civitatensis, extrà verò eam & in Diœcesi Iperensi existentes, vel sub suis Decanatibus seu Archipresbyteratibus, aliisque Jurisdictionibus prout hactenùs remaneant, vel meliori

meliori modo, arbitrio Episcopi distribui, ipsorumque Decanatuum Decani, salvâ dicti Episcopi moderatione, emolumenta hactenùs percipi solita percipere possint.

Quodque Archidiaconus Flandriæ in ipsa Ecclesia Iperensi institutus, post cessum vel decessum præsentis possessoris, talem in dicta Dioecesi Iperensi Jurisdictionem, qualis ibidem ab antiquis Archidiaconis haberi & exerceri consuevit, obtinere & exercere debeat.

Districtiùs inhibentes universis & singulis Venerabilibus Fratribus nostris Archiepiscopis & Episcopis, ac dilectis Filiis Abbatibus, cæterisque locorum Ordinariis, ac Conventibus, Superioribus, & personis, nec non illi, vel illis ad quem, vel ad quos suppressorum & translatorum Præposituratum, Decanatûs, Archidiaconatûs, Cantoriæ, Pœnitentiariæ, Scholastriæ, & Thesaurariæ, ac Canonicatuum & Præbendarum, & Capellaniarum aliorumque Beneficiorum prædictorum collatio, provisio, seu quævis alia dispositio communiter vel divisim pertinet,

Et quibuscumque aliis cujuscumque Dignitatis, statûs, ordinis, & conditionis existentibus in virtute sanctæ Obedientiæ, ac sub excommunicationis majoris, aliisque sententiis, censuris & pœnis, nec non privationis omnium Dignitatum, Officiorum & Beneficiorum suorum, ac inhabilitatis ad illa, & alia imposterùm obtinenda, ne de illis si vacant, aut cùm vacaverint, ut præfertur, cuiquam providere, aut aliàs disponere, seu præmissorum effectus & executionem in aliquo quantumcumque modico impedire, aut molestiam vel injuriam quampiam irrogare quoquo modo præsumant.

Ac decernentes ex nunc plenum jus in præmissis omninò acquisitum esse, & super his beneficio Regularum de non tollendo inrequisito ac de annuali & triennali possessore, nec non Privilegiis omnibus quibus diuturni possessores pacifici quomodolibet utuntur, potiuntur, & gaudent, plenariè uti, potiri, & gaudere debere;

Ac novem Canonicatus ac novem Præbendas ejusdem Ecclesiæ Iperensis sic affectos prædictos per quoscumque, etiam prætextu Mandatorum de providendo, Nominationum, Facultatum, etiam juxta Concordata Nationis Germanicæ, Exspectativarum & quarumcumque aliarum Patriarum quoquo modo minimè acceptari posse;

Et nihilominùs quascumque acceptationes, collationes, provisiones, Commendas, uniones, annexiones, & incorporationes, ac alias dispositiones de eisdem, & eorum aliquibus, etiam per Nos & Sedem præfatam quomodolibet factas vel faciendas, nullius prorsùs roboris vel momenti fore, nullumque per eas cuiquam jus acquiri, seu etiam coloratum titulum possidendi, tribui posse;

Ac concessiones, assignationes, suppressionem, extinctionem, translationem, erectionem, institutionem, unionem, annexionem, incorporationem, applicationem, appropriationem, statutum, ordinationem, inhibitionem, decretum, cæteraque præmissa, ac præsentes Litteras ex nunc omnimodum effectum sortita esse & censeri, nec sub quibusvis revocationibus, alterationibus, suspensionibus, vel limitationibus similium vel dissimilium unionum, annexionum, suppressionum, extinctionum, etiam effectuum non sortitarum, quæ posthac per Nos vel Successores nostros tam in crastinum assumptionis cujuslibet eorum ad summi Apostolatûs apicem, quàm aliàs quomodolibet, ac cum quibusvis clausulis & decretis quocumque tempore fient, includi; sed illis non obstantibus, in suis vigore, robore, & efficaciâ persistere, & quoties illæ emanabunt, toties in pristinum statum restituta & de novo concessa, sicque incommutabilis voluntatis & intentionis nostræ fuisse, esse, & fore;

Ac easdem præsentes Litteras nullo umquam tempore de surreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis nostræ vel quopiam alio defectu notari, aut in jus vel controversiam quâcumque ratione vel causâ vocari posse;

Sicque per quoscumque Judices Ordinarios & Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores & ejusdem ac Romanæ Ecclesiæ Cardinales in quavis causa & instantia, sublatâ eis & eorum quilibet quâvis aliter judicandi & interpretandi facultate & auctoritate, judicari & definiri debere, ac ex nunc irritum & inane, si secùs super his à quoquam quâvis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Quocirca Venerabilibus Fratribus nostris Archiepiscopo Mechliniensi, & Episcopo Amerinensi, ac dilecto Filio Decano Ecclesiæ S. Petri Casletensis Iperensis Dioecesis, per Apostolica Scripta motu simili mandamus, quatenùs ipsi vel duo, vel unus eorum, per se vel alium seu alios, præsentes Litteras & in eis contenta quæcumque, ubi & quando opus fuerit, ac quoties pro parte moderni, & pro tempore existentis Episcopi Iperensis & aliorum quorum interest, & quomodolibet intererit in futurum, requisiti fuerint, seu eorum aliquis fuerit requisitus, solemniter publicantes, eisque & eorum cuilibet in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes faciant Auctoritate nostrâ Episcopum Iperensem & alios prædictos concessionibus, assignationibus, suppressione, extinctione,, translatione, erectione, institutione, unione, annexione, incorporatione, applicatione, appropriatione, statuto, ordinatione, decreto, ac præsentibus Litteris & in eis contentis hujusmodi pacificè frui, & gaudere, ac aliàs Litteras & in eis contenta hujusmodi firmiter observari.

Non permittentes illos, seu eorum aliquem desuper per supradictos, aut quoscumque alios quomodolibet indebitè molestari; contradictores quoslibet & rebelles per censuras, & pœnas Ecclesiasticas, appellatione postpositâ, compescendo, nec non legitimis super his habendis servatis Processibus, censuras & pœnas ipsas etiam iteratis vicibus aggravando, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis.

Non obstantibus voluntate nostrâ prædictâ,

nec non Lateranensis Concilii novissimè celebrati, uniones perpetuas, nisi in casibus à Jure permissis fieri prohibentis, ac piæ memoriæ Bonifacii PP. octavi etiam Prædecessoris nostri, etiam de una, & Concilii Generalis de duabus non tamen tribus dietis, aliisque Apostolicis Constitutionibus & Ordinationibus, etiam in Corpore Juris clausis, ac aliis Reservatoriis dictæ Cancellariæ Apostolicæ Regulis, etiam revocatoriis, & revocatoriarum innovatoriis, ac in favorem Ordinariorum, & aliàs in contrarium quomodolibet editis & edendis;

Nec non singularum Ecclesiarum, ac Monasterii & Ordinis prædictorum juramento, confirmatione Apostolicâ, vel quâvis firmitate aliâ roboratis Statutis & Consuetudinibus; Privilegiis quoque, Indultis, Conservatoriis, Exemptionibus, & Litteris Apostolicis, Ecclesiis, Monasteriis, Conventibus, Ordinibus, Superioribus, Ordinariis, aliisque Collatoribus & personis præfatis per quoscumque Romanos Pontifices Prædecessores nostros, ac Nos & Sedem præfatam etiam per viam generalis Legis & statuti perpetui, nec non initi & stipulati contractûs, seu quasi, & aliàs sub quibuscumque tenoribus & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, efficacissimis & insolitis clausulis, irritantibusque & aliis Decretis, etiam consideratione, intuitu, contemplatione, vel ad instantiam supradictorum, & quorumcumque aliorum, ac etiam motu, scientiâ, & potestatis plenitudine similibus, nec non consistorialiter & aliàs quomodocumque & qualitercumque ac quotiescumque concessis, confirmatis; ac etiam iteratis vicibus innovatis ac concedendis, nec non quibusvis specialibus vel generalibus reservationibus etiam mentalibus, exspectativis & aliis gratiis, unionibus, annexionibus & incorporationibus perpetuis vel temporalibus, absque consensu Coadjutorum deputationibus, Nominationibus, citrà accessus & regressus facultatibus, Litteris, mandatis, concessionibus & Indultis quibuscumque, etiam cum provisionibus & aliis dispositionibus, etiam Cardinalibus ac etiam nostris antiquis & descriptis Familiaribus, etiam Imperatoris, Regum, Ducum, aut aliorum Principum contemplatione vel intuitu, seu in eorum aut Ecclesiarum, Monasteriorum ac aliorum Beneficiorum Ecclesiasticorum, vel etiam in nullius favorem aut ob remunerationem laborum, Nobis & Sedi præfatæ impensorum, aut in recompensam jurium cessorum vel oblatorum, aut aliàs quomodolibet, etiam motu proprio & ex certa scientia ac de Apostolicæ Potestatis plenitudine, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis aliisque efficacioribus & insolitis clausulis, etiam attestativis mentis nostræ de illis non revocandis aut suspendis, irritantibusque & aliis Decretis in genere vel in specie, de Monasteriis, Præposituris, Decanatibus, Archidiaconatibus, Cantoria, Pœnitentiaria, Scholastria, Thesauraria, ac Canonicatibus & Præbendis etiam translatis, unitis, & suppressis, ac Capellaniis & aliis Beneficiis hujusmodi concessis hactenùs & imposterùm concedendis; quos & quæ, illorumque omnium vim & effectum quoad hoc omninò suspendimus, & in Monasteriis, Præposituris, Decanatu, Archidiaconatu, Cantoria, Pœnitentiaria, Scholastria, Thesauraria, ac Canonicatibus & Præbendis, Capellaniis & aliis Beneficiis hujusmodi, effectum sortiri aut locum sibi vindicare non posse neque debere decernimus;

Illisque ac Statutis, Privilegiis, Indultis, & Litteris supradictis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, individua, & expressa, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores hujusmodi præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hâc vice dumtaxat specialiter & expresse derogamus contrariis quibuscumque:

Aut si aliqui in Morinensi & Furnensi Ecclesiis præfatis in Canonicos sint recepti, vel ut recipiantur insistant, seu si super provisionibus sibi faciendis de Canonicatibus & Præbendis, ac Dignitatibus ipsarum Ecclesiarum, ac hujusmodi speciales vel pro aliis Beneficiis Ecclesiasticis in illis partibus generales dictæ Sedis vel Legatorum ejus Litteras impetrarint, etiamsi per eas ad inhibitionem, reservationem, & decretum, vel aliàs quomodolibet sit processum; quas quidem Litteras & Processus habitos per easdem & indè secuta quæcumque, ad Monasterium, Præposituras, Decanatum, Archidiaconatum, Pœnitentiariam, Cantoriam, Scholastriam, Thesaurariam, ac Canonicatus & Præbendas, ac Capellanias, & alia Beneficia volumus non extendi; sed nullum per hoc eis quoad assecutionem Canonicatuum & Præbendarum ac Dignitatum, vel Beneficiorum aliorum, præjudicium generari, & quibuslibet aliis Privilegiis, Indultis, & Litteris Apostolicis, generalibus vel specialibus, quorumcumque tenorum existant, per quæ præsentibus non expressa vel totaliter non inserta, effectus earum impediri valeat quomodolibet vel differri; & de quibus quorumque totis tenoribus habenda sit in nostris Litteris mentio specialis.

Nulli ergò omninò hominum liceat hanc Paginam nostræ concessionis, assignationis, suppressionis, extinctionis, translationis, erectionis, institutionis, unionis, annexionis, incorporationis, applicationis, appropriationis, reservationis, statuti, ordinationis, inhibitionis, decreti, mandati, suspensionis, derogationis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei ac BB. Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo, quinto Idûs Martii, Pontificatûs nostri anno secundo. 1565

Subsignatum erat, Foed. Card. Cæsius, Cæsar Glorierius, A. de Alexiis.

PRimaria Urbis Iprensis Ecclesia, olim Monachalis, nunc Cathedralis, S. Martino Episcopo sacra, olim Administratores habuit Clericos sæculares: quos propter ...a amovit anno 1101. Joannes Morinensium Episcopus, qui Gerardum Ecclesiæ S. Auberti Cameraci Canonicum Regularem eidem Ecclesiæ præposuit.

Vide Sanderi Flandriam tom. I. p. 354.

Anno 1559. Ecclesia S. Martini Ipris per Paulum IV. Pontificem in Cathedralem erecta est, quique priùs in eadem erant Canonici Regulares, paulò pòst sub Pio IV. Pontifice, habitu & statu mutato, sæculares facti sunt, erectis ex bonis eorum duodecim Præbendis.

Præpositura, cujus possessor tunc erat Joannes Snick, in dotem novi Episcopi fuit assignata: idemque Snickius ex Præposito factus Decanus pro se & Successoribus suis obtinuit medietatem Præbendæ Morinensis, medietatem item Præbendæ S. Martini Iprensis, & medietatem veteris Decanatûs in Ecclesia Morinensi.

Ex duodecim autem hisce Præbendis, quæ omnes sunt ad collationem Episcopi qualitate Præpositi Iprensis, sex addictæ fuerunt totidem Pastoratibus in Civitate Iprensi, nempè S. Martini, S. Petri, S. Nicolai, & S. Jacobi, B. Mariæ ad Brielam, & S. Joannis.

Ad complendum verò numerum Canonicorum usque ad triginta duos (numerato inter eosdem Episcopo) Pontifex, præter duodecim Præbendas ex sæcularisatione Monasterii S. Martini provenientes, quæ vulgò *de Membro S. Martini* nuncupantur, ad hanc Ecclesiam transtulit decem Præbendas ex Ecclesia Cathedrali Morinensi, à paucis annis suppressa. Hæ Præbendæ vocantur *de Membro Morinensi*, ex quibus novem affectatæ sunt Canonicis Graduatis, una verò Mensæ Episcopali.

Tandem ex Capitulo Furnensi translatæ sunt ad hanc Ecclesiam decem Præbendæ, quæ quoad proventus sunt omnium minimæ, vocanturque *de Membro Furnensi*; ejusque Præpositura etiam novo Episcopatui Iprensi fuit incorporata.

EPISCOPI IPRENSES.

I. MARTINUS BALDUINI RITHOVIUS, S. T. Doctor & Decanus Ecclesiæ S. Petri Lovanii, consecratus Bruxellis 2. Novembris 1562. à Cardinale Granvellano Archiepiscopo Mechliniensi, paulò post ad Concilium Tridentinum à Philippo II. Hispaniarum Rege missus fuit. Primis duobus Conciliis Provincialibus Mechliniensibus anno 1570. & 1572. tanquam Senior Suffraganeus, absente Cardinale Granvellano præsedit. Pro fide Catholica & obedientia Regi debita diuturnos carceres perpessus, obiit Audomaropoli 9. Octobris 1583.

II. PETRUS SIMONS, Tiletanus Flander S.T.L. è Pastore Cortracensi Canonicus Graduatus, Pœnitentiarius & Archipresbyter Cathedralis Gandavensis, consecratur Tornaci 6. Januarii 1585. ab Episcopo Morillonio, assistentibus Atrebatensi & Audomarensi Episcopis. Moritur Ipris 5. Octobris 1605, anno ætatis 76.

III. CAROLUS MAES, Bruxellensis, J. U. L. Cathedralis Ecclesiæ Antverpiensis Decanus & Serenissimis Belgii Principibus Alberto & Isabellæ à Sacris Oratorii, consecratus fuit Bruxellis 24. Junii 1607. ab Archiepiscopo Hydruntino Nuncio Apostolico. Anno 1610. translatus ad Episcopatum Gand., obiit 21. Maii 1612. ætatis 53.

IV. JOANNES DE VISSCHER, Winoci-bergensis, S. T. L. Cathedralis Ecclesiæ Iprensis Canonicus & Plebanus, inauguratur Ipris 6. Februarii 1611. ab Archiepiscopo Mechliniensi, assistentibus Gandavensi & Antverpiensi Episcopis. Obiit 26. Maii 1613. ætatis 52.

V. ANTONIUS DE HAININ, Antverpiensis, S. T. L. Cathedralis Iprensis Canonicus & Pastor ad S. Nicolaum, consecratus anno 1614. In Academia Duacena Seminarium erexit, obiitque 1. Decembris 1626. ætatis 71.

VI. GEORGIUS CHAMBERLAIN, Gandensis, J. U. L. Cathedralis illius Canonicus, Archidiaconus ac Decanus, inauguratus Ipris 5. Novembris 1628. ab Archiepiscopo Mechliniensi assistentibus Gandavensi & Brugensi Episcopis. Obiit 19. Decembris 1634. ætatis, 58.

VII. CORNELIUS JANSENIUS, Leerdamensis Batavus, Lovanii Primus in Artibus, dein S.T.D. & S. Scripturæ Professor Regius, ac Præses Collegii Hollandici, consecratus Bruxellis ab Archiepiscopo Mechliniensi, assistentibus Gandensi & Antverpiensi Episcopis, 28. Octobris 1636. Moritur Ipris 6. Maii 1638. ætatis 52.

VIII. JUDOCUS BOUCKAERT, Flander ex Iseghem, S. T. L. Præpositus Oratorii D. JESU Congregationis Nerianæ in Monte-Acuto, consecratus anno 1641. mortuus 1. Novembris 1646 ætatis 63.

LUDOVICUS DE CROY, è Comitibus Rhodii &c. Præpositus Ecclesiæ Collegiatæ S. Petri Casleti, & Oratorii Regii Bruxellis Capellanus, ad Iprenses dein Infulas nominatus, nondum suscepto consecrationis munere è vivis excessit anno 1647.

MARIUS AMBROSIUS CAPELLO, Antverpiensis, ex Ordine FF. Prædicat., S. T. D. Lovaniensis, ad easdem Infulas nominatus anno 1648, ac paulò post ad Episcopatum Antverpiensem, ubi obiit anno 1676.

Vide supr. pag. 481.

IX. FRANCISCUS JOANNES DE ROBLES, ex Comitibus de Annapes, Insulensis, Ecclesiæ D. Petri Lovanii Præpositus, Academiæ Cancellarius & Privilegiorum Conservator, nec non Oratorii Regii Bruxellis Præfectus. Inauguratur Bruxellis in Sacello Aulæ 11. Octobris 1654. ab Episcopo Tornacensi assistentibus Episcopo Brugensi, & Archiepiscopo Ephesino Apostolico Hollandiæ Vicario. Mortuus est 18. Martii 1659. ætatis 63.

MARTINUS PRATS, Bruxellensis J. U. L. Toparcha S. Alberti, Ecclesiæ Collegiatæ S. Gudulæ Bruxellis Decanus, Vicarius Generalis ad Exercitus Regios & Cancellarius Ordinis Aurei Velleris, consecratur Bruxellis 2. Februarii 1665. per Archiepiscopum Mechliniensem, assistentibus Gandavensi ac Brugensi Episcopis. Moritur 7. Octobris 1671. ætatis 68. X.

HENRICUS VAN HALMALE, Antverpiensis, J. U. L. Cathedralis Ecclesiæ Antverpiensis Decanus, Unctionem Episcopalem recepit Mechliniæ 28. Octobris 1672. ab Archiepiscopo, assistentibus Antverpiensi ac Namurcensi Episcopis. Obiit 19. Aprilis 1676. ætatis 52. XI.

GUILIELMUS HERINCKX, Helmondanus, ex Ordine FF. Minorum, consecratus Bruxellis 24. Octobris 1677. per Archiepiscopum Mechliniensem assistentibus Brugensi & Ruræmundensi Episcopis. Moritur 17. Augusti 1678. ætatis 59. XII.

JACOBUS DE LIERES, Audomarensis, J. U. L. Cathedralis Ecclesiæ Audomarensis Decanus, anno 1679. à Ludovico XIV. Galliæ Rege, qui Urbem Iprensem subjugaverat, ad hunc Episcopatum nominatus, consecrationis munus obtinere non potuit, ob dissidia Romæ inter Pontificem & dictum Regem suborta. Renunciavit juri suo anno 1693, ac paulò post obiit.

MARTINUS DE RATABON, Parisinus, Abbas Herdtiensis, S. T. D. è Domo Navarrica Parisiis, & Vicarius Generalis Cardinalis Furstembergii in Episcopatu Argentinensi, ab eodem consecratus fuit Iprensis Episcopus Parisiis 6. Decembris 1693. Anno 1713. hunc Episcopatum dimisit, & Vivariensem in Gallia obtinuit, quam etiamnum gubernat. XIII.

CAROLUS FRANCISCUS GUIDO DE LAVAL-MONTMORENCII, Gallus, Metropolitanæ Ecclesiæ Cameracensis Canonicus & Archidiaconus, à Rege Galliæ nominatus, consecratur 23. Aprilis 1713. ab Archiepiscopo Cameracensi assistentibus Ambianensi & Audomarensi Episcopis. Obiit 26. Augusti ejusdem anni ætatis 45. XIV.

THOMAS PHILIPPUS DE ALSATIA, Comes de Boussu, Cathedralis Ecclesiæ Gandavensis Præpositus, à CLEMENTE XI. Pontifice nominatus Episcopus Iprensis anno 1713. paulò post à CAROLO VI. Cæsare renunciatur Archiepiscopus Mechliniensis, dein S. R. E. Presbyter Cardinalis tit. S. Cæsarii &c.

Vide sup. pag. 617.

JOANNES BAPTISTA DE SMEDT, Lokerensis Flander, primus in Scholis Artium Lovanii, dein S.T.L. in Metropolitana Ecclesia Mechliniensi Canonicus Graduatus, Pœnitentiarius, ac Præses Seminarii Archiepiscopalis, consecratus Mechliniæ 20. Aprilis 1721. per Episcopum Antverpiensem, assistentibus Episcopis Brugensi & Thermopolensi, Suffraganeo Leodiensi. XV.

CAPUT

CAPUT CLVIII.

Pius IV. *Pontifex Ecclesiam Collegiatam S. Albani Namurci (aucto Canonicorum numero ex Præbendis Capituli S. Petri in Castro) erigit in Cathedralem anno 1560; ibique novum instituit Episcopatum Suffraganeum Archiepiscopatûs Cameracensis; eidem pro dote assignans Abbatiam Floreffiensem Ordinis Præmonstratensis in Namurcesio.*

Ex Archivo S. Episcopatûs.

Pius Episcopus, Servus Servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Ex injuncto Nobis desuper Apostolicæ servitutis officio, ad ea libenter intendimus, per quæ Ecclesiarum quarumlibet, præsertim Cathedralium noviter erectarum, decori & venustati, ac illis præsidentium, & aliarum personarum in eis Divinis laudibus insistentium statui & opportunæ subventioni, cum Divini Cultûs augmento, & animarum Christi fidelium salute, valeat salubriter provideri;

Ac desuper etiam ea, quæ à Prædecessoribus nostris consultè gesta fuerunt, ex saniori consilio immutando disponimus; prout locorum & temporum qualitas exigit, ac ipsarum Ecclesiarum utilitas persuadet, & id in Domino conspicimus salubriter expedire.

Rationes pro erectione novorum Episcopatuum.

Cum itaque, sicut accepimus aliàs, postquam felicis recordationis Paulus Papa IV. Prædecessor noster providè considerans, eam partem inferioris Germaniæ, quæ charissimo in Christo Filio nostro Philippo Hispaniarum Regi Catholico hereditario jure etiam tunc subjecta erat, paucos habere Episcopos, nullumque Metropolitanum, qui eam regerent, utì illius amplitudo, & frequentissimorum Oppidorum celebritas, ac longè latèque dissitorum Castrorum & Pagorum suorum copia, animarumque multitudo, varium item idioma, & vitæ institutum, ac denique temporis deplorata ob hæreticos conditio expostulabant:

Hisque & aliis gravibus causis eum impellentibus, volens periclitanti in partibus illis Fidei Catholicæ succurrere, pioque desiderio dicti Philippi Regis satisfacere, habitâ, sicut rei magnitudo postulabat, cum Fratribus suis, de quorum numero tunc eramus, deliberatione maturâ, de eorum consilio & Apostolicæ potestatis plenitudine, Cameracensem, Trajectensem, Atrebatensem & Tornacensem Ecclesias Civitates & Diœceses à Rhemensi & Coloniensi Provinciis, ac Mechliniensem & Namurcensem ac diversa alia Oppida insignia dictæ Regionis à sua quæque Diœcesi & Provincia perpetuò segregaverat & diviserat; nec non Mechliniense & Namurcense, ac reliqua alia Oppida prædicta sic divisa in Civitates,

Separatio ab antiquis Diœcesibus.

Cameracensem vero & Trajectensem tunc Episcopales Sedes, ac olim Collegiatam S. Rumoldi Mechliniensem in Metropolitanas, & S. Albani Namurcensem certasque alias aliorum Oppidorum in Civitates erectorum prædictorum Ecclesias in Cathedrales Ecclesias pro totidem Archiepiscopis & Episcopis, qui suæ quisque Ecclesiæ præessent; nec non Mechliniensi & Namurcensi Ecclesiis Civitatibusque prædictis certos tunc expressos districtus, per Nuntium suum postmodum ab eo illuc mittendum limitandos, pro sua cuique Diœcesi perpetuò concesserat: nec non Ecclesiæ Cameracensi prædictæ, Ecclesiam Civitatem & Diœcesim Namurcensem hujusmodi inter alias pro sua Provincia adjunxerat: præfato quoque Philippo Regi, ejusque Successoribus, qui pro tempore ejusdem Regionis in temporalibus Domini essent, jus nominandi Romano Pontifici pro tempore existenti personas idoneas, ac aliàs certis tunc expressis modo & formâ qualificatas, ad Namurcensem & alias Ecclesias erectas, tam à primæva erectione hujusmodi, quàm ex tunc deinceps quotiescumque illas vacare contingeret, per eundem Pontificem in Archiepiscopos & Episcopos, ad nominationem hujusmodi ordinandos in perpetuum reservaverat, per quasdam sub plumbo, & deinde per alias suas in forma Brevis, Litteras;

Jus Regiæ Nominationis.

Venerabili Fratri nostro, tunc suo, Salvatori Episcopo Clusino, suo & Apostolicæ Sedis Nuntio in partibus illis, dederat in mandatis, ut personas idoneas qui dictas Provincias vel Diœceses distinguerent & limitarent, ac dotem dictarum Ecclesiarum à Monasteriis & Præposituris sub illis consistentibus dismembrarent, cum potestate omnia in his necessaria faciendi, vice suâ deputaret:

Commissarii pro novis Episcopatibus.

Dilectus Filius noster Antonius S.E.R. Presbyter Cardinalis, tunc Episcopus Atrebatensis, & quatuor alii scientiâ & probitate insignes, quos ipse Salvator Episcopus & Nuntius, dicto Prædecessore interea de medio sublato, vigore seu prætextu Mandati & posteriorum Litterarum hujusmodi substituerat, licet forsan eorum aliqui de illis personis non essent, qui ad id canonicè subdelegari poterant, factâ nihilominus diligenti rerum indagine, ac omnibus maturè pensatis;

Animadvertentes quod per dismembrationes bonorum à Monasteriis & Præposituris præfatis, si fierent, cultus Monasticus non mediocriter læderetur, ipsa Monasteria Mensis præfatis pro dote suarum Ecclesiarum, ad hoc ut Episcopi etiam illorum curam perinde atque suam propriam perpetuò gererent, potiùs esse unienda;

 As

Ac designationes & limitationes Provinciarum & Diœcesium, divisionesque & distributiones Oppidorum & Jurisdictionum in nonnullis partibus ipsarum Diœcesium commodiores illis qui per primo dictas Litteras statuuntur;

Necnon constitutiones & assignationes dotium, & denique numerum personarum ac Dignitatum, Præbendarum, Beneficiorum & Officiorum, statum quoque & formam in præfatis Ecclesiis etiam per hujusmodi dismembrationes, applicationes, suppressiones, translationes, novas institutiones & alias in universum accommodas rationes habendas censuerunt: ac super majori illorum parte Processus & Scripturas, serie digestis rebus omnibus, formandos curaverunt;

Et inter alia dictæ Ecclesiæ Namurcensi, & pro tempore existenti Episcopo Namurcensi:

Limites Episcopatûs. *Namurcum, Flerucum, Salsines, Bovinia, Poilvache, Walcourt, Jambes, Folz, Bouges, Bonynes, Loyers, Lyve, Brumagne, Erpent, Andoy, Wierde, d'Aubnes, Nanines, Saint-Servais, Marcheles-Dames, Saint-Marcq, Lesmines, Warissoul, Villers-l'Hest, Colignile, Rysnes, Gelbusée, d'Hausoul, Marche-Chovelet, Suarlée, Bovesche, Ronet, Auglise, Wartez, Champilon, Obez, Marbais & appendices, Gosselies, Viesville, Travisée, Ohain, Wayaux, Tilly, Damp-Remy, Thymeon-le-Charmoy, Lodelinsart, Chastelineau, Lambusart, Wangnies, Baulez, les Alloux-Chammes, Jemeppe sur Sambre, S. Ionne, Velaines, Mielmont, Saint Martin, Balastre, Boegnies, Tongrenelles, Montdessus Sombref, les Alloux-de-Lignes, Heppegnies, Chassia, Brigode, S. Amand, Moustier sur Sambre, Spy, Temploux, Flawines, Golzinnes, Visegnet, Bossiers & appendices, Botez, la Terre de Biesme & Signorie de Melin, Biesme la Franche, & tous les appendices, Montaigle & appendices, Antein & appendices, Selves, Arbres, Acos, Gerpines, Floreffe, Flavion, Graux, Parfondville, le Bois de Villers, Biesmerée, Armeton, Morgnimont, Avelois, Fraiens sur Dinant, Stave, Mertimes, Jodions, Freniers, Florifoux, Beuzet, Rabionnois, le Sart S. Laurent, Chastiers & appendices, Valson & appendices, Brognes & appendices, Malignot, Bersée, Thiel le Chasteau & appendices, Villers le Poterie, Fernault, Soy, Libine, Rosée & appendices, Anthée & appendices, Namesche, Ville en Waret, Vezin, Hingeon, Somier, Houton, Franqwaret, Seilles, Andenne, Burdinne, Beaurewart, Otreppe, Pontillas, Ville en Hesbain, Wansignies, Wazneau, Chappauville, Merdot, Waseiges, Ancos, Ambesin, Berginlée, Branson, Hemptinne, Ambesineau, Vodont, Hanret, Cortille, Villeroux, Harsée, Banegnes, Wart-la-Chaussée, Tilliers, Atrives, Auoin, Reconot, Ninoconal, Fenelmont, Noville, Boneffe, Hambrene, Hanesche, le Sart, Helnay & le Try Muirsii, Zetrud-Lumaye, S. Denys, Meux, Seleie, Egesée, Francgnies, Mallien, Lustin, Ache, Courricres, Courioulbe, Sorinne la Longue, Hohei, Scy, Chaltin, Metez, Walnin, Falmagne, Falmignoul, Sorine sur Dinant, Boischile, l'Aignont, & tout le Ban Spontin, & toute la Terre d'Hemptinne, Hemptinelle, Champillon, Matoe, Gaife & toute la Terre, Heure-en Famine & appendices, Godne, Hodemont, Galaie, Filée, Hargnies, Boursine, Martouville, le Many S. Blaise, Haibe, & toute la Terre, Pondromme.*

In Gallica-Brabantia: *Nivella, Jodogne, Gemblacum, Hannutum, Oostkercke, Petitrieve, Hennuyers, Verginal, Glabecq, Braine-le-Chasteau, Wautybraine, Braine la Lyeu, Ohen, Genval, Houlteur, Nisellé, Coblain, Plansnoy, Itre, Haut-Itre, Bois-Seigneur-Isaac, Leloz, Witersée, Haive, Gouy, Gregnies, Ceilles, Bierges, Limal, Chapelle S. Laurent, Lane, Secours, Aywieres, Moustiers sur le Thy, Motiesart, Glabaye, Vieu-Genappe, Lopogne, Houtain, Baisy, Bornival, Bauteres, Ronckieres, Grivables, Grand-Baye, Glimes, Arckene, Petreu, Rosigny, Beuset, Seneffe, Familiareux, Genappe, Wais, le Sute, Bousval, Cour S. Estienne, Mont S. Lambert, Blanmont, Hevillers, Walhain, S. Paul, Chausse la Maluerne, Villeroux S. Lambert, Noirmont, Villers, Ernache, Sart à Mavelines, Mela-ville, Villers, Ghentine in S. Tyry, Corthy, Petit-Many, Raives, Gaist-S. Remy, Marie-Gaist, Frane, Tilly, Libercyé, Villers-lez-Perué, Marbais, Sombreffe, Coroy le Chasteau, Viville, Thimeon, Melet, S. Amand, Ligny, Thongrines, Wainies, Dion-le-val, Dion le Mont, Limelet, Otigny, Corbais, Bonlé, Argenton, Longueville, Romiroir, Ronliers sur le Thuyn, Incourt, Biston, Chaumont, Oprebaye, Coroy, Donglebert, Glimes, Wastines, S. Marie, Malaive, Orbais, Tourines les Hourdons, Nil S. Martin, Nil S. Vincent, Sart, Torembaye les Begines, Jangaist, Petite-Rosiere, Mont S. André, Perué, Ache, Grandlais, Grand-Many, Hannieres, Petit-lais, Liroux, Argenton, Grand Rosiere, Hatonncon, Gest à Gerompont, Ramilies, Pitren, Oppu, Jandrenoul, Merdove, Autre Eglise, Folz, Boumalle, Hedin, Jauce, Wansine, Thine, Croyxalens, Halers le Grand, Halers le Petit, Molenbais, Ramaie, Aynes, Orp le Grand, Orp le Petit, Pietrent, Berfraye, Villers, Gaucelette, Molebioul, Marille, Avernas, Houtain, Avernas, Herbais, Wanfercée,* Oppida, Villas, Castra, Pagos, & loca respectivè pro sua Diœcesi designaverunt, prout in singulis Litteris, ac Processibus & Scripturis prædictis plenius continetur.

Nos qui dudum inter alia voluimus, quod semper in unionibus commissio fieret ad partes, vocatis quorum interesset, quique nuper Monasterium Floreffiense, Præmonstratensis Ordinis, olim Leodiensis, nunc verò Namurcensis Diœcesis, cum primum illud per cessum vel decessum moderni illius Abbatis aut aliàs quovis modo vacare contigerit, Mensæ Episcopali Namurcensi ex tunc prout ex ea die & econtra perpetuò univimus, annexuimus & incorporavimus; attendentes, quòd si priscis temporibus, dum dicti populi sensim accrescebant, de novis Ecclesiis Cathedralibus, optimisque Præsulibus opportuno tempore prospectum fuisset, profectò tot perniciosa hæresum dogmata, quibus Religio Christiana passim laceratur, atque affligitur, haud ita violenter invaluissent. Unio Abbatiæ Floreffiensis.

Nunc autem, cum ad illa arcenda & extirpanda, ac simul populos ipsos in sinceritate fidei

dei continendos, dictus Prædecessor nulla alia æquè opportuna remedia potuerit adhibere;

Ut illa juxta cordis sui atque nostri desiderium promptos & felices sortiantur effectus, nostri Ministerii partes præmissis adjicere, illaque omnibus, quibus possumus, rationibus juvare & promovere, ac singularum Litterarum, Processuum & Scripturarum prædictarum veriores tenores; necnon Mensæ Episcopalis Namurcensis & illi uniendorum ac aliorum Canonicatuum & Præbendarum, Decanatûs, Dignitatum & officiorum supprimendorum infra scriptorum, fructuum, redditum & proventuum veros annuos valores præsentibus pro expressis habere volentes; continuis etiam hortationibus dicti Philippi Regis, id pro salute dictorum populorum enixè prosequentis excitati;

Motu proprio & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, Authoritate Apostolicâ tenore præsentium, divisionibus, limitationibus, & distributionibus dictorum Subdelegatorum, in prædictis Processibus specificatis, tamquam in melius reformatis, inhærendo, ac concessionem & assignationem, per priores Litteras Prædecessoris hujusmodi factas, quoad infrascripta immutando, omnia & singula Oppida, Castra, Pagos & Villas, & loca in posteriori designatione Subdelegatorum hujusmodi comprehensa, cum Ecclesiis etiam Parochialibus, Monasteriis, Collegiis etiam Canonicorum, Capellis, Hospitalibus, Beneficiis, locis & personis ac Officiis Ecclesiasticis, sæcularibus & Regularibus, ac populis, & quibuscumque aliis sub eis comprehensis, præfatæ Ecclesiæ Namurcensi, juxta designationem illi per prædictos Subdelegatos factam hujusmodi, perpetuò concedimus & assignamus.

Et quia fructus, proprietates & bona dicti Monasterii Floreffiensis militum incursionibus non mediocriter vastata reperiuntur, & convenit ut in ea parte Namurcensis Diœcesis prædictæ, quæ Gallicam Brabantiam complectitur, unum Episcopale Consistorium statuatur, in quo Clero & Populo Brabantinis, qui extra Ducatûs Brabantiæ metas ad judicium trahi non consueverunt, jus dicatur;

Unio Prioratuum de Namesche & Berterete

Idcircò de Namesche in Ripa Mosæ extra Namurcum, cujus trecentorum, & Berteriensi prope Hannutum, olim Leodiensis nunc verò Namurcensis Diœcesis, in quo Monasticæ vitæ usus & forma cessant & ædificia diruta sunt, ac solus Religiosus otiosè vivens eò loci ad recipiendum proventus deputatur; cumque quadringentorum ducatorum auri de Camera, fructus, redditus & proventus secundùm communem æstimationem valorem annuum, ut etiam accepimus, non excedunt, Vallis-Scholarium & Cistertiensium, aut aliorum Ordinum Prioratus, forsan Conventuales,

Cum primùm illos per cessum, etiam ex causa permutationis, vel decessum, aut quamvis aliam dimissionem aut amissionem dilectorum Filiorum modernorum illorum Priorum seu Commendatariorum, aut aliis quibusvis modis, & ex quorumcumque personis, etiam apud Sedem Apostolicam, etiam in aliquo ex mensibus, in quibus vacantium Beneficiorum dispositio Nobis, aut Romano Pontifici pro tempore existenti, per Constitutiones Apostolicas, vel Cancellariæ Apostolicæ Regulas, seu Litteras alternativarum, aut alia privilegia reservata existit, seu fuerit, vacare contigerit;

Vel etiam si actu nunc, ut præfertur, vacent, ac tanto tempore vacaverint, quod eorum collatio juxta Lateranensis Statuta Concilii ad Sedem præfatam legitimè devoluta, ipsique Prioratus dispositioni Apostolicæ specialiter vel generaliter reservati, & ad illos consueverint qui per electionem assumi, eisque cura etiam jurisdictionalis immineat animarum, super eis quoque inter aliquos lis, cujus statum præsentibus haberi volumus pro expresso, pendeat indecisa, cum omnibus juribus, jurisdictionibus, annexis & pertinentiis suis ex nunc prout ex tunc & è contrà, prædictæ Mensæ Namurcensi, suppressis in eis nomine titulo & dignitate Prioratûs & Conventualitate;

Ita quod liceat Episcopo Namurcensi pro tempore existenti corporalem illorum possessionem, per se vel per alium seu per alios propriâ Authoritate liberè apprehendere, & perpetuò retinere, illorumque redditus, fructus & proventus in suos ac dictæ Mensæ usus & utilitatem convertere, cujusvis licentiâ minimè requisitâ, etiam perpetuò pro dotis nomine unimus, annectimus, & incorporamus;

Ita tamen, quod ratione unionis, annexionis & incorporationis Prioratûs Berteriensis hujusmodi Episcopus Namurcensis pro tempore existens dictum Consistorium in Ducatu Brabantiæ, & loco insigni ad hoc ab eo statuendo, habere, & inibi jurisdictionem exercere, necnon Ordines toties ibidem quoties in Civitate Namurcensi, factâ tempestivâ significatione per Diœcesim ubinam sit Ordines sacros collaturus, conferre debeat.

Ut verò ipse Episcopus Ecclesiam suam personis eruditis, & ad Jurisdictionem inibi exercendam, ceteraque munia Ecclesiastica obeunda idoneis debitè instructam, jugiterque decoratam habeat,

Decanatum ac tredecim Canonicatus & totidem Præbendas ac omnia & singula alia Dignitates & Officia Ecclesiæ, Capellæ nuncupatæ, S. Petri Arcis Namurcensis, ad quam Canonicis & aliis Beneficiatis aditus propter strictam ejusdem Arcis custodiam admodum difficilis existit, similiter cum primùm illa, quæ, vel eorum aliqua forsan de jure patronatûs præfati Regis existunt, per cessum vel decessum etiam apud Sedem eandem aut aliàs vacare contigerit, vel etiam si actu nunc vacent, ac etiam dispositioni Apostolicæ specialiter vel generaliter reservata existant, & ad illa consueverint qui per electionem assumi, eisque cura etiam jurisdictionalis immineat animarum, super eis quoque inter aliquos lis, cujus statum præsentibus haberi volumus pro expresso, pendeat indecisa, similiter ex nunc prout ex tunc & è contrà, perpetuò supprimimus & extinguimus. Unio Capituli Canonicorum S. Petri in Arce Namurcensi.

Archidiaconatus.

Ac in eadem Ecclesia Namurcensi unum Archidiaconatum pro uno Archidiacono, qui post cessum, vel decessum eorum qui nunc sunt in illa parte ejusdem Diœcesis Namurcensis Archidiaconi talem, qualem Bruxellensis in Cameracensi hactenus habuit, & Mechliniensis Archidiaconus in Mechliniensi Diœcesi perpetuò habiturus est, jurisdictionem & administrationem per totam Diœcesim Namurcensem præfatam habeat; & unum Archipresbyteratum Civitatensem, pro uno Archipresbytero Civitatensi, qui curam Rectorum & Sacramentorum, ac Verbi Dei per Civitatem; & unam Pœnitentiariam Diœcesanam, nuncupandas dignitates inibi pro uno Pœnitentiario Diœcesano nuncupando, qui similem curam per Diœcesim Namurcensem prædictam habeat, perpetuò erigimus ac instituimus.

Archipresbyteratus.

Pœnitentiaria.

Præterea statuimus & ordinamus, quod ex omnibus Canonicatibus & Præbendis dictæ Ecclesiæ Namurcensis, decem quos primò per cessum, etiam ex causa permutationis, vel decessum, non tamen per obitum apud Sedem Apostolicam prædictam, vel aliàs vacare contigerit, & si actu nunc vacent, & tanto tempore vacaverint, quod eorum collatio juxta Lateranensis Statuta Concilii ad Sedem Apostolicam prædictam legitimè devoluta, ipsique dispositioni Apostolicæ specialiter vel generaliter reservati, affecti & Sacerdotales existant, & super eis inter aliquos lis, cujus statum præsentibus haberi volumus pro expresso, pendeat indecisa, ita perpetuò affecti maneant, quod Episcopus Namurcensis præfatus unum & unam omnium primò vacaturos tamquam Mensæ suæ Episcopali perpetuò unitos, & quos Nos hìc ex nunc prout ex tunc & è contra ipsi Mensæ perpetuò unimus, annectimus & incorporamus, obtinere, illorumque ratione persona Capitularis esse, vocemque & authoritatem, etiam in Capitulo super Decanum & Canonicos habere;

Præbenda Episcopo unita.

Reliqui verò novem Canonicatus & Præbendæ prædicti, tribus Magistris aut Licentiatis in Theologia, & tribus Doctoribus Decretorum, seu in eis Licentiatis, ac tribus aliis Nobilibus ejusdem Diœcesis, etiam in Jure vel Theologia saltem Gradu Licentiaturæ, in famosa quadam Universitate Studii Generalis, secundùm tenorem primò dictarum Literarum promotis, ordine præmisso servato, in perpetuum concedi & assignari debeant:

Præbendæ IX Graduatorum.

Quodque ad sex priores tam Nobiles quàm alii non Nobiles, ut præfertur, tamen qualificati; ad reliquos verò tres Canonicatus & tres Præbendas ex reliquis novem Canonicatibus & Præbendis hujusmodi, nulli nisi Nobiles & Graduati, ut præfertur, assumi possint.

Ac omnes & singuli ratione suarum hujusmodi Præbendarum consilium & operam in negotio Ecclesiæ & Religionis, cæterisque difficultatibus pro tempore emergentibus, quoties ab Episcopo prædicto requisiti fuerint, tam conjunctim, quàm divisim præstare teneantur.

Ac unus Archidiaconus ad Archidiaconatum, & alius Archipresbyter ad Archipresbyteratum, nec non reliquus ex dictis Graduatis Pœnitentiarius ad Pœnitentiariam hujusmodi ad nominationem dicti Episcopi assumi, & omnium primi post Episcopum vacaturos Canonicatus & Præbendas prædictos simili ordine consequi debeant.

Ut autem de Viris spectatæ doctrinæ & probitatis ad ædificationem Ecclesiæ Dei accuratiùs prospiciatur, quod ipsi novem Canonicatus & novem Præbendæ, hâc primâ vice per præfatum Episcopum dumtaxat, & deinde, quoties illi futuris temporibus vacaverint, ut præfertur, ad electionem Episcopi & aliorum Graduatorum prædictorum superstitum, per eos conferantur; & in ejusmodi electione suffragium Episcopi non plus juris, sive momenti, quàm cujusvis Graduatorum habeat, nisi vocum paritate occurrente, tuncque iteratum ad hoc Episcopi suffragium paritatem vocum ejusmodi dirimat.

Graduati primâ vice per Episcopum, dein per electionem assumendi.

Quodque posthac ipsi novem Canonicatus & novem Præbendæ sub nullis specialibus vel generalibus, etiam mentalibus reservationibus, affectionibus, etiam in Corpore Juris clausis, nec non expectativis, coadjutoriis, mandatis, facultatibus, indultis de providendo, commendando, & aliàs disponendo, primariis Precibus nuncupatis, aut aliis gratiis præventivis, per Nos, aut Romanos Pontifices pro tempore existentes, & Sedem Apostolicam prædictam, vel ejus Legatos, etiam consideratione, intuitu, contemplatione, vel ad instantiam Imperatoris, Regum, aut aliorum Principum, ac S.R.E. Cardinalium, & ex quacumque causa quantumlibet urgenti, pro tempore factis & concessis comprehendantur;

Præbendæ Graduatorum nec religari nec permutari possunt.

Nec etiam tamquam vacantes apud Sedem Apostolicam præfatam, aut ullâ aliâ ratione, generaliter vel specialiter reservari, nec illorum vacatione per resignationem, etiam ex causa permutationis, aut obitum apud Sedem eandem pro tempore occurrente, per Romanum Pontificem aut Sedem hujusmodi de illis provideri, aut aliàs quoquo modo disponi possit: sed forma electionis præmissa omni tempore servari, nullâque causâ infringi debeat.

Quodque unus ex novem Canonicis Magister seu Licentiatus in Theologia, & alter Decretorum Doctor, seu etiam Licentiatus, Seniores, ratione suarum Præbendarum facultatem habeant visitandi per universam Diocesim Namurcensim prædictam, quoties ab Episcopo Namurcensi; cæteri verò Canonici Graduati prædicti quandocumque requisiti fuerint, illis assistere teneantur; ac ex reliquis Senioribus Canonicis prædictis, duo in Theologia & unus in Jure Canonico Graduati, ut præfertur, unà cum Archidiacono curam habeant examinandi promovendos ad Sacros Ordines & admittendos ad Curas animarum, quâcumque authoritate illi provisi fuerint; neminem, nisi idoneum, quique se personalem residentiam facturum, medio juramento promittet, admittendo.

Examinatores.

Et quoniam impia hæreticorum studia Viros

Absentia Graduatorum pro bimestri tantum

ros doctos ab Ecclesiis suis diutiùs abesse non patiuntur, quod si Canonici Graduati prædicti ab Ecclesia sua, nisi ab Episcopo vel Capitulo missi, per duos menses absfuerint, integros suæ Præbendæ fructus illius anni amittant, & Capitulo cedant:

Distributiones.

Ac omnes proventus singularum Præbendarum dictæ Ecclesiæ Namurcensis in duas partes æquales dividantur, quarum altera pro quotidianis distributionibus his solis, qui Divinis Officiis in Choro deservierint, & inibi à principio usque ad finem, necessitatis causâ exceptâ, permanserint, ministrari debeat; nec quispiam ullâ dispensatione, vel alio Privilegio Apostolico, quâcumque causâ impetrato, sese à residentia hujusmodi eximere possit.

Cæteræ Ecclesiæ Civitatis sub Cura dicti Archipresbyteri Civitatensis, extra verò eam & in Diœcesi Namurcensi existentes, vel sub suis Decanatibus, aut aliis jurisdictionibus prout hactenus, remaneant, vel alio meliori modo arbitrio dicti Episcopi distribui, ipsorumque Decanatuum Decani, (salvâ tamen dicti Episcopi moderatione) emolumenta hactenus percipi solita percipere possint.

Cum autem Mensæ Namurcensis, etiam unà cum præmissis & adjectis, nec non novem Canonicatuum & Præbendarum prædictorum, fructus, reditus, & proventus tenuiores sint, quàm conveniat pro commoda sustentatione unius Episcopi & Virorum doctorum atque gravium, qui munera prædicta obire commodè possint, idcirco dictæ Mensæ Namurcensi trium (quorum insimul fructus, reditus & proventus ducentorum & quinquaginta ducatorum similium secundùm eandem æstimationem, valorem annuum non excedunt) quos primò vacare contigerit, ut præfertur; novem verò Canonicatibus & novem Præbendis pro Graduatis affectis reliquorum decem Canonicatuum & Præbendarum suppressorum, simul per singulos novem Canonicos Graduatos prædictos æquis portionibus percipienda; & insuper Decanatui dictæ Ecclesiæ Namurcensi suppressi Decanatus, nec non Archidiaconatui sic erecto prædictis, aliorum Officiorum etiam suppressorum prædictorum bona, res, proprietates, decimas, census, fructus, Jurisdictiones, & Jura, cujuscumque qualitatis & quantitatis existentia, similiter ex tunc prout ex nunc & econtra, perpetuò applicamus & appropriamus.

Tres Præbendæ Capituli S. Petri in Arce unitæ Episcopo.

Novem pro Graduatis.

Decanatus

Districtius inhibentes Venerabilibus Fratribus nostris Archiepiscopis, Episcopis, & dilectis Filiis Abbatibus, cæterisque locorum Ordinariis, nec non Conventibus, Superioribus & Personis, illique vel illis, ad quem vel ad quos collatio, provisio, & quævis alia dispositio conjunctim vel divisim pertinet, ac quibuscumque aliis, cujuscumque Dignitatis, Statûs, Ordinis, & conditionis existentibus, in virtute sanctæ Obedientiæ, ac sub excommunicationis majoris, aliisque sententiis, censuris, & pœnis, etiam privationis omnium Dignitatum, Beneficiorum & Officiorum Ecclesiasticorum, ac inhabilitatis ad illa, & alia imposterùm obtinenda, ne de Decanatu & aliis Dignitatibus & Officiis ac Canonicatibus suppressis & Graduatis affectis prædictis, si vacant, aut cum vacaverint, ut præfertur, cuiquam providere, aut aliàs disponere, seu præmissorum effectus & executionem in aliquo quantumlibet modico impedire, aut molestiam vel injuriam quampiam irrogare, quoquo modo præsumant;

Ac decernentes ex nunc plenum jus in præmissis omninò acquisitum esse, & super his beneficio Regularum de non tollendo jure quæsito, ac de annuali & triennali possessore, nec non Privilegiis omnibus, quibus diuturni possessores pacifici quomodolibet utuntur, potiuntur, & gaudent, ac uti, gaudere & potiri poterunt quomodolibet in futurum, plenariè uti, potiri, & gaudere; nec non decem affectos & alios tredecim Canonicatus & Præbendas, ac Decanatum cæterasque Dignitates & Officia suppressa prædicta, per quoscumque, etiam prætextu mandatorum de providendo, Nominationum, etiam juxta Concordata Nationis Germanicæ, expectativarum, & quarumcumque aliarum gratiarum, quoquo modo acceptari non posse;

Et nihilominùs quascumque acceptationes, collationes, provisiones, commendationes, uniones, & alias dispositiones, de eisdem aut eorum aliquo, etiam per Nos & Sedem prædictam, & quomodolibet factas, & faciendas, nullius prorsùs roboris & momenti fore, nullumque per eas cuiquam jus acquiri, seu etiam coloratum titulum possidendi tribui posse;

Ac concessiones, assignationes, uniones, annexiones, incorporationes, suppressionem, extinctionem, erectionem, institutionem, Statutum, Ordinationem, applicationem, appropriationem, & cætera præmissa ex nunc omnimodum effectum sortita esse & censeri, ac sub quibusvis evocationibus, alterationibus, suspensionibus, vel limitationibus, etiam unionum, annexionum, incorporationum, suppressionum, & extinctionum, etiam effectum non sortitarum, quæ posthac per Nos vel Successores nostros, tam in crastinum assumptionis cujuslibet eorum ad summi Apostolatûs apicem, quàm aliàs quomodolibet, ac cum quibusvis clausulis ac decretis, quocumque tempore fient, minimè includi: sed illis non obstantibus, in suis vigore, robore & efficacia persistere, & quoties illa emanabunt, toties in pristinum statum restituta, & de novo concessa:

Sicque incommutabilis voluntatis nostræ fuisse, esse, & fore; ac easdem præsentes nullo umquam tempore de surreptionis vel obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis nostræ, vel alio quopiam defectu notari, aut in jus aut controversiam quâcumque ratione vel causâ vocari posse.

Sicque per quoscumque Judices Ordinarios & Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores & ejusdem S. R. E. Cardinales, in quavis causa & instantia, sublatâ eis quâvis aliter judicandi & interpretandi facultate & authoritate, judicari & definiri debere; irritum quoque & inane, si secùs super eis à quoquam

quâvis

quoque & inane, si secùs super eis à quoquam quâvis authoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Executores Bullæ Apostolicæ.

QUOCIRCA Venerabilibus Fratribus nostris, Archiepiscopo Cameracensi & Episcopo Amerinensi, ac dilecto Filio Decano Ecclesiæ B. Mariæ Namurcensis per Apostolica Scripta motu simili mandamus, quatenùs ipsi, vel duo, aut unus eorum, per se, vel alium, seu alios easdem Litteras præsentes, & in eis contenta quæcumque, ubi & quando opus fuerit, ac quoties pro parte moderni & pro tempore existentis Episcopi Namurcensis, & aliorum quorum interest, & quomodolibet intererit in futurum, fuerint requisiti, seu aliquis eorum fuerit requisitus, solemniter publicantes, eisque & eorum cuilibet in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant Authoritate nostrâ Episcopum Namurcensem, & alios præfatos, concessione, assignatione, unionibus, annexionibus, incorporationibus, suppressione, extinctione, erectione, institutione, Statuto, Ordinatione, applicatione, appropriatione, ac Litteris & aliis in eis contentis prædictis pacificè gaudere, ac aliàs Litteras & in eis contenta hujusmodi firmiter observari.

NON permittentes illos, per quoscumque quomodolibet indebitè molestari; contradictores quoslibet & rebelles per censuras & pœnas Ecclesiasticas, appellatione postpositâ, compescendo. Nec non legitimè super his habendis servatis Processibus, censuras ipsas & pœnas etiam iteratis vicibus aggravando, invocato ad hoc etiam si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis.

NON obstantibus voluntate priori & aliis præmissis, ac nostris de valore tam impetrationibus quàm aliis gratiis etiam motu simili factis exprimendo, nec non Lateranensis Concilii novissimè celebrati, uniones perpetuas, nisi in casibus à jure permissis fieri prohibentis; ac piæ memoriæ Bonifacii PP. octavi etiam Prædecessoris nostri de una, & Concilii Generalis de duabus, non tamen tribus dietis, aliisque Apostolicis Constitutionibus & Ordinationibus, etiam Reservatoriis, & in Corpore Juris clausis, etiam revocatoriis & revocatoriarum innovatoriis, ac in favorem Ordinariorum & aliàs in contratium quomodolibet editis & edendis:

NEC non Monasteriorum & Ordinum ac Ecclesiarum & Collegiorum & locorum prædictorum, etiam juramento, Confirmatione Apostolicâ vel quâvis firmitate aliâ roboratis Statutis & Consuetudinibus;

NEC non quibusvis specialibus vel generalibus, etiam mentalibus reservationibus, exspectativis, & aliis gratiis, etiam in Canonicos creationibus, aliis unionibus, & perpetuis absque consensu Coadjutorum deputationibus, Nominationibus, citrà accessus & regressus facultatibus, Mandatis, Litteris & concessionibus, quibuscumque Personis, cujuscumque Dignitatis, statûs, gradûs, & conditionis existentibus, etiam Cardinalatûs honore fulgentibus, ac nostris etiam antiquis & descriptis Familiaribus, continuis Commensalibus, ac Prælatis domesticis, nec non Romanæ Curiæ Officialibus, etiam Officia sua actu exercentibus, ex quavis etiam grandi causa, consideratione, intuitu, vel respectu, etiam Imperatoris, Regum, Ducum, aut aliorum Principum, ac cum quibusvis antelationibus, prærogativis & Decretis etiam irritantibus, & Litteris derogatoriarum derogatoriis, etiam præsentibus derogantibus, etiam motu & formâ similibus, & aliàs quomodocumque concessis;

QUAS & quæ omnium illorum tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus, pro sufficienter expressis habentes, eorumque omnium vim & effectum, quoad præmissa omnia, suspendimus & in præmissis effectum sortiri, aut locum sibi vindicare non posse, neque debere decernimus; nec non Privilegiis, Indultis & Litteris Apostolicis, illis & aliis quibusvis per quoscumque Romanos Pontifices Prædecessores nostros ac Nos & Sedem prædictam, etiam per viam generalis Legis ac Statuti perpetui, nec non initi & stipulati contractûs, seu quasi, & aliàs sub quibuscumque tenoribus & formis ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, efficacissimis & insolitis clausulis, irritantibusque & aliis Decretis, etiam consideratione, intuitu, contemplatione, vel ad instantiam præmissorum & quorumcumque aliorum, seu motu, scientiâ & potestatis plenitudine similibus, nec non consistorialiter ac aliàs quomodocumque, qualitercumque & quotiescumque concessis, confirmatis, & etiam iteratis vicibus innovatis, ac concedendis & innovandis;

QUIBUS omnibus, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, individua & expressa, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio seu quævis alia expressio habenda aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso, & formâ in illis traditâ observatâ, inserti forent, præsentibus pro sufficienter expressis habentes, quamvis talia & multa sint, quæ sub clausula implicitæ derogationis, latissimè extendenda, in supplicatione apposita non intelligantur, aut aliàs comprehendantur, nihilominus in genere & in pecie ad effectum sufficientis derogationis eorum, illis aliàs in suo robore permansuris, hâc vice dumtaxat specialiter & expresè derogamus, contrariis quibuscumque;

AUT si aliqui in Majori & S. Petri Ecclesiis prædictis in Canonicos sint recepti, vel ut recipiantur insistant, seu si super provisionibus seu Commendis sibi faciendis, de Canonicatibus & Præbendis ac Dignitatibus & Officiis majoris & S. Petri Ecclesiarum ac Prioratibus hujusmodi speciales, vel pro aliis Beneficiis Ecclesiasticis in illis partibus generales dictæ Sedis vel Legatorum ejus Litteras impetrarint, etiamsi per eas ad inhibitionem, reservationem, & Decretum, vel aliàs quomodolibet sit processum; quas quidem Litteras & processus habitos per easdem,

easdem, ac inde secuta quæcumque ad Decanatum & Officia, Canonicatus & Præbendas suppressos & Graduatis affectos, ac Prioratus hujusmodi volumus non extendi: sed nullum per hoc eis quoad assecutionem Canonicatuum & Præbendarum ac Dignitatum & officiorum, ac Prioratuum seu Beneficiorum aliorum præjudicium generari; & quibuslibet aliis Privilegiis, Indulgentiis, & Litteris Apostolicis generalibus vel specialibus quorumcumque tenorum existant, per quæ præsentibus non expressa vel totaliter non inserta effectus earum impediri valeat quomodolibet vel differri, & de quibus quorumque totis tenoribus habenda sit in nostris Litteris mentio specialis.

Nulli ergo omninò hominum liceat hanc Paginam nostræ concessionis, assignationis, unionum, annexionum, incorporationem, suppressionis, extinctionis, erectionis, institutionis, Statuti, ordinationis, applicationis, appropriationis, inhibitionis, Decreti, mandati, suspensionis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire.

Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud S. Petrum, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo, quarto Idus Martii, Pontificatûs nostri anno secundo. 1560.

Ecclesia S. Albani Namurcensis, nunc Cathedralis, olim Religiosorum, dein Monialium, ac postremò Canonicorum Collegium (de cujus fundatione ac dotatione varia Diplomata Miræus supra edidit) constat ex viginti Canonicis, quorum Præbendæ sunt Collationis Regiæ, exceptis novem Graduatorum Præbendis, quæ per electionem conferuntur.

Dignitates sunt Præpositi, Decani, Archidiaconi Namurcesii, Archidiaconi Gallo-Brabantiæ, Archipresbyteri & Pænitentiarii. Hisce Dignitatibus, & novem Graduatorum Præbendis, unita fuêre bona Capituli tredecim Canonicorum cum Decano olim in Ecclesia S. Petri in Arce Namurcensi Divina peragentium: ita ut Decanatus illius annexus fuerit Decanatui Cathedralis, novem Præbendæ totidem Graduatis, decima Episcopo, & tres restantes Præbendæ unitæ Mensæ Episcopali.

Præterea pro dote hujus novi Episcopatûs per Bullam jam relatam assignata fuerat primò Abbatia Floreffiensis Ordinis Præmonstratensis in Namurcesio; sed fuit postmodum ab hoc onere liberata, mediante notabili pensione quotannis persolvendâ. Ejus loco unita fuit anno 1566. Abbatia S. Gerardi seu Broniensis Ordinis Sancti Benedicti, uti infra videbitur ex Bulla Pontificia.

Insuper Prioratus S. Stephani in Namesche ad Ripam Mosæ Ordinis Vallis-Scholarium S. Augustini, & Cella B. Mariæ in Bertreia prope Hannutum in Gallo-Brabantia, Ordinis Cisterciensis, olim Cluniacensis (de quo supra pag. 374.) suppressi, ac prædicto Episcopatui per Bullam Pii IV. Pontificis perpetuò uniti fuêre.

EPISCOPI NAMURCENSES.

I. Antonius Havet, Atrebas, ex Ordine FF. Prædicatorum S. T. Doctor in Academia Parisiensi nec non Mariæ Reginæ Hungariæ Sororis Caroli V. Cæsaris Concionator ac Confessarius, consecratus fuit primus Namurcensium Episcopus 14. Junii 1562. in Abbatia Aquicinctina juxta Duacum, per Episcopum Atrebatensem, assistentibus Suffraganeo Cameracensi & Abbate Aquicinctino. Inde missus est à Rege Philippo II. ad Concilium Tridentinum, reversusque Synodum Diœcesanam Namurci habuit anno 1570. Vivere desiit 30. Novembris 1578.

II. Franciscus Wallon-Chapelle, Audomarensis, ex Ordine FF. Minorum Recollectorum, consecratus Namurci 10. Augusti 1580. per Episcopum Sylvæducensem, assistentibus Suffraganeo Leodiensi & quodam Abbate. Obiit 17. Februarii 1592.

III. Joannes Dave, Namuranus, J. U. D. Cathedralis illius Ecclesiæ Præpositus & Collegiatæ B. M. V. Abbas sæcularis, nec non in supremo Mechliniensi Senatu Consiliarius Ecclesiasticus, consecratus Antverpiæ 18. Septembris 1594. ab Episcopo Torrentio, assistentibus Sylvæducensi & quodam Hiberniæ Antistite. Obiit 4. Martii 1595. ætatis 64.

IV. Jacobus Blasæus, Brugensis, ex Ordine FF. Minorum, consecratus fuit 23. Novembris 1597. ab Episcopo Tricaricensi Nuncio Apostolico. Transiit anno 1601. ad Episcopatum Audomarensem, ibique obiit 21. Martii 1618.

V. Franciscus Buisseret, Montensis, J.U.D. Metropolitanæ Ecclesiæ Cameracensis Decanus atque Vicarius Generalis, consecratus Montibus Hannoniæ 10. Februarii 1602. ab Archiepiscopo Cameracensi, assistentibus Tornacensi & Atrebatensi Episcopis. Anno 1615. renunciatus Archiepiscopus Cameracensis, primo Pontificatûs sui anno obiit Valencenis die 2. Maii, ætatis anno 66.

VI. Joannes Dauvin, Namuranus, S. T. L. Cathedralis Ecclesiæ Namurcensis Canonicus & Archidiaconus, consecratus Namurci 22. Novembris 1615. per Episcopum Gandavensem nominatum Archiepiscopum Cameracensem, assistentibus Episcopis Sylvæducensi, & Dionysiensi, Suffraganeo Leodiensi. Vivere desiit 15. Septembris 1629, ætatis 70.

VII. Engelbertus Des-Bois, Bruxellensis, è Canonico & Archidiacono Metropolis Cameracensis, Præpositus S. Petri Insulis, consecratus Episcopus Namurci 7. Julii 1630. per Archiepiscopum Cameracensem, assistentibus Tornacensi ac Gandavensi Episcopis. Mortuus est 15. Julii 1651. ætatis 74.

VIII. Joannes à Wachtendonck, Mechliniensis, J. U. L. Metropolitanæ Mechliniensis Decanus, dein Præpositus, atque in Supremo ibidem Senatu Consiliarius Ecclesiasticus: consecratus Mechliniæ 13. Decembris 1654. ab Archiepiscopo Cameracensi, assistentibus Episcopis Antverpiensi, ac Ruremundensi. Translatus est anno 1667. ad Archiepiscopatum Mechliniensem: sed die 25. Junii anni sequentis interiit, ætatis 75. Vide supra pag. 617.

IX. Ignatius Augustinus de Grobbendonck, Sylvæducensis, J. U. L. Cathedralis Ecclesiæ Tornacensis Canonicus Archidiaconus Major atque Vicarius Generalis, consecratus Antverpiæ 12. Maii 1669. per Episcopum Antverpiensem, assistentibus Episcopis Gandavensi, & Fernensi in Hibernia. Transiit anno 1680. ad Episcopatum Gandavensem, eodemque anno obiit ætatis 55. Vide supra pag. 1076.

X. Petrus vanden Perre, Bruxellensis, J. U. L. Cathedralis Ecclesiæ Antverpiensis Canonicus ac Thesaurarius, nominatus quoque ad Episcopatum Audomarensem, inde ad Namurcensem, consecratus fuit Bruxellis 5. Januarii 1681. per Archiepiscopum Mechliniensem, assistentibus Brugensi & Antverpiensi Episcopis. Obiit Namurci 7. Septembris 1695. ætatis 75.

Albertus de Trazegnies, Vice-Comes de Bilsteyn, Cathedralis Tornacensis Canonicus, Præpositus ad S. Waldetrudem Montibus & dein ad S. Gertrudem Nivellis, nominatus fuit anno 1695. ad Infulas Namurcenses. Sed ultro renunciavit, obiitque Nivellis 30. Novembris 1699. ætatis 64.

XI. Ferdinandus Maximilianus Comes de Berlo, Namuranus, Canonicus & Archidiaconus Campiniæ in Cathedrali Ecclesia Leod., Præpositus Ecclesiarum Colleg. Landishutensis & Habacensis in Bavaria, consecratus fuit 29. Decembris 1697. Leodii à Joanne Antonio Blavier Episcopo Dionysiensi Suffraganeo Leodiensi, assistentibus Ludovico Francisco Rossius de Liboy Episcopo Thermopolensi, Coadjutore præcedentis, & Godefrido Udalrico Barone de la Margelle Episcopo Nicopolitano ac Suffraganeo Coloniensi. Est quoque Abbas sæcularis Ecclesiæ Collegiatæ B.M.V. Namurci, & Præpositus S. Pauli Leodii.

CAPUT CLIX.

Pius IV. *Pontifex, Abbatiam Affligemiensem Religiosorum Ordinis S. Benedicti in Brabantia, unit in perpetuum anno* 1561. *novo Archiepiscopatui Mechliniensi à se erecto, per Bullam supra relatam pag.* 610.

Ex MS. Archivis Archiepiscoptûs.

PIus Episcopus, Servus Servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

ROMANUS Pontifex, cui, ex suscepti Officii debito, Ecclesiarum & Monasteriorum omnium cura imminet generalis, ipsarum Ecclesiarum, & præsertim Metropolitanarum, eisque præsidentium Personarum, quas in partem sollicitudinis Altissimus evocavit, necessitatibus, ne illas debitâ sustentationis ope destitutas in temporalibus & spiritualibus plura pati incommoda contingat, per opportunæ subventionis præsidia providenter occurrit, & de Monasteriis ejusdem interdum, etiam antequam vacent, disponit, prout locorum & temporum qualitate pensatâ, conspicit in Domino salubriter expedire.

CUM itaque, aliàs felicis recordationis PAULUS Papa IV. Prædecessor noster considerans, eam partem inferioris Germaniæ, quæ charissimo in Christo Filio nostro PHILIPPO Hispaniarum Regi Catholico etiam tunc hereditario jure subjecta erat, paucos habere Episcopos, nullumque Metropolitanum, qui eam regerent, uti illius amplitudo, ac longè latèque diffitorum Castrorum & Pagorum copia, animarumque multitudo, varium item idioma, & vitæ institutum; assiduæque hæreticorum, à quibus illa undique ferè cincta atque obsessa erat, insidiæ expostulabant: his & aliis gravibus causis eum impellentibus, volens periclitanti in partibus illis fidei succurrere, pioque desiderio dicti Philippi Regis satisfacere, Mechliniam, olim Oppidum Cameracensis Diœcesis à sua Diœcesi & Provincia diviserit & exemerit, illudque in Civitatem; ac S. Rumoldi illius Ecclesiam in Metropolitanam Ecclesiam pro uno Archiepiscopo, cum Mensa Archiepiscopali, & aliis Metropolitanæ Ecclesiæ insigniis erexerit, & instituerit,

AC dictæ Mensæ pro ejus dote annuum redditum quinque millium ducatorum auri de Camera ex certis decimis & bonis, ac fructibus, redditibus, & proventibus Ecclesiasticis per Nuntium suum postmodum ab eo illuc mittendum specificandis, & repartiendis, ex tunc prout ex ea die, & è contra, postquam specificati & repartiti forent, etiam perpetuò applicaverit & appropriaverit, per quasdam sub plumbo, & deinde per alias in forma Brevis Literas suas dotem ipsam à certis Monasteriis & Præposituris dismembrari mandaverit, prout in singulis Literis prædictis pleniùs continetur.

Nos cupientes Mensæ prædictæ de congrua dote providere, piumque & laudabile institutum Prædecessoris hujusmodi prosequi, atque confovere, animadvertentesque quod per dismembrationes hujusmodi, inveteratus cultus Monasticus læderetur; per unionem verò alicujus ex ipsis Monasteriis eidem Mensæ, loco dismembrationum hujusmodi, si fieret, Archiepiscopus præfatus Monasterii sic uniti curam sedulius gereret, & in illud devotionis vel quietis causâ interdum secedere posset, Monasterium Sanctorum Petri & Pauli Affligemiense Ordinis S. Benedicti, olim Cameracensis, nunc verò Mechliniensis Diœcesis hujusmodi, cujus Abbas pro tempore existens, primus Prælatus in Ducatu Brabantiæ habetur, Præeminentia Abbatiæ Affligemiensis.

CUM primùm illud per cessum vel decessum dilecti Filii moderni illius Abbatis, etiam apud Sedem Apostolicam, aut aliàs quovis modo & ex cujuscumque persona vacare contigerit, vel etiam si nunc, ut præfertur, vacet, & tanto tempore vacaverit, quod ejus provisio juxta Lateranensis Statuta Concilii aut alias Canonicas Sanctiones ad Sedem eamdem legitimè devoluta existat, & illa ex quavis causa ad Sedem eamdem specialiter & generaliter pertineat; ac super dicti Monasterii regimine & administratione inter aliquos lis, aut super illorum possessorio, vel quasi, molestia, cujus statum præsentibus haberi volumus pro expresso, pendeat indecisa;

CUM omnibus juribus, jurisdictionibus, & pertinentiis suis, ex nunc, prout ex tunc, & è contra, Mensæ prædictæ, ita quod ex tunc deinceps dilecti Filii Conventûs dicti Monasterii, & singulares illius personæ Archiepiscopo Mechliniensi pro tempore existenti sicuti Abbati in omnibus & per omnia subsint, eique promittant & præstent obedientiam, prout olim ipsi Abbati præstare tenebantur; liceatque eidem Archiepiscopo per se, vel alium, seu alios corporalem possessionem, seu quasi, regiminis & administrationis, ac bonorum ejusdem Monasterii propriâ Auctoritate liberè apprehendere, & perpetuò retinere, illiusque fructus, redditus, & proventus in suos, ac Mensæ, & Monasterii prædictorum usus & utilitatem convertere;

NEC non omnia & singula Prioratus, Præposituras, Dignitates, Personatus, Administrationes, & Officia, cæteraque Beneficia Ecclesiastica cum cura & sine cura sæcularia, & quorumvis Ordinum Regularia ad collationem, provisionem, præsentationem, electionem, institutionem, confirmationem, & quamvis aliam dispositionem pro tempore existentis Abbatis dicti Monasterii, communiter vel divisim

sim quomodolibet spectantia, illorum pro tempore occurrente vacatione, personis idoneis conferre, & de illis etiam providere, ac similes personas ad illa præsentare, & eligere, præsentatasque, & electas in illis instituere, & confirmare, ac aliàs de illis liberè disponere, Monasteriumque & Conventum hujusmodi sub Præposito Reformato in Reformatione facta in Capitulo Generali Bursfeldensi nuncupato dicti Ordinis ab annis ferè quadraginta in ipso Monasterio recepta dirigere;

Ac his quæ ad honestum vitæ usum, & ejusdem Monasterii eleëmosynas, ac Divini Cultûs in eo, & Conventûs ipsius conservationem & sustentationem solitas & consuetas ac debitas pertinent, prospicere, cujusvis licentiâ desuper minimè requisitâ, de Fratrum nostrorum consilio Apostolicâ Authoritate tenore præsentium perpetuò unimus, annectimus, & incorporamus; curam dicti Monasterii, ac hujusmodi Regimen, & Administrationem eidem Archiepiscopo in spiritualibus, & temporalibus plenariè committendo, bonaque, nec non fructus, redditus & proventus Monasterii hujusmodi dictæ Mensæ pro illius dote constituendo & assignando. Non obstantibus Lateranensis Concilii novissimè celebrati uniones perpetuas, nisi in casibus à Jure permissis, fieri prohibentis; nec non felicis recordationis Bonifacii Papæ VIII. etiam Prædecessoris nostri, & aliis Apostolicis Constitutionibus, ac Monasterii & Ordinis prædictorum juramento, Confirmatione Apostolicâ, vel quâvis firmitate aliâ roboratis statutis, & consuetudinibus, cæterisque contrariis quibuscumque.

VOLUMUS autem quod propter unionem, annexionem, & incorporationem prædictas Divinus Cultus, & solitus Monachorum & Ministrorum numerus in dicto Monasterio nullatenùs minuatur, sed ejus, & Conventûs eorumdem congruè supportentur onera consueta.

NULLI ergò omninò hominum liceat hanc Paginam nostræ unionis, annexionis, incorporationis & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire.

SI quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

DATUM Romæ apud S. Petrum, anno Incarnationis Dominicæ M. D. LX, sexto Idus Martii, Pontificatûs nostri anno secundo. 1560.

Erat Signatum : CÆS. GLORIERIUS.
Et in plica : A. DE ALEXIIS.
Sub plica vero: FED. CARDINALIS CÆSIUS.

CAPUT CLX.

PIUS IV. *Pontifex Prioratum* Bierbacensem *juxta Lovanium, olim Ordinis S. Benedicti sub jurisdictione Abbatiæ S. Nicasii Remis, supprimit anno* 1561, *ejusque bona annectit Sacræ Facultati Theologicæ in Academia Lovaniensi.*

Ex MS. Archivis Universit. Lovan.

PIUS Episcopus, Servus Servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Ex injuncto Nobis desuper Apostolicæ servitutis officio, ad ea libenter intendimus, per quæ Litterarum studia, ex quibus militantis Ecclesiæ Respublica gubernatur, Divini Nominis cultus protenditur, omnisque prosperitas humanæ conditionis augetur, ubique floreant & augeantur, & personarum hujusmodi studiis insistentium commoditatibus consulatur. Et ut personæ ipsæ aliquod subventionis auxilium suscipiant & studia ipsa decentiùs manu-teneri valeant, de congruæ provisionis subsidio solerter providemus, ac desuper disponimus, prout in Domino conspicimus salubriter expedire.

EXHIBITA siquidem Nobis nuper pro parte dilectorum Filiorum Decani & Magistrorum Collegii Facultatis Theologicæ famosæ Universitatis Lovaniensis, Mechliniensis Diœcesis, petitio continebat, quod cum in amplissima & populosissima inferioris Germaniæ Provincia nulla alia insignis Universitas Studii Generalis fundata sit, & illa vetus stipendiorum sive portionum mediocritas, quæ Professoribus & Studentibus in Theologia in dicta Universitate assignatur, ad fovendum & alendum tot Scholares Theologicæ disciplinæ, quot præsentis sæculi deplorata calamitas expostularet, neutiquam sufficiat; quin & pleræque ex ipsis portionibus plusquam expediret tenues sint;

PRÆSERTIM cum Theologiæ studium diuturnio ac ęrumnali labore transigatur ut exinde solidus fructus reportetur, innumeri pauperes claræ indolis & Magisterii Gradum in Artibus istis assecuti, ad altiora studia hujusmodi non provehantur, qui aliàs modico subsidio sustentati in ipsa Theologia præstantissimi evaderent; ut inde laboriosè haustâ salubri doctrinâ, jam undique incumbant Lutheri dogmatibus, ceterisque superstitionibus per universam Dei Ecclesiam conspersis sese fortiter opponere, pravasque Hæreticorum opiniones reprimere & confutare, ac denique authoritatem & obedientiam Romani Pontificis pro tempore existentis adversus impios defendere possint.

ET licet jam inde ab eo tempore, quo Monasterium Sancti Nicasii Remensis, Ordinis S. Benedicti, seu illius Abbas & Conventus tunc Ecclesiam Secularem & Collegiatam, nunc verò dicti Ordinis Regularem Prioratum loci Bierbacensis Leodiensis Diœcesis, à tunc Dominis temporalibus seu feuda-

feudatariis dicti loci, ad quos Jus Patronatûs dictæ tunc Ecclesiæ spectabat, de consensu etiam tunc Ducum Lotharingiæ & Brabantiæ, sub quorum Ditione temporali dictus locus consistebat: nec non tunc Episcopi & dilectorum Filiorum Capituli Leodiensis, & Archidiaconi Brabantiæ in Ecclesia Leodiensi, pietatis intuitu donatum in eleemosynam, cum ea conditione, quod cedentibus vel decedentibus sex Canonicis qui tunc erant dictæ Ecclesiæ, loco illorum totidem Monachi instituerentur, & de illorum bonis sustentarentur, jure & jurisdictione Episcopi, & dictæ Ecclesiæ Leodiensis, quam ipse Episcopus in Monachos ipsius Ordinis dictæ Leodiensis Diœcesis habebat, ac etiam Parochiæ Bierbacensis, nec non Canonicâ ejus justitiâ salvis remanentibus;

Olim in Birbaco Capitulum Canonicorum.

Quodque Rector seu Vicarius Ecclesiæ Prioratûs hujusmodi, quæ etiam tunc Parochialis erat, per dictum Archidiaconum Brabantiæ ad præsentationem Abbatis dicti Monasterii institueretur; eique de bonis prædictis portio quindecim librarum Lovaniensium annuatim assignaretur, receperunt, & post approbationem donationis hujusmodi à felicis recordationis Gregorio IX, seu X, aut alio tunc Romano Pontifice factam, dictus Prioratus uni Religioso ejusdem Monasterii dictum Ordinem expressè professo, ex collatione & provisione præfati Abbatis assignari soleat;

Status Prioratus anno 1562.

Nihilominus nec prædictus, nec etiam talis numerus Monachorum ibidem deserviat, & quandoque unus, quandoque verò duo, nec unquam aut raro plures Monachi cum ipso Priore ibidem degant, sitque Diœcesis prædicta Monasteriis aliisque Regularibus locis etiam ipsius Ordinis abunde dotata.

Si dictus Prioratus, quem dilectus Filius Stephanus Flebay illius Prior obtinet, ac in eo dignitas Prioratûs & Conventualitas, & si quæ sint loca & Monachales portiones, nec non Ordo, status & essentia regulares supprimerentur & extinguerentur; ac illius bona, fructus & jura quæcumque Collegio Decani & Magistrorum hujusmodi, ad effectum erigendi & instituendi tot alias portiones Lectorum & seu studentium in Theologia, quot ex fructibus, redditibus & proventibus prædictis commodè ali possent, ac aliàs in manutentionem dicti Collegii, reservatis tamen & salvis infrascriptis, applicarentur & appropriarentur,

Profecto per hoc quamplures Viri studium Theologiæ hujusmodi ob graves impensas alioqui deserere coacti, ad arcendos hæreticorum conatus & simul fundandum in ipsa Ecclesia Dei lætissimam frugem idonei suscitarentur.

Quare pro parte eorumdem Decani & Magistrorum, asserentium fructus, redditus & proventus ejusdem Prioratûs, & illi forsan annexorum, trecentorum ducatorum auri de Camera, secundùm communem æstimationem, valorem annuum non excedere, Nobis fuit humiliter supplicatum, ut Prioratum ac dignitatem Prioratûs, & Conventualitatem, ac si quæ sint loca & Monachales portiones;

Nec non Ordinem, statum & essentiam Regulares prædictos supprimere & extinguere, ac illius bona, fructus, & jura quæcumque Collegio Decani & Magistrorum hujusmodi, ad effectum præmissum, reservatis & salvis infrascriptis, perpetuò applicare & appropriare, aliàsque in præmissis opportunè providere, de benignitate Apostolica dignaremur.

Nos igitur, qui dudum inter alia voluimus, quod petentes Beneficia Ecclesiastica aliis uniri, tenerentur exprimere verum annuum valorem, secundùm æstimationem prædictam, & Beneficii cui aliud uniri peteretur (alioquin unio non valeret) & semper in unionibus commissio fieret ad partes vocatis quorum interesset, quique Fidei Catholicæ propagationem & Divini Cultûs augmentum, & personarum Litterarum studiis insistentium & in iis Legentium subventionem, nostris potissimùm temporibus, sinceris exoptamus affectibus, eosdem Decanum & Magistros, ac eorum singulos à quibusvis excommunicationis, suspensionis & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris & pœnis à jure vel ab homine quâvis occasione vel causâ latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes, & absolutos fore censentes,

Nec non ejusdem Collegii fructuum, reddituum & proventuum verum annuum valorem præsentibus pro expresso habentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, ipsius Stephani ad hoc accedente consensu, Prioratum prædictum, cum primùm illum per cessum vel decessum, aut quamvis aliam dimissionem vel amissionem præfati Stephani, etiam apud Sedem Apostolicam, aut etiam in aliquo ex mensibus in quibus vacantium Beneficiorum Ecclesiasticorum dispositio Nobis & Romano Pontifici pro tempore existenti & Sedi prædictæ per Constitutiones Apostolicas pro tempore reservata existit, aut Ordinariis Collatoribus per easdem Constitutiones seu Litteras alternativarum, aut alia Privilegia & Indulta Apostolica concessis hactenus aut in posterum, aut quomodocumque, & quandocumque concedendis vacare contigerit,

Etiam si actu nunc quovis modo & ex cujuscumq; Persona, seu per liberam resignationem dicti Stephani, vel cujusvis alterius de illo in Romana Curia, vel extra eam, etiam coram Notario publico & Testibus sponte factam, aut assecutionem alterius Beneficii Ecclesiastici quâvis authoritate collati vacet, etiam si tanto tempore vacaverit, quod ejus collatio juxta Lateranensis Statuta Concilii ad Sedem eamdem legitimè devoluta, ipseque Prioratus dispositioni Apostolicæ specialiter reservatus existat, dummodo tempore datæ præsentium non sit in eo alicui specialiter jus quæsitum:

Et in eo dignitatem Prioratûs ac Conventualitatem, nec non loca & portiones, & denique Ordinem, statum, essentiam & dependentiam Regulares, ex nunc prout ex tunc, & è contra, Authoritate Apostolicâ tenore præsentium perpetuò supprimimus & extinguimus, ac omnia & singula illius prædia, possessiones, bona & proprietates, nec non fructus, redditus, proventus, decimas, census, jura, jurisdictiones, obventiones & emolumenta, Collegio Facultatis Theologiæ hujusmodi ad effectum præmissum, Extinctio Prioratus.

Ita quod liceat prædictis Decano & Magistris, illorum omnium & singulorum, corporalem, realem & actualem possessionem, etiam actu ex nunc, vivente dicto Stephano, absque spolii & attentatorum vitio, aut Judicis Decreto vel alio ministerio propriâ auctoritate liberè apprehendere, & perpetuò retinere; ac etiam ex nunc ex eisdem fructibus, redditibus & proventibus, portiones hujusmodi, salvis tamen & reservatis ex ipsis fructibus quindecim libris Lovaniensibus, decem & octo ducatos auri similes vel circa, constituentibus Rectori seu Vicario dictæ Ecclesiæ Bierbacensis per prædictum Archidiaconum instituendo pro suâ portione competenti,

Compe-tentiæ.

Nec non viginti quinque florenis Caroli, viginti stupheris pro quolibet floreno computatis, & duodecim ducatos similes vel circa, constituentibus Magistro seu Rectori Scholæ dicti loci pro illius manutentione, ad hoc ut ipse Magister pueros incolarum ejusdem loci scientiâ instruat bonisque moribus diligenter imbuat, perpetuis futuris temporibus; pro una videlicet in Domini nostri Jesu Christi, & altera medietatibus quindecim librarum & viginti florenorum hujusmodi in B. Joannis Baptistæ Nativitatum Festivitatibus persolvendis, erigere & instituere seu constituere & deputare, Diœcesani loci aut cujusvis alterius licentiâ desuper minimè requisitâ, authoritate & tenore præfatis, etiam perpetuò applicamus & appropriamus.

Nec non dilecto Filio Nicolao Monacho dicti Prioratûs, Ordinem ipsum, ut asserit, expressè professo, apud Nos de Religionis zelo, vitæ ac morum honestate aliisque probitatis & virtutum meritis multipliciter commendato, ut commodiùs sustentari valeat, de alicujus subventionis auxilio providere, ac præmissorum meritorum suorum intuitu, specialem gratiam facere volentes, eidem Nicolao pensionem annuam centum florenorum, etiam Caroli, quinquaginta ducatos similes vel circa constituentium, super fructibus, redditibus, proventibus, juribus, obventionibus, emolumentis & bonis præfatis, sibi quoad vixerit, vel Procuratori suo ad hoc ab eo speciale mandatum habenti, per Decanum & Magistros præfatos, ac alias personas Facultatis Theologiæ hujusmodi annis singulis, pro una videlicet in ejusdem Domini nostri Jesu Christi, & altera medietatibus pensionis hujusmodi in Beati Joannis Baptistæ Nativitatum Festivitatibus prædictis integrè persolvendam, eisdem autoritate & tenore reservamus, constituimus & assignamus.

Decernentes possessionem prædictorum bonorum & proprietatum, fructuum, reddituum & proventuum, decimarum, censuum, jurium, jurisdictionum, obventionum & emolumentorum hujusmodi, sic actu ex nunc vivente dicto Stephano, ut præfertur, apprehensam, veram & non fictam, & pro continuata & non momentanea haberi & censeri, nec Decanum & Magistros præfatos ad aliam ulteriùs apprehendendam teneri.

Et si quis occurente vacatione dicti Prioratûs, ac etiam ex nunc quoquo modo, etiam ex Apostolica provisione in eo se intruserit, seu dictos Decanum & Magistros super possessione hujusmodi ejusque dependentiis molestare, perturbare, vel inquietare præsumpserit, illos super vera possessione molestatos, perturbatos, & inquietatos, ac etiam spoliatos censeri, sibique super spolio hujusmodi agere posse. Ac ex nunc Prioratum, ac in eo Dignitatem Prioratûs & Conventualitatem, loca, portiones, Ordinem, statum & essentiam Regularem hujusmodi ex nunc suppressa, nec non fructus, redditus, proventus & alia præmissa Collegio prædicto applicata & appropriata esse,

Ipsisque Decano & Magistris etiam ex nunc plenum jus in bonis, proprietatibus, fructibus, aliisque præmissis omninò acquisitum esse, & super his Beneficio Regularum de non tollendo jure quæsito, ac de annali & triennali possessione, nec non Privilegiis omnibus, quibus diuturni possessores pacifici quomodolibet utuntur, potiuntur & gaudent, plenariè gaudere debere;

Prioratumque prædictum, ad hoc ut cuiquam conferri seu commendari, uniri, aut aliàs concedi, seu de eo aliàs disponi valeat, de cetero vacare non posse, neque debere; irritum quoque & inane si secus super his à quoquam quâvis authoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Nec non Decanum & Magistros & alias personas præfatas ad integram solutionem dictæ pensionis eidem Nicolao faciendam juxta reservationis, constitutionis & assignationis prædictarum tenorem fore efficaciter obligatos; ac volentes & eâdem authoritate statuentes, quod illi ex Decano, Magistris & Personis prædictis, qui in dictis Festivitatibus, vel saltem infra triginta dies illarum singulas immediatè sequentes, pensionem prædictam, per eos tunc debitam non persolverint cum effectu, lapsis diebus eisdem sententiam excommunicationis incurrant, à qua donec Nicolao vel Procuratori prædicto de pensione hujusmodi tunc debita integrè satisfactum, aut aliàs desuper cum Nicolao vel Procuratore præfato amicabiliter concordatum fuerit, præterquam in mortis articulo constituti absolutionis beneficium nequeant obtinere.

Si verò per sex menses dictos triginta dies immediatè sequentes sententiam ipsam animo (quod absit) sustinuerint indurato, ex tunc effluxis mensibus eisdem suppressio & extinctio, ac applicatio & approbatio & appropriatio nulla & invalida, & dictus Prioratus in pristinum statum restitutus sint & esse censeantur. Eo ipso districtiùs exhibentes Episcopo, Capitulo, Abbati, Conventui & Archidiacono præfatis, & quibusvis aliis Personis, ne de Prioratu præfato, si vacat aut cum vacaverit, ut præfertur, & prætextu quorumcumque Privilegiorum & Indultorum Apostolicorum ac Litterarum alternativarum eis sub quibuscumque tenoribus & formis concessorum, cuiquam providere seu aliàs quomodolibet disponere, aut aliquem ad illum eligere, præsentare, assumere, seu in eo instituere,

Nec non quibusvis aliis Personis cujuscumque dignitatis, gradûs, ordinis & præeminentiæ, etiam Cardinalibus & familiaribus continuis Commensalibus nostris etiam antiquis & descriptis, ac in Capella nostra Cantoribus, Capellanis, etiam Causarum

ſarum Palatii Apoſtolici Auditoribus, nec non prædictis & aliis Romanæ Curiæ Officialibus etiam officia ſua actu exercentibus & illorum menſarum & aliàs qualitercumque qualificatis perſonis, quamvis etiam Epiſcopali, Archiepiſcopali aut aliâ majori dignitate, ſeu etiam Imperiali vel Regiâ excellentiâ fulgentibus, quaſcumque ſpeciales vel generales etiam mentales reſervationes, primarias Preces, ſimiles vel diſſimiles uniones, annexiones & incorporationes, ſuppreſſiones, extinctiones perpetuas & temporales, abſque conſenſu Coadjutorum deputationes, ac nominandi, & conferendi, ac quaſcumque alias citra acceſſus vel regreſſus facultates, gratias & mandata, etiam de providendo & commendando ac uniendo Litteras, conceſſiones, privilegia & indulta quæcumque, etiam cum proviſionibus, commendis, unionibus, annexionibus & incorporationibus & aliis diſpoſitionibus, etiam nominatim, ſpecialiter, & expreſsè, de Prioratu prædicto vacante vel vacaturo, etiam conſideratione, intuitu, contemplatione, vel ad inſtantiam Imperatoris, Regum, Ducum, & aliorum Principum, aut in eorum vel Eccleſiarum aut Monaſteriorum, & illorum Menſarum & Beneficiorum quorumcumque,

Ac etiam in nullius favorem & ob remunerationem laborum & obſequiorum Nobis & dictæ Sedi impenſorum, & in recompenſam jurium ceſſorum vel ablatorum, aut ſpolii & damnorum,

Ac etiam ex quibuſvis aliis quantumcumque urgentibus cauſis ac cum quibuſvis antelationibus, ſuſpenſionibus, reſtitutionibus & aliis efficaciſſimis & inſolitis, etiam derogatoriarum derogatoriis, irritantibuſque & aliis etiam vim contractûs ſeu pacti vel ſtatuti perpetui inducentibus, & quæ ex tunc verè & non fictè effectum ſortita cenſeantur decretis, etiam motu & ſcientiâ & poteſtatis plenitudine ſimilibus, ac Conſiſtorialiter, aut aliàs quomodolibet perpetuò vel ad tempus conceſſas & conceſſa, & in poſterum concedendas & concedenda;

Quas & quæ, nec non Conſtitutiones alternativarum, ac Privilegia, Archiepiſcopis, Epiſcopis, Collatoribus & Collatricibus ac Perſonis præfatis ac aliis quibuſcumque, etiam cum ſimilibus & fortioribus Clauſulis conceſſa & concedenda, etiamſi de illis ac Perſonis, de quibus & illorum prærogativa, authoritate, præeminentia, nec non cauſis propter quas conceſſa ſint vel fuerint, ſpecialis, ſpecifica & expreſſa mentio habenda foret,

Eorum tenores præſentibus pro ſufficienter expreſſis, ac de verbo ad verbum inſertis habentes, omninò ſuſpendimus, & in Prioratu prædicto effectum ſortiri aut locum ſibi vendicare non poſſe neque debere decernimus; habentibus & proſequentibus, ac habituris & proſecuturis, ne in illo directè vel indirectè quovis quæſito colore ſe intromittere præſumant;

Ac etiam decernentes ex nunc quaſcumque acceptationes, collationes, proviſiones, commendas, uniones, annexiones & incorporationes & alias diſpoſitiones de eodem Prioratu, etiam per Nos & Sedem prædictam, etiam prætextu quarumcumque ſimilium vel diſſimilium gratiarum & conceſſionum factas & faciendas, nullius prorſus roboris vel momenti fore, nullumque per ea cuiquam jus acquiri, ſeu coloratum titulum poſſidendi tribui poſſe;

Ac ſuppreſſionem, extinctionem, applicationem & appropriationem hujuſmodi ex nunc omnimodum effectum ſortitas eſſe & cenſeri, nec in quibuſvis revocationibus, alterationibus, ſuſpenſionibus & limitationibus, ſuppreſſionum, extinctionum, applicationum & appropriationum etiam effectum non ſortitarum, quæ poſthac per Nos vel Succeſſores noſtros, tam in craſtinum aſſumptionis cujuſlibet eorum ad Summi Apoſtolatûs apicem, quàm aliàs quomodolibet, ac cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliiſque efficacioribus efficaciſſimis & inſolitis clauſulis irritantibuſque & aliis decretis, quocumque tempore fient, tanquam effectum non ſortitas, niſi de præſentibus & earum toto tenore & data ſpecialis ſpecifica & expreſſa mentio fiat, ac de conſenſu dictorum Decani & Magiſtrorum minimè includi, ſed illis non obſtantibus in ſuis vigore, robore & efficacia perſiſtere, & quoties illæ emanabunt, toties in priſtinum ſtatum reſtitutas, ac de novo & ſub quacumque data per dictos Decanum & Magiſtros eligenda conceſſas;

Sicque incommutabilis voluntatis & intentionis noſtræ eſſe, fuiſſe & fore, eaſque nullo unquam tempore de ſubreptionis vel obreptionis, aut nullitatis vitio, ſeu intentionis noſtræ vel quopiam alio defectu notari, aut in jus vel controverſiam quâcumque ratione vel causâ etiam rationabili vocari, cauſamque ſeu cauſas, propter quas conceſſæ ſunt, coram loci Ordinario etiam tanquam à Sede Apoſtolica Delegato minimè verificari;

Nec propterea, ſeu ex eo quod intereſſe putantes vocati non fuerint, per ſubreptionem obtentas præſumi, viribuſque propterea carere: ſicque per quoſcumque Judices Ordinarios & Delegatos etiam Cauſarum Palatii Apoſtolici Auditores & S. R. E. Cardinales in quavis cauſa & inſtantia, ſublatâ eis & eorum cuilibet quâvis aliter judicandi & interpretandi facultate & authoritate, judicari & definiri debere, irritum quoque & inane, ſi ſecus ſuper his à quoquam, quâvis authoritate, ſcienter vel ignoranter contigerit attentari.

Quocirca Venerabilibus Fratribus noſtris * Muranenſi, Amerinenſi ac Feltrenſi Epiſcopis per Apoſtolica Scripta mandamus, quatenus ipſi, vel duo, aut unus eorum, per ſe vel alium ſeu alios, præſentes Litteras & in eis contenta quæcumque, ubi & quando opus fuerit, ac quoties pro parte eorumdem Decani, Magiſtrorum & perſonarum ac aliorum, quos eædem præſentes concernunt & concernent, fuerint requiſiti, ſolemniter publicantes, eiſque in præmiſſis efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes, faciant authoritate noſtrâ Litteras & in eis contenta hujuſmodi firmiter obſervari,

* Fortè Namurcenſi.

Ac penſionem prædictam Nicolao quoad vixerit vel Procuratori præfato, juxta reſervationis, conſtitutionis & aſſignationis prædictarum continentiam & tenorem integrè perſolvi.

Non permittentes Decanum, Magiſtros & perſonas ac alios præfatos ſuper Litteris & in eis contentis hujuſmodi quomodolibet indebitè moleſtari.

Et nihilominus quoslibet ex Decano, Magistris & personis prædictis, quos hujusmodi excommunicationis sententiam eis incurrisse constiterit, & quoties pro parte ejusdem Nicolai fuerint requisiti, tamdiu Dominicis & aliis Festivis diebus in Ecclesiis, dum major inibi populi multitudo ad Divina convenerit, excommunicatos publicè nuntient, & faciant ab aliis nuntiari, ac ab omnibus arctiùs evitari, donec Nicolao vel Procuratori præfato de pensione hujusmodi tunc debita fuerit integrè satisfactum, ipsique excommunicati ab excommunicationis sententia hujusmodi absolutionis beneficium meruerint obtinere:

Contradictores authoritate nostrâ, appellatione postpositâ, compescendo; non obstantibus priori voluntate nostrâ prædictâ, ac aliis præmissis, nec non Lateranensis Concilii novissimè celebrati, uniones perpetuas nisi in certis exceptis casibus fieri prohibentis, aliisque Apostolicis, ac in Provincialibus & Synodalibus Conciliis editis generalibus vel specialibus Constitutionibus & Ordinationibus, & aliis Cancellariæ Apostolicæ Regulis etiam revocatoriis & revocatoriarum innovatoriis ac in favorem Ordinariorum & aliàs in contrarium quomodolibet editis & edendis.

Nec non Monasterii & Ordinis prædictorum juramento, confirmatione Apostolicâ, vel quâvis firmitate aliâ roboratis statutis & consuetudinibus, Privilegiis quoque, Indultis & Litteris Apostolicis, illis eorumque Abbatibus, Conventibus, Superioribus, Patribus & personis per quoscumque Romanos Pontifices Prædecessores nostros, ac Nos & Sedem prædictam, etiam per viam generalis Legis ac Statuti perpetui, necnon initi & stipulati contractûs seu quasi, & aliàs sub quibuscumque tenoribus & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus efficacissimis & insolitis clausulis, irritantibusque & aliis Decretis, etiam consideratione, intuitu, contemplatione, vel ad instantiam præmissorum aut quorumcumque aliorum, seu motu, scientiâ & potestatis plenitudine similibus, nec non Consistorialiter, ac aliàs quomodocumque & qualitercumque, ac quotiescumque concessis, confirmatis, & etiam iteratis vicibus innovatis, ac concedendis, confirmandis, ac etiam iteratis vicibus innovandis;

Quibus omnibus, etsi pro illorum sufficienti derogatione de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, individua & expressa, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores hujusmodi præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hâc vice dumtaxat specialiter & expresè derogamus contrariis quibuscumque:

Aut si aliqui super provisionibus sibi faciendis de Prioratibus hujusmodi speciales, vel aliis Beneficiis Ecclesiasticis in illis partibus generales dictæ Sedis vel Legatorum ejus Litteras impetrarint, etiamsi per eas ad inhibitionem, reservationem & decretum vel aliàs quomodolibet sit processum;

Quas quidem Litteras ac Processus habitos per easdem & inde secuta quæcumque ad dictum Prioratum volumus non extendi, sed nullum per hoc eis quoad assecutionem Prioratuum vel Beneficiorum aliorum præjudicium generari:

Seu si Decano, Magistris & personis præfatis vel quibusvis aliis communitter vel divisim à dicta sit Sede indultum, quod ad præstationem vel solutionem pensionis alicujus minimè teneantur, & ad id compelli, aut quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per Litteras Apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem, & quibuslibet aliis Privilegiis, Indulgentiis & Litteris Apostolicis specialibus vel generalibus, quorumcumque tenorum existant, per quæ præsentibus non expressa vel totaliter non inserta effectus earum impediri valeat quomodolibet vel differri, & de quibus quorumque totis tenoribus habenda sit in nostris Litteris mentio specialis.

Nulli ergò omnino hominum liceat hanc Paginam nostræ absolutionis, suppressionis, extinctionis, applicationis, appropriationis, reservationis, constitutionis, assignationis, decreti, voluntatis, statuti, inhibitionis, suspensionis, mandati & derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire.

Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud S. Petrum, anno Incarnationis Dominicæ M.D.LXI, octavo Idus Decembris, Pontificatûs nostri anno secundo. 1561.

Subscriptum: Card. Glorierius.

Bierbacum vetus est Baronatus Brabantiæ sub Dominio Ducis Arschotani, & Pagus notabilis primò lapide à Lovanio. Fuit illic insignis olim Prioratus dictus S. Hilarii, Benedictinorum, ab Abbatia S. Nicasii Remis dependens: cujus hæc fuêre exordia atque interitus.

Ante annum 1189. fuerat Bierbaci Capitulum sex Canonicorum, quod tunc extinctum suppressumque fuit authoritate Gregorii VIII. Pontificis, Henrici I. Ducis Brabantiæ, & Episcopi Leodiensis, ad instantiam Iwani Militis de Birbaco, eâ lege, ut in locum decedentium Canonicorum Benedictini Nicasiani sufficerentur.

Henricus II. Brabantiæ Dux, eidem Monasterio Jus Patronatûs in Ecclesiam Bierbacensem concessit anno 1234, petiitque ut fieret Abbatia, si redditus ad hoc sufficerent, & Abbas S. Nicasii id-ipsum permitteret.

Deinceps ibidem vixerunt sex, ac tandem unus aut alter Religiosi, cum Priore Regulari, qui ex Abbatia S. Nicasii eò destinabatur: usque ad annum 1562, quo Pius IV. Papa, ad instantiam Philippi II. Hispaniarum Regis Prioratum extinxit, ejusque bona omnia univit Collegio Doctorum Sacræ Facultatis Theologicę Lovaniensis. quod & confirmatum fuit anno 1570. per sententiam Senatûs Brabantiæ; frustra obnitentibus Abbatibus Nicasianis.

Fuit & altera Præpositura Benedictinorum ab eadem Abbatia dependens, in Vico de Ham, haud procul Bierbaco, fundata anno 1154. per Arnulphum & Joannem de Gest, Fratres Milites: sed hæc jam pridem suppressa & unita fuerat Prioratui Bierbecano.

Hinc S. Theologiæ Doctores Lovanienses tentârunt bona dictæ Præposituræ de Ham, tanquam à Prioratu Bierbecano dependentia occupare: sed semper obstiterunt Abbas & Monachi Nicasiani, qui hæc bona in alios per venditionem transcripserunt: ac tandem anno 1672, post diuturnam litem Facultas Theologica per sententiam Consilii Brabantiæ eâ in parte causâ cecidit.

CAPUT CLXI.

S. PIUS V. *Pontifex Abbatiam Floreffiensem Ordinis Præmonstratensis in Diœcesi Namurcensi, à Prædecessore* PIO IV. *destinatam pro dote Episcopatûs Namurcensis, anno* 1566. *sub onere annuæ pensionis eximit, eidemque Episcopatui annectit Abbatiam S. Gerardi, seu Broniensem Ordinis S. Benedicti in eadem Diœcesi.*

Vide suprà pag. 1085.

Ex Ms. Archiv. Episc. Namurc.

PIUS Episcopus Servus Servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, ÆQUUM reputamus, & rationi consonum, ut ea quæ de Romani Pontificis gratia processerunt, licet ejus superveniente obitu Litteræ Apostolicæ desuper confectæ non fuerint, suum sortiantur effectum.

DUDUM siquidem fœlicis recordationis Pius Papa IV. Prædecessor noster provisiones Ecclesiarum & Monasteriorum omnium tunc vacantium, & in antea vacaturorum, ordinationi & dispositioni suæ reservavit, decernens ex tunc irritum & inane, si secus super his per quoscumque quâvis auctoritate scienter vel ignoranter contingeret attentari.

CUMQUE postmodùm Monasterium Sancti Gerardi in Brognes Ordinis S. Benedicti Namurcensis Diœcesis, cui quondam Benedictus Mailly, ipsius Monasterii Abbas, dum viveret præerat, per obitum dicti Benedicti Abbatis, qui extra Romanam Curiam diem suum clauserat extremum, vacavisset & vacaret tunc, nullusque de illius provisione præter eundem Prædecessorem eâ vice se intromittere potuisset, sive posset, reservatione & decreto obsistentibus supradictis;

CUMQUE idem Prædecessor aliàs, postquam piæ memoriæ Paulus Papa IV. etiam Prædecessor noster, ex certis rationabilibus tunc expressis causis Ecclesiam S. Albani in tunc Oppido Namurcensi Leodiensis Diœcesis in Cathedralem cum Sede Episcopali & Capitulo, ac Episcopali & Capitulari Mensis, aliisque solitis prærogativis & insigniis, ac nonnullis ejus Dignitatibus, nec non Canonicatibus & Præbendis Apostolicâ Auctoritate erexerat & instituerat;

AC illi dictum Oppidum pro Civitate, & quàm-plura circumvicina loca à dicta Diœcesi ad hunc effectum dismembrata pro sua Diœcesi assignaverat, ac dictæ Mensæ Episcopali pro ejus dote unum trium millium ducatorum auri de Camera, ex certis decimis, fructibus, redditibus, & proventibus, per Nuntium suum illuc postmodùm mittendum specificandis & repartiendis, ex tunc prout ex ea die, & econtra, postquam specificatio & repartitio hujusmodi factæ forent perpetuò;

Ac interim, donec illæ fierent, suumque sortirentur effectum, & non ultrà, alium mille & quingentorum ducatorum similium, redditus annuos per Charissimum in Christo Filium nostrum, tunc suum, Philippum Hispaniarum Regem Catholicum, qui etiam Namurci Comes & aliarum illi vicinarum inferioris Germaniæ partium Dominus in temporalibus existebat, ex redditibus quos ipse Philippus Rex ibi percipiebat, de ejusdem Philippi Regis consensu applicaverat:

ET deinde certas dismembrationes bonorum à Monasteriis & Præposituris sub ipsa Namurcensi Ecclesia, vel in ejus Diœcesi consistentibus pro dote ipsius Ecclesiæ fieri mandaverat;

VOLENS pium & laudabile Pauli Prædecessoris Institutum hujusmodi prosequi, dictæque Mensæ Episcopali de congrua dote providere; ac considerans quod per dismembrationem bonorum à Monasteriis hujusmodi, Cultus Monasticus læderetur, per unionem verò alicujus Monasterii eidem Mensæ loco dictarum dismembrationum, Episcopus Monasterii sic uniti curam accuratiùs gereret; continuis etiam ipsius Philippi Regis precibus inductus, Monasterium Floreffiense Præmonstratensis Ordin. olim Leodiensis, nunc verò Namurcensis Diœcesis præfatarum, cujus fructus, redditus & proventus ad quadringentos florenos auri in Libris Cameræ Apostolicæ taxati reperiebantur,

EX tunc, prout cum primum illud per cessum vel decessum illius tunc Abbatis, etiam apud Sedem Apostolicam aut aliàs quovis modo vacare contingeret, ac etiam si tunc quovis modo vacaret, nomine, titulo Abbatis, & Dignitate Abbatiali penitùs ibi suppressis, eidem Mensæ Episcopali de Fratrum suorum, de quorum numero tunc eramus, consilio, dictâ Authoritate perpetuò univisset, annexuisset, & incorporavisset;

DISTRICTIUS inhibendo dilectis Filiis, Conventui dicti Monasterii Floreffiensis, ne vacatione illius adveniente ad Abbatis electionem procedere præsumerent, ac ex tunc si secùs super his à quoquam quâvis authoritate scienter vel ignoranter attentari contingeret, irritum & inane decernendo, prout in eorumdem Prædecessorum desuper confectis Litteris plenius continetur.

ET sicut ipse Philippus Rex eidem Pio Prædecessori exponi fecerat, postmodùm compertum esset, plurima alia tam virorum quàm mulierum Monasteria dicti Præmonstratensis Ordinis extra dictam Namurcensem Diœcesim tam in Brabantia, Clevia, & Gueldria quàm Francia

cia aliisque locis consistentia visitationi & correctioni Abbatis pro tempore existentis dicti Monasterii Floreffiensis subjacere, visitationemque hujusmodi juxta Regularia Instituta dicti Præmonstratensis Ordinis per Abbatem, Ordinem ipsum expresè professum, annis singulis fieri debere;

Quam visitationem si dictus Episcopus annuatim facere cogeretur, magna pars temporis in ea peregrinatione sibi in gregis sui periculum terenda esset, nec parva difficultas ergà eum, dictum Ordinem non professum, Religiosos visitandi & corrigendi maneret;

Et si, ut eadem expositio subjungebat, unio, annexio & incorporatio Monasterii Floreffiensis hujusmodi, quæ nondum effectum sortitæ erant, revocarentur: & ipsius Monasterii Floreffiensis loco, dictum Monasterium S. Gerardi, quod Ordinario loci subesse dignoscebatur, dictæ Mensæ Episcopali similiter uniretur, annecteretur & incorporaretur.

Substitutio Abbatiæ S. Gerardi,

Ac quoniam Floreffiensis, quàm S. Gerardi Monasteriorum eorumdem fructus, redditus, & proventus uberiores existebant, eidem Mensæ pensio annua & perpetua mille florenorum, viginti stuferis monetæ illarum partium pro singulo floreno computatis, valorem quingentorum ducatorum auri de Camera non excedentium, super fructibus, redditibus & proventibus Monasterii Floreffiensis hujusmodi reservaretur, constitueretur, & assignaretur;

Ex hoc profectò difficultatibus & incommodis præfatis obviaretur, ac necessariæ Episcopi Namurcensis pro tempore existentis subventioni commodè consuleretur.

Cum dictus Philippus Rex asserens ipsius Monasterii S. Gerardi & illi forsan annexorum fructus, redditus & proventus sexaginta ducatorum similium secundùm communem æstimationem valorem annuum non excedere, & dein Pio Prædecessori humiliter supplicari fecisset, quatenùs priores unionem, annexionem & incorporationem hujusmodi revocare, cassare & annullare, ac nomen, titulum, & dignitatem Abbatis in eodem Monasterio S. Gerardi supprimere, ipsumque Monasterium Mensæ Episcopali prædictæ perpetuò unire, annectere, & incorporare;

Nec non fructus, redditus, & proventus Monasterii S. Gerardi, ac pensionem mille florenorum Mensæ Episcopali pro dote hujusmodi reservare, constituere & assignare, ac aliàs in præmissis opportunè providere de benignitate Apostolica dignaretur;

Præfatus Pius Prædecessor qui dudum inter alia voluerat, quod petentes Beneficia Ecclesiastica aliis uniri, tenerentur exprimere verum annuum valorem secundùm æstimationem præfatam, etiam Beneficii cui aliud uniri peteretur, alioquin unio non valeret, & semper in unionibus commissio fieret ad partes, vocatis quorum interesset;

Quique ex injuncti sibi Officii Pastoralis debito sollicitæ considerationis aciem extendebat, ut Ecclesiarum quarumlibet, præsertim Cathedralium recenter institutarum dotationi, suorumque Præsulum opportunæ subventioni consuleretur, & ut honestis Catholicorum Regum id ab eo expetentium votis gratum præberet assensum, Ministerii sui partes libenter adhibebat, aliaque super his variè etiam priùs ordinata, si ratio quædam id-ipsum suaderet, retractando disponebat, prout locorum, temporum, personarumque qualitate pensatâ, conspiciebat in Domino salubriter expedire;

Ipsum Philippum Regem à quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis à jure, vel ab homine quâvis occasione vel causâ latis, si quibus quomodolibet innodatus existebat, ad effectum infrascriptorum dumtaxat consequendum, absolvens & absolutum fore censens;

Nec non veriores erectionis & prioris unionis ac Litterarum aliorumque præmissorum & inde secutorum, necnon aliarum dictæ Mensæ forsan factarum unionum, annexionum, & incorporationum tenores, ipsiusque Mensæ Episcopalis fructuum, redditnum & proventuum verum annuum valorem pro expressis habens,

Hujusmodi supplicationibus inclinatus, sub data verò quinto decimo Calendas Decembris Pontificatûs sui anno quinto unionem, annexionem, & incorporationem, de dicto Monasterio Floreffiensi Mensæ Episcopali, sic ut præmittitur factas, ac inhibitionem & decretum, necnon cum omnibus & singulis aliis in eis contentis clausulis desuper confectas Litteras præfatas, Processusque habitos & habendos, per easdem ac inde secuta quæcumque, authoritate prædictâ revocavit, cassavit, annullavit & irritavit, ac pro nullis, irritis & infectis haberi, neque Monasterium Floreffiense ejusque Abbatem, Conventum, personas & bona illis deinceps obnoxia fore: sed ab eis omnino libera immunia & expedita in omnibus & per omnia, ac si nunquam emanassent, remanere decrevit.

Nec non in dicto Monasterio S. Gerardi, sive illud præmisso sive alio quovis modo (quem, etiamsi ex illo quævis generalis reservatio etiam in Corpore Juris clausa, præterquam per obitum, apud Sedem prædictam resultaret, idem Pius Prædecessor haberi voluit pro expresso) aut ex alterius cujuscumque persona, seu per liberam dicti Benedicti Abbatis vel cujusvis alterius cessionem, de illius regimine & administratione, in dicta Curia vel extra eam, etiam coram Notario Publico & testibus sponte factam, vacaret;

Etiam si tanto tempore vacavisset, quod ejus provisio juxta Lateranensis Statuta Concilii aut alias Canonicas Sanctiones ad Sedem eandem legitimè devoluta existeret, & illa ex quavis causa ad ipsam Sedem specialiter vel generaliter pertineret, & super eisdem regimine & administratione inter aliquos lis, seu de illorum possessorio vel quasi molestia (cujus statum idem Pius Prædecessor haberi voluit pro expresso) penderet indecisa, dummodo dicto die quinto decimo Calendas Decembris eidem Monasterio S. Gerardi de Abbate

bate provisum canonicè non existeret, nomen & titulum Abbatis ac dignitatem Abbatialem eâdem Authoritate penitus suppressit;

Ac illud cum annexis hujusmodi ac omnibus juribus, jurisdictionibus & pertinentiis suis Mensæ Episcopali præfatæ, ita quod deinceps dilecti Filii Conventûs dicti Monasterii Sancti Gerardi & singulares illius personæ Episcopo Namurcensi pro tempore existenti sicuti Abbati suo in omnibus & per omnia subessent, eique parerent & præstarent obedientiam & reverentiam, prout olim Abbatibus ejusdem Monasterii S. Gerardi qui pro tempore fuerant, præstare tenebantur.

Liceretque eidem Episcopo per se vel alium seu alios corporalem possessionem, seu quasi, regiminis & administrationis ac bonorum Monasterii S. Gerardi hujusmodi propriâ Auctoritate liberè apprehendere & perpetuò retinere, illiusque fructus, redditus, & proventus in suos dictæque Mensæ usus & utilitatem convertere,

Collatio Beneficiorum penes Episcopum.

Ac omnia & singula Prioratus, Præpositatus, Dignitates, administrationes, Officia & Beneficia Ecclesiastica, cum cura & sine cura, sæcularia & Regularia, ad collationem, provisionem, præsentationem, electionem, institutionem, confirmationem & aliam quamvis dispositionem pro tempore existentis Abbatis dicti Monasterii S. Gerardi, communiter vel divisim, quomodolibet spectantia, illorum vacatione pro tempore occurrente, personis idoneis conferre, & de illis etiam providere;

Ac his quæ ad honestum vitæ usum, & consuetas ejusdem Monasterii S. Gerardi eleëmosinas, ac Divini Cultûs in eo, & dictorum ejusdem Conventûs conservationem & sustentationem solitas, consuetas, atque debitas pertinebant, prospicere, cujusvis licentiâ desuper minimè requisitâ, eâdem Auctoritate Apostolicâ etiam perpetuò univit, annexuit & incorporavit.

Curam Monasterii S. Gerardi, ac regimen & administrationem hujusmodi eidem Episcopo in spiritualibus & temporalibus plenariè committendo, bonaque nec non fructus, redditus & proventus Monasterii S. Gerardi hujusmodi dictæ Mensæ Episcopali pro illius dote constituendo & assignando, eisdem Conventui & quibusvis aliis in virtute sanctæ Obedientiæ & sub excommunicationis majoris latæ sententiæ nec non privationis omnium Dignitatum, Beneficiorum & Officiorum Ecclesiasticorum per eos respectivè obtentorum ac inhabilitatis ad illa & alia imposterum obtinenda, pœnis districtiùs inhibens, ne ipsum Episcopum in præmissis, seu eorum aliquo impedire quoquomodo præsumerent;

Et insuper ipsi Mensæ Episcopali dictam pensionem annuam & perpetuam mille florenorum super omnibus & singulis ejusdem Monasterii Floreffiensis fructibus, redditibus, & proventibus eisdem Mensæ Episcopali, seu pro tempore existenti Episcopo Namurcensi, vel ejus Procuratori, ad id ab eo speciale mandatum habenti, per pro tempore existentem Abbatem, vel Commendatarium dicti Monasterii Floreffiensis annis singulis, pro una verò in Domini nostri Jesu Christi proximè futura incipiendo, & pro altera medietatibus ejusdem pensionis in B. Joannis Baptistæ Nativitatum Festivitatibus, in Civitate Namurcensi integrè persolvendam & per dictum Episcopum Namurcensem, etiam unà cum Ecclesia Namurcensi ac quibusvis Beneficiis Ecclesiasticis per eum ex quibusvis concessionibus & dispensationibus Apostolicis quomodolibet pro tempore obtentis;

Nec non aliis pensionibus annuis sibi super quibusvis aliis fructibus, redditibus & proventibus Ecclesiasticis pro tempore assignatis percipiendam, tunc Abbatis & Conventûs Monasterii Floreffiensis hujusmodi ad id tunc expresso accedente consensu, præfatâ Auctoritate Apostolicâ reservavit, constituit & assignavit.

Decernens posteriores unionem, annexionem, incorporationem, reservationem, constitutionem & assignationem præfatas, Litterasque desuper conficiendas sub quibuscumque revocationibus, suspensionibus, derogationibus, & moderationibus vel alterationibus similium vel dissimilium unionum, annexionum, incorporationum, reservationum, constitutionum & assignationum per eundem Pium Prædecessorem & Sedem præfatam sub quibuscumque tenoribus & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis aliisque efficacioribus & insolitis clausulis & decretis pro tempore factis, minimè comprehendi: sed semper ab illis exceptas, & quoties illas suspendi vel revocari aut illis derogari contigerit, toties illas in pristinum statum restitutas, & de novo etiam sub data per ipsum Episcopum Namurcensem eligenda concessas;

Et ad id, ut sub revocationibus, suspensionibus & derogationibus hujusmodi minimè comprehenderentur, vim contractûs inter Pium Prædecessorem & Sedem ac Episcopum Namurcensem & Abbatem ac Conventum Monasterii Floreffiensis præfatos validè initi & stipulati obtinere;

Nec non suspensiones, revocationes & derogationes unionis, annexionis, & incorporationis aliorumque præmissorum pro nova illorum concessione & restitutione haberi & censeri debere;

Ac posteriores, annexionem, unionem, incorporationem, reservationem, constitutionem & assignationem aliaque præmissa, ac easdem Litteras nullo unquam tempore, etiam ad Superiorum dicti Ordinis S. Benedicti vel aliorum instantiam ex quacumque causa revocari, suspendi, alterari, limitari aut ad juris terminos reduci, seu Litteras ipsas de surreptionis vel obreptionis aut nullitatis vitio, seu intentionis ipsius Pii Prædecessoris aut alio quovis defectu notari non posse;

Nec causam seu causas, propter quas illæ emanaverant verificari debere, nec propterea aut ex eo quod interesse habentes ad id vocati non forent, per surreptionem obtentas præsumi & viribus carere; sicque per quoscumque Judices & Commissarios

Commissarios quâvis authoritate fungentes, etiam S. Romanæ Ecclesiæ Cardinales, & Causarum Palatii Apostolici Auditores, sublatâ eis & eorum cuilibet quâvis aliter judicandi & interpretandi facultate & authoritate, judicari & definiri debere; irritum quoque & inane, si secus super his à quoquam quâvis authoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari.

NEC non pensionem præfatam nullatenus revocari, retractari, cassari, aut ad minorem summam reduci posse, ac pro tempore existentem Abbatem seu Commendatarium monasterii Floreffiensis hujusmodi ad integram solutionem ipsius pensionis eisdem Mensæ & pro tempore existenti Episcopo Namurcensi faciendam, juxta reservationis, constitutionis & assignationis præfatarum tenorem efficaciter & perpetuò obligatum fore:

AC volens, & eâdem Auctoritate statuens, quod si Abbas seu Commendatarius Monasterii Floreffiensis hujusmodi in dictis Festivitatibus, vel saltem infra triginta dies illarum singulas immediatè sequentes pensionem præfatam per eum tunc debitam non persolveret cum effectu, lapsis diebus eisdem sententiam excommunicationis incurreret; à qua donec Episcopo Namurcensi vel Procuratori præfato de pensione hujusmodi tunc debita integrè satisfactum, aut aliàs secum vel cum dicto Procuratore desuper amicabiliter concordatum foret, præterquam in mortis articulo constitutus absolutionis Beneficium nequiret obtinere.

SI verò per sex menses dictos triginta dies immediatè sequentes sententiam hujusmodi animo sustineret indurato, ex tunc effluxis mensibus ipsis, Regimine & Administratione Monasterii Floreffiensis hujusmodi perpetuò privatus existeret, ipsumque Monasterium vacare censeretur eo ipso:

NON obstantibus secundò dictâ voluntate suâ prædictâ, ac Lateranensis Concilii novissimè celebrati, uniones perpetuas nisi in casibus à jure permissis fieri prohibentis, nec non recolendæ memoriæ Bonifacii Papæ VIII. similiter Prædecessoris nostri, & aliis Apostolicis Constitutionibus, ac Monasteriorum & Ordinum præfatorum juramento, confirmatione Apostolicâ vel quâvis firmitate aliâ roboratis Statutis & consuetudinibus, Privilegiis quoque, Indultis & Litteris Apostolicis, præfatis Monasteriis & Ordinibus, eorumque Conventibus ac Superioribus, Prælatis & personis, sub quibuscumque tenoribus & formis, etiam per modum Statuti perpetui, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus & insolitis clausulis, irritantibusque & aliis decretis in genere vel specie, etiam motu proprio vel Imperatoris ac Regum & Reginarum contemplatione, etiam Consistorialiter, etiam contra uniones hujusmodi per quoscumque Romanos Pontifices Prædecessores suos, ac forsan per eundem Pium Prædecessorem & Sedem prædictam, etiam ex quibusvis causis vel aliàs quomodolibet concessis ac etiam iteratis vicibus approbatis & innovatis;

ETIAMSI in illis ac Statutis præfatis caveretur expresè, quod Statutis, privilegiis, & indultis ipsis nullatenus aut non nisi modis & formis inibi contentis derogari posset, & si illis aliter derogari contingeret, derogationes hujusmodi nemini suffragarentur. Quibus omnibus & singulis, etiamsi pro sufficienti illorum derogatione de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa & individua, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quævis alia expressio habenda aut aliqua alia exquisita forma ad id servanda foret, dictus Pius Prædecessor, tenores hujusmodi pro sufficienter expressis habens, illis aliàs in suo robore permansuris, eâ vice dumtaxat specialiter & expresè derogavit contrariis quibuscumque.

AUT si pro tempore existenti Abbati seu Commendatario Monasterii Floreffiensis hujusmodi, quod ad præstationem vel solutionem pensionis alicujus minimè teneretur, & ad id compelli, ac tam illi quàm Conventui & dilectis Filiis Vasallis & aliis subditis Monasterii S. Gerardi hujusmodi, vel quibusvis aliis communiter vel divisim ab eadem esset Sede indultum, quod interdici, suspendi vel excommunicari non possent per Litteras Apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de Indulto hujusmodi mentionem, & quibuslibet aliis privilegiis, Indulgentiis & Litteris Apostolicis generalibus vel specialibus, quorumcumque tenorum existerent, per quæ Litteris ipsius Pii Prædecessoris si desuper confectæ fuissent non expressa vel totaliter non inserta effectus earum impediri valeret quomodolibet vel differri, aut de quibus quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda esset in eisdem Litteris mentio specialis.

PROVISO quod propter posteriores unionem, annexionem & incorporationem hujusmodi in dicto Monasterio S. Gerardi Divinus Cultus ac solitus Monachorum & Ministrorum numerus nullatenus minueretur: sed illius & ejus Conventûs prædictorum congruè supportarentur onera consueta.

NE autem de absolutione revocatione, cassatione, annullatione, irritatione, suppressione, posterioribus unione, annexione, incorporatione, inhibitione, reservatione, constitutione, assignatione, voluntate, derogatione, & decretis prædictis, pro eo quod super illis ipsius Pii Prædecessoris ejus superveniente obitu Litteræ confectæ non fuerunt, valeat quomodolibet hæsitari, ipsique Philippus Rex & pro tempore existens Episcopus Namurcensis illorum frustrentur effectu;

VOLUMUS & similiter Apostolicâ Authoritate decernimus, quod absolutio, revocatio, cassatio, annullatio, irritatio, suppressio, posteriores unio, annexio, incorporatio, inhibitio, reservatio, constitutio, assignatio, voluntas, derogatio & decreta Pii Prædecessoris hujusmodi perindè dictâ die quinto decimo Calendas Decembris suum sortiantur effectum, ac si super illis ipsius Pii Prædecessoris Litteræ sub ejusdem diei data confectæ fuissent, pro ut superiùs enarratur;

Quodque præsentes Litteræ ad probandum plenè absolutionem, revocationem, cassationem, annullationem, irritationem, suppressionem, posteriores unionem, annexionem, incorporationem, inhibitionem, reservationem, constitutionem, assignationem, voluntatem, derogationem, & decreta præfata ubique sufficiant, nec ad id probationis alterius adminiculum requiratur.

Quocirca Venerabili Fratri Nostro Episcopo Amerinensi, & dilectis Filiis Decano Ecclesiæ Namurcensis ac Officiali Namurcensi per Apostolica Scripta mandamus, quatenus ipsi vel duo aut unus eorum, per se vel alium seu alios, præsentes Litteras & in eis contenta quæcumque, ubi & quando opus fuerit, ac quoties pro parte Philippi Regis ac Episcopi Namurcensis præfatorum, vel alicujus illorum fuerint requisiti, solemniter publicantes, eidemque Episcopo in adipiscenda possessione, seu quasi, regiminis & administrationis ac bonorum Monasterii S. Gerardi & annexorum, juriumque & pertinentiarum prædictorum, Authoritate nostrâ assistentes faciant ipsi Episcopo à Conventu obedientiam & reverentiam debitas & devotas, nec non à Vassallis & aliis subditis Monasterii Sancti Gerardi hujusmodi consueta servitia & jura sibi ab eis debita integrè exhiberi; ac de Monasterii S. Gerardi & annexorum eorumdem fructibus, redditibus, proventibus, juribus & obventionibus universis integrè responderi, præsentesque Litteras & in eis contenta quæcumque per eos ad quos spectat firmiter observari;

Non permittentes Episcopum præfatum per quoscumque desuper quomodolibet indebitè molestari, perturbari, vel impediri, nec non pensionem præfatam sibi vel Procuratori præfato juxta reservationis, constitutionis, assignationis & decreti præfatorum continentiam & tenorem integrè persolvi;

Et nihilominus pro tempore existentem Abbatem seu Commendatarium Monasterii Floreffiensis, si illum excommunicationis sententiam hujusmodi eis incurrisse constiterit, quoties super hoc pro parte Episcopi Namurcensis prædicti fuerint requisiti, tamdiu Dominicis & aliis Festivis diebus in Ecclesiis, dum major inibi populi multitudo ad divina convenerit, excommunicatum publicè nuntient, & faciant ab aliis nuntiari, ac ab omnibus arctiùs evitari, donec Episcopo vel Procuratori prædicto de dicta pensione tunc debita fuerit integrè satisfactum, ipseque excommunicatus ab hujusmodi excommunicationis sententia absolutionis beneficium meruerit obtinere; contradictores authoritate nostrâ appellatione postpositâ compescendo non obstantibus omnibus supradictis.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc Paginam nostræ voluntatis, decreti & mandati infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ M. D. LXVI, sexto decimo Calendas Februarii, Pontificatûs nostri anno primo. 1566.

Subsignatum : Cæs. Glor.

CAPUT CLXII.

Deletis Morinis, suppressoque illius Urbis Episcopatu, qui erat in Arthesiâ anno 1553; Paulus IV. & Pius IV. *post factam proventuum Ecclesiasticorum inter Reges Hispaniæ ac Franciæ divisionem, ex una medietate erexerant Episcopatus Iprensem* in Flandria & Audomarensem in Arthesia.* S. Pius V. *Pontifex ex altera medietate erigit anno* 1566. *tertium Episcopatum Boloniæ in Picardia, eumque constituit Suffraganeum Archiepiscopi Remensis.*

* vide supra pag. 1077.

Ex Archivis Episcopatûs.

Pius Episcopus, Servus Servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Divinæ Majestatis arbitrio super universas Orbis Ecclesias constituti, ex tradita Nobis Apostolicæ potestatis plenitudine, omnes in id mentis nostræ conatus intendimus, ut Fides Catholica, sine qua nemo salutis æternæ viam ingredi potest, etiam novorum (ubicumque usus poscit) Præsulum institutione usquequaque integra & illibata permaneat.

Sed ea demum sollicitudo Nos impensiùs urget, cum veteres hujuscemodi Præsulum Sedes, hostilitate faciente, indignè jacere videntur, nec propriis in locis reparari possunt; ut in aliis accommodatioribus aliæ inde novæ (sicut populorum salus & Catholicorum Regum devotio postulat) salubriter ordinentur, ac in eis Pastores idonei deputentur, quorum operâ & vigiliis Christiana Relligio in suo solido statu valeat feliciter conservari.

Cum igitur postquam inter claræ memoriæ Henricum II. Francorum, ac charissimum in Christo Filium nostrum Philippum Catholicum Hispaniæ, Reges conventum fuerit, quod olim Civitas Morinensis, priùs expugnata, & eversa, deinceps non restitueretur: sed illius Ecclesia Cathedralis, atque Diœcesis universa, nec non utriusque Beneficia, proprietates, census, decimæ, jurisdictiones & jura omnia, in duas partes cum beneplacito Sedis Apostolicæ dividerentur: ut scilicet earum altera Franciæ, altera

altera verò inferioris Germaniæ, futura esset;

Felicis recordationis Pius Papa IV. Prædecessor noster, ejus rei causâ, suppressâ & extinctâ dictâ Morinensi Ecclesiâ, prædictam partem inferiori Germaniæ designatam, partim Iprensi, partim verò Audomarensi, Ecclesiis Cathedralibus, earumque Civitatibus & Diœcesibus, jam in dicta olim Diœcesi Morinensi, & parte inferioris Germaniæ prædictæ, eâdem Authoritate institutis, perpetuò assignaverit.

Nos etiam charissimi in Christo Filii nostri Caroli Francorum Regis Christianissimi precibus adducti, hoc insigne opus ad Dei laudem & Ecclesiæ Catholicæ exaltationem absolvere intendentes, habitâ super his cum Fratribus nostris deliberatione maturâ, de illorum consilio, Monasterium B. Mariæ Oppidi Boloniensis, Ordinis S. Augustini, olim prædictæ Morinensis Diœcesis, in quo septem vel octo duntaxat Canonici degunt, per obitum quondam Joannis, dum viveret, ipsius Monasterii Abbatis, extra Romanam Curiam ante decennium defuncti, aut aliàs certo modo Abbatis regimine destitutum, & in eo nomen & titulum Abbatis, dignitatisque Abbatialis,

Erectio novæ Cathedralis.

Nec non omnia & singula, Prioratus, Dignitates, Officia, Canonicales portiones, & loca ejusdem, ac tam in eodem, illiusque Ecclesia, quam etiam ab illo dependentibus Prioratibus, ceterisque Beneficiis Ecclesiasticis, Ordinem, statum, & essentiam Regulares, remanentibus tamen in ipso Monasterio dictis septem vel octo Canonicis in suis habitu & Regula, cum Canonicali portione quoad vixerint, seu donec ad alia hujusmodi loca Regularia spontè ac canonicè transierint, Authoritate prædictâ tenore præsentium perpetuò supprimimus & extinguimus;

Ac prædictum Oppidum, populosum quippè & celebrè, agro & annonâ fœcundum, commeatuque commodum, in Civitatem, Ecclesiam verò Monasterii hujusmodi, in Cathedralem, deinceps Boloniensem nominandam, sub invocatione ejusdem B. Mariæ, Archiepiscopi Remensis pro tempore existentis Suffraganeam futuram,

Et sub Concordatis olim inter Sedem Apostolicam prædictam, & claræ memoriæ Franciscum I. Francorum Regem super Nominatione personarum, certis tunc expressis modo & formâ qualificatarum, ad Ecclesias Cathedrales Regni Franciæ pro tempore vacantes, per Regem Franciæ pro tempore existentem, Romano Pontifici faciendâ, initis, comprehensam, quemadmodum olim Ecclesia Morinensis prædicta erat;

Sedemque Episcopalem pro uno Episcopo per dictum Regem Franciæ eidem Pontifici, seu Apostolicæ Sedi, etiam hâc primâ vice, & futuris deinceps temporibus, vigore seu prætextu dictorum Concordatorum nominando, qui illi præsit & in perfectam Ecclesiæ Cathedralis formam ordinet & redigat: Abbates, Prælatos & cæteros suæ Diœcesis ad Synodum convocet, evellat, destruat, plantet, erigat, ædificet, omniaque & singula Officia, & Jura Episcopalia habeat & exerceat,

Cum suis Capitulo, Mensa Episcopali, & Capitulari, cæterisque omnibus Cathedralibus & Pontificalibus insigniis, nec non juribus, jurisdictionibus, privilegiis, exemptionibus, prærogativis, honoribus, gratiis, favoribus & indultis realibus, personalibus & mixtis, quibus aliæ illarum partium Ecclesiæ Cathedrales, earumque Præsules, Capitula & Personæ, quomodocumque utuntur, potiuntur & gaudent, ac uti, potiri & gaudere poterunt quomodolibet in futurum, Authoritate & tenore præfatis erigimus & instituimus;

Ipsique Ecclesiæ sic erectæ, & illius Præsuli prædicto, Boloniam pro Civitate, & partem illam universam olim Diœcesis Morinensis, quæ in divisione prædicta Franciæ evenit, cum Decanatibus, Parochialibus, & aliis Ecclesiis, ac etiam Monasteriis, Prioratibus & locis, cum suis Personis sæcularibus & regularibus pro Diœcesi, nec non utriusque cives & incolas Ecclesiasticos & Laïcos, pro Clero & populo perpetuò assignamus.

Cæterum ut ipsa Ecclesia Boloniensis in reliquis suis omnibus partibus perfecta & absoluta sit, unum Decanatum, duos Archidiaconatus, unam Cantoriam, unam Thesaurariam, & unam Pœnitentiariam Dignitates, septemdecim Canonicatus, & septemdecim Præbendas, nec non Capellanias, cæteraque omnia Beneficia & Officia, quæ in dicta olim Ecclesia Morinensi erant, & in ipsa divisione, parti Franciæ, ac futuræ Cathedrali Ecclesiæ obtigerunt, eorumque omnium Personas ad dictam Ecclesiam Boloniensem transferimus;

Ac Episcopali Duacensem, & dimidiam Insulensem Præbendas Episcopales nuncupatas; ac tam illi, quàm etiam Capitulari Mensis prædictis, nec non Fabricæ dictæ Ecclesiæ Boloniensis, omnia & singula prædia, proprietates, dominia, census, feuda, emphiteotica, decimas & primitias, cæteraque bona, fructus, redditus, jurisdictiones, actiones & jura earum, singulis per eandem partitionem designata,

Unio Præbendarum Duaci & Insulis.

Ac etiam ad Abbatialem & Conventualem Mensas suppressi Monasterii hujusmodi pertinentia; videlicet quæ Abbatis, ea Episcopali: quæ verò Conventualis Mensæ erant, ac etiam suppressorum Beneficiorum, portionum, & locorum hujusmodi, bona, fructus, jura & actiones, Capitulari, Mensis prædictis:

Ita tamen, ut dictis Canonicis Regularibus defunctis, vel inde translatis, ut præfertur, quatuor alii Canonicatus & Præbendæ in dicta Ecclesia Boloniensi, ex ipsius Mensæ Conventualis proventibus, pro totidem Canonicis ipsius Ecclesiæ omninò instituantur, determinatusque numerus unius & viginti Canonicatuum & Præbendarum esse debeat, uno tamen & unâ certis usibus juxta dictæ divisionis formam assignatis, in perpetuum applicamus & appropriamus;

Præbendæ XXI.

Nec non collationes, provisiones, præsentationes, & omnimodas alias dispositiones Prioratuum,

tuum, Dignitatum, Personatuum, administrationum, officiorum, Parochialium & aliarum Ecclesiarum, nec non Capellarum, Capellaniarum perpetuarum, Hospitalium, cæterorumque omnium & singulorum Beneficiorum Ecclesiasticorum, nec non præsentationes & electiones ad illa, confirmationes & institutiones in eis, jusque universum conferendi, prout in prædicta divisione specificata, distributa & declarata sunt, ac etiam quondam Episcopi & Capituli, aliarumque Personarum olim Ecclesiæ Morinensis fuerunt.

Præterea illa quæ quondam Abbatis & Conventûs suppressi Monasterii hujusmodi communiter vel divisim erant, Episcopo & Capitulo, ac universis Personis Ecclesiæ Boloniensis hujusmodi; videlicet, quæ olim Abbatis, deinceps Episcopi; quæ verò Conventûs extiterant, posthâc Capituli prædictorum esse debeant, etiam in perpetuum concedimus.

Nulli ergò hominum liceat hanc Paginam nostræ suppressionis, extinctionis, erectionis, institutionis, assignationis, translationis, applicationis, approbationis & concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire.

Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud S. Petrum, anno Incarnationis Dominicæ, M.D.LXVI, quinto Nonas Martii, Pontificatûs nostri anno secundo. 1566.

EPISCOPI BOLONIENSES.

I. Claudius Andreas Dormy, Matisconensis, primus Episcopus Morino-Boloniensis consecratus est anno 1566; & obiit circa annum 1600.

II. Claudius Dormy, Parisinus, præcedentis Nepos, J. U. D. primò Monachus Abbatiæ Cluniacensis, dein Prior Regalis Monasterii S. Martini de Campis Parisiis, consecratus fuit anno 1600, ac vivere desiit 30. Novembris 1626. ætatis 63.

III. Victor Bouthillier, Canonicus Cathedralis Ecclesiæ Parisiensis, Abbas Commendatarius Aquæ-Vivæ Ordinis S. Augustini Diœcesis Turonensis, nec non Duci Aurelianensi à Sacris Oratorii, consecratur Episcopus Boloniensis 9. Aprilis 1628. ab Episcopo Parisiensi, assistentibus Sylvanectensi & Agennensi. Fuit ab anno 1630. Coadjutor Archiepiscopi Turonensis, ejusque Successor anno 1641. In fata concessit 12. Septembris 1670. ætatis 74.

IV. Joannes Dolce, Bajonensis, præcedentis Nepos ac Successor, ab eodem consecratus fuit anno 1633. Episcopus Boloniensis, assistentibus Carnotensi & Andegavensi Episcopis Fuit quoque Abas Commendatarius S. Vincentii de Luco Ordinis S. Benedicti Diœcesis Oloronensis, S. Evodii de Brana Ordinis Præmonstratensis Diœcesis Suessionensis, & B. M. de Buxeria Ordinis Cisterciensis Diœcesis Andegavensis. Anno 1643. translatus fuit ad Episcopatum Agathensem, ac paulò post ad Bajonensem, in quo obiit grandævus 8. Februarii 1681.

V. Franciscus Perrochel, Parisinus, ex Abbate Commendatario S. Crispini Suessionensis, consecratus Episcopus. Parisiis ab Archiepiscopo Corinthiensi Coadjutore Parisiensi, assistentibus Catalaunensi & Agathensi Episcopis. Tandem deposito priùs Episcopali onere, mortuus est 8. Aprilis 1682. ætatis 81.

VI. Nicolaus l'Advocat-Billiad, Parisinus, S.T. D. Canonicus Metropolitanæ Parisiensis, ibique Vicarius Generalis, inauguratur Episcopus 30. Maii 1677. ab Archiepiscopo Parisiensi, assistentibus Constantiensi & Atrebatensi Episcopis. Obiit 11. Aprilis 1681. ætat. 61.

VII. Claudius le Tonnelier de Bretuil, Parisinus, S. T. Doctor Sorbonicus, Prior Vallis Dei & de Rupe-Guidonis, consecratus Parisiis 2. Februarii 1682. ab Archiepiscopo Remensi, assistentibus Catalaunensi & Laudunensi Episcopis. Obiit 8. Januarii 1698.

Antonius Girard de Labournac, Claromontanus, S. T. D. Ludovici Augusti Ducis Meduanensis Pœdagogus, ad Episcopatum Boloniensem nominatus anno 1698. paulò post Pictaviensem accepit, ibique vitâ functus est 8. Martii 1702. Episcopatûs tertio.

VIII. Petrus de Langle, Ebroicensis, è Congregatione Oratorii Gallicani assumptus in Pœdagogum Alexandri Borbonii Comitis Tholosani, tum Abbas S. Lupi in Diœcesi Constantiensi, consecratus fuit 14. Decembris 1698. Parisiis per Archiepiscopum Remensem Metropolitanum suum.

CAPUT CLXIII.

Franciscus Sonnius *primus Antverpiensium Episcopus in sua Cathedrali instituit sex Canonicos secundæ Fundationis, anno* 1571.

Extractum ex Ordinationibus D. Francisci Sonnii anno 1571. *die* 15. *Junii in Capitulo publicatis, & hactenus ineditis, in quibus inter cætera ordinatur Articulo secundo.*

Ex MS. Archivis Cathedr. Antverp.

Deinde statu rerum probè expenso ordinamus & statuimus, ut deinceps perpetuò in hac Cathedrali Ecclesia Antverpiensi sint sex novi Canonici, præter eos qui hactenus fuerunt, sub nomine parvorum Canonicorum, seu novæ fundationis, ad venerabiliùs exactiùsque persolvendum officium Chori; habituri singuli parvam Præbendam centum florenorum annuè recipiendorum in distributionibus Chori, præter emolumenta omnia quæ nunc habent Capellani, quales in ipsis, ratione suarum Capellaniarum manent: pro qua Præbenda respondent, seque fortes faciunt D. Decanus & Capitulum, juxta formam & tenorem erectionis eorumdem.

Erunt verò deligendi & instituendi ad hujusmodi Canonicatum & parvam Præbendam per Episcopum, Decanum, & Capitulum conjunctim, vel per majorem partem eorum, si contingat aliquem abesse, & non per singulos majores

majores Canonicos turnatim, ut fieri solebat; instituendi inquam ex Capellanis hujus Ecclesiæ, qui laudabiles habent voces, & in cantu sint periti, ac honestæ conversationis.

Sic autem instituentur, ut omnem habitum, violaceo bireto excepto, habeant, & locum Canonicalem in Choro quidem retro pulpitum in superioribus sedilibus, majoribus Canonicis retinentibus sibi sedilia viciniora summo Altari juxta ordinem honoris & senii sui; in processionibus verò super omnes Capellanos & immediatè infrà omnes Canonicos majores: verùm in Capitulo nec locum, nec vocem consultivam aut definitivam habebunt, neque per se constituent Collegium, aut Capitulares vocabuntur, sub juramento coram Capitulo palam præstando, etiam super eo quod ratione hujus creationis ad Canonicatum numquam instabunt, aut jus prætendent ad majores Præbendas hujus Ecclesiæ.

Officium verò & onus ipsorum erit, quod tenebuntur ad personalem residentiam, atque in omnibus horis continuare, præsentes ante finem primi Psalmi & perseverantes usque ad finem Collectæ, collaborando Vicariis in decantandis omnibus horis tam diurnis quàm nocturnis, cum debita reverentia, juxta formam Statutorum Capituli: præterea obligati erunt ad decantandum in summo quidem Altari, vicissim omnes Missas, Evangelium, & Epistolam tam de tempore quàm pro defunctis; in Choro verò hebdomadatim percontinuare & finire Officium omnium Horarum sicuti nunc hebdomadarii faciunt, idque omni tempore, quando non erit vel per Dominum Decanum vel aliquem ex majoribus Canonicis peragendum Officium in duplicibus aut triplicibus Festis.

Ad antedictas Præbendas ex nunc delecti sunt per Reverendissimum Dominum, Decanum, & Capitulum infrascripti Domini Capellani:

Dominus Carolus de Toerme, Dominus Carolus de Fossa, Dominus Joannes Rosa, Dominus Joannes Moens, Dominus Martinus Geele, & Dominus Joannes Maleprat, vel veriùs, Dominus Joannes Bulle: sub conditione, quod honestè vivant, & in habitu corporali, vestitu quoque decenter se gerant, sine barbis, capillis capitis excrescentibus usque ad aures, tonsurâ rasâ, ut antiquitus fieri solebat: alioqui aliisque de causis à suis Canonicatibus amovendi, cujus potestatem sibi reservant Reverendissimus Dominus, Decanus, & Capitulum conjunctim, ut suprà.

Guilielmus de Bergis tertius Antverpiensium Episcopus prædictis sex Canonicatibus minoribus annexuit quinque Capellanias ejusdem Ecclesiæ dictas *Animarum* anno 1600. Item Joannes Malderus V. Episcopus ad opus eorumdem Canonicorum incorporavit duas Capellanias S. Nicolai primæ fundationis in Cathedrali, & S Joannis apud Bogardos, anno 1612.

CAPUT CLXIV.

S. Pius V. *Pontifex, petentibus Philippo* II. *Hispaniarum Rege, Cornelio Jansenio Episcopo Gandavensi, & Viglio Præposito, novam Præposituram erigit in Cathedrali Ecclesia Gandavensi, anno* 1570.

Ex MS. Archivis Cathedr. Gandav.

Pius Episcopus, Servus Servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Ecclesiarum quarumlibet, præsertim Cathedralium, statui & directioni, sollicitis studiis intendentes, ad illa libenter deflectimus, per quæ ipsarum Ecclesiarum decori, & venustati salubriter consulitur, & in eis divinus cultus suscipit incrementum.

Sane charissimus in Christo Filius noster Philippus Hispaniarum Rex Catholicus, qui etiam Flandriæ Comes existit, tam suo, quàm Venerabilis Fratris Cornelii Episcopi Gandavensis & dilecti Filii nostri Viglii à Zuychem Præpositi Ecclesiæ Gandavensis Notarii nostri, nominibus nuper exponi fecit, quod alias Cornelius Episcopus, &c, qui Cancellarius Ordinis Velleris Aurei, nec non Consiliarius Statûs, & primarius Præses Secreti Consilii dicti Philippi Regis existit, Viglius, prædicti, visis & diligenter discussis per eos Litteris felicis recordationis Pauli III. & Pauli IV. ac Pii etiam IV. Romanorum Pontificum Prædecessorum nostrorum, tam reductionis Ecclesiæ S. Bavonis Gandavensis ex Regulari in Collegiatam, quàm etiam illius erectionis in Cathedralem Ecclesiam, cum illius dotatione è bonis & fructibus Præposituræ ejusdem Ecclesiæ, quam dictus Viglius obtinet, post decessum tamen ipsius Viglii desumenda; visum eis fuit, ut pro decore dictæ Ecclesiæ, ac memoria pristinæ dignitatis, ac juxtà aliarum Cathedralium Ecclesiarum in præsentibus consuetudinem, dictæ Præposituræ titulus & dignitas, post dicti Viglii decessum retineatur, eademque Præpositura, cum primùm per obitum Viglii hujusmodi vacaverit, alicui ex Canonicis ipsius Ecclesiæ cum duarum Præbendarum proventibus conferatur; præsertim cum alia bona ipsius Præposituræ aliunde pro dote dictæ Ecclesiæ suffecta sint. Et propterea inter alia sub beneplacito nostro ad certorum Articulorum conceptum devenerunt, sub ejusmodi tenore:

Videlicet visâ Bullâ Dotationis Episcopatûs Gandavensis, nonnulla occurrunt non satis animad- Mutationes factæ in Bulla Erectionis Episcop. Gandav.

animadversa, & quæ meritò emendationem, si Apostolicæ Sedi suggerantur, accipere possent: Nam quantum ad eam partem attinet, quæ ex decem affectis Canonicatibus & Præbendis Ecclesiæ Divi Bavonis, unum & unam Episcopo tribuunt; ratione quorum Capitularis esset, itaque locum & vocem super Decanum & reliquos Canonicos Confratres suos, etiam in Capitulo habiturus esset, certum est Sanctissimum Dominum nostrum felicis recordationis Pium IV. & Deputatos in præfata Bulla memoratos, ignorasse Abbati sive Præposito Ecclesiæ per Paulum III. in prima Erectione Ecclesiæ D. Bavonis ex Regulari & Monachali in sæcularem & Collegiatam assignatas fuisse quatuor Præbendas, quarum ratione Præpositus Capitularis esset, ac duas voces haberet: alioquin esset absurdum quod supra quatuor Episcopus quintum Canonicatuum & Præbendam consequeretur, præsertim cum bene dotatum habiturus sit Episcopatum.

Itaque, salvo meliori judicio, videretur rationi & æquitati magis congruum, si loco decem Canonicatuum & Præbendarum, novem tantùm Graduatis afficerentur; Episcopus ex quatuor in prima erectione Abbati sive Præposito assignatis, duas Præbendas post moderni decessum Præpositi obtineat, quarum vigore Canonicus Capitularis esset, & vocem super Decanum & reliquos Canonicos haberet.

Deinde videretur omnino consultum, ut Præpositi Dignitas pro temporalium conservatione, quemadmodum in plerisque aliis Cathedralibus Ecclesiis, atque etiam ante dictam erectionem in Abbatia S. Bavonis usitatum fuit, maneat, eaque post Pontificalem major habeatur, ad quam aliquis de gremio Capituli, & qualificatus ab Regia Majestate, retentâ Præbendâ sive affectâ, sive non, quam antea habuit, pro sustinenda dicta Dignitate nominaretur, sed prædicta Dignitas in primævo suo honore quodammodò conservaretur: nihil tamen Præpositus administrabit, nisi ab Episcopo jussus & requisitus, neque jus aliquod prætendet in jurisdictione, vel bonis, ac collatione Beneficiorum, ac Officiorum moderno Præposito competentibus, quæ post ejus decessum dicto Episcopo, & suis Successoribus cedent,

Et quoniam Episcopus Gandavensis juxtà Bullam sui Episcopatûs Canonicatum & Præbendam jam consecutus sit, ac eorum ratione jam capitularis effectus, æquitas exigit, ut cum plenam dotem sui Episcopatûs, quæ cæteris luculentior futura est, assecutus fuerit, quæ duas è quatuor in prima Erectione Præposito assignatas Præbendas complectetur, dictos Canonicatum & Præbendam illicò dimittat alicui ex novem Graduatis, ad Canonicatus dictæ Ecclesiæ assumendis, & aliàs, prout in Instrumento desuper confecto pleniùs continetur.

Quare idem Philippus Rex nominibus prædictis Nobis humiliter supplicari fecit, ut super his opportunè providere de benignitate Apostolica dignaremur.

Nos igitur, qui Ecclesiarum decorem & honorem, ac Divini Cultûs personarumque Ecclesiasticarum augmentum summis desideramus affectibus, prædictos Philippum Regem, & Cornelium Episcopum, ac Viglium à quibusvis excommunicationis, suspensionis & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris & pœnis à jure vel ab homine, quâvis occasione vel causâ latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes, & absolutos fore censentes, ac conceptum hujusmodi in prædictis Articulis gratiosè admittentes, ac ratum & gratum habentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, illum ac singulos Articulos prædictos, omniaque & singula, quæ eos concernunt, licita tamen & honesta, ex nunc si sint, alioquin ex tunc prout ex nunc & èontra postquam fuerint sortita effectum, Apostolicâ Auctoritate, tenore præsentium, approbamus & confirmamus, illisque perpetuæ & inconcussæ firmitatis robur adjicimus, ac ab omnibus inviolabiliter observari debere volumus, & ad hoc, ut suum debitum sortiantur, & sortiri debeant effectum, desuper statuimus, ordinamus, & decernimus, in omnibus & per omnia, juxta dictorum Articulorum tenorem; ac ex nunc irritum, & inane, si secus super his, à quoquam quâvis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari, non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac dictæ Ecclesiæ juramento, confirmatione Apostolicâ vel quâvis firmitate aliâ roboratis statutis, consuetudinibus, cæterisque contrariis quibuscumque.

Nulli ergò omnino hominum liceat hanc Paginam nostræ absolutionis, admissionis, rati- ac grati-habitionis, approbationis, confirmationis, adjectionis, suppletionis, statuti, ordinationis & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire.

Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac BB. Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ M. D. LXX, septimo Idus Septembris, Pontificatûs nostri anno quinto.

CAPUT

CAPUT CLXV.

GREGORIUS XIV. *Pontifex, declarat anno* 1591. *cassata esse & annullata Privilegia Exemptionis Cathedralis Ecclesiæ Antverpiensis, quatenùs militant adversus jurisdictionem Ordinarii.*

Ex MS. Archivis Episcop. Gandav.

REGORIUS Episcopus, Servus Servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

INTER cetera quæ internis exoptamus affectibus, id unum est, ut inter Prælatos eorumque subditos charitatem concordia nutriat, & pacem charitatis firmet amœnitas.

ALIAS siquidem, cum dilecti Filii Decanus & Capitulum Ecclesiæ Antverpiensis ratione quorumdam Privilegiorum in eorum favorem à felicis recordationis Alexandro VI, Leone X, Adriano etiam VI. Prædecessoribus nostris, antequam dicta Ecclesia, quæ tunc Collegiata & Diœcesis Cameracensis erat, in Cathedralem erecta extitisset, emanatorum seu approbatorum, ampliatorum & innovatorum, non solùm exemptionem à jurisdictione, visitatione, correctione & omnimoda superioritate moderni & pro tempore existentis Episcopi Antverpiensis, seque immediatè Sedi Apostolicæ subjectos, verùm etiam jurisdictionem in universum Clerum Antverpiensem tam in civilibus, matrimonialibus & criminalibus causis, quàm in facultate à casibus Episcopo reservatis absolvendi, ac concedendi Literas dimissorias, nec non forsan pluribus aliis: & modernus Episcopus hujusmodi Privilegia, si qua ipsi Decanus & Capitulum haberent, ut præfertur, per erectionem dictæ Ecclesiæ in Cathedralem postmodum à piæ memoriæ Paulo PP. quarto etiam Prædecessore nostro factam, de medio sublata & abrogata fuisse prætenderet, causæque seu prætensionis & controversiæ hujusmodi de communi partium consensu Venerabili Fratri nostro Episcopo Cajacensi nostro & dictæ Sedis in illis partibus Nuntio componendæ commissæ fuissent, & ipse Episcopus Nuntius juribus ambarum partium hujusmodi per eum diligenter visis, acta desuper emanata & gesta ad recolendæ memoriæ Sixtum PP. V. similiter Prædecessorem nostrum & Sedem præfatam transmitti & perferri curasset, idemque Sixtus Prædecessor negotium hujusmodi Venerabilibus Fratribus nostris S. Romanæ Ecclesiæ super Interpretatione Concilii Tridentini Deputatis Cardinalibus audiendis cognoscendum & fine debito terminandum commisisset; prædicti Cardinales visis diligenter juribus prædictis, nec non Advocatis & Procuratoribus partium hinc inde sufficienter auditis, causâque maturè & prout decebat diligenter accuratèque discussâ, & in utramque partem examinatâ, censuerunt pristina quondam Collegiatæ Ecclesiæ, quæ postea, ut præfertur, in Cathedralem Antverpiensem erecta est, Privilegia, Capitulo antedicto contra Episcopi Antverpiensis jurisdictionem non ampliùs suffragari in iis quæ concernunt jurisdictionem ipsius Episcopi, & præsertim in casibus, in quibus jurisdictio ipsi Episcopo à Concilio Tridentino tributa est.

ET nihilominus prædicti Decanus & Capitulum, præmissis non contenti ad eundem Sixtum Prædecessorem & Sedem prædictam de novo recursum habentes, prædictum negotium de novo ipsis Cardinalibus audiendum & examinandum committi obtinuerunt, Cardinalesque prædicti in decisis remanentes, secundò pro Episcopi Antverpiensis jurisdictione ita ut præfertur censuerunt. Ac tandem ne aliqua Decano & Capitulo antedictis ulteriùs litigandi remaneret occasio, iidem Cardinales tertiò negotium prædictum reassumentes unanimi consensu, in eandem, ut præfertur, devenerunt sententiam.

CUM autem Nos æquitate pensatâ jure ducamus providendum, ut quæ ipsi Cardinales magna cum maturitate & studio tribus distinctis vicibus desuper censuerunt, debitæ executioni demandentur; totius litis ac differentiarum & prætensionum hujusmodi statum nec non causæ & causarum merita ac moderni Episcopi & Decani & Capituli prædictorum jura, nec non singulorum prædictorum Privilegiorum eisdem Decano Capitulo & Ecclesiæ quomodolibet per prædictos Romanos Pontifices Prædecessores nostros concessorum veriores etiam totos tenores præsentibus pro plenè & sufficienter expressis habentes, ac causam & causas seu differentias & prætensiones prædictas universas super præmissis latiùs deductas, tam coram Episcopo Cajacensi & Cardinalibus prædictis quàm aliis quibuscumque Judicibus Ordinariis & Delegatis in Romana Curia & extra eam etiam ubilibet pendentes, in quibuscumque & statu & terminis reperiantur, harum serie ad Nos avocantes, litemque & lites hujusmodi penitus extinguentes, perpetuumque super his Decano Capitulo & illius singularibus personis & Canonicis & aliis colligantibus prædictis silentium imponentes, ac eis super prædictis os claudentes, de consilio eorumdem Cardinalium, quibus & Nos hujusmodi negotium videndum & Nobis referendum commisimus, tenore præsentium dicimus & declaramus, pristina quondam Collegiatæ Ecclesiæ quæ postea, ut præfertur, in Cathedralem Antverpiensem erecta est, Privilegia, Capitulo antedicto contra Episcopi Antverpiensis jurisdictionem non ampliùs suffragari in iis quæ concernunt jurisdictionem ipsius Episcopi, & præsertim in casibus in quibus jurisdictio ipsi Episcopo à Concilio Tridentino tributa est, illaque revocata, cassata, irrita & annullata decernimus.

MANDANTES eidem Decano & Capitulo, quatenùs

quatenùs dicto Episcopo tanquam Patri & Pastori animarum suarum humiliter intendentes ac exhibentes sibi obedientiam ac reverentiam debitas, ejus salubria monita & mandata suscipiant humiliter, & efficaciter adimplere curent. Alioquin sententiam quam idem Episcopus ritè tulerit in contumaces, ratam habebimus, & faciemus Auctore Domino usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari. Sicque in præmissis & supradictis omnibus & singulis ab omnibus censeri, ac ita & non aliter per prædictos & quoscumque alios Judices, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores & S. R. E. Cardinales, etiam *de latere* Legatos, sublatâ eis & eorum cuilibet aliter judicandi & interpretandi facultate & auctoritate, judicari & diffiniri debere, irritum quoque & inane, si secùs super his à quoquam quâvis Auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Et nihilominùs Venerabilibus Fratribus nostris Archiepiscopo Mechliniensi, & Buscoducensi & Gandavensi Episcopis per præsentes præcipimus, quatenùs ipsi, vel duo aut unus eorum, per se vel alium seu alios, præsentes Litteras & in iis contenta hujusmodi, ubi & quando opus fuerit, ac quoties pro parte moderni ac pro tempore existentis Episcopi Antverpiensis præfati fuerint requisiti, solemniter publicantes, eidemque efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant Auctoritate nostrâ à Decano & Capitulo prædictis & omnibus aliis, quos eædem Litteræ & in eis contenta ipsa quomodolibet concernunt & concernent in futurum, inviolabiliter perpetuò firmiter observari; non permittentes modernum & pro tempore existentem Antverpiensem Episcopum desuper per Decanum & Capitulum prædictos, seu aliquem ex illis quomodolibet indebitè molestari; contradictores quoslibet & rebelles per sententias, censuras & pœnas Ecclesiasticas, aliaque opportuna juris & facti remedia, appellatione postpositâ compescendo, nec non legitimis super his habendis servatis processibus sententias, censuras & pœnas ipsas, etiam iteratis vicibus aggravando, invocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachii secularis;

Non obstantibus litis-pendentiis, & Alexandri, Adriani, Leonis Prædecessorum nostrorum Privilegiis desuper emanatis. Quibus omnibus, etiamsi de illis eorumq; totis tenoribus specialis, specifica, individua & expressa, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum nihil penitùs omisso insererentur præsentibus, pro sufficienter expressis habentes, Auctoritate & tenore prædictis specialiter & expresse derogamus contrariis quibuscumque.

Aut si Decano, Capitulo & aliis personis Ecclesiæ hujusmodi vel quibusvis aliis communiter vel divisim ab eadem sit Sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per Litteras Apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de Indulto hujusmodi mentionem.

Volumus autem, quod præsentium transsumptis etiam impressis, & manu alicujus Notarii publici subscriptis & sigillo alicujus personæ in Dignitate Ecclesiastica constitutæ obsignatis, eadem prorsùs fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ.

Datum Romæ in Monte Quirinali sub annulo Piscatoris die XX. Julii 1591. Pontificatûs nostri anno primo. 1591.

CAPUT CLXVI.

Vide supra pag 911. Mathias Lambrecht * *Episcopus Brugensis, in Ecclesia Collegiata S. Salvatoris Brugis, numerum* XX. *Canonicorum reducit ad* XII. *anno* 1600, *factâ suppressione octo Præbendarum.*

Ex MS. Archivis Cathedr. Tornac.

Mathias Lambrecht, Dei & Apostolicæ Sedis gratiâ Episcopus Brugensis, universis & singulis præsentes Litteras Decreti nostri inspecturis, lecturis, & audituris salutem in Domino.

Notum facimus, qualiter per Dominos Decanum & Capitulum Ecclesiæ Collegiatæ S. Salvatoris Civitatis Brugensis Nobis expositum fuerit, Collegium suum ibidem hactenùs constitisse & constare Decano, tribus Parochis, ac viginti Canonicis; suasque Præbendas ac portiones adeo in proventibus annuis fuisse & esse tenues, ut honesto illorum victui non sufficerent; atque ob id Nobis humiliter supplicasse, quod vellemus (juxta potestatem per Decreta Concilii Tridentini Nobis datam) supprimere & extinguere octo Præbendas & Canonicatus: videlicet SS. Annæ, & Agnetis, SS. Wulframni, & omnium Sanctorum, S. Crucis, Præbendam dictam de *Ligno*, nec non unam Præbendam Diaconalem, & alteram Subdiaconalem, ex viginti; atque ad duodecim Canonicatus & Præbendas reducere, & post hujusmodi reductionem fructus illorum octo Canonicatuum & Præbendarum universos, distributionibus quotidianis ipsius Decanatûs, trium Pastoratuum, & duodecim Canonicatuum & Præbendarum remanentium unire, & applicare.

Nos habitis super præmissis consilio & communicatione cum Dominis Canonicis Ecclesiæ nostræ Nobis à consilio existentibus, ipsisque supplicantibus antedictis, debitâque super iisdem informatione, visis quoque Litteris nostris citatorialibus ad requisitionem præfatorum supplicantium

plicantium contra omnes & singulos prædictorum Canonicatuum & Præbendarum possessores, seu ad illos, aut aliquos illorum jus, ac omnes alios suâ communiter vel divisim interesse prætendentes, decretis, ac debitæ juxta illorum tenorem & formam ad valvas Ecclesiæ S. Salvatoris antedictæ, & Ecclesiæ Cathedralis prædictæ civitatis, executioni mandatis. Quibus Litteris, neque illarum executioni infra terminum in eisdem Litteris citatorialibus & executione citatis præfixum, nemo sese opposuit, seu causas oppositionis allegavit, neque opponi, aut allegari curavit: ad prænominatorum supplicantium ac impetrantium instantiam, sic citatos & non comparentes ab oppositionibus & exceptionibus suis seclusimus, & Decretum nostrum, super præpetitis suppressione, extinctione, unione, & applicatione interposuimus, & octo Canonicatus & Præbendas Auctoritate antedictâ Decretorum Concilii Tridentini Nobis datâ, & nostrâ Ordinariâ suppressimus, & extinximus, univimus, & applicavimus; prout illos præsenti nostro Decreto & sententiâ supprimimus, extinguimus, unimus, & universos illorum fructus & emolumenta distributionibus quotidianis Decanatûs, trium Pastoratuum & duodecim Canonicatuum ac Præbendarum Ecclesiæ Collegiatæ S. Salvatoris prædictæ applicamus; idque tamen absque diminutione Divini cultûs, & Officii, ad quod illi octo Canonicatus & Præbendæ antea tenebantur, & sine illorum, qui illos pro tempore possident, præjudicio. Sic declarantes, & diffinientes in his scriptis.

Datum & actum Brugis sub sigillo nostro, ac Secretarii nostri subscriptione, anno Domini millesimo sexcentesimo, die Mensis Januarii decimâ tertiâ. 1600.

Brugense S. Salvatoris Templum ab ipso S. Eligio fertur consecratum, ac primum in Flandria solemni cultu erectum asserit Oudegherstus Annalium capite 2. Ecclesiam hanc Parochialem *Petrus Kuick* Tornacensis Episcopus anno 1510. Collegiatam fecit, ibique viginti Canonicos instituit, mutatis nominibus Rectoris in Decanum & Capellanorum in Canonicos.

Sed cum temporum successu proventus nimium forent extenuati, Matthias Lambrecht, tertius Brugensium Episcopus Præbendas ad numerum duodenarium anno 1600. hoc Diplomate reduxit.

Hisce Canonicis accensentur tres Pastores, S. Salvatoris, S. Walburgis, & S. Jacobi. Decanatum confert Princeps Patriæ: Præbendas conferunt Episcopus Brugensis (olim Tornacensis) per vices; excepto quod duæ Præbendæ, eæque meliores, affectatæ iis qui alternis hebdomadibus cantant Sacrum Chori, conferantur à solo Episcopo.

CAPUT CLXVII.

Capitulum Canonicorum S. Pharaïldis Gandavi transfertur in Parochialem Ecclesiam S. Nicolai ibidem, anno 1618.

* Vide supra pag. 1076.

Ex Archivis Capit. S. Pharaïldis.

Franciscus vander Burcht, Dei & Apostolicæ Sedis gratiâ Episcopus Gandavensis, universis & singulis præsentes Litteras inspecturis, salutem in Domino sempiternam.

Ut Ecclesiarum in Diœcesi nostra consistentium, & Personarum in eisdem servientium status salubriter dirigi, servarique possit honestiùs, nostri libenter favoris impertimur præsidium; potissimùm, cum temporum id requirat necessitas, causæque persuadeant rationabiles, & Divini Cultûs augmentum salubriter id exposcat.

Exhibita siquidem Nobis nuper per Reverendos ac Venerabiles Viros Præpositum, Decanum, & Capitulum Ecclesiæ Collegiatæ Divæ Pharaïldis hujus Civitatis Gandavensis petitio continebat, quod aliàs Libello supplice Serenissimis Nostris Principibus, tamquam Patronis antedictæ Ecclesiæ Collegiatæ, porrecto, ob graves & prægnantes causas ibi latiùs expressas, petiissent sibi licentiam concedi, se, & Collegium suum, cum omnibus Suppositis, Membris & Fundationibus transferendi ad Ecclesiam Parochialem Divi Nicolai in præfata Civitate, locum maximè opportunum, ad Officium Divinum decentiùs peragendum, Horasque diurnas ac nocturnas decantandum; atque Illustrissimæ Celsitudines per Patentes suas Literas desuper expeditas (prout eadem petitio subjungebat) ejusmodi Translationi & Unioni annuissent, & ut eadem per Nos fieret, & perficeretur, consensissent; quarum Literarum tenor sequitur, & est talis.

Albert & Isabelle Clara Eugenia, *Infante d'Espagne, par la Grace de Dieu, Archiduc d'Austriche, Duc de Bourgoigne, de Lothier, de Brabant, de Limburgh, de Luxemburgh, & de Geldres, Comte de Habsburgh, de Flandres, d'Artois, de Bourgoigne, de Thirol, Palatins & de Haynaut, d'Hollande, de Zelande, de Namur, & de Zutphen, Marquis du S. Empire de Rome, Sr. & Dame de Frises, de Salins, de Malines, de Cité, Villes, & Pays d'Utrecht, Overyssel, & de Groeninghe. A tous ceux qui ces presentes Lettres verront, Salut.*

Sçavoir faisons, Nous avoir reçeu l'humble Supplication & Requeste des Venerables Nos Chers & Bien-aymez les Prevost, Doyen & Chapitre de la Collegiale Esglise de S. Pharaïlde en nostre Ville de Gand, Fondation tres ancienne, & Chapel e propre des Comtes de Flandres, Nos Predecesseurs: contenante, comme par les Hereticques leur Esglise at esté totalement ruinée & demolie, & touts ses revenuz par plusieurs inondations de Mer, en temps divers tellement diminuées, qu'il ny a apparence aucune de la pouvoir rebastir par les moyens d'icelle de forme &

& capacité convenables, n'ayant aussi nombre competant de Paroissiens, desquels se pourroit esperer aucun secours, comme estant seulement soubs la Paroisse, environ soixante maisons, lesquels la plus part ne sont que des petites cases.

A l'occasion dequoy elle n'est comptée entre les autres Parroisses en touts Actes & Assemblées de Ville. Ce qu'estant consideré par feu de bonne memoire le Duc de Parme, en son temps Lieutenant & Gouverneur du Pays-bas, avoit par provision transporté le dict College, en la plus prochaine Esglise Parochiale de S. Nicolas, pour y faire le Service de leur Fondation.

Toutefois à cause de quelques differents entrevenus au traicté de l'Union perpetuelle desdites deux Esglises, entre le Chapitre de ladite Esglise d'une part, & l'Abbé de S. Pierre lez Gand, comme Patron de ladite Parochiale, avec le Pasteur, Marglifeurs, & Notables d'icelle d'autre part, auroit ledit Chapitre par fulminations de Rome, à l'instance dudit Abbé, Predecesseur du moderne, esté contraint vuider la mesme Parochiale, & s'accommoder au moins mal, qu'ils ont peu selon leur petits moyens su leur fond ancien, y ayant basty quelque petit miserable Cheur-bas, & nullement suffisant pour y faire le Service Divin, selon leur Fondation, & Ceremonies requises: soubs confidence qu'avecq le temps autrement y seroit pourveu, par l'incorporation de ladite Parochiale, ou quelque autre Esglise.

Mais comme maintenant lesdicts Partyes sont d'accord des differents susdits, les Remonstrans Nous ont tres-humblement supplié & requis, qu'il Nous pleut prester nostre consentement à la Translation susdite & Union perpetuelle desdites deux Esglises. Afin, que par ce moyen l'ambe-deux joincts, le Service Divin se puisse faire plus solemnellement, & ensemble avec devotion plus grande, & à la tres grande edification du Peuple, & decoration de ladite Ville de Gand, avecq avantage signalé de la dite Fondation de Nos tres Illustres Ancestres, & à l'exaltation de l'honneur de Dieu, en leur faisant sur ce depescher Nos Lettres Patentes en tel cas requises.

Pour ce est-il, que Nous, les choses susdites consideré, & sur tout veu l'advis & besoigne du tres Reverend Pere en Dieu nostre Cher & Feal l'Evesque de Gand, par sa Lettre du quatorziesme de ce mois à Nous envoyé, à la participation preallable de nos Aymez & Feaux les President, & Gens de nostre Conseil en Flandres Provincial, ensemble des Nos Fiscaux illecq, inclinans favorablement à la Supplication & Requeste desdits Prevost, Doyen & Chapitre de S. Pharaïlde *Suppliants; avons de nostre certaine science, plaine puissance & auctorité absolue, accordé & consenti, accordons & consentons de Grace speciale, par ces presentes, que ladite Union de l'Eglise de* S. Pharaïlde, *avecq celle de* S. Nicolas, *se face soubs reservation de nostre Droict de Patronaige, comme auparavant icelle Union, à condition, que l'Eglise y edifiée depuis l'an quinze cent quatre vingt six, y demeurera pour Chapelle, & en la mesme forme, & avecq le retranchement du Quartier, où sont maintenant les Autels de Nostre Dame, & de la Saincte Croix, qui se pourra derechef convertir en Maisons, selon que porte l'advis dudit Sr. Evesque, pour en icelle Chapelle estre celebré une Messe à chacun jour de l'an aux onze heures devant midy. A quel effect, & pour les ornements à ce necessaires, ensemble l'entretienement de ladite Chapelle, & pour icelle, ceux de la Fabricque recevront annuellement hors le Revenu & Louages des Maisons y erigées en l'an mil cincq cent quatre vingt deux (qui demeureront à ceux dudit Chapitre de* Sainct Pharaïlde*) la somme de deux cent florins, dont ils rendront compte pardevant ledit Evesque, & un de nos Conseillers Fiscaux de Flandres; à l'intervention du Deputé dudit Chapitre.*

Et sy lors se treuve lesdits deux cent florins n'estre à ce suffisants, seront iceux à ce fins lors supplez de telle somme, que sera tauxée par ledit Evesque; remettant au surplus à iceluy l'examination du Concordat faict entre les Abbé & Religieux de S. Pierre, & lesdits du Chapitre, & y donner tels Reglements en tant, que touche les faicts des Processions, que luy semblera decent & convenable.

Cy donnant en mandement à noz tres Chers & Feaux les Chef-President, & Gens de nostre Privé & Grand Consaulx, President & Gens de nostre Conseil Provincial en Flandres, & touts autres nos Justiciers, Officiers, & Subjects, que ce regardera, que de nostre susdit consentement & accord d'Union d'Eglises en la forme & maniere, & soubs les conditions, que dict est, ils facent, souffrent, & laissent lesdits Suppliants plainement & perpetuellement jouyr & user, sans leur faire mettre ou donner, ny souffrir estre faict, ny donné, ores, ny au temps advenir, aucun detourbe, ou empeschement au contraire. Car ainsi Nous plaist-il, En tesmoignage de ce, Nous avons faict mettre nostre Grand Seel à ces susdits presentes. Donnée à nostre Ville de Bruxelles le vingtiesme jour du Mois de Juin, l'An de Grace mil six cent & quatorze. Subsignatum G.V. Signatum in Plica, *Par les Archiducqs en leur Conseil,* & inferiùs, De Berti.

Quare per prædictos Reverendos atque Venerabiles Viros Præpositum, Decanum & Capitulum ejusdem Collegiatæ Ecclesiæ fuit Nobis humiliter supplicatum, ut sibi super præmissis providere vellemus & dignaremur.

Nos itaque prævia diligenti informatione, evocatis ad hoc iis, qui interesse aliquod prætenderent, aut aliquo modo prætendere possent, ipsisque ad longum auditis, ac eorum rationibus, dictis, & oppositionibus ponderatis, & diligenter examinatis, captâ etiam loci oculari inspectione, reperientes omnia & singula per dictos Præpositum Decanum & Capitulum exposita veritate fulciri, ac præfatam Unionem & Translationem utrique Ecclesiæ utilem futuram, Divinumque Officium ad Omnipotentis Dei gloriam, & populi majorem devotionem, ambarum Ecclesiarum conjunctis redditibus, solemniùs posse peragi; atque ideo etiam volentes in hujusmodi pio & utili negotio ulteriùs procedere, examinavimus privatim Concordatum initum inter Reverendum admodum Dominum Abbatem & Conventum exempti Monasterii S. Petri in Monte Blandinio, juxta Civitatem Gandavensem, Patronos supradictæ Ecclesiæ Parochialis

chialis *D. Nicolai* ex una, & præfatos Reverendos ac Venerabiles Dominos Præpositum, Decanum & Capitulum prædictæ Collegiatæ Ecclesiæ *S. Pharaïldis* ex altera partibus, secundùm auctoritatem per præinsertas Litteras Patentes Serenissimorum Nostrorum Principum Nobis concessam, atque eâdem auctoritate præmentionatum Concordatum moderati sumus ac reformavimus, illudque ita reformatum confirmavimus, & perpetuò inviolabiliter observari, Literasque exinde partis utriusque sigillis munitas expediri mandavimus, sub forma sequenti:

CORNELIUS *Columbanus Francx* S. T. L. Abbas, *Joachymus Arsenius à Schaick* Coadjutor, *Victor Pours* Prior, & Eleëmosynarius, & simul Conventus Monasterii S. Petri juxta Gandavum, exempti & Sedi Apostolicæ immediatè subjecti; *Leo de Meyere* J. U. L. Protonotarius Apostolicus, Præpositus Collegiatæ Ecclesiæ S. Pharaïldis, *Philippus Jaddart* S. T. L. Decanus, ac cæterum ejusdem Ecclesiæ Capitulum, omnibus præsentes inspecturis notum facimus, quod cum præfata Ecclesia *S. Pharaïldis* per præteritas turbas, Hæreticorum furore penitùs fuerit eversa, & omnibus suis ornamentis, jocalibus, vestibus sacris, reliquâque Sacrorum supellectile despoliata, ideoque per multa annorum curricula, de piorum Presbyterorum ac prudentûm Virorum consilio, ad augmentum cultûs divini, decus & subsidium dictæ Collegiatæ, ornamentumque Civitatis Gandavensis, ad populi ædificationem utilitatemque, sæpiùs inter Nos, Prædecessoresque nostros agitatum fuerit, de transferenda præfata Collegiata Ecclesia *S. Pharaïldis* in vicinam Parochialem *S. Nicolai* (quæ sub Patronatu dicti Monasterii constituta est) Parochiaque utriusque istius Ecclesiæ in perpetuum unienda: tandem nos convenisse mediantibus conditionibus infra scriptis, sub beneplacito Serenissimi Principis nostri Comitis Flandriæ, cujus eadem Collegiata Ecclesia specialis Capella existit.

INPRIMIS quod utrimque consenserimus, sicut tenore præsentium nos declaramus consentire, in translationem dictæ Collegiatæ Ecclesiæ ad Parochialem *D. Nicolai*, & utriusque Parochiæ perpetuam unionem; ita ut ratione hujus translationis & unionis titulus tutelaris utriusque Ecclesiæ simul retineatur, ac proindè utraque Ecclesia sic unita vocetur in omnibus Actis publicis privatisque: *Ecclesia Collegiata S. Pharaïldis ad D. Nicolaum.*

Utque novum fiat sigillum Capitulare cum tali inscriptione: Antiquo Capituli sigillo per has turbas deperdito. Quodque tabernaculum recenter super summum altare cum imagine *S. Nicolai* positum perpetuis futuris temporibus ibi permanebit, nec sub ullo prætextu amovebitur: & utriusque Patroni fiat commemoratio in Officiis Divinis secundùm Ordinem Breviarii Romani, ac consequenter eadem Ecclesia gaudebit Privilegio specialis Capellæ Comitum Flandriæ, eritque Parochia Aulicorum, ubicumque in hac Civitate commorantium, ac discedentium, & signanter magni ejusdem Ballivi, tamquam ibidem Comitis Flandriæ Vicarii, unà cum duobus clientibus juxta morem antiquum, frueturque cæteris ejusdem Collegiatæ Ecclesiæ præeminentiis & insignibus.

ATQUE Capituli expensis unietur in perpetuum Pastoratui *D. Nicolai* Præbenda, quam nunc obtinet antedictus Decanus. Salvum tamen manebit D. Abbati suisque Successoribus jus præsentandi ad eumdem Pastoratum, cum Præbenda eidem annectenda; ita quod Præpositus *S. Pharaïldis* tenebitur absque ulla contradictione concedere Litteras Collationis, quoad Jura Canonicalia illi, qui, vacatione occurente ab Abbate ad eumdem Pastoratum cum Præbenda annexa pro tempore præsentabitur. Quod verò attinet ad Pastoralia, accipietur institutio ab Episcopo modo consueto.

VERUM-tamen pro aliquali compensatione juris liberè conferendi præmissam Præbendam uniendam, quod Præpositus *S. Pharaïldis* per hanc unionem amittit, Abbas D. Petri cedet eidem Præposito omne jus disponendi, quod habet de certa Capellania dictæ Parochialis Ecclesiæ, quam obtinet, aut nuper obtinuit, seu prætendit Dominus *Dionysius Blommaert*, quæ Seminario prætenditur esse incorporata; ita ut Præpositus *S. Pharaïldis* absque ullo ulteriori consensu Abbatis D. Petri de jure perpetuo ac bonis dictæ Capellaniæ cum administratoribus Seminarii poterit agere & transigere; prout ipsi pro majori cultûs Divini augmento videbitur expedire.

CÆTERÆ verò omnes Capellaniæ dictæ Parochialis Ecclesiæ supprimentur, earumque proventus redigentur in unam massam, per communem Receptorem recipiendam, ne fructus pereant. E quibus proventibus constituentur aliqua nova corpora Capellaniarum, quæ applicabuntur quibusdam Capellaniis, seu titulis Capellaniarum de gremio Chori *S. Pharaïldis*, ut possessores possint obligari ad residentiam & frequentationem Chori, ac consequenter gaudere Privilegiis & obventionibus; signanter emolumentis penoris, aliisque juribus ad prædictas Capellanias *S. Pharaïldis* nunc spectantibus. Quarum Capellaniarum sic suppressarum & unitarum præsentatio manebit penes Abbatem, tenebiturque Capitulum ab illo præsentatos instituere.

INSUPER unica tantum erit Custodia, cujus dispositio, more solito, ad Abbatem permanebit. Porrò in adventu novi Comitis Flandriæ, ad præstandum ibidem juramentum consuetum, nec non in benedictione novi Abbatis, atque in tribus diebus Rogationum, Capitulum *S. Pharaïldis* veniet Collegialiter ad Templum ejusdem Monasterii, & Abbatem cum suo Conventu processionaliter comitabuntur, quò Processio ducenda fuerit, ibidemque stationem tenebunt, incedendo ad latus sinistrum.

ATTAMEN mercenarii pueri, Chorales, & similes ministri inferiores Ecclesiæ *S. Pharaïldis*, non Sacerdotes, incedent binis ordinibus ante Religiosos D. Petri, & Clerum S. Pharaïldis, sed in Choris Templorum, ubi habebitur statio (ut commodiùs ibidem per Religiosos cantetur Officium Divinum) relinquentur Abbati & Religiosis Sdilia hinc indè libera à principali Chori introitu, pro more consueto. Præpositus autem &

& Decanus *S. Pharaïldis* occupabunt prima sedilia in frontispicio utriusque lateris, à parte altaris proximiori, quos ordine suo sequentur Canonici, præsentibus etiam D. Bavonis, si Officium Sacrificii Missæ in Ecclesia *D. Nicolai* contingeret fieri in Processionibus Generalibus, præsente Episcopo. Capellani, cæterique poterunt sedere in inferioribus subselliis.

Ad aliàs verò Processiones, neque dictum Capitulum, neque Pastor, qui de gremio illius jam est, deinceps venire tenebitur.

Præterea retinebit Abbas solitam medietatem oblationum in templo *D. Nicolai*, à quibuscumque præsentandam. Capitulum autem retinebit similiter antiquum suum Jus Patronatûs & oblationum inter limites antiquos *S. Pharaïldis*: sed celebraturi primitias in templo *S. Nicolai* poterunt recipere oblata sub Offertorio Missæ, cum scitu supremi Custodis Monasterii S. Petri, mediante recompensâ decem stupherorum in redemptionem medietatis oblationum Conventui competentis.

Item Domini de Capitulo tenebuntur singulis annis in Festo Sanctorum Petri & Pauli sub summa Missa in Templo Monasterii offerre per suos cereum unius libræ, cum nummo argenteo, in recognitionem Beneficii per hanc translationem accepti, & Patronatûs *S. Nicolai*, à quo tamen Patronatu Domini de Capitulo, existentes sub immediato Patronatu Principis sui Comitis Flandriæ, cum suis manebunt exempti.

Manebit quoque dicto Monasterio salvum & integrum jus redemptionum, ei ab antiquo competens super Incolis Parochiæ *Divi Nicolai*, in posterum etiam supra Incolis districtûs S. Pharaïldis de novo Parochiæ Divi Nicolai aggregandis: sed retinebit Capitulum solita jura redemptionis, & similia, super propriis eorum subditis Choro inservientibus, nec non Aulicis seu Domesticis Comitis Flandriæ, & specialiter super magno Baillivo hujus Civitatis, tamquam Comitis vicem gerente, & duobus illius Clientibus in eadem Civitate ubilibet commorantibus, & morientibus, prout ab antiquo. Suppositi quoque Capituli Sæculares, seu omnes inservientes Choro Ecclesiæ sepelientur in dicta Parochiali, sine scitu supremi Custodis S. Petri. Pastor quoque ejusdem Parochialis, tamquam Vicarius Abbatis, celebrabit totum Officium, die Dedicationis & Festo *S. Nicolai*. Magistri etiam Fabricæ, & Mensæ Sancti Spiritûs, per eumdem Pastorem in qualitate supradicta creabuntur, de consilio Notabilium Parochiæ, more consueto.

Quibus omnibus & singulis conditionibus promittimus pro Nobis & Successoribus nostris in perpetuum bonâ fide inviolabiter stare.

In quorum fidem præsentes Litteras duplices inde fieri, & sigillorum Domini *Cornelii Columbani* Abbatis & sui Conventûs, atque sigillorum Domini *Leonis* Præpositi ac sui Capituli fecimus communiri.

Datum Gandavi anno Domini millesimo sexcentesimo decimo quarto, mensis Martii die decimâ tertiâ. 1614

CAPUT CLXVIII.

Urbanus VIII. *Pontifex confirmat Declarationes Sacræ Congregationis; quibus Ecclesiæ Cathedralis Atrebatensis Privilegia & Exemptiones à jurisdictione Ordinarii cassata & annullata fuerunt, anno* 1623.

Ex MS. Archivis Eccl. Cathedr. Gandav.

Urbanus Papa VIII. ad perpetuam rei memoriam.

Decet Romanum Pontificem in Beati Petri Principis Apostolorum Sede à Domino constitutum, ut ea quæ per S. R. E. Cardinales in partem Apostolicæ sollicitudinis vocatos, pro sedandis litibus & controversiis inter personas Ecclesiasticas vertentibus, maturè & consultè declarata & firmata sunt, suum sortiantur effectum, opportunè providere, & alias Pastoralis Officii sui partes desuper favorabiliter interponere, prout rerum, temporum & personarum qualitatibus debitè pensatis concipit salubriter in Domino expedire.

Cum itaque, sicut accepimus, in causa seu controversia, aut quæstionis materia, de & super jurisdictione, inter Venerabilem Fratrem Hermannum Episcopum Atrebatensem ex una, ac dilectos Filios Capitulum & Canonicos Ecclesiæ Atrebatensis ex altera partibus vertente, & tunc Sedis Apostolicæ in Belgicis ditionibus commoranti Nuntio commissa, per illum verò ad dictam Sedem, & ab ea ad Venerabiles Fratres nostros S. R. E. Cardinales Sacri Concilii Tridentini Interpretes remissa, super ejusdem causæ seu controversiæ statu, & meritis infrascriptis ab iisdem Cardinalibus emanarint Declarationes seu Decreta tenoris sequentis, videlicet:

Cum annis superioribus Hermannus Ortembergus Episcopus Atrebatensis jurisdictionem sibi à Sacris Canonibus & Tridentini Concilii Decretis attributam, & quam felicis recordationis Paulus Papa IV. in Litteris Erectionis Ecclesiarum Metropolitanarum & Cathedralium Belgii, instante gloriosæ memoriæ Philippo II. Rege Catholico anno M. D. LIX. expeditis, in Civitates, Diœceses, Cleros & populos ejusdem Belgii suis ipsorum qui pro tempore fuerint Episcopis competere declaravit, exercere vellet in duos Beneficiatos suæ Cathedralis

Eccle-

Ecclesiæ, occasione incæstus, nec non sacrilegii, seu forsan alterius incontinentiæ criminis ab eis, uti prætendebatur, patrati, Capitulum & Canonici se opposuerunt, asserentes se unà cum Ecclesiâ Cathedrali, ejusque Beneficiatos, Ministros, seu habitum ejusdem Ecclesiæ deferentes, esse exemptos ab omnimoda Episcopi jurisdictione; præcipuè in vim cujusdam
1439. prætensæ Concordiæ anno M. CCCC. XXXIX. à Fortigario tunc Atrebatensi Episcopo initæ, & paulò post à felicis recordationis Eugenio Papa IV. confirmatæ, cum insertione totius tenoris in Litteris Confirmationis, atque ab immemorabili tempore observatæ. Quam quidem assertam Concordiam prætendebant non esse sublatam Decretis Concilii; tum propter duplex vinculum, tum quia Concilium non sustulit nisi exemptiones eorum, qui subsunt immediatè Sedi Apostolicæ, non autem Capituli Atrebatensis, quod prætendit se immediatè fuisse subjectum primùm Archiepiscopo Rhemensi, ac deinde Cameracensi, qui in illius locum fuit subrogatus; & propterea dicebant præsentem Episcopum, qui juravit se observaturum jura, consuetudines, Privilegia ac libertates Ecclesiæ, non esse audiendum contra proprium juramentum, sed eum debere stare sententiæ seu Decreto, quod Arrestum Parlamenti Parisiensis vocant, super executione ejusdem Concordiæ in partibus lato.

Cùm verò ejusmodi causa Nuntio Apostolico commissa fuisset, idem Nuntius accedente etiam consensu inclytæ memoriæ Archiducis Alberti Belgarum Principis, Sanctissimum D. N. duxit consulendum, cum ageretur de re ad interpretationem Sacri Concilii Tridentini pertinente. Cujus quidem Concilii interpretatio & declaratio à sola Sede Apostolica, seu ab Illustriss. Cardinalibus ejusdem Concilii Interpretibus, & non ab aliis peti aut obtineri potest. Et cum Sanctitas sua hujusmodi Controversiæ declarationem ad Sacram Congregationem eorumdem Cardinalium remisisset, ac deinde Canonicorum ac Capituli Agens sæpius apud eandem Sacram Congregationem pro ejusmodi interpretatione & declaratione obtinenda auditus fuisset, tandem re sæpius ac diligenter discussâ, emanavit infrascriptum dubium, pro cujus declaratione nunc agitur, videlicet:

Positis Scripturis ac juribus utrimque exhibitis: An asserta Concordia seu concessio Fortigarii olim Episcopi Atrebatensis ab Eugenio IV. confirmata, fuerit à Concilio ex Decretis
1613. cap. 4. sess. 6. & cap. 6. sess. 25. sublata nec ne? Die XVIII. Februarii M.D.C.XXIII. Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, re accurato studio discussâ, declaravit fuisse sublatam Robertus Cardinalis Ubaldinus. Cum die XVIII. Februarii proximè præteriti, audito Capituli Atrebatensis Agente, actum fuisset in Sacra Congregatione Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum pro declaratione, an asserta Concordia seu concessio Fortigarii olim Episcopi Atrebatensis ab Eugenio IV. confirmata, quâ Capitulum & Canonici, Beneficiati, Ministri ac aliæ Ecclesiæ Cathedralis Personæ eximebantur ab omnimoda Episcopi jurisdictione, fuisset ejusdem Concilii Decretis cap. 4. sess. 6. & cap. 6. sess. 25. sublata, eadem Sacra Congregatio censuit fuisse sublatam: advertit enim inter cetera, ejusmodi concessionem, singulis ejus partibus diligenter perpensis, non fuisse veram Concordiam præservatam à Concilio, quemadmodum Capitulum contendebat, sed nudum Privilegium illius Episcopi, seu pactum gratuitum, quod Concilium non præservavit, imò expressè sustulit dictis cap. 4. sess. 6.

Et nihilominus quatenus fuisset vera Concordia, advertit tamen Sacra Congregatio illam non fuisse ab Eugenio IV. confirmatam ex certa scientia, & cum causæ cognitione verè & non fictè, quemadmodum copulativè requiritur, ad hoc ut censeatur præservata à Concilio, neque in ipsa supplicatione, cujus vigore Litteræ Confirmationis expeditæ fuerunt, insertum fuisse verè totum tenorem ipsius prætensæ Concordiæ; eamque coadjuvari haud posse sententiâ seu Decreto super illius executione in partibus lato, & à Capituli Agente producto, neque ei suffragari immemorabilem observantiam, quatenus etiam de ea constaret, aut prætensam immediatam subjectionem Archiepiscopo Cameracensi vel alteri Archiepiscopo aut Episcopo, cum his omnibus fuerit per Concilium amplissimè derogatum.

Nunc verò dubium quoddam circa interpretationem & observantiam ejusdem declarationis emergit, quod licet sit veluti pars & sequela declarationis prædictæ, & satis per se clarum videatur, præsertim stantibus Litteris felicis recordationis Pauli quarti super Erectione novorum Episcopatuum Belgii, instante gloriosæ memoriæ Philippo secundo Rege Catholico, anno 1559. expeditis, in quibus Civitates, Diœceses, Cleri & populi ipsius Belgii quoad Ordinariam Episcopalem Jurisdictionem & potestatem attinet, suis ipsorum, qui pro tempore fuerint, Episcopis subjecti esse decernuntur; Statutis, Ordinationibus, consuetudinibus, ac Privilegiis quibuscumque non obstantibus; tamen ad contentiones evitandas supplicatur Sacræ Congregationi, ut dignetur hujusmodi dubium ad interpretationem ipsius Concilii pertinens specialiter declarare, videlicet: An Episcopus Atrebatensis suam Cathedralem Ecclesiam, ejusque Capitulum ac personas visitare possit ad præscriptum dicti Cap. 4. Sess. 6. & extra visitationem Capitularium causas criminales cum adjunctis; aliorum verò, qui nec Dignitates obtinent, nec sunt de Capitulo, per se ipsum cognoscere valeat ex Decreto dicti Cap. 6. Sess. 25. assertâ Concordiâ, exemptionibus, Privilegiis, sententiis & præscriptione vel consuetudine etiam immemorabili contrariâ non obstantibus, & an in præmissis obstet Episcopo Juramentum de observandis juribus, consuetudinibus, Privilegiis ac libertatibus Ecclesiæ Declaratio
suæ præstitum? Die 27. Maii 1623. Sacra Congregatio Cardinalium Conc. Tridentini Interpretum declaravit, Episcopum Atrebatensem posse

poſſe Eccleſiam ſuam Cathedralem ejuſque Capitulum ac perſonas viſitare, & extra viſitationem Cauſas criminales Capitularium unà cum adjunctis, aliorum verò qui nec Dignitates obtinent, nec ſunt de Capitulo, per ſe ipſum cognoſcere ac diffinire; non obſtante aſſertâ Concordiâ, Privilegiis, exemptionibus, ſententiis & præſcriptionibus vel conſuetudinibus etiam immemorabilibus, eidemque Epiſcopo, quò minus prædicta exequi poſſit minimè obſtare juramentum, ut proponitur, præſtitum de obſervandis juribus, conſuetudinibus, Privilegiis atque libertatibus Eccleſiæ ſuæ. Robertus Cardinalis Ubaldinus.

His tamen non acquieſcens Canonicorum & Capituli Agens ad eandem Sacram Congregationem recurſum habuit, petens ejuſmodi dubium, ejuſque declarationem revideri & denuò examinari, & proindè nonnulla jura & documenta, unà cum voto ſeu allegationibus Doctorum Lovanienſium & Duacenſium Univerſitatum exhibuit; quibus tamen objectionibus cum fuerit abundè ſatisfactum, ſupplicatur declarari an ſtandum ſit in Declaratione ſeu deciſione die 18. Februarii proximè præteriti edita, nec ne?

Die primâ Julii 1623. Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum perſtitit in deciſis.

Nos inviolabili Declarationum ſeu Decretorum eorumdem obſervationi, quantum cum Domino poſſumus, conſulere volentes, motu proprio, non ad dicti Hermanni Epiſcopi vel alterius pro eo Nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed ex certa ſcientia, ac matura deliberatione noſtris, Declarationes ſeu Decreta præfata cum omnibus & ſingulis in eis contentis Apoſtolicâ Auctoritate tenore præſentium perpetuò approbamus & confirmamus, illiſque inviolabilis Apoſtolicæ firmitatis robur adjicimus; ac eos & ſingulos tam juris quàm facti & quoſvis alios etiam quantumvis ſubſtantiales defectus, ſi qui in præmiſſis aut eorum aliquo quomodolibet intervenerint aut interveniſſe dici vel cenſeri poſſint, ſupplemus.

Decernentes præſentes Litteras omniaque & ſingula in eis contenta ſemper ac perpetuò valida, firma & efficacia eſſe & fore, ſuoſque plenarios & integros effectus ſortiri & obtinere, ac ab omnibus & ſingulis quos illa concernunt inviolabiliter obſervari; ſicque per quoſcumque Judices ordinarios & delegatos, etiam Cauſarum Palatii Apoſtolici Auditores ubique judicari & diffiniri debere, ac irritum & inane, ſi ſecus ſuper his à quoquam quâvis Auctoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari.

Quocirca Venerabilibus Fratribus, Joanni Franciſco Patracenſi moderno & pro tempore exiſtenti noſtro & Sedis Apoſtolicæ in Belgicis ditionibus Nuncio, ac Mechlinienſi Archiepiſcopis, nec non Epiſcopo Tornacenſi per præſentes committimus & mandamus, quatenùs ipſi, vel duo aut unus eorum, per ſe vel alium ſeu alios, præſentes Litteras & in eis contenta quæcumque, ubi & quando opus fuerit, & quoties pro parte dicti Hermanni moderni & pro tempore exiſtentis Epiſcopi Atrebatenſis fuerint requiſiti, ſolemniter publicantes, eiſque in præmiſſis efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes, faciant Auctoritate noſtrâ illos præmiſſorum omnium & ſingulorum effectu pacificè frui & gaudere, eaſdemque præſentes Litteras & in eis contenta hujuſmodi ab omnibus ad quos ſpectat & pro tempore quomodolibet ſpectabit inviolabiliter obſervari; contradictores quoſvis & rebelles per ſententias, cenſuras & pœnas Eccleſiaſticas aliaque opportuna juris & facti remedia, appellatione poſtpoſitâ, compeſcendo; invocato ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſecularis.

Non obſtantibus, quatenus opus ſit, felicis recordationis Bonifacii Papæ octavi Prædeceſſoris noſtri de una & in Concilio Generali edita de duabus dietis, dummodo ultra tres dietas aliquis auctoritate præſentium ad judicium non trahatur, aliiſque Conſtitutionibus & Ordinationibus Apoſtolicis, & dictæ Eccleſiæ Atrebatenſis etiam juramento, confirmatione Apoſtolicâ, vel quavis firmitate aliâ roboratis Statutis & conſuetudinibus, privilegiis quoque, Indultis & Litteris Apoſtolicis in contrarium præmiſſorum quomodolibet conceſſis, confirmatis & innovatis; quibus omnibus & ſingulis, eorum omnium tenores præſentibus pro plenè & ſufficienter expreſſis & ad verbum inſertis habentes, illis aliàs in ſuo robore permanſuris, hac vice duntaxat ſpecialiter & expreſsè derogamus, ceteriſque contrariis quibuſcumque.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem, ſub Annullo Piſcatoris, die tertiâ Novembris M. DC. XXIII. Pontificatûs noſtri anno primo. 1623

Signatum: V. Theatinas.

CAPUT

CAPUT CLXIX.

* Vide supra pag. 481.

GASPAR NEMIUS VI. * *Antverpiensium Episcopus, anno 1639. divisionem Plebaniæ Cathedralis Ecclesiæ suæ pro duobus Pastoribus, jam ab anno 1614. factam à Prædecessore* JOANNE MALDERO, *confirmat, & latiùs explicat, adjectis Conditionibus.*

Ex MS. Archivis Capit. Antverp.

GASPAR Dei & Apostolicæ Sedis gratiâ Episcopus Antverpiensis, omnibus hasvisuris salutem in Domino.

NOTUM facimus per præsentes, quod incongruum videatur, ut is, cui ex officio incumbit Cura animarum, eam minimè exerceat, & illius exercitium sit penes ejus dumtaxat Substitutos; prout pridem in Ecclesia nostra Cathedrali usurpatum est, ubi Plebano Cura animarum injungi, &, quibusdam dumtaxat casibus exceptis, per Sub-Plebanos exerceri consuevit.

CONVENIENS potiùs Nobis est visum, de consensu Admodum RR. DD. de Capitulo Ecclesiæ nostræ Cathedralis, opportunè imposterum providere. Et sicut de eorumdem assensu Reverendissimus Dominus Joannes Malderus Prædecessor noster die decimâ nonâ Decembris anno M. D. C. XIV. juxta Præscriptum Concilii Trident. cap. 13. §. In iis, Sess. 24. Parochiam B Mariæ Ecclesiæ nostræ Cathedralis, in qua per duos Pastores Sacramenta & Pastoralia indiscriminatim administrabantur, in duas regiones divisit, meridionalem & aquilonarem suis utrimque terminis circumscriptas: ita etiam visum est Nobis, ipsum Plebanatum dividere in meridionalem & aquilonarem, & utrique suam Parochiam ita tribuere, ut ad rationem Concilii Tridentini Sess. 25. cap. 16, ipsum exercitium Curæ animarum per se ipsos gerendum reassumant, sine præjudicio tamen Decani & Capituli, itemque moderni Plebani, in divisionem quidem hujusmodi sub certis ad vitam suam conditionibus consentientis, ita ut vitâ illius durante in jure suo ipse permaneat.

Quocirca de prædictorum DD. Decani & Capituli assensu, in vim & conformitatem Concilii Tridentini facultatisq; per illud, Sacros Canones, seu aliàs Nobis competentis, administrationem Curæ animarum, & Plebanatûs præfatæ Ecclesiæ nostræ Cathedralis, ejusdem Capitulo ab initio incorporati, in duos Plebanatus secamus, meridionalem videlicet, & aquilonarem, & utrique suam regionem & Parochiam attribuimus.

Ita videlicet, ut ea habeatur ab utroq; secundùm limites, quibus ab eodem Reverendissimo Maldero fuit distincta, & habeant Plebani per Civitatem Antverpiensem, secundùm ductum ejusdem lineæ & limitum, eam prærogativam divisim, qualis hactenus uni Plebano fuit indivisim.

Quare iidem Plebani exercitium Curæ animarum in Parochia B. Mariæ reassument, & uterque eas obibit functiones, quas respectivè subierunt hactenus Subplebani. Pro dote autem Plebanatuum divisorum, assignandam decernimus & assignamus Canonicatum & Præbendam, quam ante hac possedit R. D. Christianus Beusecum, ex illius libera resignatione vacantem, & eum in finem juxta tenorem Litterarum Apostolicarum divisam; & ex nunc pro tunc, cum modernum Plebanum cedere vel discedere continget, exoneramus prædictam Præbendam, quam idem Plebanus nunc possidet, ab onere atque Officio Plebaniæ, illudque transferimus omni modo in supradictam Præbendam præfati Domini Beusecum, ut supra sectam, eidemque illud ex nunc prout ex tunc perpetuò divisum obtinendum & exercendum per utrumque Plebanum respectivè in sua regione; ita ut Præbenda, quam possidet D. Plebanus modernus, non alio speciali onere tunc remaneat affecta; quam Lectioni Theologicæ annectimus, unimus, & incorporamus, sub modo, forma, & conditionibus, à Capitulo, & Plebano moderno propositis, & à Nobis acceptatis.

Unio Præbendæ. Erectio Præbendæ Theologalis.

1. COLLATIO utriusque Plebanatûs, sicut hactenus unius Plebanatûs, cum accessione dotali mediæ utriusque Præbendæ, & Canonicatûs, spectabit ad Nos, & Successores nostros Episcopos, RR. Dominos Decanum & Capitulum, per concursum ab iisdem instituendum; in qua collatione etiam singuli Canonici Capitulares votum habebunt.

2. IIDEM Plebani tamquam Canonici primo statim anno gaudebunt fructibus, & distributionibus, nec habebunt annum currentiæ, & consequenter nec annum gratiæ, quem singuli Canonici eo intuitu habent.

3. SINGULI Plebani solvent tantùm media jura possessionis.

4. IN comitatu funerum habebunt portionem Pastoralem prout hactenus, & singuli mediam Canonicalem; & si contingat illos abesse, accrescet illorum portio cæteris Canonicis præsentibus.

5. IN vino honorario habebunt singuli medietatem tantùm, quando Processionibus, & aliis Officiis quibus illud assignatur intererunt.

6. IN choro habebuntur præsentes, & singuli medias distributiones lucrabuntur, quando concionantur vel actu administrant Sacramenta, exceptis Matutinis, processionibus, stationibus, anniversariis, & fundationibus, quæ excludant facta, exceptâque omni distributione argenteâ:

7. QUANDO erunt secundùm Statuta in Tabula Collationis, uterque habebit mediam septimanam;

nam; & ubi contigerit alterum non esse in Tabula, media Septimana vacans spectabit ad totum Capitulum.

8. In minimis Capitularibus singuli habebunt mediam distributionem, & uterque tempore à Statutis ordinato ad Capitulum admittetur, in eoque, atque alibi locum obtinebit ex ordine temporis acceptæ possessionis; & hi futuri Canonici Plebani non erunt Capitulares, nisi post Canonicos modernos qui jam acceperunt possessionem.

9. In domibus Canonicalibus turnum non habebunt: sed juxta nostrum, Capituli, ac Magistratûs consensum nunc præstitum, Domus quas nunc inhabitant Pastores, perpetuò Plebanis manebunt affectæ, donec fortè fabrica assignaverit meliores, saltem aquilonari in sua Parochia.

10. Uterque tenebitur habere subsidiarium Vice-Pastorem, quem ipsis designabit Episcopus, Decanus & Capitulum: qui subsidiarii ministrabunt, & emolumenta ex administratione provenientia percipient, secundùm instructionem à Nobis, & Successoribus nostris, Decano, & Capitulo dandam. Atque insuper ipsi Plebani honestum dabunt stipendium singulis suis subsidiariis, quale Nos, & Successores nostri, Decanus & Capitulum pro ratione temporis arbitrabimur, præsertim post extinctam pensionem ex dicta Præbenda dicto R. D. Beusecum * debitam, quam singuli ei quotannis solvent pro medietate, ducentos scilicet singuli florenos, aut ex eorum Præbenda persolvetur.

* Erat S. T D & Prof. Lovanii.

11. Peste infectis per suam respectivè partem ministrabunt per se aut per suos subsidiarios, nisi à Senatu, seu populo obtinuerint, ut sumptu publico aliqui habeantur, qui illud onus obeant, ad totalem exonerationem Capituli, vel ex fructibus Præbendarum Plebanalium solvetur Deservitori pestiferorum competens salarium, qui fructus pro eodem semper manebunt obligati.

Capellaniæ autem quas nunc habent Pastores, unientur duobus parvis Canonicatibus, sub conditionibus à Nobis, Decano & Capitulo constituendis, aut erigendis, sub modo, forma, & oneribus postea explicandis; illasque dimittent antequam ad possessionem admittantur. 12.

Post cessum aut decessum moderni Domini Plebani, prædictus uterque possessor dictæ Præbendæ assumet nomen Plebani; interim autem utetur nomine consueto Pastoris. 13.

Ex hac divisione Plebanatûs seu nova constitutione non prætendent iidem futuri Plebani ad integram Præbendam; sed contenti erunt pro omni dote medietate sic divisæ Præbendæ. 14.

Capitulum nullos sumptus feret hactenùs factos, aut faciendos Romæ, aut alibi, pro divisione, unione, exceptione, aut confirmatione respectivè Plebanatûs, & Præbendæ Plebanatuum aut Præbendarum. 15.

Quas omnes, & singulas conditiones in admissione ad possessionem tenebuntur futuri Plebani se observaturos jurare, uti & promittere se accepturos & observaturos omnia & singula quæ illis, per Nos, & Successores, Decanum, & Capitulum observanda ordinabuntur.

Datum Antverpiæ die decimâ Mensis Aprilis 1639. Signatum: Gaspar Episcopus Antverpiensis. 1639.

CAPUT CLXX.

Jacobus Boonen IV. *Mechliniensium Archiepiscopus Patres Oratorii Domini* Jesu Christi, *è Congregatione Cardinalis* Berullii, *è Francia in Belgium evocat, atque stabilit, anno* 1631.

Ex MS. Archivis Oratorii.

Jacobus Dei & Apostolicæ Sedis gratiâ Archiepiscopus Mechliniensis, omnibus & singulis Presbyteris & Clericis Congregationis Oratorii D. N. Jesu Christi Domorum Lovaniensis & Mechliniensis nostræ Diœcesis, gratiam, benedictionem, & pacem in Christo Jesu, qui est Pax nostra.

Cum jam pridem plurimi in hac nostra Belgica, & peculiariter in hac nostra Diœcesi ad pium aliquod Sacerdotum in Congregatione viventium Institutum adspirare præ se ferant, qui propriæ perfectioni Sacerdotali incumbendo, fervorem antiquæ pietatis in Clero renovare, ac velut ignem, quem Dominus misit in terras, accendere pro viribus studerent. Illud autem Institutum à felicis memoriæ Eminentissimo Cardinale Petro de Berulle cœptum, & in Galliis, Burgundiâ, & aliis in locis longè latèque cum bono Christi odore jam propagatum, maximè nostris desideriis conveniens esse cerneremus: utpote cujus sit proprium functiones Ordini Sacerdotali essentialiter convenientes & sibi à Reverendissimis Hierarchis præscriptas exercere, eisdemque Reverendissimis in illarum exercitio obedire, & ad illorum nutum præsto esse, nec non & alios Sacerdotes in usu scientiæ & in pietatis exercitiis instituere, atque omnem pro modulo suo operam Pastoribus, aliisque curam animarum habentibus impendere & opem ferre: ad præfatum Cardinalem, velut ad fontem, unde Congregationis spiritus illius manavit, recurrendum esse, cum bona eorum, ad quos spectat, venia duximus. Qui quidem nostris benignè votis annuens Reverendum Admodum Patrem Bourgoing, unum è primis hujusce spiritualis

lis ædificii vivis lapidibus, atque multis aliàs probatum, cum uno aut altero suæ Congregationis in has partes, rei hujusce causâ destinavit. A quo, sub nostra auctoritate, prima Lovanii Oratorio fundamenta posita, & postmodum Mechliniæ, & aliis in locis collocata fuerunt; adeo ut felicioris & amplioris indies progressûs major spes affulgeat.

Cum insuper à Reverendo Patre Generali dictæ Congregationis in Gallia factâ potestate, tanquam primus ejusdem Assistens & Visitator Generalis ad universas Domos, non sine fructu & renovatione animorum, idem Pater Bourgoing nuper missus fuerit; & postmodum habita fuerint ejusdem Congregationis generalia Comitia, in quibus multa ad bonum illius regimen & ordinationem constituta fuerunt, ut hæ novellæ plantæ, in agro nostro, Divinâ irrigante gratiâ, incrementum ad Christi Domini gloriam accipiant; & quatenus opportunum sit, ad instar ejusdem Gallicæ Congregationis dirigantur eodemque spiritu animatæ cohæreant, eidem Reverendo Patri Superiori Domorum Lovaniensis & Mechliniensis nostræ dictæ Diœcesis, easdem tam quoad spiritualia quàm temporalia, quoad personas & res nostrâ Auctoritate visitandi, & in visitatione corrigendi aut immutandi, quæ correctione, aut immutatione indigere judicaverit, nec non statuendi, & ordinandi quantum fieri poterit, conformiter Constitunibus dictæ Congregationis generalis in Gallia habitæ, aliaque monita, & statuta pia, & Patriæ moribus convenientia dandi, omnia à Nobis postea videnda, approbanda, & confirmanda, facultatem concedimus: ac singulos & omnes dicti Oratorii in hac nostra Diœcesi in Domino pluries exhortamur, ut in ejus honorem, qui fuit obediens usque ad mortem, hanc visitationem, debita cum animorum submissione & devotione, humiliter observent.

Ita Deus & Pater Domini nostri Jesu Christi benedicat Vos in omni Benedictione spirituali, & in cælestibus in Christo Jesu.

Datum Lovanii nostræ Diœcesis, sub manu & Sigillo nostris, anno Domini millesimo sexagesimo trigesimo primo, die vigesimâ primâ Octobris. 1631.

Et erat signatum: Jacobus Archiepiscopus Mechliniensis.

Congregatio Oratorii Romæ instituta fuit per S. Philippum Nerium, Florentinum: approbata à Gregorio XIII. Pontifice anno 1575, & à Paulo V. Pontifice confirmata anno 1612. Viros Sanctitate & doctrinâ celeberrimos produxit quàm plurimos; sufficiat præ cæteris nominasse S. Philippum Nerium, & Cardinalem Cæsarem Baronium.

Domus hujus Congregationis in Belgio sunt, Aspricollensis in Brabantia, à Serenissimis Belgarum Principibus Alberto & Isabella fundata anno 1624. cultu Deiparæ Virginis celeberrima: item Cerviensis & Braniensis in Hannonia, quarum prior eodem B. M. V. cultu illustratur. Hujus Congregationis socii passim *Neriani* appellantur, neque habent mutuam societatem Domuum. Constitutiones eorum edidit Miræus in *Codice Regularium.*

Altera Congregatio Oratorii Domini Jesu, ortum habuit in Gallia circa annum 1611. authore Petro de Berulle, primo ejus Præposito Generali, dein S. R. E. Cardinale. Ac primam quidem familiam suæ Congregationis Berullius, adjunctis sibi quinque sodalibus, Parisiis instituit; & alia deinde per totum Regnum Galliæ stabilita sunt, probante idem Institutum anno 1613. Paulo V. Pontifice.

Sed & postea in Belgicæ nostræ Provinciis plurima Oratoria sunt erecta, curantibus præsertim Serenissimâ Belgarum Principe Isabellâ Clarâ Eugeniâ, Jacobo Boonen Archiepiscopo Mechliniensi, & Francisco Bourgoing, tertio ejusdem Congregationis Præposito Generali.

Domus illius in Belgio nostro sunt sequentes.

Lovaniensis; ubi Novitiatus & Studia Theologiæ atque Philosophiæ exercentur.

Mechliniensis; ubi Humaniora docentur, & cui Pastoratus S. Joannis incorporatus est.

Bruxellensis; unà cum annexis Pastoratibus B. M. ad Fines-Terræ, B. M. V. in *Laken*, & pluribus Capellaniis in Ecclesia Collegiata S. Gudulæ.

Ostendana; annexum habens Pastoratum Oppidi.

S. Nicolai in Wasia, unà cum Pastoratu.

Temsecana, vulgò *Tempst*, cum Pastoratu, & Gymnasio Litterarum Humaniorum.

Kevelariensis, in Gelria, cultu Deiparæ Virginis celeberrima; cum Pastoratu loci.

Antverpiensis Residentia.

Furnensis, & *Rothnacensis*, ubi Humaniora docentur.

Omnes hæ Domus Congregationis Oratorii Berulliani subsunt eidem Præposito Generali.

Præpositi Oratorii in Belgio.

1. Joannes Hugo Quarre Burgundus S.T.D. primùm ex commissione Archiepiscopi Boonen sine Assistentibus gessit Præposituram; deinde conformiter ad Constitutiones cum Assistentibus per 21. annos; obiit Bruxellis 26. Martii 1656.

2. Judocus vander Linden Bruxellensis S. T. L. Ecclesiæ Metropolitanæ S. Rumoldi Mechliniæ Canonicus Graduatus: obiit Mechliniæ 1684.

3. Gerardus Cremers Daventriensis, obiit Bruxellis anno 1707.

4. Joannes Martinus de Hont Winocibergensis, S. T. L. obiit Bruxellis 19 Augusti 1707.

5. Ægidius Smet Thamisiensis, Pastor in Patria, ibidem obiit anno 1719.

6. Petrus de Swert ex Haesdonck, Præpositus electus anno 1716.

7. Petrus Burst Bornehemiensis, Pastor in S. Nicolai factus Præpositus anno 1719.

Sunt præterea in Hannonia atque vicinis partibus, aliæ ejusdem Congregationis Domus, sed sub alio Præposito, videlicet:

Montensis in Hannonia.

Duacensis, cum annexo Pastoratu S. Jacobi.

Malbodiensis, cum Pastoratu.

Bavacensis cum Pastoratu, & Collegio Litterarum Humaniorum.

Thudiniensis in Patria Leodiensi, & *Sonegiensis*, in quibus Humaniora docentur.

CAPUT CLXXI.

Gaspar Nemius ex Antperpiensi Episcopo Archiepiscopus Cameracensis Litteris scriptis ad Illustriss. D. Internuntium exponit statum Ecclesiæ B. Mariæ & S. Martini Hallis in Hannonia, anno 1658; in qua jam tum P. Rector Collegii Societatis Jesu ibidem Personatum obtinebat.

Ex Moti vis citis

Llustrissime ac Rever. Domine.

Placuit nuper Illustrissimæ & Reverendissimæ Dominationi Vestræ mihi mittere libellum supplicem Sanctissimo Domino nostro oblatum ex parte P. Rectoris & Collegii Societatis Jesu Oppidi Hallensis nostræ Diœcesis, atque ex ordinatione suæ Sanctitatis sibi transmissum ad habendum informationem super his quæ dicto libello continentur.

Hanc verò cùm à me loci Ordinario potissimum haberi posse judicaverit Illustrissima Dominatio vestra, supradictum Libellum mihi transmisit, ac petiit, ut perpensis singulis apicibus prætacti Libelli, rationes hinc inde facientes meamque desuper sententiam exponam.

Ut officio meo pleniùs satisfaciam, examinavi omnia & singula tam in dicto Libello quàm aliis quibusdam Scriptis ad illud negotium pertinentibus contenta, atque insuper dicto Rectori Collegii prædicti Societatis Hallensis proposui difficultates, quæ contra uniones Beneficiorum Parochialium solent moveri, atque imprimis quæ contra illas statuit Sacrosanctum Concil. Trid. Sess. 7. cap. 6. De Reformatione, & Sess. 24 cap. 13 adjectis etiam aliis quæ huic unioni de qua agitur possent peculiariter opponi. Quibus dictus Rector verbo pariter & scripto copiosè & doctè respondit, ac mihi ad uniones Ecclesiarum Parochialium minimè propenso conatus est satisfacere.

Atque omnibus ritè examinatis, atque exactè perpensis, judicavi Pastoratum Ecclesiæ Parochialis S. Martini Oppidi Hallensis posse uniri Personatui dictæ Ecclesiæ, adeoque dicto Collegio Societatis Jesu; cui jam ante unitus & incorporatus fuit dictus Personatus à felicis recordationis Sanctissimo Domino Urbano Papa VIII. sub certis tamen conditionibus & modificationibus inferiùs exponendis. Rationes me ad sic sentiendum moventes hæ sunt:

Prima & principalis: quia quæ dicto Libello exponuntur nituntur veritate; eâque suppositâ, videtur omnino conveniens ut dictus Pastoratus uniatur dicto Personatui: atque ita Rector Collegii Societatis sicut ratione Personatûs primum locum in Ecclesia Hallensi, sic etiam habeat primariam authoritatem in omnes Ecclesiæ Ministros; hacque ratione omnia fiant cum meliori ordine, & majori ædificatione; atque insuper evitari possint omnes lites & difficultates ac scandala; qualia jam aliquoties orta fuerunt, & adhuc timeri possunt, si in Ecclesia eadem remaneant duo Rectores à sese mutuo independentes; qui ex concurrentia officiorum & consortio potestatis facilè inter se dissentiunt & scandala suscitant: præsertim si dicti Rectores sint diversi statûs, & Ordinis, ac proindè non subdantur iisdem Superioribus.

Inter spectantia ad hoc negotium videntur tria præcipuè ponderanda; ac primò quidem, quod ex quo tempore Societas Jesu admissa fuit ad dictum Oppidum Hallense & curam suscepit Sacelli Beatæ Virginis in templo Parochiali constituti, atque ob Imaginem miraculosam ejusdem Beatissimæ Virginis, toto Belgio, & vicinis, ac longè remotis Regionibus celeberrimi, admirandum in modum promoverit honorem Dei & cultum ac venerationem Beatissimæ Virginis tam in populo Oppidi Hallensis & locorum vicinorum, quàm in peregrinis, maximè ex locis propinquis & remotioribus devotionis & pietatis causâ confluentibus. Siquidem per Conciones, Catechisationes, & juventutis instructiones per dictos Patres factas, planè introducta est in dictum Oppidum ac Templum longè major devotio ac pietas, & Sacrificii Missæ, ac Sacramentorum Pœnitentiæ, & Sacro-sanctæ Eucharistiæ usus frequentior & melior, ac juventutis in rebus tam ad bonos mores & pietatem, quàm ad scientias humaniores spectantibus longè major doctrina.

Nec solùm in civibus & incolis Oppidi Hallensis & vicinorum locorum ejusmodi in melius mutatio venit observanda: verùm etiam in peregrinis undique ad Beatam Virginem Hallensem concurrentibus. In quibus illud specialiter licet observare, quod sicut antequam dicti Patres Societatis admissi forent ad Oppidum, & dicti Sacelli curam gererent, omnes plerumque peregrini factâ oblatione, & recitatis precibus, votisque & promissis expletis, ad propria redirent non susceptis Pœnitentiæ & Eucharistiæ Sacramentis, ita nunc & ècontrariò omnes plerumque peregrini (de adultis ago & Sacramentorum capacibus) à dicto loco Sacro non recedunt, nisi ad supradicta etiam addant dictorum Sacramentorum Pœnitentiæ & Eucharistiæ susceptionem, adeoque meliores ad sua redeant.

Secundo loco ponderandum venit, quod Patres Societatis Jesu ex Concordato admissi sunt in Oppidum Hallense, sub hisce legibus & conditionibus, quod ipsi non poterunt ædificare in Collegio suo proprium Templum, sicuti alibi possunt facere. Quodque peculiarem curam & sollicitudinem adhibebunt Sacello Beatæ Virginis Miraculosæ; quodque consuetas suas functiones peragent in Templo Parochiali dicti Oppidi. Quæ conditiones

conditiones sicut dictis Patribus sunt onerosæ, ita dictis Sacello & Templo ac civibus & peregrinis utiles.

Etenim per eas fit, ut & Sacrificium Missæ continuò celebretur in dicto Sacello, & sint semper parati Confessarii ad excipiendas confessiones pœnitentium & administrandum Eucharistiæ Sacramentum; sicut & quod in Templo frequentiores sint Verbi Dei Prædicationes, Catechismi, & alia pietatis & devotionis incitamenta, per quæ etiam populus redditur diligentior & augetur numerus frequentantium, tam civium quàm peregrinorum concurrentium ad dictum Templum. Quæ omnia non ita fieri possent, si dicti Patres Societatis in suo Collegio haberent proprium Templum & in illo exercerent dictas suas functiones: quippè divisi forent, & pluribus intenti non possent æquali numero & pari commoditate dictis Sacello & Templo deservire. Itaque ut ista omnia debito cum ordine fiant, ac ne dicta exercitia Societatis per concurrentia Officia Pastoralia impediantur, videtur planè consultum ut aliquis in dicto Templo constituatur, qui omnia supradicta cum potestate possit inter sese bene ordinare; atque hâc ratione omnes dissensiones & scandala prævenire. Is autem potissimùm eligendus videtur Rector Collegii Societatis, qui, ut suprà dictum est, ratione Personatûs Collegio incorporati jam obtinet primarium in dicto Templo locum.

Tertio loco ponderandum venit, quod laudatissimæ memoriæ Dominus Franciscus Vander Burcht noster in Archiepiscopatu Prædecessor judicaverit, hanc unionem esse faciendam, & in eandem, quantum in se fuit, consenserit, ac Sanctissimo Domino nostro commendaverit, tametsi morte interveniente non impetraverit. Fuit ille Vir magnus & prudens, quique approbantibus & patrocinantibus Serenissimis gloriosæ memoriæ Archiducibus Alberto & Isabellâ Belgii tunc Principibus Patres Societatis in Oppidum Hallense introduxit, & ipsis commisit curam dicti Sacelli, ac Collegio dictorum Patrum procuravit incorporationem Personatûs dicti Templi, utique & ulteriùs quod cœperat perfecturus, si hucusque vixisset, & experientiâ didicisset, quàm utilis & necessaria videatur dicta unio Pastoratûs dictæ Ecclesiæ cum Personatu & Collegio dictæ Societatis, de qua nunc agitur.

Denique ut satisfiat argumentis quæ in contrarium objici possent, atque ut evitentur incommoda, quæ ex unionibus solent oriri, ac ne ex dicta unione & incorporatione Pastoratûs ipsum Templum, aut populus Hallensis, vel etiam Peregrini aliquod detrimentum patiantur, atque ut Vicarius constituendus possit honestè vivere, & onera isti negotio incumbentia cum decore sustinere; addendæ videntur sequentes conditiones & modificationes, in quas sibi propositas etiam consensit dictus Pater Rector Collegii Societatis Hallensis.

Prima, ut idem Rector eligat Sacerdotem sæcularem, virum pium & Theologum & benè qualificatum, eumque præsentet Archiepiscopo Cameracensi, ab illo examinandum, & tamquam idoneum approbandum & admittendum, antequam officium Vicarii aut Deservitoris possit suscipere, quique Archiepiscopo quoad administrationem Sacramentorum & Curam animarum, ac munia Pastoralia & reliqua maneat subjectus, sicut hactenus fuerunt Pastores proprietarii, & sicut subditi sunt similes Vicarii & Deservitores temporales & amovibiles aliorum Pastoratuum.

Secunda, dictæ unioni erit apponenda hæc conditio, ut ipsa fiat salvis per omnia juribus Archiepiscopi, & Archidiaconi, & Decani Christianitatis Districtûs Hallensis.

Tertia, ut dicto Vicario vel Deservitori concedatur & remaneat usus & inhabitatio domûs, quam hactenus Pastor proprietarius habuit, atque insuper ipsi cedant omnes fructus & emolumenta dicti Pastoratûs; his dumtaxat exceptis, quæ Personatui & Pastoratui sunt communia, quæ inter Personam & Pastorem erunt dividenda.

Quarta conditio hæc erit, quòd dictus Vicarius vel Deservitor non erit perpetuus, sed temporalis & amovibilis; non tamen ad nutum, vel ex quacumque causa, sed ex causa gravi & quæ dimissionem mereatur, non solùm ex judicio Rectoris Collegii Societatis Jesu Oppidi Hallensis, sed etiam Patris Provincialis dictæ Societatis Jesu, & Consultorum ejus.

Hæc sunt Illustrissime & Reverendissime Domine, quæ post longum examen & exactam discussionem istius negotii, auditis etiam desuper & habitis consiliis Vicarii nostri Generalis & Archidiaconi istius Tractûs, habui scribenda: & illis positis, sicut jam ante dixi, judico unionem & incorporationem Pastoratûs Ecclesiæ S. Martini Oppidi Hallensis fore bonam & utilem ad magis promovendum honorem Dei, & cultum Beatissimæ Virginis Dei Genitricis Mariæ, atque ad salutem & devotionem, tam populi Hallensis quàm peregrinorum ad sanctum illum locum undique confluentium. Hoc tamen meum judicium, sicut & meipsum, & omnia mea cum debita submissione subjicio saniori & prudentissimo judicio Sanctissimi Domini nostri, Domini Alexandri Divinâ providentiâ Papæ VII. quem Divina clementia custodiat, protegat, confirmet, & Ecclesiæ suæ ac Nobis conservet quàm diutissimè incolumem, & cumulet omnibus bonis. In hoc voto, quod mihi est cum omnibus bonis commune, finiens, etiam apprecor Illustrissimæ ac Reverendissimæ Dominationi vestræ omnimodam felicitatem, & maneo, *Infrà habebatur:* Illustrissimæ ac Reverendissimæ Dominationis vestræ humillimus servus, *Signatum erat:* Gaspar Archiepiscopus Cameracensis.

HALLÆ Oppidulum ad Sennam fluvium in finibus Hannoniæ, quà Brabantiam tangit, situm est ad tertium à Bruxella lapidem. Templum habet Deiparæ Virginis Statuâ miraculisque celeberrimum, ad quam frequens solet esse concursus non solùm incolarum, verùm etiam longiùs dissitorum. Libellum de Deipara Hallensi elegantissimum Justus Lipsius conscripsit.

Personatum Ecclesiæ Parochialis ibidem, S. Martino Sacræ, olim Ecclesiæ Metropolitanæ Mechliniensi univerat atque incorporaverat Pius IV. Pontifex in Bulla Erectionis ejusdem Archiepiscopatûs; ut supra vidêre est pag. 613.

Postmodum Urbanus VIII. Pontifex eundem Personatum incorporavit Collegio PP. Societatis JESU, Hallis erecto anno 1621, præcipue benefactore Illustrissimo D. Francisco Vander Burch Archiepiscopo Cameracensi. Dein verò unitus quoque fuit Personatui Pastoratus, uti patet ex hoc, & ex præcedenti Diplomatibus.

CAPUT CLXXII.

ALEXANDER VII. *Pontifex Pastoratum Ecclesiæ S. Martini Hallis Deiparæ unit Personatui seu Rectoratui Collegii Societatis* JESU *ejusdem Oppidi*, *anno* 1659.

Ex Motivis Litis.

LEXANDER Episcopus Servus Servorum Dei, dilecto Filio Officiali Venerabilis Fratris nostri Archiepiscopi Cameracensis salutem & Apostolicam benedictionem.

REGIMINI universalis Ecclesiæ, quamvis immeriti, disponente Domino præsidentes, circa id ferventibus votis intendimus, ut loca pia quælibet, præsertim Collegia ad juventutis eruditionem instituta, aliquo auxilio fulciantur, ac eis opportunè provideri curemus.

EXHIBITA siquidem Nobis nuper pro parte dilecti Filii moderni Rectoris Collegii dilectorum Filiorum Presbyterorum Societatis JESU Oppidi Hallensis Cameracensis Diœcesis petitio continebat, quod Presbyteri dictæ Societatis in dictum Oppidum his sub conditionibus admissi fuerunt, quod ipsi proprium Templum in eorum Collegio nullo umquam tempore ædificare possent, sed Sacello B. Mariæ Virginis, quæ illic innumerorum miraculorum coruscans gloriâ, mirâ Christi Fidelium illuc undique confluentium devotione colitur, in Parochiali Ecclesia ipsius Oppidi posito, peculiarem curam & sollicitudinem adhibere, ac suas consuetas functiones in dicta Ecclesia peragere deberent; & deinde à felicis recordationis Urbano Papa VIII. Prædecessore nostro, seu de ejus mandato ipsius auctoritate Personatus dictæ Ecclesiæ Collegio Presbyterorum hujusmodi, quod tum in dicto Oppido inchoatum erat, ut ipsi Presbyteri Societatis prædictæ in augenda Christi fidelium devotione, & promovendo ejusdem Deiparæ Virginis cultu, juxta eorum vocationem & Instituta, indies magis fructificarent, unitus fuit.

CUM autem, sicut eadem petitio subjungebat, ex quo Presbyteri Societatis ejusmodi in dictum Oppidum, ut præfertur, admissi fuerunt, Divinus cultus, & B. M. V. veneratio in devotis Fidelium animis, operâ, prædicationibus, & aliis ipsorum Presbyterorum piis exercitiis mirum in modum increverit; unum tamen esse noscatur, quod dictæ Ecclesiæ bonum Regimen quandoque interturbare videtur, videlicet: quod ipsa Ecclesia uni Presbytero sæculari conferri soleat, qui diversorum statûs & ordinis, ac à Rectore ejusdem Societatis omninò independens, sæpiusque minùs bene erga ipsam Societatem affectus, ex concurrentia officii & consortio potestatis, pia Presbyterorum Societatis hujusmodi exercitia quæsitis prætextibus, non sine Divini cultûs dispendio & Christi fidelium scandalo, impedire seu pervertere præsumit.

QUARE si ad tollendam dissensionum, & scandalorum, quæ aliquoties oriri contigit, occasionem, dicta Ecclesia Personatui, & proindè Collegio prædictis, ut infra, perpetuò uniretur & annecteretur, sicque ea quæ ad Divinum cultum, & animarum curam, & salutem spectant ordinandi potestas penes unum & eundem existeret, ex hoc profectò omnia cum meliori ordine, & Christi fidelium majori ædificatione peragerentur, ac Divinus cultus magis ac magis promoveretur.

NOS igitur, qui dissensionibus & scandalis potissimùm inter Personas Ecclesiasticas obviare, dictorumque Presbyterorum statui consulere sinceris desideramus affectibus, prædictum Rectorem, qui, ut asserit, ratione Personatûs prædicti primum locum in eadem Ecclesia obtinet, & Presbyteros prædictos, & eorum singulos, ac Collegii hujusmodi singulares Personas, à quibusvis excommunicationis, suspensionis & interdicti, aliisque Ecclesiasticis censuris & pœnis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum præsentium tantùm consequendum harum seriè absolventes, & absolutos fore censentes, nec non alias, si quæ sint, uniones, annexiones & incorporationes dicto Collegio hactenus quomodolibet factas, verumque & ultimum dictæ Ecclesiæ vacationis modum, etiamsi ex illo quævis generalis reservatio etiam in Corpore Juris clausa resultet, præsentibus pro expressis habentes, supplicationibus Rectoris & Presbyterorum prædictorum hac in parte nobis humiliter porrectis benignè inclinati, Discretioni tuæ per Apostolica Scripta mandamus, quatenus vocatis qui fuerint evocandi, Ecclesiam prædictam, cujus, & illi forsan annexorum fructuum redditus & proventus viginti quatuor, unà verò cum incertis centum ducatorum auri de Camera secundùm communem æstimationem valorem annuum, ut asseritur, non excedunt, cùm primùm illam per cessum, etiam ex causa permutationis, vel discessum,

cessum, aut dimissionem, vel amissionem, aut privationem, seu Religionis ingressum dilecti Filii moderni dictæ Ecclesiæ Rectoris, aut alio quovis modo, etiam apud Sedem Apostolicam in aliquo ex mensibus, Nobis & Romano Pontifici pro tempore existenti, Sedique prædictæ, per Constitutiones Apostolicas & Cancellariæ Apostolicæ Regulas, nunc & pro tempore reservatis, seu ordinariis Collatoribus, etiam per Constitutiones & Regulas easdem, seu Litteras alternativarum, aut alia Privilegia & Indulta hactenus concessa, & imposterum concedenda vacare contigerit, etiamsi actu nunc, ut præfertur, vel aliàs quovis modo, quem, etiamsi ex illo quævis generalis reservatio, etiam in Corpore Juris clausa resultet, pro expresso haberi volumus, & ex alterius cujuscumque Persona, seu per liberam resignationem moderni dictæ Ecclesiæ Rectoris, vel cujusvis alterius de illa in Romana Curia, vel extra eam, etiam coram Notario publico & Testibus sponte factam, aut Constitutionem P. M. Joannis Papæ XXII. etiam Prædecessoris nostri, quæ incipit: *Execrabilis*, vel assecutionem alterius Beneficii Ecclesiastici quavis authoritate collati vacet, etiamsi tanto tempore vacaverit, quod ejus collatio juxta Lateranensis Statuta Concilii ad Sedem Apostolicam legitimè devoluta, ipsaque Ecclesia dispositioni Apostolicæ specialiter vel generaliter reservata existat, & super ea inter aliquos lis, cujus statum præsentibus haberi volumus pro expresso, pendeat indecisa, dummodo tempore datæ præsentium non sit in ea alicui specialiter jus quæsitum, ex nunc prout ex tunc, & econtra, dictis Personatui & Collegio, salvis tamen in omnibus & per omnia remanentibus juribus Venerabilis Fratris nostri Archiepiscopi, & dilectorum Filiorum Archidiaconi & Decani Christianitatis districtûs Hallensis modernorum & pro tempore existentium, auctoritate nostrâ perpetuò unias & annectas, ita quòd liceat pro tempore existenti dicti Collegii Rectori per se vel alium seu alios corporalem possessionem dictæ Ecclesiæ ac annexorum, juriumque & pertinentiarum suarum quarumcumque propriâ auctoritate apprehendere & apprehensam perpetuò retinere, curam dilectorum Filiorum Parochianorum dictæ Ecclesiæ ac cætera munia Pastoralia per unum Presbyterum sæcularem Theologum, & aliàs benè qualificatum, per Rectorem dicti Collegii eligendum, & Ordinario loci præsentandum, atque ab eodem Ordinario examinandum, & tamquam idoneum, antequam officium Vicarii dictæ Ecclesiæ recipere possit, approbandum & admittendum, non tamen ad nutum Collegii prædicti Rectoris nec ex quacumque causa, sed tantùm ex causa gravi, & quæ privationem mereatur, non solùm judicio dicti Rectoris, sed etiam Provincialis & Consultorum dicti Collegii pro tempore existentium, amovibilem, exerceri & administrari tantùm debeat, qui de cætero quoad administrationem Curæ animarum, Sacramentorumque, & aliorum munium Pastoralium dicto Ordinario subjectus existat, prout anteà fuerunt Rectores proprietarii dicti, & sunt similes Vicarii aliarum Parochialium Ecclesiarum.

In casu tamen infirmitatis seu legitimi impedimenti Vicarii, sic, ut præfertur, deputandi, prædicti Collegii Rector Curam animarum & munia Pastoralia, prædictâ durante infirmitate, seu legitimo impedimento hujusmodi, per seipsum exercere, seu per alium ad id ab eo deputandum Presbyterum sæcularem, seu de Superiorum licentia Regularem ad id idoneum, exerceri facere liberè & licitè possit.

Vicario verò, ut præfertur, deputando prædicto remaneant usus Domûs Rectoralis, cæteraq; alia dictæ Ecclesiæ fructus & emolumenta, illaque omnia percipere, exigere, levare, ac in usus suos ac utilitatem convertere liberè & licitè possit & valeat, illis tamen exceptis, quæ Personatui & Pastoratui sunt communia, quæ inter Rectorem dicti Collegii, & Vicarium, ut præfertur, deputandum hujusmodi erunt dividenda.

Præsentes quoque ex quacumque causa, quantumvis legitima & juridica, de subreptionis vel obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis nostræ, vel quopiam alio defectu notari, impugnari, retractari, annullari, vel invalidari, seu in jus vel controversiam revocari, vel ad viam & terminos juris reduci, seu adversus illas quodcumque juris vel facti remedium impetrari, aut concedi nullatenùs umquam posse, nec debere, sed semper & perpetuò validas & efficaces fore, & esse, suosque plenarios & integros effectus sortiri & obtinere debere, easque sub quibusvis similium vel dissimilium gratiarum revocationibus, suspensionibus, limitationibus, derogationibus, modificationibus, aut aliis contrariis dispositionibus, etiam per Nos & Successores nostros Romanos Pontifices pro tempore existentes, etiam in crastinum assumptionis cujuslibet eorum ad Summi Apostolatûs apicem, & Sedem prædictam, etiam sub quibuscumque verborum formis & expressionibus pro tempore factis & concessis, minimè comprehendi, seu confundi, sed semper ab illis excipi, & quoties illæ emanabunt, toties in pristinum & validissimum statum restitutas, repositas & plenariè redintegratas, ac de novo etiam sub quacumque posteriori data per Rectorem Collegii hujusmodi quandocumque eligenda concessas esse, & fore:

Sicque per quoscumque Judices Ordinarios & Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales, etiam de latere Legatos & Vice-legatos, dictæque Sedis Nuncios judicari & definiri debere, ac quidquid secus super his à quocumque, quâvis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari, irritum & inane Auctoritate nostrâ prædictâ decernas, non obstantibus Regulâ nostrâ de exprimendo vero valore, & quatenùs opus Lateranensis Concilii novissimè celebrati, uniones perpetuas, nisi in casibus à jure permissis, fieri prohibentis, aliisque Apostolicis, ac in Synodalibus, Provincialibus, Universalibus Conciliis editis specialibus vel generalibus Constitutionibus

stitutionibus & Ordinationibus Apostolicis contrariis quibuscumque: aut si aliqui super provisionibus sibi faciendis de hujusmodi vel aliis Beneficiis Ecclesiasticis in illis partibus speciales vel generales dictæ Sedis aut Legatorum ejus Litteras impetrarint, etiamsi per eas ad inhibitionem, reservationem, & decretum, vel aliàs quomodolibet sit processum:

Quas quidem Litteras & processus habitos, ac indè secuta quæcumque ad dictam Ecclesiam volumus non extendi; sed nullum per hoc eis quoad assecutionem Beneficiorum aliorum præjudicium generari; & quibuslibet aliis Privilegiis, indulgentiis & Litteris Apostolicis, per quæ præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta effectus earum impediri valeat quomodolibet vel deferri, & de quibus quorumque totis tenoribus habenda sit in iisdem Litteris mentio specialis.

Volumus autem quod propter unionem & annexionem prædictas, si illas per te vigore præsentium fieri contigerit, ut præfertur, Ecclesia prædicta debitis propterea non fraudetur obsequiis & Cura animarum Parochianorum nullatenus negligatur, sed illius congruè supportentur onera consueta.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ millesimo sexcentesimo quinquagesimo nono, Kalendis Octobris, Pontificatûs nostri anno quinto.

Subsignatum erat diversorum signaturis, & tandem super plica, Boulboul, *eratque appensum sigillum plumbeum dicti S. D. N. Alexandri VII.*

CAPUT CLXXIII.

Marius Ambrosius Cappello, *ex Ordine FF. Prædicatorum, VII. Episcopus Antverpiensis, fundat ac dotat Seminarium Pastorum Antverpiæ anno* 1674.

Conditiones fundationis.

In primis in dicto Seminario Episcopali Antverpiensi accommodabitur locus commodus ad usum eorum qui in hoc Collegio erunt assumendi, Presbyteri sæculares, pauperes, habentes qualitates juxta regulas & conditiones fundationis requisitas Judicio RR. DD. Provisorum.

2. Admittentur ad hoc Collegium Pastores pauperes, qui in Episcopatu Antverpiensi per annos sedulò deservierunt, & jam senio confecti, morbo gravati, vel aliâ de causâ impediti, in officio suo Pastorali ampliùs servire non possunt.

3. Admittendi sibi providebunt de lecto, mensâ & sedilibus, si media habeant; sin minus, ex parte fundationis hujus Collegii ipsis providebitur, uti etiam de candelis, igne in communi cale-factorio, aliisque necessariis.

4. Admissi pro hâc fundatione habebunt Mensam separatam à mensa alumnorum Seminarii Episcopatûs, in eodem tamen Refectorio: pro mensa autem solvetur ex hac fundatione ad ratam ducentorum florenorum annuè pro singulis, quæ summa juxta temporis exigentiam & caritatem annonæ augeri poterit ex arbitrio RR. DD. Provisorum.

5. Admittentur etiam in defectum seniorum pauperum Pastorum senes Vice-Pastores vel alii Vicarii, aut Sacerdotes, qui in functionibus Pastoralibus vel aliis in hoc Episcopatu per annos inservierunt, & laboraverunt, ac Judicio RR. DD. Provisorum qualitates habent ut ad hoc Collegium sint admittendi.

6. In defectum autem, quod Pastores, Vice-Pastores & alii Sacerdotes sæculares pauperes supra nominati, non existerent ad hoc Collegium admittendi, aut ad id se non præsentarent, admittentur Bursarii, & Convictores Seminarii Antverpiensis pauperes, qui studia sua expleverint, & ad Curam animarum per rigorosum examen præviè fuerint reperti idonei, uti etiam illis deficientibus alii emeriti Theologi, primò hujus Civitatis, deinde Diœcesis, qui in eodem Collegio tam diu remanere poterunt donec de conditione occurrente poterit illis provideri, quamque etiam acceptare tenebuntur, Judicio RR. DD. Provisorum, alioquin ex Collegio dimittendi.

Admittendi in hoc Collegio Sacerdotes 7.
senio, morbo, vel alia de causa, non impediti tenebuntur Judicio RR. DD. Provisorum eorumque mandato in Ecclesiis Parochialibus hujus Civitatis, vel etiam totius Diœcesis excipere confessiones, subservire Pastoribus, illosque in Divinis Officiis juvare, invisere pauperes ægrotos, maximè honestos qui se Eleëmosinariis declarare erubescunt, illisque succurrere spiritualiter, & corporaliter.

Constituetur famulus vel ancilla Judicio 8.
RR. DD. Provisorum, qui Sacerdotibus in præfato Collegio admissis tempore infirmitatis in lecto sternendo aliisque necessariis inserviat.

Dominus Præses Seminarii etiam redditus 9.
& bona hujus fundationis, & Collegii, Judicio RR. DD. Provisorum, per se vel alium ab ipsis assumendum administrabit, & singulis annis exactum computum, distinctum & separatum à computu Seminarii Alumnorum, coram RR. DD. Provisoribus hujus Fundationis reddere tenebitur.

Quod si initio non occurrant debitè quali- 10.
ficati, qui in Collegio admittantur competenti numero, superexcrescentia annuorum proventuum accrescet ipsi Fundationi, donec sufficiens sit ad alendos in eodem numero duodecim Sacerdotes, eoque numero debitè fundato, superexcrescentia

excrescentia applicabitur pauperibus honestis, de quibus supra Articulo septimo; nisi alia occurrat necessitas, vel occasio, quâ unus aut alter extremè indigens, si conveniret, in hoc Collegio admitteretur.

11. Si quis contravenerit præfatis Ordinationibus & Regulis; Judicio RR. DD. Provisorum corrigetur, & si gravitas delicti exigat, dimittetur; poteruntque DD. Provisores dimittere quoscumque in præfato Collegio incapaces, inutiles, aut nimis in communi consortio difficiles aut rixosos judicaverint.

12. Provisores autem nominavimus per præsentes quatuor, scilicet, RR. Admodum DD. Aubertum vanden Eede Archidiaconum, Joannem de Weeze Archipresbyterum, Carolum Joannem de Forneau, & Paulum van Halmale, omnes Ecclesiæ nostræ Cathedralis Canonicos Graduatos præsentes hîc, & Fundationem hanc pio zelo acceptantes.

13. Dum unus ex his quatuor morietur, aut quacumque ex causa hinc migrabit, aut defungetur, reliqui tres superstites eligent quartum ex Canonicis Ecclesiæ nostræ Cathedralis, qui tamen posthac non poterit simul esse Provisor Seminarii Episcopalis.

14. Si in præscriptis conditionibus aliquid addendum, aut immutandum pro meliori bono, aut regimine hujus Fundationis, & possessorum ejus occurrerit, DD. Provisores à Nobis supra designati, rem sedulò examinabunt, & ipsi juxta mentem nostram ipsis indicatam in omnibus ordinabunt, prout secundùm Deum, & conscientiam maximè judicaverint expedire.

1674. Actum Antverpiæ in Palatio Episcopali, die secundâ Martii. Anno Domini M. DC. LXXIV.

Et erat Subsignatum: Fr. Ambrosius Episcopus Antverpiensis: Aubertus vanden Eede Archidiaconus Antverpiensis, Provisor: J. de Weeze Archipresbyter & Provisor: C. J. de Fourneau Provisor: P. van Halmale Provisor.

W*Y desen onderteeckent hebbende bekennen als Proviseurs vande bovenstaende Fundatie ontfangen te hebben van syne Doorluchtighste Hooghw-den Heere* Ambrosius Capello *Bisschop van Antwerpen in contante gelde metter warmer handt, ende donatie* inter vivos *de somme van een hondert, ende elff duysent guldens Capitael*, salvo justo, *om de selve naer ons best vermogen te employeren, ende te rente aen te leggen tot het volbrengen, ende profyt vande bovenstaende Fundatie, oft Collegie van arme Pastoors, Priesters &c. als boven, welcke Renten wy in desen tegenwordigen Registre oock sullen doen registreren, behoudelyck dat wy geene vande bovenstaende penningen en sullen aenleggen op eenige Polders, ofte Dyckagie-Landen, 'tzy vande Heeren van't Capittel, oft van iemant anders. t'Oirconden: in Anwerpen desen tweeden Meert anno 1674. Was onderteeckent:* Aubertus vanden Eede Archidiaconus, Provisor: Joannes de Weeze Archipresbyter & Provisor: C. J. de Fourneau Provisor: P. van Halmale Provisor. *Infrà habebatur:* Collata præsens Copia cum suo Registro, & signaturis ejusdem Illustrissimi Domini & RR. DD. Provisorum concordat, per me infrascriptum Sacris Apostolicâ & regiâ Auctoritatibus Notarium admissum Antverpiæ residentem, hac 23. Januarii 1675. In quorum omnium &c. *Signatum:* Nicolaus de Riemer Presbyter Notarius Apostolicus.

NOs infrascripti Provisores juxta mentem Illustrissimi ac Reverendissimi Domini Fundatoris, ab eo Nobis in ipso actu Fundationis indicatam, ultra suprascriptas conditiones statuimus & ordinamus sequentia. Conditiones suprascriptis addendæ.

Primo ut singulis diebus fiat Sacrum in Sacello domestico Seminarii pro diuturnâ incolumitate Illustrissimi ac Reverendissimi Fundatoris, & post ejus obitum, pro animæ suæ suorumque parentum & amicorum refrigerio. 1.

Quod Sacrum hebdomadatim fiet per unum ex præfatis Presbyteris per turnum, eique reliqui omnes tenebuntur interesse, nisi legitimè fuerint impediti. Finito sacro legentur per celebrantem Psalmi *Miserere*, & *de Profundis* cum Collecta, *Deus qui inter:* reliquis alternatim respondentibus, absentes verò tenebuntur præfatos Psalmos privatim legere. 2.

Insuper pridiè diei anniversariæ, quâ Illustrissimum ac Reverendissimum Dominum Fundatorem mori contigerit, cantabunt post meridiem in præfato Sacello Officium Defunctorum more duplici, cum Invitatorio, & tribus Nocturnis; ipsâ autem die anniversariâ cantabunt ibidem Missam de Requiem solemniter cum Diacono & Subdiacono. 3.

Legent prætereà singulis mensibus pro animâ Illustrissimi ac Reverendissimi Domini Fundatoris semel Officium Defunctorum, cum uno Nocturno diei correspondente. 4.

Actum Antverpiæ die sextâ Martii anno Domini 1674.

Et erat subsignatum: Aubertus vanden Eede Provisor Archidiaconus: J. de Weeze, Archipresbyter & Provisor: C. J. de Fourneau, Provisor: P. van Halmale Provisor.

CUm Illustrissimo Domino Episcopo Antverpiensi placuerit Guilielmo Dominico Africano Æthiopi suo concedere, ut post mortem Illustrissimi Domini gauderet vitâ suâ durante Bursâ seu mensâ in Collegio Pastorum Seminarii Episcopalis ab ipso Illustrissimo Domino nuper fundato; eâ tamen conditione, ut juxta mentem ipsius Fundatoris observet regulas & leges dictorum Bursariorum in quantum ipsi foret possibile, & Domini Provisores judicabunt convenire, alioquin eorum judicio ipsâ Bursâ privandus. Altera Conditio.

Singulis diebus Sacro, vigore dictæ Fundationis quotidiè celebrando inserviat, Psalmum Miserere singulis diebus recitet &c.

CAPUT

CAPUT CLXXIV.

PETRUS VANDEN PERRE *Episcopus Namurcensis in Ecclesia Collegiata B. Mariæ Namurci, numerum XVIII. Canonicorum reducit ad XII. anno 1686. factâ suppressione sex Præbendarum.*

Ex Archivis ejusdem Ecclesiæ.

ETRUS vanden Perre Dei & Apostolicæ Sedis gratiâ Episcopus Namurcensis universis & singulis has præsentes Litteras inspecturis, visuris & lecturis tam præsentibus quàm futuris salutem in Domino.

ÆQUUM, rationabile ac justum reputamus, ut quæ tempore alicujus ex Reverendissimis DD. Prædecessoribus nostris Episcopis inchoata, & aliàs ob certas intervenientes causas imperfecta & infecta reperimus, ad debitum effectum, finem & exitum secundùm rationem & justitiam perducamus & terminemus. Dudum siquidem, videlicet ab anno 1675. ad supplicam DD. Præpositi, Decani & Capituli Ecclesiæ Collegiatæ B. Mariæ Virginis hujus Civitatis postulantium & petentium ex causis & juxta Concilium Trid. Seff. 24. cap. 15. de Reformatione, ac alias Canonicas Sanctiones unionem sex Præbendarum seu potiùs suppressionem illarum, & reductionem octodecim Præbendarum in dicta eorum Ecclesia existentium, ad numerum duodenarium, formalitates juris in similibus requisitæ ac necessariæ coram Domino Officiali Curiæ nostræ spiritualis tunc temporis existente specialiter ad id & expresè commisso factæ sunt, & eò usque productæ, ut in judicio contradictorio vocatis & citatis sæpiùs omnibus & singulis sese opponere volentibus, ac subindè Promotore ejusdem Curiæ se opponente, auditis hinc indè partibus, omnibus in actis & actitatis in lite productis & allegatis ritè attentis & maturè examinatis, sententia lata sit, per quam declaratur & decernitur, locum esse dictæ suppressioni seu reductioni petitæ.

QUONIAM verò in cursu causæ vertentis negotium ad suam Regiam Majestatem per Dominum Procuratorem Generalem Consilii hujus Provinciæ, ne quid in præjudicium ejusdem jurium fieret, prætendentem, delatum fuit; dicta sua Majestas plenè informari debuit, prout informata fuit de meritis ac justitia tum petitionis supplicantium, tum tenoris totius processûs completi, idque in eum finem, ut Regium suum assensum & consensum favorabiliter impertire dignaretur;

QUI quidem consensus & assensus non tam facilè nec tam compendiosè obtineri potuit, ex eo præsertim, quod officia ad id necessaria pluribus ex causis interrupta & omissa fuerint; donec dicti supplicantes vires & animum resumentes novam supplicam ab aliquot mensibus præsentarunt.

EA porrò supplicâ ad Nos remissâ, vestigiis Reverendissimi Domini Prædecessoris nostri Episcopi inhærentes, ad illam sic rescripsimus, ut ad acta processûs, sententiamque desuper emanatam nos omnimodè referre, suumque ut plenum sortiretur effectum, æquum justum ac rationi consonum fore & esse, nihilque aliud ad istam rem perficiendam desiderari, quam ut sua Regia Majestas postulationi ipsorum annueret, declararemus.

CUM igitur sæpedicta Regia sua Majestas, per Litteras patentes de data vigesimæ secundæ Mensis Januarii novissimè elapsi Nobis exhibitas, dictis suppressioni & reductioni clarissimis atque expressissimis terminis (prout ex tenoris illarum inspectione evidenter patet) omninò pro parte sua & quantum in ipsa est, annuerit, assenserit & consenserit, ut suos plenos ac integros sortiantur effectus; hinc est, quod Nos ad expeditionem Litterarum suppressionis & reductionis sæpedictarum procedentes, sex ex dictis octodecim Præbendis primo loco per decessum, vel aliter, quàm per permutationem aut resignationem Canonicam, vacantes extinguimus, supprimimus & reducimus, illarumque fructus, redditus & proventus reliquarum duodecim Præbendarum distributionibus quotidianis applicamus, tam Authoritate Sacri Concilii Tridentini, quàm nostrâ Ordinariâ & quacumque aliâ hac in parte Nobis competente, omnibus melioribus modo viâ & formâ, quibus de jure possumus; declarantes hujusmodi extinctionem, suppressionem & reductionem, sic ut præfertur, factas, ex quibuscumque aliis, quàm, ut præfertur, permutationis aut resignationis Canonicæ provisionibus, aut quibusvis aliis derogationibus vel suspensionibus tolli seu impediri non posse.

QUIA verò sumptus & expensæ in procuranda & terminanda præsenti suppressione & reductione factæ ad summam quadringentorum & ampliùs florenorum ascendunt, æquitas verò & justitiæ ratio non patiuntur, ut qui non sentit commodum, sentiat incommodum, volumus & ordinamus, ut dicta summa quadringentorum florenorum ex fructibus Præbendæ suppressæ & reductæ primò vacantis desumatur, quæ in utilitatem Capituli per solutionem aliquorum ex illa debitorum, sive æris alieni, quo gravatum est vel erit, convertatur, vel ad minus ad usus fabricæ impendatur ex toto vel ex parte, prout casus debitorum feret & exiget.

IN quorum omnium fidem has nostras Litteras manu propriâ subscripsimus, Sigilloque nostro ac Secretarii nostri signaturâ muniri jussimus & fecimus, Namurci in Palatio nostro Episcopali, mensis Februarii die quartâ, anno millesimo sexcentesimo octogesimo sexto. 1686.

Signatum: Petrus Episcopus Namurcensis.

SUPPLEMENTI, SIVE AUCTARII DIPLOMATICI PARS TERTIA.

CAPUT PRIMUM.

PIPINUS HERISTALLIUS & PLECTRUDIS *Conjuges, anno 687. fundant ac dotant Abbatiam Benedictinorum Andaini in Arduenna, dein dictam S. Huberti.*

Ex Archivis Abbatiæ, MS.

N nomine Sanctæ Trinitatis.

OMNIS Sublimitas terrena Divinæ ordinationi omnimodis debet esse subjecta. Eapropter, cùm supremus cœli terræque Dominus, qui bonorum nostrorum non eget, mirabili tamen in me bonitate Castrum Ambra, Amberlacensis Fisci caput, Schedulâ è Cœlo prodigiosè delapsâ, in servorum suorum Patrimonium dignatus sit eligere; Ego PIPINUS, Illustris Anchisi Filius, cum Illustri Matrona mea PLECTRUDE, notum facio omnibus præsentibus & futuris, quòd prædictum Ditionis meæ Castrum ab Ardennæ Principatu avulsum, cum limitibus & confiniis infrà designatis, ita Omnipotenti Deo contradidi, sicut etiamnùm in Persona Venerabilis Beregisi & Successorum ejus trado, ut nihil juris, dominii, aut cujuslibet autoritatis, mihi aut Successoribus meis inibi reservem; quatinùs sit solius Dei, & ipsius vera possessio ei soli subjecta: eo sanè fine, ut Ecclesia & Cellæ ibidem incunctanter construantur, ad laudes Altissimi à Servis suis die noctuque decantandas.

UT autem hæc mea Donatio nullâ valeat cavillatione violari, nullo avaritiæ studio resecari, nullâ vi aut malitiâ perturbari; Noverint universi hâc Donationis Kartâ contineri totum Terræ tractum constrictum inter lapides, metas & fossas, in præsentia Filiorum & Procerum meorum designatas: Inter Divisiones, ad Meridiem: Ad Orientem, inter Mollem Campellum, Campilonem & Haletum, ferreum montem: Ad Aquilonem, inter Nasaniam & Awannam, Tabulæ fontanam: Ad Occidentem, Fluvium Lumham & Rupem Sulmoniensem; scilicet cum Banno, omni justitia, Prætoriis & eorum appendiciis: cum omni jure & censu, tam in denariis quàm in avenis: cum Teloneo, Mercato & suis appendiciis: cum jure Mortimenti, & omnium Accolarum advocationis ad Fisci Dominici opera in acceptæ libertatis signum: cum Decimis ad me spectantibus, & omnibus possessionibus, Terris, Pratis, Pascuis, Aquis: cum Farinariis: cum Sylvis, Villis & Villulis: cum Mansis, Mansionibus, Familiis, libertis & mancipiis: cum gregibus & armentis.

QUAM Donationem sic Deo factam, ac etiam in præsentia Illustris Plectrudis, Filiorum, Curialiumque meorum ratam ac firmatam, etiam in Mandiburnium meum suscepi, Posterisque meis commendo, ut stabilis sit.

HIC est verò Schedulæ Cœli tenor: *Hic locus à Deo electus ad salutem animarum multarum; Terra sancta est valdè magnificanda, Servorumque Dei Patrimonium, quod augebitur, & à Potestatibus protegetur, variè tamen tribulabitur. Qui verò hunc Locum vexaverit, sic in radice marcescat, ut in ramis non florescat, aut ultrices ultionis æternæ pœnas sustineat.*

ACTUM

Actum publicè in Palatio Joppiliensi, Idibus Novembris, anno Incarnationis Domini dc.
687. lxxxvii. His interfuerunt, quorum nomina subscripta sunt:

Illustris Pipinus,
Illustris Plectrudis,
Drogo Filius,
Grimoaldus Filius,
Hubertus Comes,
Sisibertus Comes,
Godefridus Comes,
Chudbertus,
Caribaldus,
Cosmarus,
Winetharius, qui subscripserunt.

CAPUT II.

Pipinus Heristallius *Major Domûs Regiæ in Austrasia, donat S. Ursmaro Abbati Lobiensi terram Lobiensem & sylvam de* Forestella, *aliaque Prædia, petente S. Hydulpho Duce Lotharingiæ, anno* 691.

Ex Historia Abbatiæ Lobiensis.

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, amen. Universalis Mater, & Virgo singularis, Christique sponsa Ecclesia Catholica, fœcundâ castitatis prærogativâ promeruit, quod devotum suis utilitatibus inclinemus assensum, præsertim Sacrosanctæ Religionis tranquillitatem & quietem curâ vigili providentes: quò liberiùs Divinæ contemplationi & orationi pro nostra salute & Regni stabilitate vacando possit ad Deum interesse: quatenùs inimicis Christianæ fidei eliminatis, totâ sui corporis incolumitate, sub nostro sudore, Regnum vigeat & crescat, & hostilis ubique cervicositas se sentiat subjugatam.

Ego quidem, (1) Pipinus Senior, eo favore & desiderio ductus, maximè quia de Rege superbo Theodorico, per gratiam Dei, cum victoria sum liberatus: Monasterio Religiosissimi Viri, & eximii Prædicatoris Ursmari Pontificis, quod est in Laubias super Sambrum fluvium, concedo & dono in dotem ipsius Ecclesiæ perpetuò possidendam terram & silvam, quæ est inter rivum de Grunghart & rivum de Hergnaut, qui defluunt in Sambrum, quæ sylva dicta est Forestella ab antiquo. Situm ipsius Monasterii Laubacensis, villas, terras, sylvas, prata, aquas aquarumque decursus, & possessiones omnimodas, quas fidelis meus Hydulphus Dux, cooperator in eodem Monasterio prædicti Pontificis, eidem loco donavit, in mea tuitione & defensione suscipio, & perpetuæ libertati & quieti reddo, nihil in eisdem locis juris, aut potestatis mihi sive Posteris meis reservans.

Quidquid etiam homo Dei (2) Landelinus, qui primus in eodem loco laboravit, ipsi loco acquisivit & subjecit, eidem Monasterio totum attribuo: videlicet Ecclesiam de (3) Alna, cum omnibus appendiciis & possessionibus suis.

Similiter Monasterium (4) Wallare, cum universis appendiciis & possessionibus suis, sicut eas piissimus Rex Dagobertus ad preces bonæ memoriæ (5) Auberti Cameracensis Episcopi supra dicto Landelino, sub certis terminis expressas, & Monasterio Wallari, pro sua fundatione deputatas donavit; ut sint ipsius Ecclesiæ Laubacensis vera & firma possessio, sine Advocatia vel oppressione alicujus Comitis, vel Centenarii, aut Vice-Domini.

Nec aliquis supra territorium Ecclesiarum prædictarum domum erigere & fabricare præter voluntatem aut licentiam earumdem præsumat, aut violentiam aliquam inferre.

Universa loca prædicta, tam in nostro, quàm in supradicti Regis (6) Dagoberti volumine fideliter expressa & conclusa sub mea protectione suscipio, & ab omni Principatûs angaria & potestate penitùs absolvo. Nulliusque infractionis aut invasionis molestiam, sive præjudicium occupationis sustinere decerno.

Si quis autem contra hoc venire, & nostrum Edictum violare præsumpserit: omni libertate & honore nudatus capitali pœnâ puniatur.

Ut autem hæc mea Donatio per succedentia tempora maneat intemerata: eam manu meâ confirmavi, & Sigilli mei appositione insigniri jussi.

Signum Domini Pipini Senioris,
S. Hydulphi Ducis Lotharingiæ,
S. Philippici Ducis Metensis.

Ego Asdolgus Cancellarius, ad vicem Ruothperti Archicapellani, recognovi, & supscripsi. Data Lephstinis decimo septimo Kalendas Decembris, Anno Dominicæ Incarnationis sexcentesimo nonagesimo primo, Indictione quartâ, Principatûs nostri anno quinto, contrito Theodorico Rege superbo feliciter, concessionis hujus eodem anno. 691.

CAPUT

(1) Pipinus Senior; vide supra pag. 494. & 642.
(2) S. Landelinus: vide pag. 489.
(3) Alna, nunc Abbatia Religiosorum Cisterciensium, prope Lobium. Consule supra pag. 823.

(4) Wallare, vulgò *Walers*, de quo superiùs pag. 489. & 490.
(5) S. Aubertus, pag. 157. & 490.
(6) Dagobertus, vide pag. 489.

CAPUT III.

Ludovicus Pius *Imperator donat fundum ad amplianda & dilatanda Claustra Canonicorum Tornacensium anno* 818, *petente VVendilmaro Episcopo.* *

Extat Fragmentum in Miræo supra pag. 336.

Ex MS. Archivis Ecclesiæ Tornac.

IN nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi. Hludovicus Divinâ ordinante providentiâ Imperator Augustus.

Notum sit omnium fidelium nostrorum tam præsentium quàm futurorum solertiæ, quia postulavit Nobis Vir Venerabilis Wendilmarus Tornacensis Urbis Episcopus, ut terras quasdam Fisci nostri in eadem Urbe ei in amplificanda & dilatanda Claustra Canonicorum in nostra eleëmosina concederemus;

Nos itaque ad hoc prævidendum & inspiciendum, *Irmionem* Venerabilem Abbatem & *Ingobertum* & *Hartmannum*, Missos nostros direximus, qui hoc prævidérent, & juxta quod necessitas ad eandem Clausturam faciendam exigebat, de Fisco nostro ex nostra Auctoritate ei consignarent. Quod ita & fecerunt: id est de proprio Fisco nostro in eodem loco de terra habente in circuitu perticas LXXXIV. nec non & in eodem loco de Fisco nostro quem *Werimfredus* in beneficium habet, perticas XCIX. similiter & de Fisco nostro quem *Hruoculfus* Comes in ministerium habet, perticas XXXII. Sed ut firmiter eadem Ecclesia & ejus Rectores prædicta loca & Claustra dilatanda & amplificanda perpetim haberent vel possiderent: nostram Auctoritatem super hac re postulavit, per quam firmiter atque inviolabiliter nostris & futuris temporibus in jus prædictæ Ecclesiæ permanerent: cujus precibus pro mercedis nostræ augmento & reverentia ipsius sancti loci Nobis acquiescere libuit, & præfatas terras eidem Ecclesiæ secundùm dimensionem & conlaterationem suam præsentialiter tradere libuit.

Quapropter volumus atque jubemus, ut per hanc nostram Auctoritatem, nostris videlicet & futuris temporibus prædictas terras secundùm dimensionem & collaterationem à Missis nostris dispositam, prædictus Wendilmarus Episcopus ejusque Successores vel Congregatio ipsius sancti loci in nostra eleëmosina concessas habeant, atque jure perpetuo in ditione ipsius Ecclesiæ consistant; ita dumtaxat, ut quidquid de ipsa vel in ipsa, ob utilitatem & profectum ipsius Ecclesiæ Jure Ecclesiastico facere voluerint, libero in omnibus perfruantur arbitrio faciendi. Hanc quippè Auctoritatem, ut pleniorem in Dei nomine obtineat vigorem, & à fidelibus Sanctæ Dei Ecclesiæ ac nostris veriùs credatur, & diligentiùs conservetur, de annulo nostro subter jussimus sigillari.

Roimundus ad vicem Elisachar recognovit.

Data XII. Kal. Decembris anno Christo propitio Imperii Domini nostri IV. Indict. XI.

Actum Aquisgrani Palatio Regio, in Dei nomine feliciter, amen.

CAPUT IV.

Ottho I. *Imperator possessiones Ecclesiæ Cameracensis, tunc Cathedralis, confirmat & auget, anno* 940.

Ex MS. Archivis Eccl. Camerac.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Otho divinâ propitiante Clementiâ Rex. Cum petitionibus Servorum Dei justis & rationabilibus, Divini cultûs amore favemus, supernâ gratiâ Nos muniri nequaquam diffidimus.

Proinde noverit industria seu sagacitas omnium fidelium nostrorum, tam præsentium quàm & futurorum, quia Vir Venerabilis Fulbertus Cameracensis Urbis Episcopus, obtulit obtutibus nostris immunitates bonæ memoriæ Antecessoris nostri Caroli, in quibus continebatur insertum, qualiter prædictus Antecessor * Carolus Rex nominatam Sedem, quæ est in honorem Sanctæ Dei Genitricis Mariæ, semperque Virginis, ob amorem Dei, & tranquillitatem Fratrum ibidem consistentium, semper sub plenissima tuitione & Immunitatis defensione habuisset. Pro firmitate tamen rei postulavit Nos præfatus Episcopus Fulbertus, ut ejusdem Regis Auctoritatem in amore & reverentia Sanctæ Dei Genitricis Mariæ, nostrâ Auctoritate confirmaremus.

Vide ejus Diploma pag. 937.

Quod ita per interventum dilecti Episcopi nostri Rikkarii, libenter adquievimus, & ita concessimus; atque per hoc Præceptum nostræ Auctoritatis roboravimus. Præcipientes ergo jubemus, ut nullus Judex publicus, vel quislibet ex judiciaria potestate, in Ecclesias aut loca, vel agros, seu reliquas possessiones prædictæ Ecclesiæ, quas moderno tempore in quibuslibet pagis vel territoriis, infra ditionem Imperii nostri justè & legaliter memorata tenet vel possidet Ecclesia, vel ea quæ deinceps à Catholicis viris eidem collata

collata fuerint Ecclesiæ, ad causas audiendas, aut freda exigenda, aut mansiones vel paratas faciendas, aut fidei-jussores tollendos, aut homines ipsius Ecclesiæ, tam ingenuos quàm servos super terram ipsius commanentes, nequaquam distringendos, vel ullas redhibitiones aut inlicitas occasiones inquirendas, nostris & futuris temporibus ingredi audeat, vel ea quæ supra memorata sunt, penitùs exigere præsumat.

SED liceat memorato Præsuli, suisque Successoribus, res prædictæ Ecclesiæ, cum cellulis, & rebus, vel hominibus sibi legaliter subjectis, sub immunitatis nostræ defensione quieto ordine possidere, & nostro fideliter parere Imperio; atque pro stabilitate nostra, vel totius Imperii à Deo Nobis collati, vel conservati, unà cum Clero & populo sibi subjecto liberè Dei misericordiam exorare: & quidquid exindè Fiscus noster exigere poterit, in luminaribus ipsius Ecclesiæ concinnandis perpetualiter concessimus ad habendum.

Insuper nostrâ largitione concedimus præfato Episcopo & Successoribus ejus omne teloneum cum moneta Civitatis suæ Cameracensis: eo videlicet tenore, ut novem partes Episcoporum usibus deputentur, decima verò pars ad usum Fratrum ejusdem Congregationis perpetualiter in eleëmosyna nostra proficiat.

PRÆTEREA constituimus, ne quis Dux, vel Comes atque Vicarius, seu quislibet ex judiciaria potestate, nostram vel Antecessorum nostrorum Regum violare præsumat Constitutionem. Quod si fecerit, causis Regalibus sit obnoxius, & insuper solidis D C. culpabilis judicetur; videlicet ut duæ partes in Archivum ipsius Ecclesiæ admittantur, & tertiam Fiscus Regalis noster recipiat, ut nullus tale quid audere deinceps præsumat.

QUOD ita & Nos per hanc nostram Auctoritatem confirmamus, ut sicut à Beatæ memoriæ Antecessore nostro prædictæ Ecclesiæ collatum atque firmatum est, ita deinceps inviolabiliter conservetur.

ET ut hæc nostra Auctoritas à fidelibus Sanctæ Dei Ecclesiæ, & nostris, veriùs certiùsque credatur, manu propriâ subter eam firmavimus, & annulo nostro jussimus insigniri. Signum Othonis Serenissimi Regis. ✠ Bruno Cancellarius ad vicem Roberti Archi-Capellani recognovi.

DATA. III. Kalend. Junii, anno autem ab Incarnatione Domini nongentesimo XL. Indictione XIII. anno V. regnante Othone Serenissimo Rege, 940

ACTUM est Engelsheim, in nomine Dei feliciter. Amen.

CAPUT V.

OTTHO II. *Imperator benefacit eidem Ecclesiæ Cameracensi, anno* 983.

Ex Ms. Archivis Eccl. Camerac.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Otho Divinâ favente clementiâ Rex.

SI Nos piis fidelium precibus facilè præbemus exorabiles, credendum est in Principatu stabiles & æternâ beatitudine mansuros fore perdurabiles.

QUAPROPTER omnium fidelium nostrorum, præsentium scilicet ac futurorum, noverit industria, qualiter Nos, Notgeri Episcopi, nec non & Hildeboldi, cæterorumque fidelium petitionem adimplentes, dedimus unum forastum Rothardo Episcopo Cameracensis Ecclesiæ, ad Ecclesiam S. Mariæ, ob remedium animæ nostræ, nostrorumque Parentum, tendens in longitudine à Saubonir-monte, usque in illum locum ubi duæ Elpræ cadunt in Sambram: in latitudine autem à Villa quæ dicitur *Basius*, & loco qui vocatur *Gurgunies*, ita ut Sambra decurrit, & duæ Elpræ usque ad interiorem ripam ulterioris Elpræ, nostroque banno firmavimus: eâ videlicet ratione, ut nulla majorum, minorumque persona, in bivangio prædicti forasti, nisi cum licentia præfati Episcopi Rothardi, ejusque Successorum, venari præsumat, sed ipse, ejusque Successores ex nostro Regio dono venationem potestativè teneant, & quibuscumque placeat, venandi licentiam concedant.

ET ut hoc Donationis nostræ munus firmum consistat; hoc Præceptum indè conscriptum Sigilli nostri impressione signari jussimus, manuque propriâ, ut infrà videtur, corroboravimus.

Signum Othonis Gloriosissimi Imperatoris.

Hildeboldus Episcopus & Cancellarius vice Villigisi Archiepiscopi recognovi.

ACTA VIII. Kalen. Maii, anno Dominicæ Incarnationis DCCCCLXXXIII, Indictione octavâ, anno autem primo Othonis Imperatoris. 983
Actum est Granni Palatio feliciter. Amen.

CAPUT

CAPUT VI.

HENRICUS AUCEPS *Imperator benefacit anno* 931. *Canonicis sæcularibus in Crispinio in Hannonia, ubi dein erecta fuit Abbatia Monachorum Ord. S. Benedicti.*

Ex Archivis Abbatiæ.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Henricus divinâ favente clementiâ Rex. Omnium fidelium nostrorum petitiones, justè & rationabiliter auribus nostris infusas, oportet Nos implere; maximè tamen eas quas pro Divini cultûs amore Nobis suggerunt; quia Deum Nobis inde propitium promereri, eosque devotiores in nostro credimus permanere obsequio.

QUOCIRCA omnes fideles noverint nostri præsentes scilicet & futuri, quia Nos rogatu Gisleberti fidelis ac dilecti Ducis nostri, Canonicis in loco Crespin nuncupato devotè Domino famulantibus, ejusdem loci obas XV. in Villa Onainville dicta sitas, cum reliquæ familiæ mancipiis novem, Alexandro verò & filiis ejus, curtilibus & ædificiis, terris cultis & incultis, agris, pratis, campis, pascuis, silvis, aquis, aquarumve decursibus, molendinis, viis & inviis, exitibus & reditibus, quæsitis & inquirendis, & omnibus quæ dici & nominari possunt appendiciis, ob æternam nostri commemorationem perpetualiter ad victum & vestitum possidendas donavimus.

JUSSIMUS quoque hoc Præceptum indè conscribi, firmiter præcipientes, quatenùs præfati Canonici talem inde ulteriùs habeant potestatem, sicut & de aliis rebus, quæ ab antiquis temporibus ad eorum *peculiare pertinere videbantur. Et ut hoc Præceptum firmum stabileque permaneat, manu nostrâ subtùs illud firmavimus, annuloque insigniri nostro præcipimus.

*Fortè Dominium.

DATA IX. Kalend. Novemb. anno Dominicæ Incarnationis DCCCC. XXXI. Indictione V. anno Regni Henrici Regis XIII. 931.

ACTUM in Ivois. Amen.

SAnctus LANDELINUS, de quo supra pag. 1125. relicto Lobbiensi Cœnobio, quod fundaverat, constitutoque illic Abbate B. Ursmaro, transtulit se ad vicum Crispinium, vulgo *Crespin*, inter Montes Hannoniæ & Valencenas, ubi aliud construxit Monasterium supra fluvium Hon, in honorem SS. Petri & Pauli Apostolorum, ibique vitæ perfectioris instituta sectatus, tandem obiit anno 691, vel 703.

Circa annum 870. totum hoc Cænobium à Normannis eversum fuit; ac deinde aliquantisper restauratum occupatum fuit à Clericis sæcularibus; vocaturque à Balderico in Chronico Cameracensi *Monasterium Canonicorum*; cujus administratio, uti & alterius Maricolensis Cœnobii pro tempore commissa fuit anno 630. STEPHANO Alsatio Cameracensi Episcopo à Carolo Francorum Rege, per Præceptum ejus, quod recitat Baldericus Lib. 1. Cap. 67.

Constat eosdem Clericos hìc consedisse usque ad annum 1080, quo, Divinâ sic ordinante gratiâ, Gerardus II. Cameracensis Episcopus, adjuvantibus Balduino Hannoniæ Comite, & Richilde ejus Matre, eosdem inde extrusit, substitutis Monachis Ordinis S. Benedicti, quibus Reinerum Abbatem ex Hasnoniensi Cœnobio evocatum præfecit. Vide Diplomata inferiora.

CAPUT VII.

AMURRICUS *Vir Nobilis suam donat hæreditatem Abbatiæ Cisoniensi Ordinis S. Augustini in Gallo-Flandria anno* 968.

Ex Spicilegio Dachiano.

QUONIAM, ut ait Scriptura, *Omnis caro fœnum*, ætasque, vita & gloria hominum veluti arescentis fœni flos transit, semper transit in nihilum, oportet ut quod firmum & stabile esse volumus, Chartulis & scriptis in futurum transmittere satagamus, ne posteritas vitiosiorem progeniem nobis datura, mali præsaga, habendi insatiata, quæ ad usus Sanctæ Ecclesiæ viderit collata, sibi vindicare præsumat: sed quæ Dei sunt, Deo habere permittat.

QUAPROPTER notum sit cunctis orbem incolentibus, quod Vir timoratus, nobilissimis ortus natalibus, nomine AMURRICUS, cum duobus suis Fratribus, Sancti Papæ Calisti Altaria adierunt, ibique totam suam hereditatem Villæ, scilicet Arboretæ, tradiderunt: eo videlicet tenore, ut quisquis horum trium aliis supervixerit; pro eadem Villa habenda V. solidos persolveret, & defunctis his tribus, Villa eadem Ecclesiæ usibus permaneret.

ACTUM est hoc in Ecclesia Cisoniensi videntibus Testibus idoneis, quorum nomina exprimuntur istic.

S. Eiberti.
S. Teselini.
S. Moreneti.
S. Disderi.
S. Gerulfi Tornacensis.
S. Gelberti.

ACTUM est siquidem hoc Cisonio publicè, anno Incarnati Verbi nongentesimo LXVIII. regnante Rege LOTHARIO, Monarchiam Flandrensis Patriæ gubernante Comite Arnulfo, Episcopalem Cathedram tenente RADBODONE. Epactâ XI. & regularibus IX. 968.

SI quis hoc infringeret, &c.

CAPUT VIII.

Abbatia Blangiacensis in Arthesia, olim fundata à S. Bertha pro Monialibus circa annum 1031. *à Roberto Comite S. Pauli traditur Monachis Benedictinis ex Abbatia Fiscannensi in Neustria desumptis.*

Ex Thesauro Anecdotorum.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis.

EGO ROGERIUS Comes de Castro quod dicitur Sancti Pauli, cum Conjuge mea quæ vocatur HADUIS, & Filiis meis MANASSE videlicet & ROTBERTO, notum fieri volo tam præsentibus quàm futuris, donum quoddam quod pro redemptione animæ meæ & Prædecessorum meorum, Conjugis quoque, & Filiorum meorum, concedo Sanctæ & Individuæ Trinitati Trino & Uni Deo, vivo & vero, apud Monasterium quod dicitur Fiscannus, Abbatiam videlicet S. BERTÆ in loco qui dicitur Blangiacus.

CONSIDERANS igitur præsentis vitæ varietatem, & hujus volubilis ævi mortalitatem, decrevi de possessione quam mihi Deus Omnipotens contulit, ipsum facere consortem & heredem: nulli siquidem meliùs delegi partem de toto tribuere, quàm illi qui totum quod habeo mihi tradidit gratuitâ suâ bonitate.

NAM sicut ipse in Evangelio clamat, quia *laudavit Dominus Villicum iniquitatis, quod prudenter sibi prospexisset in futurum*; Et illud: *Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.*

PROVOCATUS his, & aliis Dominicis admonitionibus facio, ut prædixi, amicos Fiscannenses Monachos de hereditate mea, ut cùm defecero, recipiant me in æterna tabernacula. Hujus rei Testes sumus,

Richardus Canonicus,
Warinus Trepellus,
Guimerus Grossus,
Arnulfus Glassellus,
Acardus Miles,
Vitalis Marescallus.

Ex parte Sanctæ Trinitatis.

Adelelmus Calvus Monachus,
Rainaldus Monachus,
Osmundus Monachus,
Milo Clericus,
Tetbaldus Laïcus,
Willelmus de Inglistcavilla,
Calvinus,
Bernefredus,
Rainaldus Marescalcus, & alii plures.

CAPUT IX.

Abbas Fiscannensis Traditionem Abbatiæ Blangiacensis, de qua Cap. præcedenti, acceptat circa annum 1031. *ibique Abbatem constituit.*

Ex Thesauro Anecdot.

ECCLESIASTICAM ordinationem non humani esse judicii, sed divini consilii, ipse Nobis Dominus noster JESUS-CHRISTUS evidenter ostendit, qui electos discipulos, oves suas, secundùm Evangelicam veritatem ostendit, dicens: *Oves meæ vocem meam audiunt & sequuntur me, & ego vitam æternam do eis.* Quibus ad ostendendam salutis viam, seipsum Pastorem præbuit, quos ante etiam mundi constitutionem divina providentia præscivit, formam boni Pastoris in se ostendere volens, quatenus id ardentiori studio imitari suo tempore studerent, quod in suo capite Christo præcessisse cognoscerent.

UNDE & ipsos quos primos ad hoc ipse elegit, ut doctrinæ suæ in eis fundamenta locaret, Vicarios suæ, quam sibi proprio sanguine adquisivit, Ecclesiæ constituit, ut eorum doctrinâ & exemplo eò libentiùs adhærerent futuri in regimine Ecclesiastico Pastores, quò familiariùs eos quos imitarentur ex ore cœlestis Magistri didicisse sine dubio crederent. Quocirca singulis suis ordinibus Sancta Ecclesia auctoritate à Patribus constitutâ hujusmodi firmatur Rectoribus, ne membrorum negligentiâ id deficiat quod à Capite Christo institutum est tantâ diligentiâ.

UNDE & Ego Frater JOHANNES Fiscannensis Cœnobii Pater indignus Fratribus hujus loci qui dicitur Blanziacus, precibus Venerabilis Comitis ROGERII adquiescens, Abbatem eligo, & eis Carissimum Filium nostrum Domnum..... Patrem constituo, eâ videlicet ratione, ut prædictus Comes eumdem locum, quem diu destructum atque desolatum, pro sua suorumque salute, iterùm cœpit instaurare, non negligat; sed quantùm, Deo annuente, valuerit ad laudem Dei nobilitet & componat, & quamdiu locus iste duraverit, & Fiscannense Cœnobium à regulari tramite non exorbitaverit, hic quem modò

modò elegimus nullum habeat Successorem, nisi quem ex seipsis Fiscannenses Fratres elegerint, juxta Canonicam & Apostolicam ordinationem.

Si autem, quod absit, quod etiam in plerisque locis, proh dolor! accidisse videmus & dolemus, prædictus Fiscannensis Cœnobii locus ab institutis Sanctorum Patrum & vitâ spiritali aliquando ad sæcularia devolvetur; concedimus Fratribus hujus loci liberam eligendi sibi Patris facultatem, tantùm ut secundùm Deum fiat, nec aliquatenus offendat in Canonicam Auctoritatem.

CAPUT X.

RICHEZA *Regina Poloniæ Regno extorris se-ipsam tradit in ancillam Ecclesiæ S. Ursulæ Coloniæ (quæ nunc est Collegiata Nobilium Canonicarum) circa annum* 1030.

Ex Historia S. Ursulæ.

IN memoriam & laudem Sanctissimæ & Individuæ Trinitatis, omniumque Sanctorum Dei. Quàmplurimi Dei fidelium Ecclesiis dedicari se de suis rebus à Deo collatis sibi, & præstitis effecerunt; hoc autem vel ob amorem futurorum bonorum, seu metum infernalium tormentorum, quibus condignè remunerandi, prout gesserunt, sive bonum sive malum, cum venerit qui venturus est, actus cujuscumque nostrûm. Quod ego Richeza sæpè animo volvens, & mutuâ confabulatione cum amicis meis differens, insuper animata à Domino Archiepiscopo Piligrimo, cum essem ingenua, deliberavi esse ancilla, & sub tributo. Quia verò post pusillum facillimè quocumque casu obliviscimur, quod hodie factum fuerat, manu-scripto petii fieri memoriale, quatenùs sic sit manifestum tam futuris, quàm præsentibus Christi fidelibus, quomodo vel quo facta sim sub tributo.

Ego enim Richeza, alicujus cupida cum essem patrocinii ab insurgentibus in me, Archiepiscopum Piligrimum Advocatum feci in omnibus, nullo excepto exclusove, donans me in Urbe Colonia ad Sanctas Virgines eâ professione, videlicet, quatenus singulis annis persolverem duas denariatas ceræ, & ut mei Posteri sint ejusdem conditionis.

Post obitum etiam id statui, ut videretur ad Altare supradictarum Virginum mea pretiosa vestis, seu meorum Successorum, videlicet quæ fuerit elaborata nendo vel texendo, nec deinceps sumus ulli conditioni subditi, sed nostri sumus liberi arbitrii.

Ad meam Traditionem Testes idonei præsentes fuerunt, quorum subscripta tenentur nomina.

Archiepiscopus Piligrimus,
Comes Cathelo Frater ejus,
Idelolphus Præpositus.

Coloniense V. Canonicorum & VI. Nobilium Canonicarum Collegium, SS. Ursulæ & Sociabus ejus sacrum, habet templum primitùs extructum à piis Civibus Coloniensibus in honorem Sanctæ Ursulæ & Sociarum, quod postea *Clettalius* Vir Religiosus ex Oriente veniens auxit. Tandem anno 902. *Hermannus* Coloniensis Episcopus illud complevit, Monasterio *Geritzheim* (quod Virginum erat) huc translato.

CAPUT XI.

LEO IX. *Pontifex Privilegia Metropolitanæ Ecclesiæ Coloniensis confirmat anno* 1052. *Hermanno Archiepiscopo ejusque Successoribus concedit titulum Cancellarii S. R. E. & Cardinalis S. Joannis ad Portam Latinam; in Ecclesia verò Coloniensi creat septem Presbyteros Cardinales, totidemque Diaconos ac Subdiaconos.*

Ex Historia Coloniensi.

LEO Episcopus Servus Servorum Dei, Hermanno S. Coloniensis Ecclesiæ Venerabili Archiepiscopo suisque Sucessoribus illuc canonicè intrantibus salutem in perpetuum.

GRATIAS agimus Deo & Domino nostro Jesu Christo, qui nullis Nos præcedentibus meritis ad Apostolicæ Dignitatis culmen fecit ascendere, & sollicitudinem omnium Ecclesiarum gerere, earumque Rectoribus pietatis assensum præbere.

QUIA postulasti à Romana Sede confirmari Privilegia, quæ ab Antecessoribus nostris sunt tuæ Ecclesiæ concessa, visum Nobis fuit honestum & Ecclesiæ necessarium petitioni tuæ consentire;

PRÆSERTIM cum Ecclesia hæc sub nomine Principis

Principis Apostolorum Beatissimi Petri sit consecrata, sicut Mater sua, cui præsidemus Divinâ clementiâ, ut quæ Matrem imitatur, ex nomine Filia, imitetur etiam aliquantisper in Dignitate Ecclesiæ, protegaturque sub alis defensionis suæ.

Nos igitur tuâ, sicut & omnium Christi fidelium devotione incitati, Nostrâ & Apostolicâ Auctoritate confirmamus Tibi omnia, quemadmodum in Privilegiis Patrum nostrorum Apostolicorum Virorum sunt scripta: Crucem videlicet & Pallium suo tempore suoque loco ferendum: Insigne quoque festivi equi, quem *Naccum* vocant nostri Romani.

Confirmamus quoque Tibi per hanc Præceptionis nostræ Paginam Sanctæ & Apostolicæ Sedis Cancellaturam, & Ecclesiam Sancti Joannis Evangelistæ ante Portam Latinam, ut Te Petrus Cancellarium habeat, Joannes hospitium præbeat.

Concedimus etiam atque perpetuò largimur, ut majus Altare Ecclesiæ tuæ Matris Virginis honori dedicatum, & aliud ibidem Apostolorum Principi B. Petro addictum, reverenter ministrando procurent septem idonei Cardinales Presbyteri Dalmaticis induti, quibus etiam cum totidem Diaconibus ac Subdiaconibus ad hoc Ministerium prudenter electis, ut sandaliis utantur concedimus & constituimus.

Postea auctoritatem & honorem, quem Ecclesia hactenùs habuit, tam inter alios, quàm à suis, confirmamus clypeo Apostolicæ protectionis; ut si quando Synodus infra tuam Diœcesin, aut præsente hujus primæ Sedis Archiepiscopo, aut Legato ab ejus latere directo fuerit aggregata, priorem quidem locum, post ipsum Rector ejus obtineat, in proferenda Sacrorum Canonum auctoritate prior existat, ita tamen, ut sicut est prior in hac probabili dignitate, ita etiam polleat prior morum probitate, vitæ honestate, ut cujus annunciaverit verba, ejus imitetur exempla.

Regiam consecrationem infra limites suæ Diœcesis faciendam, potestatis Apostolicæ munimine ei corroboramus. Habendam electionem quoque Archiepiscopi secundùm Auctoritatem Canonicam, Filiis Ecclesiæ sancimus per hanc Præceptionis nostræ paginam.

Bona autem quæ usque modo tenuit, vel in æternum cum justitia acquirere poterit, hoc Apostolico munimine laudamus & corroboramus; videlicet Monasteria & Ecclesias Coloniæ positas, Monasterium Sancti Heriberti cum omnibus suis pertinentiis, Ecclesiam S. Mariæ infra Urbem, Ecclesiam S. Gereonis cum omnibus suis pertinentiis. Cetera verò sacra loca & infra Urbem & circa confirmamus Tibi Auctoritate Apostolicâ: monetas Urbis, teloneum, & omne Jus Civile sub potestate Archipræsulis.

Abbatias autem per diversa loca, Villas, Vicos & Castella in omnibus suis pertinentiis, servis, ancillis, terris cultis & incultis, aquis, pratis, campis, silvis, forestis;

Præterea corroboramus Ecclesiæ prædia, quæ ipse dedisti, videlicet Monasterium Brauwellare, & Castrum nomine *Zoneburg* cum omnibus suis pertinentiis; ita sicut neminem Co-Archiepiscoporum Tibi subjicimus, ita sub nullo Primate Te agi decrevimus; salvâ Nobis in Te, sicut in ceteris Archiepiscopis, quæ jure debentur Apostolicæ subjectionis Auctoritate:

Statuentes Apostolicâ Censurâ, ut nullus Imperator, Rex, Dux, Marchio, Comes, Vicecomes, & præterea nullus Archiepiscopus, Episcopus, Præpositus, vel aliqua magna, parvaque persona cujuslibet Ordinis & Dignitatis, contra hanc nostræ Præceptionis & confirmationis Paginam audeat præsentare.

Si quis, quod non optamus, temerario ausu contra hujus Apostolicæ nostræ Auctoritatis Scriptum piè à Nobis pervulgatum tentaverit, anathematis vinculis innodatus à Regno Dei sit alienus, donec resipiscat. Qui verò pio intuitu cultor & observator exstiterit, Benedictionis gratiam & cœlestis Regni gaudia à misericordissimo Domino nostro consequi mereatur.

Data Nonis Maii per manus Friderici Diaconi S. Romanæ Ecclesiæ Bibliothecarii atque Cancellarii, vice Domini Hermanni Archi-Cancellarii & Colon. Archiepiscopi.

Anno Domini millesimo quinquagesimo secundo, Leonis IX Papæ quarto, Indictione quintâ. 1052

CAPUT XII.

S. Anno II. *Coloniensis Archiepiscopus fundat Abbatiam Sigburgensem Ordinis S. Benedicti prope Bonnam in Diœcesi Coloniensi, anno* 1066.

Ex MS. Abbatiæ Archivis.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. (1) Anno secundus divinâ dispensante clementiâ Coloniensis Ecclesiæ Archiepiscopus. Noverit omnium Christi Fidelium tam futurorum quàm præsentium pietas; qua de causa primum instituimus in monte ædificare Cœnobium, cui tunc (2) Mons S. Michaelis nomen est inditum, quando in ipsius Archangeli honore consecratum est Monasterium &c.

Sunt autem hæc loca, quæ per Advocatorum manus eidem Cœnobio legavimus, & Ministris Christi ibidem degentibus ad victum vestitumque contulimus, Achera &c. (3) *Strala*, Nistera &c. Lara &c. Bettendorff, Muffendorff &c.

STATUIMUS verò Advocatis, quos ejusdem Ecclesiæ defensores esse prævidimus, ut semel in anno ad loca sibi præscripta conveniant, & pro justitiis faciendis Placita teneant; sic tamen ut ipsi cum consilio Abbatis effusionem sanguinis, furta, violatam pacem, hæreditatis contentionem judicantes suâ tertiâ contenti sint, neque ipsam tertiam nisi de his rebus, quæ in Placitis Advocati ventilentur, vel de Placitis judicentur, requirant.

CÆTERA omnia Abbatis arbitrio disponenda relinquant; ita ut in Abbatis potestate sit à persona familiæ qualibet pro libito supplicium sumere, si in aliquo justis ejus imperiis præsumpserint contraire &c. Sitque servitium, quod Abbas Advocato in unaquaque die Placiti dare debeat, duo modii tritici, ama vini, duæ cerevisiæ, porci duo valentes duos solidos, porcellus denariorum sex, anseres duo, pulli quatuor, ova 20. avenæ modii sex.

IN Gulsa tantundem, exceptâ cerevisiâ, quæ non potest dari, eò quod ibi non sit. In Bettendorff tantundem. In Strala modius tritici, porcus valens solidum, porcellus denariorum sex, anser unus, pulli duo, ova decem, situla vini, ama cerevisiæ dimidia, avenæ modii quatuor. In Ulma tantundem.

Denuntiamus itaque eisdem Advocatis, ne post hoc Placitum singulare, nisi ab Abbate vocentur, ullum in anno Placitum teneant, neque Subdefensorem quemquam nisi Abbatis electione & familiæ collaudatione constituant, neque tertiam alicujus compositionis nisi in suo Placito ventilatæ & judicatæ requirant.

SI quis hujus nostri Decreti, Apostolicâ Paginâ corroborati violator, quod non optamus, extiterit, abominationem Dei & Sanctorum, in quorum honore locus consecratus est, nisi certò resipuerit, incurrat, & cum his, quorum ignis non extinguitur & quorum vermis non moritur, portionem accipiat..........

✠ Signum Annonis Archiepiscopi.........

(1) SAnctus ANNO, ex Comitibus de *Sonnenberg*, Præpositus primum Goslariensis, anno 1056. electus Archiepiscopus Coloniensis, è vita migravit anno 1075, sepultus in Abbatia Sigburgensi.

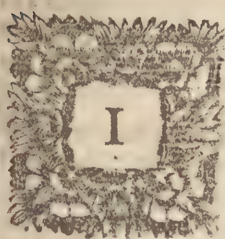
(2) MONS S. MICHAELIS, Monasterium Benedictinorum, vulgo *Sigberg*, in Archidiœcesi Coloniensi, duobus à Bonna, Electoris Residentiâ, situm milliaribus, Fundatorem agnoscit S. Annonem, qui primos Monachos ex Italia & Cassinensi Cœnobio eò traduxit. Abbatum Seriem vide in *Historia Ecclesiastica Gelriæ* Bruxellis editâ anno 1719. Authore R. D. *Joanne Knippenbergh* Pastore in Helden, qui Nobis hoc Diploma communicavit.

(3) STRALA, Oppidulum Gelriæ superioris, duabus leucis Venlonâ dissitum.

CAPUT XIII.

DROGO *Morinensis Episcopus Fundationem Abbatiæ de Sonnebeca Canonicorum Regularium, nunc in Diœcesi Iprensi, factam à Fulpoldo Viro Nobili, confirmat anno* 1072.

Ex MS. Archivii Abbatiæ.

IN nomine Sanctæ atque Deificæ Trinitatis.

DROGO Morinorum Episcopus, Vobis omnibus Ecclesiæ Sanctæ Catholicæ Filiis præsentibus atque futuris, salutem animæ & corporis, cum beatitudine Dominicæ benedictionis.

LICET omnibus in toto terrarum orbe fidelibus Christianis sit injunctum illud Dominicæ jussionis, ut unusquisque in alterum fervere debeat fraternæ incendio dilectionis, tantò tamen imminet hoc specialiùs Sacerdotalis professioni Ordinis, quantò constat per eos eorumque Antecessores approbatum Evangelicis Apostolicisque documentis, neminem Catholicorum sine hac salvari posse aliis quibuslibet adjumentis.

PROINDE si nostri compellimur præcepto Redemptoris, ut necesse sit nobis, benefacere inimicis, nec non & orare pro eis, si participationem Sanctorum beatitudinis desideramus promereri in cœlis: dubium non erit, quin vel ita quoque vel ampliùs exhibeamus amicis.

UNDE charissime Fili Fulpolde, supplicationem tuam considerans religiosam & sanctam esse, dignumque ducens paternè proficere, Ecclesiam S. Mariæ in Villa nominata Sinnebeka, ubi Sancti Spiritûs gratiâ cor tuum illuminante tres Canonicos statuisti, Omnipotentis Dei clementiam pro animæ tuæ salute & Uxoris Ramburgæ ac Filiorum, Antecessorum quoque omnium fidelium vivorum ac mortuorum die noctuque deprecari; quibusque ad hæc liberiùs agenda de hereditatis ac possessionis tuæ proprietate terras in Flandria, videlicet extra Brugas quarum numerus est 24. mensurarum: harum sunt 10. in Odagri agro, ad Lecsina septem, ad Amelini pontem octo & dimidia: decimas quæ sunt in Villa nominata Norticotes: servos & ancillas 30. aliosque redditus ad vivendi necessarios usus cunctis diebus vitæ hominum contradidisti. Illam inquam Ecclesiam ab omni debito, quod hactenùs mihi vel Sedi Episcopali solvebat, ab hodierno die in reliquum liberam reddo & absolvo ....

PRÆTEREA decimam & oblationes ad præfatam Ecclesiam pertinentes ad supplementum victûs Canonicorum ex parte Sanctæ Mariæ pro remedio animæ meæ, omniumque Antecessorum meorum vel posterorum attribuo; atque ut suppliciter multoties rogasti, concedo, ut qui jam dicti sunt Canonicorum tertius super cæteros omnesque Parochianos ad prædictam Ecclesiam titulatos Curam Pastoralem habeat; hoc modo, ut quando subditorum sibi contigerit

contigerit alterum mori, cum consilio residui locum ac Beneficium restauret defuncti: illoque, hoc est Præposito, humanis rebus migrante, quem elegerint Canonici Pastorem, huic Ego vel quicumque Successor meus fuerit, absque alicujus genere pretii regimen dabimus pastoralis Officii, & Præposituram totius boni ad Ecclesiam pertinentis.

Si quis autem diaboli stimulatus aculeo, quod absit, contra hujus nostræ Constitutionis Privilegium Ecclesiæ sæpe dictæ rerum traditarum seu tradendarum invasionem, alienationem vel vexationem aliquo modo intulerit, convictus iram Dei Omnipotentis incurrat, & omnium Christianorum consortio alienus existat, nisi resipiscens pœnituerit, & Ecclesiæ illi aut ejus Rectoribus satisfecerit.

Qui verò infractionem atrii fecerit, persolvet Ecclesiæ triginta libras, Episcopo bannum novem librarum.

Actumque est hoc anno ab Incarnatione
1072. Domini millesimo septuagesimo secundo, Episcopatûs autem Drogonis quadragesimo, regnante Rege Philippo in Francia, Roberto in Flandria.

Hujus autem Privilegii firmati à Drogone Episcopo sunt testes nominandi,

Hubertus,
Arnulphus, Archidiaconus ejusdem Ecclesiæ,
Geroldus Decanus,
Grimelandus Cantor,
Jodo Canonicus,
Herluinus Canonicus,
Wilbertus Decanus Parochiæ ejusdem,
Gerardus Furnensis Decanus,
Gerardus de Lot,
Vulmarus,
Hunfridus,
Hermerus,
Gozo,
Hugo,
Wido,
Willielmus,
Robertus Vice-Comes, præterea tota Synodus.

CAPUT XIV.

Philippus I. *Francorum Rex fundationem Collegii Canonicorum S. Petri Ariensis à Balduino Insulano Flandriæ Comite inchoatam (juxta Tabulas supra editas pag. 186.) confirmat* 1075.

Ex Duchesne in Familia Bethun.

In nomine Summæ & Individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti, Amen.

Ego Philippus Rex Francorum petitionem non incongruam Comitis Rodberti benignè prout decet suscipiens, Ecclesiæ Ariensi in honore S. Petri Apostolorum Principis constitutæ, quàm Comes Balduinus Canonicos imponens construere cœpit, libertatem hâc mei Sigilli impressione attribuo; terrarum, ceterorumque bonorum, quæ illi Ecclesiæ tradiderunt, donum & confirmationem, Deo in primis concedente, hâc meâ præsenti descriptione concedendo. Hæc sunt autem quæ possidet Ecclesia supradicta, Canonicique ibidem constituti. Ecclesia Ariensis tota cum decimatione totius Ariensis Castellaturæ;

Ecclesia de *Molemodio*; tota Ecclesia de *Papingehem*, ex oblatione & minutis decimis cujus Ariensis Ecclesiæ luminaria suppleantur.

Capella S Quintini, una ovium berquaria in Territorio Bergensi, in Parochia scilicet de *Tatingehem*, annis singulis xl. libras persolvens. Decima de *Gomelingehem*, Villa etiam quæ vocatur *Bailim*, cujus Villæ pars quarta jacet in vadimonio pro l. literis. Quam pecuniam suscipiet Ecclesia, si fortè redempta fuerit; si verò non fuerit, Ecclesia tenet atque tenebit.

Duæ partes etiam decimationis & Ecclesiæ Silvæ, ac de Villa quæ vocatur *Marleris*, in usus Ecclesiæ ac officinarum. Villa etiam tota quæ vocatur *Wails*, cum molendinis duobus in eadem Villa constitutis, terra scilicet culta & inculta ad Villas supradictas pertinens, cum silva plurima.

Quòd si quis deinceps pro salute animæ suæ Ecclesiæ supradictæ aliquid dederit, liberam à me potestatem, & à Deo habeat retributionem.

Attribuo etiam Canonicis hanc libertatem, ut Præposito suo decedente, secundùm Deum sine alicujus potestatis gravamine alium ubi sibi placuerit eligant.

Actum est publicè anno Dominicæ Incarnationis m. lxxv. Indictione verò xiii. regnante 1075.
Philippo Rege Francorum, Rodberto gratiâ Dei Marchione Flandrensium, tempore Drogonis Episcopi Morinorum. Testibus his,

Wilfrido Parisiacensi Episcopo,
Eustachio Comite,
Widone Comite,
Hugone Fratre suo,
Ingelranno,
Arnulfo,
Balduino de Gand,
Rodberto Betunio, & aliis multis.

CAPUT

CAPUT XV.

RICHELDIS *Hannoniæ Comitissa ejusque Filius* BALDUINUS *Monasterium Crispinense tradunt Religiosis Benedictinis, eique novas possessiones tribuunt anno* 1080.

Ex Raissii Cœnobiarchia Crispinensi.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Notum sit omnibus tam futuris, quàm præsentibus, qualiter Comitissa RICHELDIS, ut prudens & bona ac Deo devota, & Filius ejus BALDUINUS, cogitantes de Dei timore & perpetua salute, pro redemptione animarum suarum, Abbatiam Sancti Landelini in Crispinio, quam tenebant Laïci Advocati, scilicet Christianus, Almannus, Anselmus, Walterus Grandis, retraxit de manibus eorum interventu Baldrici Militis de Resin, & dato illis ab eo pretio pro libertate prædictæ Ecclesiæ.

PRÆTEREA ipsa prædicta Comitissa & Filius ejus Balduinus reddiderunt Sancto Landelino silvam Ambligis, & longum pratum, cum omnibus aliis pratis, & omnia quæ in eadem Villa à novo fossato tenebant ipsi Advocati.

ACTA sunt hæc anno Incarnationis Domini M. octogesimo, Regis Henrici Romanorum Imperium tenentis XXV. Præsulatûs autem secundi Gerardi Ecclesiæ Cameracensis Episcopi IV. Indictione III. Epactâ XXVI. concurrente..... cum bissexto, Archidiaconatûs tempore Widrici Archidiaconi Hannoensis, Mathelmi Archidiaconi Cameracensis, nec non Aufridi ejusdem Ecclesiæ Archidiaconi. 1080.

QUÆ ut firma atque inconvulsa per futura maneant tempora; idoneorum corroborantur testimonio Virorum subtitulatorum.

S. Balduini Comitis;
S. Baldrici;
S. Walcheri, & aliorum plurimorum.

ET hæc prædicta Comitissa cum Filio suo reddidit Ecclesiæ Sancti Landelini ad usus Fratrum inibi Deo servientium, secundùm Regulam Sancti Benedicti, & Sigillo proprio sigillari præcepit.

CAPUT XVI.

CONRADUS* *Comes Luxemburgensis in Oppido Luxemburgensi anno* 1083. *Munstériensem B. Mariæ Abbatiam construit atque dotat.*

* Vide pag. 269.

Ex MS. Archivis Ecclesiæ Tornac.

IN nomine Patris & Filii & Spiritûs Sancti.

EGO CONRADUS Comes, licet serò inspiratione Divinæ gratiæ ad pœnitentiam provocatus, eleemosynis & cæteris pietatis operibus peccata mea redimere statui, quæ & vitio humanæ fragilitatis & ex officio sæcularis dignitatis contraxi, & quæ necdum juxta præceptum Domini ex integro potui cuncta derelinquere, decrevi saltem aliquam partem possessionum mearum Christo tribuere.

CŒPI itaque in monte hoc, ubi nullus Patrum meorum priùs adoravit Dominum, Domum in honore & veneratione Apostolorum Principis à fundamentis construere, in qua Monachorum turmam sub norma Beati Benedicti militaturam institui, & de rebus meis quantum ad præsens visum fuit, Ecclesiæ ipsi, absque calumpnia alicujus hominis seu Advocatiæ præter me & Successores meos, liberè contradidi, & eandem traditionem ob confirmationem Posteris meis profuturam, ne violenter beneficia Fratrum subripiantur, in Kartula hâc denotavi.

DEDI scilicet eidem Ecclesiæ in perpetuam dotem, mansum unum indominicatum & quattuor vestitos, & montem à turri extrema usque ad aquam, cum banno, & aquam à ponte Sancti Odelrici usque ad rupem Moronis cum omnibus usibus suis, & liberam piscaturam pro velle supra & infra, cum molendinis & furnis.

TRADIDI etiam quatuor familias, & in silva præsenti quæ dicitur Adenanen, nec non & Santwilre silva quæcumque loco fuerint necessaria, sive in pascendis porcis aut aliis animalibus, & ligna & materiam ad omnia ædificia sine respectu reditûs aut censûs; familiam quoque in Villa quæ dicitur Tetingen cum omnibus quæ possident; & apud Marsemum, pratum spatiosum cum omni usuario sicut à me hactenùs est possessum: & apud Gocingam Villam familiam & terram cum omnibus quæ ibi habeo, Fratribus concessi.

AD montem Tutonis Luzonem & fratres ejus cum possessionibus suis. Apud Matheis alodium & familiam ubicumque sint, excepto Amalrico & Ramberto cum his qui possident; Curtim quæ dicitur Pris, cum familia & redditibus; Villam Rodenges cum familia & redditibus; Ecclesiam de Furem cum adjacenti decima; Ecclesiam de Levela cum tribus partibus decimæ. Ita sanè ut quod fundatum est hereditariè deficientibus Filiis Fratres possideant; Ecclesiam de Rode, Ecclesiam de Santwilre.

QUÆ omnia ut magis rata essent, acta sunt annuente

annuente Uxore meâ Clementiâ cum Filiis & Filiabus nostris, in præsentia Domini Metensis Episcopi Hermanni Vicarii Apostolicæ Sedis, & affirmatione banni ipsius.

1083. ANNO Dominicæ Incarnationis MLXXXIII. pridie nonas Julii, Indictione sextâ, sub testimonio Virorum Nobilium, quorum nomina hæc sunt:

Raimboldus,
Berelinus,
Tredo,
Richardus,
Bertramnus,
Albertus, in die consecrationis Kriptæ.

QUICUMQUE ergo ex rebus hìc annotatis temerè, vi, vel fraude rapuerit, quicumque sit, Anathema, Maranatha, sitque in perpetua damnatione cum Dathan & Abiron & Filiis Chore. Fiat, fiat, fiat.

EDiderat hoc Diploma Miræus Lib. II. Diplom. Belg. Cap. 35. sive supra pag. 269. sed mutilum valde atque imperfectum. Postmodum illud integrum accepimus ex Chartulario Privilegiorum Ducatûs Luxemburgensis, asservato in Bibliotheca Cathedralis Ecclesiæ Tornacensis, ex dono Illustrissimi D. Morillonii, ibidem quondam Episcopi.

Adjungimus ex eodem Chartulario Diplomata confirmantia præcedentem Fundationem, quæ omnia ad eandem referuntur, eamque recensent.

Confirmatio WILHELMI *Comitis Luxeburgensis.*

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis.

EGO WILHELMUS Comes de Lutzembourg cupiens imitari beatæ memoriæ Patrem meum Conradum Comitem, & perficere quod ipse incepit, vel potiùs bonâ voluntate implevit &c. *ut supra.*

Confirmatio HENRICI *Comitis Luxeburgensis ac Namurcensis, anno* 1182.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis.

EGO HENRICUS Dei gratiâ Comes Namurcensis & Lutzembourgensis, omnibus in Christo fidelibus in Domino salutem, tam futuris, quàm præsentibus. Justum valdè est & rationi consentaneum, ut quod à Christi fidelibus zelo rectitudinis ob spem remunerationis æternæ agitur, Litterarum suffragio æternæ memoriæ commendetur &c. *ut superius.*

ACTA sunt hæc in Monasterio B. Mariæ in Lutzembourgo, anno Dominicæ Incarnationis 1182
millesimo centesimo octuagesimo secundo, Indictione quintâ-decimâ, Epactâ quartâ-decimâ, concurrente quarto, regente Sanctam Romanam & Apostolicam Ecclesiam Domino Cœlestino Summo & universali Pontifice, anno Papatûs ejus primo, regnante Serenissimo Domino Frederico Imperatore, anno quoque Pontificatûs Domini Arnoldi Treverorum Archiepiscopi decimo.

Confirmatio WALERAMI *Comitis Luxeburgensis, anno* 1225.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis.

EGO WALERAMUS Dux de Lemburch, Comes de Lutzolbourg & de Rupe, Marchio Arlunensis, omnibus in Christo fidelibus salutem in Domino, tam futuris quàm præsentibus &c. *ut in superiori Diplomate.*

UT autem hæc omnia rata & inconvulsa permaneant, præsens Scriptum Sigilli nostri impressione corroboramus.

ACTA sunt hæc Lutzembourg, anno Verbi Incarnati millesimo ducentesimo vicesimo quinto. 1225

Confirmatio JOANNIS *Comitis Luxemburgensis, anno* 1310.

UNIVERSIS præsentium inspectoribus, JOHANNES Comes de Lutzemburgh, Excellentissimi Domini Henrici Romanorum Regis Primogenitus, salutem & notitiam subscriptorum, &c. *uti supra in Charta Conradi Comitis.*

IN cujus rei testimonium præsentes Litteras scribi, & nostri appensione Sigilli jussimus communiri.

DATUM in Lutzemburgh, V. Non. Julii, anno Domini millesimo trecentesimo decimo. 1310

Confirmatio CAROLI IV. *Imperatoris & Comitis Luxemburgensis, anno* 1349.

KAROLUS Dei gratiâ Romanorum Rex semper Augustus, Bohemiæ Rex, & Lutzembourgh Comes, ad perpetuam rei memoriam. Quamvis de universorum statu fidelium &c.

DATUM Lutzembourgh anno Domini M. CCC. XLIX. XV. Kal. Aprilis, Indictione secundâ, Regnorum nostrorum anno tertio. 1349

Confirmatio WENCESLAI *Romanorum Regis, Comitis Luxemburgensis &c. anno* 1398.

WENCESLAUS Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus, & Bohemiæ Rex, ad perpetuam rei memoriam.

Innata Regiæ Dignitatis consueta benignitas, etsi cunctorum sibi subjectorum fidelium commodis delectetur intendere, ad illorum nihilominus

nus profectus & quietis dulcedinem procurandam altiori mente rapitur, qui relictis sæculi vanitatibus in simplicitate spiritûs Domino famulantur, quorumque fides & sincera devotio præ cæteris ampliori claritate fulgescunt.

Sane accedens ad nostræ Majestatis præsentiam honorabilis & Religiosus Thilmannus Abbas Monasterii Sanctæ Mariæ Lutzembourgensis, Ordinis S. Benedicti, devotus noster & dilectus, Nobis sui Monasterii detrimenta & calamitates multiplices curavit exponere, supplicans Nobis quatenus sibi & suo Monasterio in opportunitatibus suis vellemus gratiosè succurrere, sibique quantum est Nobis possibile de aliquali remedio providere.

Nos igitur attendentes quod Excellentissimus quondam Princeps Dominus Johannes Rex Bohemiæ Avus noster Charissimus in eodem Monasterio corporaliter jacet tumulatus, nec in remedium animæ suæ per provisionem anniversarii & alia pietatis opera eidem Monasterio huc usque sit congruè & honorificè provisum, volentes eidem Monasterio ob ejusdem Avi nostri jugiter habendam memoriam, si non ad plenum saltem aliqualiter providere, ad laudem nichilominus intemeratæ Dei Genitricis Mariæ, cujus titulo dicti Monasterii decoratur Ecclesia, præfato Thilmanno Abbati & ejus Successoribus nec non Fratribus & Conventui ac Monasterio Sanctæ Mariæ Lutzembourgensis, non per errorem aut improvidè, sed animo deliberato, sano fidelium nostrorum accedente consilio, & de certa nostra scientia tanquam Lutzembourgensis Dux infra scriptas gratias duximus faciendas & facimus per præsentes &c.

Datum Lutzembourg, anno Domini M. CCC. LXXXXVIII. die XXI. Maii, Regnorum nostrorum, anno Bohemiæ XXXV, Romanorum verò XXII. 1398.

CAPUT XVII.

Robertus Frisius *Comes Flandriæ in Ecclesia S. Petri Casleti fundat ac dotat Collegium XX. Canonicorum anno* 1085.

Ex MS. Archivis Cameræ Rationum Insulis communicat. D. Godefroy.

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis.

Ego Robertus Dei gratiâ quicquid sum, Comes Flandrensium fidelis. Quisquis quanto præ ceteris hujus mundi transitoriis gaudet honoribus, tanto devotiùs pro futuris præsentia, pro æternis momentanea commutando, ut Regni cælestis particeps fieri mereatur, debet totis viribus procurare.

Hanc ergo rationis sententiam compuncto corde suscipiens, quia & Paternæ hæreditatis Deo annuente obtineo Principatum, & in multis me peccasse considero, Deumque ineffabiliter misericordem esse non dubito, in loco qui dicitur *Cassel*, in Pago *Menpisco*, ad honorem Omnipotentis Dei quamdam fundavi Ecclesiam, & in ea viginti Canonicos constitui, quorum cotidianis interventionibus adjuvemur & animarum nostrarum remedia consequamur, tam Ego quàm Uxor mea & Filii, & Antecessores mei & Successores. Quorum vigesimus... Scholas .... rexerit, Canonicus habeatur. Quod si facere neglexerit, unanimi Fratrum consensu alter idoneus constituatur.

Notum igitur sit tam præsentibus quàm futuris quibusque fidelibus, quod faventibus Conjuge meâ & Filiis & universâ Flandrensium Curiâ, præfatæ Ecclesiæ & Fratribus de rebus meæ proprietatis hæc concedo, & perrempniter ab eis possideri decerno.

Primum quidem duas partes decimarum totius Parochiæ Casselensis, & Curtim quamdam in eadem Parochia. Item Curtim in ea Villa quæ *Fleternes* vocatur, in Castellatura Furnensi. Terram etiam in Villa *Betsingesela*. Sex quoque Berquarias in *Bercla* in Castellatura Furnensi. Et duas partes decimarum in Castellatura Sancti Audomari, & Casselensi, & Curtracensi; novarum videlicet terrarum quæ à diebus Comitatûs mei datæ & ulteriùs dandæ sunt ad colendum. Item terram apud *Houtkerka*, &, excepto equitati equitum, totum servitium infra Patriam & totum *Fodermalt* ejusdem Villæ. Ita ut Villæ ejusdem Minister ministerium à Præposito & Fratribus teneat, & eorum tantùm præceptis obediat, & totum *Fodermalt* de *Hersela*, & apud *Guermeholt* viginti duos fodros & dimidium. Altare quoque in Villa quæ *Herdinga* dicitur, & totum censum terrarum de *Cassel*, & duas libras censûs de *Burgo*.

Hæc omnia prænominata ipsius Ecclesiæ & viginti Fratrum usibus constituta libera & ex omni exactione servitii absoluta sicut in manu & potestate mea habui, ita Deo & ipsis Fratribus habenda subnixâ astipulatione manumitto.

Ad hoc verò ut inter ipsos Fratres semper vigeat pax & concordia, hæc ad posteritatis notitiam evidenter volo distinguere, quæ ex supradictis bonis ad ejusdem Ecclesiæ ministeria pertineant. Ex supradictis sex Berquariis ad Præposituræ beneficium singulis annis viginti & unam libras & decem solidos constituo; ad sustentationem Ecclesiæ viginti quinque libras; ad emenda luminaria quatuor libras; ad Hospites recipiendos centum & sexaginta hotos avenæ, & novem libras; ad Claustrales officinas faciendas & restituendas, redecimationem bonorum meorum cunctorum Casselensis Castellaturæ; ad utensilia Dormitorii, Refectorii, Cellarii & Coquinæ sex libras.

Hoc quoque constituo, & diligenter observari præcipio, ut ex ipsis Fratribus septem sint Sacerdotes, quinque Diaconi, ita ut si numerus iste quolibet casu aliquando minor extiterit, quanto

quanto citius subluxerit opportunitas, Prælati providentiâ suppleatur. Octo reliqui Fratres in ordine Subdiaconatûs & cæterorum graduum, prout injunctum fuerit à Prælato, ministrabunt.

ITEM constituo, eosdem Fratres castitatem servare, simul comedere, simul jacere, cum habitu Religionis infra Claustrum incedere, & cætera quæ Canonicorum sunt sollicitè observare.

ET ut hæc omnia data & constituta sibi competentem stabilitatis vigorem teneant, præsenti Filiorum meorum cæterorumque Fidelium Authoritate confirmo, & Sigilli mei impressione corroboro.

ACTUM est autem hoc anno Dominicæ In-
1085. carnationis millesimo octuagesimo quinto, Indictione VIII. tempore Gregorii Papæ VII. regnante Philippo Francorum Rege, dominante Roberto Flandrensium Comite, anno Gerardi Episcopi II. in eadem Basilica; hiis Testibus idoneis præsentibus.

Signum Roberti Comitis.
S. Roberti Filii ejus.
S. Philippi Filii ejus.
S. Gerardi Episcopi.
S. Arnulfi Archidiaconi.
S. Roriconis Archidiaconi.
S. Joannis Abbatis.
S. Giraldi Abbatis.
S. Huberti Abbatis.
S. Ingelberti Abbatis.
S. Milonis Decani.
S. Gualonis Præpositi.
S. Roberti Pincernæ.
S. Gualteri Dapiferi.
S. Eustachii Advocati.
S. Roberti Vice-Comitis.
S. Balduini Castellani.
S. Gofridi Castellani.
S. Hugonis Castellani.
S. Guilielmi.
S. Fromaldi.
S. Reingoti.
S. Gerardi.

CAPUT XVIII.

PHILIPPUS I. *Francorum Rex prædictam Roberti Flandriæ Comitis fundationem suo Diplomate munit anno* 1085.

Ex eisdem Archivis. Ms.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Ego PHILIPPUS Dei gratiâ Francorum Rex.

HOMINUM quidem, sicut ait Apostolus, non est distinctio, omnes enim peccaverunt & egent gratiâ Dei. Dignum est, immò saluti nostræ valde necessarium, quatenus diligenter habitâ tantæ rei consideratione, Universitatis Domino, quem sæpe innumeris peccatis offendimus, virtutum muneribus placere studeamus.

OPPORTUNUM ergò Nobis est, sincerâ mente Religionis & Dominici gregis augmentum diligere & diligendo promovere, & promovendo roborare; ut qui divinis laudibus, ad hæc quippè constituti, die noctuque inserviunt, eorum interventionibus adjuvemur; qui mundi quidem impediti sollicitudine Creatori minùs debito famulamur.

IDCIRCO autem hæc commemoravimus, quum Comes Robertus Ecclesiasticæ institutionis amator Regiæ Celsitudinis reverentiâ, Nostram adivit præsentiam, piæ devotionis affectu petens & obsecrans, ut Præcepti nostri Authoritate muniremus Abbatiam quamdam Canonicorum, quam ad honorem Omnipotentis & pro remedio scilicet animæ suæ fundaverat in Monte qui *Cassel* nuncupatur, & in titulo & memoria S. Salvatoris & S. Petri Apostolorum Principis prænotatur.

SUNT autem hæc, quæ illi venerabili loco concessit. Scilicet duas partes decimarum Parochiæ Cassellensis, cum Curti quadam in eadem Parochia. In Villa de *Fleternes* Curtim & terram quamdam. In Villa *Bissingesella* item terram apud *Houtkerka*, &, excepto equitatu equitum, totum servitium & totum *Fodermolt* ejusdem Villæ; & in Villa *Hersela* totum *Fodermolt*; & apud *Gormolt* XXII. fodres & dimidium, sex berquarias in *Bercla*, duas partes decimarum in Castellatura S. Audomari, & Casletensis, & Curtracensis, earum videlicet terrarum quæ à diebus Comitatûs sui datæ & ulteriùs dandæ sunt ad colendum. Altare de *Hersinga*, censum & redimationem de *Cassel*.

HÆC omnia sub veræ dispositionis professione ordinata confirmando præcipimus, & præcipiendo confirmamus, & etiam Sigilli nostri impressione adstipulando solidamus: ut sicut Atrebatensis S. Vedasti Abbatia Præcellentissimi Regis Theodorici institutione à Cameracensi Episcopo, & cujusque exactionis dominatione libera esse comprobatur, ita ista à Teruanensi Episcopo nostræ Majestatis absoluta solidetur imperio.

SI quis autem huic nostræ Constitutioni & corroborationi obviare præsumpserit, dignitatis suæ cingulo privatus, quicquid possessionis habuerit, Fisco nostro, omni restitutionis nostræ spe remotâ, conferatur. Immò & suæ impugnationis calumpnia omni tempore irrita maneat.

Signum Philippi Regis Francorum.
S. Gilberti Cancellarii.
S. Galteri Noviomensis Thesaurarii.
S. Joannis S. Quintiniensis.
S. Gervasii Dapiferi Regis.
S. Gallanii Camerarii.
S. Ivonis de Nigella.
S. Roberti de Perona.

ACTUM Nigellæ anno Dominicæ Incarnationis M. LXXXV. & anno Regis Philippi XXIV. 1085.
Indictione VIII.

CAPUT XIX.

Ermentrudis *Uxor* Balduini *Ædificatoris Hannoniæ Comitis Monasterio Crispiniensi Ordinis S. Benedicti tradit sua bona sita in Vico de* Sebourg, *anno* 1089.

Ex Raissii Cœnobiarchia Crispiniensi.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis.

Sicut Lectio Evangelica Nos instruit, spinas peccatorum ab eleëmosynis posse evelli, juxta verbum Domini dicentis: *Date eleëmosynam & omnia munda sunt vobis.* Idcirco Ego Ermentrudis generosissimâ orta stirpe, de salute meæ cogitans animæ, quidquid Sponsus meus, venerandus scilicet Balduinus, in Villa quæ dicitur *Sebourck*, hereditario obtinuit jure, ab illo traditum mihi legaliter, dono; datis scilicet in agris cultis & incultis, campis, pratis, silvis, aqiis, aquarum decursibus, molendinis, ob salutem animæ meæ, Deo Sanctoque Landelino Confessori dono seu trado in Monasterio Crispiniensi, quod in honore Sancti Petri Apostolorum est constructum Principis; quatenus meâ hâc largitione usibus diversis ibidem famulantium Creatori fructus supra dictorum perenniter deserviat, & absque cujuspiam repetitione vel retractione permaneat.

Ut verò hæc mea Traditio per succedentia firma inconvulsaque permaneat tempora, hanc descriptionis fieri volui Paginam, Sigillis idoneorum Testium roboratam.

S. Baldrici.
S. Walteri.
S. Balduini.
S. Adæ &c.

Actum Crispinio, anno Dominicæ Incarnationis MLXXXIX. Indictione XII. Concurrente VII. Epactâ VI. Imperatore regente Henrico, Imperii ejus XXXIV. Cameracensi Gerardo in Episcopali Cathedra præsidente secundo, Comite Balduino, Comitatûs verò ejus XX. idem Monasterium regente Abbate Raginero. 1089.

CAPUT XX.

Gerardus *Cameracensis Episcopus Monasteriolum, dictum Cellam SS. Trinitatis, rogatu Fulberti ac Reineri Clericorum unit ac subjicit Abbatiæ Crispiniensi Ordinis S. Benedicti, anno* 1090.

Ex eodem Raissio.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis.

Attestante relatione Christi viridicâ noscimus, quia sicut aqua extinguit ignem, ita eleëmosyna extinguit peccatum.

Hoc quare prælibatum fit, non est silentio comprimendum, sed palam omnibus, tam posteris quàm præsentibus manifestè proferendum.

Duo Clerici Religiosissimi Viri ac timentes Deum, Fulbertus atque Reynerus, cogitantes de periculo animarum suarum, Cellam S. Trinitatis, quæ sita est in territorio Bracbatensi, inter duas Hagnas vivam scilicet & mortuam, & quicquid ad eam pertinet, tam in agris quàm in silvis & in pascuis & rivulis aquarum, liberaliter contulerunt Crispiniensi Ecclesiæ, in honore Beatorum Petri & Pauli & Sancti Landelini, & omnium Sanctorum & Sanctarum ipsius Ecclesiæ, sub præsentia Domini Ragineri Abbatis, omniumque Monachorum: eo tenore & eâ lege, ut sicut Filia debet obedire præceptis Matris suæ, ita & Cella Sanctæ Trinitatis obediat Crispiniensi Ecclesiæ; & sicut Mater amplectitur & fovet filiam suam, ita in omnibus necessariis Crispiniensis Ecclesia nutriat & protegat atque defendat sibi subditam.

Actum Crispinio, anno Dominicæ Incarnationis MXC. Imperatore regnante Henrico, Imperii ejus XXXV. Præsulatûs autem Gerardi Ecclesiæ Cameracensis Episcopi XV. Indictione XIII. concurrente... 1090.

Ut verò hæc eadem Traditio firma stabilisque permaneat in perpetuum, Virorum testimonio roboratum idoneorum.

S. Ragineri,
S. Alfridi,
S. Rodulfi, aliorumque multorum.

CAPUT

CAPUT XXI.

GERARDUS *Episcopus Morinensis confirmat fundationem Abbatiæ de Eversham Canonicorum Regularium* (*nunc in Diœcesi Iperensi*) *factam à duobus Canonicis Casletensibus*, *anno* 1091.

Ex Malbranc de Morinis T. 2.

GO GERARDUS Episcopus ad petitionem Gualberti & Elbodonis Casselensis Canonici, Altare, quod situm est super Iseram in loco Eversham, favente Elbodone, cujus in Parochia continebatur, cum atrio adjacente liberum constituo, & ab omni exactione absolvo. Approbo quicquid fideles illic dederint. Si opus Pastore, adducant delectum ad Nos &c.

1091 ACTUM anno millesimo nonagesimo primo, Philippo Francorum Rege, Roberto Flandriæ Comite, anno Præsulatûs VIII.

Signum Arnolphi Archidiaconi,
S. Joannis Abbatis S. Bertini,
S. Giroldi Abbatis,
S. Ingelberti Abbatis,
S. Petri Abbatis Karofensis,
S. Baldrici Abbatis Burguliensis,
S. Bernoldi Præpositi Watinensis,
S. Lamberti Præpositi.

CAPUT XXII.

URBANUS II. *Pontifex Abbatiam Crispiniensem Ordinis S. Benedicti, haud procul Valencenis in Hannonia, suâ protectione donat*, *circa annum* 1093.

Ex eodem Raissio.

RBANUS Episcopus Servus Servorum Dei, Karissimo Filio suo RAGINERO Abbati Monasterii Sancti Petri, quod est situm in Villa, quæ vocatur *Crispinium*, super fluvium *Hon*, in Pago *Hainau*.

TIBI tuisque legitimis Successoribus in perpetuum justis votis assensum præbere, justisque petitionibus aures accommodare Nos convenit, qui, licet indigni, justitiæ custodes atque præcones in excelsa Apostolorum Principum Petri & Pauli specula positi, Domino disponente, existimus.

TUIS igitur, dilectissime in Christo Fili, justis postulationibus annuentes, per præsentis Privilegii Paginam, Beati Petri Monasterium, in quo Beatus Christi Confessor Landelinus quiescit, situm in Villa, quæ dicitur Crispinium, super fluvium *Hon*, in Pago *Hainau*, regendum ac disponendum tibi tuisque legitimis Successoribus confirmamus.

ADJACENTEM etiam Villam suprà nominatam à novo fossato cum omnibus possessionibus suis in pratis, in agris cultis aut incultis, in aquis, aquarumve decursibus, & Silvam quæ *Ambligis* dicitur, sicut à bonæ memoriæ Comite Balduino & Matre ejus Richelde Beato Landelino reddita, & à Venerabili Viro Gerardo Cameracensium Episcopo confirmata sunt, integra prorsus & ab omni exactione libera, præfato Beati Petri Monasterio in perpetuum possidenda manere decernimus.

PRÆTEREA Apostolicâ Auctoritate statuimus, ut quæcumque hodie idem Monasterium justè possidet, sive in crastinum, concessione Pontificum, largitione Principum, vel oblatione fidelium justè atque canonicè poterit adipisci, firma tibi tuisque Successoribus & illibata permaneant, salvâ Cameracensis Episcopi Canonicâ reverentiâ.

DECERNIMUS ergò, ne ulli omnino hominum liceat idem Monasterium temerè perturbare, aut ei subditas possessiones auferre, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare; sed omnino integra conserventur, eorum pro quorum sustentatione ac gubernatione concessa sunt usibus profutura.

SANE si quis in crastinum Archiepiscopus aut Episcopus, Imperator aut Rex, Princeps aut Dux, Comes aut Vice-Comes, aut Judex, aut persona quælibet magna vel parva, potens vel impotens, hujus nostri Privilegii Paginam sciens contra eam venire tentaverit, secundò tertiòve commonitus, si non satisfactione congruâ emendaverit, à Christi Ecclesiæ Corpore cum Auctoritate Potestatis Apostolicæ segregamus: conservantibus autem, pax à Deo & misericordia præsentibus ac futuris seculis conservetur. Amen.

CAPUT

CAPUT XXIII.

ROBERTUS FRISIUS *Comes Flandriæ Præposituram Watanensem prope Casletum, Canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini, fundat anno* 1093. *quæ Præpositura postmodum unita fuit Sæculo XVI. Episcopatui Audomarensi, cessitque in Domicilium PP. Societatis Jesu Anglorum.*

Ex Archivis Cameræ Rationum Insulis.

IN nomine Patris & Filii & Spiritûs Sancti. Quoniam fragilitas humanæ naturæ per elationem superbiæ, & contumaciam inobedientiæ per mortem sibi fecit finem vitæ, qui si non peccasset vivere poterat sine fine; ac proindè quod à prioribus & per priores fiebat, posteris eorum non omninò notum esse poterat; magnâ Dei dispensatione signa Litterarum sunt inventa, quibus posteritas humana posset scire, quid apud anteriores constaret evenisse.

AD laudem igitur & gloriam & honorem Dei Patris Omnipotentis, Ego ROBERTUS Comitis Roberti Filius, gratiâ Dei Flandrensium, Bononiensium, Tornacensium, Tarruanensium, Atrebatensium Princeps Monarchius, Litteris præsentibus notificari volo meis contemporalibus & deinceps succedentibus, Bernoldum religiosæ conversationis Virum & mutabilis vitæ exemplar & speculum, Fratrum in Ecclesia Sanctorum Nicolai & Richarii in loco qui dicitur *Watana* Deo canonicè militantium Præpositum, ab Eminentia potestatis à Deo mihi traditæ cum eisdem Fratribus humiliter expetiisse, ut eandem Ecclesiam adhuc rudem, adhuc novellam, adhuc ex recenti nativitate tenerrimam, & nondum infantiam pueritiæ transgressam, Ego puer & primævæ ætatis Adolescens in tutelam & patrocinium defensionis meæ susciperem;

UT ita præveniente & subsequente misericordiâ Dei, utrique cresceremus in timore & amore Dei; provectu & incremento temporalium & spiritualium bonorum, donec occurramus Genitori & Nutritio nostro Jesu Christo in virum perfectum in mensuram ætatis & plenitudinis ejus.

QUOD innocuæ petitionis desiderium esse perpendens, & idcirco brachiis pietatis & anchorâ Caritatis amplectens, maximè ideo quia ibidem Deo militantes excubiis animarum vigilanter insudantes, Christi bonus odor videntur esse Deo in omni loco, in his qui pereunt & in his qui salvi fiunt.

ET quia prædictus Præpositus in agro Dominico non bubalis sævis & indomabilibus, sed bobus mansuetis & jugum Christi suave & leve ferre gaudentibus, aratro Evangelico diu noctuque non cessat arare secundùm doctrinam dicentis: *Manè semina semen tuum & vespere non cesses*; & illud Evangelicum: *Quod autem cecidit in bonam terram hi sunt qui in corde bono & optimo audientes Verbum retinent, & fructum afferunt in patientia.* His, inquam, omnibus prout meliùs valui medullitùs deliberatis, destinavi solempniter hilariterque prædictam Ecclesiam infra ambitum muri propugnaculi nostri & asilum tuitionis nostræ, cum omnibus ad se pertinentibus, mobilibus & immobilibus, quæ possidet & possessura est, suscipere; susceptamque Deo auxiliante contra omnem violentiam & injustitiam omnibus diebus vitæ meæ pro posse à Deo mihi attributo & attribuendo inrefragabiliter defendere, sublimare & propagare; ut sicut prædictus pusillus grex, cui complaceat Patri suo dare regnum, pro eo quod vendit quæ habet & dat eleemosynam & facit sacculos qui non veterascunt, thesaurum non deficientem in cœlis, ante omnes alias Ecclesias in terra Jurisdictionis meæ à Me adhuc pusillo & puero magnis desideriorum votis hujus securitatis & quietis munitiones anhelavit impetrare;

ITA quoque ante omnes alias & præ omnibus aliis semper michi in omnibus suis necessariis familiarior & peculiarior existat, mecum in Domino pubescat, proficiat atque senescat; quamvis tamen Deo opitulante nulli ex omnibus aliis velim negare quidquid honoris, defensionis & propagationis Me scio debere.

SUSCEPI itaque eam prætaxato modo, susceptæque tradidi pro salute animæ meæ & Antecessorum meorum omnem terram quæ vocatur *Merielant* atque *Goselant*, de Curte mea apud *Lobergam*, ad vitam Fratrum prædictorum sustentandam; omnem quoque terram de *Holeka*, *Oschobeka* videlicet & *Wertholeka*, cum suis paludibus, rogante Johanne Tarruanensi Episcopo, quam idem Episcopus de Me & Antecessoribus meis eatenùs in pheodum tenuerat; omnemque terram quam Regenarius serviens meus, scilicet mensuram unius funiculi in nova terra quæ vocatur *Bruoch*, de Me in pheodum tenuerat, rogante eodem, quam ipse prædictis Fratribus æquipollenti pretio antea vendiderat.

DEDI etiam totam tertam circumquaque ipsius Watanìensis Ecclesiæ sitam, ab aquis subter currentibus usque ad proximam silvam, cum paludibus, *Fronemed* videlicet & *Cumed*, liberaliter, utì michi provenerat à meis Progenitoribus: eâ dumtaxat conditione, ut tam Claustrum quàm & ejus officinæ ibidem cum annuo censu terræ ipsius ædificentur; ædificatisque & ut necessarium fuerit constructis atque peractis omnibus,

nibus, eadem terra cum annuali redhibitione & commodo in sustentationem Fratrum integrè deinceps redigatur.

Ut autem hæc omnia rata firmaque & inconvulsa de hinc in æternum permaneant, & ut ipsi Fratres tam præsentes quàm posteri pro salute mea & Antecessorum Successorumque meorum obnixiùs apud Deum interveniant, neve quis vel Ego aut heres vel proheres meus, seu quælibet alia persona aliquatenùs cum jactura infringere audeat, summoperè præcipio, Cartamque istam cum agiæ Crucis tropheo, cum signo Auctoritatis & Excellentiæ meæ Sigillo insigniri confirmarique & corroborari astipulans omnia facio.

Si quis verò, quod absit, præoptatam hanc munificentiæ nostræ Donationem minuere in aliquo vel annullare seu fraudulenter & iniquâ molitione sibi usurpare temptaverit, secundùm Statuta Canonum cohercitus anathematis gladio feriatur, quoadusque satisfaciens emendet, quod confirmationis hujusce paginam temerare Deoque consecrata violare præsumpserit.

Fecimus autem hanc Donationis nostræ confirmationem Brugis in plena Curia, in Epiphania anno Incarnationis Domini MLXXXXIII. 1093.
Indictione primâ, præsentibus Proceribus terræ;
Conone & Gerardo Fratre ejus,
Alardo Pincernâ,
Gerardo Stabulario,
Gerbodone de Wenti,
Sigario de Monteia,
Astico & Balduino Filio ejus;
Rodulfo Cubiculario,
Lamberto Nigro,
Reingoto,
Onulfo Dapifero,
Lethardo de Henny,
Razone de Garana,
Temnardo Castellano,
Winemaro de Lens,
Fromoldo de Casleto,
Gorlone Fratre ejus,
Bertulfo Brugensi Præposito,
Reinero Parvo,
Ledelino, Conone, Folperto, Gummaro Canonicis & Capellanis,
Siboldo & Lugerico Notariis nostris, multisque aliis de Optimatibus nostris.

(1) Watanum, vel *Guatinum*, vulgo *Waetene*, Oppidulum est Flandriæ in extremis finibus Castellaniæ Casletensis versus Artesiam; situm in alto vertice montis, cujus radices alluit Enula vel Aa fluvius.

Visa ibidem fuit antiquitùs Præpositura Canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini, SS. Nicolao & Richario sacra; cujus prima fundamenta jecit anno 1078. Olfridus Sacerdos religiosissimus, primique Religiosi ex Abbatia S. Ægidii apud Eburones advenerunt.

Plura de hujus Monasterii exordiis vide in brevi Chronico Watanensi, quod olim edidit Ebrardus ejusdem loci Canonicus Regularis, Olfridi Fundatoris Discipulus ac coætaneus. Extat illud in Thesauro Anecdotorum Parisiis edito Tomo III. Pag. 798.

Præcipui Benefactores fuêre Adela Comitissa Flandriæ, Robertus Frisius Comes ejus Filius, deinde Robertus cognomento Jerosolymitanus, Roberti Filius, cujus Diploma hactenus ineditum (ex Archivis Cameræ Rationum Insulis benignè Nobis communicatum à Clarissimo Viro D. Godefroy Archiviorum Custode) hîc exhibemus.

Cæterum anno 1560, erecto novo Episcopatu in Urbe Audomaropolitana, suppressa fuit hæc Præpositura Watanensis, & pro augmento dotis Mensæ Episcopalis, redditus ejus destinati fuerunt; ac tandem paulò post idem Cœnobium attributum fuit Patribus Anglis è Societate Jesu, qui ibidem tenent Domum Novitiatûs, unàque Palestram pro junioribus Nobilibus Catholicis ex Anglia profugis.

CAPUT XXIV.

Ingelranus *Lillerii Dominus ejusque Conjux* Emma *fundant Abbatiam Hamensem Ordinis S. Benedicti in Arthesia (inter Lillerium & Ariam) probante Roberto Frisio Flandriæ Comite anno* 1093.

Ex Spicilegio Dacheriano.

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, Patris & Filii & Spiritûs Sancti, amen.

Ego Robertus Dei gratiâ Flandriæ Comes, universis Christi fidelibus tam futuris quàm præsentibus, notum fieri volo, quòd Nobilis Vir Ingelranus homo meus terrenus, Castri Lilleriensis Dominus, & Nobilis Uxor ejus Emma, de consilio, licentia, assensu & voluntate mea propria, Cœnobium Monachorum construxerunt & ædificaverunt Ordini Monastico congruum, in loco qui vocatur *Ham*, & Abbatem in eo ordinari fecerunt, & omnem terram totius Territorii dicti loci cultam & incultam, aquas & aquarum piscationem, prata, marescum, nemus, paludes & palustria, census, redditus, justitias, relevationes, & omnia quæ ad præfatam Hamensis Villæ possessionem pertinebant, in perpetuam eleëmosynam integerrimè contulerunt & dederunt; quatenus Ordo Monasticus sub Abbate Deo militans ibidem perpetuò vigeat, atque pro sua salute & mea, & pro Prædecessoribus Successoribusque suis & meis Deum incessanter studeant exorare.

Concedentes prædictis Abbati & Monachis, ut homines Hamensis Villæ & famuli ipsius Ecclesiæ de omnibus, quæ ad victum vel vestitum suum emerint in Lillerio, teloneum non persolvant. Statuentes, etiam ut homines Abbatis & Monachorum nusquam vadant molere, nisi ad molendina Ecclesiæ, & à nullo cogantur ire ad alia molendina.

Dederunt & concesserunt similiter liberam potestatem,

potestatem, ut si qui hominum suorum Domino largiente aliquid de suis possessionibus prædictæ Ecclesiæ in eleëmosynam conferre voluerint, absque omni reclamatione vel contradictione aut impeditione ipsius Ingelrani aut suorum Successorum liberè id facere poterunt.

Præterea ad sustentationem Abbatis & Monachorum qui ibidem Deo servierint, ut & habeant unde hospitalitatis & charitatis suæ necessaria subministrent, dederunt & quamdam Villam, quæ vulgò dicitur *Mankavilla*, cum omnibus appendiciis & dominatu atque justitia.

Dederunt etiam terram quæ dicitur *Del Tailleio*, & quidquid habebant in Villa de *Hanclines* in terris, silvis, in aquis, & molendinis, in piscationibus, & pratis, in censu, & redditibus, in justitiis, relevationibus, & in omnibus omnino rebus; tali modo, quòd omnia quæ prænotata sunt per legem & documentum hominum meorum, tam dictus Ingelranus quàm Nobilis Emma Uxor ejus, & Sarra eorum Filia & heres legitimus ad opus dicti Monasterii & Monachorum ibidem Deo famulantium in manu mea werpiverunt, & à se penitus abdicarunt.

Et Ego prædictas possessiones, & omne dominium, libertatem, & omnem prorsus justitiam, & quidquid etiam juris habebam vel habere poteram in prædictis quoquomodo, Abbati & Monachis dicti loci ad opus dicti Monasterii dedi, tradidi & deliberavi perpetuò possidenda.

Ut autem idem locus & possessiones dicti Monasterii quæ nunc habent, & quæ in futuro, Domino largiente, possidebunt & habebunt in meo Comitatu quoquomodo, in pace penitus, quiete & summa libertate semper permaneant; ipsius Ingelrani prece concessi pro salute animæ meæ & Prædecessorum Successorumque meorum, ut omnis præfatæ Ecclesiæ possessor præsens & futurus liber ab omni Successorum suorum, ac meorum, videlicet Flandriæ Comitum, seu hominum nostrorum subjectione efficiatur; ut non sit de omnibus qui in ea de cetero quidquam reclamet, vel hominem capiat, vel bannum aut quamlibet rapinam vel saisinam aut captionem faciat, vel loca seu justitiam dicti Monasterii quacumque ex causa violare, molestare aut conturbare præsumat.

Si fortè quilibet famulorum vel hominum ad præfatam Ecclesiam appendentium, ubi ubi degentium, quolibet pro facto increpatus fuerit, nisi sit de homicidio, furto vel latrocinio ipso actu probabili & patente, nullo modo vel in foro vel alicubi judicium sive præjudicium patiatur; sed res in præsentia Abbatis delata & audita, erit hominum & Curiæ Abbatis judicio discutienda.

Insuper volo & statuo, ut nullus Successorum meorum, Flandrensium videlicet Comitum, seu aliorum quorumcumque, exactionem, tailliam, expeditionem, equitationem aut servitium exercitûs, seu manuperationem super homines Ecclesiæ de cetero habeat; sed tantummodò Abbati & Ecclesiæ Hamensi in omnibus, & non aliis subjecti erunt. Homines etiam extranei undecumque advenerint, si alicujus Advocationis extiterint, quamdiu in terra Ecclesiæ commorati fuerint, præter censum capitalem, in omnibus Abbati & Monachis subjacebunt.

Si verò Milites vel homines qui possessiones suas tenent, ubi ubi in meo Comitatu quoquomodo, de suis possessionibus aliquid in eleëmosynam prædictæ Ecclesiæ conferre voluerint, absque omni reclamatione, vel contradictione, vel impeditione, liberè facere poterunt. In quibus & in omnibus quæ de cetero adquisierint quoquomodo, omne dominium, libertatem & omnem prorsus justitiam prædicti Abbas & Monachi ex mea perpetuò mera donatione possidebunt & habebunt.

Ut autem firmiùs & securiùs omnia quæ prædicta sunt, in perpetuo maneant; & ne supradicta Hamensis Ecclesia & Monachi de suis personis, famulis, hominibus & temporalibus bonis jam quidem sibi datis, seu in futuro sibi dandis, aut acquirendis aliquando, detrimentum seu injuriam cujuslibet oppressione vel inquietudine patiantur; ad preces similiter & instantiam ipsius Ingelrani & Nobilis Emmæ Uxoris ejus, & Sarræ eorum Filiæ & heredis prædictorum, Advocationem & defensionem ipsius Ecclesiæ, personarum, famulorum, hominum & omnium rerum ad eamdem Ecclesiam pertinentium in mea meorumque Successorum Comitum videlicet Flandriæ tutela suscepi, quatenus eorum in omnibus Advocati & prompti contra omnes Defensores existamus, atque eorum beneficiis & orationibus participes simus.

Et est sciendum, quòd Advocationem memoratam amore Dei sub hac deliberatione suscepi, ut nec mihi nec Successoribus meis Comitibus videlicet Flandriæ eam cuique dare liceat, sed ipsi propriè eam sibi retineant. Ac ne aliquis ejusdem Ecclesiæ possessiones, dominium, justitiam aut libertatem invadere aut imminuere, usurpare quoquomodo sibi aut vindicare præsumat, solius amoris Divini intuitu, pii in omnibus Defensores & prompti contra omnes adjutores existant.

Hujus ergo jure Advocationis prædicti Abbas & Monachi de *Ham*, cùm necesse habuerint, ad Nos liberè ingredientur, & querimonias suas fidenter exponent; & Nos eos tamquam prompti & pii Advocati & Defensores, tam ipsos quàm eorum Ecclesiam, homines, familiam & res eorum defendere tenebimur & tenemur.

Ut autem Nos, Successores & Prædecessores nostri participes simus omnium eleëmosynarum & spiritualium bonorum, quæ à modò in prædicta Hamensi Ecclesia fient, centum solidos publicæ Flandrensis monetæ eidem Ecclesiæ in eleëmosynam contradidi, singulis annis apud Sanctum Audomarum, in officio Simonis Dispensatoris mei accipiendos quolibet anno, duobus terminis, videlicet quinquaginta solidos in Natali Domini, & quinquaginta solidos in Pascha.

Præmissa autem omnia sicut sunt prælibata concedo, statuo & confirmo, abdicans à me & meis Successoribus potestatem reclamandi quidquid

quidquid juris, justitiæ, dominii, exactionis, libertatis, servitii, seu etiam exercendi habueram in præmissis, decernens omnia dictæ Ecclesiæ ad præsens concessa, acquisita, aut etiam imposterum concedenda vel acquirenda, dictam Hamensem Ecclesiam cum omni prorsus justitia, dominio ac summa libertate, pace & quiete perpetuò possidendam: Advocatione verò memoratâ, amore Dei, ac etiam pro mea meorumque Prædecessorum, Successorumque salute, penes me meosque Successores, sicut superiùs est narratum, solummodò retentâ.

Ut igitur hæc mei Successores sciant, & ejusdem Ecclesiæ jura perpetuò inviolata conservent, præsentem Paginam inde conscriptam Sigilli mei & Testibus subscriptis roboravi.

Acta sunt hæc apud Oppidum Broburgh
1093. anno Dominicæ Incarnationis M. XCIII.

Testes; Arnulfus S. Audomari Præpositus,
Manasses Comes Gisnensis,
Rotbertus Advocatus Bethuniæ,
Bernardus de Ballol,
Hugo Albiniensis,
Gualterus Duacensis,
Hugo Haveth,
Rotbertus Pincerna,
Onulfus Dapifer Ariæ,
Johannes Attrebati,
Wenemarus de Isel,
Odechin,
Elbodo Marescal.
Ipse Ingelramnus & homines ipsius,
Eustachius Scofflez,
Johannes Berhe,
Walandus,
Hermannus,
Syerius,
Evrardus,
Ardo,
Ebroinus,
Rotbertus Tervanniæ,
Helgotus Filius Alqueri,
Bernardus Filius Hileberti,
Clarbardus Morel,
Eustachius Bornine,
Wenemerus Stempels,
Tirricus de Nivo,
Warinus Nidels.

CAPUT XXV.

*Vide supra pag. 163. ANSELLUS * *de Ribodimonte Vir Nobilis ampliùs fundat ac dotat Abbatiam Benedictinorum Aquicinctinam, secundo lapide à Duaco, anno* 1096.

Ex Carpentier Histor. Camerac.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Amen.

Sæpius audivimus illud Evangelii, quia *non est arbor bona quæ non facit fructum bonum* &c.

Eapropter Ego Ansellus Valencenensis Castelllanus, Ribodimontis & Oestrevandiæ Dominus notum fieri volo omnibus ad vitam prærordinatis, quantum gaudium percipiam, dum Aquicinctum Insulam, priùs cubile ferarum & latibulum latronum, hodie videam Dei summi gratiâ, hanc in Sanctorum hominum habitationem transformatam, quorum bona fama ita michi cordi est, & eos tanto karitatis affectu prosequor, ut de die in diem totus in ipsorum promotione & gloria verser.

Eam ob causam hìc hodie comparui multorum Militum conventu stipatus, ut ii mecum vel eorum sanctitatem honorent, vel imitentur, vel tenerâ devotione excitati, erga illam novellam olivarum spiritalium plantationem eleëmosinarum quantitate ejus multiplicarent gentem, & magnificarent lætitiam.

Nec equidem hoc festum solempne absque pio transivit effectu, quandoquidem Vir præclarus & Nobilis *Balduinus Kalderuns* excellenti karitatis erga nascentem & pusillum hunc gregem affectu stimulatus me palam tamquam hujus fautorem convenerit, dicens: Domine mi Anselle, & vos omnes Proceres, Milites, Scutiferi, Armigeri, Famuli & Plebei, aures obsecro præbete attentas.....

Ego Balduinus Kalderuns manus meas ad cœlum elevans in præsentia vestra, Deo Omnipotenti & Salvatori nostro ac Beato Petro Apostolorum Principi totum & integrum cum mansis dominicatis & indominicatis, alodiis, feudis, mancipiis, campis, pascuis, aquis, & ceteris quæ possideo in Villa quæ dicitur *Incis*, pro peccatorum meorum remissione offero huic Cœnobio, illudque donum super ejus Altare per * ramum & cespitem pono, ut nunquam in aliqua hujus donationis particula spem habeat dominandi ullus heres meus hìc præsens vel absens, vel aliqua alia subsequens persona & potestas, nisi qui regulariter hìc præfuerit Abbas. *Vide pag. 14, 113, & 161.*

Ad hæc Ego Ansellus gaudio magno gaudens debitas gratias egi dilecto Militi, illique vitam æternam promisi, & idem astantes promiserunt. Ad quos Ego Ansellus oculos & vocem dirigens dixi: In nomine Domini Dei & Salvatoris nostri vos omnes deprecor, & quibus possum mandans obsecro & obtestor, tam Episcopos quàm Abbates, tam Comites quàm Barones, tam consanguineos quàm estraneos, tam Milites quàm Scutiferos aliosque Viros militares, ut quod hic Balduinus tradidit, vel ego priùs, vel alii tradiderunt in elcëmosinam huic Cœnobio, pariter vos servaturos Deo & Salvatori nostro michi promittatis, atque promissionem ad pedes Altaris hujus sacramentis corroboretis, vestrosque Successores eadem servaturos prærordinetis; quatenùs tam egregii operis fructum à Redemptore nostro colligere mereamur, gaudentes in seculorum secula. Dumque omnes

nes *Amen* respondissent, & *Fiat* liberis animis proclamassent, seque contra temerarios hujus Cœnobii adjutores & defensores futuros jurando confirmassent, Ego Ansellus adjeci dicens: Magnates & Primates incliti Virique omnes strenuissimi quotquot adestis, gracias Vobis rependo inenarrabiles pro vestro pio erga Dei Ministros amore & pro vestra acceptissima michi in hoc solempni festivoque certamine præsentia, gaudeoque vos omnes incolumes & insaucios ad propriaredituros, quod faxit Deus.

Et ut Chartæ huic in præsenti & in futuro firmissimè credatur, hanc Signo meo Castellaniæque meæ Sigillo, ac Signo dicti Donatoris Balduini corroborari feci &c.

Nomina autem Ecclesiasticorum, Militum & Scutiferorum qui præsentes fuerunt, hi sunt,

Manasses Cameracensis,
Ratbodus Noviomensis,
Et Lambertus Atrebatensis, Episcopi.
Albertus Hasnonii,
Et Lambertus Crispinii, Abbates.
Balduinus Comes, certaminis Judex & Præses.

Ex Oestrevandis & Hannoniis hi fuerunt:

Godefridus de Ribodimonte Filius meus,
Almaricus de Landast,
Reinerus Dapifer meus,
Rainerus de Trith Nepos ejus,
Heroardus de le Rohee *d.* à Restella,
Balduinus de Rosgin,
Fulco de Castello,
Simon Filius Hugonis Advocati,
Gualterus de Oberchicorte,
Walterus Senior de Hamereincorte,
Johannes de Malcicorte,
Helgotus Filius ejus,
Herimbertus à Rosella Helgoti Filius,
Gerardus de Fanimarte,
Godefridus de dulci,
Rainerus de Malsrois,
Ægidius de Ivodio,
Godinus Miles de Houdeng, Adami Senescalli mei Filius,
Gerardus de Valers,
Gobertus de Anseng,
Willelmus Frater ejus,
Gerricus de Novavilla,
Richerus de Bugnicorte,
Vilfrandus Frater ejus,
Hugo de Deneng,
Lietbrandus de Hellemes,
Philippus de Marca,
Hugo Frater ejus,
Rotgerus de Marketa,
Petrus Frater ejus,
Lietho de Enich,
Robertus de Salice,
Johannes Frater ejus,
Alelmus de Dechi,
Verinfredus Frater ejus,
Gedricus de Era Terrici Filius,
Robertus de Horneng,
Riculfus de Fles,
Ægidius de Herteng,
Rodolfus de Ferseng,
Hunoldus de Oneng,
Amandus de Prouvi,
Hugo de Wasnes,
Ernulfus Frater ejus,
Giraldus de Quarubio Nepos Hunoldi,
Willelmus de Haussi,
Walterus de Rumbies,
Johannes de Montigniaco,
Ægidius de Glargeis Frater ejus,
Ægidius de Bermereng,
Guido de Someng,
Amandus de Haspra,
Walterus de Malcicorte *d.* à Lattra, *d.* Johannis Filius,
Ægidius de Escailloins,
Anselmus de Bruilo,
Vedricus de Masteng,
Hellinus de Seins,
Alulfus *d.* Vedrici Filius,
Berinardus de Duaco,
Ricaredus de Hasnonio,
Sicherus de Bellodenguiens,
Ægidius Turpinus,
Hugo à Fresna,
Otho de Bernerisarto,
Adam de Moncello,
Godinus de Silva *dictus* de Ronsois,
Almanus de Ponte,
Simon de Alneto,
Simon de Genlain,
Pompo à Vinea,
Hugo de Molino,
Hugo de Merceriis,
Helbertus de Beleng,
Rumoldus de Vasberche,
Willelmus Bubais,
Odo li Partit,
Hubertus à Curcello,
Wago Frater ejus,
Anthonius li Brochons,
Boso li Brasseurs,
Gontherus de Muisarto,
Liebertus de Baissi,
Reinerus de Petra,
Valterus li Bailois,
Adulfus Parvus,
Liefrandus li Valet,
Huardus de Curia & Hubertus de Scaldeng *dictus* à Vineta.

Ex Cameracensibus hi:

Hugo Castellanus,
Amalricus Rufus *dictus* de Marcoeng Gener ejus,
Hugo Sohierns *dictus* ab Heriis, A. Frater,
Fulco Lievinus Cam. Subdompnus,
Lietardus Brochet *d.* Cuvillarius,
Walterus Ruciacus *d.* Cholet,

Mardu,

Mardus de Cameraco,
Huardus,
Arnoldus,
Isaac, *d.* Hai de Cameraco, defuncti Comitis Arnoldi Nepotes,
Venchilo de Canteng Filius *d.* A.
Adam de Wallincorte,
Gerardus de Sancto Autberto,
Hugo de Crepicordio,
Oilardus Filius ejus,
Senvardus Frater ejus,
Walterus Tonitruus,
Raimbaldus Cretons *d.* à Strumella,
Amalricus de Calderiaco,
Tietuvinus de Haucorte,
Hugo de Fossa,
Alelmus de Maneriis,
Gualterus de Venchilio,
Ricardus Filius ejus,
Hugo de Rumeli,
Radolfus de Vinciaco,
Heruardus & Odo, *d.* Senvarti Filii,
Valterus de Guineliu, *d.* de Vieslis,
Egidius Louvet, *d.* de Sancto Vedasto,
Hugo à Soleniis,
Reinerus à Fontevicardi,
Walterus Frater ejus, Nepotes mei,
Herbertus de Foresto,
Inguerranus de Anneus Nepos R. Trith,
Gualterus de Aubencuel,
Balduinus Nepos ejus,
Sigerus de Thuins,
Amandus de Burlong,
Walterus de Audencorte,
Jacobus de Sancto Hilario,
Hugo Canis Filius ejus,
Joh. de Longosarto,
Egidius de Auvaing,
Egidius de Cauleri,
Johes de Serenviliers,
Terricus de Briastro,
Egidius de Lesdeng,
Ernoldus, *d.* de Orevilla Filius ejus,
Terricus de Meuvres,
Reinerus de Sarto,
Werricus de Grincorte,
Adam, *d.* Goderis Filius ejus,
Almanus de Ongnies,
Egidius de Wambais,
Rainaldus *d.* Aspiers Filius ejus,
Gualterus de Paisloncorte,
Egidius de Faieto,
Balduinus de Marets,
Egidius de Greberto *d.* Tietewini Filius
Josephus Beulleus,
Hugo Lupus, *d.* de Bantuel,
Paganus Bulliens,
Gualterus de Kievi,
Robertus le Mire Filius ejus,
Rigoldus li Fueseliers, *d.* de Gabevilla,
Egidius de Fonte,
Gregorius de Floriaco,
Galterus Felesckiers Nepos Venchilonis,
Johannes à Barala,
Michaël, *d.* Bernardus Filius ejus,
Rainaldus de Goüi, *dictus* Faber,
Amandus Picot,
Wasnulfus de Raigneriis,
Johan. li Regnialmes, & Petrus *d.* Gulartus.

Ex Atrebantibus hi:

Robertus Advocatus Atrebatensis,
Hugo de Havet, *d.* de Albeingni,
Anselmus de Houdeng,
Balduinus de Lensio,
Rumoldus Hugo & Goifridus de Incis *d.* B. Kalderuns Cognati,
Wistachius de Novavilla,
Guido de Caunicorte,
Rogerus Bucellus,
Balduinus Bailliolanus,
Hubertus de Estrees,
Sicherus & Alexander de Ableing,
Gualterus de Guignelieu,
Willelmus, *d.* Vailli Frater ejus,
Willelmus, *d.* Blondellus Nepos ejus,
Olardus de Novavilla,
Oprimius de Montigniaco,
Hugo de Bernimicorte,
Petrus de Noiella,
Wasco de Cordis,
Vasco, *d.* Gielons Filius ejus,
Fulco de Mota,
Amandus Burnellus,
Ansellus de Sancto Leodegario,
Huardus de Dovrinio,
Rumaldus de Bullientimonte,
Stephanus dou Hamel,
Freminus de Torteken,
Martinus de Sains, *d.* à Duriis,
Willelmus Hangart Nepos ejus,
Paulus à Bierberiis,
Johannes Corbehen,
Ambrosius de Martisvilla,
Amandus de Lagnicorte,
Walbertus de Fampolio,
Egidius de Atrebato Castell. Nepos,
Virelus de Remis,
Lietbertus Frater ejus,
Gualter. de Vagnonvilla,
Galterus de Ranchicorte,
Hugo, *d.* Parvus, Filius ejus,
Hugo de Sclusa,
Alardus de Bulecorte,
Martinus Pellicorneus,
Guimarus de Sademonte,
Petrus de Belloprato,
Seiherus de Ribestella,
Adam de Selenciis,
Gervasius de Hermis,
Simon de Vallo,
Jacobus Kieret & Simon à Porta,

Ex Tornacensibus & vicinis hi pauci:

Hellinus Vavrinius H. Filius,
Kono de Tornaco,

Hugo

Hugo de Lannois,
Jacobus de Bondues,
Gossuinus de Escobec,
Hugo *d.* *à Paramenteria Filius ejus,
Amandus de Hems,
Eustachius del Anglees,
Johannes Hamesius,
Vago de Planca,
Vainulfus de Sancto Amando,
Matheus de Aths,
Brisius de Sancto Petro,
Manfridus de Sancto Martino,
Gerardus,
Willelmus,
Gerardus Filius ejus,
Hugo Blancus, &
Simon Bus, & alii Servientes; qui omnes, nisi graves obsint causæ, se indictam Crucis militiam hoc anno inituros etiam promiserunt.

* Forrè ab Armenteria.

ACTUM Aquicincti, anno DD. nonagesimo sesto, ubi unam ex his nostris Chartis custodiendam contradidimus. Deo sit laus honor & gloria. Amen. 1096.

RUMOLDUS Monachus hæc scripsi & perlegi.

CAPUT XXVI.

CLEMENTIA, ROBERTI *Flandriæ Comitis Uxor rogat anno* 1100. *Abbatem Cluniacensem, ut curam Abbatiæ S. Bertini Ordinis S. Benedicti suscipiat, eamque sibi subjiciat.*

Ex Thesauro Anecdot.

IN nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti. Domno HUGONI Sanctæ Cluniacensis Ecclesiæ Abbati, CLEMENTIA Flandrensium Comitissa, beatam cum dextræ partis ovibus portionem.

QUONIAM de pietatis vestræ visceribus, Pater Reverende, plurimum præsumo; idcirco pro Religione in partibus nostris per Vos construenda, nunc Scriptis, nunc Internuntiis, fiducialiter ad misericordiam vestram recurro. Nullum enim opus gratius Creatori nostro fore existimo; quàm ut hîc operam demus, quatenus locus, qui huc usque planè erat Ecclesia malignantium, ex superni respectûs immutatione fiat gloriosa habitatio Deo servientium, & regulariter ac piè insimul viventium.

ET quoniam Sancta prudentia vestra mihi scripsit, ut juxta cujusdam superiùs dictum, plus rerum exitus, quàm initium attenderem, vosque discordias Procerum, ac ipsius loci Fratrum vereri.

AD id primum audaciter respondeo, quòd in hoc meo proposito, omnino firma, immò constantissima, Deo teste, perseverabo; nec pro dissensione Procerum quæ nulla erit, cum maximè cordi sit omnibus, nec pro controversiis, seu contradictionibus Fratrum, quas omnimodis ad nihilum redigemus, à tam Sancto opere, tamque pia intentione, quoad vixero, umquam declinabo.

EGO igitur CLEMENTIA, gratiâ Dei Flandrensis Comitissa, eâdem potestate ac stabilitate, quâ Dominus meus, dum adhuc in terra sua esset, quæcumque juris mei sunt ordinans atque disponens, consilio Episcoporum meorum, JOHANNIS videlicet Morinensis & LAMBERTI Atrebatensis, simulque instinctu quorumdam Principum, quos ad hoc mecum disponendum alacriori quidem consilio convocavi, juxta petitionem ipsius Abbatis, atque voluntatem mihi cœlitus inspiratam, Monasterium Beati Bertini, omniaque ad ipsum pertinentia, tam exteriùs, quàm interiùs, & quicquid ad Nos ac Antecessores nostros ex eodem hactenus attinebat, Deo & Sancto Petro, Vobis quoque, ac Successoribus vestris per concessionem Diocesani Episcopi libenter concedimus, & per præsentis Paginæ Traditionem jure perpetuo donamus, atque pro redemtione animæ meæ, ac Successorum meorum, pro salute quoque Domini mei RODBERTI Comitis, de cujus voluntate atque assensu super hoc negotio, si fortè Divina pietas eum reduxerit, certissimè suum locum illum, secundùm tenorem Litterarum Domni Papæ, perfectè vobis subjiciemus: ita etiam, ut Abbas à vobis ibidem ordinatus, si, secundùm Regulam Sancti Benedicti, & sacras Institutiones vestræ Cluniacensis Ecclesiæ, non vixerit, liberam facultatem eum removendi, alterumque substituendi habeatis; præsertim cum non aliunde, nisi de Cluniaco, quemquam deinceps ibidem liceat præesse.

HÆC autem omnia concessa & firmiter collaudata sunt sub Testimonio Episcoporum supramemoratorum, Johannis Taruanensis, & Lamberti Atrebatensis, ac Optimatum meorum, scilicet Roberti de Bethunia, ipsius Abbatiæ Advocati, atque Balduini ejusdem Villæ Castellani, nec non Baldrici magnæ probitatis Viri.

AD vestram ergo prudentiam atque sanctitatem spectat, locum illum pro amore Dei ex vestris religiosis personis ac honestis viris quibus abundatis sic ordinare, quatinus malitia inibi diutiùs jam inolita penitùs extirpetur, atque in vita morumque honestate ibidem conversantium nomen Domini per omnia ab omnibus glorificetur. Amen.

CAPUT

CAPUT XXVII.

PASCHALIS II. *Pontifex Episcopatum Atrebatensem ab Urbano II. suo Prædecessore restauratum, ejusque Episcopum Lambertum confirmat anno* 1101.

Ex Spicilegio Dacherii.

PASCHALIS Episcopus Servus Servorum Dei, Venerabili Fratri LAMBERTO Atrebatensi Episcopo, ejusque Successoribus canonicè substituendis in perpetuum.

QUÆ à Patribus constituta sunt, oportet profectò ut sub metu & inrefragabili auctoritate teneantur. Dignum enim est nullâ desidiâ negligantur, nullâ dissensione violenlur, nullâ concertatione turbentur. Unde & Nos quod à piæ memoriæ Prædecessore nostro Urbano * de restitutione Atrebatensis Ecclesiæ constitutum est, justum omninò & Sacris Canonibus congruum perpendentes, nostri quoque Decreti auctoritate sancimus; ut videlicet Ecclesia eadem, sicut antiquitus Episcopali dignitate claruit, ita etiam in posterum Cardinalem per Dei gratiam sortiatur Antistitem. Divinæ siquidem miserationis affectum, quem in Ecclesiarum suarum & populorum restitutionibus operatur, debemus & Nos competentibus subsequi ac implere suffragiis.

* Vide supra pag. 76. & 171.

TE igitur, dilectissime ac Reverendissime Frater, quem in Atrebatensi Ecclesia Prædecessor noster Domino restituente constituit, Nos quoque cum Divini favoris præsidio in Episcopalis dignitatis functione firmamus. Quicquid autem prædictæ Ecclesiæ B. Remigius contulit, quicquid antiquis temporibus dum Episcopali dignitate polleret, eam possidere constiterit, salvis legalibus institutis, & Romanæ Ecclesiæ privilegiis, tantum Tibi ac Successoribus tuis permanere censemus.

IN quibus nominatim Archidiaconias duas, quarum una Atrebatensis, altera dicitur Obstrevandensis, præfatæ Ecclesiæ confirmamus, & illos omninò limites inter Atrebatensem & Cameracensem Ecclesias fore præcipimus, quos antiquitus fuisse vel Scriptorum monumentis, vel Territoriorum diremptione, vel certis aliquibus indiciis potuerit comprobari; ut annuente Deo Ecclesiarum pax nulla occasione turbetur, & quæ pro fidelium salute statuta sunt, perenni tempore inconvulsâ stabilitate persistant.

SI qua sanè Ecclesiastica secularisve Persona hanc nostræ Constitutionis Paginam sciens contra eam temerè venire tentaverit, secundò, tertiòve commonita, si non satisfactione congruâ emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se Divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, à Sacratissimo Corpore ac Sanguine Dei ac Domini nostri JESU CHRISTI aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat.

CUNCTIS autem eidem loco justa servantibus sit pax Domini nostri JESU CHRISTI, quatinus & hîc fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, amen.

SCRIPTUM per manum Petri Notarii Regionarii & Scriniarii Sacri Palatii.

PASCHALIS Catholicæ Ecclesiæ Episcopus.

DATUM Laterani per manum Joannis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Diaconi Cardinalis, XVII. Cal. Maii, Indictione nonâ, Incarnationis Dominicæ anno M. C. I. Pontificatûs autem Paschalis II. Papæ secundo. 1101.

CAPUT XXVIII.

ROBERTUS *cognomento* JEROSOLYMITANUS, *Comes Flandriæ concedit anno* 1101. *Ecclesiæ S. Donatiani Brugis, nunc Cathedrali, idem Privilegium libertatis, quo gaudebat Ecclesia Canonicorum Sancti Petri Insulis. Id-ipsum dein confirmat* INNOCENTIUS *Pontifex.*

Ex MS. Archivis Episcop. Brugensis.

INNOCENTIUS Episcopus Servus Servorum Dei, dilectis Filiis Præposito, Decano, & Capitulo Ecclesiæ Sancti Donatiani Brugensis, Tornacensis Diœcesis salutem & Apostolicam Benedictionem.

Justis petentium desideriis dignum est Nos facilem præbere consensum, & vota quæ à rationis tramite non discordant effectu prosequente complere.

CUM igitur, sicut petitio vestra Nobis exhibita continebat, claræ memoriæ Rotbertus Flandrensis Marchio, Filius Comitis Rotberti dicti Frisonis, piâ & providâ liberalitate concesserit, ut Ecclesia vestra eâdem, quam Insulana Ecclesia obtinet, gaudeat libertate; videlicet ut Homines ipsius Ecclesiæ vestræ, qui * *Submansores* vulgariter nuncupantur, ab omni publica exactione ac

* Vide supra pag. 716.

ac jugo etiam dominationis suæ sint liberi & immunes; ita quod neque jure forensi, neque alicujus potestatis decreto, etiam super iis quæ ad legem terræ pertinent, arceantur, nullusque in eos, excepto ipsius Ecclesiæ Præposito, habeat potestatem: & si aliquid quæstionis contra eosdem homines emerserit, sive natum fuerit inter eos, illud non nisi ad eandem Ecclesiam referatur, terminandum ibi per Præpositum & Canonicos Ecclesiæ memoratæ; prout in Litteris dicti Marchionis inde confectis plenius continetur.

Nos vestris supplicationibus inclinati, concessionem hujusmodi, sicut piè ac providè facta est, Authoritate Apostolicâ confirmamus & præsentis Scripti patrocinio communimus. Tenorem Litterarum ipsarum præsentibus de verbo ad verbum inseri facientes, qui talis est:

Diploma Roberti Comitis.

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, Patris, Filii & Spiritûs Sancti.

Ego Robertus Dei gratiâ Flandrensis Marchio, Comitis Roberti agnomine Frisonis Filius, Jerosolymitanæ viæ cursu desiderabili Divinâ mihi gratiâ favente peracto, tum Divino instinctu præmonitus, tum Majorum meorum animatus exemplo, salubre consilium mente concepi, & Ecclesias ab ipsis ad honorem Dei & Sanctorum sacro Religionis fervore constructas libertatis dono sublimare disposui, & sub tutela pacis impósterùm conservare; ut videlicet post hujus terrestris habitaculi dissolutionem domum æternam in cælis, ubi summa pax & perennis libertas, obtinerem.

Igitur inter cætera dispensationis meæ officia, Ecclesiam S. Donatiani Brugensis ad statum meliorem promovens, eandem ei quam Insulana Ecclesia obtinet libertatem donavi, quam simul cum quibusdam possessionibus ipsius ambiguo scripto & quasi involuto sensu nominatis, explicare necessarium duxi, sicque post futuras excludere quæstiones.

Hac igitur inter cæteras libertatis gratiâ potitur, ut Submansores ejusdem Ecclesiæ ex omni publica exactione liberi, omnique jugo etiam nostræ dominationis absoluti, nequaquam jure Forensi sive alicujus decreto potestatis arceantur, etiam sub iis quæ ad legem terræ pertinent requirendum, nullus excepto Præposito Ecclesiæ super eos potestatem habeat.

Insuper si aliquid quæstionis judicio terminandæ contra eos emerserit, aut inter eos natum fuerit, non nisi ad Ecclesiam referatur, ibique Præposito Judice & Fratrum diffinitione res terminetur. Sed nec illud de possessionibus ejus silentio prætereundum puto, scilicet ut ubicumque decimas de terra culta possidet, ibidem eas de inculta pariter possidere debeat, si fortè inculta ibi fuerit postmodùm excolenda. Hoc verò non solùm Ego, sed & Prædecessores mei memoratæ Ecclesiæ concessêre. Illud quoque notum fieri volo, quod quædam ædificia ad usum pariter & decorem ipsius Ecclesiæ constructa & ei donata fuerunt, quæ sunt domus Præpositi, & quæ ex alia parte Claustri juxta ejus longitudinem extenditur, cum illis ædificiis quæ juxta Claustri latitudinem porrecta cæteris contiguas habent extremitates.

Hæc verò ad ultimum expressa ædificia Everardus Tornacensis meis temporibus ut feudum suum à Me sæpiùs requisivit, & pro eis Ecclesiam infestavit: sed Ecclesiâ constanter renitente, eò tandem res perducta est, ut die super hac quæstione ventilanda determinato, Ecclesia in negotio prævaleret, & non solùm Jure Ecclesiastico, sed etiam lege totius Curiæ meæ quæ possederat jure perpetuo possideret. Hæc & alia præmissa Sigilli nostri impressione dignum duximus confirmare. Aderant etiam Testes,

Robbertus Castellanus,
Rotbertus Advocatus de Betunia,
Stephanus de Boulare,
Reingot de Mulenbeca,
Froolf Bergensis Castellanus,
Bertulphus Præpositus,
Dodinus Decanus,
Folpertus & Reinlosus Presbyteri,
Litbertus,
Walbertus,
Bertulphus Diaconi,
Tancradus,
Gommarus,
Reinerus, Subdiaconi.

Actum apud Ypram anno Incarnationis Domini MCI. 1101

Nulli ergo omninò hominum liceat hanc Paginam nostræ Confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Laterani III. Kal. Aprilis, Pontificatûs nostri anno undecimo.

CAPUT XXIX.

Joannes Teruanensis Episcopus anno 1102. in locum Canonicorum sæcularium Regulares instituit in Ecclesia S. Martini Ipris, quæ anno 1569. facta est Cathedralis.

Ex Sande. Flandria Illustr.

In nomine Patris & Filii & Spiritûs.

Ego Joannes Dei gratiâ Morinorum Episcopus, cum quosdam Clericos seculariter viventes de Ecclesia mea, quæ est in Villa quæ dicitur Ipra, quam simoniacè acquisierant, post acceptum à Domino Papa Paschali mandatum Canonico judicio convictos ejecissem, eamque quamdiu volui usibus meis liberrimè retinuissem, ad Sanctæ Religionis cultum eandem convertere curavi.

Sed cum aliquo tempore hoc quod proposueram

fueram peragere distulissem, & obnixis precibus bonorum virorum inibi habitantium, quatenus id acceleraretur, pulsarer; tandem justæ petitioni eorum acquiescens, illuc quod decreveram perfecturus adveni. Cumque in prædicta Ecclesia præsens adessem, & quem eidem præesse vellent, inquirerem, quendam Presbyterum nomine *Gerardum*, qui ibidem mecum præsens aderat, de quo minùs sperabamus, bonæ opinionis & vitæ virum, & Canonica Religione instructum omnes unanimiter injectis manibus dari sibi acclamarunt.

Quem satis renitentem, & tantæ curæ pondus suscipere formidantem, piæ eorum instantiæ, quamvis in multis mihi necessarium, negare non potui. Præfatam ergò B. Martini eidem regendam tradidi, quam cum Ecclesia B. Petri cæterisque suis appendiciis ad opus Canonicorum sub eodem suisque Successoribus secundùm Regulam S. Augustini ibidem constituendorum ab omni exactione, præter duos solidos singulis annis in Synodo post Pentecosten persolvendos, liberam esse concessi.

Hoc etiam statuimus, ut si Confratres ejusdem loci Præposito carere contigerit, alium idoneum, si in eadem Congregatione invenire potuerint, sibi præponendum assumant. Sin autem, in alia Congregatione ejusdem Professionis, aliquem Religiosum eligant, & Episcopo Teroanensi consecrandum repræsentent. Oleum infirmorum, & oleum sacrum Chrismatis à Sede Episcopali accipiant.

Si quis verò hanc nostram Constitutionem infringere, vel aliquid eorum, quæ eidem Ecclesiæ à fidelibus collata, aut conferenda sunt, injustè auferre præsumpserit, excommunicationi subjaceat, & à communione Corporis & Sanguinis Domini alienus existat, donec ad satisfactionem veniat.

Actum est hoc anno Incarnationis Dominicæ millesimo centesimo secundo. Indictione x. 1102
Kal. Octobris, regente Papa Paschali II. Remensi Metropolitano Manasse, Regnante Philippo Francorum Rege, Roberto Flandriæ Comite existente. Præsentibus idoneis Testibus

Arboldo Formisellensis Ecclesiæ Præposito,
Renaldo Præposito Loensis Ecclesiæ,
Thoma Eversamensis Ecclesiæ Priore,
Hugone.

CAPUT XXX.

Robertus *Comes Flandriæ Abbatiam S. Bertini Audomaropoli submittit curæ spirituali Abbatis Cluniacensis in Gallia, anno* 1106.

Ex Du Chesne in Familia Bethuniensi.

Robertus Dei gratiâ Flandrensium Comes, Domno Hugoni Sanctæ Cluniacensis Ecclesiæ Reverendo Abbati, salutem & dilectionem.

Quoniam, ut ait Apostolus, non habemus hic manentem Civitatem, diesque nostri tanquam umbra prætereuntes quotidie evanescunt: & ex voce Veritatis luce clariùs constat, omnem arborem, quæ non facit fructum bonum, excidi, & in ignem æternum mitti: oportet maximè Nos, qui ceteris hominibus prælati videmur, ut dum in hoc corpore sumus, aliquid ex his, quæ ad Omnipotentis Dei servitium pertinent, eo adjuvante operemur, quatenùs in futuro æternæ retributionis utcumque participes existere mereamur.

Quapropter Beatitudini vestræ notum esse volumus, quod nobis post Dominica bella Hierusalem digressis, Uxor mea nomine Clementia, quam Terræ meæ, & omnibus quæcumque juris mei erant, vice meâ dum discederem præfeceram, inter cætera diligenter intimavit, sese per Abbatem S. Bertini à Bonitate vestra impetrasse cùm Litteris, tùm vivâ voce, ut de ordinando ejusdem Sancti Monasterio, de Religione ibidem per Sanctitatis vestræ Filios constituenda Vos intromittere deberetis.

Vide sup. pag. 1147.

Nos autem super hoc immensas Vobis gratias referentes, & Sacræ Religioni plurimùm congaudentes, communicato tandem consilio cum Venerabilibus Episcopis Lamberto Atrebatensi, & Johanne Taruanensi, ceterisque fidelibus meis, ob remedium animæ meæ, ob salutem Conjugis, & liberorum, seu Antecessorum meorum, quatenùs in futuro examine, in illa tremenda die, districtum Judicem propitium nobis inveniamus; prædictum S. Bertini Monasterium Vobis, vestrisque Successoribus omninò liberè ordinandum perpetuo jure concedimus & confirmamus sub præsentis Paginæ attestatione, salvo utique Morinensis Episcopi jure.

Ea tamen conditione præfixâ, ut Abbatia nunquam in Prioratum redigatur, sed Abbate obeunte, quem ad hoc onus subeundum missuri estis, vel si rationabilis causa extiterit, deposito, alter de vestra Cluniacensi Ecclesia, & à Vobis, omni tempore substituatur, propter stabilitatem videlicet Ordinis, & perseverantiam Religionis.

Porrò, ut hæc nostra Concessio, immò supplicatio, in perpetuum rata atque illibata permaneat, Chartæ hujus exemplar penes Nos retinere decernimus.

Vestræ igitur incumbit sollicitudini, sine dilatione tales tamque idoneas ad rem tam necessariam personas, ac tantorum saluti profuturas dirigere, per quas Ecclesia religione crescat, & exaltetur, atque nomen Domini ab omnibus glorificetur.

Testes

TESTES verò hujus rei & Confirmationis hîc annotari placuit.
Signum ROBERTI Comitis.
S. CLEMENTIÆ Comitissæ.
S. Joannis Morinensis Episcopi.
S. Lamberti Atrebatensis Episcopi.
S. Joannis Abbatis de Monte S. Eligii.
S. Clarembaldi Archidiaconi.
S. Hugonis Abbatis S. Dionysii Remensis.
S. Galteri Thesaurarii.
S. ROBERTI BITUNIENSIS, & ADVOCATI ipsius Ecclesiæ.
S. Baldrici de Cullien.
S. Sigeri de Mutelle.

DATUM Atrebati anno Domini Jesu Christi MCVI. Idibus Februarii, in nomine Domini feliciter, amen. 1106.

CAPUT XXXI.

PASCHALIS II. *Pontifex Possessiones Abbatiæ Elnonensis, seu S. Amandi Ordinis S. Benedicti, confirmat anno* 1107, *easque Apostolicis munit Privilegiis.*

Ex MS. Documentis Abbatiæ.

PASCHALIS Episcopus Servus Servorum Dei, dilecto in Christo Filio HUGONI Abbati Venerabilis Monasterii S. Amandi, quod Helnonense dicitur, ejusque Successoribus in Christo substituendis in perpetuum.

AD hoc Nos, disponente Domino, in Apostolicæ Sedis servitium promotos agnoscimus, ut ejus Filiis auxilium implorantibus efficaciter subvenire, obedientes tueri ac protegere debeamus. Unde oportet Nos venerabilibus locis manum protectionis extendere, & Servorum Dei quieti attentiùs providere.

IGITUR ob reverentiam pretiosissimi Prothomartyris Stephani Helnonense Monasterium, cui authore Deo præsides, ubi etiam sacratissimum B. Amandi corpus requiescit, secundùm quod eidem B. Amando petenti Sanctæ memoriæ Prædecessor noster * Martinus Papa Privilegium libertatis contulit, Nos sub tutela Apostolicæ Sedis, omninò liberum in gremio Sanctæ Romanæ Ecclesiæ excipimus.

* Vide supra pag. 314.

UNIVERSA ergo ad ipsum Monasterium legitimè pertinentia Nos largiente Domino Vobis vestrisque Successoribus Decreti præsentis assertione firmamus. Villam scilicet Helnonem Monasterio adjacentem cum omnibus appenditiis suis ab omni secularium dominio liberam, sicut à religiosis Imperatoribus Dagoberto, Pipino, Karolo, Ludovico, Lothario, Carolo Calvo constituta est, confirmamus.

IN Pago Laudunensi Cellam * Barisiacum, cum familiis & appenditiis suis.

* Vide supra pag. 117.

IN Pago Cameracensi Braceolum, Novam Villam, Halciacum cum appenditiis suis.

IN Pago Hanuacensi Guariniacum, Scalpur, cum appenditiis suis.

IN Pago Ostrebantensi, Diptiacum, Ferinum, Scaldinium, Lurcium, Ruoth cum familia & appenditiis suis.

IN Pago Tornacensi Guillemel, Frigidum-Montem, Hertinium, Bovinas, Rumam, Spiere, Holten, cum appenditiis suis.

IN Pago Bragbatensi, Herinias, Sein, Alenium, Warcinium, Anuinium, Securiacum, Vilare, Novas-Domus, Herlegona, terras de Germino, Millam, Rodam, Bacheroth, cum appenditiis suis.

IN Pago Menpisco terras de Bonarda, de Roslare, de Ledda, de Hardoia, de Guinginiis, de Marchegen, de Lapiscura, de Berneham cum familia & appenditiis suis.

SUPER fluvium Mosam, Villam Haryngas cum familia, Ecclesia, & appenditiis suis.

SUPER fluvium Rhenum terras de Sula & de Bobarga.

IN Frisia terras censuales apud Dechenchas & Stouras. Porrò Altaria quæ in diversis Parochiis possessione legitimâ possidetis, ab omni Personatu libera Vobis vestrisque Successoribus in perpetuum servanda censemus; salvis nimirum consuetis Episcoporum vel Episcopalium Ministrorum obsoniis.

IN Episcopatu Noviomensi, Altare videlicet de Sancto Martino, Altare de Cella, Altare de Ruma, Altare de Guillemel, de Frigido-Monte, de Hertinio, de Marchegen, de Guinginiis, de Beherneham, de Sedelengen, de Bichengen, de Ledda.

IN Episcopatu Laudunensi, Cellam Barisiaci cum Altari Sancti Remigii.

IN Episcopatu Cameracensi, Altare de Nova-Villa cum appenditiis suis, Altare de Guariniaco, de Scalpur, de Guariniaco cum appenditiis, de Vilari, de Anuinio, d'Herlengona.

IN Episcopatu Atrebatensi, Altare de Lurcio, de Scaldinio cum appenditiis suis, Drueth, de Bulciniolo, de Ditiaco cum appenditiis suis.

QUÆCUMQUE præterea prædia, quæcumque bona vestrum hodie Monasterium possidet, quæcumque etiam in futurum concessione Pontificum, liberalitate Principum, vel oblatione fidelium pro spe salutis æternæ poterit adipisci, Vobis vestrisque Successoribus firma semper & illibata permaneant.

DECERNIMUS ergò, ut nulli omninò hominum liceat idem Cœnobium temerè perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare, sed omnia integrè conserventur eorum pro quorum sustentatione & gubernatione concessa sunt usibus omnimodis profutura.

 OBEUNTE

Obeunte Te ejus loci Abbate, vel tuorum quolibet Successorum, nullus ibi quâlibet subreptionis astutiâ, seu violentiâ præponatur, nisi quem Fratres communi consensu, vel Fratrum pars consilii sanioris, vel de suo vel de alieno si voluerint Collegio, secundùm Dei timorem & Beati Benedicti Regulam elegerint.

Ad hoc adjicimus, ut nulli personæ facultas sit idem Monasterium invadere, nec aliquam potestatem imperandi ibi exercere, neque convivia vel obsonia aliquo modo ab ipsa Ecclesia exigere, nullam etiam ordinationem quamvis levissimam facere, præter Abbatis & Fratrum voluntatem: quatenùs Monachi semper quietè maneant in Abbatis sui possessione.

Si qua igitur in futurum Ecclesiastica secularisve Persona, hanc nostræ Constitutionis Paginam sciens contra eam temerè venire temptaverit, secundò tertiòve commonita, si non satisfactione congruâ emendaverit: potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se Divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à Sacratissimo Corpore ac Sanguine Dei & Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat.

Cunctis autem eidem loco justa servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus & hìc fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant.

✠ Ego Paschalis Catholicæ Ecclesiæ Episcopus.

Datum Trecis per manum Joannis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Diaconi Cardinalis ac Bibliothecarii. IX. Kal. Junii Indictione XV. Anno Dominicæ Incarnationis MCVII. Pontificatûs autem Domini Paschalis II. PP. VIII. 1107.

CAPUT XXXII.

Paschalis II. *Pontifex fundationem Abbatiæ Sonnebecanæ Ordinis Sancti Augustini in Diœcesi Morinensi, nunc Iprensi, approbat anno* 1110.

Ex MS. Archivis Abbatiæ.

Paschalis (1) Episcopus Servus servorum Dei, dilecto in Christo Filio Lamberto Sinnebeccensis Ecclesiæ Præposito salutem & Apostolicam benedictionem.

Ex (2) Drogonis venerabilis quondam Morinorum Episcopi Scripto comperimus, quod bonæ memoriæ Fulpoldus unà cum Uxore sua Ramburga, Avia tua, & post eos Pater tuus Teobaldus Ecclesiæ sanctæ in Villa (3) Sonnebeccensi varia sui juris prædia contulerunt, undè septem Canonicis stipendium provideretur. Ea igitur quæ à prædictis Parentibus tuis eidem Ecclesiæ tradita sunt, Altaria etiam quæ bonæ memoriæ Radbodus quondam Noviomensis Episcopus ad eumdem locum contulit, scilicet de (4) *Ruslaer*, de (5) *Nieuw-kercka*, & de (6) *Bevenslaer*, & quæcumque à quibuscumque fidelibus de suo jure in eandem Ecclesiam oblata sunt vel imposterum offerri contigerint, in eorumdem Canonicorum usus, firma semper & quieta permanere servareque censemus.

Quidquid præterea munitionis seu libertatis prædictus Frater noster Drogo eidem loco largitus est, Nos præsentis decreti Auctoritate sancimus; prohibentes ne quis minuere, subtrahere, vel modis quibuslibet alienare præsumat, sed omnia integra conserventur eorum pro quorum sustentatione & gubernatione concessa sunt usibus omnimodis profutura.

Si quis autem, quod absit, huic nostro Decreto, ausu temerario contraire tentaverit, honoris & officii sui periculum patiatur, aut excommunicationis ultione plectatur, nisi præsumptionem suam dignâ satisfactione correxerit.

Ità est subsignatum:

Ego Paschalis Catholicæ Ecclesiæ Episcopus.

Datum Laterani per manum Joannis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Diaconi Cardinalis ac Bibliothecarii, XVII. Kal. Novem. Indictione IV. Incarnationis Dominicæ anno MCX. Pontificatûs autem Domini Paschalis secundi Papæ anno duodecimo. 1110.

(1) Paschalis II. Papa electus anno 1099. post Urbanum II. anno 1118. decessit.

(2) Drogo, è Monasterio Bertiniensi transmissus ad instaurandam Abbatiam S. Winoci-bergensem: inde verò electus Episcopus Morinensis anno 1030, obiit anno 1078. propè Jubilanus. Vide supra pag. 1133.

(3) Sonnebeeck, Abbatia Canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini, duabus ab Ipra milliaribus, cujus Fundationem supra exhibuimus pag. 1133. Quondam subdita fuit Congregationi Arroasiensi, de qua supra pag. 167.

(4) Ruslaer, jam dicitur latinè *Rollarium*, vulgò *Rousselaere*. Hujus loci Abbas Sonnebecanus est de facto Patronus & Scholaster; curâ tamen Pastorali per suos Religiosos non fungitur; quod ipsi in hac Bulla concedebatur.

(5) Nieuw-kercka, vulgò *Nieuwkercke*, est appendix Altaris de *Rousselaer*, & in illo loco constituitur Pastor ex Religiosis Sonnebecanis.

(6) Bevenslaer, vulgo *Becelaere*. Hujus loci prædictus Prælatus patronus est, non tamen Religiosum constituit Pastorem.

CAPUT

CAPUT XXXIII.

BALDUINUS & CLEMENTIA *Comites Flandriæ confirmant anno* 1112. *Abbati Cluniacensi regimen Abbatiæ S. Bertini.*

Ex Thesauro Anecdot.

OMNO Patri Reverendo Sanctæ Cluniacensis Ecclesiæ Abbati, BALDUINUS Flandrensis Comes & CLEMENTIA Comitissa, æternam in Christo felicitatem.

CUPIENTES ea quæ ad Religionem pertinent firma permanere, ne videlicet bene inchoata callidus hostis valeat pessundare, Serenitati vestræ notum facimus, concessionem illam, quam de Ecclesia Sancti Bertini Dominus meus ROBERTUS Comes adhuc vivens, Me quoque annuente Prædecessori vestro Domno HUGONI piæ memoriæ Abbati concessit, Scriptoque firmavit, nunc etiam pro remedio animarum nostrarum, tam Me, quàm Filium meum, jam libenter Vobis vestrisque Successoribus iteratò concedere, ratamque per omnia, omni occasione sepositâ, fore. Vide pag. 1147.

PORRÒ ut hæc Concessio nostra firma permaneat, in conspectu Principum, cum eorumdem assensu eam firmavimus, atque Sigilli nostri impressione subtersignari fecimus.

S. Lamberti Abbatis,
S. Galterii Thesaurarii,
S. Rainerii Notarii,
S. Bernardi Capellani,
S. Alardi,
S. Rotgerii Castellani Insulani,
S. Galterii Castellani Curtriacensis,
S. Raigeri Dapiferi,
S. Willelmi Dapiferi,
S. Ulrici Pincernæ,
S. Widonis.

ACTUM anno Domini M. C. XII. in Villa Yprensi pridiè Idus Aprilis. 1112

CAPUT XXXIV.

BALDUINUS *Comes Flandriæ Privilegia Abbatiæ Elnonensis seu S. Amandi Ordinis S. Benedicti, confirmat anno* 1116.

Ex MS. Archivis Abbatiæ.

N nomine Patris & Filii & Spiritûs Sancti, amen.

EGO BALDUINUS Dei gratiâ Flandrensium Comes Filius Roberti II. Marchionis & CLEMENTIÆ Nobilis Comitissæ, reputans mecum Nobis plus aliis in hoc mundo occupatis magis necessaria esse Sanctorum patrocinia, optimum duxi non solùm nostrâ largitate eorumdem Sanctorum Dei exteriora augeri bona, verùm etiam ab omni oppressione & injustitia defendendo integra conservare ab aliis collata vel conservata, & in melius restituere quæque malè instituta vel depravata.

QUOCIRCA cognitum esse volo tam futuris quàm præsentibus, Me ad petitionem Bavonis Abbatis & Fratrum ejusdem Ecclesiæ Elnonense Cœnobium adiisse, quod constructum est in honore Beati Stephani Proto-martyris & Sancti Confessoris Christi Amandi; ubi videlicet attulerunt Nobis Fratres quædam Imperialia & Regalia Præcepta plenam libertatem & immunitatem ejusdem Ecclesiæ continentia, videlicet * Dagoberti quondam Regis & postea Pipini Patris Caroli magni. *Vide pag 113.

INSUPER verò Imperator Karolus atque Filius Ludovicus Imperator necnon & Carolus Calvus hujusmodi immunitatis auctoritatem erga jam dictum Venerabile Monasterium fecerunt. Præterea verò ad suggestionem præfati Pontificis Christi Amandi pro quiete servorum Dei ibidem degentium omnes res ejusdem Monasterii Sancti illius temporis Patres ac Pontifices, qui magnis dum adviverent virtutibus floruerunt, quorumque meritis sublimatur & gloriatur Francia, super hoc suæ Sanctitatis Privilegium statuerunt. Quæ omnia, ut apud Omnipotentem Deum Sanctos ejus habeam propitios, in eadem pace & quiete, quam prædicti Reges sive Imperatores eundem locum obtinuerunt, Ego quoque sub mea protectione & tutela contra pravorum hominum nequitiam conservare decrevi. Præsertim quia quidquid honoris & dignitatis in eadem Ecclesia tam Progenitores mei Comites Flandriæ, quàm Reges Franciæ habuerunt, hoc istis temporibus divina miseratio mihi ex integro largiri dignata est. Verumtamen inter cætera quæ depravata erant, quidam Præpositus ipsius Villæ, nomine Almanus, quasdam sibi injustas consuetudines usurpavit; quibus se deliquisse cognoscens in præsentia mea tam ex judicio Optimatum meorum, quàm ex deliberatione secum habita, datâ fide, tactis etiam Sacrosanctis Reliquiis prorsus abdicavit, videlicet ad ambas Sancti Amandi dimidium quartarium cervisiæ accipiat, neque creditionem ullam unde damnum aliquod homines Sancti sustineant habeat, neque exactionem quam vulgo *tolpri* vocant, sive herbam aut corvedas inconsulto Abbate exigat, neque jumenta per Villam violenter mutuare aut tollere alicujus operis occasione audeat.

ETSI

Et si cui Abbas terram vendiderit, Ministerialis nihil habebit. De justitia pontis se non intromittet neque subtus neque supra, quamdiu Custos Abbatis per se justitiam habere poterit, neque mansuarios justificabit de his, quæ ad mansos pertinent.

De terris censualibus quas tenet censum unoquoque anno dabit, neque exinde aliquid cuiquam in feodum dare ei licebit, neque terram ab aliquo emere, neque aliqua terra sine voluntate Abbatis investiri poterit. Vadium etiam, si pro qualibet forisfactura acceperit ab aliquo, non alibi quàm infrà Curtim Sancti Amandi commendabit; ipse verò Ministerialis ab adventitiis nihil accipiet nisi sex deneratas panum & duos capones. Latro ab eo captus in Curtim Sancti Amandi custodiendus adducetur.

Nullo modo placitabit, nisi in Camera Abbatis, vel in porticu aut hospitio, & hoc præsente Abbate vel Præposito Monacho. De omnibus Placitis quæ fiunt per Scabinos suum tertium habebit, & Villicus Abbatis & Fratrum hujus tertii tertium; & Ministerialis concordiam non potest accipere, nisi per Abbatem aut ejus Præpositum Monachum; neque in Dominicis Curtibus aliquam justitiam exiget aut accipiet. Nullus unquam à Ministeriali accipiet licentiam maritandi: & si Ministerialis villæ decedens plures filios reliquerit, Abbas & Fratres quem ad hoc magis idoneum viderint Ministerialem constituant.

Quod si sine liberis mortuus fuerit, in potestate Abbatis erit cui ministerium illud reddere voluerit. Ab omnibus hominibus infra procinctum commorantibus salvâ fidelitate Comitis Flandrensis, Abbas si voluerit securitatem habebit.

Hæc omnia supra memoratus Ministerialis se firmiter observaturum sub sacramento ut præmissum est absque ulla refragatione promittens, Filios & Parentes, insuper etiam hujus Ecclesiæ Advocatos, Godefridum scilicet de Bulcen & Alardum Cononis Filium hujus rei obsides Comiti dedit.

Qui videlicet Advocati in manu ipsius Comitis sub pactione fidei polliciti sunt, & insuper Abbatem & Fratres omninò securos fecerunt: ut si Ministerialis in aliquo hanc conventionem aliquo tempore infringere præsumeret, nisi infra quindecim dies ipse Ministerialis cum restauratione damni quod intulit sese cum Abbate & Fratribus in pace composuerit, prædicti Advocati ab Abbate & Fratribus admoniti, nisi infra quadraginta dies eum ad plenam justitiam cum restauratione damni secundùm quod ille qui damnum perpessus est cum duobus Testibus probaverit, nihil deinceps proficui, nil consilii vel auxilii illi facient. Et insuper pro hujus Cartæ infractione non solùm anathema incurret, verùm etiam Comes Flandrensis XL. libras, Abbas autem similiter XL. libras pro hac forisfactura à Ministeriali consequentur.

Actum Elnone Monasterio à me Balduino in Flandriis jam anno v. per Dei gratiam principante, anno verò Verbi Incarnati M. C. XVI. 1116
Indictione XXVII. Kal. Januarii.

Ut ergo Confirmationis meæ Pagina futuris temporibus maneat inconvulsa, manu meâ subscripsi & Sigilli mei impressione firmavi, eosque qui subscriberent jussi.

Insuper verò Abbates & Clericos cum tota Congregatione in præsentia Beati Amandi, ne quis deinceps hanc Cartam infringere præsumeret, anathematis vinculo innodari feci, omnibus clamantibus & respondentibus, Amen.

S. Balduini inclyti Marchionis,
S. Bovonis ejusdem Cœnobii Abbatis,
S. Lamberti Abbatis Sancti Bertini,
S. Otgeri Cancellarii,
S. Godefridi Advocati,
S. Alardi Advocati,
S. Amulrici Conestabuli,
S. Rogeri Castellani de Insula,
S. Rogeri Præpositi de Insula,
S. Roberti Præpositi Duacensis,
S. Alardi Præpositi de Formasela,
S. Galteri Filii Fastradi,
S. Amulrici de Landast,
S. Joannis de Herchengehen,
S. Ratbodi de Dossemer.

Locus Sigilli.

CAPUT XXXV.

S. Ivo *Carnotensis Episcopus, scribens ad Paschalem* II. *Pontificem, rogat ne Tornacensem Ecclesiam separet à jurisdictione Episcopi Noviomensis anno* 1118.

Ex Historia Eccl. Remensis.

Novit vestra Paternitas, quia Regnum Francorum præ ceteris Regnis Sedi Apostolicæ semper fuit obnoxium, & idcircò quantum ad ipsas Regias personas pertinuit, nulla divisio fuit inter Regnum & Summum Sacerdotium. Quod ergò hactenùs cum pace & utilitate Ecclesiæ observatum est, humiliter petimus, ut de cetero observetur, & Regni Francorum pax & Summi Sacerdotii nullâ subreplicatione dissolvatur.

Quod idcircò prælibavimus, quia audivimus Clericos Tornacenses ad Apostolicam Sedem venisse, petentes ut Apostolicâ præceptione proprium possint habere Episcopum, & Noviomensis Ecclesiæ frustrare Privilegium.

Quod ne fiat, sicut Filii & fideles & rogamus

mus & consulimus, ut statum Ecclesiarum qui quadringentis annis fermè duravit, inconcussum manere concedatis; ne hâc occasione schisma quod est in Germanico Regno adversùs Sedem Apostolicam, in Galliarum Regno suscitetis. Nec in hoc resistimus, quin possit Sedes Apostolica Parochiarum amplitudinem minorare aut brevitatem dilatare, si utilitas populi Dei ita exigat, & nullum indè schisma contingat.

Quia ergò Rex Francorum, utpote homo simplicis naturæ, erga Ecclesiam Dei est devotus & Sedi Apostolicæ benevolus, petimus & consulimus, ut à benevolentia ejus nulla vos subreptio subtrahat, nulla persuasio disjungat.

Novit enim vestra Paternitas, quia cum Regnum & Sacerdotium inter se conveniunt, bene regitur mundus, floret & fructificat Ecclesia; cùm verò inter se discordant, non tantum parvæ res non crescunt, sed etiam magnæ res miserabiliter dilabuntur.

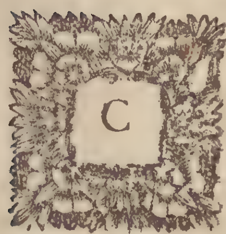
Ad hæc quod petimus cum Coëpiscopis nostris, non est contra Majestatem Sedis Apostolicæ, non est contra utilitatem, ut non dicam dignitatem Tornacensis Ecclesiæ, servare terminos antiquos, quos Patres eorum posuerunt, & longâ antiquitate servaverunt.

Præterea cùm Dignitas Episcopalis paupertatem his diebus honestè ferre non valeat, providendum est, ne istâ divisione uterque Episcopus pauper fiat; quod testantur Noviomenses, qui utriusque Ecclesiæ experti sunt facultates, &c.

CAPUT XXXVI.

Calixtus II. *Pontifex Abbatiæ S. Amandi seu Elnonensi Ordinis Sancti Benedicti privilegia libertatis & immunitatis concedit anno* 1119.

Ex MS. Archivis Abbatiæ.

Calixtus Episcopus Servorum Dei dilecto in Christo Bovoni Abbati Venerabili Monasterii S. Amandi, quod Helnonense dicitur, ejusque Successoribus regulariter substituendis in Christum.

Et Divinis Præceptis instruimur, & Apostolicis monitis informamur, ut pro Ecclesiarum statu impigro vigilemus affectu.

Quam ob rem dilecte in Christo Fili Bovo Abbas, tuis petitionibus accommodamus assensum, & Helnonense Monasterium, cui Deo auctore præsides, ubi ejusdem Beati Amandi corpus requiescere creditur, Apostolicæ Sedis Privilegio communimus.

Statuimus enim, ut quæcumque bona, quascumque possessiones, idem locus concessione Pontificum, liberalitate Principum, oblatione fidelium, vel aliis justis modis in præsenti possidet, sive in futurum largiente Deo justè atque canonicè poterit adipisci, firma Vobis vestrisque Successoribus, & illibata sub B. Petri tuitione permaneant.

In quibus hæc propriis duximus nominibus annotanda. Villam videlicet Helnonem cum appendiciis suis ab omni sæcularium dominio liberam, sicut à religiosis Regibus Dagoberto, Pipino, Karolo, Ludovico, & Comite Balduino cognoscitur emancipata.

In Pago Laudunensi, Cellam *Barisiacum* cum familiis & appendiciis suis.

In Pago Cameracensi *Braceolum*, *Novamvillam*, *Haltiacum* cum appendiciis suis.

In Pago Hainonensi *Guariniacum*, *Moncelz*, *Scalponz* cum appendiciis suis.

In Pago Ostrebatensi, *Diptiacum*, *Ferinium*, *Scaldinium*, *Lurcium*; *Ruoth* cum familia & appendiciis suis.

In Pago Tornacensi *Guillemel*, *Frigidummontem*, *Hertinium*, *Bovinias*, *Rumam*, *Spiere*, *Holtem*, cum appendiciis suis.

In Pago Bracbatensi *Herinias*, *Sein*, *Allenium*, *Varcinium*, *Anuinium*, *Securiacum*, *Vilare*, *Novas-domus*, *terras de Germinio*, *Milam*, *Rodam*, *Baceroth*, cum appendiciis suis.

In Flandriis, terras de *Bonardâ*, *de Roslare*, *de Ledda*, *de Hardoia*, *de Guinguiniis*, *de Marchengen*, *de Lapiscura*, *de Hoscherca*, *de Berneiam*, *de Lecca*, cum familia & appendiciis suis.

In Testerepo, Alodium singulis annis solvens viginti tres libras.

In Brugis Capellam S. Amandi.

Super flumen Mosam Villam *Haringas* cum familia Ecclesia, & appendiciis suis.

Super flumen Renum terras de *Sulla*, & de *Bogarda*.

Porro Altaria quæ in diversis Parochiis possessione legitimâ possidetis, ab omni Personatu libera Vobis vestrisque Successoribus in perpetuum servanda censemus; salvis nimirum consuetis Episcoporum vel Episcopalium Ministrorum obsoniis.

In Episcopatu Noviomensi Altare de *Sancto Martino*, Altare de *Cella*, de *Rongi*, de *Ruma*, de *Guillemel*, de *Frigido-monte*, de *Hertinio*, de *Marchengen*, de *Guinguiniis*, de *Bernean*, de *Sedelegien*, de *Bichengen*, de *Ledda*.

In Episcopatu Laudunensi, Cellam *Barisiaci* cum Altari S. *Remigii*.

In Episcopatu Cameracensi Altare de *Novavilla* cum appendiciis suis, Altare de *Guariniaco*, de *Scalpons*, de *Guarniaco* cum appendiciis suis, de *Vilari*, de *Anuinio*, de *Lombisiaco*.

In Atrebatensi, Altare de *Bulcinio*, de *Masten*, de *Helemma*, de *Lurcio*, de *Scaldinio* cum appendiciis suis, de *Ruoth*, de *Ditiaco* cum appendiciis suis, de *Bulciniolo*, decimam anguillarum apud *Bulcem*, & piscatorem unum in vivario.

Quidquid præterea libertatis, quidquid tui

tionis & immunitatis per authentica Prædecessorum nostrorum Sanctæ memoriæ *Martini & *Paschalis secundi Romanorum Pontificum Privilegia Monasterio vestro collatum: quidquid etiam venerabilis Fratris nostri Rodulphi Remensis Archiepiscopi scripto ad petitionem illustris memoriæ Nepotis nostri Comitis Balduini de injustis consuetudinibus quas Præpositus villæ abdicavit, de duobus diebus trium generalium Placitorum relaxatis, de obstaculo apud *Tuns*, de divisione silvæ Sancti Amandi & silvæ præfati Comitis Balduini, paternâ provisione indultum est, vobis, vestrisque Successoribus confirmamus.

Pag 334.
Pag. 1153.

Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat idem Cœnobium temerè perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur, eorum pro quorum sustentatione & gubernatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura.

Obeunte Te nunc ejus loci Abbate, vel tuorum quolibet Successorum, nullus ibi quâlibet surreptionis astutiâ, seu violentiâ præponatur: nisi quem Fratres communi consensu vel Fratrum pars consilii sanioris de suo vel de alieno, si oportuerit, Collegio, secundùm Dei timorem & Beati Benedicti Regulam elegerint, à Diocæsano Episcopo sine exactione & pravitate qualibet ipsius & Clericorum ejus per Dei gratiam consecrandum.

Missas sanè publicas in eodem Monasterio per Episcopum fieri, vel stationes aut ordinationes aliquas celebrari, præter Abbatis ac Fratrum voluntatem, omnimodis prohibemus, ne in Servorum Dei recessibus, popularibus occasio præbeatur ulla conventibus.

Ad hæc adjicimus, ut nulli personæ facultas sit idem Monasterium invadere, vel vim invasionis inferre, quam diu ejusdem Monasterii Fratres regulariter vivere & Abbati regulariter electo secundùm sanos usus Ecclesiæ obedire curaverint.

Si qua igitur in futurum Ecclesiastica sæcularisve persona hanc nostræ Constitutionis Paginam sciens contra eam temerè venire tentaverit, secundò, tertiòve commonita, si non satisfactione congruâ emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se Divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à Sacratissimo Corpore ac Sanguine Dei & Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat.

Cunctis autem eidem loco justa servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenùs & hîc fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Locus ✠ Sigilli.

Ego Calixtus Catholicæ Ecclesiæ Episcopus.

Datum Belvaci per manum Chrisogoni Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Diaconi Cardinalis ac Bibliothecarii, XII. Kal. Decemb. Indict. XIII. Incarn. Dom. anno MCXVIV. Pontificatûs autem Domini Calixti secundi PP, anno primo. 1119.

CAPUT XXXVII.

Manasses & Emma *Gisnensium Comites benefaciunt anno* 1120. *Abbatiæ S. Leonardi apud Gisnas à se recenter fundatæ pro Monialibus Benedictinis; quæ Abbatia inde translata fuit Burburgum in Flandria.*

Ex Documentis Familiæ Gisnensis per Du Chesne.

In nomine Patris & Filii & Spiritûs Sancti, amen.

Filiorum prudentum est Patrum suorum spiritualium devotè obedire ammonitionibus, & justis eorum consiliis acquiescere & sanctis voluntatibus.

Unde est, quòd Ego Manasses Ghisnensium Comes, & Emma Comitissa Uxor mea, hominem Laïcum Altaria sive decimas justè possidere non posse à Viris religiosis edocti, Altaria quædam & decimas, quæ aliquamdiu per peccatum tenuimus, ad honorem & servitium Dei informare curavimus. Ecclesiam namque de *Niguentonia* cum omnibus ad eam pertinentibus, terris videlicet, decimis, nemoribus: Ecclesias quoque sive Capellas de *Alschot* & *Celpham*, nec non decimas de *Herst* & *Bliseinghes*, Monasterio S. Leonardi, quod in proprio Allodio nostro apud *Ghisnes* Dei auxilio construximus, ad usus Sanctimonialium inibi Deo perpetuò famulantium per manum Domini Guillelmi Cantuariensis Archiepiscopi & Henrici Archidiaconi sui dedimus, & nihil juris sive potestatis in eis Nobis retinuimus.

Nos quoque ut hoc donum ratum & inconvulsum perpetuò permaneret, & ne ab aliquo malivolo infringi in posterum posset, Sigillorum nostrorum impressionibus munivimus, & ut idem Guillelmus Archiepiscopus Auctoritate suâ & Privilegio roboraret impetravimus. Hujus Donationis Testes fuerunt,

Balduinus Constabularius de Osterwic,
Guffridus, &
Henricus Frater ejus,
Willelmus Dapifer,
Eustachius de Balinghehem,
Wido de Elembom, & alii plurimi.

Actum est hoc anno Domini m. c. xx. 1120.

CAPUT

CAPUT XXXVIII.

Calixtus, II. *Pontifex, petente Ludovico* VI. *Francorum Rege, decernit Ecclesias Noviomensem ac Tornacensem debere manere unitas sub eodem Episcopo, anno* 1122.

Ex P. Marlot: Historia Remensi.

CALLISTUS Servus Servorum Dei, carissimo in Christo Filio Ludovico illustrissimo & gloriosissimo Francorum Regi salutem & Apostolicam benedictionem.

PATRES tui gloriosæ memoriæ Francorum Reges, postquam per Omnipotentis Dei misericordiam Christianæ Fidei rudimenta perceperunt, Romanam Ecclesiam devotione præcipuâ coluerunt, nec satis eis visum est Matrem suam suis tantùm temporibus venerari, sed ejus reverentiam, obedientiam & affectum suis etiam posteris, jure quodam hereditario, reliquerunt.

UNDE divinæ inspirationis gratiâ factum est, ut & Tu, qui ex eadem Regali descendens Progenie, in Regni hujus regimine successisti, in morum quoque probitate succedens, & in devotione supradictæ Matris tuæ heres ingenuus permaneres. Hoc nos diebus nostris experti sumus, hoc & tota pœnè Rom. Ecclesia recognoscit. Eapropter petitiones tuas, Fili carissime, clementer admittere, ac personam tuam & Regnum specialiùs, auctore Deo, decrevimus honorare.

POSTULAS siquidem, ut antiquam Noviomensis ac Tornacensis Parochiarum unitatem Auctoritatis nostræ robore confirmemus. Multa siquidem, & magna inter utramque Ecclesiam terrarum spatia continentur, & suum quæque, ut asserunt, posset Antistitem obtinere: sed quoniam dilectionis tuæ abundantia nos compellit, petitioni huic facilem impartimur assensum.

NOVIOMENSIS igitur & Tornacensis Ecclesiarum & Parochiarum unitatem, à nostris Prædecessoribus inconvulsam usque ad hæc tempora conservatam, præsentis Decreti Paginâ confirmamus, & ratam in perpetuum permanere decrevimus, Auctoritate Apostolicâ statuentes, ut utrique Ecclesiæ unus tantùm præsit Episcopus; verumtamen caput & Episcopalis Dignitatis Sedes Noviomi futuris temporibus habeatur.

IN his omnibus Confratrem nostrum Lambertum Episcopum sollicitiorem exsistere volumus, & sic per Dei gratiam utrique Ecclesiæ providere, ut neutra Pastoralis Officii & doctrinæ gratiâ defraudetur.

SI qua igitur in futurum Ecclesiastica sæcularisve persona hanc nostræ institutionis Paginam sciens, contra eam temerè venire tentaverit, secundò terriòve commonita, si non satisfactione congruâ emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se Divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à Sanctissimo Corpore ac Sanguine Dei & Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat.

CUNCTIS autem eam servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenùs & hic fructus bonæ actionis percipiant, & apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen. Amen. Amen.

EGO Calixtus Catholicæ Ecclesiæ Episcopus laudans signavi.

DATUM Neocastri per manum Chrisogoni S. R. E. Diaconi Cardinalis ac Bibliothecarii V. Idus Decemb. Indict. XV. Incarnat. Dom. an. M. C. XXII. Pontificatûs autem Domini Calixti II. Papæ anno III. 1122.

CAPUT XXXIX.

Abbatia Monialium Benedictinarum vulgò Nonnen-Bossche *Ipris anno* 1123. *à* JOANNE *Morinorum Episcopo privilegio exemptionis, à* CAROLO BONO *Flandriæ Comite pluribus bonis donatur.*

Ex Sanderi Flandria illustrata.

IN nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti.

EGO JOANNES Dei gratiâ Morinorum Episcopus notum esse volo omnibus Christi Fidelibus præsentibus & futuris, quod Ecclesiolam illam in solitudine nemoris, quod *Rumetra* vocabatur, sitam, die quâ eam Dei cooperante gratiâ dedicavi, ab omni exactione liberam feci.

ET quicquid in ea vel in terris ad eam pertinentibus, sive in decimis, sive in aliis rebus, mei juris esse videbatur, eidem Ecclesiæ, in usus Ancillarum Christi Deo ibidem famulantium, dono concessi. His Testibus,

Lamberto Tornacensi Archidiacono,
Alboldo Formosellensi,
Gerardo Iprensi Præpositis,
Folcardo Decano,
Frovino Sennebeccensi Canonico,

Frumoldo Iprensi Castellano, & multis aliis Clericis ac Laïcis.

NOTUM sit omnibus Sanctæ Matris Ecclesiæ Filiis tam præsentibus, quàm futuris, quia Ego CAROLUS Dei gratiâ Flandrensium Comes, cuidam Ecclesiæ in honore S. Mariæ dicatæ, & in Orientali parte Ipræ sitæ, ac Sanctimonialibus inibi Deo jugiter militantibus, terram circa eandem Ecclesiam jacentem, duodecim bunariorum, cum Comitatu & cum universis quæ mei juris erant, ob salutem animæ meæ ac Prædecessorum meorum, Roberti Avunculi mei, & Filii ejus Baldevini Comitum, liberè in perpetuo possidendam dedi.

ACTUM est hoc, anno Domini M.C.XXIII. in Ecclesia Iprensi, & corroboratum adstantibus & videntibus multis idoneis Testibus, scilicet 1123

Frumaldo Castellano, &
Filio ejus Frumaldo,
Ertebaldo,
Dirolfo,
Folperto,
Aluvoldo, cæterisque fidelibus.

CAPUT XL.

Abbatia Aureæ-Vallis, Monachorum Cisterciensium (nunc Strictioris observantiæ) fundatur ac dotatur anno 1124. *per* OTTHONEM *Comitem Ciniacensem.*

Ex MS. Archivis Abbatiæ

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis.

1124. ANNO ab Incarnatione Domini MCXXIV. Indictione III. pridie Kalendas Octobris dedicata est Ecclesia in honorem Sanctæ & perpetuæ Virginis MARIÆ in *Aurea-Valle* à Domino Venerabili Episcopo Henrico Virdunensi, jussu & petitu Domini Archiepiscopi Trevirorum Godefridi, primo anno suæ ordinationis, regnante Henrico hujus nominis quarto, anno secundo reconciliationis inter Regnum & Sacerdotium.

CUJUS Dedicationi Ecclesiæ interfuit Otto Comes de Cisnei cum sua Uxore Adalaide & Filiis, Domino scilicet Frederico Remensis Ecclesiæ Præposito & Alberto post Patrem Comite, & aliis quàm plurimis Nobilibus & liberis hominibus.

QUI Comes prædictus in præsentia omnium qui aderant terram possessionis, in qua ipsa Ecclesia constructa est, cum appendiciis inferiùs divisis, Deo & Sanctæ Mariæ liberâ manu, Conjugis & Filiorum assensu, sub testimonio præsentis Domini Episcopi Henrici Virdunensis & omnium Clericorum, Monachorum, Militum & servientium, sine retentione alicujus juris vel occasionis Advocationis omnium eorum quæ tunc possidebant vel possessuri erant Fratres ibidem Deo servientes, concessit, & sui Auctoritate Sigilli confirmavit; ita liberè & absolutè quomodo Pater suus Arnulfus fecerat, jussu Matildis Marcionissæ, cujus erat fundamentum illius loci.

HÆC sunt autem quæ tunc divisa sunt. Totum *Alsait* usque ad viam de *Isers* quæ vadit ad ortum aquæ *Willire* & usque ad quattuor furnos. Terram venatoris Arnulfi, & sicut via tendit de *Gemengis* ad aquam *Asun*, & à ripa supra qua sita est ipsa Ecclesia, usque ad alodium de *Vilers*, ubi tria flumina conveniunt.

ISTA & alia quàm plurima contulit Otto Comes prædictæ Ecclesiæ in Dedicationis die ejus, ita liberè sicut Pater suus Arnulfus Comes pridem contulerat jussu Marcionissæ Matildis.

CENSUM etiam fœminarum de casa petra & censum de uno manso apud *Furinis*.

IN ipso autem Dedicationis die sub dote dedit idem liberalis Comes mansum unum, cujus pars una adjacet apud *Morsul* & alia apud *Chervis*, & cum hoc servum unum & ancillam, quorum nomina sunt Lambertus & Beva.

DEDIT etiam cum his & alios, scilicet Lambertum Fabrum, Aynardum, Secardum, Bodonem, Rodulfum cum famula sua, Ewidem cum famula sua: medietatem etiam molendini apud Sanctam Mariam concessit.

CONCESSIT etiam Deo & Sanctæ Mariæ idem Comes Otto, astipulantibus Uxore & Filiis, ut quisquis conversus de seculo ad locum supradictum liberam habeat facultatem quicquid possidebat ipsi dare loco; vel si alius quis sive liber sive servus aliquid ex suo dare voluerit, ratum confirmavit.

QUIDAM etiam Vir Clarissimus Cono dedit partem allodii sui, à tribus videlicet fluminibus usque ad allodium de *Blennei*, & totum aquæ cursum *Willire* ad molendinum faciendum, secundùm prædictam divisionem, sine respectu alicujus Advocationis.

TRADIDIT etiam decimam ejusdem allodii per manus prædicti Pontificis.

IN die ipso etiam Dedicationis quædam Mulier Deda Defant quicquid hæreditatis habebat apud *Walansart* dedit per manus Comitis.

SIMILITER & Gisla de *Viler* dedit Sanctæ Mariæ duo jugera apud *Morei*.

Huic Concessioni omnium supra scriptorum interfuere Testes,

Dominus Episcopus Virdunensis Henricus, Consecrator ipsius loci.
Hugo. Rodulfus.
Petrus.
Theodoricus Clerici.
Ranardus Decanus.
Lodoycus de Chisnei.

Cono

Cono de Viler.
Theodoricus.
Achardus.
Arnulfus.
Roricus & alii quàm plures liberi & Nobiles.

Aurea-Vallis, vulgo *Orval*, in Ducatu Lutzemburgensi & Diœcesi Treverensi Monasterium primò Benedictinorum, post Canonicorum Regularium, tandem Cistertiensibus cessit anno 1131. agente Alberone Virdunensi Episcopo, ejusque Nepote Alberto de Chiny munificè dotante, & possessionibus augente. Filia Trium-Fontium Cœnobii in Campania Galliæ, & Diœcesi Catalaunensi, de Lineâ Claræ-vallis primumque Ordinis Cisterciensis in Belgio Monasterium.

Inter alios Viros Principes hìc sepultus fuit anno 1383. Wenceslaus Brabantiæ Dux, Caroli IV. Imperatoris Frater, ex Familia Luxemburgica. Item anno 1372. Margareta, Joannis Lotharingiæ Ducis Uxor, nullâ relictâ prole hìc sepulta fuit cum tali Epitaphio.

Hic jacet Præstantissima & Illustrissima Domina Margareta, *suo tempore Comitissa de Loz & Chiny*, Ludovici *quondam Comitis de Chiny, ejus nominis Quinti, & Joannæ Blamont Comitissæ unica Filia. Quæ fuit postea Serenissimi & Illustrissimi Principis Joannis Ducis Lotharingiæ Uxor, qui Parisiis veneno vitam finiit à suis præparato, cum Neapolim versus iter meditaretur, ipso die SS. Cosmæ & Damiani, an.* 1382. *Quæ quidem Margareta ex vita discessit absque liberis, ipso die S. Remigii anno* 1372. *& hìc sepulta quiescit. Et quia sola vera hæres remanserat, duo supradicti Comitatus, fidelitatis causâ, divisi alter ab altero fuêre. Primum de Loz scilicet usurpavit Adulphus à Marca, Leodiensis tunc temporis Antistes, post mortem Ludovici Comitis, prædictæ Margaretæ Patris, qui obiit pridiè D. Sebastiani, anno* 1330. *utpote quem ejus Avus Arnulfus, Posteritatis spe destitutus vel diffisus, Hugoni antea Antistiti, spontè in Ara D. Lamberto Sacra obtulerat. Alter verò à morte prædictæ Margaretæ, recidit in posteritatem Wenceslai Luxemburgensis, Brabantiæ & Limburgensis Ducis. Deus O. M. sit illi clemens & propitius. Amen.*

Postmodùm hæc Abbatia novam planè faciem induit, ex quo introducta fuit strictior observantia Regulæ Cisterciensis, per R. D. Carolum de Bentzerards Epternacensem Abbatem XLV.

Is primò Coadjutor R. D. Henrici de Meugen, eoque ultrò renuntiante inauguratus Abbas 8. Aprilis 1668. mox cœpit sancto Reformationis proposito allaborare; quod non obstantibus diuturnâ ac desperatâ valetudine & plurimorum Religiosorum oppositionibus, executioni mandare cœpit ipso Sacro die Paschatis anno 1674. collaborantibus primò septem duntaxat Religiosis.

Ex eo tempore convalescebat indies, atque in sancto Instituto seipsum suosque Confratres confortabat; Statuta Cisterciensia in primitivam revocabat observantiam, & quæ à Religiosis Abbatiæ Trappensis in Gallia inchoari videbat, pius zelator imitabatur: eliminato prorsùs esu carnium, relictoque tantùm esu legumipum, ovorum, & bis tantùm per septimanam esu piscium.

Anno 1694. crescente indies Religiosorum numero, Coloniam duodecim aut circiter sub Priore transmisit in viciniam solitudinem, cui nomen vulgare *Concques*, olim verò *Casa Congidunum* quarto milliari ab Aurea Valle: in quo olim circa annum 645. à Sigeberto Austrasiæ Rege Monasterium erectum fuisse creditur, cui S. Remaclus primus Abbas præfuit.

Anno 1701. alteram Religiosorum coloniam transmisit in Germaniam ad incolendam insulam in medio Rheni, ex donatione atque fundatione Illustrissimi Domini Adami Daemen Coloniensis Ecclesiæ Canonici Metropolitani, dein Archiepiscopi Adrianopolitani & Vicarii Generalis Hollandiæ. Sed Religiosi hunc locum propter insalubritatem deserere coacti, alium ab Electore Palatino impetrârunt Dusselthaliæ, propè Dusseldorpium Residentiam Electoralem. Nunc est Abbatia, habetque ut minùs 40. Religiosos.

Anno 1703. Coadjutorem obtinuit R. D. Stephanum Henrion Mechliniensem, & die 12. Junii 1707. diem extremum obiit ætatis anno 75. Abbatialis dignitatis 40. Professionis 52. visâ ante obitum communitate suâ auctâ ad centum viginti Religiosos, non comprehensis iis, qui ad varios Prioratus extra Abbatiam destinati fuere.

Anno 1708. petente R. D. *Ferdinando Hartman* Abbâte Heisterbacensi Ord. Cisterciensis in Ducatu Montensi altero lapide à Bonna Electoris Coloniensis Residentiâ, transmissi sunt duo Religiosi è Dusselthaliensi Cœnobio, ut ibidem inchoatam in Abbatia Aureæ-Vallensi Reformationem propagarent.

Anno 1710. Serenissimus Princeps *Franciscus à Lotharingia* Abbas Stabulensis, Malmundariensis &c. Abbatiam suam Belli-Prati prope Lunarivillam in Lotharingia (de qua vide supra pag. 698.) submisit strictiori observantiæ Aureæ-Vallis; quin & dignitatem Abbatialem dimisit in favorem R. D. *Anselmi Barais*, Prioris Aureæ-Vallis, qui eò cum duodecim Religiosis restaurandæ disciplinæ gratiâ advenit, atque ab Episcopo Tullensi in Abbatem benedictus fuit.

Hæc ex Monumentis Abbatiæ Aureæ Vallis per R. D. Abbatem communicata accepimus.

CAPUT XLI.

Abbas S. Amandi *seu Elnonensis Ordinis S. Benedicti init confraternitatem circa annum* 1130. *cum Canonicis Ecclesiæ Collegiatæ Sancti Servatii Trajecti ad Mosam.*

Ex Thesauro Anecdot.

Honorandis & in Christo diligendis Dominis & Fratribus suis Canonicis S. Servatii Trajectensis Ecclesiæ, Frater Absalon humilis Minister Monasterii S. Amandi & tota Fratrum Congregatio quæcumque salutaria & quæcumque fidelia.

Gratias agimus Deo Patri luminum à quo descendit omne donum optimum, quoniam ille fons, qui in diebus Patrum nostrorum de Domo vestra egrediens, in solitudine nostra torrentem spinarum irrigavit, etiam nunc in diebus Filiorum similiter à Vobis ad Nos cum multa benedictionis copia manavit. Dei enim gratia, à quo competens unicuique præstatur gratia, Vobis vestrum

vestrum servantem Vos servans Servatium, cujus sanctitate & virtutum eminentiâ in magno honore vestra sublimatur & gloriatur Ecclesia, olim à Vobis in partes nostras vestrum amabilem Pontificem Beatum misit Amandum, qui noster factus agricola Evangelicus, ubi priùs fuerat terror spinarum & veprium, videlicet pungentes aculei peccatorum, fecit germinare piarum semina virtutum. Et cum dudum à Vobis ad Nos profluxerit gratia tantæ benedictionis, per Dei misericordiam nuper refloruistis, & bonum opus in Nos operati estis, atque ex unguento,quo cum Maria pedes Domini fideliter unxistis,quando charissimo Fratri nostro apud Vos infirmanti & morienti pium obsequium humanitatis impendistis, bono odore totam domum nostram respersistis.

Nos verò quod Vos fecistis cum multa gratiarum actione accepimus, & in generationem alteram scribere decrevimus; videlicet quod illi dilectissimo Fratri nostro Domno Roberto in extremis laboranti benignè affuistis, quod Unctionem Sacri Olei, quo in remissionem peccatorum deliniretur, & in Cœna Agni Paschalis, quâ transiens de Ægypto, adversus Pharaonem ad Vesperum corroboraretur, devotè amministrastis; quod Psalmorum & Orationum suffragia, quibus deserentes se Filios pia Mater prosequitur Ecclesia, & Vos illi, proh dolor! Nos deserenti misericorditer exhibuistis; quod funus hujus officiosâ pietate curastis, & ex more,oblatione salutaris hostiæ solemniter expletâ, honorificæ sepulturæ tradidistis.

Quam liberaliter, quàm strenuè hoc peregeritis,Prior noster, qui luctuosis exequiis interfuit, nobis magnificè, sicut res erat, retulit; & in obsequium & amorem vestri non parum animos nostros accendit. Mors quidem quæ inter Fratres dividit, quæ dulcem admodum & suavem à Nobis Fratrem divisit, dilectionis affectum in Nobis plurimùm contristavit: sed Dei misericordia & mœror noster sanabilis & exitus aquarum quem plorantes deduxerunt oculi nostri, licet nedum exsiccatus sit, per caritatem vestram factus est Nobis consolabilis.

Dei enim sapientia suaviter disponens omnia, id, ut credimus, in lenimentum nostri doloris, & in adjutorium sive salutem prædicti Fratris commodè & satis opportunè egit, ut Trajectensis Ecclesia Trajectensis Antistitis, communis videlicet Patris nostri Beati Amandi Filia, Fratrem nostrum & suum ejusdem Patris amabilem Filium gremio suo leniter exciperet, exceptum misericorditer foveret, æstuantem febribus refocillaret, cum David etiam psalleret, cum Maria Sorore Moysi tympanizaret, ut aliquatenus æger leviùs ferret, & Pharao qui cum exercitu Filios scilicet de Ægypto acriùs insequitur, nihil adversus eum prævaleret.

Siquidem cùm Nos à Fratre migrante dividerent locorum spatia, quos tamen conjungebat caritas; Vos præsentes vicem nostram in prænominatis operibus misericordiæ explevistis, non tantùm secundùm communem affectum pietatis, sed etiam secundùm specialem amorem fraternitatis;

Fratres enim nostri estis, quoniam communis Pater noster Beatus Amandus in Christo Jesu Nos & Vos genuit: sed nec illud Posteros nostros latere volumus, quòd postquam circa funus prædicti Fratris speciale Tobiæ bonum peregistis, congregatis Vobis in nomine Domini, per manum Prioris nostri Nos in vestram & Vos in nostram societatem recipi voluistis: quatinus orationum odoramenta, quæ singuli in phialis suis dono Dei continent, deinceps pro communi salute in conspectu Divinitatis incendant, & sacrificium boni operis, quo singuli sibi Deum propitium fieri volunt, similiter in communem salutem Deo offerre intendant.

Deus qui prospexit de cœlo super Filios hominum viderit hanc vestram humilem devotionem,& hanc in Nobis & in Vobis perficiat gratiam, ut & nostra in præsenti vita sancta sit conversatio, & nostra pro invicem fusa ad thronum gratiæ ejus in odorem suavitatis ascendat deprecatio.

Nihilominus statutum est, & sic apud Nos scriptum est, ut Fratres nostri qui singulis annis consuetudinem habent ulteriores partes adire propter colligendos redditus nostros, per Vos transitum habentes,deferant ad Vos nomina Fratrum nostrorum ipso anno defunctorum, & euntes itidem referant ad Nos nomina Canonicorum vestrorum similiter apud Vos eodem anno defunctorum: & utrobique uno die pro ipsis defunctis cum signorum pulsatione officia solemniter peragantur, & ipso die una præbenda ad eleëmosynam detur.

Obnixius autem vestram dilectionem deprecamur, quatinus ad memoriam Fratris nostri apud Vos sepulti, sæpiùs animo recurratis, & apud Divinam Majestatem medullam vestræ caritatis pro ipso piè fundatis, orantes, quatinus per verum Pontificem Jesum, peccatis ejus propitietur Divina miseratio,& interim dum agitur sabbatum animarum, sit illi in terra viventium hereditas & portio; & cùm octava illuxerit, donetur illi cum Sanctis beata resurrectio.

Volumus autem ut in Conventu vestro legatur hæc Epistola, & quæ in ea scripta sunt de gratia mutuæ caritatis,apud Vos scripta serventur, quatinus & præsentes & futuri, de titulo vestro cognoscant, quàm sincerum affectum ad Vos habeamus, & quàm devotum obsequium Vobis & vestris impendere parati simus.Et quoniam, secundùm quod scriptum est, gloria Patris est Filius sapiens, de augmento gloriæ B. Servatii gaudere Vos credimus, ut ipsius vitam Nobis transcribendam mittatis, devotè Fraternitatem vestram petimus.

CAPUT

CAPUT XLII.

INNOCENTIUS II. *Pontifex Lobiensem Abbatiam Ordinis S. Benedicti Privilegiis exornat anno* 1131. *atque inprimis declarat, neminem in Ecclesia Abbatiali posse humari, propter honorem Reliquiarum Divi Petri Apostoli, quæ ibidem servantur.*

Ex Monumentis Abbatiæ.

INNOCENTIUS Episcopus Servus servorum Dei, dilecto Filio Leonio Abbati Monasterii Beati Petri Lobiensis, ejusque Successoribus regulariter substituendis in perpetuum.

QUOTIES illud à Nobis petitur quod rationi convenire cognoscitur, animo nos decet libenti condescendere, & petentium desideriis congruum impertiri suffragium, ut fidelis devotio celerem sortiatur effectum. Nec enim Deo gratus aliquando famulatus impenditur, si non ex caritatis radice procedens à puritate Religionis fuerit conservatus.

PROINDE dilecte in Domino Fili Leoni Abbas, tuis rationabilibus petitionibus clementer annuimus, & Beati Petri Lobiense Monasterium, cui, Deo Auctore, præesse dignosceris, ad exemplum Prædecessoris nostri felicis memoriæ Joannis Romani Pontificis sub Apostolicæ Sedis protectione suscipimus, & Scripti nostri Auctoritate communimus, statuentes ut quascumque possessiones, quæcumque bona idem Monasterium impræsentiarum justè & legitimè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis præstante Domino poterit adipisci, firma Tibi tuisque Successoribus & illibata permaneant.

OBEUNTE verò Te nunc ejusdem Abbate, nullus ibi per surreptionem vel violentiam substituatur, nisi quem Fratres communi assensu, aut pars sanioris consilii secundùm Regulam B. Benedicti providerint eligendum, & Episcopus Leodiensis eis præfecerit.

QUI Episcopus, & donum Abbatiæ antiquorum Regum & Imperatorum munificentiâ sibi concessum nunquam amittat; undè & Monachis ea quæ nunc tenent vel tenere debent, vel de cætero acquisituri sunt, sine inquietudine conservet.

LIBERTATIS quoque prærogativam à Venerabilibus Fratribus nostris Leodiensibus Episcopis in Leodiensi Ecclesia Prædecessoribus tuis concessam, Tibi tuisque Successoribus confirmamus.

STATIONES etiam publicas à Leodiensi Episcopo in eodem fieri Cœnobio, eundemque Episcopum ibidem aliquando venire, vel aliquod adventu suo gravamen inferre, nisi ab Abbate & Fratribus vocatus fuerit, omninò prohibemus.

JURI quoque Lobiensis Ecclesiæ providentes decernimus, ne Cœnobium aliquod ob conversionis, vel sepulturæ causam absque jam dictæ Ecclesiæ licentia aliquem de familia suscipere præsumat.

SANE pravam illam consuetudinem, quæ sub nomine Personatûs usque ad tempus Prædecessoris nostri bonæ memoriæ Papæ Urbani extraordinariè inoleverat, submovemus.

DEFUNCTO autem Presbitero, qui alicui Altari serviebat, alium idoneum per Te vel Successores tuos Episcopo præsentari præcipimus, qui videlicet & curam Parochiæ, cum assensu vestro, suscipiat, atque de cura plebis Episcopo rationem reddat, Tibique ac tuis Successoribus pro temporalibus ad Monasterium pertinentibus debitam subjectionem exhibeat.

PORRÒ quia idem locus in honore Beati Petri, cujus vices agimus, consecratus, & ipsius pignoribus specialiter habetur insignis: dignum duximus ejusdem atrium, sicut à Sanctis Patribus nostris statutum est, & hactenùs servatum, nullius humani cadaveris sepulturâ deinceps aperiri.

ADVOCATIAM quoque deinceps ipsius Monasterii liberam omninò esse decernimus: ut videlicet nullus ibi Advocatus constituatur, nisi quem Abbas & Fratres ad ipsius loci utilitatem constituerint.

QUI Advocatus, ubi & quando invitatur à Confratribus, sine inquietudine locum supra memoratum tueatur.

DECERNIMUS ergo, ut nulli omninò hominum liceat præfatum Monasterium temerè perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed illibata omnia & integra conserventur, eorum, pro quorum gubernatione & sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura; salvâ Sedis Apostolicæ Auctoritate, & Diœcesanorum Episcoporum canonicâ justitiâ.

SI qua igitur in futurum Ecclesiastica sæcularisve persona hanc nostræ Constitutionis Paginam sciens contra eam venire tentaverit: secundò tertiove monita, si non satisfactione congruâ emendaverit, potestatis, honorisque sui dignitate careat, reamque se Divino judicio existere cognoscat & à Sacratissimo Corpore & Sanguine Dei & Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat.

CUNCTIS autem eidem Cœnobio sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenùs

quatenùs & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Ego Innocentius Catholicæ Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

DATA Parisiis per manum Americi Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Diaconi Cardinalis, & Cancellarii sexto Calendas Maii, Indictione nonâ, Incarnationis Dominicæ, anno millesimo centesimo trigesimo primo, Pontificatûs verò Domini Innocentii secundi Papæ anno secundo. 1131.

CAPUT XLIII.

SAMSON DESPRETZ *Archiepiscopus Remensis Privilegia & Possessiones Canonicorum S. Petri Casleti, in Diœcesi Morinensi, confirmat anno* 1141.

Ex MS. Archivis Cameræ Rationum Insulis.

IN nomine Patris & Filii & Spiritûs Sancti. Ego SAMSON miseratione Divinâ Remorum Archiepiscopus, dilectis in Christo Filiis suis S. Petri Casselensis Ecclesiæ Canonicis eorumque Successoribus in perpetuum.

QUIA Domino largiente Pontificali Cathedræ indigni præsidemus, omnibus in commune fidelibus intra nostræ Diœcesis ambitum consistentibus tantò sollicitè ex debito Curæ Pastoralis providere necesse habemus, quantò de reddenda pro eis ratione ante districtum Judicem nos obligatiores esse cognoscimus.

EAPROPTER petitionibus carissimi Confratris & Coëpiscopi nostri Domini Milonis Morinensis & vestris annuentes, bona vestra quæ Venerabilis Comes Robertus Barbatus sicut ab omni exactione Vobis libera concessit, ita & Nos vobis Metropolitanâ, quâ fungimur, authoritate confirmamus, adjicientes, ut quæcumque legitimè possidetis, seu imposterum possessuri estis, firma & illibata Vobis permaneant. In quibus hæc propriis annotamus vocabulis.

SEX Berquarias terras duarum Præbendarum.

CURTEM de *Fleterne* in Castellatura Furnensi.

TERRAM de *Hotkerka* cum toto servitio, excepto equitatu equitum extra Patriam: & Minister Villæ ministerium suum tantùm à Præposito & Fratribus recipiat, & eis solis de Ministerio respondeat.

CURTEM de *Bissingesela* in Castellatura Bergensi;

DUAS etiam partes decimarum novarum terrarum à tempore Comitatûs prænominati Comitis Roberti cultarum vel colendarum in Castellatura S. Audomarensi, Casselensi, Curtracensi.

CURTEM de *Remeka*; Curtem ad pedem montis Casselensis; quartam partem Allodii Radulfi Canonici, in terris arabilibus, in pratis, in virgultis & molendino; terras in *Stapalis*, in *Hasbroec*; Altare de *Hersinga*, Altare S. Nicolai in Burgo Casselensi cum Hospitali domo sub muro ad orientem posita.

TERRAM in *Osclara*, terram Lamberti Præpositi, in Castellatura Brucburgensi.

CONCEDIMUS insuper vobis Præpositi liberam electionem, & totius simoniacæ pestis inhibemus contagionem. Nullus Parochianum vestrum absque vestra licentia recipere præsumat.

UT autem hujus nostræ Constitutionis Schedula rata & inconvulsa permaneat, imaginis nostræ impressione, & probabilium Personarum intitulatione eam corroborari fecimus.

Signum Josleni Suessionensis Episcopi,
S. Joffredi Catalaunensis Episcopi,
S. Guarini Ambianensis Episcopi,
S. Nicolai Cameracensis Episcopi,
S. Aluisi Atrebatensis Episcopi,
S. Milonis Morinensis Episcopi,
S. Odonis Abbatis S. Remigii,
S. Richardi Mosomensis,
S. Hislini Abbatis S. Theoderici,
S. Albrici, S. Basoli,
S. Nicolai, S. Nicasii,
S. Ursionis Abbatis S. Dionysii,
S. Guilielmi & Hugonis Archidiaconorum,
S. Leonis Decani,
S. Gervasii Cantoris,
S. Henrici, Gregorii & Emonis Presbyterorum,
S. Simonis,
S. Bosonis, Diaconorum.

SI quis vero huic nostræ Constitutioni contraire temptaverit, divinæ ultioni subjaceat, & alienus à Corpore Domini JESU CHRISTI fiat.

ACTUM Remis & recitatum in Generali Synodo anno Incarnati Verbi millesimo centesimo quadragesimo primo, Indictione IV. regnante Ludovico Francorum Rege anno VI. Archiepiscopatûs autem Domini Samsonis anno II. 1141.

Drogo Cancellarius recognovit, scripsit, & subscripsit.

CAPUT

CAPUT XLIV.

INNOCENTIUS II. *Papa donationes Ecclesiæ Cameracensi factas Apostolicâ Authoritate confirmat, anno 1142.*

Ex Archivis Eccl. Camerac.

NNOCENTIUS Episcopus, Servus servorum Dei, Venerabili Fratri Nicolao Cameracensi Episcopo ejusque Successoribus Canonicè substituendis in perpetuum.

PRÆPOSTULATIO voluntatis debet effectu prosequente compleri, ut devotionis sinceritas laudabiliter enitescat, & utilitas postulata vires indubitanter assumat.

EAPROPTER, dilecte in Christo Frater Nicolae Episcope, petitioni tuæ paternâ benignitate gratum impertientes assensum, Tibi tuisque Successoribus in perpetuum confirmamus, quæcumque liberalitate Principum, & oblatione fidelium, in præsentiarum justè & canonicè possides, vel in futurum rationabilibus modis Deo propitio poteris adipisci. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis; videlicet,

JUSTITIAM Civitatis, Monetam, Teloneum, Districtum, molendina de Salis, molendinum ad portam aquarum, cambas, & mansionarios; omnes Pares & Casatos; Castellum cum casulis suis.

EXTRA Civitatem, terras arabiles, prata, piscarias; Puerorum Villam, cum terris sibi appendentibus, cum molendino & vivario; Santollam, cum appenditiis suis; Districtum de Raillencourt & de Bantineiis, Tunium & Dalencourt; Strunium cum terris suis, & cum sylvis, pratis, aquis, molendinis, & cum districtu & vivario de Navia; silvam de Nereio;

SAULSOIT cum terris suis, pratis, aquis, molendinis, & cum duabus partibus decimæ; Novum Castellum cum Justitia, moneta, teloneo, districtu, peagio, furnis, cambis, molendinis, aquis, pratis, silvis & terris arabilibus. ORS cum appenditiis suis & familia RAMERIES: Saulce cum Serires; Wantineies, partem de Combles; Capellam in pago Bracbatensi; Melin cum Ecclesia & Altari, cæterisque appenditiis suis & familia.

IN pago Suessionensi, Tevin cum familia sua. In Pago Boloniensi Villax ceu Vilra, scilicet cum familia; item macellum infra eandem Civitatem Cameracensem.

DECERNIMUS ergò, ut nulli omninò hominum liceat vos deinceps temerè perturbare, aut vestras possessiones auferre, vel ablatas retinere, seu temerariis vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur tam vestris, quàm Clericorum, & pauperum usibus profutura.

SI quæ igitur in futurum Ecclesiastica secularisve persona, hanc nostræ Constitutionis Paginam sciens, contra eam temerè venire tentaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino judicio existere de perpetratâ iniquitate cognoscat, & à Sacratissimo Corpore ac Sanguine Dei & Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat; atque in extremo districtæ ultioni subjaceat.

CUNCTIS autem eidem loco justa servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenùs & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, amen, amen.

Ego Innocentius Catholicæ Ecclesiæ Episcopus.

Ego Conradus Sabiensis Episcopus.

Ego Gregorius Diaconus Cardinalis Sanctorum Sergii & Bacchi.

Ego Guido S. Romanæ Ecclesiæ indignus Sacerdos.

Ego Stephanus Prænestinus Episcopus.

Ego Otto Diaconus Cardinalis S. Georgii ad velum aureum.

Ego Guido Presbyter & Cardinalis Sancti Chrisogoni.

Ego Octavianus Diaconus, Cardinalis Sancti Nicolai in carcere.

Ego Go. Presbyter, Cardinalis S. Cæciliæ.

DATUM Laterani per manum Gerardi S. Romanæ Ecclesiæ Presbyteri Cardinalis ac Biliothecarii, XII. Kal. Januarii, Indictione sextâ, Incarnationis Dominicæ anno M. C. XLII. Pontificatûs verò Domini Innocentii II. Papæ anno decimo tertio, &c. 1142.

CAPUT XLV.

INNOCENTIUS II. *Pontifex, Arnulphum secundum Præpositum Sonnebecanum Ordinis S. Augustini in Diæcesi Morinensi Abbatiali Dignitate exornat, ejusque Monasterii Privilegia confirmat anno 1142.*

NNOCENTIUS Episcopus Servus servorum Dei, Dilectis Filiis, ARNULPHO Sonnebeccensi Abbati, ejusque Fratribus tam præsentibus, quàm futuris substituendis in perpetuum.

APOSTOLICÆ moderaminis clementiæ convenit, Religiosos diligere & eorum loca piâ protexione munire: dignum namque & honestati conveniens esse cognoscitur, ut qui ad Ecclesiarum regimen assumpti sumus, eas à pravorum hominum

num nequitia tueamur, & Apostolicæ Sedis patrocinio foveamus.

Ea propter dilecti in Domino Filii vestris justis postulationibus clementer annuimus, & B. Dei Genitricis semperque Virginis Ecclesiam in qua Divino mancipati estis obsequio sub Beati Petri & nostra protectione suscipimus & præsentis Scripti Privilegio munimus;

Statuentes ut quascumque possessiones, quæcumque bona eadem Ecclesia in præsentiarum justè & canonicè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis Deo propitio poterit adipisci, firma Vobis vestrisque Successoribus & illibata permaneant.

Statuimus etiam ut Ordo Canonicus secundùm Beati Augustini Regulam & Institutionem Fratrum de (1) Aridagamantia perpetuis in temporibus inviolabiliter observetur: prohibemus quoque ut nullus post factam ibidem Professionem absque Abbatis totiusque Congregationis permissione ex eodem Claustro discedere audeat: discedentem verò absque communi litterarum cautione nullus suscipiat.

Obeunte verò Te nunc ejusdem loci Abbate, vel tuorum quolibet Successorum, nullus in qualibet surreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quem Fratres communi vel sanioris partis assensu secundùm Deum provideant eligendum.

Decernimus ergo ut nulli omninò hominum liceat præfatam Ecclesiam temerè perturbare aut ejus possessiones auferre vel ablata retinere, minuere, aut aliquibus vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione vel sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura: salvâ Diœcesani Episcopi Canonicâ Justitiâ.

Si qua igitur in futurum Ecclesiastica secularisve persona hanc nostræ Constitutionis Paginam sciens, contra eam temere venire temptaverit, secundò tertiove commonita, si non satisfactione congruâ emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se Divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à Sacratissimo Corpore & Sanguine Dei & Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco justa servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus & hìc fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Datum Laterani per manum Gerardi S. Romanæ Ecclesiæ Presbiteri Cardinalis & Bibliothecarii, Nonis Decembris, Indictione VI. Incarnationis Dominicæ anno M. C. XLII Pontificatûs verò Dompni Innocentii II. Papæ anno decimo tertio. 1142

(1) Aridagamantia, hodie *Aroasia*, Abbatia Canonicorum Regularium in Arthesia, olim fuit caput famosæ Congregationis, cui etiam suberat Sonnebeca. Vide Diploma Fundationis Aroasiæ supra pag, 167.

Primus Fundator Abbatiæ B. Mariæ de *Sonnebeeck* juxta Ipras, (de qua sup. cap. 13. & 32.) fuit Fulpoldus Castellanus Iprensis, qui tres Canonicos fundavit; dein Theobaldus ejus Filius non modò Fundationem approbavit & confirmavit, sed ad numerum septem Canonicorum ex propriis bonis auxit. Et illius, nempè Theobaldi, Filius Lambertus fuit primus Præpositus Sonnebecanus, donec postea anno Præpositure suæ Sonnebecanæ quarto factus est Episcopus Noviomensis ac Tornacensis. Vivere desiit anno 1123.

CAPUT XLVI.

Godefridus I. *Dux Lotharingiæ eleëmosynam tradit Equitibus Templi Jerosolymitani anno* 1142.

Ex MS. Archivis Ordinis.

Notum sit omnibus Christi, & universæ Sanctæ Ecclesiæ, & meis fidelibus, tam futuris quàm existentibus, quia Ego Godefridus Dei gratiâ Dux Lotharingiæ & Comes Brabantiæ communi consilio & benivolo assensu meorum Baronum, Nobilium, Liberorum, & ceterorum meorum meliorum Hominum, pro dilectione Dei, & in remissionem omnium peccatorum meorum, & ad salutem animæ Patris mei Godefridi, & Matris meæ Idæ, & Fratris mei Comitis Henrici, & omnium Parentum meorum tam Prædecessorum quàm Successorum, Militibus sub obedientia & Christi promerendâ gratiâ Deo in Hierosolymitano Templo nocte ac die, ut decet, militantibus, in Comitatu meo, scilicet in Brabantia, competentem & commodum, hereditarioque jure in sempiterno retinendum attribui relevium: sed sic distinctum & ad evitandas lites determinatum.

Si quis vel aliqua Curiæ meæ plenum debuerit relevium, videlicet de feodo suo recipiendo V. Marcas, antequam eo donetur, vero & fido præfati Templi Militi ut Nuncio duas Marcas largiatur.

Si verò feodum non tantùm, sed minùs, videlicet quatuor vel tres Marcas valuerit, unam Marcam Successor præfato Nuncio, antequam eo donetur, persolverit.

Si autem minùs tribus Marcis, ut infra, valuerit, secundùm ejus valorem, ejus sibi assumat dimidietatem.

Actum est hoc, anno ab Incarnatione Domini M. centesimo XL. II. Papâ Innocentio II. regnante Cunrado, & sub Testimonio Nobilium meorum, 1142

Walteri,
Bertoldi,
Leonis,

Heinrici

Heinrici de Lupum,
Arnoldi de Aske,
Willelmi de Dungelberge, &
Henrici Fratris sui, &
Willelmi de Birbeche, &
Walteri de Crachehem, & cæterorum quàm plurium Baronum meorum.

ORdo Equitum Jerosolymitanorum, qui nunc Melitenses, ab Insula quam ex beneficio Caroli V. Cæsaris incolunt, appellantur, varias habet Præfecturas in Belgio admodum opulentas, quarum hæ sunt præcipuæ.

Chantereine in Gallo-Brabantia prope Geldoniam; cujus appendix est Vaillenpont juxta Nivellam. Varia possidet bona Thenis & in Districtu Lovanii in Castro Cæsaris, Dufflæ prope Liram, &c.

Braeckel, in Majoratu Sylvæducensi, quæ ab anno 1616. occupata fuit à Principe Auriaco: hodieque tamen varia bona habet annexa in Vicó de Rixtel, & veteri Turnhauto in Brabantia, item alia in Comitatu Burgundiæ.

Pieton in Hannonia.

Villers-le-Temple in Condrusio, Leodium inter & Huum.

Slipe in Flandria, Brugas inter & Neoportum.

Castres, in Fandria; illius possessiones sitæ sunt Gandavi, Insulis, Ipris, & Casleti.

Haut-Avesne, prope Atrebatum in Arthesia.

L'Oison, prope Hesdinium in Arthesia.

CAPUT XLVII.

Balduinus dictus Ædificator, Comes Hannoniæ, fundat Abbatiam Viconiensem Ordinis Præmonstratensis haud procul Valencenis anno 1143.

Ex Historia Valencen.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis.

Ego Balduinus Comes Hainoensium, quamvis omnium sub mea potestate degentium utilitati, sicut expedit, providere non sufficio, Christo tamen militantium inopiam defensare, ac relevare cupio &c.

Propterea præsentis Paginæ testimonio tam præsentibus, quàm futuris volo innotescat; quid munificentiæ & largitatis Ecclesiæ & Fratribus de casa Dei super cætera sæpe repetita beneficia contulerunt.

Nimirum plurimam partem Viconiensis sylvæ tenebat de me in feodum * Comitissa Uxor Godefridi de Arescoth, eamdem partem tenebat similiter in feodum à Godefrido & Comitissa Uxore ejus Walterus de Alneto, & Rainerus de * Laspaix; ipsam etiam partem tenebat Almannus de Pons, de Waltero, & Rainero &c. Porrò eo tempore quidam Religiosi Fratres ad prædictam sylvam confluxerunt, & assensu prædicti Almanni eandem sylvam incolere, & habitacula ad Religionem conservandam illic ædificare cœperunt.

*Emissa scilicet.
* l'Espaix.

Igitur quoniam justum erat ut locus ille deinceps à jure & dominio sæculari omnimodis alienaretur; Ego Balduinus Comes Hainoensium magnam partem jam dictæ sylvæ de manu Almanni in manum Walteri & Raineri; de manu verò Walteri & Raineri in manum Comitissæ; & de manu Comitissæ in manum meam redditam tibi, Warine Venerabilis Abbas, tuisque Successoribus in proprium allodium pro salute animæ meæ concessi.

Addidi etiam eidem Ecclesiæ in eadem sylva Curtim, quæ dicitur Susemont, liberam cum tribus carrucis terræ, de feodo Gunteri de Brueil, & Walteri Mustelli, & Servatii de S. Gaugerico, perpetuò jure habendas, & possidendas.

Actum est anno Incarnationis Dominicæ millesimo centesimo quadragesimo tertio. 1143.

S. Balduini Comitis,
S. Godefridi Fratris ejus,
S. Eustachii Nepotis sui,
S. Balderici de Roisin, & Alardi Filii ejus,
S. Sageri de Doneng,
S. Amandi de Doneng,
S. Gerardi de Doneng,
S. Joannis Creton,
S. Ludewici de Frana; & Caroli Fratris ejus,
S. Theodorici de Linge,
S. Arnulfi de Blaton,
S. Gerardi Truie,
S. Joannis Majoris,
S. Walteri Mustelli.

CAPUT XLVIII.

THEODORICUS *Alsatius Comes Flandriæ dotat Abbatiam de* Nonnenbossche *Virginum Ordinis* S. *Benedicti Ipris anno* 1145.

Ex Flandria Sanderi.

N nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti.

EGO THEODERICUS Dei gratiâ Flandrensium Comes instinctu & rogatu Anselmi Dapiferi mei, quatuor jugera terræ, quæ vulgò Mohor Castellani dicitur, ante portam Ecclesiæ Sanctæ Mariæ in Orientali parte Ipræ, sitæ, in loco qui dicitur Rumetre, jacentis, ob remedium animæ meæ & Uxoris meæ SIBILLÆ, & Filii mei BALDUINI, in honore Dei & Sanctæ Mariæ in præfata Ecclesia, Sanctimonialibus Deo & Matri ejus servientibus contradidi, & quicquid juris in terra illa habebam, eisdem reliqui.

UT autem id tam futuris quàm præsentibus notum fieret, prætaxatam terram coram hominibus meis, ab omni exactione liberè possidendam Ecclesiæ Sanctæ Mariæ concessi, & Sigillo meo illud idem confirmavi.

PRÆTEREA sciendum quod sicut Comes Carolus Prædecessor meus terram adjacentem eidem Ecclesiæ, ab omni exactione liberam in eleëmosynam concesserat, itidem Ego concedo & corroboro.

ACTUM est autem hoc anno Dominicæ Incarnationis M. C. XLV. Testibus his 1145.

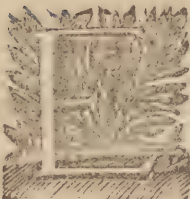
Anselmo Dapifero,
Theovaldo Dapifero,
Waltero Goneta,
Ingelramno de Ipera,
Ogero Notario,
Eustachio Camerario.

VIde plura Diplomata in favorem ejusdem Abbatiæ de *Nonnenbossche* Ipris, edita ab eodem Theodorico, aliisque Principibus, item Episcopis, in Flandria Illustrata Sanderi Tomo I. pag. 375.

CAPUT XLIX.

EUGENIUS III. *Pontifex Episcopatum Tornacensem à Noviomensi separat atque restituit, constituto Episcopo Anselmo, antea Abbate Sancti Vincentii Laudunensis, anno* 1146.

Ex Historia Remensi.

UGENIUS Episcopus Servus Servorum Dei Venerabili Fratri Anselmo Tornacensi Episcopo, nostris manibus consecrato, ejusque Successoribus canonicè substituendis in perpetuum.

Sacro-Sanctæ Romanæ Ecclesiæ cælesti privilegio sibi collato semper licuit, semperque licebit Episcopales Sedes divisas conjungere, &c.

TORNACENSIS Ecclesia ex antiquo Episcopalis Sedes noscitur exstitisse, & Pastorem proprium habuisse: cujus curam & administrationem quamvis Noviomensis Episcopus longo tempore habuerit, non tamen Noviomensi Ecclesiæ subjecta, aut unita fuisse legitur; in qua multitudo hominum succrevit, ut necessariò proprium debeat habere, etiamsi non antiquitus habuisset; & ab uno Pastore propter distantiam eædem Ecclesiæ, sine gravi animarum periculo, regi non possunt.

SANCTORUM Canonum Constitutionibus & Prædecessorum nostrorum felicis recordationis Urbani, Paschalis & Innocentii, qui hoc ipsum deliberaverant, studio incitati, Te Fratrum nostrorum communicato consilio eidem Tornacensi Ecclesiæ, Domino coöperante, Pastorem providimus, & propriis tanquam B. Petri manibus in Episcopum consecravimus, & ad regendum populum illum, Domino auxiliante, transmisimus. Per præsentis itaque Privilegii Paginam legitimum perpetuum statuimus, ut Tornacensis Ecclesia deinceps ab omni Noviomensis Episcopi subjectione libera, proprium semper Episcopum sortiatur.

STATUIMUS etiam, ut quascumque possessiones, quæcumque bona eadem Tornacensis Ecclesia impræsentiarum justè & canonicè possidet, & quæ sibi jure pertinere noscuntur, seu quæ in futurum largitione Regum, vel Principum, oblatione Fidelium, sive aliis justis modis præstante Domino poterit adipisci, firma Tibi tuisque Successoribus, & per Vos eidem Ecclesiæ firma & illibata permaneant.

DECERNIMUS ergo ut nulli hominum liceat præfatam Ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur vestris ac pauperum Christi usibus profutura, salvâ Sedis Apostolicæ Auctoritate.

SI qua igitur in futurum Ecclesiastica, sæcularisve persona hujus nostræ Constitutionis Paginam sciens contra eam temere venire præsumpserit,

sumpserit, secundò, tertiòve commonita, nisi reatum suum congruâ satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se Divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à Sacratissimo Corpore & Sanguine Dei & Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem Ecclesiæ jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus & hîc fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Ego Eugenius Catholicæ Ecclesiæ Episcopus signavi.

Ego Guido Presbyter Cardinalis tituli S. Chrisogoni signavi.

Ego Hubaldus Presbyter Cardinalis tituli S. Praxedis S.

Ego Jordanus Presbyter Cardinalis tituli S. Suzannæ S.

DATUM Viterbii IX. Calend. Augusti, Indictione IX. Incarnationis Dominicæ anno millesimo centesimo quadragesimo sexto, Pontificatûs verò Domini Eugenii III. Papæ anno II. 1146.

CAPUT L.

Idem EUGENIUS III. *Pontifex hortatur anno* 1146 *Episcopos Attrebatensem, ac Morinensem, ut Anselmum novum Episcopum à se constitutum Tornaci, factâ separatione ab Episcopatu Noviomensi, protegant, & Francorum Regi ac Flandriæ Comiti commendent.*

Ex MS. Archivis Eccl. Tornac.

EUGENIUS Episcopus Servus Servorum Dei, Venerabilibus Fratribus *A. Attrebatensi & *M. Morinensi Episcopis salutem.

*Id est Alviso & Miloni.

ET Tua Frater A. Attrebatensis, & multorum aliorum religiosorum & discretorum Virorum suggestione cognovimus, quod si Tornacensis Ecclesia proprium haberet Episcopum, honor Dei ibidem augeretur; & multorum millium animarum, quæ sine Cura Episcopali & proprii Pastoris providentia periclitatur, salus exindè proveniret.

UNDE Nos zelo caritatis & justitiæ succensi & vestrâ, tamquam ipsius Domini Jhesu Christi exhortatione permoti, tantis malis occurrere voluimus, & quod Prædecessor noster felicis memoriæ Innocentius Papa de constituendo ibidem Episcopo incepit, Domino auctore complevimus. Dilectum namque Filium nostrum *A. Abbatem Sancti Vincentii Laudunensis Spiritûs Sancti gratiâ invocatâ, in Tornacensem Episcopum consecravimus. *Anselmum.

ROGAMUS itaque Caritatem vestram & exhortamur in Domino, ut tam apud karissimum Filium nostrum L. Francorum Regem, & Flandrensem Comitem, quàm apud alios quos expedire cognoveritis, pro pace & honesta ipsius Episcopi receptione studiosiùs laboretis, & quieti & tranquillitati ipsius fraternâ caritate providere curetis. Ludovicum VII.

Cætera desunt.

CAPUT LI.

Idem EUGENIUS III. *Pontifex S. Bernardo Abbati Claræ-Vallensi significat se ad ejus instantiam novum dedisse Tornacensibus Episcopum circa annum* 1146.

Ex iisdem Archivis.

EUGENIUS Episcopus Servus Servorum Dei, karissimo in Christo Filio Bernardo Claræ-Vallensi Abbati, salutem.

CARITATIS zelo succensi, & vestrâ præcipuè, multorumque aliorum religiosorum & discretorum Virorum exhortatione permoti: quod Prædecessor noster felicis memoriæ Papa Innocentius de constituendo in Tornacensi Ecclesia Episcopo inceperat, Domino auctore complevimus, atque dilectum Filium nostrum Anselmum Abbatem Sancti Vincentii Laudunensis, Spiritûs Sancti gratiâ invocatâ, ibidem in Episcopum consecravimus.

CARITATEM itaque vestram, de qua multùm in Domino confidimus, commonemus, quatinus tam apud karissimum Filium nostrum Ludovicum Francorum Regem quàm apud alios quos expedire cognoveritis, pro pace ipsius laborare studeatis; atque vestræ bonitatis consilio & auxilio secundùm Dominum juves & manuteneas: ne cujuslibet prava suggestio cor Christianissimi Regis super hoc valeat depravare.

Nos autem in hoc facto nullam ipsius Regis diminutionem intendimus: immo ad honorem Dei & Regni sui incrementum in causam istam processisse Nos credimus.

Desunt aliqua.

Domnus Johannes Mabillon in Præfatione novæ editionis Operum Sancti Bernardi n. 19. differens de Epistolis S. Bernardi quæ adhuc desiderantur, sic ait: *Item altera ad eundem Eugenium pro Ecclesia Tornacensi, ex Herimanno Monacho Tornacensi n. 115, Spicileg. tom. 12. pag. 483. Item Apostolica Epistola præfati Eugenii Papa in eandem rem. Nos unam saltem illarum Epistolarum hic exhibemus.*

CAPUT LII.

Aliæ LITTERÆ *duorum Cardinalium ejusdem argumenti, anno* 1146.

Ex iisdem MS.

YACINTUS & OTTO Dei gratiâ Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Diaconi Cardinales, dilecto Fratri & Amico karissimo Desiderio Præposito de Insula, salutem & intimæ dilectionis affectum.

QUOD apud Nos nuperrimè gestum est, & à Domino Papa & à Romana Ecclesia petitioni Noviomensium responsum fuit, Tibi tanquam Nobili Viro & Tornacensis Ecclesiæ præcipuo membro, & nostro præcordiali Amico notificare congruum putavimus: postulante latore præsentium Nuntio Tornacensis Ecclesiæ, ut super hoc eidem Ecclesiæ aliquid scriberemus.

VENERUNT utique Noviomenses missi ab Ecclesia sua ad Dominum Papam & ad Romanam Ecclesiam, proponentes disjunctionem illam Episcopatuum, quam Dominus Papa Eugenius fecit, injustè factam, & esse contra tenorem Privilegiorum Romanæ Ecclesiæ, Ecclesiâ suâ non citatâ neque super hoc interpellatâ.

PROPOSUERUNT etiam, in discessu Episcopi nuper defuncti, Noviomensem Ecclesiam ad Tornacum Nuntios transmisisse, jus antiquum sibi restitui postulasse; & nisi hoc fieret, Electionem ex parte Domini Papæ & Romanæ Ecclesiæ fieri prohibuisse, & super hoc ad Audientiam Romanæ Ecclesiæ appellasse.

AD quod Dominus Papa post frequentem ipsorum Noviomensium postulationem & ipsius & Fratrum suorum non minimam deliberationem, licet diversi varia sentirent, respondit, se appellationem illam non recipere; quia contra Statuta Romanorum Pontificum appellatio fieri non debet, nisi fortè ad Romanum Pontificem, ut fieri liceat, supplicatione præmissâ: & non obstante appellatione ullâ, Tornacensem Ecclesiam libertate electionis à Romana Ecclesia sibi concessâ debere gaudere pronuntiavit.

HÆC tibi, ut supra diximus, tanquam karissimo Amico significavimus. Electo autem Ecclesiæ Tornacensis non scribentes, ne notâ adulationis, à qua Nos alienos esse desideramus, affici videremur. Norunt utique Noviomenses adversarii Tornacensis Ecclesiæ, licet Amici nostri sint & multùm accepti: quod in hoc facto eis plurimùm fuimus aversi. Vale.

CAPUT LIII.

EUGENIUS III. *Pontifex scribit ad Clerum & Populum Tornacensem anno* 1146. *iisque novum Episcopum Anselmum à se consecratum mittit.*

Ex iisdem MS.

EUGENIUS Episcopus Servus Servorum Dei, dilectissimis Filiis Clero & Populo Tornacensi, salutem & Apostolicam benedictionem.

TORNACENSIS Ecclesia in proprii Pastoris absentia à longis retrò temporibus plurimùm laboravit, & sicut multorum religiosorum & discretorum Virorum attestatione cognovimus, tam animarum quàm corporum damna plurima & gravia detrimenta sustinuit. Audivimus enim multa millia hominum in eodem Episcopatu, qui Episcopum numquam viderunt, sed quasi Episcopum non habentes, absque ulla Sacri Chrismatis Unctione, quam fideles contra diaboli insidias pugnaturi per manus Episcoporum suscipiunt, de præsenti sæculo migraverunt.

UNDE Nos officii nostri debito, & multorum Religiosorum de partibus vestris crebris exhortationibus provocati, & caritatis zelo succensi, tantis malis occurrere Domino authore decrevimus, atque Fratrum nostrorum communicato consilio, dilectum Filium nostrum Anselmum Abbatem S. Vincentii Laudunensis, Spiritûs Sancti gratiâ invocatâ, vobis in Episcopum consecravimus.

EUNDEM itaque cum gratia Sedis Apostolicæ & Litterarum nostrarum prosecutione ad vos remittentes, per Apostolica Scripta universitatem vestram rogamus, monemus, atque præcipimus, quatenus ipsum reverenter suscipiatis, diligatis & honoretis, eique tamquam proprio Pastori & animarum vestrarum Episcopo obedientiam ac reverentiam humiliter exhibeatis.

Nos autem illos, qui occasione Episcopatûs Tornacensis Fratri nostro Simoni Noviomensi Episcopo sacramento vel fidelitate seu obedientiâ astricti sunt, ab eadem fidelitate & juramento vel obedientia, Apostolicâ Auctoritate absolvimus, & ut præfato Fratri nostro Anselmo

Episcopo eâdem fidelitate & obedientiâ teneantur, præcipimus.

Si quis autem ei rebellis & inobediens esse præsumpserit, sententiam quam idem Frater noster Episcopus in eum canonicè promulgaverit, Nos authore Domino ratam habebimus.

Data trans Tiberim Idibus Martii.

CAPUT LIV.

Idem Papa scribit eâdem de re ad Ludovicum Franciæ Regem anno 1146.

Ex iisdem MS.

EUGENIUS Episcopus Servus Servorum Dei, carissimo in Christo Filio LUDOVICO Illustri Francorum Regi, salutem & Apostolicam benedictionem.

OPORTET Nos pro his qui nostro regimini disponente Domino commissi sunt solicitos esse, & de ipsorum salute tamquam de nostra propria cogitare: in extremo namque examine, si circa ipsorum salutem negligentes fuerimus, reddituri sumus pro ipsis Domino rationem.

TORNACENSIS Ecclesia, sicut Te ignorare non credimus, à longis retrò temporibus proprio Pastore caruisse dignoscitur; unde, sicut multorum religiosorum & discretorum Virorum veridicâ relatione cognovimus, præter alia detrimenta multa millia hominum absque ulla Sacri Chrismatis Unctione, quam fideles contra diaboli insidias pugnaturi per manus Episcoporum suscipiunt, de præsenti sæculo migraverunt, & tam his quàm aliis diversis modis, tam animarum, quàm corporum, in eodem Episcopatu propter proprii Pastoris absentiam damna plurima provenerunt. Ideoque & Nobis & ipsis providere volentes, tantis malis occurrere, Domino authore, decrevimus, atque dilectum Filium nostrum Anselmum S. Vincentii Laudunensis Abbatem, Spiritûs Sancti gratiâ invocatâ, in Tornacensem Episcopum consecravimus: quod ad magnum Regni tui à Deo commissi, & Coronæ tuæ incrementum credimus proventurum.

MONEMUS itaque Nobilitatem tuam, & exhortamur in Domino, ut nullius prava suggestio cor tuum super hoc moveat, sed quod pro tanta necessitate, & tot millium hominum salute, factum est, hilari vultu, & læto animo suscipias, & eundem Episcopum pro B. Petri & nostra reverentia, Magnitudinis tuæ consilio & auxilio juvare & manutenere studeas: quidquid enim honoris & beneficii à tua liberalitate sibi exhibitum fuerit, Nobis ascribimus.

Data trans Tiberim Idibus Martii.

CAPUT LV.

Idem Pontifex anno 1150. recenset Possessiones Abbatiæ Lobiensis Ordinis S. Benedicti in Diœcesi Leodiensi, ejusque privilegia confirmat & ampliat.

Ex MS. Capituli B. Mariæ Namurc.

EUGENIUS Episcopus Servus servorum Dei dilectis Filiis Franconi Abbati Lobiensis Monasterii ejusque Fratribus tam præsentibus quàm futuris Regularem vitam professis in perpetuum. Amen.

COMMISSA Nobis Apostolicæ Sedis hortatur Authoritas ut locis & personis ipsius auxilium devotione debitâ implorantibus, tuitionis præsidium impendere debeamus; quia sicut injusta poscentibus nullus est tribuendus effectus, ita legitima & justa postulantium non est differenda petitio, præsertim eorum qui cum honestate vitæ & laudabili morum compositione gaudent Omnipotenti Domino deservire.

EAPROPTER dilecti in Domino Filii vestris justis postulationibus clementer annuimus, & præfatum Monasterium, in quo Divino mancipati estis obsequio, ad exemplar Prædecessoris nostri felicis memoriæ PP. Innocentii sub Beati Petri & nostra protectione suscipimus & præsentis Scripti Privilegio communimus.

STATUENTES ut quascumque possessiones, quæcumque bona idem Monasterium in præsentiarum justè & canonicè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum vel Principum, collatione fidelium, seu aliis justis modis prosperante Domino poterit adipisci, firma Vobis & illibata permaneant, in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis.

IN Leodiensi Episcopatu Villam de *Bermerys* cum Altari, Villam de *Erebeneis* cum Altari, dimidiam quoque partem Villæ de *Mathenoule*, Villam de *Tiguillers* cum Altari, *Battiniacas* & partem *Alzoniæ*, Villam de *Castillon* cum Altari, & Capellam de *Mertinis*. Villam de *Feratis* cum Altari, & Capellam de *Viscort*, Altare de *Hantis*, Villam de *Radionatis* cum Altari, Villam

lam de *Gillier* cum Altari, Villam de *Giniaco* cum Altari.

In Cameracensi Episcopatu Altare de *Blarignies*, Villam de *Huoi* cum Altari & appendiciis suis, Villam de *Piscant* cum Altari, dimidiam partem *Perrone*, Altare de *Hyon*, Altare de *Meum*, & Capellam de *Cipli*, Villam de *Brania* cum Altari, Villam Monasterii cum Ecclesia & omnibus ad eam pertinentibns, Villam de *Herstruz* cum duobus manipulis, dimidiam partem decimæ de *Albys*, Villam de *Sanctis* cum Altari, Villam de *Vergenoul* cum Altari, *Geroldengias* cum Altari, *Singulfi* Villam cum Altari, Villam de *Tisenghien*, & Altare de *Mortezele*, Altare de *Cotegna* cum omnibus appendiciis suis, Villam quoque de *Lerna*.

Item in Cameracensi Episcopatu Ecclesiam de *Anton* cum omnibus appendiciis suis, Villam de *Lob*, cum Ecclesia Beati Ursmari & omnibus ad eam pertinentibus; in quibus Ecclesiis, videlicet de *Anton* & B. Ursmari, sicut dominium omnium Præbendarum, Decaniæ, Custodiæ & Scholæ ad Abbatem pertinere dignoscitur, sic & possessionum omnium tam in Parochiis, quàm in rebus aliis ad easdem Præbendas pertinentium dispositionem Abbatis seu Monachorum ordinationi in perpetuum subjacere, sicut ab antiquo institutum & hactenus servatum est, confirmamus. Apostolicâ quoque Authoritate decimas omnes indominicatas totius Abbatiæ tam de Ecclesiis Beneficiatis quàm & vestro victui deputatis, sicut Imperiali Vobis munificentiâ collatum est, confirmamus.

In Tornacensi Episcopatu Altare de *Arcella*, & duos manipulos de *Tyrroda*, Altare de *Ham* cum pertinentiis suis.

In Noviomensi Episcopatu duos manipulos de *Calio*, & in Laudunensi Episcopatù Villam de *Ercleáro* cum Altari & appendiciis suis.

Sane pravam illorum consuetudinem, quæ sub nomine Personatûs usque ad tempus Prædecessoris nostri bonæ memoriæ PP. Urbani extraordinariè inoleverat, submovemus. Defuncto autem Presbytero qui alicui Altario serviebat, alium idoneum per manum Abbatis Episcopo præsentari præcipimus, qui videlicet & curam Parochiæ ab eo cum assensu vestro suscipiat, & de cura plebis Episcopo rationem reddat, & de temporalibus ad Monasterium pertinentibus Vobis debitam subjectionem exhibeat.

Sancimus insuper, ut in omnibus Parochiis vestris nullus Ecclesiam vel Monasterium sine vestro assensu ædificare, vel ædificatum tenere præsumat. Porrò quia idem locus in honore S. Petri cujus vices agimus consecratus, & ipsius pignoribus specialiter habetur insignis, dignum duximus ejusdem atrium sicut à Sanctis Patribus nostris statutum est & hactenus servatum, nullius humani cadaveris sepulturâ deinceps aperiri. Cum autem ejusdem loci Rectores in initio fuisse constet Episcopos, partim prædicandi gratiâ, partim quia Regali munificentiâ nobiliter constructus, Apostolicâ Auctoritate nobiliùs provectus est; instar Prædecessorum nostrorum, libertate præfato Monasterio rationabiliter concessâ, & Nos confirmamus; videlicet, ut Abbates annulo aureo ubique & Sandaliis & Chirotecis & Tunicâ Subdiaconali in Celebratione Missæ utantur;

Indumenta quoque Sacerdotalia & Ornamenta Altaris benedicant; potestatem & ligandi & solvendi habeant per eundem Beatum Petrum cui & claves cœlorum Christus credidit & potestatem ligandi & solvendi per ipsum Nobis tribuit.

Et quia Religiosorum Virorum est in Ecclesiis sibi commissis Religionem statuere & Statuta attentâ diligentiâ conservare; præcipimus, ut in Ecclesia Beati Ursmari decedentibus Clericis Religiosi Monachi substituantur. Obeunte verò ejusdem loci Abbate, nullus ibi per subreptionem vel violentiam substituatur, nisi quem Fratres communi assensu aut pars sanioris consilii secundùm Beati Benedicti Regulam providerint eligendum, & Episcopus Leodiensis eis præfecerit.

Qui Episcopus donum Abbatiæ antiquorum Regum & Imperatorum munificentiâ sibi concessum nunquam amittat, undè & Monachis ea quæ nunc tenent vel tenere debent, vel de cætero acquisituri sunt, sine inquietudine conservet. Stationes autem publicas ab Episcopis tam Leodiensium quàm Cameracensium in eodem fieri Cœnobio, & eosdem ibidem venire vel aliquod adventu suo gravamen inferre, nisi ab Abbate vel Fratribus vocati fuerint, omninò prohibemus.

Juri quoque Lobiensis Ecclesiæ consulentes, decernimus, ne Cœnobium aliquod ob conversionis vel sepulturæ causam absque jam dictæ Ecclesiæ licentia aliquem de ejus familia suscipere præsumat. Advocatiam quoque ipsius Monasterii liberam omninò esse decernimus, ut ...... nullus ibi Advocatus constituatur, nisi quem Abbas & Fratres ad ipsius loci utilitatem constituerint; qui Advocatus ubi & quando invitatur, cum Fratribus sine inquietudine locum supramemoratum tueatur.

Decernimus ergo ut nulli omninò hominum liceat præfatum Monasterium temerè perturbare, aut ejus possessiones aufferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare: sed illibata omnia & integra conserventur, eorum, pro quorum gubernatione & sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salvâ Sedis Apostolicæ Authoritate & Diœcesanorum Episcoporum Canonicâ Justitiâ.

Si qua igitur in futurum Ecclesiastica secularisve persona hanc nostræ Constitutionis Paginam sciens contra eam venire tentaverit, secundò tertiòve commonita, si non satisfactione congruâ emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se Divino judicio existere cognoscat, & à Sancto Corpore & Sanguine Dei & Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat.

Cunctis autem eidem Cœnobio sua Jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenùs

quatenùs & hìc fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, amen, amen.

Ego Eugenius Catholicæ Ecclesiæ Episcopus.
Ego Hubaldus Presbiter Cardinalis Ecclesiæ Sanctæ Praxedis.
Ego Imarus Tusculanensis Episcopus.
Ego Nicholaus Albanensis Episcopus.
Ego Oddo Diaconus Cardinalis S. Georgii ad Velum aureum.
Ego Johannes Paparo, Diaconus Cardinalis Sancti Adriani.
Ego Guido Cardinalis Diaconus S. Mariæ in Porticu.
Ego Johannes Diaconus Cardinalis Sanctorum Sergii & Bachi.

Datæ Terentinii per manum Mariniani Sanctæ Rom. Ecclesiæ Scriptoris, IV Nonas Decembris, Indictione XIV. Incarnationis Dominicæ anno millesimo centesimo quinquagesimo, 1150. Pontificatûs verò Domini Eugenii III. PP. anno sexto.

CAPUT LVI.

NICOLAUS *Episcopus Cameracensis donat Abbatiæ Camberonensi, Religiosorum Cistercienstum apud Athum in Hannonia, Altare de Cambron, anno* 1152.

Ex Archivis Abbatiæ.

NICOLAUS Cameracensis Ecclesiæ Minister humilis, tam futuris quàm præsentibus in perpetuum.

PAUPERUM Christi necessitates & inopias velle cognoscere, & eis curam adhibere, pia & honesta voluntas est. Res Fratrum de *Camberon* nimis tenues, & ad Divinam servitutem, cui se devoverunt, liberiùs exequendam, minùs esse sufficientes perspeximus. Quas augere & ampliare pro posse nostro studuimus: non diffidentes, quin eorum piis orationibus & continuis suffragiis pondus impositi nobis oneris possit ex parte relevari & exonerari.

LONGO etenim labore, & frequenti precum instantiâ apud Ecclesiam Sonnegiensem obtinuimus, quod Altare de *Camberon*, & Allodium, & universa quæ in eadem Villa habebant Canonici præfatæ Ecclesiæ (præter servos & ancillas) libera tradiderunt Ecclesiæ de *Camberon* ad usus Fratrum ibidem Deo sub Regula B. Benedicti devotè famulantium.

ORDINATUM verò & statutum est inter eos, quod Ecclesia de *Camberon* solvet Ecclesiæ Sonnegiensi, intra primos quatuor dies Nativitatis Dominicæ, sexaginta solidos Valencenensis monetæ, quoadusque sub justa æstimatione bonorum ac fidelium Virorum, & ad voluntatem Canonicorum Sonnegiensium digna & benè valens recompensatio LX. solidorum eisdem fiat. Jura verò Episcopalia, si qua solvenda sunt, Ecclesia de Camberon persolvet.

QUIA verò hæc in nostra præsentia celebrata sunt, Auctoritate nostrâ ea munimus, & Scripto corroboramus, prohibentes sub anathemate, ne quis infringere præsumat.

Signum Joannis & Alardi,
Everardi,
Radulphi, Archidiaconorum.
S. Galteri,
S. Joannis,
S. Herlebaldi, Sacerdotum.
S. Gilleri,
S. Bartholomæi,
S. Galteri, Diaconorum.
S. Hugonis,
S. Joannis,
S. Helbodonis, Subdiaconorum.
S. Parvini,
S. Galteri,
S. Adæ,
S. Fulconis,
S. Henrici, Abbatum.

DATUM anno Domini millesimo centesimo 1152. quinquagesimo secundo, Episcopatûs autem Domini Nicolai sexto decimo.

CAPUT LVII.

Idem NICOLAUS *Episcopus benefacit eidem Abbatiæ anno* 1153.

Ex iisdem Archivis.

EGO NICOLAUS Dei gratiâ Cameracensis Episcopus, tam futuris quàm præsentibus in perpetuum.

INCUMBIT officio sedulitatis nostræ, secundùm tenorem cujusque Ordinis singulis subvenire. Fratres de Camberon, quos in Ordine Cisterciensi Deo devotè credimus famulari, Altare de Camberon (in cujus procinctu Ecclesia eorum fundata erat) per manum nostram & auxilium, legitimâ donatione acquisiverunt.

SED quoniam non congruit Ordini eorum, ut animarum sæcularium curis implicentur, Personatum ejusdem Altaris in manu nostra retinemus. Eâ videlicet ratione, ut Sacerdos Parochialis, de labore rusticorum & nutrimentis decimas

decimas accipiat, oblationes quoque, ceteraque quæ sunt jura Parochialia.

FRATRES autem prædicti eidem Sacerdoti unum modium siliginis & unum sextarium pisarum, ad mensuram Villæ, annuo censu persolvent: & de Sonegiis, & jure Synodali liberum facient. Unde & dotes Altaris liberè possidebunt, & ab omni decimatione tam laborum quàm jumentorum suorum liberi erunt.

QUÒD si de terra ejusdem Territorii aliquid deinceps acquisierint, quod in præsenti ad eos non pertineat, aut decimas solvant, aut censu congruo Sacerdoti satisfaciant. Si autem ad hoc res devenerit, ut non sit necesse jure Parochiali ad Altare prædictum deserviri, ab omni jure præfato iidem Fratres liberi erunt.

AD hoc ergo Statutum perenniter roborandum, totius Synodi Cameracensis affuit Testimonium.

Signum mei ipsius,
S. Theodorici Præpositi,
S. Joannis,
Alardi,
Raolfi,
Everardi, Archidiaconorum.
S. Hugonis,
Arnoldi, Diaconorum.
S. Gualteri Cantoris,
S. Eustachii,
S Joannis,
Erlobaldi,
Guarini Presbyterorum.
S. Magistri Guillelmi,
Olrici,
Gualteri Diaconorum.
S. Pipini,
Anselmi,
Magistri Herevardi, Subdiaconorum.
Signum Gossuini Aquiciniensis,
Gualteri de S. Authberto,
Egerici de S. Gilleno,
Rucuardi de Valcello,
Nicolai de S. Foillano Abbatum.

ACTUM anno Verbi Incarnati M. C. LIII. 1153
Ego Eustachius Cancellarius subscripsi & recognovi.

CAPUT LVIII.

ADRIANUS IV. *Pontifex Ecclesiam de Namesche prope Namurcum, quæ olim fuerat Collegium sex Canonicorum, mutat in Prioratum Monachorum Ordinis Cluniacensis circa annum* 1152; *qui Prioratus dein suppressus atque unitus fuit Episcopatui Namurcensi.*

Ex MS. Archivis Pastor de Namesche

ADRIANUS Episcopus Servus servorum Dei, Speciali Filiæ Cluniacensi Ecclesiæ, & omnibus ad eam pertinentibus, salutem & Apostolicam benedictionem.

CANONICA Sanctorum Patrum Instituta sectantes, ad hæc Apostolico informati exemplo vigil & specialis omnium Ecclesiarum sollicitudo Nobis incumbit, ut quotiens illud à Nobis petitur, quod Religioni & honestati conveniens dinoscitur, animo libenti petentium desideriis congruum impertiamur suffragium.

SICUT attestatione Venerabilis Fratris nostri Hugonis Abbatis Cluniacensis, & aliorum Religiosorum, ad Nos perlatum est, quidam liber homo Franco nomine, cum Uxore sua Hersende olim in prædio suo, quod situm est in Episcopatu Leodiensi, in loco qui (1) *Namech* dicitur, Ecclesiam in honore Beati Stephani Protho-martyris ædificavit: ubi tertiam partem ipsius allodii in agris, silvis, pratis & aquis, totam etiam decimam, quæ sui juris erat, cum parte familiæ, firmâ & legitimâ donatione contradidit: sex Clericos Domino ibi perpetuò servituros instituit.

PROCEDENTE tempore inter Nobiles loci homines & Ecclesiam Cluniacensem ista convenit de dimutatione, ut si quando Clerici ex ac vita decederent, Monachi Cluniacenses loco eorum succederent.

ITA sanè ut jam de cætero irritæ essent, à Laïcali manu olim factæ Præbendarum largitiones, nihilque consueti juris sibi retinerent prædicti Franconis Successores, nisi quod sub Advocatorum potestate & nomine res tuerentur Ecclesiæ.

Nos igitur qui meliorandis rebus Ecclesiasticis invigilare debemus, factam meliorationem religiosæ dimutationis approbantes, & Monachorum quieti inposterum providere volentes, quidquid usque in præsens, in prædiis vel quibuslibet possessionibus fidelium largitione eidem loco de *Nameche* conlatum est, Apostolicâ Authoritate confirmamus.

NULLUS ex Advocatis in rebus à familia Ecclesiæ aliquam agat exactionem. Si unquam necessariò ad determinandas causas potestas Advocatorum evocata venerit, si exindè mundanæ institutionis censura provenerit, Ecclesia duas, Advocati tertiam accipient portionem.

PRÆTER hæc concedimus eisdem Fratribus licentiam, in perturbantes & vastantes bona Ecclesiæ excomunicationis proferendi sententiam.

SI quis autem contra hujus nostræ Confirmationis Paginam sciens temerè venire temptaverit, secundò tertiòve commonitus, si non reatum suum congruâ satisfactione correxerit, potestatis honorisque dignitate careat, & à Sacratissimo

cratissimo Corpore ac Sanguine Dei & Domini nostri Jesu Christi alienus fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat......

DATUM .... II. Julii.

(1) NAMESCHE Vicus in Comitatu ac Diœcesi Namurcensi, situs est ad ripam Mosæ inter Namurcum & Huum. Fuit hîc olim Prioratus Ordinis Cluniacensis, uti memoratur in hoc Diplomate, quod communicavit Eruditissimus Dominus *Hubertus de Monceau*, Walcuriensis, S. T. L. primò Pastor in Namesche, ac modo Plebanus Ecclesiæ S. Joannis Evangelistæ Namurci.

Postmodum traditus fuit idem Prioratus Canonicis, Ordinis Vallis Scholarium sub Regula S. Augustini: ac tandem per bella destructus, & unicum habens Priorem sine Conventu & Monachis, anno 1560. suppressus, extinctus atque unitus fuit Mensæ Episcopali Namurcensi, per Bullam supra editam pag. 1085. & 1087.

Visus fuit olim in eodem Prioratu tumulus Sibillæ de Lusignan, Sororis Balduini IV. Regis Jerosolymitani, quæ primis nuptiis Maritum habuit Guilielmum Comitem Montis-ferrati, atque ex eo suscepit Filium Balduinum V. ultimum Jerosolymorum Regem, quem Saladinus Babyloniæ Rex anno 1187. è Regia sede expulit.

Eadem Sibilla dein inivit secundas nuptias cum Guidone de Lusignan, qui Regnum Jerosolymitanum tempore infirmitatis Balduini IV. & V. Regum administravit. Tandem vitâ functa in Prioratu de Namesche sepulta fuit cum hoc Epitaphio.

Ici gist li drocte Iretaine: Castelene de Sanson, qui fut de linage li Roy de Jerusalem: pols por l'âsme, que Deus consolé.

Drocte Iretaine, significat *droite Heritiere*: *pols* id est *priez*. *Sanson* Castrum ad ripam Mosæ.

Hæc tumba oblonga atque angusta exhibebat Mulierem in capite coronam gestantem, manibus junctis, bursâ lateri appendente, & cane ad pedes collocato. Remansit in Sacello Prioratûs usque ad annum 1690, quo locus ille ob vetustatem collapsus, funditus fuit dirutus, eademque tumba cum ossibus translata ad Ecclesiam Parochialem decentiùs ibidem fuit collocata.

Hæc ex Archivis Pastoratûs de Namesche.

CAPUT LIX.

BALDUINUS *cognomento* ÆDIFICATOR, *Comes Hannoniæ, approbat anno* 1156. *fundationem Abbatiæ Camberonensis, Religiosorum Cisterciensium, factam à Viro Nobili Anselmo de Perona.*

Ex Historia Cambronensi.

BALDUINUS per dispositionem Dei Comes Hainacensis, tam præsentibus quàm futuris in perpetuum.

CONTIGIT sæpe, ea quæ Ecclesiis collata sunt, vel oblivione deleri, vel malevolentiâ destrui. Quapropter futurorum notitiæ commendamus, quod ANSELMUS DE PERONA Nobilis Clericus, quidquid Allodii habebat in Camberon vel juris, pro amore Dei & vitæ æternæ, Deo & Bernardo Abbati Clarævallensi legitimè donavit.

QUOD cum Diabolus totius boni invidus impedire vellet, inflammavit quosdam, quorum instinctu Ægidius, in tantum inquietavit, totque molestiis affecit tam prædictum *Anselmum*, quàm Fratres quos idem Abbas Clarævallensis illuc transmiserat, ut quadam die post multas querimonias, in præsentia mea, & multorum Virorum Nobilium, & Episcopi Cameracensis, *Nicolai* scilicet, & Clericorum suorum, tali tandem fine controversia terminata est.

STATUTUM est itaque ut *Ægidius* prædictus molendinum unum, quod de prædicto Allodio erat, hospites quoque & curtilia omnia reddititualia in vita sua possideret...

NOLUMUS etiam futurorum præterire notitiam, quod Gontherus de Soignies, Alardus de Cortacene, Ogerus de Merbais, & Uxor ejus, quidquid possidebant in Territorio de *Lumbisiola*, in terris, sylvis, aquis, Ecclesiæ S. Foillani legitimè donaverunt. Quæ cum Ecclesia Sancti Foillani per aliquot annos quietè possedisset, prædictis Fratribus de Camberon communi assensu vendidit.

ADDIMUS etiam, quod Radiulphus Miles de Lens & Joannes Frater ejus, Radulphus de Soignies & Frater ejus, & Libertus Sororius eorum cum Uxore sua Havilde, quidquid in eodem Territorio de *Lumbisiola*, videlicet in terris, sylvis, aquis & pascuis possederant, eisdem Fratribus, de Camberon videlicet, legitimâ donatione contulerunt.

NOLUMUS etiam præterire, quod Elisabeth de Stenquerca fidelis Vidua, quæ in Foresto (quod dicitur *Geterlan*) dimidiam partem hæreditario jure possidebat, per assensum Filii sui, tertiam partem suæ partis, in liberum Allodium pro anima sua & Parentum suorum, Fratribus eisdem legitimè donavit.....

IPSE *Ægidius* post aliquot annos quam Miles factus esset, cum ætate voluntatem mutasset, sicut Dominus ordinavit, Molendinum prædictum cum omnibus curtilibus jam designatis *Fastrado* supra dictorum Fratrum Abbati, & Ecclesiæ de Camberon (quam in Ordine Cisterciensi honestè conversari videbat) per manum meam, in testimonio Virorum Nobilium, quorum nomina supponemus, integrè & absolutè restituit: & firmâ pace jure perpetuo ex tunc & semper habenda concessit. Servatâ nihilominus & renovatâ pactione priori, eorum videlicet quæ Fratribus & Ecclesiæ prædictæ post decessum suum concesserat possidenda.

UT ergo hoc, quod tam legitimè factum est, inconcussum & inviolatum perseveret, Sigilli mei impressione signare curavi, & Testium subscriptione roborare.

S. Eustachii de Ruez.
S. Nicolai de Rumegni.
S. Theoderici de Linea.

 S. Ludovici

S. Ludovici de Fraxina.
S. Karoli Fratris ejus.
S. Sigeri de Aenghien.
S. Joannis de Crucibus.

ACTUM anno ab Incarnatione Domini millesimo centesimo quinquagesimo sexto. 1156.

CAPUT LX.

ALEXANDER III. *Pontifex declarat anno* 1159. SAMSONI *Archiepiscopo Remensi, se nolle ut Ecclesia Boloniensis à Morinensi separetur, propriumque Episcopum accipiat.*

Ex Historia Remensi P. Marlot.

LEXANDER Episcopus Servus servorum Dei, Venerabili Fratri Samsoni Remensi Archiepiscopo, salutem & Apostolicam benedictionem.

DILECTI Filii nostri M. Morinensis quondam Electus & Canonici ejusdem Ecclesiæ multis laboribus fatigati ad nostram præsentiam accesserunt, asserentes, se pro eo quod Bononienses Ecclesiam illi Episcopatui quondam subtrahere conabantur, multas expensas, & multa gravamina tolerasse.

CUM enim à Canonicis præfatæ Morinensis Ecclesiæ canonicè fuisset electus, & sicut ex confessione tum diversæ partis accepimus, nihil ei prorsùs objiceretur, quod ipsius electionem deberet aliquatenus impedire, & Tu ei juxta petitionem Ecclesiæ suæ, cum jam de mandato tuo rasus esset & tonsuratus, manum velles consecrationis imponere, Canonici Remensis Ecclesiæ Tibi & præfato Electo proposuerunt, quod Baldus & E...... Frater ejus, Bononiensis Ecclesiæ Canonici in vocem appellationis jam antea prorupissent, ne ei manum imponeres, nisi prædictæ Bononiensi Ecclesiæ abrenuntiaret, ex parte Apostolica prohibentes.

Tu verò, sicut devotus Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Filius, & qui semper consuevisti eandem Matrem tuam Romanam Ecclesiam, sicut Vir Religiosus & Catholicus in omnibus & per omnia honorare, eum propter factæ appellationis obstaculum consecrare minimè voluisti.

CUM autem adversarii ejusdem Electi, qui ad substractionem Bononiensis Ecclesiæ, & ut in ea ordinaretur Episcopus propensiùs intendebant, & Clerici ipsius Electi, quos ad præsentiam nostram ipse præmiserat, in nostro fuissent auditorio constituti, adversario illo à causa deficiente, præfatam Bononiensem Ecclesiam in eo statu, in quo ad hæc usque tempora fuerat, de communi Fratrum consilio decrevimus permanere.

VIDENTES igitur prædictam Morinensem Ecclesiam, & ipsum Electum veniendo ad Nos multipliciter laborasse, & cognoscentes, nihil esse, quod ejus electioni de Sacrorum Canonum deberet institutionibus obviare, noluimus eos relinquere desolatos, sed ipsorum laboribus, & expensis misericorditer compatientes, honori & dignitati tuæ per omnia deferendo ad summam precum instantiam Canonicorum ejusdem Ecclesiæ, qui cum Electo erant, de communi Fratrum nostrorum consilio, munus ei consecrationis impendimus, salvâ tamen in omnibus, tam tuâ, quàm Ecclesiæ tuæ justitiâ.

IPSUM itaque ad Te & Ecclesiam suam de manibus nostris remittimus, tanquam Metropolitano suo, omnem quam debet subjectionem impendat, & reverentiam exhibeat, humilitatem & honorem, sicut Antecessores sui meliùs umquam consueverunt tuis Antecessoribus exhibere.

ROGAMUS proindè Caritatem tuam, monemus, hortamur attentiùs, quatinus pro reverentia B. Petri ac nostra ipsum debitâ benignitate suscipias, caritativè tractes, & gratiam tuam circa se non ex hoc sentiat minoratam; imò interventu nostro dilectionem & familiaritatem ei exhibeas ampliorem.

NOS enim personam tuam, sicut unam de majoribus columnis Ecclesiæ, & immobile Domûs Dei firmamentum (quia tu, etsi alii, quando in Ecclesia Dei scandala suborta sunt, de animorum pusillanimitate nutassent, numquam à firmitatis tuæ robore decidisti, sed semper immobilis permansisti in Ecclesiæ Catholicæ unitate) sincerè in Christi visceribus caritate diligimus, & nihil prorsùs efficere volumus, undè persona tua quomodolibet offendatur, sed propositum potiùs & voluntatem habemus Te, sicut venerabilem & carissimum Fratrem nostrum, in benedictionibus dulcedinis prævenire, & postulationes tuas, quibuscumque modis cum Deo poterimus, intendimus exaudire.

DATUM Anagniæ XVI. Cal. Feb.

BOLONIA, Urbs Galliæ maritima, Ammiano Marcellino nota, haud longè à Caleto sita, ante Vastationem Normannicam proprium habuit Episcopum; uti constat ex Hincmari Remensis Archiepiscopi Libro adversùs Hincmarum Laudunensem scripto, quem primò typis edi curavit Vir Clarissimus Nicolaus Faber, qui Ludovico XIII. Regi Galliæ à studiis fuit.

Multis postea seculis caruit Sede Episcopali: tentàruntque sæpiùs Bononienses Clerici proprium recipere Episcopum, atque eximi à Morinensi, uti Atrebatenses à Cameracensi anno 1093. & Tornacenses anno 1146. à Noviomensi exempti fuerant. Diplomata vide superiùs.

At semper frustrà: usque ad annum 1553. quo deletis Morinis suppressoque illius Urbis Episcopatu, Paulus IV. & Pius IV. Pontifices post factam proventuum Ecclesiasticorum inter Reges Hispaniæ & Franciæ divisionem, ex una medietate erexerunt Episcopatus Iprensem in Flandria, & Audomarensem in Arthesia. Deindè S. Pius V. ex altera medietate erexit anno 1566. tertium Episcopatum Boloniæ, eumque constituit Suffraganeum Archiepiscopi Remensis. Vide hoc Diploma supra Paginâ 1151.

CAPUT LXI.

THEODORICUS *de Alsatia Comes Flandriæ, Altare B. Mariæ Cortraci tradit Gerardo Episcopo Tornacensi anno* 1160.

Ex MS. Eccl. Tornac.

IN nomine Patris & Filii & Spiritûs Sancti, Amen.

EGO THEODORICUS Dei gratiâ Flandrensium Comes tam futuris quàm præsentibus in perpetuum.

NOTUM sit omnibus, quod Ego & Uxor mea SIBILLA Comitissa & BALDUINUS Filius meus dedimus Altare de Curtraco Domno Gerardo Tornacensi Episcopo suisque Successoribus tenendum: Arnulphus enim Aldenardensis, qui idem Altare priùs in feodum tenuerat, Nobis coram hominibus nostris & suis reddiderat.

RETINUERAT tamen feodos hominum suorum, quod videlicet in manum Episcopi non venirent, nisi aut redimerent, aut ipsi in eleëmosynam donarentur.

UT autem nostra hæc eleëmosyna firma & inconvulsa permaneat, Sigilli nostri impressione confirmavimus & testimonio eorum qui interfuerunt corroboravimus.

S. Theodorici Comitis,
S. Sibillæ Comitissæ,
S. Balduini Filii Comitis,
S. Roberti Advocati,
S. Walteri de Teneromunde,
S. Gilleberti Dapiferi,
S. Henrici Constabularii,
S. Rogeri Chisoniensis,
S. Rogeri de Wavrin.

CAPUT LXII.

RODULPHUS *Leodiensis Episcopus concedit anno* 1171. *Abbati S. Trudonis Ordinis S. Benedicti Ecclesiam Parochialem B. M. Trudonopoli, in qua dein erectum fuit* XII. *Canonicorum Collegium.*

Ex Theatro Abbatiarum Leodiensium.

IN nomine Sanctæ Trinitatis, RODULFUS Dei gratiâ Leodiensis Episcopus Wederico Venerabili Abbati Ecclesiæ S. Trudonis & Fratribus ejusdem Monasterii eorumque Successoribus secundùm Regulam Beati Benedicti substituendis in perpetuum.

OMNIBUS quidem ratione sollicitudinis Nobis creditæ debitores existimus, sed eis præcipuè qui in cultu Religionis arctiori se voverunt professione. Inde est quod studium & labores vestros attendentes erga reformationem Ecclesiæ, quæ intus flammâ incendii, exteriùs raptorum violentiâ graviter attrita est, afflictis rebus Ecclesiæ vestræ hac dispensatione subveniendum consensu & petitione Rodulfi Archidiaconi dignum duximus.

ECCLESIA Parochialis titulo B. Mariæ semper Virginis, quæ in Oppido Burgi S. Trudonis est, jure fundi antiquâ & inconcussâ possessione cum jure baptismali & decimatione sua vestra est, & Nos eandem Vobis vestrisque Successoribus propter prædictas causas liberam vestræque dispositioni perpetuò subjacendam, secundùm formam Privilegii à Prædecessore nostro Leodiensi Episcopo bonæ memoriæ HENRICO secundo Vobis dati, Episcopali Authoritate concessimus, omnibus modis usibus vestris profuturam.

OBLATIONES igitur Altarium cum omni jure Parochiali & ipse Personatus dictæ Ecclesiæ, sicut eum Frater Wazo de Leodio & Magister Henricus de Sancto Trudone habuerunt, ad disponendum & fruendum in quotidianam sustentationem Fratrum Monasterii vestri, cum omnibus pertinentiis suis, firmâ & perpetuâ stabilitate vestra erunt.

SALVO eo, quod Sacerdotem idoneum & coadjutores ejus ratione Parrochiæ, qui Parrochialia & Sacerdotalia jura exequantur, & Nobis exhibeant obedientiam, procurabitis, & obsonia Episcopalia & Archidiaconalia & Decanalia, secundùm quod Ecclesia, quæ dimidia dicitur, debet, suo tempore reddetis, & in Synodalibus nihil ampliùs quàm quod sortis vestræ est, ratione Personatûs qui Vobis concessus est, usurpabitis. Idipsum quoque de Ecclesia de *Mieles* Vobis concedimus.

ET ut nec Vobis nec alicui Successorum vestrorum liceat duas partes decimarum ad Vos jure feudi pertinentium, sub annua pensione in detrimentum Ecclesiæ alicui elocare vel impignorare vel in beneficium dare, in quo casu aliqui Abbatum vestrorum aliquando errasse narrantur, omnino interdicimus.

ET ne in ambiguum vel in irritum hæc revocari possint, concessiones prædictas consensu & petitione prædicti Fratris nostri Rodulfi Archidiaconi factas, præsenti Paginâ conscribi, & Paginam ipsam adversus omnem calumniam imagine nostrâ fecimus communiri. Horum Testes sunt,

Heinricus Præpositus,
Hubertus Decanus,
Bruno Archidiaconus & Præpositus Sanctæ Crucis,

Rodulfus Archidiaconus & Præpositus de S. Johanne, Canonici de S. Lamberto,
Vatterus Decanus,
Ribertus Cantor,
Johannes Abbas Tytinensis,
Decanus de S. Martino Arnulfus,
Henricus Præpositus Hoyensis & Decanus S. Pauli, Decanus de Sancto Johanne,
Benedictus Capellani Curiæ,
Alexander Abbas Amaniensis,
Varnerus Canonicus de S. Johanne.

DATA Leodii anno Incarnationis Dominicæ M.C.LXXI. 1171

TRUDONOPOLIS, Gallicè *Saint-Tron*, Flandricè *Sint-Truyen*, Oppidum Diœcesis ac Patriæ Leodiensis Tungros inter & Trajectum Mosæ, pari utrimque trium circiter milliarium intervallo.

Præter Abbatiam clarissimam ac vetustissimam Ordinis S. Benedicti (de qua supra in variis Diplomatibus actum est) habet quoque Ecclesiam Collegiatam B. Mariæ Virgini sacram, cujus Patronatus hoc Diplomate concessus fuit Gerardo Abbati Trudonensi; cujus Successor Gulielmus anno 1399. ibidem erexit Capitulum XII. Canonicorum cum Decano: & sequentibus Abbatibus Collationem Præbendarum asseruit.

De S. TRUDONE Confessore vide dicta superiùs paginâ 61.

CAPUT LXIII.

ALEXANDER III. *Pontifex confirmat Abbatiæ Camberonensi suas possessiones anno* 1172.

Ex Histor. Abbat. Camber.

ALEXANDER Episcopus Servus Servorum Dei, dilectis Danieli Abbati Monasterii de Camberone, ejusque Fratribus tam præsentibus quàm futuris regularem vitam professis, in perpetuum.

PIÆ postulatio voluntatis effectu debet prosequente compleri, ut & devotionis synceritas laudabiliter enitescat, & utilitas postulata vires indubitanter assumat.

EAPROPTER, dilecti in Domino Filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus: & præfatum Monasterium (in quo Divino mancipati estis obsequio) sub Beati Petri & nostra protectione suscipimus, & præsentis Scripti Privilegio communimus. Imprimis statuentes, ut Ordo Monasticus, qui secundùm Deum & Institutionem Cisterciensem Fratrum in eodem loco noscitur institutus, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur.

PRÆTEREA quascumque possessiones, quæcunque bona idem Monasterium impræsentiarum justè & canonicè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino poterit adipisci, firma Vobis vestrisque Successoribus & illibata permaneant.

IN quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. Locum in quo Monasterium ipsum situm est, cum omnibus appenditiis suis, & universa quæ Anselmus de Perona Clericus Fundator ejusdem Monasterii vobis in Camberone & Cerviæ noscitur rationabiliter in eleëmosynam contulisse. Allodium Galteri de Bassilly, quod in eodem territorio ab Ecclesia de * Eham possidetis.

* Aliàs Eenhaeme Abbatia Ord. S. Ben.

ALLODIUM, & quidquid Ægidius de Trazinies in eodem loco de Camberona habebat, & quod habebat in Foresta de Geterlau: & insuper usuaria, & aisentias totius terræ suæ. Terram Alardi, & allodium de Glaringeis, & quod in præscripto territorio à Wulchero de Sylli & in Geterlau, & de communia.

QUIDQUID Ecclesia Sonnegiensis in territorio de Camberone possidebat, salvo eidem Ecclesiæ annuo censu exindè constituto. Allodia de Noëmes, Grangiam de Lumbisiola cum omnibus appenditiis suis. Allodium quod in eodem territorio de Ecclesia * S. Foillani tenetis. Allodium & quicquid fuit Ivettæ in eodem territorio, sicut proximi heredes sui, & Gozuinus Maniburdus ejus rationabiliter eidem Monasterio contulerunt.

* Abbatia Ord. Præm.

ALLODIUM quod ibidem à Radulpho de Surgeis, & Balduino Fratre ejus, & Lieberto Sororio eorum & Uxore ejusdem Lieberti possidetis. Allodia quæ de Helizabeth & Engelberto de * Estenecherchen Filio ejus in Lumbisiola & Geterlau possidetis. Allodium & quicquid juris erat Erfonis de Calvomonte & Gervasii Fratris sui in prædicto nemore de Geterlau.

* Aliàs Steenkercke.

UNIVERSA quoque quæ Ecclesia S. Amandi in Lumbisia possidebat. Grangiam de Lampernesse cum omnibus appenditiis suis, & omnia quæ censualiter ab Ecclesia * Mecenensi tenetis. Decimas etiam cujusdam Grangiæ, sicut eas à Præposito S. Audomari censualiter tenetis, sicut in Privilegiis ejus & Morinensis Episcopi continetur.

* Abbatia Virg. Ord. S. Ben. in Flandria.

DIMIDIAM partem allodii de Communia, exceptis sex bonariis. Sanè laborum vestrorum, quos propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis vestrorum animalium, nullas à vobis decimas præsumat exigere.

PACI quoque & tranquillitati vestræ paternâ provisione providere volentes, Auctoritate Apostolicâ prohibemus, ut infra clausuram locorum sive Grangiarum vestrarum, nullus violentiam facere vel rapinam seu furtum committere, aut ignem apponere, vel homines capere seu interficere audeat.

Liceat præterea Vobis, Clericos vel Laïcos Liberos

liberos & absolutos à seculo fugientes, & conversionem vestram suscipere, & absque alicujus contradictione, in vestro Monasterio retinere. Prohibemus insuper, ne quis post factam in eodem loco Professionèm audeat de Claustro discedere. Discedentem verò absque communi litterarum cautione, nullus audeat retinere.

Decernimus ergò, ut nullus omninò hominum audeat præfatum Monasterium temerè perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare: sed illibata omnia & integra conserventur, eorum, pro quorum conservatione & sustentatione concessa sunt, usibus & commodis, profutura, salvâ Sedis Apostolicæ Auctoritate.

Si quæ igitur in futurum Ecclesiastica secularisve persona hanc nostræ Constitutionis Paginam sciens, contra eam temerè venire tentaverit, secundo tertiòve commonita, nisi præsumptionem suam dignâ satisfactione correxerit, potestatis honorisque dignitate careat, reamque se Divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à Sacratissimo Corpore ac Sanguine Dei ac Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat: atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat.

Cunctis autem eidem loco sua servantibus, sit pax Domini nostri Jesu Christi; quatenùs & hìc fructum bonæ actionis percipiant: & apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant, Amen.

Ego Alexander Catholicæ Ecclesiæ Episcopus SS.

Ego Bernardus Portuensis & S. Rufinæ Episcopus SS.

Ego Joannes Presbyter Cardinalis SS. Joannis & Pauli, tituli Pamachii SS.

Ego Guillelmus Presbyter Cardinalis tituli S. Petri ad Vincula SS.

Ego Boso Presbyter Cardinalis S. Pudentianæ tituli Pastoris SS.

Ego Petrus Presbyter Cardinalis tituli Sancti Laurentii in Damaso SS.

Ego Ardicio Diaconus Cardinalis S. Theodorici SS.

Ego Cynthius Cardinalis S. Adriani SS.

Ego Hugo Diaconus Cardinalis S. Eustachii extra Templum Agrippæ SS.

Ego Witellus Diaconus Cardinalis SS. Segii & Bacchi SS.

Ego Petrus de Borio S. Mariæ in Aquiro Cardinalis SS.

Datum Tusculani per manum Gratiani S. Romanæ Ecclesiæ Subdiaconi, & Notarii IV. Kal. Decemb. Indictione V. Incarnationis Dominicæ anno MCLXXII. Pontificatûs verò Domni Alexandri PP. III. anno XIII. 1172.

CAPUT LXIV.

Fredericus I. *Imperator confirmat Privilegia ac possessiones Abbatiæ Sigburgensis Ordinis S. Benedicti prope Bonnam in Diœcesi Coloniensi anno* 1173.

Ex MS. Archivii Abbatiæ.

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Fredericus Divinâ favente clementiâ Romanorum Imperator & semper Augustus.

Quoniam Authore Deo Sacri Imperii gubernacula administramus, paci totius Imperii & maximè Ecclesiarum Dei quieti oportet Nos sollicitè providere.

Cunctis ergo nostri temporis sive supervenientis ætatis fidelibus notum esse cupimus, qualiter dilecti Nobis ac fidelis Gerhardi Sigebergensis Abbatis & Fratrum ibidem in Christo viventium postulatione, præcipuè verò Divinæ mercedis compensatione Cœnobium Siggburg cum omnibus pertinentiis sive appendiitiis suis, quæ in præsentiarum possidet, & in posterum annuente Deo justè & rationabiliter adipisci poterit, in nostram tutelam ac defensionem suscepimus. Quæcumque igitur à nostris Antecessoribus eidem Monasterio tradita, firmata & corroborata, ad Nos usque conservata sunt, Nos de cætero rata & inconvulsa manere nostrâ Imperiali Authoritate sancimus &c.

Præterea de Advocatis eidem Ecclesiæ juxta antiquam & primævam institutionem decernimus atque statuimus, ut semel in anno ad loca sibi præscripta conveniant, & pro justitiis faciendis Placita teneant: sic tamen, ut ipsi cum Abbatis consilio effusionem sanguinis, furta, violatam pacem, hæreditatis contentionem judicantes suâ tertiâ contenti sint, neque ipsam tertiam nisi de his rebus, quæ in Placitis Advocati ventilentur, vel de Placitis judicentur, requirant.

Cætera omnia Abbati disponenda relinquant; ita ut in Abbatis potestate sit à persona familiæ qualibet pro libito supplicium sumere, si in aliquo justis ejus imperiis præsumpserit contraire.

Nullum ergo præter hoc singulare Placitum in anno teneant, nisi ab Abbate vocentur, neque Subdefensorem quemquam, nisi Abbatis electione vel familiæ collaudatione, constituant; sed nec Advocatus aliquis, nisi quem voluerit Abbas, eidem Monasterio constituatur.

Nec Episcopus quis vel suorum quisquam ibi standi potestatem habeat, nisi cum licentia Abbatis, & ne quis Abbatem loci illius servitium aliquod curiale facere compellat, vel ad aliquod non regulare officium constringat.

Designamus insuper familiæ, quæ in circuitu montis habitat, in omnibus locis intrà quatuor

tuor aut quinque milliaria, ut ad Placitum Advocati indictum tribus diebus habendum in ipsa montis radice conveniant. Primâ die in Lara, Aschmere, Sulse, Mendene, Druzdorp, Meindorp & cæteris ad hæc loca servientibus.

SECUNDA die de Pleysa superiore, Dorindorp, Geistingen, Nistera, Mulindorp, Beringerishausen, Iminderoth, Cornscheidt, jure & cæteris ad hæc pertinentibus.

TERTIA die de Achera superiore & inferiore & cæteris ad hæc servientibus: sitque servitium, quod Abbas Advocato in unaquaque die Placiti dare debeat, duo modii tritici, ama vini, duæ amæ cerevisiæ, porci duo valentes duos solidos, porcellus denariorum sex, anseres duo, pulli quatuor, ova viginti, avenæ modii sex.

In *Gulsa* tantundem, exceptâ cerevisiâ, quæ non habetur ibi. In *Bettendorff* tantundem. In *Strala* modius tritici, porcus valens solidum, porcellus denariorum sex, anser unus, pulli duo, ova decem, situla vini, ama cerevisiæ dimidia.

IN *Ulma* tantumdem ad ea quæ præmissa sunt statuimus, & Imperiali Banno prænominatæ Ecclesiæ in perpetuum confirmamus, ut per omnem circuitum montis in nullo loco intra duo milliaria liceat à quoquam forum sive mercatum publicum de novo constitui.

Sanximus ergo, atque nostrâ Imperiali Autoritate firmiter præcipimus, ne aliquis Dux, Marchio sive Comes, seu aliqua Ecclesiastica vel sæcularis Persona, parva aut magna, huic nostræ divali Constitutioni aliquatenus contraire aut etiam infringere attentet.

SI quis verò ausu temerario prænominatum Cœnobium in suo jure perturbare, molestare & hoc nostrum Edictum Pragmaticâ Sanctione corroboratum violare præsumpserit, & commonitus ab Abbate vel ab his quorum interest non satisfecerit, banno trecentarum librarum auri purissimi subjaceat, & solvat medietatem Cameræ nostræ, & medietatem prædicto Cœnobio.

UT autem hæc omnia rata & firma, & omni tempore inconvulsa permaneant, hanc inde Paginam conscribi, & Sigilli nostri impressione muniri jussimus, cum Testium subscriptione; quorum nomina hæc sunt,

Philippus Coloniensis Archiepiscopus.
Arnoldus Trevirensis Archiepiscopus.
Sifridus Xantensis Præpositus.
Sifridus Scholarum Magister majoris Ecclesiæ in Moguntia & Præpositus Sancti Joannis.
Wetzelo Præpositus S. Andreæ in Colonia.
Engelbertus Comes.
Rudolphus Comes de Phillendorp.
Everhardus Comes de Seyna.
Henricus Comes de Sitse.
Rubertus Comes de Nassowe.
Fridericus de Hostade Comes.
Arnoldus Comes de Altzena.
Wilhelmus Comes de Juliaco.
Henricus Comes de Kessele.
Fridericus & Florentius de Kempene.
Gerlacus de Isenburg.
Constantinus de Berge.
Wernerus Boinlandt.
Wernerus de Rode.
Godefridus de Wolfeinburg.
Gerhardus Advocatus de Colone.
Fridericus Schultetus de Sigburg.
Richolffus Frater ejusdem.
Walfinus Telonus de Sigburg.
Hartmannus de Stotzdorp, & alii quàmplures.

ACTA sunt hæc anno Dominicæ Incarnationis M. C. LXXIII, Indictione septimâ, regnante 1173 Domino Friderico Romanorum Imperatore gloriosissimo.

DATUM apud Sinzeche, septimo Idus Maii feliciter. Amen, amen.

CAPUT LXV.

RODULPHUS *Leodiensis Episcopus approbat anno 1173. fundationem factam Geldoniæ ab Ægidio Comite de Duraz pro decem Clericis seu Canonicis ibidem Deo servituris, ex Ordine Equitum Jerosolymitanorum desumendis.*

Ex MS. Archivis Ordinis.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. RODULFUS opitulatione supernâ Leodiensis Ecclesiæ Episcopus, omnibus paci & veritati faventibus æternam in æterno salutari salutem.

QUONIAM constat nostram fragilitatem in hac mortalitatis peregrinatione manentem Civitatem non habere, qui sanioris consilii sunt, student ad æterna totâ mentis delucidatione anhelare, & de temporalibus bonis à Domino sibi creditis pretium redemptionis animæ suæ sibi curant præparare.

EAPROPTER notitiæ præsentium & futurorum posteritati memoriter retinendum mandamus, quod Comes Ægidius de Duraz spe piâ tactus, Dominum à quo bona cuncta accepit, ex aliquanta suæ substantiæ parte in suis pauperibus deliberavit heredem fieri, ut ab ipso postmodum mereretur in æterna tabernacula recipi.

ECCLESIAM Jodoniensem cum omnibus appenditiis suis Fratribus Jherosolymitani Hospitalis liberè, sicut ipse possederat, eodem tenore & libertate,

libertate, quâ tenebat, contulit; tali compactâ ordinatione, quod Fratres in honore septiformis Sepulchri, septem Fratres sui Ordinis vel etiam alterius ibi instituerent, qui Domino ibi assiduè deservirent.

Hoc facto, cernens quod affectus sui animi effectui utilissimè manciparetur, inspirante eo qui ubi vult & quando vult spirat, convocatis Fratribus, Priore Franciæ Nicholao Balet, Litaldo, Geroldo, Magistro Hemensi, prædictus Comes, pace eos compaginante, ita cum eis, in ipso crescente pietatis animo convenit:

Quod ad exaltandum nomen & laudem Domini, in honore Deificæ Trinitatis, tres cum septem adderentur, & sic ad instar decem Ordinum cœlestium, decem Fratres Deum indeficienter collaudarent. Et ita quod quinque ex illis Sacerdotali officio ministrarent; tres verò dicti cujuscumque Ordinis essent.....

Decimus autem consilio majoris Ordinis Hospitalis Investitutariam Ecclesiæ tenebit, qui curam & providentiam omnium bonorum ad Ecclesiam spectantium tenebit, & ibi servientibus secundùm facultates Ecclesiæ ministrabit: hoc autem sciendum, quod Investiti conductione & voluntate ibi servientes intrabunt.

Comes verò pro hac servientium augmentatione adauxit reditus Ecclesiæ terrâ Reinfridi & terrâ Arnolfi de Molenbesuel, & decimâ de Huppain. Fratres verò prænotati Comiti spoponderunt, quod quidquid omni in futuro tempore, vel ipsi vel Successores eorum acquirerent circumquaque Ecclesiam spatio milliaris, possessionibus Ecclesiæ adderetur.

Si autem tempore procedente hæc Ordinatio ullatenus ab ipsis violata fuerit, eum qui eò in tempore dominabitur, rogatu competimus, & Authoritate nostrâ commonemus, quatenus eos ad tenendum manu potenti pertrahat, aut reditibus susceptis expleri jubeat.

Quod si facere neglexerit, se ex nostra Authoritate excommunicatum sciat.

Quia igitur cursu declivi temporis rerum temporalium de facili consenescit memoria, hæc omnium præsentium & futurorum notitiæ præsenti Scripto patefacimus, & ad robur veritatis, Sigillo nostro & Majoris Ecclesiæ, cujus scitu & assensu hæc articulata sunt, confirmamus, eorum quoque Sigillum apponi voluimus. Testes sunt

Henricus Majoris Ecclesiæ Præpositus,
Symon Decanus.
Archidiaconi: Amalricus,
Balduinus,
Bruno.
Canonici: Walterus,
Riboto Cantor,
Joannes.
Liberi Homines,
Lodowicus Advocatus.
Willelmus de Dongleberch.
Reinerus de Jacia.
De Familia Sancti Lamberti, Thedericus & Wedericus Frater ejus, aliique plures.

Acta sunt hæc anno Incarnati Verbi millesimo centesimo septuagesimo tertio, feliciter. 1173.

CAPUT LXVI.

Alexander III. *Pontifex circa annum* 1174. *confirmat Privilegia & Possessiones Ecclesiæ Collegiatæ S. Gudulæ Bruxellis.*

Ex Archivi Capituli MS.

Alexander Servus servorum Dei, dilectis Filiis Godescalco Decano & Canonicis Ecclesiæ Sancti Michaëlis Sanctæque Gudilæ Bruxellensis, tam præsentibus quàm futuris canonicè instituendis in perpetuum.

Effectum justa postulantibus indulgere & vigor æquitatis & ordo exigit rationis, præsertim quando petentium voluntatem & pietas adjuvat & veritas non relinquit.

Eapropter dilecti in Domino Filii, vestris justis postulationibus benigniùs annuentes, prælibatam Ecclesiam cum omnibus pertinentiis suis sub Beati Petri & nostra protectione suscipimus, & præsentis Scripti Privilegio communimus.

Statuentes ut quascumque possessiones, quæcumque bona eadem Ecclesia in præsentiarum justè & canonicè possidet aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis præstante Domino poterit adipisci, firma Vobis, vestrisque Successoribus, & illibata permaneant.

In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: locum ipsum in quo Ecclesia vestra sita est, cum cimiterio & adjacentiis suis; Capellaniam S. Jacobi in Caldenberga cum omnibus pertinentiis suis; Capellaniam S. Nicolai in foro inferiori cum omni jure & pertinentiis; tria etiam Hospitalia infra ambitum Oppidi vestri cum omnibus pertinentiis, quibus ad receptionem pauperum & peregrinorum providere tenemini; Ecclesiam S. Joannis de Molenbeke cum decimis, terris & omnibus quæ infrà Parochiam illam habere noscimini; Ecclesiam de * Melsbroeck à Petro quondam ipsius Persona Ecclesiæ per manum Cameracensis Episcopi perpetuò Vobis concessam cum omnibus pertinentiis suis; minutam etiam decimam quam infra terminos Parochiæ vestræ habetis, cum pratis, hortis, mansis, terris cultis & incultis, & cum omnibus Ecclesiis & decimis, quas in Cameracensi Episcopatu possidetis.

* vide supra pag. 99

Præterea libertates & antiquas & rationabiles

nabiles consuetudines ipsius Ecclesiæ Auctoritate Vobis Apostolicâ confirmamus. Statuimus etiam, ut infra terminos Parochiæ vestræ nullus sepeliatur vel baptizetur, nisi apud majorem Ecclesiam; præter leprosos quibus extra Oppidum secundùm tenorem exindè factum cimiterium cum Oratorio à Vobis indultum est; quemadmodùm ab antiquo statutum est & hactenùs observatum.

Sanximus quoque, ut populus totius Parochiæ vestræ in majoribus anni solempnitatibus ad majorem Ecclesiam ad audienda & percipienda Divina conveniant, sicut à prima Fundatione Ecclesiæ statutum est & observatum.

Cum autem commune interdictum terræ fuerit, liceat Vobis clausis januis, non pulsatis tintinabulis, exclusis excommunicatis & interdictis, suppressè Divina celebrare.

Decrevimus ergo, ut nulli omninò hominum liceat eandem Ecclesiam temerè turbare vel ejus possessiones auferre vel ablatas retinere, minuere, vel quibuslibet vexationibus fatigare; sed omnia illibata & integra conserventur, eorum pro quorum gubernatione & sustentatione concessa sunt usibus omnibus profutura, salvâ Sedis Apostolicæ Auctoritate & Diœcesani Episcopi Canonicâ Justitiâ.

Si qua ergo in futurum Ecclesiastica secularisve persona hanc nostræ Constitutionis Paginam sciens, contra eam temerè venire temptaverit, secundò tertiòve commonita, nisi reatum suum congruâ satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se Divino judicio de perpetrata iniquitate cognoscat, & à Sacratissimo Corpore ac Sanguine Dei ac Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat.

Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenùs & hîc fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Datum Anagniæ.

CAPUT LXVII.

Arnulphus *de Molembesu benefacit Fratribus Jerosolymitanis Geldoniæ apud Ecclesiam S. Medardi in communitate viventibus, anno* 1174.

Ex Archivis Ord Melitensis MS.

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Notum sit omnibus tam posteris quàm præsentibus, quod Arnulphus de Molembesu tempore Frederici Imperatoris in excidium euntis Italicum terram suam & cunctas possessiones suas, cum favore Familiæ suæ, si forte interventu alicujusmodi infortunii leto occumberet, Ecclesiæ S. Medardi & ad honorem Omnipotentis Dei, verùm etiam pro redemptione animæ suæ & salute, absque calumpnia heredum & omni occasione circumvenientium liberè integrè & quietè dare exhilaravit.

Hoc siquidem inconsultè nullatenus decrevit: immo hac intentione animo suo sapienter deliberavit: ut, si in alienis fortè & remotis regionibus à sæculo transmigraret, Sancta de Hospitali Domus, scilicet Geldoniensis Ecclesiæ Conventus, pro salute animæ suæ apud Deum precibus & in orationibus incessanter invigilaret, & anniversarium suum singulis annis legitimè statutis ad memoriam revocaret, atque adveniente famâ de morte sua, tricesimam suam benignè & devotè facere non exorbitaret.

Ne igitur de beneficio prædicti Arnulphi aliqua inoleret perturbatio, Terram suam cunctasque possessiones suas ad honorem S. Medardi, & officium celebrandum Christi, tutelæ Gilii Comitis, Fratribus suis Petro & Conone ad opus Ecclesiæ faventibus diligenter deputavit.

Quod tamen hac ratione consultus perconsideravit, ut si post aliquod temporis spacium in Patriam suam remearet, ad Terram suam & possessiones suas liberè & quietè accedere non differret. Si vero sine legitimo herede hîc vel aliàs transmigraret, Terra sua, ut prædiximus, Ecclesiæ Sancti Medardi sine interruptione querelæ restituta fuisset.

Ut hoc ergo constans & ratum sine omni contradictione existeret, & conditio prædeterminata inconcussa maneret, Lodovicum Hesbaniensem Advocatum, Custodem de Terra sua & defensorem ad opus Ecclesiæ prætaxatæ exhilaravit: ut postmodum nulla prævaleret dissensio, & omnis litigiosa cessaret objectio. Hujus rei Testes sunt

Dominus Bruno felicis memoriæ Archidiaconus Thegenes.
Hengo de Molenbasio.
Joannes Rufus de Molembeseul.
Oliverius de Hupanio.
Abraham de Jacelete.
Joannes de Streis.

Factum est hoc, anno ab Incarnatione Domini M. C. LXXIV. Imperatore Frederico, Radulpho Leodiensi Episcopo. 1174

CAPUT

CAPUT LXVIII.

ÆGIDIUS Comes de Duraz Ecclesiam S. Medardi in Geldonia cum pluribus aliis bonis tradit Fratribus Jerosolymitanis sive Templariis, anno 1175. quæ bona dein à Templariis transierunt ad Equites Melitenses.

Ex Archivis Ordinis Melitensis.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis.

Quia constat omnem hominem providè operari ad lucrum, nisi probrè negocietur ad supplicium: Notum sit omnibus tam futuris quàm præsentibus, quod Ego GILIUS quondam Comes Durachiensis, dignas si possim grates ei referens, qui cæcitatem meam clementer miserari dignatus est, ne mundanæ felicitatis umbrâ captus, & à veri solis inexhausto lumine spontè recedens, in tenebris sternam lectulum meum, Fidei scintillulas in Me diu sopitas accendere, licet serò, non erubesco. Dicit enim Veritas: Nolo mortem peccatoris, sed magis ut convertatur & vivat.

AT quoniam Fides sine operibus mortua est, ut ea quantulocumque virtutis opere in Me tamquam in subjecto suo clareat, Viros Religiosos, videlicet Fratres de Hospitali Jerusalem, in Ecclesia Sancti Medardi Geldoniæ dignum duco collocare, servituros in eadem Ecclesia ad honorem Dei & S. Medardi & Sanctuariorum quibus perplurimis eadem fulget Ecclesia.

ET ne quis existimet in hoc præfato proposito Fratres meos extitisse Mihi rebelles aut contrarios; sciant omnes tam posteri quàm præsentes, quod Petrus Frater meus Comes de Monteacuto, & Cono Frater meus Comes Durachiensis in omnibus & per omnia petitioni meæ faventes & satisfacientes, pariter mecum, & Ego, & illi, Præbendam Ecclesiæ S. Medardi, & Præbendam Comitissæ Erlendis, & totam decimam de Hupainio, & quidquid juris habuimus in terra Reinfridi, perfectè & integrè, liberè & quietè Deo & S. Medardo & Sanctuariis Geldoniensis Ecclesiæ & Fratribus de Hospitali Jerusalem dedimus & concessimus pro salute nostra & Prædecessorum nostrorum.

HANC autem Donationem tulimus Ego & Fratres mei Petrus & Cono & Avunculus noster Domnus Bruno Archidiaconus in manus Rodulfi Leodiensis Episcopi & Comitis de Halstade in virgulto Domini Episcopi Leodii.

NOLUMUS etiam, quod lateat in posterum, prædictum Reinfridum & Uxorem ejus totam terram suam, & quicquid possident, salvo semper victu suo & vestitu, dedisse Sancto Medardo & Fratribus de Hospitali.

DE his hactenùs; est autem quibusdam incertum de Præbenda Comitissæ Erlendis, an priscis temporibus immobiliter assignata fuerit Ecclesiæ S. Medardi. Sic esse verum, neminem lateat in futurum. Sciant omnes tam posteri quàm præsentes, quod Ego Gilius, & uterque Fratrum meorum, convocatis Senioribus de allodio Geldoniæ, districtione sacramenti ab eis omnibus didicimus, quod plus quàm centum annis transactis Comitissa Erlendis assignaverit prædictam Præbendam Ecclesiæ S. Medardi.

CONTINGENTE autem, quod Domnus Ingelram duxerit Matrem nostram, Patre nostro Comite Godefrido defuncto, cupiditate cæcatus, acceptâ pecuniâ à Canonicis Helencinensibus, injuriato Domino & Sancto Medardo, Præbendam Comitissæ Erlendis contra jus divertit ad Ecclesiam Helencinensem: quod tamen non licuit fieri, læsâ Ecclesiâ Geldoniensi in jure suo.

QUARE volumus & præcipimus, & per hanc Cartam nostram Sigillo nostro signatam confirmamus, quatenùs Præbenda Ecclesiæ S. Medardi, cum omnibus pertinentiis ejus, & Præbenda Comitissæ Erlendis, & tota decima de Hupain, & tota terra Reinfridi, & tota illius possessio, liberè & quietè & inconcussè à Fratribus de Hospitali possideantur.

ACTA sunt hæc anno ab Incarnatione Domini MCLXXV. regnante Frederico Imperatore Romano, Rodulpho Leodiensi Episcopo, H. Præposito, Amalrico & Brunone & Radulpho Archidiaconis. 1175

His Testibus:

Joanne Abbate de Gemblus,
Theodorico Abbate de Flodne, &
Gerardo Abbate de Helencienis,
Arnulpho Priore de Novo-Monasterio,
Alberone Decano de Rochesford,
Alberico Investito Geldoniensis Ecclesiæ, &
Lamberto Vicario, &
Magistro Willelmo, qui scripsit hanc Cartam, ad Festum Sancti Joannis Baptistæ, cui donavit eleëmosynam.

His Laïcis Viris liberis.

Segero de Wavre,
Ingelramo de Orbais,
Philippo & Conone de Alterive,

De familia nostra:

Waltero de Hupain,
Oliverio,
Heremanno,
Alberto,
Engone,
Abraham,
Walthero de Novilla, & multis aliis.

CAPUT LXIX.

PHILIPPUS *Alsatius Comes Flandriæ possessiones Capituli Canonicorum S. Petri Casleti confirmat anno* 1177.

Ex Archivis Cameræ Rationum Insulis.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis.

EGO PHILIPPUS Dei gratiâ Flandriæ & Viromandiæ Comes, Prædecessorum meorum opera, quæ in Deo sunt facta, perpetua esse volens, & Successoribus meis exemplum ad Ecclesias Dei hereditandas & tutandas relinquens, ad honorem Dei & Beati Petri pro salute animæ meæ & Prædecessorum ac Successorum meorum bona quæ Robertus Barbatus Nobilissimæ memoriæ Princeps, Ecclesiæ S. Petri Casletensis contulit, in pace libera & quieta perpetuò possidenda concedo, & in mea custodia & protectione suscipio.

AD Nobilem autem memoriam virtutis & piæ devotionis prænominati Principis Posteris commendandam, ea quæ ipse eidem Ecclesiæ tradidit, nominare & propriis nominibus distinguere decrevi. Primum quidem duas partes decimarum totius Parochiæ Casletensis, & Curtim quamdam in eadem Parochia: Item Curtim in Villa quæ *Fleterne* vocatur, in Castellatura Furnensi &c. *ut supra fol.* 1137. *&* 1162.

HÆC omnia prænominata ipsius Ecclesiæ & viginti Fratrum usibus constituta libera & ex omni exactione servicii absoluta, sicut in manu & potestate sua habuit, ita Deo & ipsis Fratribus habenda, subnixa adstipulatione manumisit, & proprii Sigilli authoritate & Subscriptorum testimonio communivit. Signum Roberti & Philippi Filiorum ejus &c. *ut supra fol.* 1138.

EGO quoque præfata hæc à tam Illustri Principe Ecclesiæ B. Petri Casletensis liberaliter tradita eidem Ecclesiæ salva conservare, & ab omni calumpnia imposterum expedita esse volens, Sigilli mei impressione & Subscriptorum Testimonio ei confirmo.

Signum Desiderii Morinorum Episcopi.
S. Fratris sui Roberti Cancellarii.
S. Gerardi Notarii.
S. Cononis Burgensis Castellani.
S. ...... Camerarii.
S. Alardi de Spineto.
S. Galtheri de Locres.
S. Gilberti Dapiferi de Aria.

ACTUM est hoc Ariæ, Dominicæ Incarnationis anno M. C. LXXVII, pridiè antequam Comes Jerosolymam iturus peram peregrinationis suæ susciperet. 1177

CAPUT LXX.

RODULPHUS *Leodiensis Episcopus confirmat donationem Ecclesiæ S. Medardi in Geldonia, Gallo-Brabantiæ Oppidulo, quam Ægidius Comes de Duraz cum variis aliis bonis fecit Ordini Equitum Jerosolymitanorum anno* 1177.

Ex Archivis Ordinis Melitensis.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. RODULPHUS Dei gratiâ Leodiensium Episcopus, omnibus futuris & præsentibus Christi fidelibus in perpetuum. Si curam injuncti divinitùs Nobis officii rectè inspiciamus, necesse est, ut bona coram Domino quoque coram hominibus provideamus.

NOTUM sit ergo omnibus, quod Ægidius Comes Durachiensis, non solùm exteriùs divinæ manûs potentiâ tactus, sed & interiùs spiritu consilii edoctus, communi assensu Fratrum suorum, Petri videlicet & Cononis, liberum Allodium suum, videlicet Ecclesiam S Medardi in Geldonia, & in ejusdem Ecclesiæ atrio Curtim ædificatam, cum omnibus pertinentiis suis, & totam Decimam de *Hupaing*, cum tota terra Rainfridi, & si quæ habet præter hæc attinentia, Fratribus de Hospitali in Jerusalem Domino & Sancto Johanni servientibus, liberâ donatione tradidit & concessit.

HÆC autem conditio super his facta est: ut pro collatis in præsentiarum beneficiis, consideratione Magistri Hospitalis, & ipsius Comitis Ægidii, secundùm facultates Ecclesiæ, Clerici Regulares Canonici, Deo & Sancto Medardo & omnibus Sanctis servituri inibi constituantur, & crescente Religione, si Dominus ampliaverit censum Ecclesiæ, in veneratione septiformis Spiritûs Sancti, septem Personæ præfatæ Religionis in perpetuum Domino servientes in eadem Ecclesia ordinentur.

Nos ergo, ex indulta divinitus Nobis authoritate, votis Fidelium satisfacientes, hujus concessionis Kartulam Sigilli nostri impressione confirmamus, & Fratribus de Hospitali eandem possessionem in omni jure & specie in perpetuum liberè & inconcusè tenendam decernimus. Hujus legitimæ Traditionis Testes sunt,

Dominus Henricus Præpositus & Archidiaconus

diaconus Ecclesiæ S. Lamberti.
Bruno Archidiaconus.
Balduinus Archidiaconus.
Rodulphus Archidiaconus.
Theodericus Archidiaconus.
Ottho Archidiaconus.
Albertus Archidiaconus.

Decani.

Symon Decanus Ecclesiæ S. Lamberti.
Franco Decanus.
Arnoldus Decanus.
Gillebertus Decanus.
Henricus Decanus.
Benedictus Decanus.

Nobiles.

Loduicus Advocatus.
Engelrannus.
Cono de Alterive.

De Familia verò Beati Lamberti.

Theodericus de Parato.
Guedericus, Frater ejus.

De Familia verò nostra.

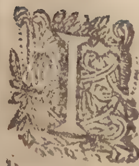
Galterus de Hupaing.
Oliverus.
Abraham.
Oliverus de Sohan.
Gonterus de Corswerom, & alii multi.

ACTA sunt hæc anno ab Incarnatione Domini M. C. LXXVII. Epactâ XVIII. concurrente III. Indictione X. regnante Frederico Imperatore, Radulpho Leodiensium Episcopo. 1177.

CAPUT LXXI.

Idem Episcopus donum Ecclesiæ ac decimarum de Dongelberghe *in Gallo-Brabantia, quod Everardus de Ruez Vir Nobilis fecit Fratribus Jerosolymitanis, (qui nunc sunt Equites Melitenses) iisdem confirmat anno* 1178.

Ex iisdem Archivis.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, amen. Quia res Ecclesiæ, quæ vota sunt fidelium, pretia peccatorum, tueri & communire pium est, & quoniam non solùm ipsi benefacere, sed etiam aliorum benefacta laudare & in lucem propalare debemus;

EAPROPTER Ego RODULPHUS, Dei misericordiâ Leodiensis Ecclesiæ humilis Minister, notum esse volo, tam futuris quàm præsentibus veritatem diligentibus, quod Everardus de Ruez homo liber, visitatione S. Sepulchri excitatus medietatem doni Ecclesiæ de Donglebergh, & medietatem omnium decimarum ad eandem Ecclesiam pertinentium, pro salute animæ suæ & animarum suorum Prædecessorum, Deo & Ecclesiæ Sancti Joannis Baptistæ quæ est in Jerusalem, ad usus pauperum in Hospitali degentium, liberè & legitimè tradiderit; & insuper quatuor bonaria allodii sui in novalibus cultis & incultis & in sylva eidem Ecclesiæ legitimè affectaverit.

PRÆTEREA totam terram, quàm duo homines, Thiebaldus scilicet & Bovo ab eodem Everardo hereditario jure tenebant, causâ Dei, ut pro minimis maxima, pro terrenis cælestia, & pro temporalibus æterna adipisci mererentur, in manus ejusdem ad opus prædicti Hospitalis, præsentibus Uxoribus, Liberis & heredibus eorum, & favorabiliter assentientibus, resignaverit;

ET prædictus Everardus ordine debito & consuetudinario terram priùs hereditariam, postea allodium factam Ecclesiæ Sancti Joannis ad usus pauperum in Hospitali manentium in legitimum allodium affectavit.

SED quia generatio præterit, & generatio advenit, & dictorum atque factorum ætas interit, ut quod factum est stabile & inconvulsum permaneat, præsentem Paginam Episcopali Authoritate, & Imaginis impressione adversùs omnem calumpniam communivimus, eamque attestatione Archidiaconorum & probabilium Personarum corroborari fecimus: quorum nomina hæc sunt,

Henricus Majoris Ecclesiæ Præpositus & Archidiaconus,
Balduinus Archidiaconus,
Bruno Archidiaconus,
Rodulphus Archidiaconus & Custos,
Albertus Archidiaconus,
Theodericus Archidiaconus,
Ottho Archidiaconus,
Henricus Abbas Ecclesiæ Sanctæ Mariæ, & Ecclesiæ Sancti Pauli Decanus,
Herimannus Abbas Floreffiensis,
Albertus Abbas Maloniensis,
Albertus Abbas Heilencinensis,
Sefridus Decanus Gemblacensis,
Ægidius Comes Durachiensis,
Balduinus de Badengeies, &
Filius ejus Balduinus,
Walterus de Seraing, &
Balduinus Frater ejus.

De Familia Ecclesiæ nostræ Testes sunt,

Theodericus de Prato, &
Wedericus Frater ejus Dapifer noster,
Willelmus, &
Frater ejus Libuinus,
Bodo de Hosemont, &
Filius ejus Godefridus, & alii quàm plures.

FACTA sunt autem hæc anno Dominicæ Incarnationis MCLXXVIII. Indictione XI. imperante Frederico semper Augusto, anno verò Episcopatûs nostri undecimo. 1178.

CAPUT

CAPUT LXXII.

REINOLDUS *Archiepiscopus Coloniensis anno* 1178. *donat Ecclesiæ suæ Metropolitanæ Corpora SS. trium Regum aliasque Reliquias, quas à Frederico I. Imperatore Mediolani acceperat.*

Ex Archivis Colon.

EINOLDUS Dei gratiâ S. Coloniensis Ecclesiæ Electus, & Italiæ Archicancellarius, dilectissimis in Christo Filiis & amicis Hermanno Coloniensis Ecclesiæ Præposito, Philippo Decano, cunctisque Prioribus, & universo Clero, omnibusque Beneficiatis & Ministerialibus B. Petri ac S. Coloniensis Ecclesiæ, universis quoque Burgensibus Almæ Urbis Coloniæ salutem, & affectuosum obsequium, cum intimæ dilectionis plenitudine.

INSINUAMUS dilectissimæ vestræ Universitati, quod ex voto ardentissimi nostri desiderii, felix jam per Dei gratiam adepti sumus initium.

BENIGNA enim Domini nostri Serenissimi Imperatoris (*Frederici*) acceptâ licentiâ cum gratiæ & dilectionis ejus plenitudine, ab ipso gaudenter dimissi, & egregiis ac tantis donis, quorum nulla in terris esse potest æstimatio excellentior, sumus honorati.

INTER cætera enim liberalitatis suæ beneficia, quæ in Nos affluentissimè contulit, nempè tria Nobis munera donavit pretiosissima, videlicet Corpora Insignia Beatissimorum trium Magorum ac Regum, qui primitiæ Gentium in typum ac præsagium futuræ ex Gentibus Ecclesiæ, jacenti adhuc Christo in præsepi munera pretiosa obtulerunt.

QUORUM videlicet nobilissima Corpora, omnique veneratione dignissima, Mediolani in Ecclesia B. Eustorgii Confessoris atque Pontificis solenniter ac gloriosè fuêre recondita.

INSUPER etiam Deo præduce ad Vos perferimus Corpora SS. Martyrum Naboris & Felicis, ut inæstimabili & incomparabili hoc thesauro super aurum omnemque lapidem diligendo pretiosum, Sacratissima Ecclesia Civitasque Coloniensis felicissimè ditetur, ac perpetualiter decoretur.

NOS siquidem, quia suspecta Nobis est via per inimicos vestros ac nostros, iter nostrum per Burgundiam ac Galliam usque ad Vos disposuimus, præsentemque Nuntium à Vercellensi Civitate secundo Idûs Junii præmisimus eo die versus Taurinum & versùs Alpes montis Cynisii, cum prædictis venerabilibus Reliquiis celerrimè procedentes.

IDEOQUE sincerissimam vestram dilectionem intimè rogamus & commonemus in Domino, quatenùs ad condignam tantorum munerum susceptionem, eâ quâ nostis, & quâ de Vobis confidimus devotione ac solemnitate præparemini. D. Deum quoque quàm affectuosissimè pro Nobis sine intermissione deprecemini, ut unà cum ipsis ad gloriam & honorem Nominis sui & ad perpetuam omnium vestrorum ac totius Patriæ salutem, salvos incolumes & illæsos Nos Vobis dignetur remittere.

CAPUT LXXIII.

PHILIPPUS *Heinsbergius Archiepiscopus Coloniensis decernit omnes oblationes ad Altare trium Regum Coloniæ, in usus & supplementum Præbendarum Ecclesiæ Metropolitanæ esse convertendas*, anno 1180.

Ex Archivis Colon.

N nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. PHILIPPUS Divinâ favente clementiâ Coloniensis Archiepiscopus, Sanctæ Ecclesiæ Filiis præsentibus & futuris in perpetuum

EA quæ propter salutem animarum devotè & sanctè in Ecclesias conferuntur, quantò majorem à Deo expectant remunerationem, tantò magis est dignum, ut justæ confirmationis firmum robur accipiant.

EX relatu plurium intelleximus, quod noster Antecessor, quæ ad sancta Regum Corpora offeruntur, sicut & ipsos Reges, Majori Ecclesiæ in Colonia contulerit, laudabili consideratione motus, ut ubi Sanctissimi Reges corporaliter quiescunt, & in majori habentur veneratione, ibidem Oblationibus eorum justa & benigna consolatio ad Canonicos perveniret. Nos factum prænominati Archiepiscopi commendamus, & habemus ratum: & quâ possumus & debemus, confirmamus Auctoritate.

NE verò imposterum hoc quod justè factum est mutari queat, id juris quod Nos habere videbamur in Oblationibus Regum, coram multis super Altare B. Petri Ecclesiæ Majori dedimus Fratribus ejusdem, concedentes liberam potestatem ordinandi de ipsis eleëmosynis ad supplementum Præbendarum suarum, prout poterunt meliùs. Post Solennem donationem à Nobis factam, sicut justum fuit factum nostrum, banno confirmamus, ut si quis imposterùm ausu

temerario

temerario in contrarium moveretur, banno se sciret obligatum esse & subjectum maledicto excommunicationis.

Jussimus etiam hanc Chartam conscribi & nostro muniri Sigillo, ut ex Scripti inspectione ea, quæ justè sunt facta & fideliter expressa, ad posterorum notitiam transmitterentur.

1188. Acta sunt hæc anno Dominicæ Incarnationis MCLXXXVIII. Testes istorum sunt isti,
Bruno Major Præpositus & Archidiaconus,
Adolphus Major Decanus & Archidiaconus,
Lotharius Bonnensis Præpositus & Archidiaconus,
Conradus Sanctenis Præpositus & Archidiaconus,
Godefridus S. Gereonis Præpositus,
Theodorus SS. Apostolorum Præpositus,
Bruno Præpositus S. Mariæ ad gradus,
Ulricus Capellanus,
Rodolphus secundus Decanus,
Joannes Choriepiscopus,
Rudolphus Magister Scholarum, & reliqui Majoris Ecclesiæ Canonici.

Nobiles:
Theodoricus Comes de Hostade,
Otto de Wickerode,
Gerardus Comes de Are,
Everardus Comes de Seyna,
Theodoricus de Milendunck,
Gerardus de Diest,
Gerardus de Castere,
Walterus de Schidereke.

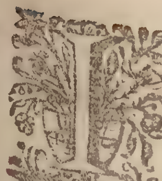
Ministeriales:
Gerardus Advocatus Coloniensis,
Herimannus Filius suus,
Henricus de Wolmutestein,
Gerardus Frater suus,
Richtzo de Mulenheim,
Wilhelmus Sillingh,
Hermannus Camerarius, &
Hermannus Filius ejus.

Burgenses.
Gerardus Telonarius,
Richolfus Parfusus,
Henricus de Foro.

CAPUT LXXIV.

FREDERICUS I. *cognomento Barbarossa, Imperator eidem Philippo Heinsbergio Archiepiscopo Coloniensi, ejusque Successoribus concedit anno* 1180. *Ducatus VVestphaliæ & Angariæ, quos Henrico Leoni Saxoniæ Duci, ob rebellionem ademerat.*

Ex Archivio Colon.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. FREDERICUS divinâ favente clementiâ Romanorum Imperator Augustus.

QUONIAM humana labilis est memoria, & turbæ rerum non sufficit, Prædecessorum ætatis nostræ Divorum Imperatorum & Regum decrevit Auctoritas literis adnotare, quæ fluentium temporum antiquitas à notitia hominum consuevit alienare.

PROINDE tam præsentium quàm futurorum Imperii fidelium noverit universitas: qualiter Henricus quondam Dux Bavariæ & Westphaliæ, eo quod Ecclesiarum Dei & Nobilium Imperii libertatem, possessiones eorum occupando & jura eorum minuendo graviter oppresserit, ex instanti Principum querimonia & Nobilium plurimorum, quia citatione vocatus Majestati nostræ præsentari contempserit, & pro hac contumacia proscriptionis nostræ inciderit sententiam; deinde quoniam in Ecclesias Dei & Principum & Nobilium jura & libertatem grassari non destiterit, tam pro illorum injuria quàm pro multiplici contemtu Nobis exhibito, ac præcipuè pro evidenti reatu Majestatis, & sub fœdali jure legitimo trino Edicto ad nostram citatus Audientiam, eo quod se absentasset nec aliquem pro se misisset responsalem, contumax judicatus est; ac proinde tam Ducatus Bavariæ quam Westphaliæ & Angariæ, quàm etiam universa quæ ab Imperio tenuerit beneficia, per unanimem Principum sententiam, in solenni Curia Wirziburc celebrata, ei abjudicata sunt, nostroque juri addicta & potestati.

Nos itaque, habitâ cum Principibus deliberatione, communi ipsorum consilio Ducatum, qui dicitur Westphaliæ & Angariæ, in duo divisimus, & consideratione meritorum, quibus dilectus Princeps noster Philippus Coloniensis Archiepiscopus ob honorem Imperialis Coronæ promovendum ac manutenendum, nec rerum dispendia, nec personæ formidans pericula, gratiæ Imperialis promeruit Privilegium, unam partem, videlicet, quæ in Episcopatum Coloniensem & per totum Pateburnensem Episcopatum protendebatur, cum omni jure & jurisdictione, videlicet cum Comitatibus, cum Advocatiis, cum conductibus, cum mansis, cum curtibus, cum beneficiis, cum ministerialibus, cum mancipiis, cum omnibus ad eundem Ducatum pertinentibus, Ecclesiæ Coloniensi legitimo Donationis titulo Imperatoriâ libertate contulimus; &, requisitâ à Principibus sententiâ, an id fieri liceret, adjudicatâ, & communi Principum & totius Curiæ adsensu approbatâ, accedente quoque publico consensu dilecti Consanguinei nostri Ducis Bernardi, cui reliquam partem Ducatus concessimus, præmemoratum Archiepiscopum Philippum, portione illâ Ducatûs suæ collatâ Ecclesiæ, vexillo Imperiali solenniter investivimus.

HANC igitur legitimam Majestatis nostræ

Donationem

Donationem & Investituram Coloniensi Ecclesiæ & sæpe dicto Principi nostro Philippo Archiepiscopo omnibusque suis Successoribus confirmamus, & in omne posteritatis ævum eis ratam permanere volentes, ne quis eam ausu temerario infringere, vel quomodolibet violare attentaverit, Imperiali Edicto inhibemus, & hanc nostram Constitutionem præsenti Privilegio Aureâ Excellentiæ nostræ Bullâ insignito, confirmamus authenticè: Testibus adnotatis qui huic facto interfuerunt. Sunt autem hi:

Arnoldus Trevirensis Archiepiscopus,
Wigmannus Magdeburgensis Archiepiscopus,
Conradus Salsburgensis,
Sifridus Bremensis Electus,
Conradus Wormatiensis Episcopus,
Rudolphus Leodiensis Episcopus,
Bertramus Metensis Episcopus,
Arnoldus Osnaburgensis Episcopus,
Conradus Abbas Fuldensis,
Adolphus Abbas Hiersfeldensis,
Lotharius Præpositus Bonnensis,
Luduicus Palatinus Saxoniæ, Landgravius Thuringiæ,
Bernardus Dux Westphaliæ & Angariæ,
Godefridus Dux Lotharingiæ,
Fridericus Dux Sueviæ,
Otto Marchio de Brandenburgh,
Theodericus Marchio de Lusitz,
Dedo Comes de Groix,
Sifridus Comes de Orlamunde,
Robertus Comes de Nassove,
Emicho Comes de Linninghe,
Engelbertus Comes de Monte,
Theodoricus Comes de Hosteden,
Gerardus Comes de Nurberc,
Henricus Comes de Arnisberc,
Hermannus Comes de Ravinsberc,
Henricus Comes de Kuc,
Wernerus Comes de Wittinckenstein,
Widekindus de Waltecke,
Fridericus de Arrifurde,
Hartmannus de Butingen,
Wernerus de Boulande,
Conradus Pincerna,
Henricus Marschalcus de Pappenheim,
Sibodo de Groix Camerarius, & alii quàm plures.

Signum D. Friderici Romanorum Imperatoris invictissimi.

Ego Godefridus Imperialis Aulæ Cancellarius, vice Christiani Moguntinensis Sedis Archiepiscopi & Germaniæ Archi-Cancellarii, recognovi.

Acta sunt hæc anno Dominicæ Incarnationis MCLXXX. Indictione XIII. regnante 1180
D. Friderico Romanorum Imperatore invictissimo, anno Regni ejus XXIX. Imperii verò XXVI. feliciter, Amen.

Datum in solenni Curia in Gelinhusen in Therrithorio Moguntino, Idibus Aprilis.

CAPUT LXXV.

Lucius III. *Pontifex confirmat Privilegia ac possessiones Abbatiæ Sigburgensis Ord. S. Bened. in Diœcesi Coloniensi, anno* 1181.

Ex MS Archivis Abbatiæ

Ucius Episcopus Servus Servorum Dei, dilectis Filiis Gerhardo Abbati Monasterii, quod in Monte *Siegberg* situm est, ejusque Fratribus tam præsentibus quàm futuris Regularem vitam professis in perpetuum.

Quoties à Nobis petitur, quod Religioni & honestati convenire dignoscitur, animo Nos decet libenter concedere & petentium desideriis congruum impertiri suffragium.

Eapropter, dilecti in Domino Filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus & felicis recordationis Prædecessoris nostri Innocentii PP. vestigiis inhærentes præfatum Monasterium S. Michaëlis Archangeli, quod in Monte *Siegberg* situm est, in quo Divino mancipati estis obsequio, sub B. Petri & nostra protectione suscipimus & præsentis Scripti privilegio communimus: statuentes, ut quascumque possessiones, quæcumque bona idem Monasterium in præsentiarum possidet justè & canonicè aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis præstante Domino poterit adipisci, firma Vobis vestrisque Successoribus & illibata permaneant, in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: locum ipsum in quo præfatum Monasterium situm est cum omnibus pertinentiis suis; Ecclesiam in *Achara* totam & eam quæ est in *Hanafe* totam; in *Pleisa* inferiore Ecclesiam; & in superiore Ecclesiam; in *Berchem* Ecclesiam; jus quod habetis in Ecclesia de *Geistingen*, in Ecclesia de *Strala*, *Mendene*, in Ecclesia de *Lare*, in Ecclesia de *Olma* & in Ecclesia de *Strala*; Ecclesiam in *Witzenkircken*. Supradictas verò Ecclesias ab omni censu & exactione cum decimis liberas Vobis Authoritate Apostolicâ confirmamus, quemadmodum ab Annone bonæ memoriæ Coloniensi Archiepiscopo & Successoribus ejus Monasterio vestro concessæ & eorum Scriptis confirmatæ noscuntur.

Præterea Cellas & prædia ad jus ipsius Monasterii Vobis nihilominus confirmamus, Cellam videlicet in *Pleisa*, Cellam *Hirzenowe*, Cellam in *Remagen*, Cellam in *Thïdrode*, Cellam in *Zulpiaco*, Cellam in *Millen*, Cellam in *Furstenberge*, juxta *Xanten*, Ecclesiam & Cellam in *Stockheim*, cum omnibus earum pertinentiis; item

item Prædium in *Hanefa* cum Decimis & cæteris appenditiis, quæ à Canonicis Bunnensibus data in eorum & Ecclesiæ usus Custodia *Bunnæ* Ecclesia vestra per Concambium accepit; Villam Mendene, quam à Præposito & Canonicis nostris Ecclesiæ data per Concambium in Badelecca decimatione suscepit. Loca etiam vestra, id est *Achera*, item *Achera*, *Strala*, *Geistingen*, *Lara*, *Mendene*, *Aschmere*, *Gulsa* cum decimis terræ salicæ, sive labore vestro, sive per Colonos vestros elaborata fuerit; *Leia*, *Bettendorff*, *Ulma*, *Moffendorff*, *Flattena*, *Pirna*, *Venhemi*, *Keichich*, *Gulsa*, *Mennendorp*, *Dorendorp*, *Mullendorff*, *Irminderodt*, *Hoffstede*, *Penruffe*, *Luvesberg*, *Gunit-machim*, *Eselenkircken*, *Huneff*; Villam *Hirzenowen*, quam Henricus quartus Rex eidem Cœnobio tradidit; Decimas ejusdem Villæ; item Prædia in *Hanefa*, in *Wedome*, in *Teverinck*, in *Hencena*, in *Nistre*, in *Roprechrode*, in *Brath*, in *Ocherode*, in *Winckenberg*, in *Alpach*; Decimam in *Heister-Corzzim*; Decimam in *Witzinkirchen*; Decimam in *Hanefa*; Decimam in *Brochscozzim*, in *Kerich*; Beneficium pretio receptum in *Flattina*, Beneficium *Herradi*, pretio receptum, similiter *Dudlingen*, in *Unckelbach*, in *Brubach*, in *Chricheftorp*, in *Waledorp*, in *Griszlere*; Mansum in *Wosnich*, Mansum in *Kessenich*; duas partes vinearum in *Brubach*, prædium in *Brubach*, quod dedit Nobis Comes Thuringiæ Ludewicus pro anima Matris suæ Gunegundæ; Prædium in *Vennehusen*, in *Spele*, in *Wolpinrode*, in *Godingeum*, in *Auvich*, in *Dalchusen*, in *Reginsagin*; Prædium in *Hannefa* à Fratribus de *Werdena* per Concambium acceptum; Prædium in *Ulpenich*, *Ulpich*, quod Walterus de Reul .ndt & Uxor ejus Voda Nobis contulerunt; item Decimas in *Gunminich*, Decimas in *Gesecbe*, quæ à Diœcesanis Episcopis canonicè sunt collatæ. Donationem quoque Decaniæ absolutam, in qua mons ipse situs est, sicut ab Episcopis Coloniensibus vestro Monasterio rationabiliter est collata.

Sane Advocatis, quibus pro tempore Monasterii Advocatia commissa fuerit, interdicimus ne aliunde Advocatum constituant, neque de rebus ad sua stipendia conferendis, neque de his, quæ pro justitiis persolvuntur, amplius exigant, quam Annonis Archiepiscopi deliberatione constat esse provisum.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum fas sit præfatum Monasterium temerè perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur, eorum pro quorum gubernatione & sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura, salvâ Sedis Apostolicæ Authoritate & Diocesani Episcopi Canonicâ justitiâ.

Si qua igitur in futurum Ecclesiastica sæcularisve persona hanc nostræ constitutionis Paginam sciens contra eam temerè venire tentaverit, secundò tertiòve commonita, nisi reatum suum dignâ satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se Divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à sacratissimo Corpore & Sanguine Dei & Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine Divinæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, amen.

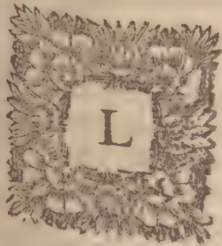
Ego Lucius Catholicæ Ecclesiæ Episcopus,
Ego Theodoricus Port. ...... S. Rufinæ Sedis Episcopus,
Ego Iacintus Dive Cardinalis S. Mariæ in Cos-Mydyn,
Ego Paulus Prænestinus Episcopus,
Ego Petrus S. Susannæ Presbyter Cardinalis,
Ego Gratianus SS. Cosmæ & Damiani Diaconus Cardinalis,
Ego Michaël Sanctæ Mariæ novæ Diaconus Cardinalis.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum per manus Alberti Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbyteri Cardinalis & Cancellarii, xiii. Kal. Decembris, Indictione xiii. Incarnationis Dominicæ anno m. c. lxxxi, Pontificatûs nostri Domini Lucii anno primo. 1181

CAPUT LXXVI.

Lucius III. *Pontifex circa annum 1181. confirmat Privilegia Canonicorum Ecclesiæ Collegiatæ S. Germani Montibus Hannoniæ.*

Ex Archivis Capituli.

Lucius Episcopus Servus Servorum Dei, dilectis Filiis Nicolao Præposito Ecclesiæ S. Germani, ejusque Fratribus tam præsentibus quàm futuris, canonicè instituendis in perpetuum.

Piæ postulatio voluntatis effectu debet prosequente compleri, & ut devotionis sinceritas laudabiliter enitescat, & utilitas postulata vires indubitanter assumat.

Eapropter dilecti in Domino Filii vestris justis postulationibus clementer annuimus, & præfatam Ecclesiam S. Germani de Montibus, in qua Divino mancipati estis obsequio, sub B. Petri & nostra protectione suscipimus, & præsentis Scripti Privilegio communimus;

Statuentes, ut quascumque possessiones, quæcumque bona eadem Ecclesia inpræsentiarum justè & pacificè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione fidelium, seu aliis justis

modis præstante Domino poterit adipisci; firma Vobis vestrisque Successoribus & illibata permaneant.

In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. Locum ipsum in quo præfata Ecclesia S. Germani sita est, cum pertinentiis suis.

Altaria omnia Ecclesiarum; ipsius Castri, qui dicitur Castri-locus, locum, etiam Ecclesiam S. Waldetrudis; Ecclesiam S. Petri, jus alterius Ecclesiæ in portis S. Petri; Capellam S. Andreæ; Capellam Comitis supra portam; Capellam S. Nicolai in *Bertoimonte*; Capellam infirmorum.

Et liberam atque Canonicam Presbyterorum Institutionem, cum Altarium oblationibus & obventionibus, quæ vestris usibus sunt deputatæ. Prata, molendina, curtilia, cambas, domos, & quæcumque in locis adjacentibus dicto Castro possidetis.

Quidquid etiam apud *Quem*, apud *Jemappes*, apud *Genly*, atque apud *Elouges* habere noscimini. Frumentum quoque & avenam, quæ ab Ecclesia S. Waldetrudis debentur Presbyteris Canonicis Ecclesiæ vestræ specialiter: Censum insuper quem in die Cœnæ Domini Parochialis Presbyter vester gerens curam animarum annuatim vobis solvere tenetur, scilicet quindecim fertones argenti: Servos & ancillas ad Ecclesiam vestram pertinentes: Antiquas etiam & rationabiles consuetudines Ecclesiæ vestræ hactenus observatas, ratas habemus, easque decernimus inviolabiliter observari. Authoritate quoque Apostolicâ duximus statuendum, ne quis in vos vel Ecclesias vestras excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sententiam absque manifesta & rationabili causa promulget.

Sane novalium vestrorum, quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis animalium vestrorum, nullus à vobis decimas exigere vel extorquere præsumat.

Liceat quoque vobis Clericos & Laïcos à sæculo fugientes, liberos & absolutos ad conversionem recipere, & eos sine contradictione qualibet retinere.

Prohibemus insuper ne ulli Fratrum vestrorum, post factam in eodem loco professionem, fas sit de eodem nisi majoris Religionis obtentu discedere. Discedentem verò absque communium Litterarum cautione nullus audeat retinere. Cùm autem generale interdictum terræ fuerit, fas sit vobis januis clausis, non pulsatis campanis, exclusis excommunicatis & interdictis, suppressâ voce Divina Officia celebrare.

Inhibemus etiam, ut intra clausuras locorum, seu grangiarum vestrarum, Capellam vel Oratorium absque Diocesani & vestro assensu nullus construere de novo præsumat, salvis Privilegiis Apostolicæ Sedis.

In Parochialibus verò Ecclesiis quas habetis, liceat vobis Sacerdotes eligere, & Diocesano Episcopo præsentare, quibus, si idonei fuerint, Episcopus Curam animarûm committat, & ei de spiritualibus, vobis verò de temporalibus debeant respondere.

Sepulturam præterea ipsius loci liberam esse decernimus, & eorum devotioni & extremæ voluntati qui se illic sepeliri desideraverint, nisi excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat, salvâ tamen justitiâ illarum Ecclesiarum à quibus mortuorum corpora assumuntur.

Decernimus ergo ut nulli omninò liceat præfatam Ecclesiam temerè perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel oblatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra reserventur, eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salvâ Apostolicæ Sedis & Episcopi Diocesani Canonicâ Justitiâ.

CAPUT LXXVII.

Philippus *Flandriæ ac Viromandiæ Comes, Brugensem Sancti Donatiani Ecclesiam privilegiis atque possessionibus adauget, anno* 1183.

Ex Archivis Ms. Ecclesiæ Camerac.

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, Patris & Filii & Spiritûs Sancti, Amen.

Ego Philippus Dei gratiâ Flandriæ & Viromandiæ Comes, Theoderici Comitis piæ recordationis Filius, Dei primùm gratiâ præventus, Majorumque exemplo meorum & Sanctæ Matris nostræ Ecclesiæ Doctorum salubri admonitione instructus, statui sanum mihi consilium, quatenus Christum mihi facerem heredem qui Nos perditos suo sanguine redimendo sibi coheredes fecit supernæ vocationis & participes suæ remunerationis.

Ecclesiam igitur in Castello Brugensi sub honore Beatissimæ Dei Genitricis Mariæ Sanctique Patris nostri Archi-Pontificis Donatiani constructam in libertatem ab omni publica exactione donavi, cum omnibus appendentibus ædificiis, Ecclesiis, terrisque & decimis, ad Præbendas Fratrum sive ad Præposituram pertinentibus, à Prædecessoribus meis vel ab aliis fidelibus ibidem donatis sive donandis, solum post Canonicam & liberam Canonicorum electionem de Præposito assensum Mihi meisque Posteris reservans.

Redecimationis verò nummorum de cunctis ovilibus meis, quæ similiter ab Antecessoribus meis in ædificia Ecclesiæ data est, talem Mihi meisque Successoribus retineo potestatem, ut si Præpositus vel aliquis Canonicorum, cujus fidei ad ornatum loci commissa fuerit, eam malè disposuerit, vel sine Fratrum suorum testimonio expenderit, per Me consilio & judicio Canonicorum

corum ad emendationem & dignam compellatur correctionem.

Hanc tamen ipsam decimationem sic liberam Ecclesiæ confirmo, ut numquam vel à Me vel à Posteris meis ab usu ipsius possit extorqueri, vel vi vel astutiâ fraudulentâ.

Præpositum sanè ejusdem Ecclesiæ, quicumque sit, Cancellarium nostrum & omnium Successorum susceptorem, etiam & exactorem de omnibus redditibus Principatûs Flandriæ, perpetuò constituimus, eique Magisterium meorum Notariorum & Cappellanorum & omnium Clericorum in Curia Comitis servientium, potestativè concedimus.

Canonici verò quandocumque ad Curiam meam venerint, jus Cappellanorum obtineant, & in omnibus quidem bonis ad Præbendas eorum pertinentibus eamdem habeant libertatem quam Canonici Insulanæ Ecclesiæ in beneficiis Præbendarum suarum habent, scilicet ut quæ inferiùs continentur, libera ab omni dominatione seu potestate cujusquam & absolutè sint excepta; ejus quidem quem Præpositus & Canonici ejusdem Ecclesiæ communi elegerint voluntate, qui & ipse tam diu & non ulteriùs eorum rebus præsit quàm diu eis placuerit.

Hæc igitur bona Præbendis Fratrum attitulantur. Ecclesia S. Michaëlis in *Weinnabriga* cum omnibus appendentiis, decimis, pratis, agris, mancipiis, vectigalibus, excepto Regio Fisco: Capella Sanctæ Crucis in Villa quæ dicitur *Gera*, cum omnibus decimis & terris adjacentibus: Cappella de *Wara*, & quæ dicitur *Ridravorda*, cum omnibus decimis & terris sibi adjacentibus: Capella S. Christophori juxta Forum: Ecclesia de *Widisgatis*, & Ecclesia de *Kemlis*, cum omnibus decimis & terris sibi attinentibus: Bodium de *Thicabusca*: Bodium de *Fonmezela*: Bodium de *Ipris*: Ecclesia de *Esna*, cum Cappellis sibi attinentibus, *Dicasmutha* & *Clarcq*.

In Parochia *Oostkercka* apud *Budansliet* unum aratrum & tertia pars aratri, & grex unus ovium &c.

Hæc autem sunt bona Præposituræ: Ecclesia *Oostcamp*, cum omnibus decimis & terra adjacenti: Bodium in Villa *Zarra* &c.

Si quis autem huic legitimæ nostræ Confirmationi, & impressione Sigilli nostri roboratæ, consilio quoque subsignatorum Testium approbatæ, in aliquo contraire vel contradicere tentaverit, C. libras auri persolvat. Signa autem Testium hæc sunt,

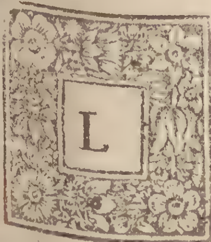
Signum Gerulfi Decani,
S. Wilthelmi Decani S. Audomari,
S. Gerardi de Mescin,
S. Hugonis de Vutkercke,
S. Hugonis Urse,
S. Josephi,
Robini,
Hugonis Abbatis Canonicorum,
S. Wilhelmi Castellani Sancti Audomari,
S. Joannis Insulensis Castellani,
S. Eustatii Camerarii,
S. Walteri de Loci.
S. Gilleberti de Aria,
S. Sigeri de Gand,
S. Walteri de Nivell.

Actum apud Male VIII. Calend. Aprilis, anno Incarnati Verbi MCLXXXIII. Indictione I. Epact. XXV. concurr. V. 1183.

CAPUT LXXVIII.

Lucius III. *Pontifex Donationes Godefridi I, Henrici I, & Godefridi II. Brabantiæ Ducum, in favorem Equitum Templariorum, confirmat circa annum* 1184.

Ex Archivio Ordinis Melitensis.

Lucius Episcopus, Servus servorum Dei, dilectis Filiis Magistro & Fratribus Domûs Militiæ Templi salutem & Apostolicam benedictionem.

Justis petentium desideriis dignum est, Nos facilem præbere consensum, & vota quæ à rationis tramite non discordant, effectu prosequente complere.

Quapropter dilecti in Domino Filii vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu piam concessionem bonæ memoriæ Godefridi quondam Ducis Lotharingiæ Vobis & Domui vestræ rationabiliter factam, ratam esse decernimus, eamque, ut indissolubilem obtineat firmitatem, præsentibus Litteris duximus inferendam.

Statuit namque Divinitus inspiratus, ut quindecim mansos & marescium & prata usque ad flumen Lane, in loco ubi sylva fuit, & vadit secùs Terram Monachorum Sanctæ Mariæ & terram Viri Nobilis Gosowini, ex dono suo, propriâ consentiente Uxore suâ, habeatis in posterum & ad utilitatem Domûs vestræ utiliter teneatis.

Præterea Nepos ejus Godefridus Dux Lotharingiæ, cum propriæ Uxoris assensu, Donum à prædicto Godefrido Avo suo factum recognovit & ratum habuit, & ad exemplar ipsius relevamentum hominum suorum, tam in Ducatu de Brabantia, quàm in Comitatu de Arescot, & in tota terra, & in Ducatu suo, sicut ex Autentico Scripto ejus agnovimus, Vos habere concessit.

Adjiciens, ut quicumque de Fratribus vestris in Curia ejus pro reditu illo colligendo morabitur, pro se & duobus Scuteriis, & tribus Equitaturis fenum & avenam habeat, & candelas, & ferraturas equorum de Curia ipsa percipiat.

Quæ utique omnia, sicut piè & rationabiliter data sunt & concessa, rata esse decernimus, & ea Vobis & Domui vestræ Authoritate Apostolicâ confirmamus, & præsentis Scripti patrocinio communimus; statuentes ut nulli omninò hominum liceat hanc Paginam nostræ Confirmationis infringere & ei ausu temerario contraire.

Si quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei & BB. Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Arimini X. Kal. Julii.

CAPUT LXXIX.

Desiderius *Morinorum Episcopus approbat Fundationem Abbatiæ Monialium Cistertiensium in* Blendecka *prope Audomaropolim in Arthesia, anno* 1186.

Ex Spicilegio Dacheriano.

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis.

Ego Desiderius Dei gratiâ Morinorum Episcopus universis fidelibus in perpetuum.

Cum omnes retrò Sancti Patres, præventi & adjuti gratiâ Spiritûs Sancti, in id modis omnibus elaboraverint, ut amplificarent nomen Sanctitatis, Nos à longè eorum sequentes vestigia, adjuvante eo qui vocat ea quæ non sunt tamquam ea quæ sunt, concurrentibus votis Filiorum nostrorum, & instantiâ postulationis magnorum virorum circummanentium, statuimus in Blendeco Vico Dioceseos nostræ, Congregationem Feminarum Deo regulariter servientium collocare.

Ne verò in tanto negotio aliquid de nostro sensu præsumtione temerariâ cœpisse videremur, Dominum Metropolitanum Willelmum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ titulo Sanctæ Sabinæ Cardinalem Apostolicæ Sedis Legatum, virum videlicet altioris consilii, dignum duximus super hoc esse consulendum. Quo consulto, & propositum approbante, & congratulatione suâ ad id quod proposueramus ampliùs provocante, Principem quoque terræ Illustrem Comitem Philippum unà cum M. Nobilissima Conjuge ipsius super eadem causa adivimus, qui & unanimem assensum cum multa hilaritate præbuerunt, & se auxilio & consilio affuturos promiserunt.

Hinc ergo majore fiduciâ nec immeritò assumptâ propositum aggredientes; communicato consilio cum Capitulo nostro, & partes suas assensibus implente, Personatum Ecclesiæ Sanctæ Columbæ de Blendeka, cum omnibus pertinentiis suis, & obventionibus, Capellam quoque de Soieca ad eumdem Personatum spectantem, inibi Deo servituris, salvo jure Parrochiali & Episcopali, liberaliter contulimus. Hanc libertatem & immunitatem eidem Ecclesiæ de communi consilio Fratrum decernentes & indulgentes, ut in eadem Ecclesia Deo servientes liberam electionem habeant, & nulli personæ, nisi Nobis & Successoribus nostris, de Ordine suo, vel de quacumque alia re extra Capitulum suum habeant respondere, salvâ in omnibus Auctoritate Sedis Apostolicæ.

Ita ergo in nomine Domini inchoato negotio, accesserunt ad Nos dilectus Filius noster Boidinus ejusdem Parrochiæ Presbyter in præsentia Capituli nostri, Donationem eidem Ecclesiæ faciens centum marcarum & ampliùs, & fidelis Vir Ghiso Filius Everardi de Aria, similiter sexcentarum marcarum & ampliùs.

Nos verò providentiam ejusdem Domûs in temporalibus, duobus prænominatis, tamquam industriis & primis in ejusdem loci fundatione coadjutoribus nostris, commisimus.

Prædictas igitur Donationes tam nostras quàm illorum Sigilli nostri appensione, Clarembaldi quoque Morinensis Decani, & Lambini Morinensis Archidiaconi, & Johannis Cantoris, ceterorumque Canonicorum assensu, cum eorumdem Sigilli attestatione, in perpetuam possessionem eidem Ecclesiæ confirmamus.

Si qua verò Ecclesiastica sæcularisve persona præfatas Donationes, vel quidquid devota largitio fidelium Ecclesiasticarum sæculariumve personarum contulit, vel in futurum contulerit, seu quidquid alio modo legitimè acquisitum fuerit, subtrahere ab eodem loco vel imminuere tentaverit, cum Domino Jesu-Christo, & Matre ipsius Judicis, & Beata Columba Virgine & Martyre, cujus patrociniis idem locus munitur, in die Judicii rationem deducat, & ab Angelis Dei de medio justorum separetur.

Quisquis verò ad sustentationem inibi Deo servientium piam Donationem intulit vel intulerit, mensuram bonam & confertam & coagitatam & supereffluentem remetiatur ei Dominus noster Jesus Christus. Amen.

Actum anno ab Incarnatione Domini M. C. LXXXVI. 1186.

CAPUT

CAPUT LXXX.

GODEFRIDUS *Brabantiæ ac Lotharingiæ Dux beneficia ab Equitibus Templi Jerosolymitani recepta eidem Ordini liberaliter rependit, id testante Filio ejus Henrico, anno* 1188.

Ex Archivis Melitensibus.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis.

NOTUM sit & præsentibus & futuris, quod GODEFRIDUS Dei gratiâ Dux Lotharingiæ, tum pro salute animæ suæ ac Uxoris Ismenæ & Parentum suorum, tum pro beneficiis, quæ à Magistris Sancti Templi Salomonis in itinere Sancti Sepulchri in Jerusalem largè ac benignè susceperat, in Civitate Beneventi in Domo eorumdem Fratrum susceptus S. Templi, quindecim mansos, & maresium & prata, usque in fluentum Laine, ubi sylva steterat, & extenditur secùs terram Monachorum Sanctæ Mariæ, & secùs terram Domini Goswini, in manus Guillelmi de la Fossa Magistri ejusdem Templi Domorum quæ sunt in Apulia & terra laboris coram Testibus idoneis liberè contulit, & omni juri suo in perpetuum renunciavit.

EGO autem Dei patientiâ Henricus Junior Lovaniæ anno Incarnat. Domini MCLXXXVIII 1188. mense Decembri, VII. Idus ejusdem, heres quidem & Filius præfati Godefridi, præfatos mansos & maresium & prata usque in fluentum Laine propriâ manu & iteratâ donatione corroboravi, & ab omni requisitione juris liberè manumisi, & Testium subscriptione & Sigilli mei impressione confirmavi.

Signum Galteri de Aa.
S. Arnoldi de Bigardis.
S. Galteri de Holtem.
S. Alardi Rape.
S. Joannis Pauw.
S. Goswini de Ischa.
S. Arnoldi Clerici.
S. Hugonis de Monte.

CAPUT LXXXI.

PHILIPPUS *Flandriæ ac Viromandiæ Comes, anno* 1189. *paciscitur cum Ecclesia B. Mariæ, nunc Cathedrali, & aliis in Comitatu Cameracensi existentibus, de Protectione intuitu Gavalli, quod annuatim recipere debeat.*

Ex Archivis MS. Eccl. Cameracens.

PHILIPPUS Dei gratiâ Flandrensium & Viromandorum Comes, cunctis Fidelibus Christianis tam præsentibus quàm futuris in perpetuum.

QUANTÒ præradiat cujusque altæ generositatis titulus, quantò præeminet magnum Principatûs dominium, tantò sui lux Generis tenebrescit obscuriùs, tantò dominii sublimitas humiliatur abjectiùs, si contra Dei reverentiam, & hominum fidem, scienter inciderit perjurii reatum: gravitas enim delinquentis Personæ facit esse delictum gravioris culpæ.

QUAPROPTER vestra noverit universitas, quòd intuitu eleëmosynæ Nobis collatum, Nos & Pater noster Theodoricus à majore Ecclesia B. Virginis, & aliis Conventualibus Ecclesiis, per earum Villas in Comitatu Cameracensi recepimus Gavallum. Et tactis SS. Pignoribus, publicè juravimus, quòd in Ecclesiis dictis, Deo servientes, & res eorum, si deprimerentur injustè, pro nostro posse, contra quoscumque conservaremus; & hoc beneficium, non ad alium quàm ad legitimum heredem Flandriæ transferremus.

Hoc cautelâ sanæ circumspectionis determinato, quòd in terris Episcopi Cameracensis, & Dominicatis Ecclesiarum, & feudis earum, non poterimus Gavallum accipere. Et si vel emptionis titulo, vel alio modo, transeant in alienum quodcumque Dominium, terræ quæ priùs solverunt Gavallum, cum sua causa transire debent & onere, & Comiti Flandrensi Gavallum solvere. Præstiti reverentiâ sacramenti, nulli Domino præfati Comitatûs Gavalli collectionem & receptionem condonare, neminem inde possumus feodare.

SI necessitas ingruerit, in Sanctorum Villas ad exercitium Juris & Dominii, non nisi vocati debemus intraire.

SI enim per aliquos malefactores damnum vel injuria Ecclesiis, vel Ecclesiasticis Personis, vel rebus earum illata fuerit; & hoc authoritate ipsarum Ecclesiarum, vel Ministrorum, ac Personarum earum, officio & potestate sibi duntaxat ab Ecclesiis concessâ, poterit emendari, ad nostrum non tenentur confugere Patrocinium.

SI verò per ipsas Ecclesias, vel earum Ministros damnum vel injuria emendari non poterit, tunc demùm contrà suos malefactores, ad nostrum debent Patrocinium convolare, nec alterius postulare auxilium quàm nostrum, nisi Ec-

Ecclesiasticæ Censuræ dignitatem.

In quibus si malefactores justificaverimus, Nos, solo contenti Gavallo, delicti pœnam Dominis quorum est Villa, vel Villæ, integrè reservabimus.

Nec debemus contrà Dominorum Jura, malefactorum versutias fovere, si qui de suis hominibus ad nostrum Patrocinium voluerint confugere.

Hæc est autem colligendi Gavalli mensura, & ordo. Carruca debet dare dimidium modium frumenti, & dimidium avenæ, Manu-operator, qui terram cultivam non habet, debet unum mencaldum frumenti, & unum avenæ ad mensuram Cameracensem; Cameracique suum tenentur comportare Gavallum, ad locum eis prædictum.

Post messes collectas, nostri servientes submoneant Ministros Ecclesiarum, ut infrà quindecim dies post submonitionem eorum paratum sit Gavallum. Quod si post quindecim dies non fuerit solutum à debitoribus Ecclesiarum auctoritate cogetur solvi cum pœna delicti, cooperante nostrâ potestate.

Hujus autem Sacræ Paginam pactionis, ut apud nostros Successores perpetuum robur obtineat, & sanctum Pietatis Officium magis & magis apud eos invalescat, appensione Sigilli B. Virginis & nostri, atque charissimæ Uxoris nostræ Mathildis Reginæ alternatim sanum duximus insigniri, & Testes idoneos & sufficientes subnotare.

Actum anno Verbi Incarnati millesimo centesimo octogesimo nono. 1189.

Signum Domini Petri Atrebatensis Episcopi,
Signum Joannis Abbatis,
S. Vedasti,
S. Heriberti Abbatis,
S. Aucberti Cameracensis,
S. Gerardi Abbatis S. Sepulchri Cameracensis,
S. Hugonis B. Mariæ Decani,
S. Heriberti Decani S. Gaugerici,
S. Waltheri majoris Ecclesiæ Scholastici,
S. Vincentii Scholastici S. Gaugerici,
S. Henrici Cantoris B. Mariæ,
S. Joannis Cantoris S. Gaugerici,
S. Roberti Atrebatensis Advocati Domini Bethuniæ,
S. Michaëlis Constabularii,
S. Joannis Capellani Insulensis,
S. Hugonis Castellani Bapelmensis,
S. Wilhelmi de Atrebato Militis,
S. Petri de Duaco,
S. Gossuini de S. Albino,
S. Waltheri de Lespaet.

CAPUT LXXXII.

Constitutio Capituli Metropolitani Coloniensis, quod octo Præbendæ Sacerdotales semper in Ecclesia Coloniensi habeantur, & constitutus in Ordine Sacerdotali in Locum defuncti eligatur, anno 1191.

Ex MS. Colonien sibus.

H. Dei gratiâ Major in Colonia Præpositus, C. Major Decanus, Archidiaconi, totumque Capitulum B. Petri universis tam præsentibus quàm futuris, quorum conspectui hoc præsentatum fuerit, in præsenti gratiam, & gloriam in futuro.

Cum ad abolitionem peccatorum quamplurima sint Nobis à Domino virtutum remedia constituta: potissimum tamen est Immolatio Hostiæ Salutaris, quæ in commemorationem fit Dominicæ Passionis: per hanc anima vegetatur, corpus ad resistendum vitiis roboratur; hæc est vivis opportuna, viam universæ carnis ingredientibus necessaria, & defunctis jucunda. Tanti igitur Sacramenti dignitate, ac Ecclesiæ nostræ utilitate consideratis diligenter, placuit Nobis ea, quæ inferiùs continentur, ordinare de aliquot Præbendarum nostrarum locatione in Ministros Hostiæ hujus Sacrosanctæ.

Eo itaque Auctore, à quo recta consilia, & justa sunt opera, statutum & dispositum est à Nobis, voluntate & consensu omnium nostrorum & singulorum accedente, ut in Ecclesia nostra octo semper habeantur Præbendæ, ab iis tamen, qui Sacerdotali Ordine mancipati fuerint, habendæ.

Quod si aliquos de numero eorum, vel exire de vita contigerit, vel exire de Ecclesia, in locum decedentis, vel discedentis, erit tantùm substituendus in Sacerdotali Ordine constitutus.

Ut igitur condita laudabilis Deo & hominibus Ordinatio robur perpetuum habeat, & nescientibus nota fiat, præsentem Paginan conscribi fecimus, appendentes eidem Ecclesiæ nostræ Sigillum.

Acta sunt anno millesimo centesimo nonagesimo primo. 1191.

CAPUT

CAPUT LXXXIII.

BALDUINUS DE MAURITANIA *Castellanus Tornacensis benefacit Abbatiæ Crispiniensi, Ordinis S. Benedicti, anno 1192. eandemque Donationem anno 1380. rati-habet Carolus V. Francorum Rex.*

Ex Raissii Cœnobiarchia Crispiniensi.

IN nomine Domini, Ego BALDUINUS de Mauritaniâ Castellanus Tornacensis, notum facio præsentibus & futuris omnibus, quod exemplo Patris mei illustris memoriæ Everardi Raddonis incitatus condonavi in eleemosynam Ecclesiæ Sancti Landelini Crispiniensis vinagia seu vectigalia omnium vecturarum & navium per terram meam transeuntium, & res Ecclesiæ prælibatæ commeantium.

PRÆCIPIO & injungo cunctis in terra mea commanentibus, ut hanc libertatem rerum ad Ecclesiam Crispiniensem pertinentium & per terram meam commeantium, pro salute animæ meæ & Helduidis Conjugis meæ, nec non Parentum meorum, & Liberorum meorum, pro posse suo tueantur & conservent.

UT igitur hoc Donum, pariterque eleemosyna perpetuis temporibus vigeat & rata permaneat, hanc Paginam Sigilli mei impressione corroborari ac muniri feci.

ACTUM anno Incarnati Verbi MCXCII. secundo Idûs Februarii. 1192.

KAROLUS Dei gratiâ Francorum Rex, notum facimus universis præsentibus pariter & futuris, Nos vidisse Litteras formam quæ sequitur continentes. Confirmatio Karoli Francorum Regis

IN nomine Domini. Ego BALDUINUS de Mauritania Castellanus Tornacensis &c. Quas quidem Litteras ac omnia ac singula in eis contenta Nos ad supplicationem Religiosorum Abbatis & Conventûs Ecclesiæ Crispiniensis prædictæ laudamus, approbamus, ac etiam in quantum Nos tangunt, & dicti Religiosi præmissis hactenus usi fuerunt, tenore præsentium de nostra speciali gratia & auctoritate Regia confirmamus &c.

DATUM Parisiis anno Domini M.CCC.LXXX. & Regni nostri primo, mense Januarii. 1380.

CAPUT LXXXIV.

BALDUINUS DE LOPON *Miles, ejusque Uxor* ODA *fundant ac dotant Prioratum S. Nicolai de* Oignies *Canonicorum Regularium Diœcesis olim Leodiensis, nunc Namurcensis, anno 1192. probantibus Præposito & Capitulo Fossensi.*

Ex MS. Monasterii.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis.

EGO HENRICUS Dei miseratione Fossensis Ecclesiæ Præpositus, & Decanus, totusque ejusdem Ecclesiæ Conventus, notum facimus tam præsentibus quàm futuris, quod Balduinus miles de Lopon & Vnerabilis Uxor ejus Oda, Cognatis & amicis qui consentire debebant approbantibus, decimam de Villa quæ *Roulz* dicitur, & terram *Curturiolam* dictam, & decimam fœni de *Onignies*, & licentiam acquirendi circumquaque bonarium terræ, Beati Nicolai Ecclesiæ contiguè, & jus Patronatûs in Ecclesia de *Moulgnies*, pro remedio animarum suarum super Altare Beati Foillani Fossensis Ecclesiæ ad usus Fratrum in Ecclesia Beati Nicolai de *Onignies* Domino famulantium reportaverunt, sub testimonio Nobilium Virorum & Clericorum quorum nomina subscripta sunt, approbante etiam hanc Donationem & confirmante Domino Alberto Leodiensi Episcopo.

EA etiam conditione, quod Fratres in Ecclesia Beati Nicolai de *Onignies* Domino in perpetuum famulaturi prædictam decimam & cetera sibi liberè concessa, plenariè & sine calumnia possiderent.

Adjunctum est etiam quod Ecclesia B. Nicolai Ecclesiæ Fossensi singulis annis aureum denarium XII. den. publicæ monetæ valentem in Capite jejunii exsolveret, & Ecclesia Fossensis prædictæ Ecclesiæ de *Onignies* in expensis ei patrocinium & defensionem exhiberet. Statutum est etiam, quod Fratres Ecclesiæ Beati Nicolai Priorem sibi eligant idoneum: & Priorem sive quemcumque Prælatum electum idoneum prædicta Ecclesia Fossensis sibi præsentatum sine contradictione confirmet. Prior etiam Sacerdotem in Ecclesia de *Moulgnies* instituet: institutum autem Fossensis Ecclesia Archidiacono præsentabit.

CETERUM Prior Fratres quos sibi noverit idoneos, cum consensu Fratrum, in prædicta recipiet Ecclesia, nusquam eos nisi Fratribus ejusdem loci præsentaturus. Ut autem prædicta rationabiliter ordinata firmiter perseverent, præsentis Sigilli nostri munimine roboramus, Auctoritate Beati Foillani Martyris & nostrâ prohibentes, ne aliquis prædictæ Ecclesiæ jura vel Factum istud audeat perturbare.

perturbare. Hujus autem rei Testes sunt,
Henricus Fossensis Ecclesiæ Præpositus,
Magister Anselmus Decanus,
Magister Robertus Ecclesiæ S. Petri in Namurco Præpositus,
Magister Bernardus,
Balduinus Faber,
Balduinus de Foro,
Foillanus Johannes de Aysan,
Henricus de Marbais.

Milites autem hujus rei sunt Testes,
Manasses de Prelle,
Walterus de Marbais,
Jacobus de Sombreffe,
Sigerus de Ham, &
Johannes Filius ejus,
Johannes de Aveloez,
Philippus de Famines.

Actum est autem hoc publicè anno ab Incarnatione Domini M. C. XCII. 1192

CAPUT LXXXV.

Joannes *Cameracensis Episcopus Abbatem S. Auberti Ord. Canonicorum Regularium Cameraci suum Capellanum constituit anno* 1194, *eique confert Præbendam in Ecclesia sua Cathedrali.*

Ex Archivis MS. ...briæ.

In nomine Domini. Joannes Dei gratiâ Cameracensis Episcopus tam præsentibus quàm futuris in perpetuum.

Officii nostri ratio Nos hortatur & admonet, honorabiliora Ecclesiæ membra quæ potioribus studiis & meritis juvantur, in partem oneris nostri & honoris assumere, ut in Domo Domini lucerna boni operis super candelabrum posita exemplo suo alios instruant & informent.

Attendentes igitur honestatem & religionem Abbatis & Canonicorum Sancti Auberti, qui etiam ingenio ad Officii & habitûs nostri propiùs conformitatem accedunt, de consilio & assensu Capituli nostri, eisdem Capellaniam nostram perpetuò duximus conferendam; ita ut Abbas, quicumque Collegio præerit, Nobis hominium faciet, & in Mensa Domini & Divinis Officiis in majoribus Solemnitatibus per se vel per personam interpositam, si necessitate teneatur excusabili, ministrabit, & ad electionem nostram unum de Canonicis suis quem elegerimus, assiduo Ecclesiæ & debito Capellæ nostræ & nostro servitio deputabit; pro voluntate nostra mutandum: per omnia salvo jure & servitio consueto Ecclesiæ nostræ; salvo etiam Ordine suo & debitâ obedientiâ Abbati suo penitùs reservatâ.

Idem Canonicus Nobis ministrabit: de fructibus verò & obventionibus tam Præbendæ, quàm redditiuum & oblationum nichil prorsùs sibi retinebit, sed ad usus Ecclesiæ in manus Abbatis cuncta fideliter & integrè reportabit.

Si autem minutionis aut infirmitatis sive alicujus occupationis occasione detentus fuerit, alter de Canonicis ejus supplebit Officium, qui quotidianam recipiet distributionem: & si aliquando plures adfuerint, soli dabitur stipendium quotidianum: quod Beneficium numquam eidem Ecclesiæ dabitur, nisi quando per unius Fratrum suorum præsentiam ibidem deservierit.

Hujus igitur piæ donationis eleëmosina ut in perpetuum rata & inconcussa perseveret, Authoritate præsentis Paginæ & idoneâ Testium conscriptione duximus confirmandam,

Signum Ægidii Archidiaconi,
Magistri Daniëlis Cantoris,
Nicholai,
Magistri Roberti, Canonicorum Beatæ Mariæ Sociorum nostrorum.
Signum Almarici,
Johannis Gamelonis, Canonicorum Attrebatensium.
Signum Dulcoti,
Johannis Telonearii,
Johannis Camerarii, servientium nostrorum Feodatorum.

Ne quis autem eleëmosinæ nostræ Beneficium minuere, vel huic Scripto aliquatenùs obviare præsumat, datâ conservatoribus benedictione, in prævaricatores quoad resipuerint excommunicationis sententiam pronuntiamus.

Datum Cameraci anno Dominicæ Incarnationis MCXCIV. V. Nonas Martii, Præsulatûs nostri anno tertio. 1194

CAPUT LXXXVI.

Capitulum Cathedrale Cameracense assensum præbet anno 1194. *Constituto Joannis Episcopi sui in favorem Abbatis S. Auberti Cameraci.*

Ex Archivis Abbatiæ.

In nomine Domini. Johannes Præpositus, Hugo Decanus & universum Beatæ Mariæ Cameracensis Ecclesiæ Capitulum, præsentibus & futuris in perpetuum.

Suadet honestas & ratione commonemur, honorabiliora Ecclesiæ membra quæ potioribus studiis juvantur & meritis, ad Ecclesiæ nostræ servitium & cultum Divinæ laudis admittere, ut in Domo Domini Lucerna boni operis super Candelabrum posita exemplo suo alios instituant & informent.

Attendentes igitur honestatem & religionem Abbatis & Canonicorum Sancti Auberti, qui

etiam viciniùs ad officii & habitus nostri conformitatem accedunt, Donationem Capellaniæ quam Venerabilis Episcopus noster Johannes concurrente consilio & assensu nostro eidem Ecclesiæ contulit titulo eleëmosynæ perpetuò possidendam, salvo jure & debito servitio Episcopi ac Ecclesiæ nostræ, juxta formam quæ in ipsius Episcopi continetur autentico, ratam habentes, eamdem eleëmosynam quantum in Nobis est approbamus, & ut in perpetuum illibata conservetur, præsentis Scripti patrocinio & personarum nostrarum & sufficienti Canonicorum Testimonio eam confirmamus.

Signum Johannis Præpositi,
S. Hugonis Decani,
S. Magistri Adæ,
Ægidii,
Petri,
Nicholai,
Magistri Berteri, Archidiaconorum,
S. Hugonis Thesaurarii,
S. Fulconis,
Stephani,
Roberti, Sacerdotum,
S. Magistri Danielis, Cantoris,
Nicholai,
Goberti, Levitarum,
S. Roberti,
Adæ,
Hugonis,
Balduini, Sublevitarum.

DATUM anno Dominicæ Incarnationis M. C. XCIV. quinto Non. Martii. Præsulatûs Domini Johannis tertio. 1194

CAPUT LXXXVII.

Idem confirmat WILHELMUS *Archiepiscopus Remensis, ac S. R. E. Cardinalis, anno* 1194.

Ex iisdem Archivis.

WILLELMUS Dei gratiâ Remensis Archiepiscopus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ titulo Sanctæ Sabinæ Cardinalis Apostolicæ Sedis Legatus, omnibus ad quos Litteræ istæ pervenerint in Domino salutem.

NOVERINT tam præsentes quàm futuri, quod Venerabilis Frater noster Johannes Cameracensis Episcopus Dilectorum Filiorum nostrorum Herberti Abbatis & Conventûs Sancti Auberti Cameracensis honestatem & religionem considerans, eis Capellaniam suam concessit in perpetuum obtinendam; ita quod Abbas quicumque prædictæ præerit Abbatiæ, eidem Episcopo Hominium faciet & in Mensa Domini & Divinis Officiis in majoribus Solempnitatibus per se vel per alium, si necessitatem habuerit excusabilem, ministrabit.

IDEM Abbas unum de Canonicis suis quem Episcopus elegerit, assiduo Ecclesiæ & debito Capellæ & Episcopi servitio deputabit, pro sæpedicti Episcopi voluntate mutandum. Salvo per omnia jure & consueto servitio Ecclesiæ Cameracensis, salvo etiam Ordine & Abbatis obedientiâ, Canonicus ille prædictum officium exercebit.

DE fructibus & obventionibus tam Præbendæ quàm reddituum & oblationum nichil prorsùs sibi retinebit; sed ad usus Abbatiæ in manum Abbatis cuncta fideliter & integrè reportabit.

SI autem minutionis aut infirmitatis, sive alicujus occupationis occasione detentus fuerit, alter de ejusdem loci Canonicis, ejus vicem supplebit & cotidianam recipiet distributionem, & si aliquando plures affuerint, soli dabitur stipendium cotidianum.

Hoc autem Beneficium numquam prædictæ dabitur Abbatiæ, nisi quando unus Canonicorum in propria deserviet persona.

HANC verò Concessionem de consilio & assensu Capituli Cameracensis factam, tam prædictus Episcopus quàm Capitulum Scripto Autentico & Sigilli sui impressione firmavit. Nos etiam ad ampliorem hujus rei confirmationem & certius testimonium præsentem Paginam scribi & Sigilli nostri Karactere fecimus consignari.

ACTUM anno ab Incarnatione Domini M. C. XCIV. mense Martio, decimo Kalendas Aprilis. 1194

DATUM apud Sanctum Quintinum per manum Matthæi Cancellarii nostri.

CAPUT LXXXVIII.

BALDUINUS *Comes Hannoniæ confirmat Donationem ab Fratre suo Henrico Seburgi Domino factam Monasterio S. Landelini in Crispinio, Ordinis S. Benedicti, anno* 1195.

Ex Raissii Cœnobiar. [illegible]

IN nomine Domini amen. Summus rerum ille Parens in hoc saluti mortalium piè consuluit, quod lenocinantium culparum contagia medicinalis eleëmosynæ remedio diluenda perdocuit. EXEMPLI hujus instinctu commonitus Ego BALDUINUS Marchio primus Namurcensis & Comes Hainoënsis notum & certum fieri volo omnibus Christi fidelibus tam futuris quàm præsentibus, quod cùm Henricus Germanus meus Villam quæ Sebourck dicitur de me teneret, & ipse quandam injustam consuetudinem (quæ vulgò Tallia dicitur) apud eandem Villam Sebourck,

bourck, super terras Crispiniensis Ecclesiæ, illas dumtaxat, quæ de sua Advocatia esse videbantur, exigeret; tandem intuitu timoris Dei, pro animæ suæ remedio, eandem taxationem seu Talliam super Altare Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, Sanctique Landelini, nomine & titulo eleëmosynæ resignavit & obtulit.

At Ego, quia quidquid apud Sebourck idem Frater Meus Henricus habebat, de Me, ut prædictum est, tenebat, precibus Domini Hugonis Abbatis & ejus Successoris Gossellini, Fratrum quoque ejusdem loci Crispinii acquiescens, prælibatam eleëmosynam laudavi, & ut saluti animæ meæ proficiat, eamdem lubenti animo concessi. &c.

Acta sunt hæc anno millesimo centesimo nonagesimo quinto. 1195

CAPUT LXXXIX.

Joannes *Cameracensis Episcopus Cessionem Altaris Anderlechtensis à Capitulo suo factam,* * *in favorem memorati Canonicorum Collegii, confirmat & approbat anno* 1195.

* Juxta Tabulas suprà editas pag. 97.

Ex Archivis Anderlecht.

Joannes Dei gratiâ Cameracensis Episcopus tam præsentibus quàm futuris in perpetuum.

Vivacis monumento paginæ & temporis aboletur senium & rei solemniter gestæ perpetuatur memoria, ut in tranquillitatis gremio contra casum foveatur quemlibet & quiescat.

Quapropter præsenti committimus Memoriali, quod Joannes Beatæ Mariæ Cameracensis Præpositus, Adam Decanus, & universum ejusdem loci Capitulum, pauperis & honesti Capituli Ecclesiæ Beati Petri de Anderlecht unanimi misericordiâ miserati pauperiem, eidem, ut ex eorum habens beneficio undè crescat, in Divinis alacriùs excitetur laudibus, Altare ejusdem loci quod ad eorum spectare dignoscitur Personatum, cum omnibus decimationibus tam majoribus quàm minutis, unà cum mancipiis, terris cultis & excolendis, nec non & pratis, reliquis quoque possessionibus quæ inibi ad eorum Personatum pertinent, sub annua pensione 40. librarum Cameracensis monetæ, pro motu temporis quo publicè creetur, unicordi contulerint consensu, tranquillâ pace perpetim possidenda.

Statutum est etiam, quod ex jam dictis 40. libris, 20. libræ quotannis in Natali Domini, reliquæ verò 20 in Pentecoste integrè persolventur: ita tamen quod Canonicis Beatæ Mariæ per Anderlechtensis Ecclesiæ sumptus, ne pro eis laborare compellantur, jugiter afferentur.

Cæterum quoticscumque præscriptæ Canonici Ecclesiæ Canonicorum Beatæ Mariæ indiguerint auxilio, ipsi eis ex affluenti misericordia benignè tenentur adesse, eorumque subire labores, Anderlechtensibus quidem sumptibus & expensis.

Decretum quoque est ex communi utriusque Capituli consilio, quod si quo modo redditus ipsius Altaris supra summam supranominati censûs excreverit, quidquid superabundaverit, in usus Fratrum in præfato loco residentium ac Deo jugiter famulantium (quia dignus est operarius cibo suo) cedat æquâ lance dispensandum.

Hanc igitur piæ pactionis dignæque institutionis Paginam inconvulsam manere volentes, eam nostri appensione Sigilli & sufficienti Testium subscriptione duximus communire.

S. Joannis Præpositi,
Fulconis,
Sigeri,
Walteri, Præsbiterorum.
Helgoti,
Stephani,
Nicolai, Levitarum.
S. Hugonis,
Balderici,
Joannis, Sublevitarum.

Actum anno Verbi Incarnati M.C.XCV. Præsulatûs verò nostri tertio. 1195

CAPUT XC.

Henricus I. *Brabantiæ & Lotharingiæ Dux præfatam Cessionem Altaris Anderlechtensis suo Diplomate confirmat, anno* 1195.

Ex Archivis Anderlecht.

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Henricus Dei gratiâ Dux Lotharingiæ omnibus tam futuris quàm præsentibus in perpetuum.

Sæpe fit ut rei publicæ gestæ tranquillitatem longitudo temporis præbeat. Eapropter in publicam prodire volumus notitiam, quod Joannes Dei gratiâ Cameracensis Præpositus, Decanus, & universum quod cum eis est Capitulum, Altare de Anderlecht cum omnibus appenditiis & omni integritate juris, Canonicis de

de Anderlecht ibidem residentibus & Domino servientibus sub annua pensione 40. librarum Cameracensis monetæ ad petitionem nostram contulerint perpetim possidendum; undè, ne qua imposterùm possit oriri calumnia, hoc factum tam legitimâ sanctione firmatum, stabile & inconvulsnm manere volentes, Sigilli nostri appensione & fideli nostrâ defensione corroboravimus.

ACTUM anno Incarnat. Dominicæ M.C.XCV. 1195.

CAPUT XCI.

STEPHANUS *Tornacensis Episcopus constituit in Ecclesia sua leges Foraneitatis anno* 1196; *quas postmodum Cælestinus II. & Alexander IV. Romani Pontifices servari mandarunt.*

Ex Archi. vii Eccl. Tornac.

STEPHANUS Dei permissione Tornacensis Ecclesiæ humilis Minister, & Arnulphus Decanus, cum reliquo ejusdem Ecclesiæ Capitulo, omnibus ad quos præsentes Litteræ pervenerint in perpetuum.

INSTITUTIONIS Ecclesiasticæ forma multis excogitata vigiliis, secundùm diversitatem locorum & temporum personarumque & causarum varietatem diversis consuetudinibus ordinatur & regitur, disponitur & servatur. Una tamen est Ecclesia, una Dei columba, una Fides Catholica, una circumdata varietate Religio Christiana. In hoc autem omnes Apostolici & Evangelici Patres unum præbuerunt consensum, ut qui Altario serviunt de Altario vivant, qui gregem pascunt, de lacte gregis edant, fructum vineæ colligant, qui vineam plantant, & in vinea laborant: sicut enim alligari non debet os bovis triturantis, & dignus est operarius mercede suâ, ità & præcipitur; ut qui non laborat nec manducet.

QUIA tamen diebus nostris infirma sunt tempora, & homines seipsos amantes & quærentes quæ sua sunt, in pluribus Ecclesiis connumerari & intitulari volunt, & in singulis percipere stipendia, quamvis vel tenuiter non deserviant in una: Nos multitudini parcentes & Fratrum compatientes infirmitatibus, eos de Collegio nostro qui à modo Canonici instituentur in Ecclesia nostra, si assiduè in ea Mansionarii non fuerint, nec omninò privare volumus Beneficio, nec plena cum aliis percipere stipendia qui in vinea Domini pondus diei portant & æstûs.

STATUIMUS ergo, ut qui à modo instituentur in Ecclesia nostra Canonici, & Foranei potiùs quàm Mansionarii sive Stationarii esse voluerint, quatuor tantùm marchas annuatim pro Præbenda sua percipiant, triginta & duobus solidis Flamingorum per singulas marchas computandis, quæ ipsis Dominicâ, quâ cantatur *Misericordia Domini*, persolventur.

SI autem aliquis priùs Foraneus, postmodùm voluerit esse Stationarius & assiduus, quadraginta diebus continuis ante Festum Sancti Petri ad vincula deserviat Ecclesiæ in propria persona, contentus interim cotidianâ distributione horarum, anniversariorum & refectorii, & ita percipiet annonam & reliquos redditus illius anni.

QUOD si perceptâ annonâ sese absentaverit & ultrà viginti dies moram fecerit, pro Foraneo habebitur, nec ultra pro Stationario reputabitur, nec aliquid recipiet de Præbenda, priusquam Capitulo de percepta satisfecerit annona. Si autem Foraneum post Kalendas Augusti inter Stationarios quocumque tempore recipi contigerit, expletâ quadraginta dierum sicut prædiximus observantiâ, integram fructuum exceptâ annonâ cum Stationariis accipiet portionem.

ABSENTIAM verò viginti dierum per quam debeat judicari Foraneus, Decanus & Capitulum, cognitâ & inspectâ magnâ necessitate Canonici, si viderint expedire, prolixiori dierum spatio poterunt temperare.

SI etiam aliquis Canonicus propter manifestum negotium Capituli vel Episcopi absens fuerit vel cum Episcopo equitaverit, illorum dierum absentialium angustia ad hoc ut Foraneus judicetur non poterit coarctari.

A præfatâ etiam Foraneitatis distinctione excluduntur Scholares, peregrinantes, & infirmi qui curandi corporis causâ ad locum commodiorem, ubi Medicorum & medicinarum copia habeatur uberior, duxerint transeundum: ob has etenim causas, impetratâ Capituli licentiâ, egressi, omnia sine diminutione percipient, præter anniversaria, refectorium & cotidianam horarum distributionem.

HÆC utique absentiarum Privilegia eis solis statuimus indulgenda, qui tempore quo ad eas quæ dictæ sunt probabiles absentias exierint, proximum antea annum integrè extra Statutum Foraneorum egisse probabuntur: solos & hos qui in Sacris Ordinibus fuerint constituti dictarum indulgentiarum volumus gaudere Beneficio.

IN minoribus verò Ordinibus videlicet infra Subdiaconatum constitutis nec aliquod in absentia Privilegium, neque locum in Capitulo, neque stallum in Choro extra ordinem puerorum statuimus esse concedendum. Si quis verò supra memoratâ viginti dierum absentiâ nimis frequenter uti voluerit, aut in fraudem dictæ Constitutionis aliquid maliciosè attemptaverit, omnes ejusmodi elusoriæ versutiæ Capituli diffinitione ad moderamen debitum resecentur.

QUOD si fortè aliquem tempore Foraneitatis suæ ab hac luce migrare contigerit, pensionem Foraneis assignatam pro anniversario recipiet, reliquique

liquique ipsius anni fructus in usus refectorii cedent ad redditus comparandos. Præbendâ quoque Foranei de viva persona in vivam transeunte, ejus annuale sicut & Stationarii, usibus refectorii integrè erit applicandum.

Quilibet ergò deinceps instituendus Canonicus in ipsa institutione sua, antequam locum in Choro aut in Capitulo habeat, vel aliquid de Præbendæ fructibus accipiat, solemni juramento corporaliter præstito firmabit se suprascripta omnia inviolabiliter observaturum.

Ne igitur hæc nostræ Constitutionis Pagina in posterum oblivione deleri valeat, aut cujusquam maliciâ perverti, ipsam Episcopali & Capituli Sigillo, cum annotatione eorum qui præsentes assensum præbuerunt, fecimus roborari; eos nihilominùs excommunicationis sententiâ percellentes, qui ipsam aliquatenùs infringere, aut ei ausu temerario præsumpserint contraire.

1196. Actum Tornaci anno Incarnati Verbi millesimo centesimo nonagesimo sexto, eodem anno incipiente Kal. Januarii, regnante gloriosissimo Rege Philippo secundo.

Signum Stephani Tornacensis Episcopi.
Signum Arnulphi Decani.
Signum Gossuini Archidiaconi.
Signum Theodorici Flandriæ Archidiaconi.
Signum Theodorici Præpositi.
S. Johannis Cantoris.
S. Gonteri quondam Christianorum Decani.
S. Henrici Hospital.
S. Magistri Guinomari.
S. Magistri Walteri senioris.
S. Henrici Senogiens.
S. Willielmi de Bocarmes.
S. Theodorici de Aldenarde.
S. Johannis Laudunensis.
S. Walteri de Jabiecca.
S. Stephani de Anglia.
S. Johannis de Montibus.
S. Symonis de Oberck.
S. Balduini de Wasia.
S. Gossuini de Salines.
S. Gosselini de Holai.
S. Walteri de Atrio.
S. Hugonis de Popiola.
S. Gonteri Cathel.
S. Thomæ de Sancto Petro.
S. Mathei de Sancto Piato.
S. Yvonis de Vinea.

Confirmatio Cælestini II. Pontificis.

Cælestinus Episcopus Servus Servorum Dei Venerabili Fratri Stephano Episcopo & dilectis Filiis Capitulo Tornacensi salutem & Apostolicam benedictionem.

Æquitas juris & consuetudo Ecclesiæ nichilominus approbata requirit, ut quæ rationabiliter statuuntur, Confirmationis auctoritatem ab hac Sede recipiant, quæ est supra firmam Petram ab ipso Jesu Christo propter meritum B. Petri constructa.

Constitutionem itaque quam unanimi voluntate fecisse noscimini, videlicet quod illi qui de cetero in Ecclesia vestra fuerint ordinati & Canonici instituti, & Foranei potiùs quam Stationarii esse voluerint, quatuor tantummodo marchas, ad pondus Flandriæ triginta & duobus solidis Flandrensis monetæ pro marchis singulis computandis, pro Præbenda in Dominica, quâ cantatur *Misericordia Domini*, percipiant annuatim, sicut providè & rationabiliter facta est, & in Scripto exinde confecto expressum habetur, Auctoritate Apostolicâ confirmamus & præsentis Scripti patrocinio communimus.

Ad majorem autem habendam in posterum firmitatem, Autenticum ipsum de verbo ad verbum hìc inferiùs duximus adnectendum, cujus tenor talis existit: Stephanus Dei permissione Tornacensis Ecclesiæ humilis Minister &c.

Decernimus ergò, ut nulli omninò hominum licitum sit hanc nostræ Paginam Confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire: si quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Laterani II. Nonas Junii, Pontificatûs nostri anno sexto.

Confirmatio Alexandri IV.

Alexander Episcopus Servus Servorum Dei Venerabili Fratri Gualtero Episcopo & dilectis Filiis Decano & Capitulo Tornacensi salutem & Apostolicam benedictionem.

Ea quæ ad decorem & profectum Ecclesiarum salubri providentiâ statuuntur, digno debent robore convalescere, & ut perpetuam obtineant firmitatem, Apostolico sunt patrocinio munienda.

Cum autem providere velletis, ne Ecclesia vestra debitis fraudaretur obsequiis, circumspectâ providentiâ dicimini statuisse, ut nullus à modo debeat in Canonicum ipsius Ecclesiæ recipi, nisi priùs stabilitatem & assiduitatem loci promittat. Si verò aliquis vestrum transgressor factæ promissionis extiterit, de fructibus Præbendæ suæ quatuor tantùm libras percipiat annuatim: & si fortè juramentum super hoc præstiterunt ipsumque præsumpserint violare, & commoniti quantocyus juratam stabilitatem non observaverint, fructibus Præbendarum suarum omnino priventur: his dumtaxat exceptis qui cum licentia vestra scholas adierint gratiâ studiorum, vel à Vobis petitâ licentiâ iter arripuerint Sedem Apostolicam visitandi.

Ne igitur quod super his à Vobis est providâ circumspectione statutum temeritate quorumlibet infringatur; præscriptam Institutionem sicut præscripta est ratam habemus & firmam, eamque Auctoritate Apostolicâ confirmamus, & præsentis Scripti patrocinio communimus: statuentes, ut nulli omnino hominum liceat hanc Paginam nostræ Confirmationis infringere vel ei aliquatinus contraire: Si quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Data Anagniæ XIV. Kal. Januarii.

CAPUT

CAPUT XCII.

HENRICUS VI. *Imperator confirmat anno* 1196. *Privilegium concessum Abbatiæ S. Auberti Cameraci, de quo supra Cap.* 85.

Ex Archivo Abbatiæ.

EINRICUS VI. Divinâ favente clementiâ Romanorum Imperator Augustus, Rex Siciliæ.

INTER diversorum acta diversa & proposita, in quibus Majestatis nostræ favor requiri solet frequentiùs & assensus, eam habere consuevimus dispensationem, ut illorum in his præcipuè inclinemur desideriis, quæ ab eis ratione pietatis processum habere dinoscuntur aut honestatis.

QUA sanè inspectâ consideratione, dilecti atque fidelis nostri Johannis Cameracensis Episcopi Factum circa Ecclesiam Beati Auberti in Cameraco attendentes pariter & approbantes, notum facimus universis præsentem Paginam intuentibus tam hujus ætatis quâm futuræ; quod Nos ad petitionem ipsius aurem benignam accommodantes, Capellaniam suam quam ipse eidem Ecclesiæ tam religionis quàm honestatis in ea existentis intuitu contulit, ac suo Privilegio roboravit, hujus Scripti nostri Patrocinio secundùm quod in eodem ipsius Episcopi Privilegio continetur & est expressum, confirmamus, statuentes & Imperiali Auctoritate sancientes, ut nulla omninò persona, humilis vel alta, sæcularis vel Ecclesiastica, hanc Episcopalis Capellaniæ seu eleëmosinæ largitionem, nostramque inde editam Confirmationem, aliquâ temeritatis attemptatione præsumat infringere aut in irritum revocare:

QUOD si quispiam ausu quovis facere aggressus fuerit, in ultionem arrogantiæ suæ & excessûs XXX. marcas auri componat, medietatem Cameræ nostræ, partem residuam præmemoratæ Ecclesiæ.

Testes hujus rei sunt:

Baldewinus Trajectensis Episcopus.
Henricus Dux Lovaniæ.
Marquardus Imperialis aulæ Senescalcus.
Cuno de Mincertbere.
Heinricus Pincerna de Lutra.
Trushardus de Trinels, & alii quàm plures.

DATUM apud Franckenvort, anno Incarnationis Domini millesimo centesimo nonagesimo 1196.
sexto, III. Nonas Martii.

CAPUT XCIII.

ALBERTUS *Leodiensis Episcopus confirmat Fundationem Prioratûs de* Oignies, *anno* 1196.

Ex MS. Monasterii.

LBERTUS Dei gratiâ Leodiensis Episcopus, universis fidelibus ad quos Litteræ istæ pervenerint, salutem in Domino.

NOTUM sit omnibus tam præsentibus quàm futuris, quod Balduinus Miles de Lopon, & Uxor ejus Oda, Filiis ejus & ceteris qui de eadem cognatione erant consentientibus, Decimam de Villa quæ *Roux* dicitur, & terram *Curturiolam* dictam, Ecclesiæ Beati Nicolai de *Oingnies* in perpetuum possidendam concessit.

HANC autem Donationem legitimè factam, Authoritate nostrâ, & Sigilli nostri muniminè confirmamus, sub anathemate prohibentes, ne quis de cetero Fratres, prædictam Ecclesiam, vel ibidem Domino famulantes, audeat molestare.

SI quis autem Deo & Beato Nicolao famulaturus & se & sua prædictæ Ecclesiæ conferre voluerit, Beati Lamberti & nostro & Ecclesiæ fretus Patrocinio, quod benè proposuit securus peragat. Hujus rei Testes sunt,

Manasses de Prelle,
Walterus de Marbais, &
Henricus Frater ejus,
Jacobus de Sombreffe,
Sigerus de Ham, &
Joannes Filius ejus,
Joannes de Avelois,
Philippus de Tamines,
Henricus Præpositus Fossensis,
Magister Anselmus Decanus,
Balduinus.

ACTUM est autem hoc publicè anno ab Incarnatione M. C. XCVI. 1196.

CAPUT XCIV.

STEPHANO *Tornacensi Episcopo competere jus instituendi Presbyterum Parochialem Comminii in Gallo-Flandria, & idem jus ad Successores ejus pertinere, decernitur anno* 1196.

Ex Chartulario suo communicavit D. Watcant Canonic. Tornac.

STEPHANUS Dei permissione Tornacensis Ecclesiæ humilis Minister omnibus ad quos Litteræ istæ pervenerint in perpetuum.

CRESCENTE mundi malitiâ opus est ut hominum crescat industria & cautela, quibus provideant, ut, quod agitur inter eos, & perficiatur fideliter & consummetur feliciter, & firmiter observetur.

INDE est quod tam præsentibus quàm futuris per præsentem Paginam notum facimus, quod cùm inter Nos & Canonicos Comminenses super Institutione Parrochialis Presbyteri controversia verteretur, multo tempore sub contentionis quæstionibus hinc indè ventilatis incassùm consumpto, tandem communi consensu compromisimus in Arbitros, qui sufficienti cautione standi eorum sententiæ ab utraque parte receptâ, arbitrium suum sub hac forma multis astantibus protulerunt.

PRONUNTIANTES, ut Episcopus Tornacensis Parrochialem Presbyterum perpetuò instituat in Ecclesia Comminensi: cùm autem idem Presbiter Parrochialis ab Episcopo institutus fuerit & Curatus, ad Ecclesiam Comminensem accedens, coram Canonicis sub juramento firmabit, se tam ipsorum Jura quàm Episcopi fideliter servaturum; & quia de hiis quæ ad eos, videlicet Episcopum & Canonicos, pertinent, sive de oblationibus sive de quibuscumque obventionibus aut beneficiis in Ecclesia vel extra Ecclesiam ad eos pertinentibus usque ad quinque solidos per annum, nec ipse damnum inferet eis, nec ab aliis quin inde eos præmoniat patietur inferri.

QUOD si fortè Canonici, qui quatuor ibidem existunt, percipere potuerint, quod suum transgressus fuerit juramentum & quod tam jura Episcopi quàm ipsorum diminuere machinetur; si ipsi quatuor juramentis propriis manibus præstitis coram Episcopo id probaverint, vel tres ipsorum, quarto causâ studiorum vel Curiæ Romanæ vel alicujus peregrinationis absente, Episcopus eum amovere tenetur, & in locum ejus alium idoneum subrogare.

QUOD si quatuor præsentibus tres juraverint, & quartus noluerit juramentum præstare, tres reliqui Presbyterum convincere non poterunt, sed in loco suo remanens Parrochiale Officium suum non obstante trium Canonicorum impetitione exequetur.

ET notandum, quod in juramento fidelitatis quod Presbyter præstiturus est Canonicis tam pro ipsis quàm pro Episcopo, hoc adjiciet: quia postquam per judicium Episcopi post juramenta Canonicorum ab Ecclesia vel Parrochia fuerit amotus, super jure Parrochiali nunquam deinceps reclamabit.

ILLUD etiam adjiciendum, quod Canonici & eorum Vicarii defectus ejusdem Presbyteri in visitandis infirmis vel aliis necessitatibus quæ in Parrochiis frequenter emergunt, quotiens pro causa rationabili eum abesse contigerit, infra Oppidum supplere debent.

HÆC autem assignata sunt Presbytero: quarta pars oblationum, videlicet denariorum, panis, vini, candelarum, avorum:

QUARTA pars etiam minutarum decimarum, scilicet agnorum, vitulorum, porcorum, ancerum, mellis & lini.

QUARTA pars etiam denariorum qui solvuntur de hortis: ex tribus aliis partibus duas habebunt Canonici, tertiam Episcopus.

PRÆTEREA assignatæ sunt Presbytero introductiones, confessiones, quatuor denarii nubentium, visitationes, donationes decedentium, in quibus neque Episcopus neque Canonici vel eorum Vicarii aliquid percipient.

SI autem aliquis Sacerdotibus Canonicis vel eorum Vicariis in Ecclesia servientibus eleëmosinas aliquas vel redditus assignaverit, Presbiter Parrochialis in ipsis nichil habebit.

UT autem super hiis quæ præmissa sunt & rationabiliter decisa nulla quæstio de cætero moveatur, sed perpetuam firmitatem obtineant, præsenti Cartulâ ea conscribi & Sigillis tam nostro quàm prædictorum Canonicorum de voluntate & consideratione nostra & ipsorum communi fecimus confirmari, eorum qui interfuerunt nomina & signa subnotantes.

Signum Domini Stephani Tornacensis Episcopi.

S. Daniëlis Henry.

Willelmi.

Balduwini, Canonicorum Comminensium.

S. Rogeri Abbatis Cisoniensis.

S. Magistri Willelmi Decani Insulensis S. Petri.

S. Riquardi Decani Curtracensis.

S. Willelmi Presbyteri Sancti Basilii.

S. Marcelli Capellani nostri, & multorum aliorum tam Clericorum quàm Laicorum.

ACTUM anno Dominicæ Incarnationis millesimo centesimo nonagesimo sexto. 1196.

CAPUT

CAPUT XCV.

WALTHERUS *Rothomagensis Archiepiscopus donat anno* 1196. *Abbati S. Auberti Cameraci Altare Sanctæ Bovæ in Diœcesi Rothomagensi super Fluvio* Ælva.

UNIVERSIS Sanctæ Matris Ecclesiæ Filiis, ad quos præsentes Litteræ pervenerint, WALTERUS Dignatione Divinâ Rothomagensis Archiepiscopus salutem in Domino.

ADEO nostri temporis homines ardor ambitionis invasit, ut legitimæ Donationes seu quælibet alia misericordiæ opera vix valeant malignantium calumpnias evitare, nisi Scripti memoriâ & multitudine Testium muniantur.

EAPROPTER ad universitatis vestræ notitiam volumus pervenire; Nos intuitu pietatis concessisse & dedisse carissimis amicis & Fratribus nostris Canonicis Sancti Auberti Cameracensis, Ecclesiam Sanctæ Bovæ super fluvium Ælvam sitam, integrè & quietè & in perpetuum possidendam: ita quod Capellanus qui in dicta Ecclesia ministrabit, in omnibus ad jura Episcopalia pertinentibus respondebit & satisfaciet pro eis; ut nec etiam Synodo teneantur interesse nec ad hoc cogi debeant, sed Capellanus qui in ea ministrabit eorum absentiam supplebit.

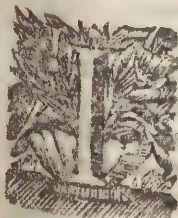
ET ut nostra Donatio rata & inconcussa permaneat, præsentis Scripti Auctoritate & Sigilli nostri munimine duximus eam roborandam & confirmandam, Testibus

Johanne de Constantia Decano,
Wilhelmo de Constantia,
Richardo de Constantia Archidiacono,
Rogero de Fucardimonte,
Magistro Simone de Caucia,
Theobaldo Ambianensi,
Magistro W. de Torint, Canonicorum Rothomagensium,
Wilhelmo de Bruer, &
Henrico de Andel.

CAPUT XCVI.

INNOCENTIUS III. *Pontifex anno* 1197. *confirmat Privilegium Joannis Cameracensis Episcopi, de quo supra cap.* 85.

Ex Archivis Abbatiæ.

INNOCENTIUS Episcopus Servus Servorum Dei, dilectis Filiis Abbati & Conventui Sancti Auberti Cameracensis salutem & Apostolicam benedictionem.

CUM à Nobis petitur quod justum est & honestum, tam vigor æquitatis quàm ordo exigit rationis, ut id per sollicitudinem Officii nostri ad debitum perducatur effectum.

EAPROPTER, dilecti in Domino Filii, vestris justis postulationibus annuentes, beneficium Præbendæ ab Johanne bonæ memoriæ Cameracensi Episcopo in Ecclesia Beatæ Mariæ Cameracensis Vobis canonicè collatum & ab ejusdem loci Capitulo confirmatum, sicut justè possidetis & quietè, devotioni vestræ Auctoritate Apostolicâ confirmamus, & præsentis Scripti patrocinio communimus.

NULLI ergo omnino hominum licitum sit hanc nostræ Paginam Confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire.

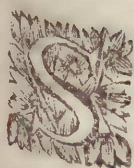
SI quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

DATUM Laterani II. Nonas Januarii, Pontificatûs nostri anno primo.

CAPUT XCVII.

STEPHANUS *Tornacensis Episcopus Præbendam in Ecclesia sua Cathedrali extinguit anno* 1197. *ut in communes usus Capituli convertatur. Quod ipsum confirmat Innocentius II. Pontifex, & Wilhelmus Archi-Episcopus Remensis.*

Ex Archivio Eccl. Tornac.

STEPHANUS Dei permissione Tornacensis Ecclesiæ humilis Minister omnibus, ad quos Litteræ istæ pervenerint, in perpetuum.

SICUT contra desides & sui juris contemptores inductæ sunt præscriptiones, ita & contra imminentia pericula seu damna sagaci occurrendum est providentiâ & cautelâ; & quia temporibus nostris dies mali sunt, in quibus abyssus negotiorum invocat abyssum expensarum: Nos Paternâ sollicitudine cotidiana Fratrum & Canonicorum nostrorum stipendia augeri desideramus

ramus potiùs quàm minui, crescere quàm perire.

Inde est quod communi consilio & assensu Capituli nostri Præbendam quæ fuit Canonici nostri Yvonis de Vinea, quæ ex medietate majorum & antiquarum Præbendarum constabat, & modernarum Præbendarum duas tertias contra tenebat, cujus etiam donatio pertinebat ad Capitulum, statuimus in communes usus ad negotia Capituli prosequenda in perpetuum convertendam; ut redditus ex inde provenientes Cellarii seu Ychonomi Canonicorum recipiant & conservent, & quotiens necesse fuerit ire vel mittere ad Curiam Domini Papæ, Principis, sive Regis, aut Domini Remensis Archiepiscopi, sive ad alias necessarias expensas faciendas, de prædictæ Præbendæ fructibus sumptus convenientes eis quos Ecclesia miserit, provideant aut ministrent: sicut autem superfuerit, fideliter custodiant; & si minus habundaverit; de communi Præbendarum aliarum utiliter suppleant & exponant.

Quod ne alicujus astutiâ valeat immutari, vel cujusquam malitiâ possit perverti, præsentem Constitutionem Sigillo nostro & Capituli nostri fecimus confirmari, prohibentes sub anathemate ne aliquis temerè præsumat contradicere, vel tam utilem dispositionem nostram & Capituli audeat infringere vel turbare: ad majorem etiam cautelam nomina eorum qui præsentes assensum præbuerunt nihilominus fecimus subscribi.

Signum Domini Stephani Tornacensis Episcopi,
Arnulphi Decani,
Gussuini Archidiaconi,
Theodorici Præpositi,
Johannis Cantoris,
Henrici Hospitalarii,
Gonteri quondam Christianornm Decani,
Magistri Guinomari, Presbyterorum,
Willelmi de Bocarmes,
Magistri Thederici de Aldenardo,
Stephani Aurelianensis, Diaconorum,
S. Johannis Laudunensis,
Galteri de Jabecca,
Symonis de Oberch,
Balduini de Wasia,
Walteri de Atrio,
Hugonis de Popiola,
Mathei de S. Piato,
Stephani Parisiensis,
Fulcandi Remensis, Subdiaconorum,
Signum Gosselini de Holai Accoliti.

Actum anno Dominicæ Incarnationis M. C. XCVII. Mense Octobri; Regnante glorioso Rege Philippo secundo. 1197.

Datum per manum Magistri Ghiselini Cancellarii nostri.

Confirmatio Willelmi Archiepiscopi Remensis.

Willelmus Dei gratiâ Remensis Archi-Episcopus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ titulo Sanctæ Sabinæ Cardinalis, Apostolicæ Sedis Legatus omnibus ad quos Litteræ istæ pervenerint in Domino salutem.

Et memoriâ præsentium ad notitiam volumus pervenire futurorum, quod venerabilis Frater noster Stephanus Episcopus Tornacensis de communi consilio & assensu Capituli sui præbendam quæ fuit Yvonis de Vinea quondam ejusdem Ecclesiæ Canonici, quæ ex medietate majorum & antiquarum Præbendarum constabat & modernarum Præbendarum duas tertias continebat, cujus etiam donatio pertinebat ad Capitulum, statuit ad communes usus ad negotia Capituli prosequenda in perpetuum convertendam; ut redditus ex inde provenientes Cellerarii seu Ychonomi Canonicorum recipiant & conservent, ut quotiens necesse fuerit ire vel mittere ad Curiam Domini Papæ, sive Regis, aut nostram, sive ad alias necessarias expensas faciendas, de prædictæ Præbendæ fructibus sumptus convenientes eis quos Ecclesia miserit, provideant aut ministrent. Si quid autem superfuerit, fideliter custodiant; & si minus habundaverit, de communi aliarum Præbendarum utiliter suppleant & exponant.

Nos itaque tam laudabile factum approbantes & ratum habentes & illibatum, ne in posterum alicujus astutiâ valeat immutari, præsentis Scripti paginâ communimus, & Sigilli nostri Karactere confirmamus: statuentes & sub interminatione anathematis firmiter inhibentes, ne quis hanc nostræ Confirmationis Paginam audeat infringere aut ei in aliquo temerè contraire, salvâ in omnibus Apostolicæ Sedis Auctoritate.

Actum apud Castrum Theoderici anno Dominicæ Incarnationis M. C. XCVII. 1197.

Datum per manum Mathæi Cancellarii nostri.

Confirmatio Innocentii II. Pontificis.

Innocentius Episcopus Servus servorum Dei dilectis Filiis Canonicis Ecclesiæ Beatæ Mariæ Tornacensis salutem & Apostolicam Benedictionem.

Cum à Nobis petitur quod justum est & honestum, tam vigor æquitatis quàm ordo exigit rationis, ut id per sollicitudinem Officii nostri ad debitum producatur effectum.

Eapropter dilecti in Domino Filii vestris postulationibus gratam conniventiam impendentes, institutionem quam super fructibus Beneficii quod fuit olim Yvonis de Vinea, cujus etiam donatio ad Vos nullo medio pertinebat, de voluntate & consilio Venerabilis Fratris nostri Stephani Episcopi vestri in Ecclesia vestra fecistis, videlicet ut fructus illi ad agenda communia negotia Capituli perpetuò debeant applicari, sicut ipsa institutio rationabiliter facta est & hactenùs observata & in Autentico exinde confecto pleniùs continetur, Auctoritate Apostolicâ confirmamus, & præsentis Scripti patrocinio communimus.

Nulli ergo omninò hominum licitum sit hanc nostræ Paginam Confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire.

Si quis autem hoc attemptare præsumpserit; indignationem Omnipotentis Dei & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum II. Kal. Maii, Pontificatûs nostri anno primo.

CAPUT

CAPUT XCVIII.

PHILIPPUS, *cognomento* NOBILIS, *Comes ac Marchio Namurcensis anno* 1198. *erigit Decanatum in Ecclesia Collegiata S. Petri in Castro Namurcensi, quod Capitulum dein unitum fuit Cathedrali S. Albani Namurci.*

Communicavit R. D. Rouvroy S. T. L. Decanus Collegiatæ S. M. Namurci.

NOTUM sit universis Christi fidelibus, tam præsentibus quàm futuris, quod Vir Illustris PHILIPPUS Marchio secundus Namurcensis piis Prædecessorum suorum benefactis, qui Ecclesiam S. Petri in Castro Namurcensi fundaverunt, & de propriis prædiis & bonis suis duodecim in ea Præbendas Canonicales cum Officiis Præpositurae & Custodiæ instituerunt, quibusdam operibus lucidis associari intendens, numerum Canonicorum in Ecclesia illa ad honorem Domini nostri Jesu Christi & ejus Genitricis Gloriosæ Virginis Mariæ & Beati Petri Principis Apostolorum per institutionem tredecimæ Præbendæ cum Officio Decanatûs augere voluit.

CONSIDERANS igitur ipse Dominus Marchio Philippus, quod per curam tam temporalium quàm spiritualium Præposito ipsius Ecclesiæ tunc incombentem, Ecclesia in Officiis suis debitis ex provisione deficiente detrimentum quandoque pati posset, dum Præpositus temporalium provisionibus occupatus teneretur, Officium Decanatûs perpetuum de communi Canonicorum consensu & consilio institui decrevit.

AD hæc itaque ipse Dominus Namurcensis Ecclesiam de *Templues* cum ejus appendiciis & totam minutam decimam quam ipse ibidem habeat, & totam minutam decimam de *Frizet* & de *Venden.* & do *Harbates*, excepto feno de *Harbates*, & vinum quod ad decimam illam pertinet, & omnia quæ ipse Dominus Namurcensis & ejus Antecessores solebant habere cum Investito Ecclesiæ de *Frizet* & de appendiciis, & quindecim capones apud *Venden.* & vinginti solidos census apud *Floreffiam*, in omni proprietate & jure & dominatione Ecclesiæ Sancti Petri, ad communes Canonicorum usus, in eleëmosynam donavit, & quinque solidos censûs ad molendinum de *Dhuys*, convertendos in luminare olei ad Altare Beatæ Mariæ Magdalenæ, cum aliis censibus eidem luminari antea assignatis. De omnibus prædictis Ecclesiæ sæpedictæ in eleëmosynam assignatis dominatio & justitia tota ad ipsam Ecclesiam perpetuè pertinet. Luminare prædicti Altaris per Decanum Ecclesiæ componendum est. Officio autem Decanatûs assignavit idem Dominus Namurcensis in beneficium perpetuum quidquid Investitus solet habere in Ecclesia de *Frizet* & de *Venden.* & unum porcum quadraginta denariorum quoquo anno in pasuagiis Namurcen.

IN harum equidem eleëmosynarum collationem sæpedicti Domini Namurcen. pia fuit intentio, pro remedio animarum Patris sui, & Matris suæ, & Avunculi sui Henrici Comitis Namurcen. & Lusceleb. & Prædecessorum suorum, ac pro salute Domini sui & Germani carissimi Principis Illustris Balduini Flandren. & Hainoën. Comitis, sua quoque salute.

AD hæc sæpenominatæ Ecclesiæ Præpositus & Canonici de communibus Ecclesiæ suæ bonis Præbendam unam, benigno Domini Namurcen. interveniente consensu, instituerunt dandam semper per manum eorum, & per liberam eorum electionem Decano, quem honestum & ipsis necessarium elegerint, Sacerdotem scilicet, vel Diaconum infra annum suæ electionis ordinandum in Sacerdotem: qui electus à Capitulo, de continuo & assiduo apud Ecclesiam statu & mansu juramentum præstabit, Ecclesiæ quoque & Domino Namurcen. fidelitatem faciet, & Ecclesiæ in omni Officio Divino tamquam Canonicus deservire tenebitur: & cum Præbenda à Capitulo sibi data beneficium supradictum, id scilicet quod Investitus in Ecclesia de *Frizet* & de *Venden.* habere solet, & porcum in pasuagio habebit. Ipse Decanus curam prædictarum Ecclesiarum de *Templues* & de *Frizet* tam pro sua parte quàm pro parte Canonicorum gerere debet.

SI Decanus ab assiduo statu & mansu Ecclesiæ se substraxerit, Præbendæ & Decanatûs beneficio privandus est. Decanus nullam aliam Præbendam in Ecclesia illa habere potest, sed contentus illâ à Capitulo sibi collatâ: unde si contigerit quod Capitulum aliquem de Canonicis suis quandoque in Decanum eligat, oportebit ipsum electum Præbendæ priùs habitæ renunciare, & illam Decanatui assignatam de manu Capituli canonicè suscipere.

SI verò in electione Decani sui quinque Canonici dissenserint, ita quod infra quinquaginta dies post sui Decani defectum, communi consensu alium non elegerint; licebit D. Namurcensi virum honestum & ad hoc idoneum consilio Ecclesiarum B. Mariæ & S. Albani eligere.

DECANUS ad honorem Dei & venerationem Sacrosanctarum Reliquiarum ante Altare Beatæ Mariæ Magdalenæ repositarum quaqua die ante sonitum horæ Primæ in propria persona in ipso Altari Divina celebrare tenetur, cum horis gloriosæ Virginis Mariæ, illis videlicet diebus quibus Ecclesiasticus Ordo has Missas celebrari permittit: nec liceat Decano qui harum solemnia Missarum habet explere, Missas alias ante istas celebrare.

IN Missis illis pro remedio Parentum sæpenominati Domini Namurcen. dicentur orationes, & pro Domini Comitis Flandren. & Hainoën.

noën. jamdicti & satisdicti Marchionis Namurcen. salute, dum vixerint, fient speciales, & post eorum decessum perpetuæ & speciales pro remedio animarum suarum, tam in Collectis quàm Secretis, & post Communionem orationes. Divina Missarum illarum Dominicâ die de S. Spiritu, Feriâ secundâ pro Fidelibus defunctis, Feriâ tertiâ de Sancta Trinitate, Feriâ quartâ de S. Jacobo, Feriâ quintâ de S. Maria Magdalena, Feriâ sextâ de Sancta Cruce, Sabbato de gloriosa Virgine Maria, cujus horæ ibidem voce suppressâ canendæ sunt.

Ad luminare Missarum illarum Vir Nobilis Nicolaus de Condato census trium solidorum apud Balastram per manum Domini Marchionis, de cujus feodo esse dignoscebantur, in eleëmosynam perpetuam contulit.

Scriptum hoc authenticum septies relegendum, in electione cujusque Decani præcipuè recitandum est.

Ut autem hæc omnia rata habeantur & inviolata permaneant, sæpedictus Marchio Namurcen. præsentis & futuri annotatione & Sigilli sui impressione ea firmavit; ad majorem evidentiam & conservationem, Sigillo Domini sui Fratris dicti Comitis Flandren. & Hainoën. Germani sui carissimi eadem roborari decrevit: Ecclesia quoque S. Petri hæc pleniùs approbans Sigilli sui appositione confirmavit.

Testes de Ecclesia S. Petri.

Robertus Præpositus,
Gobertus primus Decanus noviter à Capitulo Electus,
Gilbertus Custos,
Godescalcus,
Hellinus,
Nicolaus,
Eustachius,
Gislenus,
Heribertus,
Petrus,
Godinus,
Gislenus, Canonici.

De Ecclesia B. Mariæ Testes.

Gilbertus Abbas,
Theodoricus Præpositus,
Wernerus Decanus,
Lambertus Custos,
Godinus,
Nicolaus,
Berenerus, Canonici.

De Ecclesia S. Albani Testes.

Gilbertus Præpositus,
Petrus Decanus,
Adamus,
Joannes,
Renerus,
Lambertus,
Franco,
Philippus,
Godescalcus, Canonici.

De Hominibus fidelibus Domini Marchionis Namurcen. Testes.

Clarembaldus de Alta-Ripa,
Wilmus Patruus ipsius Marchionis,
Nicolaus de Condato,
Sigerus de Dampierre,
Walterus de Marbais,
Jacobus de Orbay,
Arnulphus de Merelmeiz,
Theodoricus de Birbay,
Godefridus de Thuin,
Simon de Moseen,
Renardus de Strepi.

Actum anno Verbi Incarnati M. C. XCVIII. 1198.
Patre Sanctissimo Innocentio Papa III. Sanctæ Romanæ & universalis Ecclesiæ Pontificatum regente, Adulpho Archiepiscopo Sanctæ Coloniensis Ecclesiæ Dominium gubernante, Alberto Episcopo Leodiensis Ecclesiæ præsidente, Ottone Nobilissimo Viro Milite strenuissimo Duce Aquitaniæ, Henrici quondam Saxonum Ducis Filio, & Philippo Duce Sueviæ Frederici quondam Romanorum Imperatoris Filio, pro Regno Teutonum & Imperio Romanorum litigantibus, Philippo Rege in Francia regnante, Richardo Rege in Anglia, dum scilicet Civitas Jherusalem à Paganis Christianæ Fidei inimicis occupata detineretur.

CAPUT XCIX.

Senatus Populusque Tornacensis, immunitatem à vectigalibus concedunt Abbatiæ S. Martini Ordinis S. Benedicti Tornacensis, anno 1198. ob beneficia sibi præstita.

Ex MS. Archivis Tornac.

Universis in Christo fidelibus ad quos Litteræ præsentes pervenerint, Præpositi, Jurati, Scabini, Electores cum reliqua Tornacensi Cōia in perpetuum.

Cum Vir Nobilis Balduinus Flandriæ & Hanoniæ Comes, occasione guerræ quæ inter ipsum & Illustrem Dominum nostrum Philippum Regem Franciæ habebatur, Urbem Tornacensem obsedisset, tandem cooperante gratiâ Dei non sine multo labore & difficultate maxima cum eo ita convenimus in pacem quod, receptis à Nobis quatuor mille marchis Flandrensis monetæ, firmas treugas & firmam pacem nobis tenere spopondit, donec firma pax de incepta guerra omninò reformata esset inter ipsum & Dominum Regem.

Et quum grave visum fuit Nobis tantam summam

summam pecuniæ pro communi omnium civium acquisita pace exsolvere sine subsidio omnium, Capitulo B. Martini Tornacensis amicabiliter supplicavimus, ut nobis ad levamen tanti debiti de suis facultatibus intuitu caritatis subvenirent, qui nostris postulationibus promptâ facilitate annuentes ita nobis de suo abundanter subvenerunt, ut eis semper proinde Nos teneri fateamur ad grates.

Ne igitur unde gratiam dignissimè meruerunt & favorem, inde futuris temporibus libertatis Ecclesiæ offuscetur titulus, aut juri suo præjudicium aliquod generetur, præsentium significatione profitemur, & ad notitiam volumus pervenire futurorum, ut quod Nobis de mera liberalitate & omninò gratis contulerunt, ab omnis talliæ seu exactionis specie qualibet indicamus alienum.

Et quum occasione talliarum & exactionum quas aliquando ab eis voluimus extorquere, grandis inter Nos & ipsos nonnunquam altercatio fuit, ne fortè aliquando eis imponatur quod unquam aliquid nomine talliæ occasione quâlibet Nobis impenderunt, præsentem Paginam sub notatione Præpositorum, Juratorum, Scabinorum & Electorum in hoc consentientium, & Sigillo Cōïæ nostræ munitam ipsis fecimus conscribi, per quod fideliter eis promittimus, quod occasione vel exemplo hujus eleëmosinæ ad consequentiam non trahemus, ut aliquid ab eis nomine talliæ vel petitionis violentiâ quâlibet imposterum requiramus. Eo tempore existentibus Præpositis, Juratis, Scabinis & Electoribus Cōïæ Tornacensis, quorum nomina subscripta sunt.

Signum Gerardi Capiel &
Joannis Rasor, Præpositorum.
Signum Everardi de Vinea,
Joannis Gornum,
Walteri de Canfeng,
Lelberti le Capon,
Theodorici Wambe,
Joannis le Godelent,
Henrioli del Casteler,
Blancardi de Sancto Martino,
Petri Folvisage,
Joannis Seghebuede,
Henrici Morghel,
Walteri Rufi,
Stephani Wateblet,
Gonteri Cutine,
Joannis le Chien,
Theodori de Wavrin,
Gossuini Clerici,
Lamberti Bissole,
Henrici Bance de Boc,
Joannis Wisse,
Henrici Suret,
Rudulphi de Viler,
Dei-amici de Bruleo,
Everardi de Atrio,
Sulberti le Justice,
Gommari le Blanc,
Wilielmi le Sauvage,
Joannis de Condato, Juratorum.
Signum Gommari de Barra,
Gossuini Crespiel,
Wicardi de Wandupont,
Henrici de Horca,
Dirini de Sancto Piato,
Gosuini Flamingi,
Ægidii Rogon,
Lelberti de Sancto Petro,
Arnulfi le Fort,
Gontheri le Bure,
Thomæ Mangi,
Walteri de Clanetcamp,
Balduini Fabri,
Stephani Maderlin, Scabinorum.
Signum Gossuini Scabini,
Wilielmi Cordewan,
Henrici Wambe,
Gerulfi Lapart,
Joannis Ghernon,
Everardi del Casteler,
Walteri de Vinea,
Gossuini Buchan,
Guidonis de Valenchenis,
Lelliti Strabonis,
Walteri Fabri,
Olbandi de Vinea,
Walteri le Fol,
Nicolai Candron,
Gerardi Flamingi,
Gossuini Lekebroke,
Gossuini au Dent,
Henrici Taket,
Everardi Piet de Lievre,
Walteri Galet,
Everardi de Baisni,
Guerrici le Justice,
Walteri Boroette,
Michaëlis de Porta,
Amandi le Justice,
Gerardi Lesquirnel,
Tetrici le Cambier,
Walteri le Tendeur,
Petri de Salinis,
Ægidii Bokehort, Electorum.

Actum Tornaci anno Dominicæ Incarnationis M.C.XCVIII. mense Martio, regnante 1198.
gloriosissimo Rege Philippo secundo.

CAPUT C.

Litteræ Associationis & Confraternitatis inter Abbatiam S. Albani Moguntiæ (quæ tunc erat Benedictinorum, nunc verò Illustris Ecclesia Collegiata) & Capitulum S. Albani Namurci, nunc Cathedrale, datæ circa annum 1200.

B.... Dei gratiâ Abbas Sancti Albani in Moguntia totusque ejusdem loci Conventus dilectis in Christo Fratribus Canonicis S. Albani in Namurco salutem cum sinceræ & Fraternæ dilectionis perpetuitate.

Cum pervenissent ad Nos Viri Venerabiles Ecclesiæ vestræ Decanus cum aliis vestris Canonicis, & per eos intellexissimus Ecclesiam vestram in honore Gloriosi Martyris Albani nostri Patroni specialiter esse fundatam: ipsis de Reliquiis dicti Martyris cum humilitate petentibus, petitioni eorum justissimæ animo lubenti duximus annuere & mittere caras Reliquias, ut Ecclesia vestra eo in solemniori habeatur veneratione.

Continuandæ Fraternitatis ducti dulcedine de pretiosissimi Martyris capite partem ad Vos per Viros prædictos transmisimus: & Fraternam synceritatem Corpore & animâ perpetuâ conservandam stabilitate ordinavimus.

Unde amicitiam vestram pro salute animarum vestrarum modis omnibus monemus & rogamus, quatenus Reliquias quas ad Vos transmittimus, cum timore Dei & reverentia hominum & Fraternitate inter Nos ordinatâ sine intermissione conservetis.

CAPUT CI.

Wilhelmus *Remensis Archiepiscopus S. R. E. Cardinalis supprimit anno* 1200. *Capitulum Canonicorum quod erat in Ecclesia S. Andreæ Elnone, seu in Fano S. Amandi, eorumque loco Benedictinos ejusdem Abbatiæ substituit.*

Ex Thesauro Anecdotorum Tom. 1. Pag. 776.

Wilhelmus Dei gratiâ Remensis Archiepiscopus, S. R. E. titulo S. Sabinæ Cardinalis, omnibus ad quos Litteræ istæ pervenerint in Domino salutem.

Noverit universitas vestra, quòd, cùm infrà septa Ecclesiæ S. Amandi quædam Ecclesia de Sancto Andrea à longis retrò temporibus haberetur, in qua erant sæculares Præbendæ, quarum donatio pertinebat ad Abbatem S. Amandi, tempore procedente ipse Abbas & Fratres S. Amandi piâ consideratione ac zelo propagandæ Religionis inducti, cedentibus & decedentibus Canonicis, Monachos instituerunt ibidem, qui Domino diligentiùs ac honestiùs deservirent.

Quia igitur hujusmodi Factum nec à ratione deviat, nec derogat honestati, quin immò usu longi temporis dignoscitur approbatum, sicut observatum est hactenus, & sine calumnia pacificè & quietè obtentum, præsentis Scripti patrocinio, & Sigilli nostri muniminè (a) confirmamus.

Actum anno Verbi Incarnati M. CC. Datum per manum Matthæi Cancellarii nostri. 1200.

(a) Eamdem mutationem suo Diplomate approbavit & confirmavit Innocentius Papa III, III. Idus Martii, Pontificatûs sui anno quarto, & VIII. Idus Novembris, Pontificatûs sui anno decimo tertio.

CAPUT CII.

Philippus ...... *Galliæ Rex Ecclesiam Cathedralem & Episcopum Atrebatensem eximit à jure Regaliæ anno* 1203.

Ex Archivis Insulensibus.

Reverendo Patri ac Domino Gossuino Dei gratiâ Tornacensi Electo R.... ejus permissione Attrebatensis Ecclesiæ Electus salutem & paratam ad obsequium voluntatem.

Sciat karissima Nobis Paternitas vestra, quod Ecclesia nostra Attrebatensis tandem per Dei gratiam consecuta est multò majorem & ampliorem libertatem, quàm usque modo habuit, Sigillo & Karactere Regio confirmatam. Cujus rei ut certiores esse possitis, Regii authentici Transcriptum signatum Sigillo nostro vestræ duximus Paternitati mittendum.

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, Amen. Philippus Dei gratiâ Francorum Rex.

Noverint universi præsentes & futuri, quod vacante quoquo modo Sede Attrebatensi, medio tempore Capitulum Attrebatense reservabit penes se, ad opus Episcopi qui substituetur ibidem, omnia Regalia & omnes redditus & proventus Regalium & quidquid ad ipsum nosci tur pertinere: ita quod Nos nec in res, nec in homines Episcopi, nec in eorum res pro aliquo quod pertineat ad Regalia manum mittemus.

Et si medio tempore aliquam Præbendam vel aliquas Præbendas vacare contigerit, similiter reservabuntur substituendo Episcopo, ab ipso conferendæ postmodum cum ad electionem fuerit perventum.

Canonici prædictæ Ecclesiæ liberè poterunt eligere non requisitâ à Nobis vel à Successoribus nostris licentiâ eligendi: sed Electum suum confirmatum Nobis præsentabunt, ut Nobis fidelitatem faciat sicut alii Episcopi facere consueverunt.

Quia verò R........ ipsius Ecclesiæ Electus & Canonici Attrebatenses Nos humiliter rogaverunt, ut intuitu Dei expeditionem & exercitum nostrum ipsi Electo & suis Successoribus quitaremus, Nos amore Dei & ob remedium animæ nostræ ipsi Electo & ejus Successoribus illud in perpetuum remisimus & quitavimus.

Has autem prædictas libertates Episcopo & Ecclesiæ Attrebatensi in perpetuum concedimus, retentâ tamen Nobis procuratione nostrâ quam Episcopus Attrebatensis Nobis debet singulis annis, si ad locum illum accesserimus.

Quod ut perpetuum robur obtineat, Sigilli nostri munimine & Regii Nominis Caractere inferiùs annotato præsentem Paginam præcepimus roborari.

Actum Parisius anno Incarnati Verbi M. CC. III. Regni verò nostri vigesimo quarto, astantibus in Palatio nostro quorum nomina supposita sunt & signa. 1203.

Dapifero nullo.

S. Guidonis Buticularii.

S. Matthæi Camerarii.

S. Drogonis Constabularii nostri.

Data vacante..... Cancellariâ.

CAPUT CIII.

Balduinus *Imperator Constantinopolitanus & Comes Flandriæ rogat anno* 1204. *Philippum Augustum Regem Franciæ & Ludovicum ejus Primogenitum, ut fundationem Ecclesiæ Collegiatæ B. Mariæ Cortraci perficiant.*

Ex Archivis Cameræ Rationum Insulis.

Serenissimo Domino suo Philippo Dei gratiâ Illustri Francorum Regi, & dilectissimo Nepoti suo Ludovico Domini Regis Primogenito, Balduinus eâdem gratiâ fidelissimus in Christo Imperator, à Deo coronatus Romanorum Moderator & semper Augustus, Flandriæ & Hannoniæ Comes, salutem & tam devotum quàm debitum in omnibus obsequium.

Sublimitati vestræ notum facimus, quod cum situs Villæ Cortracensis Nobis & felicis memoriæ M. Consortis nostræ Neptique vestræ placeret plurimùm, & sæpius ibi moraremur quàm in aliis locis terræ nostræ, nec non ob reverentiam Reliquiarum quas carissimus Avunculus noster Philippus quondam Comes Flandriæ dum peregrinationis suæ iter arriperet ibidem deposuerat: quadam die dum Cortraci essemus, super Altare Capellæ nostræ Cortracensis Deo vovimus & in manibus Capellanorum nostrorum promisimus, quod ibidem juxta Curiam nostram in honore Beatissimæ Virginis Mariæ Matris Domini de nostro fundaremus Ecclesiam, in qua duodecim Canonicos & Decanum qui tredecimus esset institueremus; ita quod cujuslibet Præbenda Canonici XX. & Decani XL. libras ad minus Flandriæ monetæ valeret.

Postea secundùm votum nostrum Ecclesiam fundare incepimus, redditus eidem assignantes & quosdam ibidem Canonicos instituentes: sed impediente Crucis assumptæ negotio, quod vovimus, ad effectum ex toto non perduximus.

Cum verò post recessum sæpe reduceremus ad memoriam, quod Déo promissa non solveramus, cum legatur in Propheta *Vovete & reddite*; iram Dei metuentes, Litteris nostris patentibus Avunculo nostro G. Brugensi Præposito ac Flandriæ Cancellario, cæterisque Baillivis nostris de Flandria mandavimus, quod votum nostrum sine dilatione & contradictione de nostro, secundùm quod superiùs dictum est, effectui manciparent.

Unde Celsitudinem Vestram humiliter imploramus: ut si fortè per absentiam nostram in executione mandati hujus Baillivi nostri negligentes extiterint, animarum nostrarum saluti consulentes Ecclesiam de nostro fundari & de proventibus terræ nostræ redditus, vel de nostro assignari Canonicis secundùm quod supra diximus sufficientes, districtè præcipiatis: id ipsum fieri facientes, si Baillivi nostri quod credere non possumus præcepto nostro inobidientes inveniantur; ut ita nobis per manum vestram à voto liberatis omnium bonorum & orationum, quæ in eadem imposterum fient Ecclesia, participes esse mereamini.

Datum in Palatio nostro Blakerne, anno Domini M. CC. IV. Mense Martio.

CAPUT CIV.

HUGO DE PETRAPONTE *Episcopus Leodiensis confirmat fundationem Prioratûs de* Oignies, *Canonicorum Regularium, de quo fol.* 1193. *anno* 1204.

Ex Archivis Monasterii.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, amen. Hugo Dei gratiâ Leodiensis Episcopus, Universis fidelibus ad quos præsens Scriptum pervenerit, salutem in Domino.

Ex Officio Pastorali Nobis injuncto tenemur Ecclesiis quæ in Diœcesi nostra sunt sollicitudinem providam impendere, & pia vota in eis Domino famulantium contra perversorum calumnias robore & authoritate nostrâ præmunire. Hinc est quod Ecclesiam Beati Nicolai de Oignies, cum omnibus appenditiis suis, & in ea Domino famulantibus sub protectione B. Mariæ Sanctique Lamberti & nostra suscipimus; libertatem hanc Fratribus ejusdem Ecclesiæ confirmantes, ut Priorem sibi idoneum eligant: electum verò, & sibi præsentatum, Fossensis Ecclesiæ Capitulum sine contradictione confirmabit; confirmatum verò, ut curam Fratrum suorum recipiat, Episcopo Leodiensi præsentabit: sub ejusdem autem Prioris obedientia Fratres in communi & de communi, ita quod nullus sibi aliquid approprîet, religiosè vivant.

Statuimus etiam quod nullus in eadem Ecclesia Canonicatum habeat, nisi residens fuerit, & alibi redditus non habuerit.

Si quis autem Fratrum in incontinentia vel crimine aliquo deprehensus fuerit, si correctus satisfacere noluerit, statim ab eadem repellatur Ecclesia. Prior autem non nisi de communi assensu Fratrum, quos eadem Ecclesia voluerit & poterit assumere, sibi recipiat.

Nihil nisi communicato consilio commutet aut vendat. Quæcumque autem prædicta Ecclesia justis modis acquisivit, vel acquisitura est, authoritate nostrâ confirmamus, sub pœna excommunicationis inhibentes, ne quis eam super hiis præsumat indebitè molestare, & hanc nostræ Confirmationis Paginam ausu temerario infringere: quod si fecerit, iram Omnipotentis Dei, & B. Mariæ & Sancti Lamberti incurrat.

Possessiones autem sæpe dictæ Ecclesiæ sunt decima de *Roux* & terra *Curturiola*, decima feni de *Oingnies*, licentia acquirendi bonarium terræ circumquaque Ecclesiæ Beati Nicolai contiguæ, Jus Patronatûs Ecclesiæ de *Moulgnies*.

Hæc autem liberè contulerunt Balduinus Miles de Lopon, & Venerabilis Uxor ejus Oda, & solemniter Ecclesiæ eidem sub testimonio Virorum Nobilium & Clericorum confirmata sunt.

Actum est hoc publicè anno ab Incarnatione Domini M.C.C. IV. & eodem anno præ- 1204
dicta Ecclesia Beati Nicolai IX. Kalendas Augusti à Nobis est consecrata.

CAPUT CV.

Abbas Eynhamensis anno 1205. *renuntiat omni juri quod in Collegiatam Ecclesiam Eynensem juxta Aldenardam antea prætenderat.*

Ex Archivis Tornacen.

D.... Dei permissione Archidiaconus, J. Decanus & Magister Willermus de Haubordin Canonicus Atrebatensis, omnibus præsentem Paginam inspecturis in perpetuum.

Cum causa quæ inter Venerabilem Patrem Dominum Gossuinum Tornacensem Episcopum ex una parte, & Abbatem & Monachos Ehamenses ex altera, super Ecclesia de *Eines* vertebatur, Nobis per Litteras Domini Papæ impetratas de communi assensu partium fuisset commissa; tandem post plures citationes, præsente Procuratore Episcopi & Ecclesiam de *Eines* pertinere ad Episcopum asserente, Walterus Abbas Ehamensis comparuit coram Nobis, & Litteris Capituli sui de ratihabitione monstratis, omni super dicta Ecclesia de *Eines* renuntiavit querelæ: recognoscens pleniùs, quod ipse & Capitulum suum, nullum penitus in eadem Ecclesia jus haberent.

Ne igitur causa hæc coram Nobis ita amicabiliter expedita in recidivam postmodum veniat quæstionem, in hujus rei testimonium præsentem scribi Paginam & Sigillorum nostrorum fecimus appensione muniri.

Actum anno Verbi Incarnati M. CC. V. men- 1205
se Januario.

CAPUT

CAPUT CVI.

HENRICUS I. *Dux Lotharingiæ ac Brabantiæ confirmat anno* 1209. *Donationem terræ de* Valienpont *in Gallo-Brabantia, factam à Francone de Archenna Viro Nobili Fratribus Jerosolymitanis.*

Ex Archivo Ordinis Melitensis.

IN nomine Domini. Ego HENRICUS Dux Lotharingiæ omnibus tam præsentibus quàm futuris notum facio, quod Franco Miles de Archenna, & Agnes Uxor ejus, & Filii ejus, omnem terram quæ descendebat de feodo de *Thienes*, quam tenent Fratres de *Valionpont*, eisdem Fratribus liberam dimisit, nichil sibi inde retinens, vel heredibus suis, nec censum nec dominium: ita quod ampliùs non poterit eos inde convenire, non ammonere: nec Scabinus ejus inde poterit judicare, nec quicquam indicare.

OMNIA verò quæ tenent Fratres Templi, & omnes querelas, quæ sunt inter eos, de aqua, de fonte, vel aliis rebus, & quod colunt vel tenent de feodo de *Thienes*, in terra, in pratis, in aqua, in bosco & in haia, prædictus Franco & Uxor ejus Agnes & Filii cum integritate liberum dimiserunt, & werpiverunt; nec censum, nec dominium in his omnibus retinentes, sed omnia Deo & prædictis Fratribus Templi cum omni libertate in titulum eleemosynæ conferentes.

Hoc autem totum factum est de consensu & laudamento Hugonis de Archenne, de quo idem Franco ea tenebat in feodo, & de consensu Waltheri de Rosaive, de quo præfatus Hugo hoc feodum tenebat.

PRÆFATUS verò Waltherus de Rosaive hæc omnia in manus meas reportavit ad opus Fratrum Templi, de consensu omnium qui in hac possessione aliquid juris habere dicebant.

EGO verò pro remedio animæ meæ, & Antecessorum meorum, eisdem Fratribus hæc omnia contuli tanquam francum Allodium perpetuò jure possidenda, ut fidejussor & ostagium de his omnibus fideliter conservandis constitutus.

QUÆ ut in perpetuum rata & inconvulsa permaneant, Chartam hanc inde conscriptam Sigilli mei appensione duxi roborandam, sub Testimonio fidelium meorum,

Castellani de Bruxella,
Robini de Thienelemont,
Ostonis de Trasignies,
Waltheri de le Conteit,
Godefridi de Hodeberges,
Joannis de Goi,
Et Scabinorum Nivellensium;
Waltheri Cace,
Adæ Bocial,
Bodini Muse,
Symonis Cace.

ACTUM anno Verbi Incarnati M. CC. IX.

CAPUT CVII.

Episcopum Tornacensem habere collationem duarum Præbendarum in Ecclesia B. Mariæ Cortraci, agnoscit PHILIPPUS *Marchio Namurcensis Flandriæ & Hannoniæ Procurator, anno* 1210.

Ex MS. Tornac.

EGo PHILIPPUS Marchio Namurcensis, Flandriæ & Haynoniæ Procurator, præsenti Scripto notum facio universis, quod ratione juris quod habet Tornacensis Episcopus in Ecclesia B. Mariæ Curtracensi de duarum videlicet donatione Præbendarum, tale inter Me & dictum Episcopum Condictum intercessit, quod prima Præbenda alia à Præbenda Magistri Johannis, quæ in eadem Curtracensi Ecclesia vacabit, commutabitur, seu de vivo transferetur in vivum, ad donationem præfati Episcopi pertinebit: ita quod Ego, vel quicumque alius Procurationem Terræ Flandrensis habebit, non poterit eam conferre, nec Capitulum ejusdem Ecclesiæ alium ad eandem Præbendam recipiet in Canonicum & in Fratrem, nisi illum qui fuerit sibi ex parte ejusdem Episcopi præsentatus: salvis concessionibus quas benignè fecit idem Episcopus Simoni de Bellomonte Clerico meo, & Johanni Filio Magistri Roberti de Honecourt Canonici Tornacensis de resignatione & permutatione Præbendarum suarum.

De quo ut sæpedictus Episcopus magis securus existat, permisi ei, & firmiter concessi, quod de cætero eum contra hoc non rogabo vel faciam aliquo modo requiri: & insuper Sigillo meo præsentem Paginam in testimonium roboravi.

ACTUM anno Domini millesimo ducentesimo decimo, Mense Februario.

CAPUT CVIII.

HENRICUS I. *Brabantiæ ac Lotharingiæ Dux benefacit Monasterio Ogniacensi Ordinis S. Augustini (de quo suprà fol.* 1193.) *anno* 1210.

Ex Archivis Monasterii.

ENRICUS Dei gratiâ Dux Lotharingiæ omnibus hoc Scriptum videntibus salutem.

SCIATIS quod Ecclesia Beati Nicolai de Oingnies in nostro sita Dominio & potestate, cum decimis de *Ayseau* & de *Rues*, & omnibus aliis decimis vel possessionibus, quæ ad eam pertinent, in nostra sint protectione Et quia locum illum plurimùm diligimus, eum cum bonis prædictis, & cum bonis suis omnibus in nostra protectione & defensione securè recepimus: volentes & statuentes, quod diebus nostris & Posterorum nostrorum hoc firmum & stabile ac perdurabile permaneat loco prædicto. Et ut ratum hoc permaneat, præsens Scriptum Sigillo nostro munitum, in testimonium conscribi fecimus.

QUICUMQUE autem in Ecclesia jam prænominata Deo famulantes infestare non dubitaverit, vel hanc nostræ Protectionis & Confirmationis Paginam infringere præsumpserit, offensam nostram se graviter incurrisse cognoscat, & Nos malefactoribus & injuriam eis facientibus viriliter opponemus.

ACTUM anno Dominicæ Incarnationis millesimo ducentesimo decimo, Mense Septembri apud Filleum. 1210.

OIgniacense Monasterium, Canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini, situm est ad Sabim fluvium quarto supra Namurcum milliari, versùs Brabantiæ limites. Initium accepit circa annum 1187. per tres Fratres Sacerdotes, Ægidium, Robertum & Joannem: qui venditis quæ possidebant, pretioque in pauperes distributo, novum communis habitationis locum delegerunt, tunc desertum, qui modo *Ogniacus* dicitur.

Erat illic Capella ligneis parietibus instructa, fundata in honorem S. Nicolai Episcopi, & trium gallinarum reditibus dotata, quæ circa annum 1200. reædificata sub invocatione ejusdem S. Præsulis, in majorem Ecclesiam excrevit. Quin & parva hæc germanorum Fratrum Societas accedentibus pluribus Clericis eodem Divino Spiritu succensis, brevi in celebrem excrevit Communitatem, cui prædictus Ægidius primus Prior præfuit.

Inter primos Cœnobii Oigniacensis incolas recensetur Joannes de Nivella antea Decanus Ecclesiæ Collegiatæ S. Joannis Evangelistæ Leodii. & aliis dotatus Beneficiis, quibus omnibus abdicatis paupertatem hìc amplexus est, & relictâ Sanctitatis famâ in Domino requievit.

Floruit item in odore boni Nominis Venerabilis ac Reverendus Pater Jacobus de Vitriaco S. Th. Doctor in Academia Parisiensi, qui anno 1207. Novellæ Familiæ Oigniacensi aggregari voluit. Postmodum anno 1213. mandante Innocentio III. Pontifice & rogante Francorum Rege, Cruciatam contra Albigenses Hæreticos prædicavit. Anno 1215. ad Concilium Lateranense accessit, decretoque bello ad recuperandam Terram Sanctam, Vitriacus Christianorum expeditionibus interfuit, & anno 1218. Acconensis Episcopus & per Syriam Legatus Apostolicus fuit constitutus. Post decennium creatus S. R. E. Cardinalis & Tusculanus Episcopus, eâque dignitate præfulgens sæpius suam visitavit Oigniacensem Ecclesiam, cui vivens mirificè benefecit, & moriens Romæ 1243. plurima donaria reliquit.

Non minori Sanctitate hìc claruit & veneratione fidelium frequentata requiescit Beata Maria de Nivella, vulgò dicta *Oigniacensis*, ibidem mortua die 23. Junii 1213. præsente supra laudato Joanne Vitriaco, qui ipsi fuerat à confessionibus, ejusque vitam prorsùs admirabilem conscripsit. Porro quæ Vitriacus de Beata hac Virgine ob nimiam materiæ & miraculorum multitudinem prætermiserat, in Libris suis collegit B. Thomas Cantipratanus, utriusque coætaneus.

Hæc ex Archivis suis, unà cum variis Diplomatibus communicavit Ampliss. D. DENYS *Prior Oigniacensis.*

CAPUT CIX.

PHILIPPUS *Comes & Marchio Namurcensis in Ecclesia S. Albani, quæ nunc est Cathedralis, viginti Vicarios instituit, anno* 1211.

HILIPPUS Marchio Namurcensis, universis Christi fidelibus tam præsentibus, quàm futuris in perpetuum.

NOVERIT universitatis vestræ discretio quod, cum Ecclesiam in Namurco Sancti Albani Christi Martyris pretiosi invenissem aliquantum desertam & quasi vacuam, sincerâ dilectione eam amplectens cum bona devotione in quampluribus eam restruxi, tam in Altaribus, quàm coopertaris, novoque Presbyterio, tam campanis quàm campanariis, ac dormitorio, pluribusque aliis ipsi Ecclesiæ competentibus & necessariis: Gloriosisque Sacrosanctorum Reliquiis & pretiosis ornamentis honoravi.

ASSENSU quoque Domini Hugonis Leodiensis Episcopi, à Viris Venerabilibus Domino Stephano scilicet Cantuariensi Archiepiscopo totius Angliæ Primate, & à Domino Bertranno Metensi Episcopo, Dominicâ qua cantatur *Quasi modo geniti*, anno gratiæ millesimo ducentesimo octavo feci consecrari, & numerum Canonicorum ejusdem Ecclesiæ, qui erat septemdecim, auxi tribus Præbendis de propriis bonis meis, & effeci numerum plenum viginti Canonicorum.

HÆC

Hæc quidem non ex jactantia vel arrogantia refero, sed ut perpetuæ ad conservationem honoris & dignitatis Ecclesiæ tradatur memoriæ.

Postmodum autem ad honorem Dei & augmentandum ejusdem Ecclesiæ in Divinis servitium, institui in eadem Ecclesia viginti Beneficia, quæ dicuntur *Vicariæ*, conferenda viginti Clericis, Ecclesiæ eidem assiduè deservituris. Non quidem ut in Vicariis illis perpetuitatem habeant, sed de anno in annum tredecim eorum per Decanum, & per saniorem partem Canonicorum in Ecclesia residentium statuendi sunt in Festo S. Johannis: duo verò per Præpositum, duo per Decanum, tres autem per Custodem ejusdem Ecclesiæ. Illi autem tres ad impositionem Custodis pertinentes nocte jacere debent in Monasterio pro securiore Sanctuariorum & ornamentorum conservatione.

Si verò viginti Vicarii illi in servitio Ecclesiæ negligentes reperiantur, aut de moribus inhonestis redarguendi videantur, amovendi sunt per Decanum & per saniorem partem Canonicorum residentium, de anno in annum, ut prædictum est: nec eos tueri potest aut debet Præpositi seu Decani aut Custodis interpositio, vel ad majorem Audientiam appellatio.

Ad sustentationem igitur eorumdem Vicariorum dedi Ecclesiæ S. Albani in eleëmosynam perpetuam totam decimam meam totius Territorii & potestatis de *Templues*, quam Ego & Prædecessores mei à longis temporibus in proprietatem possederamus, salvis in ipsa decima quadraginta modiis annonæ omni anno ad Dominas Ecclesiæ S. Georgii prope Namurcum pertinentibus: Centum verò modii annonæ ipsius decimæ annuatim tradendi sunt prædictis viginti Vicariis: quindecim verò modii de eadem decima tradendi sunt annuatim Magistro Werrico quoad vixerit.

Ecclesia Sancti Albani decimam satisdictam annuatim recipere tenetur, de qua quadraginta modios quoquo anno Dominabus S. Georgii & centum modios præfatis Vicariis quoquo anno & Magistro Werrico quindecim modios totâ vitâ suâ solvere debet plenariè: quod autem solutionibus illis supervenerit convertetur semper in quotidianas portiones distribuendas Canonicis qui Matutinis interfuerint, & in dormitorio jacuerint; qui verò in altero horum duorum, Matutinarum scilicet vel dormitorii defuerit, nihil in hac distributione percipiet. Præpositus autem & Decanus ejusdem Ecclesiæ si Matutinis interfuerint, & in dormitorio jacuerint, duplicem habeant portionem.

Si verò in prædictis solutionibus defectus aliquis quandocumque emerserit, satisdicta Ecclesia de aliis bonis suis ad quotidianas distributiones faciendas ubicumque locorum sibi assignatis, defectum illum supplere debet, & debitas solutiones prædictas adimplere.

Præterea contuli Ecclesiæ S. Albani decimam meam totam de *Vendren.* convertendam in viginti prædictas Vicarias, salvis viginti-quatuor modiis, qui præ aliis perceptionibus contingunt annuatim Capellano S. Jacobi Namurcensis, ad sustentationem Capellani mei duabus partibus speltæ, tertia verò avenæ. Decima illa de *Vendren.* annuatim danda est ad censam de anno in annum in Festo S. Johannis, vel in tres annos, si melior in hoc videatur commoditas. Censam illam, quæ & obedientia nuncupatur, habere potest qui meliorem indè commoditatem facere videatur, videlicet Canonicus S. Albani quilibet, vel Capellanus S. Jacobi Namurcensis, seu Vicarius aliquis prædictorum, si de facienda solutione bonam securitatem præstare potuerit.

Quicumque Vicariorum prædictorum Sacerdotes fuerint, non eis liceat ad Horas diei Decano aut Cantori contradicere, quin per hebdomadas & per dies Officia expleant Presbiterorum.

Ut autem hæc omnia rata habeantur & inviolata permaneant, Scripto præsenti & Sigillo meo cum Sigillo S. Albani confirmata sunt.

Actum anno Verbi Incarnati millesimo ducentesimo undecimo. 1211

CAPUT CX.

Joannes de Bethunia *Cameracensis Episcopus Abbatiam Premiacensem Monialium Ordinis S. Augustini, quæ nunc est Cameraci, eximit à jurisdictione Abbatis Cantimpratani, atque à communione proventuum, bonorum &c. anno* 1214.

IN nomine Patris & Filii & Spiritûs Sancti. Johannes Dei gratiâ Cameracensis Episcopus universis fidelibus tam præsentibus quàm futuris in perpetuum.

Si quid sani consilii deliberatione statuitur ad firmandum vel in melius promovendum propositum sanctitatis, tantâ debet in ipso constitutionis initio circumspectione fundari, ut nequaquam deficiat inter mundi defectus, immò competentibus adjumentis jugiter roboretur & crescat.

Firmum igitur semper esse volentes quod ad Sanctæ Religionis propaginem extendendam piæ recordationis ordinavimus ratione, Scripti hujus indicio notum facimus universis, quod cùm Domus de Premiaco Cantipratensis Ecclesiæ membrum esset, & Sorores ibidem manentes cum Fratribus præfatæ Ecclesiæ tam in spiritualibus quàm in temporalibus communitatem haberent:

N oo

Nos sanctæ professionis fervorem qui laudabiliter in utrisque vigebat proficere potiùs quàm deficere cupientes, cum Viris prudentibus & honestis ad locum accessimus memoratum, sedulò tractaturi, qualiter in utroque Collegio fervor observantiæ regularis futuris temporibus permaneret vel potiùs augeretur,

Ad quod Fratres prædicti pariterque Sorores pio desiderio suspirantes Nobiscum nostræ se dispositioni penitùs commiserunt, ut videlicet ordinaremus de statu ipsorum quod eorum saluti & commodis meliùs videremus in posterum expedire.

Studiosius itaque cum Viris prudentibus qui Nobiscum intererant conferentes, habito etiam cum Fratribus ac Sororibus antedictis tractatu, non nullas consideravimus rationes & causas per quas intelleximus evidenter, quod status Sororum diutiùs in futurum durare non poterat, nec in sancto proposito numerus earumdem augeri, si in subjectione Beati Victoris & jam dictæ Cantinpratensis Ecclesiæ remanerent; maximè cum Ordo præscriptus in suæ professionis consortium tales sicut dedicimus personas de facili non admittat.

Causas nichilominus alias rationabiles & honestas quæ Nos bene moverunt ac temporis futuri pericula colligentes ex pluribus argumentis, modis etiam omnibus affectantes, ut in loco præscripto, videlicet apud *Premiacum*, in perpetuum servaretur & cresceret ad multorum salutem religiosi propositi sanctitudo, sæpedictas Sorores ab omni subjectione & debito quo præmissæ Ecclesiæ tam in spiritualibus quàm in temporalibus tenebantur decrevimus eximendas.

Ita quod Abbas de *Cantimprato* præsente & consentiente Capitulo suo publicè coram Nobis easdem ab obedientia, quâ eidem & Ecclesiæ tenebantur, absolvit, ipsas Deo & Nobis emancipatas & liberas derelinquens.

De temporalibus autem bonis quæ communia fuerunt hactenus inter eos, ita inter se liberaliter ac pacificè convenerunt: quod sæpiùs dicti Fratres Sororibus in perpetuum concesserunt locum de *Premiaco* cum ædificiis ibidem extructis, terram quoque usque ad viginti quinque mencaldadas propè Domum eandem, quæ proximæ paludi cohæret; vivariolum etiam à bonæ memoriæ Johanne Prædecessore nostro Sororibus ipsis datum sub censu duodecim denariorum Nobis nostrisque Successoribus annuatim persolvendo.

Protestati sunt insuper coram Nobis, quod in omnibus bonis quæ præfatis Sororibus eleëmosynâ vel acquisitione aliquâ provenient in futurum, nullum occasione societatis antiquæ de cætero jus requirent, sed libera & integra remanere permittent usibus earumdem.

Similiter præscriptæ Sorores renuntiaverunt penitus omni juri quod huc usque habuerant vel habere poterant in bonis & possessionibus universis Ecclesiæ prænotatæ; licet aliqua pars bonorum ipsorum vel per ipsas provenerit vel occasione ipsarum, liberè contestantes se nichilominus reclamaturas in eis, salvis tamen hiis quæ superiùs sunt expressa.

Sciendum præterea, quod ipsæ Sorores super possessionibus sibi sicut dictum est assignatis census & redditus consuetos persolvent, nec ab Ecclesia de Cantimprato quicquam deinceps super hiis requiretur.

Ut igitur memoriale perpetuum habeat ordinatio tam salubris, sitque tamquam legitimum sempiternum in generationes futuras, eandem, sicut superiùs continetur, perpetuo Scripti hujus nostrique Sigilli Testimonio curavimus confirmari, ac illorum qui Nobiscum fuerunt subscriptione.

Signum Bartholomei Sancti Auberti,
Hugonis S. Sepulchri Cameracensis, Abbatum,
Magistri Gerardi Archidiaconi in Valencenis,
Magistri Johannis Thesaurarii,
Magistri Jacobi, Ywanni, Sacerdotum Canonicorum Beatæ Mariæ,
Magistri Willelmi Canonici S. Gaugerici,
Ægidii,
Willelmi, Canonicorum Sancti Auberti,
Lamberti Monachi Sancti Sepulchri.

Actum anno ab Incarnatione Domini M. cc. xiv. Mense Augusto. 1214.

CAPUT CXI.

Abbatia Monialium Cisterciensium, quæ nunc est in Wevelghem *juxta Cortracum, fundatur in vicina Parochia de* Moorsele *per* Joannam *Flandriæ Comitissam & Margaretam Castellanam Aldenardensem anno* 1215.

Ex Duchesne in Familia Gand.

Nos Joanna Comitissa Flandriæ & Hannoniæ. Notum facimus omnibus præsentes visuris, fidelem meam ac dilectam Dominam Margaretam Castellanam Curtracensem in præsentia mea in manus meas resignasse domum suam & habitationem, cum omnibus reditibus, silvis, pascuis, & omnibus aliis appendentiis pertinentibus ad dictum locum.

Et Ego similiter dedi in eleëmosynam perpetuam, dictam habitationem cum omnibus ad eam pertinentibus, ut dictum est, Abbatiæ & Conventui de *Moorsele* Ordinis Cistercien. &c. Testibus,

Guilielmo Præposito Brugensi & Flandriæ Cancellario,
Ægidio Decano Cortracensi,
Arnoldo de Aldenarda,
Michaële de Harnes,
Waltero de Cortraco, Clerico.

Actum anno M. CC. XV. die XV. Martii.

Ego

Ego Sigerus Castellanus Gandensis, & H. Filius meus Primogenitus. Universis præsentem Paginam inspecturis.

Notum facimus, Nos veritate diligenti inquisitâ cognovisse, quòd nihil juris in terra vel feodo sive Allodio vel alia possessione, quæ in Parrochia de *Morselle* Philippus Comes Flandriæ & Viromandiæ contra Arnulphum de Duc & Labekinum Fratrem ejus, cum omnibus quæ eis per forsmorturam accidere poterant, legitimè emit, habemus. Quæ liberè habita dilectæ suæ Margaretæ Castellanæ Curtracensi prædictus Comes in incrementum feodi, quod de ipso tenebat, liberè concessit, ut inde suam tamquam de proprio præfata M. faceret voluntatem, & hoc laudentibus & concedentibus R. Avó meo Castellano Curtracensi, Marito prædictæ M, & universis Filiis ejus.

Nos ergo id, quod in prædictis nostri juris esse putabamus, incalumniatum relinquentes, liberum ab omni vexatione dimittimus.

Et ut nulla ultra per Nos inde possit oriri calumnia, hæc Sigillorum nostrorum munimine fecimus roborari.

Actum anno Domini M. CC. XVII. mense Aprili. 1217.

CAPUT CXII.

Adam *Morinensis Episcopus Privilegia & Possessiones Canonicorum S. Petri in Monte Casleti confirmat anno* 1218.

Ex Archivis Cameræ Rationum Insulis.

Adam Dei gratiâ Morinensis Episcopus dilectis Filiis Sancti Petri Casletensis Ecclesiæ Canonicis eorumque Successoribus in perpetuum.

Quoniam in Sede justitiæ licet indigni præsidemus, unicuique Ecclesiæ nostræ prælationis sua jura conservare & utilitati earum paterno affectu providere debemus. Justis itaque vestræ petitionis desideriis annuentes, bona vestra quæ Comes Venerabilis Robertus Barbatus, sicut ab omni exactione vobis libera concessit, privilegioque suo munivit, ita & Nos Vobis Episcopali quâ fungimur authoritate confirmamus, & Sigilli nostri impressione signamus.

Adjicientes, ut quæcumque canonicè possidetis, seu in posterum justè possessuri estis, firma & illibata vobis permaneant, salvo jure Teruanensis Ecclesiæ. In quibus hæc propriis annotamus vocabulis. Sex berquarias terras duarum Præbendarum. Curtem de *Fleternes* in Castellatura Furnensi. Terram etiam de *Hotkerka* cum toto servicio, excepto equitatu equitum extra patriam; & Minister Villæ ministerium suum tantùm à Præposito & Fratribus recipiat, & vobis solis de ministerio respondeat. Curtem de *Bissinsela* in Castellatura Bergensi. Duas etiam partes decimarum novarum terrarum, à tempore Comitatûs Roberti prædicti cultarum & colendarum, in Castellatura S. Audomari, Casletensi, Curtracensi. Curtem de *Renieka*. Curtem ad pedem Montis Casletensis. Quartam partem Allodii Radulphi Canonici, in agris, pratis, virgultis vel molendinis. Terras in *Staples*, in *Hasbroc*. Altare de *Hersinga*. Altare S. Nicolai in *Burgo* Casletensi, cum Domo Hospitali sub muro ad Orientem posita.

Concedimus etiam vobis Præpositi liberam electionem, & totius simoniacæ pestis prohibemus contagionem.

Nullus etiam Parochianum vestrum absque vestra licentia recipere præsumat.

Si quis autem hujus Concessionis nostræ Paginam sciens, contra eam facere præsumpserit, resque vestras minuendo, alienando, distraxerit, donec errorem suum satisfaciendo correxerit, anathema sit, & Divinæ subjaceat ultioni.

Qui verò jura vestra vobis servaverit, beneficia Divinæ retributionis hìc inveniat, & apud districtum Judicem in extremo examine præmia vitæ æternæ recipiat. Amen.

Anno Dominicæ Incarnationis M. CC. XVIII. mense Octobri, Feriâ quintâ post Festum Sancti Remigii. Actum apud Bergas. 1218.

CAPUT CXIII.

Gregorius IX. *Pontifex Prioratui de* Oignies *Canonicorum Regularium S. Augustini, Diœcesis olim Leodiensis nunc Namurcensis, varia concedit Privilegia anno* 1227.

Ex Archivis Monasterii.

Gregorius Episcopus Servus Servorum Dei, dilectis Filiis Priori S. Nicolai de *Oingnies*, ejusque Fratribus tam præsentibus quàm futuris regularem vitam professis, in perpetuam rei memoriam.

Religiosam vitam eligentibus Apostolicum convenit adesse præsidium, ne fortè cujuslibet temeritatis incursus, aut eos à proposito revocet, aut robur, quod absit, sacræ Religionis infringat.

Eapropter, dilecti in Domino Filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, & Ecclesiam S. Nicolai de Oingnies, in qua Divino estis obsequio mancipati, sub B. Petri & nostra

nostra Protectione suscipimus & præsentis Scripti Privilegio communimus.

In primis siquidem statuentes, ut Ordo Canonicus, qui secundùm Deum & B. Augustini Regulam in eadem Ecclesia institutus esse dinoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur.

Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona eadem Ecclesia impræsentiarum justè ac canonicè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum, vel Principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis præstante Domino poterit adipisci, firma Vobis vestrisque Successoribus illibata permaneant, in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. Locum ipsum in quo præfata Ecclesia sita est, cum omnibus pertinentiis suis * .... cum pratis, vineis, terris, nemoribus, usuagiis & pascuis, in bosco & plano, in aquis & molendinis, in viis & semitis, & omnibus aliis libertatibus & immunitatibus suis.

* Fit hîc enumeratio ampla bonorum Monasterii

Sane novalium vestrorum, quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de vestrorum animalium nutrimentis, nullus à Vobis decimas exigere debet vel extorquere præsumat. Liceat quoque Vobis Clericos vel Laïcos liberos & absolutos è seculo fugientes ad conversionem recipere, ac eos absque contradictione aliqua retinere.

Prohibemus insuper, ut nulli Fratrum vestrorum post factam in Ecclesia vestra Professionem fas sit sine Prioris sui licentia de eodem loco, nisi arctioris Religionis obtentu, discedere. Discedentem verò absque communium Literarum vestrarum cautione nullus audeat retinere.

Cum autem generale Interdictum terræ fuerit, liceat Vobis clausis januis, exclusis excommunicatis & interdictis, non pulsatis campanis, suppressâ voce Divina Officia celebrare.

Crisma verò, Oleum Sacrum, Consecrationes Altarium seu Basilicarum, Ordinationes Clericorum, qui ad Sacros Ordines fuerint promovendi, à Diocesano Episcopo Vobis volumus sine pravitate aliqua exhiberi.

Prohibemus insuper, ut infra fines Parochiæ vestræ nullus sine assensu Diocesani Episcopi & vestro Capellam seu Oratorium de novo constituere audeat, salvis Privilegiis Pontificum Romanorum.

Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni & extremæ voluntati, qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi fortè excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat; salvâ tamen Justiciâ illarum Ecclesiarum, à quibus mortuorum corpora assumuntur.

Decimas præterea & possessiones ad jus Ecclesiarum vestrarum spectantes, quæ à Laïcis detinentur, redimendi & legitimè liberandi de manibus eorum, & ad Ecclesias ad quas pertinent revocandi, libera sit Vobis de nostra Auctoritate facultas.

Obeunte verò Te nunc ejusdem loci Priore vel tuorum quolibet Successorum, nullus ibi quâlibet surreptionis astutiâ seu violentiâ præponatur, nisi quem Fratres communi consensu, vel Fratrum pars majoris & sanioris consilii, secundùm Deum & B. Augustini Regulam providerint eligendum.

Paci quoque & tranquillitati vestræ paternâ in posterum sollicitudine providere volentes, Auctoritate Apostolicâ prohibemus, ut infrà clausuras locorum seu grangiarum vestrarum nullus rapinam seu furtum facere, ignem apponere, sanguinem fundere, hominem temerè capere vel interficere, seu violentiam audeat exercere.

Præterea omnes libertates & immunitates à Prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus Ecclesiæ vestræ concessas, nec non libertates & exemptiones secularium exactionum, à Regibus & Principibus vel aliis fidelibus rationabiliter Vobis indultas, Apostolicâ Auctoritate confirmamus, & præsentis Scripti Privilegio communimus.

Decernimus ergò, ut nulli omninò hominum liceat præfatam Ecclesiam temerè perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salvâ Sedis Apost. Authoritate & Diocesani Episcopi Canonicâ Justitiâ, & in supradictis decimis moderatione Concilii Generalis.

Si qua igitur in futurum Ecclesiastica secularisve persona hanc nostræ Constitutionis paginam sciens, contra eam temerè venire temptaverit, secundò tertiòve commonita, nisi reatum suum congruâ satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui careat dignitate, reamque se Divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à Sacratissimo Corpore ac Sanguine Dei & Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ subjaceat ultioni. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenùs & hìc fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Ego Gregorius Cath. Ecclesiæ Episcopus.
Ego Pelagius Albanensis Episcopus.
Ego Conrardus Portuensis & Sanctæ Rufinæ Episcopus.
Ego Guido Prænestinus Episcopus.
Ego Oliverus Sabinensis Episcopus.
Ego Stephanus Basilicæ duodecim Apostolorum Presbiter Cardinalis.
Ego Thomas Tituli Sanctæ Sabinæ presbiter Cardinalis.
Ego Johannes Tituli Sanctæ Praxedis Presbiter Cardinalis.
Ego Oct. Sanctorum Sergii & Bacchi Diaconus Cardinalis.
Ego Stephanus S. Adriani Diaconus Card.

Datum Anagniæ per manum Magistri Senebaldi Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Vice-cancellarii, II. Nonas Augusti, Indict. quintâ decimâ, anno Incarnationis Dominicæ M.CC.XXVII. 1227. Pontificatûs verò Domini Gregorii PP. IX. anno primo.

CAPUT CXIV.

WALTERUS *Vicarius Generalis Episcopi Cameracensis consentit anno* 1230. *in fundationem Abbatiæ Monialium Ordinis S. Augustini in* Haspra, *inter Cameracum & Valencenas, quæ dein translata fuit Tornacum, diciturque Abbatia de* Pratis.

Ex Archivis Abbatiæ.

ALTERUS Canonicus Cameracensis & Archidiaconus in Brabantia Vices-gerens Domini Cameracensis. Universis præsentes Litteras inspecturis salutem in Domino.

NOVERIT universitas vestra quod cum quædam juvenculæ, videlicet Aalis de Auxeio & Sociæ ejus, gratiâ Sancti Spiritûs eas instruente, artendentes secundùm illud Ecclesiastici, quod *Omne opus corruptibile in fine deficiet, & qui operatur illud ibit cum illo* in perditionem. *Et omne opus electum justificabitur : Et qui operatur illud honorabitur in illo*, potiùs elegerint honorari & introduci cum prudentibus Virginibus ad nuptias veri Sponsi, quàm cum fatuis, extinctis lampadibus excludi in perditionem. Spretis quoque carnis illecebris ac voluptatibus mundanis, ardenti desiderio cœlesti Sponso adhęrere perpetuò devoverint, seque suaque salubri consilio Ecclesiæ penitus exponentes.

NOS autem, qui vices gerimus Venerabilis Patris ac Domini G. Cameracensis Episcopi per totum Cameracensem Episcopatum, attendentes earum devotionem ac salubre consilium, justis earumdem petitionibus ac desideriis inclinati, de consilio bonorum Virorum Domum juxta *Aspram*, quæ dicitur *Leprosorum*, cum suis appendentiis, quantum ad Dominum Episcopum pertinet, dummodo Primiacensis Ecclesiæ teneant Ordinem & assumant habitum, ad Deo famulandum jugiter in perpetuum, duximus concedendum.

SALVO tamen in omnibus & per omnia jure Episcopali & salvo pariter jure Parochiali.

IN cujus rei Testimonium fecimus præsentes Litteras Sigilli nostri munimine roborari.

ACTUM anno gratiæ millesimo ducentesimo tricesimo, mense Octobris. 1230.

CAPUT CXV.

Litteræ Episcopi Tornacensis, quibus concedit præfatis Monialibus Sacellum Leprosorum in Haspra *anno* 1231.

Ex iisdem Archivis.

... Dei gratiâ Cameracensis Episcopus, universis præsentes Litteras inspecturis salutem in Domino.

NOVERIT universitas vestra quod cum quædam Juvenculæ, videlicet Aalis de Auxeio & Sociæ ejus gratiâ Sancti Spiritûs eas instruente, attendentes secundùm illud Ecclesiastici, quod *Omne opus corruptibile in fine deficiet, & qui operatur illud ibit cum illo* in perditionem. *Et omne opus electum justificabitur, & qui operatur illud honorabitur in illo*, potiùs elegerint honorari & introduci cum Virginibus prudentibus ad nuptias veri Sponsi, quàm cum fatuis, extinctis lampadibus, excludi in perditionem, spretis quoque carnis illecebris ac voluptatibus mundanis, ardenti desiderio cælesti Sponso adhærere perpetuò devoverunt, seque suaque salubri consilio Ecclesiæ penitus exponentes.

Nos autem earumdem attendentes devotionem ac salubre consilium, justis earum petitionibus ac desideriis inclinati, de consilio bonorum Virorum Domum juxta *Aspram*, quæ dicitur *Leprosorum*, cum suis appendiciis liberam & mancipatam ab omnibus indebitis exactionibus, quantum ad Nos pertinet, dummodo Primiacensis Ecclesiæ teneant Ordinem, Institutiones & Regulam, & assumant habitum ad Deo famulandum jugiter in perpetuum, duximus concedendum; statuentes insuper ut eadem Ecclesia Sanctimonialibus & Ancillis Domini deputata eâdem gaudeat libertate & emunitate quâ gaudet Ecclesia Primiacensis de concessione Prædecessorum nostrorum & à Nobis. Salvâ dumtaxat obedientiâ, jure & reverentiâ quam sicut aliæ Conventuales Ecclesiæ Cameracensi Episcopo & Ecclesiæ suæ tenebitur exhibere; salvo etiam jure Parochiali.

ILLUD autem specialiter inhibemus, ne dicta Domus ad alium Ordinem quàm Ecclesiæ Primiacensi aliquatenus transferatur.

ANNIVERSARIUM autem obitûs nostri & Patris & Matris nostræ in eadem Ecclesia penitus & ipsum annuatim Sanctimoniales tenebuntur in eadem Ecclesia celebrare.

IN cujus rei & nostræ Confirmationis Testimonium præsentem Cartam Sigilli nostri fecimus munimine roborari.

DATUM anno Domini millesimo ducentesimo tricesimo primo.

G... Dei gratiâ Cameracensis Episcopus, universis præsentes Litteras inspecturis salutem in Domino.

Noverit universitas vestra, quod cum Nos Domum Leprosorii sitam inter Monchians & Aspre, de conversatione penitus sæculari, ad frugem vitæ melioris & Religionis approbatæ, coöperante gratiâ Dei, & interveniente bonorum Virorum consilio, transtulerimus, & Religiosis Sororibus de Ordine S. Victoris & Primiacensis Ecclesiæ ibidem constitutis ad famulandum & serviendum Domino Deo jugiter in perpetuum, assignaverimus, Capellaniam quæ dictis *Leprosis* serviebat, quam ad vitam suam tenet D. Petrus de Haspre Capellanus, eisdem Sororibus perpetuò duximus concedendam; annuentes ut de provisione ipsius Capellaniæ & bonis ad eam spectantibus liberè faciant quod sibi viderint expedire: post ministerium ejusdem Petri qui nunc ministrat in ea, de Beneficio ejus Capellanum sibi idoneum, vel de habitu sæculari, vel de Religione sua, si hoc commodius eis visum fuerit, provisuræ.

In cujus rei Testimonium & munimen præsentes Litteras Sigillo nostro duximus roborandas.

Actum anno Domini M.CC.XXXI. mense Maio. 1231.

CAPUT CXVI.

Bonessiæ in Namurcesio olim fuerat duplex Abbatia Monialium Cisterciensium; quarum una mansit Bonessiæ, postmodum in Abbatiam Religiosorum immutata; altera translata ad Fanum S. Desiderii in Gallia, sua bona hoc Diplomate transcribit anno 1231.

Ex MS. Archivis Abbatiæ.

Go Elisabeth dicta Abbatissa & Conventus Sancti Desiderii Cisterciensis Ordinis, universis præsentes Litteras audientibus salutem in perpetuum.

Notum facimus, quod Nos dilectis Filiabus nostris Coabbatissæ nostræ & Conventui de Bonneffia communi assensu omnes terras & possessiones cum omnibus Askeatiis quæ ad Nos spectabant, tempore quo noster Conventus à Bonneffia ad Sanctum Desiderium se transtulit, cum integritate in perpetuum contulimus & omnino quittas clamavimus.

Etiam potestatem quam in Ordine nostro Matres consueverunt & debent habere Filiabus suis, habemus & perpetuò in Abbatia prædicta habebimus.

Quod ut ratum & firmum permaneat, præsentes Litteras Filiabus nostris Sigillo nostro & Sigillo Domini Jacobi Abbatis Triumfontium Visitatoris nostri contulimus roboratas.

Actum anno Domini M. CC. XXX. primo, mense Maio. 1231.

Boneffia Abbatia Ordinis Cisterciensis sita est in Diœcesi ac Comitatu Namurcensi ad Mehaniam fluvium pari circiter trium milliarium intervallo à Namurco & Thenis.

Fuerunt illic quondam duæ Abbatiæ Monialium, ex utroque Mehaniæ latere constitutæ, quarum primitiva fundatio ignoratur: sed illa quæ versus Brabantiam sita erat jam dudum desiit.

Abbatissa ejus & Moniales relicto hoc domicilio aliud sibi quæsierunt in Fano S. Desiderii Oppido ad Campaniæ & Lotharingiæ limites sito, suamque domum ac bona Monialibus Boneffiæ remanentibus reliquerunt, uti patet ex superiori Diplomate.

Postmodum Moniales Boneffienses à primævo pietatis fervore, & Regulæ Cisterciensis observantia factæ degeneres, ex hac Abbatia dimissæ sunt anno 1461. per Abbates Moliniensem & Jardinetanum, Commissarios ab Abbate & Capitulo Generali Cisterciensi deputatos. Abbatissa ab omni regimine fuit deposita, & cum tribus suis Monialibus quæ solæ supererant, ad Salsiniensem & Floridæ-Vallis Abbatias fuit relegata.

Porro Monialibus substituti fuerunt Religiosi ex prædictis Abbatiis Moliniensi & Jardinetana, quibus primus Abbas datus est Petrus Multoris Alostanus, professus Jardineti.

Anno 1463. iisdem pro Domo sive Refugio traditum fuit à Magistratu Namurcensi Begginagium sive Cœnobium Sororum sub tertia Regula S. Francisci, Namurci fundatum ab anno 1403, per Gertrudem de Ponte: sed propter vitam minùs Regularem dictarum Begginarum suppressum. Hujus Begginagii Fundatio infra subsequetur.

Hæc Documenta cum Diplomatibus benignè Nobis communicavit Amplissimus Dominus Alexander Parmentier *Abbas Boneffiensis.*

CAPUT CXVII.

Gregorius IX. *Pontifex Fundationem Monasterii* de Consilio Beatæ Mariæ *confirmat anno* 1231.

Ex MS. Archivis Abbatiæ.

Regorius Episcopus Servus servorum Dei, dilectis in Christo Filiabus Abbatissæ Monasterii *de Consilio Beatæ Mariæ*, ejusque Sororibus tam præsentibus quàm futuris Regularem vitam professis in perpetuam memoriam.

Religiosam vitam eligentibus, Apostolicum convenit adesse præsidium, ne fortè cujuslibet temeritatis incursus aut eas à proposito revocet, aut robur, quod absit, sacræ Religionis infringat.

Eapropter, dilectæ in Domino Filiæ, vestris justis postulationibus clementer annuimus,

mus, & Monasterium de Consilio Beatæ Mariæ, in quo Divino estis obsequio mancipatæ, sub Beati Petri & nostra protectione suscipimus, & præsentis Scripti Privilegio communimus.

IMPRIMIS siquidem statuentes ut Ordo Canonicus, qui secundùm Deum & Beati Augustini Regulam in eodem loco institutus esse dinoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur.

PRÆTEREA quascumque possessiones, quæcumque bona idem Monasterium inpræsentiarum justè & canonicè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis præstante Domino poterit adipisci, firma Vobis & eis quæ Vobis successerint & illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: locum ipsum in quo præfatum Monasterium situm est, cum domibus & pertinentiis suis, terras, prata, & possessiones juxta Haspram, cum pertinentiis suis.

SANE novalium vestrorum quæ propriis manibus, aut sumptibus colitis, de quibus decimas, vel aliud nomine decimarum aliquis hactenus non percepit, sive de vestrorum animalium nutrimentis nullus à Vobis decimas exigere vel extorquere præsumat.

LICEAT quoque Vobis mulieres liberas & absolutas è seculo fugientes ad conversionem recipere, & eas absque contradictione aliqua retinere.

PROHIBEMUS insuper ut nulli Sororum vestrarum post factam in Monasterio vestro Professionem, fas sit absque Abbatissæ suæ licentia, nisi arctioris Religionis obtentu, de eodem loco discedere: discedentem verò absque communium Litterarum vestrarum cautione, nullus audeat retinere.

CUM autem generale Interdictum terræ fuerit, liceat Vobis clausis janius, exclusis excommunicatis & interdictis, non pulsatis campanis, dummodo causam non dederitis Interdicto, suppressâ voce Divina Officia celebrare.

CRISMA verò, Oleum Sanctum, Consecrationes Altarium seu Basilicarum, & alia Ecclesiastica Sacramenta à Diocesano suscipietis Episcopo, siquidem Catholicus fuerit & gratiam & communionem Sacrosanctæ Romanæ Sedis habuerit, & ea Vobis voluerit sine pravitate aliqua exhibere.

PROHIBEMUS etiam ut infra fines Parochiæ vestræ nullus sine assensu Diocesani Episcopi & vestro Capellam seu Oratorium de novo construere audeat, salvis Privilegiis Pontificum Romanorum.

AD hæc novas & indebitas exactiones ab Archiepiscopis, Episcopis, Archidiaconis, seu Decanis, aliisque omnibus Ecclesiasticis sæcularibusve Personis, à vobis omninò fieri prohibemus.

SEPULTURAM quoque ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni & extremæ voluntati qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi fortè excommunicati vel interdicti sint, aut publicè usurarii, nullus obsistat. Salvâ tamen justitiâ illarum Ecclesiarum, à quibus mortuorum corpora assumuntur.

DECIMAS præterea ad jus Monasterii vestri spectantes, quæ à Laïcis detinentur, redimendi & legitimè liberandi de manibus eorum & ad dictum Monasterium ad quod pertinent revocandi, libera sit vobis de nostra Auctoritate facultas.

OBEUNTE vero Te nunc ejusdem Loci Abbatissâ, vel earum aliquâ quæ Tibi successerit, nulla ibi qualibet subreptionis astutiâ seu violenciâ proponatur, nisi quam Sorores communi assensu, vel earum major pars consilii sanioris, secundùm Dei timorem & Beati Augustini Regulam, providerint eligendam.

PACI quoque & tranquillitati vestræ Paternâ in posterum sollicitudine providere volentes, Auctoritate Apostolicâ prohibemus, ut infra clausuras locorum seu grangiarum vestrarum nullus rapinam seu furtum facere, ignem apponere, sanguinem fundere, hominem temere capere vel interficere, seu violentiam audeat exercere.

PRÆTEREA omnes libertates & immunitates à Prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus Ordini vestro concessas, nec non libertates & exemptiones sæcularium exactionum, à Regibus, Principibus, vel aliis fidelibus rationabiliter vobis indultas, Auctoritate Apostolicâ confirmamus, & præsentis Scripti Privilegio communimus.

DECERNIMUS ergo ut nulli omninò hominum liceat præfatum Monasterium temerè perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur earum pro quarum gubernatione ac sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura. Salvâ Sedis Apostolicæ Auctoritate & Diocesani Episcopi Canonicâ justitiâ.

SI qua igitur in futurum Ecclesiastica sæcularisve Persona hanc nostræ Constitutionis Paginam sciens contra eam temerè venire temptaverit, secundò tertiòve commonita, nisi reatum suum congruâ satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui careat dignitate; reamque se Divino Judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à Sacratissimo Corpore ac Sanguine Dei & Domini Redemptoris nostri JHESU CHRISTI aliena fiat, atque in extremo examine districtæ subjaceat ultioni.

CUNCTIS autem eidem loco sua jura servantibus, sit Pax Domini nostri JHESU CHRISTI, quatenus & hìc fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

DATUM Reate per manum Magistri Martini Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Vice Cancellarii, septimo Idus Novembris, Indictione quintâ, Incarnationis Dominicæ anno millesimo ducen- 1231.
tesimo XXXI, Pontificatûs verò Dompni Gregorii Papæ IX. anno quinto.

CAPUT CXVIII.

Godefridus *Episcopus Cameracensis permittit anno* 1232. *Monialibus de* Haspra *Ordinis S. Augustini, ut in alium locum commodiorem se transferant.*

Ex MS. Archivis Abbatiæ.

...... Dei gratiâ Cameracensis Episcopus omnibus hoc Scriptum visuris salutem in Domino.

Noverit universitas vestra, quod cum dilectæ in Christo Abbatissa & Conventus *de Consilio Beatæ Mariæ* juxta *Haspram*, Ordinis Sancti Victoris Parisiensis, dudum obtinuerint locum illum in quo manent ad præsens, de nostro consensu, Domum scilicet juxta *Haspre*: quia idem locus satis eis existat incommodus & ineptus; Nos earum incommoditate perspectâ & bonorum Virorum precibus inclinati, eisdem benignè concessimus, ut alibi infra nostram Diocesim vel etiam extra ad locum se transferant aptiorem, ubi quantò commodiùs, tantò & devotiùs Domino famulentur.

Addidimus etiam concessioni prædictæ propter meliùs propagandum religionis effectum, ut locus prædictus juxta *Haspram* cum appendiciis suis eisdem à Nobis concessus, & omnes aliæ possessiones vel bona ipsis à Nobis collata, vel ab aliis per emptiones aut donum sive eleëmosynam acquisita, remaneant in perpetuum usibus & sustentationi earum, ac si in dicto loco juxta *Haspram* manerent.

Et ut nostra concessio in posterum stabilis & firma persistat, Cartam eis præsentem tradidimus Sigilli nostri Testimonio roboratam.

Datum anno gratiæ M CC. XXXII. Mense Martio. 1232.

CAPUT CXIX.

Joanna *Flandriæ atque Hannoniæ Comitissa jurisdictionem Præpositi & Capituli S. Donatiani Brugensis promovet & auget anno* 1232.

Ex Archivis Episcopatûs Brugensis.

Omnibus præsentes Litteras inspecturis Joanna Flandriæ & Hanoniæ Comitissa & Petrus de Collemedio Ecclesiæ Sancti Audomari Præpositus salutem in Domino.

Noveritis, quod cum magna quæstio verteretur inter Nobilem Virum Fernandum Flandriæ & Hannoniæ Comitem & Nos Comitissam ex una parte, & Præpositum, Decanum & Capitulum S. Donatiani Brugensis ex altera, super hospitibus retinendis & recipiendis in terris suis, quos liberos cum bonis suis, ubicumque ea habuerint, se habere dicebant, & super jurisdictione quam dictus Comes se in hospites prædictos habere dicebat, cum delinquebant in terra sua: compromissum fuit Nobis sub hac forma.

Fernandus Flandriæ & Hannoniæ Comes universis præsentes Litteras inspecturis salutem in Domino.

Noverint universi quod Nos ex una parte, & Willelmus Brugensis Præpositus & Flandriæ Cancellarius & Robbertus Decanus totumque Beati Donatiani Brugensis Capitulum ex altera; compromisimus in Virum Venerabilem Magistrum Petrum de Collemedio Præpositum S. Audomari, super damnis & injuriis hinc inde illatis, & restitutione & emendatione eorum ab utraque parte plenariè faciendis, tam pro Comite, quàm pro suis, & tam pro Ecclesia quàm pro suis, ad honorem Dei & Ecclesiæ, ad Dictum ipsius Præpositi.

De aliis autem omnibus querelis motis inter Nos & dictos Præpositum Decanum & Capitulum S. Donatiani, videlicet de hospitibus recipiendis & de jurisdictione super hospitibus eisdem, & omnibus aliis controversiis, compromisimus in Dominam Joannam Comitissam Flandriæ & Hannoniæ & in prædictum Dominum Præpositum S. Audomari, sub pœna mille marcharum argenti, salvis consuetudinibus & privilegiis dictæ Ecclesiæ S. Donatiani: exceptis hiis quæ circa hæc bonâ fide secundùm intentionem eorum duxerint ordinanda: ita tamen quod ipsi dicent in Dicto suo, quod credunt dictos Præpositum, Decanum & Capitulum S. Donatiani propter ipsorum ordinationem non venire contra juramentum suum. Debent autem terminare & dicere Dictum suum infra proximam Assumptionem Beatæ Virginis.

Et est sciendum, quod dictus Præpositus S. Audomari de iis super quibus in ipsum solum compromissum est, poterit simul de omnibus pronuntiare vel sigillatim super singulis articulis prout viderit expedire: ita quod postquam fuerit pronuntiatum super uno articulo vel pluribus, non exspiret Compromissum quoad alia, vel

vel quantum ad ea, super quibus pronuntiatum fuerit ab eodem, si aliquid super hiis duxerit corrigendum vel declarandum, donec de omnibus pronuntiatum fuerit infra terminum prædictum.

Et eodem modo poterunt facere dicta Comitissa & dictus Præpositus S. Audomari, super iis de quibus in ipsos est compromissum. Et interim Nos & nostri supersedere debemus omnibus querelis motis coram quibuscumque Judicibus, & movendis infra dictum terminum Compromissi.

Hæc autem Compromissio facta est de consensu & voluntate charissimæ Uxoris nostræ Joannæ Comitissæ Flandriæ & Hannoniæ, quæ Sigillum suum præsenti Scripto apposuit.

Actum anno Domini M.CC.XXXI. Mense Septembri, feriâ sextâ post Nativitatem Beatæ Mariæ, apud Ariam.

Hoc autem Arbitrium prorogatum fuit de consensu utriusque partis usque ad Festum Circumcisionis proximo sequentis.

Auditis igitur hiis quæ à partibus sæpè fuêre proposita coram Nobis, & Privilegiorum Ecclesiæ diligenter intellecto tenore, sic super præmissis diffiniendum duximus & ordinandum.

Præpositus Decanus & Capitulum Ecclesiæ S. Donatiani Brugensis recipere poterunt in terram suam homines Comitis secundùm Privilegium suum, qui venient per proximitatem successionis, seu per matrimonium, dum tamen in fraudem & dolum non esset factum matrimonium, ut propter hoc in terram Ecclesiæ pro libertate venirent, vel per advolationem, vel eos qui ibi habuerunt mansuram, vel prædecessores sui, in qua ipsi succedunt: per nullam autem emptionem nullum deinceps prædicti recipient, nisi per voluntatem Comitis & Dominorum Flandrensium.

Hii qui sunt modò in terra Præpositi & Capituli, remanebunt ibi cum franchisia solita, exceptis hiis qui per dolum & fraudem à decem annis citra intraverunt ibi; de quibus tres homines electi inquirent diligenter veritatem, & de illis maximè quos Baillivus Comitis eis nominabit: & omnes quos invenerint non intrasse per quatuor modos prædictos, vel alio modo legitimo, sed per fraudem & dolum, illos removebunt. Inquisitores jurabunt hoc facere bonâ fide, & per juramenta inquirent ab illis per quos scire poterunt veritatem. Et hæc inquisitio fiet usque ad Festum Nativit. B. Joannis Baptistæ.

Hæc dicimus de hominibus Præpositi & Capituli, qui non spectant ad Cancellariam, & de iis tantùm qui sunt in Castellania de Brugis: & eisdem modis homines Ecclesiæ poterunt intrare, & non aliis, in terram Comitis memorati.

Item ne processu temporis super hiis fraus aliqua committatur, ordinamus & dicimus, quod quolibet anno Comes vel Baillivus Comitis poterunt ad Præpositum & Capitulum prædictos venire, ut amoveant eos qui fortè recepti fuerint in terra sua alio modo quàm quatuor modis prædictis, & nominabuntur Præposito & Capitulo prædictis illi qui dicentur venisse in terram suam alio modo quàm est statutum. Quo comperto, sive per inquisitionem ipsorum Præpositi & Capituli, sive per probationem Comitis vel Baillivi coram eis factam, illos amovere Præpositus & Capitulum tenebuntur. Et eodem modo poterunt prædicti conqueri quolibet anno de suis, quos dicent in terram Comitis transivisse per quatuor modos prædictos; quos si Comes vel ejus Baillivus invenerit per inquisitionem vel probationem Præpositi & Capituli coram ipsis factam, eos amovere tenebuntur; quia eisdem modis quoad omnia de hospitibus hinc inde procedetur.

Item dicimus, quod si aliquis de hospitibus Ecclesiæ memoratæ in terra Comitis forisfaciat vel delinquat, & ad ipsius forisfactum à Baillivo vel hominibus Comitis capiatur, Ballivus Comitis faciet inde justitiam, sicut de aliis hominibus qui non sunt homines Ecclesiæ, & levabit inde emendam legitimam bonâ fide, sicut de hominibus Comitis; & quia homines sunt Ecclesiæ, non ipsos plus gravabit.

Si verò prædictæ Ecclesiæ homines, qui fecerunt forisfactum vel delictum, recederent de terra Comitis dearrestati, hoc est, antequam caperentur ad præsens delictum, sicut dictum est, Baillivus & homines Comitis non poterunt postmodum eos capere seu arrestare; sed ostendent Præposito, & Præpositus inquisitâ veritate per illos qui scire poterunt veritatem, & illos qui interfuerunt facto, sive sint homines Ecclesiæ, sive Comitis, sive alterius, judicabit forisfactum quàm citò poterit, bonâ fide, & ad minus infra sex septimanas, postquam sibi fuerit ostensum; nisi per apparens legitimum impedimentum constiterit, ipsum judicare non potuisse infra sex septimanas prædictas, & ex tunc bonâ fide, quàm citiùs poterit, judicabit.

Cum autem per homines Comitis inquirere voluerit veritatem Baillivus Comitis, faciet eum habere veritatem. Emendam verò provenientem ex forisfacto prædicto, habebit Comes, & faciet ei solvere Præpositus infra mensem, bonâ fide, postquam fuerit judicata. Si verò emenda soluta non fuerit infra tempus prædictum, Baillivus Comitis ex tunc poterit arrestare forisfactorem seu delinquentem, ubicumque ipsum invenerit in terra Comitis: debet tamen eum reddere Præposito, & Præpositus eum tantùm tenebit donec Comes habeat emendam adjudicatam.

Eisdem modis procedetur circa hospites Comitis, si forisfaciant vel delinquant in terra Ecclesiæ memoratæ.

Hæc dicimus de delictis & forisfactis illis, de quibus emenda pecuniaria levabitur. Si verò tale fuerit forisfactum vel delictum, propter quod capitalem debeat subire sententiam delinquens vel forisfactor, vel debeat amittere membrum; si captus fuerit ab hominibus Comitis ad præsens forisfactum, Baillivus Comitis audiet causam & judicabit, sicut & dictum est in alio casu suprà: si verò non fuerit ad præsens forisfactum captus, Præpositus vel hii qui loco sui sunt, audient causam & judicabunt hospitem suum, & illo forisfactore ad mortem vel mutilationem membri per judicium condempnato, Baillivus Comitis

Comitis, postquam tenuerit condempnatum, exequetur de ipso justitiam manifestam, sine commodo pecuniario, & sine mora, bonâ fide. Si qua verò bona condempnatus habuerit quæ sunt in terra Ecclesiæ, erunt Ecclesiæ seu Præpositi & Capituli; ea verò quæ sunt in terra Comitis, erunt Comitis ipsius.

Prædicta omnia dicimus servanda tantummodo in Castellania de Brugis de hospitibus Comitis & Præpositi, dum tamen hospites Præpositi non spectent ad Cancellariam.

De hiis quæ spectant ad Villam Brugensem, nichil dicimus, quia in Nos à partibus non extitit compromissum. Per hoc Dictum nostrum quod arbitrando diximus, nolumus quod aliquid detrahatur vel accrescat privilegiis concessis Ecclesiæ S. Donatiani, nisi in quantum per Nos est bonâ fide pro pace servanda inter Comitem & Ecclesiam ordinatum.

Actum apud Casletum, die Jovis post Festum Beati Nicolai, anno Domini millesimo du- 1232.
centesimo tricesimo secundo.

CAPUT CXX.

Joannes *Episcopus Leodiensis donat anno* 1232. *Decimam de* Boneffe *in Namurcesio, Monasterio Sanctimonialium ibidem constituto, quod deim mutatum fuit in Abbatiam Religiosorum Cisterciensium.*

Ex MS. ejusdem Abbatiæ.

Joannes Dei gratiâ Leodiensis Episcopus, universis præsentes Litteras inspecturis, salutem in Domino.

Universitati vestræ notum facimus, quod Godefridus Miles de *Bonneffe*, Franco Miles, Willelmus Hullumus, & Fogwinus Filii sui, & Maria Filia sua, in nostra præsentia constituti, Decimam quam tenebant apud *Bonneffe*, tam grossam quàm minutam, & etiam apud *Bonisoul*, in manus nostras liberè & absolutè reportaverunt, & quidquid juris in eadem se dicebant habere, penitus quittaverunt coram Nobis.

Nos autem Domui de Bonneffe, Cistercensis Ordinis, in qua Religiosæ Sanctimoniales Domino die ac nocte devotè exhibent famulatum, pro nostra & Prædecessorum nostrorum salute, dictam Decimam concessimus & contulimus in eleëmosynam possidendam, & eam Episcopali authoritate confirmavimus.

In cujus rei testimonium præsentes Litteras eidem Domui contulimus, Sigilli nostri charactere insignitas.

Actum & datum apud Habos in die B. Agnetis, anno Domini millesimo ducentesimo trige- 1232.
simo secundo.

CAPUT CXXI.

Abbatia Monialium Ordinis S. Augustini, ex Haspra *transfertur ad Domum* Filiarum Dei *in Pratis Porcinis, juxta Tornacum, anno* 1233, *consentiente Capitulo Tornacensi.*

Ex Archivis Abbatiæ.

J.... Dei gratiâ Archidiaconus Cathalaunensis, & S. de Clastris Canonicus Tornacensis, universis quibus hoc Scriptum videre contigerit, in Domino salutem.

Abbatissa & Conventus Monialium instituti quasi de novo à Reverendo Patre Episcopo Cameracensi, ad famulandum Deo sub observantia regulari, Ordinis Ecclesiæ Primiacensis, in loco qui dicitur *Consilium Sanctæ Mariæ*, juxta *Haspram*, propter varias loci ejusdem, quibus artabantur, incommoditates, ad locum alium humanis necessitatibus commodiorem, perpetuò se transferre volentes, à Nobis humiliter postularunt, quatenùs eis, Divinæ intuitu pietatis, Domum, quæ dicitur *Filiarum Dei*, juxta Tornacum in pratis Porcinis, concederemus, ad instaurandum ibidem in laudem Dei & gloriosæ Virginis Abbatiam, & ut Nos ad præbendum hujusmodi petitioni suæ assensum inclinare possent faciliùs, & movere, Litteras Nobis patentes præfati Domini Cameracensis Episcopi porrexerunt, in quibus continebatur expressè, quod ipse Dominus Episcopus licenciabat eas, ut loco suo propter evidentes incommoditates relicto, locum sibi vel in Cameracensi, vel extra quærerent aptiorem, ut sic temperato aliquantulum impedimento sollicitudinis temporalis, sollicitudo magis convalesceret in Divinis.

Continebatur insuper in Litteris ipsis, quòd prædictus Dominus Cameracensis Episcopus concessit eisdem Abbatissæ & Monialibus, ut dictus locus juxta *Haspram*, cum appendiciis, & cum omnibus bonis & possessionibus suis, remaneant in perpetuum ad earum sustentationem, ac si in ipso loco juxta *Haspram* residentiam facerent corporalem.

Nos itaque à Domino Tornacensi Episcopo plenam

plenam habentes potestatem instituendi Ordinem in dicta Domo, vel etiam secundùm beneplacitum nostrum aliud faciendi & componendi cum Capitulo Tornacensi, super jure Parochiali, cum sita esset in ipsius Capituli Parochia Domus illa, factâ & confirmatâ compositione cum eodem Capitulo, dictis Abbatissæ & Conventui, Domum ipsam ad fundandum in ea Abbaciam suam, cum omnibus ad eam, tam intra Domum quàm extrà pertinentibus, liberaliter & benignè concessimus, attendentes quod per eas in hoc loco citiùs debeat Religio propagari, & quod etiam huic facto voluntas Domini Episcopi sit acclinis.

Inhibemus autem, ne Domus ista ad alium Ordinem quàm Ecclesiæ Primiacensis aliquatenus transferatur: statuentes ut hæc Domus seu Abbatia eâdem gaudeat libertate & immunitate, quâ gaudet Ecclesia Primiacensis, salvâ nichilominus obedientiâ, jure, & reverentiâ, quam sicut aliæ Conventuales Ecclesiæ Episcopo & Ecclesiæ Tornacensi tenebitur exhibere: salvo etiam, quod de pænitentibus quæ dicuntur *Filiæ* Dei, quæ in eadem receptæ sunt Domo, ordinare poterimus pro nostræ arbitrio voluntatis, vel ut cum Monialibus habitum Religionis assumant, vel ut ad alium vivendi modum, prout Dominus dederit, se convertant.

Salvo similiter jure Parochiali & omnibus articulis quæ continentur in Litteris confectis super compositione quam fecimus cum Capitulo Tornacensi.

Et ut inter idem Capitulum & Domum ipsam locus controversiis in posterum esse non possit, tenorem Litterarum illarum seriatim annotari fecimus inferiùs sub hiis verbis:

N. Decanus, & quod cum eo est Capitulum Tornacense, universis præsentes Litteras inspecturis salutem in Domino.

Notum fieri volumus, quod Viri venerabiles J. Archidiaconus Cathalaunensis & S. de Clastris Concanonicus noster, Nobis Reverendi Patris nostri Tornacensis Episcopi præsentarunt Litteras, in hæc verba:

W. Dei gratiâ Tornacensis Episcopus, universis præsentes Litteras inspecturis salutem in Domino.

Noverit universitas vestra, quod Nos Domum nostram, quam de novo construi fecimus de proprio in Pratis Tornacensibus, cum omnibus ad ipsam Domum pertinentibus, in manibus dilectorum nostrorum Johannis Archidiaconi Cathalaunensis & Simonis de Clastris Canonici Tornacensis posuimus, ut ipsi de eadem ordinent & disponant, sive de Ordine ibidem instituendo, sive de componendo cum Capitulo Tornacensi super jure Parochiali, quod ibidem habere cognoscuntur, in qua Parochia sita est ipsa Domus, sive alia quæcumque faciendo, prout eis visum fuerit expedire; ratum & firmum habituri quidquid de ipsa Domo & pertineneiis ejus, & etiam de præfatis articulis per ipsos statutum fuerit, vel etiam ordinatum.

In cujus rei testimonium præsentes Litteras Sigilli nostri munimine duximus roborandas.

Datum apud Pontosam, Nonis Julii, anno Domini millesimo ducentesimo tricesimo secundo.

Jam dictis Litteris in Capitulo nostro perlectis, præfati Archidiaconus & suus Collega, Nobis humiliter supplicârunt, ut ob reverenciam & gratiam Episcopi nostri Tornacensis, & propter Divini cultûs augmentum, sustineremus, ut in Domo, quam jam dictus Episcopus noster construxit in Pratis porchinis, infra limites Parochiæ nostræ de Sancto Jacobo, poneretur Conventus mulierum Religiosarum, qui subsit plenè & immediatè Episcopo Tornacensi, & de decimis quæ in prædicta Domo Nobis deberentur jure Parochiali, dicto Conventui gratiam faceremus.

Nos autem dictis petitionibus taliter duximus annuendum; quod placet Nobis, quod in loco illo sit Conventus Religiosus, sicut superiùs est expressum; & decimas quitamus de fructibus terræ infra septa illius Claustri: si tamen venderent fructus illius terræ vel arborum, tunc decimas Nobis refunderent de precio fructuum venditorum: insuper decimam de nutrimentis animalium & avium infra septa ejusdem Domûs nutritorum, exceptis ovibus, dicto Conventui quitamus liberaliter & libenter; dummodò ipsa animalia sint ipsius Conventûs, & non nutriantur ibidem aliena animalia in fraudem Ecclesiæ Tornacensis. De ovibus autem propriis, concedimus eidem Conventui decimas usque ad centenarium numerum. Si verò talem numerum excesserint, de excrescentibus dictæ Ecclesiæ decimas integrè solvere tenerentur.

Placet etiam Nobis, quod Capellanum habeant, qui subsit immediatè Capitulo Tornacensi, sicut Presbyteri Parochiales ipsius Civitatis, & Nobis respondeat per manum Presbyteri Parochialis S. Jacobi, sicut prædicti Parochiales Presbyteri, de oblationibus, easdem integrè Parochiali Presbytero refundendo: & Capellaniæ donatio, si qua fuerit instituta, ad Tornacense Capitulum pertinebit. Si verò fuerit ibi Capellanus, qui suscepit habitum ejusdem Religionis, nichilominùs suberit super omnibus prædictis, Capitulo Tornacensi, salvâ Ordinis obedientiâ, in qua suberit Abbatissæ.

De Legatis verò Capellano factis habebit idem terciam partem, & duas partes tenetur refundere Capitulo Tornacensi. Verùm si eleemosinas vel legata Conventui illius Ecclesiæ dari contigerit, integrè percipient; nisi fiant in præjudicium juris Ecclesiæ Tornacensis, sicuti de decimis pertinentibus ad Ecclesiam Tornacensem. Si verò aliqua secularis persona ibi moram faceret ultrà dimidium annum, sive amplius viveret, sive ex tunc decederet, talis persona, & tota secularis familia dicti Conventûs Jura Parochialia Presbitero S. Jacobi persolvet, & de Sepultura sua eidem Presbitero satisfiet, si aliàs quàm in atrio S. Jacobi sibi eligat sepulturam.

Quod si contingat in eadem Abbacia aliquem vel aliquam mori, qui vel quæ non sit de

de Ordine illo, quicumque parùm vel multùm ibi manserit, & sepulturam alicubi alibi non eligat, poterit ibi sepeliri, si hoc voluerit Abbatissa: salvo Jure Parochiali penitùs in oblationibus & candelis. Concedimus enim ut cimiterium habeat dictus Conventus, in quo, quicumque voluerit, sibi possit eligere sepulturam, salvo tamen, quod oblationes & candelæ integraliter, ut dictum est, Parochiali Presbitero refundentur.

PER hoc autem quod gratiam facimus dicto Conventui super decimis fructuum terræ, arborum, & animalium, sicut prædictum est, non renunciamus cæteris articulis contentis in Arbitrio, quod Ego Decanus, Magister S. & W. de Flamingeria, Canonici Tornacenses tulimus, ad hoc electi & recepti, inter Capitulum & Venerabilem Patrem nostrum Episcopum Tornacensem.

UT autem quæ prædicta sunt, firmitatem habeant, nec possint cujusquam tergiversatione seu contradictione adnullari, præsenti Scripto non solùm Sigillum nostrum, sed & Sigilla Venerabilium Virorum præfatorum Archidiaconi Cathalaunensis & Collegæ sui, fecimus præsentibus Litteris apponi.

ACTUM anno Domini millesimo ducente- 1232.
simo tricesimo secundo, Mense Januario. In cujus rei firmitatem robur & testimonium Litteras præsentes roborari fecimus nostrorum munimine Sigillorum.

ACTUM anno Domini millesimo ducente- 1233.
simo tricesimo tertio, Mense Aprili.

CAPUT CXXII.

JOANNES *Appianus Leodiensis Episcopus fundat Abbatiam Moliniensem in Comitatu Namurcensi, anno* 1233, *ibique instituit Moniales Ordinis Cisterciensis, quibus dein substituti fuère Religiosi ejusdem instituti*

Ex Fisen Historia Leodiensi Tom I. pag. 333.

OANNES Dei gratiâ Leodiensis Episcopus universis Fidelibus præsentes Litteras inspecturis æternam in Domino salutem.

NOVERINT tam præsentes, quàm futuri, quòd ad petitionem piè viventium in Christo, ad ampliandum Dei cultum & salutem animarum, concessimus fieri Cœnobium Monialium Cisterciensis Ordinis, in loco, qui dicitur *Allodium B. Mariæ*, Diœcesis nostræ; & ipsum Cœnobium cum universis personis ibidem Deo famulaturis, sub protectione nostra & B. Mariæ Sanctique Lamberti, cum omni libertate Cisterciensis Ordinis, suscipimus: confirmantes eisdem autoritate nostrâ, quidquid in præsentiarum possident, vel justis modis de cetero possidebunt.

UT autem prædicta robur suum obtineant inconvulsum, præsentes Litteras Sigilli nostri munimine roboramus; sub pœna excommunicationis inhibentes, ne quis jam dictum locum Domino consecratum, sive personas appendentes injustè vexare præsumat.

DATUM anno Domini millesimo ducente- 1233.
simo tricesimo tertio, mense Julio.

CAPUT CXXIII.

GREGORIUS IX. *Pontifex concedit Regulam Abbatissæ & Monialibus de Pratis juxta Tornacum anno* 1234. *easque donat Apostolica protectione.*

Ex Archivis Abbatiæ.

REGORIUS Episcopus Servus Servorum Dei, dilectis in Christo Filiabus Abbatissæ Sanctæ Mariæ juxta Tornacum ejusdemque Sororibus tam præsentibus quàm futuris Regularem vitam professis, in perpetuam memoriam.

PRUDENTIBUS Virginibus, quæ sub habitu religionis accensis Lampadibus per opera sanctitatis jugiter se præparant obviam Sponso ire, Sedes Apostolica debet patrocinium impartiri, ne fortè cujuslibet temeritatis incursus aut eas à proposito revocet, aut robur, quod absit, sacræ religionis infringat.

EAPROPTER, dilectæ in Christo Filiæ, vestris justis postulationibus clementer annuimus; & Monasterium Sanctæ Dei Genitricis & Virginis Mariæ juxta Tornacum, in quo Divino estis obsequio mancipatæ, sub Beati Petri & nostra protectione suscipimus, & præsentis Scripti privilegio communimus.

INPRIMIS siquidem statuentes, ut Ordo Canonicus, qui secundùm Deum & Beati Augustini Regulam in eodem loco institutus esse dinoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur.

PRÆTEREA quascunque possessiones, quæcumque bona idem Monasterium in præsentiarum justè ac canonicè possidet, aut in futurum concessione

concessione Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis propitiante Domino poterit adipisci, firma vobis, & hiis quæ vobis successerint, & illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis.

Locum ipsum, in quo præfatum Monasterium situm est, cum pertinenciis suis, cum possessionibus, pratis, vineis, terris, nemoribus, usuagiis & pascuis, in bosco & plano, in aquis & molendinis, in viis & semitis, & omnibus aliis libertatibus & immunitatibus suis.

Sane novalium vestrorum quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, de quibus aliquis hactenus non percepit, vel de nutrimentis animalium vestrorum nullus à vobis decimas exigere vel extorquere præsumat.

Liceat quoque vobis personas liberas & absolutas è seculo fugientes ad conversionem recipere, ac eas absque contradictione aliquâ retinere.

Prohibemus insuper, ut nulli Sororum vestrarum post factam in Monasterio vestro Professionem fas sit sine Abbatissæ licentia de eodem loco, nisi artioris religionis obtentu, discedere: discedentem verò, absque communi Litterarum vestrarum cautione, nullus audeat retinere.

Cum autem generale Interdictum terræ fuerit, liceat vobis clausis januis, exclusis excommunicatis & Interdictis, non pulsatis campanis, suppresâ voce Divina Officia celebrare, dummodo causam non dederitis Interdicto.

Crisma verò, Oleum sanctum, consecrationes Altarium seu Basilicarum, ordinationes Clericorum qui ad sacros Ordines fuerint promovendi, à Diocesano suscipietis Episcopo; siquidem Catholicus fuerit & gratiam & communionem Sacrosanctæ Romanæ Sedis habuerit; & ea vobis voluerit sine pravitate aliqua exhibere.

Prohibemus insuper, ut infra fines Parochiæ vestræ nullus, sine assensu Diocesani Episcopi & vestro, Capellam seu Oratorium de novo construere audeat, salvis Privilegiis Pontificum Romanorum.

Ad hæc novas & indebitas exactiones ab Archiepiscopis, Archidiaconis, seu Decanis, aliisque omnibus Ecclesiasticis, sæcularibusve personis, à vobis omnino fieri prohibemus.

Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni & extremæ voluntati, qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi fortè excommunicati vel interdicti sint, aut etiam publicè usurarii, nullus obsistat. Salvâ tamen justitiâ illarum Ecclesiarum, à quibus mortuorum corpora assumuntur.

Decimas præterea & possessiones ad jus Ecclesiarum vestrarum spectantes, quæ à Laïcis detinentur, ridimendi & legitimè liberandi de manibus eorum, & ad Ecclesias ad quas pertinent revocandi, libera sit vobis, de nostra auctoritate, facultas.

Obeunte verò te, nunc ejusdem loci Abbatissâ, vel earum aliquâ quæ tibi successerit, nulla ibi quâlibet subreptionis astuciâ seu violenciâ præponatur; nisi quam Sorores communi consensu, vel Sororum major pars consilii sanioris, secundùm Deum & Beati Augustini Regulam providerint eligendam.

Paci quoque & tranquillitati vestræ paternâ in posterum sollicitudine providere volentes, Auctoritate Apostolicâ prohibemus, ut infra clausuras locorum seu grangiarum vestrarum, nullus rapinam seu furtum facere, ignem apponere, sanguinem fundere, hominem temerè capere, vel interficere, seu violentiam audeat exercere.

Præterea omnes libertates & immunitates à Prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus Ecclesiæ vestræ concessas, necnon libertates & exemptiones sæcularium exactionum, à Regibus & Principibus, vel aliis fidelibus rationabiliter vobis indultas, Auctoritate Apostolicâ confirmamus, & præsentis Scripti privilegio communimus.

Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat præfatum Monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, imminuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur earum, pro quarum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura: salvâ Sedis Apostolicæ Auctoritate & Diocesani Episcopi canonicâ justitiâ.

Si qua igitur in futurum Ecclesiastica sæcularisve persona hanc nostræ Constitutionis Paginam sciens, contra eam temere venire temptaverit, secundò, tertiòve commonita, nisi reatum suum congruâ satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui careat dignitate, reamque se Divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat; & à Sacratissimo Corpore & Sanguine Dei & Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ subjaceat ultioni.

Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi: quatinus & hìc fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant, amen.

Datum Laterani per manum Magistri Bartholomei Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Vice-Cancellarii, decimo Kalen. Aprilis, Indictione septimâ, Incarnationis Dominicæ M. CC. XXXIV. Pontificatûs verò Domini Gregorii Papæ noni anno octavo. 1234.

CAPUT CXXIV.

WALTERUS *Tornacensis Episcopus benefacit Monialibus de Pratis anno* 1234. *item* 1237.

Ex Archivis Abbatiæ.

ALTERUS Dei gratiâ Tornacensis Episcopus universis præsentes Litteras inspecturis salutem in Domino.

NOVERINT universi, ad quos Litteræ istæ pervenerint, quod Nos domum nostram cum appendiciis, quam ædificavimus in Pratis porchinis juxta Tornacum, in fundo proprio & expensis propriis, Domino devovimus & deputavimus in Abbaciam Monialium Sanctæ Mariæ Virginis de Ordine S. Victoris Parisiensis, ad serviendum ibi Deo jugiter secundùm Ordinem B. Augustini, & tali Ordini & talibus Monialibus concessimus eandem in meram eleëmosynam in perpetuum possidendam.

Contulimus etiam eidem Monasterio fructus decimæ de Helchinio & de S. Genesio, quam Nos invadiavimus ab Ægidio bonæ mem. Viro Nobili de Acri Monte, Advocato Tornacensi, & homine nostro ligio, pro sexcentis libris Flandriæ: quam decimam si fortè contingat redimi ab heredibus Ægidii prædicti, illas sexcentas libras Flandriæ dedimus in eleëmosynam Abbatiæ prædictæ ad redditus perpetuos illi loco comparandos, & in usus & sustentacionem Monialium prædictarum Domino in eodem loco famulantium convertendos.

IN cujus rei testimonium Litteras præsentes Sigilli nostri munimine fecimus roborari.

ACTUM anno Domini millesimo ducentesimo tricesimo quarto, Mense Junio, feriâ secundâ post Trinitatem. 1234.

WALTERUS Dei gratiâ Episcopus Tornacensis salutem in Domino.

NOVERIT universitas vestra quod in nostra præsencia constitutus Vir Nobilis Ancelmus Advocatus Tornacensis, homo noster, cum Sarra Uxore sua, benignè quittavit Monasterio Monialium Beatæ Mariæ in Pratis juxta Tornacum, Ordinis S. Victoris Parisiensis, omne Jus & omnem actionem, si quæ ei competebant adversus ipsum Monasterium, ratione loci in quo situm est Monasterium antedictum, Uxore suâ prædictâ præsente & consentiente.

IN hujus autem rei memoriam præsentes Litteras eidem Monasterio contulimus Sigilli nostri munimine roboratas.

ACTUM Tornaci in Camera nostra, anno Domini millesimo ducentesimo tricesimo septimo, Mense Novembri, in Die Animarum. 1237.

CAPUT CXXV.

Abbatia Boudeloënsis Religiosorum Ordinis Cisterciensis (quæ nunc est Gandavi) recens erecta subjicitur Abbati Camberonensi tamquam Patri Abbati, anno 1235.

Ex Historia Camberonensi.

NIVERSIS præsentes Litteras inspecturis, Frater Theodericus dictus Abbas de Bodelo & ejusdem Ecclesiæ Conventus, salutem in omnium Salutari.

QUONIAM super Genealogia Domûs nostræ nonnumquam apud quosdam quæstio scrupulosa personuit, ac si venisset in dubium, cujus Abbatis vel Abbatiæ Domus nostra de Bodelo dici vel esse Filia potissimùm debuisset: Nos super re tam certa nolentes de cætero dubietatem aliquam sive calumniam renovari, rei veritatem, à vicinis Abbatibus & Senioribus nostris Virisque fidelibus diligentiùs inquisitam, redigi fecimus in Scripturam.

PRÆSENTIUM igitur testimonio notum facimus universis, quod sicut certâ fidelium relatione didicimus, Domus nostra de novo Cisterciensi Ordini cùm per Generale Capitulum incorporata fuisset, & ab Abbate Claræ-vallis, Conventus de Monachis Claræ-vallis ad Domum nostram, commorandi gratiâ, destinatus, ibidem propter rerum omnium penuriam & defectum competenter sustentari nequiret, Domini Claræ-vallis licentiâ & permissu, ad Domum Claræ-vallis, de qua venerant, sunt reversi.

EXINDE Domnus CONRADUS Abbas, qui tunc temporis Monasterio præerat Claræ-vallis, Domûs nostræ curâ nolens diutiùs onerari, Domno BALDUINO tunc temporis Abbati de Camberone, per Seniorum Claræ-vallis consilium, & per Conventûs dictæ Domûs (sicut intelleximus) beneplacitum & consensum, Domum nostram *dedit in Filiam*, ut eam tam ipse, quàm sui Successores Paternitatis jure regerent, & tanquam suam, Domûs suæ, Filiam perpetuò visitarent.

CUM igitur extunc per Abbates Camberone fuerimus regulariter visitati: Domûsque Camberonensis, Nos cum Domo nostra, Filii & esse meruimus & vocari; sicut Abbati & Ecclesiæ Camberonensi Paternitatis in nobis attribuimus

tribuimus Principatum: Abbatemque de Camberone Patrem nostrum, & Domum de Camberone Matrem nostram, immediatè & absolutè fatemur.

SICUT alterius Abbatis cujuslibet vel Abbatiæ Filios nos esse, tam pro præsentibus Nobis, quàm pro aliis pòst futuris, ore rotundo & voce liberâ denegamus.

UTQUE hæc attestatio & denegatio modernorum transeat ad futuros, præsentibus Litteris Sigillum nostrum de communi consensu censuimus appendendum.

DATUM ab Incarnatione anno millesimo ducentesimo tricesimo quinto, in Octavis Purificationis B. Virginis. 1235

CAPUT CXXVI.

PETRUS *Morinensis Episcopus, Donationes quarumdam Ecclesiarum atque possessionum in sua Diœcesi, in favorem Capituli Sancti Donatiani Brugensis, confirmat. anno* 1237.

Ex Archivo Episcopatûs Brugensis.

ETRUS Dei gratiâ Morinensis Episcopus, universis Christi fidelibus præsens Scriptum inspecturis salutem in vero Salutari.

NOTUM facimus universitati vestræ, quod Nos Divinæ pietatis intuitu, dilectorum nostrorum Decani & Capituli B. Donatiani in Brugis, Tornacensis Diœcesis, piæ petitioni benignum præbentes assensum, donationi eis factæ à Viris Illustribus Roberto & postea à Philippo quondam Comitibus Flandriæ, sive ab aliis fidelibus, de bonis omnibus & possessionibus quas in Diœcesi nostra possident, videlicet de Ecclesia de *Wilscata*, & de Ecclesia de *Kemle*, cum omnibus decimis & terris sibi attinentibus, item de Bodio de *Dickebusch*, & de Bobio de *Formesella*, & de Bodio de *Ipris*, & de Ecclesia de *Hesna*, cum Cappellis sibi attinentibus, item de *Dixmuda*, & *Clarcq*, consensum & Authoritatem nostram, prout in Privilegiis donationis dictorum Comitum pleniùs contineri inspeximus, impertimur, ipsam donationem ratificando, easdem Ecclesias cum universis decimis & terris sibi attinentibus, duasque partes decimæ de Iprensi Parochia, & duas partes decimæ de Formesella, & de Dickebusch, prout Eugenius & Alexander Summi Pontifices Bodium eisdem collatum à prædictis Comitibus in Confirmationibus suis interpretantur, & Novalia ejusdem terræ similiter, sicuti in Litteris Confirmationis eorumdem Summorum Pontificum etiam plenè vidimus contineri, Authoritate nostrâ Pontificali dictis Decano & Capitulo Beati Donatiani confirmantes.

ACTUM anno millesimo ducentesimo trigesimo septimo, mense Junio. 1237

CAPUT CXXVII.

GOSWINUS *de Nova-villa Miles, donat Abbatiæ Alnensi Ordinis Cisterciensis, in Diœcesi Leodiensi, Decimam Parochiæ S. Medardi in Gallo-Brabantia, anno* 1244.

Ex Archivis Equitum Melitensium.

GO ROBERTUS Advocatus Atrebatensis, & Dominus de Bethunia, cum Elisabetha Uxore mea, notum facimus, tam præsentibus, quàm futuris, quod GOSSUINUS de Novavilla, Anselmi Militis Filius, in præsentia nostra, coram Feodalibus nostris Paribus suis, de pleno laudamento nostro & consensu, Decimam quam habebat in Parochia de S. Medardo, cum jure Patronatûs, & quidquid in Ecclesia ejusdem Villæ possidebat, vel poterat possidere, Ecclesiæ Alnensi contulit in eleëmosinam, perpetuò possidendam.

ITA tamen, quod fructus Decimæ in usum tam Monachorum, quàm Conversorum infirmitate laborantium, absque retractatione convertantur. Alioquin sæpedicta Decima ad eundem Gossuinum vel ejus heredes absque contradictione liberè revertatur.

UT autem hæc eleëmosina, tam piè ordinata, rata & inconcussa permaneat, perpetuam eleëmosinam eandem Sigillorum nostrorum munimine duximus roborandam.

ACTUM anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo quarto, Mense Julio.

CAPUT

CAPUT CXXVIII.

INNOCENTIUS IV. *Pontifex confirmat anno 1245. possessiones Monialium Bonessiensium Ordinis Cisterciensis in Comitatu Namurcensi, in quarum locum dein successerunt anno 1461. Religiosi ejusdem Ordinis.*

Ex Archivis Monasterii.

NNOCENTIUS Episcopus Servus servorum Dei, dilectis in Christo Filiabus, Abbatissæ Monasterii de Bonessia, omnibus Sororibus tam præsentibus, quàm futuris, Rectoribus, quàm Professis.

RELIGIOSAM vitam eligentibus Apostolicum convenit adesse præsidium, ne fortè cujuslibet temeritatis incursus, aut eas à proposito revocet, aut robur quod absit sacræ Religionis enervet.

QUAPROPTER, dilectæ in Christo Filiæ, vestris justis postulationibus clementer annuimus, & Monasterium Sanctæ Dei Genitricis & Virginis Mariæ de Bonessia, Leodiensis Diœcesis, in quo Divino estis obsequio mancipatæ, sub Beati Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis Scripti Privilegio communimus.

INPRIMIS siquidem statuentes, ut Ordo Monasticus, qui secundùm Deum, & Beati Benedicti Regulam, atque Institutionem Cisterciensium Fratrum, à vobis ante Concilium Generale susceptam, in eodem Monasterio institutus esse dinoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur.

PRÆTEREA quascumque possessiones, quæcumque bona idem Monasterium impræsentiarum justè ac canonicè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis præstante Domino poterit adipisci, firma vobis, & eis quæ vobis successerint, & illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: locum ipsum in quo præfatum Monasterium situm est, cum omnibus pertinentiis suis, domos, terras, decimas, redditus, possessiones, & alia bona quæ habetis in Villa quæ dicitur *altera Ecclesia*, & in Villis de *Croloer*, & de *Awans*, domos, terras, decimas, redditus, possessiones, & alia bona quæ habetis in Villa de *Borlos*, domos, terras, decimas, redditus, possessiones, & alia bona quæ habetis in Villis de *Towers*, de *Wasege*, de *Liernut*, de *Marnessle*, & de *Wandengnees*, cum omnibus pertinentiis suis, cum pratis, terris, nemoribus, usuagiis & pascuis, in bosco & plano, in aquis & molendinis, in viis & semitis, & omnibus aliis libertatibus & immunitatibus suis.

SANE laborum vestrorum de possessionibus habitis ante Concilium Generale, ac etiam novalium quæ propriis sumptibus colitis, à quibus novalibus aliquis hactenùs non percepit, sive de ortis, virgultis, & piscationibus vestris, seu de vestrorum animalium nutrimentis, nullus à vobis decimas exigere, vel extorquere præsumat.

LICEAT quoque vobis personas liberas & absolutas è seculo fugientes ad conversionem recipere, & eas absque contradictione aliqua retinere.

PROHIBEMUS insuper, ut nulli Sororum vestrarum post factam in Monasterio vestro Professionem fas sit sine Abbatissæ suæ licentia de eodem loco discedere: discedentem verò absque communium Litterarum vestrarum cautione nullus audeat retinere.

ILLUD districtiùs inhibentes, ne terras seu quodlibet Beneficium Monasterio vestro collatum liceat alicui personaliter dari, sive alio modo alienari, absque consensu totius Capituli vel majoris aut sanioris partis ipsius. Si quæ verò donationes, aut alienationes aliter quàm dictum est factæ fuerint, eas irritas esse censemus.

INSUPER Authoritate Apostolicâ inhibemus, ne ullus Episcopus vel quælibet alia persona ad Synodos, vel Conventus forenses, vos ire, vel judicio seculari de vestra propria substantia, vel possessionibus vestris subjacere compellat, nec ad domos vestras causâ ordines celebrandi, causas tractandi, aut aliquos Conventus publicos convocandi, venire præsumat, nec regularem Abbatissæ vestræ electionem impediat, aut de instituenda, vel removenda ea quæ pro tempore fuerit, contra Statuta Cisterciensis Ordinis, se aliquatenùs intromittat.

PRO Consecrationibus verò Altarium, vel Ecclesiarum, sive pro Deo .... vel pro quolibet Ecclesiastico Sacramento, nullus à vobis sub obtentu consuetudinis, vel alio modo quicquam audeat extorquere, sed hæc omnia gratis vobis Episcopus Diœcesanus impendat: alioquin liceat vobis quemcumque malueritis catholicum adire Antistitem, gratiam & communionem Apostolicæ Sedis habentem, qui nostrâ fretus Authoritate quod postulatur impendat.

QUOD si Sedes Diœcesani Episcopi fortè vacaverit, interim omnia Ecclesiastica Sacramenta à vicinis Episcopis accipere liberè & absque contradictione possitis; sic tamen ut ex hoc in posterum proprio Episcopo nullum præjudicium generetur.

QUIA verò interdum proprii Episcopi copiam non habetis, si quem Episcopum Romanæ Sedis, ut diximus, gratiam & communionem habentem, & de quo plenam notitiam habeatis, per vos transire contigerit, ab eo benedictiones Monialium,

Monialium, vasorum, & vestium, ac consecrationes Altarium, Authoritate Apostolicæ Sedis recipere valeatis.

PORRO si Episcopi vel alii Ecclesiarum Rectores in Monasterium vestrum, vel personas inibi constitutas, suspensionis, excommunicationis, vel Interdicti sententiam promulgaverint, sive etiam in mercenarios vestros, pro eo quod Decimas sicut dictum est non persolvitis, sive aliquâ occasione eorum quæ ab Apostolica benignitate vobis indulta sunt, seu benefactores vestros, pro eo quod aliqua vobis beneficia, vel obsequia ex charitate præstiterint, vel ad laborandum adjuverint in illis diebus, in quibus vos laboratis, & alii feriantur, eandem sententiam protulerint; ipsam tanquam contra Sedis Apostolicæ Indulta prolatam decernimus irritandam. Nec Litteræ ullæ firmitatem habeant, quas tacito nomine Cisterciensis Ordinis, & contra Indulta Apostolicorum Privilegiorum constiterit impetrari.

PRÆTEREA cum commune Interdictum terræ fuerit, liceat vobis nihilominus in vestro Monasterio, exclusis excommunicatis & Interdictis, Divina Officia celebrare.

PACI quoque, & tranquillitati vestræ paternâ in posterum sollicitudine providere volentes, Authoritate Apostolicâ prohibemus, ut infra clausuras locorum, seu grangiarum vestrarum, nullus rapinam, seu furtum facere, ignem apponere, sanguinem fundere, hominem temere capere, vel interficere, seu violentiam audeat exercere.

PRÆTEREA omnes libertates & immunitates, à Prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus Ordini vestro concessas, nec non libertates & exemptiones sæcularium exactionum, à Regibus & Principibus, vel aliis fidelibus rationabiliter vobis indultas, Authoritate Apostolicâ confirmamus, & præsentis Scripti Privilegio communimus.

DECERNIMUS ergo, ut nulli omnino hominum liceat præfatum Monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare: sed omnia integra conserventur earum pro quarum gubernatione ac sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura, salvâ Sedis Apostolicæ Authoritate, & in prædictis decimis moderatione Concilii Generalis.

SI qua igitur in futurum Ecclesiastica secularisve persona, hanc nostræ Constitutionis Paginam sciens, contra eam temerè venire temptaverit, secundò tertiòve commonita, nisi reatum suum congruâ satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui careat dignitate, reamque se Divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à Sacratissimo Corpore ac Sanguine Dei & Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ subjaceat ultioni. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenùs & hìc fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Ego Innocentius Catholicæ Ecclesiæ Episcopus.
Ego Petrus... S. Marcelli Presbiter Cardinalis.
Ego Frater Joannes..... S. Laurentii in Luan. Presbiter Cardinalis.
Ego Oto...... & Sanctæ Rufinæ Episcopus.
Ego Petrus Albanensis Episcopus.
Ego Will...... Sabinensis Episcopus.
Ego Ægidius SS. Cosmæ & Damiani Diaconus Cardinalis.
Ego Octavianus S. Mariæ in ...... Diaconus Cardinalis.
Ego Petrus S. Georgii ad Velum Aureum Diaconus Cardinalis.
Ego ...... Sancti Eustachii Diaconus Cardinalis.

DATUM Lugduni per manum Magistri Morini Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Vicecancellarii V. Kal. Septembris Indictione III. Incarnationis Dominicæ anno M.CC.XLV. Pontificatûs verò Domini Innocentii Papæ IV. annò tertio. 1245.

CAPUT CXXIX.

INNOCENTIUS IV. *Pontifex confirmat donationes factas Abbatiæ Monialium de Pratis Porcinis Tornaci anno* 1246.

Ex Archivio Abbatiæ.

INNOCENTIUS Episcopus Servus Servorum Dei, dilectis in Christo Filiabus Abbatissæ & Conventui Monasterii de *Pratis* Ordinis Sancti Victoris, Tornacensis Diocesis, salutem & Apostolicam benedictionem.

PRUDENTER attendens Venerabilis Frater noster Tornacensis Episcopus, quod Ecclesiarum Prælatos decet & sacram Religionem plantare, & plantatam etiam confovere, Monasterium vestrum de novo construxit, eique annuum redditum sexaginta librarum Flandrensium, quas per suam acquisivit industriam, concessit, sui Capituli accedente consensu, sicut Nobis significare curavit, humiliter supplicando ut factum & concessionem hujusmodi Apostolico curaremus munimine roborare.

Nos igitur ipsius Episcopi precibus inclinati, quod ab eo piè ac providè factum est in hac parte, ratum habentes, id Auctoritate Apostolicâ confirmamus, & præsentis Scripti patrocinio communimus.

NULLI ergo omnino hominum liceat hanc Paginam

Paginam nostræ Confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire.

Si quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Lugduni quarto Nonas Januarii Pontificatûs nostri anno tertio.

CAPUT CXXX.

Henricus II. *Brabantiæ Dux benefacit anno* 1248. *Ecclesiæ Collegiatæ S. Odæ Rodensis, in districtu Sylvæducensi, in eaque erigit Decanum.*

Ex MS. Authent.

Henricus Dei gratiâ Dux Lotharingiæ & Brabantiæ, universis præsentem Paginam inspecturis salutem & scire veritatem.

Cum in cunctis plerumque locis in Sancta Ecclesia præ defectu capitis membra dissolvantur, ex quo Canonicam disciplinam venire contingit à pluribus in comtemptum: ne Divina Justitia arguere Nos valeat in futuro desidiæ vel torporis, si in horum regimine, quæ nostræ provisioni à cœlesti Rege sunt commissa, negligentes inveniamur & remissi, ad honorem Salvatoris proponimus hujusmodi defectibus quantocius obviare.

Verum cum ex ordine Ministrorum dictæ Matris Ecclesiæ non modica pulchritudo consurgat, & in Ecclesia B. Odæ de Rode hujusmodi Ministrorum sit defectus, pro quo ibidem Domino minùs dignè ministratur, ipsam Ecclesiam tam in Capite, quàm in membris, Divino cultui necessariis, annuente Domino, decrevimus relevare.

Tenore igitur præsentium ordinamus, quod in dicta Ecclesia Rodensi Decanus statuatur, sufficiens & idoneus, qui subditos suos bonis informet moribus, & eorum corrigat & emendet excessus: eidem pro Beneficio de *Enschot Ecclesiam* ad nostram collationem antea pertinentem, cum omni integritate totaliter assignantes: hoc salvo, quod Vicario ibidem pro tempore celebranti redditus competentes reserventur. Et ut decedente Decano dicti loci, vel cedente, semper utilis eligatur, ipsam electionem ad Capitulum Rodense decernimus pertinere: cui, electione celebratâ, Nobis à Capitulo præsentato, si fuerit idoneus, dictum Beneficium tenebimur elargiri. &c.

Actum anno M.CC.XLVIII. 1248.

Hoc Diploma desumpsimus ex Consiliis Viri Clarissimi Nicolai Everardi J. U. D. Lovaniensis & quondam à Præsidis Consilii Supremi Mechliniensis, qui consilio suo 58. & 59. fusè discutit controversiam inter quemdam Summo Pontifice provisum de hoc Decanatu Rodensi, & alium electum à Capitulo.

Fuerunt autem in hac Ecclesia Collegiata Rodensi præter Decanum novem Canonici, habentes Præbendas opulentas: sed ubi Majoria Sylvæducensis cessit Dominio Ordinum Confœderatorum, suppressum quoque fuit hoc Capitulum.

Vide plura de eodem in Historia Episcopatûs Sylvæducensis Bruxellis editâ anno 1721.

CAPUT CXXXI.

Controversia inter VValtherum Episcopum Tornacensem & Abbatem S. Bertini Ordinis S. Benedicti Audomaropoli, circa Prioratum de Cokelare, *olim juxta Brugas, anno* 1248. *dirimitur.*

Ex Archivis Tornacen.

Gillebertus Dei permissione Abbas S. Bertini totusque ejusdem loci Conventus. Omnibus præsentes Litteras inspecturis salutem in Domino.

Notum facimus, quod cum inter Nos ex una parte, & Venerabilem Patrem Walterum Dei gratiâ Tornacensem Episcopum ex altera, super visitatione & procuratione ratione visitationis quam idem Episcopus petebat in Domo nostra de *Kokelare* Tornacensis Diocesis, quæstio verteretur, tandem pro bono pacis in Viros Venerabiles Magistros Willelmum de Gandavo Decanum Insulensem & Willelmum Sprok Canonicum Herlebecchensem compromisimus, sub forma infra scripta, qui Dictum suum protulerunt in hunc modum:

Universis præsentes Litteras inspecturis Magistri W. de Gandavo Decanus Insulensis & W. dictus Sprok Canonicus Herlebeccensis salutem in Domino.

Noverint universi, quod cum inter Venerabilem Patrem Walterum Dei gratiâ Tornacensem Episcopum ex una parte, & Gillebertum Abbatem & Conventum Sancti Bertini ex altera, super visitatione & procuratione ratione Visitationis quam idem Episcopus petebat in Domo ipsorum de *Cokelare* Tornacensis Diocesis, suborta fuisset materia quæstionis, tandem propter bonum pacis, dictus Episcopus de consensu Decani & Capituli Tornacensis, & iidem Abbas & Conventus super dicta controversia in Nos compromiserunt sub hac forma:

G. Dei permissione Abbas S. Bertini ejusque Conventus,

Conventus, universis præsentes Litteras inspecturis salutem in Domino. Notum facimus universis, quod cum inter Venerabilem Patrem W. Episcopum Tornacensem ex una parte, & Nos ex altera, super visitatione & procuratione, ratione visitationis, quam idem Episcopus petebat (1) in Domo nostra de *Cokelare* Tornacensis Diœcesis, quæstio verteretur; Nobis dicentibus ex adverso quod Abbates Sancti Bertini visitationem, procurationem ratione visitationis, institutionem, destitutionem, nec non correctionem & similia, per quæ plena subjectio declaratur, legitimè præscripserunt contra dictum Episcopum, & quod diu in possessione pacifica à quadraginta annis citrà & suprà, fuerant prædictorum: & quod nec ipse nec Antecessores sui umquam habuerant in loco prædicto procurationem antè dictam, cum omnia prædicta ad Ecclesiam S. Bertini pertineant ratione prædictâ, ac etiam Privilegiorum Ecclesiæ S. Bertini indultorum: tandem pro bono pacis, super dicta discordia & procuratione, compromisimus in Viros venerabiles Magistrum Willermum Decanum Insulensem, & Magistrum Willermum dictum Sprok Canonicum Herlebechensem, sub pœna centum librarum Parisiensium, ratum & firmum habituri sub dicta pœna, quidquid per dictos Arbitros super prædictis statutum fuerit, seu amicabiliter ordinatum.

Datum anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo octavo, feriâ secundâ post *Misericordia Domini.*

Nos autem secundùm formam nobis traditam procedentes, dictam discordiam de consensu partium terminavimus in hunc modum.

Inprimis ordinavimus, quod quia Prioratus de *Cokclare* situs est in Dioecesi Tornacensi, secundùm consuetudinem aliorum Monasteriorum habentium Domos hujusmodi in Dioecesibus alienis, in Monasterio S. Bertini in anno in quo ipsum Episcopum ad idem Monasterium contigerit declinare; ab Abbate & Conventu habeat (2) unam Gistam, & quia raрò contingit quod Episcopi Tornacenses ad partes illas accedant, ordinamus quod in quocumque anno dictus Episcopus non receperit dictam Gistam in Monasterio supra dicto, solvant ei dicti Abbates & Conventus pro Gista illa Tornacensi, quatuor libras Flandrenses feriâ secundâ post *Misericordia Domini*, ut dictus Episcopus & ejus Successores favorabiliores & promptiores sint ad defendenda bona Monasterii memorati consistentia in Diocesi Tornacensi.

Dicimus etiam arbitrando, quod dictus Episcopus in dicto Prioratu habeat visitationem; sed si tempore visitationis ibidem aliquid invenerit corrigendum, debet monere Abbatem in præsentia ibidem commorantium, sive absens fuerit sive præsens, ut excessum inventum corrigat infrà mensem, & si infrà dictum tempus correctus non fuerit per Abbatem, ex tunc Episcopus ad corrigendum excessum repertum, manum poterit apponere, & non antè.

Dicimus etiam & ordinamus, quod dictâ Gistâ dictus Episcopus sit contentus, nec aliquid nomine procurationis petere poterit ratione dicti loci, sive semel in anno, sive pluries ex quacumque causa ad locum diverterit sæpedictum.

Sed si contingeret ipsum ob aliquam causam ibidem moram facere tempore visitationis, seipsum & suos, & suis expensis propriis, & sine præjudicio & custu dicti loci, in omnibus tenebitur procurare.

Dicimus etiam & ordinamus sub pœna prædicta, quod dictus Episcopus tradat Abbati & Conventui prædictis Litteras suas patentes Sigillo suo & Sigillo Capituli sigillatas, in quibus contineatur hoc Dictum nostrum sive Ordinatum; contineatur nihilominùs in eis, quod ipsum approbent & suscipiant sub pœna prædicta fideliter observandum.

Datum anno Domini M. CC. XLVIII. feriâ secundâ post *Misericordia Domini.* 1248

Nos verò Dictum ipsorum sive Ordinatum ab eis approbavimus & suscepimus sub pœna prædicta firmiter observandum.

Datum anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo octavo, feriâ tertiâ post *Jubilate.* 1248

De Gilleberto illo Abbate videatur Malbrancq de Morinis. Tom. 3. lib. 11. pag. 555. & 581. Et Yperum hujus Gilleberti Successorem, in Chronico S. Bertini, parte. 4. in Thesauro novo Anecdotorum PP. Martene & Du Rand. Tom. 3. fol. 731. ubi privilegia hîc enumerata recensentur.

(1) In Domo nostra de Cokelare, seu Coclers. Vicus est juxta Brugas in Decanatu Gistellensi; sed Præpositura ejusque ædificia jam dudum desierunt.

De hac Domo loquitur Stephanus Tornacensis Episcopus in Epistola 184. edit. Molinet. ad Lambinum seu Lambertum Morinensem Episcopum scripta: *Monachi vestri de Sancto Bertino, Ecclesiam habent*, ait, *apud Coclers*, quæ ipsis data est à Balderico Episcopo Tornacensi anno 1106. Historiam Donationis Ecclesiæ de Coclara narrat Malbrancq de morinis lib. 9. cap. 29. & Cartam refert. Sed Stephanus conquerebatur, quod in Ecclesia illa, *per annuos & conductitios mercenariosque Sacerdotes &c. Parochialia* ministrarent, *quod*, ait, *sacris Canonibus inhibitum est.*

(2) Habeat unam Gistam, Gistum seu Gista inductum videtur ut Episcopus seu Archidiaconus Ecclesias suæ Diœcesis visitantes in publica diversoria pernoctare non cogerentur, quod indecorum videbatur; sed ne ejusmodi procurationibus gravarentur Parochi, eorum numerus in anno definitus est; ut hìc videmus. Deinde Gistarum expensæ definitæ, in nudam præstationem abierunt; etiam & Gistæ Regiæ: nam prostant in veteri Regesto & in Rotulo pergamineo Cameræ computuum Parisiensis, hæc verba: *Gista quæ Dominus Rex cœpit anno Domini 1223. die Sanctæ Catharinæ in Domo Episcopi* Attrebatensis, Gistum 189. lib.

CAPUT CXXXII.

BALDUINUS *Dominus de Commines Fundator Collegii Canonicorum S. Petri in Comminio, jus Patronatûs & collationem Præbendarum ejusdem Ecclesiæ cedit Episcopo Tornacensi, anno* 1250. *quod ratum habet Alexander* IV. *Pontifex.*

Ex Archivis Tornacen.

LEXANDER Episcopus Servus Servorum Dei, Venerabili Fratri Episcopo Tornacensi salutem & Apostolicam benedictionem.

JUSTIS petentium desideriis dignum est Nos facilem præbere consensum, & vota quæ à rationis tramite non discordant, effectu prosequente complere.

CUM igitur, sicut petitio tua Nobis exhibita continebat, Nobilis Vir BALDUINUS Dominus de Commines & Balduinus Filius ejus Milites, jus Patronatûs quod habebant in Ecclesia loci ejusdem, prout spectabat ad eos, tibi & Successoribus tuis liberalitate providâ duxerint concedendum, pro ut in Litteris inde confectis pleniùs continetur: Nos tuis supplicationibus inclinati concessionem hujusmodi, sicut provide facta est, ratam & gratam habentes, eam Auctoritate Apostolicâ confirmamus, & præsentis Scripti patrocinio communimus. Tenorem Litterarum ipsarum præsentibus de verbo ad verbum inseri facientes, qui talis est:

UNIVERSIS præsentes Litteras inspecturis BALDUINUS Dominus de Commines & Balduinus ejus Primogenitus Milites salutem in Domino.

NOVERITIS quod Nos reportavimus liberè & absolutè werpivimus, & effestucavimus in manus Illustris Dominæ Flandriæ Comitissæ, de consensu & voluntate ejus, ad opus Reverendi Patris Episcopi Tornacensis & Successorum ejus, Patronatum Ecclesiæ de Commines, cum jure conferendi Præbendas & beneficia dictæ Ecclesiæ, & cessimus eis totum jus quod Nobis & Successoribus nostris competebat vel competere poterat in eodem, coram hominibus dictæ Comitissæ, divinæ pietatis intuitu, & ob remedium animarum nostrarum dictum Patronatum in eleëmosynam contulimus eisdem, & promisimus ambo coram dictis hominibus, fide & juramento corporaliter præstitis à Nobis, quod contra Collationem prædictam de cætero per Nos vel per alium non veniemus nec ipsum vel Successores suos molestabimus vel per alium procurabimus molestari super ipsa, & quod non quæremus artem vel ingenium per quas Episcopus vel ejus Successores dampnum sustineant vel molestiam de ea.

Prædictâ autem Collatione sicut dictum est factâ coram hominibus dictæ Comitissæ, iidem submoniti sicut moris est à Domina Comitissa, sub juramento suo dixerunt, quod ritè & secundùm legem Patriæ dicta Collatio à Nobis facta esset, & quod Nos tantum feceramus de Patronatu antedicto, quod nichil juris Nos & hæredes nostri habeamus in eodem, nec imposterum aliqua de causa habere poterimus, & quod dicta Domina Comitissa liberè & absolutè poterat dictum Patronatum dicto Episcopo conferre.

Undè & ipsa Domina Comitissa in continenti coram Nobis & hominibus prædictis ejusdem, nec non & coram pluribus aliis tam Clericis quam Laïcis, dictum Episcopum & suos Successores legitimè investivit & in eleëmosynam contulit pacificè & quietè in perpetuum possidendum ab iisdem. Insuper Nos ambo ad majorem firmitatem præmissorum dictum Patronatum cum jure conferendi beneficia & Præbendas Ecclesiæ de Commines, in ipsa Ecclesia super majus Altare obtulimus, & ipsi Episcopo & Successoribus suis in eleëmosynam contulimus, præsentibus ipso Episcopo, Magistris Waltero Thesaurario, P. de Harlebeca Cancellario Tornacensi, & pluribus aliis tam Clericis quàm Laïcis, & juravimus ibidem super Altare, quod contra prædictam Collationem per Nos vel per alium non veniemus.

UT autem dicta Collatio rata & inconvulsa permaneat, præsentes Litteras dicto Episcopo Sigillis nostris contulimus roboratas.

ACTUM Insulis in Aula Dominæ Comitissæ, anno Domini M. CC. L. feriâ secundâ ante Divisionem Apostolorum. ius.

NULLI ergo omninò hominum liceat hanc Paginam nostræ confirmationes infringere vel ei ausu temerario contraire;

SI quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum se noverit incursurum.

DATUM Anagniæ v. Kal. Novembris, Pontificatûs nostri anno secundo.

CAPUT

CAPUT CXXXIII.

MARGARETA *Flandriæ atque Hannoniæ Comitissa anno* 1250. *componit pacem inter VValterum Episcopum Tornacensem & Balduinum Comminii Dominum, super jurisdictione Hospitum Episcopi, & Collatione juris Patronatûs de* Commines *in favorem Episcopi.*

Ex Autenticis.

MARGARETA Flandriæ & Hanoniæ Comitissa, universis præsentes Litteras inspecturis, salutem in Domino.

NOVERITIS, quod cum controversia mota esset inter Reverendum Patrem Walterum Dei gratiâ Episcopum Tornacensem ex una parte, & Virum Nobilem BALDUINUM Dominum de *Commines* & Balduinum Filium ejus Primogenitum ex altera, super justiciis quas dictus Episcopus dicebat se habere in terris suis in Parrochia de *Commines* tam in Villa de *Commines* quàm extrà, dictis Domino de *Commines* & ejus Filio contrarium asserentibus. Tandem mediantibus bonis Viris quædam pax intervenit de consensu nostro inter dictas partes: videlicet, quod dicti Dominus de *Commines* & ejus Filius habebunt omnimodam justitiam in terris Episcopi, Canonicorum, & Ecclesiæ, infra Villam vel Burgum de *Commines*, & extra eandem Villam in Vico qui ducit versùs Domum Episcopi, usque ad poncellum infra terminos expressos pleniùs in Litteris dictorum B. Domini de *Commines* & B. Filii ejus Primogeniti.

DICTUS verò Episcopus & ejus Successores habebunt omnimodam justiciam, altam scilicet & bassam, in terris suis, Canonicorum & Ecclesiæ de *Commines*, in Parochia de *Commines* jacentibus ubicumque extra Villam sive Burgum de *Commines*, & Vicum qui vadit versùs Domum Episcopi, usque ad poncellum extra terminos prænotatos; secundùm modum & conditionem qui pleniùs continentur expressi in dictis Litteris dictorum B. Domini de *Commines* & B. Filii ejus Primogeniti, super hoc confectis & traditis Episcopo memorato: quarum tenorem, ad majorem securitatem ipsius Episcopi, de verbo ad verbum præsentibus duximus inserendum.

UNIVERSIS præsentes Litteras inspecturis BALDUINUS de *Commines* Dominus & Balduinus Filius ejus Primogenitus Milites, salutem in Domino.

NOVERITIS quod cum quædam controversia mota esset inter Reverendum Patrem WALTERUM Dei gratiâ Episcopum Tornacensem ex una parte, & Nos ex altera, super justiciis quas Nos dicebamus habere in terris Episcopi in Parrochia de *Commines*, ubicumque jacerent, tam infra Villam de *Commines* quàm extra.

TANDEM, mediantibus bonis Viris, super dictis justiciis inter Nos talis composito intercessit: videlicet quod Nos & hæredes nostri debemus habere omnimodam justiciam in terra dicti Episcopi, Canonicorum & Ecclesiæ, infra Villam sive Burgum de *Commines*, & extra Villam sive Burgum à porta occidentali Villæ, in Vico qui ducit ad Domum Episcopi usque ad poncellum, & à poncello infra rivulum currentem sub dicto poncello, usque ad fossatum Villæ prædictæ, & in terris jacentibus infra dictum Vicum & fossatum; secundùm quod protenditur rivulus prædictus usque ad dictum fossatum; & ab alia parte vici prædicti similiter infra rivulum versùs occidentem, quantùm extenduntur curtes Hospitum, sive orti, versùs occidentem; & à dicto rivulo versùs Lisam, usque ad viam, quæ venit à porta prædicta & dirigitur versùs occidentem; item à domibus in quibus manent Hospites Alardi Clerici in dicto Vico sitis à latere aquilonari versùs Lisam, directâ lineâ usque ad Lisam & usque ad fossatum Villæ.

TALI tamen modo, quod Serviens Episcopi semper quando voluerit, redditus Episcopi, sive censum, cambagium, introitum & exitum, & alia jura sua, si qua sint quæ debentur ei, ab Hospitibus manentibus in dictis terris Episcopi & Canonicorum, accipere poterit & pandare propriâ auctoritate, cum forefacto duorum solidorum, quod forefactum erit ipsius Episcopi & Canonicorum, secundùm quod hactenus facere consuevit idem Episcopus vel Serviens ejus: & Nos vel noster Ballivus tenemur statim sine contradictione commodare Episcopo vel ejus Nuncio Scabinos nostros ad pandandum dictum redditum, cum fuerimus requisiti.

JUSTICIA verò omnimoda alta & bassa terrarum ipsius Episcopi & Canonicorum de *Commines*, sive Ecclesiæ, ubicumque jaceant in Parrochia de *Commines*, extra dictos terminos à fossato Villæ à parte australi & super Lisam, & versùs occidentem, & ubicumque sint terræ ipsæ, erit Episcopi antedicti.

ET condictum est, quod si Hospites delinquant infra justiciam nostram prædictam vel forefaciant, Nos vel noster Ballivus poterimus eos capere ad præsens forefactum, vel ad recens forefactum in locis prædictis in quibus habemus justiciam, & facere justiciam de eis secundùm legem Villæ, & levare emendam nostram de dicto forefacto bonâ fide, sicut de hominibus nostris, nec eos gravare poterimus ampliùs quia sunt homines Episcopi vel Canonicorum: & si homines Episcopi vel Canonicorum, qui fecerint forefactum vel dilectum, recederent de terra nostra prædicta dearrestati, hoc est, antequam caperentur

perentur ad præsens sive delictum : Nos vel noster Ballivus non poterimus eos postmodum capere vel arrestare ; sed faciemus judicare emendam nostram bonâ fide, sicut de Hospite nostro, & mandare debebimus Episcopo vel ejus Ballivo quantitatem emendæ; & Episcopus vel ejus Ballivus infra sex septimanas, postquam nuntiatum erit ei à Nobis per Litteras nostras, vel per certum Nuntium nostrum, debet Nobis Episcopus vel ejus Ballivus facere solvi à dicto Hospite suo jam dictam emendam bonâ fide ; nisi per apparens legitimum impedimentum constiterit, quod hoc non possit facere Episcopus infra terminum prætaxatum : & iterum poterit dictus forefactor intrare terram nostram, ubicumque eam habuerimus, liberè & impunè.

Si verò non esset Nobis emenda soluta à dicto Hospite, ut dictum est, infra tempus prænotatum, Nos vel Ballivus noster poterimus capere in terra nostra benignè eum & sine læsione corporis sui,ubi ipsum invenerimus in eadem : tenebimur tamen eum reddere statim Episcopo vel ejus certo Nuntio, & Episcopus debebit eum tenere quousque emenda nostra Nobis ab ipso fuerit persoluta. In recenti etiam maleficio Nos & Ballivus noster poterimus eum sequi & ipsum capere fugientem, & adhuc currentem in terra Episcopi & Canonicorum,sine ejus læsione ; sed tenemur eum statim reddere Episcopo vel ejus Servienti ; vel tenere benignè, quo usque alter eorum ipsum duxerit à Nobis requirendum:

Si autem dicti Hospites tale forefactum perpetravevint in nostra Justicia jam dicta, propter quod capitalem sententiam vel membri mutilationem debeant sustinere ; si captus fuerit delinquens vel forefactor ad præsens sive recens delictum, Nos poterimus facere judicari dictum forefactum, & secundùm Legem Villæ de *Commines* punire malefactorem, secundùm quod superiùs est expressum. Si verò recesserit dearrestatus, Ballivus Episcopi si ipsum tenuerit, poterit facere Justiciam de eodem. Sin autem postmodùm infrà Justiciam nostram captus fuerit, Nos ipsum secundùm exigentiam delicti sui puniemus. Et si condemnatus habeat aliqua bona, Episcopus habebit ea quæ habet in terra Episcopi, & Nos ea bona habebimus quæ in terra nostra habere comperitur : possumus etiam Nos vel Ballivus noster talem malefactorem in recenti maleficio sequi & capere in dictis terris Episcopi & Canonicorum, sed tenebimur eum captum statim reddere Episcopo vel ejus Servienti, prout superiùs est notatum.

Et sciendum, quod Episcopus & ejus Ballivus idem Jus simpliciter & ex toto in Hospites nostros, & in homines qui sunt de Justicia nostra, habent, si delinquant vel forefaciant in terris Episcopi Canonicorum & Ecclesiæ, quod nos habemus in Hospites eorundem,& ipsos justiciare poterunt, sequi, capere, & emendas levare in terris nostris, sicut Nos de suis, & omnia simpliciter & generaliter facere poterunt de Hospitibus nostris, quæ de suis nobis concessa sunt, prout superiùs sunt expressa.

Notandum insuper, quod Hospites nostri, qui manent in nostra Justicia,non possunt transire vel domicilia sua transferre in terras Episcopi, Canonicorum & Ecclesiæ, nisi in casibus subnotatis.

Videlicet per successionem vel proximitatem successionis, utpotè quando terræ vel mansuræ sitæ in dictis terris ad eos devenerunt per formorturam ; item per matrimonium sive maritagium ; ut si Hospes vel homo de nostra Justicia mulierem, vel mulier virum, habentes mansuras, domum vel terras in terris Episcopi Canonicorum & Ecclesiæ, duxerint & matrimonialiter ad invicem fuerint copulati : nec poterimus prohibere ne ad invicem liberè contrahant matrimonia homines de Justicia nostra cum Hospitibus eorumdem.

Item homines nostri qui à decem annis & citra mansuras sive domos habuerint in dictis terris, ipsi & prædecessores sui quibus succedunt, transire poterunt sine contradictione ad terras antedictas ; illi etiam transire poterunt qui per proximitatem emerint domum, mansuram vel terras erga Hospites Episcopi, Canonicorum & Ecclesiæ.

Unus tamen Burgensis vel homo de Justicia nostra prædicta, habens terras vel mansos in dictis terris, non poterit eas vendere alii Burgensi vel homini de nostra Justicia, ut ad dictas terras in nostram læsionem transeat ad manendum ; nec in fraudem potest aliquis de Justicia nostra terras vel mansos emere sub prædictis per proximitatem, ita quod Jus suum alii de Justicia nostra cedat quod ipsi competebat ; & in nullo alio casu, quàm in prædictis, homines de Justicia nostra dictas terras intrare possunt ad manendum, nisi de nostra voluntate.

In omnibus autem casibus antedictis transire poterunt liberè & sine contradictione homines nostri ad dictas terras, secundùm quod superiùs est expressum.

Possunt & Hospites Episcopi, Canonicorum & Ecclesiæ quicunque vendere terras & mansos extraneis, qui non sunt de Justicia nostra, & Episcopus & Canonici possunt indifferenter recipere in terras suas omnes extraneos, qui non sunt de nostra Justicia, liberè & pro sua voluntate ad manendum.

Et sicut Hospites nostri vel homines de justicia nostra non possunt transire ad dictas terras nisi in casibus prænotatis ; eodem modo nec homines Episcopi Canonicorum & Ecclesiæ in terras Justiciæ nostræ recipere poterimus ad manendum, nec ipsi transire, nisi de dictorum Episcopi & Canonicorum expresa voluntate.

Notandum est,quod dictus rivulus sub poncello non poterit obstrui ullo modo: immo Hospitibus Episcopi Canonicorum & Ecclesiæ, & nostris, communis erit usus ejus.

Possunt & Episcopus & Canonici garbas suas, ubicumque eas habuerint in Parrochia de *Commines*, liberè & sine contradictione vendere, quando & quibus voluerint ad suum melius, & de ipsis simpliciter & totaliter suam facere voluntatem.

Insuper Hospites Episcopi manentes infra Justiciam

Justiciam nostram, sive infrà Villam sive extrà, habentes terram sub Episcopo, debebunt esse Scabini Episcopi, si ipse voluerit & eis dictaverit hoc faciendum.

Poterunt & Hospites Episcopi vel Scabini ejus censum quærere, si eo indiguerint, apud Insulas ab hominibus Dominæ Comitissæ: nec poterimus Nos vel Ballivus noster falsas occasiones quærere, Hospites Episcopi, Ecclesiæ & Canonicorum contra Justiciam aggravandi; nec Episcopus vel Ballivus suus Hospites nostros è converso; sed debebimus ad invicem Nos juvare bonâ fide, & facere Legem & Justiciam Hospitibus nostris invicem fieri bonâ fide sine mora, cum fuerimus alter ab altero requisiti.

Præterea, ad majorem securitatem præmissorum, Nos ambo dictas Justicias terrarum Episcopi, Canonicorum & Ecclesiæ prædictorum, extra terminos prænotatos, ubi Nos habemus Justiciam secundùm modum & conditiones prænotatas, reportavimus liberè & absolutè werpivimus & effestucavimus in manus Illustris Dominæ M. Flandriæ & Hannoniæ Comitissæ, coram hominibus ejusdem Dominæ Comitissæ paribus nostris in hoc, videlicet Domino Ægidio de Brugis Præposito Sancti Petri Duacensis, Magistro Johanne de Marnis Cantore Insulensi, Domino Willelmo Castellano de Maldenghem, Gerardo de Marbes, Sygero de Moskre, Rogero de Foresto, Ægidio Filio ejus, Andrea de Ostekerke, Johanne de Waskehal, Rogero Præposito de Halouwin, Joanne de Haye, Hostone de Contrecuer & Hellino de Pouvrevil, Militibus.

Reportavimus & liberè & absolutè werpivimus & effestucavimus in manus dictæ D. Comitissæ, de consensu & voluntate ejus, ad opus dicti Episcopi & Successorum ejus, Patronatum Ecclesiæ de *Commines* cum jure conferendi Præbendas & Beneficia dictæ Ecclesiæ, & cessimus eis totum jus quod Nobis & Successoribus nostris competebat vel competere poterat in præmissis, coram hominibus antedictis, Divinæ pietatis intuitu, & ob remedium nostrarum animarum dictum Patronatum contulimus in eleëmosynam eisdem, & promisimus ambo coram eis fide & juramento corporaliter præstitis à Nobis, quod contra pacem & collationem prædictas de cætero per Nos vel per alium non veniemus; nec ipsum vel Successores suos molestabimus, vel per alium procurabimus molestari, nec quæremus artem vel ingenium per quas Episcopus vel ejus Successores dampnum sustineant vel molestiam de præmissis.

Præmissis autem omnibus, sicut dictum est, factis coram hominibus antedictis, iidem submoniti, sicut moris est, à Domina Comitissa, sub juramento suo dixerunt, quod omnia ritè & secundùm legem patriæ à Nobis facta essent, & quod Nos tantum feceramus de justiciis & Patronatu antedictis, quod nihil juris Nos & hæredes nostri habeamus in præmissis; nec in posterum aliqua de causa habere poteramus, & quod dicta Domina Comitissa liberè & absolutè poterat dictas justicias & Patronatum dicto Episcopo conferre.

Unde & ipsa Domina Comitissa incontinenti coram Nobis & hominibus prędictis ejusdem, nec non & coram pluribus aliis tam Clericis quàm Laïcis, dictum Episcopum & suos Successores legitimè investivit, & in eleëmosynam contulit pacificè & quietè in perpetuum possidendos ab eisdem.

Insuper Nos ambo ad majorem firmitatem præmissorum dictum Patronatum cum jure Beneficia conferendi & Præbendas Ecclesiæ de *Commines*, in ipsa Ecclesia super majus Altare obtulimus, & ipsi Episcopo & Successoribus ejus in eleëmosynam contulimus, præsentibus ipso Episcopo, Magistris Waltero Thesaurario, Petro de Harlebecano Cancellario Tornacensi, & pluribus aliis tam Clericis quàm Laïcis. Et juravimus ibidem super Altare, quod contra prædictam collationem per Nos vel per alium non veniemus. Ut autem prædicta omnia rata & inconvulsa permaneant, præsentes Litteras dicto Episcopo Sigillis nostris contulimus roboratas.

Actum Insulis in Aula Dominæ Comitissæ, anno Domini M.CC. L. Feriâ secundâ ante Divisionem Apostolorum reportaverunt & in manus nostras liberè & absolutè dicti Balduinus Dominus de *Commines* & Balduinus Filius ejus Primogenitus werpiverunt & effestucaverunt, ad opus dicti Episcopi & Successorum ejus, justicias dictarum terrarum Episcopi, Canonicorum & Ecclesiæ de *Commines*, ubicumque jaceant in Parrochia de *Commines*, extra terminos notatos expressiùs in Litteris præscriptis eorumdem, coram hominibus nostris, pluribus ipsorum ad hoc specialiter vocatis & in eisdem Litteris nominatis, sub modis & conditionibus omnibus qui ibidem pleniùs continentur expressi.

Insuper contulerunt in puram eleëmosynam coram Nobis, & reportaverunt similiter in manus nostras liberè, & absolutè werpiverunt & effestucaverunt, ad opus dicti Episcopi & Successorum ejus, Patronatum Ecclesiæ de *Commines*, & jus conferendi Præbendas omnes & alia Beneficia quæcumque in dicta Ecclesia, exceptâ solâ Capellaniâ Mensæ suæ sive Domûs, cujus collationem sibi & hæredibus suis reservavit, coram hominibus antedictis, & promiserunt dicti Balduinus & Balduinus ejus Filius fide & juramento corporaliter præstitis ab ipsis, coram Nobis & dictis hominibus nostris: quod nihil juris in dictis justiciis, Patronatu & jure conferendi Præbendas prædictas & Beneficia in dicta Ecclesia in posterum per se vel per alium reclamabunt, & quod ipsum Episcopum & Successores suos non molestabunt, vel procurabunt per alium molestari super ipsis. Insuper quod artem & ingenium non quærent, per quas dicti Episcopus & ejus Successores dampnum sustineant vel molestiam de præmissis.

Nos autem, omnibus præmissis ritè factis, sicut dictum est, submonuimus homines nostros prædictos, sicut moris est in talibus: qui sub juramento suo dixerunt, quod omnia ritè & secundùm legem patriæ à dictis Balduino & Balduino ejus Filio facta essent, & quod tantum ambo fecissent

fecissent, quod nichil juris in prædictis justiciis, Patronatu & jure conferendi Præbendas prædictas & beneficia, habebant ipsi & hæredes eorum vel habere poterunt in futurum; & quod Nos de dictis justiciis & Patronatu nostram simpliciter & absolutè poteramus facere voluntatem.

Unde Nos, omnibus præmissis ritè factis, ut dictum est, in præsentia dictorum hominum nostrorum, dictas justicias & Patronatum cum jure conferendi Præbendas & beneficia, contulimus, Divinæ pietatis intuitu, & ob remedium animæ nostræ & Prædecessorum nostrorum, liberè & absolutè & absque omni servitio & jure feodali exemptos, dicto Episcopo & suis Successoribus in perpetuum possidendos ab eisdem pacificè & quietè: eo tamen salvo quod dictus Episcopus & Successores sui, si indiguerint auxilio, Nos & Successores nostros Comites Flandriæ, qui pro tempore fuerint, advocabunt: nec alium Dominum secularem quàm Nos in suis necessitatibus poterunt advocare. In cujus rei Testimonium & robur perpetuum præsentes Litteras dicto Episcopo Sigillo nostro dedimus roboratas.

ACTUM Insulis in Aula nostræ Comitissæ anno Domini M. CC. L, feriâ secundâ ante Divisionem Apostolorum. 1250.

CAPUT CXXXIV.

WALTERUS *de Marvisio Episcopus Tornacensis agnoscit Comitem Flandriæ Advocatum Ecclesiæ de* Commines *anno* 1250.

Ex iisdem Archivis.

WALTERUS Dei gratiâ Tornacensis Episcopus, universis præsentes Litteras inspecturis salutem in Domino.

NOVERIT universitas vestra, quod in Justiciis terrarum nostrarum, Canonicorum & Ecclesiæ Comminensis, quas habemus in Parrochia de *Commines*, item in Patronatu & jure conferendi Præbendas & Beneficia cætera Ecclesiæ Comminensis, exceptâ solâ Capellaniâ quæ spectat ad Mensam Domini de Commines, quos Nobiles Viri Balduinus Dominus de Commines & Balduinus Filius ejus Primogenitus Milites, Divinæ pietatis intuitu ac pro remedio animarum suarum & Predecessorum eorumdem, Nobis & Successoribus nostris in eleëmosynam contulerunt, & liberè & absolutè in manus Illustris Dominæ M. Flandriæ & Haynoniæ Comitissæ ad opus nostrum & Successorum nostrorum reportaverunt, non possumus alium Dominum secularem quàm Illustrem Dominum Comitem Flandriæ, qui pro tempore fuerit, Advocatum pro habendo auxilio postulare, vel etiam invocare.

IN cujus rei testimonium & in signum consensûs Virorum Venerabilium Decani & Capituli Tornacensis, Sigillum nostrum unà cum Sigillo eorumdem præsentibus Litteris duximus apponendum.

DATUM anno Domini M.CC.L. feriâ secundâ antè Divisionem Apostolorum. 1250.

CAPUT CXXXV.

WALTERUS *de Marvisio Tornacensis Episcopus obligationem suscipiendi Ordines sacros annectit Cortracensibus Præbendis, de consensu* MARGARETÆ *Comitissæ Flandriæ, ejusdem Ecclesiæ Patronæ, anno* 1251.

Ex Autentico.

WALTERUS Dei gratiâ Tornacensis Episcopus, universis præsentes Litteras inspecturis salutem in Domino.

VIDENTES jam in pluribus adimpletum quod prædixit Apostolus, quia in novissimis diebus instabunt tempora periculosa, in quibus homines seipsos amantes & suis desideriis satisfacere cupientes, potiùs quærunt quæ sua sunt, quàm quæ sunt Jesu Christi, & stipendia cupiunt......

VOLENTES ergò huic morbo, quantùm in Nobis est, occurrere, & quod possumus remedium adhibere, ut hii qui vivunt de Altari serviant in eodem: ordinavimus in Ecclesia Curtracensi, de consensu & voluntate Illustris Dominæ Marguaritæ Flandrensis & Hainoniæ Comitissæ Patronæ dictæ Ecclesiæ, nec non Decani & Capituli ejusdem, ut Præbendæ Walteri de Roddenbergh, Joannis de Tornaco, Simonis, Magistri Alani, & Præbenda annexa Decanatui, Sacerdotibus jam promotis vel in proximo promovendis; item Præbendæ Arnoldi de Curtraco, Fromaldi, Rogeri de Brugis & Magistri Willelmi de Pirona, Diaconibus; & Præbendæ Rogeri dicti Gossiel, Fœlicis, Damiani & Nicholai de Praet, Subdiaconibus jam promotis vel in proximo promovendis de cætero conferantur: qui secundùm quod ordinatum est à Nobis Auctoritate Apostolicâ, resideant in dicta Ecclesia per quadraginta septimanas in anno continuè, vel per intervalla, sive per dies, & Officium suum exequantur in Ordine suo si-

cut decet. Ut autem hæc Ordinatio rata permaneat & inconcussa, dictam Ordinationem scribi fecimus & Sigillo nostro roborari.

Nos autem Marguarita Flandriæ & Hayoniæ Comitissa, pro Dei servitio ampliando ob remedium animæ nostræ, & animarum Prædecessorum nostrorum, prædictis omnibus consensum adhibemus, Patronatûs nostri in omnibus jure salvo.

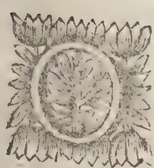
In signum consensûs nostri Sigillum nostrum præsentibus apponi facientes.

Datum anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo primo, feriâ tertiâ post Purificationem Beatæ Virginis. 1251.

CAPUT CXXXVI.

Wulfardus *de Maelstede Vir Nobilis donat Capitulo B. M. Cortracensi jus Patronatûs Ecclesiæ de* Hulst *in Flandria, anno* 1251.

Ex Archivi Cameræ Rationum Insulis.

Omnibus & singulis fidelibus Christianis has præsentes Litteras visuris (1) Wulfardus Dominus de Maelstede, Miles, salutem in Domino.

Notum sit iisdem, quod Nos jus Patronatûs, quod habemus in Ecclesiam Parochialem de (2) Hulsto, donavimus, cum consensu Gerardi Filii nostri & hæredis, Venerabilibus ac circumspectis Decano & Capitulo de Cortraco, cum omnibus ad prædictum jus Patronatûs pertinentibus, ad quietè ac pacificè possidendum in perpetuum.

Revocantes omne Jus quod habemus, vel antehac habuimus, nominandi Personas ad regimen prædictæ Ecclesiæ: quod jus nominandi nos præfatis Decano & Capitulo liberum & absque ulla limitatione concedimus ac largimur: Nobis nihilominùs reservantes collationem custodiæ in præfata Ecclesia.

Item prænominati Decanus & Capitulum ad Nos etiam transportaverunt collationem certæ Capellæ, quam de facto possidet Alexander, in Ecclesia Cortracensi, fundatam à Waltero de Bernhem, Milite: ita ut Nobis & Successoribus nostris in perpetuum liceat prædictam Capellaniam conferre.

Et ut hæc Donatio à Nobis facta, iisdem Decano & Capitulo firma & stabilis maneat in perpetuum, neque à Nobis & Successoribus nostris possit revocari, has præsentes Litteras visum fuit Sigillo nostro, & Gerardi Filii nostri prænominati Sigillo munire.

Datum anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo primo, mense Januario. 1251.

(1) Wulfardus de Maelstede. Familia de Maelstede olim fuit illustris & potens. Anno 1580, vel circiter, N. Filia & heres Wulfardi de Maelstede, Vice-Comitis Zelandiæ, Dominium illud in dotem attulit Joanni de Renesse. Indè ex Familia Renessia per nuptias transiit ad Gerardum de Ghistelle & Bevere. Ex Familia Ghistellana rursùs per nuptias transiit unà cum Dominio Axellano ad Theodoricum vander Gracht, cujus Filius Franciscus Uxorem habuit Annam de Halluin. Waltherus verò, Francisci Filius, Maritus Isabellæ de Vlierden, anno 1577. à Belgis rebellantibus in Germaniam missus, indè Matthiam Archiducem ad Belgii Regimen suscipiendum reduxit.

Postremò devolutum fuit ad Familiam Roberti Desclaibes, Comitis de Clairmont, Baronis de Heule, Mortsele, Gracht, Domini de Maelstede &c.

(2) Hulstum, Oppidum Flandriæ munitum, nunc sub Hollandis.

CAPUT CXXXVII.

Innocentius IV. *Committit Hugonem Cardinalem Legatum suum, ad concedendum Henrico Duci Brabantiæ duas tertias Decimarum novalium, in Dominiis ipsius ad culturam redigendarum, anno* 1253. *quas Decimas idem Dux restituit Ecclesiis per suum Testamentum, quod habetur suprà Pag.* 207.

Ex Archivo Eccle. S. Petri Lovanii.

Universis præsentium inspectoribus F. de Fliderbeke Ordinis S. Benedicti, A. de Parco Ordinis Præmonstratensis, Abbates, & G. Præpositus B. Gertrudis in Lovanio salutem & scire veritatem.

Noveritis, Nos vidisse anno Domini millesimo ducentesimo septuagesimo in die Sanctorum Innocentium Litteras Domini Innocentii Papæ, non cancellatas, nec abolitas, nec in aliqua sui parte vitiatas, in hæc verba:

Innocentius Episcopus Servus Servorum Dei, dilecto Filio H. tituli S. Sabinæ Presbytero Cardinali, Apostolicæ Sedis Legato, salutem & Apostolicam benedictionem.

Ex parte dilecti Filii Nobilis Viri Henrici Ducis Brabantiæ Nobis extitit supplicatum, ut, cùm ipse in obitu Patris sui gravibus remanserit debitis obligatus, ac propter hoc Romanæ Ecclesiæ ac carissimo in Christo Filio nostro W. Regi Romanorum illustri, assistere hactenus nequiverit, prout gessit & gerit in votis, eidem in relevationem debitorum

debitorum hujusmodi, quo potentior fiat in subsidium Regis ejusdem, decimas terrarum quas in ipsius Dominiis de novo contigerit redigi ad culturam, tertiâ parte decimarum ipsis Rectoribus Ecclesiarum in quarum consistunt Parochiis, ad personaliter in eis deserviendum, reservatâ, concedere de speciali Apostolicæ Sedis gratia curaremus.

Quo circa Discretioni tuæ præsentium authoritate committimus, ut super hoc agas vice nostrâ prout negotio Ecclesiæ ac utilitati præfati Regis tua prudentia viderit expedire.

Datum Perusii V. Idus Martii, Pontificatûs nostri anno decimo.

CAPUT CXXXVIII.

Jacobus *Attrebatensis Episcopus, Sororibus Conversis amandatis ex Ecclesia de* Beaurepaire, *instituit Canonicos Regulares Ord. S. Augustini, anno* 1255.

Ex Spicilegio Dacheriano.

Jacobus miseratione Divinâ humilis Attrebatensis Episcopus, universis præsentes Litteras inspecturis salutem in Domino sempiternam.

Noveritis quòd Nos, pro utilitate & honestate Ecclesiæ de *Beaurepaire* nostræ Diœcesis providere volentes, statuimus & ordinamus, ut loco Conversarum nunc ibi degentium subrogentur Canonici ibidem secundùm B. Augustini Regulam, Domino in perpetuum servituri: ita quòd ex nunc in antea quinque Canonici ibi erunt, & quando Conversas ejusdem Ecclesiæ continget decedere, unus Canonicus loco duarum Conversarum instituetur ibidem, donec Canonicorum, quorum unus Prioris geret officium, numerus octonarius impleatur.

Qui siquidem Prior providentiam & sollicitudinem præfatæ Ecclesiæ & Canonicorum ipsorum sub Abbatis Cisoniensis obedientia procurabit: nostro, Archidiaconi loci, & aliorum ministrorum nostrorum in ipsis Ecclesiæ personis & rebus, in omnibus & per omnia, jure salvo.

Actum & datum anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo quinto, Sabbato post Exaltationem Sanctæ Crucis. 1255.

CAPUT CXXXIX.

Margareta *Flandriæ & Hannoniæ Comitissa Decimas Parochiæ de* Maerc-ke, *sibi à Joanne Aldenardæ Domino concessas, donat Capitulo Beatæ Mariæ Cortraci anno* 1268. *reservato tamen sibi ac Successoribus Comitibus Flandriæ jure Patronatûs.*

Ex Archivis Cameræ Rationum Insulis.

Nos Marghareta Flandriæ & Hannoniæ Comitissa, notum facimus universis, quod Nos Litteras dilecti & fidelis nostri Johannis dicti Domini de Audenarde & Domini de Roseto, Sigillo suo sigillatas, vitio ac suspicione carentes, vidimus in hæc verba:

Universis præsentes Litteras inspecturis Johannes dictus Dominus de Audenarda & Dominus de Roseto salutem in salutis Autore.

Noveritis quod Guido de Houte fidelis noster & Gertrudis ejus Uxor, de auctoritate dicti Guidonis sui legitimi Curatoris, ad hoc sibi dati, in præsentia Johannis dicti Marteel Baillivi nostri, Johannis dicti Alani, Willelmi le Bitre & Sigeridi Mouscre, hominum nostrorum à Nobis ad hoc principaliter deputatorum, de consensu & voluntate nostra quandam parvam decimam bladi valentem circiter sexaginta solidis Flandrensibus annuatim, iacentem juxta Parochiam de *Marka* propè confinium Parochiæ Curtracensis, & omnem aliam decimam quam ipse Guido habuit & tenuit apud *Markam*, & etiam præsentationem seu jus Patronatûs Parochialis Ecclesiæ dictæ Villæ de *Marka*, quæ omnia idem Guido & ejus Prædecessores à Nobis & Prædecessoribus nostris tenebant in feodum ab antiquo, unà cum alio feodo suo de quo remanet H..... donaverunt, transtulerunt & guerpiverunt ac effestucaverunt in manus dicti Baillivi nostri, nomine Illustrissimæ Dominæ nostræ Marghoretæ Flandriæ & Hannoniæ Comitissæ, & ipsa liberè reportaverunt, renuntiantes omni juri quod habuerunt, seu sibi competentiis in prædictis. Et hoc ad opus & utilitatem Ecclesiæ B. Mariæ Curtracensis, si dictæ Dominæ placuerit & sibi expediens videatur.

Volentes & concedentes quod ipsa Domina Comitissa præfata bona, si voluerit, sibi retineat, vel resignet, liberè reportet & transferat in Ecclesiam Beatæ Mariæ prædictam, pro suæ libito voluntatis, hominibus nostris paribus dicti Guidonis, ad summonitionem dicti Baillivi nostri, præmissa posse legitimè fieri judicantibus: & quod idem Guido & ejus Uxor tantum fecerant de prædictis, quod in eisdem bonis nihil juris habuerunt, nec de cætero in eisdem poterant reclamare.

Prædictus quoque Baillivus noster prædicta bona & jura omnia, prout supra sunt expressa, in manus suas reportata de voluntate nostra nomine dictæ Comitissæ, ut eadem bona & jura sibi retineat, vel transferat, ipsa Domina Comitissa in Ecclesiam Curtracensem prædictam, in præsen-

tia prædictorum hominum nostrorum, ac etiam hominum ipsius Dominæ Comitissæ ad hoc similiter vocatorum, in manus Michaëlis de Elstlande Baillivi Curtracensis nomine dictæ Comitissæ liberè reportavit: & Nos prædicta omnia, quæ prædictus Guido de nobis tenebat in feodum, quantum in nobis est quittamus, liberamus ac eximimus ab omni quiete & servitio feodali. Concedentes quod præfata Domina Comitissa prædicta bona & jura ab omni onere & servitio libera & exempta sibi retineat & habeat, vel conferat & transferat in ipsam Ecclesiam Curtracensem, ab ipsa Ecclesia pacificè & liberè in perpetuum possidenda. Quæ bona omnia à feodo dicti Guidonis excerpta & à Nobis ab omni feodali onere & servitio liberata præfatæ Dominæ Comitissæ concedimus, ut ea habeat & sibi retineat, vel conferat Ecclesiæ Curtracensi, pro suæ libito voluntatis.

Insuper dicta Gertrudis Uxor ipsius Guidonis in præsentia dictorum Baillivi & hominum recognovit, se in præmissis spontaneè consensisse, & quod nec vi nec metu seu cavillatione ad hoc fuit inducta: promittens fide & juramento præstitis ab eadem, quod contra præmissa per se non veniet, nec per alium imposterum venire curabit seu etiam procurabit.

Datum & actum anno Domini M.CC.LX. septimo, Mense Novembri.

In cujus rei testimonium præsentes Litteras contulimus ad preces dictorum Guidonis & ejus Uxoris, Sigilli nostri munimine roboratas. Datum & actum ut supra.

Nos igitur Marghareta Flandriæ & Hannoniæ Comitissa suprà nominata, parvam decimam bladi valentem circiter sexaginta solidis Flandrensibus annuatim, jacentem juxta Parochiam de *Marka*, prope Confinium Parochiæ Curtracensis, & omnem aliam decimam quam Guido de Honta tenuit in Parochia de *Marka*, in manus nostras, ut in præscriptis Litteris continetur, legitimè reportatas, ab omni onere & servitio feodali exemptas, Ecclesiæ nostræ S. Mariæ Curtracensis in puram & perpetuam eleëmosynam contulimus, pro animæ nostræ ac animarum Antecessorum & Successorum nostrorum remedio, ab ipsa Ecclesia in perpetuum liberè possidendum: concedentes nihilominus prædictę Ecclesię Curtracensi, quod infra Parochiam de *Marka* prædicta Ecclesia nostra Curtracensis decimas emere & acquirere valeat, ac si Jus Patronatûs in eadem Parochia liberè obtineret: & quod nulla alia Ecclesia, præter quàm nostra Ecclesia Curtracensis prædicta, de cetero aliquas decimas emere seu acquirere possit in Parochia de *Marka* prædicta, absque consensu Decani & Capituli Curtrac. Ecclesiæ memoratæ.

De Jure verò Patronatûs & præsentatione Parochiæ de *Marka* taliter ordinamus: quod Nos præsentationem dictæ Parochię de *Marka* Nobis & nostris Successoribus Comitibus Flandriæ retinemus tali modo: quod quandocumque Parochiam ipsam vacare contigerit, Nos & nostri Successores prędicti personam idoneam nobis à Decano & Capitulo ipsius Ecclesiæ Curtracensis per Litteras seu vivâ voce eorum nominandam seu mittendam, in perpetuum tenebimur Domino Tornacensi Episcopo præsentare, & operam præbere ad id, quod hujusmodi persona idonea per dictum Dominum Episcopum Tornacensem modo debito ad ipsam Parochiam admittatur: Nos & heredes nostros Comites Flandriæ ad præmissa omnia obligantes.

In cujus rei testimonium & munimen præsentibus Litteris Sigillum nostrum duximus apponendum.

Ego etiam Guido Comes Flandriæ & Marchio Namurcensis, prædictæ Dominę Comitissæ Filius, præmissis omnibus prout per Dominam Matrem meam karissimam Margharetam Flandriæ & Hannoniæ Comitissam supra sunt concessa, meum assensum præbeo & consensum: promittens pro me & meis Successoribus Comitibus Flandriæ, prædicta omnia ipsi Curtracensi Ecclesiæ firmiter in perpetuum observare.

In cujus rei testimonium & munimen, unà cum Sigillo karissimæ dictæ Dominæ Matris meæ præsentibus Sigillum meum duxi Litteris apponendum.

Datum anno Domini M. CC. LXVIII. die Jovis post Divisionem Apostolorum. 1268.

CAPUT CXL.

Margareta *Flandriæ & Hannoniæ Comitissa confirmat anno* 1269. *Cessionem Ecclesiæ S. Gaugerici Valencenis à Priore S. Salvii, in favorem Canonicorum, qui ab Ecclesia Aulæ Comitis sese eò transtulerunt.*

Nos Margareta Flandriæ & Hannoniæ Comitissa notum facimus universis, quod cum Viri Religiosi Radulphus Prior & Conventus sancti Salvii juxta Valencenas Ordinis Cluniacensis, ad preces & instantiam nostram benignè concesserint, ut Canonici nostri Beatæ Mariæ ad Aulam in Valencenis se transferre valeant ad Ecclesiam Sancti Gaugerici, in eadem Ecclesia de cætero Domino in perpetuum servituri, sub certa ordinatione à Reverendo Patre Domino Nicolao Dei gratiâ Cameracensi Episcopo concessa & suis Litteris confirmata, volumus, laudamus, & tenore præsentium approbamus, sicut in instrumento super hoc confecto sigillorum prædictorum Decani & Capituli munimine roborato pleniùs continetur; cujus Instrumenti tenorem hic duximus inserendum, cujus tenor talis est:

Universis præsentes Litteras inspecturis Decanus & Capitulum Beatæ Mariæ ad Aulam in Valencenis

Valencenis salutem in Domino sempiternam.

Noverit universitas vestra, quod cum in arcto loco & nimis reposito, videlicet in Capella sita juxta Aulam Dominæ Comitissæ in Valencenis, diutiùs habitassemus Divino Cultui insistentes, qui locus valdè remotus est ab hospitiis nostris, propter quod formidolosum erat nobis ad dictum locum matitunalibus horis accedere, maximè tempore hiemali; ac propter remotionem dicti loci, pauci de Villa Valencenensi ad Divinum quod agebamus ibidem Officium accedebant:

Nos cupientes ampliorem locum habere in tali situ ubi tutè possemus accedere tam ad diurnas horas quàm etiam & nocturnas Divinum Officium expleturi, & major multitudo populi ad nos posset confluere, & ex nostro humili servitio ad devotionem accendi, nos rogari procuravimus Perexcellentem & in Christo carissimam Dominam & Patronam nostram, Dominam Margaretam Flandriæ & Hannoniæ Comitissam, viros Religiosos Dominum Radulphum tunc Priorem & Conventum Sancti Salvii juxta Valencenas, Ordinis Clugniacensis, ut Ecclesiam Parochialem Sancti Gaugerici Valencenis in qua jus obtinent Patronatûs, nobis sub certa ordinatione inferiùs annotata, & Reverendi Patris Domini Cameracensis Episcopi authoritate firmata, consensu dictæ Dominæ Comitissæ Patronæ nostræ super hoc jam obtento, concedere dignarentur;

Qui dictæ Dominæ Comitissæ & dicti Reverendi Patris Domini Cameracensis Episcopi precibus inclinati, ut in dicta Ecclesia Sancti Gaugerici cultus augmentaretur divinus, eandem Ecclesiam Sancti Gaugerici nobis quantum in ipsis est concesserunt, cum omni jure Patronatûs quod in eadem Ecclesia habere noscuntur, videlicet collatione Parochiæ & Capellaniarum nunc in ipsa Ecclesia existentium ac in posterum fundandarum, ac aliorum beneficiorum in posterum in dicta Ecclesia instituendorum, quocumque nomine censeantur, & portione solita quam pro parte quam habent in oblationibus ejusdem Ecclesiæ hactenus perceperunt in ea, tribus videlicet partibus oblationum & minutarum decimarum, quæ nunc ultimo dabantur ad firmam singulis annis pro quadraginta libris albis & centum libris ceræ fusilis.

Dicta verò Ecclesia S. Salvii singulis annis tenebatur dicto Domino Cameracensi Episcopo specialiter pro dicta Ecclesia Sancti Gaugerici in dimidio modio avenæ & tribus solidis alborum, pro quodam redditu qui vulgò *Soignia* nuncupatur, solvenda tempore Synodali, & in anno bissextili ipsa *Soignia* duplicatur.

Debebat etiam dicta Ecclesia Sancti Salvii pro dicta Ecclesia Sancti Gaugerici Capitulo Beatæ Mariæ Cameracensis unam unciam auri singulis annis in festo Sancti Remigii persolvendam.

Item tenebatur dicta Ecclesia Sancti Salvii Presbytero Sancti Gaugerici singulis annis in uno modio bladi, & uno modio avenæ ad mensuram Valencenensem: quæ omnia solvere tenebimur annuatim, & sic adepti sumus dictam Ecclesiam Sancti Gaugerici, ordinante dicto Domino Cameracensi Episcopo, modo inferiùs annotato:

Ecclesia videlicet Sancti Salvii habebit integrè per omnia decimas suas majores sicut priùs habebat, & pro firma quam ipsa Ecclesia Sancti Salvii in dicta Parochiali Ecclesia sancti Gaugerici percipere consuevit, tenebimur ipsi Ecclesiæ Sancti Salvii de cætero in perpetuum singulis annis in quadraginta libris albis, & centum libris ceræ fusilis, quatuor terminis persolvendis, decem videlicet libris albis & viginti quinque libris ceræ in Festo Nativitatis Domini, in Pascha totidem, in Festo Nativitatis Sancti Joannis Baptistæ totidem, & in Festo Sancti Remigii totidem: & de hoc fecimus ei assignamentum primò ad octo libras albas quas habemus annuatim ad Cambium Valencenense, duobus terminis persolvendas, medietatem videlicet in Nativitate Domini, & aliam medietatem in Nativitate sancti Joannis-Baptistæ:

Item ad septem libras albas quas debent nobis singulis annis hæredes Joannis quondam Rousselli super sex modiatas terræ sitas prope nemus Dominæ Comitissæ, quod dicitur *Roileu*, quas sex modiatas terræ saisire possumus, si dictos hæredes deficere in septem librarum solutione contingat, & de hoc Ecclesiam Sancti Salvii per omnia loco nostri, ut id quod possumus de dicta terra facere, possint ipsi.

Item assignavimus dictam Ecclesiam ad quadraginta solidos alborum, quos habemus annuatim super domum Simonis dicti Canis.

Item ad sexagidta & decem solidos Turonenses, quos habemus annuatim super quindecim octoliatis terræ sitis in territorio de *Aubri*, quam terram tenet nunc Petrus dictus Wibaus.

Item ad majorem firmitatem assignamenti Prior dictæ Ecclesiæ Sancti Salvii, qui pro tempore fuerit, tenebit totum terragium nostrum juxta Sanctum Vedastum prope Valencenas; tali modo, quod postquam super his omnibus assignatis de quadraginta libris albis & centum libris ceræ, vel decem libris prædictis centum libris ceræ sibi plenariè fuerit satisfactum annuatim, nos de toto residuo gaudere poterimus absolutè.

Et sciendum, quod nec ...... nec aliquod aliud incommodum superveniens poterit impedire, quin Ecclesia Sancti Salvii prædicta redditum quadraginta librarum alborum & centum librarum ceræ plenè percipiat & percipiet.

Insuper per dictum Reverendum Patrem Dominum Cameracensem Episcopum nobis omnibus volentibus & consentientibus extitit ordinatum, quod Prior Sancti Salvii qui nunc est & alii qui succedent eidem, is qui pro tempore fuerit, erit Canonicus noster, & habebit unam de quatuor Præbendis quas habemus apud rivos in Cameracesio, eo per omnia modo quo illi Canonici qui alias tres tenent; salvo tamen quod si augmentantur aliæ, & illa Sancti Salvii pro eadem portione augmentabitur; si verò aliquo casu minuerentur, illa nullam diminutionem patietur: nec tenebitur idem Prior dictam Præbendam personaliter deservire, sed faciet illam per unum de Monachis suis quem voluerit deservire, eo modo quo suas deserviunt Canonici qui residentiam intendunt facere in dicta Præbendali Ecclesia, habitu tamen non mutato.

Si verò contingat dictum Monachum (quod absit)

absit) aliquod delictum committere propter quod aliquis Canonicus ejusdem Ecclesiæ à suo officio amoveri deberet, vel à cœtu aliorum Canonicorum excludi, Prior monendus erit ex parte Capituli, ut ipsum Monachum à loco amoveat, donec in Claustro S. Salvii debitam secundùm Ordinem Clugniacensem & Statuta Ordinis, vel ad arbitrium Prioris pœnitentiam egerit pro delicto, quâ peractâ, ad dictam Ecclesiam redire poterit, si Priori placeat, tempore quo Canonicus rediret tali vitio irretitus.

Sciendum est etiam, quod Prior pro voluntate sua Monachum suum amovere poterit quoties sibi placuerit, & alium instituere qui bonæ vitæ & scientiæ competentis existat.

Item sciendum est, quod Prior in novitate sua, in adventu suo ad Ecclesiam nostram, fidelitatem præstabit eo modo quo ab aliis Canonicis præstari consuetum est, & Nos ipsum ad osculum pacis recipiemus cum devotione pariter & honore, adhibitis solemnitatibus quæ in talibus consuetæ sunt adhiberi.

Monachus quoque ad dictam Præbendam deserviendam à Priore, ut dictum est, deputatus, distributiones quotidianas tam in Matutinis quàm in Horis Diurnis & Vesperis & Officiis mortuorum & aliis Beneficiis, sicut unus de nobis residentiam facientibus, plenè per omnia percipiet & habebit.

Præterea Nos Decanus & Capitulum, Priorem S. Salvii, quicumque pro tempore fuerit, tanquam Concanonicum nostrum, postquam fidelitatem præstiterit antedictam, ad Consilia, Capitula, & tractatus nostros de cetero advocare tenemur; quod si non faceremus, id quod unus de nobis non vocatus ad aliquod prædictorum posset facere tanquam spretus, poterit idem Prior.

Item si per Monachum deservientem Præbendæ mandavimus Priori, ut ad certam diem & certum Capitulum veniat, tempore tamen competenti sibi prout decuerit assignato, Prior habebitur pro vocato: præterea si Prior absens fuerit, Nos ipsum sicut unum de nobis absentibus secundùm consuetudinem Ecclesiæ nostræ expectare tenemur: & habebit ipse Prior in omnibus Consiliis, Capitulis, tractatibus & Præbendarum Parochiæ & aliorum Beneficiorum collationibus primam vocem post Decanum, & in ipsius electione Decani primam præ ceteris nominationem habebit.

Si autem Domus S. Salvii prædicti aliquando committatur alicui custodienda qui verus Prior non sit; Consiliis, Capitulis & tractatibus nostris vel aliis gerendis negotiis non poterit interesse. Nihilominus tamen Monachus unus dictæ Domûs dictam Præbendam deserviet, & habebit plenariè, tam in grossis quàm in distributionibus seu Beneficiis antedictis Præbendam in rivis prædictam, sicut superiùs est expressum.

Et sciendum, quod collatio Capellaniarum in dicta Ecclesia S. Gaugerici nunc existentium, quæ Capellaniæ ad collationem Prioris S. Salvii usque ad hæc tempora pertinebant, & etiam aliarum Capellaniarum & Beneficiorum, quocumque nomine censeantur, in posterum in Ecclesia S. Gaugerici prædicta instituendorum, & etiam collatio Thesaurariæ dictæ Ecclesiæ S. Mariæ, quæ usque nunc ad collationem dictorum Decani & Capituli pertinebat, nomine recompensationis Præbendæ illius quam Priorem prædictum Successoresque suos Priores S. Salvii habere contigerit in eadem Ecclesia, cujus collatio ad Dominam Comitissam Prædecessoresque suos Comites Hanoniæ antea pertinebat, ad Dominam Comitissam Successoresque suos Comites Hannoniæ in perpetuum pertineat & debeat pertinere; hoc autem salvo, quod quando Domina nostra Comitissa aut sui Successores Comites Hannoniæ moram facient Valencenis, diebus singulis in Ecclesia S. Mariæ prædicta, Divina, Missam scilicet & Horas Canonicas celebrent duo, si necesse fuerit, Capellani à nobis Decano & Capitulo mittendi: quotidiè autem unus, secundùm morem in Capellis Dominæ Comitissę in Hannonia consuetum, salvis oblationibus quæ in dicta Capella fient his quibus debent esse salvæ, prout in ipsa Capella hactenus extitit consuetum.

Et ut hæc omnia perpetuo robore solidentur, Nos omnes & singuli promisimus bonâ fide, præstitis corporalibus sacramentis pro Nobis nostrisque Successoribus, omnia & singula in hac ordinatione contenta, sine diminutione aliqua vel fraude vel dolo aliquatenus interjectis, fideliter in perpetuum servaturos.

Et in his omnibus Domina Comitissa tanquam Patrona nostra suum beneplacitum adhibuit & consensum, & ad instantiam nostram Sigilli sui robore approbavit.

Dominus etiam Reverendus Pater Cameracensis Episcopus, solerti deliberatione præhabitâ, hanc Ordinationem mediante Peritorum consilio confirmavit, & sui Sigilli roboravit munimine.

In cujus rei testimonium, præsentes Litteras Sigillorum nostrorum munimine duximus roborandas.

Datum anno Domini M. CC. LXIX. mense Septembri. 1269

Nos igitur Margareta Flandriæ & Hannoniæ Comitissa hanc Ordinationem sicut prędictum est præsentibus Litteris approbamus, in cujus rei testimonium & munimen præsentibus Litteris duximus Sigillum nostrum apponendum.

Datum anno Domini M. CC. LXIX. mense Septembri 1269

CAPUT

CAPUT CXLI.

MARGARETA *Flandriæ & Hannoniæ Comitissa Oppidanis Aldenardensibus Scabinos & Magistratum constituit anno* 1272.

Ex Archivis Oppidi

Os MARGUARETA Flandriæ & Hannoniæ Comitissa, notum facimus, universis præsentes Litteras inspecturis, quod cum ex parte Scabinorum & Communitatis Villæ de Audenarde essemus multotiens requisiti, ut eis Scabinagium de anno in annum concederemus: & Nos utilitatem Villæ prædictæ in hoc considerantes, petitionem dictorum Scabinorum duximus admittendum: ita videlicet, quod Nos, Successoresque nostri, in die Purificationis B. Virginis quolibet anno Scabinos de cetero eligi, vel per aliquem de nostro Juratum per nostras patentes Litteras, si præsentes non fuerimus, eligi faciemus, ita quod quicumque in anno uno in Scabinum admissus, per annum proximo sequentem non poterit esse Scabinus.

Et si infra terminum alicujus anni currentis dictos Scabinos Aldenardenses aut aliquos ex eis in dicto Scabinagio inutiles viderimus, Nos illos amovere poterimus & alios loco eorum instituere seu facere institui, usque ad Purificationem B. Virginis sequentem, & non ulteriùs in ipso Scabinagio remansuros.

Duo Fratres simul, Pater & Filius simul, Avunculus sive Patruus & Nepos simul, duo Consanguinei Germani simul, habentes duas Sorores, vel aliquis cum aliquo, cujus Sororem habet simul, Socer & Gener simul eligi non poterunt in Scabinos, nisi fortè contigerit quod alter eorum tempore Scabinatûs sui Filiam vel Sororem Uxoris alterius sibi duxerint in Uxorem.

Præterea qui in Carta furum Villæ Aldenardensis ob furtum scripti sunt, vel qui de falsificatione monetæ convicti, aut de manifesto perjurio vel alio enormi crimine notati, aut manifestè usurarii fuerint, à nobis præfici non poterunt in Scabinos.

Et sciendum, quod si prædictâ die Purificationis B. Virginis prædictæ in Villa Aldenardensi non fuerimus, vel aliquem non miserimus pro Scabinis eligendis, ut dictum est, Scabini qui præcedenti tempore fuerant Scabini, sui fungentur Officio Scabinatûs donec alii sint electi, quoad hoc tantummodo ut treugas accipiant & ut debita coram eis recognoscantur, & ut pandent ad legem, secundùm quod hactenus consueverunt.

Quæ ut rata & firma permaneant, præsentes Litteras dictis Scabinis & Communitati Villæ Aldenardensis concessimus Sigilli nostri munimine roboratas.

Et Ego Guido Filius dictæ Dominæ Comitissæ, Comes Flandrensis & Marchio Namurcensis, præmissis omnibus prout per carissimam Dominam & Matrem meam consensa sunt, meum consensum adhibeo pariter & assensum, & ea prædictis Scabinis & Communitati Villæ Aldenardensis promitto pro me & meis Successoribus in perpetuum observare.

In cujus rei testimonium præsentibus Litteris Sigillum meum duxi apponendum.

Datum anno Domini millesimo ducentesimo septuagesimo secundo, mense Januario. 1272.

CAPUT CXLII.

Eadem MARGARETA *Comitissa Pastorem Ecclesiæ S. Gaugerici Valencenis annumerat Canonicis Aulæ Comitis ibidem, anno* 1275.

Ex Authentico.

Os MARGARETA Flandriæ & Hannoniæ Comitissa notum facimus universis, quod Nos nostrum præbemus assensum, propter evidentem utilitatem Ecclesiæ nostræ Beatæ Mariæ ad Aulam Valencenensem, & suspectam calumniam, controversiam, dissonantiam, & discordiam, inter Decanum & Capitulum ejusdem Ecclesiæ nostræ prædictæ ex una parte, & Presbyterum Parochialem Ecclesiæ S. Gaugerici in Valencenis, ad quam Ecclesiam Sancti Gaugerici Decanus & Capitulum Beatæ Mariæ ad Aulam de consensu nostro & Reverendi Patris bonæ memoriæ N. quondam Cameracensis Episcopi sunt translati, & Clericos & Capellanos ejusdem Ecclesiæ Sancti Gaugerici ex altera, in posterum evitandas, ut Præbenda una tertia Presbyteralis Ecclesiæ ipsius Beatæ Mariæ prædictæ, ad collationem Capituli vel nostram quocumque modo spectans & primò vacatura, Curæ Parochiæ Sancti Gaugerici in Valencenis perpetuò annectatur, uniatur, & etiam deputetur.

Ita tamen, quod si Decaniam, Thesaurariam, Cancellariam, sive Scolastriam, & Præbendam deputatam Missæ quæ quotidiè pro defunctis celebratur, primò vacare contingeret; nolumus eas sub isto Statuto contineri, nec ad alios usus tranferri: salvâ tamen in omnibus & per omnia ordinatione super Præbendarum æqualitate.

qualitate. Ita quod Presbyter Sancti Gaugerici, qui pro tempore fuerit, dictæ sit Ecclesiæ Beatæ Mariæ Canonicus, & Vice-Decani & Capituli tamquam eorum Vicarius ipsius Parochiæ Curam gerat, & percipiat & habeat in omnibus & per omnia, sicut unus de aliis Ecclesiæ nostræ Canonicis.

PAROCHIA verò prædicta sive Præbenda Parochialis, quoties eam vacare contigerit, à dictis Decano & Capitulo personæ idoneæ conferatur, videlicet Sacerdoti jam promoto, vel Diacono qui in primis Ordinibus post receptionem Præbendæ in Ordine Presbyteratûs tenebitur promoveri, & hoc ante suam receptionem proprio firmabit juramento.

PROVENTUS autem omnes & redditus, decimæ & obventiones, ad prædictam Parochiam nunc spectantes, & omnia alia sive proventus sive jura quæ usque nunc jure Parochiæ ad ipsum Curatum spectaverunt, communibus Decani & Capituli cedant usibus, & ad Capitulum ante dictum imperpetuum pertineant & etiam devolvantur.

PAROCHIALIS autem Presbyter, qui pro tempore fuerit, supradictæ Præbendæ proventibus tamquam Capituli Vicarius perpetuò sit contentus, nullam de cætero super redditibus, proventibus, juribus, obventionibus, decimis, seu aliis omnibus jure Parochiali ad ipsum nunc spectantibus, moturus contra dictum Capitulum quæstionem: & hæc omnia ante sui receptionem proprio juramento se servaturum promittet:

QUOD etiam Capellani instituti & instituendi, Clerici & alii officia habentes in eadem Ecclesia Sancti Gaugerici, ad servitium Ecclesiæ & Capituli Beatæ Mariæ prædictæ tam diurnum quàm nocturnum personaliter teneantur & obligentur, prout Decano & Capitulo visum fuerit expedire, & hæc omnia dicti Capellani, Clerici & alii Officia habentes in eadem Ecclesia S. Gaugerici prænominati, se servaturos, ante sui receptionem proprio firmabunt juramento.

HÆC autem omnia prædicta (quantum in Nobis est) tamquam Ecclesiæ Patrona concedimus & rata habemus, non obstante quod prædicta Præbenda Presbyteralis primò spectans ad collationem Capituli, per resignationem vel aliter ad nostram posset collationem in futuro pertinere.

IN cujus rei Testimonium & munimen præsentes Litteras Sigilli nostri munimine fecimus sigillari.

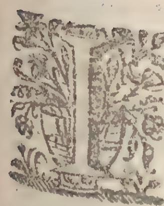
DATUM & actum anno Domini M. CC. LXXV. 1275. Sabbato post Purificationem Beatæ Virginis Mariæ, mense Februario.

ET erat inferiùs Sigillum appensum ex materia alba, cui erat appensa effigies dictæ Dominæ Margaretæ ex una, & insignia ab altera partibus.

CAPUT CXLIII.

RUDOLPHUS *de Habspurg Imperator, Abbatiam Aureæ-Vallis Religiosorum Cisterciensium in Ducatu Luxemburgensi, nunc Observantiæ Strictioris, suâ Protectione donat anno* 1276. *eamdemque commendat Philippo* III. *Regi Francorum.*

Ex Thesauro A. Vallis.

ILLUSTRI & Magnifico Principi Domino Dei gratiâ Francorum Regi, RUDOLPHUS eâdem gratiâ Romanorum Rex semper Augustus, salutem & integræ dilectionis augmentum.

IN Regum thronis sublimibus & quibuslibet aliarum tribunalibus Potestatum, quæ Catholicæ Fidei fulgor illuminat, ubi præsertim locorum habilitate contiguâ vicinantur, ea præcipuè debet votorum vigere conformitas, ea convalescere debet indissociabilitas animorum, ut alterutrius imminente dispendio, effectivo compassionis alternæ solatio recreentur.

QUOD utique quia vestræ Serenitati libenter offerimus, Vobis & vestris in opportunitatibus profuturum, id ipsum à Vobis sub firmæ spei fiducia, non immeritò vice reciprocâ præstolamur.

SANE porrecta nobis Religiosorum Abbatis & Conventûs Aureæ-Vallis, Cisterciensis Ordinis, Trevirensis Diocesis, petitio continebat, ut cum ipsis à Romani Imperii corde longè sepositis sub Imperialis protectionis umbraculo respirare non liceat, malignorum in eos protervià sæviente, apud Vos eisdem dignaremur assistere, quod eorum quieti & paci velletis intendere cum effectu.

QUIA igitur de Regali vestra benignitate confidimus, quod ex indito cælitus vestris præcordiis à clarorum Progenitorum vestrorum propagatione sinceræ devotionis ardore, super hoc pio negotio facilè curas vestras & operas nostris desideriis applicetis, Celsitudinem vestram attentè rogandam duximus & hortandam, quatinus pro Divina Sacrique Romani Imperii reverentia, & pro vestra salute, nostram in hoc casu absentiam supportantes, prædictis Abbati & Conventui vice nostrâ & Auctoritate præfati Imperii juxta continentiam privilegiorum, quæ ipsis concessisse dinoscimur, in Personis & rebus quibuslibet, nec non super omnibus libertatibus sibi per quoscumque concessis, & juribus, contra quoscumque cujuslibet conditionis, qui adversùs eosdem violenter aut injuriosè proterviant, salvo jure ipsius Imperii, vestræ gratiosæ defensionis & opportunæ protectionis auxilium, patrocinium & levamen ex Regia bonitate dignemini

gnemini tam libenter quàm liberaliter impertiri. Hoc enim procul dubio Vobis cedet ad meriti cumulum apud Deum & apud homines, ad Magnifici Nominis incrementum.

Datum Nurembergi IV. Nonas Februarii, Indictione IV, Regni nostri anno III, anno verò ab Incarnatione Domini millesimo ducentesimo septuagesimo sexto. 1276.

CAPUT CXLIV.

Philippi *Arbosii Tornacensis Episcopi Ordinatio pro Pastoribus & Capellanis Ecclesiæ S. Martini Cortraci, anno* 1356.

Ex Archivis Cameræ Rationum Insulis.

Universis præsentes Litteras inspecturis Philippus Dei gratiâ Tornacensis Episcopus salutem in Domino sempiternam,

Pastoralis Officii nostri debitum exercere credimus, Altissimoque Creatori, qui Princeps est pacis, gratum opus impendere arbitramur, dum circa hoc præbet nostra sollicitudo studium, per quod inter discordes, potissimè subditos nostros, potest pax & concordia reformari, & omni amputatâ dissensionis materiâ caritas enutriri.

Sane cum lis seu controversia & quæstionis materia moveretur seu moveri sperаretur, inter dilectos Nobis in Christo Filios Joannem & Philippum Presbyteros Curatos Parochialis Ecclesiæ S. Martini Curtracensis, nostræ Diœcesis, & eorum vicem gerentes ex una parte, & Capellanos perpetuos ejusdem Ecclesiæ tam universaliter quàm particulariter ex altera; occasione sive causâ distributionum quotidianarum & obituum ab ipsis lucrandorum & percipiendorum in Ecclesia prædicta, videlicet quibus diebus & horis & per quos & qualiter debeant lucrari; ipsæque partes proborum tandem fretæ consilio ad nostram præsentiam propter hoc personaliter accedentes, voluerunt & expresè consenserunt, nobis humiliter supplicando, quod Nos de & super lite, controversia, & quæstione hujusmodi, & exinde dependentibus, expensisque in prosecutione hujusmodi negotii hinc inde factis, cognoscere, decidere & ordinare vellemus summariè & de plano, prout nobis expediens videretur.

Nos igitur humili supplicationi earumdem partium favorabiliter inclinati, & prout nostro incumbit officio, pacem & concordiam inter partes prædictas more Patris benevoli confovere nec immeritò affectantes, super præmissis inquisivimus & inquiri fecimus diligenter, causas motivas & rationes utriusque partis coram nobis personaliter comparentis sollicitè perscrutando, super quibus, habitâ deliberatione maturâ, consideratisque principalibus circa hoc contingentibus, Decretum, voluntatem & ordinationem nostras pronuntiavimus & pronuntiamus in hunc modum.

Primò pacem, concordiam, dilectionem & fraternitatem sinceram dictis partibus injungimus perpetuis temporibus inter ipsas observandam, remissis hinc inde rancoribus & dissensionibus quibuscumque.

Item ordinamus & pronuntiamus, quod dicti Curati & eorum Successores in perpetuum omnibus & singulis distributionibus quotidianis ac etiam obitibus duplicem recipiant portionem, si præsentes fuerint horis & obitibus in dicta Ecclesia celebrandis & faciendis, vel in visitationibus Parochianorum, seu negotiis dictæ Ecclesiæ, aut infirmitate corporis infra suam Parochiam præpediti.

Item quod omnes & singuli Capellani perpetui ad Presbyteratûs Ordinem promoti, Capellanias ex nunc fundatas & confirmatas in dicta Ecclesia obtinentes, & dictorum Capellanorum Successores, recipiant obitus & quotidianas distributiones dictæ Ecclesiæ pro æqualibus portionibus, dummodo præsentes fuerint vel infirmi, seu pro negotiis Ecclesiæ præpediti: & omnes alii Capellani dictæ Ecclesiæ in Presbyteros minimè nunc promoti, dum promoti fuerint, recipiant distributiones & obitus sicut alii jam promoti.

Hoc addito, quod omnes Capellani in dicta Ecclesia beneficiati, seu Capellanias perpetuas obtinentes, dum & quoties obitus lucrati fuerint ad Vigilias, remaneant similiter & ad Missam: & quia frequenter plures de dictis Capellanis, lucratis obitibus qui distributionibus Missæ & Vesperarum longè majoris valoris existunt, ab Ecclesia consueverunt recedere, nec in magna Missa & Vesperis altâ voce decantatis interesse volebant, non curantes distributiones Missarum & Vesperarum, propter earum parvitatem, lucrari: Nos volentes ipsos ad interessendum majori Missæ & Vesperis inducere, statuimus & ordinamus, quod prædicti Capellani obitibus per eos lucratis Chorum non exeant vagabundi, sed remaneant cantantes in Vesperis & ad majorem Missam, quando & quoties eas cantari contigerit altâ voce; alioquin deficientes in præmissis privati sint lucro distributionum quas lucrati fuissent in dictis Vesperis & Missis altâ voce celebrandis remanendo, & tantumdem de suo amittant, quod eisdem deficientibus defalcetur de his quæ proximo lucrati erunt vel lucrabuntur in Ecclesia supradicta.

Item si in eadem Ecclesia sit defectus Capellanorum pro serviendo Altari, & ministrando in Diaconatûs & Subdiaconatûs Officiis diebus Festivis

Festivis ad Missam, & ad Chorum tenendum in ipsis Missis vel Vesperis, tunc poterunt Curati prædicti recipere Presbyteros mercenarios pro illa vice, & dare eis illam portionem quam dicti Capellani lucrati fuissent si præsentes tunc fuissent. Item quod omnes & singuli Capellani instituendi in Capellaniis deinceps fundandis in Ecclesia prædicta, ac etiam Successores Domini Joannis David in Capellania quam obtinet in Ecclesia supradicta, nihil in præmissis vel altero præmissorum recipiant, nisi reditus annuos & perpetuos nomine & ad opus distributionum dictæ Ecclesiæ acquisiverint seu acquirant de Consilio Curatorum & duorum Capellanorum antiquorum Ecclesiæ memoratæ residentiam facientium in eadem.

Item quòd dicti Curati & Capellani, dum præsentes erunt in Officio Divino in Eccesia prædicta, ad submonitionem Hebdomadarii seu Curatorum prędictorum Missam de requiem celebrare, Evangelium & Epistolam legere, & Chorum tenere necessariò teneantur, sicut hactenus in eadem Ecclesia extitit observatum: alioquin contradicens seu deficiens in præmissis aut rebellis, privetur lucrò quod in dicta hora lucrari debebat, & tantumdem de suo amittat, quod eidem contradicenti seu deficienti aut rebelli in præmissis vel aliquo præmissorum defalcetur de his quæ proximo ipsum lucrari contigerit in Ecclesia sæpedicta.

Item quod omnia & singula bona deinceps leganda & conferenda seu donanda ad opus obituum & distributionum dictæ Ecclesiæ, sint inter Curatos & Capellanos prædictos communia, & distribuantur inter ipsos juxta ordinationem supradictam; leganda verò dictis Presbyteris Curatis seu eorum vicem gerentibus pro personis suis, ipsis Curatis vel Vice-Curatis remaneant in eorum privatum commodum totaliter committenda, nihil tamen Vice-Curati prædicti Curatis ipsis absentibus vel præsentibus percipient in obitibus vel distributionibus supradictis tamquam Vice-Curati, nisi iidem Vice-Curati Capellanias perpetuas in eadem Ecclesia possideant, quo casu in ipsis obitibus & distributionibus percipere poterunt & debebunt ut alii Capellani dictæ Ecclesiæ, modo, formâ & conditionibus superiùs annotatis.

Et his mediantibus una pars alteri expensas aliquas in persecutione præsentis negotii præmissorum occasione factas petere inposterum non poterit nec debebit; imò quælibet ipsarum partium suas proprias supportabit.

Cæterum si in prædictis vel aliquibus eorum dubium vel obscuritas aliqua oriatur, prædictum dubium declarandi & singula & omnia interpretandi, corrigendi, revocandi in toto vel in parte, Nobis & Successoribus nostris Tornacensibus Episcopis potestatem plenariam retinemus.

Quæ omnia & singula partes ipsæ hinc inde laudaverunt & approbaverunt, pro se suisque Successoribus perpetuò bonâ fide tenere promiserunt & inviolabiliter observare.

In quorum omnium & singulorum præmissõrum Testimonium Sigillum nostrum ad perpetuam rei memoriam præsentibus duximus apponendum.

Datum & actum Tornaci die xvi. mensis Martii, anno Domini m. ccc. lvi. 1356

CAPUT CXLV.

Petrus de Andrea Cameracensis Episcopus in Ecclesia sua Cathedrali constituit XVI. Præbendas Sacerdotales, anno 1361.

Ex Archivo Capituli.

Niversis præsentes Litteras inspecturis, Petrus Dei gratiâ Cameracensis Episcopus, ac Præpositus, Decanus, & Capitulum ejusdem Ecclesiæ, salutem in Domino sempiternam.

Non debet reprehensibile judicari, si secundùm varietatem temporum Statuta varientur humana: præsertim quando necessitas urgens vel utilitas evidens hoc exposcit.

Sane notorium fuit ab antiquo, & adhuc est in Ecclesia nostra Cameracensi, quod singulæ Præbendæ dictæ Cameracensis Ecclesiæ, quæ primo & secundo locis vacarent, etiamsi priùs erant Sacerdotales, per eorum vacationes in hujusmodi primo & secundo locis contingentes liberæ essent, & per Nos Episcopum conferendæ.

Præbendæ verò tertio loco vacantes, Sacerdotales fierent; & conferri non possent, nisi Presbyteris jam promotis; & quod ad Nos Capitulum spectarent Collationes dictarum Præbendarum tertio loco vacantium, tenerenturque dictas Præbendas Sacerdotales obtinentes personaliter residere, ceteris Præbendis primo vel secundo loco vacantibus vel vacaturis liberis existentibus, & per Nos Episcopum, ut dictum est, conferendis, prout in Litteris, Concessionibus, Ordinationibus & Confirmationibus Apostolicis super hoc confectis pleniùs continetur.

Ex qua quidem Ordinatione sequebatur, & pluries subsecuta fuit tanta dictarum Præbendarum & conditionis earum incertitudo, propter diversas, & in diversis ac remotis locis contingentes earum vacationes, quod commodè sciri non poterat, quo loco & ordine vacavissent, nec per consequens, utrùm essent Sacerdotales, an liberæ, nec utrùm earum Collationes ad Episcopum vel ad Nos Capitulum pertinerent.

Pluresque præbendarum ipsarum primo

vel secundo loco vacasse credebantur, & sic tamquam liberæ per Nos Episcopum vel Prædecessores nostros conferebantur, vel collatæ fuerunt, quæ propter vacationes aliarum tunc ignotas, cum in remotis forsitan contigissent, reperiebantur postmodum Sacerdotales; cum veraciter tertio loco vacassent, & essent per Nos Capitulum conferendæ.

Sicque collationes Episcopales non valuerant, & illi quibus collatæ fuerant amovebantur ab eis, vel omnino, quia forsitan earumdem Sacerdotalium capaces non erant, vel si capaces erant, novis indigebant collationibus Capitularibus; & è contra.

Sequebaturque per hujusmodi vacationes occultas & ignotas tanta statûs ipsarum Præbendarum confusio, quod vix erat aliquis Canonicus qui de statu suo, seu de conditione Præbendæ non esset dubius & incertus.

Nos igitur Episcopus & Capitulum memorati volentes præmissis & aliis inconvenientiis, & præmissis contingentibus, & quæ contingere possent imposterum, obviare, nec non tollere materiam litium, dissensionum, discordiarum, quæ possent inter Nos Episcopum & Capitulum, ac etiam inter Canonicos nostros ratione talis incertitudinis & dubii suscitari, nec non providere, quod tam Collatores, quàm illi quibus conferendæ fuerint, scire possint & facere, quod eis ratione Præbendarum ipsarum incumbet:

Proinde deliberatione præmissâ duximus ordinandum, ac ordinamus & statuimus, quod sexdecim Præbendæ dumtaxat, quæ in præsenti creduntur, habentur, & reputantur opinione communi Sacerdotales, videlicet illæ quas nunc Domini ac Magistri Robertus de Conchiaco Præpositus, Decanus pro Decanatu, Guilielmus de Monte Cornuto, Petrus de Cornoue, Hugo Falai, Joannes de Brali, Guilielmus Armigote, Petrus Brunelli, Cardinalis Magol, Odo Bentii, Martinus de Sancto Petro veteri, Bertrandus Bertrandi, Jacobus Andrès, Reginaldus de Busiaco, Hugo Gayte, Petrus d'Ivus. D. Dasne Canonici ejusdem Ecclesiæ, tamquam Sacerdotales obtinent, pro Sacerdotalibus in perpetuum habeantur.

Et quando, quoties, qualitercumque vacabunt, per Nos Capitulum & Successores nostros liberè conferantur; cæteris omnibus ipsius Ecclesiæ Præbendis liberis perpetuò mansuris, & per Nos Episcopum & Successores nostros, quotiescumque & qualitercumque vacaverint, liberè conferendis,

Nec per vacationes earum præsentes vel præteritas Nobis ignotas vel imposterum contingentes, mutetur hujusmodi conditio vel status earum,

Quam quidem Ordinationem præsentem, utiliter & providè factam, inviolabiliter observare bonâ fide promittimus, Nos & Successores nostros ad hæc efficaciter obligantes: Statutis, privilegiis, & consuetudinibus, de liberis & Sacerdotalibus Præbendis, in aliis omnibus semper suis robore & valore remanentibus & duraturis,

Jure servato Nobis Episcopo in collationibus Canonicatuum & Præbendarum resignandarum ex causa permutationis; Nobisque Præposito, Decano, & Capitulo supradictis in iisdem.

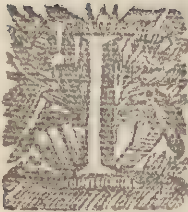
In cujus rei Testimonium Sigilla nostra præsentibus Litteris duximus apponenda.

Datum Cameraci anno M. CCC. LXI, quartâ decimâ die mensis Junii. 1361

CAPUT CXLVI.

Carolus IV. *Imperator committit anno* 1377. *Protectionem Ecclesiæ Cameracensis, Episcopo Leodiensi, Duci Brabantiæ, Comiti Flandriæ & Alosti, nec non Hanoniæ ac de Lyncio Comitibus, & Nobilibus de Bellomonte.*

Ex Archivis MS. Ecclesiæ Camerac.

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis feliciter. Amen.

Carolus IV. Divinâ favente Clementiâ Romanorum Imperator semper Augustus, & Bohemiæ Rex, ad perpetuam rei memoriam.

Venerabili Episcopo Leodiensi, Illustribus Duci Brabantiæ, Flandriæ & Alosti, nec non Hannoniæ ac de Lyncio Comitibus, Principibus & Nobilibus de Bellomonte in Hannonia, nec non Senechallo Hannoniæ, suis & Imperii Sacri Fidelibus dilectis, gratiam & omne bonum.

Etsi de innata Imperialis mansuetudinis benigna clementia, in singulorum subjectorum nobis commodis, nostra delectetur Serenitas, sanctarum tamen Ecclesiarum quieti, & earum procurandis honoribus, ad Dei laudem & nostræ salutis augmentum, sinceriori semper affectu intendimus; ut hi, quos Divina providentia suo deputare curavit ministerio, sub regimine nostro felici, eò devotiùs famulentur Altissimo, quò majoris defensionis dulcedine senserint se munitos.

Sanè pro parte honorabilium Præpositi, Decani & Capituli Ecclesiæ Cameracensis, devotorum nostrorum, gravem querelam accepimus, continentem, quod nonnulli tam Ecclesiastici quàm sæculares Principes, Comites, Barones, Nobiles, Civitatum quoque, Oppidorum & Villarum Communia, nec non aliæ privatæ personæ,

personæ, suæ salutis immemores, & manus suas ad vetita extendere non verentes, prædictos Præpositum, Decanum, Capitulum, & eorum Ecclesiam ac Justitiarios & servitores, hominesque Villarum & locorum ad eos Jure Dominii vel quasi pertinentium, in jurisdictione sua alta & bassa, meroque & mixto imperio, ac signanter facultate & auctoritate juris proscribendi, ac honore sæculari perpetuò privandi, & aliàs, corrigendi & puniendi homicidas & alios delinquentes, ac igne cremandi ad morem partium illarum, domus homicidarum hujusmodi, illarumque exercitio & executione liberis, nec non in variis aliis juribus, libertatibus, gratiis, privilegiis, & indultis ad dictos Præpositum, Decanum, Capitulum & Ecclesiam spectantibus, & eis concessis, in legibus quoque, consuetudinibus, usibus, & observantiis rationabilibus, & legitimè præscriptis, Villarum & locorum eorumdem impediunt, molestant pariter & perturbant.

Nonnulla etiam de juribus, possessionibus, rebus, & bonis dictæ suæ Ecclesiæ usurpant, detinent, & occupant, eisdemque possessionibus, rebus & bonis, ac etiam Villis & locis prædictis Tallias & Collectas imponunt, impositas exigunt & extorquent. Prædictos quoque Præpositum, Decanum, Capitulum & Ecclesiam, ac Villas & subditos eorundem, in corporibus & rebus deassecurant, pariter & diffidant, ac multas alias injurias intolerabiles ipsis inferunt & inferri procurant, contra Deum, Justitiam & omnem rationem.

Verùm cùm præfati Præpositus, Decanus, Capitulum & Ecclesia non habeant neque recognoscant alium quàm Imperatorem aut Regem Romanorum superiorem in bonis suis temporalibus sub Imperio constitutis, ipsisque reddatur difficile valdè pro præmissis & aliis querelis continuò emergentibus, Imperatoriæ Majestatis pro Justitia consequenda Provinciam accedere: extitit pro parte eorundem humiliter supplicatum, quatenus ipsis de opportunæ provisionis dignaremur remedio providere.

Nos igitur dictis Præposito, Decano, Capitulo & Ecclesiæ ac subditis & servitoribus eorundem adversus impeditores, præsumptores, offensores & injuriatores prædictos, illo volentes condigno subvenire remedio, per quod illorum compescatur temeritas, & aliis aditus committendi similia præcludatur, & ut cessantibus tantarum turbationum offensis deinceps incrementis optatis proficiant, cultusque Divinus in dicta Ecclesia perampliùs augeatur:

Non improvidè, neque per errorem, sed animo deliberato, sano Principum, Comitum, Baronum, Nobilium nostrorum, & Imperii Sacri fidelium accedente consilio, de certa nostra scientia, & de Cæsareæ plenitudine potestatis, vobis & præcipuè Tibi Comiti Flandriæ & Alosti, tenore præsentium committimus & seriosè mandamus, quatenus Vos vel duo aut unus vestrum, per Vos, alium, vel alios, præfatis Præposito, Decano, Capitulo & Ecclesiæ defensionis efficacis præsidio assistentes, non permittatis ipsos Præpositum, Decanum, Capitulum & Ecclesiam, Justitiarios, aut Officiarios suos ac subditos, & tam ipsius Ecclesiæ quàm Capituli & singulorum Canonicorum familiares & servitores, tam Balivum, Procuratorem, Furnarium, Lathomum, Nuncium pixidem Capituli deferentem, Carpentatorem, Campanarium, Pulsatores Capituli dictæ Ecclesiæ Cameracensis, & alios familiares eorum (quos omnes & singulos ex nunc, sub nostra Imperiali protectione suscipimus, & de jurisdictione dictorum Præpositi, Decani & Capituli esse volumus, & etiam decernimus, eosq; omnes & singulos supradictos familiares sub familiarium vocabulo comprehendimus, & etiam volumus comprehendi) super, & in jurisdictionibus, libertatibus, gratiis, privilegiis, usibus, consuetudinibus, concordiis, compositionibus factis & observatis, facultate etiam & auctoritate prędictis, ac aliis juribus dictæ Ecclesiæ, possessionibus quoque, rebus & bonis ejusdem quibuscunque, indebitè per quemcunque turbari, impediri, vel molestari, aut eorundem occasione ipsis inferri quæque gravamina sive damna; facientes nihilominus ut de damnis hujusmodi injuriarum & violentiarum occasione irrogatis, eisdem, & de expensis propterea factis ipsis plenariè satisfiat.

Vos enim & quemlibet vestrûm in solidum facimus, constituimus & ordinamus, Imperatoriâ Auctoritate & de certa scientia, Conservatores, Judices & Protectores perpetuos omnium & singulorum privilegiorum, libertatum, gratiarum, jurisdictionum, & indultorum tam à Prædecessoribus nostris Divis Romanorum Imperatoribus seu Regibus, quàm Nobis ipsis seu quibuscunque aliis, prædictis Præposito, Decano, Capitulo vel Ecclesiæ, concessorum, aut in antea concedendorum, ac etiam usuum & observantiarum familiarium, servitorum & subditorum, concordiarum & compositionum prædictarum; quæ omnia & singula Auctoritate Imperatoriâ confirmamus, & præsentibus pro insertis haberi volumus.

Nec non etiam aliorum jurium, possessionum, rerum & bonorum ad dictam Ecclesiam pertinentium, omnium & singulorum, præsertim in his quæ temporalem jurisdictionem concernunt.

Nihilominus vobis ac vestrûm cuilibet in solidum, eâdem auctoritate concedentes in perpetuum, plenariam potestatem, facultatem & auctoritatem, universos & singulos hujusmodi privilegiorum, libertatum, gratiarum, jurisdictionum, jurium, possessionum, usuum & observantiarum familiarium servitorum & subditorum, concordiarum seu compositionum, rerum, aut bonorum dictæ Ecclesiæ impeditores, turbatores, molestatores, occupatores, detentores, usurpatores, ac eos qui possessionibus rebus aut bonis hujusmodi, seu Villis & locis, subditis familiaribus, & servitoribus prædictis ad dictam Ecclesiam pertinentibus & eorum subditis Tallias & Collectas imposuerint, easque ab ipsis exegerint vel extorserint, seu qui præfatos Præpositum, Decanum, Capitulum, & Ecclesiam

aut Villas vel subditos familiares & servitores eorundem deassecuraverint, vel diffidaverint, aut eisdem alia qualiacumque damna, gravamina, vel injurias irrogaverint, per se, alium, vel alios, directè vel indirectè, sive injuriæ & offensiones hujusmodi in corporibus, sive in bonis aut rebus evenerint, quovis modo, cujuscunque præeminentiæ, statûs vel conditionis fuerint, si etiam Principis aut aliâ quacunque præfulgeant dignitate, ad instantiam dictorum Præpositi, Decani & Capituli conjunctim vel divisim, aut cujuscunque Ecclesiæ de gremio Ecclesiæ supradictæ, aut officiatorum ejusdem Ecclesiæ ibidem servientium, vel ad officium ejusdem Ecclesiæ & Capituli deputatorum, vel aliàs ex officio coram vobis & hominibus vestris feudalibus, quos ad hoc duxeritis assumendos, legitimè in jus vocandi, & in causis desuper movendis simpliciter & de plano ac sine strepitu, & figura judicii, juxta stylum & morem Imperialis Curiæ debitè procedendi, & de offensis, violentiis & injuriis hujusmodi universis & singulis ritè cognoscendi, nec non impeditores, turbatores, molestatores, occupatores, detentores, usurpatores, Talliarum & Collectarum impositores, exactores vel extorsores, deassecuratores aut diffidatores, ac alios offensores ac injuriatores prædictos omnes & singulos, seu offensiones & injurias prædictas directè vel indirectè, per se, alium, vel alios quomodolibet procurantes, vel per provocationem, seu appellationem ad duelli conflictum, ad proscriptionem & privationem honoris sæcularis perpetuam, mediante hujusmodi hominum feudalium vestrorum judicio, etiam adhibitâ ad hoc executione materialis gladii rigorosâ, ac pœnâ Banni Imperialis, nec non privationem effectualem omnium & singulorum privilegiorum, libertatum, gratiarum, & indultorum à Nobis Prædecessoribusque nostris Divis Imperatoribus aut Regibus Romanorum concessorum, aut aliàs prout & in quantûm juxta delinquentium demerita vobis congruum & expedire videbitur, compellendi, puniendi, mulctandi, & corrigendi usque ad satisfactionem de commissis condignam; decernentes ex certa scientia, & hoc Imperiali perpetuo statuentes Edicto, ac volentes, quòd proscripti, & honore sæculari perpetuò privati, ac Banno Imperiali subjecti, privilegiis quoque, libertatibus, gratiis & indultis Imperialibus exuti & privati, juxta morem & formam supradictos, pro proscriptis & honore sæculari perpetuò privatis, Banno Imperiali subjectis, ac privilegiis, libertatibus, gratiis & indultis hujusmodi exutis & privatis, ab universis nostris & Imperii Sacri fidelibus, ac per ipsius Imperii latitudinem in quibuscumque factis & negotiis, habeantur, teneantur, censeantur, ac etiam reputentur.

Supplentes omnem defectum; si quis in præmissis aut ipsorum aliquo prætextu solemnitatis obmissæ, obscuritatis vel dubiæ interpretationis verborum, vel sententiarum, compertus fuerit quovis modo. Non obstantibus quibuslibet aliis privilegiis, libertatibus, gratiis & indultis, statutis, legibus, consuetudinibus, observantiis, ceremoniis publicis vel privatis, Civitatum, Oppidorum, Villarum, & locorum quorumcunque, etiamsi talia forent, de quibus & eorum tenore fieri deberet in præsentibus mentio specialis. Quibus omnibus & singulis, in quantum præmissis præjudicant aut præjudicare possent, de Imperatoriæ potestatis plenitudine & de certa nostra scientia, penitus derogamus.

Nulli ergo penitus hominum liceat, hanc nostræ concessionis, confirmationis, voluntatis, mandati, constitutionis, susceptionis in protectionem, decreti, statuti, defectûs suppletionis, Paginam infringere, aut ei ausu temerario contraire.

Si quis autem hoc attentare præsumpserit, præter nostram indignationem gravissimam, pœnam centum marcarum auri purissimi totiens quotiens fuerit contrafactum (quarum medietatem nostri Imperialis ærarii, residuam verò partem passorum injuriam, usibus applicandam decernimus) se noverit irremissibiliter incursurum.

Signum Serenissimi Principis, Domini D. Caroli IV. Romanorum Imperatoris Invictissimi & Gloriosissimi Bohemiæ Regis. Testes hujus sunt rei,

Venerabilis Gerhardus Cameracensis, &
Henricus Warmiensis Ecclesiarum Episcopi,
Illustres Albertus Saxoniæ & Lunnenburgensis,
Henricus Brigensis,
Bunislaus Lignicensis, &
Wenceslaus Ossaniæ, Duces.
Spectabiles Engerahdus de Couciaco, &
Joannes de Hardecke Comites, &
Joannes Landtgravius de Lewtembergh Comes in Hals, Nobiles:
Petrus de Wartemberg Imperialis Curiæ nostræ Magister,
Thimo de Coldicz Cameræ nostræ Magister,
Albertus de Steremberg,
Hiniro de Lipa,
Harolo de Swiereticz,
Iesto Suenus de Gyelz, & alii quamplures nostri & Imperii Sacri Principes Nobiles, & fideles.

Præsentium sub Bulla aurea typario nostræ Majestatis impressa Testimonio Litterarum.

Datum Cameraci, anno Domini M. CCC. 1378
LXXVII, Indictione quintâ-decimâ, decimo Kal. Januarii, Regnorum nostrorum anno tricesimo secundo, Imperii verò vicesimo tertio.

Et Ego Nicolaus Præpositus Cameracensis, Cæsaris Protonotarius, vice & nomine Reverendissimi in Christo Patris & Domini D. Cunonis Archiepiscopi Trevirensis, Sacri Romani Imperii per Galliam & Regnum Arelatense Archicancellarii, recognovi.

CAPUT

CAPUT CXLVII.

WENCESLAUS & JOHANNA *Duces Brabantiæ, Lovanienses tumultuantes in gratiam recipiunt, intercedente Episcopo Leodiensi, & pacem inter eos componunt, ac Privilegium eligendi Consulem & Magistratum confirmant, anno* 1382.

Ex Archivis Oppidi Lovaniensis.

WENCESLAUS Bohemus Dei gratiâ Dux Luceburgi, Lotharingiæ, Brabantiæ, Limburgi, & Marchio Sacri Imperii, & JOHANNA eâdem gratiâ Ducissa Ducatuum & Marchionissa Marchionatûs prædictorum, notum facimus & manifestum omnibus præsentibus & postmodum futuris, has Litteras visuris & legi audituris, quod, quoniam elapso tempore dissensio, discordia & commotio exortæ fuerunt inter bonos subditos nostros de Tribubus Patriciis Oppidi nostri Lovaniensis, qui prædicto nostro Oppido excesserant, ab una parte; & bonos subditos nostros de Tribubus Fratrum de Gilda & Opificum qui intra dictum Oppidum erant, ab altera parte: super quibus discordia, dissensione & commotione, Nos maturâ deliberatione & consilio boni nostri Consilii Baronum nostrorum, Militum & bonarum nostrarum Civitatum Brabantiæ in communi, bonam pacem & legitimam placationem feceramus & ordinaveramus inter omnes bonos supradictos subditos nostros, de quibus actum est die datæ decimâ septimâ Septembris anno Domini M. CCC. LXXXII; super qua bona pace & placatione ita per Nos confecta, rursum magna discordia & dissensio ortæ erant atque inciderant, inter nostros prædictos bonos subditos, unde multa inordinata & damna cædium, incendiorum, exactionum incendiariarum, expulsionum, atque aliorum infortuniorum tam in prædicto nostro Oppido quàm extra illud acciderunt & contigerunt, in magnam contrarietatem & præjudicium nostræ Personæ & Authoritatis, & in exitiosum detrimentum supradicti nostri Oppidi & universæ nostræ ditionis: propter quas causas & certa malefacta & infractiones inobedientiarum, quas Oppidum nostrum Lovaniense contra Nos, contra bonas nostras Civitates & universam ditionem commiserat, Nos Dux supradictus cum Consanguineis, amicis & ministris nostris, & cum bonis Civitatibus Brabantiæ in campum venimus usque ad prædictum nostrum Oppidum Lovaniense, ut magnam illam inordinationem & exitiosum detrimentum corrigeremus & terminaremus ad commodum & utilitatem Oppidi nostri Lovaniensis & universæ nostræ ditionis. Et quoniam Oppidum nostrum Lovaniense de bona informatione & consilio Reverendi nostri in Christo Patris cari Cognati nostri D. Arnoldi de Hoerne Episcopi Leodicensis, ejusque boni Consilii bonæ ipsius Civitatis Leodicensis aliorumque ejus bonorum Oppidorum, nostri boni Consilii & nostrorum bonorum Oppidorum Brabantiæ, quæ in eum finem plurimùm laboraverunt, clementiam nostram imploravit,

IDCIRCO Nos de bona providentia Consanguineorum & amicorum nostrorum, & de consilio & seriis precibus prædicti cari nostri Cognati Leodicensis, ejus boni Consilii & bonorum ejus Oppidorum, nostri boni Consilii, nostrorum Baronum, Militum, Scutariorum, & nostrorum bonorum Oppidorum Brabantiæ, prædictum nostrum Oppidum & bonos subditos nostros Lovanienses universaliter suscepimus & admisimus in nostram tutelam & clementiam, nostrumque Oppidum omnesque bonos subditos nostros Lovanienses ex utraque parte simul univimus, stabilivimus & constituimus in bona, integra, vera & perfecta pace: ut sint & maneant in quiete & pace in perpetuum, mediantibus punctis & articulis hic subsequentibus.

PRIMO, ut bona, omnimoda, vera, integra plenaque pax sit & maneat in perpetuum inter omnes bonos subditos nostros Lovanienses qui extra Oppidum fuerunt, ab una parte; & omnes bonos subditos nostros Lovanienses qui intra Oppidum fuerunt, ab altera parte: super omnibus cædibus, omnibus incendiis, exactionibus incendiariis, expulsionibus & omnibus aliis damnis, & causis quæ contigerunt & inciderunt intra aut extra dictum nostrum Oppidum usque ad hodiernam diem: & proinde introibunt & introire poterunt Lovanium omnes boni nostri subditi qui foris fuerunt, ibidemque pacificè & tranquillè commorari.

2. ITEM omnibus nostris bonis subditis Lovaniensibus, eorumque adjutoribus ab utraque parte qui intus aut foris fuerunt, condonavimus & remisimus omnes infractiones & forefacta, quibus contra Nos & nostram Dignitatem delinquere aut aberrare potuerint, usque ad hodiernam diem, foris & intus, quoad omnes causas hoc bellum & tumultum concernentes, ita ut ipsi omnes universaliter cum suis corporibus & bonis semper deinceps commoraturi sint & commorari possint in quiete & pace, ac si nulla umquam in re contra Nos aberrassent aut deliquissent.

3. ITEM quod novemdecim personæ hic infra nominatæ, scilicet Joannes van Molenbeke, Gerardus van Goetsenhoven, Godefridus van Langdorp, Froyanus van den Scheverstene, Godefridus de Langhe, Walterus Amelrix, Zegerus Vennemynnen, Wilhelmus van Levedale, Godefridus Vennevreswinen, Hermannus Bytyser, Dionysius de Wingarden dictus in de Broec, Wilhelmus frater ejus, Ulricus à Sancto Trudone,

Trudone, Rumoldus Salichs, Henricus de Becker, Walterus de Becker, Arnoldus Slobbe, Henricus Herrioen & Matthias Wouterman propter honorem nostrum discessuri & futuri sint extra nostrum Oppidum Lovaniense & extra nostros limites & ditionem Brabantiæ uno anno & unâ die proximè secuturis à data harum Litterarum, inoffensi & illæsi à Nobis & ab omni molestia à nostra parte, & omnium bonorum Subditorum nostrorum Lovaniensium qui intra aut extra dictum nostrum Oppidum fuerunt. Quodque ipsorum uxores, liberi, & ipsorum bona poterunt manere intra dictum nostrum Oppidum, aut eos subsequi, prout voluerint, pacificè & tranquillè inviolati. Finito autem supradicto anno & die unâ, poterunt rursum redire ad Oppidum nostrum Lovaniense cum bonis suis, ut inibi velint pacificè & tranquillè commorari, prout alii boni subditi nostri, & prout patentes nostræ Litteræ quas ipsis desuper tradidimus plenè continent & comprehendunt: hoc excepto, quod numquam se armaturi sint contra Nos, contra Dignitatem nostram, neque contra jura nostri Oppidi Lovaniensis, neque venturi ad ullum regimen dicti nostri Oppidi: similiterque etiam boni subditi Lovanienses qui extra dictum nostrum Oppidum fuerunt non venient ad regimen dicti nostri Oppidi qui verè & legitimè deprehensi fuerint anteactis temporibus in eo conspirationem fecisse.

4. Item quod Oppidum nostrum Lovaniense deinceps regetur à Magistris Communitatis, Scabinis, & Juratis de Consilio Oppidi, & Gilda dicti nostri Oppidi ac Decanis Gildæ, qui eum in finem eligentur, constituentur, & Jurati erunt de anno in annum secundùm Chartas & Privilegia quæ dicto nostro Oppido Lovaniensi desuper indulsimus atque concessimus, quodque præter ipsos nemo alius isti regimini se interponet aut ingeret: hoc equidem excepto, quod Jurati ex decem Opificiis Lovaniensium prout inter se conjuncti sunt, quilibet Jurati inter se, præcipuè singulis diebus Dominicis, poterunt congregari in loco aliquo, quem Consilium Oppidi quibuslibet Juratis decem Opificiorum idcircò assignabit, ut ibidem audiant & examinent an aliquis Opificum suorum aut alius quispiam quisquis fuerit, res quasdam machinari studeat contra nostram Dignitatem aut contra jura dicti nostri Oppidi, aut pravum aliquod consilium seu propositum exequi velit, aut an aliqui ipsorum Opificum læsi sint à subditis nostris intus aut foris: Quod tunc Jurati duo illius Opificii ad quod causa pertinebit sub juramento suo illud producent & exhibebunt coram Consilio dicti nostri Oppidi, quodque tum Consilium nostri Oppidi cum ad ipsos delatum fuerit illud corrigent & expediri facient sub juramento suo prout ipsis æquum videbitur, salvis nostræ Dignitatis & prædicti Oppidi nostri juribus.

5. Item quod quando suprascripti Jurati ex decem Opificiis de anno in annum electi fuerint, quodlibet tunc Opificium, Juratum suum Oppido præsentabit, ut ejus juramentum excipiat, illudque ita præstabunt supra Sacrosancta: Quod si de aliquo scirent aut intelligerent qui eorum Opificii esset, aut de alio quopiam quisquis fuerit, quod pravum aliquod consilium aut propositum exequi vellet contra nostram Dignitatem aut contra prædicti nostri Oppidi jura intus seu foris, quod ipsi hoc protinùs sub juramento suo deferent ad Consilium prædicti nostri Oppidi.

6. Item ut omnes nostri prædicti boni subditi Lovanienses inter se quietè & bonâ tranquillitate sint atque permanere possint, volumus Nos ac consentimus, ut bona Custodia ac Vigilia in nostro Oppido Lovaniensi constituatur & ordinetur, eaque congruenter & ut ratio postulat, sustentetur cum consilio Magistrorum Communitatis, Scabinorum, Juratorum de Consilio Oppidi & Juratorum ex Opificiis, ad arcendum ab Oppido nostro & bonis Lovaniensibus omnem inquietudinem pravumque consilium, & ad istam Custodiam & Vigiliam augendum aut minuendum, prout eis videbitur expedire & conveniens erit. Et dum ista Vigilia ita disposita & constituta erit, tunc ea deferetur ad Villicum nostrum Lovaniensem, qui requiretur, ut mandet & mandari faciat nostro nomine istam Vigiliam taliter observari, sub tali mulcta quæ desuper constituetur ad utilitatem nostram, & prædicti Oppidi nostri utilitatem: utque noster Villicus ipse se Vigiliæ adjungat, aut vigilare jubeat suos Satellites aut juratos famulos: Volumusque ut noster supradictus Villicus Vigiliam indicat aut indici jubeat ad requisitionem Oppidi nostri. Quod si contingeret nostrum dictum Villicum, ejus Satellites aut ejus famulos isti Vigiliæ non adesse, dum fuerint requisiti; tunc illi qui ad illam Vigiliam constituti erant, istam Vigiliam servabunt & facient prout fuerit ordinata; quodque mediantibus hisce Custodiis & Vigiliis omnes aliæ Ordinationes Marescallorum, Præfectorum excubiarum, Comitum Stabuli, & Centurionum omninò abolitæ erunt, ita ut nostrum Oppidum prædictum & boni subditi Lovanienses deinceps permanere possint in quiete & tranquillitate.

7. Item quod nostrum Oppidum Lovaniense exhibebit legitimum computum coram Nobis, aut nostro Consilio & bonis Civitatibus Brabantiæ, ad requisitionem nostram, ab eo tempore quo hoc regimen substitit, videlicet ab anno septuagesimo octavo usque nunc.

8. Item quod Oppidum nostrum Lovaniense Nobis restituet atque persolvet tale damnum quale Nobis intulerunt in Sylva nostra de Loo secundùm legitimam veritatem.

9. Item quod Officinæ Cerevisiariæ ad medium milliare ab Oppido nostro existentes, Oppido nostro Lovaniensi permanebunt, quantum est in nostra potestate atque Litteræ nostræ desuper à Nobis datæ comprehendunt & continent.

10. Item quod omnes Oppidi nostri Lovaniensis

niensis Cives foranei ferent & persolvent debita & onera prædicti Oppidi nostri, quæ modò pendit, sicut Cives intra muros Oppidi commorantes.

11. Item volumus ut omnes causæ ex quibus Oppidum nostrum & boni subditi Lovanienses offensionem aut inimicitias incurrere potuerunt ex parte Dominorum Arschoti, Wesemaliæ, Riveriarum & Lintræ propter facta quæ antehac contigerunt, manifestè abolitæ sint quoad omnia; ita ut nostrum prædictum Oppidum & boni subditi Lovanienses desuper in quiete & tranquillitate constituantur, & supradictorum amicitiâ gaudere possint, iisque obsequium & rem gratam præstare pro sua possibilitate, ut omnes nostri Cives & boni subditi Lovanienses securè, quietè & tranquillè deinceps ire possint & redire propter negotia sua & mercatus, quodque omnes causæ quæ inciderunt atque inter ipsos contigerunt intrà aut extrà nostrum prædictum Oppidum, quocumque modo acciderit, usque ad hodiernam diem omninò abolitæ erunt & condonatæ.

12. Item quoad hujusmodi reditus vitalitios pro Capitali summa, quales multi boni homines habebant ad onus nostri Oppidi Lovaniensis, quorum constitutionis Litteræ pro maxima parte dilaceratæ sunt, volumus ut isti reditus vitalitii penitùs remissi sint, & maneant; nam isti boni homines illis vitalitiis reditibus diutiùs sunt gavisi quàm valebat eorum pecunia, propter quam ipsis reditus is vitalitius erat attributus, utque nostrum prædictum Oppidum ab hujusmodi omninò exoneretur neque ea præstare obligetur.

13. Item quoad hujusmodi pecuniam quam Oppidum nostrum Lovaniense dudum persequitur, poposcitque Dominos Rolandum de Bornevalle, Gerardum van Redingen, aliosque, quam ob rem nostrum dictum Oppidum ipsorum bona occupari jussit atque arrestari; Hæc est mens nostra ut dictum nostrum Oppidum hanc pecuniam consequatur. Nos siquidem dicto nostro Oppido spopondimus & Sigillo munivimus efficere ut debitum suum consequatur, eo salvo ut ipsi possint, si voluerint, in Oppido nostro Lovaniensi procedere in judicio & ad sententiam, quodque Magistri Communitatis ex parte Oppidi nostri eos desuper conventuri sint, ipsi autem pro se responsuri sint, atque ita quidquid ipsis Jus & Sententia præscripserit adimpleturi sint. Quod si non compareant in Judicio intrà octiduum post Oppidi requisitionem, tunc poterit Oppidum nostrum & boni subditi Lovanienses ipsorum bona propterea occupare donec eis persolutum sit.

14. Item consentimus ut prædicto nostro Oppido Lovaniensi, exteriora sua mœnia atque portas munire & in meliorem statum adducere liceat, prout maximè poterit, illudque sumant atque perficiant ex mœnibus suis & portis interioribus ad suam utilitatem.

15. Item consentimus ut prædictum nostrum Oppidum Lovaniense terras de Loe incultas vendere & elocare possit in terras arabiles, ut ipsi maximè commodum & utile erit, reservato Nobis & nostris heredibus nummo uno antiquo Anglico censûs hereditarii in singula jugera quæ Oppidum nostrum elocabit & vendet, desuperque fidejussores erimus omnibus qui prædictas terras de Loe à nostro Oppido ement aut conducent.

16. Item quoniam in hac prædicta bona Pacificatione inprimis stipulatum & transactum erat, ut Nobis per mœnia nostri Oppidi via sterneretur ad intrandum usque in arcem nostram, atque propter amicas preces Reverendi Patris cari nostri Cognati Episcopi Leodicensis supradicti, ejus Consilii, & ejus bonarum Civitatum, illum articulum prædicto nostro Oppido condonavimus, atque ipsis hunc sumptum & laborem dimisimus, propter quam gratiam & clementiam ac propter quasdam alias infractiones atque delicta quæ adversùm Nos dictum nostrum Oppidum commiserat, constitutum est per præfatum nostrum carum Cognatum Leodicensem ejusque Consilium atque bonas Civitates, ut prædictum nostrum Oppidum Lovaniense Nobis hoc præstet obsequium, persolvendi undecim millia * mottoeniorum monetæ nostræ Brabantiæ, in talem diem præstitutum ut desuper conventum est, utque Litteris continetur quas super eo ab Oppido nostro Lovaniensi recepimus.

* Mottoenen.

17. Item quod Nos reditus omnes nostros, quos habemus super & in Oppido nostro Lovaniensi, deinceps habituri & recepturi simus pacificè & tranquillè ad diem præstitutam quâ eorum solutio cadit & exit de anno in annum, atque postergata eorum & vectigalium precariorum, omniumque aliorum debitorum quæ prædictum nostrum Oppidum Nobis debet, & quæ juxta legitimum & bonum computum reperientur, dictum nostrum Oppidum Nobis præstabit & solvet in talem diem præstitutam, prout Litteræ patentes continent quas Nobis desuper prædictum nostrum Oppidum tradidit, excepto tamen, si nostrum dictum Oppidum ex supradictis vectigalibus precariis quidquam solverit civibus nostris Lovaniensibus, id indè prædicto nostro Oppido defalcare jubebimus, eo modo & juxta praxim quâ in aliis nostris Brabantiæ Oppidis factum est.

18. Item transactum est, ut Oppido nostro Lovaniensi tradamus Litteras nostras patentes, ut nullibi in Provinciis nostris quidquam in pignus occupetur eorum quæ sunt Oppidi nostri Lovaniensis ratione cujuscumque reditûs personalis, quem extraneis hominibus à Provinciis nostris debet, usque ad terminum annorum decem proximè sequentium à data istarum litterarum, exceptis creditoribus talium redituum terrarum Leodicensis & Lossensis, ut ipsi pignus juridicè invadere possint pro suis reditibus personalibus Lovaniensibus in Provincia Brabantiæ casu quo ipsis non persolverentur.

19. Item quod Oppidum nostrum Lovaniense tributum suum in Molendina rursùs possit constituere, quod abrogaverat.

 20. Item

20. Item quoniam volumus & intendimus, ut hæc nostra Pacificatio perpetua firma & stabilis permaneat, transactum est & constitutum, ut personæ octo prædicti nostri Oppidi de anno in annum idcircò statuantur & eligantur, ut præfatam Pacificationem custodiant & conservent, quarum altera medietas assumetur ex bonis nostris subditis Patriciis, & altera ex bonis nostris subditis Fratrum de Gilda & Opificiorum, eligenturque de anno in annum prout ibidem eliguntur Decani Gildæ: quibus octo personis Nos ex parte nostra plenam potestatem tribuimus in præfata Pacificatione, ut si quisquam alterutrius partis aliquem alterius partis cædat, lædat, aut lædi aut cædi jubeat, quocumque id loco fuerit intùs aut foris, velitque sustinere nequaquam hoc contigisse propter causas ad hanc Pacificationem spectantes, verùm propter aliam quamdam causam, quam ideò posset allegare, tum volumus ut partes, quas inter hoc inciderit, compareant ambæ coram prædictis octo personis, illisque desuper exhibeant suas rationes & causas, & quidquid tum prædictæ octo personæ consideratis & auditis ambarum rationibus & causis super eo per pluralitatem suffragiorum sub juramento suo & secundùm conscientiam suam decreverint, an vel pacis infractores habendi sint, an non sint, hoc ipsum ratum permanebit & procedet in executionem. Quod si quis non compareat coram prædictis octo personis intrà quatuordecim noctes postquam hoc in Oppido nostro Lovaniensi affixum ad muros mandatum fuerit, desuper prędictæ octo personæ procedent ulteriùs sub juramento suo tanquam contra eum qui se sontem agnoscit, ac si ille, qui tali modo citatur, in Provincia Brabantiæ existeret: Et si quis tali modo citetur habebit in omni negotio salvum conductum iens & rediens præscriptis quatuordecim noctibus durantibus. Quod si contingat, illum qui tali modo citatus fuerit, extra Provinciam degere, tum duo propinquorum aut amicorum ejus comparebunt coram prædictis octo personis, eisque notum facient intrà easdem quatuordecim noctes sub juramento suo supra Sacrosancta, ipsum qui tali modo citatus fuerit, in Provincia non degere, credeturque ipsis sub eodem juramento, fore ut id ipsum ei nuntiari curent intrà octiduum postquam iis innotuerit hominem istum in Provinciam venisse. Quod si tum iste non compareat coram prædictis octo personis intrà quatuordecim noctes à die quâ id ipsi nuntiatum fuerit, tum ipsi desuper ulteriùs procedent tanquam contrà eum qui se sontem agnoscit: Et si quis aliquam querimoniam faciat aut nuntiet prædictis octo personis circa causas quasdam prædictam Pacificationem attingentes, jurabit supra Sacrosancta querimoniam suam veram & justam esse, quodque ad id nec rogatus nec illectus nec coactus sit. Nemo insuper citabitur nisi anteà de eo querimonia facta fuerit, ut supradictum est.

21. Item si etiam contingeret quempiam alterutrius partium alicui alterius partis convicium facere improbis aut turpibus verbis aut debacchari velle sine læsione & cæde, velletque etiam sustinere nequaquam hoc contigisse propter hujuscemodi causas, volumus etiam, ut partes quas inter hoc inciderit, compareant ambæ coram prædictis hisce octo personis, intrà tempus eoque modo ut suprà est declaratum, iisque desuper exhibeant suas rationes & causas, iisque auditis, si tum prædictis octo personis videatur per pluralitatem suffragiorum sub juramento suo & secundùm suam conscientiam quod istud propter ejusmodi causas contigerit, quamcumque tum correctionem peregrinationum ipsi constituerint alicui partium imponere, volumus ut istam peregrinationem faciant sine ulla dilatione prout constituta fuerit, in eumque finem præstabit accusator juramentum suum ut suprascriptum est.

22. Et si quis hanc Pacificationem umquam violet, pacis & pacationis infractor sit, neque ipsi umquam deinceps commorari liceat in Provinciis nostris neque in Leodicensi aut Lossensi, si illic invadatur & juridicè convincatur quod Pacificationem prædictam violaverit; & Oppidum nostrum Lovaniense ipsorum bona invadet & occupabit ubicumque illa in Provinciis nostris repererit: erimusque Nos desuper prædicto nostro Oppido fidejussores, qualiter & ipsis etiam spopondimus in aliis ipsorum Diplomatibus circà eos qui se opponerent contra Oppidum nostrum in nocumentum Oppidi nostri; Nosque idcircò & bonæ nostræ Civitates Brabantiæ talem invademus, ei nocebimus, eumque persequemur in corpore & bonis pro possibilitate nostra, quibuscumque in terris commorabitur. Et si quis in Provincia nostra Brabantiæ, seu in Oppido seu foris, hospitio eum recipiat qui secundùm legitimam veritatem ejusmodi pacis & Pacationis infractor esset, is jure corporis sui & bonorum excidet: quod si Oppido nostro Lovaniensi innotescat quod eos aliqui in Oppido seu foris hospitio receperint in dicta nostra Provincia Brabantiæ volentes & scientes, idque exhibeat Oppidum nostrum Lovaniense Villico nostro Lovaniensi, volumus Nos ut ipse tum ad requisitionem nostri Oppidi prædicti protinùs equum conscendat, illucque feratur, Lovaniumque adducat prædictas personas eosque qui ipsas in Oppido seu foris hospitio receperint: Et si Villicus noster Lovaniensis id non protinùs præstaret ad Oppidi nostri requisitionem, tunc Oppidum nostrum Lovaniense idem ipsum præstare poterit absque ulla nostri offensione; super quo Nos ei fidejussores erimus, & prædictus noster Villicus desuper quod juris exequetur sine dilatione.

23. Item confirmamus prædicto nostro Oppido omnibusque bonis nostris subditis Lovaniensibus omnes ipsorum Cartas Diplomaticas, privilegia, consuetudines, usus & concessiones quæ in Archivis habent, quibus usi sunt & quæ iis concessa sunt à Nobis & Prædecessoribus nostris, volumusque ut in posterum omnes nostri Oppidani & boni subditi Lovanienses & alii quicumque sub Jurisdictione & Territorio Lovaniensi

nienſi commorantes habeantur & tractentur viâ juris & juſtitiæ ad requiſitionem noſtri Oppidi Lovanienſis in omnibus cauſis quæ juri & juſtitiæ ſubjacent, & ſalvâ noſtrâ Dignitate.

Et Nos Dux & Duciſſa ſupradicti bonâ fide promittimus pro Nobis, Heredibus noſtris & Poſteris, prædicto noſtro Oppido & omnibus noſtris bonis ſubditis Lovanienſibus, quod hæc omnia ſupraſcripta, confirmationes & vincula pacis in ſingulis punctis prout ſuprà deſcripta ſunt in perpetuum firma & ſtabilia ſervabimus, & curabimus obſervari: Quapropter in teſtimonium veritatis ac in perpetuam memoriam & confirmationem omnium ſupraſcriptorum haſce præſentes Litteras ſigillis noſtris juſſimus communiri, rogamuſque ulteriùs Reverendum in Christo Patrem carum Cognatum noſtrum Epiſcopum Leodicenſem ejuſque bonas Civitates, Leodicenſem, Huenſem, Dionantenſem, Trudonenſem & Civitatem Trajectenſem, ut quoniam ſupradictæ Pacis teſtes & amicabiles mediatores fuerunt, ſigilla ſua cum noſtris velint hiſce Litteris ad notitiam veritatis appendere.

Et Nos Arnoldus ab Horna Dei gratiâ Epiſcopus Leodicenſis & Comes Loſſenſis, & Nos pro maxima parte Jurati & Conſiliarii Civitatum Leodicenſis, Huenſis, Dionantenſis, Tongrenſis, Trudonenſis & Trajectenſis, quoniam tanquam amicabiles mediatores interfuimus ubi hæc ſupraſcripta Pacificatio in hunc modum ſtipulata & confecta eſt, ad petitionem noſtri ſupradicti cari Cognati & Cognatæ Domini & Dominæ Ducis & Duciſſæ Luceburgi & Brabantiæ prædictorum, ſigilla noſtra ad notitiam veritatis hiſce præſentibus Litteris appendi juſſimus quocumque dolo ſepoſito.

Rogamus etiam ulteriùs & requirimus ad majorem horum certitudinem fideles noſtros Conſiliarios, Barones, Equites & Milites Provinciæ noſtræ Brabantiæ hìc infrà nominatos: videlicet, Dominum Reinaldum à Falcoburgo Dominum Bornæ & Sitterii: Dominum Suederum ab Abcouda Dominum Gasbecæ, Puttæ & Stryarum, Dominum Joannem Dominum Weſemaliæ & Faleſiæ hereditarium Marſcalcum Brabantiæ, Dominum Henricum Dominum Diſthæ Burchgravium Antverpiæ, Dominum Joannem Dominum Leccæ & Bredæ, Dominum Joannem Dominum Rotſelariæ hereditarium Seneſcallum Brabantiæ, Dominum Joannem Dominum Bouchoudæ Burchgravium Bruxellæ, Dominum Henricum à Bautreshemo Dominum Bergarum ad Zomiam, Dominum Reinardum Dominum Schoonvorſtæ & Sichenarum, Dominum Guilielmum ab Horna Dominum Dufflæ Gelæ & Herlarii, Dominum Joannem Dominum Withemi noſtrum Seneſcallum Brabantiæ, Dominum Joannem Dominum Bornevallis, Dominum Florentium à Stalla Dominum Riveriarum, Dominum Raſonem à Riveriis Dominum Lintræ inferioris, Dominum Guilielmum Dominum Wuariæ, Dominum Henricum à Lecca, Dominum Arnoldum à Meſelino Burchgravium Furæ, Dominum Rolandum à Bornevalle, Dominum Arnoldum à Crainhemo Dominum Grobbendongæ, Dominum Arnoldum à Molebeſia, Dominum Henricum à Meldert, Dominum Joannem à Meldert, Dominum Carolum ab Immerzella, Dominum Joannem Leonem, Dominum Joannem à Calſtris, Dominum Guilielmum à Wilra, Dominum Joannem Burchgravium Montenacæ, Dominum Walterum à Maloponte, Dominum Guilielmum à Winchella, Dominum Joannem Pylyſer, Dominum Joannem à Scadebrouca, Dominum Henricum à Bergis, Dominum Joannem ab Ophemo, Dominum Everardum t'Serclaes, Dominum Nicolaum de Swaeff, Dominum Henricum à Bautreshemo, Dominum Henricum ab Heverla, Equites: Joannem Dominum Cranendungæ Sevebornæ & de Hoeps, Joannem à Kuyc Dominum Hoochſtratæ & Vorſelæ, Joannem Comitem à Meeghen, Joannem ab Heverla hereditarium Cubicularium Brabantiæ, Joannem Clutingum Dominum Marchianarum noſtrum Marſcalcum noſtrorum hoſpitiorum, & Renerum ab Hollandia noſtrum Quæſtorem Brabantiæ, atque ulteriùs noſtras bonas Civitates Lovanienſem, Bruxellenſem, Sylvæducenſem, Thenenſem, Leeuwenſem, Nivellenſem, Lyranam, Geldonienſem, Herentalienſem, Vilvordienſem, Halenſem, Landenſem, Arſchotanam, Dieſthenſem, Sichenienſem, Bredanam, Bergenſem ad Zomiam, Steenbergenſem & Gemblacenſem, quoniam ipſi ſupradictæ Pacificationi & reconciliationi interfuerunt quas de eorum conſilio pro prædicto noſtro Oppido & omnibus noſtris bonis ſubditis Lovanienſibus confecimus, ut ipſi hæc omnia, articulos & confirmationes pacis ſupraſcriptæ ſervare velint nobiſque opem præſtare ut ſerventur & executioni mandentur, quemadmodum Nos ipſi ſupra promiſimus, caſu quo quiſpiam umquam iis ſe opponeret aut contrarium faceret, atque ut in confirmationem & in teſtimonium veritatis ſigilla ſua cum noſtris hiſce velint Litteris appendere, ſalvis noſtrarum bonarum Civitatum & noſtrorum Municipiorum ſuis juribus.

Et Nos Conſiliarii, Barones, Equites, Milites, Civitates & Municipia ſupra nominati, quoniam ſupradictæ Pacificationi & reconciliationi interfuimus quas noſtri præfati cari clementes Dominus & Domina Dux & Duciſſa Lucenburgi & Brabantiæ de noſtro conſilio pro ſuo Oppido & omnibus ſuis bonis ſubditis Lovanienſibus confecerunt, nos bonâ fide promittimus nos hæc omnia, articulos & confirmationes pacis ſupraſcriptæ ſervaturos eſſe, opemque præſtituros ut ſerventur, prout ſupraſcriptum eſt, caſu quo quiſpiam umquam iis ſe opponeret aut contrarium faceret, atque eapropter in confirmationem & in teſtimonium veritatis ad petitionem & requiſitionem noſtrorum præfatorum carorum clementium Domini & Dominæ ſigilla noſtra cum ipſorum appendimus hiſce Litteris.

Et Nos Dux & Duciſſa ſupraſcripti, nullatenus

nus volumus, ut quantumvis aliquod aut plura sigilla eorum qui supra nominati sunt hisce Litteris deforent aut frangerentur, ipsæ propterea tantillum minoris essent valoris; sed ut sint perdurentque in suo robore, velut si omnia sigilla integra hisce dependerent, quovis dolo seposito.

Datum die Conversionis S. Pauli, anno Domini millesimo trecentesimo octuagesimo secundo, 1382 juxta stylum Curiæ Cameracensis.

CAPUT CXLVIII.

PHILIPPUS, *cognomento* AUDAX, *Dux Burgundiæ, & Comes Flandriæ, Insulis Flandrorum instituit anno* 1385. *Cameram Rationum, sive Consilium suum, inde anno* 1409. *translatum Gandavum.*

PHILIPPUS Filius Regis Franciȩ, Burgundiæ Dux, Flandriæ Comes, Arthesiæ, Burgundiæ, Palatinus, Dominus Salinarum, Comes Rethelii, Dominus Mechliniȩ, omnibus has præsentes Litteras visuris salutem.

NOTUM facimus, quoniam tam propter negotia Domini nostri Regis, & Regni ejus, quàm propter regimen ceterorum nostrorum Dominiorum, conveniat Nos sæpiùs in partibus remotis agere, Nosque absentare à Provincia nostra Flandriæ; Nos ex judicio Consilii nostri ordinasse ac deputasse certos Viros notabiles, Consiliarios nostros, & Homines Rationum nostrarum, designatos in aliis Litteris nostris unicuique eorum eam ob rem expeditis, ut maneant & continuatam residentiam faciant in Oppido nostro Insulensi.

ET dari ipsis mandavimus instructiones, super negotiis, quæ ad ipsos volumus pertinere, quibus hæ præsentes Litteræ annectuntur: & dedimus eis, atque tenore præsentium damus potestatem, & mandatum speciale prosequendi, agendi, intertenendi atque perficiendi res omnes in præfatis instructionibus memoratas, cum omni eo, quod de jure & æquitate ex inde potest ac debet dependêre.

PROINDE requirimus atque mandamus cæteris nostris Consiliariis, in prædicta nostra Provincia Flandriæ commorantibus, ut cum supradictis nostris Consiliariis, & Hominibus Rationum prædictarum, efficiant, conveniant, & diligenter intendant, ad consulendum atque expediendum facta & negotia superventura, & coram ipsis terminanda.

PRÆTEREA mandamus, & districtè injungimus nostris Ballivis, Schultetis, Officialiis & subditis, prædictæ nostræ Provinciæ, nec non Terrarum nostrarum Mechliniensis & Antverpiensis, ut prædictis nostris Hominibus Consilii & Rationum, in omnibus quæ ad unumquemque eorum pertinebunt, secundùm tenorem prædictarum instructionum, circumstantias & consequentias earumdem, obediant, & conveniant diligenter.

IN cujus Testimonium præsentibus nostrum Sigillum apponi jussimus.

DATUM Parisiis die v. Februarii anno salutis M. CCC. LXXXV.

HAnc Consilii Flandrensis Erectionem secundùm Originale Gallicè editum refert Liber Statutorum ac Decretorum Provinciæ Flandriæ Tomo I. ubi & continentur eodem gallico idiomate Articuli XXI. quos Dux Philippus præscripsit iis quos Consiliarios nominavit.

Postmodum anno 1409. Joannes cognomento Intrepidus philippi Filius, itidem Dux Burgundiæ ac Comes Flandriæ, per Diploma gallicè editum Duaci die 17. Augusti. quod etiam videre est in præfato Libro, Consilium istud divisit. Partem Consiliariorum pro Auditione Computuum, sive pro Financiis relinquens Insulis; aliam verò partem pro administranda Justitia Civili atque criminali transferens Gandavum.

Extat quoque in Libro præcitato Regulamentum gallicè editum ab eodem Duce, continens Articulos XLIV, quibus Consiliarii Gandavi residentes sese conformare tenerentur. Fuêre autem in prima Institutione designati præter Præsidem Consiliarii octo, item unus Advocatus Fiscalis, unus Graphiarius, unus Notarius, unus Procurator Generalis, duo Hussiarii, unusque Custos Archivorum.

In favorem ejusdem Consilii alia Decreta edita fuere, anno 1497. per Philippum Ducem Burgundiæ dein Regem Hispaniæ, item annis 1522. 1531. & 1533. per Carolum V. Cæsarem, quæ vide in Libro præfato.

Alia verò Consilii supra memorati pars, sive Camera Rationum Insulis fixa remansit, usque ad annum 1667. quo Urbe istâ in Ludovici XIV. Francorum Regis potestatem reductâ, primò Brugas, dein anno 1681. Bruxellas translata fuit. Remanserunt tamen Insulis Archivia sub unico Custode, ibique asservantur ut minus quindecim mille Originalia vel Autenticata Diplomata.

PRÆSIDES CONSILII FLANDRIÆ.

I. PETRUS ZYPÆUS, vulgo *Van den Zype*, Iprensis, Legum Doctor, nec non à Comite Flandriæ constitutus Gubernator Castellaniarum Insulensis. Duacensis, atque Orchiacensis, novo Provinciæ Flandriæ Senatui primus præfectus fuit. Obiit anno 1404.

II. PETRUS DE CAMDONCK J.U.D. paulò post constitutus Brabantiæ Cancellarius, vixit anno 1407. Vide supra pag. 1014.

III. SIMON DE FORMELLIS, anno 1407.

IV. GOSWINUS LE SAUVAGE,

V. ÆGIDIUS VANDER WOESTYNE.

VI. ADRIANUS COLLIN, vixit anno 1465.

VII. THOMAS DE PLAINE.

VIII. PAULUS DE BAENST.

IX. PHILIPPUS WIELANDT, designatus Præses anno 1488; inde evocatus Mechliniam anno 1504, atque inter Consiliarios ejusdem Supremi Senatûs adlectus.

X. JOANNES SILVAGIUS, Vulgò *Le Sauvage*, anno 1509. designatus Cancellarius Brabantiæ. Vide supra pag. 1015,

RICHARDUS

XI. RICHARDUS ROGIER, è Consiliario Supremi Consilii Mechliniæ, Præses Flandriæ, vixit ad annum 1518.

XII. NICOLAUS UYTTENHOVE, Gandavensis, vitâ functus 11. Februarii 1527.

XIII. PETRUS TAISPIL, anno 1540. Præses Sanctioris Consilii Bruxellæ, obiit anno sequenti.

XIV. LUDOVIGUS HELLEWEGHE, obiit anno 1556.

XV. ADRIANUS VANDER BURCH, obiit in Anglia anno 1557. Legatus Regis Hispaniarum ad Mariam Reginam.

XVI. JACOBUS DE BLASSERE, primò Vice-Præses absente Prædecessore, dein ejus Successor, obiit anno 1558.

XVII. JACOBUS MARTENS, mortuus anno 1573.

ADOLPHUS A MEETKERCKE, Brugensis, Pensionarius Franconatûs Brugensis, à Duce Alensonio & Statibus contra Regem Hispaniæ rebellantibus electus Pensionarius anno 1580, paulò post cedere coactus, in Angliam recedit, ibique extremum diem obiit anno 1591.

XVIII. GUILIELMUS PAMELIUS, anno 1584. creatus Præses Consilii Sanctioris Bruxellæ, vivere desiit anno 1596.

XIX. NICOLAUS DAMANT, Vice-Comes Bruxellensis, anno 1585. factus Cancellarius Consilii Brabantiæ, ubi obiit anno 1616. Vide pag. 1015.

XX. JACOBUS BOYART.

XXI. JOANNES LIEBAERT, anno 1605. designatus Præses Supremi Consilii Mechliniæ, è vivis excessit anno 1622. Vide pag. 1046.

GUILIELMUS VAN CORENHUYSE, Consilii primùm Hollandici, dein Flandrensis Senator, fit Præses Flandriæ anno 1605, moritur anno 1617. XXII.

MARCUS DE HERTOGHE, factus Præses 8. Augusti 1617, vitâ functus initio anni 1626. XXIII.

GUILIELMUS WYTS, Præses à die 20. Januarii 1626, usque ad obitum 28. Decembris 1641. XXIV.

AURELIUS AUGUSTINUS MALINÆUS, è Consiliario Brabantiæ nominatur anno 1642. Præses Flandriæ: sed reclamantibus Flandris, eò quod Brabantus esset, declaratus est primò Sanctioris Consilii Senator, dein etiam Supremi Consilii Belgici coram Philippo IV. Hispaniarum Rege Madriti, ubi obiit anno 1662. XXV.

PHILIPPUS GUILIELMUS DE STEENHUYSE, Baro de Poederle, antea Consiliarius Supremi apud Mechlinienses Consilii, fit Præses Flandriæ 14. Julii 1649; deinde Cancellarius Brabantiæ, Bruxellis vitâ functus est anno 1668. Vide pag. 1015. XXVI.

JOANNES BAPTISTA DE LA FAILLE, Toparcha de Assenede, factus Præses Flandriæ 22. Januarii 1650. XXVII.

LUDOVICUS ERREMBAUT, creatus Præses Flandriæ 7. Martii 1668: Gandavo discessit cum Gallis anno 1679, atque à Rege Ludovico XIV. renuntiatur Præses Supremi Senatûs Tornacensis, ibique mortuus est. XXVIII.

ANTONIUS VANDER PIET, designatus Præses 2. Augusti 1679, vivere desiit initio anni 1706. XXIX.

ANTONIUS SERSANDERS DE LUNA, Toparcha de Oudermeire, fit Præses Flandriæ die 3. Februarii 1706. Obiit 30. Septembris 1721. XXX.

CAPUT CXLIX.

URBANUS IV. *Pontifex in Urbe Coloniensi instituit anno 1388. Universitatem Studii Generalis, ad normam Academiæ Parisiensis.*

Ex Archivo Universitatis Coloniensis.

RBANUS Episcopus Servus Servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

IN Supremæ Dignitatis Apostolicæ specula superni dispensatione consilii, licet immeriti, constituti, ad universas fidelium regiones nostræ vigilantiæ creditas, earumque profectus & commoda tanquam universalis Gregis Dominici Pastor, commissæ Nobis speculationis apicem, quantum Nobis ex alto permittitur, extendentes, fidelibus ipsis ad quærendum Litterarum studia, & scientiæ Margaritam, cujus, dum invenitur, gloriosa est possessio & fructus suavissimi, per quam pelluntur ignorantiæ nubila, ac erroris eliminatâ caligine mortalium curiosa solertia suos actus & opera disponit & ordinat in lumine veritatis, per quam etiam Divini nominis fideique Catholicæ cultus protenditur, justitia colitur, tam publica quàm privata res geritur utiliter, omnisq; prosperitas humanæ conditionis augetur.

OB hoc igitur magno, nec mirum, desiderio ducimur, ut Litterarum studia, in quibus pretiosa ipsius scientiæ Margarita reperitur, laudanda suscipiant incrementa, frequentiùs invalescant, præsertim in locis illis, quæ ad multiplicanda doctrinæ semina & germina salutaria producenda, apta & idonea dignoscuntur.

NOS præmissa attendentes & etiam fidei puritatem & devotionem eximiam quam dilecti Filii ...... Consules...... Scabini, Cives & commune Civitatis Coloniensis devoti nostri & Ecclesiæ Romanæ Filii ab olim ad ipsam Ecclesiam & Nos habuisse dignoscuntur, illamque successione temporum de bono in meliùs studuerunt augmentare, dignum ducimus & æquitati consonum existimamus, ut Civitas ipsa, quam Divina gratia multarum prærogativâ bonitatum, & fœcunditate virtutum gratiosè dotavit, scientiarum etiam ornetur muneribus, & etiam amplietur, ita ut viros producat consilii maturitate conspicuos, virtutum redimitos ornatibus, & diversarum facultatum dogmatibus eruditos, sitque ibi scientiarum fons irriguus, de cujus plenitudine hauriant universi Litterarum cupientes imbui documentis.

PRÆMISSIS igitur diligenti examinatione pensatis, non solùm ad ipsius Civitatis, sed etiam regionum circumjacentium incolarum commodum & profectum, paternis affectibus anhelantes, dictorum etiam Consulum, Scabinorum, Civium & Communis gratiam nostram suppliciter implorantium, in hac parte devotis supplicationibus favorabiliter annuentes, ad laudem Divini Nominis & Fidei propagationem Orthodoxæ, Auctoritate Apostolicâ statuimus & etiam ordinamus ut in dicta Civitate Coloniensi sit de cetero Studium Generale adinstar Studii Parisiensis, illudque perpetuis futuris temporibus vigeat tam in Theologiæ & Juris Canonici, quàm alia qualibet licita Facultate, quodque Legentes & Studentes ibidem omnibus libertatibus & immunitatibus concessis Magistris in Theologia ac Doctoribus Legentibus & Studentibus commorantibus in dicto Parisiensi Studio Generali gaudeant.

INSUPER Civitatem & Studium præfata ob profectus

profectus publicos, quos exinde provenire speramus, amplioribus honoribus prosequi intendentes, Auctoritate ordinamus eâdem, ut si qui in eodem Studio Coloniensi fuerint, qui processu temporis Bravium meruerint in illa Facultate, in qua studuerunt, obtinere, sibique docendi licentiam, ut alios erudire valeant, ac Magisterii seu Doctoratûs honorem petierint elargeri per Magistrum seu Magistros, Doctorem vel Doctores illius Facultatis, in qua examinatio fuerit facienda, Præposito Ecclesiæ Coloniensis, qui pro tempore fuerit, vel ejus sufficiente & idoneo, quem ad hoc idem Præpositus duxerit deputandum, Vicario, Præpositurâ verò ipsius Ecclesiæ vacante, illi, qui ad hoc per dilectos Filios Capitulum ipsius Ecclesiæ deputatus extiterit, præsententur, idemque Præpositus vel Vicarius, aut Deputatus, ut præfertur, Magistris & Doctoribus in eadem Facultate actu inibi regentibus convocatis, illos sic præsentatos in his, quæ circa promovendos ad Magisterii seu Doctoratûs honorem requiruntur juxta modum & consuetudinem, quæ super talibus in generalibus studiis observantur, observatis, examinare studeat diligenter, eisque, si ad hoc sufficientes & idonei reperti fuerint, hujusmodi licentiam tribuat, & Magisterii, seu Doctoratûs honorem conferat, & etiam largiatur.

Illi verò qui in eodem studio dictæ Civitatis examinati, & approbati fuerint, ac docendi licentiam & honorem hujusmodi obtinuerint, ut est dictum, ex tunc absque examine & approbatione alia, legendi & docendi tam in Civitate prædicta, quàm in singulis aliis generalibus studiis, in quibus voluerint legere & docere, statutis & consuetudinibus contrariis Apostolicâ vel quacumque firmitate aliâ roboratis nequaquam obstantibus, plenam & liberam habeant facultatem.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc Paginam nostri statuti & ordinationis infringere, vel ei ausu temerario contraire: si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Perusii XII. Cal. Junii, Pontificatûs nostri anno undecimo.

Anno 1388. die 22. Decembris, horâ Tertiarum vel quasi, facto sermone latino ad Clerum, more solito, in Domo Capitulari, quæ nunc est Schola seu Aula Theologica, Ecclesiæ Majoris congregati Prænobiles, strenui & Amplissimi Domini Consules & Majores Civitatis Coloniensis, & ejus nomine retroscriptas Litteras Apostolicas publicari fecerunt, intimando cum hoc, quod ipsi hujusmodi studium jam acceptarint & illud ipsum manutenere, Magistrisque & Scholaribus de libertatibus & immunitatibus congruis, & ad inchoandum & continuandum lecturas suas in Sacra Theologia & aliis Facultatibus, de solennibus Magistris & Doctoribus providere velint, prout opportunum & necessarium fuerit.

Et quia vigore hujus Indulti Apostolici huic Universitati Generalis Studii Coloniensis eadem Privilegia, quæ Universitati Parisiensi, à Sancta Sede Apostolica concessa sunt, quæ inter alia hoc habet: Quod non solùm Statuta condere possit, *Uti patet in Cap. 11. Ex Litteris* ✠ *De constitut.*

Sed etiam à sententia Universitatis Parisiensis non appelletur, *Uti ex Rebuffo & aliis refert Ridolphin. in praxi judic. pag. 1. Cap. 13 n. 113. vers. Ibi. A sententia Universitatis Studii Parisiensis. &c.*

Ita etiam Universitas nostra Coloniensis statim post hujus Bullæ publicationem anno 4. 1392. die 6. Decembris, sua Statuta tam generalia quàm specialia pro qualibet Facultate edidit, atque inter alia statuit: Quod nemo extra Civitatem aliquem evocare debeat. *Art. 3.*

CAPUT CL.

Bonifacius IX. *Omnes libertates, immunitates, & Privilegia à Prædecessoribus suis, à Regibus, Principibus, aliisque, Oppido Lovaniensi concessa confirmat anno 1392.*

Ex Archivis Oppidi Lovaniensis.

Bonifacius Episcopus Servus Servorum Dei, Dilecto Filio Abbati Monasterii Parchensis, Leodiensis Diocesis, salutem & Apostolicam benedictionem.

Magnæ devotionis & sinceritatis affectus, quem dilecti Filii Scabini & Communitas Villæ Lovaniensis, Leodiensis Diocesis, ad Nos & Romanam Ecclesiam, non sine magnæ laudis præconio, gerere dinoscuntur, dignè meretur, ut votis eorum, illis præsertim, per quæ ipsorum status augeri speratur, quantum cum Deo possumus, favorabiliter annuamus.

Sane petitio pro parte prædictorum Scabinorum & Universitatis Nobis nuper exhibita continebat: Quod olim felicis recordationis Urbanus IV. & successivè Gregorius XI. Romani Pontifices Prædecessores nostri Litteras eorum ipsis Scabinis & Universitati duxerunt concedendas, quas etiam nostræ petierunt Confirmationis munimine roborari; quarum quidem Litterarum tenores sunt tales:

Gregorius Episcopus Servus Servorum Dei, Dilectis Filiis Scabinis & Communitati Villæ Lovaniensis, Leodiensis Diocesis, salutem & Apostolicam benedictionem.

Devotionis vestræ sinceritas, quam ad Nos & Romanam Ecclesiam geritis, promeretur, ut vos paterno prosequentes affectu petitionibus vestris, quantum cum Deo possumus, favorabiliter annuamus.

Tenores siquidem quarumdam Litterarum felicis recordationis Urbani Papæ IV. Prædecessoris nostri, quæ incipiunt: *Vetustate consumi*, & quas inspici & examinari fecimus diligenter, de verbo ad verbum, ad vestræ petitionis instantiam, præsentibus annotari fecimus, qui tales sunt:

Urbanus Episcopus Servus Servorum Dei,

Dilectis Filiis Scabinis & Communitati Villæ Lovaniensis, Leodiensis Diocesis, salutem & Apostolicam benedictionem.

Apostolicæ Sedis benignitas sincerè obsequentium vota fidelium favore benevolo prosequi consuevit, & illorum personas, quas in sua devotione promptas invenerit & ferventes, quibusdam titulis decentiùs decorare.

Ut igitur ex devotione, quam ad Nos & Romanam Ecclesiam habere noscimini, sentiatis vobis favorem Apostolicum accrevisse, vestris precibus inclinati, quod Auctoritate Litterarum Sedis Apostolicæ vel Legatorum ejus, quæ de hac indulgentia plenam & expressam de verbo ad verbum mentionem non fecerint, trahi extra Villam Lovaniensem ad judicium nequeatis inviti, quamdiu parati fueritis coram vestro Ordinario infra terminos ejusdem Villæ de vobis conquerentibus stare juri, Authoritate vobis præsentium indulgemus: eâdem Authoritate nichilominus decernentes, ut si aliquid contra hujusmodi nostræ Concessionis tenorem à quoquam extiterit propriâ temeritate præsumptum, sit irritum & inane; & si fortè aliquæ sententiæ in vos hac occasione prolatæ fuerint, nullum robur obtineant firmitatis.

Nulli ergo omninò hominum liceat hanc Paginam nostræ Concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire.

Si quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Viterbii vi. Nonas Julii, Pontificatûs nostri anno primo. Item

Urbanus Episcopus Servus Servorum Dei, dilecto Filio Abbati Monasterii Affligemensis, Ordinis Sancti Benedicti, Cameracensis Diocesis, salutem & Apostolicam benedictionem.

Cum dilectis Filiis Scabinis & Communitati Villæ Lovaniensis, Leodiensis Diocesis, ex speciali gratia duxerimus concedendum, quod Auctoritate Litterarum Sedis Apostolicæ vel Legatorum ejus extra Villam Lovaniensem ad judicium nequeant evocari quamdiu parati fuerint coram suo Ordinario infra terminos ejusdem Villæ de ipsis conquerentibus stare juri, Discretioni tuæ per Apostolica Scripta mandamus, quatenus non permittas ipsos super hiis contra Concessionis nostræ tenorem ab aliquibus indebitè molestari, molestatores hujusmodi per censuram Ecclesiasticam appellatione postpositâ compescendo.

Datum Viterbii vi. Nonas Julii Pontificatûs nostri anno primo. Item

Urbanus Episcopus Servus Servorum Dei, Dilectis Filiis Scabinis & Communitati Villæ Lovaniensis, Leodiensis Diocesis, salutem & Apostolicam benedictionem.

Justis petentium desideriis dignum est Nos facilem præbere consensum, & vota quæ à rationis tramite non discordant, effectu prosequente complere.

Eapropter, dilecti in Domino Filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, omnes libertates & immunitates, sive Privilegia, seu alias indulgentias, à Prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus, à Regibus, Principibus & Comitibus, vel aliis Christi fidelibus, sub quacumque forma vel expressione verborum rationabiliter vobis concessas, necnon bonas consuetudines quas hactenus observastis, Auctoritate Apostolicâ confirmamus & præsentis Scripti patrocinio communimus.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc Paginam nostræ Confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire.

Si quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Viterbii iii. Nonas Julii, Pontificatûs nostri anno primo.

Nos igitur vestris supplicationibus inclinati, supradictas Litteras & contenta in eis Auctoritate Apostolicâ innovamus, & præsentis Scripti patrocinio communimus. Per hoc autem nullum jus vobis de novo acquiri volumus, sed antiquum tantummodò observari.

Nulli ergo omninò hominum liceat hanc Paginam nostræ Innovationis & voluntatis infringere vel ei ausu temerario contraire.

Si quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum apud Villam-novam Ammonensis Diocesis, vi. Idus Augusti, Pontificatûs nostri anno primo.

Nos igitur qui de præmissis certam notitiam non habemus, hujusmodi Scabinorum & Universitatis, ut etiam devotio hujusmodi eorum ad Nos & prædictam Ecclesiam ferventiùs augeatur, in hac parte supplicationibus inclinati, Discretioni tuæ, de qua in hiis & aliis fiduciam in Domino gerimus singularem, per Apostolica Scripta mandamus, quatenus hujusmodi Litteris per te diligenter visis & examinatis, si eas veras & omni suspicione carentes, & per ipsos Prædecessores concessas fore inveneris, super quibus tuam conscientiam oneramus, eas Auctoritate nostrâ approbes & confirmes, non permittens eosdem Scabinos & Communitatem, contra ipsorum Prædecessorum, prædictarum & nostrarum Litterarum hujusmodi tenores, per aliquem seu aliquos, communiter vel divisim molestari indebitè vel vexari. Nichilominùs processus quos super hiis per te forsan haberi contigerit, quotiens expedierit & prout justum fuerit, aggravare procures, invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Contradictores per censuram Ecclesiasticam appellatione postpositâ compescendo. Non obstante, si aliquibus communiter vel divisim à Sede Apostolica sit indultum, quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint, per Litteras Apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de Indulto hujusmodi mentionem.

Datum Perusii II. Kalendas Novembris, Pontificatûs nostri anno tertio.

CAPUT

CAPUT CLI.

Begginagium Namurci instituitur anno 1427, quod dein cessit in Refugium Abbatiæ Bonessiensis, Ordinis Cisterciensis, in Namurcesio.

Ex Archivis Abbatiæ Bonessiensis.

OANNES Dei & Apostolicæ Sedis gratiâ Episcopus Leodiensis, universis & singulis præsentes visuris & audituris salutem.

NOTUM facimus, quod Nos testamentariam dispositionem honestæ quondam mulieris Domicellæ Gertrudis de Ponte, relictæ Colardi de Ponte Oppidani dum vixit Oppidi Namurcensis, nostræ Leodiensis Diœcesis, instrumento publico per Henricum quondam de Blamont Presbyterum, Imperiali Authoritate Notarium, confecto ac conscripto & signato, cui præsentes nostræ Litteræ sunt infixę, quoad Legata per ipsam Gertrudem Begginagio seu Domui pauperum Begginarum in eodem instrumento nominatè & distinctè facta, & ordinationem ac institutionem Missarum perpetuò celebrandarum, nec non legata pro Missis hujusmodi celebrandis, per dictam Testatricem facta & in instrumento prædicto descripta, laudamus, approbamus & authoritate nostrâ ordinariâ tenore præsentium confirmamus.

ET insuper ut Capella per Executores Testamenti seu ultimæ voluntatis prædictæ Testatricis & ex ejus dispositione in dicto Begginagio ædificata, ac Altare in eadem Capella constructum in honore Dei & gloriosæ Virginis Mariæ, per Reverendum Patrem Dominum Theodoricum Episcopum Rossensem, vel alium Vicarium nostrum, in Pontificalibus consecretur, tenore præsentium concedimus & indulgemus.

IN quorum omnium testimonium, Sigillum nostrum ad causas præsentibus duximus appendendum, sub anno à Nativitate Domini millesimo quadringentesimo vigesimo septimo, mensis Maii die septimâ. 1427.

CAPUT CLII.

Testamentum PHILIPPI BONI *Belgarum Principis, Ordinis Aurei Velleris Institutoris &c. factum Rethely, octavâ Decembris 1441.*

Ex Archivis Cameræ Rationum Insulis, traductum ex lingua Gallica.

HILIPPUS (1) Dei gratiâ Dux Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ, & Limburgiæ, Comes Flandriæ, Artesii, Burgundiæ, Palatinus Hanoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, & Namurci, Sacri Romani Imperii Marchio, Dominus Frisiæ, Salinarum & Mechliniæ, omnibus præsentes Litteras inspecturis salutem.

NOTUM facimus hisce: quum nihil certius sit morte, mortis autem horâ nihil incertius, Nos intestati decedere nolentes, fecimus & facimus, prout bonum Catholicum decet, Testamentum nostrum & dispositionem ultimæ voluntatis, formâ modoque sequenti; revocando expressè omnia Testamenta, (2) Codicillos & alias ultimæ voluntatis dispositiones, quas antehac fecimus, nisi in quantum conformes aut in substantia similes fuerint his, quæ præsentibus Litteris continentur.

AC primò quidem, ubi Deo Omnipotenti placuerit, ut vitam cum morte commutemus, animam ipsi nostram commendamus, nec non Benedictæ, Gloriosæque Virgini Mariæ, Domino S. Apostolo Andreæ, & universo Cœtui Sanctorum, Sanctarumque Paradisi.

TUM verò eligimus Sepulturam nostram, volumusque & ordinamus, ut corpus nostrum, ubicunque locorum Nos mori contigerit, transferatur, terræ mandetur, & humetur, in nostro Carthusianorum templo propè *Diviodunum, juxta & ad locum defuncti Charissimi Domini & Patris nostri, cui Deus misereatur, rectâ incedendo versùs summum Altare: & si accideret, ut ex causa quadam aut necessitate alibi ponamur, id non nisi per modum depositi forè intelligimus, sed quàm primùm fieri possit, inde transferri & in præfato nostro Carthusianorum templo, eo quo dictum est modo, sepeliri intendimus; nisi aliter nostrum ante obitum ipsi ordinaverimus.

* Dijon.

Volumus etiam, ut monumenta & simulacra, tam memorati Domini & Patris quàm nostra, quantocyus fiant, perficiantur & collocentur, ab Executoribus infrà nominandis, quemadmodum ea jam ordinavimus & digessimus; si viventes

(1) PHILIPPUS Bonus, Burgundiæ Dux, natus Divione 30. Junii 1396, Patrem habuit Joannem dictum *Intrepidum*, Burgundiæ Ducem, Comitem Niverniæ &c. Matrem verò Margaretam Bavaram. Successit Philippo I. cognato suo in Provinciis Brabantiæ, Lotharingiæ, Limburgi & Marchionatûs sacri Romani Imperii, & septemdecim Belgii Provincias conjunxit. Conjuges ei fuere Michaëlia de Francia, Bonna de Artesia, & Isabella Lusitana, quacum nuptias celebrans, insignem Aurei Velleris Ordinem 19. Januarii 1430. Brugis instituit, ibique anno ætatis 70, 15. scilicet Junii 1460. animam reddidit, corpus verò Divionem in Burgundiam sepeliendum translatum fuit.

(2) Aliud adhuc anno 1426. hic Princeps fecerat Testamentum; sed cum illud præsenti, octavâ Decembris 1441. condito, revocaverit, omittendum duximus.

tes ipsi ea fieri & collocari necdum curaverimus.

Porrò volumus & præcipimus, ut omnia & singula debita, quibus tempore nostri decessûs obnoxii erimus, & de quibus legitimè Executoribus Testamentariis constiterit, ex bonis nostris maximè liquidis persolvantur, aut persolvi ab illis curentur, idque quamprimùm commodè fieri poterit, ad sublevandam animam nostram.

Damus ac legamus Religiosis, Priori, & duplici Conventui Carthusianorum propè Diviodunum censum amortisatum * & irrevocabilem centum librarum Turonensium; ad quem comparandum volumus & jubemus, ut ab Executoribus infra nominandis summa mille & quingentarum librarum bonæ monetæ Regiæ, statim post decessum nostrum (si vivi eam non dederimus) ex bonis nostris numeretur dictis Religiosis, eum in finem, ut inde coëmant censum illum centum librarum Turonensium, aut quantum hâc summâ acquirere poterunt: qui quidem Religiosi tenebuntur propterea in perpetuum celebrare, in obitum nostrum & Anniversarium, quotidie Missam pro defunctis, dicendam ab uno illorum, statim post nostrum ex hac vita decessum & nostram in dicto Templo sepulturam, pro animæ nostræ refrigerio & salute. Quocum damus & relinquimus iisdem Religiosis Priori & duplici Conventui Carthusianorum propè Diviodunum alium huic similem centum librarum Turonensium censum à caduco liberum: cui acquirendo jubemus ac statuimus, ut ipsis à dictis nostris Executoribus (nisi viventes ipsi dederimus) statim post decessum nostrum erogetur ac tradatur, summa mille quingentarum librarum bonæ monetæ Regiæ, quam in emptionem & acquisitionem istius annui reditûs centum librarum Turonensium, vel majoris, si possint, impendent; pro quibus obstricti erunt celebrare officia & recitare minores devotionis preces, in refrigerium animarum, Charissimi Domini ac Patris nostri defuncti, defunctæque Charissimæ Dominæ Matris nostræ; pro anima item nostra & dilectissimæ, amantissimæque Conjugis nostræ Ducissæ Bonnæ de Artesia, cui Dominus ignoscere dignetur; talia scilicet officia & suffragia, qualia ordinaverimus, & de quibus inter Nos & ipsos convenerit, aut de quibus post obitum nostrum inter ipsos & Executores infra nominandos conventum ac dispositum erit; si viventes ipsi non disposuerimus.

* Rente amortie.

Item volumus & præcipimus, ut summa duorum millium librarum monetæ Regiæ iisdem Religiosis Carthusianis propè Diviodunum (præter illa duo millia librarum, quæ jam eandem ob causam à Nobis acceperunt) statim post decessum nostrum à dictis Executoribus semel exsolvatur, ad coëmendos census perpetuos & irrevocabiles, quot & quales pro ea pecunia habere poterunt; quo pacto tenebuntur ab eo etiam momento & deinceps in perpetuum bene & decenter totum Monasterium, ejusque ædificia non solùm conservare, verùm & reædificare, si, quod Deus avertat, bello destructa, aut aliter ruinam passa fuerint.

Damus item & legamus Priori & Conventui Carthusianorum propè * Belnam centum librarum Turonensium censum irrevocabilem, in fundationis ipsorum augmentum, eumque in finem, ut anima nostra, animæque Prædecessorum ac Successorum nostrorum comprehendantur precibus illorum, earumque participes reddantur.

* Baune.

Hunc censum, ut acquirere possint, si viventes ipsi non prospexerimus, volumus & præcipimus, ut statim post decessum nostrum ex bonis facultatis nostræ summa 1500. librarum bonæ monetæ Regiæ ipsis expendatur, ad præscriptum Executorum infra nominandorum; quam 1500. summam ad coëmendum & acquirendum illum 100. librarum censum, aut tantum quantum indè habere poterunt, adhibebunt; Prior autem & Conventus propterea adstricti erunt, augere numerum Fratrum Domûs hujus uno Religioso, qui ejusque Successores in dicta Religione perpetuis temporibus in hoc loco specialiter pro nostra, nostrorumque antedictorum Prædecessorum & Successorum salute orare tenebuntur.

Damus item & legamus Religiosis, Priori & Conventui Carthusianorum * Lugniensium propè Barberanum 60. librarum censum irrevocabilem, ad quem comparandum volumus & mandamus, ut summa 900. librarum ipsis statim post decessum nostrum in bona moneta Regia, nisi vivi eam dederimus, ex bonis liberæ dispositionis nostræ ab Executoribus infra nominandis præbeatur; quam summam 900. librarum impendent ad emendas & acquirendas dictas 60. libras censuales, aut quod indè habere poterunt. Prior verò & Conventus hinc in omne ævum obstricti erunt augere numerum Fratrum suorum uno Religioso, qui & ipsi succedentes in Ordine perpetuis temporibus in isto loco specialiter orare tenebuntur pro salute animæ nostræ, animarumque tam Prædecessorum quàm Successorum nostrorum.

* Lugni.

Damus quoque & legamus Religiosis, Conventui & Abbati Ordinis Cisterciensis similem censum librarum centum Turonensium, à caduco liberum & irrevocabilem: cui comparando, si ipsi Nos in vivis non prospexerimus, volumus & jubemus, ut mox post mortem nostram summa 1500. librarum bonæ monetæ Regiæ, ex bonis nostræ dispositionis & ex præscripto Executorum inferiùs nominandorum, detur & tradatur, quâ summâ ipsi Religiosi censum dictarum librarum 100. Turonensium, aut majorem si poterunt, in commodum dictæ Ecclesiæ Cisterciensis emere & acquirere satagent.

Qui quidem Religiosi hanc ob causam obligabuntur ad Missam pro defunctis quotidiè & in perpetuum dicendam, celebrandamque in dicta Ecclesia, incipiendo statim post obitum nostrum, pro refrigerio & salute animæ nostræ, animæque charissimæ & amatissimæ Conjugis nostræ Ducissæ præsentis, animarum item dilectissimarum Conjugum nostrarum defunctarum, Michaeliæ de Francia, & Bonnæ de Artesia

ſia (quibus Deus propitius eſſe velit,) pro animarum denique ſalute ſupradictorum Prædeceſſorum ac Succeſſorum noſtrorum. Atque hanc Miſſam dicti Religioſi, Abbas & Conventus, uti modò memoratum, dici & celebrari curabunt, per quatuor Religioſos Sacerdotes, ejuſdem Monaſterii, quos ſingulis annis nominabunt, ut quiſque eorum unus poſt alterum illam per ſeptimanam celebret; unicuique autem eorum quatuor, quo meliùs neceſſitatibus ſuis ſubvenire poſſint, Abbas & Conventus, ultra ordinarium ipſorum, decem libras Turonenſes quotannis ſubminiſtrabunt, medietatem ſcilicet in Feſto S. Joannis Baptiſtæ; alteram verò medietatem in Natali Domini: quo pacto etiam tenebuntur Abbas & Conventus in perpetuum curam habere, ut omni anno celebrentur duo Anniverſaria ſolemnia, in refrigerium animæ noſtræ, animarumque ſupradictarum: ſcilicet Vigiliæ dicentur veſperi, in Choro Eccleſiæ, & altero die Miſſa pro defunctis cantabitur ad ſummum Altare; quorum Anniverſariorum primum fiet illo die, quo ex hac vita exceſſerimus, vel proximâ feriatâ ſequenti; alterum medio anno poſt aut circiter; & in quovis horum Anniverſariorum volumus ut dictæ Eccleſiæ Conventus habeat pro obſonio 100. aſſes Turonenſes, qui ex dictis centum libris Turonenſibus deſumentur; reſiduum verò hujus cenſûs, quod ad 50. libras aſcendit, in communem utilitatem præfatæ Eccleſiæ Ciſtercienſis cedet.

SIMILITER & cum omnibus iiſdem oneribus damus & legamus Religioſis, Abbati, & Conventui* Claræ-Vallis cenſum irrevocabilem librarum centum Turonenſium, de quo comparando, ſi vivi non providerimus, volumus & jubemus, ut ſtatim poſt noſtrum deceſſum ex bonis noſtræ diſpoſitionis liberæ ſumma 1500. librarum bonæ monetæ Regiæ ipſis detur & tradatur ex præſcripto Executorum infra nominandorum; quam ſummam Religioſi iſti collocabunt in acquirendo dicto cenſu centum librarum Turonenſium, aut tanto, quantum pro ea pecunia habere poterunt, in commodum dictæ Eccleſiæ & Monaſterii Claræ-Vallenſis, & eâ lege quâ ſuprà.

* Clairvaux.

PARITER item ac iiſdem conditionibus omnibus damus & legamus Religioſis, Abbati & Conventui* S. Antonii Viennenſis cenſum irrevocabilem librarum 100. Turonenſium, cui comparando, ni ipſi tempore vitæ noſtræ proſpexerimus, volumus & jubemus, ut ſtatim poſt deceſſum noſtrum ſumma 1500. librarum Turonenſium bonæ monetæ Regiæ ipſis porrigatur ex præſcripto Executorum infra nominandorum, & ex bonis executioni eorum committendis; quâ ſummâ ipſi Religioſi cenſum 100. librarum Turonenſium, aut quantum poterunt, acquirent, pro majori commodo dictæ Eccleſiæ & Monaſterii S. Antonii, eoque onere quo ſuprà.

* S. Antoine de Viennois.

PORRÒ iiſdem omnibus & ſimilibus conditionibus, quibus ſuprà de Ciſtercienſibus dictum eſt, damus & legamus Religioſis, Abbati & Conventui* Sancti Ogendi Montis Juræ, vulgò Sancti Claudii, in noſtro Burgundiæ Comitatu, cenſum librarum centum Turonenſium, irrevocabilem, de cujus emptione, ſi viventes ipſi non providerimus, volumus & jubemus, ut ſtatim poſt noſtrum deceſſum ſumma 1500. librarum bonæ monetæ Regiæ ipſis detur & tradatur ex præſcripto Executorum infra nominandorum, & ex bonis executioni eorum committendis; quâ ſummâ prædicti Religioſi cenſum illum 100. librarum Turonenſium, aut quantum poterunt, inde acquirent, in utilitatem dictæ Eccleſiæ & Monaſterii S. Ogendi, eâque lege quâ ſupra.

* S. Ogant de Joux.

VOLUMUS item & ordinamus, ut in Eccleſiis Metropolitanis & Cathedralibus Veſontii, Auguſtoduni, Cabilloni, Matiſconi, Altiſſiodori, Ambiani, Arteſii, Cameraci, Tornaci & Teruanæ, in unaquaque earum celebretur obitus & Anniverſarium ſolemne ſingulis annis & in perpetuum eo die, quo ex hac vita ad alteram tranſierimus: Vigiliæ nimirum dicentur ad Veſperas, & Miſſa pro defunctis ſequenti mane, atque ob hoc damus & legamus cuivis harum Eccleſiarum 300. libras bonæ monetæ Regiæ, quæ pro omnibus decem conſtituant ſummam 3. millium librarum, ſemel ſolvendam & impendendam in emptionem cenſuum & redituum ad commodum dictarum Eccleſiarum, quo meliùs onera horum Officiorum & Anniverſariorum ferre poſſint.

VOLUMUS præterea & ſtatuimus, ut omnes illi cenſus, quos Eccleſiæ, in quibus per hoc Teſtamentum fundationes perpetuas inſtituimus, coëment, à jure caduci & tributis liberi ſint, eoſque ex nunc pro tunc, quantum opus eſt, inde liberamus, & jubemus, ut pariter ab Herede noſtro liberentur, ac deſuper literæ Eccleſiis, in forma quâ convenit, expediantur; quos cenſus intelligimus & volumus acquiri.

DAMUS & legamus quoque omnibus Conventibus quatuor Ordinum mendicantium in Provinciis noſtris, Ducatibus & Comitatibus, Burgundiæ, Carolegii, Matiſconi, Altiſſiodori, Brabantiæ, Limburgi, Flandriæ, Arteſii, Hanoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, & Namurci, cuilibet iſtorum Conventuum 20. libras pro una vice, ut ſemel ſaltem obitum & Anniverſarium ſolemne in qualibet eorum Eccleſia, pro ſalute animæ noſtræ, animarumque ſupradictorum, celebrent.

ULTERIUS, Conventibus Fratrum Prædicatorum, Minoritarum, & Carmelitarum Urbis noſtræ Atrebatenſis damus & legamus 1000. libras ſemel ſolvendas; nempè Conventui Fratrum Prædicatorum 400. libras, unicuique verò duorum reliquorum Conventuum 300. libras, quas in reparationem & refectionem ædificiorum, Templorum & Monaſteriorum ſuorum, quæ belli occaſione diruta & deſtructa fuerunt, impendent, eâ lege etiam, ut teneantur perpetuò Religioſi iſti quotannis in unoquoque horum trium Conventuum celebrare Anniverſarium ſolenne, eo die quo è vivis exceſſerimus.

VOLUMUS item & ordinamus, ut de bonis noſtris

nostris & facultatibus liberis desumatur summa 10000. librarum monetæ Regiæ, & detur atque distribuatur, quamprimum commodè fieri poterit, post obitum nostrum, ex præscripto Executorum infra nominandorum, inter Ecclesias indigentes, Hospitalia, & pia loca nostrarum ditionum, Ducatuum & Comitatuum Burgundiæ, Carolegii, Matisconi, & Altissiodori.

VOLUMUS pariter & ordinamus, similem summam 10000. librarum monetę Regię desumi ex bonis nostris & distribui secundùm dispositionem dictorum Executorum, inter Ecclesias egentes & Xenodochia & pia loca ditionum nostrarum, Brabantiæ, Limburgi, Flandriæ, Artesiæ, Hanoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, & Namurci.

DAMUS quoque & legamus domesticis & Palatii nostri famulis summam 20000. librarum semel solvendam, ut compensemus quodammodo servitia eorum, atque ut ipsi magis teneantur Deum pro Nobis orare; quæ pecunia distribuatur inter ipsos, à dictis Executoribus, & ex horum dispositione, scilicet 10000. librarum dentur Equitibus, Nobilibus, Consiliariis, Secretariis, & Capellanis, qui tempore obitûs nostri Nobis servire invenientur, unicuique secundùm ordinem suum, & prout Nobis diutiùs inservierit, aut ubi meliùs collocata pecunia videbitur, denique prout quisque indigentior fuerit, & minus utilitatis ex Nobis ceperit. Reliqua 10000. librarum (censûs annui) dentur iis, qui minoris conditionis sunt, ut Coquis, Falconariis, Venatoribus, Famulis actu servientibus & aliis inferioris gradûs personis, unicuique juxta statum suum, aut prout meliùs impensa pecunia videbitur, aut prout quisque diutiùs servierit, & minus utilitatis ex Nobis ceperit, quemadmodum supra dictum est.

VOLUMUS ampliùs & ordinamus, ut Donationes & Cessiones plurium terrarum & Dominiorum charissimæ & amatissimæ Ducissæ Conjugi nostræ factæ, perinde ut assignatio Douarii sui, cum facultate ipsi de bonis à Nobis acceptis testandi concessa, aut saltem de parte eorum, subsistant & firmiter valeant: quas omnes & singulas his præsentis Testamenti nostri tabulis iterum in commodum dictæ nostræ Conjugis confirmamus.

VOLUMUS denique & ordinamus, ut Cubicularii, aliique famuli nostri, cujuscunque conditionis fuerint, donis, remunerationibus, officiis & pensionibus ad vitam datis, quoad vixerint, gaudeant, secundùm Litterarum, quas hac de re à Nobis obtinuerunt, tenorem.

TUM verò facimus, nominamus & instituimus Heredem & Successorem nostrum in universa bona nostra, terras & Dominia, charissimum & dilectissimum Filium nostrum (3) Carolum, Comitem *Carolegii, Dominum *Castri Belini: & si contingeret (quod Deus nolit) ipsum ante Nos vitâ defungi, nec tempore nostri decessûs alios Nobis esse Liberos aut Successores legitimos, masculos, fœminasve, ex Nobis aut nostro Filio descendentes; tali casu volumus & consentimus, ut bona nostra, terræ & Dominia, perveniant & devolvantur ad eos easve ex Sororibus, Nepotibus, Consanguineis, & Cognatis proximis, ad quos jure devolvi debent; ita tamen ut hoc Testamentum nostrum operâ & directione Executorum nostrorum infra nominatorum adimpleri curent.

* Charolois. * Chateau Belin,

VOLUMUS porrò ut dictus noster Filius Comes Carolegii, si Nobis superstes fuerit, & deinceps omnes alii nostri Heredes, qui in Comitatu Flandriæ succedentes, Comites ejus erunt, imposterum teneantur quotannis summam quingentorum ducatorum aureorum dare, ac suis sumptibus mittere Religiosis Franciscanis Montis Sion, in commodum commune Conventûs & Religiosorum istorum, quibus damus & legamus hanc summam annuam perpetuamque; dicto nostro Comitatui Flandriæ, omnibusque ac singulis in illo Successoribus, expressè & in perpetuum hoc onus imponentes.

(4) CORNELIO Filio nostro naturali, quamvis aliundè jam aliqua acquisita bona habeat, damus & legamus 6000. libras monetæ Regiæ in reditum hereditarium, quo ipse & heredes ex ipso directâ lineâ & justo matrimonio descendentes gaudeant, ita ut reditus ille rectè ipsi & securè in Provinciis nostris citerioribus, uti Brabantia, Flandria, Artesia, Hannonia, Hollandia, Zelandia, aut Namurco, intra annum à nostro decessu constituatur & assignetur, in qua summa 6000. librarum volumus & intelligimus comprehendi reditus illorum prædiorum & Dominiorum, quæ jam à Nobis habet, aut adhuc ante mortem nostram habiturus est; quod autem tempore mortis nostræ illis 6000. librarum deërit, Executores nostri Testamentarii ipsi re & effectu ex bonis eorum executioni commissis, quemadmodum dictum fuit, suppeditabunt, hâc adjectâ conditione, ut si absque talibus heredibus ex legitimo matrimonio procreatis diem suum obiret, reditus ille & assignationes super hoc traditæ revertantur ad heredem vel heredes nostros, ad quos spectat.

QUOD si loco redituum, ut convenire videtur, ipsi possessiones quædam ditionis nostræ & Domanii datæ fuerint, heres aut heredes nostri, ad quos spectat, illas recuperare poterunt, modò priùs alias ipsi, alibi in supra nominatis nostris Provinciis non minùs bene sitas, nec minorem quàm priores fructum ferentes, quæ tamen neutiquam ex Domanio nostrarum ditionum sint, tradiderint.

(5) ANTONIO

(3) CAROLUS Comes Carolegii, Filius ejus unicus quem genuit ex Isabella Portugalliæ. Patri suo successit anno 1467, qui audiit *Audax*, *Terribilis* & *Temerarius*. Occisus est prope Nanceium, 5. Jan. 1477, & Brugis sepultus in Ecclesia Divæ Virginis sub magnifico Mausoleo, non nisi unicâ Filiâ relictâ, cui nomen Maria Burgundica, quæ nupta fuit Maximiliano Archiduci Austriæ, dein Imperatori.

(4) CORNELIUS, Dominus de Beveren, natus ex Catharina Scaers, etiam notha, reliquit Filium naturalem, quia mortuus est cælebs.

(5) ANTONIO quoque Filio nostro naturali damus & legamus similem reditum hereditarium 2500. librarum monetæ Regiæ, quo ipse & heredes ex eo rectâ lineâ descendentes justoque matrimonio nati gaudeant, eumque censum volumus ipsi rectè & securè constitui & assignari in Provinciis nostris citerioribus, ut Brabantia, Flandria, Artesia, Hanonia, Hollandia, Zelandia, aut Namurco, intra annum ab obitu nostro; eâ tamen lege, ut si absque talibus heredibus, in linea recta ex se & ex justo matrimonio ortis, decederet, reditus illi & assignationes super hoc traditæ revertantur ad heredem vel heredes nostros, ad quos spectat: quod si loco censûs, uti convenire videtur, ipsi datæ fuerint terræ quædam ditionis nostræ ac Domanii, heres aut heredes nostri, ad quos spectat, illos poterunt recuperare, tradendo ipsi priùs æquales alias, alibi in supradictis ditionibus nostris sitas, quæ quidem non ex Domanio ditionum nostrarum; ejusdem tamen reditûs sint, cujus fuerant illæ, quæ primitus datæ erant.

(6) MARIÆ Filiæ nostræ naturali damus & legamus summam 15000. librarum monetæ Regiæ, pro dote, atque ut tota, aut major ad minimum ejus pars, in census & fundos, pro suo, suorumque commodo, acquirendos impendatur.

(7) ALTERI nostræ Filiæ naturali, quæ nunc commoratur in domo Petri du Chesne, Ærarii nostri in Brabantia Præfecti, damus similiter & legamus summam 12000. librarum monetæ Regiæ, in dotis vicem, atque ut tota aut maxima saltem pars ejusdem, in census & fundos impendatur, ad suum, suorumque commodum.

(8) ITEM Filiæ nostræ naturali, quæ nunc in Flandria commoratur, damus pariter & legamus in dotem, semel summam 10000 librarum, atque ut impendatur tota, aut saltem major ejus pars, in census & fundos sibi, suisque proficuos.

QUOD ad Ordinem nostrum Velleris Aurei, quem aliquo abhinc tempore instituimus & ereximus, attinet: quum Fundationes ejus, Domus & reliquæ institutiones nondum sint perfectæ penitùs & expletæ, multo minùs illa, per quam jussimus, ut in Urbe nostra Diviodunensi loca & areæ ad ædificia inibi exstruenda, ac census ad alendos sustinendosque duodecim Equites, pauperes quidem, sed antiqui generis & bonæ famæ, acquirantur: cum etiam nesciamus an Deo placuerit hanc nobis concedere gratiam, ut ante obitum nostrum omnes istas fundationes & institutiones perficere possimus, idcirco volumus & præcipimus, ut si quid mortis nostræ tempore faciendum perficiendumve supererit, sive in ædificiis exstruendis, sive in censibus & fundis acquirendis, id omne perficiatur & expleatur ex bonis nostræ dispositionis, eo modo quo Executores in capitulo dicti Ordinis ordinatum à Nobis fuisse invenient.

PRÆTEREA volumus, ut in Urbe nostra *Dolensi, pro bono & incremento Universitatis illius, quæ Filiæ instar Nobis est, sumptibus nostris, aut ex bonis nostris paratæ executionis fundetur Collegium, in quo Magister & duodecim Scholares pauperes ex natione & Provincia nostra, sive Ducatûs sive Comitatûs Burgundiæ, enutriantur, in quorum alimenta census & reditus perpetui; in habitationes item domus & ædificia coëmantur, eumque in finem usque ad summam 10000. librarum aut minus, semel impendatur, ex sententia scilicet & distributione dictorum Executorum. *Dole en Bourgogne.

Quandoquidem per Testamentum nostrum antehac factum, itemque per Litteras à Nobis viventibus datas & concessas dilecto nostro & fideli Equiti & Cancellario Illustri Nicolao Rolino *Anthunii Domino (considerantes maximè Ordinem Equestrem à Nobis ipsi collatum fuisse) eidem donavimus, &, ut statim post obitum nostrum ipse, ipsiusque heredes in perpetuum eo fruantur, cessimus Castrum, Oppidum & Districtum *Monevrei in Comitatu nostro Burgundiæ, cum omnibus quæ eò pertinent, cujuscunque generis sint, & reditum 500 librarum, *Estevenons* dictarum, producere æstimantur, cum omni Jurisdictione superiore, minore & inferiore, cumque eisdem prærogativis, quibus gaudent reliqui, qui superiorem Jurisdictionem in præfato nostro Comitatu tenent; hoc tamen pacto, ut Heredes nostri ex Nobis legitimè descendentes, masculi, fœminæve, possint quotiescunque velint id omne à dicto nostro Cancellario ejusque heredibus summâ decem millium aureorum, *Salus* dictorum, aut summâ 15000. librarum, unâ vice, re & effectu persolvendâ redimere; quemadmodum negotium hoc pleniùs declaratum est in Litteris, quas dictus Cancellarius noster à Nobis obtinuit; ideo Nos ex certa scientia & intuitu obsequiorum fidelium, quæ dictus Cancellarius Nobis indies præstat, approbamus hoc præsenti nostro Testamento, ratas habemus & confirmamus dictas donationes, cessiones, & omnia, quæ in præfatis Litteris aut in clausula prioris nostri Testamenti, ubi hâc de re mentio fit, continentur; insuper & ex abundanti, aut in quantum opus fuerit, hoc nostro Testamento dictas donationes, cessionesque denuò facimus, & stabilimus. *Anthoeing. *Monevrey.

PRÆTEREA cum relatum Nobis sit, Principem Arausionensem nostrum Cognatum jus aliquod ad terras Castri-belini, *Orgeletii, & alias in Comitatu nostro Burgundiæ, quæ Comitis Tor- *Orgelet.

(5) ANTONIUS, Dominus de Bevere, de la Roche, Comes de Steenberghe; creditur Filius Joannæ de Presle. Certum est interea Ducem Philippum habuisse Filium naturalem nomine Antonium natum ex Joanna de Mairesse nupta deinde Joanni de Fresin & mortua anno 1480; inde inferri potest eum duos habuisse Filios naturales ejusdem nominis. Hic Antonius Dominus de Bevere duxit Mariam de la Vieuville, unde posteritas.

(6) MARIA nata ex Joanna * *Castellana* dicta *du Bosquiel* nupsit anno 1453. Renato de Beauffremont, Domino de Charny, Aurei Velleris Equiti. *La Chastelaine.

(7) Anna nata ex N. de Steenberghe, nupsit primò Adriano de Borsele, Domino de Brigdam, Equiti Aurei Velleris, qui obiit 1468; secundò Adolpho de Cleves, Domino de Ravestein, Equiti Aurei Velleris. Vide Supplementum Philippi Comminæi in 8. Bruxellis editum 1722. pag. 412.

(8) JOLANTA, nupsit Joanni d'Ailly * Vice-Domino Ambianensi. *Vidame d'Amiens.

[* Tonnerre.] *Tornoduri fuêre; & quas dicto Filio nostro Carolegiensi dedimus, prætendere; volumus (quamvis isti Principi nullum jus competere persuasum habeamus) & præcipimus, ut ipsi via juris, si requirat, in supremo Tribunali nostro Dolensi pateat, & per hos, qui Tribunal illud constituunt, vocatis auditisque Filio nostro ejusque Procuratore, & aliis, qui eò vocari debent, jus ac justitia administretur.

Ut Regimini etiam nostrarum Provinciarum, terrarum, ditionumque prospiciamus, si Nos ex vivis excedere contingat, superstite quidem dicto Filio nostro Carolo Comite Carolegii, sed adhuc sub tutela existente; volumus & ordinamus primò, quod personam ejus respicit, ut durante minore suâ ætate, & usque dum ad competentem ætatem pervenerit, nutriatur & alatur apud charissimam & amatissimam Conjugem nostram Ducissam Matrem suam, in Regionibus, terris, & Dominiis nostris, non alibi.

Deinde quod ad gubernationem ipsam istarum Provinciarum durante suâ minore ætate attinet, volumus & ordinamus, ut dicta Conjux nostra, tanquam caput ac præcipua; tum verò dilecti & fideles, Episcopus Tornacensis, Archiepiscopus Vesontinus, nec non Episcopus Cameracensis, qui tales nunc existunt; Cancellarius item noster Anthunii Dominus; Illustris Antonius Dominus Croyæ & Renticæ, Consanguineus noster & primus Cubicularius; Illustris [* Neuchatel.] Joannes Comes Friburgi & * Novocomi, Consanguineus noster & Burgundiæ Mariscallus; Illustris Joannes Croyus, Dominus Charry & Molineti, Consanguineus noster & Præfectus Hanoniæ; Domini de Rubais & de Santes; Illustris Joannes Bont Cancellarius noster Brabantiæ; Illustris Colartius Cominæus supremus noster Flandriæ Præfectus; & Magister Stephanus Armenerius, Parlamentorum nostrorum Burgundiæ Præses; cum reliquis tali vel talibus, quos præfata Conjux nostra, & alii supra nominati necessarios judicaverint, gubernationem illam & administrationem exerceant, in omnibus quæ evenerint negotiis, tam in iis quæ justitiam, reditus, politiam, & Provinciarum Regimen spectant, quàm in aliis quibuscunque: cum potestate conferendi officia, cujuscunque status & conditionis sint, quàm diu duraverit minor ætas dicti Filii nostri.

Quo presens hoc Testamentum nostrum compleatur omninò atque effectum sortiatur, eligimus & nominamus Executores ejusdem, dictam nostram charissimam & amatissimam Conjugem nostram Ducissam; Reverendum in Deo Patrem Episcopum Altissiodorensem Confessorem nostrum; & in ejus absentia, aut dum non poterit vacare istis negotiis, Reverendum in Deo Patrem Episcopum Salumbriæ, Confessorem dictæ Conjugis nostræ; dictos Episcopum Tornacensem, & Archiepiscopum Vesontinum; dictum Cancellarium nostrum, Illustrem Nicolaum Rolinum Anthunii Dominum; dictum nostrum consanguineum, Consiliarium & primum Cubicularium, Illustrem Antonium Dominum Croyæ & Renticæ; dictum Consanguineum nostrum & Mariscallum Burgundiæ, Illustrem Joannem Comitem Friburgi & Neocomi; ac dictum Illustrem Hugonem Lanoyum Dominum Sanctii: quibus modò nominatis septem, vel sex aut quinque ex iis (quorum Caput dictam Conjugem toties quoties potuerit aut voluerit istis negotiis vacare, tum verò dictos nostros Confessorem & Cancellarium esse volumus) plenam potestatem, authoritatem & mandatum speciale damus, ut præsens hoc Testamentum nostrum & ultimæ voluntatis declarationem, in omnibus & singulis articulis suis, re & effectu debitæ executioni mandent.

Quam ob causam volumus & præcipimus, ut omnia nostra bona, mobilia, & credita mobiliaria ad Nos spectantia, cujuscunque generis & ubicunque locorum tempore mortis nostræ extiterint, ipsis tradantur; quemadmodùm ab hoc instanti pro futuro tradimus, inque possessionem eorum eosdem mittimus; volentes ut statim post decessum nostrum ea occupent, atque interveniente justo & legitimo inventario realem ac corporalem eorum possessionem, detentionemve apprehendant, aut apprehendi faciant.

Atque ad meliùs exequendum ea, quæ in præsenti hoc Testamento nostro statuimus, volumus ampliùs & ordinamus, ut dicti Executores nostri accipiant & in potestate habeant medietatem omnium censuum, redituum & emolumentorum ex Provinciis nostris, terris & dominiis provenientium, sive dominia sint sive subsidia, deductis tamen oneribus ordinariis; inchoando statim ab obitu nostro & sic prosequendo tam diu & eò usque, donec præsentibus nostri Testamenti tabulis quoad omnes articulos prorsùs satisfactum fuerit. Quibus Executoribus suprà nominatis damus & legamus, scilicet dicto Episcopo Antissiodorensi Confessori nostro summam 1000. librarum monetæ Regiæ semel solvendam; & dicto Episcopo Salumbriæ Confessori Conjugis nostræ summam 500. librarum monetæ Regiæ itidem semel solvendam; reliquis verò post hos nominatis unicuique gemmam valoris 100. aureorum, quos *Salus* vocant, in memoriam nostri.

Volumus quoque, ut isti Executores deliberent inter se & constituant ex sententia sua unum aut duos perspectæ fidei viros & bonos OEconomos, quibus accepta & expensa bonorum nostrorum testamentariorum committentur, quique vicissim justam & exactam rationem eorum reddere, & residua, ubi & utì convenerit, restituere tenebuntur.

Præsens hoc Testamentum nostrum ejusque publicationem & executionem subjicimus Jurisdictioni Ecclesiasticæ & sæculari; scilicet Sanctissimo Patri nostro Pontifici, nec non Tribunali Rotæ, quæ in Curia Romana est, itemque Domino nostro Regi & Curiæ ejus in supremo Senatu seu Parlamento Parisiensi; volentes & consentientes, ut post obitum nostrum Executores supra nominati possint submissionem istam dictis Curiis Romanæ & Parisiensi, utrique aut uni saltem harum, prout ipsis visum fuerit, præstare; vi quarum submissionum Heredes & Successores

nostri,

nostri, & omnes, ad quos pertinere contigerit, cogantur, tam per Censuram Ecclesiasticam quàm per realem bonorum executionem, aut alium quemvis modum debitum, rata habere, subministrare & effecta dare ea omnia, quæ superiùs dicta fuerunt, in quantum ad ipsos pertinere poterit.

Et quamvis magna pars bonorum, ditionum, terrarum & Dominiorum nostrorum extra Regnum sita, dicto Domino meo Regi non subjecta sit, eo tamen non obstante volumus, ut hæc quoque pars Jurisdictionem sortiatur in Curia Parlamenti, eo respectu, in quantum nempè præsens Testamentum nostrum, ejus executio, & quæ ab ipsa executione pendent, illam Curiam respicere possunt, non aliter, nec ultra.

Volumus etiam, ut si qui ex præfatis Executoribus nequeant, nolintve interesse & vacare dictæ executionis negotiis, vel etiam diem obierint, antequam penitùs perfecta fuerit hæc executio, tunc in locum eorum alii capaces & idonei substituantur, & subrogentur, ab eadem Curia Parlamenti Regii, cui quidem specialiter committimus executionem præsentis nostri Testamenti.

Et si contingeret (quod Deus avertat) Nos ex hac vita absque legitimis Heredibus ex Nobis descendentibus decedere, aut dictum nostrum Filium Comitem Carolegium ante Nos sine legitimo Herede ex ipso descendente diem obire, Sorores autem nostras, Nepotes, Neptesve, Consanguineos & Proximos, ad quos quasve successio in ditiones, terras, Dominia, & bona nostra tunc devolveretur, contradicere huic executioni, ejusque effectum, sive in totum, sive ex parte impedire velle; eo casu illum, illam, illosve contradicentes & impedire volentes, successione in bona nostra privamus & excludimus, privatosque ac penitus exclusos volumus, ab hoc instanti tanquam pro futuro, & de futuro tanquam pro præsenti: pars verò sive portio contradicentium accrescat illi, illisve cæterorum nostrorum Heredum, qui executioni hujus Testamenti nostri re & effectu consentire voluerint.

Quod si ita defecerint dicti proximi nostri Heredes, ut & ipsi & quilibet eorum contradicere huic Testamento nostro, ejusque executionem impedire ausi sint; eo casu volumus & præcipimus, ut ditiones, terræ & Dominationes nostræ cadant & devolvantur in cæteros nostros Agnatos & Cognatos, licet in remotiori gradu Consanguinitatis constitutos; modò ad postulationem præfatorum Executorum explendo huic Testamento consentire & facto operam dare voluerint. Quo casu (deficientibus nempè omnibus nostris Heredibus proximis, qui jure in nostra Dominia & bona succedere deberent) volumus ut dicti Executores possint seligere unum aut plures ex nostris Propinquis & Consanguineis, qui sufficiant & valeant tueri ditiones nostras, terras & Dominationes, & qui effectu, prout dictum est, explendo huic præsenti Testamento nostro operam dare velint, quos eo casu volumus & jubemus esse Heredes nostros, & in omnes nostras Provincias, terras, Dominia, & bona succedere, reliquos hoc dicto casu his privantes & excludentes.

Volumus adhuc & jubemus, ut omnia & singula dona ac legata à Nobis data & relicta, quemadmodum superiùs declaratum fuit, sint & maneant valida; non obstantibus quibuscunque prioribus constitutionibus, à Nobis aut Prædecessoribus nostris editis, ne detur aut alienetur quicquam de Domanio nostro; nec obstante ipso Edicto haud ita pridem à Nobis promulgato: Ne donationes, quas fecerimus, validæ sint, nisi Litteræ signatæ fuerint à Magistro Joanne Alberto Secretario nostro, certique Consiliarii & Cubicularii ad hoc deputati præsentes extiterint; non obstantibus denique quibuscunque aliis constitutionibus, restrictionibus, mandatis & prohibitionibus, quæ contra executionem & plenum effectum eorum omnium & singulorum, quæ superiùs dicta sunt, dici & allegari possent.

Intelligimus quoque & volumus, ut hæc præsens Ordinatio nostra in omnibus & singulis suis Capitibus vim & vigorem Testamenti solemnis & nuncupativi, aut ad minimum Codicilli, aut etiam dispositionis de ultima voluntate habeat, vel alio, quo maximè modo poterit, valeat.

Unde Nos Authoritate nostrâ Principis, & in quantum unquam possumus, omnes defectus & solennitates supplendo, volumus ut ultimæ huic voluntati nostræ omninò prorsùs satisfiat, per omnes & singulos suos articulos, sine infractione ulla. Ad quem effectum subjicimus, obligamus, & in hypothecam damus omnia & singula bona nostra, mobilia & immobilia, præsentia & futura quævis, renuntiantes omnibus illis quæ adversùs præfata vel aliqua eorum dici & allegari in contrarium possint, sive facti, sive juris, sive consuetudinis sint, quin ipsi juri, quod dicit: Generalem renuntiationem non valere, nisi specialis præcesserit.

Volumus denique ut Litteris publicationis aut earum apographis, vulgò *vidimus* dictis, quæ post decessum nostrum indè describentur, atque in forma probante & sub Sigillo authentico expedientur, collatis tamen priùs quemadmodum oportet cum Originali, plena fides adhibeatur, tanquam huic ipsi Originali.

In quorum testimonium his præsentibus manu nostrâ subscriptis, Sigillum nostrum apponi curavimus.

Datum in Urbe Rethelensi, die octavâ Decembris, anni gratiæ millesimo quadringentesimo quadragesimo primo. 1441

Dux Philippus plures alios Filios & Filias naturales habuit, quorum nomina hìc ponimus.

Philippus mortuus infans.

David à Burgundia, Episcopus Theroanensis & Ultrajectinus, natus ex Coleta Castellana, dictâ *Du Bosquiel*, nupta deinde Stephano De Bours dicto Maillotin, Præfecto Stabuli Ducis & Gubernatori districtûs De la Gorghe in Agro Insulensi.

Philippus à Burgundia, Dominus de Sommeldyck, Blatin, &c. Architalassus, & Aurei Velleris Equas, deinde Episcopus Ultrajectinus, natus ex Margareta van *Prest* & legitimatus anno 1505.

RAPHAEL

Raphael à Burgundia Abbas S. Bavonis Gandavi.

Joannes à Burgundia Præpositus B. Mariæ Brugis & S. Audomari, natus ex Margareta Scupelins, quæ nupsit postea Hieronimo van Vive.

Balduinus à Burgundia, Dominus de Falais, Bredam & Sommeldyck, natus ex Catharina de Thieffries, duxit Marinam Manuel, unde posteritas.

Hieronymus & Balduinus, vocabantur anno 1461 & 1463. Parvi Nothi Burgundiæ. *Vide Supplementum Philippi Cominai pag. 326. editionis Bruxellensis.*

* Celie.

Catharina à Burgundia, nata ex Domicella * Celia, nupsit anno 1470. Humberto de Curieu, Toparchæ de la Cueille, à Cubiculis Carolo Duci Burgundiæ, qui postea partes Ludovici XI. Galliarum Regis secutus est. Nupsit deinde dicta Domicella Celia Nicolao de Harlay.

Cornelia à Burgundia, nupta Adriano de Toulongeon, Domino de Mornay.

Magdalena à Burgundia, nupta N.... de Bonpar Toparchæ de l'Aage & de Cournon, Baroni d'Adez.

Maria à Burgundia, Religiosa.

Catharina à Burgundia, Religiosa.

Margareta à Burgundia, quæ Personam egit in convivio dicto *Du Faisan*, anno 1454, secundùm Olivierium de la Marche.

CAPUT CLIII.

Litteræ Confœderationis quinque Capitulorum, S. Gudilæ Bruxellis, S. Rumoldi Mechliniæ, S. Petri in Anderlecht, S. Gummari Liræ, & S. Petri Turnhauti, anno 1444. Postmodum accesserunt Capitula B. Mariæ Teneramundanum, & S. Gaugerici Haltrense.

Ex Archivis Capituli Anderlechtensis.

UNIVERSIS præsentes Litteras inspecturis vel audituris, salutem & omne bonum.

Quoniam, ut ait Apostolus, *omnes in Christo unum sumus*, obligati ut membra ejusdem Corporis invicem tueri, & quoad possibile est injustè opprimentibus justâ defensione quæ juris naturalis est, cuique omnis positivi juris ordinatio contraria cedit, ex animo viriliterque resistere; Notum facimus, quod nos Decani & Capitula Sanctæ Gudilæ Bruxellensis, Sancti Rumoldi Mechliniensis, Sancti Petri Anderlechtensis, Sancti Gummari Lyrensis ac Sancti Petri Turnothensis Ecclesiarum, Cameracensis Diœcesis, attentè considerantes nos & subditos nostros per Vicarium & Officialem Reverendi in Christo Patris & Domini nostri Episcopi Cameracensis, & alios, à pauco tempore citatos, contra justitiæ tramitem & omnem æquitatem plus solito gravatos esse & fuisse, timentesque verisimiliter ex jam factis plus in futurum gravari posse, & gravaminibus hujusmodi propter divitias majoremque potentiam, atque cujuslibet suppositorum nostrorum paupertatem & litis sumptuosè deducendæ insufficientiam occurrere non posse, nisi nobis de remedio provideatur opportuno;

Considerantes etiam, Societates, Confœderationes seu Confraternitates super re etiam solo positivo jure licita initas nedum à jure permissas, sed etiam laudatas esse: legitur enim in Chronico Anastasii, qualiter Thessalonicenses Episcopi ob metum Imperatoris Anastasii, Thimotheo Constantinopolitano Episcopo consenserunt, qui Concilium Calcidonense anathematizaverat: quadraginta verò Episcopi Illiricæ & Græciæ convenientes in unum per professionem in scriptis factam à proprio Metropolitano discesserunt, & Romam mittentes Romano Episcopo communicare in scriptis se professi sunt. Et paulò post cum Dioscorus minor manûs impositionem accepisset à Rege, recesserunt multitudines populorum dicentes quod, secundùm quod continent Canones sanctorum Apostolorum, non est factus Episcopus, & ideo non recipietur:

Nolentes præfato Domino Cameracensi aut ejus jurisdictioni aliive in aliquo derogare, imò semper reverentiam, obedientiam, & honorem debitos exhibere, sed jura nostra & subditorum nostrorum cum bona informatione & justitia intacta conservare, Societatem, Confœderationem sive Confraternitatem pro nobis & adhæsuris, sub beneplacito & benevolentia S. D.N. Papæ Eugenii IV. & metuendissimi Domini nostri Burgundiæ, Brabantiæ & Limburgiæ Ducis, Principis, Patroni & Defensoris nostri specialis, Spiritu Sancto, qui ubi vult spirat, ut speratur coöperante, & verâ charitate moti, fecimus & facimus per præsentes in modum qui sequitur:

Videlicet, quod nos invicem & subditos nostros tuebimur & defendemus in bona justitia, contra quoscumque Judices Ecclesiasticos, quâcumque authoritate, aut dignitate, etiam Pontificali fulgentes, nos injustè aut de facto opprimentes, seu opprimere volentes.

Ita quod si aliquis ex nobis vel subditis nostris se gravatum aut oppressum opprimive timeat aut gravari in futurum, casum Capitulo suo ad longum exponet, & illud de eodem & meritis causæ diligentissimè informabit. Quod si ex informatione summaria & verisimili reperiat rem ita esse, scribet aliis Capitulis de Confraternitate talem advenisse casum, qui est contra tale vel tale Privilegium aut Statutum, vel talem aut talem suam consuetudinem, quare sibi videtur quod talis sit cum justitia à Confraternitate defendendus. Sicque rogabit & requiret alia Capitula, ut scribant opinionem suam; & si omnia vel major pars eorum consentiant primo Capitulo scribenti, tunc defendetur per omnia Capitula, consilio, auxilio & favore, ac etiam expensis æqualiter ab omnibus exbursandis.

Si tamen inveniatur postmodum, illum prætendentem se gravatum, Capitulum suum malè informasse, solvet expensas per omnia Capitula jam factas & ob eam causam necessariò fiendas, si sit solvendo; alioquin graviter puniatur ac corrigatur; & taliter, quod cæteris cedat in exemplum.

Itemque hanc Confraternitatem procurabimus confirmari per S.D.N. Papam & per inclytum D.N. Ducem prænarratos. Item quoad expensas pro confirmatione hujusmodi Confraternitatis nobis aut subditis nostris, modo & formâ quibus supra, defendenda habendas & supportandas, ordinabitur per quodlibet Capitulorum prædictorum modus sibi conveniens & magis aptus; & contribuent omnes per Fraternitatem defendi cupientes, & qui sub protectione alicujus Capituli esse consueverunt, & non alii.

Et ne fortè in præmissis fraus aliqua committatur, sed omnia planè procedant, ipsaque Confraternitas firmiùs servetur, jurabit quilibet nostrûm in forma quæ sequitur:

Ego N. juro ad hæc sancta Dei Evangelia, quod Confraternitatem inter Capitula, Bruxellense, Mechliniense, Lyrense, Anderlechtense & Turnotense initam & justissimâ causâ factam, fideliter observabo & manutenebo toto posse, ad quemcumque statum umquam devenero, & quod bene & legaliter deliberabo super defensione & tuitione prætendentis se gravatum, prece, pretio, odio & amore seclusis: nec propter damnum vel expensas per me hâc occasione sustinendum contra gravatum deliberabo, & quod nunquam aliquem Canonicum aut Capellanum recipiam, nisi præmissa quatenus eum tangunt, juraverit: sic me juvet Deus & hæc Sancta Dei Evangelia.

Et quodlibet Capitulum procurabit cum effectu, quod subditi sui id ipsum juramentum, quatenus ipsos subditos concernit, realiter præstabunt. In quorum omnium & præmissorum singulorum testimonium has patentes Litteras inde fieri, & nostrorum Sigillorum munimine fecimus communiri.

Datum & actum Bruxellæ in loco Capitulari Ecclesiæ B. Gudilæ consueto, anno Domini M. CCCC. XLIV, mensis Maii die nonâ. 1444

CAPUT CLIV.

Nicolaus V. *Pontifex confirmat Confraternitatem seu Confœderationem septem Capitulorum, de quibus Capite præcedenti, anno* 1446.

Ex iisdem Archivis Anderlechtensibus.

Nicolaus Episcopus Servus Servorum Dei, Dilecto Filio Archidiacono Antverpiensi in Ecclesia Cameracensi, salutem & Apostolicam benedictionem.

Rationi convenit, & congruit æquitati, ut ea quæ de Romani Pontificis gratia processerunt, licet ejus superveniente obitu Apostolicæ super illis Litteræ confectæ non fuerint, suum consequantur effectum.

Dudum siquidem pro parte Filiorum dilectorum S. Gudilæ Bruxellensis, S. Rumoldi Mechliniensis, S. Petri Anderlechtensis, S. Gummari Lyrensis, S. Petri Turnothensis, B. Mariæ Teneramundensis, & S. Gaugerici Halterensis, Cameracensis Diocesis, Ecclesiarum Decanorum, Capitulorum, singulorumque Canonicorum & personarum earumdem Ecclesiarum, felicis recordationis Eugenio Papæ IV. Prædecessori nostro, exposito,

Quod olim ipsi considerantes, quod personæ & subditi Ecclesiarum prædictarum, tam per Vicarios, Officiales, & Servitores Episcoporum Cameracensium pro tempore existentium, quàm alias diversas personas quandoque præter & contra æquitatis & justitiæ tramitem, nonnunquam verò pro minima re sæpiùs gravati fuerant, & indies gravabantur ac molestabantur,

Formidantesque, & ex præteritis quæ futurorum certitudinem & cautelam præstant, colligentes ipsos per eosdem Vicarios, Officiales, & Servitores in Juribus & Libertatibus Ecclesiasticis, ac aliàs successu temporis plus gravari, perturbari & inquietari posse,

Ac etiam attendentes, quod multorum ex personis & subditis prædictis ad defendendum se super motis eis pro tempore quæstionibus, ad prosequendum causas desuper facultates minimè suppeterent:

Ad obviandumque inconvenientiis & dispendiis, quæ propterea plerumque provenerant, nec non etiam succurrendum personis & subditis eisdem in subortis pro tempore contra eos dissensionum quæstionumque materiis, ac aliàs ad manutenendum & conservandum Jura, Privilegia & Libertates Ecclesiarum & personarum hujusmodi, quamdam honestam ac rationi & æquitati consonam, amicitiæ quoque & tranquillitatis productivam inter se fecerant Confraternitatem sive Societatem:

Ac inter alia maturâ deliberatione præviâ ordinaverant, quod ipsi Decani, Canonici & Capitula sese ac quoscumque eorum subditos, nec non Jura, Privilegia & libertates hujusmodi per viam Justitiæ & æquitatis contra quoscumque tuerentur & defenderent:

Quodque si quis ex eis ac subditis prædictis assereret se per quempiam gravatum, sive oppressum, vel se gravari aut opprimi posse verosimiliter, hujusmodi gravaminis sive oppressionis casum & modum suo Capitulo seriatim & ad longum, à veritate nullatenùs deviando, exponeret, & ex tunc, si Capitulum hujusmodi ipsum

ipsum casum in præjudicium, dispendium, & læsionem Jurium, Privilegiorum & libertatum Ecclesiæ, ubi dictum Capitulum foret, cedere, aut redundare reperiret, hujusmodi casum & modum singulis aliis Capitulis præfatis & singularibus ex illis personis transmittere, & insinuare teneretur:

Et desuper Decani, Canonici & singulares personæ Capitulorum eorumdem, suas, utrùm casus ipse justus & æquitati conformis, & per consequens defendendus foret, aut ne, opiniones & motiva scribere & super hoc avisare, ac ex tunc singuli eorumdem casum prædictum, si ut præmittitur justus foret & defendendus videretur, communibus sumptibus & expensis defendere tenerentur:

Si verò taliter gravatus & oppressus suum Capitulum hujusmodi malè & sinistrè informasse reperiretur, factas per ipsa Capitula propterea & exindè necessariò faciendas expensas & interesse, quoad hoc, si solvendo esset, solveret; alioquin juxta casûs hujusmodi exigentiam puniretur & corrigeretur taliter, quod aliis cederet in exemplum.

Nonnulla quoque alia salubria & honesta ac commune bonum contingentia fecerant & ordinaverant, prout in contentis desuper confectis Litteris sive instrumentis publicis dicebantur contineri; ac subjuncto Prædecessori prædicto, quod Fraternitas sive Societas hujusmodi per quamplures notabiles & peritos commendata & laudata fuerat, ac in præjudicium vel dispendium sive læsionem Juris ac Jurisdictionis Ordinarii loci, vel cujusvis alterius nullatenùs processerat, ipsique Decanus, Canonici, Capitula & personæ Ordinario prædicto aliisque suis Superioribus, in omnibus in quibus tenentur, se obtemperaturos offerrent, & obedire & semper parati existerent,

Ac pro parte Decanorum, Capitulorum, Canonicorum & personarum eidem Prædecessori supplicato, ut Confraternitati sive Societati, nec non per ipsos Decanum, Capitula & Canonicos circa conservationem jurium, privilegiorum & libertatum Ecclesiarum, ac aliorùm præmissorum factis & ordinatis hujusmodi, ac in dictis Litteris sive instrumentis contentis pro eorum subsistentia firmiori robur Apostolicæ Confirmationis adjicere dignaretur:

Præfatus Prædecessor hujusmodi supplicationibus inclinatus voluit & consensit, videlicet decimo Kal. Martii Pontificatûs sui anno sextodecimo, certo dari Judici in mandatis, ut si erat ita, circa Confraternitatem sive Societatem hujusmodi, & pro illius conservatione facta & ordinata, necnon prout illas contingebant, omnia & singula in dictis Litteris sive instrumentis contenta auctoritate Apostolicâ approbaret & confirmaret.

Ne autem Decani, Capitula, Canonici & personæ prædicti, voluntatis & Prædecessoris concessionis hujusmodi, pro eo quod super illis Litteræ hujusmodi Prædecessoris, ejus superveniente obitu, confectæ non fuerunt, frustrentur effectu, volentes & eâdem authoritate decernentes, quod voluntas Prædecessoris & Concessio prædictæ suum à dicta die decimo Kal. Martii sortiantur effectum, ac si super eis præfati Prædecessoris Litteræ sub ipsius diei data confectæ fuissent,

Quodque præsentes Litteræ ad probandum plenè voluntatem Prædecessoris & Concessionem hujusmodi ubique sufficiant, nec ad id probationis alterius adminiculum requiratur, Discretioni tuæ per Apostolica Scripta mandamus, quatenus si Confraternitatem sive Societatem prædictam justam & rationabilem, necnon præmissa veritate niti compereris, super quo tuam conscientiam oneramus, omnia & singula per Decanos, Capitula & Canonicos suprà dictos circa Confraternitatem sive Societatem hujusmodi, & ut illa vigeat & conservetur, facta & ordinata, necnon quæcumque in ipsis Litteris sive instrumentis contenta & quæcumque inde secuta, Authoritate nostrâ ratifices, approbes pariter & confirmes, supplendo omnes defectus si qui forsan intervenerint in eisdem, non obstantibus quibuscumque Apostolicis ac Provincialibus & Synodalibus editis generalibus vel specialibus constitutionibus, cæterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo quadragesimo sexto, quarto-decimo Kalend. Aprilis, Pontificatûs nostri anno primo. 1446

Confœderatio hæc fuit inita à Capitulis Flandro-Belgicis, eò quod nimis frequenter ad ipsam Urbem Cameracensem pro litibus evocarentur.

Primò desuper inter se conconvenerant quinque Capitula, S. Gudilæ Bruxellis, S. Rumoldi Mechliniæ, S. Petri in Anderlecht, S. Gummari Liræ, & S. Petri Turnhauti, quorum Acta exhibetur supra. Cap. præcedenti.

Iis postmodum accesserunt Capitula B. M. Teneramundæ & S. Gaugerici in Haeltert, nunc Alosti.

Litteras Nicolai V. Pontificis executioni mandavit in Belgio Guilielmus Bont J. U. D. Archidiaconus Antverpiensis in Ecclesia Cameracensi & Cantor ad S. Gudulam Bruxellis, &c. Executor Apostolicus ad suprascripta deputatus.

CAPUT

CAPUT CLV.

SIXTUS IV. *Pontifex statuit anno* 1474. *ut ad* VIII. *Præbendas Presbyterales in Ecclesia Metropolitana Coloniensi nemo assumatur nisi Doctor S. Theologiæ vel Decretorum aut Legum, vel saltem Licentiatus.*

Ex Historia trium Regum Coloniæ per P. Crombach

SIXTUS Episcopus Servus Servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

CREDITAM Nobis desuper regendæ militantis Ecclesiæ providentiam exsequi Deo adjuvante cupientes, ad ea libenter intendimus, ut debemus, per quæ singulæ Orbis Ecclesiæ, præsertim Metropolitanæ insignes & famosæ, personarum utilium fulcitæ præsidiis, ad Altissimi laudem & gloriam condignis honoribus & venustatis proficiant incrementis; eorumque bona & jura à quorumcumque occupatione observari valeant illæsa.

SANE pro parte Charissimi in Christo Filii nostri Frederici Romanorum Imperatoris semper Augusti, Nobis nuper exhibita petitio continebat, quod Ecclesia Coloniensis insignis Metropolitana, cujus Sanctus Maternus, S. Petri discipulus, primus Præsul exstitit, adeò inclyta & præclara existit, quod nulli nisi illustres, & magni nobiles, qui ex sextodecimo adscendente & ex illo gradatim descendentibus nobilibus Antecessoribus suis rectâ lineâ sunt procreati, illius Canoniatus & Præbendas assequi possent; octo Canonicatibus & Præbendis totidem duntaxat exceptis, quorum duo pro Graduatis in Universitate Studii Coloniensis reservati existunt, reliqui verò per ignobiles & plebeos; frequentiùs quoque per humiles personas, aut familiares quorumdam Canonicorum dictæ Ecclesiæ, qui familiares ipsos in Canonicos dictæ Ecclesiæ recipi procurant; seu rudes & indoctos, qui illos vigore gratiarum exspectativarum ipsis concessarum assequuntur. Et quod valdè decori & utilitati dictæ Ecclesiæ & jurium illius conservationi, nec non qualitatibus & præeminentiæ nobilium Canonicorum prædictorum convenire videtur, quod dictæ octo Præbendæ duntaxat per viros illuminatos & scientiâ præditos, etsi non carne, scientiâ tamen & virtute nobilitatos, quorum prudentiâ & consilio dicta Ecclesia, quæ destituta & depauperata existit, sua recuperare posset, duntaxat obtineantur; prout in nonnullis Alemannicæ nationis Ecclesiis tam ex Statutis, quàm ex laudabilibus consuetudinibus, quæ per nonnullos Romanos Pontifices Prædecessores nostros confirmata fuerunt, hactenus observatur.

QUARE pro parte ejusdem Imperatoris, qui ad Ecclesiam ipsam specialem gerit devotionis affectum, Nobis humiliter fuit supplicatum, ut quod de cetero perpetuis futuris temporibus dicti sex Canonicatus & Præbendæ, dum pro tempore vacaverint in quibuscunque mensibus, per dilectos Filios Dacanum & Capitulum Ecclesiæ Doctoribus vel Licentiatis in Theologia, aut in utroque vel altero jurium, qui cum rigore examinis in Universitate alicujus Studii, loco in quo illud viguerit, generalis promoti fuerint, duntaxat conferri debeant & de illis provideri.

NOS igitur qui dictæ Ecclesiæ splendorem & venustatem appetimus, hujusmodi petitionibus inclinati Auctoritate Apostolicâ tenore præsentium ex certa nostra scientia statuimus & ordinamus, quod de cetero perpetuis futuris temporibus prædicti sex Canonicatus & Præbendæ, non ignobilibus plebeis, humilibusque personis & familiaribus prædictis, sed duntaxat Doctoribus, & Licentiatis in Theologia, vel altero Jurium, in aliquo Studio generali cum rigore examinis duntaxat conferri possint, & debeant.

DATUM anno MCCCC. LXXIV. Pontificatûs anno tertio. 1494.

CAPUT CLVI.

JOANNES DE HORNE *Episcopus Leodiensis confirmat anno* 1493. *fundationem Capituli S. Petri de* Boxtel *in Campinia, factam ab* HENRICO DE RANST *Toparcha de* Boxtel, *quod Capitulum, dein subjectum Episcopatui Buscoducensi, nunc desiit.*

Ex Archivis Familiæ Hornani Principis.

JOHANNES de Hoern Dei & Apostolicæ Sedis gratiâ Episcopus Leodiensis universis & singulis has præsentes Litteras sive præsentia visuris lecturis & legi audituris salutem in Domino sempiternam.

Christi fidelium vota quibus cultus Altissimi in Divinis & militantis Ecclesiæ status in laudem ipsius Dei & salubre commodum animarum adaugeri dinoscuntur, facilè exaudiri & ea favoribus prosequi opportunis, justum & pium ac eidem Altissimo acceptum esse arbitramur.

SANE

Sane Nobis pro parte nobilium & generosarum ac venerabilis & honorabilium personarum, Domini Henrici de Ranst Domini temporalis de *Boxtel* & *Kessel* &c. Militis Ducatûs Brabantiæ, ac Dominæ Henricæ ejus Conjugis legitimæ, nec non Domini Henrici de Lotthum Decani Ecclesiæ Sancti Joannis Trajectensis & Investiti Parochialis Ecclesiæ Villæ de *Boxtel* nostræ Diœcesis, atque Theodorici Brants Ecclesiæ Parochialis de *Gemonde* & Altaris Sancti Nicolai eidem Ecclesiæ annexi, Johannis Liberti S. Johannis Evangelistæ, Walteri de Thuyl B. Crucis ad primam fundationem, Walteri de Desschel dictæ S. Crucis ad secundam fundationem, & Leonardi de Bosschot B. Laurentii Altarium in prætacta Parochiali Ecclesia de *Boxtel* sitorum, Rectorum modernorum petitio exhibita continebat, qualiter ipsi zelo devotionis accensi & piè moti antetactam Ecclesiam Parochialem de *Boxtel*, quę nunc lata, spatiosa & populosa existit, ac cujus & singulorum Altarium prætactorum, & Altaris B. Mariæ quod nunc vacat, in eadem Ecclesia situatorum, sex videlicet in numero, Rectorum ad illam & illa nominationes & præsentationes, eis vacantibus, ad præfatum Dominum temporalem dictæ Villæ de *Boxtel* jure Patronatûs Laïcalis spectant & pertinent, in Collegiatam Ecclesiam, ad finem ut Officium Divinum nocturnum & diurnum dietim de cetero per Decanum & Canonicos inibi creandos decenter & devotè, ad præfati Omnipotentis Dei Beatissimæque Virginis Mariæ ejus Genitricis, B. Petri Apostoli ejusdem Ecclesiæ Patroni, & omnium SS, ac in remissionem omnium peccatorum & salutem animarum ad ipsam Ecclesiam pro Divinis audiendis confluentium, erigi & institui exoptant, & fervore charitatis ducti anhelant, juxta & secundùm quosdam conceptus, Statuta, ordinationes, modos & conditiones per & inter eosdem exponentes conceptos, habitos & ordinatos, ac de eorum consensu conclusos, in quodam instrumento publico, manu, signo & nomine discreti Johannis Amelrici Clerici Leodiensis Diœcesis, Notarii publici, prout apparebat, subscripto & signato, coram Nobis exhibito, & cui præsentes nostræ Litteræ transfiguntur, contentos & descriptos.

Quapropter Nobis supplicarunt præfati exponentes humiliter, quatinus omnes & singulos conceptus, ordinationes, Statuta, modos & conditiones in prætacto instrumento contentos contentasve & contenta confirmare & approbare, ac antetactam Ecclesiam Parochialem de *Boxtel* hiis mediantibus in Collegium seu Ecclesiam Collegiatam erigere, ad instar secundariarum Ecclesiarum Leodiensium, præfatosque D. Henricum in primum Decanum, & ipsum ac Dominos Rectores, futurum dicti Altaris Sanctæ Mariæ, Theodoricum Brants, Johannem Liberti, Waltherum de Thuyl, Walterum de Desschel, & Leonardum de Bosschot, Presbyteros Rectores beneficiorum prætactorum, & adhuc duos, ut in dicto instrumento continetur, nominatos in Canonicos Præbendatos ejusdem Ecclesiæ de *Boxtel*; nec non beneficia & Altaria hujusmodi cum eorum singulis fructibus, juribus, redditibus, proventibus, emolumentis & obventionibus universis, sub modis, formis & conditionibus in eodem instrumento expressis, Mensæ Capitulari ejusdem Ecclesiæ de *Boxtel* in Collegiatam Ecclesiam erigendæ, applicare, assignare & appropriare, ac eis in hujusmodi Collegio erigendo in hiis & aliis opportunis nostrâ auctoritate ordinariâ providere, nostrumque consensum adhibere vellemus & dignaremur:

Unde Nos Johannes Episcopus Leodiensis antedictus, qui Ecclesiam Dei promoveri & cultum Divinum augeri nostris in temporibus, internis visceribus & devotionis fervore succensi, hujusmodi supplicationibus benigniùs inclinati, de consensu venerabilis Confratris nostri Archidiaconi Campinię in Ecclesia nostra Leodiensi & Decani Christianitatis Concilii Beeckensis nostræ Leodiensis Diœcesis, prætactam Ecclesiam Parochialem de *Boxtel* in Collegium & Collegiatam Ecclesiam adinstar aliarum nostrarum secundariarum Ecclesiarum Leodiensium, necnon dictum Dominum Henricum pro nunc Rectorem dictæ Ecclesiæ Parochialis de *Boxtel*, in primum Decanum; & eundem Dominum Henricum, necnon præfatos Dominos Rectores, dicti Altaris B. Mariæ nominandum Theodoricum Brants, Johannem Liberti, Walterum de Thuyl, Walterum de Desschel & Leonardum de Bosschot Presbyteros Rectores Beneficiorum & Altarium prædictorum, ac alios duos idoneos, ut prænarratur, nominatos in Canonicos Præbendatos ejusdem Ecclesię de *Boxtel*, erigimus, facimus, dictâ nostrâ auctoritate ordinariâ creamus, nominamus, & instituimus, atque prætactam Curam ejusdem Ecclesiæ de *Boxtel*, dictaque Beneficia & Altaria sex, videlicet Beatæ Mariæ Virginis, Sanctorum Nicolai, Johannis Evangelistæ, Crucis ad primam fundationem, Crucis ad secundam fundationem, & Laurentii in eadem Ecclesia de *Boxtel* sita, cum omnibus & singulis juribus suis, redditibus, proventibus, obventionibus, & emolumentis, atque census, redditus & bona Altarium Sanctarum Catharinæ & Barbaræ in eadem Ecclesia materialiter constructorum & nundum consecratorum, Mensæ Capitulari dictæ Ecclesiæ Collegiatæ de *Boxtel* incorporamus, approbamus, concedimus & assignamus perpetuis futuris temporibus, sub modis, formis & conditionibus in dicto instrumento contentis, atque omnes & singulos conceptus, conditiones Statuta & ordinationes supratacta & in dicto instrumento contenta, in toto & in qualibet parte ratificamus, laudamus, approbamus & confirmamus, decernentes illos & illa ac illas, ex nunc & perpetuò inviolabiliter observanda esse & observari debere, nec non dictum Collegium sive prætactam Ecclesiam Collegiatam de *Boxtel* sic per Nos erectam, ac Dominos Decanum, Capitulum, Canonicos, Capellanos, Altaristas, Officiatos, Chorales, & singula illius supposita, libertatibus, exemptionibus, & privilegiis nostrarum aliarum secundariarum Ecclesiarum Civitatis & Diocesis Leodiensis, & adinstar illarum libertamus, eximimus & communimus, si ...... ibi ad Horas Canonicas

Canonicas decantandas servetur usus ordinarius nostræ Ecclesiæ Leodiensis tamquam totius Diocesis nostræ Leodiensis matricis, exceptis Festis Patroni & Dedicationis ejusdem Ecclesiæ, ac aliis singularibus Festis Sanctorum si quæ habeantur in eadem Ecclesia, & quod alia Officia Divina, Missas & exequias defunctorum ac anniversaria & processiones celebrandas & celebranda, de quibus supra non est expressum, & ceremonias observandas, conformabunt se ceremoniis, Statutis, & ordinationibus aliarum nostrarum secundariarum Leodiensium, juxta eorum Statutorum qualitatem & exigentiam.

Ipsi etiam Dominus Decanus & Capitulum quoad Curam dictæ Ecclesiæ & administrationem Sacramentorum Ecclesiasticorum, & excessus si qui circa illa commissi fuerint, suberunt jurisdictioni nostræ in præmissis, tamen hiis conditionibus adjectis & illis salvis ac reservatis, videlicet, ut præfati Domini Decanus & Capitulum singulis annis in profesto B. Ægidii ratione jurium absentiæ octo uncias argenti puri Brugensis aut Antwerpiensis perpetuis temporibus Nobis ad Cathedraticum obsomium & subsidium, terminis, locis, modis, & sub pœnis consuetis, Nobis & nostris Successoribus Episcopis Leodiensibus & Prælatis dictæ nostræ Ecclesiæ Leodiensis exsolvere, de illisque realiter satisfacere, atque anniversarium pro Nobis & nostris Successoribus Episcopis Leodiensibus, in eadem Ecclesia de *Boxtel* secundâ die feriatâ quolibet anno perpetuò post Festum Ecclesiæ Domini solempniter celebrare & facere, ac pro salubri statu ipsius Episcopi Leodiensis orare tenebuntur, habebunt, & astricti erunt; atque Vicarii pro tempore ejusdem Ecclesiæ Conciliis nostræ Leodiensis Diocesis celebrandis more aliorum Vicariorum & Investitorum aliarum Ecclesiarum Parochialium dictæ nostrę Leodiensis Diocesis, interesse, & illa visitare, mandataque nostra Ecclesiastica recipere & exequi tenebuntur, non obstantibus exemptionibus, privilegiis, & libertatibus prætactis.

Cum autem ad introductionem eorundem Dominorum Decani & Capituli Capitulum repræsentare debentium de præsenti aliis arduis occupati negotiis intendere nequeamus, Venerabiles Viros Dominos Magistrum Petrum de Cortenbaren Sigill. & Johannem de Dorne Canonicum Leodiensem, quibus in hac parte vices nostras committimus tam conjunctim quàm divisim, in Domino exhortamur, quatenus accedentes prætactam Ecclesiam de *Boxtel* sic per Nos in Collegiatam Ecclesiam erectam, accedant coram Parochianis ejusdem Ecclesiæ, eâdem erectione priùs publicatâ, & eosdem Dominos Decanum & Canonicos creatos ad dictam Ecclesiam reverenter inducant, & eis stalla in Choro ipsius Ecclesiæ à dextris & à sinistris, ac loca in Capitulo hinc inde assignent, & deputent, injungentes ipsis & mandantes per hujusmodi nostras patentes Litteras, ut hujusmodi stalla & loca pro se & suis Successoribus Decanis & Canonicis ejusdem Ecclesiæ in actibus Chori & Capitularibus processionibusque & cantu, postquam illa Canonicali jure assumpserint, perpetuò teneant & observent, præsentibus & supranarratis semper firmis & efficacibus remanentibus & in suo robore duraturis.

In quorum præmissorum fidem & testimonium Sigillum nostrum ad causas præsentibus Litteris duximus appendendum, sub anno à Nativitate Domini millesimo quadringentesimo 1493 nonagesimo tertio, mensis Januarii die secundâ.

CAPUT CLVII.

Philippus Pulcher *Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Brabantiæ &c. appellat à variis oneribus & gravaminibus, à Romana Curia subditis suis impositis, anno* 1497.

In nomine Domini amen.

Hujus præsentis publici instrumenti tenore cunctis pateat evidenter & sit notum, quod anno à Nativitate ejusdem Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo septimo, Indictione decimâ quintâ, mensis Maii die duodecimâ, Pontificatûs Sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri Domini Alexandri Divinâ providentiâ Papæ sexti anno quinto, in Illustrissimi ac Excellentissimi Principis & Domini nostri, Domini Philippi Archiducis Austriæ, Ducis Burgundiæ, Brabantiæ &c. Comitisque Flandriæ &c. publicè in Aula Domûs suæ Brugis, unà cum Illustri & Nobili ac suæ Celsitudinis Cancellario, & Dominis de Magno Consilio, pro Tribunali sedentis & Consistorium publicum tenentis, nostrorumque Notariorum publicorum, ac multorum aliorum proborum Virorum & Dominorum præsentia, personaliter constitutus egregius & spectabilis Vir Magister Joannes Roussell Dominus de Hornettes, in utroque Jure Licentiatus, præfati Illustrissimi Principis nostri Domini Philippi Archiducis Austriæ &c. Consiliarius, ejusque Celsitudinis Procurator Generalis, seu Fiscalis, habens & tenens suis in manibus quandam provocationis seu appellationis papiri cedulam tenoris infrascripti, dixit se tam vice & nomine prælibati Domini Archiducis, quàm etiam Ecclesiarum Prælatorum, personarum Ecclesiasticarum quarumcumque, ac aliorum ejusdem Domini Archiducis subditorum, provocare & appellare velle, prout de facto provocavit & appellavit, apostolos petiit, Dominumque Archiducem ac alios submisit, protestatus fuit, atque & alia fecit, prout & quemadmodum in eadem papiri

cedula

cedula, quam ibidem coram tota concione publicè & altâ voce perlegit, latiùs & pleniùs continebatur, cujus tenor sequitur de verbo ad verbum, & est talis:

Cum Vas electionis Paulus Apostolus Spiritûs Sancti gratiâ ac infallibili veritate perfusus, Principes, inferiores Prælatos ac Rectores admonendo & præcipiendo edocuerit, dicens: *Pascite qui in vobis est gregem Domini, & immarcessibilem gloriæ coronam percipietis &c.* meritò igitur adversùs eos qui plebem suam, sicut escam panis devorare, aut sicut tineam res suas publicas corrodere & opprimere moliuntur, ipsi Principes obsistere ac desuper providere astringuntur omni viâ juris atque remediis opportunis.

Cumque etiam gravatis sive oppressis gravarique & opprimi verisimiliter timentibus, tam pro gravaminibus judicialibus quàm extrajudicialibus, appellationis remedium à Sanctis Patribus & jurisconsultis salubriter sit institutum; hinc est quod Ego Joannes Rousselli, Dominus de Hornettes, in utroque Jure Licentiatus, Illustrissimique & Excellentissimi Principis & Domini nostri Domini Philippi Archiducis Austriæ, Ducis Burgundiæ, Brabantiæ, &c. Comitis Flandriæ &c. Consiliarius, ejusque Celsitudinis Procurator Generalis seu Fiscalis, auditis gravibus & lamentabilibus querimoniis populorum, & Statuum Patriarum ac Provinciarum in & sub ejusdem Domini Archiducis ditione existentium, super insupportabilibus oneribus eis à Romana Curia impositis, & quæ indies magis ac magis augmentantur, & ut ex multis pauca referam; (citra tamen animum cuiquam injuriandi, vel aliquid proferendi, quod in alicujus contumeliam redundare possit) quamvis annatarum seu vacantium exactiones à jure communi nostro parum exorbitantes præsertim pro beneficiis in dicta Curia vacantibus, aut pro exemptis Sedi Apostolicæ immediate subjectis, ibidem expeditis, fuerint hactenus patienter toleratæ, nonnulli tamen dictam Curiam sectantes, ut eo ampliùs hujusmodi annatæ affluerent, & de omnibus fere beneficiis pro suo nutu disponerent, pecuniarum exinde acquirendarum gratiâ, pro beneficiis hujusmodi assequendis, reservationes tam generales quàm speciales, & etiam gratias expectativas cum decretis irritantibus, antelationibus, & aliis clausulis derogatoriis, subtili quodam, ut experientia docet, & inquisito ingenio adinvenerunt, piam Principum & aliorum Fundatorum intentionem passim fraudando, & penitus enervando:

Quibus ex rebus factum est, præter Divini cultûs diminutionem, ut vagandi materia, litigandi rancores & odia suscitandi, mortem proximi cupiendi, litigantibus eorumque parentibus tempus & facultates suas incassum consumendi, & ad summum Regna & Provincias pecuniis evacuandi occasio detur.

Huc etiam accedit, quod licet, secundùm Sanctorum Patrum Decreta, Dignitates & Beneficia Ecclesiastica deberent simpliciter & sine ulla diminutione conferri; tamen cum in dicta Curia de illis providetur, reservantur pluribus diversæ super his pensiones, &, quod deterius est, Episcopatus, Abbatias, cæterasque Dignitates, & eas pinguiores & opulentiores satagunt & procurant dari in commendam nonnullis extraneis non residentibus in eisdem, ignotis Principi, populo ingratis, Patriæ suspectis, & periculosis, idque nullâ Principis nominatione vel consensu præcedente; in grave Ecclesiarum & Patriarum detrimentum, contraque omnium antiquorum Patrum & Sacrorum Conciliorum Generalium prohibitionem & doctrinam:

Quibus rationibus jam pridem impulsus Serenissimus Romanorum Rex ipse pro se & pro dicto ejus Filio, proque universis populis Dominiorum & Provinciarum suarum tunc simul in unum congregatis, & de omnibus his tunc graviter conquerentibus indulsit, promittendoque annuit illis, sacra imitando Decreta, quod nullas posthac in Ecclesiis & Beneficiis terrarum & Dominiorum suorum admitteret commendas, nec in illas quomodolibet consentiret.

Præterea, quod gravius & durius est toleratu, electionibus nonnunquam ritè & canonicè celebratis, & per ipsam Sedem Apostolicam admissis & confirmatis, & integrè etiam annatâ persolutâ, nonnulli prætextu talium prætensarum reservationum lites in dicta Curia iterum movere & contra triennales possessores procedere non verentur, quod si contingat causas in partibus agitari, causæ ipsæ judicibus pro impetrantium libidine committuntur: inde fit ut interdum altera partium notoriè pœnis & censuris contra juris ordinem temerè opprimatur; monitoria quoque præcisa, parte inauditâ & à defensionibus prorsus exclusâ, plerumque decernuntur & fraudulenter exequuntur.

Ab hujusmodi itaque & aliis illatis & comminatis gravaminibus, & colligibilibus ex ipsis etiam notoriis, Ego Johannes Rousselli Procurator præfatus, vice & nomine prælibati Domini Archiducis, tam pro se, quàm etiam pro Ecclesiis, Prælatis, Personis Ecclesiasticis quibuscumque, ac aliis dictarum suarum Patriarum & Provinciarum personis & subditis, eisque in hac parte adhærentibus & adhæsuris, sentiens præfatum Dominum Archiducem & tres suarum Patriarum Status & subditos ex hiis evidenter & multipliciter gravatos & oppressos, timensque verisimiliter imposterum ampliùs gravari posse, omnibus modo viâ formâ & causâ quibus possum & valeo melioribus, inhærendo semper appellationibus jam antehac præmissorum occasione interpositis, ad Sanctam Sedem Apostolicam, Sanctissimum Dominum nostrum Papam Alexandrum minùs consultum in melius & perampliùs cum Deo consulendum, & in defectum provisionis condignæ ad Sacrum Generale Concilium proximè celebrandum, seu ad illum vel illos ad quem vel ad quos hujusmodi meam appellationem devolvi contigerit, provocavi & appellavi, & semper dictis prioribus appellationibus, ut præmittitur, interjectis inhærendo provoco

voco & appello in hiis ſcriptis, ſubmittens præfatum Dominum Archiducem, Prælatos, cæteraſque Eccleſias, ac omnes ejus Provincias & ſubditos & eis adhærentes & adhæſuros, tuitioni & ſalvigardiæ Dei Omnipotentis ſuorumque ſuperiorum in hac parte;

Protestando inſuper expreſsè, quod ſi fortè in præjudicium appellationis vel appellantium prædictorum quicquam attemptari vel quomodolibet innovari contigerit, de injuriis, nullitate, & hujuſmodi attemptatis reparandis ſeu reparari faciendis, viâ juris ac omnibus remediis ad hoc neceſſariis & opportunis, præſtando etiam de hac mea appellatione publicanda, inſinuanda, intimanda & proſequenda loco & tempore opportunis; petens quibus ſupra nominibus à Vobis Notariis publicis apoſtolos inſtanter, inſtantiùs & inſtantiſſimè mihi dari & decerni, ſaltem teſtimoniales, ſalvo tamen ſemper jure addendi vel diminuendi &c.

De & ſuper quibus præmiſſis omnibus & ſingulis, Magiſter Johannes Rouſſelli Conſiliarius & Procurator prædictus, tam nomine Illuſtriſſimi Principis, quàm etiam omnium aliorum prædictorum petiit ſibi fieri & dari à Nobis Notariis publicis infraſcriptis inſtrumentum unum vel plura. Acta fuerunt hæc in Oppido Brugenſi, Tornacenſis Dioceſis, in Aula Domûs præfati Domini Archiducis, ſub anno, Indictione, menſe, die & Pontificatu præſcriptis, præſentibus ibidem Illuſtri, Generoſis, Clariſſimis, Nobilibus, & Magnificis Viris Dominis Thoma de Pleumes Milite, Domino de Maigny Cancellario, Engelberto Comite de Naſſou Domino de Breda &c. Bernardo Marchione Badenſi, Philippo de Burgundia Domino de Beuris & de Veris, Balduino de Burgundia Domino de ...... Balduino de Lannoy Domino de Molembeis, Hugone de Melun Burgravio Gandenſi, & Jacobo de Lucemburch Domino de Fiennes Militibus, Joanne Vincencii Præpoſito Caſletenſi, Ricardo de Capella Cantore & Canonico Sancti Donatiani Brugenſis, Ludovico Veury Decano Dolenſi, Thoma de la Papoire Domino de Pippoy, Judoco Quieny Domino de Elſen, Gerardo des Pleumes, Johanne Sucquet, Fernando de Lucerne & Johanne Doublet Conſiliariis & Magiſtris Requeſtarum hoſpicii, Gerardo Numan Audientiario, Laurentio du Blioul Ordinis Velleris Graſiario, Johanne de Longavilla, Bartholomeo le Febure, Hugone le Cocq, & Joanne le Borgne Secretariis ordinariis, ac pluribus aliis Nobilibus, Conſiliariis, & Secretariis prælibati Excellentiſſimi Principis noſtri, & ejus Curiam ſequentibus, in multitudine copioſa ibidem congregatis, Teſtibus aſtantibus, ad præmiſſa & alia audiendum & videndum vocatis ſpecialiter & rogatis.

Et Ego Bernardinus de Salmatis, Clericus Tornacenſis Dioceſis, publicus Sacris Apoſtolicâ & Imperiali Auctoritatibus, nec non Venerandorum Patrum Dominorum Decani & Capituli inſignis Eccleſiæ Collegiatæ Sancti Donatiani Brugenſis dictæ Dioceſis Scriba & Notarius, quia prædictæ appellationis interpoſitioni, apoſtolorum petitioni, proteſtationi, ſubmiſſioni, præmiſſiſque omnibuſque ſingulis, dum ſic ut præmittitur agerentur & fierent, unà cum prænominatis Nobilibus ac Teſtibus, nec non Joanne Canis Illuſtriſſimi Principis noſtri Secretario digniſſimo, & Gregorio Nys, Artium Magiſtris & Notariis publicis, unà mecum interpellatis præſens interfui, eaque omnia & ſingula ſic fieri vidi, ſcivi & audivi, igitur hoc præſens publicum inſtrumentum manu alterius ſcriptum confeci & in hanc publicam formam redegi, ſignoque & nomine meis ſolitis & conſuetis me in hac propria manu ſubſcribendo ſignavi in fidem præmiſſorum, rogatus & unà cum præ & infraſcriptis Notariis requiſitus. *Signatum:* Bernardinus de Salmatis.

Et Ego Gregorius Nys in Artibus Magiſter, publicus Sacris Apoſtolicâ & Imperiali Auctoritatibus Notarius, quia prædictæ appellationis interpoſitioni, apoſtolorum petitioni, proteſtationi aliiſque præmiſſis omnibus & ſingulis, dum ſic ut præmittitur fierent dicerentur & agerentur, unà cum Magiſtro Bernardino Notario præſcripto, & Domino Johanne Notario ſubſcripto, unà cum præſcriptis Teſtibus vocatis præſens interfui, eaque ſic fieri vidi, ſcivi & audivi; ideo hoc præſens publicum inſtrumentum manu alterius, me aliis occupato negotiis, fideliter ſcriptum ex inde confeci & in hanc publicam formam redegi, ſignum meum manuale ſolitum & conſuetum hìc apponendo in fidem robur & valedinis Teſtimonium omnium & ſingulorum præmiſſorum requiſitus & rogatus. *Signatum:* G. Nys.

Et Ego Joannes Canis Clericus Morinenſis Dioceſis, Artium Magiſter, ac publicus Sacris Apoſtolicâ & Imperiali Auctoritatibus Notarius, quia prædictæ appellationis interpoſitioni, apoſtolorum petitioni, proteſtationi, ſubmiſſioni, præmiſſiſque omnibus & ſingulis dum ſic, ut præmittitur, agerentur & fierent, unà cum Magiſtris Bernardino de Salmatis, & Gregorio Nys Notariis publicis mecum dicto actu rogatis ac Teſtibus præſcriptis præſens interfui, eaque omnia & ſingula ſic fieri vidi, ſcivi & audivi, ideo huic publico præſenti inſtrumento manu alterius ſcripto, Signum meum inſtrumentis apponi conſuetum appoſui, me etiam hìc propriâ manu unà cum dictis Notariis ſubſcribendo in fidem præmiſſorum requiſitus & rogatus. *Signatum:* Joannes Canis Notarius.

CAPUT

Hujus Appellationis meminit Philippus Pulcher in Edicto ſuo edito 20. Maii 1497. circa Bullas exſpectativas aliaſque proviſiones Apoſtolicas: in quo Edicto declarat, ſe eidem Appellationi adhærere, eamque laudare. Extat hoc Edictum Gallicè vol. 1. Edictorum Flandriæ Lib. 1. Rub. 8. fol. 209.

CAPUT CLVIII.

PETRUS QUICKE *Episcopus Tornacensis, in Ecclesia S. Salvatoris Brugis instituit Capitulum Canonicorum cum Decano, anno* 1501.

Ex MS. Archivis Capit. S. Salvatoris.

PETRUS (1) Dei & Apostolicæ Sedis gratiâ Episcopus Tornacensis, universis & singulis præsentes Litteras inspecturis salutem in Domino.

HODIE statum Ecclesiæ nostræ (2) S. Salvatoris Brugensis, nostræ Diœcesis, in melius reformantes, ex debito Pastoralis Officii nostri, motu proprio, & ut Viri probi, graves, & eruditi in dicta Ecclesia nostra libentiùs personaliter resideant, nomen Capellanorum & aliorum Beneficiatorum de gremio Chori dictæ Ecclesiæ nostræ abolevimus, & extinximus;

IPSOSQUE, & ejusdem Ecclesiæ nostræ pro tempore Curatos, Canonicos deinceps vocari volumus, mandamus & præcipimus; & eorum Collegium in Canonicorum Capitulum ereximus; nec non almutia, cappas, omniaque insignia Capitularia instar aliorum Capitulorum ejusdem Oppidi cum plena integritate concessimus & indulsimus; prout in aliis nostris desuper confectis Litteris latiùs continetur.

VERUM ut hujusmodi Capitulum per Nos erectum, copiâ dignorum Virorum præfulgeat, per quos honor ejusdem Ecclesiæ nostræ perampliùs crescere dignoscatur, agendaque Capituli prædicti salubriùs dirigi possint pariter & gubernari, nomen Rectoriæ dictæ Ecclesiæ nostræ, quæ, illius vacatione occurrente, per Collegium dictorum Beneficiatorum electiva fuit, jam per obitum quondam Magistri Judoci de Smet, illius dum vixit novissimi Rectoris, vacantis, etiam abolemus & extinguimus;

ILLAMQUE in Decanatum, & eo nomine perpetuam Ecclesiasticam Dignitatem, per Capitulum, illius vacatione occurrente, electivam, cui Cura animarum omnium Suppositorum dictæ Ecclesiæ nostræ, quæ Rectori pro tempore existenti imminere solebat, de cætero imminebit:

SINGULASQUE Curæ dictæ Ecclesiæ, quæ per tres Rectores portionariè regi & gubernari consuevit, Portiones, quarum primam Magister Joannes de Cauwenberghe, secundam Magister Nicolaus Horun, & tertiam, in lite ut asseritur existentem, Magister Jacobus Hellin Presbyteri possident, in perpetuas Ecclesiasticas Dignitates collativas, primam videlicet in Personatum, secundam in Præposituram, & tertiam Portiones prædictas in Thesaurariam, cum insigniis ad Dignitates requisitis, Curâ animarum, quæ eis imminet, remanente, motu proprio & ex certa nostra scientia, animo deliberato, auctoritate nostrâ prædictâ erigimus, & Dignitates deinceps fore decernimus.

PRÆDICTASQUE Portiones, primam videlicet Personatum, secundam verò Præposituram, & tertiam Thesaurariam, prædictosque videlicet Magistros Joannem de Cauwenberghe primæ Personam, Nicolaum Horun secundæ Præpositum, & Jacobum Hellin tertiæ Thesaurarium, Portionum prædictarum modernos possessores, eorumque Successores qui pro tempore erunt, deinceps vocari & nominari volumus, prout Nos etiam illas & illos tales vocamus & nominamus.

CUM autem Rectoria prædicta, quam in Decanatum & Dignitatem electivam ereximus, nullos habuerit vel habeat certos fructus, qui onera illius in toto vel in parte sustinere possent, præterquam aliqua parva emolumenta, occasione receptionis Beneficiatorum dictæ Ecclesiæ nostræ casu occurrente advenientia, quæ tam propter casûs raritatem, quàm profectûs exiguitatem non veniunt quodammodo æstimanda; ne propterea hujusmodi Dignitas Decanalis à memoria labatur vel extinguatur, sed in sua erectione conservetur & augeatur; Nos titulum Canonicatûs & Præbendæ dictæ Ecclesiæ per mortem primi Canonici decedentis, dummodo tamen Canonicus ipse aliquarum Portionum prædictarum Curatus non existat, vel aliàs per resignationem simpliciter in favorem Præbendæ dictæ Decanalis Dignitatis in manibus nostris vel alterius cujuscumque ad hoc potestatem habentis faciendam vacaturorum, post vacationem hujusmodi ex nunc prout ex tunc, & è converso, supprimimus & extinguimus, suppressosque & extinctos esse censemus.

PRÆBENDAM verò dicti Canonicatûs sic suppressi & extincti, dicto Decanatui pro Mensa Decani pro tempore existentis; nec non onera dictis Canonicatui & Præbendæ jam annaliter ex vi Fundationis incumbentia, ne Fundatoris fraudetur intentio, eidem Decanatui applicavimus

(1) PETRUS QUICKE, Gandavensis, Monachus primùm Cisterciensis Abbatiæ B. M. de Dunis, dein Abbas S. Amandi Elnonensis, consecratus est in Episcopum Tornacensem anno 1497. Brugis in Ecclesia S. Salvatoris, quam dein Collegiatam fecit. Rexit tempore difficillimo, Competitorem nactus Ludovicum Pot, qui etiam fuit Lactorensis Episcopus. Vivere desiit Quickius Episcopus Valencenis anno 1506, sepultus in Abbatia S. Amandi.

(2) S. SALVATORIS ECCLESIA BRUGIS in Collegiatam evecta anno 1501, primò præter Decanum, & tres Pastores trium (ut vocant) Portionum seu Districtuum in eâdem Ecclesia, viginti habuit Canonicos: qui anno 1600. ad numerum duodenarium redacti sunt. Præbendas alternatim conferunt Episcopus Brugensis & Capitulum. Vide Diploma supra editum pag. 1108. & corrige in Notis, quæ hìc emendanda observavimus.

mus & applicamus; illaque & Missas ex Fundatione celebrari debitas per Decanum pro tempore existentem supportari & celebrari volumus;

ORDINANTES, quod vacatione dicti Decanatûs occurrente, quoties illa occurrerit, Domini Capitulares dictæ Ecclesiæ nostræ ad electionem novi Decani procedant, & unum è Canonicis Præbendatis dictæ Ecclesiæ nostræ, & non alium, in Decanum canonicè assumant.

QUI sic assumptus, suæ electionis Confirmationem, quam Nobis & Successoribus nostris Tornacensibus Episcopis reservamus, tenebitur obtinere: alioquin jus inde disponendi ad Nos & Successores nostros Tornacenses Episcopos plenariè devolutum fore censemus.

CUI quidem Decano pro tempore existenti Persona, Præpositus, & Thesaurarius prædicti qui sunt & pro tempore erunt, tanquam Canonici & Capitulares, non autem ad causam Curæ animarum eis imminentis, subjecti esse dignoscantur.

NOS etiam cum Canonicis singulis supradictis, etiam si dictorum Portionum Curati existant, quatenus retinendo hujusmodi suos Canonicatus & Præbendas & Dignitates ex portionibus prædictis erectas, vel aliàs de novo erigendas, dummodo Capitulares fuerint, ut ad dictum Decanatum canonicè assumi, & postquam assumpti & per Nos confirmati fuerint, eundem Decanatum, nec non priores Canonicatus & Præbendas, Dignitatesque ex dictis portionibus jam erectas, & aliàs de novo erigendas, quos & quas priùs obtinuerunt, simul sub tecto dictæ Ecclesiæ nostræ, fructuum exiguitate attentâ, retinere possint & valeant, quantum opus est, eâdem Authoritate Nostrâ dispensavimus & dispensamus; idque eis & cuilibet eorum in solidum gratiosè concedimus & indulgemus.

DATUM & actum Antverpiæ, Cameracensis Diœcesis, sub Sigillo nostro subtus appenso, anno Domini millesimo quingentesimo primo, 1501.
mensis Septembris die vigesimâ septimâ.

CAPUT CLIX.

LUDOVICUS GUILLARD, *Episcopus Tornacensis, erectionem Capituli Canonicorum in Ecclesia S. Salvatoris Brugis, factam anno* 1501. *à Prædecessore suo* PETRO QUICKE, *confirmat & ampliat anno* 1518.

Ex iisdem Archivis.

LUDOVICUS Dei & Apostolicæ Sedis gratiâ Episcopus Tornacensis, universis & singulis præsentes Litteras inspecturis, lecturis pariter & audituris, salutem in eo, qui est omnium salus & sempiterna protectio.

ZELUS Domûs Dei, & dilectionis Christi fidelium, præsertim Deo fideliter jugiterque militantium, Nos inducunt, ut ad ea concedenda Nos eò faciliores & proptiores reddamus, quò quæ salubriter per Nos concessa fuerunt, eadem ad honorem & laudem ejusdem Omnipotentis Dei ac Ecclesiæ suæ Sanctæ prosperum ac tranquillum statum, nec non Ecclesiastici cœtûs augmentum vergere conspexerimus, & esse profutura.

DUDUM siquidem bonæ memoriæ Prædecessores nostri Tornacenses Episcopi piè considerantes Ecclesiam nostram S. Salvatoris in insigni Oppido Brugensi nostræ Diœcesis, solemni opere constructam, venerabilem & inter multas Parochiales ejusdem Oppidi Ecclesias capitalem & magis insignem, habereque locum capitularem, archam, campanam, & coërcionem in omnes dignæ Ecclesiæ Beneficiatos Clericos & Servitores, ut pene nil pro nomine Capellanorum nisi nomen Canonicorum deesse videretur; nomen Capellanorum aboleverunt & extinxerunt; ipsosque Capellanos, & dictæ Ecclesiæ tres Curatos Portionarios, à quibus tamquam Pastoribus regi solebat, Canonicos ex tunc in antea vocari voluerunt, præceperunt & mandarunt; ac eorum Collegium in Canonicorum Capitulum erexerunt, almutia, cappas, & alia insignia Capitularia instar aliorum Capitulorum ejusdem Oppidi eis concedendo & indulgendo.

(Erectio Canonicatuum.)

ET deinde ut hujusmodi Capitulum sic in Collegiatum erectum, copiâ virorum dignorum præfulgeret, per quos agenda ipsius Capituli utiliùs & salubriùs dirigerentur, nomen Rectoriæ ibidem, quæ illius vacatione occurrente, per Collegium dictorum Beneficiatorum electiva fuit, tunc per obitum quondam Magistri Judoci Fabri, illius dum vixit novissimi Rectoris vacantis, etiam aboleverunt & extinxerunt; illamque in Decanatum & eo nomine perpetuam Dignitatem, per Capitulum illius vacatione occurrente electivam, cum Cura animarum omnium Suppositorum dictæ Ecclesiæ nostræ, quæ Rectori pro tempore existenti imminere solebat, & ex tunc in antea immineret;

(Erectio Decanatûs.)

SINGULASQUE Curæ dictæ Ecclesiæ nostræ, quæ per tres Rectores Portionarios regi & gubernari consuevit, Portiones, quarum primam Magister Joannes de Couwenbergh, secundam verò Magister Nicolaus de Hoorne, & tertiam in lite ut asserebatur existentem Magister Joannes Hellin, Presbyteri, tunc possidebant, in perpetuas Ecclesiasticas Dignitates collativas; primam videlicet in Personatum, secundam in Præposituram, & tertiam Portiones prædictas in Thesaurariam, cum insigniis & Dignitatibus requisitis,

(Erectio Pastoratuum in Canonicatus & Dignitates.)

quisitis, Curâ animarum quæ eis imminebat remanente, Authoritate suâ Ordinariâ etiam erexerunt, Dignitates deinceps fore decernentes.

Prædictasque Portiones, primam videlicet Personatum, secundam verò Præposituram, & tertiam Thesaurariam, prædictosque videlicet Magistros, Joannem de Coudenbergh primæ Personam, Nicolaum de Hoorne secundæ Præpositum, & Jacobum Hellin tertiæ, Portionum prædictarum modernos possessores, eorumque Successores qui pro tempore forent, Thesaurarium, deinde vocari & nominari volentes.

Præbenda unit. Decanatui.

Et dicto Decanatu in Dignitatem electivam, sicut præmittitur, erecto, propter exiguitatem & tenuitatem fructuum & emolumentorum sibi incumbentium, Præbendam primi Canonicatûs in dicta Ecclesia ex tunc in antea per illius novissimi possessoris obitum vacantis, extincto nomine Canonicatûs, pro Mensa ipsius Decani pro tempore existentis, supportatis tamen per Decanum oneribus ex vi fundationis illi incumbentibus, perpetuò applicantes & applicatam esse volentes, pro nostra authoritate jam applicata existit: sicut hæc & alia per inde confectas præfatorum Prædecessorum nostrorum & nostras Litteras lucidiùs constare dignoscuntur.

Erectio Scholastriæ & Cantoriæ.

Nos Ludovicus Episcopus antedictus, qui non minore favore quàm præfati Antecessores nostri erga prædictam Ecclesiam & illius supposita & membra afficimur, eamque & ea pro viribus benignè & favorabiliter prosequi & ampliare satagimus, piè considerantes in eadem nostra Ecclesia duas esse Præbendas, quæ *Majoris Altaris* vulgò vocantur, quarum alteram venerabilis Vir Magister Joannes Blocqueel Curiæ nostræ Tornecensis sigillifer, alteram verò Dominus Petrus de Westvoorne Presbyteri respectivè nunc obtinent & possident; quas ut eò libentiùs Viri probi & graves ad eandem Ecclesiam confluerent, & illius promotiones anhelarent, quò se viderent ibidem amplioribus honoribus & prærogativis præditos; utque Ecclesia ipsa ex eorum fideli servitio & ministerio prosperius suscipiat incrementum; benè expediret & honestati congrueret in perpetuas Dignitates Ecclesiasticas collativas, dictam videlicet Magistri Joannis Blocqueel in Scholastriam, & secundam Domini Petri prædictorum in Cantoriam erigi; ipsosque & eorum Successores pro tempore existentes Scholasticos & Cantores respectivè vocari.

Præbendæ Majoris Altaris ad collationem Episcopi.

Notum igitur facimus, quod Nos, Prædecessorum nostrorum vestigiis inhærendo, & omnia per eos in dicta Ecclesia erecta, gesta & peracta approbando & confirmando, prædictis attentis, & firmâ spe ducti, quod prædicti Domini Joannes Blocqueel & Petrus Westvoorne fideliter & laudabiliter in prædicta Ecclesia servient & laborabunt, dictaque sua Beneficia & Dignitates antedictas de bonis sibi à Deo collatis ampliùs augmentare studebunt: prædictas duas Præbendas *Majoris Altaris* antiquitùs appellatas, in Dignitates Ecclesiasticas collativas, ad nostram plenam collationem & dispositionem, illarum vacatione occurrente, ut priùs spectantes, primam scilicet dicti Magistri Joannis Blocqueel in Scholastriam, & secundam Domini Petri in Cantoriam;

Ita quod præfatus Magister Joannes Blocqueel, & sui post eum in dictis Canonicatu & Præbenda Successores, Scholasticus, qui circa regimen Scholarum & pueros Chorum visitantes; dictus verò D. Petrus de Westvoorne, & Successores sui in eodem Beneficio, Cantor, qui circa Magistrum Cantûs, Clericos installatos, pueros Chorales & Chori cerimonias, curam, sollicitudinem & correptionem respectivè, sicut in Ecclesia S. Donatiani prædicti Oppidi dumtaxat haberent, & rebelles inobedientes per Decanum & Capitulum antedictæ Ecclesiæ juxta casuum exigentiam puniri facerent & procurarent, respectivè vocentur & appellentur, cum insigniis ad Dignitatem Ecclesiasticam requisitis, expresso ad hoc interveniente prædictorum Decani & Capituli consensu, Authoritate nostrâ Ordinariâ ereximus & erigimus;

Volentes, censentes, & ordinantes, quod præfatus Magister Joannes Blocqueel Scholasticus, dictus verò Dominus Petrus Cantor, ac Successores eorumdem post eos, dictorum Canonicatuum possessores pro tempore existentes, vocentur & nominentur:

Conditione tamen adjectâ, quod ille qui ex dictis Cantore & Scholastico Senior fuerit in receptione, alterum præcedet in Choro, Capitulo, Processionibus & singulis aliis Actis.

Quodque Curati Ecclesiarum Parochialium SS. Jacobi & Walburgis prædicti Oppidi consuetum suum locum semper obtinebunt; — Pastores S. Jacobi & S. Walburgis annumerantur Canonicis.

Officiati autem antedictæ Ecclesiæ, qui aliquando Scholasticus & Cantor appellari consueverunt, deinceps Magister Scholarum & Cantûs respectivè appellentur: superioritate tamen dicti Decani in eadem Ecclesia & jure cujuslibet in omnibus semper salvis.

Et ne hujusmodi Dignitates sine dote erectæ censeantur, præfatus Magister Blocqueel in augmenrum dictæ Scholastriæ dedit & donavit perpetuò Domum & fundum quos obtinet & possidet hodierno die sitos in platea argentea infra limites dictæ Parochiæ S. Salvatoris, vulgo nominatos *de Weirelt*; omneque jus & actionem sibi in eis quomodolibet competentes, præfatæ Ecclesiæ ad opus hujusmodi Scholastriæ & Scholastici ex nunc cessit & transportavit, nihil eorum sibi reservando: salvo onere unius libræ grossorum reditûs vitalis ad vitam Antoniæ filiæ Jacobi de Landeghem, sibi super dictis domo & fundo assignato seu assignando & solvendo, si & cum ad statum honesti Conjugii vel Religionis pervenerit, redimibili tamen denário octavo. — Dotatio Scholastriæ & Cantoriæ.

Præfatus verò Dominus Petrus in augmentum hujusmodi suæ Cantoriæ convênit, & fide mediâ promisit acquirere, & juxta potestatem sibi per Capitulum antedictæ Ecclesiæ traditam emere pretio sexaginta librarum grossorum monetæ Flandricæ domum & fundum quos nunc inhabitat præfatus Magister Joannes Blocqueel, etiam sitos in eisdem vico & Parochia;

 appellatos

appellatos *den Blauwen Hemele*, eosque sic acquisitos, prædictæ Ecclesiæ ad opus hujusmodi Cantoriæ dare, conferre & perpetuò assignare: salvâ tamen simili facultate hujusmodi domum onerandi pro suo anniversario, summam unius libræ grossorum non excedendo.

Volentes insuper & ordinantes, juxta desiderium ipsorum DD. Joannis & Petri Fundatorum, quod quicumque post eos dictarum Scholastriæ & Cantoriæ possessores fuerint, personaliter resideant in eadem Ecclesia, & suis Dignitatibus inserviant; alioquin fructibus, redditibus & proventibus earumdem omninò careant & frustrentur; dictique fructus, redditus & proventus cedant & maneant dispositioni & ordinationi Decani & Capituli antedictæ Ecclesiæ, non obstantibus quibuscumque privilegiis, indultis, gratiis, libertatibus, immunitatibus & personis quibuscumque, sub quibusvis ipsorum tenoribus datis, indultis & concessis, dandisve, indulgendis & concedendis.

Quocirca mandamus dilectis nostris Decano & Capitulo antedictæ Ecclesiæ, quatenus, recepto à dictis Magistro Joanne & Petro solito & debito juramento, eos, videlicet dictum Magistrum Joannem in Scholastriæ, Petrum verò in Cantoriæ hujusmodi corporalem, realem, & actualem possessionem respectivè ponant & inducant, ac eos & eorumdem quemlibet pro talibus teneant & habeant, ac teneri & haberi faciant, adhibitis solemnitatibus in talibus solitis & consuetis.

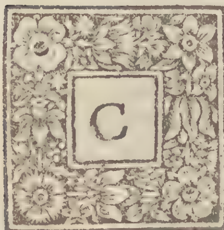
In cujus rei Testimonium præsentibus Litteris ad perpetuam rei memoriam Sigillum nostrum magnum duximus apponendum.

Datum in dicto Oppido Brugensi præfatæ nostræ Diocesis, anno à Nativitate Domini millesimo quingentesimo decimo octavo, Indictione sextâ, mensis verò Novembris die vigesimâ, Pontificatûs SS. in Christo Patris & Domini nostri D. Leonis Divinâ providentiâ Papæ X. anno sexto, præsentibus ad hoc Venerabilibus & circumspectis ac egregiis Viris, Dominis ac Magistris Petro Cotrel in Legibus Licentiato Archidiacono Brugensi & Canonico Ecclesiæ nostræ Tornacensis ac Sancti Jacobi Brugensis, & Guilielmo Bernard ejusdem Ecclesiæ nostræ Tornacensis etiam Canonico, & unius trium Portionum prædictæ Ecclesiæ nostræ S. Salvatoris Brugensis respectivè Curatis Presbyteris, Testibus ad præmissa vocatis, requisitis pariter & rogatis. 1518.

CAPUT CLX.

Carolus V. *Imperator Civitatem Mosætrajectinam in perpetuum unit Ducatui Brabantiæ anno* 1530.

Ex MS.

Carolus V. Divinâ favente clementiâ Romanorum Imperator semper Augustus, ac Rex Germaniæ, Castellæ, Arragoniæ, Legionis, utriusque Siciliæ, Jerusalem, Hungariæ, Croatiæ, Navarræ, Granatiæ, Sardiniæ, Corsicæ, Murciæ, Giennis, Algarbi, Gibraltaris, ac Insularum Canariæ & Indiarum ac Terræ firmæ Maris Oceani, Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ, Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ, Limburgiæ, Luxemburgiæ, Geldriæ, Calabriæ, Athenarum, Neopatriæ, &c. Comes Flandriæ, Habsburgi, Tirolis, Brachiniæ, Artesiæ, & Burgundiæ, Comes Palatinus, Hanoniæ, Zelandiæ, Ferretis, Hiburgi, Namurci, Rossilionis, Ceratunæ, & Zutphaniæ, Lantgravius Alsatiæ, Marchio Burgoviæ, Orislani, Ciatziani & Sacri Romani Imperii, Princeps Zueviæ, Catholoniæ, Asturiæ, &c. Dominus Phrisiæ, Marchiæ, Sclavoniæ, Portis Naonis, Biscaiæ, Molinæ, Salinarum, Tripolis, & Mechliniæ, &c. ad perpetuam rei memoriam.

Cùm Nos superioribus annis concordibus Principum Electorum suffragiis ad Romani Imperii solium evecti essemus, & deindè hoc anno in Urbe Bononia à Sanctissimo in Christo Patre & Domino nostro Clemente Divinâ providentiâ Papâ VII, Sanctæ Romanæ, universalisque Ecclesiæ Pontifice Maximo Imperiale diadema suscepissemus, incredibile dictu quàm ac summè, accessione & incremento Dignitatis, Provinciæ nostræ hereditariæ Inferioris Germaniæ gavisæ & exhilaratæ fuerint: sed in primis mira ac incredibili quâdam lætitiâ subditi nostri Ducatuum nostrorum Lotharingiæ, Brabantiæ, & Limburgiæ, Marchionatûs Sacri Imperii & Terrarum seu Dominiorum de *Roden* & de *Kerpen*, nec non infra cæteros Districtus prædictis Ducatibus, Marchionatui, Terris & Dominiis appendentes & connexos inhabitantes affecti sunt: qui ut pulcherrimis gratiis & privilegiis à Romanorum Imperatoribus & Regibus Prædecessoribus nostris pro singulari suo in Sacrum Romanum Imperium studio donati ac præditi essent; ita ea sibi non solùm integra & illibata observatum iri, sed Nobis imperantibus, ut par est, auctiora & ampliora etiam futura sperarunt; quorum subditorum nostrorum exspectationi & singulari studio fidei & observantiæ, dignè respondere cupientes, eorundem nostrorum Ducatuum, Marchionatûs, Dominiorum, appendentium & connexorum privilegia præsenti Diplomate Bullæ nostræ Aureæ ad perpetuam rei memoriam in hoc Conventu nostro Imperiali Augustensi, de Principum & Procerum nostrorum consilio, pro munificentia nostra confirmanda, declaranda, extendenda, augenda,

augenda, & amplianda, dignum duximus.

Cùm itaque à Divo Romanorum Rege Prædecessore nostro Carolo IV. Ducibus Lotharingiæ, Brabantiæ, & Limburgiæ, eorumque Successoribus in dictis Ducatibus ob illorum benè merita, & debitæ fidelitatis obsequia Sacro Romano Imperio præstita, concessum fuerit privilegium Exemptionis, Superioritatis & Jurisdictionis; cujus tenor sequitur & est talis. &c.

Quod quidem privilegium à Divo Romanorum Rege Prædecessore nostro Sigismundo, de Procerum Sacri Romani Imperii consilio, ad instantiam Oppidanorum, Incolarum, Habitatorum & Communitatum, Oppidorum, Castrorum, Villarum & locorum Ducatuum Lotharingiæ, Brabantiæ & Limburgiæ, ac Marchionatûs Sacri Romani Imperii, nec non Dominiorum de *Roden* & de *Kerpen* uberiùs declaratum & extensum extitit, cujus etiam tenor sequitur, & est talis. &c.

Deinde à Divo Imperatore Cæsare Maximiliano Avo nostro Paterno, præclarissimæ memoriæ, ad nostram instantiam & Oppidorum, Villarum, Castrorum, Universitatum, omniumque & singulorum Ecclesiasticorum sæcularium, Nobilium & Plebæorum intrà Ducatus Lotharingiæ, Brabantiæ, Limburgiæ, Marchionatum Sacri Romani Imperii, & Terras seu Dominia de *Roden* & de *Kerpen*, nec non inter cæteros Districtus prædictis Ducatibus, Marchionatui, Terris & Dominiis appendentes & connexos inhabitantium, etiam de Procerum Sacri Romani Imperii consilio adhuc uberiùs interpretatum etiam confirmatum extitit. Cujus tenor etiam sequitur de verbo ad verbum & est talis, &c.

Præterea cum certam notitiam habeamus Nobisque plenariè constet, Prædecessorem nostrum in Sacro Romano Imperio Divum Philippum II. Romanum Regem donasse inter cætera Henrico IV. Duci Lotharingiæ & Brabantiæ Oppidum seu Civitatem Trajectensem cum omnibus Justitiis & Appendentiis suis extrà Civitatem & intrà, cum Ecclesia S. Servatii, quemadmodum in privilegio desuper confecto & dato anno M. CC. IV. latiùs continetur, cujus tenorem hìc pro expressis haberi volumus, quam etiam donationem seu concessionem diversi Romanorum Imperatores & Reges innovarunt, ratificarunt, & confirmarunt; & præsertim Divus Fridericus II. Romanorum Rex, prout constat ex ejus privilegio dato & concesso anno M. CC. XIV. cujus etiam hìc privilegii tenorem pro expressis haberi volumus;

Et quoniam Prædecessores nostri Duces Lotharingiæ & Brabantiæ his & aliis donationibus innixi dictum Oppidum Trajectense ad Mosam cum omnibus Justitiis & appendentiis suis, uti Allodium & connexum, nec non unitum & incorporatum Ducatui nostro Lotharingiæ & Brabantiæ tenuerunt, habuerunt & possederunt; & nostri sit officii Provincias nostras hæreditarias & præcipuè insignes Ducatus nostros Lotharingiæ, Brabantiæ & Limburgiæ, Marchionatum Sacri Romani Imperii, Terras seu Dominia de *Roden* & de *Kerpen*, nec non Districtus prædictis Ducatibus, Marchionatui, Terris & Dominiis annexos & connexos, non solùm in privilegiis & antiquis laudabilibus consuetudinibus, exemptionibus, gratiis, immunitatibus, libertatibus, & prærogativis suis conservare, manu-tenere, & defendere; sed ea etiam amplioribus favoribus & gratiis prosequi;

Ideò motu proprio, Principum Comitum & Baronum nostrorum & Sacri Romani Imperii accedente maturo consilio, animo deliberato, ex certa scientia & de plenitudine potestatis nostræ Cæsareæ, præinserta, nec non prætacta omnia & singula privilegia à Prædecessoribus nostris Romanis Imperatoribus & Regibus, Ducibus seu ipsis Ducatibus Lotharingiæ, Brabantiæ, & Limburgiæ, Marchionatui Sacri Imperii, Terris seu Dominiis de *Roden* & *Kerpen*, nec non Districtibus prædictis, Ducatibus, Marchionatui, Terris & Dominiis annexis & connexis quomodolibet concessa confirmavimus, approbavimus, innovavimus, & de novo concessimus tenore præsentium, ea omnia in singulis suis articulis, clausulis, & punctis confirmamus, roboramus, ratificamus, approbamus, innovamus & de novo concedimus, supplentes ex ejusdem plenitudine potestatis & certâ scientiâ omnes & quoscumque defectus juris & facti.

Declarantes & perpetuo Edicto statuentes, prænominatum Oppidum Trajectense cum omnibus Justitiis & Appendentiis, ejusque Districtum & Territorium, ejusque Habitatores & Incolas pro Allodio incorporato, annexo & unito Ducatui nostro Lotharingiæ & Brabantiæ, haberi, teneri, reputari, censeri & judicari debere, & consequenter sub privilegiis Ducatûs nostri Lotharingiæ & Brabantiæ haberi, teneri, reputari, censeri & judicari debere comprehensum.

Et quo futuris perpetuis temporibus hujus rei dubium prorsùs tollatur & auferatur, proque abundantiori cautela, ex prædictis certa scientia & plenitudine potestatis Imperialis dictum Oppidum Trajectense, ac ejus Incolas & Habitatores cum omnibus prædictis Justitiis & Appendentiis & universo suo Territorio tam citrà quàm ultrà Mosam Allodium Ducatûs nostri Lotharingiæ & Brabantiæ facimus, & uti Allodium eidem Ducatui per præsentes annectimus, incorporamus, & unimus; declarantes ac irrevocabili Edicto statuentes & volentes, ne Incolæ, Degentes, Residentes aut Habitatores prædictorum Ducatuum Lotharingiæ, Brabantiæ & Limburgiæ, Marchionatûs Sacri Imperii, Terrarum seu Dominiorum de *Roden* & de *Kerpen*, nec non prædicti Oppidi Trajectensis ejusque Territorii ac aliorum Districtuum dictis Ducatibus, Marchionatui, Terris & Dominiis annexorum & connexorum, à Nobis, neque à Successoribus nostris Ramanorum Imperatoribus, & Regibus, neque à quibuscunque aliis, cujuscunque gradûs, statûs, & conditionis existant, extrà dictos Ducatus, Marchionatum, & Dominia, nec non Districtus eis annexos & connexos, salvis exceptionibus in prioribus privilegiis compre-

comprehensis, citari, in jus vocari, banniri, proscribi, arrestari, detineri, impignorari, neque quoquo modo contrà illos aut eorum res, actiones, bona, vel jura procedi possit, neque à sententiis interlocutoriis, aut diffinitivis, per illos judices in dictis Ducatibus Lotharingiæ, Brabantiæ & Limburgiæ, Marchionatûs, Dominiis, Territoriis & Districtibus annexis & connexis, aut Oppido Trajectensi latis, sive per Scabinos Curiæ Leuculensis, vulgariter *Vroonhoff* dictæ, aut per alios Judices ibidem justitiam nostro nomine uti Ducis Lotharingiæ & Brabantiæ administrantes, ad Nos aut Successores nostros in Romano Imperio pro tempore existentes, neque ad Judicem Cameræ aut Curiæ nostræ Imperialis seu Regalis, neque ad alia quæcunque Sacri Romani Imperii Judicia, neque cujuscunque Principis delegati aut inpost rum delegandi, quoquo modo appellari, recurri, reduci, supplicari, provocari, aut ab eis instrui valeant; sed tantummodo ad Judices immediatos in dictis Ducatibus Lotharingiæ, Brabantiæ & Limburgiæ, Marchionatu, Dominiis, Territoriis & Districtibus tam dicti Oppidi Trajectensis, quàm aliis eis annexis & connexis residentes, & postremò ad Cancellariam Consiliumque Brabantiæ, non obstantibus quibuscumque consuetudinibus, ordinationibus, constitutionibus, legibus & Statutis publicis & privatis, sub quacumque verborum forma editis seu edendis, & aliis quibuscumque quæ huic nostræ declarationi & concessioni refragari possent.

Quibus omnibus tenore præsentium derogamus, & derogatum esse volumus, quod per præsentes expressiùs & distinctiùs declarasse volumus, quòd fide digno testimonio fuerimus edocti his proximis annis in grave præjudicium & damnum privilegiorum & exemptionum Ducatuum nostrorum Lotharingiæ, Brabantiæ & Limburgiæ, Marchionatûs & Dominiorum, Oppidorum & Terrarum eisdem annexarum, Burghimagistros & Consules ac alios fortè Judices in Civitate & Sede nostrâ Regiâ Aquisgrani justitiam administrantes, nec non Judices & Assessores judicii Cameræ nostræ Imperialis, ad instantiam tam subditorum quàm non subditorum dicti Oppidi nostri & Territorii Trajectensis, ac etiam ad petitiones Fiscalium, Procuratorum dictæ Curiæ Imperialis in contrarium attentâsse.

Decernentes libellos dimissorios, appellatorios, Litteras citatoriales & pœnales, Banni Imperialis & aliarum mulctarum contra dictos nostros Judices in dicto nostro Oppido & Territorio Trajectensi jus dicentes, quibus jussum suis parere eorum mandatis & in materiâ appellationis deferre processus coram eis in prima instentia ventilatos, cum actis & actitatis ad ipsos Judices Aquisgranum, aut ad dictam Cameram Imperialem; quæ omnia & alia singula, si quæ fortassis in vel sub aliquo prædictorum Ducatuum, Marchionatûs, Dominiorum, nec non districtuum eis annexorum hactenus contigerunt aut de cætero contingent, ex certa scientia & plenitudine potestatis nostræ Cæsareæ utì irrita & nulla & utì contrà mentem & voluntatem nostram, ac in præjudicium privilegiorum Ducatuum nostrorum Lotharingiæ, Brabantiæ, & Limburgiæ, Terrarum, Dominiorum & annexorum suorum attentata revocamus, annullamus, extinguimus, eisque perpetuum silentium imponimus.

Et ideò mandamus & præcipimus universis & singulis Sacri Romani Imperii Principibus tam Ecclesiasticis quàm sæcularibus, Archiepiscopis, Episcopis, Sacri Romani Imperii Vicariis, seu eorum Loca-tenentibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, & prçcipuè Judicibus & Assessoribus judicii Cameræ nostræ Imperialis, præsentibus & futuris, & aliis quibuscumque Sacro Romano Imperio jus dicentibus, quocumque nomine & titulo nuncupentur, etiamsi Principum Electorum dignitate præfulgeant, ne hanc nostram confirmationem, ratificationem, approbationem, declarationem, de novo concessionem & in Allodium erectionem, unionem & incorporationem, ac in contrarium attentatorum revocationem & destructionem, neque præfata privilegia, exemptiones prædictorum Ducatuum nostrorum Lotharingiæ, Brabantiæ, & Limburgiæ, neque Dominiorum eisdem Ducatibus annexorum, connexorum & unitorum, directè vel indirectè ac quovis quæsito colore infringant, impediant, violent, aut eis quovis modo contraveniant, sed omnia inviolabiliter observent, & ab aliis observari faciant.

Et quo hæc nostra confirmationis, concessionis, donationis & erectionis pagina perpetuis temporibus inviolato firmitatis robore fulciatur, ex eisdem certa scientia & plenitudine potestatis Imperialis, Magnifico, honorabilibus, doctis, fidelibus, Nobis dilectis Cancellario & Consiliariis Ducatuum nostrorum Lotharingiæ, Brabantiæ, & Limburgiæ, nec non Marchionatûs, Terrarum & Dominiorum prædictorum, præsentibus & futuris, tenore præsentium committimus & mandamus, eisdem nostras & Successorum nostrorum in Sacro Romano Imperio vices in hac parte committentes, quatenùs si ulli homines, cujuscunque gradûs, conditionis & dignitatis existant, prædictis privilegiis, gratiis, libertatibus, exemptionibus, seu huic nostræ confirmationi, ratificationi, concessioni, erectioni, incorporationi, aut aliis quibuscunque præsentibus nostris Litteris contentis, quovis quæsito colore derogare aut contravenire, & hoc nostrum mandatum Cæsareum contumaciter negligere & præterire præsumant, contrà eosdem & quemlibet eorum uti nostros & Sacro Romano Imperio rebelles Authoritate Cæsareâ ad infrascriptas pœnas & alias eorundem arbitrio imponendas procedant, ac eosdem utì contumaces & rebelles & præsentis paginæ nostræ infractores declarent, Banno Imperiali proscribant, Juribus, statu, gradibus, honoribus, & famâ privent, destituant, & cæteris pœnis omnibus afficiant, condemnent, corrigant.

Statuentes & volentes, quod omne id & quidquid per præfatos Cancellarium, Consiliarios

hos prædictorum Ducatuum Lotharingiæ, Brabantiæ & Limburgiæ, Marchionatûs, Terrarum & Dominiorum prædictorum contra hujusmodi rebelles & contumaces & hujus Paginæ infractores futuris temporibus declaratum, Banno Imperiali proscriptum, privatum, destitutum, judicatum, & cæteris pœnis affectum fuerit, tantum firmitatis & roboris habere debere, ac si à Nobis aut Successoribus nostris Romanorum Imperatoribus aut Regibus, seu Camera nostra Imperiali, declaratum, proscriptum, bannitum, privatum, destitutum, & judicatum esset.

Volentes quoque & eorundem privilegiorum tam per Prædecessores nostros quàm Nos, sicuti præmittitur, concessorum transsumptis ubicunque tam judicialiter quàm extrajudicialiter, uti ipsis veris originalibus, fides integra adhibeatur.

Nulli ergò hominum liceat hanc nostræ confirmationis, concessionis, erectionis, incorporationis, commissionis, Paginam infringere, nisi nostram & Sacri Romani Imperii gravissimam indignationem & pœnam ducentarum marcarum auri puri, quarum centum Fisco nostro Cæsareo, centum verò Ducibus Lotharingiæ, Brabantiæ & Limburgiæ, irremissibiliter applicari debebunt, incurrere maluerint, harum testimonio Litterarum Sigilli nostri Bullæ Aureæ munitione roboratarum.

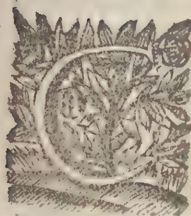
Datum in Civitate nostra Imperiali Augustæ, die primâ mensis Julii, anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo, Imperii nostri decimo, aliorum verò Regnorum nostrorum decimo quinto. 1530.

Sic signatum: Carolus, & in margine erat subscriptum: *Albert.* Card. Moguntinus & Archicancellarius subscripsit, & subscriptum & signatum per Secretarium ad Mandatum Cæsareæ & Catholicæ Majestatis proprium: *Alexander Schynders.*

CAPUT CLXI.

Clemens VII. *Pontifex Canonicorum Collegium in honorem B. M. Virginis instituit* Hooghstratæ *in Campinia anno* 1531. *ad instantiam* Antonii de Lalaing, *ejusque Conthoralis* Isabellæ de Culembourg.

Ex Archivo dicti Capituli.

Clemens Episcopus Servus Servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Ad Sacram Beati Petri Sedem, meritis licet imparibus, Divinâ dispositione vocati, ad ea per quæ in singulis Ecclesiis Divinus cultus cum animarum Christi fidelium salute earumque in spirituali consolatione augeatur, & Divinæ laudes jugiter exsolvantur, ac personis Divinis Officiis inibi insistentibus opportunè subveniatur, nec non Nobis & Apostolicæ Sedi devoti id ferventer exoptantes & ad hoc opportuna auxilia exhibentes, spirituales à Nobis gratias & favores reportasse lætentur, nostræ solertiæ curas libenter dirigimus, ac in iis prout expedire conspicimus, commissi Nobis Pastoralis Officii partes favorabiliter impertimur.

Dudum siquidem omnia & singula Beneficia Ecclesiastica cum Cura & sine Cura apud Sedem Apostolicam tunc vacantia & inantea vacatura collationi & dispositioni nostræ reservavimus, decernentes ex tunc irritum & inane, si secus super hiis à quoquam quâvis authoritate scienter vel ignoranter contingeret attentari.

Cum itaque postmodum Parochialis Ecclesia Sanctæ Catharinæ loci de *Hooghstraeten*, Cameracensis Diocesis, per liberam resignationem dilecti Filii *Guilielmi Gheben* nuper ipsius Ecclesiæ Rectoris, de illa quam tunc obtinebat per dilectum Filium *Joannem Colardi* Litterarum Apostolicarum Registratorem, Procuratorem suum, ad hoc ab eo specialiter constitutum, in manibus nostris sponte factam & per Nos admissam, apud Sedem eandem vacaverit & vacet ad præsens, nullusque de illa præter Nos hâc vice disponere potuerit sive possit, reservatione & decreto obsistentibus supradictis; & sicut exhibita Nobis pro parte dilecti Filii Nobilis Viri *Antonii de Lalaing* Comitis & Domini, & dilectæ in Christo Filiæ Nobilis Mulieris *Ysabellæ de Culenborgh* ejus Consortis, Comitissæ & Dominæ in temporalibus dicti loci & illius territorii, petitio continebat, aliàs postquam quondam *Joannes de Cuyck*, dum viveret Baro & Dominus in temporalibus loci & territorii prædictorum, ipsius *Antonii* in loco & territorio ejusmodi Prædecessor, in dicta Ecclesia quatuor perpetuas Capellanias pro totidem perpetuis Capellanis, inibi Dominicis & Festivis ac certis aliis tunc expressis diebus Missas ac alia Divina Officia, ac septem Horas Canonicas cum certis suffragiis & orationibus, & sub certis modo & formâ similiter tunc expressis, celebraturis & decantaturis, licentiâ sibi authoritate quarumdam Litterarum felicis recordationis Martini Papæ Quinti Prædecessoris nostri desuper impertitâ, instituerat & fundaverat ac dotaverat: cum dictus *Antonius* & *Ysabella* ejus Consors piè ducti cuperent ad Omnipotentis Dei totiusque Cælestis Militiæ laudem & gloriam ac Divini cultûs & spiritualis consolationis augmentum Missas & alia Divina Officia ac Horas Canonicas hujusmodi in ipsa Ecclesia singulis diebus perpetuis futuris temporibus celebrari & decantari, ac in eadem Ecclesia institutæ essent diversæ aliæ perpetuæ Capellaniæ ad Decani pro tempore existentis & dilectorum Filiorum Capituli Ecclesiæ Beatæ Mariæ Antverpiensis dictæ Diocesis;

ſis, de antiqua & approbata hactenuſque pacificè obſervata conſuetudine collationem, proviſionem, præſentationem, ſeu aliam diſpoſitionem pertinentes, pro diverſis aliis perpetuis Capellanis, ex quibus quatuor pro hujuſmodi Miſſis, Divinis Officiis & Horis Canonicis, ut præfertur, ſingulis diebus in ipſa Eccleſia Sanctæ Catharinæ perpetuò commodiùs & decentiùs celebrandis & decantandis, aliis primò dictis quatuor Capellanis convenienter aggregari, & ex eis unum Collegium octo Capellanorum erigi poſſit:

Idem *Antonius* & tunc Decanus dictæ Eccleſiæ Beatæ Mariæ præfati & Capitulum ſuper præmiſſis tractantes, inter alia tranſegerunt & convenerunt, quod ex tunc de cætero pro hujuſmodi Miſſis, Officiis & Horis in dicta Eccleſia Sanctæ Catharinæ, ut præfertur, celebrandis & decantandis, eſſent in toto octo Preſbyteri & pro tempore exiſtens Rector ſcholarum dicti loci cum conſuetis ſcholaribus ſuis, & Cuſtos ipſius Eccleſiæ Sanctæ Catharinæ: quorum quidem octo Capellanorum unus magis idoneus & qualificatus Rector ad Curam animarum dilectorum Filiorum Parochianorum ejuſdem Eccleſiæ S. Catharinæ exercendam, per ipſum *Antonium* & pro tempore exiſtentem Dominum in temporalibus territorii hujuſmodi ad ejus nutum amovendus nominaretur, qui Curam animarum hujuſmodi ab Ordinario loci recipere, & in Conciliis Synodalibus comparere, & alia ipſi Eccleſiæ Sanctæ Catharinæ incumbentia onera ſupportare; alius verò Director Chori nuncupandus per Rectorem & alios Capellanos Collegii hujuſmodi pro tempore exiſtentes eligeretur & ſimiliter ad eorum nutum amoveretur, qui plumbum modo infraſcripto diſtribuere, abſentes notare, & Chorum ut omnia ordinatè & regulariter in legendo, cantando, pronuntiando, accentuando, pauſando, auſcultando, incipiendo, finiendo procederent, & alia ſtatuenda & ordinanda debitè obſervarentur & manutenerentur, dirigere & ordinare, reſpectivè tenerentur:

Itaque ſi Rector, Curatus aut etiam Director prædicti ex aliqua cauſa, per alios Capellanos hujuſmodi alleganda, deſtituendus veniret, deſtitutio hujuſmodi, ad querelam aliorum Capellanorum videlicet, per Decanum & Capitulum ſi deſtituendus ex præſentatis per eos, aut per ipſum Comitem ſi ex præſentatis per eum foret, fieri ac cum ipſis Rectore & Directore de eorum ſtipendio per alios Capellanos conveniri deberet, ipſeque Director cum Rectoris, Curati & aliorum Capellanorum Collegii prædictorum conſilio correctionem exceſſuum in non obſervatione Statutorum, & ordinationum circa celebrationem & decantationem hujuſmodi Horarum & ſervitii Divini faciendarum, pro tempore commiſſorum ordinare & exequi, ac cuilibet Vicario per plumbum vel aliàs prout in Statutis deſuper edendis ordinaretur, Matutinis & Primæ continuatè decantandis unum groſſum, Tertiæ, Sextæ & Nonæ Horis ac majori Miſſæ medium ſtuferum, Veſperis & Completorio quartam partem unius ſtuferi, & Vigiliis mortuorum ſingulis quindecim diebus juxta fundationem dicti *Joannis* Baronis celebrandis intereſſenti medium groſſum monetæ Brabantiæ diſtribuere deberet & teneretur, ſalvo quod in Feſtis triplicibus omnia duplicarentur, & pariformiter fieret diſtributio Rectori ſcholarum præfato, qui pro ſe & ſuis ſcholaribus Choralibus reciperet, loco antiqui ſtipendii decem florenorum aureorum, tantum quantum unus ex dictis Capellanis, dum hujuſmodi Horis præſens aut in ſcholis Rectoris officium exercens foret:

Nec non cum ultra antiquam fundationem primò dictarum quatuor Capellaniarum per præfatum *Joannem* Baronem, ut præfertur, factam, pro Horis hujuſmodi ſingulis diebus decantandis & diſtribuendis modo præmiſſo faciendis, ſummam centum & viginti quinque florenorum aut eò circa annuatim aſſignari oporteret, quod ipſi Decanus & Capitulum dictæ Eccleſiæ S. Catharinæ Patroni ad inſtantiam præfatorum Comitis & *Yſabellæ* in Divini cultûs augmentum ac decantationis Horarum hujuſmodi fundationis & ordinationis per ſe vel Procuratores ſuos legitimos Romæ vel alibi ubi opus foret, unioni & incorporationi dictæ Eccleſiæ S. Catharinæ, erigendo Collegio hujuſmodi faciendis conſentirent, reſiduum verò, quod de dicta ſumma centum & viginti quinque florenorum deeſſet, ipſi Comes & ejus Conſors ſupplerent: ſalvo tamen quod per hujuſmodi conſenſum præfati Decanus & Capitulum in eorum jure Patronatûs ſeu collatione ordinaria quoad Beneficia in dicta Eccleſia Sanctæ Catharinæ fundata & erecta ac in poſterum fundanda & erigenda nullum penitus præjudicium paterentur, quo minùs ad illa dum vacarent prout ante unionem prædictam præſentare poſſent, & in recompenſam extinctionis juris Patronatûs quoad Eccleſiam Sanctæ Catharinæ hujuſmodi Decanus & Capitulum præfati, quatuor Capellanos, ex Preſbyteris in eadem Eccleſia Sanctæ Catharinæ beneficiatis, ſi idonei forent, aut alios idoneos inibi non beneficiatos, qui unà cum aliis quatuor Capellanis ad quatuor Capellanias per dictum *Joannem* Baronem, ut præmittitur, fundatas, per ipſum Comitem pro tempore nominandos & præſentandos, de diſtributionibus prædictis, ut præfertur, aſſignatis & in futurum aſſignandis & augmentandis participarent & participare deberent, liberè præſentare.

Itaque ſi per eoſdem Decanum & Capitulum pro tempore præſentati minùs idonei reperti forent, illos ad Rectoris, Curati, & Directoris, ac aliorum Capellanorum Collegii prædictorum, ſeu majoris partis eorum, querelam & ſupplicationem amovere & illorum loco alios idoneos præſentare & ſubſtituere deberent & tenerentur; ipſique ſic præſentati infra quindecim dies poſt præſentationem de eis factam hujuſmodi reſidentiam ſuam inchoare & illam continuare deberent, ſub pœna privationis Capellaniarum, ad quas ſic præſentati eſſent, ipſo facto incurrenda, ſi per menſem abſque licentia dictorum Decani & Capituli abſentes forent: nec non præfatus Comes in locum Capellanorum

rum per eum præſentandorum, ſi ſimiliter abſque ejus licentia per menſem abſentes forent, poſſet alios eorum loco ſubſtituere, ad Miſſas, Officia & Horas hujuſmodi celebrandum & decantandum & dictas distributiones percipiendum ad annum integrum ex tunc immediatè ſequentem:

Et cum redditus fabricæ dictæ Eccleſiæ S. Catharinæ adeo tenues eſſent, ut ex illis ornamenta, libri & alia requiſita pro eadem Eccleſia Sanctæ Catharinæ vix manuteneri poſſent, quod pro illorum decentiori manutentione quilibet pro tempore, ut præfertur, præſentatus, ſi ad aliquam Capellaniam hujuſmodi & aliquam perpetuam Vicariam aut Officium, inibi ſimul ſemel pro ſua prima receptione ſex florenos Renenſes juxta ordinationem & fundationem *Joannis* Baronis hujuſmodi; ſi verò ad Vicariatum ſeu Officium tantùm præſentaretur, tres florenos dumtaxat ſimiles in uſum prædictum convertendos exſolvere; ac Comes & ejus Uxor præfati apud Sedem prædictam aut alibi expeditionem dictæ unionis ſuis expenſis & certis aliis tunc expreſſis modis & formis procurare deberent & tenerentur:

Itaque ſi unio ipſa plenarium minùs ſequeretur effectum, illave in toto aut aliqua parte annullaretur, ſeu ex aliqua cauſa non obſervaretur & manuteneretur, Decanus & Capitulum præfati ad jus Patronatûs eis in dicta Eccleſia S. Catharinæ competens redire poſſent, perinde ac ſi de eadem unione nihil actum eſſet.

Ac ſi Statuta per Rectorem, Curatum, Directorem & alios Capellanos Collegii hujuſmodi vel eorum majorem partem edenda & ordinanda Capitulo præfatis per eos cum eorum conſilio & diſcretione approbanda vel reprobanda præſentari deberent, ac poſtmodùm tranſactio & conventio hujuſmodi Apoſtolicâ authoritate confirmatæ fuerint, & ipſe *Antonius* Comes deſideret tranſacta & conventa hujuſmodi ad votivum effectum perduci, ſi in dicta Eccleſia S. Catharinę unum Collegium octo Capellanorum, videlicet quatuor ad dictas Capellanias per præfatum *Joannem* Baronem, ut præfertur, fundatas, per ipſum Comitem, & aliorum quatuor ex aliis Capellanis ejuſdem Eccleſiæ Sanctæ Catharinæ vel aliis idoneis inibi non beneficiatis, ut præfertur, per Decanum pro tempore exiſtentem & Capitulum præfatos juxta tranſactionem & conventionem prædictas pro tempore nominandorum ſeu præſentandorum Apoſtolicâ auctoritate erigeretur & inſtitueretur, & dicta Eccleſia Sanctæ Catharinæ, cùm proventus primò dictarum quatuor Capellaniarum ad præmiſſa debitè peragenda minùs ſupperant, eidem Collegio, poſtquam erectum fuerit, perpetuò uniretur, annecteretur & incorporaretur, nec non Capellanis Collegii hujuſmodi pro tempore exiſtentibus una quatuor ſuper *de Monſter*, & alia trium librarum groſſarum monetæ Flandricæ valorem viginti & unius Ducatorum auri de Camera vel circa conſtituentium penſiones annuæ ſuper *de Ooſtkercke* Trajectenſis Diœceſis Parochialium Eccleſiarum, quæ de jure Patronatûs ipſius *Antonii* Comitis exiſtunt, fructibus, redditibus & proventibus perpetuò reſervarentur, conſtituerentur & aſſignarentur: profectò dicta Eccleſia Sanctæ Catharinæ magis decoraretur & Divinus cultus in illa ac fidelium devotio ad eam non parùm augeretur, & eorumdem Capellanorum pro eorum decentiori ſuſtentatione & onerum hujuſmodi faciliori ſupportatione ſubventioni opportunè provideretur;

Pro parte *Antonii* Comitis & *Yſabellæ* Comitiſſæ prædictorum aſſerentium fructus, redditus & proventus dictæ Eccleſiæ Sanctæ Catharinæ triginta quinque Ducatorum auri de Camera, ſecundùm communem æſtimationem, valorem annuum non excedere, Nobis fuit humiliter ſupplicatum, ut in ipſa Eccleſia Sanctæ Catharinæ Collegium octo Capellanorum hujuſmodi, ut præfertur, erigere & inſtituere, ac eandem Eccleſiam Sanctæ Catharinæ ipſi Collegio perpetuò unire, annectere & incorporare, aliaſque in præmiſſis opportunè providere de benignitate Apoſtolicâ dignaremur.

Nos qui dudum inter alia voluimus, quod petentes Beneficia Eccleſiaſtica aliis uniri, tenerentur exprimere verum annuum valorem ſecundùm æſtimationem prædictam, etiam Beneficii cui aliud uniri peteretur, alioquin unio non valeret, & ſemper in unionibus commiſſio fieret ad partes, vocatis quorum intereſſet, quiq; Divinum cultum in Eccleſiis quibuſlibet cum earum decore & venuſtate, & Chriſti fidelium devotionem noſtris potiſſimè temporibus augeri ſinceris affectibus deſideramus, pium deſiderium eorumdem *Antonii* Comitis & *Yſabellæ* Comitiſſæ plurimùm in Domino commendantes, ipſoſq; *Antonium* Comitem & *Yſabellam* Comitiſſam à quibuſvis excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti, aliiſque Eccleſiaſticis ſententiis, cenſuris & pœnis, à jure vel ab homine quâvis occaſione vel cauſâ latis, ſi quibus quomodolibet innodati exiſtunt, ad effectum præſentium dumtaxat conſequendum harum ſerie abſolventes & abſolutos fore cenſentes, nec non fructuum, redditutum & proventuum primò dictarum quatuor Capellaniarum verum annuum valorem præſentibus pro expreſſis habentes, hujuſmodi ſupplicationi inclinati, in dicta Eccleſia Sanctæ Catharinæ unum Collegium octo Capellanorum, videlicet quatuor per ipſum *Antonium* & pro tempore exiſtentem loci & Territorii prædictorum Comitem ad dictas quatuor Capellanias per præfatum *Joannem* Baronem, ut præfertur, fundatas, & aliorum quatuor Capellanorum ex aliis Capellanis Eccleſiæ Sanctæ Catharinæ hujuſmodi vel aliorum idoneorum inibi non beneficiatorum per Decanum pro tempore exiſtentem & Capitulum prę fatos, ut præfertur, pro tempore præſentandorum, cum ſigillo & archa ac burſa communibus aliiſque Collegiorum Capellanorum partium illarum Collegialibus inſigniis authoritate Apoſtolicâ tenore præſentium ſine alicujus prę judicio erigimus & inſtituimus, ac dictam Eccleſiam Sanctæ Catharinæ, ſive præmiſſo ſive aliàs quovis modo aut ex alterius cujuſcumque perſonâ vacet, etiam ſi tanto tempore vacaverit

rit, quod ejus collatio juxta Lateranensis Statuta Concilii ad Sedem præfatam legitimè devoluta, ipsaque Ecclesia Sanctæ Catharinæ dispositioni Apostolicæ specialiter vel aliàs generaliter reservata existat, & super ea inter aliquos lis, cujus statum præsentibus haberi volumus pro expresso, pendeat indecisa, dummodò ejus dispositio ad Nos hâc vice pertineat, cum omnibus juribus & pertinentiis suis, cum ad hoc præfatorum Capituli, per dilectum Filium *Vincentium Caille* Clericum Cameracensis Diœcesis Procuratorem eorum, ad hoc ab eis specialiter constitutum, expressus accedat assensus, sic erecto Collegio hujusmodi, itáque liceat illius Capellanis pro tempore existentibus per se vel alium seu alios corporalem possessionem Ecclesiæ Sanctæ Catharinæ juriumque & pertinentiarum prædictorum propriâ authoritate liberè apprehendere, & perpetuò retinere illius omnes & singulos fructus, redditus & proventus pro eorum decentiori statu & sustentatione onerum hujusmodi supportatione inter eos & Rectorem scholarum præfatum modo præmisso distribuere, ac in eorum usus & utilitatem modis & formis in transactione hujusmodi contentis convertere, Diocesani loci & cujusvis alterius licentiâ super hoc minimè requisitâ, authoritate & tenore prædictis perpetuò unimus, annectimus & incorporamus, nec non unam quatuor super *de Monster* & aliam pensiones annuas trium librarum grossorum super *de Oostkercke* Ecclesiarum prædictarum fructibus, redditibus & proventibus hujusmodi, quorum medietatem pensiones ipsæ respectivè, ut *Antonius* Comes ac Decanus & Capitulum præfati asserunt, non excedunt, Capellanis Collegii hujusmodi pro tempore existentibus, vel Procuratori eorum ad id ab eis speciale mandatum habenti, per *Cornelium de Almunda de Monster* & *Henricum de Alphen de Oostkercke* Ecclesiarum prædictarum Rectores dilectos Filios, quorum ad hoc ab eis respectivè specialiter constitutorum expressus accedit assensus, & eorum perpetuis futuris temporibus successores Ecclesias ipsas *de Monster* & *de Oostkercke* respectivè pro tempore obtinentes annis singulis in Festo Nativitatis Beati Joannis Baptistæ perpetuò integrè persolvendas, & similiter in eorum usus & utilitatem convertendas:

Nec non Decano pro tempore existenti & Capitulo, ne ex unione hujusmodi nimium dispendium patiantur, quatuor Capellanos ex ejusdem Ecclesiæ Sanctæ Catharinæ beneficiatis, si idonei fuerint, aut alios idoneos inibi non beneficiatos in dicti Collegii sic erecti Capellanos, qui unà cum primò dictis ad dictas Capellanias per præfatum *Joannem* Baronem dudum fundatas præsentatis Capellanis Missas & alia Divina Officia ac Horas Canonicas hujusmodi juxta fundationem & transactionem præfatas celebrare, recitare & decantare, ac de distributionibus jam dudum quàm de novo assignatis & in futurum assignandis unà cum primò dictis quatuor Capellanis participare, ut præfertur, respectivè possint, absque alia institutione seu collatione desuper obtinenda, jure tamen Patronatûs præsentandi ad quascumque alias Capellanias & alia Beneficia Ecclesiastica in dicta Ecclesia Sanctæ Catharinæ ad præsens fundatas & erectas, ac fundata & erecta, & in posterum fundanda & erigenda, seu de illis providendo aut aliàs disponendo de eisdem, Decano & Capitulo competente & ad eos spectante, ac quod ipsis in futurum competere poterit, itáque ipsi Decanus & Capitulum ad illas vel ad illa dum pro tempore vacaverint, prout ante unionem prædictam, nominare & præsentare poterunt, seu de illis providere aut aliàs disponere possint, salvo & illæso remanente:

Ac *Antonio* & pro tempore existentibus eorumdem loci & territorii Comitibus præfatis unum ex eisdem octo Capellanis dicti Collegii sufficientem & idoneum ad ipsorum *Antonii* & pro tempore existentium Comitum nutum amovendum, qui curam hujusmodi exercere, ac omnia & singula ipsi Ecclesiæ Sanctæ Catharinæ incumbentia onera perferre debeat & teneatur, jus præsentandi & nominandi, tam ab hujusmodi primæva Collegii erectione, quàm perpetuis futuris temporibus, similiter perpetuò reservamus, constituimus, concedimus & assignamus; decernentes *Cornelium* & *Henricum* ac Successores præfatos ad integram solutionem pensionum prædictarum Capellanis Collegii hujusmodi pro tempore existentibus faciendam, juxta illarum reservationis, constitutionis & assignationis prædictarum tenorem, fore efficaciter obligatos, ac volentes & eâdem authoritate statuentes, quod illi ex *Cornelio* & *Henrico* ac successoribus præfatis qui in dicto Festo, vel saltem infra triginta dies illud immediatè sequentes, pensiones prædictas per eos tunc debitas non persolverint cum effectu, lapsis diebus eisdem sententiam excommunicationis incurrant, à qua donec Capellanis dicti Collegii pro tempore existentibus vel eorum Procuratori præfatis de pensionibus hujusmodi tunc debitis integrè satisfactum aut aliàs cum eis vel dicto Procuratore super hoc amicabiliter concordatum fuerit, præterquam in mortis articulo constituti absolutionis beneficium nequeant obtinere.

Si verò per sex menses dictos triginta dies immediatè sequentes sententiam ipsam animo, quod absit, sustinuerint indurato, ex tunc, mensibus effluxis eisdem, *de Monster* & *de Oostkercke* Ecclesiis prædictis respectivè perpetuò privati existant, illæque vacare censeantur eo ipso: & nihilominus authoritate & tenore supradictis statuimus & ordinamus, quod per *Antonium* & pro tempore existentem loci & territorii prædictorum Comites, ut præfertur, nominandus & ad eorum nutum amovendus Rector Curam animarum Parochianorum Ecclesiæ S. Catharinæ hujusmodi ab Ordinario recipere, ac in Conciliis Synodalibus comparere, ac alia ipsi Ecclesiæ Sanctæ Catharinæ incumbentia onera gerere, exercere, & supportare; alius verò Director Chori, nuncupandi, per Rectorem & alios Capellanos Collegii hujusmodi eligendus, & similiter ad eorum nutum amovendus, plumbum inter eos videlicet cuilibet Capellano interessenti Matutinis & Primæ continuatè decantandis unum grossum, Tertiæ, Sextæ & Nonæ Horis

Horis ac majori Missæ medium stuferum, ac Vesperis & Completoriis quartam partem unius stuferi, Vigiliis verò singulis quindecim diebus juxtà fundationem *Joannis* Baronis hujusmodi celebrandis medium grossum monetæ prædictæ respectivè distribuere, ac similem distributionem in Festis triplicibus duplicare, nec non Rectori scholarum hujusmodi pro se suisque Choralibus scholaribus loco dicti antiqui stipendii decem florenorum, tantùm quantùm uni ex dictis Capellanis, dum idem Rector scholarum Horis prædictis præsens aut in scholis officium Rectoris exercens fuerit, similiter distribuere, absentes notare & Chorum in legendo, cantando, pronuntiando, accentando, pausando, auscultando, incipiendo & finiendo, ac aliis pro tempore statuendis & ordinandis dirigere & ordinare, ac correctionem excessuum in non observatione Statutorum & ordinationum circa celebrationem & decantationem Horarum & servitii Divini hujusmodi faciendam per Capellanos præfatos pro tempore admissorum, cum Rectoris, Curati, & aliorum Capellanorum Collegii hujusmodi consilio exequi & ordinare, ipsique Rector, Curatus & Director, ac alii Capellani Collegii hujusmodi simul septem Horas Canonicas & alia Divina Officia singulis diebus, aliàs juxta formam & tenorem fundationis & transactionis prædictarum, perpetuò decantare & celebrare, negotia communia ejusdem Collegii tractare, aliaque omnia & singula tam in dicta quàm aliis forsan super præmissis subsecutis transactionibus contenta facere & exequi debent & teneantur.

Itaque si Rector, Curatus seu Collegii Director prædicti ex aliqua causa, per alios Capellanos Collegii hujusmodi alleganda, destituendus veniat, destitutio hujusmodi ad querelam aliorum Capellanorum ipsius Collegii, videlicet per Decanum & Capitulum, si per eos; si verò per Comitem præfatus respectivè destituendus præsentatus fuerit, per eumdem Comitem fieri debeat, quodque si ipsi quatuor Capellani, sic per Decanum & Capitulum præfatos pro tempore præsentandi minùs idonei reperti fuerint, illos ad Rectoris, Curati aut Directoris, ac aliorum Capellanorum Collegii hujusmodi, seu majoris partis eorum, querelam amovere & alios idoneos eorum loco præsentare & substituere debeant & teneantur, ipsique sic pro tempore præsentati eorum residentiam infra quindecim dies post præsentationem de eis factam hujusmodi incipere & illam continuare sub dicta privationis pœna ipso facto incurrenda, si per mensem absque licentia Decani & Capituli prædictorum absentes fuerint, quodque si Capellani per *Antonium* & pro tempore existentes loci & territorii prædictorum Comites pro tempore præsentati, etiam per mensem absque ejus licentia absentes fuerint, ipso facto *Antonius* & pro tempore existentes Comites prædicti alios eorum loco ad Missas, Officia & Horas hujusmodi celebrandum & decantandum, ac dictas distributiones percipiendum, ad annum tantùm ex tunc immediatè sequentem substituere liberè possit: & quod quilibet Capellanorum hujusmodi sic pro tempore præsentatus si ad aliquam Capellaniam & Vicariam aut Officium simul sex florenos Rhenenses juxta ordinationem & fundationem præfati *Joannis* Baronis, si verò ad solum Vicariatum seu Officium præsentatus fuerit, tres florenos similes dumtaxat in decentiore manutenentione librorum & ornamentorum hujusmodi convertendos persolvere, ipsique octo Capellani præmissa omnia & singula observare perpetuò teneantur & debeant, & insuper Rectori, Curato & Directori & aliis Collegii præfati Capellanis pro tempore existentibus pro felici statu & salubri directione ejusdem Collegii & illius personarum Divinorumque Officiorum decore quæcumque Ordinationes ac Statuta laudabilia & honesta ac Sacris Canonibus non contraria Decano & Capitulo præfatis, postquam condita & ordinata fuerint, præsentanda & per eos cum eorum consilio & discretione approbanda vel reprobanda, condere & ordinare, conditaque, facta & ordinata, prout eis pro sua & dicti Collegii directione visum fuerit expedire, mutare, limitare, interpretari, cassare, & alia de novo cum simili consilio facere possint, plenam & liberam facultatem concedimus, non obstante priori voluntate nostrâ prædictâ, ac piæ memoriæ Bonifacii Papæ Octavi etiam Prædecessoris nostri & aliis Apostolicis Constitutionibus contrariis quibuscumque; aut si aliqui super provisionibus sibi faciendis de hujusmodi vel aliis beneficiis Ecclesiasticis in illis partibus speciales vel generales dictæ Sedis vel Legatorum ejus Litteras impetrarint, etiamsi per eas ad inhibitionem & decretum vel aliàs quomodolibet sit processum, quas quidem Litteras & processus habitos per easdem, & inde secuta quæcumque ad dictam Ecclesiam Sanctæ Catharinæ volumus non extendi, sed nullum per hoc eis quoad assecutionem beneficiorum aliorum præjudicium generari: seu si *Cornelio* & *Henrico* ac successoribus præfatis vel quibusvis aliis conjunctim vel divisim ab eadem sit Sede indultum, quod ad præstationem vel solutionem pensionis alicujus minimè teneantur & ad id compelli non possint per Litteras Apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de Indulto hujusmodi mentionem, & quibuslibet aliis privilegiis, indulgentiis, & Litteris Apostolicis, generalibus vel specialibus, quorumcumque tenorum existant, per quæ præsentibus non expressa vel totaliter non inserta effectus hujusmodi gratiæ impediri valeat quomodolibet vel differri, & de quibus quorumque totis tenoribus habenda sit in nostris Litteris mentio specialis, proviso quod propter unionem, annexionem & incorporationem hujusmodi dicta Ecclesia S. Catharinæ debitis non fraudetur obsequiis & animarum cura in ea nullatenus negligatur, sed ejus congruè supportentur onera consueta: Nos enim quoad hujusmodi unionem, annexionem & incorporationem, prout est, irritum decernimus & inane, si secus super his à quoquam quavis authoritate scienter vel ignoranter attentatum forsan est hactenus, vel in posterum contigerit attentari.

Nulli ergò omninò hominum liceat hanc Paginam

Paginam nostræ absolutionis, erectionis, institutionis, unionis, annexionis, incorporationis, reservationis, constitutionis, assignationis, statuti, concessionis, voluntatis, & decreti infringere vel ei ausu temerario contraire: si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo vigesimo tertio, xi. Kal. Februarii, Pontificatûs nostri anno primo.

CAPUT CLXII.

Carolus V. *Imperator anno* 1531. *Luxemburgi instituit Consilium Provinciale.*

Communicavit nobis Ampl. D. Michel Consiliarius ac Fiscalis Flandriæ.

Charles par la Divine clemence Empereur des Romains toujours Auguste, Roy de Germanie, de Castille, de Leon, de Grenade, d'Arragon, de Navarre, de Naples, de Secille, de Maillorque, de Sardaine, des Isles Indes & Terre ferme de la Mer Oceane &c. Archiduc d'Austriche, Duc de Bourgoigne, de Lothier, de Brabant, de Lembourg, de Luxembourg &c. Comte de Flandres, d'Artois, de Bourgoigne, Palatin, de Haynau, d'Hollande, de Zeelande, de Ferrette, de Hayneault, de Namur &c. Prince de Swave, Marquis du S. Empire, Seigneur de Frize, de Salins, de Malines, & Dominateur en Asie & en Afrique, à tous ceux qui ces presentes verront salut.

Comme il soit que par la justice les Princes regnent & prosperent, leurs Païs florissent, & leurs sujets soient en seureté & repos, à cette cause pour la conservation de nos souveraineté, hauteur & authorité, & de nôtre Domaine & autres nos droits, ensemble des droits des Prelatz, Comtes, Barons, Chevaliers, Vassaux, Nobles & autres nos sujets de nôtre Duché de Luxembourg & Comté de Chiny, & de ceux qui y converseront, & les regir & gouverner en bon ordre & police, & leur administrer bonne & briefve justice, dont par les guerres passées qui ont par cy devant longuement regné esdits païs, & à l'occasion de ce que les Gouverneurs d'iceux n'y ont fait continuelle residence, la justice n'y a été exercée comme il eut été besoin, & desirans y pourveoir, avons à l'avis de nos trez Chiers & feaux les Chefs & Gens de nôtre Privé Conseil & de nos Finances, & à grande & meure deliberation, ordonné & par ces presentes ordonnons, que d'oresenavant le Gouverneur en nosdit Païs, auquel Etat avons commis nôtre trez Cher & feal Cousin Messire Philippe de Croy Marquis d'Arschot, Chevalier de nôtre Ordre, sera tenu faire residence en nôtre Ville & Chastel de Luxembourg, si souvent que besoin sera, & pour adresse & reformation de nôtre Conseil audit Païs, dont icelluy Gouverneur sera Chief, avons ordonné & ordonnons un President, à sçavoir Messire Nicolas de Naves Licentié en Loix; & six Conseillers ordinaires, les trois Nobles Hommes, à sçavoir Robert de Boullant Seigneur de Montjardin, Henry Sloeder Seigneur de Schindeltz, & Diedrych van Metzenhauser Seigneur de Lintzier, lesquels seront tenuz resider en nôtre-dit Païs de Luxembourg, & trois Hommes Litterez & Graduëz, à sçavoir Messire Jehan de Scheringhen Docteur, Messire Jehan de Nancey Licentié, & Messire Jehan Hardy Docteur ès Loix; un Procureur General, à sçavoir Messire Nicolas Grisch Licentié ès Loix, & Henry Musset son Substitud; Messire Jehan de Naves Secretaire & Greffier; Jacques de Latre Receveur des Exploicts; un Chapelain, & quatre Huissiers, à sçavoir Boller Johan, Nicolas Francq, desquels l'un sera Conchierge de la Maison ordonnée par ledit Conseil, & deux autres à la nomination dudit Gouverneur, lesquels seront tenuz faire residence continuelle en laditte Ville de Luxembourg, en laquelle comme Chiefz-Ville dudit Païs ordonnons ledit Conseil être tenu, à tels gages que par autres noz Lettres leur ordonnerons; & outre ce avons ordonné nos aimez & feaulx Messire Salentin Baron d'Ysenbourg Justicier des Nobles, & Messire Joachin de Marbaiz Chevalier Conseillers supernumeraires, qui auront entrée audit Conseil, & lesquelz Gouverneur, President, Conseillers & autres Suppôts dudit Conseil en l'advenir se conduiront & regleront en leursditz Etatz & en l'administration de la justice en la maniere que s'ensuit.

Premierement. Que nôtredit Gouverneur & aussi le President auront la charge & preéminence de convoquer & appeller les Conseillers & Suppôts dudit Conseil au lieu ordonné pour ledit Conseil, ou autre lieu commoditieux, tous les fois que bon leur semblera & requis sera pour la depeche de noz affaires ou de la justice ou d'autres affaires que survenir pourront.

Que ledit President en la presence comme en l'absence dudit Gouverneur aura la charge de proposer & mettre en avant audit Conseil toutes matieres & affaires qui surviendront, d'en demander les opinions des Conseillers, & icelles entendues dira la sienne, & apres luy le Gouverneur s'il y est, & si conclura; & en absence dudit Gouverneur, ores que son Lieutenant fust present, ledit President conclura à la plus grande & la plus saine opinion, en ce pourveu que ledit Gouverneur, President & Conseillers ne aucun d'eux ne se trouveront à deliberer de matieres qui leur touchent ou à leurs prochains Parens, qui lors se regleront selon l'ordonnance du droit.

Que

Que nôtredit Gouverneur pourra avoir à sa charge un Lieutenant natif & nôtre sujet de noz Païs patrimoniaulx, pour en son absence vacquer & entendre aux *dudit Gouvernement, lequel aura durant l'absence de nôtredit Gouverneur entrée & voix comme l'un des Conseillers en nôtredit Conseil, en nous faisant serment pertinent & tel que l'un de noz Conseillers.

*Forte affaires.

Que lesdits Gouverneur, President, Conseillers, Procureur Fiscal, & le Greffier tiendront secret ce que sera traicté en Conseil, à peine de parjure.

Que audit Conseil ne pourront être ensemble Pere & Filz, ou Gendre & Frere, Oncle & Nepveu.

Que le Gouverneur soutiendra lesdits President, Conseillers & Procureur Fiscal & son Substitud, le Greffier, le Receveur, les Huissiers & tous les autres Suppôts dudit Conseil en tous cas concernans leurs Etats & l'exercice d'iceux, & en l'execution des sentences, ordonnances, appointemens & conclusions du Conseil donnera assistence & mainforte toutes les fois que besoing sera.

Que lesdits President & Conseillers & le Procureur Fiscal dudit Conseil ne pourroient être Pensionaires d'aucuns Princes voisins, ny des Prelatz, Seigneurs ou Vassaux des Villes ou Communautez, ny d'autres étant du ressort dudit Conseil, ny aussi donner avis & conseil es matieres ressortissans par devant eux, à peine de privation de leur Etats.

Que lesdits President & Conseillers seront tenuz tenir les journées judiciaires d'ancienneté accoutumée quatre fois en l'an, à sçavoir, de trois mois en trois mois, durant chacune desdits journées quinze jours continuelles, esquels se plaidoyeront & traiteront toutes matieres d'appellation interjectés au Païs de Luxembourg ou au Comté de Cigny, toutes matieres previlegées, à sçavoir de complaintes, de maintenues, de nouvellité, de simple saisine, de port d'armes, de force & violence, de spoliation, de terres de fief, comme d'autres de falsification de monnoye, de Garde enfrainte, de droitz de regale, de hauteur & souveraineté, d'interinement, de remissions, de toutes autres Lettres charges d'interinement &c.

Que le dit Gouverneur se trouvera auxdits journées judiciaires mesmement au jour de la pronunciation des sentences, & aussi es jours esquels se traitteront causes d'importances & entre Gens d'Etats & autorité, & par especial d'estrangiers.

Que tous lesdits Conseillers & le Procureur Fiscal & le Greffier seront tenuz eux trouver continuellement audit Conseil aux quatre journées judiciaires à peine en cas de leur deffaut à une desdits journées judiciaires qui durera quinze jours, de la privation de leur gages de trois mois, ne soit toute en cas d'excuse legitime & par congié dudit Gouverneur ou President, dont le Greffier tiendra conterolle & le baillera signé de sa main au Receveur General du Païs, pour selon iceluy faire payement desdits gages & retenir les absences à nôtre prouffit.

Que les President, Conseillers, Procureur, Greffier, & autres Suppôts du Conseil tant au têms des journées judiciaires que es autres journées que l'on tiendra Conseil, seront tenuz soy trouver à la Chambre dudit Conseil, c'est à sçavoir puis Pasques jusques au jour de S. Remy à six heures du matin, que lors se celebrera la Messe dudit Conseil, & icelle celebrée entreront au siege & ouïront les parties jusques à dix heures, & apres midy depuis deux heures jusques à cinq heures: & puis ledit jour de S. Remy jusques à Pasques se trouveront à la Chambre du Conseil à sept heures du matin, & la Messe ouïe ouïront les parties jusques à onze heures, & après midy puis deux heures jusques à cinq heures.

Que le dit President, Conseillers, Procureur, & Greffier incontinent après les journées judiciaires tenues tiendront Conseil huit jours entiers aux heures que dessus pour visiter les proces qui seront devers la Cour, tauxer depens & entendre à autres affaires qui y surviendront.

Que iceux President, Conseillers, Procureur & Greffier ordonnez resider à Luxembourg hors le temps des journées judiciaires tiendront Conseil ordinaire aux heures que dessus respectivement selon têms deux fois à la sepmaine, à sçavoir le Lundy & le Vendredy, pour faire droit aux parties & entendre aux affaires qui surviendront, & si esdits jours eschiet quelque Fête solemnele pourquoy le Conseil ne se tenist, en ce cas il se tiendra le jour ensuivant, & toutes les fois qu'ils seront defaillans de venir esdits jours en nôtre Conseil, seront prives de leurs gages du jour ou demy jour qu'ilz auront failly, à l'advenant de leurs gages par chacun jour, dont nôtredit Greffier sera tenu tenir registre pour par nôtre Receveur ou autre ayant charge du payement desdits Conseillers, le faire deduire sur leursdits gages à nôtre prouffit, reservé en têms des vaccations, à sçavoir par tout le mois d'Août & du jour de Pasques flouryes jusques au Dimanche de *Quasimodo*, & dez la Vigille de Noël jusques au jour des Roys, & du Dimanche de la Septuagesime jusques au jour des cendres premier jour de Caresme.

Que lesdits President & Conseil feront bonne & briefve expedition de justice aux parties, & ou en eux sera vuideront toutes appellations & autres differens qui viendront pardevant eux, promptement si faire le peuvent; & ou il conviendroit appointer les parties à écrire, en ce cas par l'appointement sera deputé ung des Conseillers Commissaire & un adjoinct, si la matiere le requiert & autrement non, pour relever les parties de depens; pardevant lequel Commissaire, lesdites parties endedans briefs jours furniront de leurs écritures & instruiront le proces jusques en diffinitive exclusivement, pour par Commissaire être rapporté au Conseil endedans le premier jour des prochaines journées ensuivans, comme par le passé en à été fait; & si le proces ne fut instruit endedans ledit temps, le Commissaire declarera la cause audit President & Conseil, afin de proroguer le pouvoir dudit Commissaire, s'il se trouve que faire se doye, & commettre autre Commissaire en son lieu pour

pour parinstruire ledit proces.

Que lesdits President & Conseillers administreront justice indifferamment à tous sans en differer pour Lettres closes que Nous ou nôtre Seur la Reyne regente en nôtre absence par inadvertance ou par importunité leur pourrions un ou plusieurs fois escrire au contraire, & neanmoins entendons qu'ils obtemperent aux Lettres Patentes que Nous ou la Reyne en nôtre absence leur pourrions envoyer.

Que lesdits President ou Conseil par tout le Païs de Luxembourg & Comté de Chiny, leurs appartenances & appendances, cognoîtront en premier instance par prevention de toutes matieres de nouvellité & d'autres matieres privilegées comme dessus.

Que toutes sentences diffinitives, interlocutoires & provisionales rendues audit Conseil en matiere d'alimentation, tauxation de depens, donation de tutelle, de douaire, d'ordonnance, d'inventaire des biens, des sallaires & loyers de serviteurs & servantes, en matiere de recreance, en cas de saisine & de nouvellité, aussi bien en matieres beneficiales, que prochaines que tous autres sentences & appointemens, qui n'excederont la valeur de six florins d'or de rente, ou de cent florins d'or pour une fois, & pareillement toutes provisions qui concerneront nos deniers, refection de pontz, chemins & passages, seront executées non-obstant opposition ou appellation, & sans prejudice d'icelle en baillant par celuy qui aura obtenu la sentence ou provision, caution souffisante & ressseante de rendre ce qu'il en auroit receu, si en fin de cause il étoit ainsi dict.

Que ledit Conseil en matiere criminele, capitales & autres où il chiet mutilation de membre ou effusion de sang, qui se traittera, jugera par arrest & sans ressort.

Que tous ceux qui se porteront pour appellans de la sentence d'un juge inferieur ou de quelque exploict aux Gouverneur, President & Gens de nôtre Conseil à Luxembourg, & par sentence dudit Conseil seront declairez mal appellans, ils incoureront en l'amende de six florins d'or à nôtre prouffit.

Si en matiere d'appellation de quelque juge inferieur ou de l'exploict de quelque Officier audit Conseil il se trouve que l'on ait bien appellé & mal jugé, en ce cas les juges incoureront en amende à la discretion & arbitrage dudit Conseil à nôtre prouffit, ne soit que l'inthimé ait emprins la cause en defence pour les juges & pour eux ait obtenu congé de Cour, auquel cas ledit inthimé eschera en laditte amende.

Que quelconques deschera pardevant nôtredit Conseil en matiere de complainte en cas de saisine & de nouvellité ou autre quelle que elle fust, soit impetrant ou deffenseur, incourera en l'amende de deux florins d'or.

Si quelque ung veult appeller de sentence ou exploict de juge ou Officier, il sera tenu le faire endedans dix jours du jour de la pronunciation de laditte sentence ou dudit exploict, comme d'ancienneté, & endedans quarante jours après la pronunciation de laditte sentence ou exploict sera tenu de relever & executer, à peine de desertion & de l'amende de six florins d'or, comme dessus.

Et pour ce que le Duché de Luxembourg & Comté de Chiny sont de grand extendue & mal pourveuz de praticiens & sont loingtems de nos Privé & Grand Consaulx, desirans supporter nos sujets desdits Païs d'excessive depense, Nous avons consenti & ordonné & donné faculté & pouvoir aux Gouverneur, President & Gens de nôtredit Conseil à Luxembourg de relever les parties de fautes ou negligences qu'ils pourroient commettre, quand il y aura cause, & ce par Lettres Patentes seellées de nôtre seel ordonné pour ledit Conseil, en payant le droit du Seel à nôtre prouffit.

Et pour ce que plusieurs appellans des juges inferieurs de nos Païs de Luxembourg & Comté de Chiny aux Gens de nôtredit Conseil à Luxembourg, aussi que plusieurs appellans des sentences rendues en nôtre-dit Conseil de Luxembourg, aux Gens de nôtre Grand Conseil, pourroient être negligens de relever leurs appellations & de icelles executer endedans le têms à ce introduit, au prejudice de leurs parties & à nôtre interest de nos amendes & droicts, Nous ordonnons à ceulx de nôtre-dit Conseil à Luxembourg & aux juges inferieurs dudit Païs y ressortissans, & à chacun d'eux, que les sentences & appointemens par eux renduz, dont sera appellé & les appellans n'auroient relevé & executé endedans le temps à ce introduit, ils executent realement & de fait, comme si d'icelles sentences il n'eust été appellé, sans prejudice toutes voyes de l'amende à nous escheue par desertion, & laquelle nôtre Procureur General sera tenu de poursuivre, & à ceste fin ordonnons que les Greffiers tant des justices subalternes comme de nôtre-dit Conseil tiennent Registre de tous appellations, & de trois mois en trois mois envoyent copie de leurdit Registre à noz Procureurs Generaulx & à celui d'eulx respectivement qu'il appartiendra.

Que lesdits de nôtre Conseil seront tenus de faire libeller toutes les Commissions d'adjournemens par eulx decernées en premier instance, en quelque matiere que ce soit, que l'on puist entendre si elles sont juridiques.

Que le President dudit Conseil aura la garde du Seel & du Contreseel ordonné audit Conseil, pour en faire seeller les sentences, provisions, commissions & ordonnances qui ce rendront & ordonneront, & quant aux reliefs d'appel & autres commissions decernées audit Conseil, les Gouverneur, President & Gens du Conseil de l'Empereur ordonné aux Païs de Luxembourg & Comté de Chiny, comme ils se fait en nos autres Chambres du Consaulx de Flandres, d'Artois, de Hollande &c. & toutes Lettres missives ordonnées & deliberées par ledit Conseil lesquelles se depêcheront au nom dudit Conseil par le Greffier & se cloront par un cachet armoyé de nos Armes, duquel ledit Greffier aura la Garde, pourveu avant clorre lesdites Lettres ledit Greffier sera tenu les montrer audit President pour les marquier de telle marque qu'il advisera.

QUANT

Quant ledit President sera absent du lieu dudit Conseil pour noz affaires ou autrement, en ce cas il delaissera nos-dits Seel & Contreseel dudit Conseil au plus ancien Conseiller litteré de nôtre-dit Conseil, lequel presidera & en seellera toutes provisions qui se depêcheront durant l'absence dudit President.

Que le Greffier dudit Conseil recevra le droit de nos-dit Seel & Contreseel tel que sera ordonné, en & fera recepte & rendra compte & reliqua à nôtre prouffiet sur tel sallaire que pour celuy tauxerons.

Que toutes requestes se presenteront au Gouverneur, s'il est en personne au lieu dudit Conseil, si ce non, au President, pour en deliberer & les appointer par avis & à la plus grande & plus saine opinion des Gens dudit Conseil, comme il appartiendra, & selon lesdits appointemens sans aucuns changemens seront les provisions expediées par ledit Greffier.

Que toutes Lettres addressans auxdits Gouverneur, President, & Gens de nôtre-dit Conseil se recevront par ledit Gouverneur, s'il y est en personne, comme dit est, si ce non & en son absence, par le President, & en leur absence à celuy qui tiendra le lieu dudit President, pour les ouvrir & en deliberer par l'advis des Conseillers presens, & en cas que les matieres soient d'importance & qu'ils y trouvassent difficultez, les pourront remectre au prochain jour du Conseil en suivent.

Si lesdits Gouverneur, President & Conseil entend que aucuns Nobles ou autres veulsissent proceder contre qui que ce fust par voye de fait ou de deffiance, ou usassent de menaces, en ce cas ils les feront appeller pardevant eux pour entendre leur different & l'appointer si faire le peuvent, &, si ce non, leur interdiront & deffendront de nôtre part toutes voyes de fait à peine d'être tenuz pour desobeyssans & comme tels estre punis, ou d'autre telle peine qu'ils verront y appartenir.

Que les proces pendans audit Conseil de matiere de petite importance seront visitez par les President & Conseillers, & les proces de matiere d'importance seront par ledit President distribuez aux Gens du Conseil à sa discretion pour en faire rapport, lesquels Conseillers avant ledit rapport seront tenuz en faire extrait sommier pour mieux entendre les pointz principaulx & les difficultez desdits proces, & se vuideront iceux proces à la plus saine & grande opinion dudit Conseil, & se seigneront les dictums desdits sentences par ledit President, & en son absence par le plus ancien Conseiller present, & iceux signez seront delivrez au Greffier pour les pronuncer au jour des sentences, & icelles prononcées seront enregistrées, & les espices tauxées & distribuées entre le President compté pour deux & les Conseillers presens, & où il y aura rapporté il aura seul la moitie desdits espices, & quant aux commissions pour enquêtes, elles se distribueront par ledit President à sa discretion.

Que le Procureur Fiscal pour raison de son état sera tenu d'emprendre, garder, soustenir & deffendre nos droits & ceux de nosdits Païs contre toutes personnes qui nous voudroient interesser, & soy joindre avec les parties où il y aura matiere touchant & concernant nôtre souveraineté, domaine, préeminences des droits, à l'advis & ordonnance toutes voyes du Gouverneur s'il est present, & en son absence desdits President & Gens du Conseil, & en matieres qui toucheront ou concerneront nos Domaine & Finances, à l'advis & ordonnance des Chief & Tresoriers de nosdits Finances ou des Gens de nos comptes à Bruxelles.

Que ledit Procureur au premier jour des journées judiciaires sera tenu porter & presenter au Gens du Conseil le rolle & l'état de toutes ses causes, ensemble de celles esquelles il sera seulement adjoint, & requerir provision, que lesdites causes ne tombent en interruption.

Que ledit Procureur sera tenu soy trouver au Conseil toutes les fois que par le Gourverneur, President, ou celuy qui presidera, il sera mandé.

Que les parties avec lesquelles le Procureur se sera joint, en quelque matiere que ce soit, n'en pourra appointer sans le consentement dudit Procureur, & lequel toutes voyes ny pourra consentir sans l'advis & ordonnance dudit Conseil.

Que ledit Procureur ne pourra occuper ne servir pour parties en matiere quelconque.

Que le Greffier dudit Conseil tiendra registre de toutes les causes y pendans & du plaidoye en icelle, contenant declaration des qualités & conclusions des parties, telles que les Avocats & Procureurs d'icelles les auront verbalement plaidoyé, & son registre sera tenu monstrer de trois en trois mois & autres à nosdits President & Conseil, afin de mieux estre adverti de l'état desdites causes & matieres.

Ledit Greffier tiendra autre registre des dictums de toutes sentences diffinitives & interlocutoires de tous les appointemens & provisions qui se rendront & decerneront audit Conseil, ensemble de toutes Lettres Missives qui se depecheront & des reponses par escrit que envoyées leur en seront.

Ledit Greffier tiendra ung Clercq principal, qui sera serment audit Conseil, lequel en son absence tiendra son lieu & à l'ordonnance dudit Conseil, & autrement non, pourra signer ce que commandé luy sera, & tous les autres Clercqs dudit Greffier feront serment es mains dudit President de tenir secret toutes depeches dudit Conseil & de non exiger don ou sallaire pour sollicitation de la depeche des parties, à peine d'amende arbitraire.

Ledit Greffier sera tenu sur les emolumens dudit office depescher tous affaires & matieres qui nous concerneront sans en avoir aucun sallaire, & bailler à nostre Procureur Fiscal ou son Substitud tous actes, sentences, escritures, & lettrages dont par eux il sera requis qui toucheront nos causes & affaires, & ce sur peine de privation de son office, & ne se pourra nôtre-dit

Greffier absenter de nôtre Ville de Luxembourg sans le congie de nôtre Gouverneur ou President, & sera tenuz les Vandredis avant les journées judiciaires monstrer audit President les rolles & registres des causes & matieres revenans & servans auxdits journées, ensemble les dictums des sentences qui se devront pronunchier au dernier jour d'icelles journées judiciaires, pour tant mieux adviser sur lesdites matieres & en advertir nôtre Gouverneur s'il est present, & des jours esquels sera plus necessaire qu'il se trouve.

Que les Huissiers dudit Conseil, afin que on les connoisse, auront & porteront bastons garnis d'argent au deux bouts, esquels seront gravez à ung bout nos plaines Armes & à l'autre celle de nôtre Païs de Luxembourg, & seront tenuz porter & tenir lesdits bastons en leurs mains eux estans audit Conseil & exploictans.

Que chacun desdits Huissiers à leur reception audit estat seront tenuz bailler caution de cent florins d'or audit Conseil de Gens solvens & resseans, qui s'enregistra par le Greffier.

Que deux desdits Huissiers pour le moins seront tenuz estre à la Ville de Luxembourg pendant les journées judiciaires & aller querir le President à son logiz & le mener au Conseil & l'en remener, & es autres jours qui se tiendra ledit Conseil hors des journées judiciaires y aura ung desdits Huissiers pour le moins, lesquels durant le Conseil demeureront devant l'huys de la Chambre sans en partir, & feront ce que par ledit President leur sera ordonné suivant certaine ordonnance par escrit que l'on leur en baillera, à paine de correction arbitraire.

Ledit President & Gens du Conseil endedans six mois du jour de la publication de la presente instruction & ordonnance seront tenuz concevoir le stil, ordre & maniere de proceder en justice pardevant eux, aussi de leur sallaire & des Commissaires qu'ils pourroient ordonner en vacation pour parties, ensemble des sallaires & vacations des Greffiers, Advocats, Procureurs & autres Suppôts dudit Conseil, du sallaire dudit Greffier des depeches qu'il fera, aussi de la tauxe du droit de noz Seels, & leur concept par escrit Nous envoyer ou au Chief & Gens de nôtre Privé Conseil, pour y ordonner ce que verrons y appartenir.

Que ledit President & Gens du Conseil s'informeront promptement & le plustot qu'ils pourront des abuz des Prévôts & autres juges & justices ressortissans audit Conseil & concerneront la maniere de leur reduction & reformation, mesmement en matieres crimineles pour l'avancement & expedition de justice au bien de la chose publique de nosdits Païs, & leurdict concept avec leur avis es matieres esquelles ils trouveroient difficulté Nous envoyeront au susdit Chief & President de nôtre Privé Conseil endedans le temps que dessus, pour aussi y ordonner comme de raison.

Et afin que de nôtre presente ordonnance nul ne puist pretendre ignorance, Nous voulons & ordonnons que à la primiere & prochaine assemblée de nôtre Conseil elle soit publiée, & que de la en avant par chacun an elle soit raffreschie en la presence de tous les Suppôts dudit Conseil, toûjours au premier jour des journées judiciaires qui se tiendront après la S. Remy, & que tant à ladite premiere publication comme au raffreschissement d'icelle par chacun an, tous les Suppôts dudit Conseil facent serment solemnel es mains du Gouverneur, ou luy absent du President, de l'entretenir en tous ses pointz & articles.

Si donnons en mandement audit Gouverneur & President de nôtre Conseil, que icelles ordonnances en tous ses pointz & articles en la maniere dicte, ils observent & entretiennent, & la facent inviolablement observer par tous qu'il appartiendra, & pour ce procedent & facent proceder contre ceux qui en seroient defaillans par l'execution des peines y apposées & contenues, car ainsy Nous plaist-il. En temoing de ce Nous avons fait mettre nôtre Seel à ces presentes.

Donne en nôtre Ville de Bruxelle le xix. jour de Novembre, l'an de grace mil cincq cent trente & ung, de nôtre Empire le second, & de nos Regnes des Espagnes de deux Sicilles & autres les xvi. *Ainsi Soubscript*: Par l'Empereur en son Conseil Du Blioul, & *Scelé d'ung Seau en cire rouge en double queue pendant. Plus bas Soubscript:* Collationé à l'Original & trouvée concorder. *Signé:* J. Bronnel avec paraphe.

CAPUT CLXIII.

Robertus *de Croy Episcopus Cameracensis Vicariorum Collegium Gelæ in Brabantia constituit anno* 1532. *cum onere Divinum officium decantandi.*

Obertus de Croy Dei & Apostolicæ Sedis gratiâ Episcopus & Dux Cameracensis, Sacri Imperii Princeps, Comes Cameracesii &c. universis & singulis Christi fidelibus, præsentes nostras Litteras inspecturis, visuris, lecturis, pariter & legi audituris, salutem in Domino sempiternam.

Ea quæ ad pacis tranquillitam ac Sacræ Religionis Christianæ & Divini cultûs augmentum spectant, Pastoralem Dignitatem summopere procurare decet.

Dudum siquidem dum inter piæ memoriæ Prædecessores nostros Episcopos Cameracenses & Nobiles Generososque Dominos de Merode, super præsentatione Personæ Personatûs de Gheel nostræ Diocesis, seu ejusdem Personatûs collatione, lis orta sit, & pendet indecisa, & rursus eamdem non sine molestia formidatur excitari

citari seu continuari posse, pro parte Nobilium & Generosorum Dominæ Margaretæ de Melun relictæ quondam Domini Johannis de Merode, & Domini Johannis de Merode Filii eorumdem unici, ac ejus Conthoralis Dominæ Annæ de Ghistelles, nec non Reverendi Patris Magistri Joannis de Lommel in Ecclesia .... Archidiaconi & Consiliarii nostri, Personæ Personatûs Ecclesiæ Parochialis Sancti Amandi de Gheele nostræ Diocesis expositum extitit: magnam peregrinorum seu Christi fidelium multitudinem ad Divæ Dympnæ Virginis & Martyris Templum seu Sacellum in Gheel dictæ nostræ Diocesis sub dicta Parochia situatum indies confluere, miserabilesque personas à spiritibus immundis ac malignis vexatas arreptas & obsessas, precibus & meritis & intercessione ejusdem Virginis & Martyris Divæ Dympnæ in magnam fidei Christianæ confirmationem, consolari, mundari & liberari:

Quapropter dictæ Nobiles & Generosæ Personæ Domina Margareta de Melun, Dominus Joannes de Merode ejusque Conthoralis Anna de Gistelles, nec non modernus Persona prædictus zelo devotionis accensi, Dei honorem ejusque Matris Mariæ ac Divæ Dympnæ Virginis & Martyris, in territorio & ditione dictarum Generosarum Personarum devotè procurare, promovere & augmentare desiderantes, humiliter supplicarunt, ut nostrâ authoritate ordinariâ liberalique pietate annuere & prædicto Templo seu Sacello Divæ Dympnæ Virginis & Martyris singulis diebus septem horas Canonicas piè & devotè per novem Presbyteros Rectorem Scholarum & quatuor Chorales perpetuis temporibus celebrandi ac decantandi facultatem, consensum pariter ac assensum nostros impertiri, atque Personatum de Gheel supprimere & extinguere, ejusque proventus in opus tam sanctum, tam pium, ad honorem Dei convertere & applicare ac perpetuò incorporare, certamque dotem quam prædictæ Nobiles Personæ ad hujusmodi fundationem contulerunt acceptare & approbare, seu etiam applicare, annectere & incorporare, melioribus modo & formâ, quibus possumus, aliàsque ipsis supplicantibus, in & circa præmissa opportunè providere vellemus.

Nos igitur, ut vetus super præsentatione seu collatione Personæ seu Personatûs S. Amandi in Gheel prædictæ nostræ Diocesis, querela seu quæstio præscindatur ac sopiatur, Dei cultus ejusque Matris Mariæ & Divæ Dympnæ Virginis & Martyris augmentetur, fructusque devotionis sæpe dictarum Nobilium & Generosarum Personarum uberiùs prodeat & promoveatur, salus quoque populi Nobis commissi procuretur, super præmissis maturo habito consilio, in erectionem dictarum horarum Canonicarum per prædictos Presbyteros, Rectorem Scholarum & quatuor Chorales decantandarum, suppressionem fructuum ejusdem, ac fundationem prætacta consensum & facultatem nostros, pro Nobis nostrisque Successoribus impertiti sumus & per præsentes impertimur, ac quantum ad Nos spectat & de jure possumus, hujusmodi horas Canonicas ac Vicarias per dictos novem Presbyteros & Rectorem Scholarum obtinendas, erigendas duximus & per easdem præsentes erigimus, Personatumque prætactum supprimimus & extinguimus, ac proventus ejusdem ad opus prætactum applicamus & perpetuò incorporamus, fundationem seu dotem prætactam inferiùs latiùs specificatas approbantes, acceptantes, admittentes, applicantes ac etiam incorporantes ad majorem Dei honorem, in hunc, qui sequitur, modum.

Imprimis ordinamus & volumus, Matrici Ecclesiæ S. Amandi de Gheel per istam novam horarum Canonicarum fundationem nihil præjudicii in Divino servitio aut aliis suis juribus irrogari.

Ulteriùs quod novem Presbyteri & Rector Scholarum pro tempore majoris Scholæ Libertatis de Gheele cum quatuor suis Choralibus constituentes decem Vicarios, habebunt ad usum seu sustentationem eorum in Matutinis, Laudibus & Prima simul cantandis in Templo sive Sacello D. Dympnæ Virginis & Martyris infra limites Parochiæ S. Amandi de Gheele situato, unum dimidium stuferum, in Tertia, Sexta, & Summa Missa, & Nona dimidium stuferum, & in Vesperis Completorio & Laudibus etiam cantandis, alium dimidium stuferum eorum quilibet, sic quod singulis diebus quilibet eorum decem nominatorum omnes horas prædictas visitantium in prædicto Sacello recipiet unum stuferum cum dimidio, & Custos ejusdem Sacelli, qui ad singulas horas, more in similibus Ecclesiæ consueto, pulsare aliaque ad officium suum spectantia adimplere tenebitur, absque tamen quod dictis horis interessendo cantare adstringatur, unum stuferum.

Et quia Beneficiati in Templo seu Sacello Divæ Dympnæ existunt, unus Cappellanus Chori seu Summi Altaris habens in fructibus sub onere trium Missarum 24. Renenses, Capellanus ad Altare Divæ Dympnæ sub onere trium Missarum 26. Renenses, Capellanus ad Altare Divæ Virginis Mariæ sub onere trium 22. Renenses cum dimidio, Capellanus ad Altare Divæ Virginis lamentabilis sub onere trium Missarum 24. Renenses, ex quibus habentur quinque Beneficiati, quos unà cum dicto Rectore Scholarum tamquam sexto Vicario, de consensu præfatarum Nobilium Personarum & præsertim ipsius Domini de Merode hujusmodi Beneficiorum collatoris seu jus ad illa præsentandi habentis, voluimus ad prædictas horas decantandas, modò qualificati, idonei & residentes fuerint (prout post cessum vel decessum modernorum Beneficiatorum, ut inferiùs describitur, residere tenebuntur) ceteris non Beneficiatis præferri, eisque hujusmodi Vicarias conferri: si autem prædicti moderni Beneficiati non resideant, eorum substituti (modò idonei fuerint) possunt ad dictum Beneficium assumi, modo & stipendio prædicto; de reliquis autem quatuor Vicariis conferendis ipsi Domino Patrono prælibato liberam

liberam relinquimus facultatem, cum tamen idoneas assumat, & quales infra quoad destitutionem dictorum quatuor Vicariorum, eidem Patrono authoritatem reservantes, qualem illi in aliis infrà adscribimus & reservamus, salvo quod hi Beneficiis suis (si quæ aliàs obtinent) non priventur:

Et ad finem ut hæc convenientiùs fieri possent, de consensu quo supra volumus & ordinamus, quod de cetero post cessum vel decessum modernorum Beneficiatorum prætactorum nemo poterit admitti aut institui in dictis Beneficiis aut aliquo ipsorum, aut etiam Vicariis prętactis, nisi fuerit actu Sacerdos, vel qui infra annum ad Sacerdotium possit promoveri, competentem vocem habens, legere & cantare, saltem simplicem cantum sciens, & in loco residere volens:

Qui siquidem promovendi sic admissi & instituti, si intra annum ad Sacerdotium promoti non fuerint & ad residentiam in dicta Ecclesia personaliter se non contulerint, aut si tam ipsi, quàm alii, quod absit, incontinentes ac concubinarii fuerint, & semel per prælibatum Dominum de Merode, suosve in jure Patronatûs hujusmodi suæ fundationis Successores, & Directorem infra designatum moniti à præmissis infra mensem à die monitionis non destiterint, Beneficiis prætactis, si quæ habent, & etiam Vicariis hujusmodi privati sint, & esse censeantur eo ipso; in Directore verò præfato sic delinquente aut defectuoso comperto sufficiat monitio ipsius Domini temporalis in præsentia duorum de suis Confratribus seu Convicariis facta, quod & in aliis observetur.

Directore hujusmodi monitionem cum ipso Domino temporali facere frivolè recusante, poterit de ejusmodi Beneficiis & Vicariis sic vacantibus Patronus sæpedictus disponere, perinde ac si per cessum aut decessum vacarent:

Et præterea quod hujusmodi Beneficiati seu Vicarii Sacerdotes existentes, & etiam Rector Scholarum infra tres menses à die admissionis & institutionis computando ad ipsam Ecclesiam seu Capellam ad effectum residendi in illa accedere & hujusmodi residentiam continuare teneantur, & post hujusmodi residentiam acceptam sese non absentare absque causa legitima, sine expressa licentia Domini temporalis loci, aut in ejus absentia ejus Vices-gerentis, & Directoris: quod si se absentaverint ultra tres menses continuos, vel interpellatos, non solùm perdent fructus tempore hujusmodi absentiæ, imò privati censeantur ipso facto dictis Beneficiis, si quæ habent, & Vicariis, nec poterit licentia Domini temporalis & Directoris ipsis ultra dictos tres menses in anno in aliquo prodesse, aut suffragari, etiamsi in servitio Domini temporalis aut cujuscumque alterius quantumcumque privilegiati extiterint: Director verò ab ipso Domino temporali suove Vicemgerente, & duobus senioribus suis Confratribus hujusmodi licentiam obtineat.

Et ne ipse Dominus temporalis in futurum exequi recuset seu dissimulet, quod in eventu privationis & vacationis hujusmodi idem Dominus temporalis, postquam semel per Nos seu Successores nostros monitus fuerit, & infra sex hebdomadas à die hujusmodi monitionis non præsentaverit, tunc Nos & Successores nostri pro ea vice negligentiam ejus supplentes providebimus uni qualificato, modo præmisso, de dictis Vicaria & Beneficio sic (quod absit) ut præmittitur vacantibus.

Pro quo quidem stipendio seu dote Vicariarum & fundationis præscriptarum in parte habendo, seu constituendo, medietatem omnium & singulorum fructuum & proventuum dicti Personatûs, in quibuscumque consistunt, demptis collationibus Beneficiorum ad ipsius collationem spectantium, vitâ ipsius durante; post mortem verò ejusdem moderni Personæ integros ejusdem Personatûs fructus & proventus prædicto Vicariorum Officio seu fundationis, cum expresso consensu moderni Personæ suprascripti, dictâ nostrâ ordinariâ potestatate reservamus, adjicimus & incorporamus, ac volumus perpetuò esse addictos, atque incorporatos, collatione seu præsentatione Beneficiorum ad collationem Personæ pertinentium, videlicet Curæ sive Ecclesiæ S. Amandi prælibatæ, ac Capellaniæ Virginis Mariæ in eadem Ecclesia fundatæ Nobis reservatâ, unà cum collatione S. Crucis, nec non S. Spiritûs in eadem Ecclesia S. Amandi sitorum; salvo quod Dominus temporalis pro tempore habebit nominationem ad eandem Ecclesiam Parochialem S. Amandi Nobis & nostris Successoribus faciendam, pro collatione & admissione obtinenda, prout & quemadmodum præmissa medio & interlocutione peritorum ac providorum Virorum inter prælibatum Dominum de Merode, & Nos concordata sunt.

Item de consensu præfatarum Nobilium Personarum, nec non Rectorum fabricæ Sacelli S. Dympnæ, Scabinorum seu Legislatorum Libertatis de Gheel, unà cum Curato & Rectoribus fabricæ dictæ Ecclesiæ Divi Amandi, de quo Nobis etiam legitimè constitit & constat, pariformiter reservamus, adjicimus, applicamus & perpetuò incorporamus dicto officio seu fundationi, omnes & singulas oblationes in dicta Capella quomodocumque & qualitercumque provenientes, quæ hactenus ad eandem fabricam dictæ Capellæ spectare consueverunt, supercrescentes ultra onera intertentionis ejusdem fabricæ, ornamentorum, calicum, librorum ac luminarium ejusdem, ac alia quæcumquæ & qualiacumque onera, quæ dicta fabrica hactenus ferre consuevit tam extra ipsam fabricam, sive Capellam, ut Processionum Generalium, quæ annuè ibidem cum certis imaginibus, vehiculis & aliis solemnitatibus fieri & celebrari consueverunt, quàm etiam intrà: quæ quidem munera seu potiùs oblationes & emolumenta quibus ea hactenus ferri & supportari consueverunt, unà cum omnibus ovibus & ovium velleribus & lanis in dicta Capella in specie in futurum offerendis,

dis, dictæ fabricæ reservabuntur & deducentur, prout illa etiam reservamus & deducimus, unà cum octodecim Carolis seu florenis Renensibus communibus, etiam singulis annis deducendis, pro dequitatione certorum redituum dequitabilium, quibus dicta fabrica modò onerata dignoscitur, & hoc donec hujusmodi reditus dequitati fuerint & non ultra, nec non cum dictis oblationibus, proventus & emolumenta provenientia ex officio infirmorum, dicto vulgariter *de Lepel*, de consensu sæpe memorati Domini de Merode, & aliorum præscriptorum, si & quantùm eos & eorum quemlibet concernit, in hoc etiam adhibito, simili modo prædicto officio reservamus, applicamus, adjicimus atque incorporamus.

Et propterea, ut præmissa omnia & singula firmiori fulcimine subsistant seu muniantur, prętactam dotem quam præfatæ Nobiles Personæ pro Vicariis seu fundatione prætactis modo subscripto assignarunt, contulerunt & transportarunt, videlicet in primis redditum unum annuum & hereditarium 80. florenorum Renensium, quolibet floreno ad viginti stuferos monetæ Brabantiæ computato, redimibilem pro & mediantibus viginti denariis consimilibus, ac pleno censu, sub onere duarum Missarum quotidianarum, quarum una videlicet matutinalis prima decantata super Altare Beatæ Virginis, ubi corpus Domini de Merode (piæ memoriæ) sepultum existit, cum recitatione Psalmorum, *Miserere mei Deus*, & *De profundis*, ac orationibus super sepulchris defunctorum fieri solitis, aspersione aquæ benedictæ post finem Missæ, & altera videlicet summa Missa diebus celebribus cum Diacono & Subdiacono, & aliis ferialibus & simplicioribus sine illis celebrabitur: & hæc omnia ultra Missas Beneficiis supradictis incumbentes: & insuper adhuc decem florenos similes Renenses annuos & dequitabiles ut suprà, sub onere quatuor anniversariorum singulis annis per dictos Vicarios celebrandorum: & adhuc quatuor modios siliginis Mensuræ de Gheel etiam hereditarios & dequitabiles, quolibet scilicet modio pro & mediantibus 26. florenis Renensibus, semel quartatim pauperibus Christianis singulis diebus anniversariorum hujusmodi erogandos & distribuendos, eâ adjectâ conditione, quod denarii Capitales ex dicta forsan futura dequitatione proventuri debebunt iterum applicari ad similes & ejusdem naturæ reditus, authoritate quâ suprà acceptamus, approbamus, applicamus & incorporamus officio & fundationi prætactis.

Et ad finem ut prædictæ oblationes omnes & singulæ dictæ Capellæ unà cum emolumentis cochlearis dicti vulgariter *den Lepel*, quas & quæ soli Laïci administrare & de illis Domino temporali dicti loci pro tempore existenti computum reddere consueverunt, absque eo quod Ordinarius seu Rector Parochialis Ecclesiæ S. Amandi de illis sese intromisit, accuratiùs & diligentiùs adnuncientur, colligantur & observentur ac in usus prætactos convertantur:

Ordinamus etiam cum consensu dictarum Nobilium Personarum, Rectorum fabricæ, & aliorum præscriptorum, quod Director præfatus unà cum prædictis Laïcis, qui duo dumtaxat esse consueverunt, hujusmodi oblationes & proventus cochlearis administrabit, ac computum & calculum singulis annis consueto more coram Domino temporali loci, & duobus prædictis Vicariis assumendis & deputandis per alios Vicarios, reddet & faciet, ita tamen quod, si contingat dictos tres receptores seu administratores in aliquo hujusmodi administrationis suæ officium concernente discordare, poterit tunc dictus Dominus temporalis duobus simul concordantibus ex dictis tribus, vel etiam à tertio requisitus ipsis tribus præsentibus, vel aliquo contumaciter absente, examinare hujusmodi differentiam ac concludere & ordinare ac executioni mandare, quod à prætactis duobus concorditer fuerit conceptum, nisi æquior & rationabilior esset ipsius tertii opinio, & meritò per ipsum Dominum temporalem sequenda & executioni mandanda.

Postremò, ut præmissa omnia, & præsertim quoad Divinum officium adimplendum ordinatè fiant & observentur, volumus & ordinamus, quod ex præfatis novem Presbyteris pro decantatione hujusmodi horarum assumendis, unus pro hac vice assumatur & nominetur per ipsum Dominum temporalem, qui Director appellabitur, & in eventum cessûs, decessûs, aut privationis ejusdem, de cetero alius per alios novem Vicarios, de consilio tamen & avizamento dicti Domini temporalis, quod ejusmodi electioni interessendo præstare poterit, eligetur, & electus hujusmodi præsentabitur dicto Domino temporali loci, qui eundem admittere habebit & debebit, salvo juramento in similibus præstari solito de fideliter administrando.

Qui siquidem Director nominatus, electus & admissus habebit ex suo officio distribuere plumbum, notare absentes, dirigere Chorum, ut omnia ordinatè & regulariter fiant, in legendo, cantando, pronuntiando, accentuando, pausando, auscultando, incipiendo, finiendo, & alia quæ statuentur & ordinabuntur, ut observentur, & interteneantur, dirigendo & ordinando.

Quod si hujusmodi Director ex aliqua causa rationabili alleganda per Vicarios, veniret destituendus, hoc fiet per ipsum Dominum temporalem loci, & alius in ejus locum, per ipsos Vicarios modo præmisso eligetur & admittetur: de stipendio verò ejusdem gratiosè convenietur cum ipso sic electo & assumpto per ipsos alios Vicarios & ipsum Dominum temporalem loci; habebitque itidem Director cum consilio aliorum Vicariorum ordinare & exequi correctionem parvorum excessuum, qui committuntur in non observatione Statutorum & ordinationum fiendarum circa celebrationem & decantationem horarum, & servitii Divini, sine tamen præjudicio nostro & Successorum nostrorum in majoribus criminibus ac etiam aliis præmissis & cæteris quibuscumque per præventionem corrigendis.

Quod si aliquis ex prædictis Vicariis assumptis recusaverit recipere hujusmodi correctionem,

nem, ad querelam ipsorum Vicariorum destituetur per ipsum Patronum, monitione præscriptâ priùs ritè factâ.

Ne autem Nos & Successores nostri in Episcopatu Cameracensi ex præmissis & præcipuè commutatione, seu suppressione, & extinctione dicti Personatûs, nimium dispendium patiamur, interveniente expresso consensu præfatorum supplicantium, Nobis nostrisque Successoribus Episcopis Cameracensibus super fructibus præfati Personatûs unam marcham argenti puri per præfatos Vicarios singulis annis in Festo S. Remigii nostro Sigillifero in Oppido Bruxellensi persolvendam, nec non collationem & provisionem modo præexpresso dictarum Ecclesiæ S. Amandi & Capellaniæ Beatæ Mariæ, & aliarum ad collationem Personæ pertinentium post cessum vel decessum dicti Magistri Johannis Personæ reservamus & reservandam duximus.

Et si imposterum ex proventuum totalium dicti Personatûs ad dictam fundationem applicatione & incorporatione, defectu visitantium horas, emolumentis Christi fidelium vel aliàs ultra onera & distributiones prædictas, redditus & thesaurus succreverit, ut ex iis stipendium Vicariorum, aut numerus personarum ad Divinum cultum commodè augmentari, aut dictæ Vicariæ in Canononicatus erigi possint, volumus in collatione Beneficiorum fundandorum aut erigendorum & quibuscumque aliis præsentem fundationem aliaque præmissa concernentia, jus nostrum, & in Episcopatu Successorum nostrorum, & cujuslibet alterius semper esse salvum.

In quorum omnium & singulorum fidem & Testimonium præmissorum præsentes Litteras fieri, Sigillisque nostri jussimus appensione muniri.

Datum & factum in Oppido nostri Castri Cameracesii, anno Domini M. D. XXXII. mensis Maii die XXVIII. præsentibus ibidem Venerabilibus & circumspectis Viris Dominis ac Magistris Melchiore le Lormuer Cantore & Canonico Cameracensi, & Eligio Waelken Decano & Canonico Teneramundensi, Testibus ad præmissa vocatis & rogatis. 1532

CAPUT CLXIV.

Acta in Secularizatione Abbatiæ S. Bavonis Ordinis S. Benedicti Gandavi ejusque in Ecclesiam Collegiatam Erectione. Item Processus fulminatus anno 1537. *per* JOANNEM CARONDELET *Archiepiscopum Panormitanum Præpositum S. Donatiani Brugis &c. super Bulla Pauli III. Pontificis, de qua supra pag.* 1051.

In nomine Domini, Amen. Per hoc publicum instrumentum cunctis pateat evidenter & sit notum, quod, cùm Sanctissimus in Christo Pater & Dominus noster Dominus Paulus Divinâ providentiâ Papa Tertius, ad supplicationem & requisitionem Sacratissimi Domini nostri Domini Caroli Quinti, semper Augusti, Monasterium S. Bavonis Ordinis S. Benedicti juxta Gandavum, consensu Reverendi in Christo Patris & Domini Domini Lucæ permissione Divinâ dicti Monasterii Abbatis interveniente, in notabilem Ecclesiam Collegiatam perpetuis futuris temporibus erexerit, prout Bullis sive Litteris Apostolicis in forma gratiosa concessis & expeditis infrà latiùs patebit, anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo septimo, Indictione decimâ, Mensis verò Julii die ultimâ, in Profesto Elevationis S. Bavonis ejusdem Ecclesiæ Patroni, horâ vel quasi octavâ ante prandium, Pontificatûs ejusdem Sanctissimi Domini nostri anno tertio:

Ipse Reverendus Dominus Lucas Munich Abbas ac Religiosi Viri D. Petrus Henriblock olim Prior, Judocus Arents Eleëmosynarius & Supprior, Daniël Duerman Præpositus tunc Præpositurae de *Papinglo* nuncupatæ, Joannes Boele Præpositus S. Bavonis, Gerardus de Vivario Hospitalarius, Laurentius Boels Præpositus S. Amandi, Carolus Poucke Cellarius, Judocus Lyeckercke Thezaurarius, Joannes ex Curia, Melchior de Dixmuda, Antonius Andreæ, Petrus Marichal, Alexander Vaernewyck, Martinus van Heule, Anthonius Daniëlis, Dionysius Vaernewyck, Franciscus vander Gracht, Jacobus van Damme, Guillelmus vander Hecke, & Livinus de Dixmuda, omnes in habitu Monachali antedicti Monasterii, in Choro dictæ Ecclesiæ personaliter comparuerunt, Hymnum *Veni Creator Spiritus* cum Versu & Collecta solemniter decantantes:

Quibus decantatis, processionaliter, junioribus binis & binis procedentibus, ac senioribus ordine servato subsequentibus, Capitulum seu locum capitularem accesserunt, & ibidem postquam tam ipse Reverendus Dominus Abbas, quàm ceteri adhuc in habitu Monachali constituti, loca sua consueta ordineque servato accepissent, ipse Reverendus Dominus in nostrorum Notariorum ad infrascripta requisitorum & assumptorum, Testiumque subscriptorum præsentia habens & tenens suis in manibus easdem Litteras Apostolicas Processusque desuper fulminatos, nec non Litteras Placeti ejusdem Cæsareæ Majestatis, cum instrumento consensûs eorundem, sermonem accipiendo ac volens easdem Litteras Apostolicas ad effectum deducere

deducere ac ad earundem ulteriorem executionem, altâ & intelligibili voce proposuit, ut cum ipsi omnes & singuli ignorare non possent, expeditionem earundem Litterarum Apostolicarum Processuumque desuper fulminatorum cum Placeto ejusdem Cæsareæ Majestatis fuisse & esse de eorum expressis voluntate consensu & assensu factam .... interrogavit omnes & singulos tam conjunctim quàm divisim, an earumdem Litterarum Apostolicarum expeditionem cum Processibus inde subsecutis & Placeto ratam & gratam haberent, vellentque ad earundem ultimatam expeditionem procedi: & perscrutatis per Nos Notarios singulariter singulis eorum votis, nullo etiam discrepante, responderunt: Ita.

Quo facto ipse Dominus Abbas easdem Litteras cum Processibus, Placeto, ac eorum Instrumento consensûs, Egregio Viro Domino Hermanno de Gouda Sacræ Paginæ Doctori, Decano Ecclesiæ B. Mariæ Trajectensis in dextero suo latere sedenti, tanquam earundem Litterarum Apostolicarum in vim Clausulæ *Ceterum* in Processibus contentæ Subexecutori ad infrascripta assumpto & electo, præsentavit.

Quibus cum omni qua decuit reverentia & honore acceptis, ipse Dominus Decanus volens ut dixerat Mandatis Apostolicis in omnibus obedire, easdem Litteras, Processus & Placetum publicanda & legenda nostrorum Notariorum alteri tradidit, quarum quidem Litterarum Apostolicarum, Consensuum, Processuum & Placeti tenores sequuntur & sunt tales.

Bulla Pauli III. PAULUS Episcopus Servus Servorum Dei, ad futuram rei memoriam. Sacri Apostolatûs ministerio, meritis licet imparibus, supernâ dispositione præsidentes, ex commissi Nobis Pastoralis Officii debito, ad singulas Ecclesias & Monasteria dirigentes &c. *ut suprà fol.* 1051.

Instrumentum Consensus. IN nomine Domini Amen. Per hoc præsens publicum instrumentum cunctis pateat evidenter & sit notum, quod anno à Nativitate ejusdem Domini millesimo quingentesimo trigesimo sexto, Indictione nonâ, die verò ultimâ mensis Januarii, Pontificatûs SS. in Christo Patris & Domini nostri D. Pauli Divinâ providentiâ Papæ III. anno tertio, in mei Notarii publici Testiumque infrascriptorum ad hæc specialiter vocatorum & rogatorum præsentia personaliter ac conventualiter congregati Venerabiles Viri Domini Petrus Henriblock Prior Monasterii S. Bavonis Ordinis S. Benedicti Tornacensis Diocesis, Antonius Bradifer Infirmarius, Judocus Arents Eleëmosynarius & Cantor, Daniël Duerman Præpositus in *Papinglo*, Joannes Boele Præpositus S. Bavonis, Gerardus de Vivario Hospitalarius, Laurentius Boels Præpositus S. Amandi, Carolus Poucke Cellarius, Judocus Lyeckercke Thezaurarius, Johannes ex Curia, Melchior de Dixmuda, Anthonius Andreæ, Petrus Marichal, Alexander Vaernewyck, Martinus van Heule, Anthonius Daniëlis, Dionysius Vaernewyck, Franciscus vander Gracht, Jacobus van Damme, Guillelmus vander Hecke, omnes Religiosi & professi antedicti Monasterii: (Nomina Monachorum.)

QUI, ut præfertur, congregati, & factâ per me Notarium publicum infrascriptum lecturâ affixarum Litterarum Apostolicarum suppressionis præfati Monasterii S. Bavonis & erectionis ejusdem in Ecclesiam Collegiatam, ac super eisdem Litteris Apostolicis per præfatos constitutos & eorum quemlibet maturè deliberatis, sponte & ex eorum certis scientiis in suppressione & erectione prædictis cum omnibus & singulis clausulis & conditionibus in hujusmodi Litteris expressis unanimiter consenserunt & quilibet eorundem separatim interrogatus consensit, affirmantes medio eorum juramento se eisdem Litteris Apostolicis ac contentis in eisdem nullo unquam tempore etiam ex quacumque causa contraventuros, imò omnia & singula in illis expressa inviolabiliter observaturos.....

SUPER quibus omnibus & singulis præfati Domini petierunt à me Notario publico unum vel plura publicum seu publica fieri atque confici instrumentum & instrumenta.

ACTA fuerunt hæc in præfato Monasterio, in Domo habitationis præfati Domini Prioris, sub anno, Indictione, die, mense, & Pontificatu quibus suprà, præsentibus ibidem Venerabili Viro Magistro Balduino de Mera Presbytero Tornacensis Diocesis, Eximio Viro Magistro Johanne Baert Juris Licentiato, & Johanne de Vos Cive Gandensi Testibus ad præmissa vocatis atque rogatis.

Sic Subscriptum & Signatum: Et Ego Johannes de Mayo Presbyter Tornacensis Diocesis, publicus Apostolicâ & Imperiali Auctoritatibus Notarius, in Archivo Romanæ Curiæ descriptus, & per Cæsaream Majestatem admissus, quia prædicto consensui omnibusque aliis & singulis, dum sic, ut præmittitur, fierent & agerentur, unà cum prænominatis Testibus præsens fui; ideo hoc præsens publicum consensûs instrumentum confeci, signoque & nomine meis solitis & consuetis signavi in fidem & testimonium præmissorum rogatus & requisitus. *Et in manuali signo scriptum erat:* DOMAT OMNIA VIRTUS: Jo. de Mayo Notarius.

JOHANNES Dei gratiâ Archiepiscopus Panormitanus & Præpositus Præposituræ Ecclesiæ Collegiatæ Sancti Donatiani Oppidi Brugensis, Tornacensis Diocesis, Judex & Executor ad infrascripta, unà cum nonnullis nostris in ea parte Collegis cum illa clausula: *Quatenus ipsi vel duo aut unus eorum per se vel alium seu alios, &c.* à Sancta Sede Apostolica specialiter deputatus, universis & singulis Dominis Abbatibus, Prioribus, Præpositis, Decanis, Archidiaconis, Scholasticis, Cantoribus, Custodibus, Thezaurariis, Succentoribus, Sacristis, tam Cathedralium & Metropolitanarum quàm Collegiatarum Canonicis, Parochialiumque Ecclesiarum Rectoribus seu Loca-tenentibus eorumdem, Plebanis, Vice-Plebanis, Capellanis, Curatis & non Curatis, Vicariis perpetuis, Altaristis, cæterisque Presbyteris, Clericis, Notariis & Tabellionibus quibuscumque per Comitatum (Processus fulminatus.)

&

& Diocesim Tornacensem ac aliàs ubilibet constitutis, & eorum cuilibet, omnibusque aliis & singulis quorum interest, intererit aut interesse poterit, quosque infra scriptorum tangit negotium seu tangere poterit quomodolibet in futurum, quibuscumque nominibus censeantur, aut quacumque præfulgeant dignitate, salutem in Domino & nostris hujusmodi, imò veriùs Apostolicis firmiter obedire Mandatis.

Litteras Sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri Domini Pauli Divinâ providentiâ Papæ Tertii moderni, ejus verâ Bullâ plumbeâ cùm filis sericeis rubei croceique coloris more Romanæ Curiæ impendentibus bullatas, sanas siquidem & integras, non vitiatas, non cancellatas, neque in aliqua sui parte suspectas, sed omni prorsus vitio & suspicione, ut in eis primâ facie apparebat, carentes, Nobis per Venerabilem Virum Dominum ac Magistrum Johannem de Mayo Procuratorem expresè constitutum Dominorum Abbatis & Conventûs Monasterii S. Bavonis Gandensis, Tornacensis Diocesis, seu veriùs Præpositi & Capituli Ecclesiæ erectæ dicti S. Bavonis principalium, in & sub eisdem Litteris Apostolicis principaliter nominatorum, coram Notario publico & Testibus infrascriptis debitè præsentatas, Nos cum ea qua decuit reverentia noveritis recepisse, hujusmodi sub tenore:

Paulus Episcopus Servus Servorum Dei &c. *prout suprà pag.* 1051.

Post quarum quidem Litterarum Apostolicarum presentationem & receptionem Nobis & per Nos sicut præmittitur factam, fuimus per præfatum Magistrum Johannem de Mayo quo supra nomine Procuratorem præfatorum Dominorum Præpositi & Capituli Ecclesiæ S. Bavonis in præmissis Litteris Apostolicis principaliter nominatorum debita cum instantia requisiti, quatenus ad executionem dictarum Litterarum Apostolicarum & contentorum in eisdem procedere vellemus & dignaremur juxta traditam seu directam per eas à Sede Apostolica Nobis formam.

Nos igitur Johannes Archiepiscopus, Præpositus, Judex & Executor præfatus, attendentes requisitionem hujusmodi fore justam & rationi consonam, volentesque Mandatum Apostolicum suprascriptum Nobis in hac parte directum reverenter exequi, ut tenemur, idcircò Auctoritate Apostolicâ Nobis commisâ & quâ fungimur in hac parte, præfatas Litteras Apostolicas & hunc nostrum Processum, ac omnia & singula in eis contenta vobis omnibus & singulis supradictis communiter vel divisim intimamus, insinuamus ac notificamus, ac ad vestram & cujuslibet vestrûm notitiam deducimus & deduci volumus per præsentes, vosque nihilominus & vestrûm quemlibet tenore præsentium requirimus & monemus primò, secundò, tertiò & peremptoriè, communiter vel divisim, vobisque & vestrûm cuilibet in virtute sanctæ Obedientiæ & sub infrascriptarum sententiarum pœnis districtè præcipiendo mandamus, quatenus infra sex dierum spatium post præsentationem sive notificationem dictarum Litterarum Apostolicarum & præsentis nostri Processûs, ac requisitionem pro parte præfatorum Dominorum Præpositi & Capituli principalium, vobis, seu alteri vestrûm factas, immediatè sequentes, quorum sex dierum duos pro primo, duos pro secundo, & reliquos duos dies vobis omnibus & singulis supradictis pro tertio peremptorio termino ac monitione Canonica assignamus, præfatas Litteras Apostolicas & in eis contenta quæcumque, ubi quando & quotiens expediens & opus fuerit, solemniter publicetis & quilibet vestrûm publicet, ac præfatis Dominis Abbati & Conventui seu Præposito & Capitulo principalibus in præmissis omnibus & singulis efficacis defensionis præsidio assistentes, suppressionem, extinctionem, erectionem, institutionem, immutationem, reductionem, appropriationem, statutum, ordinationem, concessionem, indultum, decretum & alia in præmissis Litteris contenta quæcumque suum plenarium effectum sortiri ac ab omnibus inviolabiliter observari faciatis & quilibet vestrûm faciat; præfatosque Præpositum & Capitulum seu Abbatem & Monachos possessione seu quasi, absolutione, liberatione, dispensatione & abolitione prædictis pacificè gaudere, non permittentes eos desuper per quoscumque contra prædictarum Litterarum tenorem quomodolibet impediri, molestari vel perturbari, neque molestetis, inquietetis, aut perturbetis.

Quod si fortè præmissa omnia & singula non adimpleveritis seu distuleritis adimplere, mandatisque & monitionibus nostris hujusmodi imò veriùs Apostolicis non parueritis cum effectu, Nos in vos omnes & singulos supradictos qui culpabiles fueritis in præmissis, & generaliter in contradictores quoslibet & rebelles & impedientes ipsos Dominos Præpositum & Capitulum principales super præmissis in aliquo, ac ipsos impedientibus dantes auxilium, consilium, vel favorem, publicè vel occultè, directè vel indirectè quovis quæsito ingenio vel colore, cujuscumque dignitatis existant, ex nunc prout ex tunc & ex tunc prout ex nunc singulariter in singulos, prædictâ sex dierum Canonicâ monitione præmissâ, excommunicationis, in Capitula verò, Conventus & Collegia quæcumque in his forsan delinquentia suspensionis à Divinis, & in ipsorum delinquentium & rebellium Ecclesias, Monasteria, & Capellas interdicti Ecclesiastici sententiam, ferimus in his Scriptis & etiam promulgamus.

Et dilatione in quibuscumque Reverendissimis & Reverendis in Christo Patribus & Dominis Archiepiscopis & Episcopis, quibus ob reverentiam suarum Pontificalium dignitatum deferimus in hac parte, si contra præmissa vel ipsorum aliquod feceritis seu fieri mandaveritis, per vos vel submissas personas, publicè vel occultè, directè vel indirectè, quovis quæsito ingenio vel colore, ex nunc prout ex tunc & è converso, prædictorum sex dierum Canonicâ

câ monitione præmiſsâ, ingreſſum Eccleſiæ interdicimus in his Scriptis.

Si verò hujuſmodi interdictum per alios ſex dies præfatos ſex immediatè ſequentes ſuſtinueritis, vos in eiſdem Scriptis, ſimili Canonicâ monitione præcedente, ſuſpendimus à Divinis.

Verum ſi præfatas interdicti & ſuſpenſionis ſententias per alios ſex dies, præfatos duodecim dies immediatè ſequentes, animis, quod abſit, ſuſtinueritis induratis, vos & veſtrûm quemlibet ex nunc prout ex tunc & è converſo, eâdem canonicâ monitione præmiſsâ, in eiſdem Scriptis excommunicationis ſententiâ Auctoritate Apoſtolicâ ſupradictâ innodamus.

Ceterùm cum ad executionem præmiſſorum ulteriùs faciendam nequeamus quoad præſens perſonaliter intereſſe, pluribus aliis arduis negotiis præpediti, vobis Dominis Abbatibus, Prioribus, Præpoſitis, Decanis, Archidiaconis, Cantoribus, Succentoribus, Thezaurariis, Scholaſticis, Cuſtodibus, Sacriſtis, tam Cathedralium quàm Collegiatarum Canonicis, Parochialiumque Eccleſiarum Rectoribus ſeu Loca-tenentibus eorundem, Plebanis, Vice-Plebanis, Vicariis perpetuis, Capellanis, Curatis & non Curatis, Altariſtis, Presbyteris, Clericis, ceteriſque Viris Eccleſiaſticis, in quibuſcumque dignitatibus, gradibus vel officiis conſtitutis, Notariiſque & Tabellionibus publicis quibuſcumque per Comitatum & Dioceſim Tornacenſem & Cameracenſem, ac aliàs ubilibet conſtitutis, & eorum cuilibet in ſolidum, ſuper ulteriori executione dicti Mandati Apoſtolici atque noſtri facienda, Auctoritate Apoſtolicâ ſupradictâ plenariè tenore præſentium committimus vices noſtras, donec eas ad Nos ſpecialiter & expreſsè duxerimus revocandas.

Quos & eorum quemlibet in ſolidum eiſdem Auctoritate & tenore requirimus & monemus, primò, ſecundò, tertiò & peremptoriè, communiter & diviſim, eiſque nichilominus & eorum cuilibet in virtute ſanctæ obedientiæ & ſub excommunicationis pœna, quam in eos & eorum quemlibet, dictâ ſex dierum canonicâ monitione præmiſsâ, ferimus in his Scriptis, niſi fecerint quæ mandamus, diſtrictè præcipiendo mandantes, quatenus ipſi & eorum ſinguli, viſis & receptis præſentibus, & poſtquam pro parte præfatorum Dominorum Præpoſiti & Capituli principalium vigore præſentium fuerint requiſiti, ſeu aliquis eorum fuerit requiſitus, ita tamen quod in his exequendis unus eorum alterum non expectet, nec alter per alium ſeu pro alio quoquo modo ſe excuſet, ad vos omnes & ſingulos ſupradictos, perſonaſque & loca, de quibus quando & quotiens expediens fuerit, perſonaliter accedant ſeu accedat, & præfatas Litteras Apoſtolicas huncque noſtrum Proceſſum ac omnia & ſingula in eis contenta vobis omnibus & ſingulis ſupradictis legant, intiment, inſinuent, & fideliter publicari procurent:

Ac eiſdem Dominis Præpoſito & Capitulo principalibus, in præmiſſis omnibus efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes, præfatas Litteras Apoſtolicas & in eis contenta quæcumque ſuum plenarium effectum ſortiri ac ab omnibus firmiter obſervari, præfatoſque Dominos Præpoſitum & Capitulum, nec non eoſdem Dominos Abbatem & Monachos poſſeſſione ſeu quaſi, abſolutione, liberatione, diſpenſatione & abolitione prædictis pacificè gaudere faciant & quilibet eorum faciat, non permittentes eos deſuper per quoſcumque contra prædictarum Litterarum Apoſtolicarum tenorem quomodolibet impediri, moleſtari vel perturbari: & generaliter omnia & ſingula Nobis in hac parte commiſſa plenariè & integrè exequantur, juxta prædictarum Litterarum Apoſtolicarum & prædicti noſtri Proceſsûs continentiam & tenorem; ità tamen quod in his exequendis dicti Subdelegati noſtri vel quicumque alius ſeu alii nihil in præjudicium dictorum Dominorum Præpoſiti & Capituli principalium attemptare valeant quomodolibet in præmiſſis, neque in Proceſſibus per Nos habitis aut ſententiis per Nos latis abſolvendo vel ſuſpendendo aliquid immutare.

In cæteris autem quæ eiſdem Dominis Præpoſito & Capitulo principalibus nocere poſſint ſeu quomodolibet obeſſe, præfatis Subdelegatis noſtris & quibuſlibet aliis poteſtatem omnimodam denegamus.

Et ſi contingat, Nos ſuper præmiſſis in aliquo procedere, de quo Nobis poteſtatem omnimodam reſervamus, non intendimus propterea Commiſſionem noſtram hujuſmodi in aliquo revocare, niſi de revocatione ipſa ſpecialem & expreſſam in noſtris Litteris fecerimus mentionem.

Præfatas quoque Litteras Apoſtolicas, huncque noſtrum Proceſſum volumus penes dictos Dominos Præpoſitum & Capitulum principales ſeu eorum Procuratores remanere, & non per vos ſeu quemcumque alium, contra eorum voluntatem quomodolibet detineri; contrarium verò facientes præfatis noſtris ſententiis volumus ſubjacere. Mandamus tamen copiam fieri de præmiſſis eam petentibus & habere debentibus, petentium quidem ſumptibus & expenſis; abſolutiones verò omnium & ſingulorum qui præfatas noſtras ſententias aut earum aliquam incurrerint ſive incurrerit quoquo modo, Nobis vel Superiori noſtro tantummodo reſervamus.

In quorum omnium & ſingulorum fidem & teſtimonium præmiſſorum, præſentes Litteras, ſive præſens publicum Inſtrumentum, Proceſſum noſtrum hujuſmodi in ſe continentes ſive continens, exinde fieri, & per Notarium publicum infraſcriptum ſubſcribi & publicari mandamus, noſtrique Sigilli, quo in ſimilibus utimur, juſſimus & fecimus appenſione communiri.

Datum & actum Bruxellæ, Cameracenſis Dioceſis, in Domo noſtrâ, ſub anno à Nativitate Domini milleſimo quingenteſimo trigeſi- 1537
mo ſeptimo, Indictione decimâ, die ſeptimâ menſis Februarii, Pontificatûs Sanctiſſimi in Chriſto Patris & Domini noſtri Domini Pauli Divinâ providentiâ Papæ III. præfati anno tertio, præſentibus ibidem honorabilibus ac diſcretis

ris Viris Dominis Stephano Carlier, Jacobo Banestem Presbyteris, & Philippo de Lens, Morinensis ac Cameracensis Diocesis, Testibus ad præmissa vocatis specialiter atque rogatis.

Sic Signatum & Subscriptum : Et Ego Johannes de Langhe Clericus Morinensis Diocesis, publicus Sacrâ Apostolicâ Auctoritate Notarius, ac Sacræ Cæsareæ & Catholicæ Majestatis Caroli Quinti Secretarius ordinarius, quia præmissis omnibus & singulis, dum agerentur, præsens interfui, ideo hoc præsens publicum Instrumentum exinde confeci, signavi, publicavi, & subscripsi rogatus & requisitus.

In signo manuali scriptum legebatur : QUISQUE SUOS PATIMUR MANES.

Placetum Cæsareum CHARLES *par la Divine clemence Empereur des Romains toujours Auguste, Roy de Germanie, de Castille, de Leon, de Grenade, d'Arragon, de Navarre, de Naples, de Secille, de Maillorque, de Sardaine, des Isles Indes & Terre ferme de la Mer Oceane, Archiduc d'Austriche, Duc de Bourgoigne, de Lothier, de Brabant, de Lembourg, de Luxembourg & de Geldres, Comte de Flandres, d'Artois, de Bourgoigne, Palatin, de Haynau, de Hollande, de Zeelande, de Ferrette, de Haynault, de Namur & de Zutphen, Prince de Swave, Marquis du S. Empire, Seigneur de Frize, de Salins, de Malines, & Dominateur en Asie & en Afrique, à nôtre très-chere & très-amée Sœur Madame Marie Reyne Douaigiere d'Ongrie, de Boheme &c. Regente & Gouvernante en nos Païs d'embaz, & à nos très-chiers & feaulx les Gens de nos Consaulx d'Estat & Privé en nosdits Païs, Grand & Soubz-Bailliz, Bourguemaitres & Eschevins en nôtre Comté de Flandres & Ville de Gand, & à tous noz aultres Justiciers & Officiers qu'il appertiendra, salut & dilection.*

Comme à nôtre intercession, priere & requeste, & avecq l'information & l'advis de Vous nôtre Sœur, il ayt pleu à nôtre tres-Saint Pere le Pape moderne Paule Troiziesme erigir & declairir le Monastere & Convent de S. Bavon situé & fondé en nôtre Ville de Gand, & icelluy Monastere instituer en l'Eglise Collegiale, Capitulaire & Parrochiale, pour la decoration du Saint service de Dieu & benefice de nôtre-ditte Ville, selon, pour les causes, raysons, considerations & avecq les clauses & modifications contenues, specifiées & amplement declairées es Bulles & provisions Apostolicques sur ce octroyées & expediées, datées en Rome le huitieme d'Aoust dernier passé, & desirant icelles estre mises à deue & entiere execution, & effectuées selon leur forme & teneur, prions à Vous Madame nôtre Sœur Regente & Gouvernante, requerons & ordonnons à Vous nosdits Conseillers, Justiciers & Officiers, à chacun de vous respectivement & endroit soy, que vous souffrés, laissez, & permitteés que la ditte execution desdites Bulles & provisions Apostolicques se face & complisse entietierement & par effect conforme à la teneur d'icelles, sans contredit ne empeschement quelconcque, non obstant touttes Ordonnances, Statuts, prohibitions & deffences faictes de par Nous en nosdits Pays sur l'execution des provisions Apostolicques, lesquelles ordonnances & defences voulons & entendons estre & demeurer au surplus en leur force & vigeur & se observer : car ainsi Nous plaist-il.

Donné en la Citté de Gennes, le dixhuitieme jour d'Octobre, l'an de grace mil cincq cens trente & six, & de nos Regnes, à sçavoir du S. Empire le seiziesme, & des Espagnes, des deux Secilles & aultres le vingt deuxiesme. 1536.

Sic Subscriptum : *Par l'Emperenr & Roy.* Et Signatum : *Perrenot.*

ET tandem perlectis altâ & intelligibili voce per alterum nostrorum eisdem Litteris Apostolicis cum Processibus ac Placeto, ipse Dominus Decanus Subexecutor easdem Litteras etiam ad effectum deducendo inter alia declaravit : quòd absoluti per præfatas Litteras Apostolicas à Regularibus observantiis, deinceps ad alium modum observantiarum juxta ritum aliarum Ecclesiarum Collegiatarum sese, vitam, vestitum, & conversationem conformarent.

ET quia earumdem Litterarum Apostolicarum prætextu eidem Domino Abbati concessum extiterat, tam circa Divinorum Officiorum celebrationem quàm bonorum Ecclesiæ conservationem & augmentum ac fructuum distributionem, cum Capitulo posse statuere & ordinare, ideo dictus Dominus Abbas quædam scripto redacta Statuta & Ordinationes etiam alteri nostrorum Notariorum altâ & intelligibili voce legenda & publicanda tradidit & consignavit, prout in certo quinterno foliorum nobis Notariis tradito & per nos etiam respectivè subscripto pleniùs continetur. Quæ quidem Statuta postquam de verbo ad verbum perlecta fuerunt, tam Prior quàm alii omnes Religiosi, interrogante eos ipso Domino Abbate, anne eadem acceptarent ac rata & grata haberent? perscrutatis singulariter singulis per Nos Notarios subscriptos eorum votis, nullo discrepante, etiam responderunt : *Ita.*

ET his expeditis, singulariter singuli exuentes se cucullis, scapularibus, ac ceteris indumentis conventualibus, ac tandem novis vestibus secularibus cum superpelliciis & almutiis Canonicalibus assumptis redierunt in pristinum locum suum. Successivè verò habito libro juramentorum Petrus Henriblock quondam Prior, nunc per hujusmodi erectionem Decanus institutus, stans ante ipsum Dominum Abbatem, juramentum per Decanos præstandum tacto Sacro-Sancto Dei Evangelio præstitit, jungendo in fine *Ita juro, sic me Deus adjuvet & hæc Sancta Dei Evangelia*; assignato sibi per eundem Dominum Abbatem loco in suo dextero latere. Sæcularizatio.

DEINDE verò Johannes Boele olim Præpositus, Cantor dictæ Ecclesiæ, coram eodem Domino Abbate stans, juramentum per Cantores dictæ Ecclesiæ præstandum & subeundum, tactis etiam Sacro-Sanctis Evangeliis, præstitit, subjungendo in fine : *Ita juro, sic me Deus adjuvet & hæc Sancta Dei Evangelia*; assignato sibi mox per eundem Dominum Abbatem in suo sinistro latere proximo loco.

PRÆTEREA accedens Dominus Judocus Lyeckercke Thezaurarius olim regularis, stans ad

ad ipsum Dominum Abbatem juramentum per Thezaurarios præstandum tactis Sacro-Sanctis Evangeliis præstitit, addendo immediatè: Ita juro, sic me Deus adjuvet & hæc Sancta Dei Evangelia, loco juxta Decanum à latere dextero assignato.

Et deindè comparens immediatè Dominus Daniël Duerman quondam Præpositus Præposituræ de *Papinglo* nuncupatæ, Scholasticus dictæ Ecclesiæ, coram ipso Domino Abbate juramentum per Scholasticos pro tempore existentes præstandum præstitit, manu dexterâ Sacro Dei Evangelio appositâ, similiter adjiciendo: Ita juro, sic me Deus adjuvet & hæc Sancta Dei Evangelia, loco per dictum Dominum Abbatem juxta latus dicti Cantoris à latere sinistero assignato, & præstitis per prædictos, ut præmittitur, juramentis.

Cæterà quondam Religiosi nunc Canonici singulariter singuli accedentes ipsum Dominum Abbatem, ac coram eo stantes, ipso Domino Judoco Arents Seniore juramentum per Canonicos præstandum clarâ & intelligibili voce legente, prædictus Senior & deinceps cæteri omnes jurarunt, subjungentibus & addentibus singulariter singulis, tactisque etiam Sacro-Sanctis Evangeliis: Ita juro, sic me Deus adjuvet & hæc Sancta Dei Evangelia. Quo facto quilibet rediit in locum suum.

Et præmissis completis dictus Dominus Decanus Subexecutor sermonem continuando exposuit eisdem omnibus & singulis, quod ex nunc & de cætero in vim juramenti præstiti debeant ipsum Reverendum Dominum Abbatem habere pro eorum Patre & Pastore animarum suarum, & post ipsum Abbatem suum Decanum, ad instar & juxta modum, ritum & consuetudines aliarum Ecclesiarum Collegiatarum, eisdemque duobus in signum honoris & reverentiæ omnes assurgere osculumque pacis præbere.

Et sermone completo prædictus Decanus S. Bavonis de suo loco surgens eidem Domino Abbati cum omnibus honore & reverentia pacis osculum exhibuit: successivè verò Cantor Dominis Abbati & Decano, Thesaurarius Dominis Abbati & Decano, Scholasticus Abbati & Decano prænarratis, & subsequenter omnes Canonici sese insequentes ordine suo servato eisdem Abbati & Decano osculo pacis dato redierunt in locum suum.

Postremo verò ipse Dominus Decanus Subexecutor, reducendo in medium vim & formam Statutorum ac juramentorum per unumquemlibet præstitorum, proposuit, an ad præmissa omnia & singula sese suosque Successores pro tempore obligare vellent.

Ad quod tam Decanus, Cantor, Thesaurarius, Scholasticus, quàm singuli Canonici perscrutatis per Nos Notarios singulariter singulis eorum votis, nullo etiam discrepante, annuerunt, & . . . . ritè pactis redierunt processionaliter ad Ecclesiam, ac ibidem *Te Deum Laudamus* & Summâ Missâ de Sancto Spiritu decantatis, ipse Dominus Abbas cum omnibus & singulis in dignitate constitutis cæterisque aliis Canonicis prędictis retrò majus Altare accedens, in quadam capsa sub custodia quinque clavium, quarum unam D. Abbas, secundam Decanus, tertiam Cantor, quartam verò Scholasticus, quintam Magister Fabricæ ejusdem Ecclesiæ habebant, invento & palam ostenso & ibidem relicto quodam magno & antiquo Sigillo, circumscriptione *Sigillum Sancti Bavonis Gandensis Ecclesiæ, anni M.* sculptâ inibi certâ imagine S. Bavonis cum duabus litteris, scilicet A in sinistro & M. in dextro ejusdem S. Bavonis lateribus; alio verò etiam antiquo & minore Sigillo inde ablato & deinde cassato & confracto, certum novum Sigillum circumscriptum his verbis: *Sigillum Ecclesiæ Collegiatæ S. Bavonis Gandensis ad causas*, cum imagine ac armis ejusdem Sancti reposuerunt & recluserunt.

De & super quibus omnibus & singulis dictus Reverendus Dominus Abbas & Decanus ac Capitulum sibi à nobis Notariis publicis subscriptis fieri confici atque tradi petierunt unum vel plura publicum seu publica instrumentum & instrumenta.

In quorum omnium & singulorum prædictorum fidem robur & verius testimonium tam ipse Reverendus Dominus Abbas quàm Decanus, Cantor, Thesaurarius, Scholasticus ac singulariter singuli Canonici præfati, manus nominibus & cognominibus huic præsenti instrumento adscriptis apposuerunt, Sigillisque tam ejusdem Reverendi Domini Abbatis quàm Capituli prædictorum præsentibus respectivè appensis.

Acta fuerunt hæc in locis supradictis, sub anno, Indictione, mense, die, & Pontificatu quibus suprà, præsentibus ibidem, quod ad ea quæ in Capitulo gesta, Venerabilibus & egregiis Viris Dominis & Magistris Jacobo Bosschaert Presbytero, Aphrodisio Breyts Juris Utriusque Licentiato & Consilii Cameræ Flandriæ Advocato, Laurentio de Aula & Joanne Catthy; ac quoad repositionem hujusmodi sigillorum peracta sunt, prænominatis unà cum Generoso Viro Francisco vander Gracht dicti Oppidi Gandensis supremo Baillivo, Dionysio vander Sare, Johanne de Vos, Judoco de Rouck, Civibus Gandensibus, ac promiscuâ & copiosâ populi multitudine Tornacensis, Cameracensis, & alterius Diocesis & Civitatis respectivè Clericis & Laïcis Testibus ad præmissa vocatis specialiter atque rogatis.

Erat subsignatum: Lucas Abbas Gandensis, Petrus Henriblock Decanus, Johannes Boele Cantor, Judocus Lyeckercke Thesaurarius, Daniël Duerman Scholasticus, Judocus Arents, Gerardus de Vivario, Laurentius Boels, Carolus Poucke, Johannes ex Curia, Petrus Marichal, Alexander Vaernewyck, Martinus van Heule, Anthonius Daniëlis, Dionysius Vaernewyck, Franciscus Gragsto, Jacobus van Damme, Guillelmus vander Hecke, Livinus Dixmudæ.

Postea infrascriptum erat: Et Ego Leonius Regis

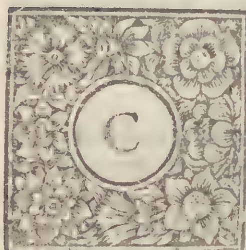
Regis Presbyter, Canonicus Ecclesiæ S. Salvatoris Harlebeccensis, Tornacensis Diocesis, Sanctissimi Domini nostri Papæ Sanctæque Sedis Apostolicæ Accolitus, Capellanus, publicus Sacris Apostolicâ & Imperiali Auctoritatibus Notarius Juratus ac in Archivo Romanæ Curiæ descriptus, Sacræque Cæsareæ Majestatis Auctoritate in Camera Flandriæ approbatus, quia præmissis omnibus & singulis dum, ut suprascribuntur, agerentur, dicerentur & fierent, unà cum Venerabili Viro Domino & Magistro Ægidio Billot Canonico Ecclesiæ S. Petri Insulensis, etiam Notario Collega meo, etiam ad præmissa assumpto, ac Testibus suprascriptis præsens interfui, eaque omnia & singula sic fieri vidi, scivi & audivi, idcircò præsens publicum Instrumentum, manu alterius fideliter scriptum, exinde confectum & in hanc publicam formam redactum, Signo & nomine meis solitis & consuetis, unà cum Reverendi Domini Abbatis, Decani, Cantoris, Thesaurarii, Scholastici, singulorum Canonicorum, ac Notarii suprascriptorum nominibus & cognominibus, manuum Sigillorumque eorumdem Dominorum Abbatis & Capituli huic præsenti Instrumento respectivè appositione, signavi & subscripsi in fidem robur seu veriùs testimonium omnium & singulorum præmissorum requisitus & rogatus.

Et *erat in margine signatum:* Leonius Regis. *Et adhuc erat infrascriptum:* Et Ego Ægidius Billot Presbyter Tornacensis, publicus Sacrâ Apostolicâ Auctoritate Notarius Juratus & in Archivo Romanæ Curiæ descriptus, quia præmissis omnibus & singulis cum agerentur, unà cum Venerabili Domino & Magistro Leonio Regis Ecclesiæ S. Salvatoris Harlebeccensis Tornacensis Diocesis Canonico, etiam Notario Collega meo, etiam ad præmissa assumpto præsens interfui, ideo hoc præsens publicum Instrumentum exinde confeci, signavi, publicavi & subscripsi rogatus & requisitus. *Et erat in margine Signatum:* Ægidius Billot.

CAPUT CLXV.

CAROLUS V. *Imperator Præfecturam Arcis Cameracensis Filio suo Philippo* II. *Titulo Burgraviatûs concedit, anno* 1550. *absque tamen præjudicio jurium Episcopi & Ecclesiæ Cameracensis.*

Ex MS. Archivis Eccl. Camerac.

CAROLUS, &c. Ad perpetuam rei memoriam.

RECOGNOSCIMUS pro Nobis & nostris in Imperio Successoribus, & notum facimus tenore præsentium universis.

QUUM superioribus annis, in eo bello quod cum Serenissimo quondam Rege Francorum Francisco primo ejus nominis ultimum fuit, ipse Christianissimus Franciæ Rex Imperiali Civitati nostræ Cameracensi miris modis inhiaret, adeò quòd Nos coacti præsenti necessitate, & accedente ad id nostrorum & Imperii Sacri Principum & Procerum consilio & voto, ut Civitas illa in nostra & Imperii devotione ac fide retineri, limitesque Imperii, contra Gallorum & aliorum quorumcumque usurpationem, defendi commodiùs posset, de conservanda illic Arce, præsidioque ei imponendo, cogitare cœperimus.

QUÆ quidem Arx Venerabilis Roberti Episcopi & Ducis Cameracensis Principis nostri, nec non honorabilium devotorum Nobis dilectorum N. Decani & Capituli Ecclesiæ Collegiatæ Sancti Gerici, (cujus fundus ei operi permaximè congruebat) Sedisque Apostolicæ consensu Ecclesiâ ipsâ Sancti Gerici aliò translatâ, ibidem magno molimine ac sumptu exstructa fuit, ad cujus custodiam etiamnum aliquot aureorum millibus in singulos annos opus est: ac interim etsi illa non alio quàm Imperii tenore ac titulo teneatur, nihilominùs tamen Nos & hereditariæ Provinciæ nostræ Belgicæ, præfato Collegio Sancti Gerici, pro accepta eâ translatione jactura condignam recompensam partim ipsi præstitimus, partim aliundè eis præberi curavimus, & sumptum quoque in alendo præfato præsidio, ex Patrimoniali nostro ærario hactenus subministrari fecimus, & etiam nunc facimus.

VERÙM cum in præsentiarum Serenissimus Princeps D. Philippus, Hispaniarum Princeps, Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Brabantiæ, &c. Comes Flandriæ, &c. Filius noster Charissimus, & unà cum illo Proceres hujus nostræ Provinciæ, à Nobis devotè & suppliciter petierint, ut futuræ securitati tam Imperii limitum, quàm ipsarum ditionum nostrarum Belgicarum prospicere velimus: ne (si quando post dies nostros is qui Nobis in Imperio successurus est, atque ejus habenas tenebit, istius Arcis custodiam vel negligat, vel alteri committat, qui sumptus facere nequeat, vel vicinorum artibus & potentiæ avertendæ impar sit) eædem nostræ Provinciæ unà cum ipso Imperio (cui jam nuper perpetuo fœdere unitæ sunt) ab ista parte periculo exponantur:

Nos verò his omnibus maturè expensis, cùm ipsius Serenissimi Principis Filii nostri, ac Procerum hujus Provinciæ postulata, magnâ ratione & æquitate niti, & nostrâ provisione digna judicemus: postquam diu multumque cogitassemus, cuinam ex omnibus Statibus huic Provinciæ vicinis, illius Arcis custodia tutè pro securitate tam Imperii quàm Ditionum nostrarum Belgicarum committi posset; tandem omnibus circumspectis, cùm nullus occurreret, qui vel sumptus custodiæ commodiùs ferre, vel Sacri Romani Imperii jus & auctoritatem efficaciùs tueri & conservare, vicinorumque artes & vim (si quando res ita postularet)

potentiâ

potentiâ & viribus retundere posset, quàm Serenissimus ipse Princeps Filius noster, ipsiusque hæredes, & in ipsis Provinciis nostris Successores; proindè visum est jure merito eidem Serenissimo Principi Filio nostro, ejusque hæredibus, & in Ducatu Brabantiæ, Comitatibusque Flandriæ, Arthesiæ, Hannoniæ, & Alosti Successoribus, ejus Arcis Præfecturam præ cæteris committere, & in feudum concedere; ad quod non præmissæ tantùm rationes: sed & aliæ multæ & graves causæ Nos adducunt, maximè verò illæ, quòd hæ nostræ Provinciæ Belgicæ, quarum ipse Serenissimus Princeps Filius noster (Deo dante) futurus est Hæres ac Dominus, cum Sacro Imperio (ut suprà dictum est) perpetuo fœdere sunt conjunctæ, quodque ipse Serenissimus Princeps ex Potentioribus nostris & Sacri Imperii Principibus & Vasallis unus est, cujus Ditiones & Provinciæ undique sunt conterminæ, eique alioqui ex veterum Imperatorum Prædecessorum nostrorum, Augustæ memoriæ, concessionibus & privilegiis, protectio & guardia Ecclesiastici Ordinis (qui in ea Civitate Caput est) ratione Comitatûs Flandriæ & Alosti competit; ad quam etiam jam nuper solemni Juramento, in eadem Civitate Cameracensi, admissus & receptus est.

Quapropter motu proprio, animo deliberato, ex certa scientia, sano Procerum nostrorum & Imperii Sacri fidelium accedente consilio, & Imperiali Authoritate nostrâ, & ex plenitudine potestatis, prænominato Serenissimo Principi Philippo Filio nostro, ejusque hæredibus & Successoribus Ducibus Brabantiæ, Comitibusque Flandriæ, Arthesiæ & Hannoniæ, prædictæ Arcis Cameracensis Præfecturam commisimus & demandavimus, eundemque Serenissimum Filium nostrum, pro se suisque hæredibus & Successoribus antedictis de eadem Præfectura seu Burgraviatu ipsius Arcis, cum suis juribus & pertinentiis investivimus, ac tenore præsentium committimus, demandamus, & investimus.

Ita quòd unà cum cæteris Dominiis, rebus, & juribus à Nobis & Sacro Romano Imperio in feudum dependentibus, dictam Præfecturam Arcis Cameracensis, à Nobis, & nostris in Imperio Successoribus Romanorum Imperatoribus & Regibus, in feudum habere, tenere, ac nostro & eorum Successorum nostrorum & Imperii Sacri nomine fideliter custodire, ejusdem Imperii limites tueri, subditos tam Civitatis quàm Territorii Cameracensis in nostra & Successorum nostrorum, & ipsius Imperii fide & obedientia conservare & retinere, milites præsidiarios tot quot opus fuerit, prædictæ Arci imponere, Capitaneum toties quoties opus fuerit eidem Arci militibusque ad ejus præsidium & custodiam deputatis & deputandis præficere, & pro suo arbitrio tam Capitaneum quàm milites destituere, & axautorare, & alios eorum loco surrogare, jus & jurisdictionem tam Civilem quàm Criminalem in eos tam conjunctim quàm divisim exercere, aliaque omnia facere possit & valeat, quæ noster & Sacri Imperii Præfectus seu Burgravius, limitumque custos & Marchio, facere & exercere potest & debet, ex consuetudine vel jure, omni impedimento & contradictione cessante.

Absque tamen præjudicio quoad alia Jurium Venerabilis Episcopi Cameracensis Principis nostri, ac honorabilium devotorum Nobis dilectorum Decani & Capituli Ecclesiæ Cathedralis Cameracensis pro tempore existentium, & cujuslibet alterius in prædicta Civitate Cameracensi, ejusque territorio, tam conjunctim quàm divisim, quomodolibet competentium; quæ quidem jura illis salva & illæsa permanere volumus, & intendimus, sub guardia tamen & protectione nostra & præfati Principis Filii nostri, suorumque Hæredum & Successorum, quod Nobis tanquam Comitibus Flandriæ & Alosti, ex privilegiis & concessionibus Prædecessorum nostrorum in Imperio, competit.

Et hac insuper lege, quod præfatus Princeps Filius noster, ejusque Successores antedicti teneantur hanc Præfecturam seu Burgraviatum Arcis, & Marchionatum limitum Cameracensis Civitatis & Territorii, à Nobis & Successoribus nostris Romanorum Imperatoribus & Regibus, ac Sacro Romano Imperio, unà cum aliis eorum feudis, quoties casus postulat, & juxta eorundem naturam in feudum recognoscere, juramentum fidelitatis præstare, & alia omnia facere & præstare ad quæ fideles Vasalli & Ministri Dominis suis tenentur de jure vel consuetudine, dolo & fraude penitùs semotis:

Mandantes providè omnibus & singulis Statibus, Magistratibus & subditis prædictæ Civitatis & Territorii Cameracensis, nec non Capitaneis & militibus ad præsidium & custodiam dictæ Arcis deputatis & deputandis, & aliis quibuscunque, ad quos spectat & spectabit, cujuscunque præeminentiæ, dignitatis, statûs, gradûs, ordinis aut conditionis & functionis fuerint, ut præfato Filio nostro Philippo, ejusque Hæredibus & Successoribus, Præfectis dictæ Arcis Cameracensis, pareant & obediant veluti Nobis, in omnibus illis quæ ipsorum oneri incumbunt.

Præfecto autem, qui ipsius Arcis curam nunc gerit, realem & actualem possessionem ejusdem Arcis unà cum inventario omnium rerum, quæ in illa servantur, eidem Serenissimo Filio nostro, ejusque Hæredibus & Successoribus prædictis, vel ab eis ad hoc mandatum habentibus, nostro nomine dimittat & tradat; quem etiam in eum eventum ab omni juramento & fidelitate, quâ de ea Arce servanda Nobis & Sacro Imperio obstrictus est, absolvimus & liberamus, cautosque esse volumus omnes & singulos supradictos, ne secùs agere aut attentare, vel his nostris contravenire præsumant quovis modo, quatenus gratiam nostram charam habuerint, ac præter nostram & Imperii Sacri indignationem gravissimam alias pœnas arbitrio nostro imponendas incurrere formident, harum Testimonio Litterarum manu nostrâ conscriptarum, & Bullæ nostræ Aureæ appensione munitarum.

Datum in Oppido nostro Bruxellensi die decimâ tertiâ mensis Maii, anno Domini M. D. L, Imperii nostri trigesimo, & Regnorum nostrorum trigesimo quinto.

CAPUT CLXVI.

PIUS IV. *Pontifex Audomaropoli in Arthesia novum erigit Episcopatum anno* 1560. *in locum veteris Morinensis Episcopatûs à paucis annis extincti; eique pro dote assignat partem bonorum ejusdem Ecclesiæ Morinensis, item Præposituram VVatanensem, olim Canonicorum Regularium, & Præposituram Ecclesiæ B. M. V. Audomaropoli, recens in Cathedralem erectæ.*

Ex Archivis Capituli Audomarensis.

PIUS Episcopus, Servus Servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

DE statu Ecclesiarum omnium, præsertim Cathedralium insignium noviter erectarum, prosperè & feliciter dirigentes ad ea libenter intendimus, per quæ illarum conservationi, decori, & venustati, ac profectui, & illis præsidentium commoditati,& aliorum in eis Divinis obsequiis vacantium personarum opportunæ subventioni consulatur;

ET interdum ea, quæ à Prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus super his consultò gesta fuerunt, ex saniori consilio immutamus, ac desuper disponimus, prout rerum & temporum ac personarum & regionum qualitatibus diligenter consideratis, conspicimus in Domino salubriter expedire.

CùM itaque, sicut accepimus aliàs, postquam felicis recordationis PAULUS Papa quartus Prædecessor noster providè vigilisque Pastoris more considerans, quod ea pars inferioris Germaniæ, quæ charissimo in Christo Filio nostro Philippo Hispaniarum Regi Catholico, hereditario jure etiam tunc subjecta erat, pro tanta Oppidorum celeberrimorum frequentia, locorumque suorum multitudine adeo paucas Ecclesias Cathedrales habebat, ut earum Episcopi eâ quâ opus erat diligentiâ tantam animarum multitudinem minimè regere poterant; idque quibusdam hoc erat difficilius, quod ipsorum Diœcesani linguæ idiomatè institutisque differebant, & quidam eorum etiam ejusmodi privilegia habebant, ut ipsos ad Sedem Apostolicam non liceret evocare, ita ut nec fidei doctrinâ & piè vivendi præceptis commodè instrui, nec si quid deliquissent facilè corrigi ab Episcopis suis possent:

AD ipsos verò Episcopos visitandos, admonendos, & in officio continendos, nulla in tota illa regione Ecclesia Metropolitana erat, sed Archiepiscopi, extra fines ipsius ditionis existentes, propter multa & varia impedimenta nulli Suffraganeis suis usui jam pridem erant, & propter assiduas insidias, dolos, pestiferasque doctrinas populorum hæreticorum & schismaticorum, à quibus eadem regio, omni fere ex parte, cincta atque obsessa erat, Catholica illic fides & animarum salus in maximo discrimine & periculo versabantur: his & aliis gravibus causis impulsus, volens etiam ipsius Philippi Regis precibus annuere, tamque pio ejus desiderio satisfacere, habitâ, sicut rei magnitudo postulabat, cum Fratribus suis (de quorum numero tunc eramus) deliberatione maturâ, de eorum consilio & Apostolicæ Potestatis plenitudine, Cameracensem, Trajectensem, Attrebatensem & Tornacensem Ecclesias, Civitates & Diœceses à Remensi & Coloniensi Provinciis, quibus tunc erant Metropolitico Jure subjectæ;

AC Mechliniense, Iprense, Audomarense, ac diversa alia tunc expressa Oppida insignia dictæ Regionis à sua quodque Diœcesi & Provincia;

NEC non ab Ecclesia Morinensi, quæ in Arthesiæ & Flandriæ Comitatibus Ditionis præfati Philippi Regis erat, cum omnibus & singulis suis terminis, Territoriis, Cleris, Populis, Personis, Monasteriis, ac piis locis & Beneficiis Ecclesiasticis cum cura & sine cura secularibus, & quorumvis Ordinum Regularibus, perpetuò segregaverat, diviserat & separaverat, nec non Mechliniense, Audomarense, Iprense, & reliqua Oppida præfata sic divisa in Civitates; Cameracensem verò & Trajectensem tunc Episcopales Sedes, ac olim Collegiatam S. Rumoldi Mechliniensem Ecclesias in Metropolitanas, ac olim Monasterii S. Martini Iprensem Ordinis S. Augustini Canonicorum Regularium, nec non S. Audomari Audomarensem, & certas alias aliorum Oppidorum in Civitates erectorum præfatorum Ecclesias in Cathedrales, pro totidem Episcopis creandis, qui suis quisque Ecclesiis præessent, ac Iprensi & Audomarensi Ecclesiis & Civitatibus præfatis certos Districtus, per Nuncium suum postmodùm ab eo illuc mittendum limitandos, pro sua Diœcesi perpetuò concesserat;

NEC non Iprensem Mechliniensi, Audomarensem verò & Atrebatensem Ecclesias, Civitates & Diœceses antedictas Cameracensi Ecclesiis hujusmodi pro sua Provincia subjecerat; singulisque Iprensi & Audomarensi Mensis Episcopalibus annuum redditum 3000. ducatorum auri de Camera ex certis decimis & bonis, ac fructibus, redditibus & proventibus Ecclesiasticis, per dictum Nuncium specificandis & repartiendis, ex tunc pro ut ex ea die, & è contrà, postquam specificati & repartiti; ac interim donec specificatio & repartitio hujusmodi factæ & effectum sortitæ forent & non ultrà, cuilibet ex prædictis Mensis pro earum dote alium annuum redditum 1500. ducatorum similium, per ipsum Philippum Regem ex redditibus & proventibus, quos ex dicta Regione percipiebat,

Iprensi

Iprenſi & Audomarenſi Epiſcopis pro tempore exiſtentibus, ſingulis annis, quouſque ſpecificatio & repartitio præfatæ, ac pro ea tantùm parte, quæ plenarium ſuum effectum minùs ſortita foret, nec ultrà, integrè & proportionaliter perſolvendum, perpetuò applicaverat.

Eidemque Philippo Regi, ejuſque Succeſſoribus, qui pro tempore ejuſdem Regionis in temporalibus Domini eſſent, jus nominandi Rom. Pontifici perſonas idoneas, ac alias certis tunc expreſſis modo & formâ qualificatas, ad dictas Iprenſem & Audomarenſem ac alias Cathedrales Eccleſias ſic erectas, tam à primæva erectione hujuſmodi, quàm quotieſcumque illas pro tempore vacare contingeret, eidem Prædeceſſori & Romano Pontifici qui pro tempore foret, per eum in Archiepiſcopos & Epiſcopos ad nominationem hujuſmodi ordinandos, in perpetuum reſervaverat per quaſdam ſub plumbo, ac deindè per alias ſuas in forma Brevis Litteras; Venerabili Fratri noſtro, tunc ſuo, Salvatori Epiſcopo Cluſinenſi, ſuo & dictæ Sedis in partibus illis Nuncio dederat in Mandatis, ut perſonas idoneas qui dictas Provincias & Diœceſes diſtinguerent & limitarent, ac dotem dictarum Eccleſiarum à Monaſteriis & Præpoſituris ſub illis conſiſtentibus diſmembrarent, cum poteſtate omnia in his neceſſaria faciendi, vice ſuâ deputaret;

Dilectus Filius noſter Antonius S. Romanæ Eccleſiæ Presbyter Cardinalis, Attrebatenſis nuncupatus, tunc Epiſcopus Attrebatenſis, ac quatuor alii ſcientiâ & probitate inſignes, quos ipſe Salvator Epiſcopus & Nuncius, dicto Prædeceſſore interim de medio ſublato, vigore ſeu prætextu Mandati & poſteriorum Litterarum hujuſmodi ſubſtituerat, licet forſan eorum aliqui de illis perſonis non eſſent, quæ ad id canonicè ſubdelegari poterant;

Facta nihilominùs per eos diligenti rerum indagine, ac omnibus maturè penſatis, animadvertentes, quòd per diſmembrationes bonorum hujuſmodi in Monaſteriis & Præpoſituris prædictis, ſi fierent, Cultus Monaſticus non mediocriter læderetur, ipſa Monaſteria, & Præpoſituras Menſis prædictis pro dote ſuarum Eccleſiarum, ad hoc ut Epiſcopi etiam illorum curam perindè atque ſuam propriam perpetuò gererent, potiùs eſſe unienda;

Ac deſignationes & limitationes Provinciarum & Diœceſium, diviſioneſque ac diſtributiones Oppidorum & juriſdictionum in nonnullis partibus ipſarum Diœceſium commodiores illis, quæ per primò dictas Litteras ſtatuuntur, nec non conſtitutiones & aſſignationes dotium, & denique numerum Perſonarum & Dignitatum, Præbendarum, Beneficiorum, & Officiorum, ſtatum quoque & formam, in præfatis Eccleſiis, etiam per hujuſmodi diſmembrationes, applicationes, ſuppreſſiones, tranſlationes, novas inſtitutiones, & alias in univerſum accommodas rationes habendas, cenſuerint; ac pro majori illorum parte Proceſſus, ſerie digeſtis rebus omnibus, formandos curaverint; & inter alia dictæ Eccleſiæ Audomarenſi, & pro tempore Epiſcopo Audomarenſi Diſtrictus Parochialium Eccleſiarum, videlicet:

In Archipresbyteratu Civitatenſi, *S. Martini in Inſula, S. Joannis, S. Margaretæ, S. Dionyſii, S. Aldegundis, S. Sepulchri, S. Michaëlis.*

In Decanatu de Helfaut, *Tatinghem, S. Martini extra Oppidum, S. Crucis, Longueneſſe, Houle, Tilque, Sobruicq, Morile, Sarques, Helfaut, Hecque, Envighem, Bilque.*

In Decanatu Arienſi, *S. Petri, Lambres, Iſverge, Molinghem, Norrem, Norven, Bleſſi, S. Hilarii Lotenes, Noyterwes, S. Martini de Heſdin-Fert, Marquove, & Grigny.*

In Decanatu Lillerienſi, *Parochia Lillerienſis, Corques, S. Venantii, S. Floricii, Buſnes, Garucque, Robcque, Gonnehem, Ham.*

In Decanatu d'Arcques, *Hallines, Arques, Renuſquere, Verdrecque, Drincham, S. Martini Arienſis, Bachuenne, Cohem, Rincq, Wizerne, Witque, Blandeque.*

In Decanatu de Marcque, *S. Folquini Eccleſia, S. Audomari Eccleſia & Capella, Andreblich, Zuytheulhe, S. Nicolai in Angulo, Houtkercke, S. Mariæ Eccleſia.*

In Decanatu Minoris Villæ, *Novum Berquinum, Gorue, Eſtauces, Haveskercke, Thiennes, Sarmis, Blarde, Veghem, Boeſinghem, Villa, Emblighem.*

In Decanatu de Borborch, *Parochia de Borborch, S. Georgii, Gravelingues, Craynuich, Loon, Capelle-brouck, S. Petri in Brocho, Milla, Merqueghem, Areghem, Looberghe, Wulverdinghen, Wathoue, Holhe, Brouquerque, Lynche, Mareghem, Nieuverlet, Bullezeele, Simtemplum, Pitgam, Spycher, Mardiche, Sixti-Capelle.*

In Decanatu Caſletenſi, *Wolcherinchove, Bruſchieure, Lederzelle, Brouchzele, Robeque, Colonne, Stegerſwale, Brugenen & Hoortwych*, pro ſua Diœceſi deſignaverint; prout in illis ac ſingulis Litteris prædictis, ſeu aliis Scripturis deſuper confectis pleniùs continetur:

Nos, qui dudum inter alia voluimus, quod ſemper in unionibus commiſſio fieret ad partes, vocatis quorum intereſſet, quique nuper Cathedralem Eccleſiam Morinenſem, certo tunc expreſſo modo, Paſtoris ſolatio deſtitutam, ac Sedem illius Epiſcopalem, & in eis omnia & ſingula Epiſcopalia jura, & Cathedralis Eccleſiæ inſignia, pro eo quod aliàs per conditiones Pacis inter claræ memoriæ Henricum Francorum & præfatum Philippum Reges firmatæ ſub dictæ Sedis beneplacito decretum fuerat, quod Civitas Morinenſis tunc ſolo æquata non reſtauraretur; ſed illius Eccleſia & Diœceſis præfatæ, ac Beneficia, Beneficiorumque Collationes, & proventus in duas partes dividerentur, quarum altera Franciæ, altera verò inferioris Germaniæ eſſet, penitùs ſuppreſſimus & extinximus: *Extinctio Epiſcopatûs Morinenſis.*

Et Diœceſim Morinenſem, ac omnia & ſingula ſub ea & in dicto decreto comprehenſa in duas partes, quarum una Franciæ, altera verò inferioris Germaniæ juxta dictum decretum eſſet, & ulteriùs illam Diœceſis Morinenſis partem in inferiori Germania hujuſmodi exiſtentem cum bonis, cenſibus, feudis, decimis, aliiſque proventibus

ventibus sub ea comprehensis, qui valorem annuum duorum millium ducatorum auri de Camera secundùm communem æstimationem constituunt, in alias duas æquales partes, ac duas alias Diœceses divisimus & separavimus.

Ac Iprensi unam, Audomarensi verò Ecclesiis, ac Mensis Episcopalibus reliquam, partes & Diœceses subdivisas hujusmodi pro sua quaque Diœcesi & parte dotis perpetuò applicavimus.

Unio Præpositure Watanensis. Et insuper, Monasterium Watinense Ordinis S. Augustini Audomarensis Diœcesis, cum primùm illud vacaret, dictæ Mensæ Audomarensi sub certis modo & forma tunc expressis etiam perpetuò univimus.

Attendentes, quod si priscis temporibus, dum dicti populi sensim accrescebant, de novis Ecclesiis Cathedralibus, optimisque Præsulibus, opportuno tempore prospectum fuisset, profectò tot perniciosa hæresum dogmata, quibus Religio Christiana passim laceratur & affligitur, haud ità violenter invaluissent.

Nunc autem cum ad illa arcenda, & extirpanda, ac simul populos ipsos in sinceritate Fidei continendos, dictus Prædecessor nulla alia æquè opportuna remedia potuerit adhibere, quàm supradicta:

Ut ea juxta cordis sui atque nostri desiderium, promptos & felices sortiantur effectus, etiam nostri Ministerii partes præmissis adjicere, ac illa omnibus aliis quibus possumus rationibus juvare & promovere volentes, fructuum, reddituum & proventuum veros annuos valores, ac singularum Litterarum, Processuum & Scripturarum prædictorum veriores tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus, pro sufficienter expressis habentes:

Continuis etiam hortationibus dicti Philippi Regis, id pro salute dictorum populorum enixè prosequentis excitati, motu proprio, & ex certa nostra scientia, ac de Apostolicæ Potestatis plenitudine, divisionibus, limitationibus, & distributionibus Subdelegatorum hujusmodi, in dictis Processibus specificatis, tanquam in melius reformatis inhærendo, ac priores Litteras hujusmodi quoad infrascripta immutando,

Omnia & singula supradicta Oppida, Castra, Villas, Loca, Jurisdictiones, & Jura in posteriori designatione Subdelegatorum hujusmodi comprehensa, cum toto eorum Districtu, ac universis eorum Ecclesiis, Monasteriis, Collegiis, Parochiis, Capellis, Officiis, ac secularibus & regularibus, aliisque personis & populis, ceterisque sub eis comprehensis, præfatæ Ecclesiæ Audomarensi juxta posteriorem designationem hujusmodi, Auctoritate Apostolicâ, tenore præsentium perpetuò concedimus & assignamus.

Unio Præpositure Audomarensis. Nec non quæ tempore erectionis Ecclesiæ Audomarensis in Cathedralem hujusmodi dignitas inibi principalis erat, & cujus fructus, redditus & proventus mille ducatorum auri de Camera, secundùm communem æstimationem, valorem annuum ut accepimus non excedunt, ad præsens per obitum illius ultimi possessoris extra Romanam Curiam defuncti, aut aliàs quovis modo, aut ex alterius cujuscumque persona, seu per liberam resignationem cujusvis de illa in Romana Curia, vel extra eam, etiam coram Notario publico & Testibus spontè factam, aut Constitutionem piæ mem. Joannis Papæ XXII. etiam Prædecessoris nostri quæ incipit: *Execrabilis*, vel assecutionem alteriùs Beneficii Ecclesiastici, quâvis Auctoritate collati vacet, etiamsi tanto tempore vacaverit, quod ejus Collatio juxta Lateranensis Statuta Concilii ad Sedem Apostolicam prædictam legitimè devoluta, illaque dispositioni Apostolicæ specialiter vel generaliter reservata existat, & ad illam consueverit quis per electionem assumi, eique Cura etiam jurisdictionalis immineat animarum, & super ea quoque inter aliquos lis, cujus statum præsentibus haberi volumus pro expresso, pendeat indecisa, Præposituram prædictam Audomarensem, ac .... qui pro parte dicti Philippi Regis juxta conditiones hujusmodi relicti sunt,

Cum primùm illos per cessum, vel decessum illos nunc obtinentium, etiam apud Sedem Apostolicam præfatam, aut aliàs quovis modo, & ex quorumcumque personis, etiam in aliquo ex mensibus, in quibus vacantium Beneficiorum Ecclesiasticorum dispositio Nobis, aut Romano Pontifici pro tempore existenti, per Constitutiones Apostolicas vel Cancellariæ Apostolicæ Regulas, aut Litteras alternativarum, seu alia Privilegia & Indulta reservata existit, seu fuerit, similiter quos primò per cessum vel decessum illos obtinentium, vel aliàs simul, vel successivè vacare contigerit, etiam si actu nunc vacent, & tanto tempore vacaverint, quod eorum collatio juxta Lateranensis Statuta Concilii, ad Sedem Apostolicam legitimè devoluta, illique Dispositioni Apostolicæ specialiter vel generaliter reservati existant;

Et similiter ad illos aut Præposituram hujusmodi consueverint qui per electionem assumi, eisque cura etiam Jurisdictionalis immineat animarum, & super eis quoque inter aliquos lis, cujus statum etiam præsentibus haberi volumus pro expresso, pendeat indecisa, inibi, non tamen post Pontificalem majorem,

Nec non quos Archidiaconus Arthesiæ in Ecclesia Morinensi obtinebat, ac alium & aliam Canonicatum & Præbendam ejusdem Morinensis Ecclesiæ, penitùs supprimimus, & extinguimus:

Archidiaconatus Arthesiæ. Ac ex dicta Ecclesia Morinensi Archidiaconatum Arthesiæ, etiam Dignitatem ibi, non tamen post Pontificalem majorem, nec non septem ex quindecim Capellaniis ipsius Ecclesiæ Morinensis per dictos Subdelegatos specificatis, & pro parte dicti Philippi Regis juxta conditiones præmissas relictis; quas primò per cessum vel decessum illos obtinentium, vel aliàs simul vel successivè vacare contigerit, aut si ad præsens vacent, aut tanto tempore vacaverint, quod eorum Collatio, juxta Lateranensis Statuta Concilii ad Sedem Apostolicam præfatam ut præfertur legitimè devoluta;

Ipsique

Ipsique Archidiaconatus & Capellaniæ eidem dispositioni Apostolicæ specialiter vel generaliter reservati existant; & similiter ad dictum Archidiaconatum consueverit quis per electionem assumi, eique cura etiam Jurisdictionis immineat animarum; super eo quoque & dictis Capellaniis inter aliquos lis, cujus statum etiam præsentibus haberi volumus pro expresso, pendeat indecisa, ad Ecclesiam Audomarensem hujusmodi pro uno Archidiacono & totidem Capellanis in eadem Ecclesiâ Audomarensi transferimus;

Archipresbyteratus. Ac in ea unum Archipresbyteratum Civitatensem pro uno Archipresbytero, qui curam Rectorum Parochialium Ecclesiarum, & Verbi Dei, ac Sacramentorum per Civitatem;

Pœnitentiaria. Et unam Pœnitentiariam Diœcesanam, nuncupandas Dignitates inibi, non tamen post Pontificalem majores, pro uno Pœnitentiario Diœcesano nuncupandis, qui curam conscientiarum populi per Diœcesim Audomarensem habeant, perpetuò erigimus & instituimus.

Præbenda Episcopi Morinensis. Nec non Canonicatum & Præbendam dictæ Ecclesiæ Audomarensis, quos Episcopus Morinensis pro tempore existens inibi obtinebat, & quorum fructus, redditus, & proventus centum septuaginta ducatorum auri de Camera secundùm communem æstimationem, valorem annuum, ut etiam accepimus, non excedunt; illos, quatenus opus sit, à Mensa Episcopali Morinensi hujusmodi dismembrando, Mensæ Episcopali Audomarensi perpetuò unimus, annectimus, & incorporamus: ita quod Episcopus Audomarensis præfatus illorum ratione persona Capitularis esse, ac vocem, auctoritatem, præeminentiam, etiam in Capitulo suo supra Decanum & Canonicos habere debeat, liceatque sibi corporalem possessionem Canonicatûs & Præbendæ hujusmodi vigore præsentium propriâ auctoritate liberè apprehendere & perpetuò retinere, illorum fructus, redditus & proventus præfatos, in suos usus & utilitatem convertere, cujusvis licentiâ desuper minimè requisitâ.

Præpositura S. Audomari. Et ulteriùs eidem Mensæ Episcopali Audomarensi pro sua dote bona suppressæ Præposituræ Ecclesiæ Audomarensis hujusmodi, cum illius Præbenda, quorum fructus, redditus & proventus mille ducatorum similium, secundùm communem æstimationem, valorem annuum, ut similiter accepimus, non excedunt;

Nec non Archidiaconatui Arthesiæ, cujus proprietates & fructus per hujusmodi conditiones imminuti remanent, medietatem bonorum & proventuum cujusdam Præbendæ Ecclesiæ Morinensis præfatæ, per ipsas conditiones relictorum, eamdem Præbendam ad hunc effectum quatenus opus sit, ex nunc prout ex tunc, & è contrà, etiam supprimimus. Ac Pœnitentiariæ hujusmodi erectæ medietatem bonorum & proventuum Pœnitentiariæ; ac novem Canonicatibus & novem Præbendis Graduatis affectis infrascriptis, bona & proventus inter se æquis portionibus dividenda Canonicatuum & Præbendarum Ecclesiæ Morinensis suppressarum hujusmodi similiter ex nunc, prout ex tunc, & è contrà, pro dotis nomine perpetuò applicamus & appropriamus;

Nec non eidem Episcopo Audomarensi illas ipsas quas Episcopus Morinensis pro tempore existens in eadem Ecclesia Civitate & Diœcesi Audomarensi, prout sibi per divisiones hujusmodi contingit;

Jura Episcopalia. Et insuper, ipsi Episcopo Audomarensi quas Præpositus Ecclesiæ S. Audomari, & Abbas seu etiam Præpositus Monasterii Watinensis hujusmodi olim quomodolibet habebant, collationem, provisionem, præsentationem, electionem, institutionem, confirmationem, & quamcumque aliam dispositionem omnium & singulorum Prioratuum, Dignitatum, Personatuum, etiam (exceptis infrascriptis affectis) Canonicatuum & Præbendarum, administrationum & Officiorum, aliorumque Beneficiorum Ecclesiasticorum, cum cura & sine cura, secularium, & quorumvis Ordinum Regularium, per eum & futuros Præsules Audomarenses, vel alium seu alios, eorum nominibus liberè faciendas, etiam perpetuò concedimus & assignamus.

Et ut Episcopus suam Ecclesiam Personis eruditis, & ad Jurisdictionem inibi exercendam, cæteraque munera Ecclesiastica obeunda idoneis, debitè instructam jugiterque decoratam habeat, perpetuò statuimus & ordinamus, quod ex viginti octo Canonicatibus & præbendis Ecclesiæ Audomarensis, novem quos primò per cessum etiam ex causa permutationis, vel decessum, non tamen per obitum, apud Sedem ante dictam, aut aliàs vacare contigerit, vel etiamsi actu nunc quovis modo vacent, & Dispositioni Apostolicæ specialiter vel generaliter reservati, affecti, ac Sacerdotales existant, & super eis inter aliquos lis, cujus statum præsentibus haberi volumus pro expresso, pendeat indecisa, tribus Magistris aut Licentiatis in Theologia, & tribus Doctoribus Decretorum seu in eis Licentiatis, & tribus Nobilibus ejus Diœcesis, etiam in Jure vel Theologia, saltem Gradu Licentiaturæ in famosa universitate Studii Generalis secundùm tenorem primò dictarum Litterarum promotis, ordine præmisso servato, in perpetuum in eadem Ecclesia Audomarensi concedi & assignari debeant; (Præbendæ IX. Graduatorum.)

Quodque ad sex priores, tam Nobiles quàm non Nobiles, ut præfertur, tamen qualificati, ad reliquos verò tres Canonicatus & tres Præbendas ex reliquis novem Canonicatibus & totidem Præbendis hujusmodi, nulli nisi Nobiles & Graduati, ut præfertur, assumi possint.

Ac omnes & singuli ratione suarum hujusmodi Præbendarum consilium & operam in negotio Ecclesiæ & Religionis ceterisque difficultatibus pro tempore emergentibus, quoties ab Episcopo suo requisiti fuerint, tam conjunctim, quàm divisim præstare teneantur;

Et Archidiaconus, (nisi Præbenda Archidiaconatui suo annexa sit) nec non Archipresbyter, & Pœnitentiarius præfati ex dictis novem Graduatis, ad nominationem dicti Episcopi Audoma-

Audomarensis assumi, & omnium primi vacaturos novem Canonicatus & Præbendas affectos hujusmodi, ordine in dicta designatione expresso servato, consequi debeant:

Prima collatio Graduat. ad Episc. deinceps electio.

Et ut de Viris spectatæ doctrinæ & probitatis ad ædificationem Ecclesiæ Dei accuratiùs prospiciatur, quod ipsi novem Canonicatus, & novem Præbendæ, hâc primâ vice per Episcopum dumtaxat, & deinde quoties illi futuris temporibus vacaverint, ut præfertur, ad electionem Episcopi & aliorum Graduatorum prædictorum superstitum per eos conferantur, & in hujusmodi electione suffragium Episcopi non plus juris seu momenti, quàm cujusvis Graduatorum habeat, nisi vocum paritate occurrente; tuncque iteratum ad hoc Episcopi suffragium, paritatem vocum hujusmodi dirimat.

Quodque posthac ipsi novem Canonicatus & novem Præbendæ affecti hujusmodi, sub nullis specialibus, vel generalibus, etiam mentalibus, reservationibus, affectionibus, etiam in Corpore Juris clausis, nec non expectativis, coadjutoriis, mandatis, facultatibus, indultis de providendo, commendando, & aliàs disponendo, primariis Precibus, aut aliis gratiis præventivis, per Nos aut Romanos Pontifices pro tempore existentes, & dictam Sedem Apostolicam, vel ejus Legatos, etiam consideratione, contemplatione, intuitu, vel ad instantiam Imperatoris, Regum, & aliorum Principum, ac S. R. E. Cardinalium, & ex quacumque causa quantumlibet urgenti pro tempore factis & concessis, comprehendantur;

Nec etiam tanquam vacantes apud Sedem Apostolicam prædictam, aut ullâ aliâ ratione generaliter aut specialiter reservari, nec illorum vacatione per resignationem, etiam ex causa permutationis, apud Sedem eamdem pro tempore occurrente, per Romanum Pontificem aut Sedem eandem de illis provideri, aut aliàs quoquo modo disponi possit: sed forma electionis præmissa omni tempore servari, nullâque causâ infringi debeat.

Quodque unus ex novem Canonicis prædictis, Magister seu Licentiatus in Theologia & alter Decretorum Doctor, seu Licentiatus, seniores ratione suarum Præbendarum facultatem habeant contra hæreticos per universam Diœcesim Audomarensem, quoties opus fuerit, Apostolicâ Auctoritate inquirendi; ceteri verò Canonici Graduati prædicti, quandocumque requisiti fuerint, illis assistere teneantur; ac ex reliquis senioribus Canonicis præfatis duo in Theologia & unus in Jure Canonico Graduati, ut præfertur, unà cum Archidiacono curam habeant examinandi promovendos ad sacros ordines, & admittendos ad Curam animarum, quâcumque auctoritate illi provisi fuerint, neminem nisi idoneum, seseque personaliter residentiam facturum medio juramento promittentem admittendo.

Tempus Absentiæ.

Et quoniam impia hæreticorum studia, temporisque malitia, Viros doctos ab Ecclesiis suis diutiùs abesse non patitur, quod si Canonici Graduati ab Ecclesia sua, nisi ab Episcopo vel Capitulo missi, per duos menses absfuerint, integros suæ Præbendæ fructus illius anni amittant, & eidem Capitulo cedant.

Distributiones.

Ac omnes proventus singularum Præbendarum, in duas æquales partes dividantur, quarum altera pro quotidianis distributionibus, his solis qui Divinis Officiis in Choro deservierint, & inibi à principio usque ad finem exceptâ necessitatis causâ permanserint, ministrari debeat, nec quisquam ullâ dispensatione, vel alio privilegio Apostolico quâcumque causâ impetrato vel concesso, sese à residentia hujusmodi eximere possit.

Ceterum Sancti Martini Hesdinfert & SS. Marconii & Grignii, aliàs Decanatui Hesdinensi subjectæ, deinceps Decanatui de Helfaut dictæ Diœcesis Audomarensis subjectæ existant; reliquæ verò Ecclesiæ Civitatis sub Cura dicti Archipresbyteri Civitatensis, extra verò eam & in Diœcesi Audomarensi existentes, vel sub suis Decanatibus seu Archipresbyteratibus, aliisque jurisdictionibus, prout hactenus, remaneant, vel meliore modo, arbitrio Episcopi distribui, ipsorumque Decanatuum Decani, salvâ dicti Episcopi moderatione, emolumenta hactenus percipi solita percipere possint:

Quodque Archidiaconus Arthesiæ in ipsa Ecclesia Audomarensi institutus, post cessum vel decessum præsentis possessoris, talem in Diœcesi Audomarensi jurisdictionem, qualem ibidem ab antiquis Archidiaconis haberi & exerceri consuevit, obtinere & exercere debeat.

Districtius inhibentes universis & singulis Venerabilibus Fratribus nostris Archiepiscopis & Episcopis, ac dilectis Filiis Abbatibus, ceterisque locorumque Ordinariis, & Conventuum Superioribus & Personis, nec non illi, vel illis, ad quem, vel ad quos Præpositurræ, Archidiaconatûs, Pœnitentiariæ, Canonicatûs & Præbendæ, & Cappellaniarum, aliorumque Beneficiorum Ecclesiasticorum prædictorum, collatio, provisio seu quævis alia dispositio, communiter vel divisim pertinet, & quibuscumque, cujuscumque dignitatis, statûs, ordinis & conditionis existentibus, in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub excommunicationis majoris, aliisque sententiis, censuris, & pœnis, nec non privationis omnium Dignitatum, Officiorum & Beneficiorum suorum, & inhabilitatis ad illa & alia imposterum obtinenda, ne de illis vacantibus, aut cum vacaverint ut præfertur, cuiquam providere, aut aliàs disponere, seu præmissorum effectus & executionem in aliquo quantumcumque modico impedire, aut molestiam, vel injuriam quampiam irrogare quoquo modo præsumant:

Ac decernentes ex nunc plenum jus in præmissis eisdem Episcopo & Graduatis omnino acquisitum esse, & super his beneficio regularum de non tollendo jure quæsito, ac de annali & triennali possessore, nec non privilegiis omnibus, quibus diuturni possessores pacifici quomodolibet utuntur, potiuntur, & gaudent, plenariè uti, potiri, & gaudere debere;

Ac

Ac novem Canonicatus & novem Præbendas sic affectos prædictos, per quoscumque, etiam prætextu mandatorum de providendo, nominationum, facultatum, etiam juxta Concordata Nationis Germanicæ, exspectativarum, & quarumcumque aliarum gratiarum quoquo modo minimè acceptari posse;

Et nihilominùs quascumque acceptationes, collationes, provisiones, commendas, uniones, annexiones, incorporationes, & alias dispositiones de eisdem, & eorum aliquibus, etiam per Nos & Sedem Apostolicam quomodolibet factas & faciendas, nullius prorsus roboris, vel momenti fore, nullumque per eas cuiquam jus acquiri, seu etiam coloratum titulum possidendi tribui posse; ac concessiones, assignationes, suppressionem, extinctionem, translationem, erectionem, institutionem, unionem, annexionem, incorporationem, applicationem, appropriationem, statutum, ordinationem, inhibitionem, decretum, ceteraque præmissa, ac præsentes Litteras ex nunc omnimodum effectum sortita esse & censeri, nec sub quibusvis revocationibus, alterationibus, suspensionibus, vel limitationibus, similium vel dissimilium unionum, annexionum, suppressionum, extinctionum, etiam effectum non sortitarum, quæ posthac per Nos vel Successores nostros, tam in crastinum assumptionis cujuslibet eorum ad summi Apostolatûs apicem, quàm alias quomodolibet, ac cum quibusvis clausulis & decretis, quocumque tempore fient, includi;

Sed illis non obstantibus, in suis vigore, robore, & efficacia persistere, & quoties illæ emanabunt, toties in pristinum statum restituta, & de novo concessa, sicque incommutabilis voluntatis & intentionis nostræ fuisse & esse ac fore; & easdem præsentes Litteras nullo unquam tempore de subreptionis vel obreptionis vitio, seu intentionis nostræ, vel quopiam alio defectu notari, aut in jus vel controversiam quacumque ratione vel causâ vocari posse; sicque per quoscumque Judices Ordinarios, vel Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, & ejusdem ac S. R. E. Cardinales, in quavis causa & instantia, sublatâ eis & eorum cuilibet quâvis aliter judicandi & interpretandi facultate & auctoritate, judicari & diffiniri debere; ac ex nunc irritum & inane, si secus super his à quoquam quâvis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Quocirca Venerabilibus Fratribus nostris Archiepiscopo Mechliniensi & Episcopo Amerinensi, ac dilecto Filio Decano Ecclesiæ S. Petri Ariensis Audomarensis Diœcesis, per Apostolica Scripta, motu simili mandamus, quatenus ipsi, vel duo, vel unus eorum, per se vel alium seu alios, præsentes Litteras, & in eis contenta quæcumque, ubi & quando opus fuerit, & quoties pro parte moderni & pro tempore existentis Episcopi Audomarensis & aliorum quorum interest, & quomodolibet intererit in futurum, requisiti fuerint, seu eorum aliquis fuerit requisitus, solemniter publicantes, eisque & eorum cuilibet in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant auctoritate nostrâ Episcopum Audomarensem & alios prædictos, concessionibus, assignationibus, suppressione, extinctione, translatione, erectione, institutione, unione, annexione, incorporatione, applicatione, appropriatione, statuto, ordinatione, decreto, & præsentibus Litteris & in eis contentis hujusmodi, pacificè frui & gaudere, ac aliàs Litteras & in eis contenta hujusmodi firmiter observari;

Non permittentes illos seu eorum aliquem desuper per supradictos, aut quoscumque alios quomodolibet indebitè molestari; contradictores quoslibet & rebelles per censuras & pœnas Ecclesiasticas, appellatione postpositâ, compescendo, nec non legitimis super his habendis servatis Processibus, Censuras & pœnas ipsas etiam iteratis vicibus aggravando, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis.

Non obstante priori voluntate nostrâ prædictâ, nec non Lateranensis Concilii novissimè celebrati, uniones perpetuas nisi in casibus à jure permissis fieri prohibentis, & piæ memoriæ Bonifacii Papæ VIII. etiam Prædecessoris nostri, de una, & Concilii Generalis de duabus, non tamen tribus dietis, aliisque Apostolicis Constitutionibus & ordinationibus, etiam in Corpore Juris clausis, ac aliàs reservatoriis dictæ Cancellariæ Apostolicæ Regulis, etiam revocatoriis, ac in favorem Ordinariorum, & aliàs in contrarium quomodolibet editis & edendis;

Nec non singularum Ecclesiarum ac Monasterii & Ordinis prædictorum, juramento, confirmatione Apostolicâ, vel quâvis firmitate aliâ roboratis statutis & consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis & Litteris Apostolicis, Ecclesiis, Monasteriis, Conventibus, Ordinibus, Superioribus, aliisque Collatoribus, & Personis præfatis per quoscumque Romanos Pontifices Prædecessores nostros, & Nos ac Sedem prædictam, etiam per viam generalis Legis & Statuti perpetui, nec non initi ac stipulati contractûs seu quasi, & aliàs sub quibuscumque tenoribus & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, efficacissimis, & insolitis clausulis, irritantibusque & aliis Decretis, etiam consideratione, intuitu, contemplatione, vel ad instantiam supradictorum & quorumcumque aliorum, ac etiam Motu, scientiâ & potestatis plenitudine similibus, nec non consistorialiter, ac aliàs quomodocumque & qualitercumque ac quotiescumque concessis, confirmatis, & etiam iteratis vicibus innovatis ac concedendis;

Nec non quibusvis specialibus, vel generalibus reservationibus, etiam mentalibus, exspectativis & aliis gratiis, unionibus, annexionibus, & incorporationibus perpetuis vel temporalibus, absque consensu coadjutorum, deputationibus, nominationibus, citra accessus & regressus facultatibus, Litteris, mandatis, concessionibus & Indultis, provisionibus & aliis dispositionibus, quibuscumque personis, etiam Cardinalibus, ac etiam antiquis nostris & descriptis familiaribus, etiam Imperatoris, Regum, Du-

cum, & aliorum Principum contemplatione vel intuitu, seu in eorum, aut Ecclesiarum, Monasteriorum & aliorum Ecclesiasticorum Beneficiorum, vel etiam in nullius favorem, aut ob remunerationem laborum Nobis & Sedi præfatæ impensorum, aut in recompensam jurium cessorum vel ablatorum, aut aliàs quomodolibet, etiam Motu proprio & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus & insolitis clausulis, etiam attestationis mentis nostræ de illis non revocandis aut suspendendis, irritantibusque & aliis decretis in genere vel in specie, de Præpositura, Pœnitentiaria, Capellaniis, Canonicatibus hujusmodi concessis hactenus & in posterum concedendis:

Quas & quæ, illorumque omnium vim & effectum quoad hoc omninò suspendimus, & in Præpositura, Pœnitentiaria, Capellaniis, Canonicatibus & Præbendis, & aliis Beneficiis hujusmodi, effectum sortiri aut locum sibi vindicare non posse neque debere decernimus,

Illisque ac Statutis, Privilegiis, Indultis & Litteris supradictis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis eorumq; totis tenoribus specialis, specifica, individua ac expressa, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, etsi talia & multa sint quæ sub clausulæ implicitæ derogationis latissimè extendenda in supplicatione apposita non intelligantur, aut aliàs comprehendantur, tenores hujusmodi præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hâc vice dumtaxat specialiter & expresè derogamus contrariis quibuscumque:

Aut si aliqui in Ecclesia Audomarensi in Canonicos sint recepti, vel ut recipiantur insistant, seu si super provisionibus sibi faciendis de Canonicatibus & Præbendis ac Dignitatibus Audomarensis & Morinensis Ecclesiarum prædictarum, ac hujusmodi speciales, vel aliis Beneficiis Ecclesiasticis in illis partibus generales, dictæ Sedis, vel Legatorum ejus Literas impetraverint, etiamsi per eas ad inhibitionem, reservationem, & decretum, vel aliàs quomodolibet sit processum; quas quidem Literas & Processus habitos per easdem & inde secuta quæcumque, ad Archidiaconatum, Præposituram, Pænitentiariam, Canonicatus & Præbendas ac Capellanias hujusmodi volumus non extendi; sed nullum per hoc eis quoad assecutionem Canonicatuum & Præbendarum, ac Dignitatum vel Beneficiorum aliorum, præjudicium generari, & quibuslibet aliis Privilegiis, Indulgentiis & Literis Apostolicis, generalibus vel specialibus, quorumcumque tenorum existant, per quæ, præsentibus non expressa vel totaliter non inserta, effectus earum impediri valeat quomodolibet vel differri; & de quibus quorumque totis tenoribus habenda sit in nostris Literis mentio specialis.

Nulli ergò omninò hominum liceat hanc Paginam nostræ institutionis, unionis, annexionis, incorporationis, applicationis, appropriationis, reservationis, statuti, ordinationis, inhibitionis, decreti, mandati, suspensionis, derogationis & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire.

Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum.

Datum Romæ apud S. Petrum, anno Incarnationis Dominicæ M. D. LX, quinto Idûs Martii, Pontificatûs nostri anno secundo. 1560.

EPISCOPI AUDOMARENSES.

I. Gerardus ab Hamericourt Abbas Sancti Bertini, consecratus est anno 1563. & de consensu summi Pontificis ac Regis Abbatiam retinuit. Fundavit Collegium & Templum Nominis Jesu, nec non pauperum studiosorum Collegii Bertiniani. Obiit mense Martio 1577. & sepultus est in supradicto Collegio.

Ante illum ad Episcopatum Audomarensem nominatus fuerat Reverendus & Nobilis Dominus Guilielmus a Pictavia, Archidiaconus Campiniæ Ecclesiæ Leodiensis, sed consecratus non fuit. Obiit anno 1570.

II. Joannes Sixtus Insulensis, & ibidem Pastor Ecclesiæ parochialis S. Stephani, deinde anno 1561. Lovanii in majori Theologorum Collegio Præses, & anno 1562. Canonicus ac Archidiaconus Audomarensis, demum anno 1581. Episcopus est consecratus. Obiit die 11. Octobris anno 1586. Ejus corpus sepultum est Insulis in Ecclesia S. Stephani, cor Audomari in Cathedrali.

III. Jacobus Pamelius ex illustri Baronum Pameliorum stirpe oriundus, Canonicus & Archidiaconus Audomarensis, Præpositus Ultrajectensis, designatus fuit Audomarensis Episcopus die 3. Augusti anno 1587. qui dum Bruxellas cogitat, Montibus Hannoniæ moritur, ante consecrationem & confirmationem à Pontifice obtentam, die 19. Septembris anno 1587. Multis in Cyprianum, Tertulianum aliosque Scriptores monumentis editis claruit, quorum à Baronio in suis Annalibus frequenter fit mentio.

Joannes du Vernois facundissimus Ecclesiastes Ducis Parmensis, S. T. Doctor Sorbonicus, Ordinis Dominicanorum Conventûs Pollinienſis, patriâ Burgundus Consecratus fuit anno 1591. Episcopus Audomarensis. Obiit die 7. Januarii anno 1599. IV.

Jacobus Blasæus Brugensis, Ordine Franciscanus, ex Namurcensi Cathedrali ad Audomarensem Ecclesiam translatus est anno 1600. qui solenniter receptus est die 7. Maii anno 1601. & obiit anno 1618. V.

Paulus Boudotus Doctor Sorbonicus, Canonicus & Archidiaconus Cameracensis, sacratus fuit Audomarensis Episcopus anno 1619. Anno autem 1626. ad Atrebatensem Sedem transiit. VI.

Petrus Paunetius Ordine Franciscanus, Serenissimæ Isabellæ Infanti à confessionibus. Sacratus fuit Bruxellis anno 1627. & obiit anno 1631. VII.

Christophorus Morletius, Decanus Audomarensis Petro suffectus est & sacratus anno 1632. sequenti autem anno die 15. Junii dedicavit Ecclesiam Cænobii Viroviacensis constructam per Magdalenam de Lens, viduam Joannis de Montmorency, Principis Robecani &c. obiit eodem anno 1633. VIII.

Christophorus de France, Canonicus Cameracensis, postea Decanus Cathedralis Atrebatensis, Sacris Episcopalibus initiatus fuit anno 1635. Obiit anno 1659. IX.

Ladis-

X. LADISLAUS JONART Decanus Cameracensis in Episcopum Audomarensem sacratus fuit anno 1660. & ex hac Sede ad Cameracensem translatus est anno 1671.

XI. THEODORUS DE BRIAS Magni Consilii Mechliniensis Assessor, & Canonicus Tornacensis, Episcopus Audomarensis sacratus fuit anno 1672. inde transiit ad Cameracensem Metropolitanam Cathedram anno 1675.

JOANNES CAROLUS DE LONGUEVAL Decanus Ecclesiæ Cathedralis Audomarensis, Successor Theodori à Rege Catholico designatus fuit, sed anno 1676. obiit ante confirmationem. Ad cujus supplendum locum idem Rex Catholicus nominavit PETRUM VANDEN PERRE, factum postea Namurcensem Episcopum, sed cum Ludovicus XIV. Francorum Rex Audomarum intercepisset anno 1677, ad hanc Sedem nominavit

XII. ANNAM TRISTAN DE LA BAUME DE SUZE, qui Tarbensem reliquerat Pontificatum, sed ob dissidium, quod erat inter Innocentium XI. & prædictam suam Majestatem, diu hæsit sine receptione Bullarum Confirmationis. Tandem anno 1684. creatus fuit Auscitanus Archiepiscopus, ubi obiit anno 1705.

LUDOVICUS ALPHONSUS DE VALBELLE Doctor Sorbonicus, Episcopus Alectensis, Suffraganeus Narbonnensis, ad Audomarensem Sedem transivit anno 1684. in qua obiit anno 1708. XIII.

FRANCISCUS DE VALBELLE DE TOURVES Decanus atque Vicarius Audomarensis, Eleemosynarius suæ Majestatis Christianissimæ, Nepos Ludovici, successit, & sacratus fuit Parisiis anno, 1710. XIV.

JOSEPHUS ALPHONSUS DE VALBELLE DE TOURVES, ex Archidiacono Decanus atque Vicarius Generalis Audomarensis, primò designatus Episcopus Sarlatensis in Gallia, dein Coadjutor Patrui sui. Ab Innocentio XIII. Pontifice obtinuit 7. Julii 1722. titulum Episcopi Giropolitani.

CAPUT CLXVII.

GREGORIUS XIII. *Pontifex concedit Archiepiscopo Cameracensi, aliisque Belgii Episcopis, facultatem absolvendi subditos suos ab hæresi, rebellione aliisque gravioribus criminibus, anno* 1576.

Ex Authenticis MS.

GREGORIUS Episcopus Servus Servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Sub die trigesima Mensis Aprilis, Pontificatûs nostri anno secundo, supplicationibus charissimi in Christo Filii nostri PHILIPPI Hispaniarum Regis Catholici ea in parte inclinati, Venerabili Fratri moderno Archiepiscopo Cameracensi, ut per se seu alium vel alios quot sibi expedire videretur Prælatos ac alios Presbyteros & idoneos Viros Ecclesiasticos in Sacris Ordinibus constitutos seculares vel cujusque Ordinis regulares, tam in dignitate Ecclesiastica constitutos quàm non constitutos, omnes & singulos utriusque sexus tam Laïcos, quàm Clericos seculares & quorumvis Ordinum etiam militarium regulares, ac Presbyteros, qui Divinam Majestatem læsissent quomodocumque etiam si in hæresis crimen non semel tantùm sed etiam pluries post errorem detestatum relapsi forent, ac sacrilegia quæcumque, perjuria, incestus, stupra, etiam in personam Sanctimonialem commisissent, Ecclesias devolvissent, Sacramenta violassent, & enormiter Clericos in Sacris vel etiam Presbyteratûs ordine constitutos vulnerassent & occidissent, Episcopos ac Religiosos Antistites persecuti forent aut carcerassent, vel prædictis similia vel dissimilia etiam graviora delicta vel excessus, etiam per Bullam in die Cœnæ Domini legi solitam, quorum absolutio Sedi Apostolicæ dumtaxat per quascumque Constitutiones est reservata, commisissent, cujuscumque gradûs, ordinis & conditionis ac præeminentiæ existentes, etiamsi quâcumque dignitate præfulgerent, si hoc humiliter intra tempus condonationis à Rege prædicto præfigendum & semel vel pluries ab eo prorogandum petiissent, & ad ipsam Sanctam Romanam Ecclesiam & fidem Catholicam redire, & suas hæreses publicè coram eis vel privatim in forma Ecclesiæ consueta abjurare vellent, & se ad pœnitentiam eis per dictum Archiepiscopum vel ab eo deputandos injungendam paratos obtulissent, eamque postmodum cum effectu adimplevissent, ab omnibus & singulis eorum hæresibus & in eadem fide Catholica erroribus aliisque delictis prædictis quantumcumque gravibus & enormibus, etiam si illa speciali notâ de signanda essent, nec non excommunicationis, suspensionis & interdicti, aliisque sententiis, censuris & pænis, tam Ecclesiasticis quàm temporalibus, etiam corporis afflictivis ac capitalibus à jure vel ab homine latis & promulgatis, in utroque foro penitus & omnino absolvere & liberare, aliaque desuper in præmissis & circa ea necessaria & opportuna facere liberè & licitè valeret, omnimodam per alias nostras Litteras concessimus licentiam & facultatem, prout in illis pleniùs continetur.

CUM autem, sicut nuper accepimus, idem Philippus Rex publico Edicto terminum condonationis trium mensium præscripserit, quo durante personis quibuslibet errores in quos prolapsi fuerant detestantibus & pænitentiam pro commissis injunctam adimplere volentibus, condonavit & remisit, ipseque terminus jam ultra annum expiraverit, & propterea à nonnullis revocetur in dubium, an idem Philippus Rex, postquam trium mensium spatium lapsum est, alios terminos ac toties quoties eidem Philippo Regi videbitur ad absolutionis beneficium impendendum & alia præmissa peragenda præfigere valeat, & prædictæ dubietatis occasione non sine gravi dispendio animarum jam pridem deprehensum extiterit, plures ante beneficium debitæ absolutionis obiisse, potissimùm in iis Oppidis, Castris, Villis, municipiis & fortalitiis, quæ post expirationem prædicti termini tam in Ducatu Geldriæ, quàm in Comitatibus Hollandiæ, & Zelandiæ, numero satis copioso ad obedientiam ejusdem Philippi Regis ac ceteris obedientibus subditis valde opportunè, rursus aggregata fuerunt;

 LITTE-

Litteris idem Philippus Rex, ne gravior animarum jactura sequatur, Nobis humiliter supplicari fecit, quatenus ei opportuno & celeri remedio providere de benignitate Apostolica dignaremur.

His igitur præmissis opportunè providere omnemque dubitandi materiam & quæstionem tollere, & animarum saluti, & aliàs opportunè consulere volentes, nec non prædictarum Litterarum tenorem, perinde ac si de verbo ad verbum insereretur præsentibus, pro expresso habentes, ipsius Philippi Regis hac in parte supplicationibus inclinati, easdem Litteras & in eis contenta quæcumque, adversùs lapsum tempus hujusmodi, quatenus opus sit, restituentes & plenariè indulgentes, nec non potiori pro cautela animarumque subditarum ejusdem Philippi Regis securitate consulere cupientes, prædicto Archiepiscopo Cameracensi omnibusque aliis Archiepiscopis & Episcopis Provinciæ Belgicæ partiumque inferioris Germaniæ eidem Philippo Regi subjectæ, eorumque, & ipsorum cujuslibet, Vicariis seu Officialibus Generalibus in solidum, & ab eis & eorum quolibet subdelegandis Presbyteris secularibus & quorumvis Ordinum Regularibus & idoneis Viris Ecclesiasticis tam in sacris Ordinibus & Dignitate Ecclesiastica constitutis quàm non constitutis, suarum & aliarum vicinarum, quæ ad præsens Pastoris solatio destitutæ existunt, seu quas in fututum destitui contigerit, Civitatum, Diocesium utriusque sexûs personas tam Laïcos quàm Clericos seculares & quorumvis Ordinum etiam militarium Regulares ac Presbyteros, qui Divinam Majestatem læserint quomodocumque & aliis præmissis culpabiles, etiamsi in hæresis crimen non semel tantùm sed & pluries post errorem detestatum relapsi fuerint, ac sacrilegia quæcumque, incestus, stupra, etiam in personam Sanctimonialem commiserint, Ecclesias, Sacramenta violaverint, & enormiter Clericos in sacris vel Presbyteratûs Ordinibus constitutos, cujusvis etiam Ordinis Regulares, vulneraverint & occiderint, Episcopos ac religiosos Antistites persecuti fuerint vel carceraverint, vel prædictis similia vel dissimilia etiam graviora delicta vel excessus, etiam in Bulla Cœnæ Domini legi solita, quorum absolutio Sedi Apostolicæ dumtaxat per quascumque constitutiones reservata existit, commiserint, cujuscumque gradûs, ordinis & conditionis ac præeminentiæ existentes, etiamsi quacumque dignitate præfulgeant, quandocumque & aliàs toties quoties per eumdem Philippum Regem seu ejus in Belgio præsentem aut futurum Generalem Gubernatorem, Archiepiscopi, Episcopi, eorumque Vicarii & Officiales Generales & subdelegandi prædicti requisiti fuerint, tam in supradictis Oppidis aliisque locis jam ut præfertur de novo adductis, quàm similibus aliis, nec non in particularibus subditis inposterum similiter vel dissimiliter quocumque reducendis, ac usus seu necessitas postulabunt, ac donec & quousque inferior Germania prædicta in pristina Regis prædicti obedientia plenariè & integraliter restituta & reposita fuerit, quoscumque id humiliter petentes, si ad ipsam Sanctam Romanam Ecclesiam ac fidem Catholicam redire, & suas hæreses coram eis publicè vel privatim in forma Ecclesię consueta abjurare voluerint, & si ad pœnitentiam eis per dictos Archiepiscopos, Episcopos, ac Vicarios, seu Officiales Generales, & alios ut præfertur ab eis seu eorum altero deputandos seu subdelegandos, injungendam adimplendam paratos obtulerint, eamque postmodum cum effectu adimpleverint, ab omnibus & singulis eorum hæresibus, & in eadem fide Catholica erroribus, aliisque delictis prædictis quantumcumque gravibus & enormibus, etiamsi illa speciali notâ designanda essent, nec non excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque prædictis Ecclesiasticis censuris & pœnis tam Ecclesiasticis quàm temporalibus & corporis afflictivis ac capitalibus à jure vel ab homine latis & promulgatis, in utroque foro penitus & omnino Apostolicâ Autoritate absolvendi & totaliter liberandi: nec non cum eis super irregularitate præmissorum occasione, etiamsi sic ligati Missam & alia Divina Officia etiam in clavium contemptum celebraverint, & illis aliàs se immiscuerint, contracta, quod in sacris etiam Presbyteratûs Ordinibus ad quos promoti fuerunt, etiam in Altaris ministerio ministrare, nec non tam Clerici quàm Laïci & utriusque sexûs illarum partium personæ, filii, nepotes & descendentes, ad gradus, honores, officia, & alia quæcumque assumi illaque suscipere & exercere liberè & licitè valeant, dispensandi, speciali dono gratiæ dispensare, nec non inhabilitatis & infamiæ maculam sive notam per eos præmissorum occasione quomodolibet contractam penitus & omnino abolendi, & illos in eum in quo ante præmissa quomodolibet erant statu restituendi & plenariè redintegrandi, ita ut à quoquam desuper quomodolibet sic restituti & absoluti molestari nequeant, plenam & omnimodam facultatem & potestatem dictâ Authoritate Apostolicâ tenore præsentium concedimus elargimurque, dantes non solùm iisdem Archiepiscopis & Episcopis, verùm etiam eorum Vicariis & Officialibus Generalibus, alias personas Ecclesiasticas ut præfertur idoneas, cum simili vel limitata facultate subdelegandi, licentiam.

Non obstantibus quibusvis Apostolicis, ac præmissis, nec non in Provincialibus & Synodalibus Conciliis editis generalibus vel specialibus constitutionibus & ordinationibus, nec non ipsius Germaniæ inferioris & Belgicæ illius Civitatum, terrarum & locorum, etiam juramento, Confirmatione Apostolicâ & quâvis facultate aliâ roboratis statutis & consuetudinibus, Litteris Apostolicis dictis Provinciis & quibusvis personis per quoscumque Romanos Pontifices Prædecessores nostros ac Nos & Sedem Apostolicam etiam motu proprio concessis, confirmatis & innovatis: quibus omnibus, illarum tenores præsentibus pro plenè & sufficienter expressis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris,

furis, harum ferie derogamus & derogatum esse decernimus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Et quia difficile foret, præsentes Litteras ad quæcumque dictæ Germaniæ inferioris Belgicæ loca deferri, volumus & eâdem auctoritate decernimus, quod præsentium transumptis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo cujusvis Archiepiscoporum seu Episcoporum prædictorum munitis, illa prorsus fides tam in judicio quàm extra adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur si forent exhibitæ vel ostensæ.

Datum Romæ apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris, 25. Februarii, M. D. LXXVI. Pontificatûs nostri anno IV.

CAPUT CLXVIII.

Reconciliatio Bruxellensium cum PHILIPPO II. *Rege Catholico, à cujus obedientia, uti & à Fide Catholica, defecerant, anno* 1585.

Ex MS. Authenticis.

OMME les Bourguemaistres, Eschevins, Recepveurs, & Conseil de la Ville de Bruxelles, les Seigneurs & Bourgeois du *Wydenraedt*, & les neufz Nations, respectivement representans les trois Membres d'icelle Ville, ont envoyé vers son Alteze leurs Deputez, Messire Nicolas Micault Seigneur d'Indevelde, Henry Bloyer Bourguemaistre, Daniël van Bomberghe Eschevin, Jacques Taye Seigneur de Goycke, Maistre Otto Cartuns, Jean Gaverelles, Jean Schotte, Jean Boghe, & François van Asbrouck Secretaire, avecq Messieurs Guilliaume van Veen & Jean Malcote, François Absolons, Jean Baptiste Houwarts, ensemble George Diertys, Adam van Zenneke, Guilliaume Mosmer, Josse van Winghe & Nicolas Shagen, suffisament autorisez pour traicter, conclure & arrester leur Reconciliation avecq le Roy leur Souverain Seigneur & Prince naturel, lesquelz après avoir verbalement declairé leur charge, & exhibé articles par escript es mains de sadicte Alteze, & depuis par charge d'Icelle communicqué & conferé diverses fois avecq les President Richardot & Secretaire Garnier, sur ladicte Reconciliation, s'y estans representées plusieurs difficultez d'une part & d'autre, enfin se sont lesdits Deputez au nom que dessus contentez des poincts & articles, que son Alteze leur a au nom de sa Majesté benignement consenty & accordé, soubz les restrictions & modifications qui s'ensuivent.

1. EN premier lieu, ores qu'il soit notoire à tout le monde, que les exces & mesuz commis tant par le Corps que les Bourgeois, manans & habitans de la ditte Ville, sont tant plus considerables pour la qualité de la place, qui est le Siege Royal, & qui a si largement esté beneficiée par sa Majesté & ses très-Nobles Devanciers, & par consequent meriteroient chastoy plus severe & rigoureulx que nulz autres : toutesfois pour monstrer la Clemence & Bonté de sa Majesté, & qu'Elle veult surpasser les peschez & offences de ses subjectz & vassaulz, Son Alteze bien informée de ceste saincte intention, & pour la particuliere affection qu'Elle a au bien & repos de ceste Ville, ensemble pour l'espoir qu'Elle a conceu que doresnavant ils se conduiront mieux que du passé; mesmes par la demonstration que desia ils font de se repentir & vouloir humilier, leur accorde tous generalement sans exception quelconcque, pardon & oubliance generale & perpetuelle de toutes les faultes, crimes, forfaictz, exces, desordres & mesuz par eulx commis durant ces troubles, de quelque qualité qu'ils soient sans aucun excepter, & dont la memoire demeurera estaincte & assopie comme de choses non advenues, avecq interdiction bien expresse à tous Procureurs generaux, Justiciers, Officiers, & tous autres, de n'en faire mention ou poursuitte, ou autrement à l'occasion susdicte reprocher, recercher, troubler, offençer, ou endommaiger lesdits de Bruxelles ou aucun d'eux, en quelque façon, maniere, ou pour quelque pretext que ce soit, à paine de punir & chastier les contrevenans comme perturbateurs du repoz publicque.

2. QUE lesdits Bourgeois residens presentement, ensemble les manans doiz paravant l'Edict Perpetuel, rentreront doiz le jour de ce traicté en la jouyssance de tous leurs biens, non obstant tous saisissemens, ventes, ou alienations faictes au contraire, sans que leur soit besoing obtenir main-levée, ou autres provisions que cedict Traicté.

3. QUE toutes exheredations, donations, dispositions d'entre vifz, ou à cause de mort, faictes par haine à cause de ces troubles, & durans iceulx, de costé & d'autre, seront tenues pour cassées, & de nulle valeur, & toutes successions de ligne directe, & escheues pendant ledict temps, suivront les proches & legitimes heritiers.

4. QUE, pour eviter confusion, toutes procedures encommenchées, & sentences rendues par ceulx qui ont tenu le Conseil en Brabant, par la Court Feodale, par le Magistrat, la Chambre d'Ucle & autres Cours subalternes, entre ceux qui sont esté presens, & advoué leur jurisdiction, seront vaillables avecq les executions y ensuivies, & tous autres decretz, octroiz, provisions, & actes dependans de leur auctorité & jurisdiction ordinaire & accoustumée, bien entendu que les condemnez pourront, si bon leur semble, se pourveoir par voye de revision, d'appel, reformation, ou autre ordinaire, ausquelz sans difficulté seront accordées les clauses de reliefz, comme aussy se fera le mesme à ceulx de ladicte Ville contre les sentences rendues pardeça : & quant à celles que l'on a rendu par

deffault

deffault ou contumace d'une part ou d'autre contre les absens, les condamnez seront oyz & reintegrez en leurs actions & exceptions, du moins soubz benefice de reliefz.

5. Que ceulx qui ont eu maniance des deniers d'aydes, impositions, demanies, ou autres quels qu'ils soient, ne seront molestez ou inquietez pour les sommes & parties qu'ils monstreront avoir furny par charge & ordonnances desdicts Estatz ou Magistrat.

6. Et ores que l'on desireroit, que toutes impositions, gabelles, & exactions levées durans ces troubles, peussent estre ostées & abolies pour soulager le pauvre peuple, & luy donner moyen de respirer, toutesfois l'on consent que pour payement des rentes & autres leurs charges & debtes, ils pourront continuer les moyens generaux, particuliers, & autres aians presentement cours, sans pour ce devoir lever nouvel octroy, pourveu toutesfois que les payemens ne se façent à ceux qui seront ennemis ou continueront la guerre contre Sa Majesté, & les Villes & Provinces de son obeissance, le tout sans prejudice des privileges, & jusques à ce qu'autrement par Sa Majesté y soit ordonné.

7. Et comme les Bourgeois de ladicte Ville pourroyent estre grandement interessez, si ceux d'Anvers leur confisquoyent les arrierages & capital des rentes dont ils leur sont redebvables, Son Alteze promect, qu'advenant qu'elle traicte avecq lesdits d'Anvers, sera à condition que lesdits de Bruxelles soient payez & satisfaitz de ce que en cest endroit leur est legitimement deu, & le mesme se procurera tant de tous autres demeurans ennemis, que d'autres biens, marchandises, denrées, mœubles, actions, & creditz appartenans ausdicts de Bruxelles.

Quant aux privileges & coustumes, l'intention de Son Alteze à esté tousjours, non de pervertir & abolir les loix & louables coustumes du pays, ains plus-tost les augmenter & accroistre pour la plus-grande prosperité d'icelluy: mais comme tant icy qu'en autres lieux y en peult avoir aucuns prejudiciables plus-tost qu'advantageux au bien publicque; Elle entend, quand il y aura moyen de vacquer à telles choses, & comme l'on dit il s'estoit desia commencé en l'an 1570, faire veoir & examiner lesdits privileges & coustumes par ceulx du Conseil en Brabant avecq autres qu'Elle y commectra, pour par leur advis & participation retrancher ce que se trouvera corumptele, & procurer vers Sa Majesté accroissance de tels nouveaulx qui pourront servir au repoz & tranquillité de ce peuple.

9. Consent aussy au nom de Sa Majesté, que les anciens alliances & traictez avecq le S. Empire & autres Provinces, Potentatz & Republicques, pour redresser le commerce & trafficque, soient entretenuz, & si besoing est renouvellez.

10. Et afin qu'ung chacun cognoisse que l'intention du Roy n'est pas de depeupler ses Villes, n'y enchasser rigoreusement ses subjects, l'on se contente que tous les Bourgeois & manans susdicts pourront continuer leur residence en laditte Ville l'espace de deux ans, sans y estre recerchez, y vivans paisiblement, & sans scandal, pour cependant adviser & se resouldre s'ils vouldront se remectre au bon chemin & vivre en l'exercice de nostre saincte Religion ancienne Catholicque Apostolicque & Romaine, pour, si avant que non, se pouvoir lors & endeans ledict terme, quand bon leur semblera, librement retirer hors du pays, auquel cas leur sera permise la libre & entiere joyssance de tous leurs biens, pour en disposer, les transporter, vendre ou aliener, selon qu'ils trouveront convenir, ou bien les faire regir, administrer, recepvoir par tels qu'ils vouldront deputer.

11. Que moyennant ce lesdicts Ville Bourgeois & manans se remectront soubs l'auctorité & obeïssance de Sa Majesté, qui les traictera & regira, & Son Alteze en son nom doresenavant, comme bons & leaulx subjects & vassaulx, sans les fouler ny travailler des gens de guerre, sinon aussy avant que la necessité le requirera, mesmes sur ce particulier aussytost que Dieu permectra que la frontiere soit plus asseurée, ils cognoistront par effect que l'on ne prend plaisir à tenir garnison en Villes où il n'est besoing. Et cependant s'y tiendra telle discipline, que les Bourgeois n'auront dequoy s'en lamenter, pour estre l'intention de sadicte Alteze, qu'ils se contentent de leur solde & traictement ordinaires.

12. Et comme il est plus que raisonnable que les Eglises ruynées & desmolies en laditte Ville se refaçent, pour non demeurer ceste perpetuelle ignominie à la veüe de tout le monde, & que toutesfois les moyens ne sont à la main, Son Alteze en fera traicter avecq les Membres de la Ville pour equitablement adviser le pied qui s'y debvra tenir avecq la moindre foule de ladicte Ville.

13. Que Sa Majesté rentrera dans ses domaines, comme aussy feront en tous leurs biens, tous Prelatz, Colleges, Chapitres, Monasteres, Hospitaulx, Lieux pieux, & toutes autres personnes aians suivy le party d'Icelle, ou se retiré en pays neutre, pour partout où ils les trouveront les vendicquer, & en joyr plainement, librement, & franchement comme paravant; ores qu'ils fussent venduz ou alienez, saulf à iceux particuliers leur recourir contre tels qu'ils trouveront en conseil: mais quant aux fruictz & revenuz des immoeubles, & louages de maisons reçeuz ou employez par charge & autorité des Estatz ou du Magistrat, ne s'en pourra pretendre restitution, sinon des particuliers qui en auront faict leur prouffit.

14. Que les moeubles, & precieux joyaulx du Roy prins en laditte Ville, & signament les ornemens de la Chapelle du Palais, se restitueront, ou la valeur d'iceulx, en quoy toutesfois Son Alteze fera user de toute la doulceur, discretion & moderation, que justement se pourra pretendere, & dont se comunicquera prealablement avecq lesdictis Membres,

15. Aussy seroit-il bien raisonnable, que lesdits de Bruxelles donnassent satisfaction aux Seigneurs Cardinal de Granvelle, Conte de Mansfelt, & autres, pour les dommaiges qu'ilz leur ont faict en leurs maisons, & meubles. Toutesfois pour estre la chose illiquide, & ne se pouvoir promptement specifiier

ſpecificier les intereſtz, lon les laiſſe en leur entier (ſi avant qu'on ne puiſſe amiablement s'accorder) pour intenter leurs actions telles qu'ils pretendront leur competer, ſoit contre la Ville, ſeu contre les particuliers, ſaulf à iceux leurs defenſes, & raiſons au contraire.

16. ET comme Son Alteze pretendoit, qu'en recompenſe de la grace qui ſe faict, leſdicts de Bruxelles payeroient quelque notable ſomme pour une fois, qui ſe prendroit par juſte, moderée & equitable capitation ſur leſdicts Bourgeois & manans, toutesfois eſtant informée de leur pauvreté, & pour monſtrer encor plus grande douceur en leur endroit, ſuivant les remonſtrances & prieres des Deputez, leur quitte, remect, & ſe deporte entierement de cette pretenſion.

17. ET pardeſſus ce, tous Bourgeois de Bruxelles priſonniers de guerre ſeront relaxez, en payant ſeulement leurs deſpens, ſi avant toutesfois qu'Elle n'en ait deſia diſposé, ou qu'ils aient conceu de leur rançon, au quel cas ils ſortiront librement en payant icelle, & deſpens: bien entendu que le Capitaine Iorcq Anglois mené de Gand à Bruxelles ſera incontinent remis en liberté.

18. PROMECTANT ſadicte Alteze que de ſon coſte Elle leur complira punctuellement ce qu'Elle leur promect, & procurera que ſa Majeſté l'advoue, & confirme deans trois ou quatre mois apres la publication de ce traicté, au quel volontiers Elle recepvra ceulx d'Anvers, Berghes, Malines, & autres Villes qui promptement y viendront entrer.

FAIT à Bevere le X. de Mars M. D. LXXXV. *Signé* Alexandre. 1585.

CAPUT CLXIX.

Reconciliatio Mechlinienſium cum PHILIPPO II. *Rege Catholico, an.* 1585.

Ex MS. Authenticis.

COMME eſtant preſentement, à l'ayde de Dieu le Createur, la Ville de Malines remiſe ſoubz l'obeïſſance de ſa Majeſté, Son Alteze ait trové convenir, avant tout œuvre, donner ordre à ce qu'eſt requis, pour le bien & repoz d'icelle & des Bourgeois preſentement y reſidens, uſant envers eulx de toute grace, doulceur, & benignité, comme elle ſçait eſtre la volunté & intention de ſa Majeſté; ores qu'en ce regard ne ſoit eſté faict avecq eulx aulcun traicté ny paction, ſinon en tant que touche la garniſon & aulcuns en particulier, pour leſquelz eſt convenu de leur retraicte, tellement que ledicts de Malines, par les exces & deſordres qui y ſont commis, auroient bien merité chaſtoy; meſmes pour avoir eſté ladicte Ville reduicte pluſtoſt par force d'armes que aultrement. Ce neammoings ſans s'arreſter à tout ce que deſſus, veuillant ſadicte Alteze au nom de ſa Majeſté pourveoir au bien & ſaulagement deſdicts de Malines, & en leur endroict preferer grace & miſericorde à rigeur de juſtice, ſignament prins eſgard que ladicte Ville auroit eſté dernierement diſtraicte de l'obeiſſance de ſa Majeſté par invaſion & ſurprinſe des rebelles, enſamble quilz ſe ſont humblement ſubmis à la miſericorde de ſa Majeſté, & diſcretion de Son Alteze,

ICELLE oultre ce qu'a eſté conſenty auſdicts particuliers que leur ſera punctuellement maintenu, at au nom & de la part de ſa Majeſté accordé & accorde auſdicts Ville & Bourgeois obliance, remiſſion & pardon general de tout ce que doiz ladicte ſurprinſe ilz peuvent avoir meſfaict ou meſuſé, ſans que doreſenavant il ſoit permis à perſonne de quelque qualité qu'il ſoit, de les en rechercer, les nuire ou moleſter en maniere quelconcque, les recevant des maintenant en la grace, ſauvegarde & protection de ſadicte Majeſté, & les reſtituant en leurs bons nom, fame & renommée, enſamble en tous leurz biens meubles & immeubles, telz comme ilz ſont preſentement, pour joyr d'iceulx doiz le jour de ce traicté; ſanz touttesfois comprendre les lettres, obligations & promeſſes tant d'indempnité que aultres, eſquelles ſadicte Majeſté pourroit eſtre tenue envers le corps de ladicte Ville, dont ſadicte Majeſté demeurera quicte & deſchargée:

ET au regard de la reparation des Egliſes, ſe donnera par aprez l'ordre qui ſera trouvé raiſonnablement convenir, comme auſſy endroict les privileges de ladicte Ville, ſadicte Alteze les fera veoir & viſiter en Conſeil, & y ordonnera favorablement ce que ſera pour le bien & proſperité d'icelle.

FAIT à Bevere ſoubz le nom de ſadicte Alteze & Cachet ſecret de ſadicte Majeſté, le XVII. de Juillet M. D. LXXXV. *ſoubz eſtoit Signé:* Alexandre. *Et plus bas:* Par ordonnance de Son Alteze, *Signé:* Verreycken. 1585.

DIPLOMATA
SERIUS COMMUNICATA.

CAPUT CLXX.

CHILPERICUS *Francorum Rex donat Cathedrali Ecclesiæ Tornacensi Telonium de navibus super Fluvio* Scalt, *nec non & Justitiam de eodem Teloneo, anno* 580. *vel* 575.

Ex Archivis MS. Tornac.

IN nomine Omnipotentis Dei & Salvatoris nostri Jhesu Christi, HILPERICUS Divinâ præveniente clementiâ Rex Francorum.

QUANTÒ alios Regiâ celsitudine præcellimus, tantò Christum honorare & ejus Ecclesiam impensiùs volumus, & in Christi repetitionibus Sacerdotum & Pontificum vel Servorum Dei, quod pro eorum utilitatibus pertinet, libenter præstamus vel concedimus, & hoc Nobis ad laudem vel stabilitatem Regni nostri in Dei nomine pertinere confidimus.

IDCIRCO cognoscat omnium fidelium Sanctæ Dei Ecclesiæ nostrorumque, præsentium scilicet & futurorum, humilitas seu magnitudo, quod Nos Apostolico Viro Domno Chrasmaro Noviomagensis vel Tornacensis Urbis Episcopo Teloneum de Navibus super fluvio *Scalt*, qui pertinet ad Fiscum Tornacum, tam ultra quàm & citra decursum, de quolibet commercio seu & de carrigio vel de saginis, nec non de ponte super flumine *Scalt*, vel de omnibus venalibus, ubicumque vendantur seu infra muros seu in appendiciis murorum prædictæ Civitatis, undecumque Toloneus exigitur, sicut Fiscus noster & Regia potestas evindicare potest; nec non & justitiam de eodem Teloneo, sicut eam liberè possidemus, ad Ecclesiam ipsius Pontificis Domni Chrasmari, quæ est in honore *Sanctæ Mariæ* in ipso Tornaco constructa, in stipendiis Canonicorum ejusdem Ecclesiæ promerendis, nostri augmentum plenè & integrè nostrâ gratiâ visi fuimus concessisse.

QUAPROPTER per hoc Præceptum specialiùs decernimus pro donando, quod perpetualiter circa ipsum Domnum Chrasmarum Pontificem vel ipsius Sanctæ Ecclesiæ Tornacensis & Successoribus suis pro tempore volumus esse concessum, ut neque Nos, neque Juniores nostri vel Successores nostri, nec quælibet judiciaria potestas Teloneum de quolibet commercio, tam navigio quàm & de carrigio, aut de saginis, vel de ponte, tam ultra quàm & citra ipso fluvio *Scalt*, nec non de omnibus venalibus ubicumque apud Tornacum vendantur, undecumque Teloneus exigitur, & Fiscus noster evindicare potest, ab ipso Domno Chrasmaro vel Junioribus aut Successoribus suis, nec de eorum potestate contradicere vel auferre præsumat, sed ipse Teloneus & justitia de Teloneo, juxta quod supra per singula continetur, ipsi Domno Chrasmaro Pontifici vel Successoribus suis ad partem ipsius Sanctæ Ecclesiæ Beatæ Virginis Mariæ quæ est in ipso Fisco constructa, omni tempore nostris & futuris temporibus ad Mensam Canonicorum ejusdem Ecclesiæ perpetuò proficiet.

ET ut hæc Autoritas firmior habeatur, manûs nostræ subscriptione firmavimus & annuli nostri impressione consignare atque corroborare præcepimus.

Signum Hilperici gloriosi Regis.

Halcohinus Notarius recognovi & signavi.

DATA Kal. Maii anno primo Regni Hilperici gloriosi Regis, Indictione XIII.

ACTUM apud Bibrax in Dei nomine feliciter. Amen.

CAPUT

HOc Præceptum referunt Miræus, in Codice Donationum Piarum Cap. 2, supra paginâ 6. item Joannes Cognatus in Historia Tornacensi Lib. 1. Cap. 66. sed uterque mendosum & interpolatum.

Exstabat etiamnum integrum in Archivis Cathedralis Ecclesiæ Tornacensis ante annum 1560. sed in conflagratione ac spoliatione prædictæ Ecclesiæ per Iconoclastas anno 1567. originale Diploma deperiit.

Superest nihilominùs copia illius sive *Vidimus* anni 1290 à Philippo Pulchro Francorum Rege: asservaturque in Archivis Magistratûs Tornacensis in hæc verba:

„PHILIPPUS Dei gratiâ Francorum Rex, notum facimus universis, tam præsentibus, quàm futuris, quod „Nos Litteras quasdam Sigillo inclitæ recordationis HILPERICI quondam Regis Franciæ, in eisdem impresso Litteris, intus & foris sine laqueo, cujus character est dimidiata hominis imago, cum pileo in capite, cujus Litteræ sunt in circumferentia, HILPERICUS REX FRANCORUM, sigillatas vidimus in hæc verba (diphtongis tamen in eisdem scriptis Litteris, in præsenti transcripto non expressis) In nomine Omnipotentis &c.

„Quod autem *Vidimus*, hoc testamur.

„In cujus Testimonium præsentibus Litteris nostrum fecimus apponi Sigillum.

„Actum Parisiis, anno Domini M. CC. XC. mense Februario.

CAPUT CLXXI.

ROBERTUS FRISIUS *Comes Flandriæ Præposituram VVatanensem Canonicorum Regularium fundat & in protectionem suscipit, anno* 1072; *quam Filius ejus Robertus Jerosolymitanus amplius dotavit, juxta Tabulas supra editas pag.* 1141.

Ex Archivis MS. Cameræ Rationum Insulis.

IN nomine Patris & Filii & Spiritûs Sancti, amen. Quoniam antiquorum diligentia prudenter excogitavit, ut Litteris ea quæ rectè ac honestè facta sunt, posterorum memoriæ commendarent:

EAPROPTER Ego (1) ROBERTUS Dei gratiâ Flandrensium Comes ad notitiam tam præsentium quàm futurorum annotari volui, quod Ecclesiam (2) Watinensem novellas plantationes in terra mea sub mea suscepi protectione, cum omnibus bonis suis acquisitis vel acquirendis, de quibus hiis nominatis duxi exprimendas duas partes decimæ ejusdem Ecclesiæ & quatuor mensuras terræ juxta atrium, quas liberaliter eidem Ecclesiæ in eleëmosynam contuli liberè possidendas.

AD petitionem quoque Illustris Genitricis meæ ATHALÆ, Roberti Regis Francorum Filiæ Dominicalem Curtem nomine (3) *Ballinberg* cum omnibus appenditiis suis, in remissionem peccatorum meorum & ejusdem Genitricis meę, do, & Ecclesiæ jam dictæ in eleëmosynam perpetuò possidendam dedi & concessi, cum omni jure, dominio & justitia in cunctis quæ ad humana spectant judicia, sicut Flandriæ Comites eas aliquo tempore liberiùs tenuerunt.

UT autem hæc mea donatio & eleëmosyna rata & inconvulsa semper permaneat, & ut Fratres prædictæ Ecclesiæ præsentes & futuri pro mea, Antecessorum Successorumque meorum salute indesinenter exorent, Cartam hanc Sigilli mei impressione communivi.

ACTUM in Villa *Sithyu* apud Cœnobium S. Bertini, anno Dominicæ Incarnationis M.LXXII. 1072 Indictione X. VI. Idus Junii, hiis Testibus præsentibus

Inghelrano Liliriensi,
Waltero de Duaco,
Ravenmaro de Hardoia,
Theodorico Dapifero,
Baldrico D. Colsle,
Willelmo Castellano,
Renigero de Lokre, & aliis multis.

In fine erant Scripta majoribus Litteris per modum circuli hæc verba: SIGNUM ROBERTI INCLITI MARCHIONIS FLANDRIÆ.

(1) ROBERTUS Frisius, Fundator Ecclesiæ Watinensis Canonicorum Ordinis Sancti Augustini.

(2) Præpositura de Watenę in Diœcesi Audomarensi, nunc unita partim illi Episcopatui, partim Domui Probationis PP. Societatis Jesu Anglorum in eodem loco. Vide plura superiùs pag. 1142.

(3) BALLINBERG, Vicus prope Casletum.

CAPUT CLXXII.

EUSTACHIUS *Boloniæ Comes Fundationem Abbatiæ B. M. de Capella Ordinis S. Benedicti, olim sitæ in Diœcesi Morinensi, à Parentibus suis inchoatam approbat & auget anno* 1100.

Ex Chartulario antiquo Cameræ Rationum Insulis.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Ego EUSTACIUS Boloniæ Comes succedens in hæreditatem Patrum meorum, Patre jam defuncto, sed adhuc superstite Matre (1) & commorante in Monasterio, quod ipsa annuente & consavente Patre meo construxit in Villa olim *Burchain*, nunc *Capella S. Mariæ* (2) dicitur, omne suæ donationis beneficium quod eidem Monasterio Parentes mei contulerunt, præmonitus & jussus à Matre mea non modicè mihi dilecta ratum habeo, approbo & concedo.

SUNT autem hæc beneficia: Tota Villa prænominata cum omnibus appenditiis suis. Duæ Berquariæ in Villa *Oya* cum Comitatu & tota Decima. Allodium *Herpolphi* similiter cum Comitatu & tota Decima. Allodium *Bruiercardi*, cum Comitatu. Allodium *Almari* Judicis cum Comitatu.

SUNT autem hæc omnia in eadem libertatis plenitudine Ecclesiæ data, in qua fuerant ab ipsis datoribus habita; scilicet ut neque Comiti ne- que

(1) IDA, Vidua Eustachii Comitis Boloniensis, Mater Godefridi Bullionæi. Vide Miræum in notis ad Caput 38. Lib. I. Diplomatum Belgicorum.

(2) Monasterium Virorum Ordinis S. Benedicti fundatum anno 1090. Morinensis olim Diœcesis, nunc Boloniensis. Vide superiùs notas Miræi. Bona hujus Monasterii, nunc extincti, unita sunt Abbatiæ S. Joannis in Monte Morinorum, quæ nunc est Ipris.

quecuiquam alii aliquid juris debeant vel de forisfacto respondeant, nisi ejusdem Ecclesiæ Abbati vel Monacis.

Data est etiam à Parentibus meis eidem Ecclesiæ Decima de *Osterwich*; duæ quoque piscationes, una scilicet in aqua *Funia*, alia à ponte de *Merc* usque in mare in aqua quæ dicitur *Petrissa* nominata.

Volens etiam præfatam Ecclesiam adhuc novellam crescere & multiplicari, donationibus à Parentibus meis factis, pro salute animæ meæ, Parentum & Fratrum meorum superaddere studens, quatuor Altaria, scilicet Altare de *Merc*, Altare de *Oya*, Altare de *Houve*, Altare de *Hereweghe*, per manum Domini Johannis tunc Teruanensis Episcopi, ipso ita ordinante & ab omni debito Synodali & omni actionis gravamine ipsa Altaria absolvente, ita volente & præmonente Matre meâ, concedo,

Decimas quoque agnorum & annonæ de duabus Berquariis meis quæ sunt in Parochia de *Merc*, quæ ex occidentali parte jacent super aquam quæ vocatur *Mercled*, quæ fluctu accedente in mare recurrit.

Præterea si quid hiis Berquariis, sed & Berquariis de *Oya*, ante jam habitis, hominum industriâ vel maris beneficio accreverit in futurum, in secundò datis Decimam, in primò datis terram & Decimam & Comitatum piâ liberalitate concedo.

Totam etiam Decimam *Folpoldi* quam in Parochia de *Merc* habebat, quam ipse & Uxor ejus & Filii pro æterna retributione Deo & præfatæ Ecclesiæ dederunt; duas etiam partes Decimæ *Fulconis*, quas in Villa *Helceke* habebat, quas ipse & Uxor ejus & Filii me præsente & annuente Deo & Beatæ Mariæ dederunt; duas insuper partes Decimæ alîus terræ, quam in *Anglia Malgherus* Filius amici de me tenet in feodo, quas per manum meam idem *Malgherus* sæpius dictæ Ecclesiæ contulit.

Insuper & Thelonei Libertatem de *Wissant* cum supradictis omnibus, Dei Servis, & suæ Genitricis Ministris integrè habere volo & contrado.

Supradictisque adjungo, quod si quis terram suam dare vel vendere voluerit vel aliquod beneficium conferre jam dictæ Ecclesiæ, liberam habeat facultatem; & quam nunc terram habet & quam habitura est in posterum sub Domini terræ protectione & patrocinio quietè possideat.

Porrò ne Ecclesia forinsecus ad aliena jura discurrere, & formidolosa judicia sustinere opus habeat, liberum ei Scabinatum concedo; & Abbas quos voluerit de hiis Scabinos constituat, qui omnium censualium Ecclesiæ, tam infra Comitatum suum quàm extra in terra mea manentium, jura tractent & judicia dicant.

Sed infra Comitatum Ecclesiæ de causis omnibus forisfactum erit totum Abbatis, de extra Comitatum existentibus censualibus tamen id solum & tractent & dicant quod ad jus censuale pertinere dinoscitur, scilicet de petitione terrarum Ecclesiæ, de venditione, de invadiatione, & de invasione censualium alterius in alterum de terris quas tenent de Ecclesia.

In hiis autem tractandis si quod forisfactum evenerit, munus erit & Abbati cedet.

Nolo etiam & sub pœna forisfacti jubeo, ne quis censualium terram unde censualis est præsumat vendere, emere, vel invadere, nisi per manum Abbatis in Curia sua; quod si quis fecerit, pænam Abbati solvat: si quis verò non censualium terram Ecclesiæ non per Abbatem intraverit, Domino terræ forisfacti reus sit.

Postremo si quam legem in Curia sua Abbas consilio suo, Fratrum suorum & hominum posuerit ad cautelam, ne domus sua in detrimentum ruat, per Principem terræ inviolabiliter observetur.

Hæc autem dona ne quis in posterum evacuare, infringere, & etiam diminuere temerario ausu præsumat, Sigilli mei confirmatione corroborare studeo.

Actum est hoc in Villa *Merch*, anno Dominicæ Incarnationis millesimo centesimo, Domino 1100 Johanne Morinorum Episcopatum tenente, Lodewico regnante in Gallia, Balduino principante in Flandria. Testibus hiis

Arnulpho Clerico,
Bernardo Presbytero,
Eustacio Vicecomite,
Fredebaldo & Filiis ejus,
Waltero,
Conone,
Osinmundo,
Extacio Nepote ejus,
Folpoldo, &
Eustacio Filio ejus,
Malgero,
Ostone,
Malgero Judice,
Balduino Constabulario,
Huberto, & aliis multis.

CAPUT

CAPUT CLXXIII.

LAMBERTUS *Atrebatensis Episcopus fundat anno* 1110. *Prioratum S. Præjecti (vulgo* S. Prix*) olim juxta, nunc intra Bethuniam in Arthesia, ibique constituit Monachos Benedictinos ex Monasterio Abbatis-villæ in Picardia, quorum loco successerunt ex Abbatia S. Bertini in Arthesia.*

Ex Archivis Prioratûs, MS.

IN nomine Patris & Filii & Spiritûs Sancti unius veri ac summi Dei. Amen.

EGO LAMBERTUS Dei miseratione Atrebatensis Episcopus, pro disciplina & Religione Cluniacensis Monasterii, unde educatus & Monachus esse dignosceris, Reverende mi Frater Guarine Prior de Abbatis-Villa, concedimus tibi & Successoribus tuis de Abbatis-Villa Prioribus locum nostrum in Bethuniensi territorio situm, de titulo Sancti Præjecti Martyris, sub timore Dei & Regula Beati Benedicti gubernandum corporaliter & spiritualiter educandum.

ADJICIMUS etiam prædicto loco Parrochiam nostram nomine *Fuscherias*, salvo in omnibus jure Atrebatensis Episcopi & reddituum ejus, & consuetudinibus ministrorum ejus.

SCRIPTO etiam nostro confirmamus, ut Tu & Successores tui Priores de Abbatis-Villa Mihi Successoribusque meis, sicut in Claromontensi Concilio renovatum & constitutum est, dignam exhibeatis obedientiam.

PRESBYTERUM autem de Parochia *Fuscherias* Atrebatensi Episcopo idoneum adducetis, qui professionem faciat, & obedientiam promittat, & sic Curam populi Dei de manu Episcopi gratis accipiat.

UT autem hujus nostræ constitutionis Pagina stabilis & inconvulsa permaneat, Fratres nostros fideles & idoneos Testes annotare procuravimus.

S. Domni Claremboldi Archidiaconi Atrebatensis,
S. Domni Roberti Obstrevandensis Archidiaconi,
S. Domni Odonis Præpositi,
S. Domni Anastasii Cantoris,
S. Balduini Presbyteri,
S. Rogeri Presbyteri,
S. Rogeri Diaconi,
S. Petri Diaconi,
S. Drogonis, Anselli, M. Renni Subdiaconorum,
S. Sasgualonis & Lamberti Acolythorum & Hubardi Lectoris,
S. Azonis & Mascelini Decanorum,
SS. Parrochialium Presbyterorum de Atrebato, Alberti, Rogeri, Ebrulfi, Isembardi.

ACTUM Atrebati anno Dei Christi millesimo centesimo decimo, Indictione tertiâ, VIII. Kal. Augusti, Pontificatûs autem Domni Lamberti Atrebatensis Episcopi decimo quinto anno. 1110.

PRioratus hic Benedictinorum S. Præjecti, vulgo S. Pryx, olim in parte occidentali Bethuniæ in Arthesia, dein propter bella in idem Oppidum translatus, olim erectus fuerat in Abbatiam à Lamberto Atrebatensi Episcopo, prout constat ex ejus Diplomate in Miscellaneis Balusii lib. 5. pag. 337. sed primo Abbate Gureberto subjectionem Episcopo debitam recusante, ab eodem Præsule in Prioratum redactus fuit anno 1110. atque à Cluniacensi Monasterio S. Petri in Abbatis-Villa Picardiæ Oppido dependit.

Verùm temporis lapsu, commutatione factâ cum Monachis S. Bertini Audomaropoli, qui Prioratus suos de *Tourbessen* & *Beuvreghen* in Agro Boloniensi sitos, Abbævillensibus Monachis cesserunt, is Prioratus S. Præjecti Bertinensium jurisdictioni accessit.

CAPUT CLXXIV.

SIMON *Tornacensium ac Noviomensium postremus Episcopus duas Majores Vicarias in sua Cathedrali Tornacensi instituit, anno* 1130.

Ex MS. Authentico.

IN nomine Patris & Filii & Spiritûs Sancti. Amen.

EGO SYMON, Dei gratiâ Tornacensis ac Noviomensis Episcopus dilecto Fratri Gontero Tornacensis Ecclesiæ Decano sibique successuris Fratribus in perpetuum.

QUONIAM pervigili Paternæ sollicitudinis intentione subditorum necessitatibus Nos oportet ex debito subvenire, & ut in Domo Dei Ecclesiastici Ordinis dignitas stabilis perseveret; ad id prosequendum ac confirmandum totâ mentis instantiâ curam debemus efficaciter adhibere: debemus etiam benivolè Deo servientium petitionibus aurem inclinare, quatinus, si quid boni petierint, incunctanter valeant impetrare.

NOVERINT siquidem præsentes & futuri, Te Frater Gotere Tornacensis Ecclesiæ Decanum cum ceteris Ecclesiæ Fratribus à Nobis postulasse,

jasse, ut Altaria de (1) *Bourghiele* & de (2) *Ays* & de (3) *Vincht* & de (4) *Zeverne*, quæ Movinus sub Personatu tenebat, eidem Ecclesiæ ac Fratribus in perpetuum concederemus, tali tamen conditione, ut de redditibus prædictorum Altarium & de terra quam prædictus Movinus in Villa quæ dicitur (5) *Hersel* censualiter tenet à S. Bavone, & de terra quàm tenet juxta (6) *d'Afflieres*, duo Presbyteri in Ecclesia B. Mariæ substituantur, qui electione Capituli à Decano dona illarum Canonicarum suscipiant, & nulli illas nisi Sacerdotes habeant.

Nos verò tuam & Movini Clerici nostri petitionem suscipiendam perpendentes, assensu Roberti Archidiaconi nostri concessimus, & Sacerdotes inibi substituendos in perpetuum confirmamus.

Presbyteri autem, qui prædictis Altaribus deservierint, Synodalia Jura persolvant.

Si quis igitur ea quæ nostra stabilivit Auctoritas pro nichilo ducere atque violare temptaverit, ammonitus, si non resipuerit, nostri officii auctoritate anathematis vinculo irretitus & à participatione Corporis & Sanguinis Christi separatus cum diabolo & Angelis ejus sententiam dampnationis accipiat.

Hæc autem tam rationabiliter facta præsentis Paginæ subscriptione annotari curavimus & Sigilli nostri impressione subsignavimus; hiisque Testibus idoneis corroboravimus.

Signum Symonis Episcopi.
S. Roberti Archidiaconi.
S. Goteri Decani.
S. Theodorici Præpositi.
S. Hugonis Cancellarii.
S. Movini Cantoris.

(1) Bourghiele & Ays, Vici sub Tornacesio.
(2) Vincht, Vicus inter Cortracum & Gandavum sub Diœcesi Gandavensi, sub Patronatu Capituli Tornacensis.
(3) Zeverne, Vicus Diœcesis Gandavensis, sub eodem Patronatu.
(4) Hersel, vulgò *Herseaux*, in Tornacesio.
(5) d'Afflieres, vulgò *Toufflers*, Vicus prope Lannoium in Diœcesi Tornacensi & Castellania Insulensi.

CAPUT CLXXV.

Aluisus *Atrebatensis Episcopus &* Theodericus *Comes Flandriæ fundant ac dotant Prioratum Benedictinorum apud Houdanum in Arthesia anno* 1132, *qui primò pertinuit ad Monachos S. Dionysii Rhemis, nunc verò ad Lobbienses in Diœc. Leodiensi.*

Ex Archivis MS. Prioratûs.

In nomine Patris & Filii & Spiritûs Sancti. Amen. Ego Aluisus Dei gratiâ Atrebatensis Episcopus ...... Venerabilis in Christo Odo Ecclesiæ B. Remigii Abba, Ecclesiam de Hosden hactenus sub manu Laïca ancillatam, cum Ecclesia de *Belgin* & ceteris omnibus appendiciis suis, Tibi, tuisque Successoribus in perpetuum canonicè substituendis (salvo jure Atrebatensis Episcopi & Ministrorum ejus) perpetuo jure tenendam concedimus;

Ea videlicet conditione, ut decedentibus Canonicis, Monachos ibidem sub Regula B. Benedicti Deo militantes, prout opportunitas loci & temporis se exhibuerit, constituere non differas; ut sicut temporalium rerum facultas Deo donante multiplicata fuerit, ita numerus Fratrum ibidem Deo servientium augmentetur.

Actum Atrebati anno Christi M. C. XXXII.

Signum Aluisi Atrebatensis Episcopi......

In nomine Patris & Filii & Spiritûs Sancti Amen.

Notum facio, quod Ego Theodericus Dei gratiâ Flandrensium Comes, Venerabilium Episcoporum Aluisi Atrebatensis, Milonis Morinensis, Odonis Abbatis S. Remigii, & aliorum piis inclinatus precibus, Præbendas Clericorum & cetera omnia quæ jure possidebam in Ecclesia B. Joannis Baptistæ de Hosden, ad substituendos Monachos Ecclesiæ B. Remigii Rhemensis, in eleëmosynam concessi; Anselmo ejusdem Castri Domino, & Walthero ejus Consanguineo, cognomento Gifardo, ad quem res maximè spectabat, adstantibus & consentientibus, & hoc ipsum fieri postulantibus.

Signum Theoderici Comitis,
S. Anselmi de Hosden,
S. Walteri, & aliorum.

Actum .... circa annum millesimum centesimum trigesimum secundum. 1132.

Prioratus S. Joannis Baptistæ in Municipio Houdano in Arthesia inter Bethuniam & Paulopolim originem habuit ab Aluiso Atrebatensi Episcopo, qui Altaria de *Hosdein*, de *Belgin*, de *Monci*, & Capellam de *Lueres* à Laïca manu abstulit, deditque Monachis Benedictinis S. Remigii Rhemensis, quibus etiam concessum, ut decedentibus Canonicis sæcularibus, quorum illic extiterat Capitulum, Monachi substituerentur.

Acta sunt hæc anno 1132, ac paulo post Theodericus Flandriæ Comes huic donationi consensit; ditiorque Prioratus adhuc factus est accessione decimarum de Moncy, assensu Hugonis Castillionensis, Domini de S. Paulo, anno 1238.

Hunc Prioratum anno 1573. Monachi Remigiani cesserunt Lobiensibus in Diœcesi Leodiensi, qui vicissim dederunt Remigianis Prioratum suum S. Ermini (vulgo S. Erme) in Picardia ac Diœcesi Laudunensi. Sunt illic hodieque plures Monachi Lobienses, qui res Divinas celebrant: quorum Prior hodiernus R. D. Robertus Henrart, hæc Diplomata ac documenta mihi communicavit.

CAPUT CLXXVI.

SIBYLLA *Flandrorum Comitissa*, & MILO *Teruanorum Episcopus*, *novellæ Abbatiæ de Dunis Monachorum Cisterciensium*, *quæ nunc Brugis existit*, *benefaciunt ann.* 1138. & 1142.

Ex Chartulario Abbatiæ.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Ego SIBYLLA Divino munere Flandrensium Comitissa, pauperibus Christi Fratribus in Monasterio S. Mariæ de Dunis * Deo militantibus, terram quam Bertulphus Brugensis Præpositus in Parochia *Ramscappelle* possedit, & quod futurum accreverit, liberè concedo.

* Vide pag. 762.

1138. FACTUM est hoc donum, concedente Gisleberto Bergensi Castellano, anno Domini millesimo centesimo trigesimo octavo, in Curia nostra Furnensi.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, amen. Quæ inter homines geruntur, processu temporis, hominumque decessu, in oblivionem venire, ac per hoc iniquis, ut iniquè agant, facultatem præstare solent; sicque fit, ut pleraque quæ satis rectè, sed parum cautè gesta sunt, sæpissimè cassentur.

PROINDE Ego MILO Dei gratiâ Morinensis Episcopus, curans ut Ecclesia de Dunis, quæ tanquam aurora rutilans in Provincia Nobis commissa exurgit, quod justè obtinuit, etiam quietè possideat; tam præsentibus quàm futuris notum facio, quod quidam Alnothus cum Matre sua, Sorores quoque cum Maritis earum, Lamberto & Wilhelmo, & heredes Fratris sui Hereberti, cum propinquioribus suis certam terram cum Allodio, videlicet centum & unius mensurarum in *Wulpa*, præfatæ Ecclesiæ Dunensi partim pretio & partim in eleëmosynam contradidit &c.

ACTUM Furnis in Curia, præsente Sibylla Comitissa, cum Filio suo Balduino præsidente, anno M. C. XLII. 1142.

Testibus, Rogero Præposito Brugensi,
Balduino Præposito Furnensi,
Simone Abbate S. Nicolai Furnensis, &
Gerardo Decano Collegii.

CAPUT CLXXVII.

ALEXANDER III. *Pontifex possessiones Abbatiæ Dunensis Ordinis Cisterciensis olim juxta Maris Littora*, *nunc Brugis*, *recenset atque confirmat anno* 1165.

Ex Chartulario Abbatiæ.

ALEXANDER Episcopus Servus Servorum Dei: dilectis Filiis Hidesbaldo Abbati Monasterii de Dunis, ejusque Fratribus tam præsentibus quàm futuris regularem vitam professis in perpetuum.

RELIGIOSIS votis annuere, & ea operis exhibitione complere, Officium Nos invitat suscepti regiminis & ordo videtur exigere rationis.

EAPROPTER dilecti in Domino Filii vestris justis petitionibus clementer annuimus, & præfatum Monasterium in quo Divino mancipati estis obsequio, sub Beati Petri & nostra protectione suscipimus & præsentis Scripti Privilegio communimus.

IN primis siquidem statuentes ut Ordo Monasticus, qui secundùm Dei timorem & B. Benedicti Regulam atque Cisterciensium Fratrum Institutionem in ipso Monasterio institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur.

PRÆTEREA quascumque possessiones, quæcumque bona idem Monasterium in præsentiarum justè & canonicè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis præstante Domino poterit adipisci, firma vobis vestrisque Successoribus & illibata permaneant; in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis.

EX dono Theodorici Comitis Flandrensis tantum de terra Dunarum quantum propriis aratris ad usus vestros excolere vultis, & quantum ad pascua animalium vestrorum opus habetis, unà cum illa terra quam inhabitatis.

IN Parochia de *Ramescapella* terram novam à fossato Comitis usque in *Iseram*, & à terra Broburgensis Ecclesiæ usque in *Venepam*, quidquid undique accrevit, quidquid terrarum infra hunc terminum habetur, videlicet terram *Waldagti*, Præpositi Bertulphi, Gisleberti Castellani, & hominum ejus; parum terræ ultra *Venepam* ex dono Comitis Flandrensis Theodorici, & Philippi Filii ejus; terram quæ fuit Erembaldi Crumminck & Fratrum ejus citra & ultra fossatum; terram Lambertini, Remelini Coudescura; de feodis Militum quidquid vobis rationabiliter concedunt; de berquariis Comitis; terram quæ fuit

fuit Filiorum Livild circiter septuaginta mensuras; & Filiorum Guiroga 22; & juxta has triginta circiter mensuras de terra quæ fuit Bruttekini, & Fratris ejus, Filiorum Bave & sociorum.

De terra quæ fuit *Coudescure* quadraginta & octo, duodecim hereditarias per concambium in terragium; in Parochia de *Vulpam* terram quæ fuit Alnoth & Sororum ejus atque Sutdigh; terram quæ fuit Slaccalpt, Bilmantii & Filiorum suorum, Walterii Nepotis eorum, Aluisii, Walterii Prim; de Alodiis Walterii Cath, Remfridi, Erckenbaldi & aliorum, quidquid ibi rationabiliter habetis.

In Parochia Furnensi terram quæ vocatur S. Mariæ, quæ fuit Ideslofi, Renigeri, Renibaldi Fler, & aliorum multorum in eadem Parochia.

In Parochiis *Sintenes* & *Erembaldi Capellæ*, terram quæ fuit Walteri Snoekaert, Elbodonis de Dyc, Eusthachii, Renigoti, & Balduini, Fratrum suorum Erembaldi Bandekini, de Alodiis, eorumque terram quam Comes à prædicto Erembaldo & à Waltero de Formisellis recepit & Nobis in hæreditatem donavit; terram quæ fuit Balduini Tasschaert & aliorum ibi confinium; Insulam *Bomne* totam cum decima; terram in *Westfory*, quas Castellana Badaloga de Dicasmuda in eleëmosynam vobis dedit.

Præterea antiquas & rationabiles consuetudines à dilecto Filio nostro Henrico Illustri Rege Anglorum, à Theodorico Comite & Philippo Filio ejus atque Comite Gisnensi vobis inductæ, sicut in autenticis scriptis eorum exinde factis continetur, nihilominùs vobis confirmamus.

Sane agrorum vestrorum quos propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis vestrorum animalium Decimas à vobis nullus præsumat exigere.

Si qua verò libera & absoluta persona pro redemptione animæ suæ, vestro Monasterio se conferre voluerit, suscipiendi eam facultatem liberam habeatis.

Adjicientes etiam Auctoritate Apostolicâ interdicimus, ne quis Fratres vestros Clericos sive Laïcos post factam in vestro Monasterio professionem absque vestra licentia suscipere audeat vel retinere.

Paci quoque & tranquillitati vestrę paternâ sollicitudine providentes, Auctoritate Apostolicâ prohibemus, ut infra clausuras locorum sive grangiarum vestrarum nullus violentiam vel rapinam, sive furtum facere vel hominem capere audeat.

Decrevimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat præfatum Monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre vel ablatas retinere, minuere, aut aliquibus vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur eorum pro quorum gubernatione & sustentatione concessa sunt usibus omnino profutura; salvâ Sedis Apostolicæ Auctoritate.

Si qua igitur in futurum Ecclesiastica secularisve persona hanc nostræ Constitutionis Paginam sciens contra eam temere venire temptaverit, secundò tertiòve commonita, si non satisfactione congruâ emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat & à Sanctissimo Corpore & Sanguine Dei & Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat.

Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit Pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus & hîc fructum bonæ actionis percipiant & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Datum Senone per manum Hermanni Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Subdiaconi & Notarii VII. Idus Februarii, Indictione XIII. Incarnationis Dominicæ anno M. C. LXV, Pontificatûs verò Domini Alexandri Papæ III. anno sexto. 1165.

CAPUT CLXXVIII.

Philippus Alsatius *Comes Flandriæ Fratribus Militiæ Templi, nunc Equitibus Melitensibus, varia Altaria decimasque largitur anno* 1171; *unde nunc exurgit Commendaria de* Slype, *juxta Brugas.*

Ex MS. Archivis Capituli Brug.

Hilippus Dei gratiâ Comes Flandriæ & Viromandiæ, omnibus tam posteris quàm præsentibus in perpetuum.

Contigit, quod in tempore nostro terras novas quas mare foras ejecerat, sairiri præcepimus, & in nostram redigi possessionem. Decimas verò illarum novarum terrarum, quæ tunc temporis arabiles erant, videlicet in Parochia *Slypen*, & *Lefhinga*, & *Steenen*, & S. Mariæ Capella juxta *Mannechin-Overvam*, pro salute animæ nostræ ac Prædecessorum nostrorum, Fratribus Militiæ Templi in perpetuum habendas concessimus, cum antiquis Decimis, quas à longo tempore in eleëmosyna priùs tenuerant, & prædictarum Parochiarum Altaribus.

Quod ut ratum & inconcussum permaneat, authoritate Sigilli nostri corroboravimus; & Testes subscripsimus idoneos.

Signum Roberti, Turonensis Thesaurarii & Flandriæ Cancellarii.
S. Rogerii, Cortracensis Castellani.
S. Hellini, Flandriæ Dapiferi.
S. Eustacii, Flandriæ Camerarii.
S. Michaëlis, Flandriæ Constabularii.
S. Walterii Atrebatensis.
S. Walterii de Locris.

Actum est anno Domini M. C. LXXI, Ludovico existente Rege Francorum; Gaufrido Fulchen Magistro Militiæ Templi in Francia, Balduino de Lidenghem Magistro in Flandria. 1171.

CAPUT

CAPUT CLXXIX.

GUALTERUS *Tornacensium Episcopus fundat anno* 1171. *duas è duodecim Vicarîis in Ecclesia sua Cathedrali.*

Ex MS. Archivis Tornac.

N nomine Patris & Filii & Spiritûs Sancti. Ego GUALTERUS, Dei gratiâ Tornacensis Episcopus, tam præsentibus quàm futuris in perpetuum. Amen.

IN lege scriptum est, in Evangelio quoque repetitum: *Honora Patrem & Matrem.* Si ergò carnalibus parentibus carnalis generationis intuitu, quantò magìs spirituali Matri gratiâ spiritualis regenerationis diligentissima debetur honoris exhibitio?

TANTO itaque debito gratitudinis obligatus Tornacensi Ecclesiæ, cujus pane tam temporali quàm spirituali nutritus sum, quæ me de ove Pastorem, de Discipulo sibi Magistrum præfecit, quæ possum retribuens, Altare de *Bonduës*, appositis à Domno Letberto Cancellario nostro sex hospitibus & ferè quinque quartariis terræ arabilis, in stipendia unius Vicarîæ, non nisi à Presbytero deserviendæ, præscriptæ Ecclesiæ legitimâ contuli donatione. Ipsius autem electionem Vicarii Capitulo Tornacensi reliqui, & si per negligentiam aut aliter indignus inveniatur, alius sine reclamatione, illo destituto, substituatur.

PRÆTEREA tria Altaria, quorum Personatum obtinebam, videlicet Altare de *Ulsene* & illud de *Ulselenghen*, illud etiam quod dicitur *S. Eligii*, insuper & Altare de *Mouvaux*, quod Thomas Persona in manus meas reddidit, ut exinde Præbenda Sacerdotalis fieret, pro celebratione anniversarii mei, salvo tamen in omnibus jure nostro & Ministrorum nostrorum, prætaxatæ Ecclesiæ contradidi.

ET ut magis victui & usibus Sacerdotis sufficeret, quasdam Thomæ possessiones hereditarias ab ipso mihi assensu Fratrum suorum coram Scabinis traditas, unam videlicet Domum juxta mansum Magistri Gorvini, & apud *d'Afferes* septem quartarios paulò plus seu minus terræ arabilis; & in Vico S. Martini decem solidos & unum denarium; & in Vico de *Salines*, ante prata Vilardi, XIII. hospites cum prædictis Altaribus eidem Ecclesiæ consignavi: qui etiam ipsius Vicarîæ donationem & Vicarii nisi dignè ministraverit mutationem, sicut superiùs, dedi Capitulo.

VERUMTAMEN ne hujus nostræ donationis aliqua in posterum suboriri posset contentio, in præsentia Canonicorum rei seriem recognovi, & præsentem Paginam Sigilli nostri impressione communivi, & testimonio eorum qui interfuerunt roboravi.

Signum Gualteri Tornacensis Episcopi,
S. Letberti Decani,
S. Evrardi,
Roberti, Archidiaconorum.
S. Simonis,
S. Amulrici, Presbyterorum.
S. Raineri,
S. Galteri,
S. Thomæ, Diaconorum.
S. Herebrandi,
S. Lamberti,
S. Oliveri,
S. Gorvini,
S. Henrici,
S. Gilleberti, Subdiaconorum.

ACTUM Tornaci anno ab Incarnatione Domini M. C. LXXI. Ordinationis nostræ V. 1171.

EGO Letbertus Cancellarius subscripsi & subtersignavi.

CAPUT CLXXX.

EVERARDUS *Episcopus Tornacensis, Abbatiam Thosanam Religiosorum Cisterciensium, altero à Brugis milliari* (*quæ dein desiit, unitaque fuit Episcopatui Brugensi*) *instituit anno* 1174.

Ex Archivis MS. Abbatiæ Dunensis Brugis.

N nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Amen. EVERARDUS Divinæ largitatis beneficio Tornacensis Episcopus, universis Sanctæ Matris Ecclesiæ Filiis in perpetuum.

SUPERNI Rectoris Regulâ novimus institutum, ut qui in Ecclesia ad culmen regiminis essent assumpti, Christo servire volentibus piæ opitulationis manum porrigerent, & ex copia locupletum, eorum qui sua pro Domino reliquissent inopia suppleretur. Hujus itaque Regulæ decretis edocti, aliqua Christi pauperibus nostræ liberalitatis impendia volumus impertiri; & mundum cum suis deliciis fugientibus cum panibus sustentationis occurrere festinamus.

HINC est, quòd locum qui dicitur *Thosan*, cui nostrum est providere, ut in Monasterium quandoque consurgat, cum omnibus suis appenditiis, Fratribus Cisterciensis Ordinis Domino inibi

inibi sub regulari professione perpetuò servituris, pro nostris omniumque Tornacensium Pontificum reatibus diluendis legitimâ donatione liberè possidendum contradimus, eumque perpetuis eorum usibus cessurum præsenti Paginâ confirmamus.

Ipsos etiam cum omnibus, quæ vel in præsentiarum possident, vel inposterum qualicumque titulo canonicè sunt possessuri, ab omni potestate personæ sæcularis vel etiam Ecclesiasticæ nobis inferioris exemptos, in nostræ protectionis gremium suscipimus confovendos; Canonicâ Tornacensis Ecclesiæ reverentiâ conservatâ.

Si quis autem hoc infringere voluerit, & contra Statutum nostrum eisdem Fratribus violentiam fecerit, nisi ad satisfactionem venerit, anathema sit. Amen.

Ut autem hoc in perpetuum conservetur, Sigillum nostrum & Ecclesiæ nostræ cum subscriptis Testibus apponi fecimus.

Signum Domini Everardi Tornacensis Episcopi.
S. Letberti Decani.
S. Roberti Archidiaconi.
S. Symonis,
Thomæ, &
Henrici, Presbyterorum.
S. Reineri,
Walteri,
Lamberti, Diaconorum.
S. Magistri Gilleberti,
Henrici,
Absolonis,
Joannis,
Magistri Gossuini,
Danielis,
Walteri,
Gummari, Subdiaconorum.
S. Letberti,
Hugonis,
Gunteri,
Goscelini,
Thomæ, Acolythorum.

Actum Tornaci anno Incarnati Verbi millesimo centesimo septuagesimo quarto, ordinationis nostræ tertio, tertio Kal. 1174

Ego Letbertus Cancellarius legi & subtersignavi.

CAPUT CLXXXI.

Abbas S. Richarii in Pontivio, jus quod habebat in Capellam Thosanam (vulgò Doest, *nunc in Diœcesi Brugensi) transcribit in Monachos Cistercienses recens illic fundatos, anno* 1177.

Ex MS. Archivis Abbatiæ Dunensis.

In nomine Patris & Filii & Spiritûs Sancti. Amen.

Ego Laurentius Dei gratiâ Abbas S. Richarii & communis Capituli assensus notum fieri volumus & præsentibus & futuris, quòd querelam, quæ inter Nos & Dominum Tornacensem vertebatur, super Capella de * *Thosan*, omninò dimisimus, & eandem Capellam cum omnibus ad eam pertinentibus, consilio Domini Ambianensis & Domini Attrebatensis, quibus Dominus Papa eandem causam audiendam & terminandam commiserat, & aliorum Religiosorum Virorum, Monachis Cisterciensis Ordinis ibidem Deo servientibus liberè & quietè perpetuò possidendam concessimus & donavimus; ita ut Monachi nostri singillatim interrogati, omnes se assentire singillatim profiterentur.

* vide supra pag. 905.

Quod ut ratum & inconvulsum permaneat, Scripto commendavimus, & Sigilli nostri impressione firmavimus, & nomina Testium subtus annotavimus.

Walterus Prior,
Walterus de Vallibus,
Wido Cantor,
Arnulphus, Robertus, Erbertus,
Rairnerus, Ingelranus, Eustacius,
Josephus,
Thomas,
Item Thomas, Presbyteri.
Bartholomæus,
Hugo, Walterus,
Arnaldus,
Arnulphus,
Walterus, Wido,
Berardus,
Robertus,
Walterus de Colunvileyr,
Simon Major, Monachi S. Richarii.
Item Walterus Abbas de Dunis.
Gerardus Abbas Balantiarum.
Petrus Abbas Caricampi.
Willelmus Prior de Claromaresch.
Guffridus, &
Gerardus Monachi de Carocampo.

Actum anno Dominicæ Incarnationis millesimo centesimo septuagesimo septimo, in Capitulo S. Richarii in Octavis Assumptionis Sanctæ Mariæ. 1177

Confirmatio Decani S. Donatiani.

Ego Gerulphus Dei gratiâ Decanus Sancti Donatiani, & multi tam nostræ Ecclesiæ, quàm aliarum Ecclesiarum honesti & approbati viri profitemur, Nos interfuisse, ubi Laurentius Abbas S. Richarii Capellam de *Thosan* ex consensu Capituli sui Monachis Cisterciensis Ordinis ibidem commanentibus ab omni querela

querela liberam & absolutam in perpetuam possessionem dimisit: & ne idipsum temporum volubilitas futurorum notitiæ subtraheret, Scripti sui Paginam Sigilli sui impressione munitam contradidit.

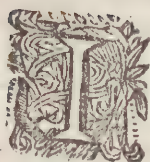
Huic rei, ut prædictum est, diversarum Ecclesiarum interfuere Conventus, & singuli Sigilli sui munimen apposuerunt, quorum nomina subscripsimus.

Gerulfus Decanus.
Galterus,
Hugo,
Alardus, Presbyteri.
Salomon,
Willelmus de Hopscor,
Goswinus,
Henricus,
Willelmus de Ipra, Canonici S. Donatiani.
Item Guilelmus Decanus S. Salvatoris.
Galterus, &
Henricus, Compresbyteri sui.
Item Gerardus,
Reginarus,
Erembaldus, Presbyteri & Canonici Sanctæ Mariæ.
Reinerus Hyemps,
Richardus,
Jordanus, Canonici & Presbyteri de Capella Comitis.

Actum Brugis in Claustro S. Donatiani, anno millesimo centesimo septuagesimo septimo, 1177.
x. Kalendas Octobris.

CAPUT CLXXXII.

Everardus *Tornacensis Episcopus, pro fundata Abbatia Thosana Religiosorum Cisterciensium in* Lisseweghe *prope Brugas, redimit ab Abbate S. Richarii in Pontivio jus omne quod in præfatum locum* Thosan *habebat, anno* 1177.

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Amen. Everardus Dei gratiâ Tornacensis Episcopus universis fidelibus in perpetuum.

Cum eleëmosynarum muneribus Divinam nobis volumus conciliare clementiam, curandum est, ut ipsa devotionis oblatio cum omni puritate dirigatur ad Dominum, ne modici acedo fermenti totam bonorum operum corrumpat dulcedinem.

Ideò & Nos cum locum qui dicitur *Thosan*, cujus dispositio de nostra pendebat providentia, cum suis appendiciis Fratribus Cisterciensis Ordinis ad Monasterium construendum donare vellemus, ut securam haberemus conscientiam, quòd omni nævo nostra careret Donatio, Monachis etiam S. Richarii in præfato loco se aliquid juris habere dicentibus, causas de nobis conquerendi voluimus omnimodis amputare.

Igitur ex Venerabilis Domini & Coëpiscopi nostri Desiderii Morinensis arbitratu, quem & nos & ipsi communiter elegimus decisorem, numeratæ pecuniæ LXX. libras de *Blanchez* præfato S. Ricarii Monasterio semel contulimus, & tres marcas assignavimus annuo redditu persolvendas.

Sed quia idem redditus longo terrarum interstitio à jam dicto distabat Monasterio, magis eligentes Monachi S. Ricarii circa se positos redditus suos impignoratos redimere, quàm remotis acquirendis insistere, acceptis à nobis pro ipso redditu XL. marcis argenti, si quid juris in supramemorato loco *Thosan* habuerunt, totum id Fratribus Cisterciensis Ordinis Scripto interveniente resignaverunt.

Quod ne posteris posset venire in dubium, si à memoria fuerit elapsum cum tempore, Scripto mandari & Sigillo nostro sub testimonio Religiosarum Personarum quæ ex diversis partibus convocatæ convenerunt, fecimus communiri.

Signum Domni Everardi Tornacensis Episcopi.
S. Radulphi Attrebatensis Archidiaconi.
S. Walteri Abbatis de Dunis.
Petri Abbatis Caricampi.
Gerardi Abbatis Balantiarum.
Willelmi Prioris de Claromaresch.
S. Cirvini Condatensis Decani.
S. Guerici Christianitatis Decani.

Actum anno Incarnationis Dominicæ millesimo centesimo septuagesimo septimo. 1177.

CAPUT CLXXXIII.

Philippus Alsatius *Comes Flandriæ dotat anno* 1180. *Abbatiam Merckemiensium Monialium Benedictinarum in Diœcesi olim Morinensi; cujus bona, post ejus suppressionem, cesserunt Collegio PP. Societatis Jesu Ipris.*

Ex Archivis MS. Collegii Societatis Jesu Ipris.

Ego Philippus Flandriæ & Viromandiæ Comes notum esse volo tam futuris quàm præsentibus, quod pro salute animæ meæ & animarum Antecessorum meorum dedi in eleëmosynam perpetuò possidendam Ecclesiæ de (1) *Merchem* ad opus Sanctimonialium ibidem Deo servientium quinque pensas caseorum singulis annis accipiendas ex Officio Widonis Furnensis, qui ibi recipit redditus meos.

Ut autem hæc donatio eleëmosynæ meæ rata permaneat in perpetuum nec aliquis eam attem-

ptet infringere, Sigilli mei Auctoritate & Testium subnotatione eam confirmari præcepi.

S. Gerardi de Mecinis Notarii & Sigillarii mei,
S. Lamberti Notarii,
S. Razonis de Gavere Buticularii mei,
S. Michaëlis Constabularii mei,
S. Balduini de Balliolso,
S. Walteri de Formiselis,
S. Walteri de Spelth.

Actum Maleæ anno Dominicæ Incarnationis millesimo centesimo octogesimo. 1180.

(1) Merckem Pagus in Diœcesi Iprensi sub Decanatu Dixmudano, olim habuit Abbatiam Monialium Ordinis S. Benedicti fundatam à Clementia Flandriæ Comitissa; quæ in medio sæculi XVI. per Iconoclastas aliosque furibundos rebelles fuit diruta; ejusque bona Authoritate Pontificiâ ac Regiâ addicta fuerunt Collegio PP. Societatis Jesu Iprensi.

Est & inter Dixmudam & Thoraltum locus dictus *Werckem* sub Diœcesi Brugensi, in quo sita fuit antiquitus Abbatia Monialium Ordinis Cisterciensis dicta *Vallis-Cœli*, vulgo *s'Hemelsdael*, inde translata Dixmudam, & anno 1641. Brugas.

Utriusque vocabuli affinitas *Merchem* & *Werckem* nonnullos fefellit Geographos & Scriptores, qui utramque hanc Abbatiam in Libris suis sæpius confuderunt; quorum error benè notandus est.

CAPUT CLXXXIV.

Balduinus *Flandriæ & Hannoniæ Comes fundationem suam Capituli Canonicorum in Aula Valencenensi (supra pag. 980.) confirmat & auget anno* 1193.

Ex MS. Archivis Cameræ Rationum Insulis

EGo (1) Balduinus Flandrorum & Haynoniæ Comes, Marchio Namurcensis, omnibus tam præsentibus quàm futuris notum facio, quod consentientibus (2) Margareta Illustri Comitissa Uxore meâ & Balduino Filio meo, propter illas quinque Præbendas quas in Capella mea Valencenis institui, viginti modios annuos frumenti & totidem avenæ eidem Ecclesiæ in perpetuam eleëmosynam concessi; ita quod frumentum in molendinis meis apud *Quercetum* constitutis, avenam in redditibus meis de *Lovennies* sine omni expensarum gravamine seu qualibet alia difficultate Ecclesia ipsa quotannis assumet, ut hii Canonici qui de propriis facultatibus ibidem Præbendas constituerint, de prælibatis frumenti & avenæ redditibus Præbendarum suarum, prout in ejusdem Ecclesiæ privilegio ordinatum est, suscipiant incrementa.

Cum autem Ægidius Clericus pro remedio animæ suæ ex Patrimonio suo in eadem Ecclesia Præbendam instauraverit, in augmentationem & incrementum Præbendæ suæ duos modios unum frumenti & alterum avenæ eidem Canonico assignavi de prænominatis redditibus in Festo Sancti Remigii annuatim assumendos: siquidem dictus Canonicus occasione Præbendæ ex beneficio suo, tamen si residenter servire voluerit, ex beneficiis Ecclesiæ conferendis, tamquam integer Canonicus cum aliis integram & Canonicam portionem percipiet.

Ne ergo quæ rectè gesta sunt & pietatis causam continent, à quoquam malicioso homine inposterum infirmari valeant aut modo quolibet perturbari, prænominatorum reddit
uum assignationem præsenti Paginâ communivi & sigilli mei appensione roboravi. Circa annum 1193

(1) Balduinus V. Hannoniæ Comes defunctus anno 1194. vel 1195. sepultus in Ecclesia S. Valdetrudis Montensis.

(2) Margareta, Alsatica, Flandriæ Comitissa ab anno 1191. ad annum 1194. sepulta in Choro Ecclesiæ S. Donatiani Brugensis. Utriusque Epitaphium vide supra pag. 295.

CAPUT CLXXXV.

Balduinus *Flandriæ & Hannoniæ Comes, post Imperator Constantinopolitanus, confirmat anno* 1197. *possessiones Abbatiæ Dunensis Ordinis Cisterciensis, quæ nunc est Brugis.*

Ex Chartulario Abbatiæ.

IN nomine Patris & Filii & Spiritûs Sancti, amen. Quoniam crescente malitiâ temporis & abundante iniquitate multorum charitas refrigescit, cum Filii seculi hujus faciles sint & proni ad aliena manum extendere, ut Ecclesiarum jura perpetuò conserventur illæsa, necesse est modis omnibus providere.

Eapropter Ego Balduinus Flandriæ & Hannoniæ Comes, tam præsentibus quàm futuris omnibus notificare curavi, quòd Ecclesiam S. Mariæ de Dunis à Progenitoribus meis fundatam cum omnibus rebus & appendiciis suis sub mea protectione suscepi, & omnes possessiones, redditus & libertates, quas temporibus Antecessorum meorum obtinuit, eidem Ecclesiæ gratuitâ benignitate concessi. In quibus quædam propriis duximus exprimenda vocabulis.

De terra scilicet Dunarum in quibus habitant,

tant, quantum propriis aratris excolere voluerint, vel ad pascua animalium opus habuerint; grangias de *Hem*, de *Alnoti Domo*, de *Pomerio*, de *Sintenes*, cum omnibus terris, redditibus, & libertatibus suis; aquam illam quæ venit à *Sintenes* & *Mardica*, & transit slusam Sintenensium, & sic pergit ad mare, cum omni piscatione sua qualitercumque illam homines effodere vel transmutare conati fuerint à *Mardica* veteri usque in *Venepam* & à *Rietvliet* usque in mare.

Terram in solitudine, quæ dicitur *Moer* & *Voormoer*, ad turvas fodiendas; & ne quis intra terminos eorum publicas inquisitiones facere, vel cetera ad compescendos rusticos instituta super eos infringere præsumat, quinque mensuras partim Dunarum partim *Werplandii* mei apud *Greveninga* ad retia desiccanda.

Sexaginta solidos ex officio Leonii Notarii ad sacrificium Altaris, in *Ramis* Palmarum Furnis solvendos; quinquaginta quatuor circiter marcas, & arietes castratos quinquaginta tres, quos de terra censuali trecentarum viginti quatuor circiter mensurarum in Territorio Furnensi apud *Iseram* jacente singulis annis solvere tenebantur, sicut eidem Ecclesiæ Illustris Comes Flandriæ Philippus Avunculus meus in perpetuum absolutè remisit.

Hæc & alia omnia ad eamdem Ecclesiam pertinentia, quæ à dicto Avunculo meo Comite Philippo, & aliis Antecessoribus meis eidem Ecclesiæ donata concessa sunt & confirmata, & omnia quæ vel in præsenti possidet, vel deinceps in tota terra mea justè & legitimè acquirere potuerit, in puram & perpetuam eleëmosynam concessi & præsenti Pagina confirmavi, firmiter interdicens ne quis eis super iis omnibus molestiam inferat vel gravamen.

Quod ne sera posteritas sub temporum decursu valeat ignorare, etiam Testes subscriptos, in quorum præsentia factum est, adhibere curavi.

S. Gerardi Præpositi Brugensis & Flandriæ Cancellarii,
S. Stephani Abbatis Marchiarum,
S. Nicolai Abbatis de Claromarech,
S. Nicolai Abbatis S. Foliani,
S. Gilberti Præpositi de Montibus.
S. Gerardi de Ringuinscura,
S. Theodorici de Brena,
S. Balduini de Hondiscota,
S. Willelmi de Killeghem,
S. Balduini Canis, & aliorum multorum.

Actum in Monasterio de Dunis, anno Domini M. C. XCVII. 1197.

CAPUT CLXXXVI.

In Ecclesia Collegiata S. Vincentii Sonegiis, haud procul à Montibus Hannoniæ, fuerunt ab antiquo XXXII. Canonicorum Præbendæ, quarum duas successivè Comes Hannoniæ, tertiam confert Capitulum. Hanc Præbendam tertiò vacantem non nisi Presbytero conferendam esse decernunt Ferrandus *&* Joanna *Comites Flandriæ & Hannoniæ, anno* 1232.

Ex Authenticis. MS.

Feranus Comes Flandrensis & Hannoniensis, & Johanna Uxor ejus, Flandrensis & Hannoniensis Comitissa, omnibus præsentes Litteras inspecturis salutem.

Noverint universi quod cum ex antiqua consuetudine, in Ecclesia (1) Sonegiensi approbata & observata, duas Præbendas semper quibus voluerimus dare debeamus, & Decanus & Capitulum dictæ Ecclesiæ tertiam dare debeant Presbytero jam promoto vel Diacono infra annum sub juramento præfato promovendo, qui etiam servitium in eadem Ecclesia jurare tenetur continuum, & illæ Præbendæ quæ in manus nostras resignantur, vel de vivo in vivum commutantur, inter vacantes non numerantur.

Contigit sæpius, per hoc servitium Ecclesiæ deperire; quia Presbyteri qui ad continuam tenentur residentiam Præbendas suas in manus nostras reportant & resignant, & Nos precibus multorum devicti eas conferimus aliis in minoribus ordinibus constitutis, qui etiam nullo modo ad continuam residentiam tenentur.

Inde est quod Nos utilitati ipsius Ecclesiæ & saluti animæ nostræ volentes providere, de consilio proborum Virorum & ad dictæ Ecclesiæ petitionem statuimus & ordinamus, ut si quis Presbyterorum qui ex dono Decani & Capituli Sonegiensis Præbendam adeptus fuerit, qui ad continuam residentiam tenetur, aliquò modo Præbendam suam de cetero resignaverit, non nisi Presbytero jam promoto vel Diacono infra annum sub juramento suo promovendo, qui ad eandem & perpetuam residentiam teneatur, à Nobis vel Successoribus nostris conferatur.

In cujus rei Testimonium præsentes Litteras sigillis nostris duximus roborandas.

Actum apud Montes anno Domini millesimo ducentesimo trigesimo secundo, mense Februario. 1232.

(1) Sonnegiæ, vel Sogniacum, vulgò *Soignies*, (Baldericus in Chronico Cameracensi lib. 2. cap. 46. *Sungeias*, vocat) ad Sennam Fluvium tertio milliari à Montibus Hannoniæ, exiguum Oppidum est.

Fuit primùm Benedictini Ordinis Cœnobium sub annum 650. à S. Vincentio Maldegario, B. Waldetrudis Marito (qui ibidem requiescit) extructum: sed inde ab anno 965. à Brunone Archiepiscopo Coloniensi & Lotharingiæ Duce in formam Oppidi versum fuit, ac muris cinctum: constituto ibidem insigni Canonicorum Collegio.

Præpositus huic præsidet Capitulo, quod constat è XXXII. Præbendis, in quibus duas habent Decanus, Thesaurarius & Magister Cantûs, unam verò Pastor. Ab antiquo duas Præbendas vacantes contulit Comes Patriæ, tertiam verò Capitulum, quam nunc suis Cantoribus ac Musicis confert.

CAPUT CLXXXVII.

HUMBERTUM *Cantuariensem Archiepiscopum tradidisse Abbatiæ Dunensi Ordinis Cisterciensis in Flandria Ecclesiam de* Eistkirche *cum decimis annexis Insulæ de* Scapeya *in Anglia, varii testantur anno* 1232.

FRATER H. dictus Abbas S. Nicholai Furnensis, Magister J. Præpositus & G. Decanus S. Walburgis in Furnis, omnibus præsens Scriptum inspecturis, æternam in Domino salutem.

UNIVERSITATI vestræ significamus, & in verbo veritatis sub periculo animarum nostrarum attestamur, nos Privilegium Domini H. quondam Cantuariensis Archiepiscopi totius Angliæ Primatis, (1) Dunensi Ecclesiæ super Institutionem in Ecclesia de *Estchirche* concessum diligenter inspexisse, & omnia quæ in sequentibus subscribuntur, verbo ad verbum veraciter & integrè in ipso Privilegio reperisse in hæc verba:

H. Dei gratiâ Cantuariensis Archiepiscopus, totius Angliæ Primas, universis Sanctæ Matris Ecclesiæ Filiis ad quos Litteræ præsentes pervenerint, salutem, gratiam & benedictionem.

NOVERIT universitas vestra, quod dilectus Filius noster Wilhelmus de Sanctæ Mariæ Ecclesia spontaneâ voluntate suâ resignavit in manus nostras Ecclesiam de *Estchirche*, quæ est in Insula de (2) *Scapeia*; & post factam resignationem Dominus Richardus Rex Angliæ concessit eamdem Ecclesiam Ecclesiæ S. Mariæ de Dunis in perpetuam eleëmosynam, & Nobis dilectum Amicum nostrum Helyam Abbatem ejusdem Ecclesiæ de Dunis ad præfatam Ecclesiam de *Estchirche* præsentavit: ad cujus præsentationem Nos ipsum Abbatem nomine Domûs suæ ad eandem Ecclesiam recepimus, & eum in ea vacante canonicè Personam instituimus, & per Officiales nostros in corporalem possessionem ejusdem Ecclesiæ eum introduci fecimus.

QUAPROPTER volumus, quod prædictus Abbas & Conventus ejusdem Ecclesiæ de Dunis eandem Ecclesiam de *Estchirche* in puram, liberam, & perpetuam eleëmosynam habeant, & teneant liberè, quietè & honorificè, cum omnibus ad eam pertinentibus, salvo jure & consuetudinibus Episcopalibus, & salvâ Nobis competenti ordinatione Vicariæ prædictæ Ecclesiæ.

ET ut hæc nostra concessio & institutio rata in perpetuum & inconcussa permaneat, eam præsentis Scripti attestatione & Sigilli nostri appositione communimus: hiis Testibus,

H. Archidiacono Cantuariensi,
Magistro W. de Ganda, Abbate de Walcham, &
Willelmo Abbate de Strafford,
Henrico de Castellione,
Walthero Londoniensi Præcentore,
Magistro Willelmo de Lechmton,
Magistro Symone de Sealis,
Magistro Willelmo de Sumercote,
Magistro Willelmo de Calna,
Symone Camerario,
Richardo de Ely.

UT autem præsenti transcripto à præsentibus & futuris fides, omni dubitatione postpositâ, adhibeatur, præsens Scriptum Sigillorum nostrorum appositionibus, ad petitionem Dunensis Ecclesiæ roboravimus.

DATUM anno Domini millesimo ducentesimo trigesimo secundo, Mense Junio. 1232.

(1) DUNENSI ECCLESIÆ. Vide supra pag. 761.

(2) SCAPEYA, Insula Angliæ, vulgò *Scepey* ad Ripam Fluvii Tamesis, vulgò *Tamise*, in Comitatu Cantiensi, juxta terras Ecclesiæ Archiepiscopalis Cantuariensis versus Flandriam; cujus primaria Parochia vocatur *Eistkirche*. Solebat illic antiquitus Abbas Dunensis pro custodia proventuum ac bonorum suorum constituere Præpositum sive Vicarium perpetuum è Religiosis suis, qui & Sessionem in Parlamento Angliæ obtinuit, quamdiu stetit Religio Catholica in Anglia, sive usque ad tempora Elisabethæ Reginæ. Ultimus hujus loci Præpositus B. Thomas Gabytus Anglus, Professus in Dunis, circa annum 1568. jussu præfatæ Reginæ illustre pro fide Catholica martyrium subiit.

CAPUT CLXXXVIII.

MARGARETA *Flandriæ & Hannoniæ Comitissa Privilegia ac possessiones Abbatiæ Thosanæ Ordinis Cisterciensis juxta Brugas (quæ nunc desiit) enumerat ac confirmat anno* 1246.

IN nomine Patris & Filii & Spiritûs Sancti, amen.

EGO MARGARETA Flandriæ & Hannoniæ Comitissa, notum facio universis tam præsentibus quàm futuris, quòd cum dilecti in Christo Viri Religiosi Abbas & Conventûs de *Thosan* Cisterciensis Ordinis humiliter mihi supplicarent, ut Privilegiis & Instrumentis Ecclesiæ eorum inspectis possessiones, libertates & alia bona ad ipsam Ecclesiam pertinentia dignarer confirmare; Ego eorum precibus inclinata, duos Vios discretos & litteratos, Egidium

gidium Præpositum S. Petri Duacensis, & Magistrum Jacobum Fuchelare Canonicum Sancti Donatiani in Brugis, ex parte mea ad dictam Ecclesiam destinavi, ut Privilegia & Instrumenta ipsius Ecclesiæ inspicerent, & de possessionibus, libertatibus & bonis aliis inquirerent diligenter.

Dicti ergo duo probi Viri ad locum jam dictum de mandato meo accedentes, Privilegia quæ subscripta sunt, nec abolita, nec vitiata, nec cancellata, sed integra & sana repererunt.

Privilegium bonæ memoriæ Philippi Comitis Flandriæ & Viromanniæ, de sexaginta mensuris mori propè * *Rodenburg*, juxta Curtem de *Pilsbrouck*, & de via latitudinis decem virgarum, quem morum dedit dictus Comes dictæ Ecclesiæ de *Thosan* ad turfas fodiedas.

*Aliàs Ardenbourg.

Item Privilegium bonæ memoriæ Balduini Comitis Flandriæ & Hannoniæ, super eodem.

Item duo Privilegia dictorum duorum Comitum, quibus Privilegiis tam res quàm personæ vel bona dictæ Ecclesiæ de *Thosan* jubentur esse immunia à theloneo & exactione.

Item Privilegia eorumdem de quadraginta solidis ad Sacrificium Altaris.

Privilegium bonæ memoriæ Ferdinandi Comitis Flandriæ & Hannoniæ, & Joannæ Comitissæ Uxoris suæ, super centum triginta tribus bonariis *Waestynæ* spectantis ad Curtem de *Pilsbroeck* supradictam.

Item ibidem habet dicta Ecclesia de *Thosan* circiter quinquaginta tria bonaria *Waestynæ*, quæ emit dicta Ecclesia à memoratis Comite Ferdinando & Joanna Comitissa; & solebat dicta *Waestyna* solvere annuatim ad brevia Comitis quatuor libras & decem denarios.

Sed Comitissa Joanna, defuncto Comite Ferdinando, tempore viduitatis suæ, cùm esset præsens in propria Persona in Monasterio de *Thosan*, quittam dimisit Ecclesiam de *Thosan* ab hoc censu; & dedit & assignavit dictas quatuor libras & decem denarios Conventui de *Thosan* ad pitantiam perpetuam in Anniversario suo distribuendam, super qua quittatione & assignatione habet Ecclesia supradicta Privilegium dictæ Dominæ Joannæ Comitissæ.

Item Privilegium Thomæ de Sabaudia Comitis Flandriæ & Hannoniæ, & Joannæ Comitissæ Uxoris suæ, de quinquaginta bonariis *Waestynæ* juxta præfatam Waestynam jacentibus, quæ dicti Comes & Comitissa dederunt in eleëmosynam Ecclesiæ de *Thosan* libera ab omni sensu & servitio quocumque.

Item Privilegium dictorum Thomæ & Joannæ Comitissæ de trecentis quinquaginta tribus bonariis *Waestynæ* & nemoris, quòd dicitur *Burila*; quæ præfati Comes & Comitissa vendiderunt Ecclesiæ de *Thosan*; ita quod nihil juris sibi retinuerunt in eis, excepto quod de singulis bonariis solventur ad brevia Comitis Brugis sex denarii Flandriæ annuatim.

Quia igitur de prædictis collationibus & venditionibus ritè à Prædecessoribus meis factis, prædicta Ecclesia Privilegia & Instrumenta sua præfatis duobus Viris integra & sana, ut præmissum est, exhibuit, & ea nec cancellata nec abolita nec in aliqua parte vitiata mihi esse constat; Ego ob remedium animæ meæ & Prædecessorum meorum easdem collationes & venditiones supradictæ Ecclesiæ de *Thosan* factas ratas habeo, Privilegia & Instrumenta super eis ipsi concessa confirmando, & perpetuum robur habitura decernendo.

Adhæc possessionibus & libertatibus & aliis juribus, quæcumque dicta Ecclesia a Comitibus Hollandiæ & Nobilibus Zelandiæ & ab aliis fidelibus in Zelandia justè acquisierit, Ego tanquam Superior Domina consensum meum adhibeo, & Instrumenta super eis facta præsenti Paginâ confirmo,

Adhæc etiam, quia percepi ab electis duobus Viris prædictis, Ecclesiam supradictam alia bona nonnulla ab aliis fidelibus dominio meo subjectis justo titulo secundùm legem terræ meæ acquisivisse; locum videlicet in quo ipsum Monasterium situm est, & terras adjacentes, usque ad quadringinta bonaria, *Sporam* inter *Royam* & *Lisseweghen*; fundum sive mansuram apud *Monekereede*, tam intra quàm extra *Dykum* & mansionem meam sitam; fundum etiam Brugis super *Royam* juxta *Pontem Rollekem*, ad ædificandam Domum * sive mansionem usibus suis necessariam; redditus in *Swevenzela* & alibi per Flandriam; Curtem de *Grouda* in Officio de *Hulst*, & terras ad ipsam pertinentes infra & extra *Dykum* jacentes, usque ad nongenta quinquaginta bonaria, cum moro, & *Morshof* ad ipsum morum spectante;

*Ibidem nunc sita est Abbatia Dunarum Brugis.

Idcircò Ego Divino intuitu, ob remissionem meorum peccaminum, ejusmodi acquisitioni consensum meum pro me & heredibus meis adhibens, easdem possessiones & bona dictæ Ecclesiæ de *Thosan* confirmo; personas ad ipsam spectantes, nec non & bona prænotata sub mea suscipiens protectione.

Sed hoc sciendum est, quòd per omnia præmissa quæ Ecclesiæ sæpedictæ confirmo, nullam ipsi jurisdictionem temporalem conferre me intelligo in hominibus sæcularibus super terras ipsius Ecclesiæ extra Curtes ad ipsam pertinentes manentibus, vel in * fore-factis quæ pro tempore ibidem contingunt vel contingent.

*Forfaits.

Ut igitur hæc Confirmatio posteris innotescat, & futuris temporibus sæpedictæ Ecclesiæ de *Thosan* inviolabilis perpetuò perseveret, præsentem Paginam contuli Ecclesiæ prædictæ Sigilli mei munimine roboratam.

Acta sunt autem præfata omnia per prænominatos viros duos publicè, in Monasterio de *Thosan* supradicto, anno ab Incarnatione Domini M. CC. XLV, Mense Decembri. 1245

Data est autem publicè & sigillata hæc Pagina apud Valenchiennes, anno ab Incarnatione ejusdem Domini M. CC. XLVI, septimo decimo 1246 Kalendas Januarii, tempore viduitatis meæ.

CAPUT,

CAPUT CLXXXIX.

WILLELMUS *Comes Hollandiæ ac Romanorum Rex bona Abbatiæ Thosanæ Ordinis Cisterciensis in Hollandiæ ac Zelandiæ Provinciis sita, confirmat & in protectionem suscipit anno* 1248.

ILLELMUS Dei gratiâ Romanorum Rex & semper Augustus, universis Imperii fidelibus quibus hæ Litteræ ostensæ fuerint, gratiam suam & omne bonum.

NOVERINT tam præsentes quàm futuri, quod Nos de providentia consilii nostri Ecclesiam de *Thosan* Cisterciensis Ordinis nec non personas Deo Creatori nostro ibidem militantes, ad imitationem Genitoris nostri Florentii claræ memoriæ, cum omnibus bonis suis per Comitatum Hollandiæ constitutis sub nostram & Imperii protectionem recepimus specialem.

CONCEDENTES eis licentiam liberè vendendi & emendi quæcumque voluerint: & quoties aliquis propriis usibus necessaria navigio seu alio modo transvexerit, ab omni Theloneo & quibuslibet exactionibus ac perpetua consuetudine tam nostris, quàm omnium qui nostræ sunt potestatis, liberi prorsus perpetuò & absque omni pertranseant impedimento.

INSUPER omnes terras quas in præmemorato Comitatu, sive in Zelandia, sive alibi possident, quocumque tempore eas acquisiverint, à tallia, à scoto, à petitione qualibet, quâcumque occasione fiat petitio, & quocumque nomine vocitetur, liberas dimittimus & concedimus perpetuò liberas permanere.

DE terris autem quas acquisiverint de cetero, in quocumque Officio fuerint, hanc gratiam damus & concedimus Ecclesiæ & personis antedictis, ut quandocumque terræ nostræ per Zelandiam tallias vel precarias conferunt, ipsi de terris suis jam dictis cum receptoribus talliarum ac Ballivis nostris debeant computare & statutam à Nobis talliam & non ultra, sine augmento aliquo, non obstante contradictione Scoltetorum, persolvere teneantur.

TERRAM verò de *Alebudswerd* in Dominio de *Pitthe*, quæ aliquamdiu eidem Ecclesiæ ablata fuerat minùs justè, & nunc recuperaverunt; omnem etiam terram quam in Dominio nostro per Hollandiam vel Zelandiam possident, videlicet *Crabbendyck*, cum pertinentiis suis, *Monsterhoc*, *Bomna*, *Osthoc*, terram de *Groda* in quatuor Officiis Flandriæ cum suis appendentiis tam moro quàm *Morshoft* infra & extra *Dikum*, sicut hactenus legitimè possederunt, ipsis Regio Patrocinio confirmamus, mandantes & sub interminatione gratiæ nostræ præcipientes, ut nullus sit qui ausu ductus temerario contra has libertates sæpe dictæ Ecclesiæ à Celsitudine nostra datas venire audeat, vel alicujus ingenii scrupulo super possessionibus suis jam dictis perturbare, aut etiam dampnum vel gravamen aliquod irrogare.

AD hujus igitur facti nostri memoriam in posterum duraturam præsens privilegium conscribi & Sigillo nostræ Serenitatis jussimus insigniri.

DATUM anno Domini M. CC. XLVIII, Sabbato infra Octavas Sancti Andreæ Apostoli. In Castris apud *Warden*. 1248.

CAPUT CXC.

WALTHERUS *Tornacensis Episcopus confirmat anno* 1249. *donationes* MARGARETÆ *Comitissæ Flandriæ &* JOANNIS DE PRAET, *in favorem novellæ Abbatiæ de* Jerusalem, *vulgò* Sparmaliæ, *Virginum Cisterciensium, quæ nunc est Brugis. Accedit consensus Abbatis S. Quintini in Veromanduis.*

Ex Motivo Juris.

ALTHERUS Dei gratiâ Tornacensis Episcopus, universis præsentes Litteras inspecturis salutem in Domino.

NOVERIT universitas vestra, quia cum nobis esset intimatum, quod Illustris Domina MARGARETA Flandriæ & Hannoniæ Comitissa, & JOANNES de PRAET quamdam Decimam jacentem in Parochia de *Moerkercke*, quam Lippinus dictus Cardoen à dicto Joanne de Praet, & Joannes à Domina Comitissa in feudum tenuerant, Monasterio de (1) *Jerusalem* juxta Brugas, Cisterciensis Ordinis, contulissent;

SUPPLICATUMQUE Nobis esset humiliter ex parte Abbatissæ & Conventûs dicti Monasterii, quod præfatæ collationi de dicta Decima ipsis benignè consentiremus; & Nos moneri fecissimus diligenter præfatos Dominam Comitissam & Joannem, & exhortari, ut præfatam Decimam conferrent Ecclesiæ S. Quintini * in Insula, ad quam de jure spectabat; iidemque Domina Comitissa & Joannes monitioni & exhortationi, ex parte mea eis factis, parêre renuentes,

* Est Abbatia Benedictinorum.

tes, collationem quam fecerant prædicto Monasterio nullatenus revocarent;

INSUPER cum Nos etiam ex abundanti denunciari fecissemus Abbati & Conventui Sancti Quintini in Insula prædictis, ad quos Patronatus Ecclesiæ de *Moerkercke* dignoscitur pertinere, ut Feriâ sextâpost Festum B. Mariæ Magdalenæ coram Nobis comparerent, docturi de præjudicio, si quod ipsis & Ecclesiæ suæ ex dicta collatione evenerit; ipsis Abbate & Conventu dicto die coram Nobis minimè comparentibus, sufficienter tamen expectatis; & præfatis Abbatissâ & Conventu instantibus & supplicantibus, ut sæpe-dictæ collationi præsentem adhiberemus assensum;

Nos tam saluti præfatorum Dominæ Comitissæ & Joannis, quàm utilitati dicti Monasterii providere cupientes, memoratam collationem de præfata Decima ipsi Monasterio ratam & gratam habentes, ipsam Pontificali Authoritate confirmamus.

IN cujus rei testimonium præsentes Litteras Sigilli nostri munimine duximus roborandas.

DATUM Tornaci anno Domini M. CC. XLIX. Sabbatho post dictum Festum B. Mariæ Magdalenæ.

UNIVERSIS præsentes Litteras inspecturis Abbas & Conventus S. Quintini in Insula Noviomensis Diœcesis, salutem in Domino.

UNIVERSITATI vestræ tenore præsentium innotescat, quod cum Balduinus de Assebroeck Miles, & Philippus Cardoen de Roelincoert Decimas quasdam sitas infra limites Parochię de *Moerkercke*, in Personatu nostro, in periculum animæ suæ detinerent ab antiquo, atque nullatenus induci possent, ut dictæ Ecclesiæ Parochiali & Nobis (ad quos de jure pertinere debent) prædictas Decimas restituerent;

NOS saluti dictorum Balduini & Philippi consulere cupientes, in hoc omnes & singuli consensimus concorditer, quod dicti Balduinus & Philippus pro remedio animæ suæ præfatas Decimas donarent & traderent Monasterio de Jerusalem juxta Brugas Cisterciensis Ordinis in perpetuum possidendas. Quod & fecerunt liberaliter & benignè.

Nos verò jus quod in dictis Decimis nos habere judicamus, in Abbatissam dicti Monasterii, nomine N. transtulimus, & Ecclesiam suam de Decimis investivimus memoratis; ita tamen, ut ipsa & Conventus suus Nobis vel Nuncio nostro, cum à Nobis fuerint requisitæ, in recognitionem Decimarum supra dictarum XI. solidos singulis annis in Nativitate B. Joannis Baptistæ solvere tenebuntur.

ET placet Nobis, quod Venerabilis P. Dominus Tornacensis Episcopus authoritatem Episcopalem huic adhibeat; & petimus, ut prædicta velit confirmare.

ACTUM & datum anno Domini M. CC. L. primâ Mensis Maii. 1250

(1) ABbatia B. Mariæ de nova Jerusalem, Monialium Cisterciensium Brugis, prima habuit exordia anno 1200. à Ghela nobili muliere, quæ Sacellum in honorem S. Petri aliaque loca Monastica extruxit sub Parochia de *Slype*, in loco dicto *Hunkevliet*.

Anno 1241. Moniales, relicto Cœnobio ibidem recens ædificato, migrarunt in *Zizeele* juxta Brugas, ubi Ægidius de Brena, vulgò *Bredene*, Canonicus ad S. Donatianum Brugis, Præpositus ad S. Salvatorem Harlebecæ & Cancellarius Comitis Flandriæ ædificavit iis novum Cœnobium in loco dicto *Sparmalia*: ibique ultimos vitæ suæ dies transegit, ac tandem vitâ functus est anno 1270. die 5. Decembris. Pater spiritualis hujus Abbatiæ, est Abbas S. Bernardi ad Schaldim.

CAPUT CXCI.

GUIDO *Comes Flandriæ & Marchio Namurcensis concedit anno* 1280. *Justitiam Abbatiæ S. Joannis Ordinis Sancti Benedicti, olim in Monte Morinensi in Arthesia; quæ nunc translata est in Urbem Iprensem.*

Ex Archivis Cameræ Rationum Insulis.

NOS GUIDO Comes Flandriæ & Marchio Namurcensis universis Christi fidelibus salutem in Domino.

SIGNIFICARUNT Nobis Viri Religiosi, Abbas & Conventus Monasterii S. Johannis in Monte Morinensi, (1) quod ipsi & eorum Monasterium per defectum Legis & Judicatorum in terris ipsius Monasterii, in Dominio, Ditione & Comitatu nostro jacentibus, plura patiuntur incommoda & jacturas, pro eo quod in prædictis terris suis homines bellicosi & pacis inimici, scientes quod pro delictis in dictis terris committendis per Judicatores & Tenentes dicti Monasterii in plus quàm in tribus solidis, quantumcumque sit delictum, & cujuscumque conditionis existat persona delinquentis, nullatenus pertrahentur nec condemnari poterunt nec puniri, delinquere etiam atrociter non verentur.

UNDE accidit, quod terra ipsorum Religiosorum prædicta, quæ deberet esse locus quietis & pacis, locus duelli, delinquentium refugium, exosa & incentivum delictorum in multorum scandalum effecta est, & tam nostris subditis quàm subditis Ecclesiæ malefactoribus præstat audaciam ac incentivum tribuit delinquendi.

SUPRA quibus eis & eorum Monasterio per nostram misericordiam petierunt misericorditer subveniri, offerentes in recompensatione pro modulo suo id quod possunt, orationes in Christo

sto, & Nos esse facturos participes universorum bonorum, quæ fient de cetero in eorum Monasterio & in Domibus & Prioratibus sui Monasterii.

Nos igitur eorum justis & piis supplicationibus inclinati devotissimas Religiosorum orationes affectantes ac de ipsis in Domino bonam fiduciam firmamque spem gerentes, specialiter pro salute dilectissimæ Matris nostræ, quæ in Domino requiescat, & nostra, prædictis Abbati & Conventui & eorum Monasterio, ad providendum paci & quieti communi, & subveniendum ipsi Monasterio quod ad præmissa liberaliter concedimus, donamus & largimur;

Quod ipsi Abbas & Conventus de subditis suis in nostro Dominio & Comitatu, & maximè in Ballivia nostra Casletensi manentibus, Scabinos & Judicatores sufficientes, ad judicandum universa delicta in prædictis locis de cetero committenda, creent, faciant & constituant.

Et si defectum haberent per paucitatem hominum & Tenentium Scabinorum seu Judicatorum, volumus & mandamus quod Ballivus noster quicumque pro tempore fuerit, cum ex parte dictorum Abbatis & Conventûs fuerit requisitus, sine difficultate qualibet tam de nostris Scabinis quàm aliis Judicatoribus propinquioribus & vicinioribus nostris ejusdem Balliviæ commodet ipsis Abbati & Conventui & eis præcipiat & injungat, qui cum Scabinis & Judicatoribus ipsorum Abbatis & Conventûs judicent, prout in tali casu in nostro Dominio & Comitatu fieri consuevit.

Nos autem Abbas & Conventus prædicti Monasterii pro prædictis beneficiis de prædicto Domino Comite grates reddentes Altissimo, Nos & nostrum Monasterium obligamus ad faciendum cantari in Monasterio nostro solempniter Missam unam de Sancto Spiritu pro ipso Domino Comite & Nobilissima Domina (2) Isabella ejus Uxore annuatim quamdiu vixerint, & post mortem ipsorum Missam de defunctis annuatim in perpetuum tenebimur solempniter celebrare tam pro ipsis quàm pro Illustrissima Domina (3) Marguareta Matre ipsius Comitis quondam Flandriæ ac Hannoniæ Comitissa, & ipsos constituimus & facimus orationum participes & universorum bonorum quæ fient de cetero in nostro Monasterio S. Johannis Morinensis, Domibus & Prioratibus nostris.

In quorum omnium testimonium, Nos Guido Comes Flandriæ & Nos Abbas & Conventus prædicti præsentes Litteras Sigillorum nostrorum munimine fecimus roborari.

Datum anno Domini millesimo ducentesimo octuagesimo, Feriâ sextâ antè Festum B. 1280
Petri ad Vincula.

(1) Abbatia S. Joannis Ordinis S. Benedicti juxta Therouanam nunc totaliter deletâ, Monachi Refugium habent in Urbe Iprensi, ab anno 1608, suaque officia peragunt in Choro Parochialis Ecclesiæ S. Nicolai.

(2) Isabella Luxemburgica Comitissa Namurcensis defuncta anno 1298.

(3) Margareta Flandriæ & Hannoniæ Comitissa defuncta anno 1279. nupta primùm Bochardo de Avenis, post Guillelmo Borbonio de Damnapetra.

CAPUT CXCII.

Urbanus V. *Pontifex prærogativas duodecim Vicariorum Cathedralis Ecclesiæ Tornacensis recenset atque confirmat, anno 1365, decernitque eas non cadere sub gratiis expectativis.*

Rbanus, Episcopus Servus Servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Honestis supplicum votis, in his præsertim quæ observantiam Divini cultûs respiciunt, benignum assensum & favorem benevolum impertimur.

Exhibita siquidem Nobis pro parte dilectorum Filiorum Decani & Capituli Ecclesiæ Tornacensis petitio continebat, quod in dicta Ecclesia sunt duodecim perpetuæ Vicarîæ, quæ Majoris Altaris Vicarîæ nuncupantur, & quarum collatio ad ipsos Decanum & Capitulum de antiqua & approbata consuetudine pertinet, & quæ secundùm consuetudinem ipsius Ecclesiæ conferri non debent nisi personis idoneis, in Sacerdotio constitutis, & in Divinis Officiis secundùm usum dictæ Ecclesiæ sufficientibus atque promptis, & communiter conferri consueverunt Sacerdotibus, qui à pueritia fuerunt in Choro ipsius Ecclesiæ, & in ea nutriti; quorum vita & mores probabiles sunt & noti omnibus de Ecclesia supradicta: ipsique duodecim, qui perpetui Vicarii ejusdem Majoris Altaris sunt & etiam nuncupantur, tenentur & debent ex antiqua ipsarum Vicariarum institutione in ipsa Ecclesia residere, & ipsi soli & nulli alii de ipsa Ecclesia, exceptis Canonicis ipsius Ecclesiæ, celebrant in ipso Majori Altari, & habent sequi Chorum, & ordinare ibidem Divinum Officium ipsius Chori, portare onus in lectura & cantu, & interesse omnibus Horis Diurnis pariter & Nocturnis, & omnes alios dirigere in eisdem: & insuper oportet eos, Psalmos, Antiphonas & Responsoria ut plurimum scire & dicere corde tenus, ipsique soli pro Canonicis ipsius Ecclesiæ &

& in eorum septimanis possunt celebrare in dicto Altari, & alia facere, quæ incumbunt Canonicis septimanariis facienda, & præsertim quando Canonici qui debent facere Officium sunt absentes, vel infirmitate aut aliàs impediti; hinc fit quod Decanus & Capitulum præfati frequenter vix possunt idoneos ad hoc reperire Presbyteros.

Quibus omnibus non obstantibus, nonnulli frequenter Autoritate Litterarum Sedis Apostolicæ vel Legatorum ipsius, Beneficia Ecclesiastica expectantes, qui quandoque non sunt Presbyteri, nec sufficientes ad regendas Vicarîas prædictas, sed sunt alienigenæ, vel in Romana Curia vel alibi residentes, dictas Vicarîas acceptant & de illis faciunt sibi provideri, dictosque Decanum & Capitulum ac Vicarios super ipsis Vicarîis impetunt & molestant, ipsosque in Apostolico Palatio & alibi litigiis involvunt, vexando eos laboribus & expensis: propter quæ Divinus cultus quandoque turbatus & diminitus fuit in Ecclesia supradicta, & adhuc posset perturbari & diminui in futurum, in detrimentum ipsius Ecclesiæ & scandalum Tornacensis populi, & partium vicinarum, qui propter reverentiam Dei & Beatæ Mariæ Virginis Matris ejus, sub cujus vocabulo dicta Ecclesia est fundata, undique devotè confluit ad eamdem. Quare pro parte Decani & Capituli prędictorum fuit Nobis supplicatum, ut providere ipsis super his de benignitate Apostolica dignaremur.

Nos itaque in observantia consuetudinis supradictæ fructum ipsius Divini cultûs diligentiùs attendentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, Authoritate Apostolicâ præsentium tenore statuimus & ordinamus atque decernimus, quod aliquæ dictæ Sedis vel Legatorum ejus Litteræ per quascumque personas super Ecclesiasticis Beneficiis conferendis eisdem, sive ad Venerabilis Fratris nostri Episcopi Tornacensis ac Decani & Capituli prædictorum, sive ad ipsorum Decani & Capituli ac singulorum Canonicorum ejusdem Ecclesiæ provisionem, collationem, præsentationem seu quamvis aliam dispositionem communiter vel divisim spectantes, sub quavis forma vel conceptione verborum, hactenus impetratæ vel inposterum impetrandæ, ad dictas Vicarîas nullatenus se extendant, nec ipsarum vigore de ipsis Vicarîis vel earum aliqua possit alicui quomodolibet provideri, ipsique Decanus & Capitulum ad dictas Vicarîas recipere minimè teneantur, nec ad id quomodolibet arctari, nisi Litteræ ipsæ de dictis Ecclesia Tornacensi ac earum conditione & institutione & de indulgentia, statuto, ordinatione, & decreto prædictis, plenam ac expressam ac de verbo ad verbum faciant mentionem; nec etiam in eo casu quo prædictis Litteris hujusmodi mentio fieret, debeat aut possit de ipsis Vicarîis aliquibus provideri, nisi ille vel illi, cui vel quibus de ipsis Vicarîis provisum fuerit vel contigerit provideri, Presbyteri, & per ipsos Decanum & Capitulum vel majorem & saniorem partem eorum priùs examinati & experti fuerint.

Porrò cupientes quod laudabilis consuetudo prædicta & ejusdem cultûs celebritas jugiter observetur, eâdem Authoritate statuimus & ordinamus atque decernimus, quod obtinentes pro tempore Vicarîas prędictas prætextu cujuscumque privilegii, seu quarumcumq; Litterarum eis super fructibus Beneficiorum suorum in absentia percipiendis, aut aliàs a Sede prædicta sub quacumque forma seu expressione verborum concessarum, etiamsi talia forent de quibus quorumque totis tenoribus habenda esset in præsentibus mentio specialis, nullos fructus, redditus, vel proventus ex ipsis Vicarîis vel earum occasione possint petere, exigere, percipere vel habere, nisi in ipsa Ecclesia personaliter resideant.

Nulli ergo hominem liceat hanc Paginam nostræ &c.

Datum Avenio. pridie Kalend. Octobris, anno secundo.

CAPUT CXCIII.

Philippus de Arbosio, *è Decano Ecclesiæ S. Donatiani Brugis, Episcopus primùm Noviomensis, dein Tornacensis, in Brugensi Ecclesia Præbendam (unam è IV. Minoribus) fundat ac dotat, anno* 1368.

Ex Archivis Capituli Brug.

In nomine S. & Individuæ Trinitatis, Patris & Filii & Spiritûs S. Amen. Universis præsentes Litteras inspecturis, (1) Philippus de Arbosio Dei gratiâ Tornacensis Episcopus salutem in Domino sempiternam.

Pastoralis Officii cura nos admonet, ut utilitatibus Ecclesiarum quantum possumus intendamus, illis præcipuè, per quas augetur cultus Divinus, & animarum salus utique procuretur.

Dudum siquidem hâc consideratione moti, attendentes bona quamplurima quæ ab Ecclesia S. Donatiani Brugensis nostræ Diœcesis receperamus, tempore quo ante promotionem nostram ad Ecclesiam Noviomensem, dictæ Ecclesiæ reximus Decanatum, ad laudem Omnipotentis Dei & Divini cultûs augmentum, unam Capellaniam perpetuam de communitate Chori, ac Anniversarium nostrum sufficienter & magnificè fundavimus & dotavimus in eadem, prout in Litteris nostris, ac Decani & Capituli Ecclesiæ prædictæ super hoc confectis, pleniùs continetur. Anniversarium.

Nuper verò ferventiori ducti devotione, ex quadam singulari affectione quam gerimus ad SS. Confessorem Christi B. Donatianum, & Ecclesiam

clesiam præfatam ipsius nomine insignitam, cupientes ad decorem Ecclesiæ suæ prædictæ cultum Divinum & personarum numerum eidem deservientium, in quantum possumus, ampliare, ad Divini nominis gloriam, & laudem Gloriosissimæ Virginis Genitricis Dei Mariæ, almique Confessoris Dei B. Donatiani prædicti, pro animæ nostræ, Parentum, Amicorum ac Benefactorum nostrorum animarum remedio & salute, unam Præbendam Canonicalem aliis Præbendis per bonæ memoriæ Dominam (4) Margaretam quondam Comitissam Flandriæ in Ecclesia prædicta fundatis & dotatis, superaddendam & annumerandam de voluntate & consensu prædictorum Decani & Capituli instituimus & fundavimus.

Fundatio Præbendæ

Et quia, attestante B. Gregorio, *quidquid temporale percipitur, tantò minus fit singulis, quantò dividitur in multis*; igitur ne participatio, communicatio seu perceptio distributionum & aliarum obventionum cuilibet Canonicorum ratione suæ Præbendæ debitarum facienda Canonico in nostra Præbenda instituendo, sit aliis in præmissis ad præsens jus habentibus quomodolibet onerosa, in recompensatione grossorum fructuum assignandorum dictæ Præbendæ per Decanum & Capitulum prædictos, prout inferiùs subscribitur, ac distributionum, omniumque & singulorum de jure vel consuetudine ipsius Ecclesiæ aliis Canonicis debitorum, certas terras, redditus & bona de bonis Nobis à Deo collatis, & ex industria nostra acquisitis emimus & acquisivimus magnis sumptibus & expensis; quos & quæ, ad opus prædictum, Decano & Capitulo Ecclesiæ Sancti Donatiani prædictæ, nomine ipsius Ecclesiæ damus & conferimus Donatione irrevocabili, ac perpetuò assignamus.

Specificatio bonorum.

Et primò IX. mensuras, unam lineam & 3. virgas terræ, parum plus vel minus, quam emimus & acquisivimus à D. Joanne de Oucre, Milite, Castellano Iprensi, & D. Joanna ejus Uxore legitima, sita & jacentia infra Officium de *Oostkercke*, in Parochia de *Lapschuere*, ad partem Ecclesiæ *West* & *Zuyt* ad partem viæ tendentis apud *Dam* inter terras Hugonis Uut-ten-houcke à parte una, & Joannis Filii Petri Uut-tenhoucke à parte altera.

Item XXI. mensuras terræ, parum plus vel minus, sitas & jacentes infra Officium & Parochiam de *Uuytkercke*, à parte *Zuydt-oost* de Ecclesia, in diversis locis: videlicet 18. mensuræ & 2. lineæ, parum plus vel minus, inter terras D. de *Uuytkercke* & terras Monasterii de * *Doest*.

* Abbatia jam destructa unita Episcopatui, vide pag. 905.

Item 4. lineæ & 12. Virgæ, parum plus vel minus, inter terras liberorum Balduini de Hondelghem & Joannis Filii Walteri, Filii Mariæ.

Item una mensura, parum plus vel minus, inter terras Roberti Van Trenten & Balduini Corens. Quas XXI. mensuras terræ prædictæ emimus & acquisivimus ab Henrico dicto Bard & Margareta ejus Uxore legitima. Et solvunt dictæ terræ certis personis 39. solidos Parisien. monetæ Flandriæ annui & perpetui redditûs.

Item emimus & acquisivimus à Guilielmo de Ruella & Domicella Margareta ejus Uxore legitima 27. mensuras, 2. lineas, 27. virgas terræ, parum plus vel minus, cum uno manerio sive managio pertinente ad dictas terras sitas & jacentes in diversis Officiis, Parochiis & locis: videlicet 17. mensuræ, una linea & 13. virgæ parum plus vel minus, jacentes in Officio & Parochia de *Zuenkercke*, à parte *Noordt-west* de Ecclesia.

Et est manerium prædictum cum terris pertinentibus vulgariter appellatum *Schuttingewerve*, & situatum inter terras Nicolai Mortiers, & terras quondam Joannis Van Noorde.

Item de dicta terra jacent infra Officium & Parrochiam de *Uuytkercke* à parte *Noord* dicti manerii, 10. mensuræ, una linea, 54. virgæ, parum plus vel minus, inter terras D. Petri Schotelaers & Lambini Winx; quæ quidem terræ solvunt 24. solidos Parisien. monetæ Flandriæ annui & perpetui redditûs, cum uno heudo frumenti annuatim ad vitam Domicellæ Grietæ, dictæ Spaens.

Item emimus & acquisivimus à D. Guilielmo de Lichtervelde Presbytero tres mensuras 46. virgas terræ, parum plus vel minus, sitas & jacentes infra Officium de *Oostkercke* & in Parochia de *Lapschuere* à parte *West* de Ecclesia, & à parte *Zuydt* viæ tendentis apud *Dam*, inter terras Franconis Vander Groede & Joannis Als.

Item emimus & acquisivimus ab Adam Metden-cye & Domicella Agnete ejus Uxore legitima, 25. mensuras & 5. virgas terræ, parum plus vel minus, jacentes in diversis locis infra Officium & Parochiam de *Uuyt-kercke*, *Noord-oost* de Ecclesia: videlicet 2. mensuræ, 88. virgæ, *aen den ouden Gentschen wegh*, inter terras Waltheri Filii Waltheri Buus, & relictæ quondam Guilielmi Heynemans.

Item dimidia mensura, 33. virgæ inter terras Bernardi Saywins, & viam appellatam *Here-wegh*.

Item 2. lineæ 89. virgæ, inter terras Lamberti Buus & Ywani Cox.

Item 40. virgæ inter terras Christiani Weghes, ab omni parte.

Item una mensura cum dimidia, XXXIII. virgæ inter terras relictæ quondam Guillielmi Heynemans & Walteri Filii Walteri Buus.

Item una mensura cum dimidia & 2. virgæ inter terras *Vander Potterye* & viam appellatam *Here-wegh*.

Item duæ mensuræ 87. virgæ inter terras Joannis Filii Henrici Junioris & viam prædictam appellatam *Here-wegh*.

Item XI. lineæ 23. virgæ inter terras Joannis Finaerds & terras Carthusiensium de Brugis.

Item 10. lineæ 88. virgæ inter terras illarum de * *Spaermailler* & viam appellatam *Landweghe* tendentem *Zuydtwaert*.

* Abbatia Virg. Ord. Cisterc. nunc Brugis.

Item una mensura 27. virgæ inter terras Domini de Uuytkercke & Walteri Wavels.

Item 8. lineæ 52. virgæ inter terras Walteri Filii Walteri Buus & terras illarum de *Spaermailler*.

Item 4. lineæ & 13. virgæ inter terras Guilielmi

lielmi Filii Walteri Filii Nicholai, & terras liberorum Petri Goossi ns Soppers.

ITEM una mensura & 8. virgæ inter terras Guillielmi Filii Wettini Filii Nicholai, & Jacobi Buus.

ITEM 5. lineæ 72. virgæ inter terras Joannis Filii Balduini, & Henrici Bards: & solvunt prædictæ 25. mensuræ & 5. virgæ terræ 49. solidos Paris. monetæ Flandriæ annui & perpetui redditûs.

QUÆ quidem terræ & bona superiùs declarata valuerunt & valent ac valêre possunt & debent legitimè æstimando 233. libras & 13. solidos Paris. monetæ Flandriæ, vel circiter, annui & perpetui redditûs, oneribus & redditibus eis impositis deductis & supportatis.

ET ad finem quod prædicti Decanus & Capitulum nomine ipsorum & Ecclesiæ, redditibus, terris & bonis prædictis gaudeant & utantur tamquam suis propriis perpetuis temporibus pacificè & quietè, modo & formâ, quibus Nos & Prædecessores nostri ea tenentes & possidentes gavisi fuerunt & illis hactenus gavisi & usi fuimus, ipsos redditus terras & bona supradicta, ac omne jus & omnes proprietates & actiones quod & quas habemus in eisdem, in præfatos Decanum, Capitulum & Ecclesiam, mediantibus certis conditionibus infrascriptis, transferimus totaliter & integrè, ac eis omnibus & singulis pro Nobis, Hæredibus & Successoribus nostris renunciamus purè & liberè, & ea à Nobis abdicamus, nihil juris vel proprietatis aut possessionis penes Nos vel Hæredes aut Successores nostros retinentes.

ET si contingeret Hæredes vel Successores nostros aut aliquem ipsorum seu quemcumque alium hujusmodi redditus & bona aut partem ex ipsis post decessum nostrum vel ante jure successorio vel alio quovis modo reclamare, & ad se retrahere seu appropriare velle, volumus quod omni jure successorio vel alio, quod in prædictis & quibuscumque aliis rebus nostris, sive bonis mobilibus & immobilibus ubicumque existentibus, post decessum nostrum vendicare possent, tam de jure, quàm de lege seu consuetudine, ex nunc perpetuò sint privati, & eos ac eorum quemlibet talia præsumentes seu præsumpturos, si qui forsan reperirentur, quod absit, privamus in quantum possumus per præsentes.

VOLUMUS insuper & ordinamus, quod Canonici quicumque in dicta Præbenda per Nos fundata instituentur, infra annum à die suæ institutionis, receptionis & pacificæ possessionis, in Presbyteros se faciant promoveri, excepto primo * per Nos in eadem instituendo, quem infra triennium vel ad beneplacitum nostrum ad dictum Presbyteratûs ordinem volumus promoveri.

* Is fuit Nepos Episcopi.

ET quod de servandis statutis, consuetudinibus, privilegiis & libertatibus dictæ Ecclesiæ ac solita residentia facienda in eadem, horisque Canonicis interessendi, ac cetera quæcumque quemadmodum & alii Canonici faciunt in sua receptione, solemne juramentum facere teneantur.

QUIBUS sæpedicti Decanus & Capitulum singulis annis de 25. libris Parisiensis monetæ communiter currentis in Flandria pro grossis fructibus respondere & satisfacere tenebuntur, illis diebus seu terminis quibus aliis Canonicis grossi fructus persolvuntur, ipsos in distributionibus Chori, obitibus, obventionibus ac aliis juribus omnibus & singulis, aliis Canonicis dictæ Ecclesiæ debitis & consuetis, de præsenti vel in futurum in omnibus & per omnia æqualiter participes facientes & adæquantes:

CUJUS Præbendæ Canonicalis collationem & provisionem istâ primariâ vice, & quoties deinceps eam vacare continget per mortem, simplicem resignationem, permutationem vel aliàs, quamdiu vita fruemur corporali, Nobis specialiter & expresè reservamus.

ET Nos Decanus & Capitulum Ecclesiæ S. Donatiani Brugensis prædictæ prænominati, prædicti in Christo Patris ac Domini nostri Episcopi piam devotionem ac singularem affectionem ad Ecclesiam nostram quam sæpius liberali & multiplici bonorum suorum largitione Nobis factâ monstravit, in quantum possumus, prosequi favorabiliter cupientes, utilitate Ecclesiæ nostræ pensatâ, ac Divini cultûs augmento, habitoque super hoc inter Nos tractatu diligenti, prædictas terras, redditus & bona per ipsum Reverendum in Christo Patrem Nobis nomine Ecclesiæ nostræ prædictæ in eleemosynam & recompensationem prædictorum data & sufficienter assignata acceptavimus & acceptamus, dictisque Canonicis in Præbenda prædicta in perpetuum & in futurum instituendis de XXV. libris, Parisiensis monetæ communiter currentis in Flandria, solvendis singulis annis in perpetuum, illis diebus seu terminis quibus aliis Ecclesiæ nostræ Canonicis grossi fructus persolvuntur, pro grossis fructibus, ac distributiones Chori, obitus, obventiones, aliaque omnia & singula, prout aliis Canonicis Ecclesiæ nostræ fieri debet & est consuetum ab antiquo vel fieri debebit in futurum, per Nos vel Officiarios nostros ad hoc deputatos seu deputandos perpetuò tradi facere promittimus bonâ fide; bona Ecclesiæ nostræ quantum ad hoc dicto Reverendo Patri & Canonicis in dicta Præbenda instituendis specialiter obligando.

CESSANTIBUS omnibus exceptionibus quæ contra præmissa opponi possent, reservationis, collationis & provisionis dictorum Canonicatûs & Præbendæ, quantum in Nobis est, nostrum consensum præbentes & assensum, omnia & singula suprascripta volumus, laudamus & approbamus, supplicantes Reverendo in Christo Patri ac Domino nostro Domino Archiepiscopo Remensi, quod præmissa omnia & singula suâ authoritate Metropolitanâ, si opus sit, velit ratificare & per suas Litteras confirmare & approbare.

IN quorum omnium præmissorum testimonium, & ut perpetuò fideliter observentur, Nos Episcopus nostrum, Decanus & Capitulum supradicti Ecclesiæ nostræ Sigilla præsentibus duximus apponenda.

DATUM & actum die decimâ quintâ mensis Novembris anno Domini M. CCC. LXVIII.

(1) PHILIPPUS DE ARBOSIO, Burgundus, Decanus Ecclesiæ S. Donatiani Brugis, Ludovici Maleani Flandriæ Comitis Consiliarius & Eleëmosynarius, fuit primùm Episcopus Noviomensis, dein Tornacensis, obiit ibidem anno 1377.

Fundavit in Ecclesia S. Donatiani Brugis anno 1368, (juxta Diploma jam editum) unam è quatuor Præbendis minoribus. Tres enim alias jam antea fundaverat anno 1194. Margareta Flandriæ atque Hannoniæ Comitissa. cujus Diploma edidit Miræus supra pag. 556.

(2) S. DONATIANI, vide supra pag. 22.

(3) BRUGA, vide pag. 911.

(4) MARGARETA ALSATIA Flandriæ Hannoniæ ac Namurci Comitissa, sepulta est Brugis in Choro Ecclesiæ Cathedralis. Epitaphium ejus lege superiùs pag. 295.

Lubet hic adjungere bina Diplomata seriùs recepta, unum ALEXANDRI III. Papæ datum Præposito & Capitulo Brugensi anno 1177, quo omnia bona, possessiones, & libera Præpositi electio confirmantur. Alterum CÆLESTINI III. Papæ datum anno 1197, quo confirmatur Donatio facta à præfata Comitissa Margareta, de qua supra pag. 556.

Bulla ALEXANDRI III. *Papæ in favorem Ecclesiæ Brugensis anno* 1177.

Ex iisdem Archivis.

ALEXANDER Episcopus Servus Servorum Dei, dilectis Filiis Gerardo Præposito Ecclesiæ S. Donatiani Brugensis ejusque Fratribus tam præsentibus quàm futuris canonicè substituendis in perpetuum.

COMMISSÆ Nobis Apostolicæ Sedis Nos hortatur Authoritas, ut locis & Personis ejus auxilium devotione debitâ implorantibus tuitionis præsidium impendere debeamus. Quia sicut injusta poscentibus nullus tribuendus est effectus, sic legitima desiderantium nulla est differenda petitio, præsertim eorum qui cum honestate vitæ & laudabili morum compositione gaudent Omnipotenti Domino deservire.

EAPROPTER dilecti in Domino Filii vestris justis postulationibus clementer annuimus, & præfatam B. Donatiani Brugensem Ecclesiam, in qua Divino mancipati estis obsequio, sub B. Petri & nostra protectione suscipimus & præsentis Scripti Privilegio communimus.

STATUENTES ut quascumque possessiones, quæcumque bona eadem Ecclesia in præsentiarum justè & canonicè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis præstante Domino poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus & illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis.

IN Episcopatu Tornacensi Altaria *Dudazela* & oblationes *Dudazelensis* Ecclesiæ, quæ à pia devotione fidelium pro reverentia B. Leonardi offeruntur, *Utkerca*, *Horescam* cum appendiciis suis; Altaria Sancti Michaëlis & Sanctæ Crucis, *Sumkerca*, *Clemeskerca*, *Suevensela*, *Artrica*.

IN Episcopatu Morinensi *Widelgat*, *Kemla* cum universis decimis & terris sibi pertinentibus, *Hesna* cum appendiciis suis, *Dikesmuta* & *Clarc*, duas partes Decimæ ex Iprensi Parochia, duas partes Decimæ ex *Formasela* & *Dicsbuse* & ex novalibus ejusdem terræ similiter.

CANCELLARIAM Comitis Flandriæ, quemadmodum piâ devotione à Roberto Comite * Ecclesiæ vestræ concessa est & Scripto firmata suo, & Ecclesia ipsa eam hactenus quietè tenuit.

* Vide suprà pag. 359.

CÙM autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis clausis januis, exclusis excommunicatis & interdictis, non pulsatis campanis, suppressâ voce Divina Officia celebrare.

OBEUNTE verò te nunc eidem Præposito, vel tuorum quolibet Successorum, nullus ibi quâlibet subreptionis astutiâ seu violentiâ præponatur, nisi quem Fratres ejusdem Ecclesiæ secundùm Dominum canonicè providerint eligendum.

SEPULTURAM quoque ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni & extremæ voluntati qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi fortè excommunicati sint vel interdicti, nullus obsistat; salvâ tamen justitiâ illarum Ecclesiarum à quibus mortuorum corpora assumuntur.

DECERNIMUS ergò, ut nulli omninò hominum liceat præfatam Ecclesiam temere perturbare aut ejus possessiones auferre vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed illibata omnia & integra conserventur eorum pro quorum gubernatione & sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura. Salvâ Sedis Apostolicæ Auctoritate & Diocesanorum Episcoporum Canonicâ justitiâ.

SI qua igitur in futurum Ecclesiastica secularisve persona hanc nostræ Constitutionis Paginam sciens contra eam temere venire tentaverit, secundò tertiòve commonita, nisi præsumptionem suam dignâ satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se Divino Judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à Sacratissimo Corpore & Sanguine Dei & Domini nostri JESU CHRISTI aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat.

CUNCTIS autem eidem loco sua jura servantibus sit Pax Domini nostri JESU CHRISTI, quatenus & hìc fructum bonæ actionis percipiant & apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Ego Alexander Catholicæ Ecclesiæ Episcopus.
Ego Waldus Hostiensis Episcopus.
Ego Guillielmus Portuensis & S. Rufinæ Episcopus.
Ego Johannes Presbyter Cardinalis titulo S. Anastasiæ.
Ego Boso Presbyter Cardinalis S. Pudentianæ titulo Pastoris.
Ego Theodinus Presbyter Cardinalis S. Vitalis titulo Christinæ.
Ego Petrus Presbyter Cardinalis titulo S. Susannæ.
Ego Jacobus Diac. Cardinalis S. Mariæ in Cosmidyn.
Ego Arditio Diaconus Cardinalis S. Theodori.

Ego

Ego Hugo Diaconus Cardinalis S. Eustachii juxta Templum Agrippæ.

Ego Laborans Diaconus Cardinalis S. Mariæ in Porticu.

Ego Rainerus Diaconus Cardinalis S. Georgii ad Velum Aureum.

DATUM Venetiis in Rivo alto per manum Magistri Gerardi S. Romanæ Ecclesiæ Subdiaconi & Notarii, VIII. Id. Sept. Indict. x. Incarnationis Dominicæ anno M.C.LXXVII. Pontificatûs verò Domini Alexandri PP. III. anno octavo decimo. 1177

Bulla CÆLESTINI III. *Papæ ad Capitulum Brugense, anno* 1197.

Ex iisdem Archivis.

CÆLESTINUS Episcopus Servus Servorum Dei, dilectis Filiis Gerardo & Canonicis S. Donatiani Brugensis salutem & Apostolicam benedictionem.

CUM à Nobis petitur quod justum est & honestum, tam vigor æquitatis, quàm ordo exigit rationis, ut id per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum.

EAPROPTER dilecti in Domino Filii vestris justis postulationibus annuentes, centum solidos, quos Margareta quondam Comitissa Flandriæ distribuendos in die Anniversarii sui Ecclesiæ vestræ in testamento legavit, cum quindecim libris, cotidianæ distributioni Canonicorum sine diminutione qualibet assignandis, & triginta Libras ad opus trium Præbendarum quæ non nisi Presbyteris ibidem assiduè servientibus debent in Ecclesia vestra conferri, sicut illa justè & pacificè possidetis, vobis & Ecclesiæ vestræ Authoritate Apostolicâ confirmamus, & præsentis Scripti patrocinio communimus.

DECERNIMUS autem, ut nulli omninò hominum liceat hanc Paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis verò hoc attemptare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei & BB. Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

DATUM Laterani xv. Kal. Martii, Pontificatûs nostri anno quarto.

CAPUT CXCIV.

Hortus conclusus, *Præpositura Monialium Norbertinarum Herendalii in Campinia Brabantina, fundatur anno* 1411. *ab* ARNOLDO DE CRAEYNHEM *&* JOANNA DE STEINVOERT *Conjugibus.*

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Amen. Universis præsentes Litteras inspecturis PETRUS permissione Divinâ Præmonstratensis Abbas salutem.

UNIVERSITATI vestræ notum facimus, quia inspirante rerum omnium auctore & gubernatore Deo, Illustrissimi Conjuges Dominus ARNOLDUS DE CRAEYENHEM Miles, & JOANNA DE STEINVOERT Militissa Contoralis ejus, sanctissimum conceperunt propositum, quo per gratiam Salvatoris, Omnipotenti ac Divinæ Trinitati & intemeratæ Dei Genitrici Mariæ Virgini, per veram fidem servire decreverunt, dantes & concedentes in perpetuum dilectis Nobis in Christo Filiabus Sororibus Annæ de Boechout, Katherinæ de Trajecto, Elisabeth de Clote & Mariæ Zellemans Monialibus Monasterii Vallis Liliorum nostri Præmonstratensis Ordinis, Cameracensis Diocesis, quandam domum cum adjacentiis ejusdem, quam præfati Conjuges tunc possidebant in Villa de *Herentals*, & quidquid juris & proprietatis habebant in eadem, si nostrum præberemus assensum, quod in memorata domo & adjacentiis ejusdem fundaretur Monasterium præsentium prænominatarum Sororum nostri Præmonstratensis Ordinis & futurarum eisdem succedentium in dicto Monasterio, Fundatione factâ sub perpetua clausura septorum ipsius Monasterii permanentium.

ET prænominatæ Sorores in proposito manendi sub perpetua clausura diutius perstiterunt, & à sui propositi intentione minimè defecerunt.

Benedicimus Spiritum S. & Patrem Domini nostri JESU CHRISTI Deum nostrum, qui in Nobilia corda præfatorum Conjugum tantum sui cultûs & nostræ Religionis infudit amorem. Et eisdem regratiamur datoribus præfatæ domûs, qui eam dederunt ad Divini obsequii & nostræ Religionis ampliationem, ac eorum Præeminentias, de Dei misericordia plenissimè confidentes, in participationem omnium orationum, & spiritualium bonorum, quæ de cetero fient in universo Ordine nostro, benignâ & hilari recipimus caritate.

NEC non prænominatas Sorores, quæ contemplationi cælestium ferventiùs invigilant, & ea quæ ad incrementum Religionis pertinent, & ad virtutum spectant ornatum, sinceriùs amplectuntur, exhortamur in Domino JESU CHRISTO, quatenus sua fragrans Religionis fama perseveret, & armatura suarum sic luceat coram hominibus, quod glorificent Patrem earum, qui in cœlis est, & ut in odorem opinionis earum & religiosissimi regiminis devotæ personæ fæminei sexûs currentes, ad operandum suam salutem in Domino pertrahantur.

PRÆTEREA quia sæpè & multùm exposita

pleniùs

pleniùs prænominatarum Sororum petitio continebat, qualiter ipsæ Sorores religiosè vivere & Canonicam vitam ducere, secundùm Beati Augustini institutionem, & nostri Præmonstratensis Ordinis instituta sub perpetua clausura inspirante Domino decreverunt; quapropter pro hujusmodi vita Canonica perfectiùs peragenda, petebatur, ipsas in præfata Domo situata in Villa de *Herentals*, prout præmittitur, ipsis Sororibus data, temporibus includi perpetuis.

Nos, qui personaliter præfatam Domum quamvis in Villa situatam, tamen ab hominum communione sepositam, & aptam Religioni, conspeximus, in animo nostro revolventes hoc præcipuum desiderium, quod semper fuit in arcano nostri cordis reconditum, ut scilicet beneplacens Deo nostra Religio propagaretur, & Sorores, quæ pro ejus observantia rationabili providentiâ in Castris Claustralibus nostri Præmonstratensis Ordinis, carnem suam cum vitiis & concupiscentiis crucifigentes, se claudere voluerint, in suo tam laudabili proposito foverentur ac tenerentur, ne fortè cujuslibet temeritatis incursus ipsas à tam sancto proposito revocet, aut robur (quod absit) sacræ Religionis infringat, ipsis Sororibus prænominatis unâ vice pro omnibus liberaliter dedimus licentiam eligendi Patrem Abbatem, sicut juxta nostræ Religionis Instituta, pro nova Abbatia construenda requiritur.

Quæ quidem Sorores elegerunt Venerabilem Fratrem nostrum Dominum Johannem de Zichenis, Abbatem Thongellensem, in Patrem, ejusque Successores, & ejus Ecclesiam in Matrem, seu Matricem dictæ novæ Abbatiæ.

Et ipsum Venerabilem Fratrem nostrum Abbatem Thongellensem præfatum, pro se, suis Successoribus, & sua Ecclesia electioni hujusmodi consensum præbentem pariter & assensum confirmavimus, & per præsentes iterum confirmamus.

Deinde memoratus Pater Abbas confirmatus, & prænominatæ Sorores sæpè dictam Domum ad Abbatiam novam construendam, prout præmittitur, nostro consensu pariter & assensu præhabitis, acceptaverunt & receperunt, & iterum acceptant & recipiunt.

Et quia pluribus Ordinis nostri Præmonstratensis Religionis negotiis impediti, circa Fundationem prætactam personaliter vacare non valemus, hinc est, quod de probitate, discretione & prudentia memorati Venerabilissimi Fratris nostri Domini Johannis de Zichenis Abbatis Thongellensis, suis excelsis exigentibus meritis non ignotis, fiduciam gerentes in Domino plenissimam, eidem ad construendam novam Abbatiam Sororum nostri Ordinis in Domo præfata, prout præmittitur, nostrum consensum præbuimus, & per præsentes præbemus pariter & assensum, sibi quantum ad prætactam fundationem sive novellam plantulam, & omnia & singula eandem concernantia committentes vices nostras, cum nostræ plenitudine potestatis, &c.

In quorum omnium majorem fidem & testimonium Sigillum nostrum præsentibus Litteris duximus apponendum.

Datum & actum anno Domini millesimo quadringentesimo undecimo, mensis Maii die undecimâ. 1411

Vide alia Diplomata hanc Fundationem confirmantia in Brabantia Antonii Sanderi, sub descriptione Præpositura Vallis Liliorum Mechliniæ, è qua Hortus conclusus Herendalensis suam desumpsit originem.

CAPUT CXCV.

Gerardus *de Duffle Vir Nobilis donat Ordini Equitum Templariorum varia bona prope Turnhautum in Campinia, anno* 1184; *quæ bona nunc spectant ad Commendatorem de* Braecle, *Ordinis Melitensis.*

In nomine Domini. Rogerius Divinâ miseratione Cameracensis Episcopus, tam præsentibus quàm futuris in perpetuum.

Solemnis Scripti patrocinio & rei solempniter gestæ perpetuatur memoria, & venturarum præstigia litium inposterum præciduntur.

Præsenti eapropter memoriali committimus, ut omnibus innotescat, quod Gerardus Nobilis homo de Duffla universum Alodium, suum quod apud *Turneholt*, tam in Hominibus, quàm in terris & nemore possidebat, in manu nostra absolutè resignavit, & liberè Fratribus Domûs Templi Jerosolimitani sub eleëmosynæ titulo conferendum.

Ita tamen, quod dicti loci Fratres memorato Gerardo quotannis, dum vixerit, tres marcas magni ponderis persolvent: ipso verò sublato de medio, præscriptæ summa pecuniæ in usus Domûs Templi liberè revolvetur.

Nos verò idem Alodium præfatis Fratribus contulimus, & penes eos, utpote legitimos possessores, præsenti firmavimus authentico, perpetuò permansurum.

Hanc igitur tam solemnis facti Paginam ut rata permaneat, appensi Karactere Sigilli, & subscriptis Testibus duximus insignire.

Signum Sigeri Archidiaconi.
S. Walteri Decani de Cervia.
S. Walteri Capellani.
S. Rogeri de Insula.
S. Walteri Bertolt.
S. Oliveri de Sotengien.

Actum anno Verbi Incarnati M. C. LXXXIV. Præsulatûs verò nostri x. 1184

Ego Walcherus Cancellarius subscripsi & recensui.

CAPUT

CAPUT CXCVI.

PHILIPPUS *Flandriæ ac Veromandiæ Comes Privilegia Abbatiæ S. Bertini Ordinis S. Benedicti Audomaropoli confirmat anno* 1190; *ac nominatim benefacit Præposituris de Poperinga & Arcques ab eadem Abbatia dependentibus.*

HILIPPUS Flandriæ & Viromandiæ Comes, omnibus ad quos præsentium notitia pervenerit in Domino salutem.

NOTUM sit præsentibus & futuris, quod cum Crucem pro peccatis meis assumpsissem & in puncto essem proficiscendi ad Terram Sanctam, in qua Dominus noster JESUS CHRISTUS nostram operatus est salutem, considerans quod omnia temporalia transitoria sunt & caduca, humilibus precibus Abbatis Johannis & Conventûs Ecclesiæ S. Bertini inclinatus, privilegia quæ à Prædecessoribus meis & à Me habebant, causâ Dei & pro salute animæ meæ renovanda duxi & confirmanda.

IN primis itaque Villam de (1) *Arkes*, quam S. Walbertus Sancto dinoscitur dedisse Bertino, Ecclesiæ S. Bertini confirmo liberè & integrè perpetuò possidendam, sicut in privilegio Roberti incliti Comitis Flandriæ Prædecessoris mei continetur.

VILLAM etiam de (2) *Poperinghem*, quam Prædecessor meus Nobilis Comes Arnulphus prædictæ Ecclesiæ S. Bertini in eleëmosynam dedit, eidem Ecclesiæ confirmo liberè in perpetuum possidendam.

SCIENDUM tamen quod in prædicta Villa de *Poperinghem* debet Comes habere Equites, qui *Landridderen* vocantur, in Auxilium suum ad expeditionem suam secundùm præteriti temporis morem & Patriæ consuetudinem; & cum necesse fuerit, & Comes hoc Abbati significaverit, si summoniti non venerint, Abbas Comiti emendabit, accepturus emendam ab hominibus suis.

ILLI etiam qui in prædicta Villa ad *Banwert* sunt constituti, debent Comiti tantum ut *Landes*, *Banwert* & *Landwere*; & placitum de hoc & justicia erit Abbatis, sicut est de omnibus causis.

AD generalem verò expeditionem vel michi vel Successoribus meis illos de *Poperinghem* recognosco & statuo de jure non teneri: sed si Comes in magna necessitate auxilio hominum de *Poperinghem* indiguerit, pro deffensione Corporis vel honoris sui & terræ, & ab Abbate Sancti Bertini per certum judicium & per Literras auxilium hominum suorum requisierit, ad mandatum Abbatis in expeditionem proficiscent; ita quod in nullo tenebuntur Comiti qui remanserint, nec etiam ipse Abbas, sed emenda inde erit Abbatis. Licet enim aliquando michi in necessitatibus meis succurrerint, licentiâ tamen & voluntate Abbatis ad preces meas id fecerunt; ac per hoc volo ut ea quæ michi amicabiliter facta sunt, Ecclesiæ præjudicium non faciant imposterum.

ILLE autem qui justiciarius Abbatis fuerit apud *Poperinghem*, neminem poterit ab expeditione remittere, vel quittare, nec per Abbatem vel ejus Præpositum. Et si nummos vel aliud aliquid ab aliquo acceperit ut remaneat, ipse, si de hoc convictus fuerit, & quod acceperit reddet Abbati & de cetero non admittetur ad ducendum homines S. Bertini in expeditionem. Ille verò qui dederit, nichilominus tenebitur in emenda Abbati qui remansit.

PRÆFATA itaque Ecclesia S. Bertini debet habere in Villa de *Poperinghem* omnia placita & omnem justiciam secularem, quæ antiquo jure & longissimi temporis præscriptione obtinuit.

POSSESSIONES præterea & libertates, quas vel à Me vel à Prædecessoribus meis vel ab hominibus meis per cartas autenticas prædicti Abbas & Ecclesia S. Bertini concessas habent & confirmatas, ipsis præsentis Paginæ auctoritate confirmo jure perpetuo possidendas.

IPSI autem pro Me & pro dilecta Uxore mea Mathilde Regina debent cothidie Missam unam perpetuò celebrare & anniversaria nostra solemniter celebrare & procurare; sicut fit in anniversario Comitis Balduini qui in eorum Ecclesia requiescit.

UT igitur hæc omnia in perpetuum rata & inconvulsa permaneant, præsentem Cartam subscriptarum Testimoniis personarum & Sigilli mei feci munimine roborari.

ACTUM est hoc apud Alost coram hiis Testibus,

Gerardo Brugensi & S. Audomari Præposito & Flandriæ Cancellario,
Gerardo Abbate S. Petri Gandensis,
Gerardo Præposito Insulensi,
Roberto Advocato Attrebatensi & Domino Bethuniæ,
Willelmo Castellano S. Audomari,
Oliverio de Makelinis, &
Willelmo de Locres.

Anno Dominicæ Incarnationis, millesimo centesimo nonagesimo, exeunte Augusto. 1190.

CAPUT

(1) ARKES Præpositura Benedictinorum Bertinensium in Arthesia, sub Diœcesi Audomarensi.

(2) POPERINGA, Oppidulum Flandriæ, cum Præpositura Bertinensium, in Diœcesi Iprensi.

CAPUT CXCVII.

JOANNES *Dux Lotharingiæ & Brabantiæ varia Privilegia concedit Lovanienſibus, anno* 1282.

OANNES Dei gratiâ Lotharingiæ & Brabantiæ Dux, univerſis has Litteras viſuris & audituris ſalutem in omnium Salvatore.

PETIVERUNT dilecti noſtri & fideles Burgenſes de Lovanio, quoſdam Articulos, quos communiter propter utilitatem dicti Oppidi communem inter ſe ordinaverant, ſibi à Nobis concedi & indulgeri, deinceps in Oppido prædicto ſtatuendos : Et quum precibus honeſtis & cauſis neceſſariis ſuorum ſubditorum quilibet Dominus juri ſuo non obviantibus meritò debeat annuere, Nos dictos Articulos ſingulos & univerſos in hac Charta conſcriptos, ipſis Burgenſibus noſtris & eorum Succeſſoribus concedimus, à Nobis & noſtris Succeſſoribus perpetuò obſervandos.

INPRIMIS ſiquidem ipſis concedimus & in bona fide promittimus eiſdem, quod à nunc in antea Scabinos dicti Oppidi noſtri de Lovanio anno quolibet in Vigilia Nativitatis B. Joannis Baptiſtæ amovebimus & deponemus omnes & ſingulos, ita quod in illo anno Scabini eſſe non poterunt, nec quicquam coram eis tanquam Scabinis poterit agi vel fieri in illo anno à dicta Vigilia deinceps, quod obtineat robur firmitatis; ſed ſemper alios ſeptem Scabinos vice illorum depoſitorum de novo ſubſtituemus vel ſubſtitui faciemus ibidem.

2. ITEM quicumque ſubditus noſter, Miles ſeu quis alter, extra libertates commorans, qui in dicto Oppido coram Scabinis noſtris ipſius Oppidi debitum contraxerit, ſeu cautionem fidejuſſoriam præſtiterit; (1) volumus & dictis Burgenſibus noſtris indulgemus, quod Judex ille, ſub cujus juriſdictione moram traxerit, ipſum debitorem aut fidejuſſorem ad requiſitionem ſæpedicti Oppidi noſtri rebus vel corpore compellat Lovanium intrare ſuper dictis debito ſeu fidejuſſione rationem obſervaturum.

3. ITEM ſtatuimus & eis concedimus, quod quotieſcumque in Oppido prædicto talliam ſtatui contigerit, quod Scabini præfati Oppidi ſimiliter aliis Burgenſibus dicti Oppidi talliam ſolvant.

4. ITEM volumus & ſtatuimus, quod operarii qui in Oppido prædicto pro mercede diurna operantur, ad ſonitum cujuſdam campanæ, quam ipſum Oppidum ad hoc ordinabit, in mane ad opus ſuum vadant, & in ſero denuo opus, ad præfatum ſonitum, relinquant, ſub pœna à dicto Oppido ſuper hoc ſtatuenda.

5. PRÆTEREA ſi litem aliquam in dicto Oppido, qualiſcumque exiſtat, contingat oriri, quod abſentes volumus conſanguinei, inceptoris ſeu rei illius litis, à die illa ſeu nocte illa in qua dicta lis acciderit, Auctoritate noſtrâ treugas habeant per diem illam totam & noctem ſequentem, vel per noctem illam totam & diem ſubſequentem.

6. ITEM volumus & ſtatuimus, quod quilibet reus litis, unâ die ante diem exitûs treugarum ſuarum, treugas petat, vel alter ex parte ſua, ſub pœna quadraginta ſolidorum Lovanienſium.

DE omnibus autem forefactis & ſingulis provenientibus de Articulis in hac Charta conſcriptis, una medietas Nobis cedet, reliquâ medietate dicto Oppido liberè remanente.

ET ut præmiſſa ſingula & univerſa à Nobis & noſtris Succeſſoribus ſæpedicto Oppido perpetuò inviolabiliter obſerventur, Nos eidem Oppido præſentes Litteras Sigillo noſtro concedimus patenter ſigillatas.

DATUM anno Domini M.CC.LXXXII, Sabbato antè Nativitatem B. Mariæ Virginis. 1282

(1) IDem ſtatuerunt ac ampliarunt Diplomatibus ſuis JOANNA Duciſſa Brabantiæ 4. Decembris anno 1385. ANTONIUS Dux Brabantiæ 11. Martii 1407. qui in diſſidio quod ſuper hoc erat inter Lovanienſes ac Bruxellenſes ab una, & Antverpienſes ab altera parte, pro primis decîdit. CAROLUS AUDAX Dux Brabantiæ 11. Octobris 1469. CAROLUS V. Imperator & Dux Brabantiæ 19. Decembris 1537. Quod deinde variis ſententiis eſt confirmatum & corroboratum, uti videre eſt in Archivis Oppidi Lovanienſis.

CAPUT CXCVIII.

Acta exemptionis ab onere Menſæ Abbatialis pro Cœnobio Beatæ Urſulæ viâ vulgo Halfſtraete *Lovanii.*

Verſa è Gallico.

ELATIS ad Imperatorem Regem Catholicum Libellis Abbatiarum & Monaſteriorum, ac titulis his conceſſis à Supremis Belgii Principibus glorioſis Predeceſſoribus ſuis, quibus eximuntur ab onere præbendarum ſeu Menſæ Abbatialis : & viſis ea de re Litteris patentibus à Joanne Duce Brabantiæ datis in Caſtro Turnautano 17. Decembris 1420. item Litteris Philippi Ducis itidem Brabantiæ datis in hac Urbe Bruxella 14. Octobris 1428. & aliis Litteris patentibus Philippi Ducis Burgundiæ &

& Brabantiæ in hac dicta Urbe datis 24. Aprilis 1431. quibus Superior & Religiosæ Conventûs Beatæ Ursulæ viâ vulgo *Halfstraete* Lovanii in Belgio & Ducatu Brabantiæ declaratæ sunt exemptæ: Imperatoria Majestas Decreto suo Regio dato Viennæ 26. Octobris currentis anni, dicto Cœnobio Beatæ Ursulæ confirmavit possessionem exemptionis memoratæ: mandans ut imposterum hoc Cœnobium non accenseatur Cœnobiis & Abbatiis dicto oneri præbendæ seu Abbatialis Mensæ subjectis occasione inaugurationis Principum Belgii. Mandat omnibus ad quos pertinebit ut exactè tenorem hujus observent.

ACTUM Bruxellis sub Sigillo privato suæ Majestatis 17. Decembris 1720. *Erat paraphatum* Elis. vt. & *Signatum* J. B. de Heems. 1720.

CAPUT CXCIX.

BALDUINUS, *Awidis Filius, quatuor Vicarios seu Sacerdotes instituit in Cathedrali Ecclesia Tornacensi, anno* 1174. *cum approbatione* EVERARDI *Tornacensium Episcopi.*

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis Patris & Filii & Spiritûs Sancti, Amen.

EGO EVERARDUS, Dei miseratione Tornacensis Episcopus, tam præsentibus quàm futuris in perpetuum. Notum sit omnibus, quod Balduinus, Awidis Filius, in Ecclesia Virginis Mariæ Tornacensis quatuor Sacerdotales Canonicas de rebus suis ordinavit.

QUARUM primam, quæ ad Sanctum Joannem deserviri debet, de Domo sua plumbo tecta & de hospitibus qui sunt in Vico Gertrudi Caponis constituit; ita tamen, quod alicui Fratrum suorum, post obitum ipsius Balduini, Domum prædictam cum uno tantùm hospite, ad viam ipsi Domui faciendam pretio centum marcarum redimere licet, & de illis centum marcis redditus ad opus Sacerdotis prædictam Vicariam deservientis comparabuntur.

IDEM quoque Balduinus alteram Canonicam ad altare Beatæ Margaretæ deserviendam de Domo sua ultra Scaldim ab anteriori Vico usque ad posteriorem porrectam, & de furno qui fuit Remigii de Allaing, composuit; eâ tamen conditione, quod Fratri suo Domum, absque furno, pretio centum marcarum ad se licitum elt revocare; undè Sacerdoti in loco prædicto ministranti redditus adquirantur.

SCIENDUM quoque est, quod Balduinus Canonicam istam, si sibi libuerit, vel si sibi necessitas ingruerit, hospes tantùm & incolumis mutare poterit, reliqua verò manebit.

PRÆDICTUS quoque Balduinus duas alias Canonicas ad Sanctum Michaëlem & Beatam Mariam Magdalenam de duodecim Bonariis terræ & dimidio, quos à Filiis Rayneri de la Bruiere emisse comprobatur, ordinavit; & præterea mansum Robaudi cum suis appendiciis addidit, & quinquaginta & octo marcas, quas cum Waltero de Salines & Alserico super terram Nicolai de Ramerues præstitit.

INSUPER adjunxit, & Domum quæ fuit Rainerii Belliparii apposuit, hoc pacto; quod in hac Domo vitâ sibi comite, mansionem habebit; si autem mansi illius fortè pars aliqua locata fuerit prædicto vivente Gossuino, locationis pretium ad Canonicas prædictas transferetur.

ALTERAM quoque harum Canonicarum Balduino sano & incolumi mutare licebit; reliquam verò minimè; & tum Canonica manens medietatem censûs, de quo duæ fieri debebant, sibi retinebit.

DEINDE sciendum, quod si illæ quatuor Canonicæ immutatæ manserint, seu duæ tantùm superstites fuerint, Presbyteri eas deservientes prædictos redditus ex æquo divident; ita quod nullius eorum portio alterius portioni prævalebit: hiique Presbyteri servitium in Ecclesia perrenniter exhibere debent, sicut & illi qui de sinu Ecclesiæ esse perhibentur; qui si fortè circa servitium Ecclesiæ negligentes fuerint, ad nutum Decani & Capituli absque reclamatione beneficio privari possunt.

DECANUS quoque Tornacensis Canonicas illas assensu Capituli contradere debet.

PRÆTEREA sciendum, quod prædictis quatuor Presbyteris, vel duobus, si duo tantùm fuerint, idem Balduinus viginti marcas contribuit; ut Presbyteri illi de redditibus illo comparatis argento duabus lampadibus oleum perpetuò provideant.

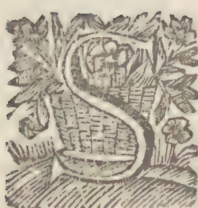
ET hoc certum sit, quod nulli nisi Fratribus Balduini prædictos redditus redimere licet.

ET ut hoc ratum & inconcussum permaneat, præsentem Paginam Sigilli nostri appositione, & testium qui interfuerunt subscriptione communimus, Authoritate Nobis à Deo traditâ prohibentes, & maledictionis anathemate ferientes omnes illos, qui ea infirmare, vel eis aliquo modo contraire præsumpserint. 1174.

ACTUM anno Incarnationis Dominicæ millesimo centesimo septuagesimo quarto, Ordinationis nostræ secundo.

CAPUT CC.

STEPHANUS *Tornacensis Episcopus Fundationem à* BALDUINO *factam in Cathedrali Ecclesia Tornacensi, de qua Cap. præcedenti, confirmat anno* 1193.

TEPHANUS Dei gratiâ Episcopus Tornacensis, omnibus Christi fidelibus, ad quos Litteræ nostræ pervenerint, in perpetuum.

EA quæ ad honorem Dei in Ecclesia statuuntur, numquam meliùs perveniunt ad posteros, quàm si tenaci memoriæ scriptis fideliter imprimantur.

EAPROPTER universitati fidelium præsentium significatione innotescimus, quod cum Balduinus Awidis Filius civis Tornacensis possessiones quasdam, quas propriis præsens exprimit pagina vocabulis, Beatæ Mariæ Tornacensis Ecclesiæ piâ ductus devotione jure perpetuo possidendas contulisset, ut sibi & Parentibus suis ad salutem cederet animarum; ita est à Capitulo Ecclesiæ memoratæ de voluntate ipsius Balduini perpetuâ stabilitate sancitum, ut annui earumdem possessionum proventus in septem partes æquales per manum Capituli annis singulis dividantur; & quinque illarum quinque Sacerdotes, qui in Altaribus Gloriosæ Virginis Genitricis Dei Mariæ extra Chorum, Beati Michaëlis, Beati Joannis Baptistæ, Beatæ Mariæ Magdalenæ, Beatæ Margaritæ, intra ipsius Ecclesiæ septa constructis, quotidie Divina teneantur Officia celebrare, percipiant annuatim;

SEXTA verò & septima infirmorum, intra ipsius Urbis terminos decumbentium, ac leprosorum de valle debent usibus deputari.

QUOD si prædictorum quinque Sacerdotum quilibet servientium Ecclesiæ, cui nocte dieque assidui esse tenentur, neglexerit, vel aliter inveniatur indignus, sive in alia fortè Ecclesia Beneficium fuerit assecutus, liberum erit Capitulo ac licitum, ipsum & ab Officio Altaris, & à Beneficio & ab ingressu Chori sine reclamatione qualibet amovere: sed eorum quolibet sic vel per decessum .... ipsum se Capitulum teneri non dubitet, Presbyterum & non alium loco destituti sine dilatione frustratoria subrogare.

POSSESSIONES itaque, quas jam dictum Balduinum contulisse prædiximus, hæ sunt: Domus ipsius lapidea in Parochia S. Piati cum furno & hospitibus suis circa Domum ipsam manentibus, & promerium cum Curte, & totum ædificium intra Curtem; quatuor etiam Domus Lapideæ ante Beatæ Mariæ Ecclesiam constructæ cum hospitibus & appendiciis ad ipsas pertinentibus.

SIMILITER furnus & hospites omnes ad ipsum Balduinum in Vico S. Martini pertinentes.

ITEM furnus ejusdem & Domus & totum mansum in Vico Pontis, cum Domo etiam & toto manso ultra Scaldim se pertingente.

INSUPER quatuordecim jugera terræ arabilis in Parochia S. Brixii jacentis; tria similiter mansa ultra Scaldim.

ADJECIT ad hæc ipsius benignitas Capituli, ut duo Bonaria terræ arabilis, viginti & sex solidi, & quinque capones annui ex permissione Capituli de piis eleëmosynis acquisiti memoratis Presbyteris in augmentum sui beneficii perpetuò accedant.

VERUM quidquid sibi vel Altaribus quibus deserviunt in celebratione Divinorum fuerit oblatum, Parochiali Presbytero in Altari Beati Nicolai pro tempore ministranti totum fideliter resignabunt, nihil inde penitus habituri.

NIHILOMIMUS etiam omnes alias obventiones in rebus mobilibus, seu immobilibus, ad se quocumque titulo pertingentes Capitulo resignare teneantur, tertiam tantùm partem in sortem suam de misericordia recepturi.

NE igitur prædicta constitutio oblivione deleri valeat inposterum aliquatenus vel infringi, præsentem Paginam ad petitionem sæpedicti Balduini Sigillo nostro ac Sigillo Capituli memorati fecimus roborari.

DATUM Tornaci secundo Kalendas Junii anno Dominicæ Incarnationis M. C. XCIII. Consecrationis nostræ anno primo. 1193.

FINIS.

CAPUT CCI.

Balduinus V. *Comes Hannoniæ concedit anno* 1178. *Privilegia Abbatiæ Aquicinctinæ Ordinis S. Benedicti in Episcopatu Atrebatensi, pro Villis de* Obercicourt *&* Peskencourt.

Ex Archivis Cameræ Rationum Insulis.

IN nomine S. Salvatoris. Ego Balduinus Hainoensium Comes, universitati fidelium tam futurorum quàm præsentium salutem, prosperitatem & pacem.

Quia servos Domini litigare non oportet, eorum paci & quietudini Nos justum est diligentiam adhibere, & diutinas eorum possessiones non infirmare, sed potiùs confirmare.

Eapropter omnibus notum volo fieri quod * Aquicinctensis Ecclesia temporibus Antecessorum meorum Villas *Obercicourt* & *Peskencourt* liberè possedit & quietè, & tam in ipsis Villis quàm in Villarum habitatoribus seu rebus eorum me juris quipiam confiteor non habere.

Vide supra Pag. 163.

Volo igitur & concedo, ut homines Villarum prædictarum, qui terram inhabitant Ecclesiæ memoratæ, suâ perpetuò potiantur libertate: quandoquidem in nullo negotio michi vel Successoribus meis, etiamsi fuerimus in equitatu vel exercitu, sunt alicujus angariæ debitores.

Quod si etiam aliqua de causâ ad me refugium habere voluerint, ad me non pertinebit eos aliquatenus suscipere, nisi Ecclesiâ permittente.

Hujus itaque rei veritatem à Me & à * Margareta Conjuge mea cum liberis nostris cognitam omnibus trado cognoscendam. Et ne contingat in futurum super hoc aliquatenus Ecclesiam perturbari, præsens Scriptum Sigilli mei impressione munitum Fratribus Aquicincti tradidi propter pacis custodiam conservandum, subsignari faciens Baronum meorum nomina, qui interfuerunt cognitæ veritati.

* Margareta Soror Philippi Alsatici Comitis Flandriæ

Eustacius de Rueth,
Hauvellus de Chevren,
Almannus de Prouvi,
Balduinus Castellanus de Mons,
Gossuinus de Tulin,
Robertus Libailes.

Actum anno Incarnati Verbi M. C. LXXVIII. 1178.

CAPUT CCII.

Joannes Gistellæ *&* Anglomonasterii *Dominus, Fundationem Prioratûs Canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini in Parochia ac Feudo suo de* Elseghem *apud Aldenardam, inchoatam à* Bernardo de Bosscho *&* Joanne de Rokeghem, *confirmat anno* 1416.

EGo Joannes Gistellæ (1) & Engelmunsterii (2) Dominus notum facio universis, quod dilectus noster Familiaris Bernardus à Bosscho Nobis fecerit indicare, sibi intentionem & propensionem esse fundandi atque exstruendi Monasterium Religiosorum Divi Augustini, quos vocant Canonicos Regulares, & in hunc finem concedendi Ordini prædicto, ad in eo præmemoratum Monasterium ædificandum, quoddam feudum cum Domicilio, in 15. circiter jugera extensum, cum omnibus suis appendentiis, item partes alias bonorum hæreditariorum, à Consanguineo nostro, Milite Joanne de Rokegem, sub Nos dependens in Parochia (3) Hellegemii, prout patet ex certis Litteris amortisationis; quod prædictus Miles Joannes de Rokegem universum hoc Sigillo suo confirmavit.

Hinc in honorem Dei Omnipotentis, & ad promovendum zelum & devotam inclinationem prædicti Bernardi, tamquam supremus supra memorati feudi Dominus aliarumque partium bonorum hæreditariorum dependentium à Milite supra dicto Joanne de Rokegem, tam pro Nobis, quàm pro Hæredibus nostris, in prædictam amortisationem consentire & annuere voluimus, prout per præsentes consentimus & annuimus, formalitatibus omnibus ac modis, quibus prædictus Miles Joannes de Rokegem eidem amortisationi annuit atque consensit.

Et quoniam Ego Joannes Gistellæ & Engelmunsterii Dominus desidero tam Nobis quàm Hæredibus nostris in perpetuum hujus rei exstare memoriam, hasce Litteras Sigillo nostro Signavi.

Actum XII. Julii anno Domini M. CCCC. XVI. 1416.

Sequuntur Litteræ Joannis Burgundiæ Ducis ac Flandriæ Comitis, quibus prædictæ Fundationi ac bonorum amortisationi assensum præbet; sed deest Litterarum initium.

ET sicut idem Bernardus abdicare se non posset de eodem feudo, illudque transferre in prædictos Canonicos, absque eo quod esset per Curiam amortisatum, juxta consuetudines Flandriæ, emanato quondam hac de re Constituto Colendissimi Domini nostri ac Avi (4) Ludovici (cui Deus indulgeat) Comitis Flandriæ, sine nostra venia & consensu, sic, prout dicit, Nos pro hac re humiliter supplicat. Hinc est quod Nos, prædictis omnibus consideratis, & unicè volentes incrementa & fundationes Ecclesiarum, in quibus Divinum peragitur Sacrificium, in favorem prædicti Divini cultûs, ut Nos & Charissima nostra Uxor, (5) ac Liberi participes fiamus piarum precum & orationum dictorum Canonicorum Regularium, & omninò inclinantes in salutare propositum & voluntatem supplicantis, de certa nostra scientia ac plenitudine potestatis & auctoritatis subscripsimus, consensimus & aggregavimus prædictas supplices, prout per præsentes ex speciali gratia denuò subscribimus, consentimus, aggregamus & confirmamus, & per hasce prædictum feudum in perpetuum amortisamus, in quantum ad Nos attinet aut attinere valet, ita ut prædicti Religiosi tam pro præsenti, quàm pro futuro nunquam cogendi sint sese dicto feudo abdicare aut renuntiare, & Nobis ac Successoribus nostris ullos desuper census aut finantias solvere, quæ ex consideratione prædictorum per præsentes supplicanti concessimus & remisimus.

HINC in mandatis damus dilectis ac fidelibus Administris Cameræ nostræ Rationum Insulensis, summo Baillivo Flandriæ, Baillivis Alostanis & Aldenardensibus cæterisque aliis Ministris & Officialibus, vassalis, & subditis, & quibuscumque delegatis, præsentibus & futuris, & unicuique eorum specialiter, prout ad illos quoquo modo pertinebit, ut receptâ in manus abdicatione & renuntiatione dicti feudi, illud secundùm jura & regionis consuetudines transferant in dictos Canonicos, prout in casu simili usus obtinet, non obstante Statuto supra dicto:

INSUPER, ut per præsentem nostram gratiam, confirmationem, amortisationem, & recepissam permittant & concedant dicto Bernardo, Canonicis ac eorum Successoribus uti & frui plenariè ac pacificè dicto feudo, absque ulla molestatione & turbatione nunc & in perpetuum; sic enim fert nostra voluntas.

ET ut idem certum ratumque existat, præsentibus apposuimus Sigillum nostrum secretum in absentia Sigilli magni: semper salvo jure nostro ac aliorum.

DATUM in Civitate nostra Insulensi mense Augusto, anno gratiæ millesimo quadringentesimo decimo sexto; per Dominum Ducem (6) nostrum, præsente Episcopo in Bethlehem: (7) 1416.

Signatum:

G. DE MARC.

NOTATIONES.

(1) GISTELLA. Vide Stemmà Genealogicum DD. Gistellæ in Miræo pag. 774.

(2) ENGELMUNSTER. Vicus, nunc Baronatus Flandriæ in Castellania Cortracensi; cujus Altare seu jus Patronatûs datum fuit Capitulo Harlebecensi. Vide supra pag. 971.

(3) ELSEGHEM, Vicus est Flandriæ propè Aldenardam
sub Diœcesi Gandavensi, in quo situs est Prioratus B. M.
Virgini sacer Canonicorum Regularium Ordinis S. Au-
gustini sub Capitulo Windesemensi. Fundatorem habuit
anno 1416. Nobilem Virum *Bernardum à Bracle* dictum
à Bosco, Equitem & Oppidanum Aldenardensem: non
verò Joannem Eggaert, uti malè allegavit Sanderus, in
Descriptione Flandriæ, cum Eggartius iste fuerit primus
Prior Monasterii. Ita RegistrumMonasterii.

Idem Bernardus pro prima Fundatione hujus Priora-
tûs contulit quindecim bonaria terræ arrabilis (uti patet
ex citato Diplomate) lignaque de nemore suo ad extru-
ctionem locorum regularium. Tandem post varia alia
concessa beneficia, nullis ex Conjuge sua Heilzoeta de
Sikelen liberis susceptis, anno 1437. senex vivere desiit.

Alter Benefactor fuit Joannes de Bracle, seu de Bosco,
germanus Frater Bernardi, qui ex Conjuge sua Agnete
de Wavels plures posteros reliquit, quorum multi in
præfato Cœnobio Anniversaria aliasque Fundationes re-
liquerunt, sibique sepulturam elegerunt.

Familia de BRACLE *dicta à* BOSCO, *ex Castellanis Cortracensibus orta.*

FranciscusBaro de Brune, duxit a. 1677. Mariam-Jacobam lePrevost dictam deBasserode, filiam Jacobi &Franciscæ de Bracle. Hujus frater Georgius Toparcha de Willecomme postremus suæ familiæ obiit 27 Septembris 1701 cum quo arma gentilitia de Bracle publicè Gandavi sepulta sunt.

- Georgius-Hyacintus Baro de Brune, de Willecomme, &c. duxit anno 1715. Annam-Luciam de Vilsteren (obiit a. 1722 13. Decembris) filiam Gerardi, Baronis de Laerne, & Mariæ Livinæ de Beer.
  - Franciscus-Josephus-Hyacintus de Brune, natus 26 Decembris 1715.
  - Maria-Joanna-Baptista-Lucia de Brune, nata 11 Decembris 1716.
  - Catharina-Josepha-Gislena de Brune, nata 12 Februarii 1718.
  - Maria-Catharina-Philippa-Gislena de Brune, nata 14 Junii 1719.
  - Nicolaus Tolentinus Claudius Xaverius-Gislenus de Brune, natus 15 Novembris 1721 Eques Melitensis receptus anno 1723.
  - Gaspar-Ludovicus-Gislenus de Brune, natus 9 Novembris 1722.
- Catharina-Philippa de Brune nupsit a. 1704 Joanni-Francisco Borluut, Equiti & Toparchæ de Hooghstrate, Philippi & Joannæ de Seclyn unico filio.
  - Maria-Philippa Borluut, nata 18 Februarii 1706 Canonissa Nivellensis recepta 1722.
  - Magdalena-Francisca Borluut, nata 24 Maii 1709 Canonissa Nivellensis, recepta 1723.
  - Theresia-Bernarda Borluut, nata 16 Julii 1711.
  - Emanuel-Josephus-Laurentius Borluut, natus 10 Augusti 1717.
  - Alphonsus-Ludovicus-Martinus Borluut, natus 10 Novembris 1719.
  - Catharina-Francisca-Philippa-Camilla Borluut, nata 17 Januarii 1722.
- Maria de Brune Coelebs.
- Emanuel-Philippus de Brune Eques Melitensis natus 22 Februarii 1689 receptus an. 1719.
- Franciscus-Dominicus de Brune Toparcha de Croix, &c.
- Angela-Ludovica de Brune, nupsit a. 1718 Henrico-Walrando Gage, Henrici Equitis Angli, & Joannæ de Kerckove filio.

Sanctus Lietbertus Episcopus Cameracensis hujus familiæ patrem habuit
Lietbertum Toparcham de Bracle, matrem Aleydam de Florines, Ge-
rardi Episcopi Cameracensis sororem, obiit ille 1076. Vide Miræum
tomo primo pagina 155. Marchantium folio 201. Meyerum folio 28.
verso & Carpentier folio 357.

(4) LUDOVICUS MALEANUS, Comes Flandriæ; obiit anno 1384.

(5) MARGARETA, Bavariæ Ducis filia.

(6) JOANNES INTREPIDUS, Burgundiæ Dux,
Comes Flandriæ &c: anno 1419. Septembris 10. per
nefariam proditionem jussu Galliarum Delphini, Monaste-
rolii (vulgò *Montereau-faut-Yonne*) crudeliter trucidatus.

(7) Is erat JOANNES MARCHANT ex Ordine
FF. Prædicatorum S. T. Doctor, Confessarius Joannis
Intrepidi Burgundiæ Ducis, nec non Episcopus Bethlehe-
mitanus (cujus residentia est Clamecii sub Diœcesi Ni-
vernensi in Gallia) in fata concessit anno 1422, sepul-
tus apud FF. Prædicatores Insulenses.

CAPUT CCIII.

JOANNES CHEVROT, *Episcopus Tornacensis concedit anno* 1458. PETRO BLADELIN *Viro Nobili, Ordinis Aurei Velleris Thesaurario, Erectionem novæ Parochiæ in novo Oppido Middelburgensi in Flandria per eum instaurato.*

OANNES miseratione Divinâ Episcopus Tornacensis honorabili Viro in Christo Nobis dilecto, PETRO BLADELIN Domino temporali loci sive Castri de *Middelburgh* vulgariter nuncupati, infra metas Parochiæ de *Heyle*, nostræ Diocesis, constituti, salutem in Domino sempiternam.

Cum fructu bonorum operum & illorum semper incremento, cælestis amor patriæ mentes nostras sic allexisse percipitur, ut quasi hoc solum delectationem Nobis tribuat, quod Divinæ voluntati sit placitum, & salutem proferat animarum. Procedit ex hoc, quod, sicut ex Pastoralis Officii Cura tenemur, circa fidelis populi Nobis commissi devotionis augmentum attenti semper & vigiles inveniri volentes, vestris piis petitionibus favorem largiri benevolum debeamus.

VESTRIS igitur devotis supplicationibus pio paterno amore inclinati, ut in Ecclesia, quam de nostra licentia & consensu apud dictum locum de *Middelburgh* noviter construi & erigi fecistis, Missæ etiam altâ voce & cum nola per notos & idoneos Sacerdotes debitè celebrari & omnes Horæ diurnæ pariterque nocturnæ decantari valeant, nec non cæmiterium pro sepultura, fontes pro sacri Baptismi collatione & Ciborium pro Sanctissimæ Eucharistiæ reverenti inclusione apponi applicarique & conservari possint; in & ex quibus, tam Baptismi, quàm & Eucharistiæ & extremæ Unctionis, & alia Ecclesiastica Sacramenta, nec non sepulturæ per Rectorem dictæ Parochialis de *Heyle* pro tempore existentem, vel ejus vices gerentem ritè admissum, vel alium idoneum Sacerdotem (de dicti tamen Rectoris vel ejus vices gerentis licentia) indigentibus & devotè petentibus, licitè valeant ministrari, harum serie indulgemus facultatem & licentiam impertimur; jure tamen Parochiali, & quolibet alieno in omnibus semper salvo.

IN cujus rei Testimonium Sigillum nostrum præsentibus Litteris duximus apponendum.

DATUM Insulis, dictæ nostræ Diocesis, anno Domini M. CCCC. LVIII, mensis Augusti die decimo octavo. 1458.

CAPUT CCIV.

GUILIELMUS FILLATRIUS *Tornacensis Episcopus, Privilegium à* JOANNE *Prædecessore suo Cap. præced. concessum* PETRO BLADELIN *Domino Middelburgensi, super Translatione Parochiæ de* Heyle *in Castrum de* Middelburgh, *confirmat & approbat anno* 1460.

UILIELMUS miseratione Divinâ Tornacensis Episcopus, honorabili Viro Nobis in Christo dilecto PETRO BLADELIN Domino temporali loci sive Castri de *Middelburg*, infra metas Parochiæ de *Heyle*, nostræ Diocesis, constituti, salutem in Domino sempiternam.

CUM pridem bonæ memoriæ Dominus JOANNES Episcopus Tornacensis Prædecessor noster, ut in Ecclesia, quam noviter, unà cum cemiterio, fonte, campanili & aliis appendiciis, de ipsius authoritate, & consensu Curati loci, in hoc expresse consentientium, in dicto loco vestro de *Middelburgh* construi & erigi fecistis, Missæ & omnes Horæ Canonicæ dietim decantari, infantes Baptisari, defuncti sepeliri, & omnia Ecclesiastica Sacramenta per Rectorem Ecclesiæ Parochialis de *Heyle*, aut alium de ejus licentia, sicut & in eadem Parochiali Ecclesia de *Heyle*, petentibus ad ministrari valeant, (jure Parochiali & cujuslibet alterius in omnibus semper salvo) concesserit; prout hæc & alia in Litteris ipsius Prædecessoris nostri pleniùs continentur;

CUMQUE omnes Parochiani, vel saltem major pars Parochiæ de *Heyle*, attentis Authoritate, consensu & servitio prætactis, relictâ propriâ Ecclesiâ Parochiali, ad hujusmodi Ecclesiam novam, ad Divina audienda, & Sacramentalia suscipienda, devotiùs confluant, & accedant frequentiùs; sicut ex fide digno testimonio didicimus;

HINC est, quod Nos populum fidelem Nobis commissum, in continuo devotionis incremento, prout ex nostri Pastoralis Officii Cura Nobis incumbit, indesinenter fovere cupientes, vestris petitionibus Paterno favore inclinati, omnia & singula per præfatum Prædecessorem nostrum concessa approbamus & ratificamus.

Jus Parochiale dictæ Ecclesiæ de *Heyle* in & ad hujusmodi novam Ecclesiam loci vestri de *Middelburgh*, Authoritate nostrâ Ordinariâ, quantum in Nobis est, transferimus: & ad eamdem tanquam ad Parochialem Ecclesiam loci de *Heyle* recurrendum & accedendum fore decernimus; dummodo ad hoc dumtaxat Patroni, Curati, & majoris partis Parochianorum loci consensus advenerit.

INSUPER Mandata & Litteras Curiarum nostrarum Tornacensis, Brugensis & Ardemburgensis, quæ hactenus in Ecclesia de *Heyle* denunciari consueverunt, amodo in dicta nova Ecclesia tamquam in Parochiali Ecclesia loci de *Heyle*, denunciari, publicari & executioni demandari volumus per præsentes.

DATUM Bruxellæ Cameracensis Diocesis, sub Sigillo Cameræ nostræ in absentia, anno Domini M. CCCC. LX, more scribendi Gallicano, mensis Martii die octavâ. 1460.

CAPUT CCV.

Abbas S. Bavonis Ordinis S. Benedicti Gandavi, Patronus Ecclesiæ de Heyle, *consentit in Erectionem novæ Ecclesiæ Parochialis Middelburgensis in Flandria anno* 1460, *juxta Fundationem factam à* PETRO BLADELINO, *de qua Cap.* 203. *&* 204.

NIVERSIS præsentes Litteras inspecturis JACOBUS, permissione Divinâ Abbas Monasterii S. Bavonis juxta Gandavum, Ordinis S. Benedicti, Tornacensis Diocesis, salutem in Domino.

CUM notitia veritatis infrascriptorum congaudentes, exultamus in CHRISTO JESU, cum illius favente clementiâ, qui super omnes gentes excelsus in altis habitans in cælo, & in terra respicit oculo pietatis mentes fidelium ab ipso Divino amore succensas, conspicimus quod in talibus devotionis & charitatis operibus se exercent, per quæ multorum crescit devotio, cultus augetur Divinus, & animarum salus procuratur.

SANE quidem generosus ac præpotens Vir PETRUS BLADELIN Dominus temporalis loci de *Middelburgh* in Flandria, metuendissimi Domini nostri Burgundiæ Ducis Consiliarius, sui Hospitii Magister & sui Ordinis Aurei Velleris Thesaurarius præcogitans fragilitatis humanæ conditionem status certitudinem non habere, sed quod esse videtur in ea, tendere potiùs ad non esse, providentiâ suadente discretâ, & discretione providâ consulente, terrena ac transitoria cum spiritualibus & perpetuis bonis permutare intendens, Nobis Litteras Reverendi Patris in Christo & Domini * GUILIELMI, Dei & Apostolicæ Sedis gratiâ Tornacensis Episcopi moderni, quibus nostræ Litteræ præsentes sunt affixæ, præsentavit; Nobisque humiliter supplicavit, quatenus in suo proposito gratiosè annuentes, nostrum consensum & assensum, juxta tenorem & formam Litterarum earumdem, impartiri vellemus & dignaremur.

* Vide Diplom. præced.

NOS igitur, qui circa fidelis populi devotionis augmentum vigiles & attenti semper inveniri volumus, suis piis supplicationibus inclinati, & illis piè annuentes in omnibus & singulis, prout & quemadmodum in prædictis Reverendi in Christo Patris Domini GUILIELMI Tornacensis Episcopi Litteris habetur & continetur, in quantum hoc de jure possumus & debemus, consensum pariter & assensum præbuimus, & præbemus per præsentes.

NOBIS nihilominus nostrisque Successoribus, jure nostri Patronatûs in omnibus, & cujuslibet alterius jure semper salvis. Hoc adjecto, quod dictus PETRUS BLADELIN, omnia & singula, in quadam papyri Cedula contenta, manu suâ propriâ subscripta & signata, & desuper dotatione tam novæ, quoad Presbyteros inibi servientes, ac veteris & Matricis Ecclesiarum, quoad * Sorores ibidem instituendas, Nobis exhibitâ, juxta formam & tenorem ejusdem Cedulæ, infra tres annos à data præsentium computandos, adimplebit realiter & cum effectu: quam quidem Cedulam penes Nos reservabimus. Et ex causa

* Hospitalarias.

VOLUMUS insuper, quod hujusmodi nostro consensu, ac in signum recognitionis juris nostri Patronatûs prædicti, antedictæ Sorores singulis annis, in Festo S. Bavonis, per se seu per aliam personam unam candelam ceream unius libræ, in dicto nostro Monasterio mittere & offerre teneantur.

QUISQUE Presbyter & alii Officiantes dictæ novæ Ecclesiæ de *Middelburgh* singulis annis pro Abbatis, Prioris & Conventûs præsentium & futurorum ipsius Monasterii statu felici, ipso die S. Bavonis, de eodem S. Bavone summam Missam cum Diacono & Subdiacono, altâ & intelligibili voce solemniter cum cantu celebrare similiter teneantur: alioquin ejusmodi nostri consensûs Litteræ nullæ sint & invalidæ nulliusque valoris & momenti.

ET ultra præmissa, pro pace, unione & concordia inter Presbyteros ibidem Officiantes confovendis, contentamur, quod idem Dominus de *Middelburgh* recompenset Rectori loci emolumenta ex offertoriis quotidianis Missarum in eadem Ecclesia celebrandarum provenientibus, in quantum ipse Rector id facere sit contentus, ad finem, quod quilibet celebrans levet, habeat & recipiat ad suum commodum, utilitatem, & proprium usum, præfata emolumenta absque ulla contradictione.

IN

In quorum omnium & singulorum præmissorum testimonium præsentes nostras Litteras Reverendi Patris Domini Guilielmi moderni Episcopi Litteris transfigi, nostrique Sigilli jussimus appensione communiri.

Datum in Monasterio nostro prædicto, anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo, die penultimâ mensis Martii. 1460.

CAPUT CCVI.

Ferricus de Cluniaco *Tornacensis Episcopus, dein S. R. E. Cardinalis, Fundationem Capituli sex Canonicorum cum Cantore, à* Petro Bladelino *Equite institutam in Middelburgo Flandriæ Oppido, approbat atque confirmat anno* 1480.

Ferricus, (1) Dei & Apostolicæ Sedis gratia Tornacensis Episcopus, universis & singulis Presbyteris, Clericis & Beneficiatis, & Habituatis quibuscumque Ecclesiæ Beatorum Apostolorum Petri & Pauli Middelburgensis in Flandria, nostræ Diocesios, salutem in Domino.

Vestra sanè petitio Nobis exhibita continebat, quod cum nuper bonæ memoriæ Nobilis Miles Consiliarius & Magister Hospitii Illustrissimi Principis Domini (2) Caroli bonæ memoriæ, Ducis Burgundiæ, Brabantiæ, Comitis Flandriæ &c. (3) Dominus temporalis dicti loci de (4) *Middelburgh*, ad honorem S. Trinitatis, gloriosæ Virginis Dei Genetricis Mariæ, BB. Apostolorum Petri & Pauli, ac totius Curiæ Cælestis, in Divini cultûs augmentum, ac pro salute animæ suæ, ac animarum (5) Conjugis, Parentum ac Benefactorum suorum, fundaverit, erexerit, ac dotaverit præfatam Ecclesiam BB. Apostolorum Petri & Pauli Middelburgensem, de consensu, authoritate & beneplacito (6) Prædecessoris nostri immediati, in eadem ordinantis sex Beneficiatos, per suas desuper confectas Litteras & Patentes;

Illis tamen, atque Clero dictæ Ecclesiæ hucusque per Prædecessorem nostrum præfatum, ac per Nos, tam de titulis suorum Beneficiorum, ordine, cerimoniis, statutis & juribus, nondum fuit nec est provisum seu prospectum.

Quare humiliter Nobis supplicantibus, ut debitum Pastoralis sollicitudinis officium iis benignè dignaremur ordinare, statuere & providere circa præfatam Ecclesiam & Supposita ejusdem, decernendo dictos sex Beneficiatos illius Ecclesiæ præfatæ esse verè Canonicos, Præbendatos & Beneficiatos, qui non essent ad nutum amovibiles, & dando vobis ordinem, ceremonias & Statuta convenientia.

Nos igitur vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, debitè de prætactis, ut decuit, & facultatibus dotationis informati, & per auxilium illius qui habitare facit unanimes in domo, ut ad laudem Dei & ædificationem plebis, in ministerio possitis semper concordare Divino, Decreta, Statuta, cerimonias & ordinationes sequentes, quas vos servare oportebit, Authoritate nostrâ Episcopali & ordinariâ vobis damus & concedimus per præsentes;

Ex nunc pronunciando & decernendo, dictos sex Beneficiatos per Dominum Militem Petrum Bladelin fundatos esse, & in perpetuum per ipsius Successores promoveri debere, veros Canonicos Præbendatos perpetuos dictæ Ecclesiæ BB. Petri & Pauli Middelburgi nostræ Diocesis.

Quam quidem Ecclesiam pro Collegio deinceps & Collegiata Ecclesia, Authoritate prædictâ erigimus, pronunciamus, dicimus & declaramus: freti eâ spe, quod virtutibus, devotionibus & ministeriis vestris, majora à Christi fidelibus pro vobis provenient charitativa subsidia, quibus Ecclesiæ vestræ, & vobis magnum facietis incrementum, adinstar Ecclesiarum & Collegiorum nostræ Diocesis, in quibus Christi fidelium devotio suas manus adjutrices dignoscitur contulisse.

Istam igitur Erectionem, declarationem, pronunciationem, ordinationes, Decreta, Statutaque sequentia à vobis & à vestris Successoribus in virtute sanctæ obedientiæ districtè præcipimus observari, scituris, quod si transgressores in iis fueritis inventi, contra vos ut decebit procedemus, & procedi faciemus per eum seu per illos, quibus vices nostras commiserimus.

In institutionibus autem Beneficiandorum, convocatis omnibus Beneficiatis dictæ Ecclesiæ, & solutis pro juribus receptionis dictorum Canonicatûs & Præbendæ 12. sol. Paris. & pro Capellanis 6. sol. Paris. & Habituatis 3. sol. Paris. ad opus ærarii publici Ecclesiæ, jurabunt Beneficiandi coram eisdem, quod Erectionem hujusmodi, Privilegia, cerimonias, Decreta, Ordinationes & mandata nostra ritè observabunt; omnem obedientiam Canonicam Nobis & Successoribus nostris, Curiæ nostræ, Officiariis nostris, ipsiusque Ecclesiæ Cantori, eorum in Choro hujusmodi Ecclesiæ Præsidenti, exhibebunt, fidelitatemque Presbytero Ecclesiæ & sibi invicem præstabunt.

1. Imprimis volumus, in quantum rationis & juris erit, insequi, observari, & hîc inserere (7) Ordinationes dicti Militis Fundatoris quoad obsequium Divinum præstandum per dictos sex Canonicos, Curatum, duos Capellanos & duos Custodes hujus Ecclesiæ per eundem fundatos: quibus in Choro & Ecclesia sicut aliis Beneficiatis aut Habituatis quibuscumque præsentibus & futuris præerit Authoritate nostrâ Senior Canonicus

nonicus ut Cantor & Præsidens hujus Ecclesiæ tamquam Caput: à quo ordinem sumat & fiat multorum congregatio secundùm Deum ordinata: cui tamquam Delegato nostro ad officium spirituale exequendum per Nos commisso, ad minus ter in anno ii Beneficiati aut Habituati quicumque confiteri tenebuntur, & non aliis, nisi de ipsius licentia: ut valeat is pro prætactis sibi commissis legitimam reddere rationem: quia sibi obediri volumus & mandamus, secundùm formam & tenorem sequentium Articulorum.

2. Item deferent hi sex Canonici almutia grisea per Canonicos Ecclesiarum nostræ Diocesis deferri solita, unà cum Curato; Capellani verò rubea, & Habituati Presbyteri nigra de nigris pellibus, adinstar nostræ Ecclesiæ majoris: & hoc à Festo Paschatis usque ad Festum omnium SS, quando prætacti cappas assument suis in respectibus, juxta ritum, ut dictum est, Ecclesiæ nostræ majoris, ubi non Presbyteri almutiis carent, sic & cappis foderatis.

3. Item volumus, quod ii sex Canonici, unà cum Curato, duobus Capellanis ac duobus Custodibus, cum reliquis Habituatis præsentibus & futuris, singulis diebus in perpetuum in hujusmodi Ecclesia de *Middelburgh* devotè & decenter, adinstar Ecclesiæ nostræ majoris, nec non aliarum Ecclesiarum Collegiatarum nostræ Diocesis, decantent septem Horas Canonicas & Missam Majorem ad usum & secundùm ordinarium Ecclesiæ nostræ Tornacensis; ita quod à Festo Paschatis usque ad Remigii inchoent Matutinas horâ quintâ de mane, Primam verò horâ octavâ, cum continuatione reliqui servitii, & Nonam horâ secundâ cum dimidiâ &c. cum continuatione reliqui servitii, juxta diurnam exigentiam, continuando Vesperas, vel interponendo Vigilias. A Festo verò Remigii usque Pascha, incipient prætacti Matutinas horâ sextâ, Primam horâ nonâ, continuando servitium, & Nonam horâ secundâ.

4. Item statim post Sextam cantatam, ibunt singulis diebus singuli in hac Ecclesia Beneficiati vel Habituati ad sepulturam dicti Fundatoris & suæ Conjugis: ubi pro animabus ipsorum voce submissâ & piâ legent *Miserere mei Deus*, & *De profundis*, cum Collectis pertinentibus. In diebus jejuniorum fient hæ Orationes ad sepulchrum statim post finitum servitium ante prandium. Et singulis annis, in diebus obitûs eorumdem, solemniter & devotè decantabuntur duo Anniversaria, cum novem Lectionibus & Commemorationibus & Missâ de *Requiem*. Pro quibus, & orationibus ad sepulchrum quilibet sex Canonicorum habebunt ultra distributiones Horarum, de quibus infra dicetur, 48. grossos Flandricos; quilibet capellanorum 24. grossos, & quilibet Custodum 12. grossos annuè.

5. Item quilibet sex Canonicorum, Curatus & quilibet Capellanorum prædictorum, qui intererit hujusmodi Horis Canonicis & Missæ majori ab initio vel saltem ab inchoatione secundi Psalmi cujuslibet ipsarum Horarum, vel ad *Kyrie Eleison* Majoris Missæ, & illic perseveraverit usque ad finem, lucrabitur singulis diebus ad Matutinas 20. Mittas, ad Primam, Tertiam, Sextam, Missam majorem & Nonam, pro his Horis simul 16. ad Vesperas 8. & ad Completorium 4. & ad *Salve Regina*, quod in diebus Sabbathi post Vesperas in navi Ecclesiæ decantabitur, cum tribus versiculis & Collectis ad hoc ordinatis, sic & in omnibus Pro-festis B. Mariæ Virginis, quâlibet vice 8. Qui etiam in Missa majori, & in singulis Horis Canonicis diei comparuerit, habebit adhuc ex dono Fundatoris 12. pro quolibet die.

6. Item quilibet prædictorum Custodum, qui juvabit pulsare & cantare prædictas Horas Canonicas, & illis interfuerit, ut præfertur, lucrabitur ad Matutinas 16. ad Primam, Tertiam, sextam, Missam majorem & Nonam, pro his Horis simul 12. ad Vesperas 6. ad Completorium 2. & ad *Salve Regina*, diebus quibus supra 8. Reliqua autem jura, redditus & emolumenta quæcumque ad Custodiam quovis modo spectantia, iidem duo Custodes fideliter divident inter se.

7. Item ut devotio adstantium ad Divina Officia ferventer augeatur, secundùm ordinata in plerisque Ecclesiis nostræ Diœcesis, Beneficiati & Officiati ac Habituati ipsius Ecclesiæ existentes in Choro, deinceps stabunt capite discooperto ad inceptionem Horarum usque ad *Gloria Patri* inclusivè: item ad omnes Collectas, Hymnos & *Pater noster*, sicut ad omnia Evangelia, ad *Credo*, ad Præfationes, ad *Sanctus*, ad *Agnus*, item ad *Gloria Patri*, quandocumque cantatur, præterquam ad Psalmos. Sed ultra hæc flectendum erit in principio Horarum in Quadragesima, & ad Preces omnium Feriarum totius anni.

8. Item ne adstantium devotio diminuatur, non fient confabulationes tempore quo Divina Officia omnium Horarum & Missarum explentur: sed permanebunt prætacti, aut Habituati quicumque in Choro, non deambulantes per Ecclesiam. Imò si aliquis extraneus, vel ab intra advenerit, qui loqui desideret cum prætactis, aut aliquo eorum, talis illi loquetur ad partem & in secreto, qui quàm citò poterit redibit ad Chorum: ne sæcularis populus malè ædificetur, aut Divinum Officium (cum pauci numero sint) quovis modo diminuatur.

9. Item congregati in Choro devoti erunt, psallentes in eodem reverenter & devotè in conspectu Angelorum, absque confabulationibus, cachinnis, risibus; stantes cum vultibus versus Chorum; nihil dicentes vel facientes, nisi quæ ad Officia Divina pertinent, præcipuè tempore decantationis; ut sint Laïcorum exemplar; cum *Domus Domini sit Domus Orationis quam decet sanctitudo in longitudinem dierum.* Nihil etiam legant alienum, ne aliorum devotionem impediant vel perturbent. Si etiam contingat sæculares aliquos Clericos vel Laïcos hujusmodi Chorum intrare in veste communi, stabunt ibidem seorsim, & separati à Clericis, qui vestem deferunt nuptialem.

10. Item

10. Item sedeat quilibet Habituatus in Choro, sicut sedet in Capitulo; quilibet Canonicus verò secundùm sui institutionem. Et quilibet incipiet Antiphonam secundùm ordinem suæ institutionis, & in suo loco; nisi quis sit impotens vel infirmus, vel aliquâ aliâ legitimâ causâ impeditus.

11. Item Cantor in quatuor principalioribus anni, & hujus nostræ Diocesis Festivitatibus Officium Chori, Vesperarum videlicet & magnæ Missæ cum Collectis & Capitulis Horarum expleat, sive nomine proprio, sive illius, cujus tunc ex prætactis Canonicis turnus extiterit; in signum præeminentiæ ejusdem & ad diei solemnitatem: salvo tamen, quod alter ex Canonicis, qui tunc ex turno esset, dictam Missam, vel Officium Horarum facturus, pro dicto Cantore vices suas alio tempore restauret.

12. Item locum tenens Cantoris juxta intentionem Fundatoris Senior Canonicus existit diebus illis, quibus Cantor hujusmodi officium supremum exercere habebit, Chorum reget stando in medio Chori, & advertet ad cantum utrorumque laterum: ne unum latus velociùs vel tardiùs alio latere cantet: cum per talia sæpe fiat discordia in cantu. Ad quod etiam attendat prætactus Cantor per totum annum, videlicet tam per se, quàm per tenentes Chorum suis in turnis. Et Festis principalibus duplicibus & novem Lectionum stabunt etiam prætacti Chorum tenentes, cum eorum consociis à principio usque ad finem: nisi legitimâ causâ superveniente, quâ alter in eorum locum surrogetur, & ne Chorus per eos scandalizetur.

13. Item Officiantes in hac Ecclesia pro Horis tenendis, semper veniant in eam in ultimo pulsu: ne propter eorum tarditatem Chorus expectet. Sic & celebrans altam Missam, vel de *Requiem*, tempestivè exeat ad Altare cum Diacono & Subdiacono: & cum eodem Presbytero redeant in fine simul, debitè stantes; & officiantes reverenter & devotè, non deambulantes per Chorum, sed quando Presbyter celebrans stat in Officio suo, sint & ipsi stantes cum ipso, quilibet in loco suo & Officio administrantes, prout est constitutum.

14. Item tempore decantationis Horarum, magnarum Missarum, vel *Requiem*, nullus de gremio Chori simul & semel celebret extra Chorum, & hoc propter paucitatem suppositorum: ne Chorus vacuus remaneat; & hoc nisi talis celebratio fieret Parochialis.

15. Item provideat se quilibet, qui habet legere, antequam legat, ne malè legat: similiter qui habet cantare, antequam cantet, ne malè cantet: & si nescit, discat; ne per ipsum Chorus scandalum patiatur.

16. Item dum contingit aliquem celebrare diebus Dominicis, vel aliquo tempore, in quo fit sermo ad populum, celebret tunc silenter, & sine aliqua pulsatione: nec fient tunc temporis aliquæ proclamationes, vel vanæ confabulationes, ne sermo impediatur.

17. Item provideant dicti Cantor & Canonici de tabello in Choro, quo singuli Canonici, Capellani & Habituati Ecclesiæ sciant suum turnum in ministerio Divino, tam pro Missis, Horis, Lectionibus, Gradualibus & Responsoriis legendis & cantandis; ne multiplex indistinctio confusionem faciat.

18. Item quia Nobilis Vir Dominus (8) Guilielmus Hugonet, Miles, Illustrissimi Principis Domini Ducis Caroli Cancellarius, per suam extremam voluntatem, ad hoc legatum relinquendum prætactis Beneficiatis, voluit & ordinavit duobus diebus, videlicet Sabbatho & Dominico, *Salve Regina* cum duabus Collectis in sui memoriam decantandum; quæ dies Sabbathi per immediatum Prædecessorem Dominum de *Middelburgh* per simile *Salve* decantandum onerata erat; volumus translatione & Authoritate nostrâ, quod prætactus Cantor & Canonici hujusmodi *Salve* per præfatum Hugonet fundatum transferant & cantent cum reliquis Curato, Capellanis & Custodibus & Habituatis hujus Ecclesiæ, duobus sequentibus coram B. Virgine diebus, videlicet Dominicis & Lunæ; ne prætactus Dominus Bladelin Fundator suo suffragio & ordinatione frustretur.

19. Item quod prætactus Cantor Authoritate nostrâ per se habebitur ut Præsidens & Major Chori in Ecclesia, seu inter fundatos & Habituatos ejusdem. Poterit is Cantor & debebit in ceremoniis Ecclesiæ præcipere & providere, ut decenter servitium Divinum fiat. Et hinc idem Cantor sive Præsidens, singulis hebdomadis Feriis sextis de mane, horâ ad hoc magis propriâ, singulos Beneficiatos & Habituatos dictæ Ecclesiæ, in Thesauraria sive in loco Capitulari ejusdem, si aliquis sit, convocabit, & congregabit; ipsosque exhortabitur ut benè & honestè vivant, secundùm eorum statum & professionem; & Officium eorum decenter impleant, caveatque unusquisque ab excessibus: verùm pro levibus alter alteri facilè veniam concedat, cum monitione alterutri fienda, vel in privato, vel in aliquorum præsentia, juxta Doctrinam Evangelicam. Quod si secus fiat, & ad graves excessus deventum fuerit, præmemoratus Cantor referet Ecclesiæ, hoc est, Nobis & Officiariis nostris: quatenus sic delinquentes adeo corrigantur & emendentur, quod cæteris omnibus possint esse in exemplum.

20. Item si aliquis Capitularium (quod absit) iis Feriis sextis ad Capitulandum statutis non interfuerit, duos denarios perdet qualibet vice, & in eisdem per dictum Cantorem & Capitulum condemnabitur: nisi licentiâ à dicto Cantore petitâ, necessariò talis absens non potuisset interesse. Quod si binâ vice continuâ à Capitulo abesset die tali, pro qualibet vice duplum solvat: nisi per contemptum hoc omisisset: quo casu deferetur Curiæ nostræ cum cæteris suis casibus, vitâ & moribus, ut ibidem corrigatur & legem accipiat.

21. Item idem Cantor sive Præsidens plumbos interessentibus Horis distribuet, & prætactas absentias Capituli, sic & Chori, juxta inferius

riùs notata, diligenter & fideliter notabit: etiam aditum Ecclesiæ inobedientibus interdicendo, si opus sit, omni favore semoto; donec de hujusmodi absentiis & defectibus sibi realiter & de facto satisfaciant; convertendo tertiam partem in suos proprios usus & remunerationem suorum laborum: quia propter hæc etiam tenebitur injungere de Choro singulis Beneficiatis & Habituatis, quando & quoties juxta suos ordines sibi videbitur expedire ut cantent, & se ad Responsoria, Antiphonas, & reliqua Chori & Ecclesiæ officia præparent; cæteris duabus partibus relictis ad usus Fabricæ Ecclesiæ, in augmentum ejusdem.

22. Tenebitur tamen dictus Cantor de iis partibus ad usum Fabricæ convertendis, sic & de iis defectibus & absentiis notum facere, & de iis primo Capitulo & Canonicis referre; dehinc diebus Sabbatinis qualibet hebdomadâ tradere computum & rationem Magistris Fabricæ, seu in eorum absentia Receptori Ecclesiæ, qui absentias hujusmodi & defectus diligenter & fideliter describet, ac de iis in fine anni computum reddet.

23. CONSEQUENTER si etiam contingat (quod absit) Cantorem prædictum sive Ecclesiæ Præsidentem in signandis hujusmodi absentiis fore negligentem, qui in redditione computûs fideliter illas non reportaret, hoc casu cæteri veteres Canonici, ipsum Cantorem privabunt suis distributionibus unius diei in unaquaque septimana, juxta ipsorum discretionem, & secundùm defectus: ipsumque cogent ad restitutionem absentiarum per eum omissarum vel neglectarum.

24. ITEM idem Cantor in audiendis Confessionibus de Choro, Curatus in audiendis Confessionibus suorum Parochianorum & in administrandis Sacramentis, aut aliàs exercitio suæ Curæ impediti, Custos etiam in Officio suo, vel cum Curato occupatus; ipsi quoque & omnes alii & singuli in eadem Ecclesia celebrantes, qui infirmitate corporis detinentur, taliter quod Ecclesiam accedere non valeant, de qua constabit Cantori præfato, seu in ejus absentia Receptori, recipient in eorum absentiis distributionem integraliter & salarium Missarum inferiùs designandarum, tamquam præsentes.

25. MENTIS tamen nostræ non est, dictos Curatum & Custodes ab Officio & præsentia Chori aliter quàm isto modo eximere; nisi evidenti & necessariâ causâ urgente; de qua, ut dictum est, Cantori constare debebit; salvo quod prætacti omnes Missas eis incumbentes, casibus quibus supra, per alios celebrari facient.

26. ITEM omnes & singuli hujus Ecclesiæ Canonici, Curatus, Capellani, Custodes, non existentes in Officio suæ hebdomadæ, poterunt omni anno ad eorum negotia (extra tamen Quadragesimam & Festa solemnia, videlicet Paschæ, Pentecostes, Natalis Domini, & SS. Sacramenti, cum illorum Octavis) triginta dies interrumpere si velint, & per vices se absentare, & non ampliùs. Ita, quod unus solus pro ea vice sit absens, & non plures simul; qui pro qualibet vice tenebitur à dicto Cantore, tamquam Præsidente & Superiore hujus Ecclesiæ, licentiam obtinere. Aliàs enim absentes fructus perdant Missarum & distributionum, qui pro una tertia Cantori applicabuntur; cæteris duabus partibus (ut dictum est) Fabricæ Ecclesiæ applicatis.

27. ITEM is Cantor sive Præsidens in eminentiam & ultra alios Canonicos, ex ordinatione dicti Fundatoris, singulis annis in pensione recipiet unam libram grossam monetæ Flandricæ.

28. ITEM si quis dictorum Canonicorum, Capellanorum seu Habituatorum hujus Ecclesiæ se absentaret ab hujusmodi Ecclesia ultra dictos triginta dies in anno: hoc casu præter distributiones perditas, solvet quâlibet die usque ad unum mensem, si tam diu absens fuerit, duos grossos Flandricos. Et si pro secundo mense absens fuerit, solvet tunc pro qualibet die quatuor grossos distribuendos pro media parte Fabricæ, & reliqua inter præsentes. Et si ultra duos menses & dictos triginta dies ab Ecclesia se absentet, nec se-ipsum præsentaret ad residentiam infra Dominicam primam proximè sequentem, non satisfaciendo debito modo de suis omnibus absentiis, eo casu coram Nobis vel Officiali Curiæ nostræ in jus vocabitur, ad instantiam dictorum Cantoris & Capituli; qui talem petent suo Beneficio privari, seu omni jure quod in eo prætendere poterat; attentâ voluntate Fundatoris, qui tales ejusmodi Beneficiis aliàs gaudere non voluit. Sic & nostris Statutis, talem in propriam personam, vel locum sui ultimi domicilii semel sic monitum, post dicti temporis lapsum privari volumus & destitui; ne ejus occasione Divinus cultus in aliquo sit diminutus.

29. ITEM dum sic contingit aliquem ex dictis sex Canonicis, duobus Capellanis & duobus Custodibus, modo præmisso privari, aut aliàs per obitum decedere; ne Divinus cultus diminuatur, Domini temporales de *Middelburgh* infra duos menses proximè sequentes virum idoneum, bonæ vitæ, actu Sacerdotem, & alibi non Beneficiatum ultra 20. coronas in absentia, Nobis seu Vicariis nostris præsentabunt, præcipuè pro collatione ejusmodi Canonicatuum & Præbendarum obtinenda. Ad quam tenebuntur, si aliquod non obsit Canonicum impedimentum. Quâ habitâ, statim pòst, & omni tempore anni talis recipi debebit ad perceptionem fructuum Missarum, & ad distributionem Horarum, juxta qualitatem Beneficii, præstito tamen priùs per talem juramento ad Sancta Dei Evangelia, uti in exordio dictum est.

30. QUOD si forsan dicti Domini temporales hujus loci forent negligentes infra tempus prænotatum præsentare; cum ad illud ex sua primæva Fundatione se obligârint; Nos tunc Authoritate Ordinariâ debemus Beneficiis sic vacantibus de Viris qualificatis ut supra providere infra duos menses sequentes; aliàs ad Superiorem devolveretur hujusmodi collatio. Et, quod absit, si tale tempus vacationis, occurrerit illâ occasione vel alio modo, Fundator suffragio Missarum

ſarum per eum ordinatarum fruſtraretur. Debebunt interim dicti Cantor & Canonici, vocatis Magiſtris Fabricæ ſi opus eſt, providere de hujuſmodi Miſſis ſic vacantibus, faciendis per aliquem ex ipſis ſuppoſitis Eccleſiæ, non habentem onus pro illa vice, ſalario ad hoc ordinato.

31. Item dum, Altiſſimo diſponente, aliquis prædictorum Beneficiatorum ab hoc ſæculo diſcedet, vel privatus ſuo Beneficio fuerit, ut præmittitur: ſenior in ordine Beneficiatorum ſeu aſſumptorum in hujus defuncti vel privati locum ſuccedet: reſpectivè tamen, quia ſicuti Canonici hoc inter ſe obſervabunt, ita etiam Capellani; videlicet quod Capellanus trium Miſſarum obtineat Beneficium ultimi Beneficiati defuncti: & Capellanus duarum Miſſarum habeat Beneficium trium Miſſarum, ſi hoc inter ſe per optionem fieri deſiderent. Prima idoneitatis commendatio, & qualitatis talium qui ſic aſcendere deſiderant, per Canonicos ſi expediat fienda eſt, ad honorem & bonum Eccleſiæ, aliàs non. Quo caſu, & toties quoties contingit hujuſmodi Capellaniarum reſignationem vel tranſlationem fieri, ſeu ex morte vel aliàs vacaverint, diſpoſitionem, proviſionem & collationem earumdem Nobis & Succeſſoribus noſtris reſervamus. Maximè cum alibi dictas Capellanias intellexerimus eſſe fundatas, curabimus & Eccleſiam miniſterio & fundatarum Miſſarum ſuffragio non fraudari.

32. Item quoad dictos Cuſtodes, ſi ipſi in ſuo officio negligentiam aliquam committerent, vel delictum propter quod caderent in commiſſum, in negotiis vel ceremonialibus Eccleſiæ, caſu exigente, ipſi tam per privationem diſtributionum ſibi ordinatarum, quàm etiam per amotionem ſui officii, ſi caſus requirit, corrigi poterunt per Dominum loci de *Middelburgh*, ſi ibi fuerit reſidens: aliàs per dictum Cantorem & Capitulum, niſi tale delictum majus tribunal requirat.

33. Item ſi (quod abſit) aliquando præſens Eccleſia caſu contingente ſubeſſet interdicto Eccleſiaſtico, vel ceſſu à Divinis, & Divina officia ſolùm voce ſubmiſſâ legenda ibi dicantur, eo caſu omnes recipient ſuas diſtributiones perinde ac ſi altâ voce dicerentur. Et ſi fortè propter demerita alicujus vel aliquorum in diſtributionibus participantium, hujuſmodi interdictum vel ceſſum à Divinis indici contigerit, hoc caſu delinquens ipſe nihil lucrabitur in Miſſis vel diſtributionibus, ejuſmodi ceſſu vel interdicto durante.

34. Item omnes Miſſæ per ejuſmodi ceſſum forſitan omiſſæ, recuperabuntur amoto ceſſu in hac Eccleſia, & adjicientur aliis officiis ut ſupra diebus ſuis celebrandis, uſque ad reſtaurationem omnium. Et qui ejuſmodi Miſſas omiſſas celebrabunt, emolumentum percipient, uti pro illis extitit ordinatum, & aliàs non.

35. Item prædicti ſex Canonici obligabuntur ſingulis diebus Hebdomadatim celebrare Miſſam majorem, & qui erit Hebdomadarius Miſſæ majoris, inchoabit omnes Horas Canonicas Divinas, diurnas & nocturnas. Dicet etiam Capitula & Collectas, & omnia faciet quæ ſpectant ad officium Hebdomadarii, juxta ritum Eccleſiæ noſtræ majoris. Alii verò quinque Beneficiati non Hebdomadarii celebrabunt per turnum ſingulis Hebdomadis, viginti baſſas Miſſas, tres videlicet diebus Dominicis, Feriis ſextis & Sabbatho, ad majus Altare in principio Matutinarum, tres alias Matutinis finitis ad Altare S. Crucis, diebus videlicet Dominicis, Lunæ & Martis; quatuor verò alias Miſſas ad Altare B. Bernardi, ſtatim poſt pulſum Primæ, diebus videlicet Dominicis, Lunæ, Martis & Mercurii.

36. Item adhuc Matutinis finitis, tres Miſſas ad Altare B. Mariæ Virginis, Feriis quintâ, ſextâ & Sabbato. Reliquæ verò ſeptem in Capella S. Margaretæ ſtatim poſt elevationem Sacramenti ſummæ Miſſæ celebrabuntur. Quarum ſeptem celebrans ire tenebitur qualibet vice juxta voluntatem Fundatoris ad ſepulchrum ejuſdem, & ibidem legere *De Profundis* cum Collecta. Et pro ſalario omnium Miſſarum hujuſmodi, ex ordinatione dicti Militis Fundatoris, quilibet dictorum pro qualibet Miſſa majori habebit quatuor groſſos cum dimidio, monetæ Flandricæ, & pro qualibet aliarum Miſſarum quatuor groſſos monetæ Flandricæ prædictæ.

37. Item Domini Capellani prætacti tenebuntur celebrare ſingulis Hebdomadis quinque Miſſas, ſic videlicet, quod Capellanus trium Miſſarum dicet unam die Lunæ circa initium Matutinarum ad Altare S. Sebaſtiani, aliam die Martis ad Altare SS. Trinitatis horâ prædictâ & in hac Eccleſia de *Middelburgh*; tertiam die Veneris in Eccleſia de *(9) Heyle* Matutinis finitis & ante Primam, ad quam revertatur tali Miſſâ celebratâ, ſub pœna perdendi diſtributiones Primarum.

38. Capellanus verò duarum Miſſarum celebrabit unam die Mercurii immediatè poſt Miſſam de *Requiem* ad Altare S. Matthæi & in hac Eccleſia de *Middelburgh*; & aliam in Eccleſia de *Heyle* horâ prædeclaratâ, & veluti jam de primo Capellano dictum eſt: cum adjecto, quod ſi dicti Capellani ſic eorum Miſſas non celebraverint, nec ſubſit cauſa ſufficiens dicto Cantori cognita, ejuſmodi Miſſæ per alium Eccleſiæ onus non habentem celebrari debebunt, ſi aliquis ſit: vel in talium defectum per extraneum, juxta ordinationem dicti Cantoris, cui dabuntur quatuor groſſi defalcandi ex diſtributione talium omittentium vel negligentium.

39. Unde pro hujuſmodi Miſſis ſic celebrandis, hi duo Capellani habebunt redditus illorum bonorum dudum per Dominos de Reygenſvliet eis aſſignatorum in diverſis redditibus perpetuis ſupra diverſos fundos Eccleſiarum, Monaſteriorum, privatarum perſonarum, & ſuper aliquibus bonis S. Spiritûs ſeu Menſæ paupernm, aſcendentibus in toto ad ſummam 49. librarum, 8 ſolidorum, 3. denariorum Pariſienſium monetæ Flandricæ. Etiam ultra hoc habebunt 2. menſuras & 28. virgas terrarum juxta Eccleſiam de *Heyle* in parte ſeptemtrionali, valentes annuè in arrendam 3 libras Pariſ. item habebunt alias octo

lineas terrarum juxta Ecclesiam de *Heyle* à parte Aquilonis, vulgariter appellatas de *Bieft*, valentes annuè in arrendam 70. grossos Flandricæ: de quibus deducere debebunt annuè pro redditibus perpetuis 37. grossos, & pro onere aquarum 3. grossos vel circiter pro qualibet mensura terræ.

40. ITEM quia comperimus, postmodum & citra institutionem istarum Missarum factam per dictum Fundatorem, quod ipse Fundator adhuc ordinaverit per suam ultimam voluntatem 4. Missas à dictis Canonicis celebrandas inter Matutinas & Primam; volumus quod hæ Missæ debitè perlegantur, & fiant, primâ vice de *Requiem* ad Altare S. Crucis Feriâ secundâ; secunda de S. Spiritu & ad Altare Trinitatis Feriâ tertiâ; alia de Sacramento ad magnum Altare Feriâ quintâ; & quarta de B. Virgine ad Altare ejusdem Virginis die Sabbati.

41. ITEM quia adhuc ultra prætactas quatuor, dictus Fundator in eadem sua ultima voluntate ordinavit Missam unam de *Requiem*, cantandam per Curatum cùm omnibus Habituatis, & hoc Feriâ quartâ statim Matutinis finitis; volumus quod etiam debitè fiat. Pro qua quilibet Canonicorum duos grossos recipiet, Curatus sex grossos, Capellani officiantes pro Officio Diaconatûs & Subdiaconatûs quislibet duos grossos; & quislibet Custodum unum grossum. Post quam quidem Missam & eâ finitâ, dirigant dicti omnes Habituati unà cum Curato suos gressus ad sepulchrum Fundatoris, & ibidem perlegant *Miserere mei*, cum *De profundis*, & Collectis.

42. ITEM adhuc explebunt sex Canonici prętacti unam Missam semel in Hebdomada celebrandam suis in turnis quartâ Feriâ & in principio Matutinarum, in Capella quam ibidem in Ecclesia fundavit honestus vir Donatianus de Moor, & hoc pro anima & salute Domicellæ Elisabethæ de Varsenaere, quæ talem Missam pro ea celebrandam in sua extrema voluntate ordinavit.

43. ITEM etiam tenebuntur prædicti sex Canonici pro Fundatrice Conthorali dicti Fundatoris celebrare Missam unam in suo turno, in Capella S. Margaretæ, tertiâ Feriâ & post pulsum Primæ; juxta ipsius Fundatricis voluntatem, secundùm quam celebrans tenebitur legere ad sepulchrum ejus *de Profundis* &c.

44. ITEM quia præter prætacta dictus Fundator, & post suam Fundationem, cuilibet Canonicorum pro suo Anniversario 2 grossos legavit, Curato pro suo Officio 8 grossos, cuilibet Capellanorum officiantium in Officio Diaconatûs & Subdiaconatûs 2 grossos, & cuilibet Custodum 1. grossum; volumus, quod diligenter quilibet dictorum Capituli, Beneficiatus tamen seu Habituatus hujus Ecclesiæ, de quo infra, hujusmodi bona & quæcumque legata recipiat: ne semel Deo dicata ampliùs ad humanos usus revertantur.

45. ITEM quia dictis Missis adimplendis, servitio & augmento Divini cultûs, dictus Miles primus Fundator annuatim in perpetuis redditibus, hæreditatibus & bonis traditur reliquisse summam 60 librarum grossarum, & ultra, cum certis domibus; volumus & ordinamus, quod deinceps per dictum Cantorem & Capitulum, ex eis seu de eorumdem dicta Ecclesia ordinetur unus bonorum Ecclesiæ, Canonicorum, Curati, Capellanorum & Custodum Receptor; qui subsidio & adjutorio (si opus sit) Magistrorum Fabricæ hujus Ecclesiæ diligenter curabit bona Ecclesiæ & prætactorum recipere & administrare, absque fraude & dolo, ut hujusmodi bona potiùs crescant, & per eosdem seu eis faventes augeantur, quàm in manibus perirent Laïcorum.

46. NOSTRÆ tamen mentis non est, quin omni anno Feriâ tertiâ in Pentecoste, Domini Temporales de *Middelburgh* possint & debeant instituere, ordinare, continuare, aut destituere si opus sit duos notabiles viros sæculares in Magistros Fabricæ, qui simul cum dicto Receptore sic electo & assumpto per dictos Cantorem & Capitulum, habeant administrationem & regimen bonorum Fabricæ; qui etiam intererunt computis faciendis & reddendis per dictum Receptorem Ecclesiæ; vocato ad hoc Decano Christianitatis loci, qui similiter cum aliis etiam audiet computa bonorum Fabricæ sic fienda per tales sæculares unà cum dicto Receptore Ecclesiæ, præsentibus dicto Cantore nomine dicti Capituli, nec non certis notabilibus in Parochia, si velint. Et præstabunt prætacti Receptor Ecclesiæ & duo sæculares Magistri Fabricæ bonam & securam cautionem, cum juramento, quod fideliter & justè se habebunt in administratione & regimine ejusmodi bonorum suis in respectibus.

47. ITEM volumus & ordinamus, quod in sacristia ejusmodi Ecclesiæ sit una arca cum tribus seris, & tribus clavibus, quarum clavium unam habebit dictus Cantor sive Ecclesiæ Præsidens, aliam duo Magistri Fabricæ, & tertiam Receptor Ecclesiæ prætactus. In qua arca reponentur Registra Ecclesiæ & jura, cum denariis ejusdem; de quibus singulis hebdomadis Receptor solvat singulis Beneficiatis, videlicet Canonicis, Curato, Capellanis & Custodibus prædictis, distributiones suas & salaria Missarum; veluti priùs extitit declaratum. De salario verò sepulturæ dicti Fundatoris & suæ Conjugis, & Anniversariis eorumdem, satisfiat dumtaxat bis in anno, videlicet mediatim in quolibet Anniversario eorumdem. Similiter prætacto Cantori, sive Ecclesiæ Præsidenti, satisfiat de sua pensione, de semi anno in semi-annum, per dictum Receptorem Ecclesiæ.

48. ITEM volumus, quod septem domus per dictum Fundatorem relictæ sex Canonicis & Curato de Middelburgh cum onere duorum grossorum Flandricę annuatim solvendorum pro qualibet earum Domino loci de Middelburgh, benè & honestè interteneantur, nec alienentur dicto Domino & Nobis inavisatis & inconsultis, seu non consentientibus.

49. QUARUM domorum prima erit pro dicto Cantore, sive Ecclesiæ Præsidente, quæ situatur juxta domum antiquam Scabinorum dicti loci

loci a parte occidentali, priùs sitam in Vico, dicto *de Schorre-straete*, & postmodum dono Domini prætacti loci dicto Cantori applicatam; cujus Cantoris consensu, Petrus de Gheyltere ibidem suam habet cameram, absque præjudicio jurium dicti Cantoris, nec non cujuslibet; remanente semper dictâ unione aut applicatione in sua firmitate. Alia erit domus Presbyteralis Curati, sita juxta cœmiterium ab una parte, & ab alia juxta domum dicti Cantoris. Reliquæ verò quinque domus, quæ ibi situantur, & sunt vicinæ dictæ domui Scabinorum, remanent reliquis quinque Canonicis, ex simili dono gratuito dicti Fundatoris.

50. ITEM volumus, quod hæc nostra Erectio, Statuta hujusmodi, Ordinationes & Mandata in libello uno bonâ & grossâ litterâ conscribantur; nec non semel in anno per prætactum Cantorem prælegantur vobis singulis Beneficiatis & Habituatis in loco Capitulari congregatis; ne harum obligationum aliquis ignorantiam prætendat allegare, vel absque Regula & ordine transire; cum valde reprehensibile esset, si inter vos, qui fore debetis unanimes voluntatum, non remaneret identitas ceremoniarum, & stabilis unitas animorum; uti optârunt dictus Miles cum sua Conjuge, qui suis propriis, nec non Parentum suorum & Amicorum Sigillis Donationes prætactas corroborarunt, nondum usque nunc per Nos confirmatas; & quas præcipimus nunc vobis prætactis & successoribus vestris, modo & formâ quibus supra, sub pœna Canonica in eadem Ecclesia firmiter observari;

PONTIFICALI Authoritate, sub intermissione anathematis districtiùs inhibentes, ne quis vestrûm nostram Erectionem, voluntatem, Præceptum, & nostras Ordinationes prædictas præsumat infringere, vel eis ausu temerario contraire.

RESERVAMUS tamen Nobis & Successoribus nostris facultatem immutandi, corrigendi & alterandi, seu in melius reformandi Ordinationes præsentes & Statuta nostra, toties quoties Nobis & Successoribus nostris casu requirente visum fuerit expedire. Quæ præmissa ut firma & inconcussa permaneant in futurum, donec aliàs duxerimus ordinandum, ad præsens conscribi jussimus, & Sigilli munimine corroborari.

DATUM & actum Brugis, dictæ nostræ Diocesis, anno Domini M. CCCC. LXXX, Feriâ tertiâ post Festum BB. Philippi & Jacobi, mensis Maii die secundâ. 1480.

(1) FERRICUS DE CLUGNY, Burgundio, Philippi Boni & Caroli Audacis Consiliarius & Cancellarius Ordinis Aurei Velleris, anno 1473. fit Episcopus Tornacensis, & anno 1480. S. R. E. Cardinalis; obiit Romæ die 7. Octobris 1483.

(2) CAROLUS, Cognomento Audax, Philippi Boni Burgundiæ Ducis Filius, Nonis Januarii 1476, qui nunc est 1477, occubuit apud Nanceium Lotharingiæ Oppidum, cum Helvetiis, multo se fortioribus numero, nimiùm animosè pugnans. Ejus cadaver, tribus plagis confossum, tertio demum post cladem acceptam die repertum est & agnitum; ac primò Nancei à Reinero Lotharingiæ Duce honorificè est tumulatum. At Carolus V, Imperator ejus Pronepos postmodum Luxemburgum ejus ossa devehi jussit; atque inde Soror ejus Eleonora Brugas in D. Mariæ, magnificis ei Filiæque ejus Mariæ Mausolæis illic erectis.

(3) PETRUS BLADELYN, Eques, Dominus Middelburgi, Consiliarius, Magister Hospitii, ac Præfectus Ærarii Ducum Burgundiæ, fuit quoque ab anno 1451. Thesaurarius Ordinis Aurei Velleris. Fundavit Capitulum Canonicorum Middelburgense, & Hospitale S. Joannis ibidem. Obiit 8. Aprilis 1472, sepultus ante Majus Altare præfatæ Middelburgensis Ecclesiæ.

(4) MIDDELBURGH, Flandriæ Oppidulum, Dammum inter & Ardemburgum, sub Diœcesi Brugensi; cum olim foret solummodo Villa, à Middelburgo Zelandiæ Metropoli nomen accepit: eò quod circa annum 1280. à Guidone Comite Flandriæ donatum fuisset Middelburgensi Ordinis Præmonstratensis Abbatiæ.

Inde anno 1433. cessit Colardo le Fevre Civi Brugensi, postea anno 1444. Petro Blandelino, Equiti, qui Oppidum primò fossis, vallis, portisque instruxit & variè exornavit. Novam Parochiam imprimis erexit anno 1458 in honorem Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, ad quam de consensu Episcopi Tornacensis transtulit omnia jura Parochialia vicinæ Ecclesiæ de *Heyle*. Deinde fundatis ibidem Beneficiis, anno 1470. sex Canonicos cum Cantore seu Capituli Præside ordinavit; prout hoc Diplomate per Ferricum Tornacensem Episcopum confirmatur.

(5) MARGARETA VAN DEN VAEGHEVIERE, Uxor Philippi Bladelini, obiit nullâ prole relictâ, die 5. Maii 1476.

(6) PRÆDECESSORIS IMMEDIATI, Is erat Guilielmus Fillatrius, ex Episcopo Virdunensi ac Tullensi Tornacensis ab anno 1460. usque ad 1473, quo obiit, sepultus in Abbatia S. Bertini Audomaropoli, cujus olim Abbas extiterat.

(7) ORDINATIONES DICTI MILITIS. Copia Authentica earum extat Flandricè continens 74. Articulos, data anno 1470, & asservatur Middelburgi in Flandria; nam originales Litteræ Fundationis & Confirmationis hujus Capituli furore Iconoclastarum sæculo XVI. perierunt.

(8) GUILIELMUS HUGONET, Matisconensis Burgundio, Dominus de Saillant, fuit Caroli Audacis Burgundiæ Ducis Cancellarius, à quo Dominium Oppidi Middelburgensis accepit. Cæso Principe suo apud Nanceium, à Gandavensibus tumultuantibus in carcerem conjectus, ac capite truncatus fuit anno 1477, Mariâ Ducissâ Burgundiæ primùm per alios, deinde & per se in omnium conspectu passis crinibus cumque multis lacrymis frustra pro eo deprecante. Vide Philippum Comminæum lib. 5. cap. 17. Habuit hic Guilielmus Hugonetus, Fratrem Philibertum, Matisconensem Episcopum S. R. E. Cardinalem, qui Romæ obiit anno 1484.

Postmodum Middelburgense Dominium à Familia de Saillant transiit ad Richardum Merodium Baronem de Frentz, atque ex hac Familia ad Gandavillanam; uti supra latiùs deductum fuit in Stemmate Baronum de Frentz lib. 1. Diplom. Belgic. pag. 230.

(9) HEYLE Parochia districtûs Aerdemburgensis; cujus Ecclesia jam dudum destructa, sub Patronatu erat Abbatiæ S. Bavonis Gandavi, uti constat ex superiori Diplomate.

Quatuor præcedentia Diplomata de Fundatione Capituli Middelburgensis nobis communicata sunt ex Archivis Capituli S. Donatiani Brugis.

CAPUT CCVII.

Ordines *Brabantiæ, Limburgi, Flandriæ, Arthesiæ, Hannoniæ, Namurci, Mechliniæ, ac S. R. Imperii, edunt anno 1465. solemnes Litteras, quibus Carolum Comitem Carolesii, Philippi Boni Burgundiæ Ducis Filium, uti verum legitimumque ejus Heredem ac post obitum Parentis Dominum suum, sese agnoscere testantur.*

Ex Archivis Cameræ Rationum Insulis.

N nomine Domini Amen. Noverint universi præsens publicum Instrumentum inspecturi, quod cum nuperrimè Illustrissimus Princeps & Dominus, Dominus Philippus Dux *Burgundiæ*, *Brabanciæ*, &c. Reverendos Patres Dominos, Prælatos, ac Illustres Comites, Barones & alios Nobiles, Milites, & militares, nec non Civitatum, & Opidorum Communitates, tres Status Ducatuum, Comitatuum & Dominiorum suorum, videlicet *Brabanciæ*, *Limburgiæ*, *Flandriæ*, *Arthesii*, *Hanoniæ* & *Namurci*, nec non *Marchionatûs Sacri Imperii* & Dominii de *Mechlinia* repræsentantes, adhoc per Litteras suas convocatos inter alia per organum Nobilis & egregii Viri Domini Petri Domini temporalis de *Goux* & de *Werdergrette* Militis, Consiliarii, & Cambellani sui in effectu requisierit, quatenus Illustrissimum Principem Dominum *Carolum* Comitem *Cadralesii* Filium & heredem suum tamquam talem ac in *Brabanciæ*, & aliis Ducatibus, Comitatibusque & ceteris Dominiis suis Successorem unicum & universalem, qualis & pro ut erat & eum esse volebat & declarabat, agnoscerent, tenerent, & reputarent & post mortem suam ipsum ut talem & eorum verum Dominum recipere sub fide & juramentis suis ut tenebantur, promitterent, ut dolus & machinatio emulorum Domûs *Burgundiæ* contrarii Statui Domini Filii sui fraudarentur:

Hinc est quod anno à Nativitate Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo quinto, Indictione tertiâ decimâ, die verò vigesimo septimo mensis Aprilis, horâ quintâ post meridiem vel circiter, Pontificatûs SS. in Christo Patris & Domini nostri Domini *Pauli* Divinâ providentiâ Papæ secundi anno primo, coram prænominatis Illustrissimis Dominis Duce & *Cadralesii* Comite, in Nobilium & Præpotentum Dominorum testium ac nostrum Notariorum infrascriptorum præsentia personaliter constituti Reverendi in Christo Patres Domini *Tornacensis* & *Atrebatensis* Episcopi ac Abbates quàm plurimi Dominiorum prædictorum Ecclesiasticum, Illustres & Nobiles Domini de *Nassow* & de *Huerne* Comites & alii Milites & Militares Nobilium, & Procerum, nec non Civitatum & Oppidorum Deputati communium seu plebeyorum Status memorati Domini Ducis Dominiorum sæpefatorum repræsentantes, per organa Ecclesiastici, videlicet Reverendi Patris Domini *Gossuini* Abbatis Monasterii S. Petri *Hafflegemensis* Ordinis S. Benedicti *Cameracensis* Diocesis, Nobiles verò generosi Domini Johannis de *Angia* Militis, Domini temporalis de *Kestergate*, Communitates autem *Brabanciæ* Ducatûs, Henrici de *Palude* Oppidi *Bruxellensis* Secretarii, ceterorum quoque Dominiorum, videlicet *Flandriæ*, *Arthesii*, *Hanoniæ*, *Namurci* & *Mechliniæ* Magistri Mathiæ *Grotheere* Oppidi *Gandensis* Pensionarii, successivè & distinctim prætactam requisitionem resumentes & recitantes sic ad eam in effectu responderunt: Quod ipsa Requesta, ex qua sinceram & paternalem dicti Domini Ducis erga prælibatum Dominum Comitem *Cadralesii* suum Filium affectionem conceperunt, eorum & singulorum ipsorum animos reddiderat quàm jocundos, & de illa quàm plurimum gratulantes eam complectebantur. Quodque juxta illam, quam etiam potiùs ipsi eidem Domino Duci quàm econtra ipse eis fecisse debuissent, ut dicebatur, supradictum Dominum Comitem *Cadralesii* tamquam Filium & verùm heredem suum ac in *Brabanciæ* & aliis Ducatibus Comitatibusque & Dominiis suis prædictis unicum & indubitatum Successorem & pro tali nomine Patriarum & Dominiorum sæpedictorum habebant, tenebant & reputabant, & quod horum contrarium in eorum nunquam inciderat mentes aut cogitationes, sibique morte ipsius Domini Ducis, utinam non propinquâ, nutu Dei contingente, ut tali ac eorum vero & indubitato Domino more fidelium subditorum obedire vellent & deberent, atque ut desuper prælibati Domini Ducis animus eo magis redderetur quietus, sibi & dicto Domino *Cadralesii* desuper & in illius corroborationem quamcumque pollicitationem & promissionem, sive verbo & cum singulorum juramento, sive Litteris & Sigillis suis aut alio quovis genere sibi Domino Duci magis placito & per eum ordinando facere se promptos & paratos obtulerunt, addentes prædictorum Nobilium & communium Status per organa quorum supra, quod si qui forsan jam vel imposterum essent qui in præmissis aut eorum aliquo contrariam aut dicto Domino *Cadralesii* præjudicialem haberent opinionem seu voluntatem aut aliquid contra eum molirentur, conarentur aut machinarentur, illis totis viribus, bonis & corporibus sibi Domino *Cadralesii* assistendo resisterent; quam quidem resumptionem præfatus Illustrissimus Dominus meus Dux *Burgundiæ* gratissimam habuit ac etiam ita postquam viam

universæ carnis ingressus foret fieri voluit & mandavit, ex parteque præfati Domini *Cadralesii* tribus Statibus prædictis inde grates redditæ sunt. De & super quibus præmissis sæpedictus Dominus *Cadralesii* petiit sibi à Nobis Notariis infrascriptis & quolibet nostrum fieri & tradi instrumentum publicum unum vel plura.

Acta fuerunt hæc *Bruxellæ Cameracensis* Diocesis in quadam Aula superiori Curiæ Ducalis *Brabanciæ*, anno, Indictione, mense, die, horâ, & Pontificatu quibus supra, præsentibus ibidem Nobilibus & Præpotentibus Dominis Ludovico de *Lucemburgo* Comite *S. Pauli*, Theobaldo Domino *Novi Castri* Mariscallo *Burgundiæ*, Johanne de *Novo Castro* Domino de *Monte acuto*, Petro Domino de *Goux* & de *Werdergrette* Militibus, Magistro Paulo de *Rota* Thesaurario & Canonico *Cameracensi*, & Guillelmo de *Bisches* Balivo Regio Sancti Petri *Monasteriensis* testibus ad hæc omnia vocatis & rogatis.

Et ego Theodericus de *Heyken* Presbyter *Cameracensis* Diocesis publicus Sacris Apostolicâ & Imperiali Auctoritatibus Notarius, quia Statuum & Dominiorum prænarratorum responsioni, oblationi & gratiarum redditioni & habitioni ceterisque præmissis omnibus & singulis, quæ dum sic ut præmittitur fierent, dicerentur & agerentur, unà cum prænominatis Dominis testibus supra ac Notario publico infrascriptis interfui eaque sic fieri vidi & audivi, ideo hoc præsens publicum Instrumentum manu dicti infrascripti Notarii fideliter scriptum subscripsi, publicavi & in hanc publicam formam redegi signoque & nomine meis solitis unà cum eodem subscripto Notario signavi rogatus & requisitus, in fidem, robur & testimonium præmissorum omnium & singulorum.

Signatum: De Heyken.

Similiter ego Adrianus de *Bliet* Acolitus *Cameracensis* Diocesis, publicus Apostolicâ & Imperiali Auctoritatibus ac Venerabilis Curiæ *Cameracensis* Notarius, quia recitationi & resumptioni dictæ Requestæ ac ad illam modis quibus supra per singulos Status seu eorum Deputatos factæ resumptioni ceterisque præmissis unà cum Notario & testibus suprascriptis interfui, ideo præsens publicum Instrumentum manu meâ propriâ scriptum exinde confeci illudque unà cum signo & subscriptione dicti præscripti Notarii etiam signo & nomine meis solitis hìc me eadem propriâ manu subscribente signavi requisitus.

Signatum: De Bliet.

Collatum cum Originali.

CAPUT CCVIII.

Carolus Burgundus *Carolesii Comes, promittit anno 1465. firmare atque servare Privilegia Provinciarum Brabantiæ, Limburgi &c. dum in Possessionem earum successerit.*

Ex iisdem Archivis.

Carolus Burgundus Carolesii Comes, Castri-Bellini & Bethuniæ Dominus, Venerandi Domini ac Patris nostri Vice-Generalis, universis has nostras inspecturis salutem.

Cum benevolæ Civitates Brabantiæ ad Nos Litteras suas destinaverint, quarum è lingua vulgari in Gallicam traductio facta sic habet: Nos Consules Civitatum Lovaniensis, Bruxellensis, Antverpiensis, Sylvæducensis, Thenensis, Leuwensis, & Nivellensis, Forensium, largorum Conciliorum, Opificum Decanorum, nec non aliorum præfatarum optimarum Civitatum populorum, scientiâ, voluntate, & consensu, omnibus notum facimus, quod cum Venerandus Dominus noster Philippus, Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ & Limburgiæ Dux, Comes Flandriæ Nobis & duobus aliis Prælatorum nempe & Nobilium Brabantiæ aliorumque ditionum suarum Statibus in Urbe Bruxellensi haud ita pridem congregatis per Nobilem & egregium virum Dominum Petrum, Dominum temporalem de *Goux* & *Wedergrate* Equitem, Consiliarium & dicti Domini nostri Ducis Cambalinum, exposuerit, quatenus Venerandus Dominus noster Dux, paterno erga Filium suum amore ac favore motus, sibi Ditionique suæ contra malevolos prospicere cupiens, requisierit, ut post obitum suum universa Dominia ac ditiones omnes apud potentem Principem Dominum Carolum Burgundiæ, Carolesiii Comitem Filium ejus unicum ac legitimum, hæreditario jure manerent, Dominum hunc nostrum Carolum solum ac legitimum Successorem & hæredum suum declarans, reliquis ditionum suarum Statibus, Nobisque ad hoc convocatis, præcipiens ut illi, uti & Nos has declarationes & ordinationes ejus firmas ac stabiles tenere velimus, & sub juramento promittere, prædictum Dominum Carolum post obitum suum, in Dominum ac Principem nostrum recipiendi, habendi atque servandi; quapropter hac de re deliberatione factâ consilioque desuper habito, paternam hæreditatem ad solum Filium pervenire debere maturè perpendentes, & mandatis Venerandi Domini nostri, ut par est, obedire cupientes, hunc Dominum Carolum Filium ipsius unicum pro legitimo hærede in ditionibus & Ducatibus Brabantiæ, Limburgi, Marchionatûs Antverpiensis aliisque territoriis ac ultra Mosam Dominiis, agnoscimus ipsumque post obitum Patris in Dominum ac Principem à Nobis recipiendum fatemur; insuper fideliter promittentes & juramento confirmantes, Nos eum tunc temporis in Dominum & Principem suscep-

suscepturos & agnossuros, quemadmodum prædictus Dominus noster ac Pater ipsius fecit fierique præcepit, quatenus & nos ipsi obedientiam quam benevoli & fideles subditi Domino suo ac Principi præbere tenentur & qualem Patri quoque ipsius Domino nostro ejusque Prædecessoribus perpetuis temporibus exhibuimus, præstemus. Ea tamen conditione ut, ubi prædictus Dominus Comes Carolesii (morte Domini nostri Ducis nutu Dei adveniente) dictarum Provinciarum possessionem capere voluerit, ante suum in præfatas Brabantiæ Civitates introitum Privilegia ipsarum, Patriæ Tabulis contenta, renovet ac confirmet: quas Tabulas præfatus Dominus Dux, ante suum in dictas Provincias ingressum, concessit: & Provinciarum illarum ac Civitatum jura, immunitates ac libertates se observaturum ac conservaturum promittet, quemadmodum Pater ipsius ac Dominus noster ejusque Prædecessores se facturos spoponderunt, super omne id quod contra jus dictarum Provinciarum ac Civitatum actum gestumve fuerit provisionem dantes, ita ut præfatis optimis ac benevolis nostris Civitatibus nullius querimoniæ locus relinquatur. In quorum fidem Nos Consules, Scabini & Consiliarii Civitatum Lovaniensis, Bruxellensis, Antverpiensis, Sylvæducensis, Thenensis, Leuwensis his præsentibus Litteris sigilla dictarum Urbium appendi curavimus. Et nos Gualterius Poulloudor tamquam Receptor & Johannes Bacheler, tamquam unus ex decem Civitatis Nivellensis Juratis, pro sigillo dictæ Civitatis Nivellensis, quandoquidem præfata Civitas nullum tale commune habeat, proprium nostrum, uti hoc in casu fieri solet, his Litteris affiximus vigesimâ Junii anno millesimo quadricentesimo sexagesimo quinto, supplicantes, quatenus & in quantum ad nos pertineat, ipsis nostras Litteras concedere vellemus, quibus præfatas Brabantiæ Civitates, circa conditionum, quæ his ipsarum Litteris continentur, observantiam certiores redderemus.

Hunc in finem omnibus notum facimus, quod libello & petitioni ipsarum favorabiliter inclinati, sub fide Principis promiserimus ac promittimus, Nos (si mortuo Patre, dictarum Provinciarum Brabantiæ, Limbourgiæ, Marchionatûs Antverpiensis & ultra Mosam sitarum terrarum, Dominium acquireremus) ante nostrum in prædictas Brabantiæ Civitates introitum, earum Privilegia, Tabulis Provinciæ à Domino & Patre nostro ante suum in dictas Urbes ingressum concessis contenta, renovaturos & confirmaturos: insuper & hoc superaddimus, Nos, jura, immunitates & libertates dictarum ditionum ac Civitatum observaturos atque conservaturos, quemadmodum Dominus noster ac Parens ejusque Prædecessores promiserunt, provisionemque Nos supra hoc daturos, quod contra nominatarum Provinciarum ac Urbium jura gestum fuisse inventum fuerit, ita ut rationes ex quibus ipsis sufficienter satisfactum erit, habituræ sint. In quorum fidem his præsentibus Sigillum nostrum apponi curavimus.

Datum in Palatio nostro Mitridensi III. Julii anno reparatæ salutis M. CCCC. LXV. *Signatum erat supra plicam per Illustrem Dominum Comitem:* J. Gros. 1465.

CAPUT CCIX.

Pius IV. *Pontifex Episcopatum Cameracensem Archiepiscopali dignitate exornat anno* 1561, *eidem subjiciens Suffraganeos Atrebatensem ac Tornacensem, veteres, & Namurcensem atque Audomarensem, novos Episcopatus; nec non pro dote novi Archiepiscopi, unit Abbatiam Valcellensem Ordinis Cisterciensis apud Cameracum.*

Ex Archivis Capituli Camerac MS.

Ius Episcopus Servus Servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Regimini universalis Ecclesiæ disponente Domino præsidentes, pro Ecclesiarum quarumlibet & præsertim Metropolitanarum, illisque præsidentium & in Divinis servientium statu salubriter dirigendo, prout ex debito Nobis injuncti Pastoralis Officii tenemur, sollicitæ considerationis aciem extendimus, & ad ea per quæ Ecclesiarum ipsarum indemnitati, decori, & venustati, suorumque Præsulum, Capitulorum, & aliarum Personarum Divinis ibi laudibus insistentium statui & opportunæ subventioni, cum Divini cultûs augmento & animarum Christi fidelium salute, consulitur, nostræ sollicitudinis partes libenter adhibemus; ac aliàs super his etiam nonnulla à Prædecessoribus nostris, licet consultè gesta fuerint, ex saniore tamen consilio prudenter immutando, disponimus, prout locorum, temporum, personarumque qualitas exigit, ac ipsarum Ecclesiarum utilitas persuadet, & in Domino conspicimus salubriter expedire.

Cum itaque aliàs, postquam felicis recordationis Paulus Papa quartus Prædecessor noster, providi Pastoris more considerans eam inferioris Germaniæ partem quæ Charissimo in Christo Filio nostro Philippo Hispaniarum Regi Catholico hæreditario jure subjecta est, pro tanta celeberrimorum quæ in ea sunt Oppidorum frequentia, populorumque multitudine, tam paucas Ecclesias Cathedrales habere, ut illarum Episcopi eâ quâ opus erat diligentiâ tantam animarum multitudinem regere nequirent; Rationes pro Erectione novorum Episcopatuum.

Idque

Idque quibusdam eo esse difficilius, quod homines Diocesani sui vulgari idiomate, vivendi ritu, institutisque inter se differebant, & quosdam eorum etiam hujusmodi Privilegia habere, ut ipsos ad Sedem Episcopalem non liceret evocare; unde præfati Episcopi fidei Catholicæ doctrinam, & rectam vivendi normam populum illum docere, ac in delinquentes animadvertere commodè nequibant.

Ad ipsos verò Episcopos visitandos, admonendos, & in officio continendos nullam in tota Regione illa Ecclesiam esse Metropolitanam: sed Archiepiscopos extra fines suæ Ditionis existentes propter multa & varia impedimenta nullis Suffraganeis suis usui jam pridem esse nec fuisse; ac ob assiduas hæreticorum & schismaticorum, quibus eadem Regio omni ferè ex parte cincta erat, insidias, pestiferasque doctrinas, Fidem Catholicam & animarum salutem illic maximo in discrimine versari.

His aliisque gravibus causis impulsus, volens etiam ipsius Philippi Regis hoc illi humiliter supplicantis, pio desiderio in ea parte satisfacere, habitâ, sicut rei pondus exigebat, cum Fratribus suis, de quorum numero tunc eramus, deliberatione maturâ, de eorum consilio, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, inter alia per eum providè disposita, Cameracensem, Attrebatensem & Tornacensem Ecclesias Civitates & Dioceses à Provincia Remensi, cui tunc erant Metropolitico jure subjectæ, ac Namurcense, Audomarense, & diversa alia tunc expressa Oppida insignia dictæ Regionis, cum annexis & singulis suis terminis, Territoriis, Cleris, Populis, Personis, Ecclesiis, Monasteriis, & Beneficiis Ecclesiasticis, cum cura & sine cura, secularibus, & quorumvis Ordinum Regularibus, aliisque piis locis, à suis quæque Diocesibus & Provincia, per quasdam sub plumbo Litteras perpetuò segregaverat, diviserat, & separaverat; *Separatio Episcopatuum à Metropoli Remensi.*

Ac Namurcense, Audomarense, cæteraque Oppida prædicta sic divisa, in Civitates, Cameracensem verò in Metropolitanam pro uno Archiepiscopo; ac S. Albani Namurcensis & S. Audomari Audomarensis Oppidorum in Civitates erectorum Ecclesias in Cathedrales, pro totidem Episcopis creandis, qui suæ quique Ecclesiæ præessent;

Ac Namurcensi & Audomarensi Ecclesiis & Civitatibus prædictis certos Districtus per Nuntium suum postmodum ab eo illuc mittendum limitandos pro suis Diocesibus concesserat: *Dos Episcopatuum.*

Necnon Attrebatensi, Tornacensi, Namurcensi & Audomarensi Mensis Episcopalibus annuum redditum trium millium ducatorum auri de Camera ex certis Decimis & bonis ac fructibus, redditibus & proventibus Ecclesiasticis per dictum Nuntium specificandis, & repartiendis, ex tunc prout ex ea die, & è contra, postquam specificati & repartiti, ac interim donec specificatio & repartitio hujusmodi factæ, ac effectum sortitæ forent, & non ultra;

Cuilibet ex prædictis Mensis pro earum dote alium annuum redditum mille & quingentorum ducatorum similium per ipsum Philippum Regem, ex redditibus & proventibus, quos ex eadem Regione percipiebat, Namurcensi & Audomarensi aliisque noviter institutis Episcopis pro tempore existentibus, singulis annis, quousque specificatio & repartitio prædictæ factæ, ac pro ea tantùm parte, quæ plenarium suum effectum minùs sortitæ forent, nec ultra, integrè & proportionabiliter persolvendum, applicaverat, & appropriaverat;

Ac eidem Philippo Regi, ejusque Successoribus, qui pro tempore ejusdem Regionis in temporalibus Domini essent, Jus nominandi Romano Pontifici Personas idoneas, ac aliàs certis tunc expressis modo & formâ qualificatas, ad Namurcensem & Audomarensem, ac alias Ecclesias Cathedrales sic erectas, tam in primæva illarum Erectione hujusmodi, quàm deinceps quotiescumque illas vacare contingeret, per ipsum Romanum Pontificem pro tempore existentem in Episcopos ad nominationem hujusmodi ordinandos, in perpetuum reservaverat; *Jus Nominationis Regiæ ad novos Episcopatus*

Et deinde per alias suas in forma Brevis Litteras, Venerabili Fratri nostro, tunc suo, Salvatori Episcopo Clunensi, suo & Apostolicæ Sedis in partibus illis Nuntio, dederat in mandatis, ut personas idoneas, quæ dictas Provincias & Dioceses distinguerent & limitarent, ac dotem Ecclesiis ipsis assignandam ex Monasteriis & Præposituris sub illis consistentibus dismembrarent, cum potestate omnia in his necessaria faciendi, vice suâ deputaret.

Dilectus Filius noster Anthonius S. Romanæ Ecclesiæ Presbyter Cardinalis, de Granvella nuncupatus, tunc Episcopus Atrebatensis, ac quatuor alii scientiâ & probitate insignes Viri, quos ad id ipse Salvator Episcopus, dicto Prædecessore interim de medio sublato, prætextu Mandati & posteriorum Litterarum hujusmodi substituerat; licèt forsan eorum aliqui de illis personis non essent, quæ canonicè subdelegari possent; *Commissarii pro novis Episcopatibus.*

Facta nihilominus per eos quàm diligenti rerum indagine, ac omnibus maturè pensatis, nonnulla Monasteria & Præposituras Mensis prædictis pro Dote suarum Ecclesiarum, ad hoc ut ipsi Præsules etiam illorum curam perinde atque suam propriam perpertuò gererent, partim uniri, partim, Abbatiali nomine ibi suppresso, illorum fructus Mensis ipsis applicari, curamque Conventuum eorum Præsulibus ipsis demandari præstare judicantes,

Ac designationes & limitationes Provinciarum & Diocesium, divisionesque & distributiones Oppidorum & Jurisdictionum in nonnullis partibus ipsarum Diocesium, illis quæ per primò dictas Litteras statuebantur, commodiores faciendas; statum quoque & formam in prædictis Ecclesiis, & per hujusmodi suppressiones, applicationes, & alias in universum accommodas rationes immutandas esse censuerunt; ac super majore illorum parte Processus, rebus omnibus seriò digestis, formandos curaverunt, prout in illis ac singulis Litteris prædictis, aliisque Scripturis desuper forsan confectis, pleniùs continetur. *Incorporatio & unio Monasteriorum.*

Nos

Nos igitur, qui dudum inter alia voluimus, quod semper in unionibus commissio fieret ad partes, vocatis quorum interest, ex eorundem Subdelegatorum aliorumque fide dignorum relatione, attendentes redditus Mensæ olim Episcopalis, nunc vero Archiepiscopalis Cameracensis, propter ejus Diocesis dismembrationem & separationem, bonamque illius partem præfatis aliisque vicinis noviter erectis Ecclesiis applicatam, plurimùm diminutos fuisse; & quod illi ex dismembratione & partitione hujusmodi reliquum est, pro congrua Venerabilis Fratris nostri MAXIMILIANI, moderni & pro tempore existentis Archiepiscopi Cameracensis, sustentatione nullo modo sufficere;

IDCIRCÒ, ut præmissa, quibus ad hæreses illas, quæ istuc ex vicinorum contagio jam pridem influxerunt, extirpandas, dictosque populos in sinceritate fidei continendos, nulla alia utiliora magisque opportuna remedia adhiberi potuisse videntur, juxta cordis nostri desiderium promptos & felices sortiantur effectus, eis nostri Ministerii partes impertiri;

ET nihilominis eidem MAXIMILIANO, & pro tempore existenti Archiepiscopo, ne ex dismembratione & separatione prædicta nimium dispendium patiatur, sed ut statum suum juxta Pontificalis dignitatis exigentiam decentiùs tenere valeat, de alicujus subventionis auxilio providere volentes; ipsumque MAXIMILIANUM Archiepiscopum à quibusvis excommunicationis, suspensionis & interdicti aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris & pœnis à jure vel homine quâvis occasione vel causâ latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes & absolutum fore censentes;

NECNON dismembrationis, separationis, assignationis, distributionis, & ordinationis, per eosdem Subdelegatos quantum ad Ecclesiam, Civitatem, Diocesim & Provinciam Cameracensem attinet, prudenter examinatarum & in scriptis concorditer digestarum, ac Literarum prædictarum, aliarumque scripturarum desuper confectarum tenores;

NECNON Canonicatuum & Præbendarum dictæ Ecclesiæ Cameracensis numerum & singulorum illorum fructuum, reddituum & proventuum veros annuos valores præsentibus pro expressis habentes, ac omnia & singula per SALVATOREM Episcopum & ab illo Deputatos præfatos in dismembratione & separatione ac partitione hujusmodi, Ecclesiam, Civitatem, Diocesim & Provinciam Cameracensem prædictam concernente, facta & ordinata, Auctoritate Apostolicâ tenore præsentium confirmantes & approbantes, ac illis perpetuæ firmitatis robur adjicientes, eaque suos plenarios & integros effectus sortiri debere decernentes;

NECNON omnes juris & facti defectus, si qui forsan intervenerint, in eisdem supplentes, ac in his, & circa ea, aliaque infrascripta, prædicti Prædecessoris partitionem & ordinationem, Litterasque desuper confectas immutantes, motu proprio & ex certa scientia nostris, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, de persona dicti MAXIMILIANI, qui etiam Ecclesiæ Cameracensi, tempore illius in Metropolitanam Erectionis hujusmodi ritè præerat, eidem erectæ Ecclesiæ, si opus sit, eisdem Auctoritate & tenore providemus.

IPSUMQUE illi in Archiepiscopum præficimus & Pastorem, curam & administrationem ejusdem Ecclesiæ dignitatisque Archiepiscopalis plenitudinem sibi in spiritualibus & temporalibus plenariè committendo. Erectio Episcopatus Cameracensis in Metropolitanam.

NECNON in Monasterio (1) *Vauchellensi* seu de *Valcellis* Cisterciensis Ordinis, dictæ Cameracensis Diocesis, quod in extremis Comitatûs Cameracesii limitibus versùs Franciam consistens, propter frequentes hostium belli tempore incursiones, à suis Monachis aliisque loci incolis sæpenumero relinquitur, & ab hostibus devastatur, quodque sub ipsius Archiepiscopi Cameracensis regimine constitutum, non parum opis subsidiique in similibus necessitatibus nancisсetur; & cujus fructus, redditus & proventus ad quingentos quinquaginta florenos auri in libris Cameræ Apostolicæ taxati reperiuntur; ex nunc prout ex tunc, & è contra, Incorporatio Abbatiæ Valcellensis, Ordinis Cisterciensis.

CUM primùm illud per cessum, etiam ex causa permutationis, vel decessum, seu quamvis aliam dimissionem vel amissionem dilecti Filii moderni illius Abbatis vel Commendatarii, aut aliàs quovis modo & ex cujuscumq; persona, vacare contigerit, seu per liberam cujusvis cessionem de illius regimine & administratione in Romana Curia, vel extra eam, etiam coram Notario & testibus sponte factam, vacet; etiam si tanto tempore vacaverit, quod ejus provisio juxta Lateranensis Statuta Concilii aut alias Canonicas Sanctiones ad eandem Sedem legitimè devoluta, illaque ex quavis causa ad Sedem prædictam specialiter vel generaliter pertineat. ac de illo Consistorialiter disponi consueverit seu debeat, ac super ejus regimine seu administratione prædictis, inter aliquos lis, vel ejus Possessoris molestia (cujus statum ac verum & ultimum ejusdem Monasterii vacationis modum, etiamsi ex illo quævis generalis reservatio, etiam in Corpore Juris clausa resultet, præsentibus haberi volumus pro expresso)

(1) VALLIS-CELLENSIS Abbatia Religiosorum Cisterciensium, vulgo *Vaucelles*, secundo à Cameraco lapide sita est ad Scaldim Fluvium, versus limites Galliæ. Initia sua accepit anno 1131, fundatoremque Virum Nobilem Hugonem de Oisy, Dominum de *Crevecœur*, ac Castellanum Cameracensem. Anno sequenti, ipse Sanctus Pater Bernardus Abbas Clarævallensis Monachos suos in hunc Conventum introduxit. Anno 1555. in hac Abbatia habitus fuit Congressus pro Pace inter Carolum V. Cæsarem & Henricum II. Galliæ Regem. Episcopatu Cameracensi anno 1561. in dignitatem Archiepiscopalem evecto, unita fuit Mensæ illius Abbatia Valcellensis (uti patet ex hac Bulla) non tamen sine litibus & contradictionibus. Vivebat tunc Joannes à Rosa, Abbas Valcellensis, qui lite in Romana Curia pendente, mortuus est anno 1570. Postmodum fuit hæc difficultas composita, eâ lege, ut Archiepiscopus Cameracensis ex Abbatia Valcellensi notabilem quotannis pensionem reciperet, Religiosisque redderetur facultas proprium ac Regularem Abbatem eligendi.

presso) pendeat indecisa, nomen, titulum & denominationem Abbatis Auctoritate & tenore præsentium perpetuò supprimimus & extinguimus;

Ac Abbatialem illius dignitatem, cum omnibus & singulis suis fructibus, redditibus, proventibus, obventionibus, emolumentis annexis, juribus, jurisdictionibus, nec non pertinentiis, prærogativis, superioritatibus, & administrationibus universis, dictæ Mensæ Archiepiscopali Cameracensi eisdem Auctoritate & tenore etiam perpetuò applicamus & appropriamus.

Ita quod vacatione hujusmodi occurrente, ex tunc deinceps, dilecti filii Conventus & singulares personæ dicti Monasterii Archiepiscopo Cameracensi pro tempore existenti, ac si illorum Abbas Ordinem ipsum expressè professus foret, in omnibus & per omnia subsint, eique pareant & obediant, ac promittant & præstent obedientiam, reverentiamque debitam & devotam exhibeant; prout hactenus Abbati suo præstare soliti sunt, vel aliàs quoquo modo præstare tenebantur.

Liceatque eidem Archiepiscopo Cameracensi pro tempore existenti, per se, vel alium, seu alios, corporalem possessionem, seu quasi, Dignitatis Abbatialis, nec non regiminis & administrationis, ac bonorum Monasterii hujusmodi, & illi annexorum propriâ Auctoritate liberè apprehendere & retinere; ac debitis & consuetis Monasterii & Conventûs prædictorum supportatis oneribus, de residuis fructibus, redditibus & proventibus Monasterii hujusmodi disponere & ordinare; sicuti ipsius Monasterii Abbates, qui pro tempore fuerunt, de illis disponere & ordinare potuerunt, seu etiam debuerunt (alienatione tamen quorumcumque illius bonorum immobilium & pretiosorum mobilium sibi penitus interdictâ) illorumque fructus, redditus, & proventus in suos ac Mensæ Monasteriique prædictorum usus & utilitatem convertere;

Necnon omnia & singula, Prioratus, & Præposituras, Dignitates, Personatus, Administrationes & Officia, cæteraque Beneficia Ecclesiastica, cum cura & sine cura, sæcularia & quorumvis Ordinum Regularia, ad Collationem, Provisionem, præsentationem, institutionem, electionem, confirmationem, & quamvis aliam dispositionem pro tempore existentis Abbatis dicti Monasterii, communiter vel divisim, quomodolibet spectantia, personis idoneis conferre, & de illis etiam providere, similesque personas ad illa præsentare & eligere, ac præsentatas vel electas instituere & confirmare, aliàsque de illis liberè disponere;

Regimen Monasterii sub Archiepiscopo Abbate

Necnon Monasterium ejusque Conventum hujusmodi per unum Priorem Claustralem, aliumve Præpositum, juxta ipsius Cisterciensis Ordinis Instituta Regularia, ac aliàs in omnibus & per omnia, perinde ac si dicti Monasterii verus Abbas, Ordinem ipsum expressè professus esset, regere & gubernare; & quoties Archiepiscopum ipsum in dicto Monasterio esse contigerit, stallum, locum & vocem Abbatis, tam in Choro quàm in Capitulo, aliisque quibusvis publicis & privatis actibus ipsius Monasterii habere & præsidere, delinquentes corrigere, & juxta eorum demerita castigare, & punire, cæteraque in præmissis & circa ea necessaria & opportuna, & quæ verus ejusdem Monasterii Abbas hactenus consuevit facere & exequi, cujusvis licentiâ desuper minimè requisitâ, curam, regimen & administrationem ejusdem Monasterii præfato Maximiliano, & pro tempore existenti Archiepiscopo, in spiritualibus & temporalibus plenariè committendo;

Ac bona, fructus, redditus & proventus Monasterii hujusmodi eidem Mensæ Archiepiscopali, in ablatorum, seu partis bonorum suorum separationis hujusmodi recompensam, concedimus & assignamus.

Ac nomen, titulum, & denominationem Abbatis suppressa & extincta, Monasteriumque Mensæ Archiepiscopali hujusmodi perpetuò applicatum & appropriatum esse & censeri; ac suppressionem, extinctionem, applicationem, appropriationem, concessionem & assignationem, & alia præmissa, sub quibuscumque revocationibus, suspensionibus vel derogationibus similium gratiarum per Sedem ipsam quomodolibet faciendis, non comprehendi: sed ab illis semper exceptas, & quoties illas suspendi, revocari, aut illis derogari contigerit, eas de novo concessas, & in pristinum statum restitutas; & ad hoc ut sub revocationibus, suspensionibus & derogationibus hujusmodi minimè comprehendantur, ex nunc verè & non fictè suum plenarium & integrum effectum sortitas, ac easdem suppressionem, extinctionem, applicationem, appropriationem, & concessionem de non vacaturo sed de vacante Monasterio seu Abbatiali Dignitate hujusmodi factas, & per illas verè & non fictè, ex nunc Mensæ Archiepiscopali & Archiepiscopo Cameracensi prædictis jus in re quæsitum existere, illosque beneficio Regularum de non tollendo jus quæsitum, ac de annali & triennali possessione, gaudere debere.

Ac præsentium Litterarum suspensiones, revocationes, derogationes, & alias contrarias dispositiones, pro novis illarum concessionibus & restitutionibus haberi & censeri decernimus.

Interdictum contra electionem novi Abbatis.

Conventui, prædictis aliisque quibusvis personis in virtute sanctæ obedientiæ, & sub excommunicationis majoris latæ sententiæ, nec non privationis omnium dignitatum, officiorum, & Beneficiorum Ecclesiasticorum, per eos & eorum singulos pro tempore obtentorum, inhabilitatisque ad illa, & alia per contra-facientes imposterum obtinenda, eo ipso incurrendis pœnis, ne ad electionem seu postulationem in Abbatem dicti Monasterii, vacatione illius advenienete, etiamsi nunc vacet, ut præfertur, procedere, vel Archiepiscopum ipsum in præmissis, vel eorum aliquo impedire quoquo modo, seu quidquam in præmissis attentare, aut illis refragari præsumant, districtiùs inhibemus.

Et nihilominus quasqumque electiones seu postulationes, earumque confirmationes vel admissiones, necnon provisiones, præfectiones, Commendas, aliasque dispositiones, quas de cætero etiam per Sedem prædictam de dicto Monasterio quomodocumque fieri contigerit, nullas, invalidas, nulliusque roboris vel momenti fore etiam decernimus.

Canonicatus novem Graduatorum.

Ut autem idem Archiepiscopus Cameracensis suam Ecclesiam personis, ut Metropolim decet, eruditis, & ad jurisdictionem inibi exercendam, cæteraque munia Ecclesiastica obeunda idoneis, debitè instructam habeat; eisdem Auctoritate & tenore perpetuò statuimus & ordinamus, quod ex omnibus Canonicatibus & Præbendis ipsius Cameracensis Ecclesiæ decem Canonicatus & totidem Præbendæ, quos primò per cessum, etiam ex causa permutationis, vel decessum, seu quamvis aliam dimissionem, vel etiam privationis viâ amissionem, quorumlibet decem Canonicorum ejusdem Ecclesiæ Cameracensis, aut aliàs vacare contigerit, etiamsi actu nunc quovis modo vacent, ac ut præfertur devoluti vel etiam litigiosi sint, cujus litis statum præsentibus haberi volumus pro expresso, Archiepiscopo & Capitulo Cameracensi prædictis affecti remaneant;

Præbenda prima pro Archiepiscopo.

Ad hoc, ut ipse Archiepiscopus unum & unam primò vacaturos tanquam Mensæ suæ Archiepiscopali perpetuò unitos obtinere, illorumque ratione ipse persona Capitularis esse, ac vocem activam & passivam, necnon authoritatem supra Decanum & Canonicos in Capitulo habere;

Præbendæ IX. Graduatorum.

Reliqui verò novem Canonicatus & novem Præbendæ prædicti, tribus Magistris aut Licentiatis in Theologia, & aliis tribus Doctoribus Decretorum, seu in eis Licentiatis, & reliquis tribus Nobilibus ejusdem Diœcesis, etiam in Jure vel Theologia saltem Gradu Licentiaturæ in famosa quapiam Universitate Studii Generalis cum rigoroso examine promotis, ordine servato, in perpetuum in eadem Ecclesia Cameracensi concedi & assignari debeant.

Quodque ad sex priores tam Nobiles quàm non Nobiles, ut præfertur tamen qualificati; ad reliquos verò tres Canonicatus & tres Præbendas ex reliquis novem Canonicatibus & Præbendis hujusmodi nulli nisi Nobiles & Graduati, ut præfertur, assumi possint.

Graduati Consiliarii Archiepiscopi.

Ac omnes & singuli ratione suarum hujusmodi Præbendarum consilium & operam in negotio Ecclesiæ & Religionis, cæterisque difficultatibus pro tempore emergentibus eidem Archiepiscopo, quoties ab eo requisiti fuerint, tam conjunctim quàm divisim præstare teneantur.

Et ut de viris spectatæ doctrinæ & probitatis, ad ædificationem Ecclesiæ Dei accuratiùs prospiciatur; quod ipsi novem Canonicatus & Præbendæ sic affecti, hâc primâ vice ad collationem ipsius Archiepiscopi dumtaxat, qui illos Graduatis & Nobilibus alternatis vicibus conferat; & deinde ipsi novem Canonicatus & novem Præbendæ, quoties illos perpetuis futuris temporibus vacare contigerit, ut præfertur, ad electionem Archiepiscopi & aliorum Canonicorum Graduatorum prædictorum superstitum pertineant; ut videlicet per eos personis, sicut præfertur, qualificatis conferantur. Ita quod in hujusmodi electione suffragium Archiepiscopi non plus ponderis sive momenti, quàm cujusvis Graduatorum prædictorum habeat, nisi vocum paritate occurrente; quo in casu tunc iteratum Archiepiscopi suffragium paritatem vocum hujusmodi dirimat.

Primâ vice per Archiepiscopum, deinceps per electionem assumendi.

Præbendæ Graduatorum nec resignari nec permutari possunt.

Quodque posthac decem Canonicatus, & decem Præbendæ hujusmodi sub nullis specialibus vel generalibus, etiam mentalibus reservationibus, affectionibus, etiam in Corpore Juris clausis, necnon expectativis, coadjutoriis, mandatis, facultatibus, indultis de providendo, commendando, & aliàs disponendo, primariis vel aliis Precibus, aut aliis gratiis præventivis per Nos aut Romanos Pontifices pro tempore existentes, & dictam Sedem, vel ejus Legatos, etiam consideratione, contemplatione, & intuitu, vel ad instantiam Imperatoris, Regum, Reginarum, Ducum, Marchionum, & aliorum Principum, ac sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, & ex quacumque causa quantumlibet urgenti pro tempore factis & concessis, comprehendantur;

Nec etiam tanquam vacantes apud Sedem prædictam, aut ullâ aliâ ratione generaliter vel specialiter reservari, neque illorum vacatione etiam per resignationem etiam ex causa permutationis, & apud Sedem eandem pro tempore occurrente, per Romanum Pontificem de illis provideri, aut aliàs quoquo modo disponi possit: sed forma electionis præmissæ omni tempore servari, nullâque causâ infringi debeat.

Quodque unus ex novem Canonicis prædictis Magister seu Licentiatus in Theologia, & alter Decretorum Doctor, seu etiam Licentiatus seniores, ratione suarum Præbendarum, facultatem habeant visitandi universam Civitatem & Diœcesim Cameracensem, quoties Archiepiscopo videbitur; cæteri verò Canonici Graduati præfati, quandocumque per Archiepiscopum requisiti fuerint, illis assistere teneantur.

Examinatores.

Ac ex reliquis senioribus Canonicis prædictis duo in Theologia, & unus in Jure Canonico Graduati, ut præfertur, unà cum Archidiacono curam habeant examinandi promovendos ad Sacros Ordines, & admittendos ad Curas animarum, quâcumque Authoritate illi provisi fuerint; neminem nisi idoneum, seque personalem residentiam facturum medio juramento promittentem admittendo.

Absentia Graduatorum pro bimestri tantùm.

Et quoniam impia hæreticorum studia & temporis malitia Viros doctos ab Ecclesiis suis diutiùs abesse non patiuntur: quod si Canonici Graduati prædicti ab eadem Ecclesia, nisi ab eisdem Archiepiscopo vel Capitulo missi, per duos menses abfuerint, integros suæ Præbendæ fructus illius anni amittant, ipsique fructus Capitulo cedant; nec quisquam ullâ dispensatione vel Privilegio Apostolico quâcumque causâ impetrato,

impetrato, vel cesso, sese à residentia hujusmodi eximere possit;

Jus omne decem Canonicatus & decem Præbendas prædictos conferendi, & de illis disponendi, vel ad illos eligendi, seu nominandi, ab Archiepiscopo seu Capitulo prædictis, aliisque ad quos spectat, ad effectum hujusmodi perpetuò abdicantes & amoventes, illudque in præmissum electionis modum immutantes, ac ad Archiepiscopum & novem Canonicos prædictos transferentes, ac abdicatum, amotum, immutatum, & translatum esse, sicque in præmissis omnibus & singulis per quoscumque Judices Ordinarios & Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales in quavis causa & instantia, sublatâ eis & eorum cuilibet quâvis aliter judicandi & interpretandi facultate & authoritate, judicari & definiri debere; ac quicquid secùs à quoquam quâvis autoritate scienter vel ignoranter attentari contigerit, irritum & inane decernimus.

Executores Bullæ Apostolicæ.

Quocirca Venerabilibus Fratribus nostris Archiepiscopo Mechliniensi, ac Atrebatensi & Feltrensi Episcopis, per Apostolica scripta motu simili mandamus, quatenus ipsi, vel duo aut unus eorum, per se, vel alium, seu alios, præsentes Litteras, & in eis contenta quæcumque, ubi & quando opus fuerit, ac quoties pro parte Archiepiscopi, ac Capituli Cameracensis prædictorum, & aliorum quorum interest, & quomodolibet intererit, in futurum fuerint requisiti, solemniter publicantes, eisque & eorum cuilibet in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant Auctoritate nostrâ illos & eorum singulos confirmatione, approbatione, adjectione, suppletione, suppressione, extinctione, applicatione, appropriatione, concessione, assignatione, statuto, ordinatione, aliisque præmissis ac præsentibus Litteris, omnibusque & singulis in eis contentis, pacificè frui & gaudere, ac easdem præsentes & in eis contenta quæcumquè firmiter observari:

Non permittentes Archiepiscopum, Capitulum, Canonicos & alios prædictos desuper per quoscumque quomodolibet indebitè molestari, perturbari, vel impediri. Contradictores quoslibet & rebelles ac præsentibus non parentes, & sub excommunicationis latæ sententiæ ac privationis Beneficiorum & officiorum Ecclesiasticorum inhabilitatisque ad illa & alia imposterum obtinenda (ita quod Beneficia & officia hujusmodi tanquam per privationem legitimè & Canonicè factam vacantia ab aliis impetrari & per locorum Ordinarios liberè conferri possint) aliasque Sententias Censuras & pœnas tam Ecclesiasticas quam pecuniarias arbitrio suo imponendas, moderandas & applicandas, eo ipso incurrendas, eâdem Auctoritate nostrâ, appellatione postpositâ compescendo.

Nec non legitimis super his habendis servatis processibus, sententias, censuras & pœnas ipsas etiam iteratis vicibus aggravando, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis.

Nonobstantibus voluntate nostrâ priori & aliis præmissis, ac nostris de valore Canonicatuum & Præbendarum aliorumque Beneficiorum tam in illorum impetrationibus, quam aliis gratiis, etiam motu speciali factis exprimendo, & de non tollendo jus quæsitum, nec non Lateranensis Concilii novissimè celebrati, uniones perpetuas (nisi in casibus à jure permissis) fieri prohibentis, ac piæ memoriæ Bonifacii Papæ VIII. etiam Prædecessoris nostri, quâ cavetur, ne quis extra suam Civitatem vel Diœcesim, nisi in certis exceptis casibus, & in illis ultra unam diêtam à fine suæ Diœcesis ad judicium evocetur, sive Judices à Sede Apostolica Deputati extra Civitatem vel Diœcesim in quibus Deputati fuerint contra quoscumque procedere, aut alii vel aliis vices suas committere præsumant: & de duabus diêtis in Concilio Generali editâ, dummodo ultra tres diêtas aliquis tenore præsentium ad judicium non trahatur; aliisque Apostolicis ac in Provincialibus & Synodalibus Conciliis editis generalibus vel specialibus Constitutionibus & ordinationibus;

Ac Ecclesiæ, Monasterii & Ordinis prædictorum juramento, confirmatione Apostolicâ vel quâvis firmitate aliâ roboratis Statutis & consuetudinibus.

Nec non Concordatis dudum inter Sedem præfatam & Nationem Germanicam desuper initis, ac fundatione Monasterii, si quæ sit; privilegiis quoque, Indultis & Litteris Apostolicis Ecclesiæ, Monasterio & Ordini prædictis eorumque Superioribus, Capitulo, Conventui & personis sub quibuscumque tenoribus & formis ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus & efficacissimis ac insolitis clausulis, irritantibusque & aliis decretis, etiam super electionibus faciendis, ac alias quomodolibet concessis ac etiam iteratis vicibus approbatis & innovatis.

Nec non quibusvis specialibus vel generalibus reservationibus, expectativis & aliis gratiis etiam in Canonicis creationibus, aliisque unionibus etiam perpetuis, absque consensu coadjutorum deputationibus, nominationibus, citra accessus & regressus facultatibus, mandatis, indultis, concessionibus & aliis gratiis, quibusvis personis cujuscumque dignitatis, status, gradûs & conditionis existentibus, etiam Cardinalatûs honore fulgentibus, ac nostris etiam antiquis & descriptis familiaribus, continuis commensalibus ac Prælatis domesticis, nec non Romanæ Ecclesiasticæ Curiæ officialibus, etiam officia sua actu exercentibus, ex quavis etiam grandi causâ, consideratione, intuitu, vel respectu, etiam Imperatoris, Regum, Ducum & aliorum Principum contemplatione, ac cum quibusvis antelationibus, prærogativis & decretis etiam irritantibus clausulis, etiam derogatoriarum derogatoriis, etiam præsentibus derogantibus, etiam motu & scientiâ similibus, ac alias quomodolibet concessis & imposterum concedendis;

 Quas

Quas & quæ illorum omnium tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus, pro sufficienter expressis habentes, eorumque omnium vim & effectum quoad præmissa omnino suspendimus, & in præmissis effectum sortiri aut locum sibi vendicare non posse neque debere decernimus.

Ac tam eis quam statutis, consuetudinibus, concordatis, fundationibus, privilegiis, indultis & litteris Apostolicis, etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa & individua ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio seu quævis alia expressio habenda aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores, hujusmodi ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, & formâ in illis traditâ observatâ inserti forent, præsentibus pro sufficienter expressis habentes: quamvis talia & multa sint quæ sub clausula implicitæ derogationis latissimè extendenda in supplicatione apposita non intelligantur aut alias comprehendantur.

Nihilominus in genere & in specie ad effectum sufficientis derogationis eorum, illis alias in suo robore mansuris, hâc vice dumtaxat specialiter & expressè derogamus, & illa sufficienter suspensa, illisque derogatum esse decernimus;

Contrariis quibuscumque (aut si Conventui prædicto & dilectis filiis vasallis & aliis subditis dicti Monasterii vel quibusvis aliis communiter vel divisim ab eadem sit Sede indultum, quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint per litteras Apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de Indulto hujusmodi mentionem) & quibuslibet aliis privilegiis, indulgentiis & litteris Apostolicis generalibus vel specialibus quorumcumque tenorum existant, per quæ præsentibus non expressa vel totaliter non inserta effectus earum impediri valeat quomodolibet vel differri; & de quibus quorumque totis tenoribus habenda sit in nostris litteris mentio specialis.

Volumus autem quod propter suppressionem, extinctionem, approbationem, appropriationem, & concessionem hujusmodi, divinus cultus ac status Monachorum & aliorum Ministrorum numerus in dicto Monasterio nullatenus minuatur, sed ejus & prædictorum Conventûs congruè supportentur onera consueta.

Nulli ergo omninò hominum liceat hanc Paginam nostræ absolutionis, confirmationis, approbationis, adjectionis, suppletionis, provisionis, præfectionis, suppressionis, extinctionis, applicationis, appropriationis, concessionis, assignationis, inhibitionis, decreti, statuti, ordinationis, abdicationis, amotionis, immutationis, translationis, mandati, suspensionis, derogationis & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire.

Extat eadem Bulla inter Acta Concilii Remensis anni 1564. exhibita ibidem ex parte Archiepiscopi Maximiliani de Berghis (pag. 71. in nova Collectione Concil. Galliæ Paris. anno 1646. fol.) sed minus integra.

Si quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud Sanctum Marcum anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo primo, septimo Idus Augusti, Pontificatûs nostri anno secundo. 1561.

Subscriptum: Fœdericus Cardinalis Cesius,
Cæsar Glorierius,
A. de Alexiis.

NOTATIONES.

Cameracum, tametsi è Belgicarum XVII. Provinciarum numero non sit, tamen quia Imperii fuit, & in tutela Catholici Hispaniarum Regis, tanquam Alostani & Flandriæ Comitis jam inde ab anno 1164. & Dominationi Gallicæ à Carolo V. Cæsare exemptum, meritò etiam Provinciis Belgii hæreditariis accenseri potest.

Est autem Cameracum, vulgo *Cambrai*, Urbs antiqua admodum, elegans & munita, sita ad Scaldim fluvium. Sedes item Episcopalis perantiqua, ab annò videlicet redempti Orbis 390, quo S. Diogenes à Siricio Pontifice ad hanc Ecclesiam fuit destinatus.

Passim tamen Authores Ecclesiastici præponunt S. Siagrium missum à S. Evaristo Papa circa annum 112. & Superiorem Nerviorum Episcopum anno 337, qui Sedem fixit Bavaci in Hannonia, quæ tunc erat Nerviorum Metropolis; quâ per Barbaros destructâ, Sedes Episcopalis translata creditur Cameracum.

Exinde Episcopatui Cameracensi unitus mansit Atrebatensis, usque ad annum 1093, quo Urbanus II. Papa proprium dedit Atrebatensibus Episcopum, Lambertum Canonicum & Cantorem Insulensem. Vide Litteras Pontificias supra pag. 76. 272. & 1148. & plura in Spicilegio Dacheriano Tom. V. veteris editionis.

Memorant Cameracensis Ecclesiæ Archiva, Episcopos anno 1001. accepisse ab Othone III. Imp. Jus supremi dominii ac cudendæ monetæ; (vide supra pag. 148.) Item anno 1007. à S Henrico II. Imp. Comitatum Cameracensem, unà cum potestate *eundem Comitatum in usum Ecclesiæ suæ tenendi, Comitem eligendi, Bannos habendi, seu quidquid sibi libeat, modis omnibus inde faciendi.* Verba sunt Diplomatis Cæsarei supra recitati pag. 148.

Hæc Privilegia varii confirmarunt Imperatores ac Principes, aliaque plura addiderunt, uti videre est ex Indice hujus Operis. Sed & anno 1510. Maximilianus I. Imp. Jacobum Croium Episcopum ejusque successores creavit Duces Cameracenses, uti constat ex Diplomate supra edito pag. 234. & iidem Præsules tamquam S. R. I. Principes frequenter vel per se vel per Deputatos suos Comitiis Imperialibus interfuerunt.

Sed & Imperator Carolus V. posteaquam anno 1543. pro munimine Urbis Cameracenæ arcem construi ordinasset, ejus Præfecturam titulo Burg-graviatûs anno 1550. filio suo Philippo, dein Hispaniarum Regi, non aliâ lege concessit, quàm salvis per omnia juribus Episcopi & Ecclesiæ Cameracensis. Vide supra Diploma Cæsareum pag. 1296.

Tandem anno 1559. Paulus IV. Pontifex Cameracensem Ecclesiam à Metropoli Remensi paulò ante exemptam, & sanctæ Sedi immediatè subjectam (Diploma extat in nova Collectione Conciliorum Galliæ pag. 64. inter Acta Concilii Remensis anni 1564) erexit in Metropolim, eique subjecit Episcopatus antiquos

tiquos Atrebatensem & Tornacensem, & novos Audomarensem & Namurcensem. Vide ejus Bullam sup a pag. 472.

Pius IV. Papa in dotem hujus novi Archiepiscopatûs constituit & univit Abbatiam Vallisellensem Ord. Cisterciensis in Cameracesio, prout constat ex Bulla jam relata; sed postmodum fuit hæc Constitutio mutata, & Religiosi proprium ac Regularem Abbatem receperunt.

Ecclesia Metropolitana Cameracensis non tantùm suâ antiquitate est venerabilis, sed & pulchritudine decora. Capitulum habet illustre constans è 50. Canonicis, è quibus XVII. sunt Presbyterales, ex Constitutione Episcopi Petri de Andrea anno 1361. evulgatâ, quam supra retulimus pag. 1243.

Dignitates sex obtinent, Præpositus, Archidiaconi quatuor, nempè Major seu Cameracesii, Brabantiæ, Hannoniæ, & Valencenensis, & Decanus. Habet quoque hæc Ecclesia Cantorem & Scholasticum, Canonicos Graduatos novem; nempè tres Nobiles, tres Theologos, ac totidem Jurisperitos. (ex Bulla Erectionis, juxta quam Archiepiscopus unam quoque Præbendam Mensæ suæ unitam possidet) item unum Canonicum Medicum.

Olim ante Erectionem novorum in Belgio Episcopatuum erant alii duo Archidiaconi, videlicet Bruxellensis & Antverpiensis; eò quod usque ad hasce partes Diœcesis Cameracensis extenderetur. Fuit quoque dignitas Thesaurarii, usque ad annum 1603, quo tempore fuit per Bullam Apostolicam extincta & proventus ejus uniti fabricæ dictæ Ecclesiæ.

Sed & Abbas S. Auberti Cameraci, Ordinis Canonicorum Regularium S. Augustini, tanquam Capellanus honorarius Præsulis Cameracensis, primum ab ipso locum in Choro obtinet, & fructibus Præbendæ in eadem Ecclesia potitur, ex Privilegio ipsi concesso per Joannem Episcopum anno 1194. prout supra videre est pag. 1194. & 1199.

ARCHIEPISCOPI CAMERACENSES.

I. MAXIMILIANUS A BERGIS, in Serie Episcoporum Cameracensium LXXXVI. & ultimus, primus verò Archiepiscopus, anno 1556. à Capitulo electus post obitum Roberti de Croy. Fuerat antea Præpositus S. Petri Aeriæ, & Decanus S. Gummari Liræ, nec non Sacelli Regii Bruxellis Præfectus.

Anno 1562, die 22. Martii Archiepiscopatûs sui possessionem adiit; anno 1565. Cameraci Concilium Provinciale celebravit, & biennio sequente Synodum Diœcesanam. E vivis excessit in Oppido Bergizomensi die 29. Augusti 1570.

II. LUDOVICUS DE BERLAIMONT, Canonicus Ecclesiarum Cameracensis atque Leodiensis, Præpositus S. Waldetrudis Montibus, & Abbas sæcularis B. M. V. Namurci, electus fuit in Archiepiscopum anno 1570.

Synodum Diœcesanam Valencenis habuit anno 1575; sequente anno unà cum cæteris Ecclesiasticis, Cameracensi Urbe per hæreticos expulsus, diu Montibus Hannoniæ substitit, ibique anno 1586. Concilium Provinciale celebravit. Anno 1592. Episcopatûs Tornacensis vacantis administrationem à Rege Catholico obtinuit, atque à Clemente VIII. Pont. paulò post constitutus fuit Legatus Apostolicus ad Exercitus Regios in Belgio.

Tandem anno 1595. reversus est ad residentiam Cameracensem, Urbe istâ ad obedientiam Regiam vi armorum reductâ: sed paulò post obiit Montibus Hannoniæ die 15. Februarii 1596. ætatis 54.

III. JOANNES SARRAZIN, Atrebas, Religiosus & Abbas S. Vedasti in patria, Sanctioris Consilii Bruxellis Senator, consecratur Archiepiscopus Bruxellis 15. Decembris 1596. per Octavium Frangipani Episcopum Tricaricensem & Nuncium Apostolicum in Belgio, assistentibus Episcopis Audomarensi ac Buscoducensi. Obiit Bruxellæ 3. Martii 1598. ætatis 63.

IV. GUILIELMUS A BERGIS, olim Canonicus & Decanus Cathedralis Leodiensis, dein III. Antverpiensium * Episcopus, anno 1601. translatus ad Metropolim Cameracensem, ubi anno 1604. Diœcesanam Synodum habuit. Vitâ functus est 27. Aprilis 1609. ætatis 58.

* Vide supra pag. 481.

V. JOANNES RICHARDOT, olim apud Clementem VIII. Pont. Sereniss. Archiducum Alberti & Isabellæ Legatus, dein ab anno 1603. Atrebatensium Episcopus, anno 1609. Archipræsul Cameracensium, apud quos vivere desiit ultimâ Februarii 1614.

VI. FRANCISCUS BUISSERET, Hanno-Montensis, J. U. D. olim Metropolitanæ Ecclesiæ Cameracensis Canonicus atque Decanus, exinde ab anno 1602. V. Namurcensium * Episcopus, & anno 1615. Archiepiscopus, Valencenis in solemni introitu subitò extinctus fuit die 2. Maii 1615. ætatis 66.

* Vide supra pag. 1091.

HENRICUS FRANCISCUS VANDER BURCH, J. U. L. è Decano atque Vicario Generali Metropolitanæ Ecclesiæ Mechliniensis, V. Gandavensium * Præsul inauguratus anno 1613. translatus Cameracum anno 1616. Synodum Diœcesanam ibidem habuit anno sequente, & anno 1631. Concilium Provinciale. Vitâ functus 23. Maii 1644. ætatis 77. VII.

* Vide supra pag. 1076.

FR. JOSEPHUS DE BERGAIGNE, Antverpiensis, Ordinis FF. Minorum Recollectorum, VII. ac postremus Sylvæducensium * Episcopus anno 1641. consecratus; translatus ad Archiepiscopatum Cameracensem anno 1645. eodemque anno Legatus Regis Catholici ad Congressum Pacis Monasterio-Westphaliensis, ibidem obiit 21. Octobris 1647. ætatis 59. residentiâ nondum Cameraci inchoatâ. VIII.

* Vide supra pag. 918. item Histor. Episc. Sylvæduc.

GASPAR NEMIUS, Sylvæducensis, S. T. Doctor ac Professor in Academia Duacenâ, dein VI. Antverpiensium * Episcopus ab anno 1635, transiit ad Archiepiscopatum Cameracensem anno 1652. E vivis excessit Cameraci 22. Novembris 1667. ætatis 80. IX.

* Vide supra pag. 481. item Hist. Ep. Antv.

LADISLAUS, seu LANCELOTTUS JONNART, Hanno-Montensis, J. U. L. Metropolitanæ Cameracensis Ecclesiæ Canonicus ac Decanus, tum anno 1653. ad Episcopatum Atrebatensem nominatus, & anno 1660. X. Audomarensium * Episcopus inauguratus, Archiepiscopatum Cameracensem adiit anno 1671, ac fato functus est 22. Septembris 1674. ætatis 80. X.

* Vide sup. pag. 305.

JACOBUS THEODORUS EX COMITIBUS DE BRIAS, J. U. L. in Supremo Mechliniensi Senatu Consiliarius Ecclesiasticus, nec non Cathedralis Ecclesiæ Tornacensis Canonicus, renunciatur XI. Audomarensium * Episcopus anno 1671. Post triennium transiit ad Infulas Cameracenses, iisque immortuus est die 17. Novembris 1694. ætatis 64. XI.

* Vide supra pag. 1365.

FRANCISCUS DE SALIGNAC DE LA MOTTHE FENELON, S. Th. Doctor in Academia Parisiensi, trium Sereniss. Galliæ Principum ac Ducum Burgundiæ, Andegavi, ac Bituricum Pædagogus, primus à Galliarum Rege Ludovico XIV. ad Cameracensem Archiepiscopatum nominatus fuit anno 1695. Consecratus eodem anno die 10. Julii ab Illustriss. D D. Jacobo Benigno Bossuet Episcopo Meldensi, assistentibus Ludovico Antonio de Noailles tunc Episcopo Catalaunensi, dein Archiepiscopo Parisiensi & S. R. E. Cardinale, & Henrico Feydeau de Brou Episcopo Ambianensi. XII.

Præsul iste in omni scientiarum genere versatissimus, inter XL. Viros Regiæ Scientiarum Academiæ Parisiis adlectus est. Varia scripsit & edidit, inter quæ famosus fuit liber, dictus *Explication des Maximes des Saints*, qui anno 1699. Romæ prohibitus fuit per Innocentium XII. damnatis XXIII. Propositionibus: quam condemnationem Archiepisco-pus

pus æquo atque ſubmiſſo animo recepit, primusque publicavit. Obiit Cameraci die 7. Januarii 1715. ætatis 64.

Joannes d'Estrees, S. Th. Doctor Sorbonicus, Abbas Commendatarius S. Claudii in Burgundia, B. Mariæ de Ebronio, de Villanova &c. Socius XL. Virorum Academiæ Gallicæ Pariſiis, & Ordinis S. Spiritûs Prælatus ac Commendator, à Duce Aurelianenſi Regni Regente nominatur ad hunc Archiepiſcopatum Kalendis Januarii 1716. ſed nondum receptis Litteris Pontificiæ confirmationis, è vita ablatus eſt 3. Martii 1718. ætatis 52.

XIII. Josephus Emanuel de la Trimoille, S. Th. Doctor in Academia Pariſienſi, quondam Auditor Cauſſarum Apoſtolicarum in Rota Rom. dein ab anno 1706. S. R. E. Cardinalis titulo SS. Trinitatis in Monte Pincio, Prælatus ac Commendator Ordinis S. Spiritûs, & Abbas Commendatarius S. Stephani Cadomenſis, Latiniacenſis, Altæcumbæ in Sabaudia, Grandis-Sylvæ, S. Amandi in Belgio &c. item Legatus Regni Galliæ ad Pontificem, anno 1718. ad Sedem Cameracenſem evehitur, nominante Duce Aurelianenſi Galliarum Regente, qui eum paulò ante ad Epiſcopatum Bajocenſem deſtinaverat.

Anno 1719. die 30. Maii, Romæ apud PP. Carthuſianos ab ipſo-met Summo Pontifice Clemente XI. ſacris Infulis inauguratur, aſſiſtentibus S. R. E. Cardinalibus, Tanario Tuſculano, Paulutio Albanenſi & Pignatello Sabinenſi, Epiſcopis, & S. R. E. Cardinalibus Diaconis, Ottobono, Albano & Oliverio. Romæ è vivis ereptus eſt 10. Januarii 1720, ætatis 62.

Guilielmus du Bois, Brivatenſis Lemovix, ſupremus Rerum belli ac ſtatûs Secretarius ac primus Regni Miniſter, à Duce Aurelianenſi Galliæ Regente (cujus olim fuerat Pædagogus) nominatur Archiepiſcopus anno 1720. Conſecratus Pariſiis in Eccleſia Monialium Vallis-Gratiæ die 9. Junii ejuſdem anni per Armandum Gaſtonem de Rohan S. R. E. Cardinalem Epiſcopum Argentinenſem, aſſiſtentibus Nannetenſi & Claromontano Epiſcopis. XIV.

Anno 1721. die 16. Julii ab Innocentio XIII. Pont. inter S. R. E. Presbyteros Cardinales relatus fuit; variiſque præterea potitus Abbatiis, Aureæ Vallis, Novigenti, Burgolii, Caricampi, S. Winoci in Flandria, S. Bertini in Arthesia &c. Anno 1722. inter Socios Academiarum Linguæ Gallicæ, & Scientiarum Pariſiis cooptatus fuit. Obiit in Aula Regia Verſallienſi die 10. Auguſti 1723. ætatis anno 67.

Carolus, dictus antea Abbas S. Albini, filius legitimatus Sereniſſ Principis Gaſtonis Ducis Aurelianenſis, Regni Galliæ Regentis pro Rege Ludovico XV. ab Epiſcopatu Laudunenſi tranſlatus eſt ad Archiepiſcopatum Cameracenſem anno 1723. XV.

Poſſidet præterea in Commendam Abbatias S. Audoëni Rothomagi, & S. Ebrulphi in Diœceſi Lexovienſi Ord. S. Ben. item Prioratum Sti. Martini de Campis Ord. Cluniac. Pariſiis, in quo poſteriore conſecratus fuerat in Epiſcopum Laudunenſem 26. Aprilis 1722. per D. Cardinalem de Rohan, Epiſcopum Argentinenſem & magnum Regni Galliæ Eleemoſynarium, aſſiſtentibus Epiſcopis Nannetenſi & Abrincenſi.

CAPUT CCX.

Pius IV. *Pontifex, ortâ contentione inter Eccleſias Tornacenſem & Atrebatenſem ratione præcedentiæ, declarat anno 1565, ſeſe per Bullas editas pro novis Archiepiſcopatibus & Epiſcopatibus Belgii, noluiſſe præjudicare antiquis juribus Eccleſiarum.*

Ex Archivis Eccl Cathedr. Tornac

Pius Epiſcopus Servus Servorum Dei, ad futuram rei memoriam.

Ad Romanum ſpectat Pontificem, ſuâ ſollicitudine indefeſſâ diligenter providere, ut ea quæ tam ab eo, quàm Prædeceſſoribus ſuis, pro tempore emanata eſſe reperiuntur, ita ſine declarationis adminiculo delucidentur, quòd nulla deſuper dubitandi occaſio cuiquam tribuatur. Itaque licet aliàs felicis recordationis Paulus PP. IV. Prædeceſſor noſter, primò, & deindè Nos Cameracenſem Eccleſiam in Metropolitanam erexímus, eique quatuor Eccleſias Suffraganeas, in quibus Atrebatenſis primo loco atque ordine inſcripta eſt, attribuerimus: prout tam in ejuſdem Pauli Prædeceſſoris, quàm noſtris litteris deſuper confectis, plenius continetur: tamen ad tollendas difficultates & controverſias, quæ ex hac deſcriptione ſuper præcedentia Epiſcoporum Eccleſiarum Suffraganearum hujuſmodi ortæ forſan jam ſunt, ſeu deindè oriri poſſe formidantur: noſtræ declarationis remedio, oportunè providere volentes, motu proprio & ex noſtrâ certâ ſcientiâ, Auctoritate Apoſtolicâ, tenore præſentium atteſtamur, decernimus atque declaramus, nec dicti Pauli Prædeceſſoris, neque noſtræ mentis, intentionis aut voluntatis unquam fuiſſe, eſſe, neque fore, quòd per deſcriptionem & ordinem in prædictis litteris factum & expreſſum ſolito & antiquo ordini, ac præcedentiæ præfatorum Epiſcoporum, quoquo modo præjudicetur, neque præjudicari poſſit; quinimò ipſum Paulum Prædeceſſorem & Nos voluiſſe ac velle, ut unuſquiſque in ſuo priſtino loco, ordine & antelatione omninò conſervetur. Quòd ſi nulla inter eoſdem Epiſcopos præcedentia ſervari ſolita ſit, tunc locus & ordo in dictis litteris deſcriptus ſervari debeat; ſervandumque fore & eſſe. Sicque per quoſcunque Judices & Commiſſarios &c.

Datum Romæ apud S. Petrum, ſub annulo Piſcatoris 3. Aprilis 1565. Pontificatûs noſtri anno ſexto. 1565.

C A-

CAPUT CCXI.

JOANNES DE ARCKEL, *Leodienſis Epiſcopus*, *anno* 1366. *Sylvæ-Ducis in Eccleſia S. Joannis Evangeliſtæ è XXX. Capellaniis erigit totidem Canonicatus cum Decanatu.*

Ex Archivis Epiſcopatûs M. S.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Amen.

JOANNES Dei gratiâ Leodienſis Epiſcopus dilectis filiis Inveſtito & Capellanis Eccleſiæ Sancti Joannis Evangeliſtæ in Buſco-ducis noſtræ Diœceſis, tam præſentibus quam futuris canonicè inſtitutis, ſalutis & charitatis augmentum.

QUIA ſicut injuſta petentibus nullus eſt tribuendus effectus, ita legitima & juſta poſtulantium non eſt petitio differenda.

SANE exhibita nobis petitio veſtra continebat, quatenus Eccleſiam prædictam in honore Sancti Joannis Evangeliſtæ intitulatam & conſecratam erigere in Eccleſiam Collegiatam dignaremur.

EA-propter, dilecti in Domino filii, veſtris juſtis poſtulationibus clementer annuimus, & præfatam Eccleſiam Parochialem, in qua divino mancipati eſtis obſequio in honore glorioſiſſimi Beati Joannis Evangeliſtæ conſtructam & dedicatam (qui ſicuti privilegio amoris præcipui cæteris altiùs à Domino meruit honorari, ita dignum eſt ut à Chriſti fidelibus eò devotiùs veneretur) noſtrâ Pontificali auctoritate ipſam Eccleſiam in Collegiatam erigimus;

Decanatus.

DANTES & concedentes vobis & veſtris de cætero Succeſſoribus jus eligendi aliquam perſonam idoneam in Decanum, alioſque Officiatos vobis neceſſarios & utiles deputandi & conſtituendi, Corpus ſeu Capitulum faciendi, cæteraque jura Collegialia habendi & exercendi; ſub his modo & formâ;

VIDELICET quod de triginta Altaribus, quæ in dicta Eccleſia ab antiquo fuerunt & ſunt, fructus & proventus diſtinctos habentibus, & quibus triginta Capellani Presbyteri deſervierunt & deſerviunt in divinis, de cætero & in perpetuum erunt in eadem Eccleſia triginta Præbendæ Canonicales Sacerdotales; & quod tenentes eaſdem tenebuntur dictam Eccleſiam in divinis Officiis diurnis & nocturnis ac Horis Canonicis ſolemniter decantandis decenter officiare & deſervire.

QUODQUE dictæ Præbendæ & Officia eccleſiaſtica perpetua in ipſa Eccleſia jam fundata, necnon Beneficia & Officia in ipſa Eccleſia imposterum favente Domino fundanda, de conſenſu tamen Capituli, ſine quorum conſenſu fundari non poterunt nec debebunt, ſpectabunt & pertinebunt ad præſentationem dicti Inveſtiti & ſuorum Succeſſorum qui erunt pro tempore, ceſſantibus Gratiis Apoſtolicis; & quod dicti Decanus & Capitulum hujuſmodi præſentatos recipere habeant & admittere.

Exemptio ab ordinario.

Item quod Decanus & Capitulum & Chorales ipſius Eccleſiæ liberi ſint & exempti à noſtra juriſdictione; quodque crimina & defectus ſingularum perſonarum ipſius eccleſiæ per eoſdem Decanum & Capitulum corrigantur, ipſaque Eccleſia gaudeat omnibus & ſingulis libertatibus exemptionibus & franchiſiis, quibus cæteræ Eccleſiæ Collegiatæ ſecundariæ noſtræ Leodienſis Diœceſis gaudent & gaudere conſueverunt.

De Statutis ordinandis.

Item quod Statuta honeſta & rationabilia de communi conſenſu ordinare & ſtatuere, & laudabiles conſuetudines obſervare poterunt: ſic tamen quod in defectu Statuti & conſuetudinis recurſum habeant in dubiis ad dictas alias ſecundarias Eccleſias Leodienſes.

De Inveſtito.

Item quod Dominus Adam, qui nunc eſt Inveſtitus ipſius Eccleſiæ, quem in Decanum ipſius Eccleſiæ ipſius Collegii per præſentes præficimus & præfectum confirmamus, ſit & maneat, quam diu vixerit in humanis, Decanus ipſius Eccleſiæ; & poſt ipſius deceſſum Religioſa Domina Prioriſſa de Oudergem Cameracenſis Diœceſis, prout hactenus conſuevit, præſentet ad ipſam Inveſtituram perſonam idoneam Archidiacono loci, qui Curam Parochianorum dictæ Eccleſiæ habeat & regat per ſe & ſuos Vicarios, & noſtræ juriſdictioni ſubjectus maneat.

Et quod Capitulum prædictum ex tunc & deinceps & imperpetuum, necnon Canonici in electione vocem habentes eligant ut jura volunt unam perſonam idoneam ut præmittitur in Decanum, per nos ad inſtar aliorum Decanorum dictæ noſtræ Diœceſis confirmandum. Qui curam animarum perſonarum dicti Collegii gerat, quique dicto veſtro Collegio præſit, vos ad Chorum & Capitulum convocet, cæteraque jura Decanalia de conſuetudine ſecundarum Eccleſiarum dictæ noſtræ Leodienſis Diœceſis per Decanos fieri conſueta exerceat, ac prior inter vos habeatur.

Item quod Inveſtitus hujuſmodi, qui fuerit pro tempore, nullo modo ſe intromittat de Collegio principali Choro ipſius Eccleſiæ, niſi divinis officiis cum religione & aliis Canonicis intereſſe voluerit: ſed ipſe Inveſtitus in Altari Miſſæ Animarum vel alio loco Eccleſiæ quem elegerit, divina officia celebret, & Sacramenta miniſtret.

Nec ſimiliter Decanus aut Capitulum de Cura Parochiæ, & illis quæ ſolum ad Inveſtitum pertinent, ſe aliqualiter intromittant. Cæterum ut tranquillitati & ſtatui dictæ Eccleſiæ ac perſonarum earumdem quantò propentiùs poterimus conſulamus, ac futuris dubiis ſeu diſſenſionibus quæ

quæ circa regimen & Statum imposterum oriri possent, de præsenti quantum in nobis possibile sit occurramus, præsenti nostrâ Ordinatione imperpetuum valiturâ duximus statuendum;

In primis cum in dicta Ecclesia sint triginta Canonici Presbyteri, statuimus, quod quilibet Canonicus qui nunc est, sit futuris temporibus contentus de corpore seu grosso suæ Præbendæ quod habuit ante Erectionem dictæ Ecclesiæ in Collegiatam, nec de corporibus seu de grosso aliarum Præbendarum quidquam petat. Et quod post mortem cujuscumque Canonici, à primo ad ultimum, Corpora seu grossa decedentium Præbendarum defunctorum æqualiter & pro æqualibus portionibus dividantur.

De horis decantandis.

Item statuimus, quod Horæ Canonicæ decantentur solemniter in ipsa Ecclesia terminis debitis, juxta observantiam aliarum Ecclesiarum Collegiatarum Leodiensis Civitatis & Diœcesis.

De distributionibus.

Item statuimus, quod Canonici ipsius Ecclesiæ venientes diebus feriatis trium Lectionum ad Matutinas ante ultimam Lectionem & exspectantes usque ad Benedictus, habeant unum denarium Turonensem Monetæ currentis, & diebus novem Lectionum & celebribus venientes ante quartam Lectionem & exspectantes usque ad Benedictus, habeant duos denarios.

Item venientes diebus feriatis in Missa Animarum ante finem Epistolæ & visitantes sepulchra, habeant denarium consimilem.

Item venientes in summa Missa ante finem Epistolæ & manentes usque ad Communionem, unum denarium consimilem.

Item venientes ad Vesperas ad Magnificat, unum denarium.

Item venientes in Vigiliis ante primam Lectionem & sepulchra visitantes, similiter unum denarium habeant consimilem.

Item quod in festis novem lectionum & aliis celebribus hujusmodi præsentia in quatuor Horis duplicetur. Et quod Decanus postmodum eligendus habeat, cum præsens fuerit, duplicem præsentiam.

Nullus sine Religione.

Item quod tempore quo Horæ cantabuntur nemo Choralium stet in choro, Ecclesia vel ante Ecclesiam sine religione consueta, nec veniant ad chorum nisi cum vestibus suo ordini decentibus.

De Scholaribus mittendis ad Chorum pro tempore.

Item quod diebus feriatis trium Lectionum Rector Scholarium mittat ad Chorum duodecim Scholares habiles ad cantandum ad singulas Horas; & quod Rector ipse intersit Matutinis, summæ Missæ & Vesperis. Et quod in Festis novem Lectionum non celebribus mittat sedecim Scholares, & in Festis celebribus omnes habiles ad cantandum versiculos & alia, ut cantent & ministrent in choro, ut in aliis ecclesiis Collegiatis est consuetum; & eos dirigat honestè. Qui si negligens fuerit, per Decanum & Capitulum juxta exigentiam delicti puniatur.

Quomodo Custos pulsabit.

Item statuimus, quod Custos Ecclesiæ per se vel alium modestè, tempestivè & districtè ad omnes Horas pulset campanas ad hoc deputandas, tam pro Capitulo quam pro Investito; & candelas & luminaria ipsius Ecclesiæ & Capituli debitis temporibus accendat & extinguat, & ornamenta apportet & deportet, cæteraque quæ ad ejus officium pertinent diligenter exequatur.

De Hebdomadariis.

Item statuimus, quod ex nunc sint in dicta Ecclesia duo Vicarii seu hebdomadarii, ex dictis Canonicis vel aliunde, qui in singulis Horis sint directores Chori præsentes, Horas incipientes, Capitulum & Orationes legentes, per ipsos Decanum & Capitulum singulis annis acquirentes in expensis ipsius Capituli. Et quod in duplicibus Festis Chorum dirigant cum cappis; & in ipsis Festis Decanus pro eis Matutinas & Vesperas incipiat, ac Capitula & Orationes legat.

De summa Missa per ordinem dicenda.

Item statuimus, quod senior Canonicus Sacerdos, non ætate sed juxta ordinem receptionis, primâ septimanâ singulis diebus tenebitur ad celebrationem Magnæ Missæ, & secundus post eum ad legendum Evangelium, & tertius ad legendum Epistolam, modo & ornamentis consuetis. Et quod in secunda septimana quartus in ordine receptionis Missam, quintus Evangelium, & sextus Epistolam. Et sic deinceps alii aliis sequentibus suis temporibus legere tenebuntur. Et ab hoc excusati fieri procurent per alium in suis expensis.

Sed quia quatuor ex dictis Canonicis habent Missas quotidianas; volumus, quod cum alteri eorum magna Missa competierit, exequatur pro Missa officium junioris, sive fuerit Evangelium sive Epistola, & junior hujusmodi pro eo Missam celebret.

Decanus exemptus à summa Missa.

Præterea Decanus ex dignitate ab hoc Statuto sit exemptus: sed ipse in Festis triplicibus semper, & Duplicibus, cum voluerit, magnam Missam celebrare tenebitur, & poterit eligere servientes idoneos quos voluerit.

De Missa Animarum.

Item statuimus, quod Rector sive Canonicus Missæ Animarum ipsam Missam decantet debito tempore diei: sic quod Horæ Canonicæ percantandæ & subsequendæ poterunt debito tempore decantari. Et ipse modestè juxta exigentiam temporis & statum defunctorum cantet, oblationes exspectet in suo Altari, & eidem cantanti Chorus & Collegium respondeat, & secum cantet usque ad finem Offertorii, & ulterius si velint. Et quod Capitulum Exequiarum tempore poterit recipere & in choro suo collocare corpora defunctorum, quæ in sua ecclesia anniversaria reliquerunt; salvo tamen jure Investiti.

Item statuimus, quod dicti Decanus & Capitulum Horas suas decantent in Choro principali ipsius Ecclesiæ, infra quas dictus Investitus non cantabit altâ voce, sic quod ex illa scandalum vel dissonantia notabilis poterit oriri. Sed ipse Investitus legat, & Sermonem faciat ad populum cum voluerit, & in processionibus & visitationibus sepulchrorum sit primus post Decanum cum voluerit: sed propter ejus absentiam visitationes & processiones non omittantur.

De generali Capitulo 3. Junii.

Item statuimus, quod Canonici ipsius Ecclesiæ habeant singulis annis tertiâ die Junii unum gene-

generale Capitulum, in quo conveniant tam præsentes quam absentes, tractaturi de negociis ipsius Ecclesiæ, & Capituli; & qui non venerint, amittant duas libras Turonensium præsentiarum monetæ currentis de grosso seu corpore suæ Præbendæ. Et omnes pro anno tunc futuro residere volentes se ibidem ad residentiam offerant, & abesse volentes unum idoneum ex Collegio vel aliunde præsentent, qui Missas, Evangelia & Epistolas suis temporibus celebret & cantet in expensis ipsorum absentium; & residuum corporis seu grossi suarum Præbendarum absentes percipiant. Et de illo sint contenti, nec quidquam de communi vel distributionibus exigant. Et qui sic ad residentiam se non presentaverint, pro foraneis habeantur pro anno futuro.

De Canonicis non Sacerdotibus.

Item statuimus, quod Canonici qui non fuerunt ad sacrum Ordinem Sacerdotii promoti, in dicto generali Capitulo tenebuntur præsentare unum Presbyterum idoneum, qui in suis expensis adimplere poterit illa quæ per seipsum hujusmodi Canonicus adimplere non potest. Et habebunt solum mediam partem suarum Præbendarum. Sic quod si præsens fuerit, habeat mediam partem præbendæ residentis tam in grosso quam in accidentiis; si vero absens, mediam partem præbendæ absentis.

De diebus absentiæ.

Item statuimus, quod Canonici residentes poterunt abesse in quolibet anno sexaginta diebus quibus voluerint, die recessûs eorum & reditûs non computato. Et si plus fuerint absentes, pro foraneis illius anni integri habebuntur, & ad restitutionem illius quod illo anno perceperunt ex suis præbendis tenebuntur.

De Ordine Sacerdotali.

Item statuimus, quod Decanus & Capitulum poterunt compellere Canonicum non promotum ad Sacerdotium, etiam invitum, Canonicâ tamen monitione pręviâ, per substractionem omnium fructuum suorum, quod faciat se ad Sacerdotium, promoveri cessante legitimo impedimento; quod quidem impedimentum si fuerit tale, quod poterit in publico confiteri, excuset se publicè coram Capitulo.

Si vero fuerit occultum, tunc in foro Confessionis coram Decano & duobus Canonicis revelet impedimentum; qui ipsum de receptione Ordinis apud Capitulum excusent; faciatque ipse adimpleri per alium quod ipse non potest.

De anno gratiæ.

Item statuimus, quod Canonicus decedens habeat mediam partem Præbendæ per annum integrum gratiæ post mortem suam, pro exequiis supportandis, tam grossi quam distributionum, si Presbyter præsens decesserit. Si vero absens, mediam partem absentiæ. Et si Canonicus non Sacerdos decesserit, residens quartam partem residentiæ. Si verò absens quartam partem absentiæ habeat & de illa sit contentus. Reliquum verò, quod de dictis fructibus residuum fuerit inter præsentes dividatur, nisi subrogatus fuerit Presbyter, & resederit in loco defuncti; qui si fuerit, aliam mediam partem habeat.

Quantum Canonicus recipiendus solvet in sua receptione.

Item statuimus, quod novus Canonicus recipiendus quicumque fuerit, ex nunc in sua receptione det Capitulo in usus communes & pro oneribus Capituli supportandis, decem florenos per vos de Florencia.

Item Claustrario seu Bastionario ipsius Capituli duos florenos.

Item Rectori Scholarum dimidium florenum, & Custodi dimidium florenum; & juret juramentum, ut in aliis Ecclesiis Collegiatis præstare solitum.

Item cum fructus communes ipsius Collegii ferè omnes consistant in Anniversariis, statuimus quod media pars Anniversariorum de præsenti existentium & fructuum exinde provenientium, qui vulgariter nuncupantur Bona Bursæ, deputentur pro distributionibus prædictis in Horis faciendis & oneribus ipsius Collegii supportandis. Et si quid ex eis supercreverit, lapso anno æqualiter dividetur inter residentes; si verò defuerit, æqualiter defalcabitur. Reliqua verò media pars dividatur omnibus Vigiliis & Missis Animarum inter præsentes venientes & expectantes & sepulchra visitantes, ut supra dictum est, proportionibus & quantitatibus per hujusmodi defunctos relictis.

In quorum omnium testimonium & munimen, has præsentes Litteras Sigillo nostro ad causas, quo in talibus utimur, unà cum Sigillo prædicti Domini Adæ Investiti Ecclesiæ prædictæ, qui prædictæ nostræ Erectioni & Ordinationi sic suum expressum consensum adhibuit, duximus roborandas. Datum & actum anno à Nativitate Domini millesimo tricentesimo sexagesimo sexto, Mensis Januarii die vicesimâ. 1366.

CAPUT CCXII.

PHILIPPUS I. *Francorum Rex, Originem atque Fundationem Capituli Sti. Amati Duacensis recenset anno 1076. Cujus litteras à se visas confirmant anno 1355.* JOANNES I. *& anno 1366.* CAROLUS V. *Francorum Reges.*

Ex Archivis Capituli M. S.

CAROLUS Dei gratiâ Francorum Rex; Notum facimus universis tam præsentibus quam futuris, Nos vidisse Litteras Carissimi quondam Domini & Progenitoris nostri, formam quæ sequitur continentes.

JOANNES Dei gratiâ Francorum Rex; Notum facimus universis præsentibus & futuris, Nos infrascriptas Litteras vidisse, non rasas, non cancellatas, sed omni suspicione carentes: licet propter vetustatem in quibusdam ipsarum partibus aliquantulum corrosas, formam quæ sequitur continentes.

In nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis.

PHILIPPUS divinâ miseratione Francorum Rex.

Rex. Mandatorum Dei viam humano generi ad imitandum propositam Beatus Maurontus incliti Ducis Adalbaldi atque Sanctæ Rictrudis filius satis accuratè consideravit. Quia ut Electorum numero adscriberetur, bona sibi jure hæreditario contingentia Beatò Amatò à Senonensi Episcopatu Theoderici Regis tyrannide depulso contulit, & in proprio fundo *Broïlo*, à modernis autem *Meurivilla* nominato, in honore Dei & Sti. Petri Apostoli pro voto Sanctissimo Episcopo Amato Ecclesiam construxit.

Postquam verò Sanctum Episcopum sibi amabilem Amatum Dominus ad cœlestem Patriam ex hac molestæ peregrinationis ærumna assumpsit, sacrum Corpus illius sacer Maurontus in supradicta Ecclesia honorificè tumulavit, & ad honorem Dei, ipsiusque Sancti Fratres in ipsa Ecclesia congregavit.

Fratrum itaque Congregatio in prædicta Ecclesia divino famulatui mancipata longo tempore permansit quieta; donec Danorum & Normannorum gens crudelis & aspera devastaret ipsam Meurivillam, & circa eam omnem Patriam

Sed imminente persecutione, Fratres solliciti de Corpore sui Patroni, Duacum à persecutorum incursione securum illud deportaverunt, & in Ecclesia ab Antecessoribus in honore Stæ. Dei Genitricis Mariæ ibidem in fundo Sti. Mauronti ædificata posuerunt.

Placatis autem prædictæ persecutionis turbationibus & loco Meurivillæ devastato, *Carolus* Rex Francorum & *Arnulphus* Consul Flandrensium à prædictis Fratribus requisiti, quid agerent de Corpore tanti Patroni, convocatis Episcopis & Principibus suis, eorum consilio, ordinatione divinâ præeunte, hoc statuerunt, ut in Duaco gratia exaltandi Corpus Venerabilis Amati remaneret in perpetuum in Ecclesia Beatæ Dei Genitricis Mariæ, in qua superiùs memoravimus esse translatum.

Præterea Edicto suæ Dominationis statuerunt, & Privilegiis firmaverunt, ut quidquid Beatus Amatus & Fratres Deo & sibi famulantes habebant donec in Meurivilla erant, vel deinceps habituri erant, hoc etiam in Duaco morantes, firmiter haberent & sine contradictione possiderent.

Libertatem etiam ipsius Ecclesiæ firmam statuerunt, quam Nobis plures & autentici Viri retulerunt, & Fratres illius Ecclesiæ diu inviolatam tenuerunt.

Post multa siquidem tempora contigit, ut ipsa Ecclesia igne vastaretur, in quo omne Librarium simul & Privilegia Ecclesiæ perierunt.

Sed quia à Deo est sublimitas omnis & potestas, omni sollicitudine curandum est in potestate constitutis, ne res Ecclesiasticæ per violentiam alicujus raptoris auferantur vel devastentur. Quod ne aliquando contingat; volens renovare, quod Antecessores mei confirmaverunt de beneficiis Sti. Amati, Ego *Philippus* Rex Francorum acquievi petitioni *Roberti* Flandrensium Comitis, & Nepotis sui *Balduini* Comitis de Haynau, nec non & *Richeldis* Matris ipsius *Balduini*, Canonicorum etiam ipsius Sti. Amati Duacensis, qui Virum Religiosum *Raymarum* ipsius Ecclesiæ Præpositum & *Galterum* Castellanum de rebus prædictæ Ecclesiæ augendis & conservandis multum sollicitum ad me miserunt, exorantes, ut res Sancto Amato donatæ sive donandæ meæ Dominationis auctoritate confirmarentur.

Confirmavi itaque Præcepto potestatis Regiæ, ut ipsa Ecclesia infra Castrum Duaci in honore Sanctæ Dei Genitricis Mariæ constructa, in qua Corpora Beatorum Confessorum Amati atque ipsius Mauronti quiescunt, ab omni Laïcali potestate sit libera: ut Canonici Deo & Sanctæ Mariæ & Sancto Amato ibi quietè serviant.

Atrium quoque & Claustrum & domos Canonicorum in libertate permanere concessi.

Prohibemus etiam, ut neque in Claustro, neque in atrio, neque in domibus Canonicorum in Claustro sive in Castro manentium, vel servientibus eorum, vel omninò in facultate ipsius Ecclesiæ, ulla Laïcalis persona mittat manum, neque Rex, neque Comes, neque Castellanus, neque alius sub eis Laïcus.

Bannum, aut latronem, vel thesauri aut etiam alicujus rei inventionem nulla Laïcalis persona in prædictis locis sibi usurpare audeat: sed ditioni & potestati Ecclesiæ omninò subjaceant.

Præpositus nullus in prædicta Ecclesia constituatur, nisi Canonicorum electione.

Præterea per præsentem decernimus jussionem, ut nullus sit sub meo regimine, qui præsumat aliquid auferre de omnibus quæ Beato Amato à Sancto Mauronto sunt attributa, vel ab aliis Antecessoribus collata, seu quæ ab ipsis Præpositis sive Canonicis ibi servientibus fuerint attracta, aut in antea Deo auxiliante à quibuscumque fuerint meliorata aut augmentata.

Si quis autem aut nostro aut futuro tempore electionis jura prænominatæ Ecclesiæ, & rerum prædictarum liberam dispositionem Regali Dignitate Nostrâ concessam violaverit, veluti contra salutem Regiæ Dignitatis agens, Auctoritate Nostrâ atque Præcepto quasi inimicus & proditor Domini sui, ab omni munere & honore publico arceatur, donec justo judicio ipsi Ecclesiæ quam læsit satisfecerit.

Insuper & Præcepto Regiæ Majestatis statuimus, ut violator hujus præordinatæ libertatis ipsi Ecclesiæ persolvat decem libras aureæ monetæ. Et ut hoc Præceptum Regiæ Dignitatis in posterum per omnia conservetur illibatum, Sigilli nostri impressione subtersignari jussimus.

Ego Philippus Rex Francorum hoc Privilegium Sylvanectis confirmavi, anno Regni mei sedecimo, Testibus subscriptis;

S. Manassis Remensis Archiepiscopi.
S. Richarii Senonensis Archiepiscopi.
S. Thietbaldi Suessionensis Episcopi.
S. Guidonis Belvacensis Episcopi.

S. Rot-

S. Rotgeri Cathalaunensis Episcopi.
S. Elinandi Laudunensis Episcopi.
S. Radulphi Ambianensis Episcopi.
S. Raineri Aurelianensis Episcopi.
S. Ratbodi Noviomensis Episcopi.
S. Gaulerani Regis Camerarii.
S. Frederici Dapiferi.
S. Hervæi Pincernæ.
S. Hugonis Conestabuli.

* Alias Godefridus: vide Tom. I. Geneal. Franc. pag. 355.

Ego *Gauffridus* * Regis Cancellarius & Parisiensis Episcopus hoc Privilegium scripsi & subscripsi.

Actum est anno ab Incarnatione Domini millesimo septuagesimo sexto, Indictione XIV.
1076. Epactâ XII. concurrente.

Nos autem dictas litteras, & contenta in eisdem rata & grata habentes, in quantum justè eisdem usi fuerint Decanus & Capitulum Ecclesiæ supradictæ, laudamus, ratificamus, approbamus, & tenore præsentium Authoritate Regiâ de speciali gratia & ex certa scientia confirmamus.

Et quia propter ipsarum Litterarum vetustatem potest veri-similiter dubitari, quod non possint diu in statu solido permanere, sed in brevi faciliter deleri aut consumi, ex ampliori gratia concessimus atque concedimus, de nostræ plenitudine Regiæ potestatis, his vestris præsentibus tamquam Originalibus contentorum in eisdem de cetero fidem plenam atque indubiam perpetuis temporibus adhiberi: non obstante quod de dictis Originalibus superiùs transcriptis Litteris nullatenus inposterum doceatur.

Quod ut firmum & stabile permaneat in futurum, Sigillum nostrum præsentibus Litteris duximus apponendum.

Datum Atrebati anno Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo quinto, mense Maii. 1355.

Nos autem dictas Litteras, ac omnia & singula in eisdem contenta rata habentes atque grata, ea volumus, laudamus, ratificamus, approbamus, ac de nostris Auctoritate & gratiâ speciali, quantum justè eisdem usi fuerint Decanus & Capitulum Ecclesiæ supradictæ, tenore præsentium Litterarum confirmamus.

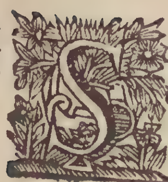
Quod ut robur obtineat perpetuum, Litteris præsentibus nostrum fecimus apponi Sigillum: salvo in aliis jure vestro, & in omnibus quolibet alieno.

Datum Parisiis XIII. die mensis Martii, 1366.
anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo sexto, & Regni nostri tertio.

CAPUT CCXIII.

GERARDUS II. *Episcopus Cameracensis Fundationem Capituli Canonicorum S. Amati Duaci recenset atque confirmat anno* 1081.

Ex Archivis Capituli M. S.

ECUNDUS GERARDUS Cameracensis Episcopus. . . . . Mandatorum Dei viam humano generi ad imitandum propositam, Sanctorumque imitationem cooperatione sancti Spiritûs executam B. Maurontus inclyti Ducis Adalbaldi atque S. Rictrudis filius, satis accuratè consideravit: quia ut Electorum numero adscriberetur, in proprio fundo, antiquitus Broïlo, à modernis autem Meurivilla nominato, in honore Dei, Sanctique Petri Apostolorum Principis Ecclesiam à fundamento construxit.

Ipse verò tempore Luchdovici Francorum Regis ex Dagoberto prognati bona sibi jure hereditario contingentia Beato Amato viventi, Theodorici tyrannide à Senonensi Episcopatu depulso contulit. Et post Beati Viri exitum ab hujus mundi ægypto, ad ipsius honorem in præfata Ecclesia Deo cum Sanctis famulandos Fratres congregavit.

. . . . *Hic sequitur specificatio bonorum, quæ deest in M S. Ecclesiæ Duacensis.*

Beneficia autem præscripta divisa sunt Canonicis, Præposito, Decano, Cantori, Thesaurario: nullus quorum quatuor duo simul officia habere potest. De prædictis omnibus habet in manu sua dominium Ecclesiæ Præpositus. Prius namque ipsius providentiâ & concessione sunt attributa prænominata Beneficia Ecclesiæ: sed hoc tamen ipse idem nequit facere nisi Canonicorum electione.

Nullus qui vivat mortalium auferre potest ab Ecclesia de concessis vel dandis rebus. Solummodò autem Præbenda ipsius Ecclesiæ est in Præpositi potestate, & feodum Scholæ, eâ ratione, ut ad utilitatem concedantur Ecclesiæ.

De Thesauro autem Ecclesiæ ita provideat Thesaurarius, ut nec Præpositus nec Canonici inde aliquid dent vel auferant, nisi ab utrisque concedatur, & eâ lege, ut in meliùs restituantur.

Ecclesia autem erit ex toto libera; & animarum curam dabit Episcopus Decano à Canonicis ejusdem loci electo. Oleum & Chrisma accipiet Decanus vel Legatus ejus in Sede Episcopatûs.

Ego secundus Gerardus Cameracensis Ecclesiæ Episcopus hanc Chartam propriâ manu confirmavi. Et quicumque, sive Clericus, sive Laicus, sive quælibet Persona datorum vel etiam dandorum aliquid substraxerit, tamdiu excommunicationi subjaceat, donec ad satisfactionem veniat.

Præterea Canonicis ejusdem Ecclesiæ concessi, ut liberè habeant potestatem omittendi divinum Officium & reincipiendi, & excommunicandi & absolvendi, si quis inde aliquid abstulerit.

Actum Atrebati in die Pentecostes anno ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi mille- 1081.
simo octogesimo primo.

CAPUT CCXIV.

PASSCHALIS II. *Pontifex Privilegia atque Possessiones Ecclesiæ Collegiatæ S. Amati Duaci confirmat anno* 1104.

Ex Archivis Capituli M.S.

PASSCHALIS Episcopus, Servus Servorum Dei, Heriberto Decano & ejus Fratribus in Ecclesia Duacensi Stæ. Mariæ & Sti. Amati Domino servientibus, ejusque Successoribus in perpetuum.

Sicut injusta poscentibus nullus est tribuendus effectus, sic legitima desiderantium non differenda petitio. Proinde Nos legitima vestra desideria perpendentes, juxta Confratris nostri Lamberti, Venerabilis Atrebatensis Episcopi, postulationem, precibus vestris paternâ benignitate præbemus assensum : ut Ecclesia vestra in Atrebatensi Parochia sita, tuitione Sedis Apostolicæ protegatur.

Per præsentis igitur Privilegii Paginam Auctoritate Apostolicâ vestræ Duacensi Sti. Amati Ecclesiæ confirmamus possessiones illas, quæ vel egregii Ducis Mauronti, vel aliorum Fidelium legitimis Donationibus in præsenti ad eandem videntur Ecclesiam pertinere;

Videlicet in Pago Menpisico Tatem, Meurivillam cum Altari & Decima totius Villæ & omnibus appendiciis suis.

In eadem Villa, Ecclesiam in honore Sti. Amati ex toto liberam, & Curtem Canonicorum omninò liberam super fluvium Escræ; totam Villam Fleternam cum Decima; apud Gunevelt dimidiam bercariam; apud Heldenses Decimam illam, quæ est inter Neppam & Guarnamam, & porcinam beccam & potestatem Guarnestum.

Apud Bonennias juxta Martianas totam Decimam corporis Ecclesiæ. Quidquid præterea justè hodie præfata Beatæ Mariæ & Sti. Amati Ecclesia possidet : quidquid in futurum concessione Pontificum, liberalitate Principum vel oblatione Fidelium legitimè atque Canonicè poterit adipisci, firma tibi, tuisque Successoribus & illibata permaneant.

Sanè Decanus sive Præpositus non alius vestro Collegio præponatur, nisi qui vel omnium vel meliorum Fratrum consensu debito Canonicè fuerit cum Dei timore provisus.

Decano Ecclesiæ curam committat Episcopus : cui tamen Ecclesiam ipsam gravare non liceat, vel exactiones aliquas, aut consuetudines irrogare.

Porrò Canonici, sive alii Clerici omnes eidem Ecclesiæ servientes Decani disciplinâ corrigantur : nec ad Ordinationem ab Episcopo sine ipsius licentia admittantur : nec alterius quam ipsius & Fratrum arbitrio coerceantur.

Cæterum nec Decano nec Præposito facultas sit Ecclesiæ bona sine Fratrum communi vel saniori consilio in feudum dare, Præbendas vel cætera ministeria disponere, aut quidquam gravius de rebus Ecclesiæ stabilire.

Præcipimus etiam, atrium & claustrum & mansiones Canonicorum infra Castrum ab omni sæculari potestate libera conservari; ita ut nec in ipsis nec in facultatibus aut servitoribus ipsorum præter ipsorum voluntatem manu-mittatur.

Rerum vestrarum invasores atque raptores Canonicè monitos, nisi satisfecerint, excommunicandi, sicut ex reverendæ memoriæ *Gerardi* Episcopi concessione habetis, ita & in posterum habere concedimus facultatem. Quos ex nomine designatos ante satisfactionem Comprovincialium nemo suscipiat : salvâ in omnibus Atrebatensis Episcopi canonicâ reverentiâ.

Chrisma, oleum sacrum, vel oleum infirmorum, sive aquam cæmiterio, atrio sive Basilicis reconciliandis, ab Atrebatensi Matrice accipietis Ecclesiâ, omni utique pravitate sepositâ.

Ad hæc adjicientes decernimus, ut nulli omnino hominum liceat eandem Ecclesiam temerè perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare : sed omnia integra conserventur, eorum pro quorum sustentatione & gubernatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura : salvâ supra-scripti Atrebatensis Episcopi, ut dictum est, canonicâ reverentiâ.

Si qua sanè Ecclesiastica, sæcularisve persona hanc nostræ Constitutionis Paginam sciens, contra eam temerè venire tentaverit, secundò tertiòve commonita, si non satisfactione congruâ emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à sanctissimo Corpore & Sanguine Dei & Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtè ultioni subjaceat.

Cunctis autem eidem Ecclesiæ justa servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus & hîc fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum Judicem præmia æternæ pacis obtineant. Amen.

Scriptum per manum Rainerii Scriniarii Regionarii & Notarii Sancti Palatii.

✠ Ego Passchalis Catholicæ Ecclesiæ Papa S S.

Datum Laterani per manum Joannis S. Romanæ Ecclesiæ Diaconi Cardinalis, IV. Idus Novembris, Indictione decimâ tertiâ, anno Dominicæ Nativitatis millesimo centesimo quarto, Pontificatûs autem Domini Passchalis secundi Papæ sexto. 1104.

CAPUT CCXV.

Ordinatio & Concordia super Praeeminentiis & Juribus Parochialibus Ecclesiae Collegiatae Sanctae Waldetrudis XXX. Nobilium Canonicarum, Montibus Hannoniae, inita anno 1545.

Ex Archivis Capituli Stæ. Waldetrudis Montibus M.S.

N nomine Domini. Amen. Per hoc opus publicum Instrumentum cunctis pateat evidenter & sit notum, quod an. à Nativitate Domini millesimo quingentesimo quadragesimo quinto, Indictione tertiâ, mensis verò Decembris die decimâ quintâ, Pontificatûs SS. in Christo Patris & Domini nostri Pauli divinâ providentiâ Papæ tertii anno undecimo, in mei Notarii publici & Testium infra-scriptorum ad hæc vocatorum & rogatorum præsentiâ, præsentes & personaliter constitutæ & constituti in loco Capitulari Insignis Ecclesiæ Collegiatæ & Sæcularis Stæ. Waldetrudis Oppidi Montensis Nobiles Personæ Joanna de Pratte, Anna de Ligne, Machtildis de Spanghe & Margarita de Tamberge Capitulum dictæ Ecclesiæ repræsentantes & constituentes ex unâ, ac discreti Viri Domini, Magister Joannes Sandrart Sacræ Paginæ Licentiatus, Magister Petrus Ernault, Dominus Nicolaus de Braquegnies, ac Magister Gaspar de Harchies utriusque Juris Doctor Presbyteri Canonici Ecclesiæ Collegiatæ & Parochialis Sti. Germani Oppidi Montensis, repræsentantes Capitulum dictæ Ecclesiæ Sancti Germani pro Curâ ejusdem suæ Ecclesiæ ex dispositione Apostolicâ Capitulo Sti. Germani annexâ, unitâ & incorporatâ, ac Magistri Nicolaus Gosseau S. Nicolai in Vico de Havré, Nicolaus Gorderiau ejusdem S. Nicolai in Vico de Bertaymont, Hieronymus Lescuyer Sanctæ Waldetrudis Beginagii de Cantimprato, ac Joannes Gerardi Sanctæ Elisabeth in Vico de Nimy Oppidi, Territorii, & Beginagii Montensis Parochialium Ecclesiarum Rectores, seu Curati, pro se suisque Successoribus easdem Ecclesias Parochiales pro tempore obtinentibus ex alterâ partibus, non seducti nec circumventi, prout dixerunt, sed sponte & ex eorum certis scientiis declararunt; quod licet plures emanaverint Sententiæ, quod plures etiam Concordiæ olim initæ fuerint inter ipsum Capitulum S. Waldetrudis ex unâ, & Capitulum S. Germani ratione Curæ ipsi annexæ ac aliarum Parochialium Ecclesiarum Oppidi, Territorii & Beginagii prædictorum ex alterâ partibus, ipso Capitulo S. Waldetrudis asserente, dictam Ecclesiam Collegiatam S. Waldetrudis fuisse & esse Matricem Ecclesiam, originalemque omnium Collegiorum Parochialiumque Ecclesiarum Oppidi, Territorii ac Beginagii prædictorum, Collegiaque & Ecclesias Parochiales hujusmodi originaliter ab ipsâ Ecclesiâ Collegiatâ S. Waldetrudis orta & ortas esse; in signumque superioritatis plura reservasse Privilegia, ut hujusmodi originis perpetua foret recordatio.

1545.

S. Waldetrudis Ecclesia Matrix.

Nihilominus satore zizaniæ suum discordiæ semen spargente, à certo tempore citra, inter ipsum Capitulum S. Waldetrudis, seu personas hujusmodi Capitulum repræsentantes & constituentes ex unâ, & præfatum Magistrum Nicolaum Gosseau Curatum dictæ Ecclesiæ S. Nicolai in Vico de Havré ex alterâ partibus, super Juribus Parochialibus & Sacramentorum Ecclesiasticorum administratione, illorumque occasione certæ dissentiones seu dissentionum materiæ exortæ fuerunt, quarum occasione coram Venerabili & Eximio Viro Domino Officiali Tornacensi, Judice Conservatore Privilegiorum dictæ Ecclesiæ S. Waldetrudis seu illius Capitulo & personis competentium, Apostolicâ auctoritate commisso & deputato, certus Processus intentatus extitit, & adhuc pendet indecisus.

Volentes itaque hinc inde comparentes præfati dissensionibus hujusmodi finem imponi, cupientesque ut in posterum dissensionum materiæ funditus eradicentur, discordiaque exulet in perpetuum, de novo convenerunt, & inviolabiliter observare promiserunt ea, quæ sequuntur.

Primò, dictum Capitulum sive Ecclesia Collegiata S. Waldetrudis habebit de cetero, prout habuit, & habet de præsenti, pro limitibus suæ Parochiæ Claustrum ipsius Ecclesiæ cum suâ turri, quæ vulgò *Le Belfroy* appellatur. I.

Item quatuor francas masuras per dictum Oppidum in diversis locis sparsas, quantum se extendunt, in quibus & Claustro similiter, & in Beginagio prædictis Collegiata Ecclesia S. Waldetrudis possidet & habet dominium temporale. II.

Item prædium, quod adjacet Sacello Divi Petri extra portam *Del Gueritte*, cujus dominium temporale pertinet ad Capellaniam D. Jacobi de Lidekerke, sitam in eâdem Ecclesiâ Collegiatâ S. Waldetrudis, nec non etiam piscarium cum suo domicilio, proximum magnis molendinis, & Castrum Montense, in quibus locis prædictis viventes & decedentes, nullum ad qualitates, status, conditionesve habitantium habendo respectum, erunt perpetui Parochiani dictæ Collegiatæ Ecclesiæ Sanctæ Waldetrudis. III.

Cæterum Rector Parochialis Ecclesiæ S. Germani, nullum ut supra respectum habendo, in IV.

in Hoſpitali *de le Houpeline*, appellato Hoſpitale de *S. Germain*; ſimiliter Rector ſeu Curatus S. Nicolai in Vico de Havré in omnes extraneos & foraneos venientes & decedentes in Hoſpitali S. Nicolai in dicto Vico, ac in Sorores ſive deditas operi miſericordiæ circa pauperes ejuſdem Hoſpitalis; Rector verò S. Waldetrudis de Beginagio in omnes viventes & decedentes infra ſepta Beginagii;

V. Et Rector S. Eliſabeth in omnes Leproſos viventes & decedentes in Domo Leproſorum dicti Oppidi Montenſis, nullo habito in præmiſſis reſpectu ad qualitates, ſtatus, & conditiones viventium & decedentium, reſpectivè jura Parochialia de cetero habebunt & obtinebunt.

VI. Extra verò loca præmiſſa ſingulis Eccleſiis Parochialibus prædictis pro metis & limitibus ſpecialiter aſſignata, habebit ipſa Eccleſia Collegiata S. Waldetrudis, in ſignum prædictæ ſuperioritatis & præeminentiæ, per univerſum Oppidum, Territorium, & Beginagium prædicta, extra ejuſdem Beginagii ſepta, jus Parochiale adminiſtrandi per Decanum S. Germani Montenſis tamquam Curatum quæcumque Eccleſiaſtica Sacramenta (Sacramento Baptiſmi dumtaxat excepto) perſonis inferius deſignatis; videlicet Principi, Principiſſæ, eorum liberis & Familiæ, omnibus ipſorum Conſiliariis, Officiariis, Stipendiariis, Familiaribus ac Servitoribus * *liberatas* dictorum Principis aut Principiſſæ deferentibus, ſive non deferentibus, cum eorum liberis, familiâ, & commenſalibus, gratis vel pro pretio expenſas à prænominatis habentibus.

S. Waldetrudis Capella & Parochia Comitum Hannoniæ.

* Vulgo Livrées.

VII. Item jus adminiſtrandi, ut ſupra, omnibus Conſiliariis, Officiariis, Stipendiariis dictæ Eccleſiæ S. Waldetrudis, omnibus clientibus ſive ſatellitibus, vulgò *Sergeans* nuncupatis, ſub quâcumque juriſdictione Principis, Eccleſiæ S. Waldetrudis ac Scabinorum Oppidi Montenſis exiſtentibus, cum eorum uxoribus, liberis, familiâ & commenſalibus, ut ſupra.

VIII. Item jus adminiſtrandi omnibus Nobilibus & Equitibus, Gentiliciiſque eorumque Nobilium & Equitum Gentiliciorumque uxoribus, liberis, ac Baſtardis, nec non omnium domorum, ſive * *Hoſpitiorum* ipſorum Nobilium & Equitum, ac etiam Prælatorum Eccleſiaſticorum, in dicto Oppido, Territorio ac Beginagio, extra ſepta ſitarum, ſive ſitorum Cuſtodibus, cum eorum uxoribus, liberis, familiâ & commenſalibus, ut ſupra.

* Vulgo Hotel.

IX. Item jus adminiſtrandi omnibus utriuſque vel alterius Juris & Medicinæ Doctoribus vel Licentiatis, Advocatis ſupremæ Curiæ, ac Præceptoribus magnarum Scholarum Capituli S. Germani ac Oppidi Montenſis, qui magni Magiſtri appellantur; etiam omnibus Scholaribus dictas magnas Scholas frequentantibus, cum præmiſſorum omnium reſpectivè uxoribus, liberis, familiâ, & commenſalibus, ut ſupra.

X. Item jus adminiſtrandi omnibus Clericis non conjugatis & conjugatis, ac omnibus viduis parochianorum S. Waldetrudis in viduitate permanentibus; cum eorum reſpectivè uxoribus, liberis, familiâ, & commenſalibus.

Item jus adminiſtrandi omnibus extraneis in dicto Oppido, territorio aut Beginagio extra ſepta decedentibus; exceptis extraneis & foraneis in Hoſpitali S. Nicolai in vico de Havrê decedentibus. XI.

Omnes extranei Parochiani.

Item jus adminiſtrandi omnibus proprietariis ſive poſſeſſoribus francarum maſurarum prædictarum, etiam extra eaſdem maſuras habitantibus & decedentibus; currui, ubi Corpus S. Waldetrudis proceſſionaliter in feſto SS. Trinitatis aurigatur, manus ſuas admoventibus, cum eorum uxoribus, liberis, familiâ & commenſalibus. XII.

Item jus adminiſtrandi omnibus perſonis Eccleſiaſticis, tam Religioſis quam ſæcularibus, cum eorum familiâ & commenſalibus; exceptis perſonis Nobilium Domicellarum Canoniſſarum S. Waldetrudis; Religioſis Ordinis Vallis Scholarium, Minorumque S. Franciſci; perſoniſque qui Curatorum prænominatorum ſeu eorum Vicariorum, in ipſorum Curatorum abſentiâ dictis Eccleſiis Parochialibus deſerviunt, cum eorum cujuſcumque qualitatis ſtatûs & conditionis familiâ & commenſalibus; dum tamen ſacris Presbiteratûs, Diaconatûs aut Subdiaconatûs Ordinibus initiati, Canonicive aut Capellani ſive Habituati Eccleſiarum S. Waldetrudis aut S. Germani non fuerint. XIII.

Item jus adminiſtrandi omnibus illis, de quibus Receptor manuum mortuarum recipere vel bona ratione illegitimitatis aut ſervitutis officio ſuo applicare ex juxtâ cauſâ debet & tenetur, licet tales illegitimi aut ſervi Beneficio Principis vel aliàs à maculâ illegitimitatis aut ſervitutis fuerint liberati, cum eorum uxoribus, liberis, familiâ, & commenſalibus; cum Princeps eos liberando non intendat jus alteri quæſitum commutare, exceptis feminis viduis ex plebæo patre illegitimè generatis, non habentibus proles, quæ maritos juxta juris diſpoſitionem in vitâ & in morte pro jure Parochiali ſequi teneantur. XIV.

Vulgo main morte.

Item jus adminiſtrandi omnibus Eremitis nemoris Montenſis, deditis Domui Apoſtolorum, uſurariis publicis, portarum dicti oppidi Cuſtodibus, ac flembethonariis ab Oppido ſtipendium habentibus, cum eorum omnium reſpectivè uxoribus, liberis, familiâ, & commenſalibus. XV.

Item jus adminiſtrandi omnibus viduis in viduitate permanentibus, à foris ad habitandum Oppidum, territorium ſive Beginagium extra ſepta venientibus, quarum mariti qualitates Statûs habebant & conditiones, propter quas ſi in Oppido, territorio aut Beginagio extra ſepta habitaſſent, Parochiani S. Waldetrudis reputati fuiſſent, cum eorum liberis, familiâ & commenſalibus. XVI.

Item jus adminiſtrandi omnibus priſonariis & in priſonis Principis vel Principiſſæ ſive Dominorum Scabinorum dicti Oppidi civiliter vel criminaliter detentis, ſive etiam à priſonis XVII.

bu-

hujusmodi vel carceribus relaxatis & per Oppidum sub quâcumque cautione incedentibus, captivitate vel hujusmodi cautione durantibus; ipsorum nihilominus prisonariorum sive carceratorum uxoribus, liberis, familiâ, & commensalibus sub Ecclesiâ eadem Parochiali Parochianis remanentibus, prout priùs erant Parochiani, impedimentis carceris aut cautionis hujusmodi cessantibus.

XVIII Item jus administrandi omnibus liberis utriusque sexûs in domo mortuariâ post ultimi obitum parentis parochiani S. Waldetrudis habitantibus, per cujus ultimi obitum parentis quantum ad jus Parochiale sui juris effecti sunt, cum eorum familiâ & commensalibus ad spatium dierum sexaginta ab obitu ultimi parentis dumtaxat computandorum; licet dicti liberi nullas ex se habeant qualitates, status, aut conditiones, undè parochiani S. Waldetrudis reputarentur.

XIX. Item jus administrandi de consensu omnium comparentium (subtilitate juris omissâ) omnibus feminis Nobilibus, gentiliciisque viduis, quæ maritos plebæos & alterius quam S. Waldetrudis Ecclesiæ Parochianos defunctos habuerunt, quamdiu in viduitate permanserint, cum earum liberis, familiâ, & commensalibus; idemque censendum erit de feminis illegimè ex patre nobili genitis viduis; licet maritos plebeos habuerint alterius Ecclesiæ quam S. Waldetrudis parochianos.

XX. Item jus administrandi omnibus quibuscumque aliis similes qualitates, status aut conditiones, de quibus supra dictum est, habentibus, qui in posterum exoriri possunt, cum eorum uxoribus, liberis, familiâ, & commensalibus.

XXI. Et prætereà concordatum est, quod si quis infirmus domum suam relinquens, dimissâ tamen in eâ majori parte supellectilis, si quam habeat, eat ad Hospitale, aut consanguinei vel amici domum, sperans vel aliàs expectans pro tempore infirmitatis meliorem tractationem, decedatque in eodem Hospitali, vel domo consanguinei vel sui amici hujusmodi, jus Parochiale pro defuncto remanebit penes eum, cui illud competebat cum à domo suâ migrabat; eritque simile judicium de eo qui casu aut adversâ fortunâ extra limites suæ Parochiæ subitò decedet seu morietur.

XXII. Est concordatum etiam, quod si quis Parochianus alterius Ecclesiæ quam dictæ Collegiatæ Ecclesiæ S. Waldetrudis suam eligat sepulturam apud Ecclesiam S. Waldetrudis, aut in ipsius Ecclesiæ cæmeteriis, Vigiliæ & prima Missa in dictâ Collegiatâ Ecclesiâ S. Waldetrudis celebrabuntur, finitâque hujusmodi primâ Missâ funus conducetur more solito ad suam Ecclesiam Parochialem; is enim parochianus per hujusmodi sepulturæ electionem ad originalem suam Ecclesiam revertetur.

Quæ omnia & singula præmissa, omnes & singuli comparentes præfati, dictæ videlicet Nobiles Personæ repræsentantes & constituentes Capitulum S. Waldetrudis pro se dictisque Capitulo & Ecclesia, ac Canonici Ecclesiæ S. Germani pro se, eorumque Capitulo & ratione Curæ S. Germani, ipsique alii quatuor Curati comparentes etiam pro se, suisque successoribus dictas Ecclesias Parochiales pro tempore obtinentibus, firmiter & inviolabiliter de cætero ac inconcussè tenêre & observare, prout ipsas, Capitulaque & Ecclesias hujusmodi respectivè tangere & concernere poterunt, sub opportunis pœnis & censuris ecclesiasticis promiserunt & convenerunt.

Ipsæque Nobiles Personæ & Magister Nicolaus Gosseau extinctioni litis seu processûs occasione præmissorum coram Domino Officiali Tornacensi judice & Conservatore Apostolico præfato pendentis consenserunt; expensis hinc inde factis compensatis. Et pro firmiori præmissorum subsistentiâ, omnibus melioribus, modo, viâ, jure, causâ, & formâ, quibus meliùs & efficacius potuerunt & debuerunt, fecerunt, constituerunt, crearunt, & solemniter ordinarunt suos veros, certos, legitimos, & indubitatos Procuratores, actores, factores & negotiorum suorum infrascriptorum gestores, ac Nuntios & Syndicos speciales & generales; ita tamen quod specialitas generalitati non deroget, nec è contra; videlicet ipsæ Nobiles Personæ Magistros Jacobum de Male, Theodoricum de Gantoy & Joannem Vatstraten, reliqui verò comparentes eumdem de Male & Magistros Andream Tacquet, Paulum de Vine, Michaëlem Thorole, absentes tamquam præsentes, & eorum quemlibet in solidum;

Ita tamen, quod non sit melior conditio primitùs occupantis neque deterior subsequentis, sed quod unus eorum inceperit, id alter eorumdem mediare & terminare valeat & finire & ad effectum perducere specialiter & expressè; ad ipsarum Nobilium personarum comparentium, omniumque & singulorum respectivè nominibus coram dicto Domino Officiali & Conservatore comparendum, præmissaque omnia & singula recognoscendum, eaque perpetuæ firmitatis robur obtinêre debere declarari, ac ipsas & ipsos, ipsarum & ipsorum Successores, ac Capitula & Ecclesias prædicta & prædictas, ad præmissorum observationem & intentionem sub pœnis prædictis condemnari petendum, requirendum & consentiendum, & generaliter alia omnia & singula faciendum, dicendum, gerendum, exercendum, & procurandum, quæ in præmissis & circa ea necessaria fuerint, seu quomodolibet opportuna, & quæ constituentes præfati facerent, dicerent, & exercêrent, seu facere, dicere & exercêre possent, si præmissis omnibus & singulis præsentes & personaliter interessent, etiam si mandatum exigerent magis speciale, quod præsentibus est expressum;

Promittentes idem comparentes, & constituentes mihi Notario publico infrascripto tamquam publicæ personæ, & authenticè & solemniter stipulantes & recipientes vice & nomine omnium & singulorum quorum interest, inte-

intererit seu interesse poterit, quomodolibet in futurum, se ratum, gratum atque firmum perpetuò habituros id, & quidquid per dictos Procuratores seu Syndicos, aut eorum alterum, actum, dictum, gestum, factum, vel procuratum fuerit in præmissis vel aliquo præmissorum, seu sub obligatione & hypothecâ omnium & singulorum bonorum eorumdem constituenda, ipsorumque Capitulorum tam Collegiatorum quam Parochialium Ecclesiarum prædictarum, præsentium & futurorum, ac quâvis aliâ juris & facti renuntiatione ad hæc necessariâ pariter & cautelâ.

Super quibus omnibus & singulis dicti Comparentes & constituentes sibi à me Notario publico infrascripto unum vel plura publicum seu publica fieri atque confici petierunt Instrumentum & Instrumenta.

Acta fuerunt hæc anno, indictione, mense, die & Pontificatu ac loco quibus supra, præsentibus ibidem honorabilibus Viris, Magistro Joanne Riotte Distributore denariorum dictæ Ecclesiæ S. Waldetrudis, Dominis Nicolao Caleuvet Curato de Sequedin Tornacensis Diœcesis, & Joanne Boutegale Presbiteris, ac Magistro Thoma Pierrart Clerico Cameracensis Diœcesis, testibus ad præmissa vocatis atque rogatis.

CAPUT CCXVI.

NICOLAUS V. *Pontifex directionem omnium Hospitalium, Xenodochiorum, aliarumque piarum Fundationum in Urbe Bruxellensi committit curæ Magistratûs ibidem anno* 1448.

Ex Archivis Magistratûs M. S.

NICOLAUS Episcopus Servus Servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Ad exercenda & exequenda sinceræ pietatis & misericordiæ opera fideles quoslibet eò propensius excitare cupimus, quo exinde retributionis æternæ præmium & ampliorem meriti gratiam uberius consequi valeant, & cum multiplicato fructu venientes, veniant & cum exultatione plenos congerentes manipulos ac tanto acceptiores se Regi Regum Domino offerentes.

Sanè pro parte dilectorum filiorum Magistrorum Civium, Scabinorum, Proconsulum, Consulum, Rectorum & Communitatis Oppidi Bruxellensis, Cameracensis Diœcesis, nobis nuper exhibita petitio continebat, quod Xenodochiorum, Hospitalium pauperum, Leprosoriorum sive Domorum Leprosorum, ac certorum aliorum piorum locorum dicti Oppidi regimen & cura ac negotiorum directio à longis retroactis temporibus usquemodo ad ipsius Oppidi Rectores pertinuit & spectare consuevit. Ac ex eo quod dicti Oppidi Rectores, qui pro tempore fuerunt, illa per circumspectos ac providos Viros qui eorum res & bona utiliter dispensarunt, & in pauperum ac miserabilium personarum usus fideliter & caritativè converterunt & exposuerunt, salubriter regi & gubernari fecerunt, partium illarum Christi fideles ad hæc reflexum & respectum dirigentes, eo promptiùs & abundantiùs pauperibus & miserabilibus personis prædictis subvenire, & ad Hospitalium & locorum prædictorum opus adjutruces manus liberaliter porrigere curaverunt, & in futurum, authore Domino, abundantiùs pauperum & personarum hujusmodi necessitatibus & indigentiis subvenient, si Xenodochia, Hospitalia & loca prædicta per illos qui ad id per Rectores Oppidi pro tempore existentes prædictos juxta dictam antiquam consuetudinem gubernentur. Pro parte Magistrorum Civium, Scabinorum, Proconsulum, Consulum, Rectorum Communitatis prædictorum Nobis fuit humiliter supplicatum, ut super hiis ipsorum Hospitalium & Domorum, ac pauperum personarum indemnitati oportunè providere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos itaque, qui quæcumque Xenodochia & Hospitalia feliciter regi, & in salubri successu conservari & confoveri intensis desideriis exoptamus, hujusmodi Supplicationibus inclinati, ac consuetudinem hujusmodi tanquam rationabilem Apostolicâ Authoritate approbantes & confirmantes, Magistris Civium, Scabinis, Proconsulibus, Consulibus, Rectoribus & Communitati prædictis, ut perpetuis futuris temporibus Rectores Oppidi pro tempore existentes prædicti, juxta consuetudinem præmissam annis singulis vel ad tempora, de quibus eis visum fuerit, aliquos providos, idoneos, timoratos & boni testimonii Viros ad gubernandum & regendum in temporalibus Xenodochia, Hospitalia, domos & loca prædicta, deputare; ipsique Deputati illorum res & bona, nec non eleëmosinas, ac ea qui ibidem erogabuntur seu donabuntur in ipsorum ac pauperum & personarum prædictarum opus integrè convertere ac exponere valeant, Apostolicâ Authoritate tenore præsentium indulgemus; Non obstantibus Constitutionibus & Ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscumque.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ approbationis, confirmationis & concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo quadragesimo octavo, Idibus 1448.
Decembris, Pontificatûs nostri anno secundo.

GENEALOGIA

GENEALOGIA
Gentilium, Dynastarum, & Principum
DE MASMINES.

Robertus V. Dominus Betuniç, Richebourg, Warneston, Choques &c. Advocatus Atrebatensis & Monasterii S. Vedasti duxit Adelisam de Cadavene Filiam Hugonis Comitis S. Pauli. Signat tabulas ann. 1169. & 1177.

Miræi Chronicon Belg. f. 168 Imhoff excell. in Galliis famil. classe 2. pag. 169.

- Robertus VI. Dominus Betuniç.
- Guilielmus Rufus Dominus Betuniæ duxit Mathildem dominam Teneræmondæ an. 1224. defunctam.
  Du Chesne de la Maison de Bethune fol. 54. 122. & 134. Carpentier tom. 1. fol. 376 Anselme de la Maison de France tom 2. fol. 1092. & seqq. Miræus Donat. Belg. lib. I. cap. 72.
  - Daniel obiit an. 1225.
  - Robertus VII. Dominus Betuniç & Teneręmondæ. obiit 1248. duxit Isabellam de Moreaumes, Nicolai Domini de Condé & de Fontaines Viduam.
    - Mathildis Domina Betuniæ & Teneræmondæ, Advocata Monasteriorum S. Vedasti, & S. Bavonis, nupsit Guidoni de Dampetra Comiti Flandriæ.
      - Robertus dictus Betuniensis, Comes Flandriæ obiit anno 1322.
      - Guilielmus Teneræmondæ, de Richebourg, & Crevecœurii Dominus, duxit Adelam Dominam Nigellæ, Filiam Radulphi Claromontani Franciæ Comestabilis, in prælio Cortracensi cæsi anno 1302. & Adelæ de Dreux Vicecomitissæ de Chateaudun.
        Vide Vredium Genealog. Comit. Fland. fol. 2. in fine. Du Chesne fol. 239. Chronicon Miræi fol. 362.
    - Isabella nupsit 1. Hellino Domino de Wavrin, & de Lilers: 2. Hugoni Domino de Antoing & d'Espinoy.
      Du Chesne fol. 216. Butkens Troph. de Brab. fol. 619.
  - Guilielmus Dominus de Molembeke, de Locre, & de Husse. à quo Duces de Sully, Comites de Selles, & Duces de Charost, obiit an. 1243.
  - Joannes Betuniensis duxit Isabellam de Cadavene Comitissam S. Pauli, Viduam Gualceri Domini de Chastillon, sine liberis.
  - Adelida Uxor Domini de Nanteuil.
- Balduinus Betuniensis.
- Joannes Episcopus Cameracensis.

Theodoricus Dominus de Masmines signat Litteras Theodorici Comitis Flandriæ an. 1150. & 1151.

Duxit Mabiliam.
Vide Carpentier histoire de Cambray tom. 2. fol. 404.

- Beatrix Domina de Masmines an. 1199. Vidua an. 1221.
- Uxor Gerardi de Sottenghien Domini de Rassenghien, ex qua genuit Giselbertum de Sottenghien Dominum de Rassenghien & de Masmines.
  Miræus Notit. Eccl. Belg. cap. 152.
  - Mathildis Betuniensis Domina de Calckene, Laerne & in Wettere, an. 1228. Uxor
  - Giselberti de Sottenghien Domini de Rassenghien & de Masmines, mansit Vidua an. 1238. ut alii volunt, ann. 1243. vel 1245.
    l'Espinoy fol 110. Du Chesne fol. 184. & 206. Lindanus in 4. fol. 31. 35. 37. 44. & 174.
    - Gerardus Dominus de Rassenghien, duxit Filiam hęredem Gerardi de Gavere Domini de Lens in Hannonia, anno 1251. à quorum pronepte hęc Dominia per nuptias transierunt ad Familiam de Liedekercke.
    - Robertus de Sottenghien Dominus de Leeuwerghem & Elene, improles, condidit testamentum anno 1271.
    - Giselbertus Dominus de Masmines, de Calckene, Laerne & in Wettere, hæres ex asse Fratris sui Roberti, duxit Margaretam de Aa dictam de Nevele vel de Gruythuse Filiam Domini de Uytberghe ex Matre de Dixmude.
      - Gerardus Dominus de Masmines, Calckene, Laerne, & in Wettere, obiit 17. Maii 1338. duxit Elisabetham de Maldeghem, Dominam de Eecke & de Esseghem, obiit 10. Januarii 1326. sepulti in Ecclesia de Masmines.
        Lindanus in 4. fol. 37.
        - Gerardus, Dominus de Masmines, Calckene, Laerne, & in Wettere duxit Margaretam de Axelles.
          l'Espinoy fol. 472. Du Chesne fol. 190.
          Laernæ titulo usus est in Tabulis datis Gandavi 8. Septembris 1362.
        - Philippus de Masmines, Eques, Dominus de Somerghem, Eecke, S. George, Hursdelghem, &c. magnus Baillivus Teneræmondensis, obiit an. 1391. duxit Catharinam de Mirabel Dominam de Somerghem, defunctam 20. Octob. 1388. Filiam Simonis Domini de Peruwés & de Beverne defuncti 6. Martii 1345. & Elisabethæ Sororis nothæ Ludovici Cressii Comitis Flandriæ, Dominæ de Somerghem, Eecloo, Caprycke &c. defunctæ 27. Martii 1365.
          Lindanus fol. 38. & 81. Vredius Genealog Com. Fland. in Probat. parte 2. fol. 265. 266. & 267. l'Espinoy fol. 66. & 76. Sanderus Fland. Illustr. tom. 2. fol. 644.
      - Robertus de Masmines Dominus de Leeuwerghem & Elene.
        Les Trophées de Brab. fol. 337. l'Espinoy fol. 273.
    - Machtildis.
      Miræus Not. Eccles. Belg. cap. 152. Du Chesne fol. 190. Lindanus fol. 38. & 170. Les Troph. de Brabant fol. 456. & 532. l'Espinoy fol. 99. 101. 135. 269. & 713.

A

A Gerardus Dominus de Masmines & de Berleghem duxit Catharinam de Maldeghem Dominam de Berleghem, Filiam Philippi & Mariæ de Grimberges Dominæ de Moerseke & de Berleghem, Filiæ Gerardi de Grimberges & Claræ de Mirabel Sororis dicti Simonis Domini de Peruwés. Signat cum Patre pactum dotale Fratris sui die 6. Mart. 1366

Joannes de Masmines Dominus de Calckene, Wettere, Laerne, Hollebeke, Uytberghe & Overmeeren, duxit ann. 1366. die 6. Martii Margaretam Vetus-villeam, aliàs Oudenhove Filiam Joannis Domini de Wasqual.

Miræus Notit. Eccles. Belgii cap. 159. in fine. Du Chesne fol. 190. l'Espinoy f. 111. Waesbergii Gerardimontium folio 1?? & 122 Lindanus fol. 141. & 175.

VValravius Masminiæ & Berleghemi Dominus, duxit 1. Margaretam de Maerschalck Filiam Roberti Tincke Marescalli Comitis Flandriæ, Domini de Blaesvelt, & Beatricis Filiæ Nothæ Ludovici Malani Comitis Flandriæ.

2. Jacobam Ghistellanam Sororem Guidonis Domini de VVasqual & d'Axele.

Clara de Masmines nupsit 1. Sigero de Courtroisin Domino de Melle & de Herseau 2. Philippo Domino de Herpe.

Daniel de Masmines Dominus de Calckene, VVettere Uytberghe, & Overmeeren,

Duxit Margaretam Ghistellanam Advocatam de VVichelen & Sericamp, Sororem Jacobæ suprà relatæ, obiit anno 1431.

Ludovicus de Masmines duxit Christianam de Munte.

Du Chesne fol. 190.

Joannes de Masmines Dominus de Laerne, & de Somerghem an. 1391. duxit Dominam de Axele ex Matre de Mortaigne secundis nuptiis junctam Danieli de Voorde.

Du Chesne fol. 112. 118 157. & 163. Lindanus fol 171. 176 & 201.

Giselbertus de Masmines Dominus de Hollebeke.

l'Espinoy fol. 266 & 308. Waesbergii Gerardimontium fol. 217.

Ex prima.

Robertus Dominus Masminiæ, Berleghemi, Hemelverdeghem, Oordeghem, Smetlede, St. Marie Lierde, Paricke, VVestrem &c. Eques Aurei Velleris in Prælio contra Leodienses cæsus anno 1430. duxit Isabellam de Masmines, Dominam de Leeuwerghem & Elene, Filiam Roberti & Joannæ Ghistellanæ.

Ex secunda.

Elisabetha Masminia Uxor Philippi à Gandavo dicti Vander Moeren.

Fland. Illustr. Sand. in auct. ad tom. 2. fol. 21. Waesbergius fol. 118. & 235.

Joannes Masminius Dominus de Calckene & VVettere

Duxit Adrianam Cabiliau Filiam Joannis & Joannæ de Grammés.

Gerardus de Calckene.

Daniel de Calckene.

Ludovicus Dominus de Uytberghe & Overmeeren.

Philippus de Calckene.

Elisabetha de Calckene.

Margareta de Masmines Domina de Hollebeke Uxor Joannis Vanden Eechoute Equitis, dicti de Grimberges, vel Hangerelles, Toparchæ hujus loci aliàs Hangreavi & Autreppæ.

Du Chesne fol. 190. Waesbergii Gerardimontium fol. 116. & 117. l'Espinoy fol 790. & 844.

Joannes de Masmines Eques, Dominus de Laerne & d'Axele,

Duxit Mariam de VVedergraete, improles.

Philippus de Masmines Eques, Dominus de Somerghem, obiit anno 1414.

Duxit Beatricem de Maerschalck Margaretæ suprà nominatæ Sororem, defunctam anno 1432.

Isabella de Masmines Domina de Laerne, Axele, & Somerghem, Uxor Balduini de Vos Toparchæ de Pollaer Equitis creati anno 1380. Consulis Brugensis ann. 1390 1400. 1409. 1410. 1411. & 1415.

Annales Flandriæ Meyeri fol. 175. in fine Sueyro part. 1. fol. 578. l'Espinoy fol. 67. 175. 274. 361. & 386.

Margareta Domina de Masmines, Hemelverdeghem, Oordeghem, Smetlede, VVestrem, St. Marie Lierde, &c. Uxor anno 1429. Andreæ de Jauche Domini de Mastaing defuncti anno 1456. B

Beatrix de Masmines Domina de Berleghem, Leeuwerghem, & Elene, Uxor Rogeri Domini de Heule. C

Sander. in auct. ad tom. 2. Fland. Illustr. fol. 21. Lindanus fol 165.

Antonina de Masmines Domina de Calckene & VVettere, Uxor Martini Villani ex Castellanis Gandavensibus, Dynastis de Bornhem, Filii Adriani, Nepotis Joannis Domini Arcis S. Joannis & Margaretæ de Gavere, Filiæ Arnoldi Domini de Liedekercke, Raffenghien, Lombeke, &c. & Margaretæ à Bergis ad Zomam. D

Ludovicus Vanden Eechoute Toparcha Hangreavi, Autreppæ & Hollebecæ, duxit Antoninam vande VValle defunctam anno 1507 Guilielmi ex Matre de Langhemeersch Filiam, & Joannis Domini Van de VValle de la Douve & Monnenbroeck ex Margareta Cabiliau neptem.

Isabella Van den Eechoute obiit 1440. Uxor Joannis de Mortaigne de Nevele dicti Vander Meersch ex Matre de Munte, obiit ille An 1469. E

l'Espinoy fol. 307. 354 & 510.

Balduinus de Vos Dominus Pollaeræ, Laernæ & Somerghemi, obiit 3. Julii 1432. duxit Margaretam Lovendegemi Dominam, defunctam 8. Martii 1423 Sororem Mariæ nuptæ Jodoco Triest. F

Marchantius Flandr. descr. lib. 3. fol. 279.

Margareta de Vos Domina de Axele Uxor Guidonis de Ghistelles Domini de VVasqual magni Baillivi Teneræmondensis anno 1417. obiit illa anno 1453.

Ludovicus de Vos obiit 11. Junii 1438. duxit Elisabetham de Masmines dictam de Calckene. Obiit illa 2. Aprilis 1437 ambo sepulti Brugis in Collegiata Divæ Virginis. G

Lindanus fol 84. & 202. l'Espinoy fol 176. 210. 301. 247. 369. & 489. in fine.

Adelisa de Vos Uxor Rogerii de Langhemeersch Domini de Rumbeke. H

B Jacobus de Jauche Dominus de Mastaing Brugelettes, Masmines, &c. obiit anno 1499. duxit
1. Philippam de Lannoy.
2. Joannam de Barbançon defunctam anno 1500. omnes sepulti Brugeletti.
Vinchant Annal. d'Haynau pag. 212.

Isabella Domina de Heule, Berleghem, Leeuwerghem & Elene, Uxor VValteri Domini Vander
C Gracht, Volandre & de Morselle, Supremi Flandriæ Baillivi anno 1466. Filii Guidolphi & Jacobę de Halewyn.
Anselme de la Maison de France tom. 2. fol. 1506. l'Espinoy fol. 89.

Adrianus Villanus à Gandavo Toparcha de Rassenghien, S. Jean Steene, Calckene, VVettere, Basserode, &c. occisus 12. Junii 1490. duxit Mariam de Cuinghien,
D Joannis Cortracensis Filiam, Dominam de Lomme, Hem, Obeaux, &c. neptem Gerardi dicti de Hem & Joannæ Hinguettes de Fretin.
Vide les Memoires d'Olivier de la Marche lib. 1. c. 14. Carpentier p. 3. fol. 196. & 691. Buzelini Gallo-Fland. f. 67. 283 & 490.

E Isabella vander Meersch nupta Joanni de Vaernewyck Domino de Bost, Primario Consuli Gandensi anno 1475 & 1485.
Gudila vander Meersch Uxor Jodoci Bette Domini de Muysbroeck Primarii Consulis Gandavensis anno 1499. 1501, 1504. 1507 & 1511. quo obiit. Quem genuit VVilhelmus Bette Consul Gandensis anno 1481. ex Elisabetha Triest Filia Jodoci & Mariæ de Lovendeghem.

Balduinus de Vos Eques, Dominus de Lovendeghem, de Laerne, & de Somerghem, Primarius
F Consul Gandensis anno 1443. & magnus Baillivus ejusdem Urbis constitutus 4. Septembris 1444. duxit Jacobam de Grisperre, Gerardi de Mildeghem Equitis Schoudeæ Domini Viduam. Improles.
Annales Flandriæ Meyeri fol 103. recto & verso 305. & 307. ad annos 1451. & 1452.
Joannes de Vos obiit cælebs, vendidit Toparchiam de Pollaer Guilielmo de Goux Equiti Domino de VVedergraete & Dominia de Lovendeghem & Somerghem anno 1461 Joanni Coustеyn, cujus bona anno 1462 in fiscum redacta sunt.
Teste Meyero fol. 331 verso & 349.
Elisabetha de Vos Domina de Laerne Uxor Georgii Vander Moeren, quem genuit Ludovicus Filius Philippi à Gandavo dicti vander Moeren, & Elisabethæ Masminiæ.

G Joannes de Vos Thesaurarius Brugensis anno 1475. & Scabinus Gandensis anno 1487. duxit Isabellam à Gandavo dictam Vander Moeren, Filiam Jacobi & Mariæ seu Amelbergæ s'Rycken.
l'Espinoy fol. 342 & 383.

H Joannes de Langhemeersch Dominus de Rumbeke duxit Mariam Dominam de Claerhout.

Ex prima Uxore.
Antonius de Jauche Dominus de Mastaing obiit anno 1533. duxit Jodocam à Flandria Dominam de Drincham.
Franciscus de Jauche Baro de Heyne, Dominus de Masmines, Supremus Prętor Gandavensis obiit 22. Augusti 1529. duxit Isabellam vanden Eechoute Dominam Hollebecæ, Hangreavi & Autreppæ defunctam an. 1544. Filiam Ludovici & Antoninæ van de VValle, ambo sepulti in Ecclesia de Masmines.

Theodoricus Dominus vander Gracht, Morselle, Heule, Leeuwerghem, Elene, &c. duxit Isabellam de Ghistelles Dominam de Axele & de Maelstede, Filiam Jodoci Equitis, Primarii Consulis Gandensis ann. 1477. 1480. & 1486. Supremi Prætoris Gandavensis an. 1492. qui reliquit itinerarium peregrinationis à se susceptæ in Terram Sanctam.
Miræus Notit. Eccles. Belgii cap. 66. fol. 679. & cap. 205. fol. 774. l'Espinoy fol. 291. & 289. Valerii Andreæ Biblioth. Belg. fol. 593. & 631.

Adrianus Villanus à Gandavo Toparcha de Rassenghien &c. natus in Castro de Lomme propè Insulas 14. Septembris 1490. duxit anno 1525. Margaretam de Stavele, Dominam Iseghemii, Havesкercke, Estaires, &c. Sororem Jodoci Domini de Glajon: cujus Filius Philippus de Stavele Eques Aurei Velleris obiit anno 1562. à quibus procreatus fuit Maximilianus à Gandavo primus Iseghemii Comes.

Adrianus Bette Eques creatus anno 1544. Dominus de Schellebelle, magnus Baillivus Teneræmondensis anno 1518. Primarius Consul Gandensis ann. 1529. 1535. & 1539. obiit 19. Martii 1546. duxit anno 1514. Jacobam de Verdiere Dominam Peronæ, Fontanæ, & Warwanæ.
Elisabetha Bette, Uxor Francisci van der Gracht Domini d'Eschardeau, magni Baillivi Gandavensis anno 1535.
Simon Bette Dominus de Bottele Consul Gandensis anno 1547. & 1554. duxit Eleonoram de VVadripont filiam Antonii & Joannę de Keghele, quam genuit Ægidius ex Catharina Clocman filia Joannis & Avezoetę Cabiliau de Mullem.
Ludovicus Bette Consul Gandensis anno 1545. duxit Antoniam Rufflaert Jacobi Filiam: Sororem Joannis, Jodocæ Utenhoven Mariti, qui anno 1550. Consul Gandensis, obiit 24. Maii 1553.

Joanna vander Moeren Domina de Laerne, nupta Jodoco de la Woestyne.

Nicolaus vander Moeren, Dominus de Laerne Primarius Consul Gandensis anno 1497. & 1500. ultimus mas ejus nominis, obiit sine liberis 3. Martii 1513.
Adrianus de Vos obiit 11. Maii 1515. duxit anno 1490. Margaretam d'Escornaix defunctam 5. Decembris 1528. Filiam Danielis & Catharinæ de Steelandt Canonissæ de Mousty, quam genuit Guilielmus ex Avezoeta Masminia dicta Van Belle Filia Bernardi Domini de Eertbrugge & de Schellebelle.

Maria de Langhemeersch Domina de Rumbeke & de Claerhout Uxor Roberti de Thiennes, Domini de Lombize, Castre, & Berthe, Consiliarii & Cubicularii Philippi Boni & Caroli Audacis Ducum Burgundiæ.

Gabriel de Jauche Comes de St. Marie-Lierde Baro de Heyne, Dominus de Mastaing, Masmines, Hemelverdeghem, &c. duxit 1. Catharinam de Lannoy. 2. Joannam de Montmorency. I
Carpentier parte 3. fol. 705.

Jodoca de Jauche Baronissa de Heyne, Domina de Masmines, Hollebeke, Hangerelles & Autreppe, obiit Improles.

Jodocus Dominus vander Gracht, Axele, &c. duxit Joannam de Halewyn Dominam de Maldeghem, Filiam Jacobi Domini de Maldegem & de Uutkercke, Prætoris Brugensis anno 1518.
l'Espinoy fol. 225. & 300.
Franciscus vander Gracht Dominus de Maelstede, duxit Annam de Halewyn, Filiam Georgii Domini de Halewyn & de Comines.
Sander Fland. Ill. tom. 1. fol. 89.
Maria vander Gracht Domina de Heule, Morseele, &c. Uxor Philippi de Gavere dicti de Liedekercke Equitis, Domini de Heestert, Eversbeke, Landerghem, Zulte, K
&c. magni Baillivi Cortracensis, quem genuit Stephanus, Filius Rasonis Equitis Supremi Prætoris Alostensis anno 1477. & Joannæ de S. Omer dictæ de Moerbecque.

Jacobus Bette Eques Dominus de Hollebeke, Angreau, Autreppe, Peronne, Fontaine, Schellebelle, Wannezeele & Esseghem, Consul Gandensis an. 1559. 1563 L
1572. & 1576. obiit 21. Junii 1591. duxit anno 1549. Isabellam de Gruutheere Dominam de Lede mortuam anno 1596.
Livina Bette Uxor Antonii du Quesnoy Domini de la Loire, Filii Ponthi & Annæ Cottrel. M
Joanna Bette Uxor Francisci de Halewyn Domini de Sweveghem, Filii Jodoci & Adrianæ de Blasere.
Eleonora Bette Uxor Joannis le Poyvre Domini de Hellibus, Filii Joannis & Agnetis de Huerne, quam genuit Oliverius filius Philippi de Huerne Equitis & Barbaræ de Bracle, filiæ Ægidii & Catharinæ Cabiliau de Mullem.

Joannes de Beths Consul Gandensis anno 1562. duxit 1. Mariam de Baenst. 2. Jodocam de Grave. N
Joanna de Beths Uxor Jacobi de Blasere, qui Frater fuit Joannis de Blasere Præsidis Flandriæ. O
Belgium Dominicanum fol. 39. & 41.

Joanna de la VVoestyne Domina de Laerne nupta 1. Martino vander Gracht Equiti Moschræ & Moschræ Ambacti Domino. 2. Adriano de Gavere Equiti, Domino de Mannuy. P

Joannes de Vos Dominus de Herlebaut Eques creatus Gandavi ab ipso Rege Philippo II. mense Junii 1549 & Consul Gandensis ann. 1540. 1546. 1549. 1553. 1557. & 1562. duxit Barbaram de Blasere Belliprati Dominam.
Jacobus de Thiennes Supremus Flandriæ Baillivus, obiit Brugis 28. Augusti 1534. à quo Comites de Rumbeke & de Thiennes, Marchiones de Berthe, Barones de Heukelem, Leyenbourg, Claerhout, Montigny, Domini de VVillersy, de VVarelles, du Moulin, &c.
Joannes de Thiennes Dominus de Rebecq & de Wich duxit 1. Isabellam l'Escuyer quam ex Joanna de Fretin Filia Domini de Fromelles genuit Petrus l'Escuyer Q
Vicecomes Dourlani, Dominus Bretellæ & Ternaci, qui obiit anno 1501.
2. Agnetem de Croix ex Matre Herby.

I

Ex 1. Philippa de Jauche Domina de Masmines, Oordeghem, Smetlede, Westrem. &c. Uxor anno 1559. Maximiliani Villani à Gandavo, 19. Maii 1582. Isegemii Comitis creati, Domini de Rassenghien, S. Jean Steene, Calckene, Wettere. &c. obiit an. 1583. sepultus in Lomme propè Insulas.

K

Antonius de Liedekercke Baro de Heule, Toparcha de Morselle, Zulte, Heestert. Eversbeke, Landerghem, &c. duxit anno 1562. Ludovicam de la Barre Vicecomitissam de Bailloeuil, Dominam de Mouscron defunctam 12. Maii 1606, Filiam Ferdinandi, summi Flandriæ & magni Gandensium Baillivi defuncti anno 1578. & Mariæ de Thiennes, quam genuit Jacobus de Thiennes qui obiit Brugis 28. Aug. 1534. sepultus apud Rumbecam. Obiit Antonius 24. Dec. 1614. sepultus cum Uxore in Ecclesia de Heule.

Anna de Liedekercke, uxor Philippi de Haynin Baronis de Amelincourt, Domini de VVambrechies.

Maria de Liedekercke Uxor Caroli Baronis de Harchies, ex qua genuit Mariam Margaretam Baronissam de Harchies Uxorem Joannis de Merode primi Comitis de VVaroux, & Consulis Leodiensis anno 1593.

L

Joannes Bette Eques creatus 26. Martii 1598. & Baro de Lede anno 1607. duxit Joannam de Berges Filiam Ferrici Dynastæ de Grimberges.

M

Joanna du Quesnoy Uxor Jacobi de Lannoy Domini de Hautpont, cujus Pater Carolus de Lannoy Frater fuit Joannæ de Lannoy quam duxit Melchior Cabiliau Eques Jerosolymitanus, Dominus de Trisponseau.

N

Ex 1. Joannes de Beths Consul Gandensis ann. 1584. 1585. 1589. 1598. & 1599. Eques creatus 29. Januarii 1600.

Florentia de Beths Uxor Philippi de Seclin, cui altera Uxor Isabella le Poyvre Filia Joannis & Eleonoræ Bette.

Ex 2. Joanna de Beths Uxor Justi le Poyvre Domini de Hossoye, qui frater fuit Melchioris le Poyvre Domini de Bouchaute & de Mullem causâ uxoris, quos ex Isabella de la Laing Vicecomitissa Aldenardensi genuit Ludovicus le Poyvre Frater Joannis Domini de Hellibus.

Gr. maye in fol. de Castellania Aldenard. p. 53

O

Ludovicus de Blasere Eques, Idewalli Toparcha, duxit Mariam Livinam Triest.

Gerardus de Blasere Eques creatus an. 1592. duxit Florentiam le Poyvre.

P

Isabella vander Gracht Domina de Laerne Uxor Petri de Schouteete aliàs van Zuylen, Herpę Domini, ex quo natus Franciscus Eques Herpę & Laernę Dominus, Maritus Annæ de Montmorency. Lindanus fol. 205.

Q

Ex 1. Ægidius de Thiennes Dominus de Rebecq duxit Adrianam de Ligne, Filiam notham Antonii Comitis de Fauquenbergh, Principis de Mortaigne defuncti anno 1532.

Ex 2. Eleonora de Thiennes Domina de Rebecq Uxor Joannis de Croy Toparchæ de Crecque, Fratris Ferrici de Croy Dynastæ du Rœux. Equitis Aurei Velleris, qui obiit 17. Junii 1524. à quibus Comites du Rœux stirpem suam deducunt.

Jacobus Philippus Villanus à Gandavo Comes Isegemii, Baro de Rassenghien, Dominus de Masmines &c. obiit anno 1628. duxit 1. Odiliam à Gandavo dictam de Claerhont, Filiam Jacobi Baronis de Maldeghem 2. Isabellam de Berges Filiam Ferrici Dynastæ de Grimberges & Annæ Sterck, quam è secunda Uxore Jodoca Vandale Domina de Stacbroeck genuit Gerardus Sterck Eques Dominus de Buquoy.

Butkens Troph. de Brab. fol. 657.

Ferdinandus de Liedekercke Baro de Heule, Dominus de Mouscron, Wervy, &c. duxit anno 1609. Eleonoram de Noyelles. Obiit ille anno 1613. die 29. Januarii.

Carolus de Liedekercke Vicecomes de Bailloeuil, duxit Philippam d'Ongnyes, Filiam Caroli Domini de Rosimbos & Annæ de Rubempré.

Anna de Liedekercke Domina de Zulte obiit 27. Martii 1619. Uxor Georgii Basta Comitis de Hust, Equitatus in Belgio Comissarii Generalis anno 1580. 1593. & 1596. & Supremi Militiæ Cæsareæ in Hungaria Præfecti anno 1605.

Vide Bayle Dictionaire Critique.

Maria de Liedekercke Uxor Joannis de Robles Comitis de Anappes, Gubernatoris Flandriæ Gallicanæ, defuncti anno 1621. Filii Gasparis Equitis S. Jacobi, Frisiæ Gubernatoris & Joannæ de S. Quentin Baronnissæ de Billy.

Vide Carpentier part. 3. fol. 921.

Margareta de Liedekercke Canonissa Montibus Hannoniæ, Uxor Caroli Coloma Equitis D. Jacobi, Commendatarii de Montiel & de la Ossa, Gubernatoris Urbis & Territorii Cameracensis, ac Campi magistri Generalis in Belgio. Obiit Madriti 23. Octobris 1637. quem genuit Joannes Coloma primus Eldæ in Regno Valentiæ Comes, Castelli de Alicante Præfectus, & Prorex Sardiniæ circa annum 1576. Filius Joannis & Mariæ de Cardona de Gudaleste.

Nicolai Antonii Bibliothec. Hispana tom. 1. fol. 181. & 556. Imhof. Geneal. viginti illust. in Hisp. Famil. fol. 68.

R

Ex prima Uxore

Philippus Lamoralius à Gandavo Comes d'Isenghien, Baro de Rassenghien, Dominus de Masmines, obiit 6. Januarii 1631. duxit Isabellam Margaretam de Merode & Montmorency, Comitissam de Middelbourg, Baronissam de Croysilles & de Frentz, Dominam d'Ongnies, &c.

Ex secunda Uxore

Guilielmus à Gandavo Baro de S. Jeansteene & de Brisseuil, duxit Ludovicam de Merode, Sororem Comitissæ de Middelbourg, cujus altera Soror Maria, nupsit Philippo de Jauche Comiti de Mastaing, & tertia Soror Claudia Eustachio Pantaleemoni de la Viefville Equiti, Dynastæ de Steenvoorde.

Ferdinandus Georgius de Liedekercke Comes de Mouscron, renuntiatus 12. Octobris 1627. Marchio de Wervy, Baro de Heule, duxit anno 1636. Cosmam Mariam Magdalenam Spinola, Sororem Philippi Hippoliti Caroli Comitis de Bruay Equitis A. V. defunctam sine liberis anno 1693.

Philippus Antonius de Liedekercke Vicecomes de Bailloeuil.

Claudia Francisca de Liedekercke Canonissa Nivellensis anno 1636.

S

Carolus Basta à Cubiculis Rodolphi Imperatoris.

Ferdinandus Basta Comes de Hust & de Mouscron, Dominus de Zulte, duxit Franciscam van der Gracht Waltheri Filiam.

T

Alexander de Robles Comes d'Anappes, Baro de Billy, Eques D. Jacobi, duxit Franciscam Mancicidor, secundis nuptiis junctam Claudio de Croy ex Comitibus du Rœux.

Anna Maria de Robles nupsit Conrado Comiti de Ursel, Filio Conradi Equitis creati anno 1588. & Baronis de Hobocken anno 1600. & Franciscæ de Richardot Filiæ Joannis Sanctioris Curiæ Præsidis, & à Consiliis Status.

V

Carolus Ignatius Coloma Eques D. Jacobi, Marchio de l'Espinar, improles obiit.

Antonius Coloma Eques Alcantaræ Legionis peditatûs Germanicæ Tribunus in Belgio & à Cubiculis Joannis Austriaci Belgii Gubernatoris anno 1658. cælebs obiit.

Maria Coloma Uxor Nicolai Altamirano de Velasco, ex Comitibus de Santiago.

Margareta Coloma, Uxor Joannis Vasquez de Coronado, ex Marchionibus de Villamayor.

Isabella Coloma Uxor Ludovici de Peralta & Cardenas Vicecomitis de Amblite.

Blanca Coloma Uxor Hieronymi Briseño de Monroy & Bazan, ex Marchionibus de la Granja

Ludovica Coloma Uxor Josephi Manriquez de Lara, ex Comitibus de Frigiliana, Hispanorum Militum Tribuni in Belgio, obiit Vidua sine liberis post an. 1666.

R

Balthasar Philippus à Gandavo, creatus Princeps de Masmines 1. Augusti 1652. Comes d'Isenghien, de Middelbourg & d'Ongnies, Baro de Rassenghien & de Glajon, Eques A. V mortuus 7. Jan. 1680. duxit Ludovicam Henriquez de Sarmiento mortuam 27. Septembris 1675, Filiam Didaci Sarmiento de Sotomayor primi Comitis de Salvatierra, Domini de Sobroso, & Eleonoræ de Luna Filiæ Alvari Comitis de Fuentiduena & Isabellæ Henriquez, Sororis Francisci Henriquez primi Marchionis de Valderrabano.

Isabella Clara à Gandavo Uxor Philippi Emanuelis de Croy Comitis de Solre Equitis Aurei Velleris. Obiit anno 1670. 10. Januarii, sepultus Condati.

Joannes Alphonsus à Gandavo Princeps de Masmines, Comes de Middelbourg & d'Ongnies, Baro de Rassenghien & de Frentz creatus anno 1678. à Rege Galliæ Princeps d'Isenghien, obiit 6. Julii 1687. duxit anno 1677. Mariam Theresiam de Crevant de Humieres, Filiam Ludovici Marescalli Ducis de Humieres & Ludovicæ-Antoniæ-Theresiæ de la Chastre.

Dorothea de Croy Mechliniæ defuncta 27. Januarii 1706. Uxor Ambrosii Augustini Francisci Bette Marchionis de Lede, Equitis D. Jacobi Commendatarii de Biezma Joanni Austriaco Belgii Gubernatori à Cubiculis, Fratris Honoriæ Mariæ Bette Canonissæ Montibus Hannoniæ, receptæ 12 Junii 1646. ambo procreati à Guilielmo Bette, primo Marchione de Lede Diplomate 3. Augusti 1633. magno Baillivo Gandensi, Præfecto urbis Mosæ-Trajectensis anno 1632. & 1633. deinde portûs & Civitatis Dunquercanæ anno 1646. nec non Ducatuum Limburgi & Gelriæ, ex Maria de Hornes. Filia Gerardi Comitis de Bassignies, & Honoriæ Brabantæ dictæ de VVitthem.

Ludovicus à Gandavo Princeps d'Isenghien & de Masmines, natus Insulis 16. Julii 1678. duxit 1. anno 1700. Annam Mariam Ludovicam Principissam de Furstenberg defunctam sine liberis mense Januarii 1706. 2. anno 1713, Mariam Ludovicam Carolinam Pot de Simiane Marchionissam de Rhodes in puerperio exstinctam anno 1714. & 3. 1721. Filiam Antonii Grimaldi Principis de Monaco Ducis de Valentinois & Mariæ de Lotharingia d'Armagnac.

Joannes Franciscus Nicolaus Bette, Marchio de Lede Eques Aurei Velleris, Magnas Hispaniæ, Supremus Militiæ Hispanicæ terrâ marique Præfectus. Duxit filiam hæredem Ducis de Croy Comitis du Rœux ex Matre de la Tramerie Marchionissa de Forest.

Philippus Emanuel Bette Produx Generalis Militiæ Hispanicæ.

Ignatius Bette Canonicus Leodiensis, ab aliquot annis fato suo functus.

Honoria Maria Bette Uxor anno 1685. Caroli Francisci Ludovici Burgundi Comitis de VVacquen Vidui Johannæ Mariæ de Rubempré, Filii Guilielmi Caroli Francisci Burgundi Comitis de VVacquen, & Mariæ Annæ Scholasticæ Brabantæ dictæ de Tymple Comitissæ de Hautreppe, secundis nuptiis junctæ Philippo Antonio Dominico Francisco Principi de Rubempré & d'Eversberge Equiti Aurei Velleris.

Vide le Roux de la Noblesse des Païs Bas fol. 142. 261. & 358.

S

Anna Basta.

Georgius Basta Comes de Mouscron.

Maria Basta.

Alexandrina Basta Comitissa de Hust Uxor Caroli d'Esclaibes Domini de Coyegem, Filii Roberti Domini de Clermont, Fratris Honoriæ Dominæ de Monchy, quam duxit Claudius de Carnin Toparcha de Bantousel. A quo Comites de Carnin & de Staden ex Familia Marchionum de Lilers & de S. Leger.

Nicolaus Ferdinandus Basta Comes de Mouscron, duxit Mariam Michaelem Jauche de Cruyshauthem.

Franciscus Basta.

Alexandrina Francisca Basta Comitissa de Mouscron, nupsit
1. Jacobo Francisco Hippolito Dennetieres Marchioni de Mottes.
2. N. Comiti de Gomignies.

Florentia Maria Basta Uxor N. Grimaldi.

T

Joanna de Ursel Uxor Comitis de Mastaing.

Franciscus Comes de Ursel Baro de Hobocken & de Hermal, Vicecómes de Vives duxit Honoriam de Hornes

Vide Corollarium 16. Stemmatum in Jurispr. Her.

Maria Margareta de Ursel Uxor Caroli Philippi d'Ongnyes Comitis d'Estrées.

Clara-Eugenia-Albertina de Ursel Uxor anno 1659. Alexandri de Richardot Principis de Steenhuyse.

Albertus Dux de Ursel duxit anno 1714. Eleonoram Christinam, filiam Caroli Theodori Principis de Salm Equitis Aurei Velleris. & Ludovicæ Mariæ Palatinæ, filiæ Principis Eduardi, quem genuit Fredericus V. Elector Palatinus ex Elisabetha Stuarta Jacobi Regis M Britann. nata.

N. de Ursel Comes de Milan.

N. de Ursel Uxor Comitis de Valsassines, Fratris Principis de la Tour & Tassis Equitis Aurei Velleris.

N. de Ursel Uxor Henrici de Melun Marchionis de Richebourg Equitis Aurei Velleris Filii Francisci Philippi Marchionis de Richebourg, Equitis Aurei Velleris defuncti anno 1690. & Theresiæ à Gandavo Filiæ primi Principis de Masmines.

Angelina de Ursel Uxor Ducis & Principis VVolfangi de Bournonville, Marchionis de Sart.

Maria Magdalena de Ursel.

Maria Theresia Bette Canonissa Nivellensis, Uxor anno 1700. Francisci Claudii Coloma Vicecomitis Dourlani, Comitis de Bornhem, Filii Joannis Francisci Coloma Comitis de Bornhem, & Mariæ Theresiæ d'Ongnyes Canonissæ Malbodii.

V

Carolus Brissenio Coloma & Monroy Legionis Longobardicæ in Statu Mediolanensi Tribunus, duxit Sororem Petri de Ronquillo, in Supremis Castellæ & Indiarum Curiis Senatoris, & in Noviomagensi Congressu Regis Hispaniarum Legati.

Vide les Reflexions sur les Memoires de Wicquefort fol. 21.

MALDEGHEM LA LOYALE

MALDEGHEM. HAc urnâ clauditur nobilis & generoſus Miles, ROBERTUS MALDEGHEMIUS, Grimareſi Toparcha, Ser. Sacri Romani Imp. Electoris Maximiliani utriuſque Bavariæ Ducis Dapifer, Franconatum Conſul primus, Regi Catholico à conſiliis belli, legionis xx. Cohortium ſub Comite Meghernio Pro-tribunus, Urbi Brugenſi per multos annos rei militaris Præfectus, ab Auriaco ad rebellionem tentatus, Deo, Regi, Patriæ avitam & Familiæ ſuæ propriam fidelitatem teſtatus; Bruxellam Brabantiæ Metropolim imminentibus Gallorum Batavorumque duobus exercitibus, in ſummum diſcrimen adductam, à Sereniſſ. Ferdinando Card. Auſtriæ fidei ſuæ commiſſam, ſtrenuè tutatus.

Adjacet Marito Perilluſtris Domina CATHARINA MONTMORENCIACA, Caroli Neuville Baronis Filia.

Aſt altera ejus lectiſſima Conjux MARIA TRIESTIA, Gen. V. Ant. Lovendeghemii Domini prognata, Gandavi nata, denata, & ſepulta Patrum in Mauſoleo.

Obiit ipſe 24. Decembris 1654.

Illa Menſ. Aug. die 12. an. 1629.

Altera Menſ. Septemb. die 14. anni 1641.

Tu qui hæc legis mortis memor, ſtrenuo Viro pacem, pientiſſimis Matronis æternam requiem precare.

Supereſt tertia perdilecta Conſors, JOANNA LE POYVRE, N. V. Juſti Houſſoye Dom. & Joannæ Bette Filia.

(Left margin: MALDEGHEM. — JOIGNY. — BOONEM. — ROMEYNS. — TRIEST. — BORLUUT. — GRIBOVAL. — HALEWYN.)

(Right margin: MONTMORENCY. — RUBEMPRE. — LE BLANC HOUCH… — LA MOTTE-MONTMORENCY — POTT… — LALAI… — BETTE. — GRAVE.)

Hoc marmoreum EPITAPHIUM, *cum adjunctis quarteriis colorum luminibus exornatis, Brugis in Choro FF. Prædicatorum ad dexteram ſummi Altaris parieti inhæret.*

INDEX
CHRONOLOGICUS

966

966. Idem confirmat possessiones Ecclesiæ Nivellensis, quæ est Nobilium Virginum Canonicarum, in Gallo-Brabantia. 654

967. Lotharius Rex varia Prædia Gandavensi S. Bavonis Monasterio confirmat, petente Balduino Comite Cameracensi. 46

968. Gerberga Francorum Regina, Alodium Marsanense, propè Trajectum Mosæ, donat Monasterio S. Remigii Remensis. 48

968 Otho I. Imperator Walciodorense Monasterium Theodorico Metensi Episcopo donat, & Hasteriam cum Walciodoro conjungit. 343

971. Idem, amotis Canonicis, Monachos restituit in Epternacensi S. Willibrordi Cœnobio, hortatu Sigifridi I. Comitis Lutzeburgensis. 655

972. Idem Abbatiam sive Ecclesiam Canonicorum Capræmontensium donat & submittit Ecclesiæ Canonicorum B. Mariæ Aquisgranensis. 506

974. Ottho II. Imp. prædia ablata Monachis S. Bavonis Gandensis restituit. 49

976. Idem veteres Monasterii S. Bavonis Gandensis possessiones in Pago Bracbatensi confirmat, & alias pridem ablatas in Hasbanensi, Riensi & Tessandriensi Pagis, restituit. 344

976. Lotharius Francorum Rex, petente Emmâ Conjuge, Villam *Aines* restituit Judithæ Abbatissæ Marchianensi. 14[?]

977. Idem, petente Emmâ Conjuge suâ, Mareolensi Monasterio, propè Atrebatum sito, restituit prædia, eidem à Fulberto Episcopo Cameracensi & aliis attributa. 144

979. Godefridus, cognomento Captivus, Virdunensis in Lotharingia Comes, & Dominus Ihami propè Aldenardam Flandriæ Oppidum, ejusque Uxor Machtildis Holinium, Lesdenium, aliaque prædia donant Blandiniensi S. Petri Monasterio, juxta Gandavum sito. 144

980. Otho II. Imperator confirmat possessiones Ecclesiæ Cathedralis Leodiensis. 50

980. Idem Monachos Benedictinos, amotis Canonicis, in Epternacensi S. Willibrordi Cœnobio à Patre suo Othone I. Imperatore collocatos confirmat. 655

983. Adalbero Remensis Archiepiscopus in Mosomensi Cœnobio pro Canonicis Monachos Benedictinos collocat: quod ejus Decretum in Concilio apud Montem S. Mariæ in Pago Tardacensi fuit confirmatum. 656

984. Benedictus VII Pontifex Abbatiæ Gemblacensi Ord. S. Ben. in Gallo-Brabantia dat Privilegium immunitatis. 507

984. Gerbertus, postmodum Romanus Pontifex, dictus Silvester II, scribit ad Sigifridum, Sigifridi I. Comitis Luxeburgensis Filium. 345

984. Idem Gerbertus Adalberonem Episcopum Virdunensem, ejusque Fratrem Hermannum Comitem Dagisburgensem, Godefridi Captivi Comitis Virdunensis Filios, hortatur ad constantiam, & fortitudinem in adversis. 346

984. Otho III. Imperator donat Notgero Leodiensi Episcopo Abbatias Lobiensem, Fossensem & Gemblacensem. 807

985 Idem donat eidem Notgero Episcopo Comitatum Hoiensem, seu Huiensem, quem Aufridus Comes antea tenuerat. 51

985. Idem Otho Imperator Theoderico Hollandiæ Comiti, Avunculo suo varia beneficia elargitur. 52

992. Hilsundis Comitissa Striensis, Ausfridi Comitis Huiensis, post Episcopi Ultrajectini, Uxor, fundat ac dotat Cœnobium Thorense, quod est Illustre Nobilium Virginum Canonicarum Collegium ad Mosam fl. in Diœcesi Leodicensi. 146

992. Otho III. Imperator dotat Nivellensem Canonicorum S. Pauli Ecclesiam. 656

992. Idem in gratiam Notgeri Leodiensis Episcopi, & Heriberti Abbatis, sui quondam Præceptoris, benefacit Abbatiæ Broniensi, seu S. Gerardi. 807

993. Sigifridus II. Filius Sigifridi I. Comitis Lutzelburgensis ejusque Uxor Hadewicha donant varias possessiones Cœnobio S. Maximini Trevirensis. 147

993. Frethebaldus Vir Nobilis, omnem sui Juris hereditatem, in Comitatu Testerbandiæ sitam, dat Ultrajectino Canonicorum S. Martini Collegio Cathedrali. 262

993. Otho III. Imperator petente Sigifrido Comite Lutzeburgensi, prædia Monasterii Willibrordiani Epternaco confirmat. 657

994. Ausfridus, ex Comite factus Episcopus Ultrajectinus, Ecclesiæ Ultrajectinæ dat Westerlo, & alias Villas in Comitatu Riensi sitas. 52

997. Idem dotat Canonicorum S. Joannis in Mosæ fl. Insula Collegium, à Notgero Leodicensi Episcopo recens fundatum. 657

997. Idem benefacit Epternacensi Monasterio S. Willibrordi, petente Sigifrido Comite Lutzeburgensi, illius Monasterii Advocato. 658

999. Idem Ultrajectinæ S. Martini Ecclesiæ Cathedrali dat districtum Villæ de Bomele, & alia prædia; supplicante Ausfrido ejusdem Urbis Episcopo. 263

1001. Idem Herluino Cameracensi Episcopo concedit Mercatum, itemque Jus cudendæ monetæ in Castello Cameracensi. 148

1003. Gisla Gandavensis, seipsam, cum universa sobole, offert in ancillam Ecclesiæ S. Gertrudis Nivellis. 348

1003. S. Henricus II. Imperator confirmat possessiones Monasterii S. Bavonis Gandensis, Ordinis S. Benedicti. 347

1003. Idem confirmat Fundationem Collegii Canonicorum in Ecclesia S. Crucis Leodii, factam per Notgerum Episcopum Leodiensem. 808

1006. Ausfridus è Comite Bratuspantium, Huensium & Lovaniensium electus Episcopus Ultrajectinus, fundat ac dotat Abbatiam Benedictinorum in Monte Sancto apud Amersfortum; quæ dein translata fuit Ultrajectum, sub invocatione S. Pauli. 809

1007. S. Henricus II. Imperator benefacit Thorensi Virginum Nobilium Canonicarum Collegio ad Mosam, petente Notgero Leodicensi Episcopo. 507

1007. Idem Erluino Episcopo Cameracensi, ejusque Successoribus, donat Comitatum Cameracensem. 148

1008. Idem Baldrico Episcopo Leodicensi & Balderico Comiti dat bannum bestiarum in silvis, quas possidebant. 53

Eechout, quæ est Canonicorum Regularium in Urbe Brugensi, dotatur à Theodorico Alsatio, Flandriæ Comite. 381

1130. Manasses Comes Gisnensis donationem prædii, ab Arnulso Ardensi factam Monachis Andrensibus, approbat. 381

1130. Idem, cum Uxore sua Emma, & Filia Rosa, confirmat possessiones Cœnobii Andrensis. 382

1130. Henricus de Campanies, illius Villæ Dominus, Monasterio Andrensi donat prædium in Hottingehem: quam donationem Petrus Abbas Andrensis Scripto signavit. 382

1130. Theodericus Alsatius, Flandriæ Comes, ejusque Uxor Suanehilda, prædia & Privilegia Loensi Monasterio à Prædecessoribus suis concessa, firmant. 277

1130. Rodulphus Abbas & Chronographus Trudonensis, Waleramo Duci Limburgensi & Advocato Monasterii Trudonensis, per Epistolam explicat originem ac statum sui Monasterii. 61

1131. Lotharius III. Cæsar, Richilde Conjuge suâ & Conrado Comite Lutzeburgensi petentibus, dilatat viam navalem in alveo Suræ fluminis, eamque concedit Abbati Epternacensi. 278

1131. Godefridus Barbatus, Lotharingiæ inferioris ac Brabantiæ Dux, ejusque Filius Godefridus, dant prædium, *Dudinsart* nuncupatum, Gemblacensi Monasterio 383

1131. Alexander Episcopus Leodiensis, Parchensis Cœnobii fundationem confirmat. 92

1131. Idem, Innocentii II. Papæ mandato, è terra elevat corpus S. Gerardi, Abbatis Broniensis, & illius Monasterii prædia recenset. 93

1131. Innocentius II. Papa, Ecclesiam majoris Xenodochii quod S. Joannis dicitur, in Urbe Bruxellensi, consecrat. Diploma Pontificium an. 1497. se vidisse testatur Henricus Bergius Cameracensis Episcopus. 94

1131. Amalricus seu Amulricus de Landast, Amalrici Filius, & Uxor ejus Ermentrudis, cum Filiis suis, varia prædia Monachis S. Amandi restituunt. 684

1132. Lotharius III. Imp. Jura ac Privilegia Ecclesiæ S. Servatii Trajectensis ad Mosam confirmat. 95

1132. In Grimbergana Ecclesia (quæ primò Canonicorum Ord. S. Augustini, pòst Monachorum fuit Ord. S. Benedicti) S. Norbertus Instituti Præmonstratensis Canonicos an. 1128. collocavit: Id Liethardus Episcopus Cameracensis probavit, & Privilegiis firmavit. 96

1132. Milo Morinensis seu Teruanensis Episcopus, confirmat Donationes Andrensi Monasterio factas ab Henrico Campaniensi. 384

1133. Lotharius III. Imp. petente Uxore suâ Richinzâ, decimas Vicorum de Santfliten & Orderen, Canonicis Ecclesiæ Antverpiensis ab Henrico V. Imp. ab anno 1119. datas, confirmat 279

1133. Burchardus Cameracensis Episcopus Tungerloensem Ecclesiam libertate donat, & Canonicos Regulares Ord. Præmonstratensis in ea collocat S. Bernardo Claræ-Vallis Abbate petente. 97

1133. Alpeda nobilis Matrona posteros suos obstringit ad capitalem censum Ecclesiæ Tungerloensi quotannis solvendum. 686

1133. Godefridus Barbatus, Loth. & Brabantiæ Dux, fundat Bigardiam majorem, quæ est Abbatia Monialium Benedictinarum propè Bruxellas. 98

1134. Idem fundat Præposituram Capellensem, quæ est Benedictinorum, olim extra, nunc intrà muros Urbis Bruxellensis. 174

1134. Alexander Episcopus Leodicensis confirmat Fundationem Prioratûs, nunc Abbatiæ, de Geronsart Canonicorum Regularium juxta Namurcum. 818

1134. Folcoldus Bernæ Dominus, ejusque Uxor Bessela, fundant Abbatiam Bernensem, Ordin. Præmonstratensis, in confinibus Hollandiæ & Brabantiæ. Id suo Diplomate Andreas Episcopus Ultrajectinus firmat. 173

1134. Liethardus Cameracensis Episcopus donat Canonicis S. Gudilæ Bruxellensis Altare in Melsbruck. 99

1135. Canonicorum Antverpiensium migrationem, seu Translationem ex Basilica S. Michaëlis ad Basilicam S. Mariæ an. 1124. auctoritate Burchardi Cameracensis Episcopi factam, prædictus Liethardus Episcopus confirmat. 175

1135. Milo Morinensis Episcopus, exemplo Prædecessoris sui Joannis, Cœnobio S. Nicolai Furnensis concedit immunitatis Privilegium. 525

1135. Notitia Ecclesiarum & prædiorum Abbatiæ Stabulensis, descripta ex Altaris tabella argentea, quam Wibaldus Abbas Stabulensis in illius Monasterii Templo retrò Aram summam posuit. 686

1135. Arnulfus, seu Arnoldus, Comes Lossensis, fundat Averbodiensem Abbatiam, Ord. Præmonstratensis. 100

1135. & 1136. Alexander Leodiensis, & Stephanus Metensis, Episcopi eandem Fundationem confirmant. 101 & 102

1136. Lotharius Imp. probat divisionem prædiorum Ecclesiæ Nivellensis in tres portiones: quarum prima Xenodochio, secunda Abbatissæ, tertia Canonicis & Canonissis (ut loquuntur) attributa fuit. 384

1136. Innocentius II. Papa confirmat immunitatem Ecclesiæ Marsanensis juxta Trajectum Mosæ, & substitutionem Monachorum, loco Canonicorum. 285

1136. Theodericus Alsatius, Flandriæ Comes, ejusque Conjux Suanahildis, varia prædia dant Ecclesiæ Truncinensi, quæ est Abbatia Ord. Præmonstratensis propè Gandavum. 177

1137. Lotharius III. Imp. Stabulensis Abbatiæ Privilegia confirmat. 687

1137. Theodericus Ambianensis, & Milo Morinensis, Episcopi ratam habent Fundationem Abbatiæ Clari-Campi Religiosorum Cisterciensium in Arthesia ab Hugone Candavene Comite S. Pauli, variasque alias donationes confirmant. 819

1138. Xenodochium seu Hospitale B. Mariæ & XII. Apostolorum, (quod hodie est Monasterium S. Gertrudis) in Urbe Bruxellensi, à Rikelde Matrona fundatum, Tabulis Godefridi Barbati Lotharingiæ Brabantiæque Ducis firmatur ac roboratur. 177

Anno 1138

cerna, benefacit Abbatiæ Ninivensi Ordinis Præmonstratensis. 548

1186. Urbanus III. Papa possessiones Abbatiæ Tungerloënsis, ab ejusdem Fundatore Giselberto, ejusque Coherede Engelberto de Casterloo, & ab aliis donatas, confirmat. 550

1186. Idem Urbanus in Urbe Valencenensi plures Parochias instituit, manente jure Patronatûs penes Priorem S. Salvii. 834

1186. Hugo de Oisy, Castellanus Cameracensis ac Vice-Comes Meldensis, dotat Cantipratensem Abbatiam propè Cameracum. 718

1186. Guilielmus Castellanus Audomarensis in Artesia, ejusque Uxor Ida de Avesnis, & Filius Guilielmus, Monachis Andrensibus concedunt foragium Vini, quod in Oppido Sancti Audomari emerunt. 551

1186. Joannes de Landast, Advocatus Cisonii, & Uxor ejus Petronilla de Avesnis, Soror Everardi Tornacensis Episcopi, dotant Monasterium Cisoniense, eodem Episcopo præsente. 551

1187. Hugo primus Abbas Monasterii S. Andreæ juxta Brugas, Godescalco Abbati Affligemiensi dat LVII. mensuras terræ: & dictum Monasterium Andreanum ex Prioratu fit Abbatia libera per Guilielmum Archiepiscopum Remensem. 286

1187. Theodericus Alsatius, Flandriæ Comes, ejusque Uxor Sibylla, in Castello seu Burgo Brugensi Ecclesiam in honorem S. Basilii ædificant, quæ nunc Sacri Cruoris Domini dicitur, & in ea Capellanos IV. cum Custode collocant ac dotant. Quam dotem auxit Philippus ejus Filius ac Successor. 552

1188. Philippus Alsatius Flandriæ Comes, & Advocatus Monasterii S. Andreæ propè Brugas siti, Tabulis publicis testatur, dictum Monasterium à Godefrido Abbate Affligemiensi libertate donatum & emancipatum fuisse. 288

1188. Idem Comes Incolis Oppidi Orchiacensis varia dat Privilegia. 719

1188. Ægidius Comes Claromontanus prima jacit fundamenta Abbatiæ de Roseriis, quæ nunc dicitur Vallis S. Lamberti, Religiosorum Cistertientium juxta Leodium. 719

1188. Idem Ægidius, curam novæ istius Abbatiæ committit Abbati Signiacensi in Gallia. 719

1189. Rodulphus Episcopus Leodicensis, & S. Albertus, Godefridi III. Brabantiæ Ducis Filius, donationem Ecclesiæ ac decimæ Thenensis Collegio Canonicorum Sancti Joannis Leodicensis factam, confirmant. 190

1189. Everardus de Avesnis Tornacensis Episcopus, Monasterii S. Andreæ juxta Brugas exemtionem, & Hugonis primi Abbatis consecrationem ab Episcopo Morinensi factam approbat. 286

1190. Philippus Heinsbergius Archiepiscopus Coloniensis componit dissensiones ortas inter Henricum I. Brabantiæ Ducem & Gerardum Comitem Lossensem, super Advocatia Monasterii S. Trudonis Ordinis S. Benedicti. 835

1190. Florentius Dominus de Linden, jus Patronatûs Ecclesiarum de Linden donat Monasterio S. Pauli Ultrajecti Ordinis S. Benedicti. 553

1190. Guilielmus Betunius, Teneræmundæ Dominus, ejusque Uxor Machtildis, Ecclesiæ Ninivensis plaustra ac vehicula à vectigalibus eximunt. 554

1191. Henricus VI. Imperator possessiones Gislenianæ Abbatiæ in Hannonia confirmat. 554

1191. Henricus I. Lotharingiæ & Brabantiæ Dux allodium de Herpen dat in feudum Henrico Domino de Cuyck. 555

1192. Balduinus Magnanimus Flandriæ & Hannoniæ Comes primusque Namurci Marchio donat Abbatiæ Laudensi Ordinis Cistertiensis, à Predecessoribus suis fundatæ juxta Insulas, Privilegium libertatis. 836

1192. Idem dotat Namurcensem S. Albani Ecclesiam, nunc Cathedralem. 294

1192. Lotharius Leodiensis Episcopus confirmat Fundationem Abbatiæ Religiosorum Cistertiensium, quæ nunc dicitur Vallis Sancti Lamberti. 720

1193. Guilielmus Rufus, Betuniæ & Teneræmundæ Dominus, ejusque Uxor Mathildis, dant Monasterio Blandiniensi immunitatem à teloneo. 397

1193. Manumissionis formula apud Flandros tunc usitata exhibetur. 288

1194. Cælestinus Papa Cœnobium Heinsbergense sub protectione sua suscipit, & possessiones ejus confirmat. 282

1194. Margarita Alsatia, Flandriæ, Hannoniæ & Namurci Comitissa, tres Canonicatus seu Præbendas, ut vocant, Sacerdotales Brugis in S. Donatiani Basilica fundat ac dotat, Marito Balduino Magnanimo, & filio Balduino pôst Imperatore Constantinopolitano consentientibus. 556

1194. Ida Comitissa Boloniensis Monasterio Andrensi Benefica præstat, & ab aliis præstita confirmat. 398

1194. Eadem Ida benefacit Benedictinis Andrensibus. 398

1194. Abbatiæ Clari-Marisci Monachorum Ordinis Cistertiensis in Arthesia beneficium præstatur. 721

1194. Reinaldus Comes Boloniensis, ejusque Uxor Ida, Nemus Hodenehoutanum Ecclesiæ Andrensi donant. 392

1194. Ecclesiæ de Rycke-Vorsel & Malle à Joanne Cameracensi Episcopo dantur Canonicis Antverpiensibus. 289

1195. Balduinus Magnanimus seu Animosus, Comes Hannoniæ ac Flandriæ, & Marchio Namurci, fundat ac dotat Altare S. Jacobi in Montensi S. Waldetrudis Basilica. 107

1195. Idem benefacit Ecclesiæ B. Mariæ Condati in Hannonia. 721

1195. Idem Almanno Fratris sui Filio Præbendam unam Ecclesiæ S. Albani Namurci confert, ejusque sectionem in duas portiones decernit. 295

1196. Idem benefacit Abbatiæ S. Joannis Valencenis. 837

1196. Henricus I. cognomento Pugnax, Lotharingiæ inferioris Brabantiæque Dux, ab Henrico V. Imperatore Civibus Oppidi Sylvæducensis (nuper conditi) impetrat immunitatem à vectigalibus Rhenanis. 193

1196. Henricus VI. Imperator Comitatum Veluæ Balduino Ultrajectensi Episcopo confirmat; Bal-

mes, Oppidi S. Theobaldi sub Bormonte incolis dat immunitatem à vectigalibus, & alia Privilegia. 402

1203. Guilielmus Dominus de Fiennes, Ingelramni Filius, benefacit Monasterio Andrensi. 404

1203. Adolphus Comes Altenæ & Montium, Archiepiscopus Coloniensis, fœdus renovat cum Brabantis. 567

1203. Guilielmus, Balduini Imperatoris Constantinopolitani Patruus, illius nomine Hannoniam regens, benefacit Abbatiæ Sancti Dionysii propè Montes Hannoniæ. 568

1203. Christiana Brederodia, Guilielmi Comitis Lindani Conjux, dotat Ecclesiam Sancti Clementis in Urbe Coloniensi. 568

1203. Imaïna de Los, Godefridi III. Brabantiæ Ducis Vidua, dein Abbatissa Belisiensis (vulgò *Munster-Bilsen*, ubi nunc Capitulum nobilium Canonicarum) concedit Abbatiæ Averbodiensi Ordinis Præmonstratensis Personatum de Nere. 731

1204. Innocentius III. Papa possessiones & Privilegia Abbatiæ Laudensis, Ordinis Cistertiensis, apud Insulas, confirmat. 840

1204. Albertus Comes de Muha, heredem dicti Comitatûs nuncupat Cathedralem Ecclesiam Leodiensem. 569

1204. Balduinus Imperator Constantinopolitanus, Flandriæ Hannoniæque Comes, per Epistolam narrat Urbis Constantinopolitanæ per Latinos expugnationem. 110

1204. & 1207. Adam Dominus de Waulaincourt benefacit Cœnobio Cantipratensi Canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini. 732

1205. Henricus Imperator Constantinopolitanus Fratri suo germano Philippo Nobili, Marchioni & Comiti Namurcensi, varias Reliquias sacras dono mittit, quæ hodieque in Thesauro Cathedralis Ecclesiæ Namurcensis religiosè adservantur. 405

1206. Henricus I. Lotharingiæ & Brabantiæ Dux, fundat ac dotat Lovaniensem S. Gertrudis Abbatiam, quæ est Canonicorum Regularium nobili genere ortorum. 114

1206. Robertus Præpositus, & Capitulum Antverpiense decimas & prædia in Milleghem, empta per Iotham Matronam, Tabulis publicis recognoscunt. 293

1206. & 1210. Eustachius de Campaniis, Vir nobilis, dotat Andrense Cœnobium, Ordinis Sancti Benedicti. 735

1207. Philippus cognomento Nobilis, Comes ac Marchio Namurcensis, declarat, non nisi Nobiles fæminas admittendas esse ad Collegium Canonicarum Virginum Andennensium, in Comitatu Namurcensi. 196

1207. Alardus Dominus de Antoing & de Croisilles benefacit Monasterio Cantipratano juxta Cameracum. 732

1207. Henricus I. Brabantiæ Dux, Leonius Castellanus Bruxellensis, & Oliverius de Sotteghem dotant Abbatiam de Camera, Monialium Ordinis Cistertiensis. 733

1207. Thomas de Fiennes, Guilielmi Frater, in Syriam ad bellum sacrum iturus, benefacit Abbatiæ Andrensi. 569

Anno 1208.

1208. Guilielmus Pipenpoy, Vir nobilis, decimas de Hare, Vici propè Bruxellam siti, donat Canonicis S. Gudulæ Bruxellis. 570

1208. Theodericus Archiepiscopus Coloniensis fœdus renovat & firmat cum Brabantis. 406

1209. Philippus Nobilis, Marchio Namurcensis & Comes Alostanus, Henrico I. Brabantiæ Duci facit Homagium de ditione Alostana. 407

1209. Henricus I. Brabantiæ Dux, paciscitur cum Ecclesia Montensi S. Waldetrudis, super exstructione Oppidi Herentalensis. 197

1209. Idem donat Abbatiæ Tungerloënsi Ordinis Præmonstratensis decimas de Broechem juxta Antverpiam. 841

1209. & 1211. Idem benefacit Canonicis Liranis. 733

1209. Otho IV. Imperator Nivellensi Ecclesiæ benefacit. 734

1209. Nicolaus Dominus de Lalaing propè Duacum dotat Marchianensem Abbatiam Ordinis S. Benedicti. 734

1210. Arnulphus Comes Gisnensis, donationem Eustachii de Campanies in favorem Andrensis Abbatiæ confirmat. 735

1210. Albertus Comes de Daborch Abbatiam Monialium Cistertiensium, quæ dicitur Vallis Nostræ Dominæ juxta Huum, fundat ac dotat. 842

1211. Innocentius III. Pontifex minatur excommunicationem eis, qui decimas à Monachis Laudensibus Ord. Cist. extorquebant. 842

1211. Henricus I. Dux Brabantiæ Canonicis Ordinis Præmonstratensis tunc in Cornelio-Monte extra Leodicum, nunc juxta muros urbis in Belloreditu commorantibus, immunitatis Privilegium confert: quod ejus Nepos Henricus à Lovanio, Dominus Herstallii, postmodùm confirmavit. 439

1211. Philippus Nobilis, Marchio, & Comes Namurcensis, numerum Canonicorum seu Præbendarum, in Namurcensi Sancti Albani Ecclesia, auget. 297

1212. Idem Militaris seu Equestris Ordinis Viros liberat à servitute solvendi melius Mobile seu Cathellum, ut vocant, post obitum. 297

1212. Innocentius III. concedit Episcopo Tornacensi Ecclesiam de Eynes, ubi exiguum est Canonicorum Collegium, nunc sub Diœcesi Gandavensi. 736

1212. Theodericus Dominus de Altena dotat Averbodiensem Ordinis Præmonstratensis Abbatiam in Brabantia. 407 & 408

1212. Henricus I. Brabantiæ Dux Godefrido Bredæ Domino, ejusque subditis varia Privilegia indulget. 408 & 570

1212. Razo Gaveræ Dominus, Comitis Flandriæ Pincerna, ejusque Filii, Arnoldus, Razo & Philippus, benefaciunt Abbatiæ Ninivensi. 572

1213. Gobertus Dominus de Bioul jus omne suum quod habebat in silvam Marlaniam, cedit Petro Comiti Autisiodorensi & Marchioni Namurcensi, ejusque conjugi Jolendæ. 298

1213. Wilhelmus Hollandiæ Comes dotat Abbatiam de Reinsburg, Nobilium Virginum Benedictinarum apud Leydam in Hollandia. 843

1213. Idem præstant Ferrandus & Joanna Comites Flandriæ. pag. 843

***** Anno 1213.

1222. Machtildis Teneræmondæ Domina, Xenodochium seu Hospitale S. Ægidii, à se structum, in Abbatiam Monialium Ordinis Cistertiensis convertit. 415

1223. Godefridus de Fontanis, Episcopus Cameracensis, Abbatiam Virginum Cistertiensium ex Hospitali S. Ægidii Teneræmondæ transferri mandat in vicinam Parochiam de Swiveke. 416

1223. Theodericus Dominus Heinsbergensis copiosiùs dotat Heinsbergense Virginum Ord. Præmonstratensis Cœnobium, à suis Prædecessoribus fundatum. 284

1223. Hildegardis Melnæ Domina, vidua Gerardi Domini de Rodes, ejusque filius Radulphus, à teloneo, in Ponte Brabantino apud Gandavum solvi solito, liberant animalia ad Ecclesiam Ninivensem spectantia. 575

1223 Gertrudis de Daborch fundationem Abbatiæ Vallis Nostræ Dominæ, Monialium Ordinis Cistertiensis juxta Huum confirmat 849

1224. Florentius Comes Hollandiæ in Losdunen juxta Hagam-Comitis fundat Abbatiam nobilium Virginum Ordinis Cistertiensis. 849

1224. Ruremundæ in Gelria Nobilium Virginum Monasterium Ordinis Cistertiensis, à Gerardo Gelriæ Comite, ejusque Conjuge Margarita, conditur & dotatur. 304

1225. Ingelbertus Angiæ Dominus, dotat Prioratum seu Cellam Bellingemensem propè Hallas, quæ nunc gaudet jure ac titulo Abbatiæ Cantipratanæ, Ordinis Sancti Augustini. 741

1225. Henricus I. Brabantiæ Dux benefacit Capitulo Nivellensi. 742

1225. Henricus Wormatiensis Episcopus Heidelbergense Castrum cum Burgo adjacente, in feudum tradit Ludovico Comiti Palatino Rheni, ejusque Filio Ottoni Marito Agnetis. 742

1225. Joanna Constantinopolitana, Flandriæ & Hannoniæ Comitissa, donationem Dongionis Valentianensis, à Ferdinando Marito Fratribus Minoribus factam, approbat. 199

1225. Ludovicus Comes Lossensis in Lossensi Ecclesia Collegiata SS. Petri, Pauli & Odulphi (vulgò Borchloen) Diœcesis Leodiensis, à suis Majoribus fundata, quatuor Sacerdotales Præbendas adjungit. 850

1226. Henricus I. Brabantiæ Dux, Bruxellis, in SS. Michaëlis & Gudulæ Basilica, Collegium minus Canonicorum X. fundat ac dotat. 200

1226. Robertus Betunius Teneræmondæ, Ingelbertus Angiæ, Gerardus Rassegemii Toparchæ, Suivecanas Moniales dotant. 743

1227. Honorius III. Pontifex tranquillitati ac quieti Monachorum Laudensium Ordinis Cistertiensis apud Insulas, consulit. 851

1227. Vallis Rosarum, Monialium Ordinis Cistertiensis Abbatia in Brabantia ad Netham fluvium, sub Toparchia Duffelensi propè Waelhem, ab Ægidio Bertoldo dotatur decimis in Berlaer & Ghele 744

1227. Henricus I. Brabantiæ Dux, Jus Patronatûs Matricis Ecclesiæ in Vura donat Abbatiæ Parchensi Ordinis Præmonstratensis, propè Lovanium. 575

1227. Idem duas Capellas Furæ sitas, donat præfatæ Abbatiæ Parchensi. 576

1228. Hugo de Petra-ponte Episcopus Leodiensis confirmat dictæ Abbatiæ possessionem Altarium & decimarum de Werchter & Rode. 851

1228. Godefridus de Fontanis, Episcopus Cameracensis, benefacit Abbatiæ Swivecanæ Virginum Ord. Cistert. juxta Teneramundam. 416

1228. Hugo Castellanus Gandensis ejusque uxor Oda, & Filius Hugo, dant leges & libertatem Mariæ-kercæ Incolis. 417

1228. Robertus Betuniæ & Teneræmondæ Dominus, in compensationem dotis, Calkenam, Laernam, & Masminiam dat Sorori suæ Machtildi, Gilberto Sottengemio, Rassegemii Domino, nuptæ. 417

1228. Bellum-Pratum, Monialium Ordinis Cistersiensis Abbatia, ad Teneram fluvium propè Gerardi-Montem, ab Alide Domina Boulariæ conditur ac dotatur. Quod postmodùm anno 1270 Margarita Constantinopolitana, Flandriæ & Hanoniæ Comitissa, ejusque Filius Comes Guido an. 1271. ratum esse voluerunt. 418

1229. Henricus VII. Imperator Gislenianæ Abbatiæ in Hannonia Privilegia confirmat. 744

1229. Gregorius IX. Pontifex, Leonius Castellanus Bruxellensis, Waltherus Dominus de Aa, Alidis Domina de Boular, & alii dotant Cameram Abbatiam Monialium Cistersiensium. 745

1229. Argentonium, Monialium Ordinis Cistertiensis Cœnobium in Gallo-Brabantia, fundadatur à Guilielmo Harentonii Domino, & Ida ejus Conjuge. 302

1229. Scladiniense Canonicorum Collegium, in agro & Diœcesi Namurcensi, dotatur à Florentio Abbate S. Cornelii Indensis propè Aquisgranum. 303

1229. Henricus I. Brabantiæ Dux Moniales Ordinis Præmonstratensis è Vico de Pellenbergh juxta Lovanium transfert in Vicum de Winghe, ubi nunc suum habent Monasterium sub nomine Insulæ Ducis, iisdemque benefacit. 748

1230. Bellum-Pratum, Monialium Cistertientium Abbatia, ad Teneram fluvium, ab Alide Domina Boulariæ dotatur. 747

1230. Joannes de Appia Leodiensis Episcopus Monasterium Insulæ Ducis, vulgò Gempe, Monialium Ordinis Præmonstratensis propè Lovanium, suscipit in protectionem 852

1230. Arnoldus Grimbergæ Dominus, ejusque Soror & heres Oda, benefaciunt Suivecanæ Cistersientium Monialium Abbatiæ. 746

1230. Godefridus Peruesii Dominus Argentoniensis Monasterii Fundationem confirmat. 302

1230. Henricus, Henrici I. Brabantiæ Ducis Filius Primogenitus & in Ducatu Successor, dotat Cameram Monialium Cistersientium Abbatiam, propè Bruxellam. 419

1230. Joanna Flandriæ & Hannoniæ Comitissa fundat ac dotat Abbatiam Ordinis Cistertiensis, quæ Reclinatorium B. Virginis, aliàs Marquetta dicitur, propè Insulam Flandriæ Emporium. 577

1230. Arnoldus Comes Lossensis, Advocatus Capituli Belisiensis, vulgò Munster-Bilsen, Canonicarum Nobilium in Diœcesi Leodiensi, eidem benefacit. 853.

juxta Lovanium. 755

1238. Idem Leonius, & Daniël de Wanghe eidem Abbatiæ Vallis-Ducis donant decimas S. Petri Leeuwensis juxta Bruxellam. 756

1239. Henricus II. Brabantiæ Dux confert Monialibus Insulæ-Ducis Ord. Præm. omne jus suum in Capella de Nurode. 858

1238. Guilielmus Castellanus Audomarensis transigit cum Abbate S. Bertini Ordinis Sancti Benedicti Audomaropoli. 756

1239. Petronilla de Gandavo prima Abbatissa Forestensis, Ordinis S. Benedicti juxta Bruxellam, recenset originem sui Cœnobii. 757

1239. Balduinus Comes Namurcensis Constantinopolim cogitans, CLX. bonaria silvæ vendit Monachis Gerardi-pratensibus. 313

1239. Guido Cameracensis Episcopus confirmat erectionem Begginagii Valencenensis fundati à Priore S. Salvii. 855

1239. Joannes de Spatio Miles, & Helwidis ejus Uxor benefaciunt Abbatiæ Sancti Joannis Valencenis. 856

1240. Arnoldus Junior de Wesemale, ejusque Uxor Elisabeth, à Canonicis Ecclesiæ Cathedralis Ultrajectensis ad firmam perpetuam sub annuo censu accipiunt prædia in Westerlo, ab Arnoldo seniore de Wesemale antea possessa. 580

1240. Canonicatuum seu Præbendarum Antverpiensium XII. Sectio in XXIV. Prebendas decernitur, & à Guidone Cameracensi Episcopo confirmatur. 580

1240. Decretum Capituli Antverpiensis super prædicta Sectione conscribitur. 581

1240. Walterus de Avesnis & Jacobus de Condato, Domini Condatenses, benefaciunt Ecclesiæ Condatensi, & consentiunt ut illius loci Canonicatus omnes ad æqualitatem redigantur. 759

1240. Gilbertus de Tilborgh & Carolus de Aerschot Viri nobiles dotant Abbatiam S. Gertrudis Ord. S. Aug. Lovanii. 761

1241. Hugo Dominus de Steenlant benefacit Abbatiæ de Dunis Ordinis Cisterciensis, quæ nunc est Brugis. 761

1241. Giselbertus de Tilborgh, Beatrix de Gageldunck, & Hadwigis donant Abbatiæ Tongerloënsi Ordinis Præmonstratensis decimas in West-Tilborgh in Majoria Silvæducensi. 762

1241. Testamentum Machtildis, Comitissæ Boloniensis (quæ Alfonsum Portugalensem Maritum habuit) hoc anno scribitur. 314

1241. Thomas Sabaudus, Flandriæ Hannoniæque Comes, & Uxor ejus Joanna Constantinopolitana, declarant Præpositum Ecclesiæ S. Donatiani Brugis esse Hereditarium Flandriæ Cancellarium, & Custodem Sigilli. Quod anno 1249. ab Innocentio IV. Papa confirmatur. 421

1241. Florentius Abbas S. Cornelii Indensis benefacit Monasterio Insulæ-Ducis, vulgò Ghempe, Ord. Præm. juxta Lovanium. 857

1241. Joannes Miles de Aerschot confert iisdem Monialibus omne jus suum in Patronatu Capellæ de Nurode. 859

1243. Henricus II. Lotharingiæ & Brabantiæ Dux Locum Sancti Bernardi ad Schaldim Abbati ejusdem Monasterii in purum alodium confert. 116

1243. Senatus Populusque Antverpiensis FF. Prædicatores Argentorato Antverpiam evocant, eisque Conventum erigere permittunt. 762

1243. Joanna Flandriæ & Hannoniæ Comitissa Privilegia Abbatiæ Laudensis Ordinis Cisterciensis tueri promittit. 762

1243. Hugo Castellanus Gandensis, & Uxor ejus Maria, ad usum Ecclesiæ Antverpiensis, suos servilis conditionis in Wasia homines manumittunt, sub annuo censu capitali. 315

1243. Godefridus Bredæ Dominus varia Jura emptione acquirit ab Abbatia Thorensi, Nobilium Canonicarum in Diœcesi Leodiensi. 857

1244. Henricus IV. Dux Limburgensis, ejusque Uxor Cunigardis, Comitissa Montensis seu Bergensis ad Rhenum, beneficium conferunt Monialibus Ordinis Cisterciensis Leodii in Robertimonte, juxta Leodium. 316

1244. Walterus Bertholdus Mechliniæ Dominus, Abbatiam Cisterciensem S. Bernardi curat transferri in alium locum juxta Schaldim. 763

1245. Ludovicus Bertholdus Dominus in Berlar, donationes ab Ægidio Fratre suo factas, ad fundandum Sancti Bernardi Monasterium, approbat. 117

1245. Canonici Ecclesiæ B. Virginis Aquisgranensis decimas agri Vilvordiensis ad firmam (ut loquuntur) perpetuam sub annuo censu tradunt Monialibus Cameræ propè Bruxellam. 581 & 582

1246. Godefridus Bredæ Dominus condit Testamentum verè pium, & erga varias Ecclesias beneficum. 764

1247. Osto Dominus de Trasegnies & Braine-le-Chateau, benefacit Bruxellensi S. Joannis Baptistæ Xenodochio. 765

1247. Henricus II. Lotharingiæ & Brabantiæ Dux, ejusque Filius Primogenitus Henricus, Indensem S. Cornelii Abbatiam Benedictinorum, secundo lapide ab Aquisgrano, dotant. 203

1247. Idem à servitute manûs mortuæ, ut vocant, aliisque oneribus suos vasallos liberat.. 203

1247. Robertus I. Artesiæ Comes Sacrarum Reliquiarum à Godefrido Bullonio ex Syria ad Lensensem Ecclesiam missarum Capsam curat aperiendam, coram Legato Apostolico & Jacobo Episcopo Atrebatensi. 204

1248. Innocentius IV. Papa committit Petro Episcopo Catalaunensi, & Abbati S. Sepulcri Cameracensis, ut inquirant, an Joannes & Balduinus Avennenses, ex Bouchardo Subdiacono, & Margarita Flandriæ Hannoniæque Comitissa, bonâ fide junctis nati, sint legitimi. 205

1248. & 1249. Leonius Castellanus Bruxellensis, Ecclesiæ S. Gudulæ Bruxellis Patronatum in Holaer, aliaque beneficia confert. 766

1249. Henricus II. Brabantiæ Dux, aliique FF. Prædicatoribus Antverpiam admissis beneficia largiuntur. 766

1249. Petrus Episcopus Catalaunensis, & Hugo Abbas Lætiensis ferunt sententiam, quâ declarant Joannem & Balduinum Avennenses, ex Bouchardo Subdiacono, & Margarita Comitissa, bonâ fide junctis natos, esse legitimos. 205

1249. Henricus III. Brabantiæ Dux Canonicis Ecclesiæ B. M. V. Antverpiæ, confirmat donationem

nis Sancti Benedicti, & Moniales Insulæ-Ducis in Ghempe Ordinis Præmonstratensis initur Conventio super decima de Humbeeck. 586

1266. Philippus Viandæ Comes, ejusque Uxor Maria Peruesii & Grimbergæ pro parte Domina, & Mariæ Filius Godefridus, cognato suo Henrico Grimbergio donant Buggenhoutum. 772

1266. Henricus Bredæ Dominus, Filius Godefridi, dotat Begginas Bredanas; iisdemque paulò post benefacit Henricus Leodiensis Episcopus. 773

1266. Nicolaus Cameracensis Episcopus Donationem duarum Capellarum Furæ, factam ab Henrico I. Brabantiæ Duce, in favorem Abbatiæ Parchensis Ord. Præm. confirmat. 589

1266. Mathildis, Artesiæ & S. Pauli Comitissa, Roberti I. Artesiæ Comitis Vidua, consentiente secundo suo Marito Guidone de Castellione, fundat dotatque Capellaniam in Castri Lensensis Capella à dicto Comite Roberto ædificata. 432

1266. Robertus Episcopus Virdunensis, institutâ inter suam & Leodiensem Ecclesiam Confraternitate, Canonicis Lambertinis Leodii concedit in emphyteusin Municipium Jupiliense juxta Leodium, pretio centum Marcarum annuatim. 863

1267. Henricus, Henrici III. Brabantiæ Ducis Filius primogenitus, eò quod esset ad regimen inidoneus, Joanni fratri suo secundo-genito cedit & donat jus omne quod habebat ad Ducatum Brabantiæ. 433

1267. Richardus Rex Romanorum cessionem seu donationem istam approbat. 433

1267. Henricus Bredæ Dominus, Jus Patronatûs & Altaria Ecclesiarum de Schoten & Merxem Canonicis Antverpiensibus donat, Nicolao Episcopo Cameracensi probante. 316

1268. Ottho Comes Gelriæ Ruræmondense Virginum Ordinis Cisterciensis Monasterium dotat. 773

1269. Leonius Castellanus Bruxellensis benefacit Abbatiæ Frigidi Montis Ordinis S. Augustini Bruxellis. 773

1269. Robertus Artesiæ Comes secundus, Roberti I. Filius, possessiones Monasterii Alciacensis Benedictinorum in Arthesia in protectionem suscipit, tamquam Advocatus illius loci. 317

1269. Guido Flandriæ & Namurci Comes, Loënsi Canonicorum Regularium Cœnobio in Diœcesi Iprensi, beneficium confert. 208

1269. Inter Arnoldum Dominum de Wesemale & Capitulum Cathedrale Ultrajectinum statuitur Conventio. 436

1269. Henricus, Henrici III. Brabantiæ Ducis Filius, anno Probationis expleto, apud Canonicos Regulares Cœnobii S. Stephani, in Urbe Divionensi & Ducatu Burgundiæ, solennem Professionem emittit. 436

1269. Florentius Hollandiæ & Zelandiæ Comes declarat, quota precariarum pars cedat Alberto Domino de Vorne. 437

1269. Guido Flandriæ Comes & Marchio Namurcensis possessiones Abbatiæ S. Nicolai Furnensis Ord. Præm. confirmat. 589

1269. Arnoldus de Lovanio, Bredæ Dominus, concedit Decimas Parochiæ de Nispen Abbatiæ Tongerloënsi Ord. Præm. pag. 864

1270. Controversiam inter Canonicos Sancti Albani & Scabinos Namurcenses, de jurisdictione motam, Guido Comes Flandriæ & Marchio Namurcensis componit. 318

1271. Richardus Rex Romanorum protectionem Abbatiæ S. Gisleni Ordinis Sancti Benedicti committit Balduino Avesnensi, Domino Belli-Montis in Hannonia. 590

1271. Joannes I. Brabantiæ Dux benefacit Abbatiæ S. Bernardi ad Schaldim Ord. Cist. 864

1273. Philippus Augustus Francorum Rex Privilegium immunitatis dat Rotnacensibus in Flandria. 437

1274. Rudolphus I. Imperator Abbatiam Sancti Gisleni Ordinis Sancti Benedicti in Hannonia defendendam suscipit. 591

1274. Joannes Comes Lossensis, Præpositus & Advocatus Capituli Lossensis in Diœcesi Leodiensi, eidem benefacit. 864

1275. Joannes de Gistella Vir Nobilis fundat Augustinianos Brugenses. 774

1275. Arnoldus Bredæ Dominus & Uxor ejus Elisabetha donant Abbatiæ Sancti Bernardi Ordinis Cisterciensis decimas de Gastel, silvam *Baerlebosch*, aliaque bona. 865

1277. Iidem vendunt Abbatiæ Cortembergensi varia bona sita in Parochia de Oosterhout. 868

1277. Iidem vendunt Abbatissæ Thorensi Decimas Villæ de Etten. 869

1277. Maria Domina de Bausignies & Gaesbeke, Vidua Godefridi de Lovanio, ejusque Filius Henricus de Lovanio Capellanias aliquot fundant in Castello Gaesbecano. 774

1279. Præfati Arnoldus & Elisabeth Præposituræ Vallis Sanctæ Catharinæ Monialium Ordinis Præmonstratensis, olim sitæ in Woude, nunc in Oosterhaut in Baronatu Bredano, varia bona conferunt. 869

1279. Alexander de Villain Miles benefacit Abbatiæ Baudeloënsi Ord. Cist. nunc Gandavi. 431

1280. Victorinarum Monialium, vulgò Nonnarum Cœnobium, ad muros Urbis Antverpiensis ædificatur, & cœmeterium consecratur. 538

1280. Senatus populusque Aquisgranensis Joannem I. Lotharingiæ & Brabantiæ Ducem agnoscit suum Advocatum superiorem. 208

1280. Joannes Dux vicissim Aquisgranensibus patrocinium & defensionem promittit. 209

1280. Idem Jura & Privilegia Tribunalis, dicti Decaniæ, Lovanii confirmat, exemplo Atavi sui Ducis Henrici. 871

1280. Conradus II. Romanorum Rex concedit Canonicis S. Servatii Trajecti omnia jura & emolumenta in Pontem supra Mosam. 870

1280. Arnoldus Bredæ Dominus benefacit Abbatiæ Tongerloënsi. 870

1280. & 1290. Gerardus Wesemalius, Dominus Oppidi Bergizomensis in Brabantia agnoscit se debere quotannis quatuor Marcas Canonicis Ultrajectensibus Sancti Martini & Sancti Salvatoris, solvendas ex pacto, pro prædiis in Brabantia sitis. 209 & 210

1282. Adolphus Montensis ad Rhenum Comes, Ducatum Limburgensem jure sanguinis ad se devolutum, cedit Joanni I. Brabantiæ Duci; & per litteras

Anno 1322

1322. Carolus IV. cognomento Pulcher, Rex Galliæ disponit de Comitatu Flandriæ in favorem Roberti dicti Casletani. 780

1323. Joannes XXII. Papa declarat Begginas Belgicas esse immunes ac liberas ab erroribus Begginarum Alemanniæ, quas Clemens V. ante damnaverat. Idem de Begginis Antverpiensibus testatur Petrus Cameracensis Episcopus. 215

1323. Otho Dominus de Cuyck, acceptâ nummorum summâ, Graviam, Oppidum Mosæ adsitum, Joanni III. Brabantiæ Duci tradit, & pòst Otho idem Oppidum in feudum ab eodem Duce accipit. 217

1326. Joannes XXII. Papa confirmat Erectionem Capituli Gertrudi-bergensis factam à Theobaldo Leodiensi Episcopo. 883

1328. Otho Dominus Cudicensis fatetur se accepisse à Joanne III. Brabantiæ Duce quinque millia librarum grossorum Turonensium, pro Oppido Graviensi. 218

1330. Joannes III. Brabantiæ Dux hortatur Ecclesiarum Prælatos, ut succurrant Abbati & Conventui S. Bernardi ad Schaldim Ordinis Cisterciensis, ad perficiendam Ecclesiam, quam cœperant ædificare. 884

1333. Idem Dux Gerardo Domino de Diest omnia Privilegia confirmat. 218

1336. Philippus Comes Namurcensis, in Sancti Albani Basilica, Capellaniam fundari procurat, juxta voluntatem & legatum Guidonis Fratris sui ac Prædecessoris. 322

1337. Joannes primùm Cameracensis, pòst Ultrajectensis Episcopus, ac demum defuncto Fratre, Dominus Diestensis, & Burg-Gravius Antverpiensis, fundat Collegium XII. Canonicorum Amersfurti in Diœcesi Ultrajectensi. 884

1339. Joannes III. Brabantiæ Dux, & Ludovicus Nivernensis Flandriæ Comes, Pactum concordiæ ineunt, quod LXXX. Viri nobiles, partim Brabanti partim Flandri, suis Sigillis firmârunt. 323

1339. Ludovicus IV. Bavarus, Imperator, Reinoldum illo nomine secundum ex Comite Gelriæ creat Ducem. 450

1339. Joannes III. Brabantiæ Dux benefacit Abbatiæ Parcensi Ordinis Præmonstratensis. 597

1343. Idem fundat ac dotat Prioratum Viridis Vallis Canonicorum Regularium, in sylva Soniæ, propè Bruxellas. 780

1345. Guilielmus Duvenvordius, Eques, Dominus de Donghenen, Bruxellense Monasterium Clarissarum divitum, à Patre suo Guilielmo fundatum, dotat. 450

1348. Carolus IV. Imp. Guilielmo Marchioni Juliacensi, Vesaliense, Durense, Werdense, Bopardiense, & alia Oppida jam olim oppignorata confirmat. 220

1349. Idem concedit Privilegia Joanni de Arckel Episcopo Ultrajectensi. 781

1350. Comitia Virorum Nobilium Brabantiæ in Vico Cortebergensi, Bruxellas inter & Lovanium, celebrantur. 782

1354. Wenceslaus, Joannis Cæci Bohemiæ Regis Filius, Joannæ Brabantinæ Maritus, à Fratre suo Carolo IV. Cæsare, ex Comite creatur Dux primus Luxeburgensis. pag. 221

1356. Carolus IV. Imperator confirmat Dominium Boxtellense in Campinia Theodorico de Merheym. 782

1357. Rudolphus Dux Saxoniæ, & Wenceslaus Brabantiæ ac Luxemburgi Dux, inter se contendunt de munere Ensiferi Imperialis. Carolus IV. Imperator controversiam terminat & componit. 223

1361. Reinaldus II. Gelriæ Dux approbat translationem Capituli ex Monte SS. Petri & Odiliæ, in Ecclesiam Sancti Spiritûs vicinæ Urbis Ruremundensis. 886

1361. Joannes de Arckel Ultrajectensis, & Engelbertus Leodiensis, Episcopi, prædictam translationem suis Diplomatibus confirmant. 887 & 888

1363. Ducatus Burgundiæ à Joanne Francorum Rege Philippo Audaci Filio suo datur: quam donationem Carolus V. Francorum Rex Philippi Frater editis Tabulis laudavit, & sequenti anno confirmavit. 118

1367. Joannes de Vlernemburgh Episcopus Ultrajectinus, Dordraci in Ecclesia B. Mariæ institutum Collegium XII. Canonicorum cum Decano, per Albertum Bavarum Hollandiæ Comitem confirmat. 892

1369. Naldevicensium Præbendarum numerus usque ad XII. à Guilielmo, illius loci Domino, augetur, Joanne Viernenburgio Ultrajectensi Episcopo approbante. 322

1372. Wenceslaus Brabantiæ ac Luxemburgi Dux, ejusque Conjux Joanna, Ordinum Brabantiæ Comitia celebrant Cortebergæ, Tabulasque editas signant præcipui eorum Proceres. 324

1376. Joannes de Chastillon, Dux Gelriæ & Comes Blesensis, ejusque Uxor Machtildis, testantur sibi plenè satisfactum, post obitum Eduardi Gelriæ Ducis. 451

1376. Carthusia Ruremundensis in honorem Divi Hieronymi fundatur à nobili Viro Wernero de Swalmen. 890

1377. Joannes Serclaes, tunc Canonicus, pòst Episcopus Cameracensis, Frater Everardi Viri nobilis (à quo Comes de Tilly Stirpem trahit) fundat Domum Scholarium in Urbe Bruxellensi. 783

1380. Carolus de Immersele Dominus de Hameyde emit Ietegemium in agro Lirano. 783

1382. Joannes Episcopus Cameracensis, concedit Gasebecæ in agro Bruxellensi Jus Parochiæ, ad instantiam Suederi de Abcoude loci hujus Toparchæ. 784

1388. Joannes Dominus Bredæ & Leckæ fundat Præbendam in Ecclesia B. Mariæ Bredæ, & Joannes de Polanen & Henricus de Lecka aliis Ecclesiis benefaciunt. 784

1398. Joannes de Bavaria Electus Leodiensis Episcopus, nec non Episcopatûs Cameracensis Commendatarius, Prioratum Corsendoncanum Canonicorum Regularium in Campinia, à Maria Brabantica Gelriæ Ducissa erectum, approbat & confirmat. 893

1399. Idem, Eindoviæ in Campinia Brabantiæ Collegium Canonicorum instituit, postulante Guilielmo Milenbergio, Eindoviæ & Cranendonci Domino. 597

1405. Petrus de Alliaco S. R. E. Cardinalis, Episcopus

1531. Clemens VII. Pontifex Canonicorum Collegium in honorem B. Mariæ Virginis instituit Hooghstratæ in Campinia, ad instantiam Antonii de Lalaing, & Isabellæ de Culembourg. 790

1531. Guilielmus Encfortius, ex Canonico Antverpiensi S. R. E. Cardinalis, item Dertusanus in Hispania & Ultrajectensis in Batavia Episcopus, Domum Hospitalariam cum Capella instituit in Mierlo, Vico Campaniæ Brabantinæ, Diœcesis olim Leodicensis, nunc Sylvæducensis. 471

1534. Franciscus Comes de Waldeck, Episcopus Monasteriensis, Paulo III. Pontifici exponit miserabilem Urbis suæ Monasteriensis oppressionem per Anabaptistas, quidque pro eorum extirpatione egerit. 607

1559. Pius IV. Pontifex instituit Academiam Duacenam, in Gallo-Flandria, ad normam Lovaniensis in Brabantia, petente Philippo II. Hispaniarum Rege. 238

1559. Paulus IV. Pontifex in Germania inferiore tres Archiepiscopatus, Mechliniensem, Cameracensem & Ultrajectensem instituit: & Mechliniensi Antverpiensem, Brugensem, Gandensem, Iprensem, Ruræmundensem, Buscoducensem; Cameracensi Atrebatensem, Tornacensem, Audomarensem, Namurcensem; Ultrajectensi, Daventriensem, Groeningensem, Harlemensem, Leovardiensem & Middelburgensem, Episcopos constituit Suffraganeos. 472

1560. Pius IV. Pontifex Archi-Episcopatum Mechliniensem, Belgii Primatiam erigit, eique sex Episcopatus Suffraganeos assignat, simul pro dote constituens Abbatiam Affligemiensem. 610

1560. Idem Pontifex dotem, Opida, Municipia, Pagos, Vicos & alios limites Diœcesis seu Episcopatûs Antverpiensis suprà instituti describit. 476

1560. Idem novum erigit Episcopatum in Urbe Brugensi apud Flandros, eumque constituit Suffraganeum Archiepiscopatûs Mechliniensis; Ecclesiam Collegiatam S. Donatiani faciens Cathedralem, & Mensę Episcopali annectens Præposituram dictæ Ecclesiæ, item Abbatiam Thosonam (vulgo Doest) Ordinis Cistertiensis haud procul Brugis. Bullam Apostolicam executioni mandat Cardinalis Antonius Granvellanus primus Archiepiscopus Mechliniensis. 903

1560. Idem Pontifex Sylvæducensem in Brabantia Sedem Episcopalem erigit, Archiepiscopatûs Mechliniensis Suffraganeam; Ecclesiamque Collegiatam S. Joannis Evangelistæ ibidem designat Cathedralem, & pro dote Episcopi constituit Abbatiam Tongerloënsem Ordinis Præmonstratensis in Campinia. 913

1560. Idem Pontifex Episcopatum Ultrajectensem à Metropolitano Coloniensi eximit, & Archi-Episcopali dignitate exornat, eidem assignans Episcopatus Suffraganeos, Harlemensem, Daventriensem, Leovardiensem, Groeningensem, ac Middelburgensem. 618

1560. Idem Pontifex Episcopatum Daventriensem in Transisalania Archiepiscopatûs Ultrajectini Suffraganeum, erigit; Ecclesiam Collegiatam Sancti Lebuini nominans Cathedralem, ac pro dote Episcopi assignans Pręposituras Ecclesiarum Daventriensis, Zutphaniensis, & Oldezaliensis, nec non Prioratum Montis Sanctæ Agnetis Canonicorum Regularium Ordinis Sancti Augustini propè Zwollam. 790

1560. Idem Pontifex erigit Episcopatum Harlemiensem in Hollandia, Archiepiscopatûs Ultrajectini primum Suffraganeum, eique pro dote assignat Abbatiam Egmondanam Ordinis S. Benedicti; Cathedram Episcopalem in Ecclesia S. Bavonis collocat; & ad fundandas Canonicorum Præbendas, partim transfert Capitulum Geervlitanum, partim supprimit Monasterium Heyloënse Canoniborum Regularium. 797

1560. Abbas Generalis Cistertii Prioratum de *Mariendonck* Ordinis Cistertiensis, propè Heusdenum in Diœcesi Sylvæducensi, subjicit Prioratui, nunc Abbatiæ, S. Salvatoris Antverpiæ. 902

1561. Pius IV. Pontifex Episcopatum Ruræmundensem in Gelria, Archiepiscopatûs Mechliniensis Suffraganeum, erigit; eidem assignans limites, & pro dote Præposituram Marsanensem propè Mosætrajectum, Præposituram Ecclesiæ S. Spiritûs Ruræmundæ, & alia quædam Gelriæ Monasteria. 482

1562. Maximilianus Bergius, Cameracensis Episcopus, in Campinia Brabantina Gelense Canonicorum Collegium instituit; petente Henrico Merodio, Westerloæ, Peterlemii, Leefdaliæ, Duffelæ ac Gelæ Domino. 327

1572. Gregorius XIII. Papa Philippo II. Regi Catholico permittit creare novos Equites Ordinis Aurei Velleris extra Capitulum seu Comitia Ordinis. Idem Privilegium postea concessit Clemens Papa VIII. 240

1584. Rudolphus II. Imperator declarat se esse Canonicum Ecclesiæ Collegiatæ B. Gertrudis Nivellis, sibique Capellanum substituit. 919

1599. Albertus & Isabella, Belgarum Principes, solemni Juramento asserunt atque promittunt tueri Privilegia Ecclesiæ Collegiatæ Sanctæ Gudulæ Bruxellis. 624

1599. Iidem Principes præstant Juramentum Lovanii, dum ibidem Brabantiæ Duces inaugurantur. 919

1605. Iidem augent Proventus Præbendarum Majorum in Ecclesia S. Gudulæ Bruxellis. 625

1618. Iidem, Religiosos Ordinis Minimorum admittunt in Belgium, dantes licentiam erigendi Conventus in omnibus locis sibi subditis. 629

1643. Jacobus Boonen, IV. Mechliniensium Archiepiscopus, Ecclesiam Parochialem Beatæ Mariæ trans Diliam Mechliniæ, erigit in Collegiatam. 920

1652. Prioratus S. Salvatoris Religiosorum Ordinis Cistertiensis Antverpiæ, olim fundatus à Petro Pot, Equite Aurato, ad dignitatem Abbatialem evehitur ab Abbate Generali Cistertiensi 630

1659. Episcopalis Cathedra Ruræmundensis unà cum Capitulo Canonicorum, è Templo S. Spiritûs angustiori, transfertur in Templum Parochiale augustius S. Christophori. 631

1705. Clemens XI. Pontifex Fundationem Capituli & Canonicorum Antverpiæ in Ecclesia Beatæ Mariæ confirmat, ac pro parte renovat. 921

INDEX

PARTIS SECUNDÆ SUPPLEMENTI

1531. Clemens VII. Pontifex Canonicorum Collegium in honorem B. Mariæ Virginis instituit Hooghstratæ in Campinia, ad instantiam Antonii de Lalaing & Isabellæ de Culembourg. 790

1531. Guilielmus Encfortius, ex Canonico Antverpiensi S. R. E. Cardinalis, item Dertusanus in Hispania & Ultrajectensis in Batavia Episcopus, Domum Hospitalariam cum Capella instituit in Mierlo, Vico Campaniæ Brabantinæ, Diœcesis olim Leodicensis, nunc Sylvæducensis. 471

1534. Franciscus Comes de Waldeck, Episcopus Monasteriensis, Paulo III. Pontifici exponit miserabilem Urbis suæ Monasteriensis oppressionem per Anabaptistas, quidque pro eorum extirpatione egerit. 607

1559. Pius IV. Pontifex instituit Academiam Duacenam, in Gallo-Flandria, ad normam Lovaniensis in Brabantia, petente Philippo II. Hispaniarum Rege. 238

1559. Paulus IV. Pontifex in Germania inferiore tres Archiepiscopatus, Mechliniensem, Cameracensem & Ultrajectensem instituit: & Mechliniensi Antverpiensem, Brugensem, Gandensem, Iprensem, Ruræmundensem, Buscoducensem; Cameracensi Atrebatensem, Tornacensem, Audomarensem, Namurcensem; Ultrajectensi, Daventriensem, Groeningensem, Harlemensem, Leovardiensem & Middelburgensem, Episcopos constituit Suffraganeos. 472

1560. Pius IV. Pontifex Archi-Episcopatum Mechliniensem, Belgii Primatiam, erigit, eique sex Episcopatus Suffraganeos assignat, simul pro dote constituens Abbatiam Affligemiensem. 610

1560. Idem Pontifex dotem, Opida, Municipia, Pagos, Vicos & alios limites Diœcesis seu Episcopatûs Antverpiensis suprà instituti describit. 476

1560. Idem novum erigit Episcopatum in Urbe Brugensi apud Flandros, eumque constituit Suffraganeum Archiepiscopatûs Mechliniensis; Ecclesiam Collegiatam S. Donatiani faciens Cathedralem, & Mensæ Episcopali annectens Præposituram dictæ Ecclesiæ, item Abbatiam Thosanam (vulgo Doest) Ordinis Cisterciensis haud procul Brugis. Bullam Apostolicam executioni mandat Cardinalis Antonius Granvellanus primus Archiepiscopus Mechliniensis. 903

1560. Idem Pontifex Sylvæducensem in Brabantia Sedem Episcopalem erigit, Archiepiscopatûs Mechliniensis Suffraganeam; Ecclesiamque Collegiatam S. Joannis Evangelistæ ibidem designat Cathedralem, & pro dote Episcopi constituit Abbatiam Tongerloënsem Ordinis Præmonstratensis in Campinia. 913

1560. Idem Pontifex Episcopatum Ultrajectensem à Metropolitano Coloniensi eximit, & Archi-Episcopali dignitate exornat, eidem assignans Episcopatus Suffraganeos, Harlemensem, Daventriensem, Leovardiensem, Groeningensem, ac Middelburgensem. 618

1560. Idem Pontifex Episcopatum Daventriensem in Transisulania, Archiepiscopatûs Ultrajectini Suffraganeum, erigit; Ecclesiam Collegiatam S. Lebuini nominans Cathedralem, ac pro dote Episcopi assignans Præposituras Ecclesiarum Daventriensis, Zutphaniensis, & Oldezaliensis, nec non Prioratum Montis Sanctæ Agnetis Canonicorum Regularium Ordinis Sancti Augustini propè Zwollam. 790

1560. Idem Pontifex erigit Episcopatum Harlemiensem in Hollandia, Archiepiscopatûs Ultrajectini primum Suffraganeum, eique pro dote assignat Abbatiam Egmondanam Ordinis S. Benedicti; Cathedram Episcopalem in Ecclesia S. Bavonis collocat; & ad fundandas Canonicorum Præbendas, partim transfert Capitulum Geervlitanum, partim supprimit Monasterium Heyloënse Canonicorum Regularium. 797

1560. Abbas Generalis Cistertii Prioratum de *Mariendonck* Ordinis Cistertiensis, propè Heusdenum in Diœcesi Sylvæducensi, subjicit Prioratui, nunc Abbatiæ, S. Salvatoris Antverpiæ. 902

1561. Pius IV. Pontifex Episcopatum Ruræmundensem in Gelria, Archiepiscopatûs Mechliniensis Suffraganeum, erigit; eidem assignans limites, & pro dote Præposituram Marianensem propè Mosætrajectum, Præposituram Ecclesiæ S. Spiritûs Ruræmundæ, & alia quædam Gelriæ Monasteria. 482

1562. Maximilianus Bergius, Cameracensis Episcopus, in Campinia Brabantina Gelense Canonicorum Collegium instituit; petente Henrico Merodio, Westerloæ, Petersemii, Leefdaliæ, Duffelæ ac Gelæ Domino. 327

1572. Gregorius XIII. Papa Philippo II. Regi Catholico permittit creare novos Equites Ordinis Aurei Velleris extra Capitulum seu Comitia Ordinis. Idem Privilegium postea concessit Clemens Papa VIII. 240

1584. Rudolphus II. Imperator declarat se esse Canonicum Ecclesiæ Collegiatæ B. Gertrudis Nivellis, sibique Capellanum substituit. 919

1599. Albertus & Isabella, Belgarum Principes, solemni Juramento afferunt atque promittunt tueri Privilegia Ecclesiæ Collegiatæ Sanctæ Gudulæ Bruxellis. 624

1599. Iidem Principes præstant Juramentum Lovanii, dum ibidem Brabantiæ Duces inaugurantur. 919

1605. Iidem augent Proventus Præbendarum Majorum in Ecclesia S. Gudulæ Bruxellis. 625

1618. Iidem, Religiosos Ordinis Minimorum admittunt in Belgium, dantes licentiam erigendi Conventus in omnibus locis sibi subditis. 629

1643. Jacobus Boonen, IV. Mechliniensium Archiepiscopus, Ecclesiam Parochialem Beatæ Mariæ trans Diliam Mechliniæ, erigit in Collegiatam. 920

1652. Prioratus S. Salvatoris Religiosorum Ordinis Cistertiensis Antverpiæ, olim fundatus à Petro Pot, Equite Aurato, ad dignitatem Abbatialem evehitur ab Abbate Generali Cistertiensi. 630

1659. Episcopalis Cathedra Ruræmundensis unà cum Capitulo Canonicorum, è Templo S. Spiritûs angustiori, transfertur in Templum Parochiale augustius S. Christophori. 631

1705. Clemens XI. Pontifex Fundationem Capituli & Canonicorum Antverpiæ in Ecclesia B. Mariæ confirmat, ac pro parte renovat. 921

Chronologicus secundæ & tertiæ Partis Supplementi ad Diplomata AUBERTI MIRÆI.

litanæ Ecclesiæ Coloniensis confirmat; Hermanno Archiepiscopo ejusque Successoribus concedit titulum Cancellarii S. R. E. & Cardinalis S. Joannis ad Portam Latinam; in Ecclesia verò Coloniensi creat septem Presbyteros Cardinales, totidemque Diaconos ac Subdiaconos. 1131

1065. Diploma editum à Begginis Vilvordiensibus, ex quo constat, Begginas Belgicas non à Lamberto Beggio Sacerdote, ut quidam sustinuerunt, sed à Sancta Begga nomen & Institutum accepisse. 948

1066. S. Anno Coloniensis Archiepiscopus fundat Abbatiam Sigburgensem Ordinis S. Benedicti prope Bonnam, in Diœcesi Coloniensi. 1132

1067. Lietbertus, Vir Nobilis, benefacit Ecclesiæ Harlebacensi in Flandria. 949

1070. Gregorius VII. Pontifex rescribit ad Manassem Archiepiscopum Remensem, ut compellat Radbodum Episcopum Noviomensem ac Tornacensem, ad restituendam Ecclesiam Beatæ Mariæ Brugis jurisdictioni Episcopi Ultrajectensis, à qua fuerat erepta. 949

1071. Elleboldus Ruber, Vir Nobilis, fundat Collegium Canonicorum Sanctæ Crucis Cameraci. 950

1072. Robertus Frisius Comes Flandriæ Præposituram Watanensem Canonicorum Regularium fundat & in protectionem suscipit, quam Filius ejus Robertus Jerosolymitanus ampliùs dotavit, juxta Tabulas sup. editas pag. 1141. 1311

1072. Drogo Morinensis Episcopus Fundationem Abbatiæ de Sonnebeka Canonicorum Regularium, nunc in Diœcesi Iprensi, factam à Fulpoldo Viro Nobili, confirmat. 1133

1072. & seq. Eggebertus, Folswendis aliique Nobiles dotant Ecclesiam Sancti Salvatoris Harlebaci, tunc noviter Collegiatam Canonicorum. 950

1075. & seq. Robertus Frisius Comes Flandriæ, aliique dotant Collegium Canonicorum Harlebacense. 951

1075. Philippus I. Francorum Rex fundationem Collegii Canonicorum S. Petri Ariensis à Balduino Insulano Flandriæ Comite inchoatam, confirmat. 1134

1080. Richeldis Hannoniæ Comitissa ejusque Filius Balduinus Monasterium Crispiniense tradunt Religiosis Benedictinis, eique novas possessiones tribuunt. 1135

1083. Conradus Comes Luxemburgensis Munsterienſem Abbatiam in Oppido Luxemburgensi construit atque dotat. 1135

1085. Robertus Frisius Comes Flandriæ in Ecclesia S. Petri Casleti fundat ac dotat Collegium viginti Canonicorum. 1137

1085. Philippus I. Francorum Rex prædictam Roberti Comitis fundationem suo Diplomate munit. 1138

1089. Ermentrudis Uxor Balduini Ædificatoris, Hannoniæ Comitis, Monasterio Crispiniensi, Ordinis S. Benedicti, tradit sua bona sita in Vico de Sebourg. 1139

1090. Gerardus Cameracensis Episcopus Monasteriolum, dictum Cellam SS. Trinitatis, rogatu Fulberti ac Reineri Clericorum, unit ac subjicit Abbatiæ Crispiniensi Ordinis S. Benedicti. 1139

1090. Radbodus Episcopus Tornacensis ac Noviomensis in Cathedrali sua Tornacensi fundat Præbendam, donatque Altaria de Templemart & Alchi. 952

1091. Gerardus Morinensis Episcopus confirmat Fundationem Abbatiæ de Eversham Canonicorum Regularium, nunc in Diœcesi Iprensi, factam à duobus Canonicis Casletensibus. 1140

1093. Urbanus II. Pontifex Abbatiam Crispiniensem prope Valencenas in Hannonia, Apostolicâ donat protectione. 1140

1093. Robertus Frisius Comes Flandriæ Præposituram Watanensem prope Casletum, Canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini, fundat, quæ Præpositura postmodum unita fuit Seculo XVI. Episcopatui Audomarensi, cessitque in Domicilium PP. Societatis Jesu Anglorum. 1141

1093. Ingelranus Lillerii Dominus ejusque Conjux Emma fundant Abbatiam Hamensem Ordinis S. Benedicti in Arthesia, inter Lillerium & Ariam, probante Roberto Frisio Flandriæ Comite. 1142

1094. Radbodus Episcopus Tornacensis, concedit Privilegium Abbatiæ S. Martini, Ordinis S. Benedicti Tornaci, ejusque prima Exordia & Restaurationem recenset ac confirmat. 952

1095. Galcherus Cameracensis Episcopus probat atque confirmat fundationem Abbatiæ Jettensis, Religiosorum Præmonst. juxta Bruxellam, quæ nunc etiam dicitur Diligemensis. 954

1096. Ansellus de Ribodimonte Vir Nobilis ampliùs fundat ac dotat Abbatiam Benedictinorum Aquicinctinam, secundo lapide à Duaco. 1144

1100. Clementia, Roberti Flandriæ Comitis Uxor, rogat Abbatem Cluniacensem, ut curam Abbatiæ S. Bertini Ordinis S. Benedicti suscipiat, eamque sibi subjiciat. 1147

1100. Baldericus Tornacensis ac Noviomensis Episcopus donat Ecclesiæ suæ Cathedrali Altaria de Espain, Hollain & Marque. 955

1100. Eustachius Boloniæ Comes Fundationem Abbatiæ B. M. de Capella Ordinis S. Benedicti, olim sitæ in Diœcesi Morinensi, à Parentibus suis inchoatam approbat & auget. 1311

1101. Baldericus Episcopus Tornacensis, amotis Sanctimonialibus, Clericos seculares in Ecclesia Beatæ Mariæ Brugis restituit; simulque recenset Erectionem Collegii Canonicorum inibi factam per Prædecessorem suum Radbodum Episcopum anno 1091. 955

1101. Paschalis II. Pontifex Episcopatum Atrebatensem ab Urbano II. Prædecessore suo restauratum ejusque Episcopum Lambertum confirmat. 1148

1101. Robertus cognomento Jerosolymitanus Comes Flandriæ concedit Ecclesiæ S. Donatiani Brugis, nunc Cathedrali, idem Privilegium Libertatis, quo gaudebat Ecclesia Canonicorum S. Petri Insulis. 1148

1102. Paschalis II. Pontifex, confirmat Constitutum Balderici Episcopi Tornacensis ac Noviomensis, de Ecclesia Collegiata B. Mariæ Brugis. 957

1102. Joannes Teruanensis Episcopus in lo-

nebecanum Ordinis S. Augustini in Diœcesi Morinensi Abbatiali dignitate exornat, ejusque Monasterii Privilegia confirmat. 1163

1142. Godefridus I. Lotharingiæ, ac Brabantiæ Dux eleemosynam tradit Equitibus Templi Jerosolymitani. 1164

1143. Balduinus dictus Ædificator, Comes Hannoniæ, fundat Abbatiam Viconiensem Ord. Præmonstr. prope Valencenas. 1165

1145. Nicolaus Cameracensis Episcopus recenset atque confirmat Donationes factas Abbatiæ Jettensi, seu Diligemiensi juxta Bruxellas. 968

1145. Theodoricus Alsatius Comes Flandriæ dotat Abbatiam Monialium Benedictinarum de *Nonnenbossche* Ipris. 1166

1146. Eugenius III. Pontifex Episcopatum Tornacensem à Noviomensi separat atque restituit, constituto Episcopo Anselmo, antea Abbate S. Vincentii Laudunensis. 1166

1146. Idem Papa hortatur Episcopos Atrebatensem ac Morinensem, ut Anselmum novum Episcopum à se constitutum Tornaci, factâ separatione ab Episcopatu Noviomensi, protegant, & Francorum Regi ac Flandriæ Comiti commendent. 1167

1146. Idem Papa S. Bernardo Abbati Claræ-vallensi significat, se ad ejus instantiam dedisse Tornacensibus novum Episcopum. 1167

1146. Idem scribit ad Clerum ac Populum Tornacensem, & ad Ludovicum VI. Regem Franciæ. 1168 & 1169

1147. Idem Papa confirmat possessiones Abbatiæ Diligemiensis juxta Bruxellas. 968

1147. Nicolaus Episcopus Cameracensis confirmat Donationem Ecclesiarum de Hockenzela, de Wavera & de Scella, factam Capitulo Mechliniensi à Prædecessoribus suis. 969

1150. Eugenius III. Pontifex recenset possessiones Abbatiæ Lobiensis in Diœcesi Leodiensi, ejusque privilegia confirmat & ampliat. 1169

1152. Nicolaus Cameracensis Episcopus donat Abbatiæ Camberonensi, Religiosorum Cisterciensium Athi in Hannonia, Altare de Cambron. 1171

1152. Adrianus IV. Pontifex Ecclesiam de Namesche prope Namurcum, quæ olim fuerat Collegium sex Canonicorum, mutat in Prioratum Monachorum Ordinis Cluniacensis; qui Prioratus dein suppressus atque unitus fuit Episcopatui Namurcensi. 1172

1154. Fredericus I. Imperator Advocatiam Abbatiæ Parcensis Ord. Præmonstratensis commendat Comiti seu Duci Lovaniensi atque Brabantiæ, variaque addit Privilegia. 970

1156. Balduinus cognomento Ædificator, Comes Hannoniæ, approbat fundationem Abbatiæ Camberonensis, Religiosorum Cisterciensium, factam à Viro Nobili Anselmo de Perona. 1173

1159. Alexander III. Pontifex declarat Samsoni Archiepiscopo Remensi, se nolle ut Ecclesia Boloniensis à Morinensi separetur, propriumque Episcopum accipiat. 1174

1160. Godefridus Brabantiæ Dux confirmat Donationem ab Engelberto de Schotis factam Abbatiæ Villariensi Ordinis Cisterciensis in Gallo-Brabantia, de bonis sitis in Vico de Schooten propè Antverpiam, qui nunc est Prioratus ab ista Abbatia dependens. 971

1160. Theodoricus de Alsatia Comes Flandriæ, Altare B. Mariæ Cortraci tradit Gerardo Episcopo Tornacensi. 1175

1165. Alexander III. Pontifex possessiones Abbatiæ Dunensis, Ordinis Cisterciensis, olim juxta Maris Littora, nunc Brugis, recenset atque confirmat. 1315

1165. Gerardus Episcopus Tornacensis donat Capitulo Harlebacensi Altaria de Molenbeeke, Engelmunster, Coolscamp, & Moortsele 971

1167. Philippus Alsatius Comes Flandriæ dat Monachis S. Bavonis Gandavi Decimas Ardenburgi & Insulæ Cadsandiæ. 972

1170. Gualterus Episcopus Tornacensis è XXX. Præbendis Ecclesiæ suæ Cathedralis constituit XL. 973

1170. Alexander III. Pontifex Institutionem XL. Canonicorum in Cathedrali Ecclesia Tornacensi, factam à Gualtero Episcopo, approbat. 973

1171. Rodulphus Leodiensis Episcopus concedit Abbati S. Trudonis Ordinis S. Benedicti Ecclesiam Parochialem B. M. Trudonopoli, in qua dein erectum fuit XII. Canonicorum Collegium. 1175

1171. Philippus Alsatius Comes Flandriæ Fratribus Militiæ Templi, nunc Equitibus Melitensibus, varia Altaria decimasque largitur; unde nunc exurgit Commendaria de *Slype*, juxta Brugas. 1316

1171. Gualterus Tornacensium Episcopus fundat duas è duodecim Vicariis in Ecclesia sua Cathedrali. 1317

1172. Alexander III. Pontifex confirmat Abbatiæ Camberonensi suas possessiones. 1176

1173. Fredericus I. Imperator confirmat Privilegia ac possessiones Abbatiæ Sigburgensis Ordinis Sancti Benedicti prope Bonnam in Diœcesi Coloniensi. 1177

1173. Rodulphus Leodiensis Episcopus approbat fundationem factam Geldoniæ ab Ægidio Comite de Duraz pro decem Clericis seu Canonicis ibidem Deo servituris, ex Ordine Equitum Jerosolymitanorum desumendis. 1178

1174. Alexander III. Pontifex confirmat Privilegia & Possessiones Ecclesiæ Collegiatæ S. Gudulæ Bruxellis. 1179

1174. Arnulphus de Molembesu benefacit Fratribus Jerosolymitanis Geldoniæ apud Ecclesiam S. Medardi in communitate viventibus. 1180

1174. Everardus Episcopus Tornacensis, Abbatiam Thosanam Religiosorum Cisterciensium, altero à Brugis milliari (quæ dein desiit, unitaque fuit Episcopatui Brugensi) instituit. 1317

1175. Ægidius Comes de Duraz Ecclesiam S. Medardi in Geldonia cum pluribus aliis bonis tradit Fratribus Jerosolymitanis sive Templariis, quæ bona dein à Templariis transierunt ad Equites Melitenses. 1181

1177. Arnoldus Archiepiscopus Trevirensis concedit Abbatiæ S. Trudonis Ordinis S. Benedicti in Diœcesi Leodiensi immunitatem à Teloneo. 974

1177. Philippus Alsatius Comes Flandriæ possessiones Capituli Canonicorum S. Petri Casleti confirmat. 1182

1177. Abbas S. Richarii in Pontivio, jus quod habebat in Capellam Thosanam (vulgò *Doest*, nunc in Diœcesi Brugensi) transcribit in Monachos Cistercienses

1195. Balduinus Comes Hannoniæ confirmat Donationem ab Fratre suo Henrico Seburgi Domino factam Monasterio S. Landelini in Crispinio, Ordinis S. Benedicti. 1195

1195. Joannes Cameracensis Episcopus Cessionem Altaris Anderlechtensis à Capitulo suo factam, in favorem memorati Canonicorum Collegii, confirmat & approbat. 1196

1195. Henricus I. Brabantiæ & Lotharingiæ Dux præfatam Cessionem Altaris Anderlechtensis suo Diplomate confirmat. Ibid.

1196. Stephanus Tornacensis Episcopus constituit in Ecclesia sua leges Foraneitatis; quas postmodum Cælestinus II. & Alexander IV. Romani Pontifices servari mandarunt. 1197

1196. Henricus VI. Imperator confirmat Privilegium concessum Abbatiæ Sancti Auberti Cameraci. 1199

1196. Albertus Leodiensis Episcopus confirmat Fundationem Prioratûs de Oignies. Ibid.

1196. Stephano Tornacensi Episcopo competere jus instituendi Presbyterum Parochialem Comminii in Gallo-Flandria, & idem jus ad Successores ejus pertinere, decernitur. 1200

1196. Waltherus Rothomagensis Archiepiscopus donat Abbati S. Auberti Cameraci Altare S. Bovæ in Diœcesi Rothomagensi super Fluvio Ælva. 1201

1197. Innocentius III. Pontifex confirmat Privilegium Joannis Cameracensis Episcopi, de quo suprà cap. 85. Ibid.

1197. Stephanus Tornacensis Episcopus decernit Scholasticum & Hospitalarium Ecclesiæ suæ debere à Canonicis eligi, eorumque officia ordinat. 981

1197. Balduinus Flandriæ & Hannoniæ Comes, pòst Imperator Constantinopolitanus, confirmat possessiones Abbatiæ Dunensis Ordinis Cisterciensis, quæ nunc est Brugis. 1320

1197. Stephanus Tornacensis Episcopus Præbendam in Ecclesia sua Cathedrali extinguit, ut in communes usus Capituli convertatur. Quod ipsum confirmat Innocentius II. Pontifex, & Wilhelmus Archiepiscopus Remensis. 1201

1198. Idem Stephanus Tornacensis Episcopus in Aula sua fundat Capellam Episcopalem sub invocatione S. Vincentii. 982

1198. Innocentius III. Pontifex dat Privilegium Canonicis Tornacensibus, quo non possint cogi stare juri, nisi coram Episcopo vel Decano suo. 983

1198. Philippus, cognomento Nobilis, Comes ac Marchio Namurcensis erigit Decanatum in Ecclesia Collegiata S. Petri in Castro Namurcensi, quod Capitulum dein unitum fuit Cathedrali S. Albani Namurci. 1203

1198. Senatus Populusque Tornacensis, immunitatem à vectigalibus concedunt Abbatiæ S. Martini Ordinis S. Benedicti Tornacensis, ob beneficia sibi præstita. 1204

1200. Litteræ Associationis & Confraternitatis inter Abbatiam S. Albani Moguntiæ (quæ tunc erat Benedictinorum, nunc verò Illustris Ecclesia Collegiata) & Capitulum S. Albani Namurci, nunc Cathedrale. 1206

1200. Wilhelmus Remensis Archiepiscopus S. R. E. Cardinalis supprimit Capitulum Canonicorum quod erat in Ecclesia S. Andreæ Elnone, seu in Fano S. Amandi, eorumque loco Benedictinos ejusdem Abbatiæ substituit. Ibid.

1201. Gerardus Cancellarius Flandriæ Donationem decimæ de Wevelghem à Balduino de Rousslo in favorem Capituli Harlebacensis confirmat. 983

1203. Philippus ...... Galliæ Rex Ecclesiam Cathedralem & Episcopum Atrebatensem eximit à jure Regaliæ. 1206

1204. Balduinus Imperator Constantinopolitanus & Comes Flandriæ rogat Philippum Augustum Regem Franciæ & Ludovicum ejus Primogenitum, ut fundationem Ecclesiæ Collegiatæ B. Mariæ Cortraci perficiant. 1207

1204. Hugo de Petraponte Episcopus Leodiensis confirmat fundationem Prioratûs de Oignies, Canonicorum Regularium, de quo fol. 1193. 1208

1205. Abbas Eynhamensis renuntiat omni juri quod in Collegiatam Ecclesiam Eynensem juxta Aldenardam antea prætenderat. Ibid.

1205. Innocentius III. Pontifex supprimit Præposituram in Cathedrali Ecclesia Tornacensi, suique Mandati Executores constituit Abbates Sancti Amandi, Phalempiniensem, & Sancti Nicolai de pratis. 984

1205. Henricus I. Dux Lotharingiæ inferioris benefacit Monasterio Cortembergensi Ordinis S. Benedicti. 985

1209. Goswinus Episcopus Tornacensis testatur Decimam de Templeuve ad suam Ecclesiam Cathedralem pertinere. 985

1209. Henricus I. Dux Lotharingiæ ac Brabantiæ confirmat Donationem terræ de Valienpont in Gallo-Brabantia, factam à Francone de Archenna Viro Nobili Fratribus Jerosolymitanis. 1209

1210. Episcopum Tornacensem habere collationem duarum Præbendarum in Ecclesia B. Mariæ Cortraci, agnoscit Philippus Marchio Namurcensis Flandriæ & Hannoniæ Procurator. 1209

1210. Capella B. Mariæ Virginis Bruxellæ, in qua jam dudum fuerat Præpositura Benedictinorum ab Abbatia S. Sepulchri Cameracensi dependens, erigitur in Ecclesiam Parochialem. 986

1210. Henricus I. Brabantiæ ac Lotharingiæ Dux benefacit Monasterio Oigniacensi Ordinis S. Augustini, de quo supra 1193. 1210

1211. Philippus Comes & Marchio Namurcensis in Ecclesia S. Albani, quæ nunc est Cathedralis, viginti Vicarios instituit. Ibid.

1214. Joannes de Bethunia Cameracensis Episcopus Abbatiam Premiacensem Monialium Ordinis S. Augustini, quæ nunc est Cameraci, eximit à jurisdictione Abbatis Cantimpratani, atque à communione proventuum, bonorum &c. 1211

1215. Abbatia Monialium Cisterciensium, quæ nunc est in Wevelghem juxta Cortracum, fundatur in vicina Parochia de Moorsele per Joannam Flandriæ Comitissam & Margaretam Castellanam Aldenardensem. 1212

1216. Henricus I. Brabantiæ Dux fundat Prioratum Monialium Cisterciensium, dictum *Ter-Banck*, juxta Lovanium. 987

1217. Idem Dux benefacit eidem Prioratui ac Leprosario de *Ter-Banck* à se fundato. 987

1218. Adam Morinensis Episcopus Privilegia &

1246.

1246. Margareta Flandriæ & Hannoniæ Comitissa Privilegia ac possessiones Abbatiæ Thosanæ Ordinis Cisterciensis juxta Brugas (quæ nunc desiit) enumerat ac confirmat. 1322

1246. In Harlebecana Canonicorum apud Flandros Ecclesia, præter Præposituram dignitas Decanalis erigitur. 995

1248. Henricus II. Brabantiæ Dux benefacit Ecclesiæ Collegiatæ S. Odæ Rodensis, in districtu Sylvæducensi, in eaque erigit Decanum. 1228

1248. Controversia inter Waltherum Episcopum Tornacensem & Abbatem S. Bertini Ordinis S. Benedicti Audomaropoli, circa Prioratum de Cokelare, olim juxta Brugas, dirimitur. Ibid.

1248. Willelmus Comes Hollandiæ ac Romanorum Rex bona Abbatiæ Thosanæ Ordinis Cisterciensis in Hollandiæ ac Zelandiæ Provinciis sita, confirmat & in protectionem suscipit. 1324

1249. Waltherus Tornacensis Episcopus confirmat donationes Margaretæ Comitissæ Flandriæ & Joannis de Praet, in favorem novellæ Abbatiæ de Jerusalem, vulgò Sparmaliæ, Virginum Cisterciensium, quæ nunc est Brugis. Accedit consensus Abbatis S. Quintini in Veromanduis. Ibid.

1250. Arnoldus de Zellaer Scholasticus Ecclesiæ S. Rumoldi Mechliniæ, fundat illic duodecim Capellanos, qui hodieque vocantur Canonici Zellarienses. 996

1250. Balduinus Dominus de Commines Fundator Collegii Canonicorum S. Petri in Comminio, jus Patronatûs & collationem Præbendarum ejusdem Ecclesiæ cedit Episcopo Tornacensi, quod ratum habet Alexander IV. Pontifex. 1230

1250. Margareta Flandriæ atque Hannoniæ Comitissa componit pacem inter Walterum Episcopum Tornacensem & Balduinum Comminii Dominum, super jurisdictione Hospitum Episcopi, & Collatione juris Patronatûs de Commines in favorem Episcopi. 1231

1250. Walterus de Marvisio Episcopus Tornacensis agnoscit Comitem Flandriæ Advocatum Ecclesiæ de Commines. 1234

1251. Wulfardus de Maelstede Vir Nobilis donat Capitulo B. M. Cortracensi jus Patronatûs Ecclesiæ de Hulst in Flandria. 1235

1251. Walterus de Marvisio Tornacensis Episcopus obligationem suscipiendi Ordines sacros annectit Cortracensibus Præbendis, de consensu Margaretæ Comitissæ Flandriæ, ejusdem Ecclesiæ Patronæ. 1234

1251. Godefridus de Lovanio transfert Cœnobium Monialium Minoris Bigardiæ Ordinis Benedicti in Parochiam Leeuwensem S. Petri juxta Bruxellam. 997

1252. Begginagium Anderlechtense fundatur à Willelmo Decano Anderlechtensi. 998

1253. Innocentius IV. committit Hugonem Cardinalem Legatum suum, ad concedendum Henrico Duci Brabantiæ duas tertias Decimarum novalium, in Dominiis ipsius ad culturam redigendarum, quas Decimas idem Dux restituit Ecclesiis per suum Testamentum, quod habetur suprà pag. 207. 1235

1254. Hugo ex Ordine FF. Prædicatorum S. R. E. Cardinalis bona & personas Begginarum Bruxellensium Protectione Apostolicâ munit. 998

1254. Gerardus & Hugo de Gandavo Viri Nobiles dotant Abbatiam de *Biloka*, dictam Portum Beatæ Mariæ Virginis Monialium Cisterciensium, Gandavi. 999

1254. Joannes Miles de Dam, dotat Abbatiam de *Oost-Eecklo*, Virginum Ordinis Cisterciensis, quæ nunc est Gandavi. 1000

1255. Arnoldus de Zellaer Scholasticus Mechliniensis, auget dotem XII. Capellanorum quos Mechliniæ fundaverat, suprà fol. 996. 1000

1255. Jacobus Attrebatensis Episcopus, Sororibus Conversis amandatis ex Ecclesia de Beaurepaire, instituit Canonicos Regulares Ordinis S. Augustini. 1236

1257. Alexander IV. Pontifex Canonicis Regularibus Frigidi Montis Bruxellæ indulget, ut in Ecclesia S. Gudulæ Bruxellis possint Præbendam obtinere. 1001

1257. Capitulum S. Mariæ Antverpiense, consentiente Goberto de Peruwez Præposito suo, decernit supprimendam Præposituram ejusdem Ecclesiæ, ejusque loco substituendum Decanum. 1002

1258. Nicolaus Cameracensis Episcopus confirmat fundationem factam ab Arnoldo de Zellaer Mechliniensi Scholastico, de qua suprà fol. 996. & 1000. 1003

1260. Idem Nicolaus Episcopus consentit ut in locum Præpositi deinceps sit Decanus in Ecclesia B. Mariæ Antverpiæ, nunc Cathedrali. 1003

1265. Conventio inter Abbatiam Cortenbergensem Monialium Benedictinarum juxta Bruxellam, & Præposituram Vallis Liliorum Monialium Præmonstratensium, tunc juxta Mechliniam, super decimis Parochiæ de *Hombeke*. 1004

1268. Margareta Flandriæ & Hannoniæ Comitissa Decimas Parochiæ de Maercke, sibi à Joanne Aldenardæ Domino concessas, donat Capitulo B. Mariæ Cortraci, reservato tamen sibi ac Successoribus Comitibus Flandriæ jure Patronatûs. 1236

1269. Margareta Flandriæ & Hannoniæ Comitissa confirmat Cessionem Ecclesiæ S. Gaugerici Valencenis à Priore S. Salvii, in favorem Canonicorum, qui ab Ecclesia Aulæ Comitis sese eò transtulerunt. 1237

1270. Joannes Angianus Episcopus Tornacensis, confirmat fundationem factam à Margareta Flandriæ & Hannoniæ Comitissa in favorem Begginagii Brugensis. 1005

1270. Aleydis Ducissa Brabantiæ, Fundatrix Monasterii de *Auderghem* Monialium Ordinis S. Dominici juxta Bruxellam, eidem donat Decimas Vici de *Eckeren* propè Antverpiam. 1005

1271. Joannes I. Brabantiæ Dux Begginagium Bruxellense, cui nomen *Vinea*, in protectionem suscipit, eique præscribi curat Statuta; quæ Petrus Episcopus Cameracensis anno 1323. probavit. 1006

1272. Abbas Sancti Cornelii Indensis Ordinis S. Benedicti juxta Aquisgranum vendit Guidoni Comiti Flandriæ Oppidum Rothnacense aliasque Terras in Flandria. 1007

1272. Margareta Flandriæ & Hannoniæ Comitissa Oppidanis Aldenardensibus Scabinos & Magistratum constituit. 1240

1275. Eadem Margareta Comitissa Pastorem

*********** Ecclesiæ

nitates, & Privilegia à Prædecessoribus suis, à Regibus, Principibus, aliisque, Oppido Lovaniensi concessa confirmat. 1254

1398. Maria Brabantica Reinaldi III. Gelriæ Ducis Vidua, fundat Capitulum XII. Canonicorum Turnhauti in Campinia. 1033

1409. Joannes de Bavaria, Episcopus Leodiensis, & Administrator Episcopatûs Cameracensis, Collegium Canonicorum ab Ecclesia S. Ursmari Lobiis transfert ad Ecclesiam B. Mariæ Oppidi Binchiensis in Hannonia, petente Fratre suo Guilielmo Hannoniæ Hollandiæque Comite. 1033

1410. Joannes XXIII. Pontifex, prædictam translationem Capituli & Reliquiarum ad Oppidum Binchiense, confirmat. 1034

1411. Hortus conclusus, Præpositura Monialium Norbertinarum Herendalii in Campinia Brabantina, fundatur ab Arnoldo de Craeyenhem & Joanna de Steinvoert Conjugibus. 1331

1419. Martinus V. Pontifex Mensæ Capitulari Ecclesiæ Collegiatæ B. Mariæ ad Aulam Comitis Valencenis, unit Parochialem Ecclesiam S. Gaugerici ibidem. 1035

1419. Idem Martinus V. Pontifex dat Privilegium Episcopo Tornacensi, quo Capella S. Vincentii, olim per Stephanum Episcopum fundata in Aula Episcopali (Tabulis supra pag. 982. editis) cadere non possit sub gratia expectativa. 1036

1427. Begginagium Namurci instituitur, quod dein cessit in Refugium Abbatiæ Boneffiensis, Ordinis Cisterciensis, in Namurcesio. 1256

1441. Testamentum Philippi Boni Belgarum Principis, Ordinis Aurei Velleris Institutoris &c. factum Rethely, octavâ Decembris. Ibid.

1444. Litteræ Confœderationis quinque Capitulorum, S. Gudilæ Bruxellis, S. Rumoldi Mechliniæ, S. Petri in Anderlecht, S. Gummari Liræ, & S. Petri Turnhauti. Postmodum accesserunt Capitula B. Mariæ Teneramundanum, & S. Gaugerici Haltrense. 1263

1446. Nicolaus V. Pontifex confirmat Confraternitatem seu Confœderationem septem Capitulorum, de quibus Capite præcedenti. 1264

1460. Philippus Bonus Burgundiæ ac Brabantiæ Dux, Præposito Montis Frigidi Canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini cedit jus Patronatûs in quasdam Ecclesias Ducatûs Limburgensis. 1037

1467. Paulus II. Pontifex Parochialem Ecclesiam S. Gaugerici Valencenis unit Capitulo B. M. ad Aulam Comitis (nunc in dicta Ecclesia S. Gaugerici residenti) cum jure constituendi Vicarium amovibilem. 1038

1470. Alia Bulla ejusdem Pauli II. Pontificis data ejusdem argumenti ut præcedens. 1040

1474. Prodigiosa Probatio Particulæ ligni S. Crucis, quæ Brugis in Ecclesia Collegiata Beatæ Mariæ Virginis asservatur, facta. 1041

1474. Sixtus IV. Pontifex statuit ut ad VIII. Præbendas Presbyterales in Ecclesia Metropolitana Coloniensi nemo assumatur nisi Doctor S. Theologiæ vel Decretorum aut Legum, vel saltem Licentiatus. 1266

1477. Decanus & Capitulum B. Mariæ Antverpiense, præter suam Ecclesiam primariam, quatuor alias recipiunt Ecclesias Parochiales, S. Georgii, S. Walburgis, S. Jacobi, & S. Andreæ. 1042

1493. Joannes de Horne Episcopus Leodiensis confirmat fundationem Capituli S. Petri de Boxtel in Campinia, factam ab Henrico de Ranst Toparcha de Boxtel, quod Capitulum, dein subjectum Episcopatui Buscoducensi, nunc desiit. 1266

1495. Henricus à Bergis Cameracensis Episcopus Capitulum Canonicorum ab Ecclesia S. Gaugerici in Haeltert transfert Alostum ad Ecclesiam S. Martini. 1043

1497. Philippus Pulcher Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Brabantiæ &c. appellat à variis oneribus & gravaminibus, à Romana Curia subditis suis impositis. 1268

1501. Petrus Quicke Episcopus Tornacensis, in Ecclesia S. Salvatoris Brugis instituit Capitulum Canonicorum cum Decano. 1271

1503. Philippus Pulcher Burgundiæ Dux & Rex Hispaniæ, Consilium Supremum Mechliniæ constituit. 1044

1507. Julius II. Pontifex Abbatiam S. Bavonis Ordinis S. Benedicti Gandavi, quæ nunc est Ecclesia Cathedralis, eximit à jurisdictione Episcopi Tornacensis. 1046

1509. Maximilianus Imperator ac Princeps Belgii Erectionem Consilii Provincialis Namurcensis à suis Prædecessoribus factam, confirmat & ampliat. 1047

1518. Ludovicus Guillard, Episcopus Tornacensis, erectionem Capituli Canonicorum in Ecclesia S. Salvatoris Brugis, factam anno 1501. à Prædecessore suo Petro Quicke, confirmat & ampliat. 1272

1522. Wilhelmus vanden Tympel Oppidi Lovaniensis Consul, ibidem fundat Abbatiam Virginum Cisterciensium, cui nomen Vinea B. Mariæ. 1049

1525. Guilielmus de Croy, Marchio Arschoti, & Maria de Hamalia Conjuges, fundant ac dotant Heverleënse Cælestinorum (unicum istius Ordinis in Belgio) Cœnobium. 1051

1530. Carolus V. Imperator Civitatem Mosætrajectinam in perpetuum unit Ducatui Brabantiæ. 1274

1531. Clemens VII. Pontifex Canonicorum Collegium in honorem B. Mariæ Virginis instituit Hooghstratæ in Campinia ad instantiam Antonii de Lalaing, ejusque Conthoralis Isabellæ de Culembourg. 1277

1531. Carolus V. Imperator Luxemburgi instituit Consilium Provinciale. 1282

1532. Robertus de Croy Episcopus Cameracensis Vicariorum Collegium Gelæ in Brabantia constituit cum onere Divinum officium decantandi. 1286

1536. Paulus III. Pontifex Abbatiam S. Bavonis Ordinis Sancti Benedicti Gandavi supprimit & è Monachis facit Canonicos sæculares, & ex bonis ejusdem Monasterii erigit insigne Capitulum, petente Carolo V. Imperatore. 1051

1537. Acta in Secularizatione Abbatiæ Sancti Bavonis Ordinis S. Benedicti Gandavi ejusque in Ecclesiam Collegiatam Erectione. Item Processus fulminatus per Joannem Carondelet Archiepiscopum Panormitanum Præpositum S. Donatiani Brugis &c. super Bulla Pauli III. Pontificis, de qua supra pag. 1051. 1290

1540. Ale-

FINIS.

INDEX GENERALIS

Capitulorum, Abbatiarum, Præpositurarum, Prioratuum, aliorumque Monasteriorum, de quibus extant Diplomata in Operibus Auberti Miræi, & in Supplementis Diplomaticis.

A

B

BELLUM-

CAM-

C

O

P

SYLVA.

FINIS.

INDEX FAMILIARUM,

Personarumque Illustrium, quarum Stemmata Genealogica in hisce Operibus Diplomaticis exhibentur.

Hollan-

FINIS.

APPROBATIO CENSORIS ORDINARII.

HÆC AUBERTI MIRÆI *Opera Diplomatica & Historica*, duobus tomis comprehensa, propter eminentem multarum magnarumque rerum, quas continent, quasque vel solus præsens eorum titulus palam exhibet, dignitatem, omni semper acceptione digna; & ideò jam pridem cum Approbatione Censoris Ordinarii ac Privilegio Regio typis Belgicis edita, & communi judicio, usu ac utilitate laudata: nunc per secundam hanc editionem novam, ampliori Litteratorum omnium commodo prodeunt, utpote, à pluribus mendis expurgata, egregiis Notis ac Indicibus illustrata, multisque præterea antiquis monumentis & munimentis adaucta & locupletata. Quapropter in perpetuum publicum Bonum, publicam denuò lucem dignissimè promerentur. Dabam Lovanii hac 19. Novemb. 1722.

HERMANNUS DAMEN, S. Theologiæ Doctor Regens, Privilegiorum Universitatis Lovaniensis Conservator, Decanus S. Petri ibidem, Præses Collegii Atrebatensis, Librorum Censor.

SUMMA PRIVILEGII.

CAROLUS Dei Gratiâ, Romanorum Imperator semper Augustus, Hispaniarum & Indiarum &c. Rex Catholicus, Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Brabantiæ, &c. Diplomate suo sanxit, ne quis præter ÆGIDII DENIQUE, Typographi Universitatis Lovaniensis, voluntatem, *Opera* AUBERTI MIRÆI, *aucta & Notis illustrata* intra duodecim annos proximè sequentes imprimat, aut alibi locorum impressa in has Regiones importet venaliave exponat; sub pœna confiscationis eorumdem Librorum & 30. florenorum pro quolibet exemplari: ut latiùs patet in Litteris datis Bruxellæ 16. Novembris 1722.

Signatum

LOYENS.

cSt 2 T. pair

MYRÆI OPERA

TOM. II